

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YENİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI

TEDBÎRÜ'L-MEVLÛD

182a-365b VARAKLARI ARASI

(GİRİŞ-İNCELEME-SÖZ VARLIĞI-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sider Melek KARA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN

TOKAT-2022

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN danışmanlığında hazırlamış olduğum "Tedbîrü'l-Mevlûd Mine't-Tıbb 182a-365b Varakları Arası (İnceleme-Söz Varlığı-Metin-Dizin)" adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

11.02.2022

Sider Melek KARA

ÖN SÖZ

Tıp kelimesi, eski Mısır'da tıp mektebi ve tıbbî papirüsleriyle meşhur Tebes-Teb şehri ismi vasıtasıyla Araplara geçmiştir. Burada *tıb*, *tıbbî*, *tabîb*, *mütetabbib*, *etibbâ* gibi istikaklarla kelime Araplaşmıştır. Böylece Eski Mısırdan beri tıp faaliyetlerinin uygulandığı bilinir. Tıbbî literatür, Osmanlı Devleti döneminde de geniş bir bilgi birikimi ile ilmi eserlerde ve tercüme eserlerde kullanılmıştır.

Genel olarak insan sağlığının tümünü kapsayan tıp çalışmaları; çocukluk, gençlik ve yaşlılık gibi kısımlara ayrılmadan Osmanlı Devleti tıp sahasında varlığını sürdürmüştür. Bu noktada başlı başına çocuk hastalıklarını ele alması, incelenen Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserin değerini göstermiştir. Çünkü eser, ilk çocuk hastalıkları kitabı olarak görülmesi yanında çocuk eğitiminden de bahsederek kendini eşsiz kılmıştır.

Osmanlı Devleti döneminde, 18. yüzyılın ilk çeyreğinde yazılmış olan Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eser, Ayaşlı Hekim Şa'bân Şifâ'î'ye aittir. Osmanlı tıbbında 14. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar tıp literatüründe müstakil olarak kadın ve çocuk hastalıkları üzerine yazılmış hiçbir esere rastlanmaması Tedbîrû'l-Mevlûd'un önemini gösterir. İnsan sağlığı ile ilgili yazılmış olan eserler, genel tıp alanını kapsar niteliktedir. Bu sebeple çocuk sağlığı ile ilgili müstakil eser olması incelenen metni ayrıca önemli kılar.

Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserin, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, numara 36106'da bulunan nüshası, Şa'bân Şifâ'î'nin kendi yazmış olduğu düşünülen ve çalışmanın yapıldığı nüshadır. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi numara 344'te kayıtlı nüsha ve bu nüshanın Ankara Millî Kütüphane'de 1994 A 3887 arşiv numarasıyla kayıtlı mikrofilm, incelenen nüsha ile karşılaştırma yapılması açısından çalışmaya kaynaklık etmiştir.

Eser; tenasül, gebelik, ceninin teşekkülü, gebelere ve yeni doğan çocuklar için alınması gereken tedbirler ve çocuk hastalıklarından bahseder. Son bölüm çocuğun buluğa erene kadar nasıl yetiştirilmesi gerektiği, tedip ve terbiyesiyle alakalıdır.

Çalışmanın *Giriş* bölümünde Şa'bân Şifâ'î bin Ahmed'in hayatı ve eserleri ile ilgili bilgilere değinilmiştir. Ayrıca Tedbîrû'l-Mevlûd'un içeriği, nüshaları, akademik çalışmalarda nasıl ele alındığı ve çalışmada izlenen yöntem belirtilmiştir.

İnceleme bölümünde metnin yazım özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi incelenerek eser, tüm yönleriyle ele alınmıştır.

Söz varlığı bölümünde metinde geçen kelime sayısının istatistiksel olarak oranı incelenmiştir. Ayrıca bitki, terkip, organ, hayvan, hastalık, hekim adlarının metin içinde kullanımı verilmiş ve söz varlığı inceleme sonucu ile bölüm tamamlanmıştır.

Metin bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eser transkribe edilmiştir. Ayet, hadis ve dizeler de transkribe edilerek çalışmada yer almıştır. Kitapta kırmızı mürekkep ile yazılan kısımlar kalın, altı çizili kısımlar altı çizili olarak aktarılmıştır. Ayrıca metnin derkenar kısımları, *Ekler* başlığı altında metinden ayrı verilmiştir.

Dizin bölümü, Dr. Mehmet Bozuyla'nın geliştirdiği TürkSözDiz 3.5 programı kullanılarak oluşturulmuştur. Madde başı kelimeler alfabetik sırayla verilerek tanımlar yapılmıştır.

Sonuç bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd'da tespit edilen dil unsurları, kelime istatistikleri ve çalışmanın değerlendirilmesi yer almıştır.

Tez döneminde başta bilgi ve ilgisi ile emeğini esirgemeyen, her zaman yardımda bulunan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN'a; dizin kısmının hazırlanmasında yardımcı olan hocalarım Doç. Dr. Tuncay BÖLER ve Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KULAÇ'a; uzun ve yorucu çalışmam esnasında ilgisini ve sevgisini eksik etmeyen annem, babam ve kardeşlerime; tez konusunu bulmamda yardımcı olan pek değerli dostum Merve Ümmüzer ŞAHİN'e; eserin ilk yarısına sahip olan ve tezin bir çok aşamasında birlikte çalışmalar sürdürdüğüm Burak OKUR'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Bir usul olarak tüm yaş gruplarından insan sağlığını kapsayan tıp çalışmaları, çocukluk, gençlik ve yaşlılık gibi kısımlara ayrılmadan Osmanlı tıp sahasında varlığını sürdürmüştür. Bu noktada Tedbîrû'l-Mevlûd öne çıkmıştır. Çünkü eser, müstakil olarak çocuk hastalıkları üzerine yazılmış ilk kitap olarak görülmesi yanında çocuk eğitiminden de bahsederek dikkatleri çekmiştir.

18. yüzyıl başında tamamlanmış olan Tedbîrû'l-Mevlûd, Ayaşlı Hekim Şa'bân Şifâ'î'ye aittir. Şifâ'î müstakil bir çocuk sağlığı kitabı olmamasından yakınaparak bu eseri yazmıştır. Diğer eserler genel tıp alanını kapsar niteliktedir. Başlı başına çocuk sağlığını konu edinen ilk eser olması, Tedbîrû'l-Mevlûd'u değerli kılmıştır.

Eserin, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, numara 36106'da bulunan nüshası, Şa'bân Şifâ'î'nin kendi yazmış olduğu düşünülen nüshadır. Çalışma bu nüsha üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Eserde tenasül, gebelik, ceninin teşekkülü, gebelerde ve yeni doğan çocuklarda alınması gereken tedbirler ve çocuk hastalıkları ile çocuğun eğitim ve terbiyesi ele alınmıştır.

Çalışma Giriş, İnceleme, Söz Varlığı, Metin, Ekler, Dizin ve Sonuç bölümlerinden oluşmuştur. *Giriş* bölümünde Şa'bân Şifâ'î hayatı, eserleri ve Tedbîrû'l-Mevlûd'a değinilmiştir. *İncelemede* metnin yazım özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur. *Söz Varlığı* bölümünde metinde geçen kelime sayısının istatistiksel olarak oranı incelenmiş; bitki, terkip, organ, hayvan, hastalık, hekim adları ve söz varlığı inceleme sonucunda tespit edilen unsurlar verilmiştir. *Metin* bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd transkribe edilmiş, metnin derkenar kısımları *Ekler* başlığı altında yer almıştır. *Dizin* bölümünün hazırlanmasında TürkSözDiz 3.5 kullanılmıştır. Son olarak *Sonuç* bölümü ve faydalanılan kaynakların yer aldığı *Kaynakça* bölümü ile inceleme son bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd, İlk Çocuk Sağlığı Kitabı, Tıp

ABSTRACT

As a method, medical studies covering human health from all age groups continued in the Ottoman medical field without being divided into parts such as childhood, youth and old age. At this point, Tedbîrû'l-Mevlud came to the fore. Because, besides being seen as the first book written on pediatrics independently, the work attracted attention by mentioning the education of children.

Tedbîrû'l-Mevlud, which was completed at the beginning of the 18th century, belongs to Physician Şa'bân Şifâî from Ayaş. Şifâî wrote this work, complaining that it is not an independent book on children's health. Other works cover the field of general medicine. The fact that it is the first work on child health on its own has made Tedbîrû'l-Mevlud valuable.

The copy of the work, located in Ankara University Faculty of Theology Library, number 36106, is the copy that is thought to have been written by Şa'bân Şifâî himself. The study was carried out on this copy.

In the work, reproduction, pregnancy, the formation of the fetus, the precautions to be taken in pregnant women and newborn children, pediatric diseases and the education and upbringing of the child are discussed.

The study consists of Introduction, Review, Vocabulary, Text, Appendices, Index and Conclusion. In the introduction, the life of Şa'bân Şifâî, his works and Tedbîrû'l-Mevlud are mentioned. In the review, the writing features of the text, phonetics and morphology were emphasized. In the Vocabulary section, the statistical ratio of the number of words in the text was examined; The names of plants, compounds (medicament), organs, animals, diseases, physicians, and vocabulary are given. In the text section, Tedbîrû'l-Mevlud has been transcribed, and the marginal parts of the text are included under the title of Appendices. TürkSözDiz 3.5 was used in the preparation of the index section. Finally, the study came to an end with the Conclusion section and the Bibliography section, which includes the sources used.

Keyword: Şa'bân Şifâî, Tedbîrû'l-Mevlûd, The First Book About Child Health, The Medicine

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	:	'
آ	:	a, ā
ا	:	ā, a, e
ب	:	b, p
پ	:	p
ت	:	t
ث	:	s
ج	:	c, ç
چ	:	ç
ح	:	h
ه	:	h
د	:	d
ذ	:	z
ر	:	r
ز	:	z
ج	:	j
س	:	s
ش	:	ş
ص	:	ş
ض	:	ž, đ
ط	:	ṭ
ظ	:	ṣ
ع	:	ʿ
غ	:	ğ
ف	:	f
ق	:	q
ك	:	k, g, ŋ
گ	:	l
م	:	m
ن	:	n
و	:	v, o, ö, u, ü, ū
ه	:	h, a, e
ی	:	y, ā, ı, i, ī

KISALTMALAR VE İŞARETLER

Ar.	Arapça
bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
ea.	Eser Adı
DLT	Dîvânu Lugâti't-Türk
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
H.	Hicri
Hi.	Hintçe
Hz.	Hazreti
İt.	İtalyanca
ka.	Kişi Adı
Lat.	Latince
öa.	Özel Ad
S.	Sayı
ss.	Sayfa sayısı
Tr.	Türkçe
Yun.	Yunanca
()	Satır numaralarını gösterir.
[]	Metne yapılan eklemeleri ve metinde yapılan onarımları gösterir.
[...]	Metinde silinmiş ve yıpranmış kısımları gösterir.
[?]	Metindeki şüpheli okumaları gösterir.

İÇİNDEKİLER

	sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	iii
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	xi
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xiii
İÇİNDEKİLER	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1. Şa'bân Şifâ'î b. Ahmed.....	2
2. Eserleri	3
2.1. Kısâs-ı Enbiyâ Tercümesi	3
2.2. Fezâ'il-i Âl-i Osmân fî Terceme-i Kalâ'idü'l-Ikyân.....	3
2.3. Şifâ'îyye fi't-Tıbb.....	4
2.4. Şiirleri.....	6
3. Tedbîrû'l-Mevlûd Mine't-Tıbb	6
3.1. Eserin Konusu/İçeriği.....	6
3.2. Akademik Çalışmalarda Tedbîrû'l-Mevlûd.....	10
3.3. Eserin Nüshaları	11
4. Çalışmada İzlenen Yöntem.....	11
BÖLÜM II	15
İNCELEME	15
1. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	15
1.1. Ünlülerin Yazımı.....	15
1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı.....	15
1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı.....	16
1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı	16
1.1.4. /ü/ ve /u/ Ünlülerinin Yazımı.....	16

1.1.5. /ö/ ve /o/ Ünlülerinin Yazımı.....	17
1.2. Ünsüzlerin Yazımı	17
1.2.1. /p/ ve /b/ Ünsüzlerinin Yazımı	17
1.2.2. /ç/ ve /c/ Ünsüzlerinin Yazımı.....	17
1.2.3. /s/ Ünsüzünün Yazımı	18
1.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı.....	18
1.2.5. /h/ Ünsüzünün Yazımı.....	18
1.2.6. /t/ ve /d/ Ünsüzlerinin Yazımı	18
1.2.7. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin Yazımı	18
2. SES BİLGİSİ	19
2.1. ÜNLÜLER	19
2.1.1. Ünlü Değişmeleri.....	19
2.1.1.1. /i/ ~ /e/ Değişmesi	19
2.1.1.2. /u/ ~ /ı/ Değişmesi.....	19
2.1.1.3. /ı/ ~ /u/ Değişmesi.....	19
2.1.1.4. /ü/ ~ /i/ Değişmesi.....	20
2.1.1.5. /i/ ~ /ü/ Değişmesi.....	20
2.1.2. Ünlü Düşmesi	20
2.1.3. Ünlü Türemesi	20
2.1.4. Ünlü Birleşmesi	20
2.1.5. Ünlü Uyumu	21
2.1.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	21
2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlalık Uyumu	21
2.2. ÜNSÜZLER.....	22
2.2.1. Ünsüz değişimleri	22
2.2.1.1. /t/ ~ /d/ Değişimi	22
2.2.1.2. /d/ ~ /t/ Değişimi	22
2.2.1.3. /g/ ~ /k/ Değişimi	22
2.2.1.4. /g/ ~ /v/ Değişimi	22
2.2.1.5. /h/ ~ /k/ Değişimi	22
2.2.1.6. /k/ ~ /g/ Değişimi	23
2.2.2. Ünsüz İkizleşmesi.....	23

2.2.3. Ünsüz Benzeşmesi.....	23
2.2.4. y Koruyucu Ünsüzü	23
2.2.5. Haploloji (Hece Yutumu)	23
3. ŞEKİL BİLGİSİ.....	24
3.1. EKLER.....	24
3.1.1. Yapım Ekleri	24
3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	24
3.1.1.2. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	25
3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri	26
3.1.1.4. İsimden Fiil Yapım Ekleri	27
3.1.2. Çekim Ekleri.....	28
3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri.....	28
3.1.2.1.1. Durum Ekleri.....	28
3.1.2.1.1.1. Yalın Durum.....	28
3.1.2.1.1.2. Yaklaşma Durumu.....	28
3.1.2.1.1.3. Bulunma Durumu	28
3.1.2.1.1.4. Ayrılma Durumu	28
3.1.2.1.1.5. İlgi Durumu	28
3.1.2.1.1.6. Belirtme Durumu.....	28
3.1.2.1.1.7. Eşitlik Durumu	28
3.1.2.1.1.8. Vasıta Durumu.....	28
3.1.2.1.2. İyelik Ekleri.....	29
3.1.2.1.3. Çokluk Ekleri	29
3.1.2.1.4. Soru Eki.....	29
3.1.2.1.5. Aitlik Eki.....	30
3.1.2.1.6. Ek Eylem.....	30
3.1.2.1.7. Zamir n'si.....	31
3.1.2.1.8. Yön Ekleri	31
3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri	32
3.1.2.2.1. Kipler.....	32
3.1.2.2.1.1. Basit Kipler.....	32
3.1.2.2.1.1.1. Geniş Zaman	32

3.1.2.2.1.1.2. Gelecek Zaman	33
3.1.2.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman	33
3.1.2.2.1.1.4. Duyulan Geçmiş Zaman	34
3.1.2.2.1.1.5. İstek Kipi.....	34
3.1.2.2.1.1.6. Şart Kipi.....	35
3.1.2.2.1.1.7. Gereklilik Kipi	36
3.1.2.2.1.1.8. Emir Kipi	36
3.1.2.2.1.2. Birleşik Kipler	37
3.1.2.2.1.2.1. Hikâye	37
3.1.2.2.1.2.2. Rivayet	37
3.1.2.2.1.2.3. Şart-Koşul	37
3.1.2.2.2. Birleşik Fiiller	37
3.1.2.2.3. Fiilimsiler	39
3.1.2.2.3.1. Zarf-fiiller	39
3.1.2.2.3.2. Sıfat-fiiller	40
3.1.2.2.3.3. İsim-fiiller	41
3.2. SÖZCÜK ve SÖZCÜK TÜRLERİ	43
3.2.1. İsim	43
3.2.2. Sıfat.....	43
3.2.2.1. Niteleme Sıfatları	43
3.2.2.2. Belirtme Sıfatları.....	43
3.2.2.2.1. İşaret Sıfatları	43
3.2.2.2.2. Soru Sıfatları	43
3.2.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları	44
3.2.2.2.4. Sayı Sıfatları.....	44
3.2.2.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatı.....	44
3.2.2.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatı	44
3.2.2.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatı.....	44
3.2.2.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatı.....	44
3.2.2.2.4.5. Topluluk Sayı Sıfatı.....	44
3.2.3. Zamir	44
3.2.3.1. Şahıs Zamirleri.....	45

3.2.3.2. İşaret Zamirleri	45
3.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri.....	45
3.2.3.4. Soru Zamirleri.....	46
3.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri.....	46
3.2.4. Zarf	46
3.2.4.1. Zaman Zarfları	46
3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları.....	47
3.2.4.3. Durum Zarfları	47
3.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları	47
3.2.4.5. Soru Zarfları.....	47
3.2.5. Edat.....	47
3.2.5.1. Çekim Edatları	48
3.2.5.2. Bağlama Edatları (Bağlaçlar).....	48
3.2.5.2.1. Karşılaştırma Edatları.....	48
3.2.5.2.2. Cümle Başı Edatları	49
3.2.5.2.3. Sona Gelen Edatlar.....	49
BÖLÜM III.....	51
SÖZ VARLIĞI	51
1. BİTKİ ADLARI.....	52
2. ORGAN ADLARI	53
3. TERKİP ADLARI	54
3.1. Zımâdlar (Tılâlar).....	54
3.2. Habblar.....	55
3.3. Sefûflar.....	55
3.4. Kurslar.....	55
3.5. Yağlar.....	56
3.6. Eyârîciler	56
3.7. Cüvârişler	56
3.8. Lu'âblar.....	57
3.9. La'ûklar.....	57
3.10. Rubblar.....	57
3.11. Perverdeler	57

3.12. Netûllar.....	58
3.13. Matbûhlar	58
3.14. Buhûrlar (Se'ûtlar).....	58
3.15. Şiyâflar	58
3.16. Sikencebinler ve Şaraplar.....	59
3.17. Çorbalar.....	59
4. HAYVAN ADLARI.....	59
5. HASTALIK ADLARI	60
6. HEKİM ADLARI	62
7. SÖZ VARLIĞI İNCELEME SONUCU	66
METİN.....	69
EKLER.....	223
DİZİN.....	237
SONUÇ.....	785
KAYNAKÇA.....	789

BÖLÜM I

GİRİŞ

"Tıbb kelimesinin aslı Arapça değildir. Eski Mısır'da tıp mektebi ve tıbbî papirüsleri ile meşhur Tebes-Teb şehri ismi Araplara geçerek bundan tıb, tıbbî, tabîb, mütetabbib, etıbbâ v.b. gibi iştikaklarla kelime Araplaşmıştır" (Ünver, 1983: 1). Tıp kelimesi, bilinenin aksine Eski Mısır'dan alıntıdır. Kelime Arapçaya geçerek bugünkü anlamını kazanmıştır.

Genel olarak insan sağlığının korunması ve bu alanda ortaya çıkan bozuklukların giderilmesi ile uğraşan tıp faaliyetlerinin nasıl başladığı hususunda ileri sürülenler, bilim tarihinin belki de en renkli konularından biridir. İlk insandan itibaren sevk-i tabii ile ortaya çıkan bir tecrübeler yığının zamanla gelenek hâline geldiği ve tıbbın temellerini oluşturduğu hemen hemen tartışmasız kabul edilen noktalardandır (Öztürk, 2006: 35).

İslam dünyasındaki tıp, eski Yunan, İran, Hint, Süryanî (Aramî), Mezopotamya yazılı geleneklerinden faydalandığı gibi, Arapların, Türklerin, İranlıların ve yerli diğer halkların geleneksel halk tıbbından çok şey almıştır. Bununla beraber İslam tıbbına hâkim olan tıp anlayışı modernleşme dönemine kadar Hipokrat ve Galinos'un mizac teorisine dayanan tıptır. Buna göre hastalıklar vücuttaki kan, balgam, safra, sevda denen dört hıltın dengesinin bozulmasıyla meydana gelir. Bu bozulmaya sebep olan hararet, bürûdet (soğukluk), rutubet, yübûset (kuruluk) gibi şeylerdir. Maddeler bu dört sınıftan birine sahiptirler. Hastalıklar tedavi edilirken ilaçlar ve yiyecekler bu hususiyetler göz önüne alınarak kullanılmalıdır (İhsanoğlu, Şeşen, Bekar, 2008: LV).

Osmanlı tıbbı üç farklı sistem üzerine kuruluydu, bunlardan birincisi ve diğerlerine göre daha bilimsel yahut kitabî olanı Eski Yunan'dan devralınan humoralist tıp geleneğidir. Humoralist gelenek, Ahlat-ı Erbaa denilen kan, balgam, sarı safra, kara safra dengesi üzerine inşa edilmiştir. Bu Galen'den beri bilinen ve uygulanan tıbbî metottur (Dinçer, 2019: 15).

"İkinci tıbbî sistem Geleneksel İslam Tıbbı ya da Tıbb-ı Nebevî olarak adlandırılan sistemdir. Kaynağını Hz. Muhammed'in sağlık ve tedavi ile ilgili hadisleri oluşturmaktadır. Üçüncü sistem ise halk hekimliğidir ve yazılı bir kaynağı yoktur" (Dinçer, 2019: 16). Osmanlı döneminde tabipler her üç sistemden de faydalanmıştır.

Osmanlı tıp tarihi Selçuklu tababetinin şark esas ve klasiklerine göre devamından ibarettir. Ancak XV. asır ortasında İstanbul'un tarafımızdan alınması garp tıbbî bilgileri sırasıyla XIX. asra kadar şark karakterini muhafaza ile beraber sürmüştür. Ancak geçen asırda tamamen garba dönmüştür (Ünver, 1983: 10).

Osmanlı tıp terminolojisinin oluşumundaki birinci safha, Anadolu beylikleri döneminden başlayıp ilk örnekleri XIV. yüzyılda yazılan *Tuhfe-i Mübâriz* ve İbn Baytar'ın *Edviye-i Müfrefe* (Aydınoğulları'ndan Umur Bey'in emri ile)'sinin tercümesi, İshak b. Murad'ın benzer ad ile anılan eseri, yine aynı yüzyılda yaşayan ve Hacı Paşa diye şöhret bulan Celâleddin Hızır (1334-1424)'ın eserleri ile devam eden klasik İslam tıp literatürüne ve onun Arapça terminolojisine dayalı olan dönemdir.

İkinci safha ise, Osmanlıların Batı bilimi ile erken dönemde başlayan temas ve aktarmalarının selektif olmaktan çıkıp geniş tercüme ve derleme hareketine dönüşmesiyle, yeni terminoloji oluşturma ihtiyacının ortaya temel bir mesele olarak çıkmasıdır. Fakat Avrupa'daki tıbbî terminoloji de büyük ölçüde İslam tıbbından Latinceye tercüme edilen

eserlere, yani eski Yunan ve İslam tıbbının terminolojisine dayalı bulunmaktaydı (Unat, İhsanoğlu ve Vural, 2004: XIV-XVI)

"Osmanlı tıbbının Klasik dönemi 1450-1730 arası kabul edilmiştir. 1730'dan 1827'ye kadar olan dönem ise batı tıbbını tanıma ve tercüme dönemi olarak değerlendirilmiştir" (Bayat, 2003: 253).

"18. yüzyılın tercüme faaliyetleri yalnız batı dilleriyle sınırlı kalmamış, Arapça ve Farsça önemli eserler de Türkçeye kazandırılmıştır. Tokatlı Mustafa Efendi tarafından, İbn Sînâ'nın El-Kânûn Fî-Tıbb adlı eseri çevrilmiştir" (Kâhya ve Erdemir, 2000: 195). Bu yüzyıl doğu ve batı tıp geleneklerinin kaynaştığı bir dönemdir ve geçiş dönemi olmasıyla önemlidir.

Osmanlı tıbbının 18. yüzyıl ilk çeyreğinde yazılmış olan Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eser Ayaşlı Hekim Şa'bân Şifâ'î'ye aittir. Osmanlı tıbbında 14. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar tıp literatüründe müstakil olarak kadın ve çocuk hastalıkları üzerine yazılmış hiçbir esere rastlanmaması eserin önemini göstermiştir. Diğer eserler genel tıp alanını kapsar nitelikteyken Tedbîrû'l-Mevlûd'un çocuk sağlığı ile ilgili bilinen ilk eser olması, incelenen eseri değerli kılmıştır.

1. Şa'bân Şifâ'î b. Ahmed

Ankara Ayaş'ta doğdu. Babasının adı Ahmed'dir. Erken yaşlarda İstanbul'a gidip medrese tahsili gördü ve tıpla ilgilendi. Dârüssaâde Ağası Yûsuf Ağa'ya intisap ederek saray hekimleri arasında yer aldı. Hekimbaşı Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi'den himaye gördü ve onun gözden düşmesiyle sarayadaki görevine son verildi. 1095'te (1684) Anadolu Kazaskeri Minkârîzâde Abdullah Efendi'den mülâzemetle müderrisliğe başladı. 1099 Cemâziyevvel'inde (Mart 1688) Sarây-ı Galata, 1103 Ramazan'ında (Mayıs 1692) Şeyhülislam Hüseyin Efendi, 1109 Rebîülâhîr'inde (Ekim 1697) Etmekçioğlu, 1112 Cemâziyevvel'inde (Ekim 1700) Koca Mustafa Paşa, 1115 Rebîülâhîr'inde (Ağustos 1703) Sinan Paşa medreselerine ve aynı yılın Cemâziyelâhîr'inde (Ekim) Diyarbakır kadılığına tayin edildi. Şeyhî bir yerde kadılık öncesi son görev yerini Sinan Paşa Medresesi diye gösterirken iki ayrı yerde İsmihan Sultan Medresesi'nden ayrılarak gittiğini kaydeder. (Okumuş, 2010: 207-208).

"Son görevi Diyarbakır kadılığından ayrılıp İstanbul'a dönerken Ankara'da hastalanmış ve 1705'te vefat etmiştir. Dönemin değerli bir hekimi olması yanında Şifâ'î mahlası ile yazdığı şiirleri de vardır" (Bayat, 2010: 310)

"Kaynaklar, Şifâ'î'nin asıl adını Ahmed Şa'bân olduğunda müttefiktirler. Hastalarına şefkatli davrandığı için halk tarafından çok sevilen tatlı dilli, güler yüzlü bir hekim olarak bilinir. Meclis adamı olmasıyla devlet adamları tarafından da sayılmış ve sevilmiştir" (İnce, 2005: 428).

"Usta bir hekim olması yanısıra dostlarına ve sohbeta düşkün bir şair olduğu da belirtilir" (İnce, 2005: 429).

"Çeşme-i merkemete lûle-i kevser hâme

Gül-istân--ı emele nahl-ı gül-i ter hâme

Gâh sünbül bitürür ki gül-i ahmer hâme

Nakş-ı hâl ü cilvesi yanında mükedder hâme

Bâ-husûs ola Şifâyî gibi dem-sâz senâ

Gör bu vâdide ne hoş cilveler eyler hâme" gibi gazeller yazan Şa'bân Efendi özellikle tıpla ilgili ve zamanı için çok değerli eserler bırakmıştır. Bu eserlerden en küçüğünü bile yazmak için otuz kırk kitaba başvurmuş ve kitap sahibinin ismini yazmakta özen göstermiştir.

Eserlerinin önemlilerinden biri doğum ve çocuk hastalıkları konusunda kaleme aldığı *Tedbîrül-Mevlûd*'dür. "Kitabın yazılma nedeni" konusunda aynen der ki " *sözün kısısı çocuklar konusunda her yönüyle özen göstermek gerekli iken perişan durumlarının, tıp bakımından düzgün olmasını gerektiren kendi başına bir esere ulaşamadığı için, harflerin yazıcısı fakir, adı geçen durumları düşündükçe ve çocuklarda bazı hastalıkları gördükçe eserlerin bolluğu aklıma gelirdi ki onların hakkında Şeyh-i Reis'in ve diğer büyük tabiplerin ayrı ayrı yazdıkları tedavileri tanrısal bereketin verimliliği ile toplayıp düzenleyerek Türk dilinde bir yararlı derleme yazdım, ta ki herkes çocukların ders alınacak durumlarını öğrensün, olabilir ki insanların çoğu, kullanmayı ve sonuç çıkarmaya gücü yeterek ciğerleri derecesinde olan çocukların sağlık, güvenlik ve her yönüyle esenliğini sağladığı için, herkesin yararına olarak saygın olanların ve halkın rahatını artırsın..." . Şa'bân Efendi bu amaçla birçok ayrıntılı incelemelerde bulunuyor, notlar alıyor (Acıduman, 2010: 248).*

"Ankara'da Hacettepe Üniversitesi birçok değerli hekimimin bir büstünü yaptırmış ve bir çocuk hastalıkları kısmına ismini vererek kadirşinaslık göstermiştir" (Ünver, 1983: 27).

2. Eserleri

2.1. Kısâs-ı Enbiyâ Tercümesi

"Sultan IV. Mehmed'e sunulmuştur. Eserinde yazdıklarını ayet ve hadisler ile desteklemiştir ve peygamberlerin hayatı ile ilgili bilgiler vermiştir" (Acıduman, 2019: 34). Dini nitelikte yazılmış bu eser Şa'bân Şifâî'nin bu konulardaki bilgisini ispatlar niteliktedir.

Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, numara 3419'da kayıtlıdır. Eserle ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2.2. Fezâ'il-i Âl-i Osmân fî Terceme-i Kalâ'idü'l-Ikyân

"Merî b.Yûsuf el-Kermî tarafından yazılan Kalâ'idü'l-Ikyân fî Fezâ'ili Âli Osmân adlı eserin Türkçe çevirisidir. Şevval 1115/6 (Mart 1704) tarihinde

tamamlanarak Sultan IV. Mehmed'e sunulmuştur" (Acıduman, 2019: 34). Osmanlı tarihi ile ilgili olan bu eser, Şifâ'î tarafından tercüme edilmiştir.

Kalâid, Farsça yazılmış bir kitaptır. Şifâ'î, bu eseri Farsçadan tercüme etmiş ve ek bilgiler vermiştir.

Şifâ'î eserinde, Osmanlıların doğuşu hakkında, Osman Gâzi'nin rüyasında, göğsünden bir ağacın çıktığı ve dallanıp ortaya yayıldığı, bunun da Osmanlı Devleti'nin temelini ilahi nura dayandığı ve Osmanlıların Allah tarafından seçilmiş bir kavim olduğu ifade edilmektedir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda, Şeyh Edebâli'nin büyük himmet ve tesiri olmuştur. Edebâli, bu büyük devletin manevi temellerini atmıştır diyen Şifâ'î, devamında Osmanlıların hocalarına çok hürmet ederlerdi. Osman Gazi de bunu tavsiye etmiştir, der.

Fezâ'il-i Âli Osmân, sadece Osmanlılardan bahsetmiyor. Emevilerden, Abbasilerden hatta İmam Malik, Şâfiî, Amed bin Hanbel'den de bahsediyor.

Kitapta, "Osmanlıların akideleri pak ve temiz olup mezhepleri, Ebu Hanife'nin yoludur. İtikatta ehl-i sünnet ve'l cemaate bağlıdır. Numan b. Sâbit Ebu Hanife'nin mezhebi, onların hâkim oldukları yerlerde yayılmıştır" denilmektedir.

Şifâ'î eserinde Osmanlıları, Osmanlı padişahları ve zengin kimselerin kendi adlarına çeşitli vakıflar kurdukları ve böylece topluma hizmet götördükleri kaydedilmektedir. Osmanlılar, hayvanlar için dahi koruyucu tedbirler almışlardır (Tuncel, 1991: 22-25). Fezâ'il-i Âli Osmân adlı eser, Osmanlı Devleti'nin doğuşuyla başlar. Şifâ'î kitabın bu kısmında kendi eklemeleri ile Osmanlı Devleti'nin varlığının, ilahî bir gücün etkisiyle bu kadar yayıldığını belirtir.

Fezâ'ili Âli Osmân adlı eserin nüshaları aşağıda verilmiştir:

I.) İstanbul Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde, 3404 arşiv numarasıyla kayıtlı nüsha, 165 varak ve 19 satırdır.

II) İstanbul Kütüphanelerinde bulunan Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları Koleksiyonu, Bayezid Umumi Ktb. 5073 numarada kayıtlı, 1134 (1722) tarihli, 316 varak ve 15 satırdan oluşan nüshadır.

III.) Ankara Anıtkabir Müzesi 06 Anıt 1020 numarada kayıtlı olan nüshanın müstensihisi Seyyid Ebu Bekir Amidî'dir, 140 varak ve 19 satırdan oluşur.

2.3. Şifâ'îyye fi't-Tıbb

Eser panzehirler ile ilgili yazılmış olmakla birlikte Şifâ'î'nin bir diğer tıp kitabıdır.

Eser, panzehirler hakkında olup Silahtar İbrahim Ağa adına, klasik devir İslam tabiplerinin eserlerinden faydalanılarak 1111/1699'da telif edilmiş bir mukaddime, altı bab ve bir hatimeden mürekkep bir eserdir (Şeyhî, II, 265). Bablar fasıllara ayrılır. Eserin ilk kısmında mineral ve antidotlarla ilgili açıklamalar yer alır. İkinci kısımda hayvani antidotlar hakkında bilgi verilir. Bunu izleyen kısımlardaysa basit ve mürekkep antidotlar anlatılır. Son kısımda şifa vereceği düşünülen taşlar ele alınır (İhsanoğlu, 2008: 330).

Mukaddimesi panzehirin tanımı ve türleri, birinci faslı madeni panzehirler, ikinci faslı hayvansal panzehirler, üçüncü faslı panzehire bağlı taşlar ve hatimesi ise bazı garip özellikleri olan taşlar üzerine olan bu eser, düşmalarından zarar gören Şa'bân Şifâ'î'nin, Sultan II. Mustafa'nın yüksek gölgesine sığındığında Silahdâr İbrâhîm Ağa ile tanıştığı sırada geçen panzehir bahsi sonrası hazırlanmıştır (Acıduman, 2019: 249). Bir bahis sonrası kitabını yazmaya başlayan Şifâ'î tüm panzehir kitaplarını tarar ve panzehirle ilgili ayrıntılı bir eser oluşturur.

Nâsuriddin Tusi'nin (672/1273) 'Tensukname'si gibi müessir taşlardan bahseder. Eserin İstanbul kütüphanelerinde birçok nüshası vardır, bazıları şunlardır:

Veliddin Efendi, İstanbul Devlet Kütüphanesi 2559/3, 119-170 arası, nesih.

Çapa Tıp Tarihi 2555C. 1/3785, 55 varak, nesih, 1111H.

Nuruosmaniye Kütüphanesi 3544, 70 varak, nesih, Seyyid Mustafa Safi (Tuncel, 1991: 21). Tuncel'in belirttiği yukarıdaki nüshalar dışında ayrıca Şifâ'iyye'nin aşağıdaki nüshaları da vardır:

I.) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonu, Ms. or. oct. 2442 numarada kayıtlı, 102 varak ve 13 satırdan oluşan bir nüshası mevcuttur.

II.) Topkapı Sarayı Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, H.551 numarada kayıtlı, 63 varak 21 satır olan nüshası da vardır.

Şifâ'iyye risâlesinin mukaddimesinde şöyle denilir: "Pâdzehir iki manaya gelip; birisi ruh ve bedeni koruyan ve zehirlerin zararlarını defeden ilaçlardır ki bütün pâdzehrler ve tiryâk türlerini kapsar. İkincisi, tabipler arasında haceriyyet ile nitelenen ilaçlardır ki madenî ve hayvani olarak iki çeşittir. *Pâdzehr* kelimesi Farsça olup *pâd* ve *zehr* kelimelerinden oluşmuştur. *Pâd*, zararı defedip fesadı düzelten nesneye denir. Bu sebeple ruh ve bedeni koruyup zehirlerin zararlarını defeden, dert ve kederlerin kötü etkilerini düzelten şeylere *pâdzehr* denilmiştir (Eliaçık, 2012: 192). Şifâ'î kitabına panzehirin tanımının ne olduğuyla başlamıştır ve devamında ne için kullanıldığıyla ilişkili bilgiler vermiştir.

"Panzehir risalesi olan Şifâ'iyye, tıp bilimi yanında jeoloji, farmakoloji, biyoloji, kimya vs. birçok bilim dalını ilgilendiren bilgi ve belgeyi içeren orijinal bir eserdir" (Eliaçık, 2012: 202). Bu yönleriyle Şifâ'iyye edebî, tıbbî ve farmakolojik yönden kaynak niteliğinde bir eserdir.

Şifâ'iyye eseriyle ilgili yapılmış çalışmaların ilki, Muhittin Eliaçık (2012), tarafından yazılmış olan "Şa'bân Efendi'nin Şifâ'iyye Risalesinde İnci Üzerine Açıklamalar" adlı makaledir. İkincisi ise Nazmiye Yaldıran (2019), "Şifâ'î Şa'bân Efendi'nin Şifâ'iyye'si (İnceleme-Metin)" adlı yüksek lisans tezidir.

2.4. Şiirleri

"Şifâ'î mahlasıyla yazdığı şiirleri vardır" (Okumuş, 2010: 208). Tabip, tarihçi ve şair olan Şifâî çok yönlü, âlim biridir.

"Hekim ve tarihçi kişiliği yanında edebî kişiliği ile de bilinir. Süleymaniye Kütüphanesinde Hüsrev Paşa Koleksiyonu 444'te kayıtlı olan bir şiir kitabı bulunmaktadır" (Kâhya ve Erdemir, 2000: 189).

"Birçok şiiri Şuara tezkirelerinde ve mecmualarda yer alır. Sâlim Efendi'nin Tezkiretü's-Şu'arâ'sında şairliği hakkında şu cümleler geçer: 'Şifâ'î mahlası ile eş'ârı ve hayli şi'r-i âbdârı var idi" (İnce, 2005: 429).

Şeyhî Mehmed Efendi'nin Şakâ'ik Zeyli Vekâyi'ul-Fuzalâ'sında "Şifâyî mahlası ile eş'ârı vardır. Bu şi'r güftârındandır:

Nazım

Çeşme-i mekrümete lüle-i Kevser hâme
 Gülsitân-ı emele nahl-i gül-i ter hâme
 Feyz-bahş olmak ile gülşen-i evrâk üzere
 Gâh sünbül bitürür geh gül-i ahmer hâme
 Hem-dem-i Hızr nebîdür adını âb-ı hayât
 Şimdi her dem zulumâta güzer eyler hâme
 Nâkş-ı hâl ü hatını gerçi yazar dildârun
 Şîve vü cilvesi bâbında mükedder hâme
 Bâ-husûs ola Şifâyî gibi dem-sâz-ı senâ
 Gör bu vâdide ne hoş cilveler eyler hâme" (Ekinci, 2018: 2367).

Şifâî'nin, bunun dışında birçok gazeli mevcuttur.

3. Tedbîrû'l-Mevlûd Mine't-Tıbb

3.1. Eserin Konusu/İçeriği

Şa'bân Şifâî Tedbîrû'l-Mevlûd'u 1701 tarihinde tamamlamıştır. Sadrazam Hüseyin Paşa ve Reisülküttâb Râmî Mehmed Efendi'ye ithaf etmiştir. Şifâî'nin mukaddimede anlattığına göre yetişkinler ve gençlerden daha çok sıhhi tedbirlere ihtiyaç duyan çocuklar ve bebeklerin hastalıkları, tedavileri, bakımları ve hıfzıssıhhaları için müstakil bir kitap yoktur. Hasta çocuk ve bebeklerin bakımında zorluk çekildiğini görerek bu kitabı yazmaya karar vermiştir.

"Tedbîrû'l-Mevlûd hakkında; 'Anne ve çocuk sağlığı konusundadır.', 'Bir nevi embriyoloji ve çocuk hastalıkları ile ilgili bir kitaptır.', 'Tedbîrû'l-Mevlûd, doğumdan ve çocuk hastalıklarından söz eden ilk Türkçe yapıttır.' denilmektedir" (Tuncel, 1991: 14-15).

Şifâ'î, İbn Sînâ ve El-Râzî gibi klasik devir tabipleriyle Hacı Paşa gibi kendinden önceki Osmanlı tabiplerinin eserlerinden, çocuk bakımı ve sağlığı ile alakalı bölümleri alıp tedvin etmiş, kendi tecrübelerini de ekleyerek bu kitabı yazmıştır. Kitabın yazımına epeyce önce başlamış, fakat ordu tabibi olması sebebiyle orduyla beraber bazı seferlere katılmış, bu yüzden müsvedde hâlinde bekleyen kitabı derleyip toplaması zaman almıştır.

Şifâ'î, hadislerin yanı sıra filozofların deyişlerinden de yararlanarak tıp ilminin öneminden bahseder.

İbn Sînâ ve diğer büyüklerin dağınık olarak yazdığı tedbirleri toplayıp düzenleyerek çocukların durumları hakkında herkese yararlı olabilsin diye Türk dilinde bir mecmua yazmaya karar vermiştir. Lakin II. Viyana Seferi sonrası düzenlenen seferlerde ordu tabipliği yaptığı için, bu girişiminin kesintiye uğradığını bildirmektedir (Acıduman, 2019: 36).

Tedbîrû'l-Mevlûd ayrıntılı bir embriyoloji ve pediatri kitabı olarak tanımlanabilir. Bir mukaddime, sekiz bap ve bir hatimeye ayrılır. Birinci bap cinsi münasebet, iktidarsızlık, bu noksanlığın giderilmesi, cimayı kesmek; ikinci bap gebelik alametleri ve durumu; üçüncü bap madde-i hilkat-ı ceninde olan ihtilafat, meniler, ceninin keyfiyet-i hilkatî; dördüncü bap hamilelik, düşük, doğum; beşinci bap doğum sonrası, isim koyma, kundaklama, çocuk bakımı, sütanne, emzirme, ilk gıdaya alıştırma, süttten kesme; altıncı bap dimağ-ı sıbyan, teşennüc, kulak rahatsızlığı, göz hastalıkları, ağız, boğaz, kalp, mide, karaciğer, dalak ve bağırsak hastalıkları, hummalar; yedinci bap veba ve taun; sekizinci bap çocuğun eğitim ve öğretimi, baliğ olmadan önceki ve sonraki eğitimi, meslek seçimi gibi konuları kapsar.

Tenasül, gebelik, ceninin teşekkülü, gebelere ve yeni doğan çocuklara yapılması gereken tedbirler, çocuk hastalıklarından bahseder. Eserde, fetüsün gelişimi ile ilgili verilirken fetüsün sağlıklı ilgili sorunlarının onun kalp atışlarının dinlenmesi yoluyla belirlenebileceğini bildirmesi ilginçtir. Son bölüm çocuğun buluşa erene kadar nasıl yetiştirilmesi gerektiği, tedib ve terbiyesiyle alakalıdır. Bu bölümde çocukların dövülmemesi gerektiğinden bahseder (İhsanoğlu, 2008: 330-331).

Şifâ'î'ye göre tüm hastalıklar insanların mizacına, bedensel yapılarına ve yaşına göre değişiklik gösterir. Bu faktörler özellikle anne-çocuk bağında öne çıkmıştır. Şa'bân Şifâ'î, doğum yapacak kişinin zayıf olmasının, yaşının çok genç ya da ilerlemiş olmasının, şişman olmasının, çok hassas, nazlı ve dayanıksız olmasının doğumu zorlaştıracığını belirtmiştir (Bahadır, 2017: 190).

Tedbîrû'l-Mevlûd'da Çocuk Hastalıkları ile ilgili Önemli Kısımlar

Şa'bân Şifâ'î altıncı bölümden itibaren çocuk hastalıkları kısmına giriş yapar. İşlenen konular şunlardır: Kafa hastalıkları, *izamu'r-re's* (kafa büyüklüğü), *makrosefali* ve *hidrosefali* (kafa içinde su toplanması), kulak, göz, ağız, boğaz, kalp, mide, akciğer, karaciğer, dalak ve bağırsak hastalıkları, çiçek, kızamık, şişler, sivilceler, çıbanlar, hummalar, veba ve taun. Şa'bân Şifâ'î hastalıklar ile ilgili hıfzıssıhhanın (sağlığı koruma) çok önemli olduğunu belirtmiş, önce teşhis konması gerektiğini daha sonra tedaviye başlamanın uygun olduğunu ifade etmiştir.

Klasik Osmanlı tıp metinlerinde hastalık sınıflandırılmasında baş ile ilgili hastalıklardan başlanarak vücudun yukarisından aşağısına doğru organlara isabet eden hastalıklar sırası ile verilir. Şifâ'î de Tedbîrû'l-Mevlûd'da bu sıraya riayet etmiş ve hastalıkları şu şekilde gruplandırmıştır:

Başla ilgili hastalıklar: Başın gittikçe büyümesi, bayılma, sara, devamlı aksırma.

Göz ile ilgili hastalıklar: Göz sağlığının korunması, gözlerin şişmesi, gözde beyazlık olması, çocuğun şaşısı olması.

Kulak ile ilgili hastalıklar: Kulak ağrısı, kulakta fazla kir toplanması, kulakta yaralar, kulağa çok su kaçırmak, kulaktan irin akması, kulaktan kan akması, kulağa böcek kaçması, kulağa çivi girmesi.

Diş ile ilgili hastalıklar: Diş çıkarma, dişlerin iltihaplanması, diş ağrısı, diş yerinin kaşınması, dişlerin renginin düzeltilmesi.

Ağız, boğaz, dil hastalıkları: Ağız yaraları, üst damakta yaralar, dilde şişkinlik, boğazda şişlik, boğaza sülük kaçması.

Akciğer ve kalp hastalıkları: Öksürük, zatürre, nefes darlığı, hıçkırık, suda boğulma, göğsün hırlaması, kalp hastalığı.

Mide, bağırsak hastalıkları: Midede gaz, zayıf sindirim, mide bulantısı, sütün hazımsızlığı, ishal, kabızlık, bağırsak iltihabı, göbek fıtığı ve iltihabı, bağırsak kurtları, dalak şişmesi.

Böbrek ve idrar yolları hastalıkları: Böbrek taşı, mesane taşı, idrar tutulması, idrar kaçırmak.

Deri hastalıkları: Pişikler, çıbanlar, kaşıntı, uyuz, saçkıran, bezelerdeki şişlik, siğiller, yanıklar.

Ateşli hastalıklar ve tedavileri: Hummalar, havale, menenjit, çiçek, kızamık.

Salgın hastalıklar: Veba ve taun.

Şifâ'î, adı geçen tüm hastalıkların belirti, teşhis ve tedavi yollarını belirtmiştir. Ayrıca hastalıklardan korunma yollarını ayrıntılı olarak vermiştir.

Tedbîrû'l-Mevlûd'un öncesi ve sonrası döneme ait Türkçe tıp literatürü gözden geçirildiğinde, genelde çocuk hastalıkları, özelde ise hidrosefali üzerine yazılmış bir bölüm içeren tıp eseri sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. *Cürcânî*'nin *Zahire-i Harezmsahî* adlı eserinin XVI. yüzyılda yapılmış olan Türkçe çevirisinde bu konuyla ilgili bir bölüm bulunmaktadır. *Salih Bin Nasrullah'ın Gayetu'l-İtkân* adlı eserinin çevirisi olan *Nüzhetu'l-ebdân fî Tercemet-i Gayetü'l-İtkân*'da yer alan çocuk hastalıkları arasında çok kısa bir şekilde hidrosefali konusuna değinilmektedir. Tokatlı Mustafa Efendi'nin İbn Sînâ'nın *Kânûn*'nunu Türkçeye çevirirken, Allame Kutbu'd-din Şîrâzî'den hidrosefali üzerine alıntılardığı bilgiyi, çocuk hastalıklarının ele alındığı bölüme eklemiştir. Adı geçen eserler göz önüne alındığında, *Tedbîrû'l-Mevlûd*'un hidrosefali ve makrosefali konusunda dönemin klasik tıp bilgilerini ayrıntılı olarak içeren önemli bir eser olduğu fark edilmektedir (Acıduman, 2015: 15).

Tedbîrû'l-Mevlûd'da Çocuk Eğitimi

Terbiyenin imkânı konusunda, iyimser bir görüşe sahip olduğu söylenebilen Şifâ'î, anne ve çocuk sağlığı konularının ağırlıkta olduğu *Tedbîrû'l-Mevlûd*'un son kısmında çocuk eğitimi ile ilgili görüşlerini belirtmiştir.

Müellif, konuları işlerken, kendinden önceki tabip ve eğitimcilerin görüş ve bulgularından istifade etmiş ve bunu yer yer ifade etmiştir. Eğitim yönüyle, Nasîru'd-din Tûsî (1274)'nin "Ahlâk-ı Nasır" ve Kınâlızâde Ali Çelebi'nin "Ahlâk-ı Alâî"sinden etkilendiği, ifadelerinden anlaşılmaktadır (Tuncel, 1991: 5).

Şifâ'î *Tedbîrû'l-Mevlûd* adlı eserde, kendinden önce sadece Eşref b. Muhammed'in Hazânü's-sa'âdât (1460) kitabında işlenen çocuk eğitimini, ayrıntıları ile vermiştir. Çocuk eğitimi konusuna değinirken şu sıraya riayet etmiştir: Çocuğun huyunun mizaç ile ilişkisi, mizacın gıda ile ilişkisi, çocuğun ergenlik yaşına kadar terbiyesi, terbiyede mürebbiyenin rolü, terbiyede babanın rolü, eğitime başlatma, çocuğun kişilik gelişimi, çocuğun çevre ile ilişkisi, çocuğun yeteneğine göre mesleğe yönlendirilmesi, kız çocuklarının okutulması.

Faruk Bayraktar, Şifâ'î'nin, kitabında kız çocuklarının eğitimi ile ilgili Nâsır Tûsî'nin kızların okuyup yazmaktan menedilmesi gerektiğini fakat diğer âlimlerin, okumaktan menedilmemeli, belki yazmaktan menedilebilirler dediklerini aktarır. Çünkü dinî hükümlerle mükellef oldukları için, dinin gereklerini ve Hz. Peygamber'in sünnetini kızların da öğrenmesi gerekmektedir. Şifâ'î, asırlar boyunca nice muhaddis ve fakih olan Müslüman âlime hanım yetiştirdiğini hatırlatır (Bayraktar, 1996: 143). Kız çocuklarının okutulması konusuna daha o dönemde değinmesi Şa'bân Şifâ'înin hekimliği yanında zamanının aydınlarından olduğunu gösterir.

Şa'bân Şifâ'î, çocuğun ilgili alanlarının belirlenmesi konusunda Hipokrat'ın "ömür kısadır, sanatlar çoktur, vakit ise dardır" sözünü hatırlatmıştır. Şifâ'î çocuğun eğitiminin vakit kaybetmeden yetenekleri doğrultusunda yapılmasının öneminden bahsetmiştir. "İnsanlar ziraatçı, inşaatçı, demirci, kuyumcu, terzi, tüccar, fırıncı, kadı, hâkim, âlim vs. olmak üzere çeşitli sahalarda çalışırlar. Böylece yeryüzünün düzeni

korunur ve dünya işlerinde kolaylık sağlanır, çeşitli meslekler bu şekilde devam eder" diyen Şifâ'î her çocuğun ferdî farklılıklarının olduğunu söylemiştir. İlmi konulardan önceden ispatlanmış ve genel kanılı olanların tahsil edilmesini ve vaktin boşa harcanmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Şifâ'î, çocuğun eğitiminde genetik özelliklerin de rol oynadığından ve eş seçiminin bu sebeple önemli olduğundan bahsetmiştir. Hatta buna hamilelik sürecinde kadının durumunun ve hamilelik sonrası tüm önlemlerin çocuğun gelişimi ve eğitimi ile doğrudan ilgili olduğunu belirtmiştir. Bilinçli ebeveyn olma konusunda anne-babanın tutumunun çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Şifâ'î çocuğun her türlü hayat şartlarına hazırlanması gerektiğini, çünkü talihin dönek olduğunu bir kıssa ile anlatmıştır.

3.2. Akademik Çalışmalarda Tedbîrû'l-Mevlûd

Tedbîrû'l-Mevlûd'u kaynak alan çalışmaların, genellikle eserin tıp ve eğitim anlayışı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmalar şunlardır:

Ahmet Acıduman (2010), Şair ve Tabip Şifâ'î Şabân Efendi, Ali Canip Yöntem, Ankara: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, sayı: 53, sayfa: 244-250.

Aydın Abdussamet (1997), Şa'bân Şifâ'î'nin Tedbîrû'l-Mevlûd isimli eserine göre çocuğun doğum öncesi dönemi gelişimi ve çevre şartları, Bursa: Uludağ Üniversitesi, yüksek lisans tezi.

Ahmet Acıduman (2015), Ayaşlı Şair ve Hekim Şa'bân Şifâ'î'nin Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd'da Makrosefali ve Hidrosefali Üzerine, Ankara: Türk Nöroşirürji Dergisi, cilt: 25, sayı: 1, sayfa: 9-15.

Ahmet Acıduman (2019), Ayaşlı Şa'bân Şifâ'î ve Ünlü Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd-I: Kitabın yazılma nedeni ve önsöz, Ankara: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, sayı: 62, sayfa: 31-48.

Ekmeleddin İhsanoğlu, Ramazan Şeşen, Veysel Bulut, M. Serdar Bekar, Gülcan Gündüz (2008), Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi Cilt-1, İstanbul: İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, sayfa: 330-331.

Kâmil Tuncel (1991), Şabân Şifâ'î'nin Tedbîrû'l-Mevlûd Adlı Eserinde Eğitim Anlayışı, İstanbul: Marmara Üniversitesi, yüksek lisans tezi.

M. Faruk Bayraktar (1996), XVIII. yüzyıl Osmanlı Âlimlerinden Şabân Şifâ'î'nin Çocuk Eğitimi ile İlgili Görüşleri, İstanbul: Din Araştırmaları Dergisi, sayı: 6, sayfa: 133-144.

Şaziye Dinçer Bahadır (2017), Osmanlı Tıp Yazmalarında Zor ve Kolay Doğum Üzerine Bir Araştırma, Kırşehir: Lokman Hekim Dergisi, sayı: 7, sayfa: 187-199.

3.3. Eserin Nüshaları

Tedbîrû'l-Mevlûd'un Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 36106 arşiv numarasıyla kayıtlı nüshası, Şa'bân Şifâ'î'nin kendi yazmış olduğu düşünülen ve üzerinde çalışmanın yapıldığı nüshadır. Tedbîrû'l-Mevlûd'un diğer nüshaları aşağıda şu şekilde verilir:

I.) Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Koleksiyonu, numara 344'te bir nüsha bulunur.

II.) Ankara Millî Kütüphane Mikrofilm Arşivi 1994 A 3887'de kayıtlı mikrofilm, İstanbul nüshasının kopyasıdır.

III.) Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda, H. 555 numarada kayıtlı, H. 1117 (1706) tarihli, 174 varak ve 23 satır olan nüsha bulunur.

IV.) Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda, B. 345 numarada kayıtlı, müstensihî Mehmed Emin olan, H. 1159 (1746) tarihli, 276 varak ve 21 satır olan nüsha mevcuttur.

V.) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonunda, Ms. or. oct. 899 numarada kayıtlı, H. 1112 (1701) tarihli, 384 varak ve 19 satır olan nüshasıdır.

VI.) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonunda, Ms. or. oct. 3544 numarada kayıtlı, H. 1117 (1706) tarihli, 303 varak ve 19 satır olan nüshasıdır.

VII.) Mısır El-Ezher Şeyhliği Kütüphanesi, 86719 numarada, Lugât-ı Şarkîyye Koleksiyonu 1049'da kayıtlı olan, 333 varaklı nüshasıdır.

4. Çalışmada İzlenen Yöntem

Çalışma, eserin, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi nüshası üzerinden yapılmış, eser, diğer nüsha ile karşılaştırılmıştır.

Tedbîrû'l-Mevlûd "Giriş", "İnceleme", "Söz Varlığı", "Metin" ve "Dizin" olmak üzere beş ana başlık altında incelenmiştir.

Giriş bölümünde Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd ve çalışmada izlenen yöntem ile ilgili bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde yazım özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi açısından eser incelenmiştir.

Söz varlığı bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd kelime istatistiği ile bitki, terkip, organ, hayvan, hastalık ve hekim adları tespit edilmiştir.

Metin bölümünde ilk olarak Tedbîrû'l-Mevlûd transkribe edilmiştir. Aktarım esnasında Arapça ve Farsça kelimeler İsmail Ünver'in *Çeviride Yazım Birliği* çalışması

dikkate alınarak okunmuştur. Satır başı numaralandırma yapılmış ve her satır başında satır numaraları parantez () içerisinde gösterilmiştir. Sayfa numaraları her varak için *xa-xb* şeklinde verilmiştir. Eserde kırmızı mürekkep ile yazılan kısımlar **kalin** yazı ile, altı çizili olarak yazılan kısımlar altı çizili olarak aktarılmıştır. Ayet ve hadisler metinde geçen okunuşlarıyla *italik* yazı ile transkribe edilmiştir. Şüpheli okumalar köşeli parantez içerisinde soru işareti [?] ile gösterilmiştir.

Bağlamsal düzeyde az da olsa eksiklikler olan metne eklemeler ve metinde düzeltmeler yapılmıştır. Bu değişiklikler köşeli parantez [] içerisinde verilmiştir. Metinde tahrip sebebiyle okunamayan kısımlar köşeli parantez içerisinde üç nokta [...] ibaresi ile belirtilmiştir.

İncelenen nüshada her sayfa on yedi satırdan oluşur. Sayfalarda satırlar birden on yediye kadar numaralandırılmıştır. Her satır başında parantez içerisinde satır numarası verilerek transkribe edilmiştir.

Bazı sözcüklere gelen eklerde ünlülerin kullanımı konusunda, kelimelerin uyuma girmeye başlaması sebebiyle, ikili yazım söz konusudur. Bu tür sözcüklerin okunuşunda metindeki yazım esas alınmıştır. "olduğı (اولدوغي)" ve "oldığı (اولدغي)" gibi.

Özel isimlerin ilk harfleri ve noktadan (.) sonra gelen kelimeler büyük harfle başlanarak yazılmıştır.

Metin genel olarak harekesizdir. Ancak bazı kelimeler harekelidir. Bu kelimeler harekeler doğrultusunda okunmaya çalışılmıştır.

Metinde bazı kelimeler şeddeli olarak yazılmıştır. Ancak kelimenin bazı yerlerde şeddesiz yazıldığı da görülmüştür. Bu durumda kelimenin genel kullanımı göz önünde bulundurularak okunmuştur.

İncelenen nüshada ilaç terkipleri ve müellif notlarının yer aldığı derkenarlar metinden ayrı olarak verildiği için *Ekler* başlığı altında transkribe edilmiştir.

Dizin bölümünde, Dr. Mehmet Bozuyla'nın geliştirdiği TürkSözDiz 3.5 yazılımı yardımıyla, derkenarlar hariç metinde geçen tüm kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Her sözcük ayrı madde başı olarak verilmiştir. Eş sesli kelimelerin yanına kelimenin farklı anlamda kullanımları için "(I), (II), (III)" eklenerek bu kelimeler farklı madde başı olarak yazılmıştır. Her madde başı **kalin** yazı ile verilmiştir. Metin bağlamında farklı anlam içeren Farsça tamlamalar ve ikilemeler ayrı madde başı olarak değerlendirilmiştir.

Tüm madde başlarında, kelimedden sonra ait olduğu dil kısaltma şeklinde (Arapça için [Ar.], Farsça için [Far.], Türkçe için [Tr.] gibi) gösterilmiştir.

Madde başındaki özel adlar, kişi adları ve eser adları büyük harfle, diğer kelimeler küçük harfle başlayacak şekilde yazılmıştır.

Her madde başının yanına kelimenin metin bağlamındaki anlamı yazılmıştır.

Bir madde başının metinde kaç kez geçtiği, her maddenin açıklamasından sonra "-sayı-" şeklinde gösterilmiştir. Aşağıda bir madde başı örneği verilmiştir:

felek [Ar.] Gökyüzü, sema. bkz. **āsmān**

ḳā'ide-yi f.- i devvār 354a/8

f.- i devvārīn 344b/16

hey'et-i f.+ den 321b/1

eṭvār-ı f. 349a/10

-4-

Metin ve Dizin bölümlerinde kullanılan sözlükler şunlardır: İlhan Ayverdi-*Misalli Büyük Sözlük*, Turhan Baytop-*Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Ferit Devellioğlu-*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Mehmet Kanar-*Büyük Sözlük; Farsça-Türkçe*, Besim Atalay-*Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi*, Şemseddin Sami-*Kâmûs-ı Türkî*, Ekmeleddin İhsanoğlu-*Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*, İbn Sina-Kanun (6. cilt-*Sözlük*), İsmail Parlatır-*Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Mehmet Kanar-*Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ali Nazıma-*Mükemmel Osmanlı Lügati*, *Luggat Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, *Lügat-ı Naci*, *Ötüken Türkçe Sözlük*, *Müntehab-ı Lügat-ı Osmaniye*, *Kamus-ı Osmani*.

BÖLÜM II

İNCELEME

1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Tedbîrû'l-Mevlûd her ne kadar 1701 yılında tamamlanmış ve XVIII. yüzyıla aitmiş gibi dursa da müellif Şa'bân Şifâ'î'nin mukaddimede belirttiği üzere, eseri XVII. yüzyıl ortalarında yazmaya başlamıştır. Ancak ordu tabipliği de yaptığı için eseri 18. yüzyıl başında tamamlamıştır. Eserin dil özellikleri bunu kanıtlar niteliktedir.

Klasik Osmanlıca dönemi Osmanlıcanın ikinci evresi olup 16. asrın sonundan 19. asrın ortalarına kadar süren devredir ki başlıca 16. asrın sonu ile 17 ve 18. asırları içine alır. Bu devrede karışık dil, koyuluğunun son haddine varmış, yapısı güç hâlde Türkçeye benzeyen yazı dilinde Arapça ve Farsça unsurlar arasında Türkçe unsurlar âdeta görünmez olmuştur (Ergin, 2008: 20).

Faruk Kadri Timurtaş, XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başına kadar olan dönemi Osmanlıca (Tarihî Türkiye Türkçesi) olarak adlandırdıktan sonra, bu dönemi de kendi içinde üçe ayırır. İkinci dönemi XVI.-XIX. yüzyıllar arası olarak Klasik Osmanlıca olarak adlandırır. Dudak uyumu XVI. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamış; XVIII. yüzyılda neredeyse tamamlanmıştır. Bunun yanında fonolojik ve morfolojik bakımdan eskiye bağlı şekiller de XVIII. yüzyılın sonunda yerini yeni şekillere bırakmıştır. Bunun için bizce Klasik dönem XVI-XVIII. yüzyılları kaplamalı; XIX. yüzyıla taşmamalıdır (Kartallıoğlu, 2011: 17-18).

Osmanlıcanın ikinci evresi yani Klasik Osmanlıca Dönemi olarak adlandırılan dönemin yazım özelliklerini barındıran Tedbîrû'l-Mevlûd'da, imlanın 16. yüzyıldan itibaren kalıplaşmaya başlaması, ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık niteliklerinin standartlaşmaması sebebiyle ikilikler olduğu görülmüştür. 16. yüzyıldan itibaren hareke kullanımının azalması ile imlanın dilde meydana gelen değişimleri tam olarak yansıtmaması diğer yüzyıl metinlerini de etkilemiştir.

1.1. Ünlülerin Yazımı

Metinde tüm ünlüler mevcuttur. Yazıda bazen gösterilmeyen ünlüler, kelimelerin okunuşu esnasında hece durumu ve dönemin özellikleri esas alınarak verilmiştir.

Türkiye Türkçesinde sekiz ünlü vardır. Bir ünlünün imlası, kelimedeki bulunduğu yere; başta, içeride ve sonda olmasına göre değişebilir. Kelimenin içerisinde ilk hecede bile veya diğer hecelerde bulunduğuna göre farklı olabilir. Bu değişiklikler, tamamıyla açık ve kesin kurallara dayanmayıp ünlünün yazıda bazen gösterilmesi bazen gizlenmesi durumundan ileri geliyor (Deny, 1921: 21).

1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı

İlk hecede elif (l) veya medli elif (İ); kelime içerisinde elif (l) ile bazen de işaretli verilmektedir. Kelime sonlarında ise genellikle he (•) bazen de elif (l) kullanılmıştır. Metinde başta, ortada ve sonda aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ana (216a/14) انه	anlar (287b/3) انلر	ayva (340a/10) ايوه
açılup (190a/5) اچلوب	kuşmak (254b/5) قوصمق	ardı (332b/3) اردی
altmış (361a/11) التمش	yohsa (353b/11) یوخسه	şoñra (275b/3) صكره
yaralar (206a/12) يرالر	taşra (309a/6) طشره	baş (273b/4) باش
yumurda (203a/11) یمرده	şası (202b/3) شاشی	ola (295a/5) اوله

1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı

İlk hecede elif (ا); kelime içerisinde elif (ا) ile veya işaretli; kelime sonlarında ise he (ه) bazen de elif (ا) kullanılmıştır. Metinde başta, ortada ve sonda aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

perdelər (281a/7) برده لر	gelen (207a/8) کلان	erkek (354b/7) ارکک
çekirdegi (244b/6) جکر دکی	eski (311a/16) اسکی	ekşi (301a/5) اکشی
ekeler (306b/15) اکه لر	nesne (353a/15) نسنه	yine (304b/5) ینه
gice (313a/11) کچه	eyleyüp (236a/10) ایلیوب	ele (352b/10) اله

1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı

"Bu iki ses için yazılış tamamıyla aynıdır" (Deny, 1921: 25). İlk hecede elif (ا) veya elif ye (ای); kelime içerisinde bazen (ي) ile bazen de işaretli kullanılmıştır. Kelime sonlarında ise (ی) veya (ي) olarak gösterilmiştir. Metinde başta, ortada ve sonda aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

keskin (220a/5) کسکین	ince (263a/9) انچه	gibi (362b/6) کبی
irice (303a/7) ایریجه	ıssı (187a/4) اسى	dilini (229a/2) دلینی
ikisine (268b/13) ایکیسنه	piliç (341a/9) بلج	deriyi (316b/7) دری
içine (282a/9) ایچنه	kimi (307b/1) کمی	dişi (342b/3) دشی

1.1.4. /ü/ ve /u/ Ünlülerinin Yazımı

Esasta /ü/, /u/, /ö/, /o/ ünlülerinin yazılışı aynıdır. Vav (و) harfi ile. Bununla beraber bir taraftan /ü/ ve /u/; öbür taraftan /ö/ ve /o/ ünlülerin imlası arasında küçük farklar vardır. Bu iki sonraki ünlü yazıda daha az gizlenik bırakılır. Bundan başka, bunlar bir Türkçe kelimenin yalnız ilk hecesinde bulunabilir. Öbür hecelerde bulunduğu görülen kelimelerin, yabancı dillerden alınmış kelimeler olması gerekir (Deny, 1921: 26).

İlk hecede genellikle elif vav (و) ve bazen ötreli elif ve vav (ؤ) bazen de ötreli elif (ü) ile kullanılmıştır. Kelime içerisinde bazen vav (و) bazen ötreli vav (ؤ) bazen de işaretli olarak kullanılır. Kelime sonlarında ise vav (و) bazen de ötreli vav (ؤ) şeklinde kullanılmıştır. Metinde başta, ortada ve sonda aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

üstüne (241a/12) اوستنه	unı (196a/6) اونى	uzun (213a/2) اوزن
güzel (346b/10) کوزل	üşüdüp (302a/15) اشودب	içün (270a/11) اچون
korqulu (189a/6) قورقولو	burun (303a/16) بورون	diyü (328a/8) دیو

üzerinde (305b/2) اوزرنده	bütün (232a/10) بٲون	üzüm (295b/6) اوزم
üfüreler (234a/15) اوفوره لر	büyük (299a/2) بيوگ	böyle (314a/6) بويله
kendü (334b/4) کندو	içerü (287a/16) ايجرو	

1.1.5. /ö/ ve /o/ Ünlülerinin Yazımı

Genellikle /ö/, /o/ ve /ü/, /u/, bu dört ünlünün yazılışı aynıdır. Vav (و) harfi ile. Bununla beraber /ü/ ve /u/; /ö/ ve /o/ ünlülerin imlası arasında küçük farklar vardır. /ö/ ve /o/ ünlüleri yazıda daha az gizlenik bırakılır.

İlk hecede genellikle elif vav (او) ve bazen ötreli elif ve vav (أو) bazen de ötreli elif (أ) ile kullanılmıştır. Kelime içerisinde bazen vav (و) bazen ötreli vav (ؤ) bazen de işaretli olarak kullanılır.

"/ö/, /o/ ünlüleri Türkçe tek heceli kelimelerin sonunda hiç bulunmaz, kendisinden sonra her zaman bir ünsüz gelir" (Deny, 1921: 27). Metinde başta ve ortada aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ortasına (234b/8) اورتاسنه	ola (304a/10) اوله	göğüs (287b/2) كوكس
ölü (327b/4) اولو	yolu (238a/9) يولى	örtüp (269b/8) اورتوب
otını (283b/3) اوتنى	şol (334b/1) صول	döner (248a/17) دونر
odanın (340b/8) اوده نك	dörd (243a/17) دورد	şovuk (335a/16) صوق
onuncu (217a/11) اوننجى	böcegi (311a/1) بوجكى	

1.2. Ünsüzlerin Yazımı

1.2.1. /p/ ve /b/ Ünsüzlerinin Yazımı

Çift dudak ünsüzü olan /p/ harfi kendi gibi çift dudak ünsüzü olan /b/ harfi gibi aynı harflerle kullanılmıştır. /p/ sesi hem /p/ (پ) hem de /b/ (ب) harfleriyle karşılanmış ve her iki harf de /p/ sesini vermiştir. Metinde düzenli olmayıp birbirleri yerine kullanıldıkları görülür. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

baldırı (269a/12) بلدىرى	pek (216b/17) بك	baş (273b/4) باش
yaprağı (314b/3) بيرغى	balık (312a/1) بالىق	

1.2.2. /ç/ ve /c/ Ünsüzlerinin Yazımı

Metinde /ç/ ünsüzünü karşılayan harfler şunlardır: /ç/;(چ) ve /c/;(ج). Her iki harf birbiri yerine kullanılmıştır. Metinde aşağıdaki gibidir:

güç (332/10) كوج	çörek (314b/3) جورك	çiynek (223a/7) جينمك
çiçek (300a/7) جيچك	çatal (220a/11) چتال	çekirdegi (342b/4) چكردىكى

1.2.3. /s/ Ünsüzünün Yazımı

"İnce sınıftan kelimelerde her zaman (س); kalın sınıftan kelimelerde her zaman (ص) şeklinde" (Deny, 1921: 43) gösterilmiştir. Metinde "sin" ve "sad" harfleri kullanılmıştır:

şarı (337a/10) صارى	şovuk (337b/16) صوق	şerçe (195b/7) صرجه
şoñra (341a/1) صكره		

1.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı

Metinde genellikle kef (ك) şeklinde kullanılırken nadiren üç noktalı kef (ڭ) şeklinde kullanımları vardır. Aynı kelimenin hem kef hem de üç noktalı kef ile yazıldığı örnekler de mevcuttur. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

siñek (277b/6) سڭك	südiñ (255b/8) سودك	yalñız(303a/10) يالڭز
piñar (201a/14) بڭار	geñiş (260a/12) كڭش	aña (357a/4) اڭا

1.2.5. /h/ Ünsüzünün Yazımı

İlk hecede ve kelime içerisinde h (ح) ve h (خ) şeklinde nadiren de h (ه) şeklinde yazılmıştır. Metinde başta, ortada ve sonda aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

hātuna (193b/15) خاتونه	daḥı (296a/14) دخى

1.2.6. /t/ ve /d/ Ünsüzlerinin Yazımı

"Ön damaklı sınıfta her zaman (ت); art damaklı sınıfta ise (ط) veya (ت), ince sınıftan kelimelerde her zaman (د) kalın sıradan kelimelerde (د) veya (ت)" (Deny, 1921: 43).

İlk hecede ve kelime içerisinde; /t/ (ت) veya (ط) harfleriyle kalın ve ince sıradan kelimelerde kullanılmıştır. Kelime sonlarında (د) veya (ت) şeklinde kullanımları vardır. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ṭuz (314b/4) طوز	demürçi (352a/16) دمورجى	dörder (256b/1) دردر
ter (336b/12) تر	ṭavuk (338a/3) طاووق	dürlü (314a/10) دورلو

1.2.7. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin Yazımı

İlk hecede kalın sıradan kelimelerde k (ق) ile ince sıradan kelimelerde k ve g (ك) şeklinde gösterilmiştir. Kalın sıradan kelimelerde k (ق) ve ğ (غ), ince sıradan kelimelerde k ve g (ك) şeklinde kullanılmıştır. Metinde aşağıdaki gibidir:

kendü (232a/12) كندو	dögeler (335a/14) دوڭه لڭر	ķan (193a/3) قان
ķulaķ (303a/16) قولاق	ķaṅġı (207b/8) قنڭى	güzel (346b/10) كوزل

2. SES BİLGİSİ

2.1. ÜNLÜLER

2.1.1. Ünlü Değişmeleri

2.1.1.1. /i/ ~ /e/ Değişmesi

Eski yazıda kelime başında ve ilk hecede olup "i" harfi ile yazılan bütün sesler 16. asra kadar yani Eski Anadolu Türkçesi ve ilk Osmanlıca devresinde "i" idi, henüz "e" olmamıştı. Bunu vokali harfle değil hareke ile işaretlenen metinlerden açıkça anlamaktayız. "i"~"e" değişikliğinin Osmanlıcanın sonlarına çok yakın zamanlarda ortaya çıktığını bu değişikliğin birçok misallerde bugün bile henüz tamamlanmamış olmasından anlayabiliriz (Ergin, 2008: 80).

Metinde bazı kelimelerin ilk hecesinde, hem "i" hem de "e" ünlü harflerinin kullanıldığı görülmüştür. Genellikle "i" şeklinde belirtildiler. Çünkü metinde kesin bir kullanımı yoktur. Metinde aşağıdaki gibidir:

işitmedim (297a/14)	yimişi (339a/2)	beş (207b/3)
nice (204b/6)	yidikden (274a/4)	geçüp (301a/12)
itdiği (350b/17)	virdim (346b/10)	geri (300a/15)
didikleri (294b/2)	gice (350a/2)	diyü (238b/15)

2.1.1.2. /u/ ~ /ı/ Değişmesi

Eski Türkçe döneminde içinde "u" harfi bulunduran bazı kelimeler, metinde "ı" ünlüsüyle kullanılmış ve bazen de "u" ünlüsünü de korunmuştur. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

boru (195a/13)	borı (249a/17)	yuşaru (295b/9)
yavrusı (312b/15)	yavrusı (269a/14)	yuşarı (201b/3)
şatlu (309b/13)	şatlı (341a/13)	şuzı (341a/9)

2.1.1.3. /ı/ ~ /u/ Değişmesi

Eski Türkçe döneminde içinde "ı" harfi olan bazı kelimeler, metinde "u" ünlüsüyle kullanılmış ve bazen de "ı" ünlüsünü korumuşlardır. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

aşurı (292b/4)	şarı (242b/8)	şaru (275b/1)
şurıdıcı (287a/12)	şuru (349a/15)	yuşaru (251a/12)
yuşarı (201b/3)		

2.1.1.4. /ü/ ~ /i/ Değişmesi

"Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkmakla beraber değişen misaller bugün bile bazı ağızlarda eski şeklini muhafaza etmektedir" (Ergin; 2008: 80). Metinde her iki kullanım mevcuttur. Metinde hem "ü"lü hem "i"li kullanımlar vardır. Aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

kendü (334b/4)

kendi (295a/3)

içün (25a/3)

içüre (340b/6)

içeri (301a/3)

2.1.1.5. /i/ ~ /ü/ Değişmesi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde "i" ünlüsü ile kullanılan bazı kelimeler, metinde hem "i" ünlüsü hem de "ü" ünlüsü ile kullanılmıştır. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

berü (333a/17)

beri (271b/6)

ilerü (221a/17)

geri (300a/12)

gerüye (329b/12)

2.1.2. Ünlü Düşmesi

"Sözcüklere çekim ve yapım eklerinin gelmesi ve birleşik sözcüklerin yapımı sırasında bir ünlünün kaybolmasına ünlü düşmesi denir. Türkçede kökler genellikle değişmez. Ancak, bazı durumlarda bir ünlünün düştüğü görülür" (Hengirmen, 2005: 74).

Metinde, genel olarak organ adları kullanımında ünlü düşmesi tespit edilmiştir:

burnı (294a/11)

ķarnına (313a/10)

uyķu (308a/6)

boynuna (198a/9)

aķzı (336a/17)

gögsüne (245a/16)

2.1.3. Ünlü Türemesi

"Sesler, gramer birlikleri içinde yan yana düşerken bazen birbirleriyle doğrudan doğruya birleşemez ve aralarına bağlanmayı sağlayacak ilâve bir ses alırlar. Bu hadiseye ses türemesi denir" (Ergin, 2008: 51). Türeme, bir canlı sayılabilen dilin en az çaba kanununa göre ortaya çıkmış bir ses hadisesidir. Aşağıda, metinden bir kullanımı verilmiştir:

yumşak (304b/2) iken "u" türemiş yumuşak halini almıştır.

2.1.4. Ünlü Birleşmesi

bu+öyle>böyle (314a/6)

şu+ol>şol (321a/2)

o+ile>öyle (231b/11)

2.1.5. Ünlü Uyumu

Türkçede bir sözcük içerisinde bulunan ünlüler ve ünsüzler birbirlerini etkileyerek benzeşir. Bu benzeşme konuşurken uyulan en az çaba yasasından kaynaklanır. Çünkü seslerin çıkış ve boğumlanma noktaları birbirlerine ne kadar yakın olursa, konuşma da o kadar kolay olur.

"*Türkçede ünlüler dilin ve dudakların durumuna göre iki yönden benzeşmeye girer*" (Hengirmen, 2005: 71).

2.1.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçe bir kelimedeki ünlülerin *kalınlık* ya da *incelik* bakımından benzeşmeleridir. Türkçe bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü kalın ise, ondan sonraki hecelerin, o kelimeye ulanacak eklerin ve "de, mi, ile" edatlarının ünlüleri de kalın olur. Buna göre ince ise de ince olur.

"*Büyük ünlü uyumu, başlangıçtan çağımıza kadar Türkçenin her döneminde görülen genel bir özelliğidir; onun güçlü ve canlı bir ses yasasıdır, geleneğidir*" (Ediskun, 1999: 79).

Metinde kalınlık-incelik uyumu tamdır, aşağıdaki örnekler tespit edilmiştir:

kurudıcı (287a/12)	yukarı (251a/12)	eyleyüp (304b/1)
ilerü (221a/17)	gögsüne (245a/16)	ortasına (234b/8)
anların (301a/9)	dörder (256b/1)	kendü (334b/4)

2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Türkçe bir kelimedeki ünlülerin *düzlük-yuvarlaklık* ve *darlık-genişlik* bakımından benzeşmeleridir. Türkçede bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü düz ünlülerden biri (a, e, ı, i) ise, ondan sonraki hecelerin ve o kelimeye ulanacak eklerin ve "de, mi" edatlarının ünlüleri de düz ünlü olur.

"*Türkçede bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü yuvarlak ünlülerden biri (o, ö, u, ü) ise, ondan sonraki hecelerin, o kelimeye ulanacak eklerin ve düz-geniş (a, e) ya da dar-yuvarlak ünlü (u, ü) olur, "de, mi" edatları da bu kurala bağlıdırlar*" (Ediskun, 1999: 79). Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumu bazı eklerin sürekli düz veya yuvarlak kullanımı sebebiyle düzensizdir. Metinde aşağıdaki örneklere rastlanmıştır:

çiyne (223a/7)	eyleyüp (304b/1)	açılup (190a/5)
yavırısı (269a/14)	tatlı (309b/13)	geri (300a/12)

2.2. ÜNSÜZLER

2.2.1. Ünsüz değişimleri

2.2.1.1. /t/ ~ /d/ Değişimi

"Eski Anadolu Türkçesinde karışık olarak bazen 'd' ile bazen 't' ile görülen misaller de daha çok bu 't' ile yazılan kalın kelimelerdir" (Ergin, 2008: 92). Klasik Osmanlı dönemi metni özellikleri barındıran metinde, t'li kullanım kalın kelimelerde tercih edilmiştir. Metinde hem t hem d'li kullanımları olmakla birlikte t ve d harfleri genellikle d'li şekliyle mevcuttur. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ıldurup (209a/15)	yumurda (187b/3)	ıık (189a/10)
gıtdıkçe (241a/14)	ıtdikleri (318b/6)	

2.2.1.2. /d/ ~ /t/ Değişimi

"Süreksiz dişliler, kelime başlarında çoğunlukla cınlamalı 'd' söylenişiyle boğuk 't' söylenişi arasında kararsızdır" (Deny, 1921: 64). Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ıururken (217b/8)	ıık (189a/10)	ııkunmak (184b/17)
ıoğar (199b/12)	ıldurup (209a/15)	ıoğrayalar (238b/1)
ıar (303b/2)	ıamarlar (267a/4)	ıayanacak (338b/13)

2.2.1.3. /g/ ~ /k/ Değişimi

Metinde aşağıdaki örnekler tespit edilmiştir:

ıanğı (319a/1)	gāh (200b/8)	gāhi (255b/1)
gāhice (196a/3)		

2.2.1.4. /g/ ~ /v/ Değişimi

Eski Türkçedeki "g" ünsüzü, birkaç kelime içi -g->-v- değişmesi dışında değişmemiş, olduğu gibi korunmuştur. Metinde çok az kullanımı mevcuttur ve örnekleri aşağıdaki gibidir:

šovuk (273a/5)	şoğukdan (211a/1)	šovudsalar (316b/1)
šovudıcı (207b/16)	šovurmağa (212a/2)	

2.2.1.5. /h/ ~ /k/ Değişimi

Bu değişme kelime başında görülmez. Çünkü Türkçe kelimelerde ön ses durumunda "h" ünsüzü yoktur. Bugün "h" ünsüzü ile başlayan kelimeler, Eski Türkçe devresinde "k" ile başlamaktaydı. Eski Türkçede "k" ile başlayan birkaç kelime bu ses Batı Türkçesinde "h" olmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde devam eden bu değişiklik daha sonra kesin "h" olmasıyla tamamlanmıştır (Yelten, 2009: 87).

Metinde hem /k/ hem de /h/'li halleri kullanılmıştır. Sebebi metnin geçiş dönemi dil unsurlarını barındırıyor olmasıdır.

Metinde aşağıdaki örnekler tespit edilmiştir:

yolhsa (361a/11)	yoksa (353a/17)	hatuna (193b/15)
dağı (296a/3)	ağşam (272b/10)	koğulu (335a/13)

2.2.1.6. /k/ ~ /g/ Değişimi

Metinde, genellikle iç seste /k/~g/ değişimi olduğu görülür. Kelime başında ve sonunda böyle kullanımlara rastlanılmamıştır. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

yumurta ağı (317a/1)	ağırdalar (198b/2)	olmağla (199a/6)
ulaşmağla (212b/3)	boğulmağla (359b/10)	

2.2.2. Ünsüz İkizleşmesi

ıssı (52b/3)	elli (63a/2)	ıssıyup (234a/6)

2.2.3. Ünsüz Benzeşmesi

uykusuzluktan (195a/16)	kırıldıkça (218b/4)	bitti (358a/14)
köpüklendikçe (244a/14)	çıktıkça (218b/4)	

2.2.4. y Koruyucu Ünsüzü

"(Dilin) art arda gelemeyen iki ünlü arasında bir ses türetirken rastgele birçok ünsüzü kullanması düşünülemez" (Ercilasun, 2000: 220). /y/ koruyucu ünsüzü en az çaba kanunu sonucunda iki ünlü arasına gelebilen, yarı ünlü diye isimlendirilen bir ünsüz olduğundan kullanılır. Metinde, aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

şibāya (206a/10)	eṭibbāya (302b/14)	torbayı (338b/12)
bağlayı (283b/1)	oluncaya degin (356b/3)	ma' nāya (359b/6)

2.2.5. Haploloji (Hece Yutumu)

Haploloji, sözcükteki benzer hecelerden birinin düşmesi olayıdır. Tekrarlanan sesler kakafoni oluşturacağı için düşmeye meyillidir.

"Orta hece ünlüsünün vurgusuz olması, hece düşmesine yol açan diğer önemli bir etkidir. Doğanın bir parçası olan dilde en az enerji düzeyine inme eğilimi güçlüdür" (Eker, 2015: 236-237).

Metinde, bildirme eki *dUrUr*'un *-dUr* hâline dönüştüğü örnekleri vardır ve aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

içün dürür>içündür (258b/2)	büyük dürür>büyükdür (259a/13)
ne durur>nedir (338b/1)	degil dürür>degildir (237a/11)

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. EKLER

3.1.1. Yapım Ekleri

3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+IIk/+IUk

yaşluk (236a/7)	genişlik (264a/3)	kuruluk (211b/16)
toğluk (291b/12)	uykusuzluk (331b/12)	güçlük (226b/14)
iplik (314b/14)	şasılık (200b/2)	şusuzluk (186b/4)

+AK

"Eski Türkçede canlı +gAk küçültme adlarından kaldıkları anlaşılıyor (başgak, tamgak). Dilimizde bu ek türlü adlar bırakmış olmakla birlikte işlek değildir" (Banguoğlu, 2007: 173).

"Özellikle çift organların adlarında görülür" (Eker, 2015: 271). Metinde sık kullanılmayan, sadece organ adlarında tespit edilen bir ektir. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

kulak (332b/5)	bögrek (260a/2)	ayağ (299a/5)

+sIz/+sUz

gözsüz (327b/13)	ruṭübsüz (325b/5)	zımādsız (283a/14)
ḥarāretsiz (325a/3)	vaḳitsiz (254b/1)	vēbāsiz (318a/6)
ṭā' unsuz (328b/9)	ṭuzsuz (311a/16)	ḳorḳusuz (212b/12)

+II/+IU

+II/+IU, kelimeye sahiplik anlamı katan, işlek bir ektir. Eski Türkçeden itibaren kullanılagelmiştir.

"Türkiye Türkçesinin her ada gelebilen ve addan ad ve sıfat türeten en işlek eklerinden biridir. +II/+IU eki dilimize Arap ve Fars dillerinden ekleri ve kuralları ile girmiş birtakım sözlerin Türkçeleştirilmesinde de başvurulan bir ek olmuştur" (Korkmaz, 2003: 53-55). Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

balçıklı (231a/12)	ağulı (248b/15)	ruṭübetli (298b/8)
tüylü (231a/14)	ḳoḫulu (335a/13)	afyūnlu (188b/10)

+IncI/+UncU

birinci (301a/10)	ikincisi (334a/4)	üçüncü (321a/1)
dördüncü (239b/8)	beşinci (251a/11)	altıncı (251b/1)

+An/+In/+Un

oğlan (349a/3)	uzun (88b/10)	yakın (26b/13)

+(I)I

yeşil (299b/6)	yeşillenmek (318a/3)	kıızıl (342b/5)

+mIş

"Altı ve yedi sayı isimleri üzerinde kalıplaşmış olarak görülür. Çok eskiden 'on' anlamını taşıyordu" (Gülsevin, 2007: 118). Metinde de yalnızca aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

yetmiş (361a/11)	altmış (357a/5)

3.1.1.2. Fiilden Fiil Yapım Ekleri**-Ar-**

gidermek (306a/8)	çıkarıcı (233b/4)	giderir (294b/4)
koparmak (314b/9)	kararmak (318a/2)	çıkarmağa (295a/5)

-Ur-

yaturup (200a/5)	içüreler (301b/16)	düşürür (189b/13)
içürüp (246b/2)	düşürüp (352a/5)	içürülmek (196a/15)

-DÜr-

ıldurup (209a/15)	döndürmekde (212a/10)	yidürüp (214b/16)
yidürmekden (294b/6)	öldürür (232b/17)	yidürmek (238a/14)
kuşdurmak (233b/11)	sürdürmek (316a/11)	söndürmek (359a/12)

-mA-

"Olumsuzluk ekidir. Bu ek eskiden beri kullanılan ve işleklik derecesi tam olan bir ektir. Bütün eylemlerin olumsuzu için bu ek kullanılır" (Karaağaç, 2012: 314). İşlek olan bu ek metinde sıkça kullanılmıştır.

komayup (304b/16)	dökmeyüp (229b/16)	yaturmayup (200a/8)
şıkmaya (336b/10)	bulamayup (237a/8)	olmayan (302b/5)

-II/-UI-

açılmasından (203a/2)	urılır (255b/11)	gerilmek (267b/17)
yırtılmasını (282a/17)	boğulmak (237b/9)	şoyulmuş (305b/4)
dinilmek (274b/8)	kesilmek (294b/6)	dökülmek (327a/7)

-t-

oñultmağa (304b/15)	aķıtmaķdan (341b/6)	uzatmaķdır (194b/12)
añlatmaķ (254b/7)	damlatmaķ (304a/10)	uyutmaķ (305b/2)
ağsırtmaķ (183a/9)		

3.1.1.3. Füliden İsim Yapım Ekleri**-(A)K+**

"Eskiden beri kullanılan ve eylem sonucu niteliği bildiren adlar yapar" (Karaağaç, 2012: 282). Bu ek, günümüzde kalıplaşmış olarak varlığını sürdürmüştür. -Ak+ eki metinde, araç isimlerinde ve diğer işlevlerde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ıraķlasa (190b/6)	toķ (199a/14)	yumşak (305a/10)	döşege (279a/1)

-İcİ+

işedici (264b/17)	ķurudıcı (306a/14)	aķıdıcı (313b/9)
tutıcı (234a/13)	idici (254b/11)	oñuldıcı (185b/17)
çıkarıcı (268b/16)	bitürici (336a/6)	virici (235b/11)

-U+

ķorķulmaz (242b/14)	ķolu (323b/8)	ķorķulu (189a/6)
ölü (327b/4)	ķapusında (340b/10)	ķorķulur (303a/17)

-Um+

"Eski Türkçeden beri bir anlatım özelliği ile füliden yalın adlar yapar. Bu kelimeler aslında birden ve bir defada ya da aralıklı meydana gelen kılışlara, dolayısıyla bunların ölçülerine, zamanlarına ad olurlar" (Banguoğlu, 2007: 252). Arkaik bir ek olması nedeniyle metinde kullanımı sınırlıdır. Metinde, örneği az olmakla birlikte aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ölüme (303b/1)	ölüm (327b/5)

-mA+

sırtma (299b/11)	kıpanma (225b/6)	başıdırma (265b/17)
sürme (203b/5)	bulanmasına (254a/16)	kınaması (200b/5)
işleme (347a/8)	söyleme (347a/8)	

-mAz+

"Geniş zamanın olumsuzunu bildirmede kullanılan bu ek zaman zaman donuklaşıp kalıcılaşabilir" (Karaağaç, 2012: 304). Metinde, kalıplaşmış bir kaç örneği vardır ve bunun dışında olumsuzluk eki olarak kullanılmıştır.

bitmezden (194a/15)	itmezden (323a/16)	yaramaz (317b/4)

3.1.1.4. İsimden Fiil Yapım Ekleri**+A-**

dilemek (350b/6)	oynamaz (89b/14)	döşeye (272a/1)
beñzemek (310a/9)	döşeyeler (253a/4)	gevşemek (235b/72)

+Al-

boşaldıkda (236b/11)	taraldığı (288a/14)	çoğalup (249a/9)
taralmağdan (195a/16)	azaldup (195b/11)	

+IA-

başlasa (299b/5)	başlayup (346a/7)	yoklamak (217b/9)
hırlamak (190a/6)	bağlamak (312a/4)	dağlamak (284b/13)
boğazlamadın (338a/16)	eklemekdir (287a/13)	terleme (303a/1)

+lAn-

dānelenmiş (285b/1)	iriñlenmiş (305b/4)	tāzelenmek (308b/8)
kālınlandığı (251a/15)	arıķlandığı (216b/10)	ğıdālanur (264a/1)
şulanmak (278b/8)	yüklenürler (287a/5)	yeşillenmek (318a/3)

+lAş-

berāberleşdirmege (223b/6)

3.1.2. Çekim Ekleri

3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.1.2.1.1. Durum Ekleri

3.1.2.1.1.1. Yalın Durum

balık (283b/14)

ana (297b/6)

çiçek(309b/11)

3.1.2.1.1.2. Yaklaşma Durumu

+A

kendüye (361b/1)

gerüye(329b/12)

sıtmaya (292b/10)

3.1.2.1.1.3. Bulunma Durumu

+dA

ellerinde (340a/13)

kanlarında (307b/6)

anda (267a/15)

3.1.2.1.1.4. Ayrılma Durumu

+dAn

şundan (348b/4)

kağısından (206a/4)

Ebukrâtdan (341b/14)

3.1.2.1.1.5. İlgî Durumu

+nIn/+nUn/+In/+Un

sıtmalarının (293a/10)

kemüklerini (287b/16)

İstânbûlu (324a/6)

3.1.2.1.1.6. Belirtme Durumu

+nI

dilini (229a/2)

otını (283b/3)

bunu (347a/8)

3.1.2.1.1.7. Eşitlik Durumu

+CA

toğruca (357b/16)

irice (303a/7)

ardınca(325b/6)

3.1.2.1.1.8. Vasıta Durumu

+lA

eliyle (336a/2)

otla (190b/3)

anıla (310b/14)

3.1.2.1.2. İyelik Ekleri

I. Teklik Şahıs Eki:

bir şeyiñ kıokusu kıiss itdim yāhūd itmedim (205b/16)

benim terkīb itdigim devā-yı seferceli (254a/9)

II. Teklik Şahıs Eki: metinde örneği yoktur.

III. Teklik Şahıs Eki:

hem murzi‘ ası şıyānet olunur (307a/1)

nazar eţfāliñ başlarında müctemiselāmeti (183b/12)

I. Çokluk Şahıs Eki:

bizim tercihimizde eyledigimiz (297a/9)

‘adedimiz ve emvālimiz çok idi (330a/8)

II. Çokluk Şahıs Eki:

ben size vilādetiñizden evvel (346b/2)

Ya‘nī eţfāliñiz yedi yaşına vardıkda (348a/13)

III. Çokluk Şahıs Eki:

anların yavrılarınıñ talakları (265b/14)

huruf didikleri tere tuğmınıñ (267b/4)

3.1.2.1.3. Çokluk Ekleri

+lAr

börekler (286b/7)

ţamarlar (294a/11)

sigiller (314a/9)

3.1.2.1.4. Soru Eki

+mI(dIr), +mU(dUr)

tefağhuş olunmağıdır ki ruţūbet çok midir yoğsa az midir (185a/13)

ğaşy ile mürekkebdır şar‘ midir yoğsa mücerred ğaşy ‘illeti midir (193b/10)

lisāna sirāyet idüp zā‘iķa anı idrāk itmekle acımidir yoğsa tatlımidir (205a/9)

anıñ ğasteligi ol dā‘-i uđālmidir yoğsa sā‘ir ğummāmıdır (331b/2)

istirğādanmı teşennücdenmi yāhūd riğ-i ğalīzedenmi neş‘et itmişdir (201b/13)

3.1.2.1.5. Aitlik Eki

+ki

evvelkisiniñ (273b/2)

evvelkisi (268a/9)

evvelki (307a/9)

3.1.2.1.6. Ek Eylem

Metinde bulunan, isim ve isim soylu ek-fiiller:

-dIr, -dUr

ṭā'ūn zemānlarında eşihhā ve merzāya bürüdet **lāzımdır** (344a/14)

ba' de'l-bülūğ lāzım olan terbiyeleri ve hıfz-ı sıhhatleri **beyānındadır** (351b/7)

Türkice göbek düşmesine dirler 'āmme beyninde müte'ārif bir 'illetdir (286a/13)

sülügün boğazdan aşağı bulunmasına mahşūşa **degildir** (233a/10)

redd itmekle tekrār fesād ve ğaleyāna mü'eddī olmasun **içündür** (300a/15)

emrāzıñ idrāki müşkil olmağla çoğunıñ teşhīş olunması **güçdür** (260b/11)

'asel ekşiligini giderir anlardan tıfla birer miqdār virilmekte be'is **yokdur** (294b/4)

Salāṭin ve erkān-ı devlete münāsib **ma'cündür** (342b/12)

Metinde bulunan, birleşik fiil çekimli ek-fiiller: -idi, -imiş, -ise

-idi

kendileri veca' ve elem hūdūşına müsta'idd olmağları **gerekir idi** (221b/15)

cenin dağı dağı rahm-i māderde iken bitüp veled dişli **toğar idi** (218b/9)

her bār kırıldıkça. ve çıktıkça yirine āher diş bitmek lāzım **gelür idi** (218b/3)

'aşrlarında olan fuḫahā aña şānī-yi şerḥ-i Tuḫfe ve āḫiz-i bint **dirler idi** (355a/12)

-imiş

ṭabīb-i lebīb mütevekkil ḫalīfeniñ salṭanatında **re'isu'l-eṭibbā imiş** (362a/9)

mā'adā ḫidmet-kār dağı göndermezler. İdi **dirler imiş** (333a/11)

şıbyān ve ğayride 'umūm üzere isti'māl **itdürürler imiş** (254a/5)

arpayı yaqup külini yumurṭa ağı ile **ṭlā ide imiş** (317b/2)

ṭlā olursa menfa'atini ol sâ'at müşāhede **olunur imiş** (316a/14)

tuffāḫlar ya'nī alma miqdārı şemāmeler **düzer imiş** (196a/7)

-ise

tıflıñ faẓla-yı redī maşşından neş'et **itmiş ise** kâbız virilmek cā'iz olmaz (276b/10)

Eger köpük cem' olmuş **bulunur ise** ḫayātını ṭama' itmeyeler (236b/15)

anı idrāk itmekle acıdır yohsa ṭatlıdır her ne güne ṭadı **var ise** bilür (205a/10)

altında iriñ **qalmaz ise** aña münāsib yağlar ṭlā olunmaḫ kâfidir (305b/16)

her kim tiryāk isti'māl **itdi ise** emānet ve selāmet buldı (344a/11)

Eger müteḫammil **degil ise** murzi'asından faşd idüp ğıdāsını ṭahfif ideler (213b/7)

3.1.2.1.7. Zamir n'si

Geçmiş arkaik Türkçe'ye dayanan zamir n'si üzerine farklı görüşler mevcuttur. *n* ekinin, zamir işlevinde kullanımını kabul edenler yanında *y* ile birlikte yardımcı ses olarak kabul edenler de vardır. Bu noktada Ercilasun'un (2000) tespiti önemli bir görüştür. Korkmaz (1992) ise *n* ekini hem *zamir n'si* başlığında hem de *yardımcı ses* başlığında ele alır.

"Teklik ve çokluk 3. şahıs zamirlerinin çekimi ile teklik 3. şahıs iyelik ekli kelimelerin hâl ekleriyle kullanılışı sırasında araya giren "n" ünsüzü" (Korkmaz, 1992: 178).

"Bütün Türk dillerinde ad çekimlerinde bulunması, en az İlk Türkçe dönemine ait bir özellik olduğunu gösterir" (Eker, 2015: 293).

İlgi hâli eklerinin ünsüzle biten tabanlara *+In*, ünlüyle biten tabanlara *+nIn* şeklinde gelmesi *+n*'nin yardımcı ses olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. (Yardımcı ses için) bütün örneklerde *+y* kullanılırken bir örnekte *+n*'ye başvurulmasının hiçbir anlamı yoktur. *+n*, fonetik bir sebeple, ünlü çatışmasını ortadan kaldırmak maksadıyla ortaya çıkmamıştır; onların Ana Türkçeye, belki de İlk Türkçeye dayanan başka sebepleri vardır (Ercilasun, 2000: 220-221).

Metinde, zamir n'sinin ünlü çatışmasını ortadan kaldırmak için ünlü ile biten kelimelere geldiği görülmüştür:

kökünde (223a/14)

ellerinde (340a/13)

kanlarında (307b/6)

olduğında (334a/15)

3.1.2.1.8. Yön Ekleri

+ArU

ilerü (221a/17)

içerü (340b/6)

yuğaru (259b/9)

içerüsi (316a/7)

yuğarusunda (325a/15)

3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri

3.1.2.2.1. Kipler

3.1.2.2.1.1. Basit Kipler

3.1.2.2.1.1.1. Geniş Zaman

"Ekte esas itibarıyla "her zamanı" içine alan bir süreklilik işlevi vardır. Bu işlevi dolayısıyla, sık sık yapılan, alışkanlık ya da âdet hâline gelen veya her zamanı kapsayan ve genellikle taşıyan oluş ve kılışlar hep bu kiple anlatılır" (Korkmaz, 2003: 637).

Metinde, tüm şahıslara ait geniş zaman ekleri mevcut değildir. Ayrıca "**ben** zann **iderin** ki" örneğindeki gibi, iyelik kökenli I. teklik şahıs eki, yalnızca geniş zaman yapısında olmak üzere, Eski Anadolu Türkçesine ait "+In" ekiyle kullanılmıştır. Metinde geniş zaman eki kullanımı aşağıdaki gibidir:

I. Teklik Şahıs Eki: -ArIn

Şâhib-i Mücenne **ben** zann **iderin** ki (334b/17)
görmedigim ecilden iştibâh **iderin** (224a/2)

II. Teklik Şahıs Eki: -UrsUn

marazın **sen** ne vechle 'ilâcına mübâşeret **olursun** dinildikde (333b/9)

III. Teklik Şahıs Eki: -Ar, -Ir, -Ur

anın hârâreti verem cihetine teveccüh itmekle yüzi **sararır** (187a/10)
gâhî şıbyânın mağ' adları **çıkır** (280a/16)
şan' ata iştiğâl eylese sa' y-ı pîr ile zemân-ı kaşîrde ele **getürür** (352b/9)
aşağı tarafa çekilse 'alîl elbetde bir şey'i iki **görür** (200b/13)
hevâyı ıslâh idüp boğaza toz ve tütün duhûlini men' **ider** (224b/10)

I. Çokluk Şahıs Eki: -UrUz

aşhâb-ı güzîn yâ Resûl-allâh ta' nı **bilürüz** ammâ tâ' un nedir (70b/2)

II. Çokluk Şahıs Eki: metinde örneği yoktur.

III. Çokluk Şahıs Eki: -ArlAr, -UrlAr

perdâhte kılınan kelepşer ile sülügi eñsesinden **tutarlar** (232a/4)
dişleri bitmiş tıfl vücûda geldigini hikâye **iderler** (216a/13)
ba' zı nâss hışn-ı haşîn-i şihhatde mekîn **olurlar** (323a/14)
taqdîri her kime mülâkî **olurlar** ise görülmeden **ölürler** (327b/10)

3.1.2.2.1.1.2. Gelecek Zaman

-AcAk

Gelecek zaman yapısının, metinde yalnızca I. teklik şahıs çekiminde kullanımı görülmüştür.

III. Teklik Şahıs Eki: -AcAk

‘alīl şabī olursa murzī‘ asının südünü **şovudacak** (197b/4)

bāridü'l-mizāc süd tevellüd **itdürecek** (197b/5)

zararı az vāḳi‘ olup mu‘ teddebe **olacak** (201a/14)

3.1.2.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

I. Teklik Şahıs Eki: -dIm, -dUm

vilādetiñiz eşnāsında ihsān-ı ‘adīde ile luṭf **eyledim** (346b/3)

yalnız anları isti‘ māl itmekle ḥalāş olduklarını **gördüm** (245a/5)

ben ol ‘ameli İspānya memleketinden Napoli nām diyārda **işledim** (342a/3)

‘ilm-i ebdān üzere ol ḥatırayı def‘ e muvaffak **oldum** (361a/1)

II. Teklik Şahıs Eki: Metinde örneği yoktur.

III. Teklik Şahıs Eki: -dU, -dI

bir tıfl başı büyük tevellüd **eyledi** (182a/14)

süd ve pekmez şerbeti içürdükleri mu‘ teberātdan **görülmedi** (302a/5)

ṭülen ve ‘arzen izdiyād bulup bedeni getürmeden **kaldı** ba‘ dehu fevt **oldu** (182a/15)

I. Çokluk Şahıs Eki: -dUk, -dIk

ḳarḫa olmuş şırācada te’şīr-i ‘acībini müşāhade **eyledik** (313b/14)

mu‘ ālece-i mezkūreniñ ekşerini ‘amele **getürdik** (209a/8)

‘ilel-i mezkūreniñ ekşeriyā şıbyānda ḥādış olduğunu **gördük** (287b/6)

II. Çokluk Şahıs Eki: -dUñIz

ḥüsn-i ḥalk ve luṭf-ı mu‘ āşeret ile memdūḥ-ı mümtāz **olduñız** (346b/14)

III. Çokluk Şahıs Eki: -dIIAr

‘atebe iştiğāl bulunmasun için aña müstaḳillen mu‘ ālece **yazmadılar** (290a/3)

iḳtizā itmedikçe parmağına ḥātem ṭaḳmağı daḫı men‘ **eylediler** (349a/6)

anıñçün çiçek ve kızamığa emrāz-ı sāriye **didiler** (298a/15)

her bār şu içer ḳanmaz bu maraḫı mute’aḥḫirīn daḫı zıkr **itdiler** (186b/4)

3.1.2.2.1.1.4. Duyulan Geçmiş Zaman

Metinde, duyulan geçmiş zamanın yalnızca *III. Teklik şahıs* ve *III. Çokluk şahıs* ekleriyle kullanımına rastlanmıştır. Eski Türkçede tüm tabanlarda *-mİş* eki kullanılırken metinde uyuma bağlı olarak yuvarlak tabanlarda *-mUş* şeklinde kullanımı da mevcuttur:

III. Teklik Şahıs Eki: -mİş, -mUş

eṭfāle belki şıbyāna ve şübbāna ol ḥāletīñ ḥudūşı **görölmüş** (193b/4)
 ḳalḅ ile dimāğın mizācları ve cevherleri fāsīd **olmuş** (237a/13)
 anıñçün maḥşūş zīmādlar daḥı ta' yīn **olunmuş** (311a/15)
 ol buḥār şu'ūd iden parmağa dāğ ururlar şāḥibi ḥalāş olur **dimiş** (193a/16)
 Ba' dehu üstād anı ziyārete vardıkda gūyā bir elem işābet **itmış** (336a/3)
 Şeyḥ men' idüp demevī ve şafrāvide kişnice ruḥşat **virmiş** (195b/11)
 insān ve sā'ir ḥayevānīñ dişlerini fevā'id-i 'adīde için ḥalḳ **eylemiş** (220b/15)
 her biriniñ müfreden ve mecmū'en te'şīr-i 'acībini **yazmış** (314b/11)
 Bā-ḥuşūş kenār vilāyetlerinde göbegi **düşmüş** (286a/14)

III. Çokluk Şahıs Eki: -mİşlar, -muşlar

ḥaşbeye mübtelā olanları mesmūm ḥükmünde **kılmışlar** (300a/8)
 zīmādī sigiliñ envā' ve eşnāfına nāfi' 'ilāc-ı kāfī **yazmışlar** (315b/2)
 Ol şādīḳ celīlū'l-eşer **buyurmuşlar** (327a/6)
 nev'-i beşer yüz yigirmi seneden ziyāde mu'ammer olmaz **dimişler** (360a/11)
 ba' zı eṭibbā aña ümmü's-şıbyān tesmiye **itmışler** (196b/10)
 ḳudreti olmadıḡı ecilden ağlamak ile feryād **eylemişler** (188a/1)
 anlardan muḳaddem bir ferd bu ḥuşūşīñ taḥḳīḳine zafer **bulamamışlar** (297a/15)
 vāfir keş-me-keşden şoñra ol maḥallde **kalmışlar** (319a/15)
 ḥacāmeti tecvīz idüp ḳaṭ' a ḳaṭ' an cevāz **göstermemişler** (335b/10)

3.1.2.2.1.1.5. İstek Kipi

Fiile istek, niyet, arzu kavramları veren bir tasarlama kipidir. Eski Türkçede bu ek hem emir hem de istek gösterme gibi iki değişik görevi birden yüklenmiştir. Bu ekin "istek" görevinin tarihî gelişme süreci içinde, Eski Anadolu Türkçesi üzerinden küçük bir ses değişimi ile Türkiye Türkçesine kadar uzandığını görüyoruz (Korkmaz, 2003: 648).

Metinde, hem istek hem emir işlevini barındıran kipi kullanımı oldukça sınırlıdır. Sadece, *III. Teklik* ve *III. Çokluk şahıs* ekleriyle kullanımı mevcuttur:

III. Teklik Şahıs Eki: -A

nīşter ucı ile yarup üzerinden şufte içinde balğam-ı ḡalīzi **çıka** pāk **ola** (311b/4)
 'alīlīñ riye ve mi' desinde ḥāşıl olan ruṭūbātī tecfīf itmekle ifāḳat **vire** (236b/4)
 şoñra ibrişīmi sür' at ile çekeler ḡalīb-i ihtimāl ma' an **çıka** (235a/9)

illā tekrār i‘āde eylesün ki ḥummā sükūn **bula** (302b/1)
 iḥtilām olmamış şabī mübevveli ile mezc **oluna** (313b/13)
 Ba‘ dehu vāfir çalkayalar ki temām imtizāc **buluna** (317a/6)
 münce mid olup semmiyyeti ziyāde **olmaya** (336a/14)

III. Çokluk Şahıs Eki: -AlAr

meğer hazm-ı ta‘āmdan şoñra yāḥūd vaḳt-i ḳaylūle uyumağa mu‘tād **olalar** (341a/1)
 Mirātü’ş-şifāda açılmadığı şüretde ḳulağı dibinde ṭavul yāḥūd borı **çalalar** (207b/4)
 etmek pişdikde ma‘an çıkarup tekrār bir etmek ile daḥı **şalalar** (334b/15)
 zıkr olundığı üzere taraf-ı ḥilāfa tıfl meyl idecek şey’ler **ḳoyalar** (201b/2)
 evvelā ḳifāl didikleri ṭamardan ḳan **alalar** (249a/16)
 büşürāt birbirine ulaşmak ile ḳarḥa olursa isfīdac merhemi **süreler** (308b/1)
 sümüklü böceği yakup külini eski tuzsuz sāde yağı ile zımād **ideler** (311a/16)
 Ve mersin yaprağı ve sâ’ir ḥōş ḳoḥulu bārid yapraklar **dögeler** (335a/13)
 Ol şey’ pişüp ekl-i şālīḥ olur anı tedric ile **yidüreler** (334b/16)
 Ba‘ dehu bu āyet-i kerīmeyi **ezberledeler** (346a/13)
 ‘aḳā’id-i ehl-i sünnet ile ṭabī‘ata istiḥkām **vireler** (351b/16)

3.1.2.2.1.1.6. Şart Kipi

"Şart bildirdiği sürece esas cümlelerin yüklemi olamayan ve bu yüzden bir kip özelliği taşımayan -sA eki, sadece dilek-istek bildirdiği örneklerde asıl cümlelerin yüklemi olabilmektedir" (Gülsevin, 2007: 110). Metinde, hem şart hem de dilek-istek bildiren -sA eki her iki işlevi de barındırır. Metinde sadece, III. Teklik ve III. Çokluk şahıs ekleriyle kullanımı mevcuttur:

III. Teklik Şahıs Eki: -sA

burunda nefḥa olan kimesnelere ‘ārız **olsa** ḥiffetleri nümāyān olur (206b/10)
 bulud ve ḍuman **bulunsa** evden taşra çıkmak cā’iz degildir (340b/6)
 anıñçün ol maraḫa mu‘ālece **olmasa** istiskāya mü’eddī olur (286b/12)
 Anlarıñ birisi ṭabī‘atlarında istiḥkām **bulsa** izālesi ‘asīr olur (349b/13)
 taḥşīlini murād **eylese** ifrāṭ ile tevaḡḡul itmek lāzım degildir (353a/13)
 şıbyāna ‘ārız olduḡda verdīnec ve büyüklerde zuḥūr **itse** yen‘ dirler (202b/11)
 yüreginden kırmızı ḳan **gelse** ve bedeninde beyāz ḳarḥalar zāhir olup (246a/16)

III. Çokluk Şahıs Eki: -sAlAr

ḳaçan bulūğa vāşıl **olsalar** anlardan min ḡayr-i ‘ilāc ḳā’il olur (273a/9)
 şıbyāna vaḳtinden evvel ta‘ām **virselers** māddeleleri çig ḳalur (287b/8)
 Ol ‘illetiñ ‘alāmeti maḳ‘adı el ile içeri def **itseler** mündefi‘ olmaz (280b/5),

şu yoşunu **kosalar** sülük anıñ rāyihasını sevdiği ecilden (233a/5)
 bi'l-küllıye mu' aţtal olmadığı ecilden kulağına **çağırsalar** işidir (248a/12)
 bir iki dānik misk. ve ' anber **bıraksalar** dağı laţif olur (286a/4)
 qar ve buz ile **şovudsalar** āsarı dağı ziyāde görilür (316b/1)
 göz kapaıklarına her bār tılā **eyleseler** gözleri şıyānet ider (304a/16)
 altun igne ile **denseler.** ve bir yumşak bez ile āheste silüp pāk ideler (305a/10)

3.1.2.2.1.1.7. Gereklilik Kipi

"-mAlI *gereklik* ekinin bulunmadığı eski devirlerde *gereklik* ifadesi için *gerek* kelimesinden faydalanılırdı. *gerek* kelimesi istek veya şart şekli ile birlikte kullanılır, böylece *gereklik* ifade edilirdi" (Ergin, 2008: 313). Metinde kullanımı az olan bu kipin, yalnızca *gerek* şeklinde kullanımı mevcuttur:

yā Ebā ' Ubeyde bunu senden gayrī kimesne söylemek **gerek** idi (329b/15)
 evvel şadır olan kuvvetiñ tehzīb ve tekmi line sa' y itmek **gerek** (347b/8)
 cüz 'ī te' assür ve şu' übet zuhūr itmekle ferāgat itdirmemek **gerek** (353b/12)
 kendileri veca' ve elem hudūsına müsta' idd olmağları **gerekir** idi (221b/15)
 esbāb-ı mezkūreniñ gayrı kalan sebebeden kalan vaktde sönse **gerekdir** (360a/4)

3.1.2.2.1.1.8. Emir Kipi

Zeynep Korkmaz, emir kipinin, yapılması istenen işi kesinliğe bağlayarak emir biçiminde ifade eden bir gramer kalıbı olduğunu, bu kalıpta kip ekleri ile şahıs eklerinin iç içe girdiğini söyler. Ona göre fiil kök veya gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahıs da karşıladığından, kipe ayrıca şahıs ekleri getirilmez. Dolayısıyla, her şahıs için ayrı bir emir eki vardır (Korkmaz, 2003: 665). Metinde örneği az olmakla birlikte aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

III. Teklik Şahıs Eki:

kaçan ' ayb ve 'ār olacak fi'le ikdām itseler hāy şakın bunu **işleme** ve bu sözi **söyleme** bu ' aybdır (347a/7)

III. Teklik Şahıs Eki: -sUn

mu' āmelāt cümle-i enāmda dağı ' ömriñ çok **olsun** (362a/7)
 dīvārlarından her qangısı evvel kızarsa **kızsun** (291b/1)
 Bu def' a dağı hem baqiyyesi **çıksun** ve hem pişsün (305a/4)
 harāret sākin olursa fihā ve illā tekrār i' āde **eylesün** (302b/1)

III. Çokluk Şahıs Eki: -sUnlAr

bi-tevfîk-ullâh te'âlâ şıbyânîñ gayrîleri dahı müntefi' **olsunlar** (239a/15)
 münâsib eşribeler ile miqdâr-ı kifâye isti' mâl **eylesünler** buyurmuşlar (341a/7)
 kezâlik hâmmâmîñ keşreti zarar ider bes gözlerini **yumsunlar** (199b/1)
 'Ale'r-rîk alınup **içsünler** gıdâdan soñra müfîd olmadıñı tabîbe hüveydâdır (263a/1)
 eţfâlîñ mu' âlecâtına vukûf taḥşîl itmekle tedbîrde zaḥmet **çekmesünler** (293a/1)

3.1.2.2.1.2. Birleşik Kipler

3.1.2.2.1.2.1. Hikâye

Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi: -muşdı

muḳaddemâ hilḳat-i cenîñ beyânında zıkr **olunmuşdı** (246b/10)
 ol tedbîrlerden ġâfile oldukları muḳaddemâ i' lām **olunmuşdı** (285a/5)
 hareze-i kafa duḡûline bârî olan verem huşûşu zıkr **olunmuşdı** (226b/15)

Geniş Zamanın Hikâyesi: -Ardı

bu ümmetiñ ekşeri ta' n-ı tâ' ün ile tārîḳ-i ' azâda vefât itmek iḳtiżâ **iderdi** (328b/7)

3.1.2.2.1.2.2. Rivayet

Metinde örneği yoktur.

3.1.2.2.1.2.3. Şart-Koşul

Geniş Zamanın Şartı:

ve tatlu bādām yağlarından ḳanğısı **olursa** her ġasl itdikçe tılâ ideler (309b/13)
 iştihâsı sâḳıṭ olmayup ġidâ tenâvül **iderse** ' alâmet-i ceyyide olur (335a/7)
 eger veca' **bulunmazsa** çig ve ġalîz mādde muḡâlaṭa eylemişdir (311b/15)
 tabî' at yumşak ve ḡarâreti ḳavî **olmazsa** şeker ile tere yağı virilür (304b/1)
 ḳarḡanîñ âşârı bâḳî **ḳalursa** tuzlanmış balığı yaḳup külünü ekeler (214b/14)
 müberridât **virilürse** ḳorḳulur ki ḳan ġılzet ḡâşıl itmekle baḳıyyesi içerde (301b/2)
 uyanık eṣnâsında taḡayyül idüp işedüğü maḡall uyandıkda ḡâtırına **gelürse** (272a/16)

3.1.2.2.2. Birleşik Fiiller

"Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur" (Karahana, 2018: 73). Metinde, bulunan birleşik fiil oluşumları, bir isim+yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller ve bir fiil+yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller olmak üzere gruplandırılıp örnekleri ile verilmiştir:

Bir İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller:

it- (et-)

yalnız tuz ve sirke tılasına **müdāvetmek** dahı müfiddir didiler (314b/6)
 Tâ ki ol büşûrlar yaşlık **ķabûl itmekle** nużc hâşıl eyleye (305a/7)
 ekşeriyâ boyunda **zuhûr itmekle** ‘alîl başını sağ ve şola (312b/13)
 Naşîr Tûsî kızları okuyup yazmaķdan **men’ itmek** lâzımdır dimiş (354b/11)
 irâde henüz uyanmayan bevli **def’ itmekle** işemek vâķi’ olur (272a/8)
 eşyâ’-yı müteceffife ile **ğasl itmek** huşûşında beyâz ve siyâh olan büşûrât (308a/11)
 hayz kanı ziyâde **cereyân itdigi** şûretde ciğerde bürûdet ‘arız olur (261a/14)
 sâkin olan kimesneye ol ‘illet **işâbet itmek** nâdir vâķi’ olur dimişler (340b/14)
 havaşş şeklinde ba’zı ‘amel ile ‘ilâc **itdigi** ma’rûfdur (315a/3)
 yâhûd papadya yağı ile **mezc idüp tılâ itmek** dahı ‘ilâcıdır (311a/8)
 deşmek yâhûd ibtidâ’ en üzerine **hacâmet itmek** lâzımdır didiler (335b/7)

eyle-

tehẓib-i ahlâķ ve takvîyet-i ef’âl-i haseneñize **sa’y eyledim** (346b/13)
 zıkr olunan em’âda **tevellüd eyledigi** hareketlerinden (278a/3)
 sekizinci faşlda ol huşûşı **beyân eyleyüp** (321a/8)
 semuz otı ve ve baldırıķara şularını **medh eyleyüp** (265a/2)
 dâfi’-i ‘ufûnet olur haţablar yakmağı **emr eyledim** (341b/16)
 Re’îsü'l-küll vaḥşîzek içürmesini miķdâr-ı kalîl **ta’yîn eyleyüp** (279a/16)
 cerrâḥa muhtâcdır tâ ki şiryân maḥallini **idrâk eyleyüp haţâ eylemeye** (311a/12)
 kelime-i şehâdet **ta’lîm eyleyüp** bir meclisde yedi def’a **telķîn eyleyeler** (346a/12)
 dahı anadan ve babadan intikâl idecek mâl-ı mîrâşa i’ **timâd eylemeyeler** (354a/16)
 mevtiñ dahı müddet-i tabî’iden muķaddem vukû’ından **iḥtirâz eyleyüp** (362b/6)
 tabîb-i ḥazıķa mürâca’at ve tıbben müdāvâta **müdāvetmek eylemekdir** (190b/11)

ķıl-

fevâķih-i tayyibe ile **meziyyet ve muṭayyeb ķılınmak** lâzımdır (250b/6)
 ba’zı eṭibbâ İstânbûluñ hevâsını aña **maḥmûl ķılup** vebâi’ add itmişlerdir (324a/6)
 huşûşına rebve ve şiryânât imtilâsını bühre **maḥşûş ķılmışlar** (240b/1)
 bögrek kebede **mümâss ķılınup** şol tarafda olan andan alçaķ (260a/2)
 isti’âdâ mertebesi semmiyyete **mübeddel ķılur** dimişler (321b/14)
 teneffûsden mâ’adâ nice fevâ’id-i ‘adîde **münderice ķılmış** (204b/5)
 ķâ’idesi şadriñ vasaṭında ve başı aşğa ve şol tarafa **mâ’il ķılınmış** (246b/13)
 ‘aşabî olmak iķtizâ itmekle ṭabaķa-yı dâḥiliyyesi ‘aşabî **ķılınmış** (251b/15)

ol-

Ammā bi-şarṭ ān ki yigirmi dört sâ' atden **muḳaddem ola** didiler (339b/7)
 Her mecrūḥ **helāk olmak** lâzım gelmediği gibi her maṭ' ūn daḥı **fevt olmak** (334a/5)
 ol veled **mu'ammer olmak muḳadder olduğu** şüretde (356a/5)
 her şey'in ḳoḳusu ol ḥilmiyyetde olan küçüḳ deliklerden dimāğa **vāşıl olur** (205a/1)
 ıtlāk üzere eger tıflıñ ishālî ḥafīf ise ' ilāca **meşğul olmak** vācib olmaz (276b/8)
 ol ḥudūdı tecāvüz idenler daḥı ḳillet ciheti ile **ma' dūd olduğu** (360b/13)
 ḳa' r-ı zemīnde **sākin olmak** şıyānete ziyāde enfa' ve evfaḳdır (340b/9)
 ḳuruluk ' **arız olmak** daḥı ekşeriya sinn-i şibāya tecāvüz idenlerde bulunur (206a/10)
 gāḥ olur müsterhî olan lehātın açılup ucu **ğalīz olmak vāḳi' olur** (228a/16)
 üçer keff miḳdārı miḳdārı içse on güne deḡin **ḥalāş olmak** üzeredir (266a/12)

Bir Fiil ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller:

rāyiḥasını sevdiği ecilden yapışdığı yiri **şalıvirüp** ağız içine çıkar (233a/6)
 ekşerî fışḳa mübtelā olup ol mâlî ṭarīḳ-i fesāda şarf **idegelmişlerdir** (354a/10)
 müfettit olan devāyı zalikü'l-' uzvda **alıḳoyup** sür' at ile çıkarmaya (269a/2)
 arḳası üzerine yatdıḳda teneffüs **idebile** (240b/7)

3.1.2.2.3. Fiilimsiler

3.1.2.2.3.1. Zarf-fiiller

-Inca

Ammā sil' a funduḳdan ḳarpuz miḳdārına **varınca** büyür (310b/16)
 bir buçuk rıtl şı ile şülüşi **ḳalınca** ṭabḥ idüp ba' de't-taşfiye bunı içüreler (301b/11)
 altmış seneye bâliḡ **olunca** mürür iden müddete ıtlāk olunur (356b/16)
 ḳıvāma **gelince** nerm âteş ile âheste ṭabḥ idüp yine şırlı ṭarafda ḥıfz ideler (285b/3)
 ḳoltuḡından bileklerine deḡin ve bütđan ayaklarına **inince** bağlayalar (208b/16)
 şıda ḥāşşeleri **çıkınca** ṭabḥ itdikden şoñra fā'ir iken şabîyi içine oturdalar (280b/14)

-dUkda

isti' māl **olundukda** ol güne aḥlāṭı izāle itmekle menfa' atı zāhir olur (344b/10)
 bir yaramaz düşmanı olsa ol düşmanı **gördükde** ḥavfindan cesedi ile ḳaçup (191b/1)
 mübāşeret **itdükde** göḡsünden ve arḳasından başlayup tedricle 195b/17)
 esbābdan bir sebep ile aşāḡa **döḳüldükde** eger buruna nāzil olursa (210b/12)
 ' alāmeti ḳuşup ve yüregi **sürdükde** süğ kesigi gibi şey'ler çıkmaḳdır (256b/6)
 ḥiss olunmaḳ ve parmaḳ **başdukda** elem ve veca' mahsūs olmaḳdır (184b/13)
 ruṭubātın müteḥallile olmasındır ki yaş ot **ḳurudukda** beyāz olduğu gibi (203b/7)
 kemālin **buldukda** igne ile deşüp üzerine ḳurudıcı şey'ler ekeler (306b/14)

-mAdAn, -mAdIn

lâyık olan ol mertebeye **varmadan** ‘ilâcına sa‘y itmekdir (284a/8)
 ve dağı ol maraz ekşer emrde arka üstüne çok **yatmadan** izdiyâd bulur (241a/11)
 ve **yakmadan** dökülmiş ğubârı ve tavuğ yavrusı kırıp çıktığı sâ‘at (269a/13)
 gitdikçe tûlen ve ‘arzen izdiyâd bulup bedeni **getürmeden** kaldı (182a/15)
 hâkîm-i muṭlaḳıñ taḳdîri her kime mülâkî olurlar ise **görülmeden** ölürler (327b/10)
 ol hayevânıñ min ğayr-i zebḥ ya‘nî **boğazlamadın** qarınlarını yarup uralar (338a/6)
 mübtelâ **olmadın** ahlâḳ-ı ḥamîde bi’t-ṭab‘ kendinde meleke olmağla (351b/3)
 elbette üç sâ‘ati itmâm **itmedin** semmiyyet aña te’şîr idüp ölür (338a/10)

-Up

güneş qarşusunda **oturdup** ağzını mümkün olduğu mertebe açduralar (232a/1)
 yivlerini **açup** ‘azîm-i re’s ihdâş iden maraz ile tefsîr itmîşler (197b/9)
 evvel maḳ‘adını gül ve kuşt yağları ile **yağlayup** içeri koyalar (280b/9)
 çehresi şararır ve uyku **uyumayup** dâ‘imâ bükâ eyler (186b/13)
 ve eşcârıñ dağı yaprakları **dökülüp** tarâveti kalmaz (324b/13)
 a‘lâm **eyleyüp** ‘aḳâ‘id-i ehl-i sünnet ile ṭabî‘ata istiḥkâm vireler (351b/15)
şışüp ancak ucında müdevver **şışüp** ‘arîz olursa verem-i ‘inebî dirler (227a/5)
 gök süsen köki **eküp** ‘amel olunmaḳ dağı nâfi‘dir (276b/7)
 her birini **ķavurup** yine ķavrulmuş ķarnıyarık lu‘âbî ile vireler dimişler (304b/4)
 ez-cümle gül şuyını ķar ve buz ile **şoğudup** kettân bezini aña baturalar (316a/8)

3.1.2.2.3.2. Sıfat-fiiller

-dIk, -dUK

on yaşına **vardıklarında** kılmazlar ise ḍarb ve te’ḍib idîñ (348a/14)
 cümlesinde semmiyyet vardır **yapışdıkları** ‘uẓv ķarḥa olur (231a/15)
 Ol ḥâlet şıbyân **ağladıkları** eşnâda nümâyândır (246a/16)
 şabâḥ ve aḥşam birer dânesini sâkin **oldukları** maḥallde tebhîr ideler (342b/12)
 kemâl ve cemâl ve kuvvet ve celâdetleri izdiyâd **buldukları** muḳarrerdır (356b/8)
 şuya boğulup yâḥûd ḥâricde **boğdukları** kimesneleriñ mecârî-i nefesleri (359b/10)
 şıbyânıñ **çekdükleri** zaḥmet ve meşakḳat her kesîñ ma‘lûmlarıdır (296b/3)
 süd ve pekmez şerbeti **içürdükleri** mu‘teberâtdan görölmedi (302a/4)

-mAdUK, -mAdIK

te’şîrini **bulmadıkları** şûretde kendi taḳşîrlerine ḥaml idüp tekrâr itmege (294b/14)
 ya‘nî ḥüsn tedbîr **olunmaduğı** taḳdîrce sū‘-i tedbîr dağı olunmayup (194b/4)
 kendüleri **varmadığından** mâ-‘adâ ḥidmet-kâr dağı göndermezler (333a/10)

kar ve yağmūr **yağmadığı** şüretde rebî' duḥūlinde yağmūr lar yağup (325b/14)
 bi-kemāle idrāk **idemediklerinden** nāşî ṭarafeyni kâ'il olup (347a/4)
 tıflıñ başını rıfk ve mülāyemet ile **tutmadığı** ecilden (184b/9)
açılmadığı şüretde kulağı dibinde ṭavul yāḥūd borı çalalar (249a/16)

-An

bağırsaklar hıfzında lāzım **olan** ishālden muḥāfaẓa gerekdir (304b/6)
 anıñçün perdāhte **kılınan** kelbeteynī ālet ile iḥrācına sa'y ideler (234b/14)
yazılan zımādı sigiliñ envā' ve eşnāfına nāfi' ilāc-ı kâfī yazmışlar (315b/1)
 deryā kenārında **bulunan** kırmızı taş nev' ine daḥı demü'l-aḥaveyn dirler (339b/3)
 cinci **geçinen** kezzāblara ilticā eyleye 'ırz ve māl larını pā-māl iderler (190a/12)
gelen fetvāda anıñ daḥı bile cevābı bile olmadıkça 'amel olunmaz (355a/9)
 anıñçün **virilen** devā küllī edviyesinden aqvā olmak lāzımdır (269a/5)
 anlara azar vireler lākin süddeñ **kesilen** eṭfale 'ilāc-ı kavī olur (263a/11)

-mİş

düşürdükden sonra yeşilinden **dānelenmiş üzüm** 'uşāresini (285b/1)
pişmiş etmek ḥuşūşen üzerine enīsūn ve çörek otı ekilmiş ola (243a/9)
 zift **ezilmiş ısıcaḳ şu** ile gārgāraya müdāvet itdüreler (228b/1)
 Çekirdeginden **ayrılmış kızıl üzüm** yedi dirhem (301b/9)
yanmış şedef küli. ve kaṭır boncuğı küli ile mezc ideler (310b/7)
 üzüm şuyından **yapılmış ḥall-i ḥamr** didikleri keskin sirke (244a/10)

-AcAk

anlarda hevā ḥummā-yı vebāiyye icāb **idecek mertebe** müte' affin olmaz (325b/4)
 kaynadup ba' dehu **ṭayanacaḳ miḳdārı ısıcaḳ** iken ḳalb üzerine ḳoyalar (338b/13)
 şıyānet olunup. ve **yatacaḳ maḥallde** şu dōkecegi var ise şu dōkdüreler (272ba/15)
 muṭṭalī' **olacaḳ ḥavf ve ḥaşıyeti** ḳalmayup ta' līm-i ādābda nuḳṣān (348b/9)
 yāḥūd kemik ve ıḡac mişāli boḡaza **batacaḳ ve ilişecek şey'ler** olmayup (234b/5)
 fī'l-ḥaḳīḳa bağırsaklarda ol güne şey' **girecek menfez** oldığı muḳarrerdır (259a/5)
 anıñçün aşāleten göbegine ṭayayup üzerine **düşecek ıḡac** peydā itmişdir (287a/3)
 anadan ve babadan intikāl **idecek māl-ı mīrāsa** i' timād eylemeyeler (354b/16)

3.1.2.2.3.3. İsim-fiiller

-mAk

müdāvāta terciḥ eyleyüp 'ilāc-ı bür'ü's-sā'a **olmaḳ** iddi' ā itmişlerdir (335b/12)
 fevākih-i ṭayyibe ile meziyyet ve muṭayyeb **kılınmaḳ** lāzımdır (250b/6)

fetḫ luġat-ı efşahda **yarmak** ve **açmak** ve **ayırma** ma' nāsına olup (281a/12)
 ana rahminde mekş idüp cümle dişleri bitmiş toġmak daḥı vāḳi' olduġı (216a/14)
 eşyā'dan neş'et ider hattā şiddet ile **kuşmak**dan daḥı 'arız olur (282b/8)
 kettān bezi **komak** şu tılā **itmekle** elem ve veca' ını teskīn idüp (317a/12)
 şu ve anıñ mişilli raḳīḳ şey'ler yutmak mümkün olmaz (235b/3)
 şāhibine sıtma şekli ḥarāret gelür ve **bayılmak** 'arız olur (231a/15)
 soñra eṭrāfı **gögermek** ve yā **kararmak** yāḥūd **yeşillenmek** vāḳi' olsa (318a/2)
 Zīrā eṭvār-ı felek bir qarār olmamaġla quru **etmek yimek** iḳtizā iderse (349a/10)

-mA

terleme ṭarīḳi ile ibtidā'larında mehmā-emken tenkiye olunmak (303a/1)
 kuşamaz ve ġışyān yalnız mi' de **bulanmasına** dirler (254a/16)
 ḥayevānı zebḥ idüp taṭhīr itdikden soñra **başdırma** gibi qurıdalar (265b/16)
 ve qarḥalar olup üzerleri qabuḳlanur. Türkice aña **çıkma** dirler (308b/12)
 açılıp ve **kapama** gögsün inbisāṭı ve inḳibāzından veşāṭatı ile ḥāşıl olur (225b/6)

3.2. SÖZCÜK ve SÖZCÜK TÜRLERİ

3.2.1. İsim

günlük anzerūt sekbīnec bādām ağacı şamğı (183a/17)

sögüd ağacı yaprağ(k)ınıñ şuyını şaçalar (249a/6)

ekl ve şürbe Һarış oldukları için Һılt-ı balğamīleri çok (293b/3)

dīn ve dünyā ve ‘uqbāsına lāzım olan umūrıñ cümlesi (351b/1)

3.2.2. Sıfat

"Sıfatlar, isimlerle yakından ilgileri olan kelimelerdir. Görevlerini yerlerine getirebilmeleri için bir isimle birlikte yer almaları gerekir. Bu bakımdan Türkçede sıfatlar, niteledikleri veya belirttikleri isimlerin önüne gelirler" (Vural ve Böler, 2012: 187). Vural ve Böler'in (2012) tanımına göre sıfatlar aşağıdaki şekilde başlıklara ayrılmış, örnekler verilmiştir.

3.2.2.1. Niteleme Sıfatları

küçük diş (219b/14)	güzel ad (346b/10)	yaramaz çıban (315b/7)
şarı şeker (337a/10)	beyāz qarğalar (264a/17)	kırmızı merhem (309b/16)
hōş қоғулу (335a/13)	büyük birāder (351a/13)	ufaқ taşlar (268a/8)

3.2.2.2. Belirtme Sıfatları

"Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik, soru yoluyla belirten sıfatlara denir" (Ediskun, 1999: 133). Belirtme sıfatları, başlıklar altında şu şekilde sıralanarak örneklendirilmiştir:

3.2.2.2.1. İşaret Sıfatları

bu zīmād (271a/8)	bu ‘illetde (310a/4)	bu merhem (337b/6)
ol şabī (351b/2)	ol marāz (333a/10)	ol emrāzda (335a/6)
şol kızamıqları (299a/14)	şol buħārāt (192b/16)	şol şar‘a (197a/11)

3.2.2.2.2. Soru Sıfatları

ne Һarıқ ile Һalāş-pežīr olur (362b/1)
 kaçan Һıfl sinn-i şībāyı tecāvüz eyleyüp (226b/3)
 ol dağı ne maħallde zühūr eylediği (270a/15)
 kaçan uyku eşnāsında bevleri teħarrük eylese (272a/5)

3.2.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları

bir şahşı (333b/14)	her biri şıbyāna (210b/4)	cümle ebdān (323a/17)
her maraẓīn (333a/5)	her ne şekl (232b/14)	ba' z eṭibbā (193b/11)
ba' zī eczā 'sına (218a/6)	ba' zī şıbyāna (272a/10)	kimi baḳḳāl (352a/17)

3.2.2.2.4. Sayı Sıfatları

"Sayı bildiren kelimeler, aslında sayı isimleridir. Bunlara eskiden ism-i aded deniyordu. Son zamanlarda kullanılışları göz önünde tutularak sıfat olarak gösterilmiş ve sayı sıfatları diye adlandırılmışlardır" (Timurtaş, 2005: 64). Metindeki sayı sıfatları, Timurtaş'ın (2005) tasnifine göre gruplandırılıp aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir:

3.2.2.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatı

bir yıl (360b/4)	dört yüz 'aded (253a/2)
sekiz dirhem (262b/3)	

3.2.2.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatı

on üçüncü fennden (252ba/2)	beşinci fıkra (251a/11)
üçüncü maḳālesinde (186a/15)	ikinci menfa'ati (225b/8)

3.2.2.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatı

yüz ellışer dirhem (344a/1)	her birinden onar dirhem (337b/13)
ikişer kökli (220b/1)	birer miḳdār (211a/12)
yarımşar mişḳāl (244a/2)	

3.2.2.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatı

bir buçuk rıtl (244a/8)	iki buçuk mişḳāl (262b/14)
nısf dā'ire şeklinde (224a/17)	her yedide bir (357b/1)
yarım sâ'atde üç def'a (302a/17)	

3.2.2.2.4.5. Topluluk Sayı Sıfatı

a' şāblarının dördüncü çiftinden (239b/8)	beşinci ve altıncı çiftinden (239b/8)

3.2.3. Zamir

"(Zamir)Varlıkların gerçek adlarının yerini tutma, onları kişi, işaret, belirsizlik veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu bir söz türüdür" (Karaağaç, 2012: 430). Şahıs, işaret, soru, dönüşlülük ve belirsizlik zamirleri başlıklar hâlinde incelenerek, metinden örneklerle birlikte verilmiştir.

3.2.3.1. Şahıs Zamirleri

1. Teklik Şahıs Zamiri

ben (346b/2)

benim (254a/9)

2. Teklik Şahıs Zamiri.

sen (333b/9)

3. Teklik Şahıs Zamiri

ol (342b/16)

oldur (351a/7)

anı (336a/3)

anda (267a/15)

aña (338a/11)

anıñ (356a/3)

1. Çokluk Şahıs Zamiri

biz (330a/8)

bizim (269b/12)

bize (321b/3)

2. Çokluk Şahıs Zamiri

size (321b/4)

siziñ (346b/7)

sizden (355a/5)

3. Çokluk Şahıs Zamiri

anlar (352a/15)

anlarıñ (348a/4)

anlardır (292a/16)

anlara (352a/1)

anları (347a/15)

anlarda (283a/1)

3.2.3.2. İşaret Zamirleri

bu zamiri ile;

bunu (347a/8)

budur (355b/13)

bunlardan (324a/3)

bunlar (183b/10)

bunlarıñ (185a/9)

bundan (196b/3)

bunuñ (309a/17)

bundanşoñra (191b/13)

bu (361b/12)

bunları (232b/11)

bunlardır (306a/10)

bunlara (290a/1)

şu zamiri ile;

ol zamiri ile;

şundan (348b/4)

ol (334b/16)

3.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri

kendi (310a/9)

kendilerinde (309b/2)

kendilerini (316a/1)

kendiniñ (327b/2)

kendisi (333a/12)

kendine (338b/15)

kendü (334b/4)

kendüleri (333a/11)

kendüsi (358a/11)

kendülere (345a/15)

kendülerden (256b/12)

kendüsini (349a/5)

3.2.3.4. Soru Zamirleri

kim (344a/11)

kime (327b/10)

ne (347b/2)

3.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Metinde belirsizlik zamirleri çok olmakla birlikte genel olarak Farsça, Arapça ve bu dillerin Türkçe ile karışımından oluşur. Bunun dışında çeşitli sözcüklere getirilen belirsizlik zamirleri de mevcuttur.

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir: Aslında belirsizlik zamiri olan sözler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: adam, insan, kimse, Farsça-Türkçe karışımı *herkes*, Arapça-Türkçe karışımı *cümlesi*, Arapçadan alıntı *filan*, *filan* ve *şey* gibi. Bunlar dışında kalan belirsizlik zamirleri; bazı belirsiz sıfatlara, soru zamirlerine ve zarflara iyelik eklerinin getirilmesiyle oluşturulur: *başkası*, *bazısı*, *bazıları*, *biri*, *birisi*, *çoğu*, *hepsi*, *öbürü*, *öteki*, *tümü* vb." (Korkmaz, 2003: 433).

Metinde bulunan belirsizlik zamirleri, aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

kimesnelere (282b/4)	çoğu (310b/15)	cümlesi (300a/2)
kimse (195b/4)	kimesne (318b/13)	kimsenin (231a/2)
başkadır (234b/4)	her biri (356a/4)	her kes (332a/13)
biri biri (325b/6)	kimi (307b/1)	ba' zı (343a/6)

3.2.4. Zarf

"Fiillerin ve sıfatların önüne gelerek anlattıkları kılış, oluş veya vasıfları açıklayan ya da değiştiren kelimelere denir" (Banguoğlu, 2007: 371). Fiil ve sıfatların önüne getirilerek oluşturulan zarflar, zaman, yer-yön, durum, azlık-çokluk ve soru zarfı başlıkları altında örneklendirilmiştir.

3.2.4.1. Zaman Zarfları

maṭbūḥdan **aḥşam** ve **ṣabāḥ** bir miqdār içüreler (280a/1)
ve **gice** çok uyumaḡdan. Ve muṭlaḡ **gündüz** uyḡusından men' ideler (350a/2)
šoṇra ba' de'l-ḡasl kuşt yağı ve anıñ mişli yağlar tılā ideler (266b/7)
Ba' dehu ke'l-evvel gül yağı tılā idüp (281a/10)
Ba' zı kibār ḡidāları **bu güne** taḃḡ olunmaḡ şifā-yı maḡz ĩrāş ider dimişler (334b/11)
mezc olunduḡdan **šoṇra her ṣabāḥ** 'ale'r-rīḡ üçer kaşık isti' māl olunur (344a/4)
ālet idḡāl itmezden **evvel** sirke ve tuz ile ḡarḡara itdürmek lâzımdır (232a/16)
temām muḡtelīte olduḡda **ba' de't-tebrīd** şıbyānıñ diline tılā eyleyeler (214b/16)

3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları

‘alîl başını **sağ** ve **şola** çeviremediği ecilden teşbîhen tesmiye olunmuş ola (312b/13)
 maḥallinde alt çene **içerü** meyl itmekle **alt** tarafda olan şenâyâ ve rubâ‘ iyât muḳâbil
üst tarafda olan şenâyâ ve rubâ‘ iyâta muḳâbil ve muvâzî gelmeyüp (221b/3)
 kemüklerini **içeri** ve **taşrasına** merbûta olan aḍalât (287b/16)
 göz **yukarı** tarafa yāḥūd **aşağı** tarafa çekilse (200b/12)
 anları **geri** redd itmekle tekrâr fesād ve ğaleyâna mü’eddi olmasun (300a/15)
yukarıdan başlayup **aşağı doğru** şaralar (208b/15)
ön taraftan kaşş didikleri göğüs kemügi. ve **ard** taraftan **arka** kemükleri (225a/13)

3.2.4.3. Durum Zarfları

alîl teneffüsde şıkılup nefesini **tiz** **tiz** alursa (299b/2)
 eṭfâliñ çene kemükleri **küçük** ve **za‘îf** olduğu muḳarrerdur (219a/2)
 cümlesi **irice** saḥḳ olunup bir yire cem‘ olunduğdan (253a/8)
 Ba‘ dehu **bal mûmı ile** âlûde olmuş **papadya yağı ile** mezc idüp (266b/3)
 ve eger dibi **ince** ve ucu **ğalîz** olup andañ iriñ gibi seyelân iderse (228b/7)
 dâneleri **beyâz** ve hacmi **büyük** ve biri birine ulaşmış **seyrek** kalmış ola (299a/1)

3.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

‘alîliñ ḥarâreti şedide olduğca **az az** şovuk şucağız daḥı tecerru‘ olunur (302a/11)
çok şu içmek başa buḥâr çıkardığı sebebden göze zarar ider (199a/13)
 ruṭubât **çok** olmağla ğaleyân eyleyüp fazlası zâhir-i cilde mündefi‘ (307b/6)
 bunlar **bir miqdâr** ufandığıdan soñra ṭabḥ olunur (289a/3)
çok kerre keşret ile emzirdiklerinden mâ-‘ adâ (254b/4)
 her birinden **vâfirce** aḥz idüp kifâyet miqdârı şu ile ṭabḥ olunduğdan (305b/8)

3.2.4.5. Soru Zarfları

ḥayr ve şerrden **ne** söyler (347b/1)
 tatlu bādām yağlarından **kanğısı** (309b/13)

3.2.5. Edat

"Edatlar, başlı başlarına anlamları olmayan, ancak anlamlı kelimelere, takımlara, kelime öbeklerine ulandıkları ya da bir cümleye girdikleri zaman çeşitli anlam ilgileri kuran ve böylece kendi anlamları sezilen kelimelerdir" (Ediskun, 1999: 284).

"*Edatların cümle içinde kurdukları anlam ilişkileri geçicidir. Bunlar benzerlik, beraberlik, başkalık, miktar, sebep, vasıta, zaman, mekân, yön gösterme v.b. ilişkilerdir*" (Korkmaz, 2003: 1052).

Edatlar, tek başına anlam taşımayan kelimelerdir ancak kelime, kelime grupları ve cümlelere gelerek farklı anlam ilişkileri kurar ve anlam kazanırlar. Edatların kurduğu anlam ilişkileri geçicidir. Edatların, standartlaşmış bir anlam yahut işlevi yoktur.

Metinde bulunan edatlar, çekim ve bağlama (bağlaç) olarak gruplandırılarak verilmiştir.

3.2.5.1. Çekim Edatları

"*Bir adla birlikte kullanılarak o ada yer, yön, zaman, şekil, tarz, neden, miktar gibi nitelikler yükleyen, kendisinden sonra gelen eylem veya adı bu özelliklerle niteleyen veya ilişkilendiren çekimlik bağlı birimleridir*" (Karaağaç, 2012: 434). Bir adla birlikte kullanılan çekimli edatlar, tek başına anlam barındırmayan kelimelerdir. Metinde çokça çekimli edat örneğine rastlanmıştır:

ķamış köki **ile** 'ale's-seviyye saħķ eyleyüp 'avret südi **ile** tılā ideler (306b/1)
 hıfz-ı sıhķat ve 'ufūnetden şıyānet **içün** sa'y itmekde fā'ide vardır (345a/1)
 siyāh olan büşūrāt nużc buluncaya **dek** kendi hāline terk idüp (308a/12)
 cem' olunduķdan **şoñra** aħşam ve şabāh sirke **ile** ikişer dirhem isti' māl (233b/8)
 Ammā sā'ir çıbanlarda yazıldığı **gibi** ibtidā'en vādi' urulmaz (337a/14)
 baş derisi ile ğışā arasında olursa ol **ķadar** elem ve ıztırāb virmez (184a/3)
 hacāmetde kezālik sinn ve kuvvetine **göre** 'amel lāzımdır (300b/3)
 Hāzreti Ādemden **berü** emel marazıñ hāķīķat üzere 'ilācını bilür (333a/16)
 ķarb ve te'dīb idiñ **diyü** tenbīh buyurulmuşdur (348a/14)

3.2.5.2. Bağlama Edatları (Bağlaçlar)

"*Sözleri, söz öbeklerini veya cümleleri bir araya getirmeye yarayan çekimli bağlı birimlerdir*" (Karaağaç, 2012: 434). Kelime, kelime grubu ve cümleleri bağlamaya yarayan edatlardır. Bağlaç olarak da adlandırılan bağlama edatları, karşılaştırma, cümle başı ve sona gelen edatlar olarak gruplandırılarak örnekleri ile verilmiştir.

3.2.5.2.1. Karşılaştırma Edatları

aħlātdan **ne** tārīķ ile ayrılır ve **ne** keyfiyyet müctemi' ve münde fi' olur (260a/17)
 şabāniñ **hem** nefsiñe ve **hem** bedenine menfa'at-i 'uzmā hāşıl olur (210a/9)
 'adesiyye ve hıntıyye dirler **kimi** şarı ve **kimi** kırmızı olur (315a/8)
yā şedīdü'l-ķabz **yā** şedīdü't-tedbīr **yāhūd** şedīdü't-taġlīz ve't-tecmīd **yā** şedīdü't-taġaddiyye **yāhūd** hādde-i muħriķa **yā** zū'l-hāşşadır (207b/13)

3.2.5.2.2. Cümle Başı Edatları

"Cümle başı edatları, cümleleri mana bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Bu edatlar, daima cümle başında bulunurlar" (Ergin, 2008: 354). İki cümleyi birbirine neden ve sonuç olarak bağlayan edatlardır. Metinde, çok sayıda örneğine rastlanır:

- çünkü** bir ğulām istiklālen iktisāba kâdir ola (354aa/16)
Meger ‘alīlīn ishālī yāhūd ğaşıyīn sebebi berd-i şedīd olmuş ola (249b/13)
ancak eṭfāle ve şıbyāna münāsib olanları taḥṣīle sa‘y oluna (211a/16)
yoksa marāz-ı sar‘ müddet-i ‘ömrden kaṅğı yaşıda ‘ārız olursa olsun (194b/17)
belki sinn-i ṭufūliyyetde mümkün degildir (283a/2)
Mādām ki ḥafīf ola ‘ilācına iştigāle vācib olmaz (275a/2)
Ammā ğayrī sıtmalara daḥı mübtelā oldukları ‘anḳarīb zıkr olunur (293a/10)
Hattā omuzlarda ve göğüsde zuhūri daḥı görülmüştür (332b/9)
ve illā nużc ve yarıcı ve akıdıcı zımādlar uralar (313b/8)
Zirā ḥummā-yı vebāiyye ekşeriyā hevā-yı raṭb ve kederden ḥādiş olur (321b/10)

3.2.5.2.3. Sona Gelen Edatlar

"dahi, da (de), ise, ki, kim, bile, değil. Bunlar dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara, kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır" (Ergin, 2008: 357).

Başlı başına anlamı olmasa da cümle sonunda gelen bu edatlar genellikle iki kelime, kelime grubu ve cümleyi bağlamak için kullanılır

- cevābı **bile** olmadıkça ‘amel olunmaz idi (355a/9)
 eger mümkün **degil** ise ağızına ve diline süreler (214a/8)
 mu‘āmelāt cümle-i enāmda **daḥı** ‘ömrīn çok olsun (362a/7)
 eger ‘alīlīn mizācı kan almağa müsā‘id **ise** faşd olunup (227b/16)
daḥı ma‘lūm ola **ki** ‘ilel-i ṭihālde sirkeniñ medḥal-i ‘azīmi vardır (264b/12)
 hareket ve kıyāma **degil** toğruca oturmağa **daḥı** iktidārları olmaz (357b/15)

BÖLÜM III

SÖZ VARLIĞI

Tedbîrû'l-Mevlûd dizini toplam 56.448 kelime sayısı ve 5797 madde başından oluşmuştur. Bunların 3942'si Arapça, 360'ı Farsça, 1092'si Türkçe, 130'u iki dilin birleşimi ve 30'u diğer dillerdendir. Bunların dışında 90 adet özel isim, 45 adet eser adı, 108 adet kişi adı tespit edilmiştir.

Bazı terimlerin (mesela bir bitki ismi) kolay anlaşılır olması gerekçesi ile birden fazla dildeki karşılığı verilmiştir. Osmanlı'da henüz bir çocuk hastalıkları kitabının mevcut olmaması Şa'bân Şifâ'î'yi geniş bir alan araştırmasına itmiştir. Bu araştırmalar sonucunda çokça kitaptan alıntı yapmış ve müellif isimleri ile bunları aktarmıştır. Terimlerin birçok dilde verilmesinin nedeni bu çalışmaların farklı dillerde olmasıdır. Metindeki özel isimlerin, eser ve kişi isimlerinin varlığı, Şifâ'î'nin geniş alan araştırmasının neticesidir.

Eserin 182a-365b varakları arasında incelenen tıbbî terminoloji göz önüne alındığında Arapça kökenli sözcük kullanımının diğer dillerden fazla olduğu görülmüştür. Bunun sebebi, Osmanlı dönemi bilim dilinin Arapça olması ve tıp alanındaki eserlerin genellikle Arapçadan tercüme olmasıdır.

Şa'bân Şifâ'î, metinde terimlerin kaynaklarda geçtiği gibi Arapça kullanımından sonra kelimelerin Türkçe karşılığını açıklaması ile aşağıda vermiştir:

Ammâ başñ derisini deler ifsâd ider. ve içinden iriñler akar aña şehdî dirler. Şehd **Türkice** gömeç balı dimekdir anñ gözleri içinde bal ne şekl tursun ke-enne bunun dañı iriñi anñ gibi olur (309a/15)

cirmi şe'alîl ya' nî **Türkice** sigil didikleri şey' gibi katı bir ' illettir (312a/12)

' ömr ta' bîr olunan **Türkce** yaş didikleri müddet ve anñ aksamı (356a/11)

meysesen Fârsîdir **Türkice** süsen şarâbı demek olur (252b/17)

Metinde "haşâtu's-şıbyân" yani vücutta görülebilen ufak taşların tedavisinde eti tüketilen "yund kuşu", birden çok dilde karşılığı verilerek ifade edilmiştir. Adının yanısıra kuşun yetiştiği bölge ve tüketim şekillerine de değinilmiştir. Tedavi yolları, ilaçlar ve hastalıklar dışında Tedbîrû'l-Mevlûd'da dil konusunda da önemli bulgulara rastlanmıştır. Metinde geçen bir hayvanın farklı dillerdeki izâhı ve kritiği aşağıda şu şekilde verilmiştir:

lisân-ı Yûnânîde tarûğünîdîtus didikleri kuş ki Kureyşî bizim katımızda Ebû Fazıl ile. ve **Efrenc lisânında** şafrâğuyûr demekle müte' ârifdir. **Türkice** yund kuşu dirler. Serçeden küçük

bir şarîca kuşdır. Anḳara diyârında çok olur. Anıñ dahı ekli ġāyet nāfi' dir. Çig iken dahi yinür. ve tuz ile başdırma olup ħīn-i ihtiyācda isti' māl olunur (269b/11)

Metinde halk yani boğazın yazılışında kullanılan harfler ile Arapça ve Türkçe karşılıkları verilmiştir. Ayrıca boğaz hastalıklarına değinilmeden önce boğazla ilgili açıklamalar aşağıdaki gibi yapılmıştır:

emrāzu'l-halk ve's-şadr ve'r-riye halk **hā-i mühmeleniñ fetḥi** ve **lāmıñ sükūnıy**la boğaz ma' nāsına '**Arabīde** hulkūm dahı dirler. Erbāb-ı teşriḥ boğaz ıtlāklarında ihtilāf eyleyüp ba' zısı yalnız mecrā-yı nefes olan kaşabe-i riyeden 'ibāretdir dimişler. Ba' zısı dahı kaşabe-i riye ile ḥaṇçereye iştirāken boğaz ıtlāk itmişler. İbn Tilmizden yalnız mecrā-yı ta'ām ve şarāb olan meriye boğaz ıtlāk olundığı menkūldur. Ammā Şeyḥ-i re'īs boğazı mecrā-yı nefes ve mecrā-yı ġidāyı müstemil olan feẓā ile ol iki mecrādan ve anlarıñ ağızlarından olan lehāt ve levzeteyn. ve ġalşame ve ḥaṇçere didikleri 'uẓvların mecmū'undan 'ibāretdir dimişler. Ol iki mecrādan biri '**Arabīde** meri **Türkīde** kızıl üñük didikleri tecvīfdır ki ol mecrānıñ üst tarafı ağız içine ve alt tarafı mi' deye ulaşır me'kūlāt ve meşrūbātıñ yoludur. İkincisi '**Arabīde** kaşabe-i riye ve **Türkīde** kâmiş ve bağirtlak didikleri tecvīfdır ki aḳ cigere ve yürece hevā anıñla vāşıl olup teneffüs ol mecrā ile ḥāşıl olur (224a/2)

1. BİTKİ ADLARI

Tedbîrû'l-Mevlûd'da bitki adları verilirken Türkçe, Arapça, Farsça ve diğer dillerdeki karşılıkları da verilmiştir. Metinde fazlaca bitki adının olmasının sebebi, bitkilerin tıpta kullanımı ile kullanım alanlarının artmış olmasıdır.

"Tarihî metinlerdeki bitki adlandırmalarında dikkati çeken bir diğer husus da bu bitkilerin yetiştikleri yerler, tedavisinde kullanıldıkları hastalıklar ya da tıp ilmi dışında kullanıldıkları alanlar (gıda, dokuma gibi) hakkında ipucu edinmemizi sağlamalarıdır" (Küçüker, 2010: 402).

Bitki adlandırılmaları bazen ot, ağaç, diken, kök gibi kelimelerin yardımıyla yapılırken bazen de anlam kayması yoluyla yapıldığı olmuştur. Metinde de bu tür kullanımlar yaygındır. Bitkilerin rubbları yani öz suları, hapları yani kurutulup toz şekline getirilmiş şekilleri, tohumları yahut buhûrları ve benzeri kullanımları metinde aşağıdaki gibidir:

Ḥesk. ve **kuşt.** ve **belesānıñ ḥabbı** ve **çubuğı** ammā **yağı** dahı aḳvā olmaḳ üzere. ve **ḥarşef** didikleri **ot.** ve **altun otı** (269a/10)

İğac kavunı ekşisi ve **limon.** Ve'l-mā'. Ve **ayva rubbları.** Ve **lüffān narı** mişlī eşyā'-yı nāfi' a isti' māl olunup **gül varakı.** Ve **kāfur.** Ve **şandal** (334b/7)

ķurşu'l-buķūr ‘ūd-ı **Hindī**. ‘**Anber**. **ķuşt-ı ħulv**. **İdķir** her birinden birer dirhem. **Günlük**. **Maştaki**. **ķaranfil**. **Dārcin** her birinden beşer dirhem. **Defne yaprağı**. **Acı bādām**. **Sa‘ter**. **Merzencūş**. ‘**Ar‘ar**. Ve ebhel yaprakları. Ve **egir**. Ve **sūsen köki**. Ve **feslegen tuķmı**. Ve **āsārūn** her birinden onar dirhem. **Za‘ferān** iki dirhem **lāden** on beş dirhem cümlesi saķķ olunup (342a/7)

Eger südden kesilmez ise **oğul otı** ve **lisān-ı şevr şuları** yāķūd **rāziyāne şuyı** ile içüreler ve gögsini **sūsen** ve yāķūd **zībāķ yağları** ile yağlayup ṭabī‘atlarını şāķķ ile telyin ideler (238b/6)

fuṭrasālīyūn. ve **dūķū** ve **sīsālīyūs**. ve **ķuşt** ve **egir** her ķangısı olursa **turp maṭbūķı** yāķūd **siyāķ noķūd maṭbūķı** virilür (270b/12)

Bögürtlen köki mersin yaprağı ile ṭabķ olunmak daķı mücerrebdir. Kezālik **ķābisū'd-dem** olan müdāvātdan **cüllenār**. ve **günlük**. ve **nişāste**. ve **iki ķardaş ķanı**. ve **şabır** ‘ale's-seviyye aķķ ve saķķ olunup (229a/8)

şarımsaķ. ve **şīķ** ve **acı baķla**. ve **şāķm-ı ħanżal**. ve **eyreli** bunları ‘ale's-seviyye aķķ ve ħall-i ħamrde ṭabķ olunup (232b/10)

2. ORGAN ADLARI

Tedbīrū'l-Mevlūd'da organ adları Arapça olarak verilmiş, Türkçe karşılıkları da belirtilmiştir. Organlar bulundukları yer ve işlevlerine göre iki sınıfa ayrılmıştır. Bunlar *a'za-yı re's* ve *a'za-yı re'ise* olarak adlandırılmıştır. *A'za-yı re's* vücudun kafa kısmında bulunan organlardır. Bu organlar beyin (dimağ), kulak (üzün), burun (enf), göz (ayn), ağız (fem), dil (lisan), küçük dil (lehat), diş (dişler) (sinn (esnân)) ve diş eti (lise) olarak belirtilmiştir. *A'za-yı re'ise* ise vücuda re'is yani lider olan organlar anlamındadır. Bunlar kalp, akciğer (riye), karaciğer (kebed), mide, böbrek (böbrekler) (kilye(kilyetân)), yumurta (yumurtalar) (husye(husyeteyn)) gibi dolaşım, solunum, sindirim ve boşaltım sistemi organlarıdır. Metinde geçen organ adları zaman zaman farklı dillerdeki karşılıkları da belirtilerek aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ol yivler açılmaķ ile kemikler altında olan riķ ve ruṭūbet ṭaşra ħurūc idüp **başıñ derisi** ile kemigi arasında nüfūz ider ol ecilden **baş** büyür (182b/17)

anların Ol a‘zā **göz**. ve **ķulak**. ve **burun içi**. ve **boğaz** ve **aķ ciger** ve **bağırsaklar**. ve maṭşallardır. Zīrā **gözde** çıķa ķorķulur (303a/16)

lehāt ve **levzeteyn**. ve **ğalşame** ve **ķançere** didikleri ‘użvların mecmū‘undan ‘ibāretidir dimişler (224a/9)

‘alâmetleri şâhibi uyku eşnâsında **dişlerini** gıcırdatmak ve sıçramak ve temelmül itmek ve gice ile **ağzı** şulanmak gibi (278b/4)

emrâzu'l-kebed kebed Türkîce **kara cigere** dirler şekli hilâlî ve cirmi ‘urûk-ı keşîre ile kırmızı etden terkîb olunmuş bir ‘uzvdur ki **mi‘deniñ** sağında. Ve şerâsîf didikleri mevâzî‘ iñ altlarında vâki‘ olup cirminiñ mu‘aqqarı ta‘bîr olunan alt tarafı mi‘deniñ üzerine (257b/6)

degirmi olur ekşer depesi gibi olmağla mesâmîr dirler. Anlar ekşeriyâ **ayakda** ve **ayak parmaklarında** çıgup şâhibini yürütmez olur (315a/16)

3. TERKÎP ADLARI

Terkipler, bir hastalığın tedavisinde veya önlenmesinde kullanılan, farklı şekillerde uygulanabilen ilaçlardır. Farklı bitkisel ya da hayvansal maddelerin karışımıyla elde edilir. Tedbîrû'l-Mevlûd'da terkip adları onu ilk kez kullanan kişi adı ile veya terkinin içinde bulunan maddelerin isimleriyle anılmıştır. Metinde çok sayıda terkip adı tespit edilmiştir. Bir hastalık için birden fazla türde veya karışımda terkip kullanımı verilmiştir.

Eserde kullanımı tavsiye edilen terkipler genellikle her gelir durumundan kişiye uygundur. Şifâ'î bazı hastalıklar için alternatif olarak halkın değil saray erkanının ulaşabileceği kıymetli maddeleri (inci, yakut, altın tozu vb.) içeren terkip tarifleri de vermiştir. Metinde geçen terkip türleri şunlardır:

3.1. Zımâdlar (Tılâlar)

Tılâ bir bez ile vücuda merhem sürmektir. *Zımad* ise merhem sürülmüş bir bezi vücudun herhangi bir yerine yakı şeklinde yayarak uygulamaktır. Uygulama işlemi *zımâd etmek* ya da *tılâ etmek* olarak ifade edilmiştir. Aralarındaki fark birinin daha akışkan iken diğerinin koyu bir kıvamda olmasıdır. Metinde bulunan bir zımâdın ne için kullanılacağı, terkihi ve nasıl uygulanacağı aşağıdaki gibidir:

zımâd kırmızı gül varakı. Ve lisân-ı şevr. Varakı beş dirhem. Kuru kişnîc üç dirhem. Kızıl sandal. ‘ûd-ı Hindî tabâşîr her birinden birer buçuğ mişkâl cümlesi aḥḡ ve saḥḡ olunduktan soñra bir bez torbaya konup ağzını sedd ideler. Ve ol torbayı gül içinde kaynadup ba‘dehu tayanacak miqdârı ısıcak iken qalb üzerine koyalar. Şovuduktan soñra yine tekrâr ideler. **Ẓımâd** ve **tılânîñ** ġayri‘ alîlîñ kendine saḡy olunan devâlardan daḡı bu birkaç mücerrebât-ı ḡuzzâḡdan olmağla taştîr olundu (338b/9)

yumurda şarısını gül yağı ile **zımâd** ideler bâ-yı vech-gân birkaç sâ‘atdensoñra bâbūnec ve bâdrūc tabḡ olunmuş şu ile yayḡayup tekrâr **tılâ ve zımâd** ideler defe‘ât-ı müteferriḡa ile müdâvemete muḡtâcdır (203a/10)

3.2. Habb-lar

Habb, bitki tohumunun kurutularak toz hâline getirildikten sonra yutulacak kadar küçük ve genellikle yuvarlak taneler hâlinde hazırlanmasıyla elde edilen ilaçlardır. Suyla veya farklı bir sıvıyla yutularak kullanılır.

Metinde bulunan habbın ismi kırmızı ile yazıldıktan sonra içindekiler, büyüklük miktarı, haftada kaç defa uygulanması ve kaç adet alınması gerektiği aşağıda şu şekilde verilmiştir:

şifât-ı habb-ı ilâhî ol terkîb-i zâhirü't-te'sîr şabır. Ve za'ferân Ve mürri-i şâfiden terkîb olunmağla 'aded-i uhrâsı üçdür. Ve lâkin miqdârlarında ihtilâf-ı yesîre vâkî' olup ba'zı huzzâk za'ferân ile mürri-i şâfî berâber ve şabır anlarıñ mecmû' miqdârı ahz olunur dimişler. Ba'zı za'ferân ve mürri-i şâfî beşer dirhem olduğu şüretde şabır on dirhem ahz olunur ba'zıları dağı şabır on olduğu şüretde mürri-i şâfî beş. Ve za'ferân iki buçuk dirhem olmak lâzımdır dimişler. Ba'zı etîbbâ dağı her biri 'ale's-seviyye olmağı iddi'â itmişler. Ammâ kavî-i evvel muhtâr olmağla ol vezn ihtiyâr olunup ba'de's-sahk lisân-ı şevr şuyı ile nohûd miqdârı **habblar** düzilür. Miqdâr-ı isti' mālinde dağı ba'zı kibâr heftede bir yâhûd iki def' a beşer dâne isti' māl ideler (343a/3)

3.3. Sefûflar

Sefûf, ağız yoluyla kullanılan kuru toz hâlindeki ilaç anlamına gelir.

Metinde karışımlar genellikle sükker yani şeker ile sefûf edilmiştir. Aşağıda verilen sefûf çocuğun ishali için kullanılmıştır:

şabîniñ ishâli bulunsa murzî' aya kavrulmuş arpa şuyı virüp şabiye tabâşir ile semiz otı tuhmı mâklû sükker ile **sefûf** idüp yidüreler (187b/10)

Yâhûd **sefûf** ideler. Kurşlar olduğda miqdâr-ı kifâye muql-i azrak zamm olunup **sefûf** olduğda muqla hâcet olmayup berâber sahğ olunmuş **şeker ile** mezc olunur (262b/4)

3.4. Kurslar

Kurs, ağızda erilmek suretiyle kullanılan tablet ya da pastil hâlindeki ilaçtır. Belli karışımların bir kalıp içine dökülerek kurutulmasıyla oluşturulur. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

Küşûş tuhmı sekiz dirhem. Kerefs tuhmı dörder dirhem cümlesi cem' ve sahğ olunup **kurşlar** düzeler. Yâhûd sefûf ideler (262b/3)

3.5. Yağlar

Yağ, çeşitli bitkilerin ezilmesiyle çıkan, besi hayvanlarından elde edilen ve genellikle besin olarak kullanılan, yüksek enerji veren madde anlamına gelir. Tedsbîrû'l-Mevlûd'da vücûda sürülerek de kullanılır.

Yağlar, metinde birçok tedavide kullanılmıştır. Aşağıda *cüderi* yani çiçek hastalığından sonra vücûttaki kabuklanma için hangilerinin kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

münâsib **yağlar** tılâ olunmak kâfîdir **gül** ve **benefşe** ve **fustuk yağları** gibi ednâ yüzde olanlara **fustuk yağı** tılâ olunmak dahı ensebdir. Eger üzerleri kabuklanup altında ruṭûbet müctemi‘ olmuş bulunursa yağdan ictinâb lâzımdır (305b/16)

Veba günlerinde kullanılacak en faydalı devanın menekşe yağı olduğu metinde aşağıdaki gibi verilmiştir:

İmâm Ğazâlî ḥâzretleri Şâfi‘ ḥâzretlerinden ḡuddus-ullâh sayhumâ naḡl ve rivâyet iderler ki eyyâm-ı vebâda **benefşe yağından** enfa‘ devâ görmedim her bâr gövdelerine tılâ eyleyüp münâsib eşribeler ile miḡdâr-ı kifâye isti‘ mâl eylesünler buyurmuşlar (341a/4)

Bunlar dışında sığır iç yağı, ördek yağı, kaz yağı, akrep yağı, tavuk yağı, tereyağı, badem yağı, papatya yağı, zeyt yağı, turakotu yağı, marul yağı, zaferan, bâbûnec, sûsen, bân, sezâb, belesân, nârdîn, kust, nilüfer yağı, lahana yağı, mersin yağı gibi yağlar da birçok terkipte kullanılmıştır.

3.6. Eyâricler

Eyâric, müşhil anlamında kullanılmıştır. Eserde gıtlakta yutkunma güçlüğü yaşanır, uygulanacak tedavi için yazılmış eyâric ile istifrağ edinilmesi gerektiği aşağıda yazılmıştır:

eyâricât-ı kibâr ile istifrâğ olup ruṭûbeti neşf idici ve ‘uzva ḡuvvet virici ġarğaralar ile mümkün olur. **Eyâricât** aḡvâli ve müneşşef olan maṭbûḡât ḡuşuşları ma‘lûmdır ki ḡubûbât ile tenḡiye ve müneşşefât ile ġarğara olunur (235b/10)

3.7. Cüvârişler

Cüvâriş, başta hazmı kolaylaştırmak ve diğer rahatsızlıklar için kullanılan macun anlamına gelir. Aşağıda sıbyânın yani çocukların göbek düşmesi için iki tane cüvârişin uygulanması gerektiği belirtilmiştir:

‘ilâcî sıbyânda buldıġı şûretde üzerinden muḡallil yağılar ve zımâdlar urulup ol mā’iyyet. Rîḡiyyeti taḡlîl itmekle evvelâ **cüvârişü'l-usḡuf** sefercelî-i müşhil ile telyîn olup **cüvâriş-i ‘ûd**. ve şarâb-ı uşûl isti‘ mâl olunur (286b/13)

3.8. Lu'âblar

Lu'âb, bitkilerin kök, çiçek veya dallarında bulunan koyu yapışkan sıvı anlamına gelir. Metinde ayva çekirdeği, karnıyarık, bezr-i katûnâ, kettân tuhmı, boy tuhmı, hatmî köki lu'âblarının terkipleri aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

boy tuhmı. ve **kettân tuhmı lu'âbları.** ve tavuk tavuk ve sığır iligi. ve benefşe çiçeği. ve **hatmî köki lu'âbı.** cümlesi bir kâ' ide zımâd olunur (289b/8)

3.9. La'ûklar

La'ûk, kaşıkla yalama yoluyla kullanılan ilaçlara denir. Metinde aşağıda görüldüğü üzere yalatılarak uygulanan bir terkiptir:

Etfâle bal **yalatdıkları** gibi **la'ûk** idüp murzi' aya yigirmi dirhem miqdârı mersîn yaprağı tabh olunmuş şu ile içüreler (285b/4)

3.10. Rubblar

Rubb, bitkilerden elde edilen özsuğu ve meyve veya sebzenin pişirildikten sonra çıkan koyu kıvamlı sırası anlamına gelir.

Metinde ayva, koruk, ağaç kavunu, limon, hıyârşenber, ekşi nar, turp, dut ve ceviz kabuğu suları yani rubblarının terkipleri mevcuttur. Aşağıdaki terkip müşhil ilacıdır ve kuzukulağı, kuşburnu, ekşi nar, koruk ve limon gibi ekşi şeyler ile hazırlanmıştır:

Ve **hummaz.** Ve **enberbâris.** Ve **ekşi nar.** Ve **koruk.** Ve **limon rubbları** pişirmede ve anlarıñ mişilli müberridât isti' māl ideler (115a/17)

3.11. Perverdeler

Perverde, terbiye görmüş, yetiştirilmiş, beslenmiş anlamına gelir.

Metinde genellikle çorba terkipleri için perverdeler kullanılmıştır. Sıbyânda fuvâk yani hıçkırık tedavisi için, metinde serçe ve pilic çorbalarının içine biber, tarçın ve zaferânın perverde edilmesi uygun görüldüğü olmuştur:

Eger gıdâya alışmış ise efâviyyeden **biber.** Ve **dârçini** ve **za'ferân** ile **perverde** olunmuş serçe ve pilic etleri ve çorbaları vireler (255b/14)

3.12. Netûllar

Netûl, hastanın azasına dökülmek için, deva ile pişirilmiş su demektir. Farklı türden otların kaynatılarak suyunun başa dökülmesi ya da buharlarının başa tutulması şeklinde kullanılan bir grup ilaca verilen addır. Metinde netûlun hangi tedavide kullanılacağı, içeriğinde neler bulunduğu ve hangi bölgeye uygulanacağı verilmiştir:

hevâda bürûdet olduğı şûretde tıflıñ başına muhallil ve münevvim. ve meskenü'l-evcâ' olur **netûl** isti' mâline müdâvemet ideler. Bu **netûl** Şeyhiñ muhtârıdır şıfatı turağ otı ile papadya 'ale's-seviyye ahz ve tabh olup başını i' tidâl üzere **ısıcağ şu ile yaykayalar** ve lâkin şovuk işâbetinden şakınalar (215b/15)

3.13. Matbûhlar

Matbûh, pişirilmiş, bir sıvı içine konulup kaynatılmış ilaç anlamına gelir.

Metinde çocukta çiçek/kızamık dışında çıkan beyaz, kırmızı ve siyah sivilceler için oluşturulan matbûhun nasıl hazırlanması ve uygulanması gerektiğı şu şekilde gösterilmiştir:

ol qarhalar şabîniñ beşeresinde bulunursa merhemden muqaddem **mersin yaprağı** ve **gül korusu** ve **ayrık** ve **maştakî yaprağı matbûhı** ile ğasl idüp ba' dehu merhem süreler ve her bâr merhem tâzelenmek murâd olduğda ol **matbûhât** ile tekrâr ğasl olunur (308b/5)

3.14. Buhûrlar (Se'ûtlar)

Buhûr, tütsü demektir. *Se'ût* ise burna enfiye şeklinde çekilen tütsü şeklindeki devaya denir. Aşağıdaki örnekte boğaza yapışan sülüğün çıkarılması için buhûrât ve se'ûtâtla tedavinin mümkün olduğu belirtilmiştir:

boğaza yakın bir yirde ise ğargara ile 'amel olunur. Eger âherki üst tarafında burna mâ'il maħalle te'alluğ itmiş ise **buhûrât** ve **se'ûtât** ile ğal' ve iħrâc olunur. Eger boğazıñ ğavrına ve mi'deye duħûl itmiş ise kuşdırıcı müdâvât ve şovulcan çıkarıcı müşilât virilür dimişler (233b/1)

3.15. Şiyâflar

Şiyâf, göz, kulak, makat gibi yerler için deva sürülmüş mil veya fitile denir.

Fitil işlevinde olan şiyâf terkibi, aşağıda tıflın kabızlık hâlinde kullanıma ne kadar uygun olduğuna değinilmiştir:

Şiyâfdan kaţ' -i nazâr tıfla bal yidürmek dağı kabzı def' ider (276b/9)

3.16. Sikencebinler ve Şaraplar

Sikencebin sirke ve balla hazırlanan, harareti kesen ekşi şerbetlerdir. *Şarap* ise ısıtılıp pişirildiğinde yoğunlaşıp koyu bir kıvam bağlayan sıvıdır. İçeriğinde farklı meyve veya sebze suları kullanılır.

Erik, ustuhûdûs, bal (asel), zûfâ, elma (tuffâh), sûsen, meysevsen, nar, koruk, temr-i hindî, dînâr, ribâs, nilüfer, unnâb, kâdî, kuzukulağı, ekşi elma, ayva ve limon şarapları metindeki terkiplerde kullanılmışlardır. Sıbyânda görülen rebv yani astım tedavisi için metinde bulunan terkip aşağıdaki gibi şu şekilde verilmiştir:

şifat-ı sikencebîn-i ‘unşulî bir buçuk rıtl yabân şoğanı ahz olunup ıgac bıçak ile toğrayalar her bir pâresi ağırşak miqdârı ola ba‘dehu ol beş rıtl üzüm suyundan yapılmış hall-i hamr didikleri keskin sirke ile ol şoğanı temâm müherrâ oluncaya degin tabh ideler. Ba‘de’t-taşfiye ol sirkeniñ her bir rıtlına bir buçuk rıtl şeker yâhûd ‘asel tarh idüp nâr-ı hafîf ile revâk **şerbet** ideler. Ol eşnâda köpüklendiğçe rağvesi olup temâm revâk olduğda âteşden indirüp şişede hıfz ideler miqdâr-ı isti‘ mâli **zûfâ şarâbı** gibi ve le‘ûkât-ı mücerrebeden bu le‘ûk dahı ol fâzıl edîbiñ muhtârıdır (244a/6)

3.17. Çorbalar

Çorba, sebze, tahıl, et vb. ile hazırlanan sıcak, sulu gıdalara denir.

Tedbîrû'l-Mevlûd'da kabuğu çıkmış mercimek, nohut, piliç, tavuk, koca horoz, serçe, dürrâc ve sülin çorbaları hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır. Sıbyânda solunum güçlüğü ve boğaz ağrılarında kullanılacak çorbalar metinde aşağıdaki gibi şu şekilde belirtilmiştir:

evveline bâkla ve nohûd şuları ola ki şeker. Yâhûd arpa suyu ve haş etmek vire. Ba‘dehu **piliç çorbaları**. Yâhûd **tavuk çorbası** ‘ale'l-ğuşûş **koca horûş müherrâ pişmiş ola anıñ suyu ile perverde olmuş çorbalar** vireler. ve dahı **serçe kuşu** ve **gügerçin palazı**. ve **dürrâc**. ve **süglin** etleri ve **çorbaları** isti‘ mâl itdireler (243a/1)

4. HAYVAN ADLARI

Tedbîrû'l-Mevlûd'da tedavi amaçlı kullanılan hayvanlar, genellikle etinden yararlanılan ve beslenmenin tedaviye olan faydası hasebiyle ilaç takviyesi olarak belirtilmişlerdir. Ayrıca günümüz tedavilerinde kullanımda olmayan hayvan beyni, dışkısı ve mayası da metinde terkipler içinde yer almıştır. Metinde hayvan adları, aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

ve ‘**akreb yağı**. ve **yanmış küli** ve **tavşan küli**. ve **serçe küli**. ve yakmadan dökülmüş **gubârı** ve **tavuk yavrusı** kırıp çıkdığı sâ‘at ahz olunan **yumurta kabuğunıñ küli** (269a/12)

Gerçi cemî' **ḥayevānāt māyeleri** derece-i evvelīde ḥārr ve yābisdir ammā **ṭavṣān māyesi** bi'l-ḥāṣṣa uyuşmuş kani ve penir olmuş südi. Ve ḡalīz ḥıltı eridüp raḳıḳ olan şey 'leri taḡlīz ider dimişler (257a/13)

Piliç çorbası. Ve **eti**. Ve **oḡlaḳ**. Ve **ḳuzu**. Ve **buzaḡı etleri** anları daḡı (341a/9)

daḡı **serçe ḳuşı** ve **ḡügerçin palazı**. ve **dürrāc**. ve **süḡlin etleri** ve çorbaları isti' māl itdireler ve **ṭavṣan**. ve **ḳaraca**. ve **geyik etleri** ve **semek-i rāzrāzī** ta' bīr olunan **tekür** ve **ḳaya balıḡı** mişilli **ḥurde balıḳ** isti' mālī daḡı tecvīz olunmuştır (243a/4)

biri **halezūn** didikleri **sümüklü böcegi** yaḳup **kūlini** eski tuzsuz sāde yaḡı ile zīmād ideler. Biri daḡı **gelincik** didikleri ḥayevānıñ **kūli** (311a/15)

yaban eşeginiñ iç yaḡı. ve **ḳāz**. ve **ördek yaḡları**. ve **şıḡır** ve **keçi ödleridir** ki cümlesi ol ḥuşūşda nāfi' oldıḡı kibārıñ yazdıḳlarından bilünür (306a/12)

5. HASTALIK ADLARI

Osmanlı tıp metinlerinde hastalıklar, baştaki hastalıklardan başlayıp ayakla ilgili olanlara doğru sıralanır. Tedbîrû'l-Mevlûd'da hastalıkların sınıflandırılması şu şekildedir:

Başla ilgili hastalıklar: Baş büyüklüğü, bayılma, sara hastalığı.

Göz hastalıkları: Gözlerin şişmesi, gözünde beyazlık olması, çocuğun şaşısı olması.

Kulak hastalıkları: Kulak akıntısı, kulak ağrısı, kulakta fazla kir toplanması, kulakta yaralar, kulağa çok su kaçırmak, kulaktan irin akması, kulaktan kan akması, kulağa böcek kaçması, kulağa çivi girmesi.

Diş hastalıkları: Diş çıkarma, dişlerin iltihaplanması, diş ağrısı, diş yerinin kaşınması, dişlerin renginin düzeltilmesi. Ağız, boğaz ve dil hastalıkları: ağız yaraları, üst damakta yaralar, dilde şişlik, boğazda şişlik, boğaza sülük kaçması.

Akciğer ve kalp hastalıkları: Öksürük, zatürre, nefes darlığı, hıçkırık, suda boğulma, göğüsün hırlaması, kalp hastalığı.

Mide-bağırsak hastalıkları: Midede gaz, midede zayıf sindirim, mide bulantısı, sütün hazımsızlığı, ishal, kabızlık, bağırsak iltihabı, göbek fıtığı, göbek iltihabı, bağırsak kurtları, dalak şişmesi.

Makatta görülen hastalık: Makat çıkması.

Böbrek ve idrar yolları hastalıkları: Böbrek ve mesane taşı, idrar tutulması, idrar kaçırmaması.

Deri hastalıkları: Pişikler, çıbanlar, kaşıntı ve uyuz, kellik, bezelerde şişlik, siğiller, yanıklar.

Ateşli hastalıklar: Hummalar, havale, menenjit, çiçek, kızamık

Kategorize edilen bazı hastalık isimleri metinde şu şekilde geçer:

Farklı organlara isabet ettiği belirtilen tüm hastalıklar Tedbîrû'l-Mevlûd'da mevcuttur. Adı geçen hastalıklar, anne, bebek ve sütannenin sağlığı ile ilgilidir. Ayrıca ruh sağlığının korunması ve hastalıklardan önce alınacak önlemlere de yer verilmiştir. Kategorize edilen bazı hastalık isimleri, metinde aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

şar' luğatte yıkılmağa dirler ıstılâh-ı etibbâda bir **'illetdir** ki **'ârıza** olduğu hinde a' zâ-yı nefsiyyeyi ya' nî rûh-ı nefsânîye cereyân iden sîñirleri ve a' zâyı hiss ve hareketden men' gayr-ı tamm ile men' itmekle (189b/9)

emrâzu'l-'ayn 'ârif bi't-teşrih olan etibbâ teşrihleri üzere insânın ve sâ'ir hayevânın gözleri üç ruṭûbet ile yedi ṭabaḳadan mürekkeb bir **'uḫv-ı şerîfdir** (198b/12)

emrâzu'l-kebed kebed Türkîce kara cigere dirler şekli hilâlî ve cirmi **'urûḳ-ı keşîre** ile kırmızı etden terkîb olunmuş bir **'uḫvdur** ki mi' denîñ şağında (257b/6)

hıfzu'l-üzn her bâr **ḳulaḳlarına** mersîn yağı anîñ mişilli bârid ve ḳâbız yağlar taḳtîr olunur. ve her **'illetde** ḳulağa bir şey' damlatmak lâzım ola ılıcaḳ olmak gerekdir **hıfzu'l-enf** **burunlarını** muḥâfaza için her bâr gül şuyı ile sirke istinşâḳ ideler yalnız sirke çekmek dahı kâfîdir mâmişâ şiyâfî. ve şandal saḥḳ olup ḳoruk rubbı ve sirke ile ṭilâ olunmak dahı enfa'dır **hıfzu'l-fem ve'l-ḥaḳḳ ağızlarını** ve **boğazlarını** hıfz için ibtidâ'en ekşi nar şuyı. Maşş itdürüp çekirdeğini dahı çignedeler. ve ekşi tutı dahı kezâlik maşş itdürüp rubb ile ḡarḡara itdüreler yalnız şovuk şu ile ḡarḡara itmek dahı enfa'dır **hıfzu'r-riye ak ciger** hıfzında ekşeriya ḥaṣḥâş yazılmışdır (304a/8)

el-ḥumeyḳâ çiçekden bir nev' olur ki seyrek çıkar ve ayrı olur aña ḥumeyḳâ dirler rengi dahı beyâz olur (306b/7)

el-ishâl ishâl Türkîce **yürek sürmesine** dirler eşnâf-ı **'adîdesi** olmağla her biri münşe'ât ve mebdeler ve maddeleri ve sebillerini ve a' râzı i'tibârı ile mezkûr. ve ıstılâh-ı etibbâda itlâḳât-ı **'adîde** mevşûfdır ez-cümle eger **ḳay**' dahı bulunup ol **'illetde** hem sürmege ve hem **ḳusmak** cem' olur (273b/8)

olundı **veremü's-sürre** gâh olur etḫâlîñ **göbeklerinde şiş** zühûr ider eger vilâdete ḳarîb zemânda **'arîz** olursa ḳâbileniñ ḳat'ından ḥaṭâsından oldığı mu' ayyen olur (284b/15)

e'l-'alâmât u'l-münziretü'l-ḥudûşu'l-vebâ ve't-ṭâ'un fî şaḥşu'l-maḥmûm ya' nî bir kimesne maḥmûm olsa anîñ **ḥasteligi** ol **dâ'-i uḫâl** mıdır yohsa sâ'ir **ḥummâmıdır** evvel

emrden bilinmesi lâzım olmağla ‘alâmetlerini bilmek dağı ehemmm oldı zîrâ **ḥummā-yı vebāiyye** ve **ṭā‘ūnuñ** ḥarâret cihetinden **ḥummayât** ile müşâbehetleri olmağın ‘alâmât-ı fâriķeleri ile istidlâl olunur (331b/1)

‘ilâcdır **evrāmü'l-lisṣe** gâh olur eṭfâliñ diğ etlerinde ve çeñeleriniñ eṭrâfında olan veterler maḥallinde **verem** ve ol veterlerin kendilerinde teşennüc ḥâşıl olur ḥuşūşen diğleri bitmege başladığı ḥinde elbette ol **emrâziñ** zuhûri keşir olur (215a/11)

6. HEKİM ADLARI

Tedbîrû'l-Mevlûd müellifi Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd'u yazmaya karar verdiğinde geniş bir saha çalışması yapmıştır. Başta Şeyh-i re'îs dediğı İbn Sînâ olmak üzere İslam sahası ve diğler uluslardaki tüm hekimlerin görüşlerini taramıştır. Metinde bulunan hekimler, aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

Şa'bân Şifâ'î b. Ahmed: Tedbîrû'l-Mevlûd müellifi Osmanlı hekimidir.

Li-mü'ellifihu'l-faķir illa-llâhu'l-ğaniyyu's-şamed Şa' bân Şifâ'î bin Ahmed (363a/1)

İbn Sînâ: Ebû Alî b. Sînâ, İslam Meşşâî okulunun en büyük sistemci filozofu, Orta Çağ tıbbının önde gelen temsilcisidir. Eserde "Şeyh", "Şeyh-i re'is", "Şeyhü'l-küll", "Re'isü'l-küll" olarak da anılır.

Şeyhiñ rütbe-i ‘ulyâsını bilenler İbn Sînâ kemâl-i ‘ilm ve fażlı ile her marâziñ mu‘âlecesine vuķû (333a/4)

Ebuķrât: Hipokrat; eski Yunan hekimi meşhur Hipokratis. Eserde "Buķrât", "Ebû'l-etibba", "Üstâdü'l-etibba", "Üstâdü'l-küll" olarak da anılır.

nitekim Ebuķrâṭdan naķl olundu (206b/1)

Câlînûs: İslam tıbbını etkileyen ünlü Grek tabip ve filozof. Asıl adı Galenos olup İslam literatüründe Câlînûs şeklinde şöhret bulmuştur.

ez-cümle Câlînûsdan ḥikâye ider ki (323a/6)

Muhammed b. Zekeriya Râzi: Ebû Bekir Muhammed b. Zekeriyâ er-Râzi; ünlü hekim ve filozof.

‘umdetü'l-muḥaķķikîñ Muḥammed bin Zekeriyâ Râzi ‘aleyhi'r-raḥme (297a/4)

Allâme-i Kureyşî: İbnü'n-Nefis Alâüddîn Ali b. Hazm el-Kureyşî(Kuraşî); 13. yüzyılda yaşamış, küçük kan dolaşımını keşfiyle ünlü hekim ve düşünür. Eserde sadece "Kureyşî" ya da sadece "Allâme" olarak da anılır.

‘Allâme-i Kureyşî ‘aẓîm ṭa‘n ve teşnî‘ itmişlerdir (258b/13)

Halef b. Abbās Zehrāvī: Ebû'l-Kâsım Halef b. Abbās ez-Zehrāvî; cerrahî alanda getirdiği yeniliklerle tanınan Endülüslü tıp âlimidir.

Halef bin 'Abbās Zehrāvī 'aleyhi'r-raḥme kaṭrān ve ḥillīt daḥı koḳladup (196a/8)

Ebû'l-Hasan Taberî: Ebû'l-Hasan Ali b. Sehl Rabben et-Taberî; Ünlü hekim ve dinler üzerine mukayeseli çalışma yapan ilk âlimlerdendir.

Ebû'l-Hasan Taberî Mu' âlecât-ı Ebter-i Aṭıbbe nām te'lîfînde (232b/13)

Hacı Paşa: Celâleddîn Hızır; Anadolu'nun İbn Sînâ'sı olarak adlandırılan hekim, kelim âlimi ve müfessir.

Hâcî Paşa merḥûm fûvâḳda istifrâḡ iḳtizâ eylediḡi şûretde (256a/1)

Hayâtîzâde Mustafâ Feyzî: Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı; Şa'bân Şifâ'nin hocasıdır. Eserde "Üstâd" olarak da anılır.

Üstâd Ḥayâtî-zâde merḥûm lisân-ı Efrencede ḳurâḡnâ Türkîde miskû'l-baḥr (279b/8)

Aristo: Dördüncü yüzyılda yaşamış, Platon'un öğrencisi; filozof, matematikçi, fizikçi, tıp âlimidir.

Kebîru'l-felâsife olan Aristô zelzele maḳâlesinde (322b/3)

Necîbüddin Semerkandî: 13. yüzyılın önde gelen hekimlerinden.

Ḥuzẓâḳ-ı eṭıbbâdan Necîbü'd-dîn Semerkandî daḥı ol vâdiye zâhib olmuş (239a/9)

Seyyid İsmâil Cürcânî: Zeyneddîn Ebû'l-Fazâil İsmâil b. Hüseyin el-Harezmsâhî el-Cürcânî; Harezmi dönemi ünlü hekim ve cerrahî.

Seyyid İsmâ'îl Cürcânî 'aleyhi'r-raḥme eḡer 'alîlîñ ḥummâsı şedide (302a/13)

Muhammed b. Ebi'n-nasr Hucendî: Fıkıh ve tıp âlimidir. Eserde "Allâmetü'l-verâ" olarak geçer.

Ammâ 'Allâmetü'l-verâ 'aleyhi'r-raḥme ol ḥuşûşda (293b/4)

Pisagor: Ünlü Grek filozof, matematikçi, tabip ve astronom. Metinde Fîsâḡûrûs olarak geçer.

fâzıl feylesûf Fîsâḡûruş ḡekîmîñ laṭîfesi ile cevâb virdiḡi menḳûldur (333b/10)

Arşimet: Antik Yunan matematikçi, fizikçi, filozof, tıpcı, mühendis. Metinde "Arşemîdes" olarak bulunur.

Ḳudemâdan Arşemîdes nām ṭabîbden menḳûldur (323b/15)

Ebû Sehl Mesîhî: Ebû Sehl Îsâ b. Yahyâ el-Mesîhî el-Cürcânî; 11. yüzyılda yaşamış tabip ve filozof.

Ebû Sehl Mesîḡî ve ekşer kibâr daḥı a'zâ-yı âliyeden olmaḳ tarafını terciḡ itmiş (218a/8)

İbn Cümei': Mısır'ın meşhur tabiplerinden olup Selahaddin Eyyûbî zamanında şöhret sahibi idi. İbn Sînâ'nın el-Kânûn fi't-Tıbb'ına özet niteliğinde olan *et-Tasrîh bi'l-Meknûn fi Tenkîhu'l-Kânûn* adlı eseri bilinir.

İbn Cümei' Tenkîh-i Kânûnda 'azîm re'se riḥû's-şıbyân daḥı dirler (183a/2)

Molla Nefîsî: Burhâneddîn Nefîs b. İvaz el-Kirmânî; Osmanlı fakih, filozof ve tabibi. Nefîsî merḥûm Esbâb ve 'Alâmât şerḥinde gâhî olur marâz-ı mülteḥime (202b/8)

İbn Ebî Sâdık: Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân ibn Ebî Sâdık el-Nişâburî; İbn Sînâ'nın öğrencisi, tıp âlimi, *Mesâ'il-i Cenîn* yazarı.

alâ âḥirü'l-'ömr bâkî ḳalır dimiş lâkin İbn Ebî Şâdık 'aleyhi'r-raḥme (194b/15)

İbn Şerîf: Tabib İbn Şerif, 15. yüzyıl Osmanlı hekimi, Yâdigâr isimli sade Türkçeyle yazılmış tıp kitabının müellifi.

Bu tedbiri İbn Şerîf merḥûm eşribe bâbında yazmışdır (103a/10)

Mes'ûd b. Hakîmüddîn: Mes'ûd b. Hakîmmü'd-dîn Hüseyin el-Cilânî el-Gîlânî el-Şîrâzî; Mir'âtü's-şifâ yazarı, 9. yüzyılda yaşamış tabip.

Mes'ûd bin Ḥakîmü'd-dîn gâh olur beyâz ṭabaḳa ḳarniyyeniñ zâhirinde (203b/14)

İmâm Fahr: Fahreddin er-Râzî; Kelam, felsefe, tefsir ve usul-i fıkıh alanlarına dair çalışmalarıyla tanınan Eş'ar'i âlimi.

İmâm Fahr 'aleyhi'r-raḥme ümmü's-şıbyân (196b/11)

Huneyn b. İshak: Ebû Zeyd Huneyn b. İshâk el-İbâdî; Eski Yunan tıbbı ve felsefesinin İslam dünyasına intikalinde önemli rol oynayan mütercim ve hekim.

salṭanatu'l-'Abbâsda şühret-şi'âr olan ḥuzzâḳdan Ḥuneyn bin İshâḳ nâm ṭabîb (362a/8)

Lütfullâh Tebrîzî: Telvîh-i Hucendî adlı eserin şârihi, yorumcusu, tabip.

Telvîḥ şârihi Luṭf-ullâh Tebrîzî taşriḥi üzere lehât bütün ḳaṭ' olundu (229b/3)

İbnü'r-rüşd: Ebû'l-Velîd Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî; İslam Meşşâî okulunun son temsilcisi, filozof, fakih ve hekim.

fâzıl eṭibbâ İbnü'r-rüşdden mervîdir ki (340b/14)

Nasîr Tûsî: Nasîrüddin Tûsî; İranlı âlim, filozof ve tabip.

Naşîr Ṭûsî ḳızları okuyup yazmaḳdan men' itmek lâzımdır dimiş (354b/11)

Şeyh Dâvud: Dâvud b.Ömer el-Ekmeh ed-Darîr el-Antâkî; hekim, âlim ve şair.

Şeyḥ Dâvud 'alîlin dördüncü günü geçüp üsbü'-i şâlişe dâḥil olduḳda (301a/12)

Muhammed b. Abdüsselâm: Hipokrat'ın Fusûl olarak bilinen "Aforizmalar" kitabının şarîhi, tabip.

ķudvetü'l-mer'în Muhammed bin ' Abdü's-selâm ' aleyhi'r-raħme (226b/1)

Cemâleddîn Aksarâyî: Osmanlı ilk döneminde yetişen Aksaraylı tefsir, lügat, edebiyat ve tıp âlimi.

Cemâle'd-dîn Aķsarâyî ' aleyhi'r-raħme naķli üzere ba' zı kibâr (300a/6)

Ebû'l-Ferc b. Elkaf: Arap yarımadasından bir tabip.

şarîh-i Külliyyât olan Ebû'l-Ferc bin Elkaf âlet-i ĥadîdi. ve devâ-yı ĥarrı (314b/12)

Hâris b. Kelede Sekafî: Câhiliye ve İslam dönemlerinde yaşamış Arap hekimi.

Ĥâris bin Kelede-i Şekafîniñ olĥuşuşda isti' māl eylediği devâ (317a/16)

İbn Matran: İbn Matrân Ebû Nasr Es'ed b. İlyâs; Bustânu'l-Etibbâ müellifi tıp âlimi.

' illet-i şar' da İbn Maķrândan naķl olunmuşıdi (319b/15)

İbn Serâfiyûn: Yuhanna b. Serâbiyûn/Yahyâ b. Serâfiyûn; sekizinci yüzyılda yaşamış Süryânî hekimi.

ol marazda menfa' at-i ' acîbeleri vardır İbn Serâfiyûndan menķûldur (245a/1)

İbn Tilmiz: Ebu'l-Hasen Hibetullâh b. Sâid b. İbrâhîm; Bağdatlı Hristiyan Arap hekimi ve eczacı.

İbn Tilmîzden yalnız mecrâ-yı ta' âm ve şarâb olan merîye (224a/7)

İlyas b. İbrâhim: İlyâs b. İbrâhîm el-İspânî; 9. yüzyılda yaşamış, İspanya'dan bir hekim.

Ol eşnâda İspanya eķibbâsından İlyâs bin İbrâhîm nâmında bir şabîb (322b/15)

Mervan b. Zühr: Abdülmelik bin Ebi'l-Alâ Zühr; Endülüs'te yetişen ünlü bir tıp âlimidir.

Eyyâm-ı vebâda her gün isti' māl olunur. Mervân bin Zührden mervîdir (343b/9)

Cemâleddîn: Hekimdir. Tedbîrû'l-Mevlûd'da Nefisî'nin (Burhâneddîn Nefis b. el-Kirmânî) dedesi olarak geçer.

Nefisî merĥûm daĥı bu tedbîri dedesi Cemâle'd-dînden naķl ile ol devâyı bir pârçe beze bağlayup ağızda tıutmaĥı göstermişdir (233a/8)

7. SÖZ VARLIĞI İNCELEME SONUCU

Söz varlığı incelenen yazma eser, harekesiz nesihle yazılmıştır. Genel olarak metnin dili sade ve anlaşılırdır. Metinde tıp terimlerinde Arapça kullanımlar fazla olmasına rağmen baş, göz, dil, ayak, böbrek vb. organ adları Türkçedir.

Şa'bân Şifâ'î, Osmanlı tıp sahasında ilk çocuk hastalıkları kitabı olarak bilinen eserini yazmaya karar verdiğinde geniş bir alan çalışması yapmıştır. Başta Şeyh-i re'îs dediği İbn Sînâ olmak üzere İslam coğrafyası ve diğer sahalardaki tüm hekimlerin görüşlerini taramıştır. Şifâ'î araştırma yönü ve hekimliğinin yanında, dil yönünden zengin bir birikime sahiptir. Dil birikimi bitki, hastalık, organ adlarının çeşitli dillerdeki ve halk dilindeki karşılığını vermesinden anlaşılabilir. Bitki adı gibi kolay anlaşılır olması gereken kelimeler kullanılırken, bu kelimelerin farklı dillerdeki karşılıkları da verilmiştir. Bir terimin birden fazla dildeki karşılıkları, bahsedilen konu içerisinde art arda verilmiştir.

lisân-ı Yûnânîde tarûğünîdîŭs didikleri kuş ki Kureyşî bizim katımızda Ebû Fazıl ile. ve **Efrenc lisânında** şafrâğuyûr demekle müte'ârifdir. **Türkîce** yund kuşu dirler. Serçeden küçük bir sarıca kuşdur. Ankara diyârında çok olur (269b/11)

Yukarıda metinden verilen bu örnek cümlede bir terkipte kullanılan kuşun Yunanca, Türkçe ve Avrupa Dillerinde karşılığı verilerek ifade edilmiştir.

Şa'bân Şifâ'î'nin eseri oluştururken faydalandığı tüm kaynakları titizlikle incelediği görülmüştür. Buna, bir konuya kaynak gösterdiği eserden, bazen doğrudan bazen dolaylı olarak alıntılar yapması örnek olarak verilebilir. Atıfta bulunduğu kaynakta konuyla ilgili farklı fikirlerin de olduğunu göstermek için, fikirlere katılmasa dahi, o fikirlere yer vermiştir. Zaman zaman, katılmadığı fikirleri fazla abes bularak özne cümlelerle eleştirdiği de olmuştur.

Eserde en sık kullanılan dilin % 68'den fazla kullanımıyla Arapça olduğu görülmüştür. Arapçaya oranla daha az kullanılan Türkçe, yaklaşık % 19, Farsça ise % 6 oranındadır. Yunanca, İtalyanca, Fransızca, Latince ve Hintçe toplamda % 0,5'lik bir orandadır. En az iki dilin birleşmesiyle oluşan % 2'den fazla oranda kelime tespit edilmiştir. Buna ek olarak % 1,3'lük özel ad, % 1,85'lik kişi adı ve yaklaşık % 1'lik eser adı kullanılmıştır.

Tedbîrû'l-Mevlûd'da organ adları Arapça kullanımlarıyla beraber Türkçe karşılıkları da verilmiştir. Organlar vücutta bulundukları yer ve işlevlerine göre *a'za-yı re's* ve *a'za-yı re'îse* olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Dolaşım, solunum, sindirim ve boşaltım sistemi organları *a'za-yı re'îse* başlığında; baş kısmında bulunan organlar ise *a'za-yı re's* başlığında ele alınmıştır.

Klasik Osmanlı tıbbi metinlerinde hastalıklar, baştan başlayıp ayağa doğru sıralanacak şekilde verilir. Tedbîrû'l-Mevlûd'da de ilk hastalık kafa büyüklüğüdür. Bu doğrultuda baş, göz, kulak, diş, ağız, boğaz, dil, akciğer, kalp, mide, bağırsak, dalak, makat, böbrek, mesane ve deri şeklinde sırayla organlar ile ilgili hastalıklar verilmiştir.

Bitkiler ilaç yapımında kullanılmıştır. Bitkinin meyvesi, kökü, gövdesi, dikenleri, tohumları veya öz suları terkiplerde yer almıştır. Bitkiler kurutularak ya da kaynatılarak hazırlanmıştır. Bitki adları genellikle Arapçadır, daha kolay anlaşılması ve bulunması için Türkçe karşılıklarıyla verilmiştir.

Tedbîrû'l-Mevlûd'da adı geçen hayvanlar, genellikle ilaç takviyesi olarak belirtilmiştir. Hayvanların gündelik yaşamda binek, yük vb. için kullanımları, tedavide kullanımlarını kısıtlamıştır. Ayrıca günümüz tedavilerinde kullanımda olmayan hayvan beyni, dışkısı ve mayası da metinde terkipler içinde yer almıştır.

Terkipler, bir hastalığın tedavisinde veya önlenmesinde kullanılan, farklı şekillerde uygulanabilen ilaçlardır. Tedbîrû'l-Mevlûd'da zımâd (tılâ), hap, sefûf, kurs, eyâric, cûvâriş, lu'âb, la'ûk, rubb, perverde, netûl, matbûh, buhûr (se'ût), şiyâf, sikencebin, şarap ve çorbalar başlıkları altında ele alınmıştır. Metinde çok sayıda terkip tespit edilmiştir. Bu terkipler çoğunlukla içerdiği maddelerle ve terkibi ilk defa hazırlayan kişinin adıyla isimlendirilmiştir. Bazen tek bir hastalık için birden fazla terkip kullanılmıştır. Halkın her kesimine uygun olması yanında kıymetli madenleri içeren terkipler de zengin kimselere uygun olduğu belirtilerek verilmiştir.

Hekim adları genel olarak hekimin lakabı ya da herkes tarafından bilinen ilk adıyla yer alır. Hekimler çoğunlukla eserleriyle birlikte verilmiştir. Osmanlı coğrafyasıyla kalınmayıp eserde klasik tıp dünyası ve İslam coğrafyasından hekimler de zikredilmiştir.

METİN

182a

(1) eger veremden ağsırmak lâzım gelse sersâma mübtelâ olanlar ziyâde (2) ağsırmak gerek idi diyü bürüdet işâbetinden olduğunu (3) terciḥ eylemişler ‘Allâme anlara cevâb virmişdir ammâ sebep ıssı (4) şiş olduğu ‘alâmeti ile bilindiktensoñra başına müberridât (5) tılâ itmekle mu‘âlece olunmak lâzımdır ez-cümle hindibâ yaş (6) kişnic ve kıya kuruğı ‘uşârelerini tılâ eyleyüp gül yağı (7) ve benefşe yağı süreler ve şabîniñ baldırlarına hacâmet iderler (8) lâkin eger ıssı şişden olmayup şovuk işâbetinden neş’et (9) itmiş bulunur ise müberridâtıñ zarar-ı ‘azîmi muḳarrerdir sebebi (10) bilmekten ziyâde ihtimâm ideler ‘ızamü'r-re’s kibâr-ı eṭibbâ-yı mağâribden (11) Halef bin ‘Abbâs Zehrâvî ‘aleyhi'r-raḥme Taşrîf nâm te‘lîf-i (12) celîlinden taşrîḥ itmişlerdir ki ba‘zı eṭfâlîñ başı hey’et-i (13) ṭabî‘îsinde büyük tevellüd eyleyüp gitdikçe büyür bi‘l-âhire (14) sebep-i mevtâ olur ben gördüm bir tıfl başı büyük tevellüd eyledi (15) ve gitdikçe tûlen ve ‘arzen izdiyâd bulup bedeni getürmeden (16) ḳaldı ba‘dehu fevt oldu ba‘zı eṭfâl şağîrû'r-re’s tevellüd (17) idüp ba‘dehu büyür hey’et-i ṭabî‘îsine vâsıl olur ba‘zısı

182b

(1) şağîri üzere ḳalur ya‘nî sinn-i nemâsı temâm olunca (2) sâ’ir a‘zâsı ile başı daḥı neşv ü nemâ bulur (3) ammâ nemâsı temâm olduğda başı bedenine nisbet (4) yine küçük ḳalur el-hâşıl marîzen büyümesine (5) sebep baş kemikleriniñ içinde riḥ-i ğalîze tevellüdünden (6) yâḥûd mâ’iyyet ictimâ’ından olur dimişler Esbâb (7) ve ‘Alâmât şâḥibi Necîbü'd-dîn Semerkandî ‘aleyhi'r-raḥme (8) daḥı ‘aynî ile zıkr olundığı üzere taşrîḥ ve tafşîl (9) eyleyüp başıñ büyümesi baş kemikleriniñ altında riyaḥ-ı ğalîz (10) yâḥûd ruṭûbât-ı fazliyye ictimâ’ından nâşî ḳabâ’il-i re’siñ (11) birbirine ulaştığı maḥallde olan yivler açılıp müteferriḳ (12) olduğundan neş’et ider dimişler ol yivler dürüz (13) dirler kimi zâhir ve kimi ḥafîdir zâhir olanlara iklîlî (14) ve sehmî ve lâmî ta‘bîr olunur ba‘zı derisi çürümüş ḳafalarda (15) nümâyândır ki lâ-teşbîḥ bakırcılar ibriḳ ve tencere mişlî evânî (16) düzdüklerinde birbirine ulaştırdıkları yivler gibidir (17) ol yivler açılmaḳ ile kemikler altında olan riḥ ve ruṭûbet

183a

(1) taşra ḥurûc idüp başıñ derisi ile kemigi (2) arasında nüfûz ider ol ecilden baş büyür İbn Cümey‘ (3) Tenḳîḥ-i Ḳânûnda ‘azîm re’s’e riḥû’s-şıbyân daḥı dirler (4) dimiş. ‘an-ḳarîb daḥı zıkr olunur **El-‘ilâc** evvelâ murzî‘ anıñ (5) mizâcını ta‘dile sa‘y idüp münâsib müleyyinât ile (6) tenḳiye ideler ve riyaḥ ve fuṣûl-ı ğalîze tevellüd itdirüp (7) ağdiyeden muḥâfaza ideler ve tıflıñ burunlarına (8) mu‘aṭtıs şey’ler taḳṭîr idüp başına muḥallil zımâdlar (9) koyalar ağsırtmaḳ içün Esbâb şerḥinde Nefîsî (10) merḥûmuñ muḥtârı budur şabr ve kündüs ve

za' ferān (11) birer cüz' aḥz ve saḥḥ olunup merzencūş şuyı ile (12) burnuna taḳtīr oluna zīrā tıflı için ta'aṭṭus 'amelı (13) mümkün degildir ancak burnuna aḳıdur ta'aṭṭusu (14) mümkün olur mertebe bulunursa ḳā'ide üzere 'amel (15) olunur ol ḥuṣūşda acı bādām yağı ve turaḳ (16) otu yağı taḳtīr olunmaḳ daḥı nāfi'dir zīmādlarından (17) bu zīmād şāḥib-i Taşrīfīn muḥtārındır **şıfatı** günlük

183b

(1) anzerūt sekbīnec bādām ağacı şamḡı 'ale's-seviyye (2) aḥz ve ḥall olunup acı bādām yağı ile zīmād ideler (3) ve üç dört günde bir tebdīl oluna zīrā çok (4) durduḳda ihtimāldir ta'fīn itmekle dimāḡa zarar (5) virir zīmād-ı āḡer kaplı sümüklü böceḡi cem' ve daḳḳ idüp (6) merhem gibi olduḳda bir miḳdār günlük mezc itmekle (7) zīmād ideler bu zīmād ta'cīlen tebdīl muḥtācdır se'ūt (8) ḥuṣūşunda ḳurd ödü yāḡūd ḳurd dimāḡına bir miḳdār (9) mürr-i şāfī zamm olunup burnuna taḳtīr olunmaḳ daḥı nāfi'dir (10) eger bunlar ile sūd-mend olmazsa 'amel-i yed ile mu'ālece (11) olunur tadbīri ṭabīb-i lebible cerrāḡ-ı kāmile müfevvaḑdır (12) büyümesinden ḳaṭ'-ı naḡar eṭfālīn başlarında müctemi' olan (13) şuyıñ daḥı mu'ālecesi zıkr olunan tadbīrāt mişlī tadbīr ile (14) ḥuṣūl-peḑīr olur ki zıkr olunur **El-mā' fī dāḡil-** (15) **ü'r-re's ve ḡarice** ḡāḡ olur şabīnīn başında ḳıḡf (16) didikleri depe kemiginiñ dāḡilinden ḡışā-i şulb ile (17) ḳıḡf beyninde yāḡūd ol ḡışā ile ḡışā-yı raḳīḳ beynlerinde

184a

(1) yāḡūd ḡaricinde ḡışā ile kemik beyninde yāḡūd derisi ile (2) ḡışā beyninde mā'ıyyet cem' olup verem-i mā'ī 'ārız olur (3) eger ḡaric-i ḳıḡfda baş derisi ile ḡışā arasında (4) olursa ol ḳadar elem ve ıztırāb virmez 'alāmeti parmaḳ (5) ile başıldıḳda taḡılur eger kemik ile ḡışā arasında (6) olursa parmaḳ ile başıldıḳda evvele nisbet taḡılması (7) az nümāyān olur ammā iki şüretten daḥı baş derisiniñ (8) levni müteḡayyir olmaz ve ruṭubet mürḡī olmaḡla veca' cihetinden (9) i'tibāra sezā elem ve ıztırāb virmez eger ol mā'ıyyet (10) ḳıḡfīñ dāḡilinden ümmü'd-dimāḡ tesmiye olunan ḡışā-yı (11) şulb ile ḳıḡf beyninden yāḡūd iki ḡışālar beynlerinde müctemi' (12) olursa başıñ ḡaricinden eṡeri zāḡir olmaz ancak (13) mübtelā olanlar şıḳletten ḡiss iderler ve gözleriniñ ḡadeḳasından (14) ḡiss olunur ki ḡadeḳa taşra çıḳmaḳ ile gözlerini yummaḳ güç olur (15) belki mümkün olmaz ve gözlerinden dā'imā yaş aḳar ve 'aḡīm veca' (16) ve ıztırāb mü'eddī olur şiddet-i veca'dan 'alīl dā'imā aḡlar (17) uyku uyuyamaz ḡāḡī teşennüc ḡudūşına mü'eddī olmaḡla mübtelā

184b

(1) olan zencārī şafrā ḳuşar ve ḡaşy gelür ve ḡummā-yı ḡarre ve ihtilāṭ-ı (2) 'aḳl 'ārız olur ḡāḡ olur ol ruṭubet-i farṭ temdīdi (3) ile dūrūzını açup muḳaddemā 'ıḡam-ı re'sde zıkr olunduḡı üzere (4) ḳıḡfīñ taşrasına işābet ider ol şüretten zāḡir daḥı (5) ḡiss olunur 'illet-i

mezkûreniñ ya'ni kîhfiñ dâhil ve hâricinde (6) mâ'yyet ictimâ'ının ekseriyyâ şıbyâna 'arız olduğu (7) ruṭubetleri ziyâde olduğu içündür yâhūd kâbile nāmına (8) olan ḥatunların ḥaṭâlarından neş'et ider zîrâ kâbile (9) nâ-kâbil olduğu şûrette tıflıñ başını rıfk ve mülâyemet (10) ile tutmadığı ecilden başından devr iden tamarların (11) ağızları açılıp ol maḥalle mâ'yyetli kan seyelân ider gâh (12) olur ğayrı ahlâtdan daḥı olur 'alâmeti cild kendi (13) levninde olmayup lemsinde daḥı harâret yâ bürüdet (14) hiss olunmak ve parmak başduḡda elem ve veca' maḥsûs olmaḡdır (15) Nefîsî merḥûm gâhî hâric-i kîhfdan iriñ müctemi' olur ba'zısında (16) kemigi çürütmek ile 'ilâc mümkün olmaz dimiş ve gâh olur (17) ol verem eṭfâlde düşmekden başına bir şey' toḡunmaḡdan

185a

(1) daḥı olur el-'ilâc evvelâ sühûlet ile başını tırâş (2) eyleyüp neṭûl ve zimâdât ile tedbîr ideler evvelâ (3) bu maṭbûḥ ile ısıcaḡ ve mükerreren yıkayalar **şıfatı** bâbünec (4) iklîlül-melik ve şibt ve buḡday kepegi 'ale's-seviyye aḡz (5) ve ṭabḥ oluna ba'dehu edviye-yi mezkûre tekrâr 'ale's-seviyye aḡz (6) ve saḡḡ olunup bir miḡdâr bûraḡ ve za'ferân zammı ile şiş (7) olan maḥalle zimâd ideler nar kabuḡı ile serv kozalaḡı (8) saḡḡ olunup sirke ile zimâd olunmak daḥı nâfi'dir. Bunlar (9) ve bunların emsâli muḡallil zimâdlar ile müteḡallil olmazsa (10) hâric-i kîhfdan olduğu şûrette el-'ilâcına muḡtâc (11) olur Şeyḡ-i re'îs Kitâb-ı Şâlişden fenn-i evvelden üçinci (12) maḡâlede vâcib olan evvelâ veremiñ miḡdârı ve maḡalli (13) tefahḡuş olunmaḡdır ki ruṭubet çok mıdır yohsa az mıdır ve ḡahr (14) ile başduḡda hâricden dâhile mündefi' olurmu olmazmı (15) tefahḡuş olunmaḡdır eger keşîr olup başduḡda dâhile mündefi' (16) olursa şaḡḡ ile 'ilâca mübâşeret olunmaz didikleri ḡâlibâ (17) mādde dâhil-i kîhfdan olup farṭı temdiddiden nâşî kîhfiñ

185b

(1) yivleri açılmaḡla taşra sirâyet itdiği şûrette ki (2) başıldıḡda ol ruṭubet içeri mündefi'e bulur nefsül-emrde (3) aña şaḡḡ ile 'ilâc fâ'ide virmez ol ḡuşûşda neṭûlât (4) ve zimâdât kimâdâtndan mâ-'adâ tenḡiye-i dimâḡa sersâm (5) marazı mu'âlecâtına muḡtâcdır eger mādde cild ile kîhḡ arasında (6) mu'ayyen olduğu ta'yîn olursa ibtidâ'en muḡallil zimâdlar (7) ve neṭûl urulup müteḡallil olmadığı şûrette başıñ derisi (8) yarup ruṭubeti iḡrâc itmekle mu'âlece olunur nitekim (9) zıkr olundu lâkin yarmaḡ daḥı māddesine ve teḡammülüne münâsib (10) gerektir ki eger ruṭubet az ise 'arzen bir şaḡḡla iḡrâc (11) olunur ya'ni enine yarup lâkin mâ'yyetini bir uğurdan (12) çıkarmayalar belki bi'd-defa'ât tedricle iḡrâc idüp (13) pāk ideler eger keşîr olursa ḡücecvârî müteḡâti'en iki (14) yâhūd üç şaḡḡla şaḡḡ idüp yine tedric ile teṭahhür ideler (15) ba'dehu şarâb ile zeyt yaḡı tılâ idüp muḡkem bağlayalar (16) temâm üç gün ṭurur ba'dehu baḡını çözüp üzerine (17) oñuldıcı merhemler uralar ve fetîle muḡtâc olur ise

186a

(1) fetil koyalar eger oñulmağda 'usret bulunursa altında (2) olan kemigi kazınmağa muhtâcdır tâze it yise dimişler (3) ol huşûş yara ahvâline vâkıf olan cerrâha mevķũfdır (4) eger dâhil-i kıhfda olursa sersâm mu'âlecâtının (5) hafîfleri ile müdâvât olunur zîrâ bu verem sersâmın (6) ğayrıdır ammâ ba'z kibâr ol huşûşda sersâm mu'âlecâtından (7) kavî olanlar dağı isti'mâl olursa emânet ve menfa'at muķarerdir (8) ve hacâmetiñ menfa'ati faşddan ekşerdir dimişler bâ-yı vech-gân (9) tıflıñ ve murzi'anıñ ğidâ ve sâ'ir ve devâlarında dağı ihtimâm-ı (10) tâmm lâzım olduğı ma'lûmdur '**urûķu'l-veremül-hârr fî dimâġü's-şıbyân** (11) ġâh olur şıbyânıñ dimâġından yâhûd ġışâlarından ıssı şış (12) 'arız olup veca' ve elemi gözlerine ve boğazlarına vâşıl olur (13) ve çehresi şararır ve uyķu uyumayup dâ'imâ bükâ eyler (14) Şeyh-i re'îs Kitâb-ı Evvelden ve Kitâb-ı Şâlişden fenn-i evveliñ (15) üçinci maķâlesinde ol 'illeti 'uťâs-ı ta'aşşî ile taşîr eyleyüp (16) şıbyânıñ dimâġında ıssı şış 'arız olduġını taķrîr (17) eylemişlerdir İbn Cümeý' Tenķîh-i Kânûnda ol lafzıñ taşrîh

186b

(1) ve beyânına ta'arruz eyleyüp İbn Fârisıñ Mücmelinde naķl eylediğı (2) üzere evveli 'ayn-ı mühmele ve âhiri şın-ı mu'ceme ile (3) 'uťâş olmak üzere bir marazdırki şabîye işâbet ider (4) ve ziyâde şusuzluķ virür ve her bâr şı içer ķanmaz (5) bu marazı mute'ahhîrîñ dağı zıkr itdiler ol maraz şâhibiniñ (6) başlarından yâfûh didikleri kemikler içeri çekildiğı ecilden (7) ba'zılar 'ayn ve âhiri sîn-i mühmele ile 'uťâş zann idüp (8) anıñcün bir kavm aña zevâl-i yâfûh tesmiye eylediler lâkin (9) maraz bilindiğı şüretde adında müşâbih yokdur 'ayn ve ġayn- (10) dan her ķanġısı ile telaffuz olunursa olsun dimişler (11) kibâr-ı eťibbânıñ mü'ellifinden kıdvetü'l-muħaķķikîñ Seyyid (12) İsmâ'îl Cürġânî 'aleyhi'r-raħme dağı Zahîre nâm te'lîf-i bî- (13) naķîrinde ol 'illeti teşengi ile taşdîr itdikleri 'uťâş (14) ta'bîrine ġâyet münâsibdir ve Ebuķrâť Fuşûlünden eťfâl sinn-i şıbâya (15) vâşıl olsalar emrâzdan boğazları şişmek ve ķafalarının (16) harezeleri içeri dâhil olmak gibi emrâz 'urûzına müsta'idd (17) olurlar didiğı gibi ol 'illete zevâl-i yâfûh tesmiye idenleri

187a

(1) mü'eyyid olduġından mâ-'adâ ol 'illete mübtelâ olan şıbyân (2) şusuzluğı idrâk ve ta'bîre ķâdir olur mertebede bulunmak (3) ta'yîn itmekle def' daġdaġa-ı şübhe-i muħaşşılîn itmişdir el-hâşıl kaçan (4) şabîniñ dimâġında ol resme ıssı şış 'arız olsa yâfûhuñ (5) ribâtları çekilmek ile ol mevzi' aşāġı çekilür ve gözler ile (6) dimâġıñ eti ta'bîr olunan ġalîz ve raķîķ perdelerin iştirâ- (7) kından nâşî gözlerine dağı elem işâbet ider ve boğazına (8) mādde-i mûziye dökülüp 'adale-i teneffûs mutazarrır olmaġla (9) boğazına dağı elem vâşıl olur ve yüze ġumret viren mevâdd (10) ve anıñ ġarâreti verem cihetine teveccüh itmekle yüzi

şararır (11) yāhūd harāreti kavī olmağla mevādd-ı demeveyyeyi şafrāya döndürür (12) döndürdiğinden yāhūd veca' in kuvveti ve şafrānıñ (13) keşretinden nāşī şufret 'arız olur gāh muḳaddem (14) şabīniñ başında sivilceler 'arız olup ba' dehu marāz-ı mezkūr (15) zūhūra gelür el-'ilāc evvelā dimāğı müberridāt-ı ḥafīfe (16) ve muraṭṭibāt-ı ḥafīfe ile tebrīd ve tarṭīb ideler bu terkīb kibārıñ (17) muḥtārlarıdır şıfatı kabak ve ḥıyār kabuḳlarıñ cūrādesi

187b

(1) ve it üzümü ve semiz otı 'uşāreleri kifāyet miḳdārı (2) cem' olunup müctemi' gül yağı ve bir miḳdār sirke ile zīmād (3) olunur yumurda şarısı ile gül yağı temzīc olunmaḳ 'acībū'l- (4) fi'ldir didiler ba'zı eṭibbā yumurdanıñ ağıñı ihtiyār itmişler 'illet-i (5) mezkūrede dimāğ üzerine zīmād ve tılā olunan devāyı (6) birer ikişer sâ' atde tebdīl itmege muḥtācdır tā ki kendüsi (7) kızup dimāğı daḥı kızdırmaya ve kendüsi müte' affin olmağla (8) dimāğa daḥı 'ufūnet īrāş eylemeye Şeyḥ-i re'īs ol 'illetiñ (9) mu'alecesinde lāyık olan murzī' ası arpa şuyına müdāvemet (10) idüp tuḥmeden şaḳınmaḳdır eger ol eşnāda şabīniñ (11) ishāli bulunsa murzī' aya ḳavrulmuş arpa şuyı virüp (12) şabīye ṭabāşīr ile semiz otı tuḥmı maktūvv sükker ile sefūf (13) idüp yidüreler zīrā bu 'illetde ishāl yaramazdır dimişler (14) şabīnin baldırlarına ḥacāmet itmek daḥı rāy-ı ṭabībe (15) müfevvāzdır **seherü's-şıbyān** gāhī şıbyāna uykusuzluḳ 'arız (16) olup dā' imā aḡlar ve ḳalaḳ ve ızṭırāb ile enīn ider sebebi (17) elbette bir eziyyet viren ḥāletdir ki def' ine ve ḥaber virüp

188a

(1) beyān eylemege ḳudreti olmadıḡı ecilden aḡlamaḳ ile feryād (2) eylemişler ammā kibār-ı eṭibbā eṭfāle uykusuzluḳ ḥudūşı (3) ekşeriyyā mi' delerinde süd fāsīd olup keyfiyyet-i rediyye (4) istiḥālesinden nāşī dimāğına ebḥire-i rediyye şu'ūdundan (5) olur ḳalaḳ ve ızṭırāb daḥı ol fāsīd olan şeyi mi' desiniñ (6) aḡzını lez' idüp eziyyet virdiğinden neş'et ider didiler (7) ḥuşūşen emzirdiklerinden mā-'adā nā-münāsib ḡıdālar daḥı (8) yidürmiş olalar elbette ol ḥāletiñ ḥudūşını müstelzim (9) olur bā-yı vech-gān aḡlaması eziyyetden neş'et (10) itmiş olur el-'ilāc ol ḥuşūşda tıflıñ aḥvāli (11) tecessüs olunup ḡayrı sebeb nümāyān olmadıḡı (12) şūretde kibārıñ taḥḳīḳleri vāḳi' olduḡı ecilden (13) tıfla süd virüp uyḳu uyutmaḳ ile istirāḥatine (14) taḳayyüd ideler evvelā beyāz ḥaşḥaş tuḥmı ve ḳabuḡı ile (15) saḥḳ idüp murzī' asınıñ südi ile maḥlūṭen (16) yidüreler iki dirhemden beş dirheme deḡin tecvīz (17) eylediler ammā siyāh ḥaşḥaş olursa yarım dirhemden

188b

(1) iki dirheme deḡin yazmışlar ve ṭelūklerine ve depesine (2) marul yağı ve ḥaşḥaş yağı süreler Zehrāvī 'aleyhi'r-raḥme za'ferān yağı ile benefşe yaḡını mezc (4) idüp mevāzı' -ı mezkūreye süreler ve birḳaḳ ḳaṭre burunlarına (5) daḥı ṭamladalar ve sükkeri ḥaşḥaş

sezābını içüreler (6) ve beşiginde başı ucuna benefşe çiçeği ve haşhāş (7) ve taze merzencūş komağ dağı rāyihaları ile münevvidir (8) dimiş Şeyh-i re'īs eger müdāvāt-ı mezkûre te'sîr itmeyüp (9) dağı aqvāya muhtāc olunursa münāsib olan isti' māl (10) oluna dimişler afyūnlı şey'ler gibi pes tıflıñ uykusuna (11) taqayyüdden mā-'adā murzi' asınıñ dağı tedbîrine sa'y olunmak (12) vācibdir ki südi keyfiyyet cihetiyle ıslāh oluna tıflı (13) miqdār-ı inhizāmından ziyāde emzirmeye ol huşūşa (14) ziyāde taqayyüd ve ihtimām lâzımdır **feza'ü's-şıbyān** gāh olur (15) şabī mūhiş düş görmekle uykusu eşnāsında (16) feza' ider anlarıñ vilādetlerinden iki ay soñra düş (17) görmege başladıkları muqaddemā zıkr olunmuşidi sebebi seherde

189a

(1) zıkr olundığı üzere ekşeriyyā imtilādan neş'et ider (2) Şeyhiñ takriri üzere kaçan mi' delerinde süd yā ğayrı (3) ta'ām fāsıd olup mi'de ol fesāddan müte'ezzi olsa (4) ol eziyyet iştirāktan nāşī dimāğlarından olan kuvvet-i (5) hassāse sirāyet itmekle andan kuvve-i muşavvire ve mütehāliyyeye vāsıl (6) olup ahlām-ı hā'ile ya'nī korkulu düş görmelerile sebeb (7) olur Cālīnūs mi'dede ğidā fāsıd olduĝda dimāğa (8) buhār-ı fāsıd şu'ūdundan hayālāt-ı mūhişe taḥayyül iderler dimiş (9) el-'ilāc bā-yı vech-gān tıflıñ ve murzi' asınıñ ğidālarını (10) ıslāh olunup tıflı tok karnına uyutmamak vācibdir zīrā (11) ğidā mi'dede bir miqdār münḥarif olmadın uyku uyumak (12) mūcib buhār olduğı muḥarrerdir süd emzirüp yāḥūd münāsib (13) ta'ām yidürdüksensoñra bir iki sāt ekleyüp uyutmayalar (14) ve aḥşam ve şabāḥ bal yaladalar zīrā 'asel-i muşaffā anıñ ğidāsını (15) hāzm ve inḥidāra nāfi' dir bu sefūf dağı şabīniñ hāzmına (16) mu'īndir şıfatı sa'ter ve kemmūn ve nānhāh ve kerāvyā cümlesi (17) 'ale's-seviyye aḥz ve saḥk olunup berāber-i sükker ile sefūf

189b

(1) olur ve bir mişkālden iki mişkāle deĝin virilür bu terkīb (2) taḥḥ olunup şuyı ile ḥammāmda yāḥūd maḥfūz yirde ğasl (3) olunmak dağı nāfi' dir ve ḥammāmda ğasl münāsibdir terkīb babadya (4) ve iklīlül-melik ve merzencūş futenec ve biyan köki cümlesinden (5) 'ale's-seviyye ve vāfirce aḥz idüp kifāyet miqdārı şu ile (6) taḥḥ ve ba'de't-taḥfiye ğasl olunur el-ḥāşıl etfāle şib' ve imtilādan (7) ve tok karna uyutmağdan ve keşret üzere ağlamağdan muḥāfaza (8) olunmak lâzımdır zīrā umūr-ı mezkûreden emrāz-ı 'adīde zuhūra (9) gelür nitekim kirāren zıkr olundı **şar'** luğatde yıkılmağa dirler (10) ıştılāḥ-ı eṭibbāda bir 'illetdir ki 'ārıza olduğı ḥinde (11) a'zā-yı nefsiyyeyi ya'nī rūḥ-ı nefsanīye cereyān iden siñirleri (12) ve a'zāyı ḥiss ve ḥareketden men'-i ğayr-ı tām ile men' itmekle bedeniñ (13) kıyāma iktidārı kalmadığı ecilden insānı düşürür tafşili (14) bu ki buṭūn-ı dimāğda ve yāḥūd siñiriñ mecrālarında südde-i ğayr-ı tām (15) 'ārıza olup dimāğa vāsıl 'aşaba kuvvet-i ḥiss ve ḥareket (16) nüfūzını men' itmekle yāḥūd süddenin ğayrı müzi işābet (17) itmekle nefs-i dimāğa ve ḥiss ve ḥareket siñirleri müteşennic oldukları

190a

(1) ecilden bedende teşennüc-i küllî ‘ârız olduğudur ki ol (2) h̄inde insân için kıyām ve şebāt mümkün olmayup (3) bi’z-zarūrî yıkılur eger südde-i tāmme ola idi sekte (4) ihdās idüp helāka mü’eddî olur idi tāmme (5) olmadığı ecilden yine zemān-ı qalīlde açılup ifākat (6) bulunur ve ba’zısınıñ ağzı köpüklenüp ve boğazında hırlamak (7) ‘ârız olur şāhib-i Zübde şar‘ diyü insānıñ yıkılmasını (8) ve bī-ğayr-ı irāde şayha itmesine dirler dimiş lākin ol (9) h̄ālet ol marāzıñ a’rāzdandır netice-i ‘illet dimāğın ef’āl-i (10) hiss ve harekete māni‘ olan mūzī def’e sa’yından neş’et (11) ider ‘avām-ı nās ‘ale’l-ḥuşuş nisvān t̄ā’ifesi ol ‘illeti (12) mücerred cinn işābeti i’tikād eyleyüp cinci geçinen kezzāblara (13) ilticā eyleye ‘ırz ve māllarını pā-māl iderler ol zūnūn (14) fāsıde-i qadīmedir hattā Muḥammed bin Zekeriyā Rāzī ‘aleyhi’r-raḥme (15) ba’zı nās anı şeyāṭın qabīlinden olmak tevehhüm ider dimişler (16) ve dīn-i Ṭaberī ve Ebu’l-Ferec daḥı ba’zı maşrū’a ol h̄āletden (17) eşyā’-yı ‘acībe zāhire olmağın kāhin gibi k̄ā’inātdan

190b

(1) haber virür anıñçün şar‘ marāz-ı kāhini dirler dimişler şāriḥ merḥūm (2) Külliyyāt şerḥinden marāz-ı kāhini didiklerine sebep zemān-ı qadīmde (3) kehene ol marāza kehyānā didikleri otla mu‘ālece itdükleri (4) içündür ki ol ot ‘ūdu’s-şalībīn erkegidir aña fāvāniyā (5) dirler kezālik mülūk-ı qadīmde Berqanus nāmına bir cebbār ‘aynda (6) nisbet ile ol marāza ırāklaşa daḥı didiler diyü tevcīh (7) itmişlerdir ammā ba’zı kibār emrāzdan ba’zısınıñ ḥudūşı (8) eşnāsından ecinne ta‘alluḳını daḥı tecvīz iderler ancak ‘avām-ı nāsıñ (9) ol marāz mücerred cinn olmak i’tikādı ile cincilere mūrāca‘at (10) itdükleri ‘abeşdir lāyık olan def‘-i şübhe için şuleḥā (11) ve meşāyiḥ ilticā ve du‘ā-yı ḥayrlarından istimdād ile ṭabīb-i ḥazīka (12) mūrāca‘at ve ṭibben mūdāvāta mūdāvetmet eylemekdir zīrā ḥuşuş-ı (13) mezbūre eṭibbā-yı şer‘-i mubīnde naql olunan mu‘ālece-yi ṭabīb (14) ile ruḳyeniñ daḥı menāfi‘ini mü’eyyiddir ez-cümle kibār-ı (15) eṭibbādan İbn Maṭrān Bustānu’l-Eṭibbā nām te’līf-i şerīfnde (16) infī‘ālāt-ı nefsāniyyenin te’şīrāt-ı ‘acībesini beyān eşnāsında (17) taḥrīr eylediği esrār-ı ḥabbe-i ilāhiyye şar‘ ve t̄ā’ün ve mālīḥūlyā

191a

(1) mişlī emrāzda ecinneden vāki‘ olan ta‘alluḳatı tecvīzden (2) mā-‘adā sā’ir emrāza daḥı rūḥāniyyet işbāt itmişdir (3) fāzıl merḥūmuñ taḥkīk ve tedkiki budur ki ḳudret-i qādir-i (4) lā-yezāl ile cellet-i ḥikmete maḥlūḳāt-ı arzīde daḥı her şey’ için (5) rūḥāniyyet olup nefs-i nāṭıkanıñ bedende olan tedbīr (6) ve taşarrufi gibi ol rūḥāniyyetiñ daḥı zalikū’s-şey’de tedbīr (7) ve taşarrufi olur ol ḥuşuş ḥükemā-yı işrāḳın işbāt idüp (8) naşs-ı mubīnde daḥı sūre-i kerīme-i Esrārda *ve-in min şey’in illā yusebbihū* (9) *biḥamdihi velākin lā tefḳahūne tesbīḥahum innehu k̄āne ḥalīmen ḡafūrā* kerimesi (10) ile istidlāl olunmuşdur binā’en ‘alā

zalik emrāzdan (11) daḥı her bir marāz için rūḥāniyyet vardır ki ol marāzda (12) tedbīr ve taṣarrufı vardır ol ta' alluḳı ekṣer nās idrāk itmezler (13) pes kaçan bir ḥasteye tevfiḳ-i Bārī yāri kılp marāzını (14) müzīl olur devāya yāḥūd bir müstecābü'd-da' ve olan (15) vücūd-ı meṣ' ūdın nazar-ı iksīr eṣerlerinden nāṣı du' āya (16) muvaffaḳ olsa ol marāzın zevālī ile rūḥāniyyesini (17) daḥı zā' il olur ḥāricde efrād-ı nāsdan birisinin

191b

(1) bir yaramaz düşmanı olsa ol düşmanı gördükde ḥavfından (2) cesedi ile kaçup ḡayb itdiği gibi ol rūḥānī (3) daḥı marīzīn maḥbūbı olan müdāvātından ḥavf itmekle (4) bedeni müşābehesinde olan marāz ile ma'an qarār idüp (5) ol marāz zā' il olur dimiştir aḥvāl-i mezkūre bilindiktensoñra (6) ba' zı emrāza cinn ta' alluḳ eylediği rivāyetinin şıḥḥatı sābit olup (7) inkāra yir qalmaz zīrā ol rūḥāniyyetden ecinne ile (8) ta' bīr olunmuş olur tā' ūn marāzında daḥı nakl olunan (9) ta' alluḳ bu kitābdan bāb-ı sābi' de zıkr olundu ve emrāzda (10) rūḥāniyyete ta' alluḳı i' tibārı emrāzın mādde aḥlāt-ı erba'a (11) ve mā' iyyet ve riḥet olduğına daḥı münāfī olmaz zīrā (12) eṭibbā emrāz için aḥlāt-ı mezkūre-i ebdān için (13) 'anāşır maḳāmındandır dirler bundansoñra ma'lūm ola ki (14) marāz-ı şar' şıbyāna ve şübbāna ve kūhūle ve nādiren meşāyiḡe daḥı (15) 'arız olur lākin şıbyāna 'urūzı ekṣer olmaḡla marāz-ı şıbyānī (16) ile daḥı tesmiye olunmuştır pes şar' ın sebebi dimāḡın (17) kendüye eziyyet viren şeyi def' için inḳıbāzı olmaḡile

192a

(1) şar' emrāzdan teşennüc mecrāsına cārī olup istirḡā (2) mecrāsına cārī olmadı zīrā def' -i eziyyet inḳıbāz ve in' işār (3) ile olur istirḡā ile olmaz anıñçün şar' a 'atse-i kebīre (4) ve 'atseye şar' -ı şaḡīr didiler ve daḥı şar' teşennüc-i mādde menzilesinedir (5) anıñçün maşrū' ḥummādan ve ba' zı verem ḥudūşından müntefi' olur (6) zīrā sıtmanın ḥarāreti ve verem ḥudūşı şar' ın māddeşini (7) eksildir pes şar' a sebep olan mādde-yi müziye yā ḥılt-ı (8) ḡalīzdir sevdā ve balḡam mişilli yāḥūd lezicdir yalnız balḡam mişilli (9) yā keşīrdır yalnız kan mişilli nādiren şafrādan daḥı neş'et (10) ider Aristo zāhib olduğu üzere mücerred riḥden (11) neş'et itmez ammā buḡār-ı redī yāḥūd keyfiyet-i rediyye-i lāzıme (12) yā redi'ül-cevher olan ruṭūbet-i fazliyye daḥı buṭūn-ı (13) dimāḡı münsedd iderler el-ḡāşıl şıbyānda ruṭūbet çok (14) olduğu ecilden anlara 'arız olması (15) ekṣeriyyā ruṭūbetden olup bu maḳāmda daḥı anların (16) aḥvālī bilinmek ehemmi olmaḡile 'illet-i mezkūreniñ esbāb-ı (17) 'adīdesi ta' dād olup ba' dehu şıbyānda bulunanların

192b

(1) mehmā-emken mu'āleceleri taḥrīr olundu Şeyḫin taḡdīri (2) üzere 'illet-i nefis dimāḡda olsa sebebi olan mādde la-maḡāle (3) ḥiss ve ḡareketiñ mecrālarından muḡtebese olan riḥ yāḥūd baṭn-ı (4) evvel ile şāniyyeyi ba' zı mertebe sedd iden mādde ḡuşūlidir ki (5) zıkr

olundu Ebuḳrāt ḫayevānātdan maşrū‘ olan koyunlar (6) teşrīḥ olunsa ekşeriniñ dimāğlarında koḳmuş ruṭūbet-i rediyye (7) bulunur dimiş ve her sebep ki dimāğda ola elbette dimāğnıñ (8) za‘f-ı hāzmina müştedd olur ve daḥı şol şar‘ ki sebebi (9) dimāğda olmayup ‘użv-ı āḫer yāḥūd a‘zā-yı āḫerde ola (10) anlardan dimāğa kemmiyet ve keyfiyyeti yāḥūd semmiyyeti ile buḫārāt-ı (11) rediyye ve riyāḥ-ı mūzīye şu‘ūdundan zūhūr ider şol (12) a‘zā ki anlardan dimāğa buḫārāt-ı keşīre şu‘ūd itmekle (13) şar‘ ḫādiş ola cemī‘ beden yāḥūd mi‘de ve tıḥāl ve merākḳ (14) mişilli ba‘z ‘użvlardır ammā şol buḫārāt ki keşreti ile (15) mūzī olmayup belki cevher ve keyfiyyetiñ redā’eti ile (16) zarar eyleye kezālik cemī‘ a‘zādan yāḥūd zıkr olunduğı (17) üzere ba‘z ‘użvdan şu‘ūd ider ḫattā elleriñ ve ayaklarıñ

193a

(1) parmağlarından şu‘ūd itdigi daḥı muḳarrerdir bā-ḫuşuş (2) etlerde qarḫa ve cerāḫat bulunmuş ola zīrā etler menba‘-ı ḫarāretten (3) ba‘īd oldukları ecilden ḫāvi oldukları ḫan yāḥūd (4) ḫılt-ı āḫer li-‘illetihi mesdūde olmağıle ta‘affün ve semmiyyet (5) ḫāşıl eyleyüp anlardan gün ve hefte ve ay ḫisābı (6) üzere nevbet ile yāḥūd nevbetden ‘ārī vaḳitli vaḳitsiz (7) buḫār-ı semmī şu‘ūd idüp şar‘ ḫāşıl ider nitekim bir (8) kimesne ‘aḳreb şoḳduḳda lez‘i ‘aḫālāta vāḳi‘ olsa (9) zehri ol ‘użvdan ‘aşab vesāṭeti ile dimāğa mündefi‘ (10) olup maşrū‘ ider Cālīnūs dimiş ki çok olur maşrū‘ (11) ayağıniñ baş parmağından riḥ-i bārid gibi bir şey’ mürtefi‘ (12) olduğını ḫiss ider kaçan ḫalbine ve dimāğına vāşıl (13) olsa ol ān maşrū‘ olur ol ‘illete mübtelā olan (14) kimesneniñ nevbetden evvel baldırları ribāt-ı ḫavī ile (15) bağlansa şar‘ gelmez yāḥūd ḫafīf gelür biz ol bābda umūr-ı (16) ‘acībe müşāhede eyledik ba‘zı eṭibbā ol buḫār şu‘ūd iden (17) parmağa dāğ ururlar şāḫibi ḫalāş olur dimiş ma‘lūm

193b

(1) ola ki şıbyāniñ ve ḡayrıniñ cevflerinde şoḡulcan ve namāz (2) böri didikleri ḫurdlar cerşden ‘arız olan şar‘ mişilli (3) ḫālet daḥı buḫār şu‘ūdundan neş’et iden şar‘ ḫabīlindendir (4) fī‘l-ḫaḳīḳa şoḡulcan ve namāz böriniñ eziyyetinden eṭfāle belki (5) şıbyāna ve şübbāna ol ḫāletiñ ḫudūşı görülmüş ve bilinmişdir (6) zīrā ol mūzīlerden şu‘ūd iden buḫār-ı redīden mā‘adā (7) bağırsaklarda ve mi‘dede kendülere münāsib ḡıdā bulmadıkları (8) eṣnāda em‘āy ve mi‘deyi lez‘ itdüklerinden nāşī (9) şāḫibine şar‘ ‘illeti şeklinde ḫālet ‘arız olur ve şar‘dan (10) bir nev‘ daḥı ḡaşy ile mürekkebdır şar‘mıdır yoksa mücerred ḡaşy ‘illeti (11) midir müşebbeh olmağıle ba‘z eṭibbā anı şar‘ bābından (12) çıkarmağa ḫarīb olurlar ya‘nī şar‘ olduğuna iştibāḥ (13) iderler ammā ol ḫālet şar‘-ı şedīd ḫabīlindendir nisvāna (14) ‘arız olan iḫtināk-ı raḫim didükleri marāz daḥı ḡaşy (15) ile ālūde olan şar‘ nev‘indendir kaçan bir ḫatuna (16) vaḳtinden evvel iḫtibās-ı ḫayz ‘arız olsa yāḥūd cimā‘ı (17) terkenden nāşī menīsi muḫtebes olsa her birisi maḫallinden keyfiyyet

194a

(1) semmiyyet hâsıl idüp anlardan qalb ve dimâğlarına buhâr-ı (2) semmî mürtefi^ç olmağile maşrû^ç olurlar ricâliñ dahı terk-i (3) cimâ^çdan nâşî ev^çiye-i menîlerinden menî terâkümü anıñ gibidir (4) maşrû^ç ider ba^çzısına nevbet ile gelür ve ba^çzısında lâ- (5) ‘ale't-tertib vakıtlı vakıtsız hâdiş olur kezâlik (6) ba^çz nisvân hamlleri hâlinde hayz kanınıñ ihtibâsından (7) nâşî maşrû^çe olup doğurdukdanşoñra mādde-i rediyye-i (8) tamsiyye seyelân itmekle hâlâş olurlar bu dahı ma^çlûm ola ki (9) marâz-ı mezbûr eţfâliñ ba^çzısından ma^çan tevellüd ider ve ba^çzısı (10) hâlet-i tıfliyyede toğdukları eşnâlarda ve dahı şoñra mübtelâ (11) olurlar sū^ç-i tedbîrden yâhûd sebeb-i âher-i hâriciden dahı (12) neş^çet ider ba^çzısından sinn-i tera^çru^çdanşoñra zâhir olur (13) eger ol şüretde tabîb-i lebibе müşâdefet eyleyüp tedbîrinden (14) işâbet bulunursa zâ'il ve illâ bâkî qalır vâcib olan (15) kısıqlarında kıl bitmezden evvel hâlâşlarına cehd olunmağdır (16) eţfâlden başlarında evrâm ve büşûr ‘arız olup yüzlerinden (17) dâ'im ruţûbet seyelân idenler hâlâşdan ba^çidlerdir anıñ gibi

194b

(1) tıfllarda ibtidâ'en dimâğlarının ruţûbetini tecfîf ve tenkıyeye (2) sa^çy ideler ol güne olmayan şıbyânıñ ‘ilâcları âsândır (3) bâ-huşûş ekserî hîn-i bulûğda bi't-tab^ç hâlâş olur (4) ya^çnî hüsn tedbîr olunmaduğı taqdîrce sū^ç-i tedbîr dahı (5) olunmayup kendi hâline terk olunsâ bulûğa vâsıl olduğda (6) ruţûbetleri nuşşân bulunmağile ol marâz zâ'il olur muqaddemâ zıkr (7) olunduğı üzere ‘illet-i mezkûre tâze yigitlere dahı ‘arız olur (8) Şeyhîñ takayyüdi üzere eger yigirmi beş yaşlarından şoñra ‘arız (9) olup ‘illet dahı dimâğında hâşşa-i cevherinde olsa ol (10) marâz aña lâzime olup mufârık olmaz anlara ‘ilâciñ say^çında (11) fâ'ide elem ve ıztırâbını tahfîf ve nevbetini azaldup müddetini (12) uzatmağdır ya^çnî her gün tutduğı şüretde mümkündür ki ‘ilâc-ı nâfi^ç (13) sebebi ile heftede bir yâhûd ayda bir yahtemil ki yılda bir gelmege (14) medâr ola Ebu'l-eţibbâ Fuşûlunda ıtlâk üzere ol marâz anlarda (15) alâ âhirü'l-‘ömr bâkî qalır dimiş lâkin İbn Ebî Şâdık ‘aleyhi'r-raḥme (16) Buḳrâtiñ murâdı mu‘alece olunmaduğı şüretde bâkî qalır demekdir (17) yoksa marâz-ı şar^ç müddet-i ‘ömrden kangı yaşda ‘arız olursa

195a

(1) olsun qâbilü'l-‘ilâcdır diyü def^ç-i yas itmişdir ve muqaddemâ ıtlâk (2) üzere hâlet birinde nâdir vâki^ç olur dinilmişdir ammâ Şeyh-i (3) re'îs sūdde cihetiyle ‘arız olması qalîldir dimişler el-‘ilâc Mesîhî (4) Mâyesinde müdâvât-ı şıbyân huşûşında lâyıq olan edviye- (5) den bir şey^ç isti^çmâl olunmağdır zîrâ ekseriyyâ anlar sinnleri müteğayyir (6) olduğda hâlâş olurlar dinmiş Şeyh-i re'îs dahı evvelâ vâcib olan (7) murzî^çalarının gıdâsı ıslâh olup harârete mâ'il ve kimüsi (8) ceyyid at^çime virilmek ve şulı yâhûd gâlîz ve fâsid sūd tevellüd (9) itdüren gıdâlardan ictinâb olunmağdır qable't-ṭa^çâm riyâzet (10) itdürüp sikencebîn-i ‘unşulî içüreler cimâ^çdan ve gebe olmağdan (11) dahı men^ç ideler zîrâ ikisinden dahı şabîye münsedd-i (12) ‘azîme işâbet ider ve şıbyân añsuzın belinledüp (13)

korçdığı şey'lerden şakınalar tabl ve zurna ve borı ve def (14) ve dünbelek mişilli ve sayhadan ve top ve tüfenk şadāsından (15) belki mümkün olduğu mertebe ra' dın şadāsından dağı muhāfaẓa (16) ideler ve uykusuzluktan ve korķmakdan ve ıaralmaqdan (17) ve ziyāde şovukdan ve ziyāde ısıqkdan ve sū '-i haẓmdan ve imtilādan

195b

(1) şaķınalar eger ğidāya alıřmıř ise ķable't-ťa'ām műmkin olduęı (2) mertebe rıķla riyāzet itdűrűp ba' de't-ťa'ām zinhār ĥareket (3) itdűrmeyeler eger řabī ve eger ğayr-ı mařrű' olan (4) kimse ğalīz etlerden belki dűrt ayaklı ĥayevānātın bűyűkleriniñ (5) etlerinden ictināb ideler řarűretten ķuzu ve oęlaķ eti (6) yidűreler ve keçi daķı tecfīf olmaęla tecvīz olunur mā'-yı piliķ (7) ve dűrrāc ve řayhűc ve serķe etleri memdűħdur balıķ cinsi (8) bi'l-kűlliye memnű'dur ve řatlı ve yaęlı kısmı daķı muzırrdır ve buķűl (9) cinsinden daķı ictināb lāzımdır ĥuřuřen kerefsden ziyāde (10) şaķınalar ki bi'l-ĥāřa řar'ı taķrīk ider ba' zılar marul (11) tecvīz itmiřler řeyĥ men' idűp demevī ve řafrāvide ķiřnice (12) ruĥřat virmiř ve řa'āmlarına řoruk eti ve sedef ķonmak (13) nāfi'dir dimiřler ve yař yimiřler cűmlesinden ictināb (14) lāzımdır meger ayva miřilli ba' zı ķavābiz ola ve daķı ĥardal miřilli ĥarīf (15) řey'lerle kűllīsinden ictināb lāzımdır ve ĥammām ve řovuk řu ile (16) daķı ğaslden şaķınup a' zāsını delk ile taķayyűd ideler ki (17) riyāzetdendir ve delke műbāřeret itdűkde ğűğsűnden ve arķasından

196a

(1) başlayup tedricle baldırlarına ineler ba‘ dehu bir miqdār (2) yürideler eger şabī istifrāğa müteħammil olursa rıfķla (3) balğamı çıkarır müshil vireler ve gāhice bal şuyı tedbīr ile (4) muķayyi’ virüp kuşduralar ve sükkerī yāhūd ‘aselī cülencebīn (5) içürelere ve sedef ve anıñ mişilli mülattıf şey’ler koķladalar (6) İbn Huneyn şāfsiyāyı arpa unı ve sirke ile ħamīr idüp (7) tuffāķlar ya‘nī alma miqdārı şemāmeler düzer imiş ki (8) maşrū‘ anı dā’imā elinde tutup koķlayalar Ĥalef bin (9) ‘Abbās Zehrāvī ‘aleyhi'r-raħme kaķrān ve ħillīt daķı (10) koķladup başına ħārr yağlar süreler kuvveti miqdārı (11) tiryāk-ı fārūķ vireler dimiş kudemā maşrū‘ a fāvāniyā (12) ta‘līķini nāfi‘ bulmuşlardır Şeyḫ ḫann iderinki ol ħāşşa (13) Rūmīsine ve tāzesine maḫşūş ola dimiş cevāhir-nāmelerde (14) zümrüd ve fīrūzec ta‘līķi daķı emāna bā’iş olduķı (15) yazılmışdır ħattā zümrüd saḫķ olunup içürülmek daķı nāfi‘dir (16) didiler Zehrāvī ta‘līķ ḫuşūşunda bu ġarīb şartı beyān (17) eyleyüp eger tıfl toĖduķı ħinde yire koğdın

196b

(1) boynuna zümürd ta' lîķ olunsa müddetü'l-ʿömr şarʿdan emîn (2) olur demişdir Allāh-ı a'lem bi-haķīķu'l-hāl **ümmü's-şıbyān** (3) bundan akdem şarʿa sebep olan mādde ta'dād olundukda (4) safrādan ʿārız olduķı nādir olduķı beyān olunmuş idi (5) zīrā mādde-i safrā

laṭīfe ve raḳīḳa olmağla sehlū't-taḥlīl (6) olduğu ecilden bedende 'ale'l-ḥuṣūṣ buṭūn-ı dimāğda südde (7) ırāṣ idemez meger keşir olduğu cihetden ihdāṣ eyleye (8) ol daḥı nādīr vāḳi' olur ol şūretde ya' nī 'alā (9) nedrete şafrādan neş'et idüp şıbyānda bulunduğı (10) şūretde ba' zı eṭibbā aña ümmü's-şıbyān tesmiye itmişler (11) İmām Fahr 'aleyhi'r-raḥme ümmü's-şıbyān ḥummā-yı ḥārre-i muḥrıḳa (12) ile ḥādīṣ olur bir nev' şar' dır ol 'illetde 'alīlīn bevlī (13) beyāz olur dimişler şar' ın ol nev' inde 'alīlīn a' zāsında (14) teşennüc ḳalīl ve nevbeti ḳaşīr olur ammā kerb ve ıztırāb (15) ve iltihābı şedīd olup acı ve şarī şafrā ḳuşar (16) ḥattā şar' ı sākin olduğdanşoñra şiddetinden ihtilāṭ-ı (17) 'aḳlı bir zemān bāḳī ḳalup mündeḳi' olmaz ba' zılar

197a

(1) Şeyḥin Külliyyātda riḥū's-şıbyān didiğı bu 'illetdir feza' ü's- (2) şıbyān ve ümmü's-şeyāṭın daḥı dirler didiğı şıḥḥatden (3) ba' ıddir 'an-ḳarīb riḥū's-şıbyān daḥı zıkr olunur (4) ve ba' zı ceheleniñ şıbyāna 'arız olmaz illā şar' -ı (5) şafrāvi 'arız olur didikleri her vechle memnū' dur (6) el-ḥāşıl kibārīn muḥtārları üzere ümmü's-şıbyān (7) şıbyāna maḥşūsa olmayup şafrādan ve ğayrı māddeden (8) daḥı ḥādīṣ olduğıdır ancak ol ḥuṣūṣda (9) vāḳi' olan ihtilāḫatı beyān için taşaddī (10) olundu el-'ilāc Şeyḥ-i re'īs Kitāb-ı Şālişde (11) şol şar' a ki ümmü's-şıbyāndırlar ba' zılar ḳatında yaḳīn (12) olur ki şafrāvi ḳabīlinden ola anıñçün 'ilācında (13) āb-zen ve se' ūṭāt-ı bāride ve raṭbe ve 'alīlīn başına (14) süd sağmaḳ ile müdāvāt ta'yīn itmişler el-ḥāşıl (15) ol güne şar' 'arız olan 'alīl şabī olmadığı (16) şūretde 'ilācı erik şarābı ve temr-i Hindī müdebbereleri (17) mişlī müstefriğāt eyleye tenḳıye olunup mizācları

197b

(1) bārid ve raṭb olan meşmūmāt ve se' ūṭāt (2) ve atliye ile tebdīl ve işlāḥ olunmaḳdır ve eger nevbetdenşoñra (3) a' zālarında teşennüc bulunursa murattıḫ yağlar ve ısıcaḳ (4) şular ile delk olunmaḳ lāzımdır eger 'alīl şabī olursa (5) murzi' asınıñ südünü şovudacaḳ ya' nī bāridü'l-mizāc (6) süd tevellüd itdüreceḳ müdāvāt saḳy olunup (7) şovuc meskenlerde ve serdāblarda iskān olunmaḳdır (8) **riḥū's-şıbyān** ba' zılar bu 'illeti başıñ içinde riḥ-i ḡalīze (9) 'arız olmağla yivlerini açup 'azīm-i re's ihdāṣ (10) iden marāz ile tefsīr itmişler İbn Cümey' in Tenḳiḫ-i Ḳānūnda (11) 'azīmü'r-re's 'an teftiḫü's-şu' un ya' nī yivleri açıldığından (12) başıñ büyümesidir didiğı muḳaddemā naḳl olunmuşdır (13) ba' zılar şar' dan bir şınıfdır şıbyāna 'arız olduğda (14) maḥşūşen ümmü's-şıbyān dirler dimiş ba' zılar daḥı feza' ü's-şıbyān (15) tesmiye eylemişler el-ḥāşıl bu daḥı bir 'illetdir ki 'arıza (16) olduğı ḥinde 'alīl 'aynī ile maşrū' gibi olur (17) ve ba' zısınıñ çeñeleri ḳaşı olup gözlerini bir yire diker

198a

(1) ğayra tebdīl eylemez ol hālet ekseriyyā mecāninde görölür (2) el-‘ilāc eger şıbyānıñ ğayrıda hādış olursa münāsib (3) şerbetler ile tenkīye idüp qanda ğalebe bulundığı (4) şūretde faşd olunur ammā mā-naħnu fīhde şıbyāna (5) ‘ārız olduğı şūretde ibtidā’ en murzi‘asına (6) taqayyūd olunup müceffif ğıdālar virilüp ve münāsib müleyyināt (7) ile telyīn olunur ve müsahħhin eşribeler virilüp cümleden (8) ustūhūdūs şarābı ğāyet münāsibdir münāsib şular ile (9) içüreler ve şabının baldırlarına hacāmet olunup boynuna (10) ve āyine didiklerine gönnden pervanesi[?] aşılır Şeyh-i (11) re’īs Külliyyātda bu terkibi ğāyet nāfi‘ olmak üzere i’tinā (12) eylemişdir sıfatı şıgır ve kınduz hāyesi ve kemmūn cümlesi (13) ‘ale’s-seviyye aħz ve saħk olunup bir miqdār keşirā ile (14) fūlful miqdārı habblar düzilüp her aħşam şabīye üçer (15) dāne isti‘māl itdüreler ‘Allāme bu terkibi ğāyet şenā eyleyüp (16) nef’ini keşret-i ruṭubet bulundığı şūretde göstermişler (17) el-teşennüc teşennüc ve küzāz ve ğuded üçü daħı insānıñ bedeninde olan sinirlere

198b

(1) çıkmazsa kulağına fātiren zeyt yağı taķtīr olunup ba‘dehu yine ol (2) tarafa yaturalar ve mu‘aṭtis şey’ler ile ağısırdalar ba‘dehu vesah-ı üzn (3) mu‘ālecesinden zıkr olunan ālet kim anı üstādlar kulaķ tanzīfi için (4) tażyī‘ eylemişlerdir bu huşūşda altundan yāhūd qalaydan yapılmak (5) lāzımdır altundan olduğı cīve iħrācına daħı münāsibdir (6) ol āleti taħşīl idüp kulağa idhāl ve rıfķla taħrīk (7) ideler ‘amel ile cümlesi taṭhīr olunur **el-kulā**‘ bir marazdır ki kulaķ- (8) larıñ dibi yarılup şarı şular ve iriñ aķar Hācı Paşa merħūm (9) ekseriyyā etfāle ‘ārız olan olduğını taşriħ itmişdir şabī ol (10) maħalle hılt-ı ekkāl dökülmekden olur el-‘ilāc tıfla ‘ārız olduğı (11) şūretde baldırlarına hacāmet ideler ve ol mevzi‘i sūd ile ğasl (12) idüp üzerine saħk olunmuş mürdeseng ve qanbel ekeler **emrāzu’l-‘ayn** (13) ‘ārif bi’t-teşriħ olan etıbbā taşriħleri üzere insānın (14) ve sā’ir hayevānıñ gözleri üç ruṭubet ile yedi ṭabaqadan mürekkeb (15) bir ‘użv-ı şerīfdir ruṭubet-i sülüseye celīdiyye ve zücāciyye ve beyziyye ve ṭabaqāt-ı (16) seb‘aya şebekiyye ve meşimiyye ve şulbe ve ‘ankebūtiyye ve ‘inebiyye ve qarniyye [ve mülteħime] dirler (17) ol ruṭubāt ve ṭabaqātından cümlesinin eşrefi celīdiyyedir ki gözün

199a

(1) bebegidir sā’ir iki ruṭubet ve yedi ṭabaqāt arddan ve öñden (2) anı muḥiṭ ve anıñ fi’l-i mümidd olan hādimleridir ve gözün hareketi (3) qapaķlarınıñ açılup ve yumulması için yigirmiden ziyāde (4) ‘ādāle hāķ olunmuşdur fetebārek-Allāh aħsenü’l-ḥālīķın **hıfz-ı şıḥḥatü’l-‘ayn** (5) ‘uķālādan olanlar elbette gözün şıḥḥatını hıfza sa’y itmekle vācibdir (6) ‘ale’l-huşūş etfāl ve şıbyānıñ gözleri ziyāde muḥāfazaya muḥtāc olmağla (7) mürebbīleri anlarıñ hıfzına sa’y itmek lāzımdır evvelā tuzdan ve tütünden (8) ve i’tidālden ve çok ağlamakdan şıyānet ehemmm mühimmātdandır ve bir şey’e gözünü (9) diküp çok bakmaqdan daħı iħtirāz oluna ve raķīķ şey’lere daħı dā’im nazar olunmaya (10) meger riyāzet ṭarīķi ile

aḥyānen bakalar ol ise riyāzet aḥvālını bilene (11) mevķūfdur ve daḥı her bār arķası üzerine uyutmaķdan ictināb (12) lāzımdır ‘ale'l-ḥuṣūṣ tok ķarna ola mücerred ta‘āmi çok yiyüp üzerine (13) çok çok řu içmek başa buḥār çıkardığı sebebden göze zarar ider (14) tok ķarna uyumak ķanda ķaldı ḥuṣūṣen arķası üzerine ola (15) ve mübaḥḥir ğidāların keşretinden daḥı şaķınmak gerekdir pıraşa ve tere ve laḥana (16) mişilli ve müceffif olan ya‘nī bedeniñ ruṭubātını ķurudan şey’ler cümlesi (17) göze zarar ider ve ziyāde uyķusuzluk ve erbābı olana çok cimā‘

199b

(1) itmek daḥı muzırrdır kezālik ḥammāmıñ keşreti zarar ider pes gözlerini (2) [yum]sunlar zıkr olunan umūra taķayyüd ve ihtimām idüp eṭfāl ve şıbyānıñ (3) daḥı muḥāfaẓa ideler ve gözleriñ ḥimāyetinde isti‘dādı olanlar (4) mümkün olduğı mertebe sürmeler ve tūtiyālar tedbīr idüp merzencūş (5) ve rāziyāne şuları ile çekeler yalnız rāziyāne şuyı çekmek ‘acībū’n- (6) nef‘ olduğı muķarrerdir ve daḥı ol ḥuṣūṣ için mufaşşalātda (7) yazılan tedbīrāta nazar ve yāḥūd ṭabīb-i ḥazīķa danışmak (8) ile ‘amel ideler bu maḥalde hemān ṭarīķini i‘lān için bir miķdār (9) beyān ile iktifā olunup gözlere ‘arız olan emrāz-ı (10) ‘adideden eṭfāl ve şıbyānda zuhūri keşir olanları mehmā- (11) emken mu‘aleceleri ile tekrīr olundu **el-ḥukūk** ba‘zı eṭfāl (12) bi-emr-illāh te‘ālā anasından şaşı toĝar ve ba‘zısına ba‘de'l-vilāde (13) ‘arız olur ba‘de'l-vilāde ‘urūzıñıñ ‘illeti eṭfālīñ (14) ruṭubetleri keşir olup a‘zaları daḥı eşķāl-i muḥtelifeyi sūhūlet (15) ile ķabūl eyledigidir ez-cümle şar‘a mübtelā olan şıbyānıñ (16) dimāĝları muķaddemā zıkr olunduğı üzere şar‘a sebep olan müzī (17) def‘ için münķabız olduķda gözün ğışāları çekilmek ile ṭabaķātından

200a

(1) şulbiyye ve meşīmiyye ve şebekiyye tesmiye olunan ṭabaķalar eṭrāfindan (2) bir ṭarafa münceẓibe olmaĝın gözler ol ṭarafa çekilüp şar‘ zā’il (3) olduķdanşoñra hey’et-i meczūbe üzere bāķī ķalır yāḥūd (4) murzi‘a ve mürebbīnıñ emzirmek ve uyutmak ḥuṣūşlarında sū’-i tedbīr- (5) lerinden neş’et ider ki dā’imā bir cānibe yaturup ve ol cānibden (6) emzirmek ile tıfl müddet-i medīd bir ṭarafa nazar eyledigi ecilden (7) hey’et-i mezkūre ḥudūş idüp şaşı ķalır vācib olan tıfl (8) dā’imā bir ṭarafa yaturmayup ve emzirmekde daḥı beşikde olduğı ve şūretde (9) gāḥ bir ṭarafdan gāḥ ṭaraf-ı āḥerden emzirmek gerekdir ki gözleri (10) dā’imā bir ṭarafa meyl eylemeye esbāb-ı ḥavlden biri daḥı keyfe-me’ttefaķ (11) tıflıñ yatduğı maḥallden bir ṭarafından nuķūşdan yāḥūd eşyā’-yı meserre (12) ve mūḥişden bir şey’ bulunmagla ma‘şūme gözlerini ol ṭarafa diküp (13) bir zemān baķdğı ecilden gözleri ol cihete munķalib olmaĝla (13) neş’et ider bu sebebler sinn-i tufūliyyete maḥşūşadır ammā sā’ir insānda (15) daḥı ḥudūşı muķarrerdir nitekim şar‘ marāzından neş’et itdigi (16) zıkr olundu Şeyḥ-i re’īs itlāk üzere gāḥ olur ḥavl-i (17) muķleyi muḥarrik olan ba‘zı ‘aḍalātıñ istirḥāsından neş’et

200b

(1) ider li-‘illetihi müsterhî olduğu şüretde muḳle-i ‘ayn taraf-ı hilâfa (2) müncezibe olmağla şaşılık ‘arız olur gâh olur ol ‘adaleleriñ (3) teşennücünden ya‘nî gerilmesinden ḥâdiş olur ol şüretde muḳle (4) görülen tarafa meyl idüp ḥavl ol tarafda ḥâdiş olur keyfe mā- (5) kân ruṭûbetden olur yübûsetden daḥı olur ki emrâz-ı ḥârrede (6) ḥâdiş olur ve çok kerre şar‘ ve karānîṭus ve süded mişlî emrâz-ı (7) dimâgiyyedensoñra ‘arız olur didiler Necîbü'd-dîn Semerkandî (8) gâh olur gözüñ ṭabaḳât ve ruṭûbatı müctemi‘ yirlerinden (9) zâ‘il olmağla ‘arız olur sebebi dimâğda riyâh-ı ḡalîze ḥâdiş (10) olduğudur ki ‘asîrû't-teḥallül olmağla ṭağılamayup cihât-ı muḥtelife (11) keşret-i ḥareketden nâşî gözi bütün taḥrîk idüp yirinden izâle (12) ider dimişler ve daḥı ma‘lûm ola ki ‘illet-i ḥavlde göz yukarı tarafa (13) yâḥûd aşâğı tarafa çekilse ‘alîl elbetde bir şey’i iki görür ammâ şağ (14) ve şol taraflarından bir cânibe çekilse zarar az vâḳi‘ olup (15) mu‘teddebe olacak ḥalel virmez el-‘ilâc ekşer eṭibbâ şaşı ṭoğan (16) tıfla ‘ilâc mümkün olmaz dimişler ammâ Şeyḥ-i re‘îs Allâhümme ta‘bîri ile (17) ḥâl-i ṭufûliyyetde imkânını tereccî itmişler zîrâ ol eşnâda a‘zâları

201a

(1) ruṭûbet üzerine olmağla mümkünü'l-ḥuşûl olan şeklinde teşekkülü (2) mercüven olur bâ-yı vech-gân sinn-i ṭufûliyyetde iken ihmâl eyleyüp (3) mu‘âlecesine sa‘y ideler Mollâ Nefîsî merḥûm Esbâb ve ‘Alâmât şerḥinde (4) ol ḥuşûşda tehâvün itmek lâzım degildir zîrâ a‘zâları (5) yaş ve yumşak olduğu ecilden ‘ilâclarında sühûlet bulunur nitekim (6) tıflıñ başı şekl-i ṭabî‘îsine muḥâlif müdevver bulunsa ba‘zı münâsib (7) şey’ bağlamak ile müsevvâ idüp ve müsevvâ şüretinde bulunanı müdevver (8) şekline ḳoduğı müşâhede olunmuştur ma‘a-hâzâ kemiklerde bi‘ṭ-ṭab‘ şalâbet (9) olmağla anlarda a‘zâ-yı müleyyine mu‘âmelesi müşkil olur ammâ ḥavl (10) ḥuşûşunda a‘şâb ve ağşıyeniñ mülâyemeti olmağla müdâvâtı daḥı (11) ensebdir dimişler ol ḥuşûşda evvelâ tıflıñ beşiğinde yatağını (12) ḡâyet düz idüp ba‘dehu taraf-ı hilâfa bakınmağla sa‘y ideler ve gice- (14) lerde mûmı ol tarafa koyup gündüzlerde tıfla sürûr virecek (14) şey’ler koyalar belki taraf-ı hilâfdan göz pıñarı berâberinde burunıñ (15) üzerine ve ḳulaḳları eṭrâfına reng-âmez şey’ler aşalar tâ ki meyl idüp (16) dâ‘imâ ol tarafa bakmak ile istivâ ḥâşıl ola laḳveye mübtelâ olan (17) âdemleriñ Dımışkî âyineye bakmağla müdâvemet itmekle laḳveden

201b

(1) ḥalâş bulduḳları gibi yâḥûd tıflıñ yüzine gözleriniñ bebekleri (2) berâberinde iki delikli niḳâb bağlayup zıkr olunduğı üzere taraf-ı (3) hilâfa tıfl meyl idecek şey’ler koyalar bu tedbîr gözleri yukarı (4) yâḥûd aşâğı çekilen eṭfâliñ mu‘âlecesine daḥı münâsibdir bâ-yı vech- (5) gân murzî‘asının tedbîrine daḥı taḳayyüd lâzımdır ki ḡıdâsı ıslâḥ (6) olup ḳuvâya ḳuvvet virecek laṭîf ḡıdâlar vireler ve mu‘âleceye (7) muḥtâc olunduğı şüretde

münāsib tedbīr ile mizācını i'tidāle (8) getüreler tenbīh ideler ki tıflı dā'imā cihet-i muḥālifden emzirüp (9) ol ṭarafa meyl ile muḳayyed ola eger ḥavl sinn-i ṭufūliyyeti tecāvüz itdikden (10) ṣoñra sinn-i ṣībāda ḥādīṣ olursa esbābını def'e sa'y idüp (11) a'zālarında daḥı ruṭūbet baḳiyye olmaḡla zıkr olunan müdāvātdan (12) münāsib olanı iḥtiyār ideler ammā sinn-i kiberde 'arız olduḡı (13) ṣūretde mu'alecesi müṣkilcedir ammā yine taḳayyüd olunup istirḥādanmı (14) teṣennücdenmi yāḥūd riḥ-i ḡalīẓedenmi neṣ'et itmişdir sebebi bilindikdenṣoñra (15) 'ilācına mübāṣeret ideler evvelā sebebi istirḥā yāḥūd teṣennüc raṭb olduḡı (16) ṣūretde Şeyḫ-i re'īs dimāḡları emrāz-ı mezkūreden ta'yīn olunana (17) eyāricāt-ı kibār ve anlarıñ mişilli istifrāḡāt ile tenḳiye olunup

202a

(1) ḡidāların talṭīf ve ḥammām-ı muḥallil ile ruṭūbetleri tecfīf olunur dimişler (2) zeytūn yapraḡını şıḳup şuyını burnına çekilmek daḥı ḥavle nāfi' olan (3) müdāvātdandır aḥvelīñ ḡidāsında kırtım içini noḥūd şuyı ile perverde (4) idüp isti'māl itdürmek daḥı nāfi'dir didikleri Mirātü's-Şifā (5) şāḥibi her şabāḥ bu cüllāb saḳy olunmaḡı medḥ itmişler sıfatı rāziyāne (6) tuḡmı üç dirhem bāderencbüye biyan köki her birinden ikişer dirhem (7) kifāyet miḡdārı şu ile ṭabḥ olunup ba'de't-taṣfiye on dirhem cülencebīn (8) ile virilüp başlarına zanbaḳ ve nergis bābūnec yaḡları mişilli (9) ḥār ve muḥallil yaḡlar sürilür eger ḥavl-i teṣennüc yābisden 'arız olursa emrāz-ı (10) ḥārreden ḥādīṣ olduḡı gibi 'ilāc 'alīlīñ dimāḡı aḡdiyye ve eşribe-i (11) muraṭṭıba ile muraṭṭıb olunur başlarına nīlūfer ve benefşe yaḡları tılā olunur (12) erbāb-ı tecribe yumurṭa aḡını gül şuyı ve bir miḡdār müşelleş ile gözlere zīmād itmege (13) müdāvemete lāzımdır dimişler şifnīñ didikleri ḳuşuñ ḳanı ile (14) zīmād olunmaḡ daḥı bi'l-ḥāṣṣa nāfi'dir ammā aña daḥı müdāvemete muḥtācdır (15) eger riyāḥ-ı ḡalīẓeden ḥādīṣ olduḡı idrāk olunursa dimāḡı riyāḥ-ı (16) ḡalīẓe tevellüdüne bā'is olan ruṭūbātdan tenḳiye ideler eger ol riyāḥ (17) mi'deden şu'ūd iderse ḳay' ve ishāl ile istifrāḡ eyleyüp cüvāriş-i

202b

(1) ḥārre vireler māmīrānı rāziyānec ile ḳaynadup ısıcaḳ şuyı ile (2) dā'imā başını yulalar fenn-i ferāsetde Eflīmūn nām feylesūf-ı ṭabī'anıñ (3) te'līf eylediḡi Ḳıyāfet-nāmede gözleri şaşı olan eşḡāş mekkār (4) ve ḥile-kār olup ṭabī'atları ḥabāset üzere ḥuyūle olur didiḡi ḡālibā (5) ḥavlleri ḥılḳī olup aḥvāl tevellüd idenlerde el-'ilm 'ind-allāḥ te'ālā (6) **el-verdīnec** ḡāḥ olur şıbyānıñ gözleri şişer ya'nī eñ ṭaşrada (7) olan mülteḥime didikleri ṭabaḳada verem-i 'aẓīm ḥādīṣ olup bebekleri (8) örter kibār-ı müşerriḥden Nefīsī merḥūm Esbāb ve 'Alāmāt şerḥinde ḡāḥī (9) olur marāz-ı mülteḥime ile ma'an gözüñ ḳapaḳlarına daḥı zuhūr ider ḡāḥ olur (10) yalnız ḳapaḳlarda ḡāḥ birinde ḡāḥ ikisinde daḥı olur dimişler bā-yı (11) vech-ḡān ol marāz şıbyāna 'arız olduḡda verdīnec ve büyüklerde zuhūr itse (12) yen' dirler sebebi şıbyānıñ dimāḡlarında ruṭūbet çok olup gözleri (13) daḥı za'if olmaḡla

dāhil ve hāricden vāşıl olan şey' kabûl (14) itdiği içündür ve dahı gözde şebekiyye didikleri tabākaya muttaşıl (15) olana tamarların ağzı genişüp mülteħime yāhūd kapaklara yā cümlesine (16) kan döküldiginden olur anıñçün ba'zı eṭibbā anları emrāz-ı (17) şebekiyyeden 'add itmişler ammā ol söz şahih degildir zīrā gāh olur

203a

(1) verdīnec mülteħime yāhūd cefnlere muttaşıl olan rakīk tamarların (2) açılmasından dahı olur 'alāmeti gözün beyāzı ve kapakları (3) şişüp taşra dūrilür şahibi anları açup kapamağa kādır olamaz (4) ve kapakların iç tarafı yarılup kan akar ve māddeşi hārre olduğda (5) kapaklarda sivilceler dahı olur ve ol marazın māddeşi yalnız (6) kan yāhūd şafrā ile muhteliṭ kan degildir mādde-i balgamiyye ve sev- (7) dāviden dahı olur el-'ilāc evvelā mümkün olduğda şabīn (8) baldırlarına hacāmet olunmağdır mümkün olmadığı şüretde murzī' ası (9) faşd olunup ğidāsını müzevvereler ile tecfif olunur ba' dehu şabīn (10) gözüne tılalar ve yaykantarlar iderler ez-cümle havlān-ı Hindī (11) süd ile ezüp tılā ideler yāhūd tāze yumurda şarısını gül yağı (12) ile zīmād ideler bā-yı vech-gān birkaç sâ' atdenşoñra bābūnec ve bādrūc (13) tabḥ olunmuş şu ile yaykayup tekrār tılā ve zīmād ideler defa' at-ı (14) müteferrika ile müdāvemete muhtācdır Nefisī merḥūm zerūrāt (15) ve şiyāfiyāt-ı vādī'e isti' mālini dahı iltizām gösterüp evlā olan ol (16) zuhūrından üç güne degin üzerine yalnız süd takṭir olunup (17) ba' dehu karnıyarık yāhūd ayva çekirdeği lu' ābı ile yaz devrinden

203b

(1) düzülmüş şiyāf zīmād ideler ve kapaklarına zerūr-ı ağber eküp zinhār (2) içine ekmeyeler Mirātü's-Şifā şahibi veca' şedīd olduğu şüretde (3) bu devāyı ta' yin itmişler şıfatı za' ferān 'ale's-seviyye (4) aḥz olunup bir miqdār afyūn zamm olunduğdanşoñra (5) sürme gibi çekilüp beyāzü'l-hadeka gāh olur çok ağlamağdan eṭfālīn (6) gözleri bebeginde beyāzlık 'arız olur sebebi tabāka-yı 'ayniyyede (7) olan ruṭūbātın müteḥallile olmasıdır ki yaş ot kurduğda (8) beyāz olduğu gibi ol tabakanın ruṭūbeti dahı zā' ile olduğda (9) anın gibi beyāz olur ba' zılar şıbyānın gözlerinde beyāz 'arız (10) olduğunun sebebi mücerred gözün a' zāsı za' if olup kendüye (11) vārid olan mevāddı kabûl eyledigidir zīrā bī-şekk şiddet (12) ile ağlamak gözlerle mādde çeker kaçan ol tarik ile mādde munşabbe olsa (13) def' inde 'aciz olup ol mādde muhtebese kalmağla beyāz ve ğayrı (14) āşār-ı rediyye ḥādişe olur didiler Mes'ūd bin Ḥakīmü'd-dīn gāh (15) olur beyāz tabāka karniyyenin zāhirinde olur aña eşer ve seḥāb (16) ve ğamām dahı dirler eger karniyyenin ka' rında olursa beyāz ıtlāk (17) olunur ol 'illet şıbyāna ekseriyyā remdenşoñra 'arız olur dimiş

204a

(1) el-'ilāc evvelā tıflın bükāsını def' idüp istirāḥata sa' y ideler ki (2) ağlamaya ve gözünün üzerine muḥallil tılalar ve zīmādlar uralar ez-cümle (3) it üzümünü şıkup şuyı ile ma' an tıflın

alnına ve gözleriniñ (4) kapaıklarına tılā ideler **el-sülāk** gāh olur yine çok ağlamakdan nāṣī (5) tıflıñ gözleri kapaıklarında ħumret ile ma‘an ġalīzāt ‘arız olur sebebi ağlamakdan (6) olan hareketden kapaıklara mādde dökülmek ile cirmini ġalīz ider ve daḥı (7) ol dökülen mādde kapaıkların keşret-i hareketinden nāṣī sūhūnet ḥāşıl (8) idüp bürakıyyete meyl itmekle kapaıklarda ākile peydā olur kirpikleri (9) daḥı dökülür yāḥūd daḡılır **el-‘ilāc** evvelā tıflıñ baldırlarına (10) ve kulaıklarına taḥammüli miḡdārı ḥacāmet idüp ġidā virilür ġidāsı (11) ıslāḥ olunur murzi‘anıñ ġidāsı ve sā’ir tedbiri mādām ki (12) tıflı emzirde her ḥālde der-kārdır kapaıklar üzerine rādi‘ (13) ve ḥiddet ve bürakıyyetini teskīn idici tılālar ve zīmādlar uralar (14) ez-cümle mürdesengi saḥḡ idüp it üzümü şuyı yāḥūd gül şuyı (15) ile zīmād ideler ve gāh bī-gāh gözlerine gül şuyı ve it üzümü (16) şuyı tamladalar emrāz-ı ‘ayndan ekşeriyyā şıbyāna ‘arız (17) olan ‘illetleriñ bu miḡdār zikri ile iktifā olundu

204b

(1) bu kitāb fevā’id-i nişāba intişāb iden erbāb-ı ‘irfāna me’mūldür ki (2) mezkūr olmayanlarıñ daḥı esbāb ‘alāmāt ve mu‘ālecesine (3) vuḡūf taḡşıl ideler v'allāhu'l-muvaffaḡ **emrāzu'l-enf** ḡallāḡ-ı cihān- (4) āferīn celle na‘māuhu insānda ve sā’ir teneffüse muḡtāc olan ḡayevānda (5) burunı ālet-i teneffūs ḡallāḡ eyleyüp ol ‘uzv-ı laṡīfde teneffüsden mā-‘adā (6) nice fevā’id-i ‘adīde mūnderice kılmış ve iki kıṡ’a kemik ile üç (7) ‘aded ġudrūfdan terkīb eyleyüp aḡsen-i taḡvīmde ḡallāḡ eylediği nev-ı (8) beşeriñ yüzlerinde iki gözleri arasında taḡdīr itmekle ḡehre-i zībāların (9) tezeyyün itmiş kemikleri muḡtelifü'l-adlā‘ olan şekl-i müşelleşīde ve ġudrūflarınıñ (10) iki ṡarafda olanları yumşak ve üstlerinde olan ġudrūf anlardan (11) ḡatı olduḡında daḥı ḡikmeti muḡarrerdır içinde olan iki tecvīfe (12) lisān-ı efşāḡ-ı ‘Arabīde munḡureyn dirler munḡureyn meclis vezninde burun (13) deliği dimekdir ol delikler vasaṡa nefy tecāvüz eylediklerindenşoñra (14) biri tekrār aḡız içinde rāci‘ olur aña Türkīce geñiz dirler birisi (15) daḥı geñiziñ üstünde olan muşaffāt didikleri ‘uzvıñ (16) deliklerinden ālet-i şemm olan ḡilmiyyetine şu‘ūd ider ki memeleriñ (17) ucu gibi iki küçük ‘uzvdur insān ve sā’ir ḡayevānāt her şey’i

205a

(1) anıñla ḡoḡular şāmme anlarda vāz‘ olmuşdur her şey’iñ (2) ḡoḡusu ol ḡilmiyyetde olan küçük deliklerden dimāḡa (3) vāşıl olur aḡız içine rāci‘ olan delikten ḡanḡereye (4) ve aḡ cigeriñ ḡaşabesine hevā-yı ḡālīş nāfız olup ḡilmiyyete (5) mūşil olan mecrādan istinşāḡ sebebi ile envā‘ rāyiḡa idrāk (6) olunur ve fuşūl-ı dimāḡ daḥı ol mecrādan ḡārice mūndefi‘ e olur (7) ve enfiñ intihāsında iki raḡīḡ mecrā daḥı ḡallāḡ olunmuş ol mecrā (8) -larıñ gözleriñ pıñarlarına vāşıl olurlar ol ecilden gözlere (9) ḡekilen sürmeniñ ṡa‘mı anlarıñ vesāṡeti ile aḡız içinde lisāna (10) sirāyet idüp zā’iḡa anı idrāk itmekle acımıdır yohsa (11) ṡatlımıdır her ne güne ṡadı var ise bilür ve şoḡan ve şarımşak (12) mişilli şey’ler ḡoḡlandıḡdan rāyiḡa māddelei ḡöze sirāyet idüp ḡözden (13) şu aḡıdır Şeyḡ-i re’īsīñ enfiñ menāfi‘-i

keşiresinden üçü gâyet (14) zâhirdir birisi burunî tecvîfî ve ğuđrûflarınıñ yumşaklığı (15) sebebi ile istinşâka i'ânetdir ki ol tecvîflerde bād- (16) ğîr şeklinde hevâ müctemi' olup dimāğa vuşûlünden evvel (17) i'tidāl kesb ider ba' dehu vâşıl olur egerçi istinşâk

205b

(1) olunan hevânîñ ekşer ak cigere rāci' olur ammā hâliş ve şāfî (2) olanından lüzümü miğdârı dimāğa dağı nāfiz olup ervāh-ı (3) nefsāniyyeye imdād ider 'ale'l-ħuşûş rāyiha aḥvāli istinşâka (4) mevķûfdur menfa'at-i şāniyye buruna ta'alluk iden hevânîñ ba'zı (5) ħurûfîñ taķaṭṭubuna ve sühûlet-i maḥrece i'âneti sebebi ile şavt ve elḥāna (6) imdādı bulunmasıdır menfa'at-i şālişe bi-ḥasebi't-ṭabî'at dimāğdan (7) mündefi' olan fażalâtı setr idüp ol fażalāt ħurûca (8) 'işyān itdiği şüretde insān anı istinşâka olunan hevânîñ (9) i'âneti ile def' ider dimişler fetebārek-allāh aḥsenü'l-ḥālîķîñ burunlara (10) dağı emrāz-ı 'adīde 'arız olur ammā ol 'uzva maḥşûş (11) olan emrāz ve mu'ālecātîñ ekşeri sinn-i şıbyānı tecāvüz idenlere (12) 'arız olmağla mevķûf olduğı ecilden cümlesi iltizām olunmadı (13) ez-cümle buruna maḥşûş olup tıbb kitāblarında taḥrîr olunan (14) emrāzdan biri ḥaşem didikleri 'illetdir ki rāyiha ḥiss olunmasınıñ (15) nuķşānından yāḥūd bi'l-küllîye buṭlānından 'ibāretidir ol 'illetiñ (16) ḥudûşını insān bir şey'in ķoķusu ḥiss itdim yāḥūd itmedim (17) diyü ḥaber virir mertebede bulunmağla muḥtācdır ol ecilden sinn-i ṭufūliyyetde

206a

(1) bulunmayup sinn-i şıbyāya mevķûf olur ammā esnāndan birinde (2) ol 'illet 'arız olduğı şüretde sebepleri muķaddem dimāğda (3) yāḥūd ḥalemelerde sū'-i mizāc sāzec-i bārid mādde-i balğamî yāḥūd südde-i ḥiddeti (4) olur ķanğısından neş'et itdiği 'alāmātından idrāk olup aña (5) göre mu'ālece olunur dağı emrāz-ı enfdendir ki ba'zı kimesne burnunda (6) misk ve 'anber ve sā'ir şey'ler ķoķusunu ḥiss ider ma'a-hāzā ḥāricde (7) biriniñ vücūdı bulunmaz eger ol ḥālet sıtma tutan ādemlere (8) 'arız olursa 'alāmet-i rediyyedendir dimişler anıñ dağı esbābı (9) tefahḥuş eyleyüp aña göre mu'ālece iderler **ceḫāfû'l-enf** burunda (10) ķuruliķ 'arız olmaķ dağı ekşeriyyā sinn-i şıbyāya tecāvüz idenlerde (11) bulunur anıñ dağı esbābı tefahḥuş olup münāsib olan mu'ālecesi (12) tedārik olunur **ķurūḥu'l-enf** burunda envā' yaralar ḥudûşı ve sigiller ve etler (13) bitmesi eṭfālde nādir vāķi' olup şıbyān ve şübbān ve sā'ir insānda (14) 'arız olur marāzlardır anlarıñ dağı mu'ālecelerinde sā'ir a'zāda zuhūr (15) iden ķarḫalar müdāvātı gibi tedbîr olunur her biri maḥallinde beyān olunmuşdur (16) **el-ru'āf** rāniñ zammı ile burundan çıkan ķana ve burun ķanamasına (17) dirler eṭfālde bulunmayup şıbyāna dağı nādir vāķi' olur ekşeriyyā

206b

(1) sinn-i şıbyānı tecāvüz idenlere 'arız olur nitekim Ebuķrāṭdan naķl olundu (2) ammā 'urūzı keşîr ve 'ilāci 'asîr emrāzdan olmağla mu'teberātta yazdıķları (3) ba'zı mücerrebāt

taḥrīr olundu ki luṭf-ı Hakkla kitābımın nef'i cümleye şāmil ola (4) v'allāhu'l-muvaffak ve'l-mu'īn pes gāh olur ru'āf emrāz-ı ḥāddede buḥrān olup (5) kanaması 'alīle nāfi' olur ve buḥrān olduğu buḥrān günlerde zuhūrundan (6) bilinür ḥattā çiçekde ve kızamıkda ve şudā' da ve a'zā-yı bāṭineden dimāğın (7) ve cigerin ve gışaların veremlerinde ve zātü'l-cenb ve zātü'r-riye ve zātü's- (8) şadr didikleri marazlarda burun kanamasının nef'-i 'acibi zuhūra (9) gelür 'ale'l-ḥuṣūṣ z[āt]ü'l-cenbde ḡāyet memdūḥdur ki anda cümlesinden ziyāde (10) nāfi' dir emrāz-ı mezkūreden mā-'adā başında şıkal ve burunda nefḥa (11) olan kimesnelere 'arız olsa ḥiffetleri nümāyān olur Şeyḥ-i re'īs (12) aḥvāl-i 'acibe ru'āfdandır ki ba'zı kimesnelere nāfi' olur zıkr (13) olunan emrāz ve aḥvālde 'arız olunduğu gibi ve ba'zısına (14) dārr olunur mezkūruñ ḡayrıda zuhūra geldiği gibi nāfi' olduğu şüretlerde (15) ḥabsine sa'y olunmaz meger ziyān ifrātla aḳa ol zemān ḥabsine (16) taḳayyüd olunur ammā ifrātındansoñra 'alīlin beşeresinde şufret (17) 'arız olup beñzi şararsa yāḥūd ḳalay rengine olsa yāḥūd

207a

(1) gümü[ş]den zuhūr eylese ḥadden ziyāde arıḳlasa eger ḥabs olunup (2) dökerse daḥı ziyāde aḥṭardan ḥālī degildir dimişler el-ḥāşıl (3) ba'z ru'āf ḳatre ḳatre damlamak ile aḳar ba'zısı ḥāyic (4) olup şıçramak ile cereyān ider sebebi kanın ḡaleyānından olur (5) gāhi baş kemiginiñ altında şebeke-i meşīmiyye ve gışā-yı şulb didikleri (6) perdeniñ eczā'sı olan 'urūḳ ve şerāyinden cereyān ider anların (7) açılmasından 'arız olan ru'āf ekşeriyyā ḳābil-i 'ilāc olmaz (8) şiryān ve 'urūḳdan cereyānlarının farkları şiryāndan gelen (9) kan raḳīḳ ve aşḳar olup şıçramak ile aḳar andan bilinür ve (10) ru'āfiñ ḥudūşı ekşeriyyā şudā' ve iltihāb ve emrāz-ı ḥādde 'aḳabinde (11) olur yāḥūd düşmekden ve urulmaḳdan ḥādiş olur gāh (12) olur dimāğa buḥārāt-ı ḥādde şu'ūdundan neş'et ider şey'leri (13) bā-yı vech-gān ifrātla aḳması ḥaṭarlıdır za'f-ı kebed ve istiskāya (14) ve sā'ir emrāza mü'eddī olunur ve kanları raḳīḳ ve safrāvi (15) olanların ru'āfa isti'dādı şedīd olup ol mişilli (16) ādemleriñ burunları çok kanar el-'ilāc eger buḥrānı olup yāḥūd (17) min ḡayr-ı 'illetiḥi 'arız olursa anıñ tedbiri suḳūṭ-ı ḳuvvet ḥiss olunup

207b

(1) za'fı zāhir olmadıkça 'ilāca mübāşeret olunmamaḳdır ba'zı (2) evḳātda aḳan kan dört rıṭla bālīg olur rıṭ yüz otuz (3) dirhemdir cümlesi beş yüz yigirmi dirhem ider ol güne ifrāt bulunduğı (4) şüretde elbetde 'ilācına sa'y olunur taḳayyüd-ı tāmmlāzımdır evvelā ḳifāl (5) didikleri ṭamardan kan alalar ve bedenlerinin isti'dadı ya'nı kanlarının (6) merāreti sebebi ile mübtelā olanların mizāclarını aḡziyye ve eşribe-i (7) münāsibe ile i'tidāle getüreler ḳifālden kan almak efḍal 'ilācdır (8) ammā burunuñ kanḡı deliginden aḳarsa ol ṭarafda olan ḳifālden (9) alınup ṭamar daḥı az açılmaḳ lāzımdır eger iki ṭarafdan daḥı aḳarsa (10) nevbet ile iki ṭarafdan daḥı alınur ba'z ru'āfdaki ḥarāret-i şedīd (11) ḡaleyānında yāḥūd şerāyiniñ

inficârından ‘ârız olmuş ola yayılınca (12) degin kan akıtmağı vâcib görmüşlerdir ve ru‘âfî hâbis olan edviye (13) ahvâli dahı bu güne tafşîl olunur ki ol edviye yâ şedîdü'l-ķabz (14) ya şedîdü't-tedbîr yâhûd şedîdü't-tağlîz ve't-tecmîd yâ şedîdü't-tağaddiyye (15) yâhûd hâdde-i muhriķa yâ zû'l-hâşşadır ya‘nî burun kanının habs (16) idici edviye ziyâde ķabz idici yâhûd şovudıcı yâhûd koyuldıcı (17) ve lüzûcet virici yâhûd a‘zâyı yakup ķabuklandırıcı yâ bi'l-hâşşa

208a

(1) tutucu olur ve edviye-i mezkûreniñ ba‘zısı evşâf-ı mez- (2) küreniñ ikisi yâhûd üçüni cāmî‘ olur anlardan ķābızātu'r- (3) ru‘âf ya‘nî burun kanını tutucu olanlar lihyetü't-teys (4) ‘uşâresi akākıyâ ve cüllenâr ve gül ve ‘ades ve ‘afş ve böğürtlen ve (5) emrûd ve ayva ve ‘aşa'r-râ‘î ve bunlarıñ emşâli evrāk ‘uşâreleridir (6) müberridât afyûn ve kâfûr ve bezrû'l-benc ve marul tuhmı ve söğüt (7) yaprağı ‘uşâresi ve anlarıñ emşâlidir ki tedbîrleri ile kanı (8) tutarlar muğarribât degirmen taşınıñ ğubârı ve diķâķu'l-kündür ve anlarıñ (9) emşâlidir anlardañ tutķallık olmağla kanı habs iderler muhriķât zâcât (10) ķulķuţâr ve bunlarıñ emşâlidir ammâ muhriķâtıñ isti‘mâllerinde ihtiyât lâzımdır ki (11) burunuñ içini yara iderler zû'l-hâşşa revşû'l-hımâr ve bâdrûc ve na‘nâ‘ (12) ‘uşâreleri ve anlarıñ emşâlidir pes ru‘âfdan hafîf olanlara yalnız (13) se‘ûtât ile ‘ilâc olunmak kâfî olur eşyâ’-yı mezkûreden mümkünu'l- (14) huşûl olanlara taķşîl idüp se‘ût ideler ammâ anıñ mişlî (15) müdâvâtda müdâvemet olunup vakten ba‘dehu vakıt isti‘mâl olunmağla (16) muhtâcdır bu bâbda tâze hımârın tersiniñ şıķındısı ‘acîbü'n-nef‘dir (17) dimişler bu bâbda se‘ûtât-ı müfrede ve mürekkebe ekşer min en yuhşâdır

208b

(1) fetâilü'r-ru‘âf örümcek ağından fetîl yapup mürekkebe baturalar (2) buruna şokalar eger iķtizâ iderse mürekkeb bulaşdırdıķdanşoñra (3) ğubâr olmuş zâc ekeler nefûhât nefhiñ cemî‘idir Türkîde üfürmege (4) dir bu maħalalde ru‘âf kanı dökmek içün maşura ile üfürdükleri (5) devâlar ma‘nâsınadır atlıye ve neţûl ‘alîliñ alnına ve ķafasına (6) münâsib tılâlar urulup ve münâsib olan şular ile yayķamak (7) dahı nâfi‘dir ve sâ’ir münâsib olan tılâlara dahı sa‘y olunur (8) ba‘z maħalalde ‘alîl şovuk âb-zene ķonmağla muhtâc olur ru‘âf-ı sa‘b (9) olduğı şûretde faşdıñ vücûbı ve hacâmetiñ lüzûmı zıkr (10) olundı ve ‘alîliñ memeleri altına ve kebedine ve tıhâline ve sâ’ir etrâfına (11) ķuru şîşeler urulup baldırlarına hacâmet itmek lâzımdır (12) şîşeler dahı faşd gibi taraf-ı muvâfıķa urulur ve ķollarını (13) ve uyluķlarını elem vermeyecek mertebe bağlamak dahı ķaţ‘-ı ru‘âf (14) ider çuķa kenârı ve anıñ mişilli bağlamak şey’ler ile bağlayalar (15) hattâ eger ķol ve eger uyluķ bağlamak murâd itdikde yukarıdan (16) başlayup aşğa toğrı şaralar ya‘nî koltuğundan bileklerine degin (17) ve butdan ayaklarına inince bağlayalar ve rıfķ ile huşyeteyni çekilmek

209a

(1) daḥı ‘acībū'n-nef' dir dimişler Şeyḥ-i re'īs gāh olur ru'āf-ı şedīde (2) mübtelā olan kimesneler ‘ilāc tedbīr olmayup sebeb-i memāt olur (3) kaniñ ebdānda kılet ve keşretine binā'en ‘ale't-tevālī yigirmi rıtlā (4) deḡin ve ba'zısında yigirmi beş rıtlā muntehī olunca şaḡ ıalup (5) ba' dehu fevt olur dimişler nāmıku'l-ḥurūf faḡīr vūzerādan (6) biriniñ bir ḥidmet-kārına vāḡı' oldı gördim sebebi bir kimesne (7) yüzine ḥaḡā'en ḡabānce ile urmuş ‘ale't-tevālī kan seyelān (8) itmege başladı mu'ālece-i mezkūreniñ ekşerini ‘amele getürdik (9) müfīd olmayup vefāt eyledi Rabbu'l-‘ibād muvaḡḡid ḡullarına (10) şıḡḡat ve selāmet iḡsān eyleye **kesrū'l-enf ve raḡḡe** Mirātū's-şifā (11) mü'ellifi Mes'ūd bin Ḥakīmü'd-dīn buruna kırılmaḡ ve ezilmek ‘arız (12) olduḡını ve mu'ālecesini yazmışlar sinn-i şībāda vāḡı' olması (13) iḡtimāl-i keşire ile muḡtemel olmaḡla beyāna taşaddī olunup (14) mu'ālecesi daḥı ḡıkr olundı ol ‘illet ilā-fette vāḡı' olduḡda (15) ‘ilācı buruna penbe ḡoldurup üzerine bu ḡımād uralar şıfatı (16) şabır ve mürr-i şāfī ve māş ve za'ferān ve rāmik ve sükk ve kil-i Ermeni (17) ve ḡaḡmī yapraḡı bunlarıñ cümlesi yāḡūd ba'zısı aḡz ve saḡḡ olunup

209b

(1) ısıcaḡ şuyı ile taḡmīr olunduḡtanşoñra üzerine ḡılā olunur (2) rāmik bir terkībdir ḡünā-ḡün nüşḡaları yazılmışlar ammā sehlū'l- (3) me'āḡız ve ḡalīlū'l-ḡıyme olup nef' i ḡī-ḡıymet olana mu'ādil (4) olan bu nüşḡadır ki ḡıkr olundı iki rıtl maḡı ve bir rıtl (5) nar ḡabı ve bucuḡ rıtl şamḡ-ı ‘Arabī ve rubu' rıtl ḡara boya cümlesi (6) aḡz ve saḡḡ olunup üç rıtl ‘aseli ḡıvāma getürdüktenşoñra (7) eczā'-yı mezkūre ḡammla ḡurşlar düzilür ve muḡaddemā ḡıkr olunduḡı (8) gibi ḡünde bir iki def'a tecdīd olunup ol maḡalḡde rıḡḡla şūret-i (9) aşıyyesine getürmege mübāşeret olunur v'allāhu'l-muvaffaḡ ve'l-mu'īn (10) **el-zükkām ve'n-nezle ve's-su'āl** ekşerıyyā eḡıbbā zükkām ve nezleyi emrāz-ı dimāḡa (11) a'ḡādında yazup öksürüḡi emrāz-ı şadr ve riyede taḡrīr itmişler (12) Şeyḥ-i re'īs zükkām ve nezleyi emrāz-ı enfde yazup su'ālī şadr ve riye (13) marazları maḡallinde yazdılar nefsü'l-emrde zükkām ve nezleden her biri seyelān- (14) u'l-mādde mine'd-dimāḡ ya'nī dimāḡdan aḡaḡı mādde dökülmek ma'nāsına (15) olduḡı emrāz-ı dimāḡıyyeden ma'dūd olmasına münāsib olur (16) eḡerḡi ol mādde burun yoluna maḡşūşa olmayup ḡāhi şadr ve rıyeye (17) daḥı dökülür ammā burundan seyelānı ḡāḡir olmaḡla emrāz-ı enfden ‘add

210a

(1) olunmaḡ daḥı evlā olur ‘Allāme-i Ḳureyşī Müceḡ metninden zükkām (2) ve nezleyi emrāz-ı enfde yazup öksürüḡi boḡaz marazlarından (3) ‘add itmişlerdir ammā öksürüḡi boḡaza taḡşış itdikleri (4) ḡend-ān münāsib degildir bā-yı vech-ḡān şıbyāna ‘arız olan (5) zükkām ve nezle bu maḡalḡde beyān olunup öksürükleri daḥı aña ilḡāḡ (6) olunmaḡ enseb

görüldi zîrâ Şeyh dağı emrâz-ı şıbyânda anları (7) bir maḥallde yazmışdır pes zükkâm ve nezle ‘ale'l-ıtlâk seyelânü'l-mâdde (8) mine'd-dimâğ ta' bîr olundığı ecilden kağı a' zâda nâzil olursa (9) olsun isimde müşterek olup hem zükkâm ve hem nezle ıtlâkı (10) şaḥîḥ olur eṭṭibbâdan ba' zısı anlarıñ her birini nâzil oldukları (11) ‘uzv i' tibârı ile taḥşîş eyleyüp boğaza ve göğüse ve aḳ (12) cigere nâzil olan nezle ve buruna nâzil olana zükkâm dimişler (13) ba' zılar dağı cemî' isine nezle ıtlâk itmişlerdir lâkin buruna (14) nâzil olan mâdde burunda olan kuvvet-i meşâmme sedd eyleyüp (15) bir şey'i koḳmağa mâni' olma ve raḳîḳ ve mütevâtir olduğu cihetden (16) göze ve yüziñ cildine dağı süḥûnet ihdâş eyleye zükkâm tesmiye (17) olunması zâhir ve ercaḥ olur su' âl ise bi'l-ittifâḳ göğüsün

210b

(1) ve aḳ cigeriñ hareketlerinden 'ibâretdir ki taḥî'at ol hareket (2) ile aḳ cigere ve aña muttaşıl olan a' zâya vâki' eziyyeti (3) def'e sa'y ider bunlar mehmâ-emken bilindikden soñra (4) ma' lûm ola ki emrâz-ı mezkûreden her biri şıbyâna (5) 'ale'l-ḥuşûş eṭfâle keşret üzere 'arız olmağla (6) mehmâ-emken her biriniñ esbâb ve 'alâmât ve mu' âlece- (7) leri taḥrîr olundu evvelâ eṭfâliñ dimâğları ruṭûbet (8) üzere olmağla nezleleri dağı çok olup (9) zîrâ anlar muḳaddemâ zıkr olundığı üzere raḥm-i mâderiñ (10) ḥarâretine i' tibârdan soñra ḥâricde şovukdan (11) mutazarrır olmağla dimâğlarında mâdde muḥtebes olup (12) esbâbdan bir sebep ile aşğa döküldükde eger buruna (13) nâzil olursa zükkâm ḥâdiş olur eger boğaza (14) ve aḳ ciger taraflarına dökülürse öksürük 'arız (15) olur. Gâḥ olur öksürük ile zükkâm dağı ma'an (16) bulunur **el-'ilâc** ikisiniñ dağı 'ilâcı tıflı (17) ḥammâm-ı mu' tedile koyup başına vâfir ısıcaḳ şu

211a

(1) dökeler ve ḥammâmdan çıkardıkdan soñra şoḡukdan (2) muḥâfaẓa eyleyüp başını ziyâde örteler 'ale'l-ḥuşûş (3) kış günleri ola ve dilini 'asel yâ tuz ile ovmağa (4) mübâşeret eyleyüp alını parmak ile başalar tâ ki (5) çok balğam kuşup ifâḳat bula ammâ eger öksürük (6) zükkâm ile olmazsa sebebi göğüs altlarında olmuş (7) olur 'ilâcı tıfla la' ūḳlar yidüreler bu la' ūḳ (8) Şeyhiñ muḥtârıdır **şıfatı** zâmğ-ı 'Arabî. ve keşîrâ. ve ayva (9) çekirdegi. biyan balı ve fânîz 'ale's-seviyye aḥz (10) olunup ayva çekirdeginden mâ-'adâsı daḳḳ olunup (11) ve ince elekden elendikden soñra ayva çekirdeki lu' âbı (12) ile la' ūḳ ideler aḥşam ve şabâḥ birer miḳdâr (13) virilür. 'alâmet balğam çok olduğu şüretde (14) boy tuḥmı dağı zamm olunmağı iḥsân istiḥsân (15) itmişler. öksürüğüñ envâ' mu' âlecâtı ma' rûfedir (16) ancak eṭfâle ve şıbyâna münâsib olanları (17) taḥşîle sa'y oluna. ve murzi' ası dağı ağziye-i

211b

(1) ḡalîẓeden men' olunup münâsib devâ'lar vireler ve (2) murzi' ayı ḥammâm-ı mu' tedile müdâvemet itdirmek dağı (3) enfa' dır **emrâzu'l-fem ve'l-liḡe ve'l-lisân ve aḥvâlü'l-** (4) **esnân**

ma'lûm ola ki insânîñ ve sâ'ir hayevânîñ (5) ağızları zâhiren iki tudağ ve dişler ve lisândan (6) mürekkeb bir 'uzv-ı şerîfdir ki fâ'idesi gıdâyı (7) mi'deye ve hevâyı dimâğa ulaştırmaktadır ve hayevânâtta (8) şavtıñ ve insânda tekellümün vi'âsıdır ya'nî şavt (9) ve kelâm bi-halk-ullâh te'âlâ anıñ içinde hâşıl olur (10) zarfıdır lâkin kelâmıñ temâmı lisâna mevķûfdur ve (11) dudaklar lahm ve 'aşab ve 'adâleden maħlûk iki (12) 'uzv-ı laţîfdir ki ħîn-i sūkunda dişleri ve lisânı (13) örterler ħüsn ve cemâl ve melâhatı müştemil oldukları (14) bi'se her kese 'ayândır. Erbâb-ı teşrîh tudağlarıñ (15) ħilkatinde üç fâ'ide-i zâhire vardır. Birisi ba'zı (16) eşyâ' duħûlünden ve dâ'imâ hevâ işâbetiyle qurılık (17) ħudûşundan ħırâsetdir. İkincisi tekellüme i'ânet

212a

(1) ve gıdâ âsân bel'e. Ağızda ba'zı şey'i atmağa ve ba'zı (2) şey'i şovurmağa daħı âletdir. Üçüncüsü ba'zı şey'i (3) ısıрмаğa i'ânetdir dimişler dişler 'an-ķarîb (4) tafşîl olunur. Dil daħı bir 'uzv-ı şerîfdir ki (5) lahm-ı saħîf ve şerâyîn ve evride ve a'sâb ve 'adâlâtta (6) mürekkebdır. Ve on ve belîğine iki bölük halk olunup (7) ikisini bir ħışâyâ setr itmemele iki kıt'a olduğı bilinmez (8) fâ'ide-i celîlesi kelâmıñ itmâmına âletdir. Tekellüm anıñla ħuşul- (9) pezîr olur. ve me'kûlât ve meşrûbâtıñ ta'mı anıñla (10) bilinür. ve gıdâyı çignemekde ve döndürmekde ve yutmağda (11) i'âneti muķarrerdir. ve diliñ dibine bez gibi bir kıt'a (12) et muttaşıldır. Aña müvellidü'l-lu'âb dirler. Lu'âb (13) ağız içinde olan ruķûbetdir ol ruķûbetiñ (14) daħı menâfi'-i 'adîdesi vardır. Fetebârek-allâh (15) aħsenü'l-ħalıķîñ. pes ağıza 'arız olan emrâzdan (16) daħı ķâ'ide-i sâbıķa üzere ekşeriyyâ etķâle (17) 'arız olanları taħrîr olundu. **El-ķulâ'** Türkîce

212b

(1) ağız ağrısı dimekdir. Ekşeriyyâ etķâliñ ağızları içinde (2) ve diliñ saţĥlarında 'arız olur sivilcelerdir (3) gâhi tağılup biri birine ulaşmağla yara olur (4) eger müte'affin olursa aña âkile dirler mâddesi (5) aħlât-ı erba' adandır anıñ için dört dürlü (6) olup. Kırmızı. ve şarı. ve beyâz. ve siyâh olur (7) siyâh olanı ħâyet yaramazdır. Zîrâ ihtirâķ-ı şedîde (8) delâlet ider. Yâĥûd ziyâde şovukluk ħalebesinden (9) yâĥûd sevdânıñ istilâsından neş'et ider ki (10) anlarıñ keyfiyyeti vefâtıñ ve ħayâtıñ keyfiyyetine delâlet (11) münâfi olmağla siyâh olanı maħûf olur. Eslem (12) ve ķorkusuz olanı kırmızı olandır ki aħlât- (13) dan taḅ'a maħşûş olan ķana delâlet ider ve (14) ve veca' ve elem cihetinden eşedd olup tıfla ıztırâb (15) vireni şarı olandır ki ħârru'l-mizâc ve ķaviu't-te'sîr (16) şafrâyâ delâlet ider. Ĥafîf ve sâkin olup (17) tıfla ziyâde elem virmeyeni beyâz olandır. Lâkin

213a

(1) balğamıñ mizâcı bârid ve raḥb olup ħalîz olmağla (2) müddeti uzun olur. ve bu marazıñ ekşeriyyâ etķâle (3) etķâle 'arız olduğına sebeb anlarıñ ağızlarıñıñ (4) ve dilleriniñ perdesi

ğāyet yumşak olmağa bir şey' (5) toqunmağa mütehammil olmaz kanda kaldıki südüñ (6) mā'iyet ve bu rikqatine taḥammül eyleye. Zīrā südüñ (7) şuluğı ve acılığı ağızlarına eziyyet virüp (8) ḳulā' ırāş eyler. ve bu maraz üç vechle 'usretü'l- (9) bür'dür geç def' olur. Zīrā lisān dā'imü'l-ḥareke (10) ve ağız pür-ruḫbetdir. ve cildi raḳīḳ ve yumşaktır (11) bu üç sebeb bür'e māni' olduğu zāhirdir **el-'ilāc** (12) Şeyḫ-i re'īs eṭfāle 'arız olan ḳulā' ın müdāvātında (13) lāyık olan üçinci kitābda ağız ağrısı mu'alecelerinde (14) ḥafīf olanlar ile 'ilāc olmağdır. Çok kerre (15) yalnız benefşe çiçeği ve gül kurası ile bir miqdār (16) za'ferān saḫḳ olunup ağız içine ekmek kifāyet (17) ider. Kezālik marul it üzümü ve semiz ot

213b

(1) 'uşāreleri biri birine mezc olunup penbe ile (2) ağız içine sürülmek kāfīdir dimişler. Şurrāḥdan (3) Mesīḫī Şeyḫiñ bu ta'yīni şıbyāna 'arız olan envā' (4) ḳulā' dan beyāz olana maḥşūşdur. Yoḥsa siyāh (5) olduḳda lāyık olan ḳavī müdāvāt ile mu'alece (6) olunmağdır. Evvelā eger şabī ḥacāmete mütehammil ise (7) baldırlarına ḥacāmet ideler. Eger mütehammil degil ise (8) murzi'asından faşd idüp ğıdāsını taḥfīf (9) ideler. ve şıbyāniñ ağızına bu zerūri ekeler **şıfatı** (10) semiz otı tuḫmı ve ṭabāşīr. ve ḳuru kişnic. ve nar çiçeği ve (11) ve summāk ve şebb-i Yemānī her birinden iki cüz'. ve za'ferān (12) nişf cüz'. ve günlük rubu' cüz' cümlesi muḥkem saḫḳ ve mezc (13) olunup birer mişḳāl miqdārı ağız içine ekilür (14) ḥattā iḳtizā itdikde ol devāya bir miqdār kāfūr daḫı (15) zamm olunur dimiş. Nefsü'l-emrde Şeyḫiñ mu'alece-i (16) ḥafīfe ta'yīn eylediği ḳulā' dan beyāz ve ḥafīf (17) olanlar için olduğu muḳarrerdur. Zīrā 'uşāreler zıkrinden

214a

(1) sonra eger ḳulā' daḫı ḳavī olursa biyan kökini (2) yaḳup ve saḫḳ idüp ekeler didüğü anı mübeyyindir (3) bu terkīb daḫı şıbyāniñ beyāz olan ḳulā' ına nāfi' dir (4) **şıfatı** mürr-i şāfī. Mażı ḳuşūru'l-kündür 'ale's-seviyye aḫz (5) ve saḫḳ olunup 'asel ile günlük daḫı maḥlūten ṭlā oluna (6) gāḥ olur yalnız ekşi fūvve turp rubbı ve ḳoruḳ rubbı (7) kifāyet ider mażmaza mümkün olursa mażmaza itdüreler (8) eger mümkün degil ise ağızına ve diline süreler. Eger ol (9) 'illet daḫı aḳvā olursa bu terkībi ekeler **şıfatı** (10) zerde-çüb. Nar ḳabı. ve nar çiçeği. ve summāk her birinden (11) altışar dirhem mażı dört dirhem ve şebb-i Yemānī iki (12) dirhem cümlesini saḫḳ idüp ağız içine ekeler. ve daḫı (13) ma'lūm ola ki eṭfāliñ ağızlarına mu'alece idḫālinden (14) muḳaddem bal şarābı ile yıḳayup ba'dehu zıkr olunan (15) müceffifātı isti'māl ideler ğāyet nāfi' dir. Ḥuşūşen māddesi (16) balḡamī ola daḫı enfa' olur. ve bu terkīb daḫı beyāz olan (17) ḳulā' a nāfi' dir **şıfatı** 'afş. ve gül kurası her birinden

214b

(1) bir cüz'. za'ferān nişf cüz' cümlesi aḫz ve saḫḳ olunup (2) gül yağı ile ṭlā olunur. Siyāh olan ḳulā' a bu ḳayrū- (3) ṭīyi isti'māl ideler **şıfatı** yaş kişnic. ve hindibā. ve it (4) üzümü

‘uşâreleri. ve gül yağı her birinden birer cüz’ sarı (5) bal mûmı nışf cüz’ cümlesi nâr-ı hafîf ile âheste (6) tabh olunup temâm muhtelişe olduğda ba‘de’t-tebrîd şıbyânîñ (7) diline tılâ eyleyeler. Eger büşûrât biri birine ulaşup (8) qarha olursa bu terkîbi tılâ eyleyeler **şıfatı** mürdeseng (9) ve üstübeç ‘ale’s-seviyye ahz ve sahk olunup gül yağı. ve bal mûmı (10) ile merhem olundukdan sonra ağzına tılâ olunur. Eger harâret-i (11) şedîde bulunursa bir miqdâr kâfur dahı zamm olunur (12) mercânı yakup külünü ekmek dahı kulâ‘ın envâ‘ına nâfi‘dir (13) kulâ‘ münde fi‘ olduğdan sonra eger diş etlerinde ve dilde (14) qarhanın âşârı bâkî qalursa tuzlanmış balığı yakup (15) külünü ekeler. ve murzi‘asına marul ve hindibâ ve semiz otı (16) bûrânîleri. ve bunların emşâli ağziyye yidürüp. Nar şerbeti (17) ve tatlı nar suyu ve alma ve emrûd ve ayva ‘uşâreleri içürelir

215a

(1) huşûşen tıflıñ üst damağında ve merîsinde büşûrât (2) ‘ârız olmağla emmege kudretleri olmayup külfet ve ıztırâba (3) mübtelâ olalar ol şüretde murzi‘aya bârid ve qâbız gıdâlar (4) vireler hısrımıyye summâk mişilli ve tıflıñ mi‘desine bu (5) terkîbi zımâd ideler **şıfatı** şandal. ve gül kurusu ‘ale’s-seviyye (6) ahz olunup bir miqdâr kâfur ve bir miqdâr pîr za‘ferân (7) zamm olunur. söğüt yaprağı ve kaya korusu ‘uşâreleriyle (8) mezc olunup zımâd olunur. ve terkîb-i mezkûre tabâşîr ve semuz (9) tuhmı hılt olunup tıflıñ ağzına dahı ekilür. Ol eşnâda (10) tıflıñ beşigine söğüt yaprağı döşeyüp üzerinde uyutmak (11) dahı ‘ilâcdır **evrâmü'l-lişe** gâh olur etfâlin diş etlerinde (12) ve çeñeleriniñ etrâfında olan veterler maħallinde verem ve ol (13) veterlerin kendilerinde teşennüc hâşıl olur huşûşen dişleri (14) bitmege başladığı hinde elbette ol emrâzıñ zuhûrı (15) keşîr olur **teşennüc** ahvâlî muqaddemâ zıkr olundu. Ol teşennüce ve cigerleriñ (16) nevâhîsinde boğaz taraflarında ‘ârız olan vereme ‘avâm (17) boğaz oldu. ve nisvân tâ‘ifesi çeñesi düşdi dirler. Ol

215b

(1) eşnâda etfâle ‘ârız olan veca‘ ve elemnden nâşî muẓtaribü'l- (2) ahvâl olurlar. ve yürekleri dahı sürüp ‘azîm zahmet çekerler (3) ol veca‘ ve ıztırâbıñ ve ishâlin sebebi bi-emr-illâh te‘âlâ dişleri (4) bitmege ser-âgâz itdikde diş etlerini yarmak ile teferruk-ı ittişâlden (5) nâşî veca‘ ‘ârız olur. Aşlında ‘uzvları za‘îf ve dimâğları (6) râtıb olmağla veca‘ sebebi ile. Ol ‘uzv-ı za‘îfe fazla-yı dimâğ (7) dahı munşabb olup evrâm ve veca‘a ve ishâle bâ‘iş olur (8) **el-‘ilâc** ishâlleriniñ ahvâlî ‘an-qarîb zıkr olunur ki. Ol (9) maħallde tutmak câ‘iz degildir. Ammâ vera‘ ve veca‘larını def‘de evvelâ lâyıq (10) olan lişelerini ve çeñeleriniñ etrâfını edhândan benefşe yağı (11) ve papadya yağı. ve turağ otı yağları kanğısı mümkünü'l-huşûl olur ise (12) ‘asel-i muşaffâ ile mezc idüp parmak ucu ile âheste temrih ideler (13) yalnız hâliş zeyt yağı ve tavşan beyni tılâ olunmak dahı nâfi‘dir (14) huşûşen diş maddesinde tavşan beyniniñ hâşşası muqaddemâ zıkr (15) zıkr olunmuş idi. Bal ile termentin sürülmek dahı ‘ilâc-ı müfîddir. ve hevâda (16) bürüdet olduğu şüretde tıflıñ başına

muḥallil ve münevvim. ve mesken- (17) ü'l-evcā' olur neṭül isti' māline müdāvet ideler. Bu neṭül Şeyhî

216a

(1) muḥtārıdır **şıfatı** turaḳ otı ile papadya 'ale's-seviyye aḥz ve ṭabḥ (2) olup başını i'tidāl üzere ısıcaḳ şu ile yayḳayalar ve lākin (3) şovuk işābetinden şaḳınalar **Aḥvālū'l-esnān** ma'lūm ola ki ḳādir-i (4) muṭlaḳ te'ālā şānuhu efrād-ı beşeriñ cümlesinde. Eşnāf-ı ḥayevānātıñ (5) ekşerinde dişler ḥalḳ eyleyüp anlar içün menāfi'-i 'adīde taḳdīr (6) eylemiş bu maḥalde esnān-ı insān maḳşūd-ı bi'l-beyān olmaḡla anlarıñ dişleriniñ (7) ḥavāşş ve fā'ideleri taḥrīr ve taḳrīr olunur. evvelā insānıñ sâ'ir (8) a'zâlarına nisbet dişlerine maḥşuş olan aḥvâlden birisi budur ki (9) insān daḡı ana raḥminde iken a'zâ-yı müfredde ve mürekkebeleri cümle itmām-peḫīr (10) olup dişleri toḡduḡdan soñra zuhūra gelür. Anıñ daḡı müddeti (11) muḥtelifdir ba'zı eṭfālde vilādetden toḡuz ay soñra bitmege ba'zısında (12) taḳdīm. ve ba'zısında daḡı te'ḥīr bulunur. Ba'zı ezminde birḳaç (13) dişleri bitmiş tıfl vücuda geldiğini ḥikāye iderler. Dört sene (14) ana raḥminde meḳş idüp cümle dişleri bitmiş toḡmaḳ daḡı vāḳi' olduḡı (15) ḥikāyesi muḳaddemā müddet-i ḥaml beyānında naḳl olunmuş idi. Vāḳi' (16) olduḡı şürette *e'n-nādirū ke'l-ma'dūm* ḳabilinden ma'dūd olur (17) şāniyen şıbyānıñ ba'de'l-vilāde biten dişleri yedi yaşlarına girdikten

216b

(1) soñra bi't-ṭab' dökülüp tekrār yine biter ol ḥuşuşda cārī (2) olan ḥikmet bārī 'an-ḳarīb naḳl olunur. Şālīşen dişleriñ (3) sākıṭa olup yine bitmesi cemī' 'ömrde bulunmayup zıkr olunduḡı (4) üzere ba'zı müddete maḥşuş olur. Sâ'ir a'zâ anlarıñ gibi (5) degildir zīrā a'zâ-yı müfrededen ba'zısı āfet-peḫīr olup (6) mün'adim olduḡı şürette tekrār bitmez kemükler ve şiryānlar gibi (7) ve ba'zısı sīn-i 'ömrden ḳanḡı yaşda olur ise olsun (8) mün'adim oluḡdan soñra yine yirine gelür belki daḡı ziyāde (9) ḥāşıl olur. İnsānıñ eti ve yaḡı gibi anıñçün arıḳ ādemleriñ (10) semizlendiḡi ve semuz ādemleriñ arıḳlandığı nümāyāndır. Rābi'an (11) bi-ḥalḳ-ullāh te'ālā dişleriñ tekevvün itdiḡi mādde sâ'ir a'zānıñ (12) tekevvün itdiḡi māddeye muḡāyirdir. Zīrā muḳaddemā naḳl ve beyān (13) olunduḡı üzere a'zâ-yı müfredeniñ ba'zısı menīden. (14) ve ba'zısı ḳandan mütevellid olup ikisinden ma'an mütevellid olmuş a'zâ (15) a'zâ yokdur. Ammā dişler menī mizācında olan ḳandan mütevellid (16) olduḡı 'an-ḳarīb zıkr olunur. Ḥāmisen dişler ziyāde şalābet (17) üzere ḳatı belki kemükden pek iken ısıcaḳ ve şovuḡı ḥiss ider

217a

(1) ve elem virecek şey'lerden müte'ellim olup ḡāyet veca' ḥāşıl ider (2) ve uyuşdurur şey'lerden uyuşur ve ḳamaşur. Sâ'ir a'zâ anıñ (3) gibi degildir. Sādisen dişleriñ vaz'ı sâ'ir a'zāya muḡāyirdir ki (4) bir ṭarafı çeñe kemüḡine muttaşıldır. Sâ'ir eṭrafı meḳşūfe ḡüyā her

biri (5) bir nihâl-i mevzûndur. Sâbi‘en dişler dâ‘imâ büyümededir ancak anlarıñ (6) nemâsına aţ‘ime çiynek mâni‘ olur büyütmez anıñçün karşusunda eşi (7) bulunmayan dişin büyüdiği nümâyândır. Türkice aña dişlenk dirler (8) şâminen anlar sinn-i şüyûhetde fî'l-haķīka kısalur. Ammâ dipleriniñ (9) eti yinmek ile bakılsa uzun gösterir. Tâsi‘en dişleriñ çeñe (10) kemükleri ħufresine ittişâli sâ‘ir mufaşşallara kıyâs ile ġâyet (11) istiĥkâm üzere bulunduğundan mâ‘adâ ‘acîbü't-terķibdir. Onıncı (12) ħâşşa dişleriñ mufaşşalları ol mertebe müstaĥkem iken ba‘zı sebebdan (13) teķalkul ya‘nî ħareket ‘arız olur bu on ħâşşa sâ‘ir a‘zâda (14) yokdur. Bu daĥı ma‘lûm ola ki dişler a‘zâdan ma‘dûd olup (15) tırnaķda ve saçda ihtilâf olunmağın ba‘zı eţibbâ anları daĥı (16) a‘zâ-yı müfrededen ‘add itmişlerdir. Ammâ kibârîñ muĥtârları üzere (17) tırnaķ ve saç fî'l-haķīka a‘zâdan olmayup şebîh-i bi'l-a‘zâ

217b

(1) ya‘nî a‘zâya beñzer şey’ler tesmiye olunmuşdur. Aña binâ‘en dişleriñ ħavâşşı (2) ta‘bîr olunan aĥvâliñ ba‘zısı anlarda bulunsa umûr-ı mezkûre (3) dişler ve ħâşşa olduğına ħalel virmez ve dişleriñ soñra (4) bitmesi a‘zâ-yı aşliyyeden ‘add olunmağa mâni‘ degildir. Ancak kemük (5) nev‘indenmi yoĥsa siñirdenmi. ve mādde-i tekevvünleri nedir ebeveyniñ (6) menîlerdenmi yoĥsa kıandanmi ħâşıl olur. İhtilâf olunmuşdur (7) eţibbâ-yı müteĥaddimîn dişleriñ kemük olduğına zâhib olup (8) cirmi kıuru ve pek olması ve kıırılmağa kıabiliyyeti. ve yirinde tûrurken (9) ignelenmek yâĥûd bir âlet ile yoĥlamak lâzım gelse şâĥibi elemiñi (10) idrâk itmedigi kemik olunmasına delâlet ider. Didiler. Câlîñüs (11) daĥı bu mezĥebi ihtiyâr itmişlerdir. Müte‘ahĥirînden ba‘zı a‘şâb olmasına (12) zâhib olup dişler ħarâret ve bürûdet ve leyyin ve şalâbeti ħiss (13) iderler. ve elem ve veca‘ı ve ħikkeyi idrâk idüp ekşi şey’lerden (14) kıamaşurlar. Ol kıamaşmak ħader ya‘nî uyuşmaķdır ħader ise (15) siñirlere maĥşûşdır didiler. Ba‘zı eţibbâ mezĥeb-i ferîķ-i evveli (16) terciĥ eyleyüp dişleriñ kemik olduğı muķarrerdir. Lâkin dişler (17) ħassâsdır kemükde ħiss olmaz dinilürse. Ol idrâk ‘aşab-ı

218a

(1) dimâġiyyeden inüp dişleriñ dibine muttasıl olan şu‘belerden (2) neş‘et ider. ħarâret ve bürûdeti. ve veca‘. ve ħikkeyi ve sâ‘ir (3) ‘avârızı daĥı idrâk ider. Ol şu‘belerdir yoĥsa dişleriñ (4) kendi zâtında ħissi yokdur diyü ħükm itmişler. Şeyĥ-i re‘îs (5) dişleriñ a‘zâ-yı âliyyeden olduğına zâhib olmuşlar. ve bir (6) dişe âfet işâbet eyledikde ba‘zı eczâ’sına fesâd sirâyet (7) idüp ba‘zı eczâ’sı sâlim kıaldığı aña delâlet ider. Bu ħâlet (8) ‘azîmü'l-cüşse olan ħayevânâtın dişlerinde nümâyândır. Ebû Sehl (9) Mesîĥî ve ekşer kibâr daĥı a‘zâ-yı âliyyeden olmak kıarafını terciĥ (10) itmişlerdir. Nâmıķu'l-ĥurûfiñ egerçi terciĥ eylemek ħaddim degildir (11) ammâ dişleriñ a‘zâ-yı âliyyeden ma‘dûd olması sâ‘ir aĥvâlden (12) kıaţ‘-i nazar mücerred kemik diyenler ile siñir ‘add idenleriñ biri (13) birilerine olan

mu'āraza ve münākażalarından mu'arrā oldığıçün (14) her vechle müstaḥsen görünür. Allāh-ı a'lem bi-ḥaḳīḳu'l-ḥāl (15) bundan soñra ma'lūm ola ki dişleriñ mādde-i aşıyyesi (16) beyānında ba'zılar ebūnıñ menisinden bākī ḳalmış mādde'dir ki (17) şıbyānıñ çeñe kemüklerinde muḥtebes ḳalup zuḥūrı maḥallinde bi-emr-illāh

218b

(1) u'l-melikü'l-ḳadīr. Andan ḥuṣūl-peḳīr olur dimişler. ve ba'zılar (2) ğıdādan ya'nı ḳandan ḥāşıl olmasına zāhib olmuşlar. Ferīḳ-i (3) evvel ğıdādan ḥāşıl olduğunu men' idüp. Eger aşı ğıdā (4) olsa idi her bār kırıldıkça. ve çıktıkça yirine āḥer (5) diş bitmek lāzım gelür idi ḥāl bu ki insān ḥayevātında olduğça (6) ekl ve şürbi ve mehmā-emken bedeninde ḳan ḥuṣūli mevcūd iken (7) ba'dehu sinnü'l-nemā telef olan dişler tekrār bitmez diyü ğıdādan (8) olduğunu men' ve ḳadḥ eylemişler. Ferīḳ-i şānī daḥı mu'āraza (9) eyleyüp. Eger dişler meniden mütekevvın ola idi cenīn daḥı (10) daḥı raḥm-i māderde iken bitüp veled dişli toĝar idi (11) ve sinn-i şıbāda sāḳıṭ olıcak ĝayrı bitmemek lāzım gelür (12) idi diyü meniden maḥlūk olmadığına istidlāl (13) itmişler. Ammā kibār-ı eṭibbā ḳatlarında ḥaḳḳ olan insānıñ dişleri (14) mādde-i menevīden ḥaḳḳ olunmasıdır. Ol māddeniñ ber-muḳteẓā-yı (15) ḳudret-i ḥakīm-i ezel celle na'māuhu maḥalli gelince çeñe kemüklerinde (16) muḥtefī olup maḥallinde zuḥūra geldiginiñ ḥikmeti budur ki her (17) tıfl evvel emrde diş muḥtāc olmaz. Zīrā ol eṣnāda

219a

(1) ğıdāı yalnız süd olmaĝla çiynek için ālete ihtiyāc bulunmaz (2) ve eṭfālın çeñe kemükleri küçük ve za'if olduğu muḳarrerdur (3) eger ol za'f eṣnāsında bitmek lāzım gelse biten dişler daḥı (4) münbiti ve maḥall münāsebeti ile şaĝīr ve za'if bitüp ba'dehu zemān (5) çiynek ve yimek ḥuṣūşında muḥtāc-ı āliye olduğu i' māle (6) vefā idemez idi. pes 'ināyet-i ezeli-i Rabbāniye te'ālā şānuhu (7) cenīn raḥm-i māderde iken dişleriñ ḥurūcını te'ḥīr eyleyüp (8) ba'de'l-vilāde daḥı ğıdā ciheti ile isti'dādı mertebe (9) bitmesini ḥaḳḳ eyledi. ve bir def'a bitdikden soñra sinn-i şıbā (10) intihāsında sāḳıṭ olup tekrār bitmesinde daḥı ḥikmet-i (11) Şamedānī budur ki tıfl bundan ĝayrı ğıdāya muḥtāc olduğu (12) ḥinde biten dişleri şaĝīr ve za'if olmaĝla ālā āḥirü'l-'ömr (13) māhirü'l-murāde vefā idemeyecegi hüveydā olmaĝın sinn-i şıbā (14) intihāsında suḳūṭını. ve ecel-i ṭabī'ī ḥulūlüne degin māhirü'l-murāde (15) vefā ider ḥayşiyyeti üzere tekrār bitmesini taḳdīr eyledi (16) sinn-i şıbā intihāsında düşüp tekrār bitmesinde kibār-ı eṭibbā (17) taḳrīrleri üzere ḥikmet-i āḥer budur ki insān mebdē-i ḥayātından

219b

(1) sinn-i vuḳūfa varıncaya degin yevmen-fe-yevmen neşv ü nemā buldığı (2) ecilden her a'zāsı büyüyüp çeñe kemükleri daḥı büyümekle (3) tūfūliyyeti ḥālinde biten dişleriñ mekânı

dağı vüs'at hâşıl (4) eyleyüp ol dişler müteharrik ve mütezelzil olduğundan (5) nâşî tebdîl iktizâ itmegın tekrâr istiḥkâm üzere bitmek (6) taḳdîr olunmuş. Zâlike taḳdîru'l-‘azîzi'l-‘alîm. Ahvâl-i mezkûre (7) bilindikden sonra ma‘lûm ola ki ba‘zî ihtiyâr âdemleriñ (8) dişleri düşüp üçinci def’a tekrâr bitmesi ba‘îd (9) degildir. Belki ḥikmete dağı evfâkdir. Zîrâ dişler andan ḥalk (10) olunacak mādde ba‘zî eşḥâşda vefret ve keşret üzere (11) olmağın. İkinci def’a bitdikden sonra dağı maḥallinde baḳiyye (12) muḥtefî ḳalup üçinci def’ada bitmek cā’iz olur (13) ve dişler ‘âdetâ bitdiği ‘adedinden ziyâde bitmesi. ve (14) ba‘de'l-bulûğ ba‘zî kimselerde iki küçük diş dağı zâhir (15) olması cümle bu ḳabîldendir. Zîrâ dişleriñ ‘adedi emr-i ḥaḳḳla (16) ekser nâsda otuz iki olup ‘ulvî ve süflî olan altışar (17) olmak olmak üzere bitmiştir cümlesi bi-ḥasebi'l-evşâf beş

220a

(1) beş kısma münḳasım olup şenâyâ. ve rubâ’iyye. ve enyâb (2) ve adrâs. ve nevâciz ıtlâḳ olunur. ve şenâyâ öñ dişlere (3) dirler taḥtânî ve fevḳânî ikişer dişlerdir. Rubâ’iyye anlarıñ (4) iki taraflarında altlı ve üstlü ikişerdir anlar dağı dördür (5) cümlesiniñ cirmeleri ‘arîz ve uçları keskin olur. Anlara (6) ḳaṭṭâ’ dağı dirler. Ekl olunan ta‘âmı ḳaṭ’ itdikleri içün (7) enyâb ve rubâ’iyyeniñ iki taraflarında ‘ulvî ve süflî ikişer dişlerdir ki (8) dipleri ḡalîz. ve uçları ḡâyet keskin ve ḡâyet pek olan (9) olan şey’ler anlar ile kırılır. ve anlara kûsâre dağı dirler anlar (10) ile öñ dişler ta‘bîr olunan esnân on iki ‘adeddir (11) cümlesiniñ kökleri yektâ olup çatal olmaz. ve ekser (12) nâsda muntazam bitmek ile gûyâ on iki lü’lü’-i leṭâfet-nümâ (13) görünür. Adrâs enyâbdan sonra her tarafta ‘ulvî ve süflî (14) sekiz dişdir ki anlara azı dişleri ıtlâḳ olunur (15) on altısınıñ dağı dipleri ḡalîz. ve uçları enli ve ḥaşîn (16) olur ta‘âmı anlar saḥḳ iderler. Anıñçün anlara ṭavâḥîn dirler (17) fevḳânî olanlarıñ kökleri taḥtânî olanlarıñ köklerinden arıḳ

220b

(1) olur. Meşelâ alt tarafta biten dişler ikişer kökli olsa (2) üst tarafta bitenleriñ kökleri üçer olur. Eger taḥtânîleri üçer kökli (3) olsa fevḳânîleriñ dörder olur. El-ḥâşıl adrâsıñ sâ’ire (4) nisbet ‘amelleri olmağla ber-muḳteżâ-yı ḥikmet-i bâliğe-i Şamedânî kökleri dağı (5) ziyâde olur. ve fevḳânî olanlar mu‘allaḳ ṭurmağla kökleri taḥtânî olanlardan (6) ziyâde taḳdîr olunmuşdur. Nevâciz adrâsdan sonra aḳşâ-yı femde (7) ‘ulvî ve süflî ikişer dişlerdir. Anlardan dördü dağı uşûl ve ru’ûsda (8) adrâsdan aḳvâ olur. ve ekşeriyyâ bulûğdan sonra sinn-i nümüvvüñ vasaṭında (9) biterler anıñçün anlara esnân-ı ḥulm dirler. Ba‘z nâsda nevâciz bitmeyüp (10) dişleri yigirmi sekiz bulunur. Ba‘zî eṭibbâ nevâcizi zıkr itmeyüp adrâs (11) her tarafta onar olmak üzere icmâl eylemişler ki yine cümlesi otuz (12) iki olur ba‘zısı dağı nevâciz ekşeriyyâ ba‘de'l-bulûğ zâhir olduğu (13) ecilden otuz ikiniñ ḡayrı ‘add idüp ‘aded-i esnân otuz altı (14) bâliğ olmasını tecvîz eylemişler. Bâ-yı ‘aded-gân Rabb-i müste‘ân celle şānuhu (15) insān ve sâ’ir ḥayevānıñ dişlerini fevâ’id-i ‘adīde içün ḥalk

eylemiş (16) evvelâ ehemmi mühimât-ı bedeniyeden olan tağaddî huşûşıdır ki çiynemek ile (17) ğıdânın boğazdan mürûrî âsân ve mi‘ dede inhizâmı seri‘ olur

221a

(1) hıfza evvel emrden ol hażma isti‘ dâd hâşıl ider dinildiği (2) dişleriñ havâşşını beyândır. Şāniyen insānda cevdet-i kelāma ve harflerini (3) icrā ile söz söylemege i‘ānetleridir ki dişleri tām olan kimesneniñ (4) tekellüm-i nuşşāndan müberrā olup elfāzı şīrīn olur. ammā birkaçı sākıt huşūşen (5) öñ dişleri mün‘adim oldığı şūretde tekellümi halel-pezīr olduğından (6) mā-‘adā nezāretine ‘ayb virmekle tab‘-ı selīm anıñ rü‘yetinden nefret (7) ider. Şālişen ağızda olan raķīķ zülālî hāfız ve hābis olduklarıdır (8) ol dişin telaffuz ve tekellüme i‘ānetinden mā-‘adā at‘ime huşūşunda (9) fevā‘id-i celīlesi vardır dişler anı seyelāndan hıfz iderler. Rābi‘an (10) bir şey’ ısırmak lāzım olsa insāna ‘alel-huşūş ba‘zı hayevāna silāh (11) menzilesindedirler. Hāmisen el ile kırılmasında ‘usret bulunan (12) şey’leri kırmakda ve çözülmesi müşkil olan düğümleri çözmekde (13) i‘ānetleri muķarrerdir. Sādisen dişler beşereye hiss ve behā virirler (14) bā-huşūş ‘ayb ve nuşşāndan müberrā olup incüler gibi muntazam olmuş (15) olalar. Tebessüm eşnāsında nümāyān olan leṭāfeti her kese ‘ayāndır. ve daḥı (16) dişleriñ hey’et ve nīzāmında olan hikmet-i ‘acībedendir ki bir (17) şey’ ısırmak ve kıparmak murād olduğda alt çeñe ilerü çekilüp

221b

(1) şenāyā fevķen ve süflen birbirlerine karşı berāber mülāķī olup ol şey’de ne murād (2) iderlerse icrā iderler eger berāber mülāķī olmasalar bir şey’ ısırmak ve kıparmak (3) mümkün olmaz idi. Ammā ta‘ām çiynemek maḥallinde alt çeñe içerü meyl itmekle alt tarafda (4) olan şenāyā ve rubā‘iyāt muķābil üst tarafda olan şenāyā ve rubā‘iyāta muķābil ve muvāzī (5) gelmeyüp ekşer nāsda içerü tarafa meyl itmekle adrās birbirine muķābil düşerler (6) ol cihetden her ne olursa eger ezerler öğüdürler. Eger ol şenāyā ve rubā‘iyāt (7) birbirlerine berāber telāķī eyleseler adrās birbirlerine muķābil idemeyüp çiynemek (8) mümkün olmaz idi. Fetebārek-allāh aḥsenü'l-hālikīñ bundan sonra esnān huşūşunda (9) bilinmesi ve zıkr olunması lāzım olan umūrdandır ki dişleriñ kendilerine ‘arız (10) olan veca‘ ve elemiñ ekşeri ekşeri ‘ulvī ve süflī azı dişlerinde bulunır. Ma‘a- (11) hāzā anlar kuvā ve elem kabūlünden berīdirler. ve diş etlerine hādiş olan āfāt ekşeriyyā (12) şenāyā ve rubā‘iyāt dişlerinde zuhūr ider ma‘a-zālik anlarıñ etleri meķşūf ve hevāya (13) mülāķīler. Adrāsıñ etleri ağız içinde maḥcūb ve ruṭbāt ile ālūde (14) ķāziyye ber-‘aks olup azı dişleriñ etleri ta‘affūn ve terehhül kabūlüne ve şenāyā ve rubā‘iyāt (15) kendileri veca‘ ve elem hudūşına müsta‘idd olmağları gerekir idi diyü vāķi‘ olan eşķāle (16) kibār-ı eṭibbā bu güne cevāb-ı bā-şavāb virmişlerdir ki azı dişleriñ kendileri (17) enli ve kökleri çatal olmağla anlara işābet iden mādde kendi cirmlerine

222a

(1) nâfîz olmakdan yâhûd köklerini arasında olan muhtebese olmakdan hâlî (2) olmaz. Eger kendi cirmlerine nüfûz iderse veca' kendilerine 'ârîz (3) olur. Eger kökleri arasında qarâr-dâde olursa ol maḥalliñ veca'ından (4) bütün diş daḥı müte'ellim olur sâ'ir dendân anlarıñ gibi enli ve kökleri çatal (5) olmamağla veca' ve elem kabûlünde anlar gibi degillerdir. Zîrâ azı dişlerden (6) mâ-'adâya teveccüh iden mādde kendilerine nâfîz olmaz. Kökleri birer olmağla (7) aralarında daḥı qarâr tutamaz bi'z-żarûre diş etlerine sirâyet ider ol (8) cihetden yalnız diş etleri fâsid olup dişleriñ kendilerine veca' 'ârîz olmaz (9) meger ol mādde ziyâde ġalîz olmağla diş etlerine sirâyet idemeyüp (10) diplerine muhtebese olduğı ecilden veca' îrâş eyleye ol daḥı nâdir (11) vâқи' olur. Umûr-ı mezkûrede ya' nî dişleriñ ba'zısı veca' ve elem kabûl (12) idüp ba'zısı kabûl itmemesinde çeñe köklerini daḥı medḥali muḳarrerdir (13) anı vâqıf-ı bi't-teşrîḥ olanlar bilürler. Bu maḥallde aḥvâl-i esnân bilindikden (14) soñra şıbyânıñ dişleri nâ-temâm olmağla esnâna 'ârîz olan (15) emrâzdan anlarıñ mu'arrâ oldukları ma'lûm olur lâkin tezeyyüd ve 'ıẓam-ı (16) marazî muḥtemel olmağla anıñ beyânı ile iktifâ olundu **tezeyyüd'ül-esnân** (17) gâh olur insânıñ dişlerinden ba'zısının cirmi büyük vâқи' olup

222b

(1) kimi enine kimi uzununa büyümege âġâz ider zîrâ dişler her ne (2) güne a'zâdan ma'dûd olursa olsun neşv ü nemâsı (3) için ġıdâ kabûl itdüğüne binâ'en ġıdâ gibi fuşûl daḥı (4) kabûl itdikleri muḳarrerdir. Hattâ dişleriñ renkleri müteġayyir olup (5) yeşil. ve siyâh. ve şaru oldukları aña delâlet ider. pes eger bir (6) diş enine büyüyüp ġılzet ḥâşıl iderse ol ḥâlete (7) veca' ve elem muḳârin olduğı şûretde aña ḥılt-ı ḥârr munşabb olur (8) olmuş olur. ve eger veca' ve elem bulunmaz ḥılt-ı ruṭûbî (9) balġamî inşıbâbından neş'et itdigiñe delâlet ider **el-'ilâc** (10) eger veca' bulunursa erbâbı faşd olunup şıbyâna ḥacâmet (11) olunur. ve ġıdâları daḥı işlâḥ olunup ḥaşḥâş (12) tuḥmı ile arpa şuyı virilür. ve summâkı gül şuyında naḳ' (13) idüp her bâr mazmazasına müdâvemmet olunur. dişlere (14) dâ'imâ sirke ile edviye-i kâbıza sürülür. Ez-cümle servi (15) kozalağı. ve mazı. ve kezmâzec. Saḥḳ olunup sirke ile memzûcen (16) tılâ olunur sezâb şuyı ile sükk didikleri terkîbiñ daḥı nef'-i (17) 'acîbi yazılmışdır her bâr anıñla ol diş delk ideler. Eger

223a

(1) eger veca' ve elem virse ḥılt-ı balġamîden ḥâdiş olur. 'İlâcında büyükleriñ (2) eyâric-i kibâr ile damağları tenkıye olunup şıbyânıñ damağlarına (3) münâsib yakılar urulur. Bu şûretde daḥı ol dişe sezâb şuyı (4) ile sükk tılâ olunmaḳ nâfi'dir ki anlar kabz ve taḥlîlî câmi'dir zeyt (5) ile taḥḥ olunmuş şoğan ile delk olunmaḳ daḥı 'ilâcdır. Mümkün (6) olduğı şûretde topalaḳ didikleri köki çiynecek daḥı müfîd olur (7) ve şakız çiynecegi daḥı iltizâm

ideler. Eger bir diş tūlā-yı mütezāyid olup (8) miqdār-ı tabī'isinden ziyāde uzasa añā Türkice dişlenk ta'bir (9) iderler. Hāricde çok ādemde görülmüşdür. Eger ol diş tabī'a (10) uzarise 'ilāc erbābı olanlar faşd ve istifrāğ olunup ibtidā'en (11) k̄abız ve rādī' şey'ler süreler ba'dehu muḥallil devālar ile maẓmaẓa ve delk (12) ideler. Ez-cümle it [üzümi] 'uşāresini gül şuyı ile mezc idüp maẓmaẓa itdüreler (13) ve şebb-i Yemānī ile geyik boynuzunun maḥrūkından senūn sürüp dā'imā başıdırmağa (14) müdāvemmet ideler eger dişin kökinde verem ḥudūşından yāḥūd bir āfet işābetinden (15) nāşī kendüden çıkmak vāki' olduğu cihetden uzamış ise mādām ki (16) kökine muttaşıl olan siñirler. ve ribātlar bi'l-küllīye munḳaṭı' olmuş olmaya (17) el ile yirine vaẓ' idüp altundan yapılmış tel ile iki tarafında olan

223b

(1) dişlere bağlayalar. ve dibine zıkr olundığı üzere şebb-i Yemānī ile geyik boynuzunun (2) maḥrūkını ekmege müdāvemmet ideler istiḥkām bulması mercūdur dişler (3) gāh olur dişlerden biriniñ etrāfında olan dişler yinmek ile (4) etrāfı kışsa olup kendi sālim ḳaldığı ecilden berāberinde olan dişe (5) toḳunmağla bir şey' çiynegege māni' olur. 'İlācı ige didikleri ālet (6) ile igelenüp etrāfında olan dişler ile berāberleşdirmeye maḳşūddur (7) isnād-ı kāmīl anı bir tarīḳ ile aḥz ider ki şāḥibine elem vermeye ba'dehu (8) ser-tīz ige ile igeleyüp etrāfı ile besberāber ider. Şeyḥ-i re'īs (9) ige 'amelinden soñra defne yimişi ve şebb-i Yemānī ve zerāvend-i ṭavīl 'ale's- (10) seviyye aḥz ve saḥḳ olunup ol dişe süreler dimiş. Bu daḥı ma'lūm (11) ola ki urulmak ve düşmek mişillü āfet-i ḥāricī işābetinden nāşī bi'l-küllīye (12) yirinden çıkup yire düşen dişleri. Ba'zı isnād 'ale'l-fevr beynehümā yirine (13) vaẓ' ve şedd idüp zıkr olunan senūn mişillü pekişdirici zımādlar (14) urmağla pekişüp tekrār istiḥkām buldığını ḥikāye iderler. Lākin bundan (15) aḳdem ta'tīr olundığı mertebe 'alāḳa bāḳī iken vaẓ' (16) olunsa pekişmesi ve istiḥkāmı me'mūl olur. Ammā bi'l-küllīye çıkup (17) munfaşıl olduğu şüretde tekrār yirine ḳoyup bitürmesi müşkil görinür

224a

(1) nāmıḳu'l-hurūf faḳīr bunı men' itmem ancak tecrībe itmeyüp vuḳū'ını daḥı (2) görmedigim ecilden iştibāh iderin el-'ilm 'ind-allāh te'ālā **emrāz-** (3) **u'l-ḥalḳ ve's-şadr ve'r-riye** ḥalḳ ḥā-i mühmeleniñ fethi ve lāmıñ sükūniyla (4) boğaz ma'nāsına 'Arabīde ḥulḳūm daḥı dirler. Erbāb-ı teşrīḥ boğaz ıtlāḳlarında (5) ihtilāf eyleyüp ba'zısı yalnız mecrā-yı nefes olan ḳaşabe-i riyeden 'ibāretdir (6) dimişler. Ba'zısı daḥı ḳaşabe-i riye ile ḥançereye iştirāken boğaz ıtlāḳ (7) itmişler. İbn Tilmīzden yalnız mecrā-yı ṭā'ām ve şarāb olan merīye boğaz ıtlāḳ (8) olundığı menḳūldur. Ammā Şeyḥ-i re'īs boğazı mecrā-yı nefes ve mecrā-yı ḡidāyı (9) müştēmil olan feẓā ile ol iki mecrādan ve anlarıñ ağızlarından olan lehāt (10) ve levzeteyn. ve ḡalşame ve ḥançere didikleri 'uẓvların mecmū'undan 'ibāretdir (11) dimişler. Ol iki mecrādan biri 'Arabīde merī Türkīde ḳızıl üñük (12) didikleri tecvīfdır ki ol mecrāniñ

üst tarafı ağız içine ve alt (13) tarafı mi' deye ulaşır me'kūlāt ve meşrūbātın yoludur. İkincisi 'Arabīde (14) kaşabe-i riye ve Türkīde kāmıṣ ve boğurtlak didikleri tecvīfdir ki aḳ cigere (15) ve yürece hevā anıñla vāşıl olup teneffüs ol mecrā ile hāşıl olur (16) bu iki tecvīfden mecrā-yı nefes olan kaşabe-i riye-i şerīfdir ol mecrā (17) nıṣf dā'ire şeklinde nāḳıṣ ḡuḍrūflardan terkīb olunup mecrā-yı

224b

(1) ḡıdā olan merī tarafı ribāṭī ḡıṣā ile tetmīm olunmuştur a'zā-yı ḥalkdan (2) kaşabe-i riye ön tarafda ve merī anıñ ardında vaz' olunduḡında li-ḥikmetihi (3) munderice olan fevā'id-i 'adīde teşrīḥātda müşerriḥdir **lehāt** lāmın (4) fethi ile boğazın ağızda kaşabe-i riyeden ḥançere didikleri ḡuḍrūfın üzerine (5) mu'allak olan şanevberiyü's-şekl 'uzvdur. Türkīde aña küçük dil dirler kaşabe (6) olan mecrānın kapağını. ve aḳ cigere vāşıl olan hevānın muşliḥidir şavt daḡı (7) anıñla şūret-pezīr olur. Ḥattā anı ney-zenlerin parmaḡına teşbīḥ iderler şadā-yı (8) neyde parmaḡların medḡalı ve te'şīri olduḡı gibi şavtın daḡı taḳṭı' i lehāt ile (9) hāşıl olur. ve kaşabe mecrāsının kapaḡı olmaḡla teneffüs için dāḡıl olan (10) hevāyı ıslāḥ idüp boğaza toz ve tütün duḡūlini men' ider **ḡalşame** bir (11) kıṭ'a laḡm-i şıfāḳıdır ki kaşabe-i riyenin ucında üst damaḡa muttaşıl olup (12) kaşabenin ağızına aḡaḡı şarkmışdır. Eṭibbā anı düduñ diline teşbīḥ iderler (13) ol dil ḡāricde şadā cihetinden dudaḡın mu'azzam eczā'sı olmaḡla ḡalşame (14) daḡı şavta ālet olan a'zānın mu'azzamı olur. Ba'zılar küçük dil diyü aña dirler (15) anıñ şavta i'ānetinden mā-'adā ağızda çiyenenen ta'āmı taḡrīkde ve yutmaḡda daḡı (16) i'āneti vardır dirler **levzetān** anlar daḡı lehāt katında ḥançereye yakīn merīnin (17) iki tarafında bitmiş iki kıṭ'a 'uzv-ı 'aḡalīdir lisān-ı eṭibbāda anlara negānıḡ dirler

225a

(1) ḡüyā iki dāne küçük kulaklardır anların daḡı menfa'atleri 'aynī ile (2) lehāt gibi teneffüs için dāḡıl olan hevāyı ıslāḥ idüp şavta i'ānet ider (3) ve ḡıdāyı taḡrīkde ve yutmaḡda imdād itmekdir **ḥançere** kaşabe-i riyenin (4) i'lā'sında üç 'aded ḡuḍrūfdan ve a'şāb ve ribāṭ ve 'aḡalāt ve ḡıṣādan mürekkeb (5) bir 'uzvdur. Eṭibbā ḥançere kaşabe-i riyenin ağız meşābesindedir dirler (6) anıñ daḡı ḡılkatinde munderice olan ḡikmet-i bāliğeden ikisi her kese zāḡir (7) ve nümāyāndır biri mümidd-i ḡayāt olan teneffüs ḡuṣūşı. ve biri daḡı şavt ve şadā (8) ḡuṣūludur ki anıñ ḡuḍrūfından neş'et itmişdir **şadr** Türkice (9) göḡüs dımeḡdir. Iştılāḡ-ı eṭibbāda göḡüs bir fezā'dan 'ibāretdir ki kaşabe-i riye ve (10) ve merī ve aḳ ciger ve yürek ve ḡıṣāları ve āfer-ḡımā didikleri ḡıṣā cümle ol (11) fezānın içindedir. Anların katında göḡsın ḡudūdı üst taraftan (12) ḡopar ve çeñe kemikleri ve alt taraftan mi' de ve kebedi muḡīṭ olan ḡicāb (13) ve ön taraftan kaşş didikleri göḡüs kemüḡi. ve ard taraftan arḡa kemükleri ve yemīn ve (14) yesārdan eyegiler iḡāṭa eylemişlerdir. ḡılkatinde olan menfa'atinde olan menfa'at-ı (15) celīle ol ḡazīne-i şerīfenin ḡavī olduḡı a'zā-yı laṭīfe

aḥvālinden (16) ma'lūm olur **riye** Türkîce aḳ ciger dirler beş dürlü 'uẓvdan mürekkeb bir (17) cisimdir yemîn ve yesârdan ḳalbi ihâta eyleyüp aña ḥidmet-i müteheyi' ile ḥidmet eyler

225b

(1) mekânı gögsün feẓâsındadır kendi cirmi iki kısma münkasım olup sağ cânibinde (2) olan iki şu' besi olmağın beş 'aded şu' beyi câmi' dir anda daḥı ḳudret-i (3) bâliğeden üç menfa' at vaẓ' olunmuşıdi. Biri teneffüs ḥuşuşıdır ki anıñçün (4) müteheyi' olan 'adâlât ve âlât vesâţeti ile inbisâtı ve inḳibâzından nâşî ḳalbe neyl-i (5) rûḥ-efẓâ ile îşâl idüp buḥâr-ı duḥân-ı muḥterîḳa ihrâc ider. ve anıñ (6) açılıp ve ḳapanma gögsün inbisâtı ve inḳibâzından vesâţeti ile ḥâşıl olur (7) eṭibbâ riyeniñ teneffüs ḥuşuşında inbisâtı ve inḳibâzını demürceileriñ (8) körüğine teşbîh iderler. İkinci menfa'ati ḳalbi ihâta itmekle âfet işâbetinden (9) şıyânet ider. Üçüncü menfa'ati şavtıñ ḥuşûlidir ki ḥançereye şadâyı edâ iden (10) odur. Zîrâ şavtıñ bi-emr-illâh te'âlâ. Sebeb mâddesi cevfdan ḥarḳdan ḥurûc iden (11) hevâdır. ve sebeb-i fâ'ilesi ḥançere üzerinde olan 'adâledir ve âlet-i ḥaḳîḳîsi (12) ḥançere ile lisân-ı mizmâr i'tibâr olunan 'uẓvlardır anlardañ mâ-'adâ şavtıñ (13) ḥuşûli ve ḥurûf ile 'ayân ve beyân olunması için lisân ve esnân. ve şefeteyn daḥı (14) âlet-i âḥer olup her biriniñ umûr-ı mezkûrede medḥaliyyeti muḳarrerdir fetebârek- (15) allâh aḥsenü'l-ḥâliḳîn. Aḥvâl-i mezkûre icmâlen bilindikden soñra ma'lūm ola ki (16) boğaza ve aña muttaşıl olan a'zâya daḥı ecnâs-ı emrâzdan sū'-i mizâc ve emrâz-ı (17) terkîb ve teferruḳ-ı ittişâl ḥadîş olup ammâ eṭfâl ve şıbyânda mümkinu'l-ḥudûş

226a

(1) olanları maḳşûd-ı bi'l-beyân olmağla sâ'ir 'uẓvlarda taşarruf olundığı (2) gibi boğaza 'arîz olan emrâzıñ daḥı cümlesine ta'arruẓ olunmayup (3) sinn-i şibâ ve ğayrıda bulunanları taḥrîr olundu v'allâhu'l-muvaffaḳ ve'l-mu'în (4) evvelâ kütüb-i tıbbdan ekşer mufaşşalâtda emrâz-ı ḥalḳdan ḥunâḳ ile ibtidâ' (5) olunup esbâb ve 'alâmât ve mu'âlecâtını beyân eşnâsında eṭfâl ve şıbyâna (6) 'urûzı ḥuşuşına ta'arruẓ olunmuşdır. Kibârıñ 'adem-i ta'arruẓları ol 'illet (7) emrâz-ı şa'beden olmağla 'inâyet-i ezelîden eṭfâli şıyânet bulunup (8) anlara 'arîz olmadığı ecilden ola. Yâḥûd li-'illetihi 'arîz olduğu (9) şûretde eṭfâliñ a'zâ ve ḳuvâları za'îfe ve ruṭubetleri keşîre olmağla (10) ihtinâḳ-ı küllî vâḳi' olup bi-emr-illâh te'âlâ ḥalâşları müşkil olduğu (11) için ta'arruẓ olunmamış ola. Zîrâ ḥunâḳ bir marâzdır ki âlet-i nefesde (12) verem. Yâḥûd anıñ emşâli esbâb-ı 'adîde 'urûzından nâşî aḳ cigere (13) ve yürece nefesiñ nüfûzı müşkil yâḥûd müte'assir olur fî'l-ḥaḳîḳâ (14) nefesde güçlük bulundığı şûretde yimek ve şu içmek müşkil olduğu (15) evlâ bi't-tarîḳdir ki ḥâricde ḥunâḳa mübtelâ olanlarda kerrâtle (16) müşâhede olunmuşdır. Ammâ eṭfâl ve şıbyânda ḥunâḳ-ı ḥaḳîḳî ḥudûşı (17) görülmemiştir. Ḥuşuş-ı mezkûreyi Ebû'l-eṭibbâ Fuşûlünde üçüncü maḳâlede

226b

(1) taḥrīr eyleyüp şurrāḥ-ı fuşûş 'ale'l-ḥuşûş kıdvetü'l-mer'în Muhammed bin 'Abdü's-selām (2) 'aleyhi'r-raḥme Allāhu'l-melikü'l-'allām taşrīḥ ve beyān eylemiştir. Zīrā Ebuḳrāṭiñ kelām-ı (3) menfa'at nizāmında kaçan tıfl sinn-i şibâyı tecāvüz eyleyüp sinn-i tera'ru'a vāşıl (4) olsa aña boğaz veremi 'ārız olur ve kafalarınıñ harezeleri içerü (5) duḥūl ider. ve rebv ya'nı dīḳ 'ārız olur didigi ol marazlar sinn-i tufūletde (6) 'ārız olmadığını müş'ir olmağla ol fāzıl ve lebīb anı tafşıl eyleyüp (7) eṭfālīñ ruṭūbetleri keşire ve kuvāları za'īf olduğu cihetden boğazlarında (8) verem ḥudūsına dīḳu'l-nefes 'urūzına ziyāde müsta'iddlerdir. Ancak anlarıñ (9) bedenleri ve kuvāları anıñ gibi emrāzı müteḥammil olmadığı cihetden 'ārız olduğu (10) şüretde serī'an vefātları iktizā itmekle. Ol Üstādü'l-küll eṭfāl ve şibyāniñ (11) emrāzlarında dīḳ-i nefes aḥvālını zıkr itmedi diyü taşrīḥ itmiştir ḥāl bu minvāl (12) üzere olmağla bu te'līf-i şerīfde daḥı eṭfāle nisbet ḥunāk aḥvāl (13) terk olunup boğazıñ ve şadr ve riyeniñ sâ'ir marazları beyānına (14) şürü' olundu. Bundan aḳdem aḥvāl-i fem beyānında beyne'l-fem ve'l-merī ḥādiş (15) olmağla emrāz-ı ḥalkdan ma'dūd olup harez-e-i kafa duḥūline bārī (16) olan verem ḥuşûşı zıkr olunmuşdı. El-ḥāleti hażihi lehāta 'ārız olan (17) emrāzdan ibtidā' olundu **veremü'l-lehāt** gāh olur 'uzv-ı mezkūr şişüp

227a

(1) kendüye ve ḥulāşa ḥuşûşına āfet işābet itdiginden mā-'adā 'alīle daḥı (2) ıztırāb-ı tām 'ārız olur. Monla Nefīsī merḥūm Esbāb ve 'Alāmāt şerḥinde lehāta (3) 'ārız olan verem muḥtelifü'l-esmā'dır zīrā ol veremiñ iḥtilāfı ile adı (4) daḥı muḥtelif olur. Eger lehāt bütün uzununa şişerse verem-i 'amūdī (5) verem-i üstüvānī dirler eger bütün şişüp ancak ucında müdevver şişüp 'ārız (6) olursa verem-i 'inebī dirler dimiş **el-'ilāc** illet-i mezkûre ekşeriyyā sinn-i (7) şibā tecāvüzünden soñra 'ārız olmağla verem-i demevī olduğu şüretde (8) erbābı faşd eyleyüp gül şuyı ve sirke ile mümtezicen ğargāra itdüreler ve bu (9) devāyı ağız içi müdāvātı için maḥşûş olan ālet ile üzerine (10) süreler tavuk yelegi ile daḥı 'amel olunur **aḥlāṭı** gül kurusu. Şarı (11) şandal. Cüllenār 'ale's-seviyye aḥz ve saḥḳ olunup bir miḳdār kāfūr katdıḳdan (12) soñra rıfḳla delk ideler tenḳıye ḥuşûşında ṭabī'atları nuḳū'-ı fevākīh (13) ile telyīn olunup ğidāları daḥı işlāḥ oluna. Eger safrāvī olursa (14) 'alīle iltihāb-ı şedīd ve şusuzluḳ. ve ağız kuruluğı 'ārız olup (15) taḥassüs ve veca'ı demevīden ziyāde olmağla ma'lūm olur. Ol şüretde (16) ṭabī'atları temr-i Hindī. ve şırḥışt ile telyīn olunup münāsib (17) maṭbūḥāt ile ğargāra itdüreler. 'inebü's-şā'leb ve hindibā 'uşāreleri

227b

(1) ve tūt rubbı. ve cevz kabuğı rubbı. ve ayva çekirdegi lu'ābı mişlī bārid (2) şey'ler münāsibdir. Eger balġamī olursa ol daḥı 'alāmetinden bilinür (3) 'ilācı sikencebīne ḥardal-ı

meshûk zamm idüp ğargara itdüreler (4) nüşadurı saḥk idüp maşura ile üzerine üfüreler. Tuz (5) ve şebb ve maẓı daḥı zamm olunsa ziyāde nef' virür. Eger sevdāvi (6) olursa 'alīlīn ṭabī'atı eftīmūn tedbiri ile telbīk oluna eftīmūn (7) sirke ile tedbīr olunsa daḥı enfa' olur. Keẓālik ḥıyārşenber rubbı (8) yāḥūd biyan balı ile ğargara itdüreler tekrir-i 'amel lâzımdır zīrā anlarıñ (9) cümlesi müdāvemmet ile mü'eşşir olur **istirḥāü'l-lehāt** suḳūṭ-ı lehāt daḥı (10) dirler ol 'illet 'arız olduḡda lehāt aşağı şarkar ol mertebe (11) olur ki merīniñ ağızını kapayup ğidā mürürına māni' olmağla ḥīn-i (12) eklde parmak ile yāḥūd ğayrı ālet ile başmağā muḥtāc olur tā ki ṭa'ām (13) aşağı gide ve 'alīl boğazına ağızdan bir şey' aşıldı kıyās idüp (14) ol 'illetiñ sebebi sū'-i mizāc-ı mādđi olmağla ekşeriyyā ḥār ve raṭb-ı (15) demevī yāḥūd bārid ve raṭb-ı balğamī olur '**ilācı** eger demevī olursa (16) 'alāmeti ḥumret ve ḥarāret bulunmağdır. Ol şüretde eger 'alīlīn (17) mizācı kan almağā müsā'id ise faşd olunup 'alīl şabī bulunduğı

228a

(1) şüretde baldırlarına ḥacāmet olunur ba'dehu verem-i lehātde zıkr (2) olunan ğarāğır ve delūkāt ile 'amel olunur eger balğamī olursa (3) 'alāmeti ḥarāret ve ḥumret bulunmayup 'alīlīn ağızından salyar aḳmağdır (4) 'ilācı bal şuyı ve zūfā-yı ṭabīḥi ile ğargara itdüreler mersīn (5) yaprağı ve şebb-i Yemānī mişilli şey'ler ile ğargara olunmağ daḥı nāfi' dir ve (6) yanmış geyik boynuzı ile nüşadurı ve şebbi mezc idüp ālet-i ma'hūde (7) ile üzerine delk ideler ve başında yāfūḥ ta'bīr olunan (8) maḥalle bu zımādı uralar **aḥlātı** muğās ve aḳāḳıyā ve mürr-i maẓı (9) mütedaḥḥinede bulunan toprak ve eşrās ve ḳarnıyarık cümlesi (10) cümlesi mersīn yaprağı ile kişnic ṭabḥ olunmuş sirkede ma'cūn (11) kılınup zımād oluna. Şeyḥ-i re'īs müdāvāt-ı mezkūre beyānı (12) eşnāsında lehātı licāma müşābih ālet ile ḳaldırmağ göstermişdir (13) ve ol maḥallde sükk didikleri tedbīr ile nüşadur tılasını ta'yīn (14) itmişdir. ve daḥı ma'lūm ola ki şıbyāna 'arız olan istirḥāya (15) yalnız maẓı-yı meshûk sirke ile delk olunmağ gerekdir yāfūḥlarına (16) daḥı zımād oluna. ve gāḥ olur müsterḥi olan lehātıñ dibi (17) açılup ucı ğalīz olmağ vāki' olur. Ol şüretde evvelā

228b

(1) zift ezilmiş ısıcak şı ile ğarğaraya müdāvemmet itdüreler. Eger mü'eşşir (2) olmağla istivā ḥāşıl idüp dibi ve ucı berāber olursa mücerred (3) istirḥāsı için liḥyetü't-teys ve maẓı. ve sükk. ve bunlarıñ mişli ḳābızāt (4) ile ğargara olunmağā müdāvemmet oluna eger mu'ālece-i mezkūre ile (5) sūd-mend olmaz ise bi'z-zarūrī ḳaṭ'ine ḳarār virilür. Zīrā (6) 'inde'l-ḥuzzāk müsterḥi olan lehātıñ inceligine ve ğılzetine nazar olunmağ (7) vācibdir. ve eger dibi ince ve ucı ğalīz olup andan iriñ gibi (8) seyelān iderse yāḥūd ucı üzüm gibi müdevver olmağla ḥunāk (9) 'urūzından ḳorḳulursa ḳaṭ' i lâzım olup ālet-i ḥadīd ser-tīz (10) ile yāḥūd ekl devālar ile ḳaṭ' olunur. Keẓālik dibi ince olduğı (11) şüretde ucı ğalīz olmayup ancak şıçan kıyruğı gibi (12) olursa miḳdār-ı ṭabī'isinden ziyāde ḳaṭ'a muḥtāc olur. Ammā

(13) levni kırmızı ve siyâh olanın kaç'inden haţar muţarrerdir. Bâ-yı vech- (14) gān kable'l- kaç' alîlîñ tabî' atı luţf ile telyîn olunmak lâ-büddür (15) eger faşda müsâ'id ise faşd dağı olunur. Müsâ'id degil (16) hacâmet olunur. Zîrâ alîlîñ bedeni mümtelî iken kaç' olunmakda (17) dağı haţar-ı azîm vardır. Kesmesinin dağı tarîķi budur ki alîlî bir

229a

(1) bir rûşen maħalle yâhûd güneşe karşı oturdalar. ve ağızını (2) mümkün olduğı mertebe açup dilini aşağı başalar. ve lehâtını (3) mäsikü'l-lehât didikleri âlet ile ağız idüp fazla âlet-i (4) ser-tîz ile kaç' ideler. Ba' dehu meshûk summāk tabh olunmuş (5) gül suyu ile ve anın mişilli kan tutıcı devâlar ile gârgara (6) itdürel bu tabîh mu'alecât-ı mücerrebedendir **ahlâtı** nar kabuğı (7) cüllenâr. ve summāk. gül kurusu. ve maız ale's-seviyye ağız ve tabh (8) olup maţbûh ile gârgara olunur. Böğürtlen köki mersin (9) yaprağı ile tabh olunmak dağı mücerrebdır. Kezâlik hâbisü'd-dem (10) olan müdâvâtdan cüllenâr. ve günlük. ve nişâste. ve iki kardaş (11) kanı. ve şabır ale's-seviyye ağız ve sağık olup maţbûh-ı mezkûrîñ (12) birisi ile mezc olunduktan sonra âlet-i ma'hûde ile üzerine (13) tılâ ideler. Kulkutâr. ve şebb-i Yemânî. Sâ'ir zâclardan biri ile (14) terkîb olup tılâ olunmak kan tutmakda serî' u't-te'sîrdır (15) bu dağı ma'lûm ola ki âlet-i hadîd ile amel olunduktan lehâtı dibinden (16) bütün kesmeyeler. Zîrâ bütün kesildiğı şüretde alîlîñ (17) şavtı munķatı' yâhûd hurûfîñ ba'zı maħârici muhtell olur

229b

(1) bâ-huşuş kaşabe-i riyeniñ ağızı açık kılmağıla alîlîñ boğazına gubâr (2) ve duhân serî' an dâhil olduğı ecilden öksürüğe mübtelâ olur (3) Telvîh şârihi Luţf-ullâh Tebrîzî taşrihi üzere lehât bütün (4) kaç' olunduğı şüretde alîle bir mertebede şusuzluk âriz olur ki (5) kaç' an kanmak müyesser olmaz. ve ak cigeri ısıcak ve şovuk işâbetine (6) müsta'idd olmağıla fuşûl-i seneniñ iktizâsına binâ'en kangısı (7) gâlib ise anı kabûl ider. Çok kerre şovuk hevâ işâbetinden (8) nâşî şadrında ve riyesinde bürüdet müstaħkem olmağıla alîlîñ (9) helâkına sebep olur. Ol güne âfetden kaç'-i naţar mi'deniñ (10) aĥvâli dağı muhtell olur. Eger lehâtdan şey' kalîl kaç' olunursa (11) riye ve mi'de ol mertebe mutaţarrır olmazlar. Ammâ miķdâr-ı tabî' isinden (12) ziyâde terk olunmağıla âfet-i bi-hâle bâķî kalur. Bâ-yı vech-gān (13) lehâtın kaç' inde haţar-ı azîm bulunduğı muţarrerdir. Zîrâ ol (14) şüretde gâhî evrām-ı şa'be âriz olur. Mecrâ-yı nefesi (15) bi'l-küllîye sedd itmekle alîlî boğar. Yâhûd mu'alecât-ı mezkûre (16) mezkûre ile kanı dökmeyüp zarar-ı azîme mü'eddî olur (17) dimişler. Mirâtü's-şifâda kan tutmak için alîlîñ gerdânına

230a

(1) ve memeleriniñ altına hacâmet olup faşda müsta'idd (2) olanların kollarında bâsilîķ-i ibîden ve anın emşâlinden (3) kan alınur ve kaç' olunan muķaddemâ zikr olunduğı üzere (4)

zācāt ve sā'ir kan tūcī zerūr tahşīl olunup yumurta (5) ağı ile tılā olunur. Lākin ol müdāvāt hārr olmayup (6) bi'l-fi'l şovuk olmağa muhtācdır zīrā ısıcaķ devā (7) māddeyi taşra çeker dimişler. Müsterhīniñ devā ile kaţ' olunmasını (8) tecvīz dağı tabīb-i lebīb tedbiri ile 'amel olunur **el-büşūr** (9) **fī'l-halk** gāh olur boğazda ufaķ ve hārr ve muhrīķ sivilceye (10) hādiş olur ekşeriyyā kızıl üñükde zuhūr ider zīrā anıñ (11) cirmi lahmī olup rehāveti ve gevşeklighi olmağla büşūr ve (12) verem hudūsına müsta'idd olur. Āz olur kaşabe-i riyede (13) dağı zuhūr ider gerçi anıñ cirmi ğudrūfī olmağla mevādd (14) kabūlünden ba'iddir. Ammā iç tarafını muhīţ olan ğazār-ı (15) lahmīde vücūd-pezīr olur. ve verem ve büşūrdan her biri (16) kağı tarafda oldığı 'alāmetlerinden nümāyān olur. 'Ale'l- (17) huşūş merīde oldığı bir şey' ekl olunduķda yutmaķda

230b

(1) hāşıl olan veca'ından bilinür huşūşen ol bel' olunan ğidāniñ (2) hālāvet ve mülūhatı ola elbette ol büşūr zuhūr iden maħalli lez' itmeleri (3) muķarrerdir **el-'ilāc** kā'ide-i mu'ayyene üzere emrāz-ı mādīde her 'illetiñ (4) māddesini iħrāc lāzım olmağın faşd iktizā itdiği maħallde erbābı (5) faşd olunup telyīn iktizā iderse münāsib müleyyināt ile ishāl (6) olunur marāz-ı mezkūr dağı faşd ve ishālī müstelzim olmağla müsta'idd (7) olanlar faşd ve ishāl olunup müsta'idd olmayanlar hacāmet ve fetāil (8) ile tenķiye olunup ba' dehu arpa unı ve nişāsteden bādām yağı (9) ile perverde olmuş meraķa içürmege müdāvet lāzımdır ve dağı (10) 'illet-i mezkūrede şovuk şudan ğāyet ictināb itdireler zīrā (11) bürūdet-i 'użv müteķarrihi cem' ve şedd itmekle veca'ını ziyāde eylediginden (12) mā-'adā māddeniñ nużcına māni' olur **el-'alaķu'n-nāşib fī-** (13) **l-halk** ba'zı ahyānda insāniñ 'ale'l-huşūş sā'ir hayevānātıñ (14) boğazlarına sülūk yapışmaķ vāķi' olur. ve kenār vilāyetlerinde (15) çok zuhūr ider. Zīrā ba'zı şularda bi'l-hāşşa sülūk tevellūd ider (16) itmekle dağı küçük iken şıģarından başı hiss olunmadığı ecilden (17) şu içildikde ma'an duħūl ider. Yāhūd büyük oldığı şūretde

231a

(1) 'an-ġaflete içen ol ecilden kızıl üñük ğavrına ve mi' deye dağı (2) yapışması vāķi' olur bā-yı vech-ġān bir kimseniñ boğazına sülūk (3) gitse aħvāli tefahħuş olunmaķ lāzımdır eger görölüp ve bilinecek (4) maħalle yapışmış ise yāhūd 'alīl kendüsi 'an-ġaflete içdiğini (5) bilürse 'illet müte'ayyin olup lāzım olan mu'ālecātına ve iħrācına (6) taķayyūd olunur. Meşķūk olup vücūh-ı mezkūreden bir vechle (7) mu'ayyen olmadığı şūretde ba'zı 'alā'iminden bilinür. Ez-cümle (8) a'zāsına sülūk ta'līķ iden kimesneniñ ğamm ve kerb (9) ibtilāsından nümāyān olur. Zīrā sülūkde 'ufūnet der-kār (10) olmağla ol 'ufūnet ta'alluķ eylediği cisme dağı sirāyet ider (11) itmekle ķalbe vuşūlinden nāşī ğamm ve kerb ve ıztırāba mü'eddī (12) olur. 'Ale'l-huşūş kara balçıklı redī şularda tekevvün itmiş (13) olup hīlķatinde dağı hey'et-i mezmūme bulunmuş ola ki levni siyāh (14) yāhūd yeşil olanlar ve

tüylü ve üzerinde mā'î hâttlar bulunanlar (15) cümlesinde semmiyyet vardır yapışdıkları 'uẓv qarḥa olur. ve şāhibine (16) sıtma şekli ḥarāret gelür ve bayılmaḳ 'ariz olur. 'uẓv-ı batna ta'alluḳ (17) itdiği şüretde teneffüs için istinşāḳ olunan hevā ol sülük

231b

(1) keyfiyyet-i rediyyesiyle mütekeyyif olmaḳ ile yürege vāşıl olduḳda zıkr (2) olunduḳı üzere kerb ve ğamm ve ğaşy 'ariz olur. Ol cihetden (3) istidlāl olunur ve gāhī ol kimesneniñ ağızından raḳīḳ ḳan gelür (4) andan bilinür. Şeyḫ-i re'īs Ḳānūnda ḳaçan sen bir şāḫīḥ ādemi raḳīḳ ḳan (5) görür yāḥūd raḳīḳ ḳan ḳuşar görmek aḥvālını tecessüs ile eger esbāb-ı (6) zāhiriden anları mūcib olur bir sebep görölmeḳ sülük ta'līḳını (7) te'emmül ile ihtimāldir merī ve mi'desinden birine ol mūzī cān-āver (8) ta'alluḳ itmiş ola. Necībū'd-dīn Semerḳandī 'aleyhi'r-raḥme sülük nādiren (9) ḳaşabe-i riyye daḫı yapışur diyüp Nefīsī merḥūm anıñ şerḫinde inkār-ı (10) kevne ta'bīr ile sülük boğaza şū ile dāḫil olur. Ḳaşabe-i riye ise (11) şū mecrāsı degildir öyle olsa ol maḥalle nevecchle duḫūl ider bir ṭarīḳ (12) ta'alluḳ itdiği şüretde daḫı ḳarār tutmayup düşer. Zīrā ḳaşabe (13) ğuḍrūf olmaḳla anda sülüğe ğidā olacaḳ ḳan bulunur ve nefes (14) mecrāsı olmaḳla 'alīlīñ teneffüsüne mezāḫime virüp ḳavī öksürük (15) iḥdāş ider. Ol cihetden ṭaşra virdiği nefes ḳalbiñ ḥarāretinden (16) nāşī hevā-yı ḥār ve duḫānī olmaḳla müte'ezzi ve muẓtarib olduḳı (17) ecilden ḳarār tutmayup düşer dimişler el-'ilāc evvelā 'alīlī bir rüşen

232a

(1) yirde yāḥūd güneş ḳarşusunda oturdup ağızını mümkün olduḳı (2) mertebe açduralar ve dilini aşığa başıduralar eger sülük görünür (3) ve ālet ile aḫz olunmaḳ mümkün olur yirde bulunur ise ol (4) dāhiye için perdāhte ḳılınan kelbeteyn ile sülüğü eñsesinden (5) tutarlar. ve bir sā'at miḳdārı ol ḥālet üzere ḥıfz ideler (6) tā ki muẓtarib olup yapışdığı yiri şalıvire ba' dehu rıfḳla (7) çıkaralar. Eger ibtidā'en yapışıldıḳı gibi 'unf ile çekseler (8) ḳopmaḳda zahmet virdiğinden mā-'adā ḳopdıḳı yiri yara (9) ider. Eger eñsesinden daḫı aşığısından tutsalar ihtimāldir (10) sülük bütün ḳopmayup bir yirinden üzölmeḳ ile başı ṭarafı (11) yapışdığı yirde ḳalır ol şüretde 'alīle ziyāde elem ḥāşıl (12) olur. Andan soñra kendü kendüye ḳopdıḳı ḥāle daḫı tekrār (13) ḳan tükürmeḳ iḥdāş ider. ve mi'de ve bağırsaklara nüzül itdikde (14) ḥabāşet ve semmiyyetinden nāşī mi'dede ta'affün ve bağırsaklarda saḫc (15) didikleri şıyrındı ḥāşıl olur. Bu daḫı ma'lūm ola ki sülük (16) iḥrācı için boğaza ālet idḥāl itmezden evvel sirke ve tuz ile (17) ğarḡara itdürmeḳ lāzımdır ḥattā sülügüñ a'zāsı gevşeyüp

232b

(1) ḳoparmaḳa āsān ola. Eger boğazdan aşıḳı bulaşup görünmeḳ ve (2) ālet ile aḫz olunmaḳ mümkün olmaz ise ba'zı düşürici müdāvemete (3) müdāvemet ideler. Ez-cümle sirkeye tuz

katup. Yāhūd afyūn. Yāhūd (4) yanmış şadef küli. Yāhūd hardal. Yāhūd hiltit. Yāhūd cümlesi (5) bir yirde zamm idüp ġarġara itdüreler. Ba' zılar sülük yalnız nüşadur (6) zamm olunmuş sirke işâbetinden helâk olur dirler ol taqđırce (7) nüşadur zamm ile ġarġara itmek dahı nâfi' olur. ve nefh ile dahı (8) mu' âlece olunur. Ez-cümle būrağ ve hardal. ve nüşadur. ve zâc 'ale's- (9) seviyye aḥz ve saḥk olunup maşura ile boğaza üfüreler. Bu terkib (10) dahı ġarġara olmağ seri' u't-te'şirdir **ahlātı** şarımsağ. ve şih (11) ve acı bakla. ve şaḥm-ı ḥançal. ve eyrelti bunları 'ale's-seviyye aḥz ve ḥall-i (12) ḥamrde ṭabḥ olunup ba'de't-taşıye ol sirke ile ġarġara oluna (13) ḥuzzāk-ı eṭibbā-yı A' cāmdan Ebū'l-Ḥasan Ṭaberī Mu' âlecāt-ı Ebter-i Aṭıbbe nām (14) te'lifinde sülük her ne şekl maḥalde olur ise olsun katl ve iḥrâcında (15) îresāya beñzer devā olmaz sirke ile yāhūd zeyt yağı ile ṭabḥ olunup (16) ġarġara olunur. Kaḡısı ile 'amel olunur ise olsun işâbet eylediği ân (17) öldürür dimişler. îresā köki süsen kökine dirler meşhūr ve müte' ârifdir

233a

(1) ġareb didikleri kavağ ağacının yaprağının 'aşiri ile ġarġara (2) itmek dahı bi'l-ḥāşşa iḥrâc ider dimişler. Kezâlik sirkeye (3) hiltit ve kulḡuṭâr zamm oluna. Yāhūd sirkede efsentin ve (4) çörek otı ṭabḥ olunsa 'ilâc-ı kavî olur. Mirâtü's-şifâ şāḥibi (5) 'aliliñ ağzına şularda ḥāşıl olan ṭuḥlub didikleri şu yoşunu (6) ḡosalar sülük anıñ rāyiḥasını sevdiği ecilden yapıdığı (7) yiri şalivirüp ağız içine çıkar. Ol ḥinde el ile (8) yāhūd bir âlet ile aḥz olunur dimişler Nefisî merḥūm dahı bu tedbiri (9) dedesi Cemâle'd-dīnden naql ile ol devâyı bir pârçe beze bağlayup (10) ağızda tutmağı göstermiştir. Ma'lūm ola ki mu' âlecāt-ı mezkûre sülügüñ (11) boğazdan aşğa bulunmasına maḥşūşa degildir ağız içinde ve (12) ve görinen yirlerde olduğu şüretde dahı âlet ile ḡoparmağ (13) istemeyenler ol müdāvât ile iḥrâcına taḡayyüd itseler dahı (14) âsân olur. Zîrâ Şeyḡ-i re'îs 'illet-i mezkûre için yazdıkları (15) mu' âlecāt-ı 'adide beyānı evvelinde göz ile müşâhede olunan sülügüñ (16) ḡal' ve iḥrâcî âlet-i ma'hûde ile ve edviye ile dahı ḡuşul-pezir olur (17) âlet ile aḥz olunması ma'lūm ammā müdāvât ile iḥrâcınıñ

233b

(1) tariḡi eger boğaza yakın bir yirde ise ġarġara ile 'amel olunur. Eger âḡerki (2) üst tarafında buruna mā'il maḥalle ta'alluğ itmiş ise buḡūrât ve se' ūṭât (3) ile ḡal' ve iḥrâc olunur. Eger boğazın ġavırına ve mi'deye duḡul (4) itmiş ise ḡuşdırıcı müdāvât ve şovulcan çıkarıcı müşilât (5) virilür dimişler. Mi'de ta'alluğ itdigi şüretde bu tedbir ol Re'îs- (6) ü'l-küllün muḡtarıdır **ahlātı** şih. Ḳaysūm. Efsentin. Şüniz. Türmüş (7) ḡuş. Birinc-i Kābüli içi. Şirḡışt her birinden 'ale's-seviyye aḥz olunup (8) cem' olundukdan soñra aḡşam ve şabāḡ sirke ile ikişer dirhem (9) isti' māl olunup üzerine bir şey' yinmez iki sâ'atden soñra yimege (10) mübāşeret ider. Şoğan ve şarımsağ. Laḡana. Yarpuz ekline müdāvet (11) olunur. Ḳuşdurmağ lâzım olduğu şüretde bir ḡabza ṭurağ (12) otı bir avuç ṭurp ḡabuğı ile ṭabḥ olunup

ol şuya bal ve tuz (13) ve sirke zamm olunur laṭīf kuşdurıcıdır. Müshilāt huşuşı inşā- (14) allāh te'ālā şoğulcanlar iḥrācı maḥallinde mufaşşalan beyān olunur. Buḥūr (15) virilmek iktizā itdikde ġarğara içün yazılan mu'alecātın cümlesi (16) tebhīr olunur. Burun tarafında olup kezālik se'ūtātla suḳūṭı (17) faşd olunur ise yine müdāvāt-ı mezḳüre ile 'amel olunur. Bu se'ūt

234a

(1) daḥı mücerrebātındandır **aḥlāṭı** çörek otı kıṣṣāu'l-ḥımār 'uşāresi (2) ve ḥarbaḳ cümlesi aḥz olunup sirke ile tedbīr olunur mi'deye (3) ta'alluḳ iden 'alaḳ iḥrācında Şeyḥ-i re'īs ḥile ta'bīr eylediği tedbīrindir ki (4) 'alīl vāfirce şoğan ekl idüp ḥammāmdan bir ısıcaḳ ḥalvetde (5) otura ḥarāret-i ḥammām bedenine temām te'sīr eyledikde aḡzına ḳarlı şı ala (6) yāḥūd buz pārcesi tuta şı ıssıyup ve buz eridikce tekrār (7) i'ade eyleye. Tā ki ol ḥayevān ḥarāretten muḡtarib olmaḡla yapışdığı (8) yiri terk idüp aḡız tarafında olan bürüdete meyl itmekle aḡza (9) gelür ol ān iḥrācına sa'y ideler ısıcaḳ günlerde vāfirce şoğanı (10) yiyüp güneşde oturmak daḥı ḥammām 'amelini işler. Ol ḥinde daḥı (11) aḡzında buzlı şıya batmış sünger yāḥūd buz pāresi tıtmak (12) lāzımdır. Ba-yı 'amel-gān sülük iḥrācından soñra ḳan gelmek (13) 'arız olsa suḳūṭ-ı lehātda zıkr olunan ḳan tıttıcı devālar (14) ile ġarğara itdüreler. ve nefūḥāt-ı mezbūreyi maşura ile boḡaza (15) üfüreler. Muḥammed bin Zekeriyā Rāzī 'aleyhi'r-raḥmetü'l-bārī ol ešnāda (16) ḳabuḡı çıkmış mercimek çorbası iṭ'am olunup. ve taşradan (17) bārid devālar zımād olunur dimişler. Nişāste ile ma'mül ḡıdālar

234b

(1) daḥı nāfi'dir **el-eşyā'ü'n-nāşibe fī'l-ḥalk-ı sū'ü'l-'alaḳ** sülük (2) aḥvāli bilindikden soñra ma'lūm ola ki ḡāḥı boḡaza et luḳmesi (3) ve etmek pārcesi ve kemik kırığı ve anların emşāli şey'ler tıtur (4) ḥattā şı durmak daḥı vāḳi' olur ancaḳ anın aḥvāli başḳadır (5) eger boḡaza tıtan şey' dikenli olmayup yāḥūd kemik ve aḡaç (6) mişilli boḡaza batacaḳ ve ilişecek şey'ler olmayup et luḳmesi (7) ve anın mişilli şey' tıtursa 'ämme beyninde zebān-zed olduğu (8) üzere ol ān eñsesine. ve iki omuzı ortasına bir iki (9) yumruḳ urulmak yazılmışdır. Lākin ḍarbe liyāḳat bulunduḡı şüretde (10) elem ve ıztırāb virecek mertebe olmaya. Eger ol fā'ide (11) vormeyüp yāḥūd boḡaza ilişici şey' olursa sülük (12) huşuşında beyān olunduḡı üzere ilişdiği maḥall tefāḳḳud oluna eger (13) görünür ve ālet ile alınur iḥrāc olunur ise yāḥūd aşāḡa (14) sivrilür maḥallde ise anınçün perdāḡte ḳılınan kelbeteynī ālet ile (15) iḥrācına sa'y ideler. Eger iḥrāc mümkün olmazsa bārī aşāḡı (16) iteler ḥattā mi'de ve em'ā ṭarīḳi ile ḥāric ola. Ammā ol huşuşda (17) baḡırsāḳlara elem işābeti ihtimāli vardır. Eger ol şey' görünür

235a

(1) yirde yāhūd âlet ile alınacak maḥallde bulunmazsa mezlak şey'ler içürel (2) ki aşağı gidere. Ez-cümle zeyt yağı ve bādām yağı. Yāhūd (3) ayva çekirdegi lu'ābı tecerru' itdirüp ba' dehu bir büyücek lukme yutduralar (4) ba'zılar bu tadbīr ḥammāmda olmak daḥı mü'eşşirdir dimişler. Anlar fā'ide (5) virmezse kuşdurıcı şey'ler vireler. Ammā kuşdurmak ziyāde (6) ta'ām virdikden soñra gerekdir ki kuşduğı ta'āmın cirmi (7) ol şey'i daḥı süre çıkara **tadbīr-i āḥer** bir pârçe süngere (8) ibrişim bağlayup 'alīle yutdura ba' dehu şu vireler az az (9) tecerru' eyleye ol sünger temām şişdikden soñra ibrişimi sür'at (10) ile çekeler ġālib-i ihtimāl ma'an çıka. Süngere bedel kuru encīr (11) ve çig et pâresi bağlanmak daḥı yazılmışdır. Anın gibi mu'ālecāt (12) bir def ada te'sīr itmezse mükerreren 'amel olunmak muhtāc olduğu (13) erbābına ma'lūmdur. A'māl-ı mezkûre eşnāsında kuru encīri (14) pekmez ile taḥḥ idüp ġargara itdürel ki ol şey' taḥrīk (15) eyleye ve taşrasından münzic yakılar daḥı uralar ez-cümle arpa unını (16) zeyt yağı ve ısıcaḥ şu ile ḥamīr idüp zımād ideler. Ol maḥalli (17) telyin itmekle koptması āsān olur **intibāku'l-merī** ġāh olur

235b

(1) kızıl üñük didikleri mecrāda bi-izni-ḥālīk ġidā ve şu geçmek içün (2) mevzū' olan 'adale gevşemek ile merīnīn cirmi biri birine (3) munṭabık ve muttasıl olup şu ve anın mişilli raḳīk şey'ler yutmak (4) mümkün olmaz ammā büyük lukmeler cirmi raḳīk ve ḥafīf olmayan (5) şey'ler bilā-meşakḳāt mürūr eyler zīrā cirmi mehmā-emken şalābeti olan (6) eşyā' ol mecrāyı açmak ile mürūr idüp mi'deye vāşıl olur (7) ammā raḳīk olan şey'ler anın intibākını açmayup aşağı (8) geçemezler 'uzv-ı mezkûrūn intibākına ve 'adalesiniñ istirḥāsına (9) sebep başdan ruṭubet-i fazliyye munşabb olmağla līflerini gevşetdigidir (10) 'ilācī eyāricāt-ı kibār ile istifrāğ olunup ruṭubeti neşf idici (11) ve 'uzva kuvvet virici ġargaralar ile mümkün olur. Eyāricāt aḥvālī (12) ve müneşşef olan maṭbūḥāt ḥuşuşları ma'lūmdır ki ḥubūbāt ile (13) tenḳiye ve müneşşefāt ile ġargara olunur. Müneşşefātın bir terkīb (14) muhtār-ı şikātdır **aḥlātı** enisün. Sünbül-i Hindī. Günlük. Maştakī. Behmen-i (15) ebyaz ve aḥmer cümlesi 'ale's-seviyye aḥz ve taḥḥ olunur. Necībū'd-dīn (16) Semerḳandī 'aleyhi'r-raḥme bu 'illet mündefi' olmaz meger sinn-i t[uf]ülüyetde (17) 'arız olmuş ola. Anlar daḥı sinn-i bulūğa irişüp kuvvetleri izdiyād

236a

(1) ve ḥarāret-i ġarīziyyeleri inti'āş bulduğı eşnāda ruṭubet-i mezkûre (2) müteḥallile olmağla 'ilāc-pezīr olurlar. Ammā sinn-i nemā itmāmından soñra (3) vāḳi' olduğu şüretde bür'-i tām bulmaz dimişler. Ol ḥāzık-ı lebībīn (4) 'illet-i mezkûre etḫālīn ġayrıda bulunduğı şüretde yā sükūna (5) kelām-ı ḥazākat-ı niẓāmlarının aşlı budur ki merī ağzın lu'ābından (6) dā'imā yaşluk kesb ider ve her-bār ġidā ve şavtın mürūrından daḥı (7) yaşluk ḥāşıl olur. ve ḥançereye mücāvirdir ḥançerede daḥı taḥsīn-i (8) lafz için ruṭubet-i deheniyye olmağla andan daḥı ruṭubet vāşıl olur (9) el-ḥāşıl merī nefesinde 'uzv-ı saḥīf olduğu için

içinden (10) mürûr iden eşyâ'dan ve civârından ruṭûbet teşerrüb eyleyüp (11) terehhül ve istirhâsı izdiyâd bulur. Ol ecilden 'illet-i mezkûre büyüklerde (12) bür'-i tâmm bulması müşkil olmuş olur **el-ğarîḳ mine'l-maḥnûḳ** bunlar daḥı (13) kütüb-i mu'teberâtıda boğaz maraḫları a'ḍâdında bulunmaḡla emrâz-ı ḥalka (14) ilḥâḳ olundu. 'Ale'l-ḥuṣûṣ şıbyânıñ şuya düşmeleri çok vâḳi' (15) olduḡı ecilden mu'alecesini beyân lâzım olup ḥanîḳ aḥvâli bilinmege (16) fâ'ideden daḥı ḥâlî olmaḡla bi't-ṭab' taḥrîr olundu. pes bir kimesne (17) deñize yâḥûd bir ğayrı maḥallde şuya düşüp ba'de'l-iztirâb yine

236b

(1) ḥayâtı bâḳî iken iḥrâc olursa lâyıḳ olan 'âmme beyninde meşhûr olduḡı (2) üzere başı aşāḡı bir yire ta'lîḳ iderler. Tâ ki cevfine ṭolan şu ṭaşra (3) çıḳa. Ba'dehu efâviye-i ḥârreden biber ile zencebîl ṭabḥ olunmuş şu içüreler bir (4) miḳdâr şeker daḥı zamm olursa daḥı laṭîf olur. Ol maṭbûḥ 'alîlîñ (5) riye ve mi'desinde ḥâşıl olan ruṭûbatı tecfîf itmekle ifâḳat vire ba'dehu (6) birkaç eyyâm sūd ile pişmiş noḥûd-âb içürmege müdâvemet ideler. Zîrâ (7) noḥûd çorbası aḳ cigere sâ'ir aṭ' imeden ziyâde ġidâ virmekle mizâclarını (8) ıslâḥ ider. Şuya düşen kimesne iḥrâc olunduḡda bayılmış bulunup (9) ḥayâtı ve memâtı meşḳûk olsa egerçi ol mertebeden soñra ḥayâtı ba'id görinür (10) ammâ def'-i şübhe içün muḳaddemâ zıḳr olunduḡı üzere başı aşāḡa aşalar (11) cevfinde olan şuyu boşaldıḡda ḥayâtı bâḳî ise nümâyân olur **el-maḥnûḳ** (12) şuya boğulmaḳ ma'lûm şudan ḳaṭ'-i naḫar ḥâricde bir kimesneyi sicim ve ṭasma (13) ve anıñ mişilli âlet ile boḡsalar temâm-ı ġaşy gelüp bayılmış bulunmaḡla (14) ḥayâtı ve memâtı meşḳûk olduḡı şûretde 'ale'l-fevt boḡduḡları âleti (15) boğazından kesüp aḡzına naḫar ideler. Eger köpük cem' olmuş bulunur ise (16) ḥayâtını ṭama' itmeyeler. Ol mertebeden soñra ḥayât bulmaḳ nâdir vâḳi' olur (17) zîrâ ol köpük aḳ cigeriñ cirmi erimekten yâḥûd dimâḡıñ zevebânından

237a

(1) ḥâdiş olur. Sebebi bu ki boğulmaḡdan nâşî teneffüs munḳaṭi' olmaḡla yürege (2) ġâyet muḫtarib olup kendinde bulunan rûḥ-ı ḥayevânî ve ebḫire-i duḡhânî ġaleyân (3) itmekle riyei eridir andan ḥâşıl olan ruṭûbet ol ebḫire-i duḡhâniyyeye (4) muḫtelîṭ olduḡı ḥâlde ḳuvvet-i teneffüse şiddet-i iztirâbından anları (5) kerhen ve taḡallüben ṭaşra def' itdiḡiçün ol zebed ḥâşıl olur zevebân (6) dimâḡdan ḥuṣûli daḥı anıñ gibidir. Zîrâ ol ḥâlet vuḳû'ında ḳalbde (7) fâsid olan ebḫire-i duḡhâniyye ile rûḥ-ı ḥayevâniyye ḫurûca menfez (8) bulamayup 'urûḳa cârî olmaḡla şiryânâtıñ imtilâsından (9) nâşî dimâḡ ve mecârîsi daḥı ol mâdde-i fâside ile mümtelî olup (10) şiddet-i sühûnetinden zevebân bulmaḡla aḡzına seyelân itdiḡı ecilden (11) zebediyyet zâhir olur. Bu iki şûretde daḥı ifâḳat mutaşavver degildir (12) zîrâ iki ḥâletde daḥı ḫarâret-i ġarîziyye boğulup ḫâr-ı nârî ġaleyân (13) ider. ve ḳalb ile dimâḡıñ mizâcları ve cevherleri fâsid olmuş (14) olur. Meger ol zebed ya'nî aḡızda zâhir olan köpük cevheri riye (15) ve dimâḡdan olmayup yalnız dimâḡıñ ruṭûbet-i

hıltıyyesiniñ zevebānı (16) aşığıdan şu'ūd iden nefes-i muhtebes ile muhteliñen seyelān olmuş ola (17) ol şūretde tıbben hālāş mutaşavver olur. Anıñ delili ol köpük

237b

(1) boğulan ādem-i muğāşşī-i 'aleyh olup bayılmazdan evvel zāhir olmaqdır (2) eger bayıldıqdan soñra zāhir olursa kalb ve riyeñiñ cevherleri (3) zevebānına istidlāl olunur **el-ilāc** eger evvelā zebed-i mücerred ruṭūbet-i (4) hıltıyye zevebānından olup cevher-i riye ve dimāğ sālīm olsa yāhūd (5) ašlā zebed zuhūr eyleyüp mañnūkuñ hayātı me'mūl olsa 'ilācında (6) ibtidā'en müşterek didikleri tamaradan yā ciger tamarından faşd ideler (7) tā ki hārr-ı nāriniñ te'sirinden fāsıd olan kan çıkup bedenistirāhat (8) buldığından mā-'adā mādde-i fāsideden hālāş ola zīrā ol (9) kan ihrāc olunması tabi'at anı boğulmağ sebebi ile za'if (10) olan boğaza ref' etmekle hunāk veremi hūdūşına mü'eddī olur (11) ve ba'de'l-faşd hufne-i mutavassıta ile mükerreren ihtikān oluna (12) tā ki e'ālī bedende şeverān iden mādde-i fāsıde aşığa cezb (13) oluna. ve benefşe ve nılūfer yağlarını ısıcağ şu ile mezc idüp (14) boğazına tılā ideler tā ki boğaza ve boyun a'zālarına irhā (15) virüp 'adalāt ve a'sāblarını telyin etmekle şiddet-i şedden hādiş (16) olan elemeleri sākin olup anlara mādde teveccüh eyleye eger edhān-ı (17) mezkūre ile gārgara etmekle isti'dādı bulunursa gārgara

238a

(1) itdireler. ve ervāh ve a'zāsına taqviyet virecek tedbīr (2) ile taqayyüd ideler **harḥaratü's-şıbyān fī nevm-hem** gāh olur eṭfāl uykusı (3) ešnāsında harḥara 'arız olup boğazları hırlar. Sebebi aq cigerlerinde (4) ruṭūbet-i keşire cem' oldıdır zīrā anlarıñ riyeleri za'ife (5) olmağın yukarudan munşabb olup ve aşığıdan mürtefi' olan māddeyi (6) taḥlīl idemez elbette kabūl ider. 'Ale'l-ḥuşuş uyku hālinde (7) ruṭūbāt-ı beden batna gāvır etmekle riyelerinde ziyāde müctemi' olup (8) nefeslerine mezāhime virür semince olan ma'sūmlarda çok zuhūr ider (9) zīrā anlarıñ nefes yolu tār olmağla anlarda harḥara ziyāde bulunur (10) **el-ilāc** 'ilācında vācib olan teşhīni ve taḥlīli bulunan (11) devālar virilmekdir ki ısıcaqlığı ve tağıdıclığı hasebiyle ol ruṭūbātı (12) taḥlīl eyleye. Ez-cümle yalnız kettān tuḥmı saḥḥ idüp 'asel-i (13) muşaffā ile ma'cūn itdikden soñra aḥşam ve şabāh birer mil' aqa (14) yidürmek kāfīdir. Kemmūn daḥı anıñ gibi ma'cūn olur. Biyan balını (15) şeker ile terbiye idüp yidürmek daḥı nāfi' dir. Cümlesinden birer (16) mil' aqa virilür. Yalnız gök sūsen köki maṭbūhından revāk (17) şerbet tedbīr etmek daḥı eṭfāl için mücerrebātdandır. Tārīki vāfirce

238b

(1) gök sūsen köki aḥz idüp turaq otı toğrayalar. Ba'dehu kifāyet (2) miqdārı şu ile şülüşi gidüp şülüşāni bākī qalup nerm āteşde (3) ile taḥḥ ideler. Ba'de't-taşıye nışfı miqdārı beyāz şeker ile revāk (4) şerbet olunca taḥḥ idüp hıfz ideler. İsti' māl idecek (5) tıfl sūd emer ise ol

revākdan dört beş dirhem miqdārını (6) murzi‘anın südi ile memzūcen içüreler. Eger südden kesilmez ise (7) oğul otı ve lisān-ı şevr şuları yāhūd rāziyāne şuyı ile içüreler (8) ve göğsini sūsen ve yāhūd zībāk yağları ile yağlayup ṭabī‘atlarını (9) şāf ile telyīn ideler. ve eger mümkün olur ise ihtikān ideler (10) ol huşūşda şāf ve ihtikānıñ eczā’sı harārete mā’il gerekdir (11) ve murzi‘alarına daḥı geregi gibi tedbīr eyleyüp ma‘ācīn ve eşribe-i (12) mezkūreden isti‘māl itdireler. İhtikān-ı münāsib ile tenkıyeler (13) ideler. Bi'l-cümle bu ‘illetde ihmāl olunmak lāyık degildir. Eger ihmāl (14) olunur ise fetke mü’eddi olup derd-mend ma‘şūmuñ kasığı (15) yarılıp diyü kibār-ı eṭibbā mu‘ālece olunması tavsiyye itmişlerdir **el-rebv** (16) **ve sū’ü’n-nefes** sū’-i teneffüs nefes huşūşında umūr-ı ṭabī‘iyyeden ḥāric (17) olan aḥvāle ‘āmmdır muṭlaq ḥilāf-ı ṭabī‘ī şolımağa dirler ol

239a

(1) ecilden rebve daḥı şemā’il olur. Bundan evvel rebv ‘illetiniñ sıbyāna (2) ‘urūzı aḥvālī Ebuḫrātdan naql ṭarīķi ile zıkr olunmuş idi. Ol (3) ‘illet aq cigere mensüb bir marazdır. ‘Ārız olduğda şāhibi sūkūn (4) veistirāhat üzere iken kedd ve ta‘abdan bī-tāb olmuş ādemler gibi sür‘at (5) ve tevātür ile teneffüs eyleyüp nefes virüp almaqda zaḥmet-i ‘azıme mübtelā olup (6) bu maraz a‘rāz cihetinden dīk-i nefes ve ‘usr-ı nefes ve bühr ıtlāk (7) olunan marazlara müşābihdir. Anıñçün ba‘zı eṭibbā dīk-i nefesi ve ‘usreti (8) ve rebvi ve bühri esmā’-i müterādifeden ‘add idüp cümlesini bir ‘illetden (9) ‘ibāret ṭutmuşlar. Huzzāk-ı eṭibbādan Necībü’d-dīn Semerḫandī daḥı ol (10) vādīye zāhib olmuşlardır. Ammā Şeyh-i re’īs rebvi. ve dīki ve ‘usr-ı nefesi (11) biri birinden tefriḫ eyleyüp esbāb ve ‘alāmetlerini daḥı başqa (12) başqa taḥrīr itdikden sonra mu‘ālecelerini müctemi‘an taḥrīr itmekle (13) anlarıñ muḥtārları üzere tercüme olunup ba‘zı mertebe beyāna taşaddī (14) olundu. Zīrā cümlesi ‘ilel-i şa‘beden olup her biriniñ ‘ilacı ‘asīr (15) ve mübtelāsı keşir olmağla bi-tevfīḫ-ullāh te‘ālā sıbyānıñ ḡayrıları daḥı müntefi‘ (16) olsunlar içün mehmā-emken esbābı ve tedbīri taḥrīr olundu. ve ol emrāz (17) teneffüse dā’ir olmağla esbāb ve ‘alāmātlarını zıkrden evvel a‘zā-yı nefes

239b

(1) ve anlarıñ mebdāileri. ve civār ciheti ile müşāreketi olan a‘zā (2) olunmaq evlā görüldi. pes erbāb-ı teşriḫ taşriḫleri üzere a‘zā-yı (3) teneffüs. Kaşabe-i riye ve nefes-i riye ve riye de olan ‘urūḫ-ı ḥaşine ve (4) şerāyīn. ve göğüsde olan hicāb ve ‘aḍalāt ve cirm-i şadr ya‘nī göğüsün (5) kendüsidi ki cümlesi sekiz ‘aded ‘uzvdir. ve ol a‘zānıñ teneffüs ciheti (6) ile mebdāileri ikidir. Biri dimāğ. ve biri anıñ ḥalīfesi olan nuḥā‘dır (7) zīrā nuḥā‘ a‘zā-yı nefesden olan hicābıñ mebnīdir ki anıñ ekserī nuḥā‘ (8) a‘şāblarınıñ dördünci çiftinden biter. ve ol hicāba beşinci ve altıncı çiftinden (9) daḥı şu‘beler muttaşıl olur. ve civār ciheti ile a‘zā-yı nefese müşāreketi (10) olanlar mi‘de ve kebed ve anları muḥīṭ olan aḥşādır nisvānda raḥim daḥı (11) a‘zā-yı nefese civār ciheti ile müşārikdir umūr-ı mezkūr

bilindikden şöra (12) ma'lûm ola ki dîk-i nefes aña dirler ki şâhibi teneffüs için taşarruf eylediği (13) hevâ duhûl ve hurûca hareket cihetinden menfezini tar bulmağla azar (14) azar dâhil olur. Ol 'illetiñ sebebi çokdur ez-cümle nefesiñ menâfizi (15) olan hançere ve kaşabede ve sâ'ir a'zâ-yı nefesden birinde verem hâdiş (16) oldığıdır. Eger ol şiş katı olursa nefesde ziyâde tarlık hâşıl (17) olur. Ammâ yumşak olsa hıffet üzere olur. ve dahı menâfiz-i mezkûrede

240a

(1) ahlât-ı keşîre-i galeyân yâhûd lezice yâhûd riyede müctemi' oldığıdır (2) yâhûd mecârî olan 'uzvda verem hudûşından yâ gayrı 'illetden nâşî (3) riyede intibâk ve tazayyuk 'arız olduğundan hâdiş olur. Kebed (4) ve mi'de. ve tihâlde evrâm-ı hârre 'arız olduğu gibi ki anlardan (5) riyeye intibâk 'arız olmağla dîke mü'eddî olur. Bunlardan mâ-'adâ (6) dîkiñ sâ'ir esbâbı ve 'alâmetleri rebviñ esbâb ve 'alâmâtı beyânında zâhir (7) olur. Bundan şöra ma'lûm ola ki marâz-ı rebvde âfet ekseriyyâ nefes-i riyede (8) ve aña muttaşıl olan 'uzvda hâşıl olur. Zîrâ riyeniñ cirmi sahf (9) olmağla ahlât kabûlüne müsta'idd olmağın kendü cirmine. ve anda olan şerâyîn (10) ve şu'be ve revâzı'ına ya'nî mecrâlarına ahlât-ı gâlîze yâ lezice şuvaşmak (11) ile hevânıñ menâfizini sedd ider gâh olur ol hılt-ı gâlîze 'urûk-ı (12) haşinede. ve gâhî riyeniñ halhalesinden ve dahı hâlî olan yirlerinde (13) müctemi' olur. ve ol ahlât gâhî şadr ve aştâdan. ve gâhî başdan (14) munşabbe olur. Huşûşen riyâh-ı cenûbî hûbûb eyleye. Ekser emrde (15) nâzile inşibâbına mü'eddî olur. Gâh olur ruṭubât-ı bürüdet işâbetinden (16) nâşî nefes-i riyede tevellüd ider. Ba'zı eṭibbâ intişâb-ı nefesi 'urûk-ı (17) haşine imtilâsına tahşîş eyleyüp rebv ve bühri şiryânât

240b

(1) mâddesine ta'lîk itmişler. Ba'zılar dahı 'urûk-ı haşine huşûşına rebve (2) ve şiryânât imtilâsını bühre mahşûş kılmışlar her biriniñ imtilâları (3) 'alâmetlerinden ma'lûm olur. Zîrâ intişâb-ı nefes dahı riyede hâşıl (4) olan ahlât-ı gâlîzeden nâşî menâfiz-i nefesde insidâd hâşıl olmağdan (5) neş'et ider. Ammâ ol vechle mesdûd olur ki şâhibi toğrı turup (6) ve başını toğrı tutmadıkça teneffüs idemez kanda kaldı ki bir tarafa (7) ve arkası üzerine yatdıkdâ teneffüs idebile. Anıñçün ol marâza (8) nefes-i müstaḳîm dahı dirler. Gâh olur rebve sebep olan hılt riye (9) ve şerâyînden olmayup belki mi'dede olur ki anda mütevellid olmuş yâhûd (10) başdan inmiş yâ kebedden sirâyet itmiş ola. Zîrâ bu eşnâfdan bühr ki tetâbu'-ı (11) nefesden 'ibâretdir mi'deniñ hicâbı ve hicâbıñ riyeye mezâhimelerinden (12) neş'et ider. Gâh olur kebed bürüdet yâhûd gılzet hâşıl itmekle (13) rebv 'urûzına mu'ayyen olur. ve rebv. ve bühre sebep olan ahlâtıñ ba'zı (14) keyfiyyeti ile ve ba'zısı kemmiyyet ve keşreti ile mü'eddî olup zıkr olunan (15) eziyyete bâdî olur. ve dahı marâz-ı rebv nâdiren riyeniñ yübüsetinden (16) nâşî cefâf hâşıl itmekle bir yire cem' olduğundan hâdiş olur. ve gâh (17) olur bürüdetinden neş'et ider. Gâhî a'zâ-yı nefesiñ mebâdisinden

241a

(1) ve gāh a'zā-yı mücāviriñ müşārikinden 'arız olur nitekim zıkr-i (2) müstaķīm eyledi. ve gāhī riyede buhār-ı duhānīniñ keşret üzere ihtibāsından (3) olur. ve gāh olur a'zā-yı nefesde riḥ muḥtekan olduğından olur ki (4) nefese mezāhime virir. Ba'zı kimesneniñ gögsi ḥilḳate yāḥūd li-'arız (5) ṭar olmağla muḥtāc-ı āliye olan nefese vefā itmez. ve gāh olur nefesde (6) āfet-i cibilliyeye bulunmağla olur. ve ba'zı maḥallde rebv müştedd olup nefes (7) intişāba mübeddel olur. ve çok kerre zātü'r-riye didikleri marāz-ı şa'be (8) intikāl olur. El-ḥāşıl rebv emrāz-ı şa'be bir şedīd illetdir meşāyiḥe (9) 'arız olsa bür'ya' nī ḥalāşa qarīb olmaz. ve nużc daḥı bulmaz (10) tāze yigitlerde daḥı 'usru'l-bür'dür ammā şıbyānda sehl'ül-'ilācdır (11) anlarıñ tedbīrleri 'an-qarīb zıkr olunur. ve daḥı ol marāz ekşer (12) emrde arḳa üstüne çok yatmadan izdiyād bulur. ve daḥı 'ilel-i (13) müzmineden olmağla şar' ve teşennüc gibi eziyyet ile gelür. ve mu'ālece olunmazsa (14) gitdikçe nevbeti ḥārr ve şedīd olur **el-'alāmāt** eger rebve sebep nefes-i (15) ḳaşabede aḥlāt-ı ḡalīze ve ruṭubāt-ı lezice müctemi' olduğu olursa (16) nefes ṭarlıḡı teneffüsün evvelinde olur ya' nī istinşāk-ı nefes aşağı (17) almağda olur. Ol nefes riyede ḳalbe vāşıl olup anda yine riyeye

241b

(1) rücū'nda dīḳ ḥiss olunmağla ṭabī'at ol māddeyi iḥrāc itmekle (2) tenaḥnuḥ bulunur. ve hevānīñ duḥūl ve ḥurūcında lehātūñ mezāhimesinden (3) ve mümkün olduğu mertebe ḳoparmasından nāşī göğüsde ḥarḥara 'arız (4) olup öksürük. ve dīḳ-i nefes ḥāşıl olur. su'āl ile çıkan (5) mādde mekān-ı qarībden ḳopduğı ḥiss olunur. ve hevā-yı bārideniñ (6) istinşākına ziyāde ihtiyāc bulunmağla 'alīl hareket itdiği maḥallde dilini (7) çıkarır. Eger ol şūretde öksürük bulunmayup balğam ḡalīz çıkmaz (8) ise 'alīle āḥer mazarrat işābet ider. ve ol aḥlāṭa nezleden (9) ḥāşıl olmuş ise rebv def'aten ḥādīş olur. ve illā azar azar zuḥūr (10) ider. Eger ol aḥlāt 'urūḳ-ı ḥāşinede ḳarār tutmuş ise nabz-ı (11) ḥafaḳānī olup ihtilāfı daḥı dā'im olur. Eger aḥlāt fezā-yı riyeniñ (12) ḥāricinde olur ise su'āl bulunmaz. Eger mebādī müşāreketi ile olursa (13) anlarıñ taḳaddüm iden aḥvālī delīl olur. A'zā-yı mücāviriñ müşārikinden (14) olursa anlarıñ imtilāsından bilinür. Sā'ir eşnāfı daḥı a'rāzdan (15) ma'lūm olur **el-'ilāc** evvelā şıbyānda 'urūzı şadrları za'īf olduğu (16) cihetden balğam intişābından olmağla 'ilācında vācib olan dilleriniñ (17) dibini zeyt yağı ile urup ḳuşdurmağla sa'y ideler ağızlarına

242a

(1) ısıcaḳ şu taḳṭīr itmek daḥı ḳuşdurmağla imdād ider. Ba'd- (2) e'l-ḳay' 'asel ile kettān tuḥmı ile la'ūḳı vireler. ve göğüslerine sūsen (3) ve bān yağı tılā ideler. Eger sinn-i şıbyānı tecāvüz idenlere 'arız (4) olur ise yine ol illetiñ ḥudūşı ekşeriyyā balğamdan ruṭubāt-ı (5) balğamiyyeden olmağla 'ilācından münzic olan müdāvāt ile (6) ibtidā' olunup ba' dehu

münāsib müşilāt ile istifrāğ ve (7) ve rükū' ve i'tidāl ile 'amel olunmak lâzımdır. Ba' zi kibār (8) emrāz-ı mezkūreniñ 'ilācında lāyık olan evvelā edviye-i (9) müfredde isti' māl olunmaqdır. Anlar müfīd olmadığı şüretde (10) edviye-i mürekkebe mübāşeret olunur eger 'alilde hārāret yāhūd (11) hummā bulunursa erbābı faşd eyleyüp münāsib eşribe (12) virilür didiler. ve dağı vācib olan oldur ki ol huşūşda (13) isti' māl olunan edviye münzic ve mülātıf olup teşhīn-i şedīdī (14) olmaya ki māddeyi tecfīf ve tağlīz eylemeye. Anıñçün kudemā ma' ācīn-i rebve (15) afyūn ve benc ve yebrūh katmadılar meger nevāziliñ keşreti bulunmağla anıñ (16) men' ini muḳtezā ola. Ol ecilden iḳtizā hasebiyle ihtiyār itdiler (17) kezālik bezr-i ḳatūnāya ihtiyāc bulunmadıkça aḥz itmediler. ve mādde-i ḡalīz

242b

(1) yāhūd lezic olduğu şüretde tertīb ve inzācına ta' ahhūd olunup (2) lākin mücerred talṭīf ve teḳaṭṭu' ma ḳaşr olunmaz. Zīrā gāh olur yalnız (3) talṭīf ve taḳṭī' isti' mālinden mādde ' işyān itmekle riyede cerāhat (4) hudūşına mü'eddī olur. ve dağı mederr olan devānıñ cümlesi (5) ' illet-i mezkūreye muzırrdır zīrā māddeniñ refīḳini iḥrāc itmekle (6) ḡalīzi ḳalup ziyāde şu' ūbete mü'eddī olur. El-ḥāşıl rebve ve dīḳ-i (7) nefese. ve bühre. ve intişāba sebeb olan māddeyi inzāc iden müdāvāt (8) müdāvāt ile bedā' olunup evvelā muḡlā-yı ḥulv vireler. Ba' dehu ol muḡlāya (9) tedricle egir ve ĩresā ve ferāsiyūn zamm ideler. Ba' de'l-nużc māddeyi (10) eyāric-i feyḳarā yāhūd lūḡāziyā ile iḥrāc ideler. Kuşmak ' alīliñ ' ādeti (11) olmadığı ecilden yāhūd fuşūl-ı seneden bir māni' bulunmazsa kuşmağa (12) virmek bi'd-defa' āt kuşdurmak dağı ḡāyet nāfi' dir. Huşūşen turp (13) yidürdikden sonra kuşduralar. Ol huşūşda ḥarbaḳ-ı ebyaz (14) memdūḥdur. İttifāḳ-ı eṭibbā ile emrāz-ı şadrda ḥarbaḳdan ḳorḳulmaz (15) şavāb olan bir ḳıṭ' a ḥarbaḳ aḥz idüp bir dāne turba her taraftan işleyeler (16) bir gün ve bir gice ṭurduḳdan sonra ḥarbaḳını giderüp ol turbı ekl ideler (17) laṭīf kuşdurır. ve dağı münāsib olan muḳayyi' vireler ḡidāları ' illet

243a

(1) evveline baḳla ve noḥūd şuları ola ki şeker. Yāhūd arpa şuyı (2) ve ḥāşş etmek vire. Ba' dehu piliç çorbaları. Yāhūd tavuḳ çorbası (3) ' ale'l-huşūş ḳoca ḥorūs mūherrā pişmiş ola anıñ şuyı ile (4) perverde olmuş çorbalar vireler. ve dağı serçe kuşı ve güğercin (5) palazı. ve dürrāc. ve süglin etleri ve çorbaları isti' māl itdireler (6) ve tavşan. ve ḳaraca. ve geyik etleri ve semek-i rāzrāzī ta' bir olunan (7) tekür ve ḳaya balığı mişilli ḥurde balıḳ isti' mālī dağı tecvīz olunmuştır (8) ve kirpi eti bi'l-ḥāşşa nāfi' dir didiler. ve ḥāşş undan pişmiş muḥkem (9) pişmiş etmek huşūşen üzerine enīsūn ve çörek otı ekilmiş ola (10) nāfi' dir. ve la' ūḳāt-ı münāsibe dağı vireler. Bu bābda la' ūḳāt-ı (11) eşribeden enfa' olmak üzeredir ammā her ḳanḡısı olursa olsun (12) anda cilā ve inzāc bulunup min ḡayr-ı tecfīf talṭīfi olmağa (13) muḥtācdır. Ez-cümle eşribeden Ḥācı Paşa merḥūmuñ muḥtārı olup (14) sehlū'l-aḥz olan şarābu'z-zūfā evvel ol evşāfi cāmi' dir **aḥlātı** (15) rāziyāne tuḥmı. Kerefs tuḥmı her

birinden beşer dirhem zūfā-yı yābis yedi (16) dirhem encīr yigirmi ‘aded. Zebīb menzū‘u-l-‘Acem otuz dirhem. Hūlbe (17) dörd dirhem. Biyan köki. Hāṭmī tuḥmī. ve köki sūsen köki her birinden

243b

(1) üçer dirhem. Persiyāvşān yedi dirhem cümlesi üç rıtl (2) şu ile şölüşü gidince āheste āheste ṭabḥ olunup ba‘de’t-taṣfiye (3) iki rıtl şeker yā ‘asel. ve bir rıtl ḳudret ḥelvāsı ile revāk (4) şerbet olup ḥıfz olunur miḳdār-ı isti‘mālī büyüklerde on (5) dirhemden on beş dirheme degindir. Bir dirhem acı bādām yağı (6) ile virilür şıbyāna virilen müdāvāt murzī‘asınıñ südi ile (7) virilmek memdūḥ olmağın dörd dirhem leben-i ma‘hūd ile virilür (8) Mirātü’s-şifāda zūfā maṭbūḥına beş dirhem ferāsiyūn. daḥı zamm (9) idüp ba‘de’t-ṭabḥ ve’t-taṣfiye şeker ve ‘asel ve cūlencebīn ile revāk şerbet (10) olunmaḳsızın ol şudan bir şerbetlik miḳdārı üç dirhem zūfā (11) ma‘cūnı ile gāyetü’n-nef dir dinilmiş **şifat-ı ma‘cūn-ı zūfā** biyan balı. ve (12) ve zūfā. ve Persiyāvşān her birinden otuz dirhem. Ḳardemānā. ve fūlful her birinden (13) üç dirhem acı bādām. ve zerāvend-i müdahrec. ve ısrıḡan tuḥmī her birinden beşer (14) dirhem cümlesi aḥz ve saḥḳ olunup bir ḳā‘ide üç eczā’ miḳdārı (15) keffī alınmış ‘asel ile ma‘cūn ideler. Göğüsden ve aḳ cigerden balḡamı ve sā’ir (16) ruṭubātı iḥrāc-ı ‘acīb ile iḥrāc ideler. Bu terkīb daḥı ol ḥuṣūṣa (17) ‘acībü’l-fi‘ldir **şifatu** ḳunduz ḥāyesi. ve zerāvend-i müdahrec. Termentin

244a

(1) her birinden birer miṣḳāl. [...] ḳıṣṣāü’l-ḥımār ‘uşāresi (2) her birinden yarımşar miṣḳāl cümlesi aḥz ve cem‘ olunduḳdan soñra yarımşar (3) miṣḳāl isti‘māl olunur. Eger ‘alīlde ḥarāret bulunur ise eşyā’-yı (4) mezkūre münferiden ve mecmū‘an sikencebīn ile virilür. Ol ḥuṣūṣda (5) yabān şoḡanı. Sikencebīniñ menāfi‘-i ‘adīdesi olduḡı mücerrebdır anıñ (6) şıfatı vücūh-ı ‘adīde ile ḥuṣūl-peṣīr olur. Ancak Ḥācı Paşa merḥūmuñ (7) muḥtārları olan sikencebīn sehl’ül-me’āḥiz olmaḡla anlarıñ nüshası (8) iḥtiyār olundu **şifat-ı sikencebīn-i ‘unşulī** bir bucuḳ rıtl yabān şoḡanı (9) aḥz olunup ağaç bıcaḳ ile ṭoḡrayalar her bir pāresi ağırşak miḳdārı (10) ola ba‘dehu ol beş rıtl üzüm şuyından yapılmış ḥall-i ḥamr didikleri (11) keskin sirke ile ol şoḡanı temām müherrā oluncaya degin (12) ṭabḥ ideler. Ba‘de’t-taṣfiye ol sirkeniñ her bir rıtlına bir bucuḳ (13) rıtl şeker yāḥūd ‘asel tarḥ idüp nār-ı ḥafīf ile revāk şerbet (14) ideler. Ol eṣnāda köpüklendiḳçe raḡvesi olup temām revāk (15) olduḳda āteşden indirüp şīşede ḥıfz ideler miḳdār-ı isti‘mālī (16) zūfā şarābı gibi ve la‘ūḳāt-ı mücerrebeden bu la‘ūḳ daḥı ol fāzıl edībīñ (17) muḥtārıdır ki aña ba‘zı kibār sebistān la‘ūḳı tesmiye itmişler teneffüse

244b

(1) dā'ir olan emrāzdan nef'-i 'azîmi müşâhede olunmuşdur eṭibbâ nicesine (2) buhl itdikleri müdâvâtdandır **la'ûk-ı sebistân** akmâ'ından ayrılmış tâze sebistân (3) elli 'aded. 'unnâb yigirmi 'aded. Kuru encîr on 'aded. Çekirdegi çıkmış (4) kızıl üzüm. ve biyan köki. Her birinden on beşer dirhem. Kabuğı (5) çıkmış ve dövülmüş arpa otuz dirhem beyâz haşhâş tuhumı yedi (6) dirhem. baldırı kara. ve ayva çekirdegi. ve keşîrâ. ve haṭmî tuhumı her birinden (7) beşer dirhem râziyâne kökiniñ kabuğı üç dirhem bunlar aḥz (8) olunup ve radḍ olunacakları ufaqladıktan sonra kifâyet (9) miḳdârı şu ile naḳ' olunup yigirmi dört sâ'at mürûr itdikden (10) sonra sâ'ir eczâ'sını daḥı zamm idüp cümlesi nerm âteş ile (11) ṭabḥ ideler. Ba'de't-taşfiye bir rıtlına yarım rıtl şeker yâḥûd 'asel (12) ṭarḥ idüp tekrâr nâr-ı leyyin ile la'ûk kıvâmına gelince ṭabḥ (13) idüp hıfz ideler. Bu terkîb daḥı ol ḥuşûşda ḥâzır- (14) u'n-nef' dir **şıfatı** bir dirhem benefşe kurusu. ve bir dirhem biyan balı (15) ve bir buçuḳ denk ġarîḳûn. ve bir buçuḳ denk eṭîmûn. ve yarım denk (16) keşîrâ aḥz ve saḥḳ olunup ḥabblar olur cümlesi bir şerbetdir (17) müdâvemetinden menfa'at-i 'azîmesi müşâhede olunur. Zîrâ

245a

(1) ġarîḳûn. ve eṭîmûnîñ ol marazda menfa'at-i 'acîbeleri vardır (2) İbn Serâfiyûndan menḳûldur şadr riyelerinde ve anlarıñ daḥı müşâriklerinde (3) ruṭbât ictimâ'ından rebve ve envâ' dîke mübtelâ olan kimesnelere ġarîḳûn (4) ve eṭîmûndan her biri 'ilâc-ı vâfidir. Ben balġamî ve sevdâvîden çok (5) kimesneye yalnız anları isti'mâl itmekle ḥalâş olduklarını gördüm (6) dimiş ya'nî balġamî olan kimesne ġarîḳûnı sevdâvî olan eṭîmûnı (7) isti'mâl itdiler demekdir. Eger emrâz-ı mezkûre şadr ve riyede buḥâr-ı (8) duḡânî imtilâsından neş'et itmiş olursa ol keyfiyyet şıbyânîñ (9) ġayrıda zuḥûr itmekle 'ilâcî bâsilîḳden faşd olunup ḥarâret-i (10) ḳalb ve riye teskîn olunmaḳdır. Ez-cümle ma'âcîn ile ve sâ'ir müleyyinât (11) ile istifrâġ olunduḡdan sonra müferriḥât-ı bâride vireler alma (12) şarâbı daḥı memdûḥdır. Sögüt ağacının 'uşâresi yâḥûd ṭabîḥi (13) ile vireler aġdıyeden tuffâḥiye ve seferceliye virilüp mizâcına (14) muvâfıḳ fevâkih-i ṭayyibe isti'mâl itdireler. ve benefşe. ve nîlûfer. ve gül (15) ve şandal. ve gül şuyı ḳokudalar. Bi-ḥasebi'l-ıktizâ gül şuyı ile kâfur (16) daḥı istişmâm olunur. Ol şûretde eşyâ'-yı mezkûre gögsüne (17) daḥı ṭlâ olunur. Aḥsen olan oldur ki 'alîlîñ meskeni olan

245b

(1) maḥall hevâsı şâf ve bürûdeti ġâlîbe olur. Delk olur her bâr şadrı (2) ve sâ'ir eṭrâfi seẓâb ve defne yimişi yağı mişilli münâsib (3) yağlar ile delk oluna ol tedbîr-i laṭîf dîḳîñ her eşnâfında (4) isti'mâl lâzım bir 'amel-i şerîfdir. Turaḳ otı. Papadya. ve merzencûş (5) zımâd olunmaḳ daḥı nâfi'dir. Eger ol 'illet menâfiz-i nefesde riyâḥ-ı (6) ġalîze ihtibâsından neş'et itmiş ise 'ilâcî râziyâne. ve enîsûn (7) ve kerefs tuhumı ṭabîḥi ile cülencebîn içüreler. Ġıdaları daḥı eşyâ'-yı (8) mezkûre ile tedbîr olunmuş noḡûd-âb ola ki riyâḥı kesr idüp (9)

süddeyi teftih ider. Rāziyāne şuyına ve habbu'r-reşād didiklerini (10) tere tuhumını ol emrāzdan bu sınıfta hāşşa-ı 'acibeleri vardır (11) müşilāt iktizā iderse eyāric-i feykarā imtiyāz olunur. Bi-şart (12) ān ki kibārın muhtārları üzere yazılmış ola bu şüretde göğüslerini (13) sezāb yağı ve defne yimişi yağı ile delk ideler. Turağ otı (14) ve merzencüş ve Papadya zımād itmek dağı nāfi' dir ma' ācīn-i meşhūreden (15) sencerniyā ve emrūsiyā dağı isti' māl itdireler. Eger riyede ve sā'ir a' zā-yı (16) nefesde ifrāt-ı yübūset 'urūzında neş'et itmiş olursa 'ilācı (17) 'alīlīn mizācını terkīb ile mümkün olur mā'-yı şa'ire müdāvet itdirüp

246a

(1) ba'de't-taşfiye eşek südi ve keçi südi içüreler ve göğsüne muraṭṭıb (2) yağlar süreler. Eger ol 'illet a' zā-yı mezkūre hāricden riyāh-ı (3) bāride. ve devā-yı bārid ve mā'-yı bāriden neş'et itmiş ise 'alāmeti (4) kalbinde veca' olmağıdır 'ilācı maṭbūhāt-ı hārre ve ma' ācīn-i hārre ile (5) olur ammā ifrātları olmamağı muhtācdır. Bu ṭabih dağı ol (6) huşuşda hāzıru'n-nef dir **şifati** hulbe ve üzüm çekirdegi çıkmış (7) kızıl üzüm. ve rāziyāne tuhumı. ve īresā. ve zūfā. ve kuru encir cümlesi (8) 'ale's-seviyye aḥz ve ṭabḥ olunup 'asel ile isti' māl olunur ol (9) maṭbūha bir miqdār terbiye olunmuş yabān şoğanı ve za' ferān (10) zamm olunmağı dağı nāfi' dir. Bu def'a göğsüne. ve eṭrāfına süsen (11) ve nercis ve bān yağları tılā oluna. Gāh olur 'ilel-i mezkūre 'aḍalāt-ı (12) şadrın istirhāsından. ve harāret-i 'garīziyenin za' fından nāşī (13) inbisāta 'acından 'arız olur. 'Alāmeti nefes-i būkā ve intişāb-ı (14) nefes bulunmağı ve nabzı yumşak olmağıdır. Nefes-i būkā didikleri (15) bir nefesdir ki ol nefes vasaṭda munḳaṭı' olup hevānı (16) duḥūl ve ḥurūcında ikişer teneffüs bulunur. Ol hālet şıbyān ağladıkları (17) ešnāda nümāyāndır. Türkice aña içini çeke çeke ağladı dirler nefes-i muzā' ıf

246b

(1) didikleri odur. 'ilācı 'aynī ile felc 'ilācı gibidir. Ba'de't-taşfiye (2) 'aseli hulbe-i ṭabihī içürüp şadrına edhān-ı mezkūreden ba' zını (3) yāḥūd müctemi' an temzic ideler. Çörek otı saḥḥ olunup bal ile (4) ve turağ otı yağı ile zımād olunmağı dağı 'acibū'n-nef dir **emrāz-** (5) **u'l-kalb** ma'lūm ola ki kalb a' zā-yı re'iseden ḳadr-i celil ve nef'-i 'azim (6) bir 'uzv-ı şerīfdir ḥayātın ma'deni ve harāret-i 'garīziyenin yenbū'ı olmağı (7) ḥayāt anıyla temām olur. Ḥayevānāt anıyla kā'im olur sābit olur (8) ebdānda evvel hareket iden odur ve ḥin-i vefātda cümle a' zadan (9) soñra sākin olur. ve ḥilḳat huşuşında dağı cümle a' zadan (10) evvel anın ḥilḳati ile ibtidā' olundığı muḳaddemā ḥilḳat-i cenin (11) beyānında zikr olunmuşdı ḥālīku'l-ḳuvā ve'l-ḳader te'ālā şāne anı (12) laḥm-ı ḳavīden ḥalḳ idüp göğüsün vasaṭına vaz' eylemiş tā ki āfetden (13) emin ola şekl-i maḥrūṭide maḥlūḳ olup kā'idesi şadrın (14) vasaṭında ve başı aşığa ve şol ṭarafa mā'il ḳılınmış dimāğ gibi (15) anın dağı üç tecvīfi olup buṭūn ıtlāḳ olunur. Şol (16) ṭarafında olan baṭnı büyük olmağıla ervāh-ı

keşîreniñ menba'ı ve şiryânât-ı (17) keşîreniñ münbitidir. Sağ tarafda olan batna andan küçük

247a

(1) ve ortasında olan ancak bir menfez-i kam'ıdır. Cālînūs dehlîz (2) ta'bir ider imiş. ve bütün cirmine yine mahrûṭide bir ğılâf-ı muḥîṭ olup (3) kalb ile ol ğılâfıñ arası mücevvefdir. Ancak kâ'idesi tarafında ittişâl (4) bulunur ve iki tarafda olan batınlarıñ her birinden fûvvehe ta'bir olunur (5) ikişer menfezleri olup ol menfezlerden kalbe nesim ile kan dâhil (6) olan mecrâlar üzerlerinde kulak mişilli iki 'uzv-ı 'aşabî dahı halk (7) olunmuş a'zâ-yı mezkûre her birinden mûnderice olan fevâ'id-i celîle (8) 'ilm-i teşrîḥde bilinür. Bu maḥallde ancak emrâz ḥuşûşî maḥşûd-ı bi'l-beyân (9) olmağla bu miqdâr ile iktifâ olundu. ve dahı ol 'uzv-ı şerîf ecnâs-ı (10) emrâzı kâbil olurmu olmazmı. Eṭibbâ ihtilâf itmegin beyâna muḥtâc olmağla (11) Şeyḥiñ muḥtârı üzere icmâlen taḥrîr olundu maḥşûli bu ki cirm-i kalbe (12) ve ğılâfına ve civârında olan a'zâyâ emrâz-ı müfrededen sū'-i mizâc (13) ve emrâz-ı terkîb ve teferruḥ-ı ittişâl 'arîz olur. Ammâ kalbiñ kendi (14) cirmi anlardan ba'zısını müteḥammil olup. ve ba'zısı 'arîz olduğu ân (15) ve ba'zısı ba'de mühleten bi-emr-illâhu'l-mülkü'l-mennân helâka mü'eddî olur (16) ez-cümle sū'-i mizâcıñ on altı sınıfından kalbe 'urûzı mümkün olanları (17) 'arîz olduğda eger müstaḥkem olursa mu'âlece kabûl itmez. Müstaḥkem olmadığı

247b

(1) hâlde dahı ilâcı müşkil olup âsân olmaz. ve emrâz-ı terkîb ve teferruḥ-ı (2) ittişâlden verem ḥuşûşî dahı kalbiñ kendi cirmine 'arîz olduğu (3) şüretde ol verem ḥârr olursa fî'l-hâl mühlik olur. Eger bârid (4) olursa oldaḥı ikiden ḥâlî degildir. Yâ katı olursa yâḥûd yumşak (5) olursa iki kısmı dahı kalbe 'arîz olmaḥ ba'iddir. Vâḳi' olduğu (6) şüretde ğılâfında bulunur. Eger nâdiren kendi cirmine 'arîz (7) olursa verem-i ḥârr gibi serî'an mühlik olmaz. Ammâ ba'de mühleten (8) helâka mü'eddî olur. Ḥattâ ğılâfına 'arîz olan verem dahı eger (9) bârid ve şulb. ve eger ḥârr rıḥv ikisi dahı bi'l-âḥire mühlik olurlar (10) ol ḥuşûşî Cālînūs bir meymûnda müşâhede eylediği hikâye olunmuşdur (11) muḥaşşal-ı kelâm cirm-i kalb verem ve qarḥa. ve anlarıñ emşâli teferruḥ-ı (12) ittişâl ḥudûşını müteḥammil olmaz. Ol güne illet-i kalbiñ ğılâfı yâḥûd (13) yâḥûd âḥer 'uzv müşâreketi ile ḥuşûl-peḫîr olur. Lâkin anlardan (14) kalb mutaḥarrır olmağla emrâz-ı kalbiyye ıtlâḥ olunur. Bâ-yı vech-gân (15) ḥafakân ve ğaşy ve tağaşşî mişillü kalbe mensûb olan emrâz-ı şa'beniñ (16) ekşerî şıbyânda nümâyân degildir. Ammâ ğaşy marâzının 'urûzı muḥtemel (17) mâ-'adâ bu te'lîf-i şerîf a'zâ-yı re'îseniñ eşrefi olan kalb aḥvâlinde

248a

(1) hālî olsun için bu miqdâr beyâna taşaddî olunup emrâz-ı (2) ma' dūdesinden yalnız ğaşy tahrîr olundu. Bâ-ḥuşûş Şeyh-i re'îs (3) şıbyâna ve sinn-i tera'ru' da olanlar ve pîrler. ve nâkıhlar ğaşy marazına şabr (4) idemezler anlara 'arîz olduğu maḥûfdur didikleri şıbyâna daḥı (5) 'arîz olduğu muşarraḥdır **el-ğaşy** ğaşy Türkîce bayılmağa dirler (6) ıstılâḥ-ı eṭibbâda bir marazdır ki li-' illetihi ḳalbiñ za' fından ve rûḥ-ı (7) ḥayevânîniñ daḥı mevcûd bulunan mertebesi ḳalbde ictimâ' idüp (8) sâ'ir a' zâyâ cereyânı 'ale'l-ḥuşûş dimâğa şu'ûdı munḳatı' olduğundan (9) ve sâ'ir 'illetden nâṣî ḳuvâ-yı muḥarrike ve ḳuvâ-yı ḥâssasenîñ ekşerî (10) mu'aṭṭal olmağla 'alîl bayılup ḥiss ve ḥareketden ḳalur bu maraz zâhirde (11) sekteye müşâbihdir. ve lâkin birkaç vech ile teferruḳ olunurlar ez-cümle (12) bayılan âdemiñ ḳuvâ-yı dimâğiyyesi bi'l-küllîye mu'aṭṭal olmadığı ecilden (13) ḳulağına çağırsalar işidir. Ammâ ol şadâyı mekân-ı ba'ideden (14) yâḥûd dîvâr ardından gelür ḳıyâs ider. ve daḥı muğaşşî 'aleyhiñ (15) nabzında bulunan âfetden ziyâde olur. ve daḥı muğaşşî 'aleyhiñ (16) levni müteğayyir olur meskûtiñ olmaz. ve muğaşşîniñ a' zâ-yı zâhiresi (17) şoğuyup buza döner ḥâl bu ki ḥayâtı bâḳîdir ammâ meskûtiñ bedeni

248b

(1) şoğumaz ma' a-hâzâ ölmüş bulunur. pes ğaşyiñ sebebi çokdur evvelâ (2) keşreti ile rûḥı boğıcı mādde imtilâsından olur. Şâniyen südde (3) ḥuşûlinden. Şâlişen rûḥı taḥlîl iden envâ' istifragdan olur ki (4) rûḥuñ ekşerî müteḥallil olup bedel mâ-yeteḥallel bulunmadığı şürette (5) mi' dede mevcûd bulunan rûḥ a' zâyâ vefâ itmez. Kezâlik a' râz-ı (6) nefsâniyyeden ferah-ı müfritde daḥı ervâḥ taşra gitmekle ma' deni hālî ḳalur (7) veca' -yı şedîdden ḥâşıl olan istifrag. ve za' f daḥı anlarıñ gibidir (8) kezâlik 'urûḳuñ aḥlâtdan imtilâsı tuḥmede mi' deniñ ta' âmdan (9) mümtelî olduğu mesâlik-i nefesi sedd itmekle ervâḥ muḥteḳan olduğundan daḥı 'arîz (10) olur. ve fem-i mi' deniñ ḥissi şedîd ve ḳalbe ḳarîb olmağla ekşeriyyâ kendüye (11) 'arîz olan 'ilelden müte'ezzi olmağın ḳalb daḥı müte'ezzi olup ğaşy (12) ḥâdiş olur. Anıñçün veca' -yı fem-i mi' deye veca' -yı fevâ'id dimişlerdir gâhî ğaşye (13) ḳalbiñ kendi sū' -i mizâcı sebep olur. ve gâh olur ihtinâḳ-ı raḥimden. ve anıñ (14) mişilli emrâzdan buḥârât-ı rediyyetü'l-keyfiyye şu'ûd itmekle ḥâşıl olur. Gâh (15) olur ağılı cân-varlar ısırdığında ve şokduğunda ve semm içmekden (16) 'arîz olur. Gâhî şiryân-ı veridîniñ. Yâḥûd ebher didikleri şiryân-ı (17) kebîriñ insidâdından 'arîz olur. Ammâ on güne ğaşyden ifâḳat

249a

(1) daḥı müşkil olur **el-'ilâc** Şeyh-i re'îs mu' âlece beyânı evvelinden (2) eşnâf-ı ğaşyden ḳavî olan ğaşye ve sū' -i mizâc-ı müstaḥkemden ḥâdiş olan (3) şımfına 'ilâc olunmaz anlarıñ gibi olmayup ḥafîf olursa yâḥûd (4) ḳalbden ḥâric esbâba tâbi' olursa mu' âlece ḳabûl ider diyüp (5) mu' âlecât ḥuşûşında ziyâde tatvîl itmişler. Maḥşûl bu ki evvelâ nevbet (6) vâktinde 'alîliñ yüzine şovuk şu yâ gül şuyı. Yâḥûd söğüd ağacı (7) yaprağıniñ şuyını

saçalar tā ki şovukluğu ile ‘alīle eziyyet virüp (8) tabī‘atına tenbīh itmekle rūḥ-ı ḥayevānī ve kanı. ve ḥarāret-i ġarīziyyeyi (9) taşra taḥrīk eyleye ol cihetden a‘zā-yı ḥāricede ḥarāret çoğalup (10) takviyet ve ta‘dīl ḥāşıl ola ve ḳalbe kuvvet virmege sa‘y idüp (11) ağızına şarāb-ı tuffāḥ ile misk ve ‘anber mişilli erāyih-i ṭayyibe taḳṭīr (12) ideler. ve burnına daḥı misk yāḥūd biber tozu üfüre. ve tabanlarının (13) altını ḳar ile ve buz ile ovalar. ve boğazına tavuk yelegi şokmak ile (14) kuşdurmağa sa‘y ideler. ve rıfḳla taḥrīk ve a‘zāsını delk ideler (15) ifākat bulursa fīḥā ve eger açılmazsa a‘māl-ı mezkûreye şeker isti‘māl (16) ideler. Mirātü’ş-şifāda açılmadığı şüretde ḳulağı dibinde tavul (17) yāḥūd borı çalalar. Eger ifākat bulmazsa ba‘zı a‘zāsına igne ile dürteler

249b

(1) ve ḳasıklarına ve ḳollarına dağdağa vireler ḥattā oyalar dimiş. Şeyḥ-i (2) re‘īs ġaşıde vācib olan ibtidā‘en rūḥa ġidā olur eşyā‘ya (3) iştiğāl olunmaḳdır ki revāyih-i ‘itrā isti‘māl ile rūḥa imdād oluna (4) ihtināk-ı raḥim bulunup ġaşıy andan neş‘et itmiş ola. Ol şüretde (5) burunlarına revāyih-i müntine ya‘nī bed ḳoḳar şey‘ler ḳoyalar. Ammā ihtināk (6) ġā‘ilesi olmadığı ḥinde fem-i mi‘deye mülāyim revāyih-i ṭayyibe tılāsına (7) taḳayyüd olunur. Ḥıyār ḳoḳmasının ḥāşşa mücerrebesi muḳarrerdir. ‘Ale’l- (8) ḥuşuş mizāc ve şafrāvī ola. Marul daḥı anıñ gibidir. Ba‘dehu kuvveti (9) in‘āş ider devālar. Saḳy yā tecerru‘ itdireler. Eger ‘alīl aç bulursa zinhār (10) eşribe-i ḥārre ile virmeyeler. Belki māu’l-laḥm ile yāḥūd ġayrı şu ile (11) vireler. Ammā ol edviye-i eşribeden çok olmak lāzımdır. ve illā aḥlāt (12) ‘aḳl ve teşennüce mü‘eddī olur ve envā‘ ġaşıyñ ekşerinde bedeni tekşīf (13) itmek ḥāricden mükeşşif şey‘ler tılā ideler. Meger ‘alīlñ ishālī (14) yāḥūd ġaşıyñ sebebi berd-i şedīd olmuş ola. Eger ḥāricde bārid (15) şey‘ler isti‘mālne mānī‘ bulunmazsa çok kerre bārid şey‘ler isti‘mālinden (16) ifākat bulunur. Eger ġaşı muḥallil ve ḥārr olan emriñ ‘aḳabinde bulunmazsa (17) ‘alīlñ burnına misk üfürüp ġāliye ḳokuladalar. ve daḥı ted-

250a

(1) bīr olan terkibi vireler. Eger ki olursa devā-yı misk tecerru‘ (2) itdireler. Ġaşı istifrāğında vācib olan iştiḥā eylediği aṭ‘imeniñ (3) rāyihāsını istişmām ideler. Meger fem-i mi‘delerinde ḥılt-ı redī cem‘ (4) olmağla ġaşıyñ aşḥābından ola ol zemān iştiḥā eylediği taḳrīb (5) olunmayup münāsib olanı taḥşīl olunur. Eger muḡaşşī ġidāya muḥtāc olursa (6) ġidāları ‘aḳāḳīr-i ṭayyibe-i münāsibe ile taḥḥ olunup efāviye-yi ṭayyibe eklemiştir (7) ola girdināc didikleri ta‘ām gibi. Zīrā eyāric-i ṭayyibe rūḥuñ mizācına (8) mülāyim olmağla takviyeti baḥş olur. ve mādđī olan ġaşıde istifrāğ (9) ile mu‘ālece olunup. Sümüm virilmekden. Zehr-nāk ḥayevānāt ışırdığından (10) ‘ārız olan ġaşıy anlarıñ ġā‘ilelerine dāfi‘ olan bād-zehriyāt ile (11) şifā-peżīr olur. Kezālik ebḥire-i fāsīde bulunduğda ol ebḥire red‘ (12) ve def‘ olunur. Eger rūḥuñ rikḳatinden yāḥūd ḳuvānıñ ḳilletlerinden (13) neş‘et itmiş olsa ervāḥ tağlīz olunup münāsib ağıziye ve eşribe (14) isti‘māl ile kuvvetlerini izdiyāda

sa'y olunur. Eger veca' dan 'arız olmuş (15) ise teskîn olunup südde bulunduğı şüretde teftih olunur (16) kezâlik verem ahvâli tefahhuş olunup a'râz-ı nefsâniyye huşuşı dağı bi-haseb- (17) i'l-iqtizâ tedârik olunur. El-hâşıl emr-i müdâvâtda celle himmete kalbîñ

250b

(1) takvîyetine şarf olunup ifrâ-ı harâret bulunmadığı şüretde edviye-i (2) müferrihe ile mâu'l-lağme müdâvemet vâcib olur. Sâ'ir gıdâ ve devâlarından (3) dağı ihtimâm olunup müferrihât-ı müfrede ve mürekkebeden münâsib olanı ihtiyâr (4) olunur devâ-yı misk gâyet münâsibdir alma şuyı ile dağı enfa' olur (5) ve muğaşşîniñ oturdukları mekân dağı 'illetleriniñ ıslâhına muvâfık (6) olup ezhâr-ı nefîse ve fevâkih-i tayyibe ile meziyyet ve muṭayyeb kılınmağ lâzımdır (7) bunlardan mâ-'adâ a'zâları delk olunup harr ve tahrîk olunmağ münâsib (8) yağlar sürülmek elzem ve levâzımâtıdır. Ğaşy ahvâli bu mertebe ma'lûm olduğdan (9) soñra me'mûldur ki eşnâfindan her kağısına mu'alece lâzım olsa tedbîrinde (10) 'usret çekilmeye v'allâhu'l-muvaffak ve'l-mu'în **emrâzu'l-mi'de** ma'lûm ola ki mi'de (11) insân. ve sâ'ir hayevânda a'zâ-yı re'îseden mâ-'adâ cümlesiniñ eşrefidir (12) zîrâ mi'de esbâb-ı sitte-i zarûriyyeden ekl ve şürb huşuşında (13) tağziye tahşiline kefil kılınmağla gûyâ serây-ı vücûduñ maṭbahıdır şekli (14) şu kabağı hey'etinde cirmi iki kat ğışâdan terkîb olunup göğüs (15) a'zâsınıñ altına vaz' olunmuş bir 'uzvıdır. Alt taraflı bağırsaklardan (16) işnâ 'aşerî didikleri bağırsağa ve ağızı mecrâ-yı ta'âm ve şarâb olup Türkîce (17) kızıl üñük ta'bîr olunan merîye muttasıldır. Hattâ mi'deniñ zâhir ve bâtını olan

251a

(1) iki kâlib [...] ilişik ṭabağalarına muvâfık olmağla ikisi (2) dağı 'uzv-ı vâhid kıyâs olunur. Anıñçün ağız içiniñ saṭh-ı zâhiri (3) mi'deniñ saṭh-ı bâtınına mülâşık i'tibâr olunmuşdır ammâ her biri (4) başka 'uzv i'tibâr olunmağla erbâb-ı teşriḥ bu güne tefriḥ iderler (5) ağızıñ intihâsında ya'nî boğazınıñ ibtidâ'sı olan maḥalliden fem-i mi'de (6) dinmek ile şühret-şi'âr olan mevzi'e ininceye degin merî tesmiye (7) olunup andan aşâğısına mi'de ıtlâk olunur anlarıñ ta'bîrleri üzere (8) merî maḥall-i mezbûrdan ibtidâ' eyleyüp kaşabe-i riyeniñ ardından boyun (9) fıkralarınıñ istikâmeti üzere aşâğı nâzil olur. Anları geçüp (10) arka fıkralarınıñ fıkârât-ı şadr ıtlâk olunan on iki fıkradan (11) dördünci yâḥûd beşinci fıkra berâberine vâşıl olduğda sağ tarafa (12) meyl ider tâ ki kalbden yukaru şu'ud iden şiryânıñ memerrinde vüs'at (13) buluna. Ba'dehu ol ikinci fıkra berâberine itdiği maḥallde hicâb-ı (14) şadra mülâkî olmağla ol hicâbıñ şakbından mürûr itdikden soñra tekrâr (15) şol tarafa meyl idüp cirmi dağı kabağ boğazdan aşâğı kalınlandığı (16) gibi büyümege başlar. Fem-i mi'de ıtlâk olunan 'uzv-ı ḥassâs ol mevzi'-i mümtâzdır (17) zîrâ mi'deye dâ'ir olan umûruñ ekşerî anıñ ḥassâs olmasını iqtizâ

251b

(1) bi-ḳudret-ullāh te‘ālā aşlında a‘şāb-ı dimāgiyye altıncı küçük şu‘belerinden (2) bir şu‘besi meri ile muvāfiḳ olup aña şarılır. ve mi‘deye ḳarīb olduğda (3) fem-i mi‘deyi bir kerre devr ider ba‘dehu mi‘deniñ ṭabaḳātına muttaşıl ve müteferriḳ (4) olur. Ol cihetden fem-i mi‘deniñ ḥissi sā’ir eczā’sından ziyāde olduğ (5) muḳarrerdir aña binā’en ‘avām fem-i mi‘deye yürek ıtlāk iderler. El-ḥāşıl (6) mi‘de iki ṭabaḳadan mürekkeb bir ‘uzv-ı ma‘rūfdur ki ön ṭarafı müstedir (7) ve ard ṭarafı fıḳarāt-ı zāhre bağılı olmağla yaşşırak ve sağ ṭarafı cigere (8) muttaşıl ve şol ṭarafı tıḥāle mülāşıḳdır lākin kebed anıñ üzerine düşüp (9) tıḥāl aña ferş kılınmışdır. Hażm-ı gıdāda anlar ve civārında olan (10) sā’ir a‘zā mi‘deye imdād iderler. ve ṭabaḳalarının iç ṭabaḳası (11) ve ṭabaḳalarının ‘aşabı ve taşra ṭabaḳası laḥmī olduğının bi-ḳudret-ullāh (12) te‘ālā ḥikmeti budur ki mi‘deniñ ḥidmeti ṭabḥ-ı ta‘āmdır ḥarāret-i ṭabīḥe (13) taḥşıl için ṭabaḳa-yı ḥāricesi ‘ale’l-ḥuşuş dibi laḥmī taḳdīr olunmuş (14) ṭabīḥ ile maṭbūḥ arasında bir ṭaraf lāzım olup ol daḥı mi‘deye (15) nisbet ile ‘aşabı olmak iḳtiżā itmekle ṭabaḳa-yı dāḥiliyyesi ‘aşabı kılınmış (16) tā ki ṭabīḥ ile maṭbūḥun arasında ḥā’il olduğından mā-‘adā ḥassās (17) olduğ ecilden kendüye ‘ā’id olan aḥvāli ḥiss eyleye anıñçün revāyih

252a

(1) [...] ‘ārız olur ve şovuk şu içildikten şoñra iki (2) ḳaş arasında bürüdet ḥiss olunur gıdādan ḥālī olduğın ḥiss (3) idüp iştihāya tenbīḥ için ḥareket itmekle tıḥālden. Fem-i mi‘deye sevdā vāşıl (4) olduğda mütenebbih olup iştihā ḥāşıl ider. Şeyḥ-i re’īs ṭabaḳa-yı dāḥiliyyeniñ (5) cemī’si ‘aşabı olup mi‘deniñ bi’z-zāt ḥassās olduğın taḥrīr (6) itdikten şoñra ḳaçan bir ‘uzvdan ṭaraf-ı evvel ve ḥassās ve kessāb olup kendüsine (7) ve āḥere lāzım olan gıdāyı kesb eylese anıñ mā-ba‘dına ihtiyāc ḳalmaz (8) diyü iştihā ḥuşuşında vāḳi’ olan aḥsāsı fem-i mi‘deye taḥşış itmişlerdir (9) ol Re’īsü’l-küllün ḳavli üzere iştihāya tenbīḥden ḳay’ ve ğışyān (10) ve fūvāk mişillü emrāzda taşarruf yalnız mi‘deniñ ḥissinden yāḥūd femi ile (11) iştirāken ḥisslerinde ḥuşul-peżir olmağda mümāna‘at yokdur zīrā mi‘deye (12) daḥı sū’-i mizāc-ı sāzec ve mādđiden ve emrāz-ı terkib ve teferruḳ-ı ittişālden her (13) biriniñ envā’ ve eşnāfi ‘ārız olduğ muḳarrerdir. Ancak bu maḥallde şıbyāna (14) ‘ārız olmaḳ mümkün olunanları maḳşūd-ı bi’s-şıbyān olmağla ḳā’ide-i sābıḳa (15) üzere anlarıñ aḥvāli taḥrīr olundı Allāhu’l- muvaffaḳ ve’l-mu‘īn **za‘f-** (16) **u’l-mi‘de** gāḥ olur şıbyāna mi‘de za‘īfligi ‘ārız olup eger sedd (17) eger sā’ir gıdā ber-ḥoş münhażım olmamağla elem ve iztirāba mübtelā olurlar

252b

(1) Şeyḥ-i re’īs ol marazı Kitāb-ı Evvelden emrāzu’l-ḳalb beyānında icmālen (2) zıkr eyleyüp Kitāb-ı Şālişde on üçüncü fennden ikinci maḳālede mufaşşalan (3) taḥrīr itmekle sū’-i mizāc envā’ının cümlesine teba’iyyet ile ‘ārız olduğın (4) ve sā’ir esbābdan daḥı neş’et itdigini ve her biriniñ ‘alāmāt (5) ve mu‘ālecātını ‘alā-ḥidetin beyān itmişler

tafşilleriniñ hâşılı ol ‘illet-i mi’de (6) ta’âmı ber-hoşça hazm idemediğinden ‘ibâretidir. Zâ’f-ı mi’de ol (7) hâletiniñ ismidir ol ecilden etfâle mi’deniñ sâ’ir emrâzına nisbet (8) ol huşûş keşret üzere vâki’ olur. Zîrâ anlarıñ aşlında mizâcları (9) ruḡbet üzere olduğundan mâ’adâ südiñ tartîbi ve emmege ḥariş oldukları (10) için imtilâ ve tuḥmeniñ terâtiri huşûşen mi’deleri hazma mu’tâd (11) olmadığı ecilden elbette za’f-ı mi’de îrâş ider **el-‘ilâc** etfâliñ (12) mu’âlecelerinde vâcib olan mi’delerine kuvvet ve sühûnet virecek (13) tedbîrâta takayyüd olunmağdır. Ez-cümle mi’desi üzerine gül şuyı yâḥûd mersîn (14) şuyı ile meysevsen tîlâ idüp kendüsine ayva şuyı içüreler tâ ki (15) ‘aşîre bir miḡdâr қaranfûl yâḥûd sükk ta’bîr olunan terkîb zamm olunmuş (16) ola. Kifâyet miḡdârı mey’a-ı sâile bir kırât misk mezc idüp içürmek (17) daḡı kâfidir **meysevsen** Fârisîdir Türkîce süsen şarâbı dimek olur

253a

(1) şarâb-ı meysevsen [...] üzere terkîbi bu vechle- (2) dir ki zîkr olunur. Evvelâ dört yüz ‘aded gök süsen çiçeginiñ (3) yapraklarını aḡz idüp başını ve içinde olan tuḥm gibi şey’leri yabâna (4) atalar. ve ol yaprakları bir pârçe bez üzerine döşeyeler ba’dehu edviye (5) kısmından kuşt ve қaranfûl ve қаşabu’z-zerîre her birinden yigirmişer dirhem (6) milḡ-i enderânî ve selîḡa her birinden otuz dirhem. Ḥamâmâ. ve sünbül (7) ve ṭayyib. ve maştakî her birinden otuz dirhem ‘îdânu’l-belesân kırk dirhem (8) cümlesi irice saḡḡ olup bir yire cem’ olunduğdan bir aḡzı (9) büyücek ve içi şarılı çölmek. Yâḥûd büyük şîşeye bir miḡdâr süsen (10) çiçeginden ve bir miḡdâr ol maḡlûṭ olmuş edviyeden ba’dehu yine süsen (11) çiçeginden her biri temâm olunca birbirlerine mezc ideler ba’dehu ol (12) ḡâl üzere terk ideler. Bir gün gice ṭura andan soñra üzerine (13) on altı rıtl müselles dökeler. ve beş dirhem za’ferân ve beş dirhem (14) sükk daḡı aḡz idüp müselles ile ezdikden üzerine dökeler (15) ve kırk dirhem mey’a-ı sâile. ve on dirhem belesân yaḡı daḡı қoyup (16) ol zarfîñ aḡzını açık terk ideler. Yigirmi dört sâ’at daḡı mürûr (17) itdikden soñra aḡzına kâḡıd ve anîñ üzerine kettân bezi bağlayup

253b

(1) daḡı üzerini ṭîn-i ḡurr didikleri çamur ile ber-hoş қaparlar ve çıkardup (2) ‘ârî bir pāk yire vaż’ ideler ki gölge olup poyraz тоқunur maḡall (3) ola altı ay mürûrından soñra isti’ mâle sezâ-vâr olur. Ol müdebbere-i (4) nâfi’ adan bir maḡalle şalâ olunmağ murâd oluna münâsib olan şulardan (5) biri ile ezilmege muḡtâcdır. ‘illet-i ma’ḡûdede zîkr olunduğı üzere (6) gül şuyı. Yâḥûd mersîn yapraḡı ṭabḡ olunmuş şu ile ezilüp tîlâ olup (7) ve yarım dirhem yine zîkr olunan şular ile la’ûḡ idüp içürmek (8) daḡı nâfi’ dir. Zîrâ mi’deye tîlâ olunan devâdan saḡy olunmağ ve saḡy (9) olunan eşyâ’ ile tîlâ olunmağ daḡı câ’izdir. Şarı şandal saḡḡ (10) idüp gül şuyı. Yâḥûd mersîn şuyı ile zımâd itmek daḡı nâfi’ dir (11) ve bu zımâd daḡı ‘Allâmeniñ muḡtarıdır **şıfatı** zirr%ı&verd cüllenâr. Tâze (12) maḡı her birinden

nişf cüz' kavrulmuş buğday dört cüz' sükk bir cüz' (13) cümlesi saħk olunup mersin şuyı zimād olunur. ve daħı ma'lūm ola ki (14) tılā ve zimād ħuşuşlarında fem-i mi' de murād olundığı şüretde tākāt (15) getirilecek mertebe ısıcaħ olmaħ vācibdir. Eger fātir ya' nī ısıcaħ olacaħ (16) olursa mi' deye irhā virmek ile nef' e bedel zararā mü' eddī olur (17) eger şıbyān ğidāya mu' tād olmuş bulunur ise seferceliyye. ve summākiyye

254a

(1) virilmez [...] i'tiyād bulunmazsa at' ime-i mezkūre murzi' alar- (2) ina virilür. Ve sâ'ir aħvāllerine daħı ihtimām olunur. Cālīnūs za' f-ı (3) mi' de beyānında on dirhem ħālīş nārdīn yağını on beşer dirhem bal (4) mūmı ile nerm āteşde mezc idüp merhem gibi olduħda mi' deniñ üzerine (5) zimād idüp. Ve şıbyān ve ğayrıda 'umūm üzere isti' māl itdürürler imiş (6) mi' deniñ za' fı ziyāde olup ta' āmı imsāka kudret bulunmadığı (7) şüretde anlara birer buçuk mişkāl ve maşākī. Ve bir mişkāl kōruk şuyı (8) daħı zamm ider imiş. Ve yine Cālīnūsdan menkūldur ki ħarāret ve ruṭūbeti (9) ziyāde olmayan mi' deniñ cemī' illetine benim terkīb itdigim devā-yı sefercelī (10) 'ilāc-ı bür'ü's-sā' a olur dimiş **sefercelī-i Cālīnūs** iki rıtl ayva (11) 'uşāresi. Bir rıtl keskin sirke. Kifāyet miķdārı 'asel ile bal kıvāmına (12) gelince ṭabḥ olunup ba' dehu on dirhem saħk olunmuş zencebīl ekdikden (13) soñra āteşden indirip ħıfz ideler. Miķdār-ı isti' mālī beş mişkālden (14) on mişkāle mūntehī oluncaya deĝin **kay'u's-şıbyān** kay' Türkice kuşmağa (15) ve tehevvu' öğürmege dirler ki mi' desi bulanup kuşmaħ murād itdikde (16) kuşamaz ve ĝışyān yalnız mi' de bulanmasına dirler. pes eṭfāle ekşeriyyā (17) kuşmaħ 'ārız olur. Sebebi muḳaddemā tafşīl olunduğı üzere murzi' asınıñ

254b

(1) emzirmege ħarīş olur vaķitli vaķitsiz emzirmesinden ve her aĝladığında aĝzına (2) meme şokmasından neş'et ider. Ma' şūmuñ mi' desi ve kuvve-i hāzimesi (3) ol mertebeye teħammūl idemeyüp sūd fesād olmaĝla ṭabī' at anı taşra atmağa mużtarr (4) olduğı ecilden kuşar. Ekşer emrde 'aynī ile sūd çıkar çok kerre keşret ile (5) emzirdiklerinden mā-' adā mūnāsebetsiz ğidālar daħı virüp tıflıñ kuşmaħ (6) zaħmetinden ğayrı elem ve ıztırābına bā' iş olurlar. Ol ħuşuşda murzi' aya (7) söz añlatmaħ ĝāyet müşkildir. Meger ħelāl sūd emmiş ħalīme ola **el-'ilāc** (8) 'ilāc-ı küllisi murzi' asını keşret ile sūd virmekden ve andan mā-' adā muḫālif (9) ve bī-vaķt ğidā virilmekden men' itmekdir. Ol ĝā' ile ber-ṭaraf olduħdan soñra (10) tıfla yarım dānıķ karanfūl saħk idüp içürmek içürmek kifāyet (11) ider. Ve mi' desine kay'-ı za' īfi ħabs idici zimād tedbīr olunmaħ daħı kāfīdir (12) ez-cümle buğday sevīķini saħk idüp mersin şuyı ile zimād ideler. Eger (13) tıfl ba' zı mertebe ğidāya alışmış ise kōruk şuyı yā summāk şuyı ile perverde (14) olunmuş piliç çorbası vireler. Ve murzi' asına na' na' nar şarābı ve kōruk (15) şarābı vireler ve eger murzi' anıñ ṭabī' atı

muhtebe is e temr-i Hindî şarâbı (16) münâsibdir. Tıfla dağı ihtibâs ‘ârız olsa ol şarâbdan murzî‘ asının (17) südi ile şey’ bir sağy olunur **füvâk** Türkice inçkırık dimekdir eţibbâ

255a

(1) tıbb-ı eczâ’-yı mi‘deniñ inkıbâz ve inbisât ciheti ile harekât-ı muhtelifesinden (2) ‘ibâretdir. Nitekim öksürükde ađ ciger ile hicâb kendülere ‘ârız olan (3) hılt-ı müzîyi def’ içün kabzen ve baştan hareket itdikleri gibi füvâkda (4) dağı mi‘deniñ yalnız femine. Yâhûd sâ’ir eczâ’sına elem virür müzî (5) işâbet itmekle cirm-i mi‘de ol müzîden ictinâb itdiği içün evvelen müctemi‘ (6) ve münkabız olup. Ba‘dehu hareket dâfi‘-i kavî ile münbasıt olur pes (7) ol ‘illetiñ dağı esbâb-ı ‘adîdesi olmağla envâ’ sū’-i mizâc-ı sâzec (8) ve maddîden. Ve ahlât-ı rediyye. Ve riyâh-ı ğalîze yâhûd ruţûbât-ı keşîre yâ ağdiye-i (9) keşîre-i ğalîzeden neş’et ider mağallinde her biri ‘alâmetlerinden ma‘lûm olup (10) aña göre tedbîr olunur. Ammâ ekşeriyâ şıbyâna ‘ârız olan füvâk sū’-i (11) mizâc-ı bârid ve maddî ve mücerred ve imtilâî ve riyâhî ve ruţûbî olmağla bu mağallde anlardan (12) her biriniñ esbâb ve ‘alâmâtı ve mümkün olduğu mertebe müdâvâtı tahrîrine (13) ihtimâm olup sâ’ire dağı bi’l-münâsebe ta‘arruz olundı. Ma‘lûm ola ki (14) ol ‘illet ğahi tıflıñ mi‘desinde süd fâsid olmağla keyfiyyet-i rediyye (15) hâşıl idüp fem-i mi‘deye lez’ itdiginden şoñra ‘ârız olur kezâlik (16) ğıdânıñ keşretinden ve hazımlarınıñ kuşûrından nâşî mi‘delerinde (17) hâşıl olan şıkal ve eziyyeti def’e mübâşeretinden hâdis olur

255b

(1) ğahi mi‘deniñ feminde yâhûd şabakâtında yâ merîde riyâh-ı ğalîze muhtebe (2) olmağla ‘adîdeniñ eziyyetinden neş’et ider. Füvâkıñ bu nev’i eţfâlde (3) çok bulunur **el-‘ilâc** ‘ilâcı eşnâf-ı mezkûreden her biriniñ maddesi (4) bilindikden şoñra sebebi müzîl olur. verâ’ tedbîr olunmağdır Şeyh-i (5) re’îs yalnız cevz-i Hindî içürmekdir. diyü ihtişâr itmişlerdir (6) murâdları nârcîl didikleri cevz olmağla muhkem sađk idüp (7) birer dânik miğdârını sükker ile içüreler. Zîrâ ol devânıñ teshîni (8) ve düsümet ve temlîsi olmağla eţfâle imtilâdan ve südiñ (9) fesâdından ‘ârız olan füvâkıñ eşnâfına ‘ilâc-ı vâfidir (10) ammâ takviyyet-i tabî‘at içün taşradan dağı ya‘nî münâsib tılâlar (11) ve zımâdlar urılır. Ez-cümle süsen yağı. Ve kuşt. Ve bân yağları (12) tılâ ideler yâhûd sünbül-i Hindî. Ve maştakî. Ve karanfûl her birinden (13) ‘ale’s-seviyye ađz ve sađk olup zıkr olunan yağların biri ile (14) zımâd oluna. Eger ğıdâya alışmış ise efâviyeden biber. Ve dârçîni (15) ve za‘ferân ile perverde olunmuş serçe ve piliç etleri ve çorbaları (16) vireler. Ğıdâya mu‘tâd olan şıbyânda imtilâdan ‘ârız olan (17) füvâk içün müsahhîn tılâlar ve zımâdlardan mâ-‘adâ anlara münâsib

256a

(1) olur âlet ile ihtikâna dahı ruḥṣat vardır zîrâ Hâcî (2) Paşa merḥûm fûvâkda istifrâğ iktizâ eylediği şûretde ihtikân (3) kay' ve ishâlden evfaḳ olduğu üstâdından nakl ile ishân (4) itmişlerdir. Fî'l-ḥaḳîḳa ol 'illetde mi' de inkıbâz ve inbisâta (5) meşḡûl iken devâ içürmek münâsib olmadığı 'aḳla dahı (6) mülâyimdir. Gâh olur fûvâka sebep mi'deniñ kendi cirminde (7) olmayup belki civârında olan a'zâdan neş'et ider ez- (8) cümle kebedde verem-i 'aẓîm ḥudûsından olur. Ol şûretde 'alâ- (9) metinden istidlâl olunup münâsibi ile mu'âlece olunur. İfrât-ı (10) yübûset ve cefâfdan neş'et iden fûvâk ekşeriyyâ ḥummayât-ı muḥrîḳ (11) ve istifrâğât-ı müceffifeden 'ârız olmaḡla eṭfâl ve şıbyânda (12) nâdir belki bi'l-küllîye anıñ mişillü fûvâḳ 'urûzından sâlim oldukları (13) içün ol güne fûvâḳıñ 'ilâcına ta'arruz olunmayup mufaṣṣalâta (14) ḥavâle olundu bâ-yı vech-gân murzi'alarına dahı her vechle ihtimâm (15) olunup eṭfâle virilen devâ ve ğidâdan anlara ma'a-ziyâde virilür (16) ḥattâ tılâ ve zımâd ḥuṣûşları murzi'âtıdahı icrâ olunup (17) izdiyâd üzere ihtimâm olunur. Tâ ki südleri ol 'illeti mûcib

256b

(1) olan mâddeden 'ârî ola **cümûdu'l-leben** gâhi eṭfâliñ (2) mi'delerinde süd muncemid olup penîr olur. Bâ-ḥuṣûṣ ba'zı (3) murzi'anıñ südi ġalîz olmaḡla incimâda müsta'idd olmaḡın (4) ednâ sebebdan müteḡayyir ve muncemid olup tıfla eziyyet ve ıztırâb (5) virdiginden mâ-'adâ emrâz-ı 'adîde ḥudûsına bâ'ış olur (6) 'alâmeti kuşup ve yüregi sürdükde süd kesigi gibi şey'ler çıḳmaḳdır (7) **el-'ilâc** 'ilâcî tıflıdan murzi'asınıñ südi men' olunup (8) aña bedel inek südi içürmekdir bi-şart ân ki ol inek yarpuz (9) ve turaḳ otı. Ve sedef. Ve ayvadana didikleri otlar ile beslenmiş (10) ola ya'nî bunlardan ḳangısı mümkün olursa anı yidüreler (11) cümlesi bulunsa dahı enfa' olur zîrâ ol edviyenıñ (12) ḥâṣşaları kendülerinden ḥâşıl olan südiñ mi'dede (13) penîr olmasını men' iderler. Ḥâşılı tıflıñ ol 'illeti münde'fî (14) oluncaya deġin murzi'asınıñ südini men' itmek lâzımdır (15) ve bu terkîb mi'desi üzerine zımâd oluna **şıfâtı** maṣtakî (16) selîḥa. Efsentîn. Ve ġünlük. Kemik her birinden 'ale's-seviyye (17) aḡz ve saḡḳ olunup nârdîn yaġı ile maḡlûṭ ḳılındıḳdan

257a

(1) soñra 'amel olunur ma'a-zâlik murzi'anıñ mizâcını ve südini (2) işlâḥa sa'y olunmaḳ vâcibdir. Gâh olur eṭfâlden ġayrınıñ (3) dahı mi'delerinde süd tecebbün ider. Tavşan mâyesi bi'l-ittifâḳ (4) mu'âlece-i müşterekdir. Eṭfâle ve ġayrıya virilür. Miḳdâr-ı (5) isti'mâli iki ḳîrâtdan toḳuz ḳîrâta deġindir iki ḳîrât (6) bir dâniḳ olmaḡla eṭfâle ol miḳdâr vireler. Ammâ ol eṣnâda (7) şıġır südi dahı men' olunup sükker yâḡûd 'asel ile sâde (8) şuda ṭabḥ olunmuş ḥâṣṣ etmek içi virilür. Buġday (9) seviġi ṭabḥı dahı anıñ gibidir nîm-birişt yumurta virilmek (10) mümkün olursa dahı ġüzel olur. Câlînûs tavşan mâyesini (11) ḥuṣûṣ-ı mezbûrede isti'mâl itdirüp kerrâtle menâfi'ini müşâhede (12) eylediği menḳûldur. Şeyḡ dahı Kitâb-ı Şânide tavşan mâyesi (13) sâ'ir ḥayevânât-ı mâye mâyesinden ecveddir. Gerçi cemi' (14)

ḥayevānāt māyeleri derece-i ūlāda ḥārr ve yābisdir (15) ammā tavşan māyesi bi'l-ḥāşşa uyuşmuş kanı ve penîr (16) olmuş südi. Ve ġalîz ḥıltı eridüp raķîķ olan şey'leri (17) taġlîz ider dimişler. Der-ḥāl minvāl-i muḥarrer üzere olduġı

257b

(1) muḥarrer olmaġın 'illet-i mezkūrede eṭfāle virildigi şüretde (2) nef' i nümāyān olur. Ammā mi' dede bulunduġı südi penîr (3) itmek ihtimālî bâķīdir ṭabīb-i lebībîñ tedbiri ile saķy oluna (4) 'illet-i mezkūrede na' na' ' uşāresi daḡı mücerrebātdandır yigirmi (5) dirheme deġin virilür bir miķdār sirke ve tuz ḥılt olunsa (6) daḡı enfa' olur **emrāzu'l-kebed** kebed Türkice kara cigere dirler (7) şekli hilālî ve cirmi 'urūķ-ı keşîre ile kırmızı etden terkîb (8) olunmuş bir 'uzvdur ki mi' deniñ saġında. Ve şerāsîf (9) didikleri mevāzi' iñ altlarında vāķi' olup cirminiñ mu' aķķarı (10) ta' bîr olunan alt taraḡı mi' deniñ üzerine. Ve muḥaddeb (11) ta' bîr olunan üst cānibi ḥicāb-ı ḥācize mülākî olmuşdur. Bundan (12) aķdem anıñ zā'idleri saġ taraḡdan mi' deniñ üzerine döşen- (13) digi daḡı zıkr olunmuşdı. El-ḥāşıl kebed daḡı a' zā-yı re'iseden (14) bir 'uzv-ı şerîḡdir ki aḡlāt-ı erba' a ' ale'l-ḥuşuş mu' azzam ġidā-yı (15) beden olan kan anda ḥāşıl olup cemî' a' zāya ġidā andan (16) vāşıl olur. Kā'ide-yi fenn-i ṭıbb üzere ol ḥuşul ve vuşulîñ (17) ṭarîķi bu vechledir ki ḡalîķu'l-ķuvā ve'l-ķader te'ālā şānuhu kebediñ

258a

(1) mu' aķķarı muḥaddebindedir [...] eyleyüp cümlesinde ķuvā-yı ṭabî' iyyeden (2) cāzibe. ve māsike. ve hāzime. ve dāfi' a vaż' eylemiş tā ki mu' aķķarından (3) bitüp bâb tesmiye olunan ṭamarîñ şu' beleri ve vesāṭetiyle (4) mi' de ve em' āda mevcūd bulunan keylūsı cezb idüp (5) dāḡilinde müteferriķa olan 'urūķ-ı şıġār ol keylūsı (6) ḡavî olmaġla inhizām-ı tamm bulundukdan sonra rıġvesi (7) ya' nî köpük gibi olan şaḡrā ve dibine rāsib olan sevdāyı (8) mu' tedil-i münhazım olanı kan. Ve çig ķalanı balġam olmaġla (9) aḡlāt-ı erba' aya ḡāşıl olup şaḡrā öde. Ve sevdā (10) ṭalaġa çekilür kan ile balġam ve ol iki nev' den daḡı (11) ġidāiye ḡāşıl olan birer miķdār şaḡrā ve sevdā kan ile (12) ma' an kebediñ muḥaddebinde bitüp ecvef ta' bîr olan 'urūķ-ı kebîriñ (13) kökleri meşābesinde olan şu' b-ı keşîresine dāḡil ve (14) ve anlardan muḥaddeb kebedde ecvefiñ kendüsine şā'id ve andan (15) ebdāna müteferriķa olan 'urūķ. Vesāṭetiyle cemî' a' zāya vāşıl (16) olup her 'uzvîñ kendüye sezā olan ġidāları ḡāşıl olur (17) fetebārek-allāh aḡsenü'l-ḡalîķiñ. kebediñ cirmi 'urūķ-ı keşîreye

258b

(1) ḡavîdir dinildiġi ol iki ṭamarîñ şu' b-ı keşîresidir ve tende (2) müteferriķa oldukları içündür yohsa cirm-i kebed anlardan ġayrı (3) eşyā'dan ḡalî ġüyā bir kıṭ'a cāmid. Ve mün' aķid olmuş ķandır (4) aña rūḡ-ı ḡayevānî işāl için ķalbden bir şiryān ġelüp

mu‘aqqarına (5) müteferriḳ olur. Ve mi‘de ile aralarını bir siñir vaşl ider (6) muhtâr-ı ekşer-i kibâr üzere cigeriñ kendüsünde hiss yokdur (7) ğışası ‘aşabî olmağla hiss ve hareketi aña menûṭ kılınmışdır (8) ve daḥı ma‘lûm ola ki mu‘aqqar-ı kebedden tâli‘ olup bâb ıtlâḳ (9) olunan tamarıñ şu‘belerinden ‘âmme lisânında mäsârîḳâ (10) ile şühret-şi‘âr olan ‘urûḳ-ı keşîre-i şağîre-i mi‘de ve em‘âdan (11) keylûs aḥzı için mi‘deniñ dibine ve bağırsaklardan her (12) her birine muttaşıl ve nâfız olurlar sözünü kibâr men‘ eyleyüp (13) ‘Allâme-i Ḳureyşî ‘azîm ta‘n ve teşnî‘ itmişlerdir. Zîrâ ol (14) kâmil edîb sa‘y-ı belîğ idüp ol tamarlardan a‘zâ-yı mezkûre- (15) ye bir şey’ vâşıl olmadığını müşâhede etmekle keylûsuñ esâfil-i (16) mi‘deden ve bağırsaklardan reşḥ tarîḳiyle ḥuşul-pezîr olduğına (17) qarâr vermişlerdir ve bağırsakları tenḳiye için ödden dökilen

259a

(1) şafrânıñ daḥı bağırsağa muttaşıl olur mecrâsı olduğunu redd idüp (2) cümlesiniñ ḥuşulî reşḥ tarîḳiyle olduğına ḥükm hattâ li-‘illetihi (3) ciger yâḥûd talaḳ pârelenüp ishâl ve kay’ ile çıkan (4) pârçeleri daḥı reşḥle çıktığını kaṭ‘ ve cezm ile yazmışlar (5) fîl-ḥaḳîḳa bağırsaklarda ol güne şey’ girecek menfez (6) oldığı muḳarrerdir. Zîrâ cümlesiniñ yukarı tarafı mi‘deniñ (7) dibinde olan bâb didikleri delûk. Ve alt tarafı (8) mi‘deye muttaşıl olduğu zâhir ve nümâyândır. El-ḥâşıl a‘zâ-yı (9) bâṭıne aḥvâli ‘alâ vuḳû‘a bilinmek her vechle müşkil olmağın (10) hazm-ı şânî ve şâliṣ aḥvâlinde müte‘ahḥirinden ‘âlim-i bi’t-teşriḥ (11) geçinenler daḥı ḥalt ve ḥabt itmişlerdir. Allâh-ı a‘lem bi-ḥaḳîḳu’l-ḥâl (12) ve yine erbâb-ı teşriḥ insânıñ kebedi cüssede müsâvîleri (13) olan ḥayevânâta nisbet cümlesiniñ kebedinden büyükdür (14) dimişler ve nâdiren ba‘zı nâsıñ kebedleri şolda ve talaḳları (15) sağda olduğunu daḥı ḥikâye itmişler. Vâḳi‘ olduğu şüretde (16) elbetde ḥikmetden ḥâlî olmaz. Lâkin teşriḥ olunduḳda (17) tertîb-i Rabbânî her bâr ciger sağda ve talaḳ şolda buluna

259b

(1) buluna gelmişdir **et-tihâl** Türkîce talaḳ dirler ol daḥı (2) a‘zâ-yı şerîfeden cirmî ve laḥmânî. Ve şekli dil gibi tûlânî (3) bir ‘uṣvdur. Şol tarafda mi‘deniñ altına döşenmişdir menâfi‘-i (4) ‘adîdesinden müte‘addîdiye olan menfa‘ati cigerde vâḳi‘ (5) olan hazm-ı şânîde ḥâşıl olan sevdâyı cezb ıslâḥ (6) eylediginden sonra fem-i mi‘deye îşâl itmekdir ki iştiḥâya (7) tenbîh ile merâre ile kilyeniñ ḥilḳatlerinden zâhir olan menfa‘at (8) daḥı hazm-ı kebedde ḥâşıl olan aḥlâtın ıslâḥı ve (9) ve ol hazm ile hazm ol fazlasının iḥrâcı olmağla anlarıñ (10) aḥvâli daḥı bu maḥallde beyân olunmaḳ münâsib görüldi (11) tâ ki kebediñ mülḥaḳâtı müctemi‘an zıkr olunmuş ola pes **merâre** (12) Türkîce öde didikleri kîse şeklinde bir ‘aşabânî cirmidir (13) cigeriñ mi‘de cânibinde mu‘aqqarına aşılmışdır. Hazm-ı şânîde (14) ḥâşıl olan şafrâyı cezb idüp iḳtizâ maḥallinde (15) bağırsaklara dökmek ile şukl bir

eziyyeyi iḥrāc ider **kilyetān** (16) kilye Türkīce bögrege dirler. Her bedende iki bulunur ikisi (17) daḥı yarımşar dā'ire şeklinde laḥmī 'uẕvlardır. Şulbūn iki

260a

(1) tarafında kebede qarīb vaẕ' olunmuşlardır. Gūyā sağ tarafda (2) bögrek kebede mūmāss kılınıp şol tarafda olan andan alçaq (3) vaẕ' olunmuştur. Ve iki 'aded ḥalq olunduklarında şefkat-i (4) Rabbānī nūmāyāndır ki birine āfet işābet iderse ol biri (5) ḥidmet eyleye. Ve her biri mücevvef ḥalq olunmağla kebedde olan (6) aḥlātın mā'yyeti anlara çekilüp. Ba' dehu anlardan bitüp (7) meşāneye muttaşıl olan ḥālib ve berbaḥ ile müsem mā iki mecrādan (8) meşāneye münḥadır olup anda cem' olur. Temām ḥolduḡdan (9) sonra erkeklerde iḥlīlden. Ve nisvānda ḡubūlden ḥārice (10) mūndefi' olup beden fazla-yı mūẕiden rehā bulur. Ol (11) ol fazlaya bevl dirler **meşāne** Türkīce kavuḡ didikleridir ki (12) bellūt şeklinde iki tarafları tar ve ortası geniş. Ve iki (13) ribātī ṭabaḡa mūrekkeb bir 'uẕvdur ki ḡasık kemüklerinin ardında (14) mi' ā-yı mūstaḡīm ḥizāsında vaẕ' olunmuştur. İç tarafda olan (15) ṭabaḡası ṭaşra ṭabaḡasından metīn ḥalq olunmuş. Anlara (16) ḥālibden mā'yyet ne vechle mūnḥadır olur. Vaşında (17) aḥlātın ne ṭarīḡ ile ayrılır ve ne keyfiyyet mūctemi' ve mūndefi'

260b

(1) olur. Vuḡū'ı üzere tefekkür olursa ḡayret-fezā 'uḡūldür aḡvāl-i (2) mezkūre icmālen bilindikden sonra ma'lūm ola ki cirm-i kebed daḥı (3) envā' emrāz-ı müfrede ve mūrekkebe 'urūzını mūteḡammil olur. Ḥattā ceẕbesinden (4) ṭālī' olan ya'nī üst tarafından biten ecvef nām 'urūḡ-ı kebīre (5) yāḡūd uşūline işābet itmekle dem-i keşīr büryānına mū'eddī olduḡı (6) şūretde cigere ḡāricden ḡarḡ ve cerāḡat işābet eylese (7) daḥı maḡūf degildir. 'Acilen mevte mū'eddī olmaz mu'ālece ḡabūl ider (8) diyū cevāb virdiler cirmi ḡabūl itdiḡi taḡdīrce ḡışāsı (9) ve civārında olan a' zā-yı mūcāviri mūşāreketi ile 'ārız olan (10) ḡābil olduḡında şūbhe ḡalmaz. Ammā a' zā-yı bātīnīde ḡādiş (11) olan emrāzın idrāki mūşkil olmağla çoḡunıñ teşḡiş olunması (12) gücdür. Meger esbāb ve 'avārızı zāhire ola ba' zı sū'-i mizāc (13) ve ba' zı evrām mişillü el-ḡāşıl kebede mensūb olan emrāzdan (14) ba' zısı sū'ü'l-ḡunye ve istiskā gibi meşḡūr. Mūte' ārif (15) olmağla beyāna muḡtāc olmayup ba' zısı daḥı şıbyāna nisbet bī- (16) fā'ide olmağla ta'arruẕ olunmayup emrāz-ı kebedden za' f-ı kebed beyānı (17) cümleyi cāmī' olmağla anın taḡriri ile iktifā olundu. 'Ale'l-ḡuşūş

261a

(1) şabīde ve sā'irinde ekşer olduḡı muşarraḡdır v'allāh- (2) u'l-muvaffaḡ ve'l-mu'īn **za' fu'l-kebed** Türkīce ciger za' fı ḡuvā-yı ṭabī' iyyeniñ (3) ya'nī cāzibe. ve māsike. ve ḡāzime. ve dāfi' a her biriniñ yāḡūd (4) ba' zısının ḡalel-peẕīr olduḡundan 'ibāretidir. Şeyḡ-i re'īs naḡli (5) üzere. Cālīnūs kebed-i verem ve dūbeyle mişillü bir emr-i zāhirī yoḡken (6) cigeriñ ef' ālinde za' f bulunduḡıdır dimiş lākin fī'l-ḡaḡīḡa (7) za' f-ı kebedine kebediñ marāzına

tābī' dir. Ol 'illet daḥı yā sū'-i (8) mizāc-ı sāzeedir. Yāḥūd mād̄dīdir. Ve kaṅısı olursa olsun (9) yā cigeriñ kendi cirminde yāḥūd civārında olan a' zāda bulunur (10 ez-cümle merāre tarafında olursa şafrāyı cezb idemez (11) talaḡ tarafında olursa sevdāyı cezb idemez kilā ve (12) meṣāne taraflarında olursa mā'iyeti çekemezler. Ol ecilden (13) cigeriñ emri muḥtelif olup mażarratı cemī' bedene sirāyet ider (14) nisvāna nisbet 'illet civārı raḥimde olursa ḥayz kanı (15) ziyāde cereyān itdigi şūretde cigerde bürüdet 'arız olur (16) ol kan muḥtebes olduḡı hālde cigeriñ kanı fāsıd olmaḡla (17) ol fesād a' zāya daḥı sirāyet ider. Kezālik mi' de tarafında

261b

(1) olursa cigere keylūs ceyyidu'l-hazm görölmez belki ḡalīz- (2) u'l-hazm. Yāḥūd fāsıdu'l-hazm keylūs göndermekle cigerde fesād (3) ḡaṣıl olur em'āda olursa ya' nī baḡırsaklarda elem yāḥūd ḡıltı-ı (4) lezic ḡaṣıl olup öd ile beynlerinde südde iḡdās itmekle öd (5) tolu ḡalup cigerde daḥı dem-i merārī bākī ḡalmaḡla ef'āl-i kebed muḥtell (6) olur ekṣeriyyā bu ḡuṣuṣ ḡulıncda zuḡūr ider ḡāh olur (7) yalnız sū'-i mizācdan olmayup belki cirminde. Yāḥūd civārında (8) verem-i demevī yā ḡumret yāḥūd ṣalābet. Ve sereṭān ve ḡarḡa ve ṣuḡūk (9) 'urūzından olur. Bā-yı vech-ḡān za'f-ı kebediñ sebebi (10) ḡavī olursa ol cigeriñ cemī' ḡuvāsı za'if olur eger ḡavī (11) olmaz ise. Ba'zı ḡuvāsı muḥtell olur. Ve ekṣeriyyā cāzibe ile ḡāzime (12) bürüdet ve ruṭubetden za'if olup māsike ruṭubetden. Dāfi'a (13) yübüsetden za'if olur. Esbābı tıbbā āṣinā olanlara hüveydādır (14) **el-'alāmāt** 'inde'l-ḡuzzāk beṣere aḡvāl-i kebede delālet iden (15) eṣyā'dandır. Şeyḡ-i re'īs tecrube şāḡibi olan kebedi 'alīl olan (16) ile mi'desi 'alīl olanı levninden bilür. Āḡer delālete muḡtāc degildir (17) ve ol levniñ daḥı maḡṣuṣ adı yoḡdur ki filān levn dinile

262a

(1) diyü ḡunāk-ı ḡavīsine ḡavāle olunmuṣdur. Ammā sā'ir eṭibbāniñ (2) kebed ḡuṣuṣında yazdıḡları budur ki cigeri za'if olan kimesneniñ (3) beñzi şufret ve zere. Yāḥūd şufret ile beyāza mā'il olur (4) ba'zısıniñ yeşile. Ve ba'zısıniñ siyāha meyl ider zīrā a' zāya (5) bedel mā-yeteḡallel iḡün cārī olan kan şāf ve naḡī olmamaḡla (6) aḡlāt-ı ḡalibeden kaṅısı muḡtelit olursa anıñ levni ciheti (7) ile müteḡayyir olur. Beṣereniñ ḡayrı iṣṡihāda nuḡṣān ve neḡāfet-i beden (8) daḥı za'f-ı kebede delālet ider. Bunlardan mā-'adā bevl ve berāz ile (9) daḥı istidlāl olunduḡı maḡallinde görölür **el-'ilāc** za'f-ı (10) kebediñ 'ilācında vācib olan esbābını bilmege sa'y olunmaḡdır ki (11) sū'-i mizācdanmı neṣ'et itmiştir. Yoḡsa emrāz-ı āliyedenmi her (12) kaṅısından 'arız olmuṣ ise müteḡayyid olunduḡdan ṣoñra (13) aña ḡöre 'ilāca mübāṣeret olunur. Ekṣeriyyā bürüdet ve yübüset (14) ve ruṭubetden ve kendüsünde muḡtebase olan mevādd-ı rediyyeden (15) neṣ'et ider. Ol ecilden 'ilācı teṣḡiñ-i laṡfī ve 'ıṡriyyeti (16) ve taṡṡiḡ ve inzāc ve telyīni olan müdāvāt ile olur. Ve bi-ḡaseb- (17) i'l-iḡtizā ḡavābız ḡammı ile daḥı müfīd olur. Bu terkīb envā' za'f-ı

262b

(1) kebede nâfi' olmak üzeredir **şıfatı** [...] dâr-ı çinî (2) üçer dirhem. Koyun otı 'uşâresi. Râziyâne tuhmı. Şarımsak (3) tuhmı beşer dirhem. Küşûş tuhmı sekiz dirhem. Kerefs tuhmı dörder dirhem (4) cümlesi cem' ve saḥḥ olunup ḳurşlar düzeler. Yâhûd sefûf (5) ideler. Ḳurşlar olduğda miḳdâr-ı kifâye muḳl-i azrak zamm olunup (6) sefûf olduğda muḳla hâcet olmayup berâber saḥḥ olunmuş (7) şeker ile mezc olunur. Miḳdâr-ı isti' mālî bir mişḳâlden dört dirheme (8) degin tecvîz olunmuşdur. Ḳurd cigerini ḳurudup meshûḳundan bir dirhemini (9) eşribeden müşelleş ile isti' māl olunmaḳ envâ' za' f-ı kebede bi'l-hâşşa (10) nâfi' dir. Bu terkîb daḥı Şeyḥiñ muḥtâridir. Ve Câlînûs kebediñ (11) 'ilâcında ğâyet memdûḥı olan 'ilâcıdır **şıfatı** çekirdegi çıkmış (12) kızıl üzüm yigirmi beş mişḳâl. Za' ferân bir mişḳâl. Kaşabu'z-zerîre (13) iki mişḳâl. Muḳlu'l-yehûd iki bucuḳ mişḳâl. Dâr-ı çinî bir mişḳâl (14) izḥir iki bucuḳ mişḳâl. Selîḥa yarım mişḳâl. Sünbül üç mişḳâl (15) mürr-i şâfî termentin dörder mişḳâl. Dâr-ı şîşe'ân iki mişḳâl. 'Asel (16) on altı mişḳâl cümlesi saḥḥ ve mezc olunup. Ba' dehu iki mişḳâlden (17) dört mişḳâle varınca miḳdâr-ı kifâye müşelleş ile isti' mālîne müdâvemet

263a

(1) ideler. 'Ale'r-rîḳ alınup içsünler ğıdâdan soñra müfîd olmadığı (2) ṭabîbe hüveydâdır. Gâh olur iḳtizâ ḥasebiyle bu terkîbe afyûn (3) ve bezr-i benc zamm olunup. Câlînûs bu terkîbiñ muḳarrer müfredâtını (4) 'alâ-ḥidetin saḥc eyleyüp cümlesini bi'l-hâşşa kebede nâfi' bulmuşdur (5) nefsu'l-emrde nef' i nümâyân terkîbdir ğaflet olunmaya. Hâcî (6) Paşa merḥûm bu nuḳû'ı eṭfâliñ za' f-ı ekbâdları için üstâd- (7) larından naḳl itmişlerdir **nuḳû' u'l-eṭfâl** şoyulmuş ḥaṭmî köki (8) üç dirhem tâze encibâr köki bir mişḳâl hindibâ tuhmı bir mişḳâl (9) bunlar ince saḥḥ olunup kifâyet miḳdârı şu ile ışlanur (10) ve dâ'imâ tıfla şu yirine saḳy olunur ammâ süd emerken şunuñ (11) çend-ân münâsebeti olmamağla anlara azar vireler lâkin süddeñ kesilen (12) eṭfâle 'ilâc-ı ḳavî olur ve ol eczâ' naḳ' olunan şu muḳaddem (13) ṭabḥ olunmağa muḥtâcdır **emrâzu't-ṭihâl** ṭalağa daḥı eşnâf-ı (14) sū'-i mizâc. Ve envâ' emrâz-ı terkîb ve teferruḳ-ı ittişâl 'ârız olup (15) evrâmıñ daḥı eşnâfî ḥâdiş olur. Ve bir kimesneniñ ṭalağı (16) semiz olsa bedeni arıḳ olur. Zîrâ anıñ semeni cigeriñ ḳuvvetine (17) ḥalel virmekle ciger za' if olup ḳan tevellüdi az bulunur ma' a-hâzâ

263b

(1) ḥâşıl olanı daḥı ṭalaḳ ziyâde çeker ol cihetden ṭalağıñ semizligi (2) redâ'etine ve arıḳlığı cevdet ve şafvetine delâlet ider. Ve ṭalaḳ (3) cihetinden bedende gûnâ-gûn emrâz ḥuşûli muḳarrerdur. Ez-cümle yereḳân-ı (4) esved müte'ârifdir. Ve ḥummayât-ı muḥteliṭe ve evrâm-ı mütenevvi'e 'urûzı (5) daḥı keşîru'l-vuḳû'dur. Bu daḥı 'acîbdur ki 'ilel tihâlden ḥummayât ve (6) ve ḥummayâtıdan 'ilel tihâl ḥâdiş olur. Ve eṭfâl 'ilel-i tihâl nâdir (7) olup.

Ve şıbyānda ve şübbānda keşîr ve kühûl ve meşāyihe bi-ḥaseb (8) i'l-isti' dād 'ārız olur. Ve kanğısı olursa olsun güz (9) eyyāmında iştidād bulur. Nāmıku'l-ḥurûf sinn-i şıbā ve sinn-i tera' ru' da (10) olanlara 'urūzını çok gördüm. Ez-cümle şalābete mübtelā olanlardan (11) çoğunun tedbîrine muvaffak oldum. pes emrāz-ı tıḥālden şıbyāna (12) nisbet evrām ve südde ve nefḥa beyānı enseb olmağla anların (13) esbāb ve 'alāmāt ve mu'ālecātı taḥrîr olundu **veremü't-tıḥāl** ma' lûm (14) ola ki ṭalākda vāḳi' olan şişlerin ekşeri katı olup verem-i (15) ḥārr ḥudûsı nâdir vāḳi' olur. Hâdiş olduğu şûretde daḥı (16) ḥālî üzerine ḳalmayup şalābete mebd'e' olur zîrā muḳaddemā beyān (17) olundığı üzere hażm-ı şānî maḥallinde ṭalāk cigerden ḳanıñ

264a

(1) mebd'e'sini cezb idüp anıñla ğıdālanur. Ve fazlasını mi' de ağızına (2) virir kaçan teverrüm eylese ol ğalîz kan terāküm itmekle şişi katı (3) olur verem-i bāridiñ daḥı ekşeri katı olur genişlik bulunması (4) nâdirdir ve ḥārr olan veremiñ daḥı ekşeri demevî olup safrāvî (5) olması nâdirdir. Kezālik bārid olanıñ. Ekşeri katı olup (6) tıḥālîñ aşağısında vāḳi' olur. Balğamî olup yumşak olması (7) nâdirdir. İştılāḥ-ı eṭibbāda cigeri za'îf olanlara mekbûd (8) didikleri gibi ṭalağı katı olanlara daḥı maṭḥûl dirler. İsterse (9) ol şalābet cevheriniñ ğılzetinden olsun. İsterse verem 'urūzından (10) olsun. Ve ṭalāk şişiniñ eşkālî dördür. Ğalîz olanlar (11) müdevver ve yaşşı olur. Uzun olanların ba'zısı ğalîz ve ba'zı (12) raḳîḳ bulunur. Ebuḳrāṭdan menḳûldur maṭḥûl olan kimesne ol (13) ṭarafda ağırı hiss eylese selāmetdir. Ve içinden kan gitse (14) ḥayrlıdır. Ammā ḳanıñ ishālî mümtedd olsa zelaḳ-ı em'ā ve istiskāya (15) mü'eddî olur dimiş. Ve Ebuḳrāṭıñ merḳadında bulunan evrāḳda (16) bir kimesneniñ ṭalağında veca' olup yüreginden kırmızı (17) kan gelse ve bedeninde beyāz ḳarḫalar zāhir olup ol ḳarḫalar

264b

(1) elem virmese muḳaddem şehveti sāḳıṭ olup ikinci gün vefāt (2) ider dimiş. Şeyḥ-i re'îs daḥı ba'zı eṭfāl 'azîm tıḥāl ile (3) tevellüd idüp ālā āḫirü'l-'ömr bâḳî ḳalır. Ve ba'zısında daḥı şoñradan (4) 'ārız olup. Kezālik āḫir-i 'ömre deġin selāmet üzere ta'ayyüş ider (5) zāhiren tıḥālden zaḫmet çekmez dimişler **el-'ilāc** cemî' eşnāfınıñ (6) 'ilācı emrāz-ı kebed 'ilācı gibi teşḫîn ve tefṭîḥ ile olur ancaḳ (7) tıḥālîñ māddesi ğalîz ve mekânı cigere nisbet ile ba'îd olmağın saḳy (8) olunan devā-yı kebedden mürûr idinceye deġin ḳuvveti münkesir olmasun (9) içün teşḫîn ve tefṭîḥi ziyādece olmağa muḥtâcdır. Ammā ifrātlar (10) daḥı olmaya ki māddeniñ raḳîḳi iḥrāc olunmağla ğılzete sebep olmaya (11) vācib olan edviye-i müsahḫineye taḳṭî' ve i'tidāl üzere ḥarāret (12) ve ḳabzî olan eşyā' zamm olunmaḳdır. Ve daḥı ma' lûm ola ki 'ilel-i (13) tıḥālde sirkeniñ medḥal-i 'azîmi vardır 'ilācātınıñ cümlesine (14) idḥāl olunmaḳ vācibdir. Ve eger verem-i ḥārr olursa bi-ḥasebü'l-faşl (15) ve's-sinn

müsta'iddiniñ bāsīlīk. Yāhūd üseylimden faşd (16) olunup sinn-i şībāda hacāmet olunur. Ve erbābı münāsib müşilātla (17) istifrāğ olunup tıhāle maḥşūşa olan edviye saḳy olunur.

265a

(1) Şeyḥ-i re'īs bu şūretde palamut yaprağı şuyı ve söğüd ağacı (2) ve ğareb didikleri kavaḳ yapraklarınıñ şuyı. Ve semuz otı ve (3) ve baldırıkara şularını medḥ eyleyüp. Hattā semuz otı şuyından (4) iki dirhemi sirke ile saḳy olunmaḳ 'acībū'n-nef' dir ki bi'l-ḥāşşa (5) evrām-ı tıhālī ve şalābetini taḥlīl ider dimişler. Bu ta'bir den muḳaddemā (6) zıkr olunan devālar ki daḥı miḳdār-ı isti'mālleri bilinür eger ol verem şulb (7) olursa māddesini teşḥiṣe sa'y olunur. Ol mādde dem-i keşir sevdāvi (8) oldığı bilindiği şūretde verem-i ḥārrede ta'yın olundığı gibi (9) bāsīlīk. Yāhūd üseylimden faşd olunduğdan şoñra münāsib (10) müdāvāt tedārik olunur. Ğāfeş. Ve kebere. Ve enberbārīs ḳurşlarınıñ (11) ve dīnār şarābınıñ nef'leri belīğdir. Ve ḳanğısı mümkün olursa (12) ḳā'ide üzere saḳy olunur. Kebere ḳurşı cāmi'u'n-nef' olduğu muḳarrerdir (13) ammā 'alīle ibtidā'en müfredāt olunmaḳ daḥı memdūḥdır (14) eger müfid olmazsa mürekkebāta mübāşeret olunur. Zīrā her vechle (15) āsān olmağla lāyık olan evvel emrden müfredātla 'ilāca sa'y olunup (16) müfid olmadığı şūretde mürekkebāta mürāca'at olunmaḳdır. Müfredātdan (17) isḳulūḳandriyūn. Ve ğāfes. Ve kebere köki her birinden kendüleri

265b

(1) rāziyāne. Ve hindibā. Ve kerefs her birinden dörder tāne. Ve tuḥmları. Kökleri (2) isti'māl olunur. Semuz otı tuḥmı. Ve sezāb tuḥmı. Fencengüşt tuḥmı (3) ve zūfā ve eftīmūn. Ve ğārīḳūn daḥı müfreden isti'māl olunsa nef'leri (4) nümāyān olur. Terkiḳ olunsalar daḥı enfa' oldukları bi-reybdır (5) ve cümlesi münāsib sikencebīn ile saḳy olunur. Ammā müşelleş ile (6) saḳy olunmaḳ daḥı ensebdir. Ve mürekkebatdan bu terkiḳ ḥāzıru'n-nef' dir (7) **şıfatı** baldırıkara. Ve kebere kökiniñ ḳabuğı. Ve semuz otı. Ve sedef (8) ve fencengüşt tuḥmları. Ve zūfā 'ale's-seviyye aḥz ve saḥḳ ve mezc olunup üçer (9) dirhem sikencebīn yāhūd ardıç yimişi. Ve servi ḳozalağı ḳaynamış (10) sirke ile saḳy oluna **el-ḥavāşş** evrām-ı tıhālde ḥāşşaları tecrībe ile (11) şābit olan eşyā'dır ki zıkr olunur dīlküniñ aḳ cigeri ve yāhūd (12) ḳara cigerini ḳurıdup her ḳanğısı olursa ikişer dirhemi selīḥa (13) sikencebīn ile saḳy olunur. Yabān eşeginiñ ve at nev'inden. Yāhūd (14) anların yavrılarınıñ ḫalaḳları daḥı bi'l-ḥāşşa nāfi' dir. Ba'de't-tecḫīf (15) minvāl-i muḥarrer üzere saḳy olunur. Ve daḥı ol ḥuşūşda ḥavāşş-ı 'acībendendir (16) ki yaraşa didikleri ḫayevānı zebḥ idüp taḥḫīr itdikden şoñra (17) başdırma gibi ḳurıdalar. Hīn-i ihtiyācda muḥkem saḥḳ idüp ol

266a

(1) meshūḳdan üç parmaḳ ile nemikdār aḥz olunmaḳ mümkün olur ise (2) aḥz olunup bi'l-ḥāşşa nāfi' olan 'uşārātıñ biri ile saḳy (3) olunur. Yāhūd yedi dāne yaraşa aḥz ve zebḥ

olunup taḥīr (4) olundukdan soñra bir toprak ṭencereye koyalar. Üzerlerini örtecek (5) miḳdārı ḥālīş sirke koyup ağızını ḥamīr ile sedd ideler. Ba‘dehu (6) tennūr yā furunda koyalar. Taḥmīnen müherrā pişdikden soñra çıkarıp (7) şu vireler ba‘dehu muḥkem şıḳup ol sirkeden ‘ale'r-rīḳ ikişer (8) dirhem isti‘ māl ideler. On güne degin luṭf-ı ḥaḳḳ ile elbetde (9) te‘şīri nümāyān olur. Ḥattā bunlardan mā-‘adā zıkr olunan müdāvātı (10) bir kara canāvārına birkaç eyyām saḳy olunup ba‘dehu zebḥ olursa (11) ṭalağı bulunmaz didiler. İktizā maḥallinde maṭḥūl kendü bevlinde (12) her şabāḥ üçer keff miḳdārı miḳdārı içse on güne (13) degin ḥalāş olmak üzeredir. ‘İlel-i mezkūrede müdāvāt-ı (14) muḥarrer ile zımād daḥı ‘ilāc-ı müfīddir. Saḳy olunan devālārın (15) cümlesi müfreden ve mürekkeben zımād olunur. Ez-cümle isḳūlūḳandriyūn (16) ve çadır uşağı sirke ile terbiye olunup zımād olunur (17) **zımād-ı āḥer** yedi dāne ḳuru encīri ṭoğrayup keskin sirkede

266b

(1) ısladalar yigirmi dört sâ‘atden soñra üçer dirhem altun (2) otı. Ve ḥulbe. Ve efsentīn. Ve kebere kökiniñ ḳabuğı. Ve on dirhem (3) aşak zamm idüp temām saḥḳ ve ḥall ideler. Ba‘dehu bal mūmı ile (4) ālūde olmuş papadya yağı ile mezc idüp zımād ideler yigirmi (5) dört sâ‘at mūrūrında ḳaldırıp ikilül’-melik ḳaynamış (6) şu ile ḡasl itdikden soñra yine i‘āde ideler. Birkaç def a- (7) dan soñra ba‘de'l-ḡasl ḳuş yağı ve anıñ mişlī yağlar tılā ideler (8) Şeyḥ-i re‘īsin ḳudemādan naḳl itdiği zımāddır **şifātı** sezāb (9) ve kebere ḳabuğı. Pelīn. Yarpuz. Sa‘ter cümlesini keskin sirkede (10) ısladup ṭabḥ idüp bir gice pāresini ol maṭbūḥla ālūde (11) ālūde ideler. Ve ısıcaḳ iken üzerine koyup her bār şovuduḳca (12) yine i‘āde ideler birkaç şabāḥ ‘ale'r-rīḳ ideler. Eger (13) yigirmi bir def a i‘āde olursa şalābeti bi'l-küllīye mündefi‘ (14) olur mücerrebdir. Bu bābda envā‘ müdāvāt ve zımādlar ve ṭılālar (15) yazılmışdır. Ammā ‘amīm-i Rabbāniden me‘mūldur ki bu mecmū‘ada (16) taḥrīr olunanlar sebebi ile daḥı ḳullarına şifā iḥsān eyleye

267a

(1) v'allāhu'l-muvaffaḳ ve'l-mu‘īn **nefḥaü't-ṭḥāl** nefḥa ṭalağıñ şalābetsiz (2) şişmesine dirler. Ol daḥı ‘aynī ile şalābeti gibi maḥsūs olur (3) ve ḥicāba mezāḥime itmekle nefesiñ inḳıṭā‘ından nabzıñ sür‘atinden (4) daḥı bilinür. Ḥattā boğazdan şāḥ ṭamarlar ḳurbında kindun enne yeliḳ (5) şiryānların ḥareketleri daḥı nümāyān olur. Ḥaşıl nefḥanıñ (6) a‘rāzı daḥı ‘aynī ile veremiñ a‘rāzı gibidir. Ancak veremiñ (7) şıḳlet ziyāde olup başıldıḳda veca‘ ve elem virir. Nefḥayı (8) başşalar. ve ovşalar veca‘ ı sākin olur. Anıñçün münāsib zımād (9) ile delk olunmaḳ ‘ilāc-ı aḳvā olur. Gāḥī ovmaḳdan ḳuruldı (10) ve ḳarḳara ḥādiş olur. Ol ḳarāḳır ṭalağıñ altında olan bağırsaḳda (11) riyāḥ muḥtebese olmaḳdan neş‘et ider ki ṭḥāl başıldıḳda aña (12) mezāḥime virmekle ol şadā andan ḥaşıl olur. Ol ecilden (13) ṭḥālinde nefḥa olan ādemlere ekşeriyyā ḳūlinc ‘arız olup (14) nādiren nevāzil daḥı ḥādiş olur **el-‘ilāc**

‘ilâcî ‘aynî (15) ile şalâbet-i tîhâl ‘ilâcî gibidir anda isti‘ māl olunan edviye (16) bunda daḥî isti‘ māl olunur. Ancaḳ nefḥada isti‘ māl olunanların

267b

(1) teftîḥi ve cilâsı ve taḳṭî‘i ziyâdece olmağa muhtâcdır anıñçün (2) anlardan fencengüş. ve kemmün. ve sezâb tuḥmı. ve nânḥâh mişilli (3) edviye terciḥ olunur. ve bu ḳurş ol ḥuşuşda zâhirü'n-nef‘dir (4) **şıfâtı** ḥurf didikleri tere tuḥmınıñ beyâzından otuz dirhem (5) aḥz olunup ba‘de's-saḥḳ sirke ile ḥamîr olur. ve yufḳa ḳurşlar (6) düzilür. Furunda yâḥûd tennûrda mu‘tedil ḳurıdup (7) ḥıfz olunur. Hîn-i ihtiyâcda ol ḳurşlardan otuz dirhem (8) aḥz ve saḥḳ olunup. Beş dirhem ḥabbu'l-faḳd. ve beş (9) dirhem yılḡun yimişi. ve yedi dirhem işḳûlûḳandriyûn (10) zammı ile tekrâr ḳurşlar olur şerbeti üç dirhemdir. Sikencebîn (11) ile saḳy olunur ve şalâbetde beyân olunduğı gibi saḳy olunan (12) edviyenin küllîsi zımâd olunur. ve âteş ile şîşeler vesâ‘ir (13) evânı urulmaḳ bunda ziyâde nâfi‘dir. ve sevdânın keşreti (14) bilindiğı şûretde münâsib şarâblar ile istifrâğ ideler **süded-** (15) **ü‘t-tîhâl** talağın süddesi daḥî riḥden ve veremden (16) ve aḥlâṭdan daḥî olur ‘alâmeti verem ‘alâmetiniñ ġayrı (17) şuḳl bulunmaḳdır gerçi riḥde gerilmek şedîd olur hem

268a

(1) ammâ elemi ḥafîf olur ‘**ilâcî** kebedin süddesi ‘ilâcî gibidir (2) ammâ tîhâlin verem ve nefḥasında yazılan ‘ilâclar aña daḥî mu‘âleceye (3) daḥî şâlih olur ṭabîb-i ḥâzıḳın meşvereti ile tedbîr ideler (4) v'allâhu'l-muvaffaḳ ve'l-mu‘în **emrâzu'l-kilâ ve'l-meşâne** bögreklere ve ḳavuğa (5) daḥî envâ‘ emrâz ‘âriz olduğı muḳarrerdir ki her biri kütüb-i (6) tıbbda taḥrîr ve beyân olunmuşdur. Bu maḥallde şıbyân münâsebeti ile ḳum (7) tevellüdi ve tebevül aḥvâli beyân olundu **ḥaşātu's-şıbyân** ḥaşât (8) Türkîce ufaḳ taşlara dirler insânın bedeninde ḥaşıl olur eṭibbâ (9) ḳavli üzerine beş maḥallde tevellüd ider. Evvelkisi kilâ. İkincisi meşâne. Üçüncisi (10) bağırsaklar. Dördüncisi ciger. Beşüncisi riye ki aña aḳ ciger dirler. Mi‘de- (11) de daḥî ḥacer tevellüdi bulunmuşdur. Ammâ şıbyânda ḥaşıl olan ekşeriyyâ (12) meşâne de tevellüd idüp. Şübbân. Kühûl. Meşâyiḥin kilâlarında ḥuşûli (13) keşîr olur. Her ḳanğı maḥallde tevellüd iderse itsün ḥaşâtın sebep-i (14) fâ‘ilîsi. ve sebep-i mâddîsi vardır. Sebeb-i fâ‘ilîsi ġarîbe. ve sebep-i mâddîsi (15) balğam-ı ġalîz. ve lezic. Yâḥûd ḳarḥadan ‘âriz olmuş olur. Yâḥûd irin (16) yâḥûd li-‘illetihi ġılzet ḥaşıl itmiş ḳandır. Ḳaçan ol ḥarâret mevâdd-ı (17) mezkûreye işâbet eylese ruṭubetini taḥlîl ve tenşîf itmekle ġılzeti

268b

(1) ziyâde olup ṭûl müddet ile taḥcîr ider. Hammâm külḥanı ḳazanlarında (2) ḥaşıl olduğı gibi. ve mâddesinin kıllit ve keşretine binâ‘en şıḡar (3) ve kiberde mütefâvit olur. ve mevâzi‘-ı mezkûreden ḳanğısında (4) ḥaşıl olduğı ‘alâmetlerinden bilinür. ve şıbyânın meşânelerinde (5) ‘âriz olması keşîr olduğı ekl ve şürbe ḥariş olup (6) mi‘deleri mümtelî

iken çok çok hareket itdiklerinden nâşî bedenlerinde (7) ahlât-ı gālîze tevellüd itdiği için olur. ve haşât emrâz-ı (8) mütevârişeden olmağla babadan dağı sirâyet ider didiler **el-‘ilâc** (9) her kimde olursa olsun iki nev‘ iniñ dağı ‘ilâcı ‘asîr bir (10) müşkil ‘illetdir. ‘Ale'l-‘huşûş meşânede tevellüd itdiği şûretde (11) mu‘âlecesi gâyet müşkildir. Ol cihetden ba‘zısını bi'l-âhîre âlet-i ser- (12) ser-tîz ile yarup çıkarmağa muhtâc olur. El-hâşıl kangısı (13) olursa olsun tedbîre mübâşeret olunduğda ikisine dağı münâsib (14) olan mu‘âlece-i müştereke. Evvelâ kay’ ve ishâl mâddelerini kaç’ idüp (15) gıdaları talât olunur. Ba‘dehu edviye-i müfettite ya‘nî taşları (16) pâreleyüp çıkarıcı devâlar isti‘mâl itdirülür. ve ba‘zı evkâtta (17) kerefs tuğmı. ve fuvve mişilli müdrir işedici devâlar dağı virilür lâkin

269a

(1) lâkin müdrir olan devâya erik zâmğı mişillü müşbet şey’ler zamm (2) olunur tâ ki müfettit olan devâyı zalikü'l-‘uzvda alıkoyp (3) sür‘at ile çıkarmaya zîrâ tabî‘at bi-izni-hâlîk her devâyı lâyıkına (4) şarf itmekle müdrir müşbetden her birisi kendi ‘amelini icrâ ider (5) ve meşâne kilâya nisbet ile ba‘îd olmağla anıñçün virilen devâ küllî (6) edviyesinden aqvâ olmak lâzımdır. Ol huşûşda ekşeriyyâ ‘Allâme-i (7) Kureyşîniñ Kânûndan intihâb eyleyüp metn-i Mucezde tahrîr eyledüğü (8) müdâvemet nakli ile iktifâ olundu. Me’mûldur ki ol kitâb-ı müsteftâbda (9) beyân olunduğı üzere sa‘y ve ihtimâm eyleyüp menâfi‘-i celîlesini müşâhede (10) ideler. Ol edviye bunlardır. Hasek. ve kuşt. ve belesânıñ habbı (11) ve çubuğı ammâ yağı dağı aqvâ olmak üzere. ve harşef didikleri (12) ot. ve altun otı. ve baldırı kara. ve ‘akreb yağı. ve yanmış küli (13) ve tavşan küli. ve serçe küli. ve yakmadan dökülmüş gubârı (14) ve tavuk yavrısı kırıp çıktığı sâ‘at ahz olunan yumurta (15) kabuğının küli. ve lahana yaprağının muhrıķı ve sünger arasında bulunan (16) taşın muhrıķı ve gayr-ı muhrıķı gubâr olmuş cümlesi müstaķill ‘ilâcdır (17) ‘alîlîñ tehammülüne göre birer dirhem ve dağı ziyâdece münâsib maṭbūḥ

269b

(1) ile isti‘mâl itdüreler. Sikencebîn-i ‘unşulî ile virilmek dağı olur (2) ve nef‘-i ‘azîm olmağla tesmiye olunan devânıñ taḥşîli bu (3) ve cümledir ki Lisân-ı Türkîde teke didikleri hayevân bi-şarṭ ân dörd (4) yaşında ola anıñ birini yaz eyyâmında üzûme pek düşdüğü (5) günlerde boğazlayup ibtidâ‘en çıkan kanı yabâna akıdalar. ve dağı (6) kanda baķiyye var iken terk ideler. Ol dağı yabâna akup ortası (7) ahz olunmuş ola ol kan uyuşduğdan sonra bir elegein içine yayup (8) üzerine bir yufka şey’ örtüp güneşe koyalar. Temâm kuruduğdan (9) sonra hıfz ideler isti‘mâlî bir mil‘âka ya‘nî bir mişkâldır. Kaçan (10) turp. Kerefs-i cebelî şuyı ile virilse kilâ ve meşânenen haşâtı (11) ihrâc itmekde fi‘l-i ‘acîb işler. ve dağı lisân-ı Yünânîde tarâgûlîdîṭūs (12) didikleri kuş ki Kureyşî bizim katımızda ebû faṣıl ile. ve Efrenc lisânında (13) şafrâguyûr demekle müte‘ârifdir. Türkîce yund kuşu dirler. Serçeden (14) küçük bir şarıca kuşdır. Anḳara diyârında çok olur. Anıñ (15) dağı ekli gâyet nâfi‘dir.

Çig iken dağı yinür. ve tuz ile başdırma (16) olup ħīn-i ihtiyācda isti' māl olunur. Ma' acin-i meşhūreden (17) tiryāk-ı fārūk. ve Mesrudiṭūs. ve sencerniyā dağı ol ' illete nāfi'

270a

(1) olan müdāvātdan münāsib olanı virilür Hakk te' ālā ' alil olan (2) kullarına tevfiḳ eyleye **ihtibās-ı bevlü's-şıbyān** bevlīn (3) ihtibās. ve ' usrı dağı esbāb-ı ' adideden neş'et itdiği (4) muḳarrerdır. Ez-cümle meşāne. ve kilādan her biriniñ kendi za' fdan (5) ve mizāc-ı rediyye-i tābi' olduğundan yā ' itk-ı meşāne ve iḥlilde verem (6) ' urūzından yāḥūd sā'ir a' zālārında ' illet ḥudūşından ' arız olur (7) gāh olur mecārī-i mezkūre li- ' illetiḥi ḳan mütecemmid olup. Yāḥūd iriñe (8) yāḥūd riḥ-i nāfiḥa müctemi' olup sühulet ile müteḥallil olmadığından (9) neş'et ider. ' ale'l-ḥuṣūş meşāneniñ mizācı bārid ve cirmi za' if (10) ve te' ārīci keşir olmağla ' adalāt-ı batnıñ i' āneti dağı mü'eşşir olmadığı (11) için ihtibās ḥāşıl olur. Gāh olur esbāb-ı ḥāriceden (12) ya' nī bürüdet ve ḥarāret. ve riyāḥ-ı şimālī ḥübūbundan. ve ḍarbe ve saḳatdan (13) nāşī olur. Cümlesiniñ ' alāmātı meşāne ve kilānıñ sā'ir aḥvālleri (14) bilinmek ile ma' lūm olur. Gāh olur mecrā-yı bevlde at binmek ile (15) men' ider. Ol dağı ne maḥallde zuḥūr eylediği sā'ir ' alāmātdan (16) bilinmediği şüretde ħīn-i ihtiyācda ḳaḍibe idḥāl olunan (17) ḳaṣāṭir nām ma' ḥūd ālet ile bilinür. Ol ālet ḳalay yāḥūd

270b

(1) ḳurşun mişlī eñilemek ḳabūl iden eşyā'dan yapılır. Zīrā ' aliliñ (2) ḳaḍibi uzunluğında. ve deligi dağı aña ḳıyās ile aḥz olunur. ve ucında (3) dağı müte' addid delikleri olur. Ḥattā ḳaḍibe idḥāl olunduğda (4) ḳandan ve ḥılt-ı ḡalīzden bir şey' ol delikleriñ ba' zısını ḳaparsa (5) ba' zısı açık ḳalup bevl andan cereyān eyleye. Anıñ isti' māli (6) ehlinden görmege mevḳūfdur **el-' ilāc** eger ḥabs. ve eger ' usret (7) her ḳaḅısı olursa olsun ' ilācında evvelā sebebi tefāḥḥuş olup (8) eger ol sebep midde yāḥūd ḥılt-ı ḡalīz ise tefiḥāt-ı ḳaviyye. ve müdirrāt-ı (9) ḳaviyye ile tedbīr olunur. Ez-cümle buḳūl envā'ından turpuñ cirmi (10) ve yaprağı ' uşāreleriniñ tefiḥde te' şir-i ' acibi vardır iḳtizā maḥallinden (11) kırk elli dirhem miḳdārını saḳy iderler. Ol ān tefiḥ ider kezālik (12) müdirrātdan fuṭrasālīyūn. ve dūḳū ve sīsālīyūs. ve ḳuṣṭ (13) ve egir her ḳaḅısı olursa turp maṭbūḥı yāḥūd siyāḥ noḥūd (14) maṭbūḥı virilür. Süd emen tıfla murzi' asınıñ südi ile virilüp (15) ba' dehu murzi' ātūñ kendülerine dağı zıkr olunan maṭbūḥāt (16) ile virilür. Tā ki māddesi bi'l-küllīye mündeḑi' ola. ve ḥaṣāt-ı (17) kilā ve meşānede yazılan mu' ālecātıñ cümlesi dağı bu bābda isti' māl

271a

(1) ihtiyār olunur. Kilā [...] didikleri ḥayevānıñ meşānesini (2) ḳurudup ħīn-i ihtiyācda müşelleş ile isti' māl olunmaḳ (3) bi'l-ḥaṣṣa nāfi' dir. Bir dirhemden üç dirheme deḡin virilür (4) ve tatlı şū yengeciniñ küli dağı kezālik mü'eşşirdir. Lākin andan (5) ikişer dirhem virilür. Bā-ḥuṣūş şıbyāna dağı ḳalil virilür (6) eger sebebi uyuşmuş ḳan yāḥūd midde olursa

kilā ve (7) meşāne haşātında isti' māl olunan mu' ālece tedbīr olunur (8) Şeyh-i re'īs yazdığı üzere bu zimād dağı hāzīru'n-nef dir (9) 'alīlīn kasıgına bağlanır **şifati** defne yimişi. Turak (10) otı. ve hamāmā. ve iklīlū'l-melik. ve siyāh nohūd unı. ve papadya her (11) birinden onar dirhem. Dūkū turp tuhmı. ve bostānī ve berri (12) kerefs tuhmı her birinden yedişer dirhem cümlesi saḥk (13) olup belesān yağı ile zimād olunur. Eger mādde muḥaddemā zıkr (14) olunan gibi mecrāda at tepdügi ise kaşātīr ile müsem mā olan (15) ālet ile ma' lūm idinüp yine anīla tedbīr olunur. Ol ālete müfīd (16) olmadığı şüretde 'illet mecrā-yı kaḏībden yukarı bulunmuş (17) olur. Ol şüretde yine şerbet ve zimāda muḥtāc olur

271b

(1) ve saḳy ve zimād olunan edviyenin cümlesi ṭabḥ olup ikisin- (2) den dağı olunur ol dağı 'ilāc-ı müfīddir. ve ihtibās-ı bevl (3) ziyāde elem ve ıztırāb virüp sâ'ir emrāz gibi tedric ile mu' ālece- (4) ye müsā'ade olundığı şüretde ziyāde eleme mü'eddī olduğu (5) ecilden 'ilāc-ı bür'üs-sā'a olur . Tedbīre muḥtācdır. Cümleden (6) beri bu 'ilāc-ı bür'üs-sā'adır **şifati** boy tuhmı. ve ḥatmī tuhmı (7) benefşe çiçeği. ve papadya çiçeği. ve iklīlū'l-melik cümlesi 'ale's- (8) seviye saḥk olup lahana maṭbūḥı ve yağı ḥasek yağı ile kasıklarına (9) zimād olunur. Bu merhem dağı şıbyānın urulmak serī' u't-te'şīrdir (10) **şifati** sikencebīn. ve muḳl. ve cāvşīr ve egir 'ale's-seviye aḥz ve (11) saḥk olup kaz yağı . ve süsen yağı. ve bal mūmı ile mezc (12) olunur. Kureyşī Mucezde yazdığı üzere zıkrine za' ferān (13) otından bir tavuk yāḥūd bir kehle şalı virilmek fī'l-ḥāl idrār (14) ider. Ammā nāmıku'l-ḥurūf fakīr turp 'uşāresini içürmekde (15) ve on dirhem tere yağı. Beş dirhem nebāt şekerı. ile kezālik (16) saḳy olunmakda 'ilāc-ı bür'üs-sā'a buldum. ve dağı ol 'illete (17) mübtelā olanların ekl ve şürbde ḥimye aḥvālını. ve sâ'ir tedbīrlerini

272a

(1) taḥrīre ḥācet yokdur **el-bevl fī'l-firāş** ba'zı şıbyān döşege (2) işemege mübtelā olur. Sebebi kavuḡun ağzını çeviren 'adalenin (3) gevşemesidir. Hāl bu ki şıbyānın ruṭubetleri ziyāde olduğu (4) ecilden uykuarı ġariḳ ve şaḳīl ve meşāneleri za' īf olmağla (5) kaçan uyku eşnāsında bevlleri taḥarrük eylese ṭabī'atları (6) kuvve-yi dāfi'aya muḥāvemmet idemeyüp ḥiddet-i bevlīn te'ezzīsinden (7) imsāka ḳudreti bulunmaz. Hattā ḥiddet-i bevliden uyanmak hareket (8) itdıkde hareketleri ve irāde-i nefsiyyeye şebīh olan irāde (9) henüz uyanmayan bevlı def itmekle işemek vāḳi' olur (10) ol eşnāda yine uykuya müstaḡrık olurlar. Ba'zı şıbyāna (11) kuvve-yi dāfi'a tebev vül için tekāzā itdıkde ḥālet-i nevmde uyanıklığı (12) 'ālemi gibi şu dökecek maḥall nümāyān olmağla. Ol ḥāletde dağı (13) uyanıklık bulundıkları ḥāletde işedikleri gibi işerler **el-'ilāc** (14) 'ilacı evvelā uykudan evvel mümkün olduğu mertebe çok yimekten (15) ve çok şu içmekden şıyānet olup. ve yatacak maḥallde şu (16) dökeceği var ise şu dökdüreler. ve uyanık eşnāsında (17) taḥayyül idüp işedügi maḥall uyandıkda ḥatırına gelürse

272b

(1) eger ol maḥall fī'l-vāḳi' āb-hāne ise ancak düşünde işedigi için (2) levni iderler. Eger kenef ve āb-hāne değil ise ol maḥall hāricde şu (3) dökmege sezā olmaz diyü sevḳ idüp aşlinda mesācid ve mezār- (4) istān olmak üzere haber virilmekle bir ḥürmet işbāt eyleyeler (5) tā ki düşünde daḥı anı taḥayyül itmekle kuvve-yi māsikesine imdād (6) buluna. ve ol ḥuşūşda isti' māl olan müdāvātdan. günlük (7) ve su'd ve ḥavlencān. Cüftü'l-bellūt. ve mersīn yimişi. ve cüllenār (8) ve anlarıñ emsālinden her birine muḳarreren ve mürekkeben isti' māl (9) olunur. Anlardan bir dirhem miḳdārını iki dirhem mersīn (10) yağı ile. Her aḥşam içürüp birkaç gün müdāvemēt itdürel (11) bu terkīb daḥı Şeyḥ-i re'îsiñ muḥtārıdır **şıfatı** Cüftü'l-bellūt (12) günlük ve mürr-i şāfī her birinden dörd dirhem aḥz idüp (13) iki yüz kırk dirhem müşelleşde ḳalınca āheste ṭabḥ itdükden (14) soñra ol maṭbūḥuñ on dirhemine iki dirhem mersīn yağı (15) zamm idüp içürmege müdāvemēt ideler. ve gügercin tersi (16) ile ḳurş olmuş ḥamīrden yarımşar dirhemi şovuk şu ile (17) içürmek daḥı nāfi' dir dimişler. ve ṭavşan beynini müşelleş

273a

(1) müşelleş ile içürmek daḥı müfīddir. Bir dirhem yigirmi otuz dirhem (2) miḳdārı müşelleş ile virilür. Ba'zılar ṭavşan yüregini ḳurıdup (3) andan cüz'. Durak otı tuḥmı. 'āḳırḳarḥā. ve kerefs (4) tuḥmı her birinden nısf cüz'. ve biri birine ḥılt ve mezc idüp (5) ikişer dirhem on dirhem şovuk şovuk şovuk şu ile virilür (6) dimişler. Bevli ḥabs idici müdāvāt ile ihtikān ideler. Daḥı (7) nef i muḳarrerdir. ve itrifil-i kebīr ve şaḡīr daḥı virilür. Ba'zı (8) kibār bu ḥuşūşda şıbyāna mu'ālece 'abeşdir fā'ide-mend olmaz (9) ḳaçan bulūğa vāşıl olsalar anlardan min ḡayr-ı 'ilāc ḳā'il (10) olur didiler **emrāzu'l-em'ā** em'ā mi'ā lafzınıñ cem'idir (11) mi'ā yimek kesri ile Türkice bağırsağa dirler bunda fażalāt bir eziyyeti (12) cem' ve def' için ḥalk olunmuş altı 'aded 'uzvıdır her biri (13) mi'de gibi ikişer ṭabaḳadan terkīb olunmuş ammā cevherleri (14) mi'de ṭabaḳalarına muḥālifdir. 'adedleri altı olup her biri (15) ikişer ḳat olduğında ve vāz'larında daḥı ḥikmet-i bālīge-i (16) Şamedānī mundericidir. ve ol altı bağırsaḳdan üç diḳāḳdır (17) isnā-yı 'aşere. ve şāim. ve lefāyif dirler. ve üç daḥı ḡılāzıdır

273b

(1) a' ver ve ḳülün ve müstakīm itlāk olunur. ve diḳāḳ ta'bir olunan (2) üç bağırsaḳdan evvelkisiñ bir üç mi'deniñ dibinde (3) bevḳāb didikleri menfeze. ve aşāḡı ṭarafı şāim didikleri bağırsağa (4) muttaşıldır. Ol bağırsaḡıñ uzunluḡı şāhibiniñ baş parmaḡı bir (5) biri yanına vāz' olunmak ṭariḳiyle ölçülse on iki parmak (6) miḳdārı olur. Anıñçün isnā-yı 'aşere dimişler. Anıñ ile maḳ'ada muttaşıl (7) olan bağırsaḡlar toḡrı ṭurup mā'adāsınıñ ba'zı sağdan (8) sola ve ba'zı ber-'aks vāz' olunmuşdır **el-ishāl** ishāl (9) Türkice yürek

sürmesine dirler eşnâf-ı ‘adîdesi olmağla (10) her biri münşe’ât ve mebdeler ve sebillerini ve a‘râzı (11) i‘tibârı ile mezkûr. ve iştilâh-ı e‘tibbâda ıtlâkât-ı ‘adîde (12) mevşûfdır ez-cümle eger kay’ dahı bulunup ol ‘illetde hem sürmege (13) ve hem kuşmak cem’ olur. Heyza dirler. kuşmak bulunmadığı (14) şüretde ol ishâl mümtedd olursa zereb. ve hılâf. ve ihtilâf (15) dirler. Eger mümtedd olmazsa. Mu‘lîk ishâl dirler. Zela‘u’l-em‘â (16) ve sahc. ve zûsen‘âriyâ dahı ishâl envâ‘ındandır. Ammâ za‘hîr (17) ile dem-i bäsürî kibâr-ı e‘tibbâ ma‘ad emrâzından ‘add itmişlerdir

274a

(1) **ishâlü’s-şıbyân** gâhi şıbyâna ishâl ‘arız olur anlara ‘arız (2) olan ishâliñ dahı esbâb-ı ‘adîdesi mu‘arrerdır. Evvelâ hâlet-i (3) tufüliyyetde südüñ keşret ve fesâdından neş’et itdiği yazılmış (4) idi. şâniyen sinn-i şıbâda gıdâya hâriş olup çok yidikden (5) sonra dahı hareket-i müfsideye mübtelâ oldukları cihetden mi‘delerinde (6) yimek fâsid olduğu içündür. Şâlişen ru‘tubetleri gâlibe olmağla (7) kuvvet-i mäsikeleri za‘îf olduğu ecilden hazımları dahı za‘îf (8) olduğu içündür. Râbi‘an e‘fâl dişleri bitdiği eşnâda (9) elbette ishâle mübtelâ olurlar. Ba‘zı e‘tibbâ zu‘m itmişler ki ol (10) hinde diş etleri yarılıp kayh ya‘nî iriñ peydâ olmağla (11) tıfl ol kayh süd ile ma‘an maşş ider kayhıñ bu rıkkıyet-i (12) cilâsı olduğından mâ-‘adâ süd dahı fâsid olup (13) ishâle mü‘eddî olur. Şeyh-i re‘îs anı men‘ idüp câ’izdir ki anıñçün (14) olmayup belki tıflıñ tabi‘atı bi-izni-hâlik dişleriñ ta‘hlîf-i (15) tedbîrine meşgûl olmağla hazm tarafını terk itdiğinden (16) ‘arız ola. Zîrâ tabi‘atıñ şanı odur ki bundan bir cânibe (17) iltifât eylese ol cânibden mâ-‘adâsıñ tedbîrinde a‘mâl

274b

(1) ider. Anıñçün dişleriñ bitmesine meşgûl olduğda hazm tarafı (2) metrûk kalup za‘îf olmağla ishâl ‘arız olur. Yâhûd (3) ol hâletde tıfla ‘arız olan veca‘dan neş’et ider. (4) Zîrâ ebdân-ı za‘îfe veca‘ bulunmak hazma mâni‘ olduğu mu‘arrerdır (5) ol ecilden tıfla dahı ishâl târî olur dimişler ammâ tıflıñ (6) dişleri bitdiği hinde veca‘ ‘arız olduğu mu‘telefün-fîhdir (7) ol ecilden zıkr olunan a‘hvâlden her biriniñ medhâliyyeti vardır (8) dinilmek dahı evfa‘ olur **el-‘ilâc** Şeyh-i re‘îs ıtlâk üzere (9) eger tıflıñ ishâli hafîf ise ‘ilâca meşgûl olmak vâcib (10) olmaz didiler ol ishâl tıflıñ fazla-yı redî maşşından neş’et (11) itmiş ise kâbız virilmek câ’iz olmaz. Ammâ eger tabi‘at dişleriñ (12) ta‘hlîf-i tedbîrine meşgûl olduğdan. Yâhûd veca‘ sebebi (13) ile hazm tarafını terkenden ‘arız olmuş ise mi‘de ve hazma (14) takviyet için mu‘âleceye mübâşeret olunmak vâcibdir tâ ki (15) mi‘de ve kuvvet-i hâzime takviyet bulmağla ishâl dahı mündefi‘ ola (16) el-hâşıl tıfla ‘arız olan ishâl dişleri bitdiği eşnâda ‘arız (17) olursa umûr-ı mezkûreye ihtimâm olunmak lâzımdır eger fazla-yı

275a

(1) redî maşş itdiğinden soñra neş'et itmiş ise oldağı berāzından (2) bilinmek mümkün olur. Mādām ki ḥafīf ola 'ilācına iştiğāle vācib (3) olmaz. Kendi ḥāline kıomak güzeldir. Ammā ifrātdan kıorıldığı (4) şūretde yāḥūd 'illet-i uḥrādan neş'et idüp. yā kıuvvet-i āḥerde (5) bulunduğı ḥāle elbette ḥabsine sa'y olunur. ve eṭfāle (6) devā tenāvüli mümkün olmamağıla zımād ve kimādāt ile mu'ālece olunur (7) **kimādāt** ol ḥuṣūşda edviye-yi müfrededen zerāvend. ve kemmūn. ve afyūn (8) ve kerefs tuḥmı. ve anlarıñ mişilli kıābız ve müsahḥin olan müdāvāt ile (9) müfreden kimād olunur **şıfatı** anlardan kıangısı aḥz olunursa (10) bir tābede kıavrulup 'ale'l-fevr bir bez kıorbaya kıonur ve ısıcaḥ (11) iken tıflıñ kıarnına bağlanur. Birkaç sâ'atden soñra anı kıaldırıp (12) yirini dağı kıurular. Ba' dehu yine ol ikisini i'āde idüp tedric ile (13) mükerreren tedbīr ideler. Zımād tedbīri dağı tekerrür ve müdāvetmetde anıñ (14) gibidir. Ancaḥ zımād kimād gibi kıuru olmaz **zımādāt** gül kıurusı ile (15) kemmūndan birer miḥdār aḥz ve saḥḥ idüp sirke ile ḥamīr itdikden (16) soñra kıarnına zımād ideler. Yāḥūd daruyı sirke ile kıaynadup (17) zımād ideler bu zımād dağı Hācı Paşa merḥūmıñ muḥtārıdır **şıfatı**

275b

(1) şaru gül. Mersin yaprağı. ve kıuru kıışnic. ve nev günlük. ve ekşi (2) nar kıabuğı cümlesi 'ale's-seviyye aḥz ve saḥḥ olunup ayva yāḥūd (3) summāk şuyı ile mezc olunduḥdan soñra zımād olunur Şeyḥ-i re'īs (4) tedbīr-i şıbyān faşlında zımād ve kimād nef' virmediğı şūretde şovuk şı (5) ile bir dānık oḥlaḥ māyesi içürelers lākin mi' desinde olan (6) süd penīr olmaḥdan iḥtirāz için ol eṣnāda süd virmeyüp süde (7) bedel nīm-birişt yumurta şarısı. Yāḥūd şıda sükker ile ṭabḥ olunmuş (8) ḥāşş etmek içi yāḥūd sevīḥ virelers dimişlers. Anlara 'asel ve sükker ile (9) ḥalāvet virmek dağı ma'lūmdur. Ammā Kitāb-ı Şālīşde kıaçan şıbyāna dişleri (10) bitdiğı eṣnāda ishāl tārī olsa bir terkībi virelers diyü şenā (11) itmişlerdir **şıfatı** ḥaşḥāş tuḥmı. Mersin tuḥmı. Kündür-i zeker. ve su'd (12) her birinden yarımşar dirhem aḥz ve muḥkem saḥḥ olunup ol ḡubārdan birer dānık (13) murzi' asınıñ südi ile saḥy olunur. ve murzi' aya dağı kıābız ve müstaḥaḥḥ (14) devālar virilüp ḥimye olunması lāzımdır **maḥşu's-şıbyān** maḥş dağı (15) bağırsak emrāzındandır li-'illetiḥi bağırsaklarda veca' 'arız olur. Türkice (16) aña yürek burması dirler anıñ dağı esbābı çokdur ammā ekşeriyyā rīḥden (17) ḥādiş olur 'ilācı 'aynı ile ishāl mu'ālecesi gibidir **Zaḥīrū's-şıbyān**

276a

(1) bundan aḥdem zaḥīr emrāz-ı maḥ'addan oldığı zıkr olunmuşdı ammā (2) cumhūr-ı eṭibbā kıatlarında ol 'illet maḥ'ada muttaşıl olan mi'ā-yı (3) müstaḥīmiñ li-māddeten ḥareketinden 'ibāretdir ki ol ḥareket sebebi ile (4) 'alīl ıztırārī def' -i berāza kıā'im olur. Bir şey' çıkmadığı ecilden (5) nefesini men' ve ḥabs idüp hezār zaḥmet ve şıkınmak ile bağırsağıñ (6) saṭḥı kıazıntısı ile ālūde bir miḥdār ruṭubet-i muḥātī çıkars anıñ (7) dağı ba'zısında kıan bulunur. ve ba'zısında bulunmaz ol cihetden (8) emrāz-ı em'ādan ma'dūd

olmuş olur. ve iki sınıf olup birine (9) zaḥīr-i ṣādiḳ ve birine kāzib dirler. Her biriniñ tecribeleri ve esbāb ve ‘alāmetleri (10) maḥallinde mezkūredir. El-ḥāşıl gāh olur eṭfāle zaḥīr ‘ārız olur (11) sebebi ekseriyyā şovukdan ya‘nī şovuk yire oturmaḳdan olur. Nādiren (12) ḥılt-ı şafrāviden daḥı neş’et ider. ‘ilācı şovukdan şıyānetden (13) soñra Muḥammed bin Zekeriyā Rāzīniñ Bür’ü's-sā‘a nām te’līfinde ta‘bīr (14) itdikleri üzere ḥabbu'r-reşād tedbīri virilür. **şıfatı** bir mişkāl ḥabbu'r-reşād (15) ve bir mişkālīñ şülüşānı kemmūn-ı Kirmānī ile saḥḳ olunup ta‘affünden ḥıfz olunmuş (16) eski ve laṭīf şıgır iç yağı ile ma‘cūn olunduḳdan soñra murzi‘asınıñ (17) südi ile saḳy olunur nānḥāh ile günlük daḥı ‘ale's-seviyye saḥḳ olunup

276b

(1) murzi‘asınıñ südi ile virilür **iḥtibāsu's-şıbyān** gāhi eṭfāle (2) iḥtibās ‘ārız olup ṭabī‘atları münkabız olur. Zīrā anlarda bağırsaklar (3) yakmaḳ için ödlerinden dökülen şafrānıñ ḥiddeti ḳalīl ve kuvve-yi (4) dāfi‘aları za‘īfe olmaḳla ednā sebebden münkabıza olur ‘ilācı (5) maḳ‘adlarına anlara münāsib şāflar ḳomaḳdır. Ez-cümle şıçan tersinden ‘asel (6) ‘asel ve şīrūḡan yağı ile ‘amel olunur. Yalnız balı kıvāmına getürüp (7) andan düzmek daḥı müfid olur üzerine saḥḳ olunmuş yarpuz (8) didikleri ot yāḥūd gök süsen köki eküp ‘amel olunmaḳ daḥı (9) nāfi‘dir. Şiyāfdan ḳaṭ‘-i naḳar tıfla bal yidürmek daḥı ḳabzı def‘ (10) ider. Dört dirheme deḡin virildiḡi muḳaddem yazılmışdır. Noḥūd (11) miḳdārı yıkanmış termentīn virilmek daḥı nāfi‘dir. Şeyḥ tıflıñ ḳarnına (12) zeyt yağı temrīḥ olunmaḳ gösterip Kāmilü's-Şinā‘at şāḥibi şīrūḡan (13) sürmek göstermişdir. Her ḳanḡısı olursa ısıcaḳ sürülmesine (14) te’şīr bulunduḡı mücerrebdir. Göbegine şafrāvī ile buḡūr-ı meryem köki (15) tılā olunmaḳ daḥı mücerrebdir. Ḥuşuş-ı mezbūrede murzi‘a ṭarafına ziyāde (16) taḳayyüd olunmaḳ lāzımdır. Zīrā iḥtibāslarından südüñ medḡali muḳarrerdir. Aña (17) müleyyin ḡidālar virilür. Ebegümeci ve ısfānāḡ yidüreler. ve bā-ḡuşuş

277a

(1) ma‘şūmlar sinn-i şıbāda bulunduḡı şüretde erik şarābı daḥı (2) yāḥūd nīlūfer şuyı ile bir miḳdār ḳudret ḡelvāsı daḥı virilür (3) Ḥalef bin ‘Abbās Zehrāvī Kitāb-ı Taşrīfinde ba‘zı eṭfāle vilādetlerinden (4) soñra bir ay. ve iki ay ve daḥı ziyāde teberrüz vāḳi‘ olmaz anıñ (5) mu‘azzam mu‘ālecesi küçük miḡḳane peydā idüp beş dirhem benefşe (6) yağı ile iḥtikān olunmaḳdır didikleri ḡaḳḳā ki ‘illet-i ḡayr-ı ma‘rūfeyi (7) beyān ve mu‘ālecesinde ‘aḳl ve ṭab‘a muvāfiḳ tedbīr ‘ayān itmişlerdir (8) şükr-ullāh sa‘yehum ve cemī‘ü'l-Müslimīn **e'd'dīdān** dālīñ kesri ile de ve de (9) lafzınıñ cem‘idir muṭlaḳ ḳurt ma‘nāsına ammā iştılāḡ-ı eṭibbāda insānıñ (10) cevfinde ḡāşıl olan şoḡulcan ve namāz böri didiklerine ve sā‘ir ḳurdlara (11) itlāḳ olunur. Cümlesi bi'l-ittifāḳ dörd nev‘dir. Anlarıñ tevellüdi (12) esnān i‘tibārı ile muḡtelif olup ba‘zısı āḡer sinnde çok (13) çok tevellüd ider anıñçün eṭfālde maḳ‘adıñ nevāḡisinde tevellüd (14) iden dīdān-ı şıḡar çok bulunup şoḡulcanıñ tevellüdi

nâdir (15) vâqî' olur. ve bi-izni-hâlîk tevellüdleriniñ ibtidâ'en ebdâna menfa'ati (16) bulunup. Ba'dehu mażarratları sirâyet itmekle kıatl ve ihrâcları tedbîrine (17) ihmâl olunmayup tıbben ihtimâm lâzım olan umûrdandır. ve tevellüdleriniñ

277b

(1) sebeb-i mâddisi ruṭubât-ı balğamiyye-i mütevârişedir ki bağırsaklarda müctemi' (2) olmağla harâret-i ġarîbe istilâsından ta'affün idüp her biri (3) isti'dādına münâsib şûretde tekevvün ider. Zîrâ Şânî'-i 'âlemiñ te'âlâ (4) şâna cûd-ı 'amîminden nâşî maḥlûḳâtdan her birine müsta'idd oldukları (5) şûret ve ḥayât-ı müfâz olmağla muḳtezâ-yı isti'dâdlarından maḥrûm (6) ḳalmazlar. Ol dūdlarıñ beden-i insâna nisbeti ḥâricde siñek ve sâ'ir (7) böceğîñ mişilli tevellüd olan ḥaşerâtıñ 'âleme nisbeti gibidir. Nitekim ol (8) ḥaşerât 'âlemiñ 'ufûnetini tenḳiye itmekle nâfi' olup vebâ-yı 'âmm 'ârîz (9) olmadığı gibi dūdlar daḥı bedeni tenḳiye itmekle 'ufûnet cihetinden marâz (10) 'ârîz olmaz. Zîrâ ġidâ-yı muḳtedîye müşâbaḳ olmaḳ lüzûmı üzere anlarıñ (11) ġidâları daḥı mādde-yi 'ufûnet olmağla baḳiyye-yi māddeyi ġidâ itdikleri (12) içün tenḳiye iderler. ve nitekim 'âlemde 'ufûnetiñ mâddesi çok (13) çok olup ḥaşerât anları ifnâ idemediginden nâşî câ-be-câ (14) vebâ 'ârîz olduğu bedende daḥı mādde-yi 'ufûnet çok olduğu (15) şûretde dūdlar anı yimek ile ifnâ idemedikleri içün marâz 'ârîz (16) olur. ve nitekim 'âlem-i ḥâricde ḥaşerât-ı muşliḥ olur mertebeden ziyâde (17) tekevvün itmekle fesâda mü'eddî oldukları gibi dūdlar daḥı tekevvün

278a

(1) [...] elbette ziyâde mü'eddî olurlar. Anlardan (2) tıbben ḥayât ıtlâḳ olunup Türkîce şoğulcan didikleri nev'i em'â-yı (3) diḳâḳda tevellüd ider. uzunluğı bir endâze ve daḥı ziyâde olduğu görülmüştür (4) zıkr olunan em'âda tevellüd eylediği ḥareketlerinden. ve mağş virdiginden (5) ve şâḥibi acıḳdığı maḥallde mi'deyi lez'lerinden bilinür ki mi'deye (6) şu'ûd iderler. Kendülerinden mâ'-adâ ebḥire-yi ḥabîşeleri daḥı (7) muzırrdır. Zîrâ ġâḥ olur anlardan ḳalb ve dimâğa şu'ûd iden (8) ebḥire-yi ḥabîşeden nâşî ḥafaḳân ve ġaşy ve şar'a müşâbih a'râz (9) tārî olur. İştihâyı sâḳıṭ ider. İkinci nev'ine muṭlaḳ dūd dirler (10) em'â-yı müstaḳimde mütevellid olur. Sirkede ḥâşıl ḳurdlar (11) gibi ufaḳdır kemmûna müşâbih olur. Mi'â-yı müstaḳimde tevellüd itdiği (12) maḳ'ada ḥikke virdiginden bilinür. Üçüncü nev'ine ḥabbu'l-ḳar' (13) dirler a'verde ve ḳûlunda olur ḳabaḳ çekirdeği şeklinde olup (14) birbirine muttaşıl olmağla uzar. Ḳureyşî 'aleyhi'r-raḥme ben üç endâze (15) miḳdârı uzun olduğunu gördüm ḳaṭ'an birbirinden tefâvütleri (16) yok idi dimişler. Dördüncü nev'ine didân-ı müstedîre dirler (17) anlar daḥı em'â-yı ġilâzda olur. 'alâmeti 'anhu'l-cû' ḥareketleri

278b

(1) ile em'âyî lez' iderler. Şâhibiniñ iştihâsı sâkıf olmaz belki (2) ziyâdelik bulunur. Bu iki nev'-i âheriñ mâddeleri bi'n-nisbe (3) yübüsete mâ'il olmağla şıbyânda nâdir olur. ve cümlesiniñ müştereken (4) 'alâmetleri şâhibi uyku eşnâsında dişlerini gıcırdatmak ve şıçramak (5) ve temelmül itmek ve gice ile ağzı şulanmak gibi. ve uyanıklığı eşnâda (6) çok sözi iştiğâl itmek. ve ğazûb-ı hey'et. ve sũ'ül-huluk gibi (7) ve anıñ emsâli 'alâmâtı oldığı meşhûr ve müte'ârifdir **el-'ilâc** (8) Şeyh-i re'îs şıbyânda olan şoğulcana evvelâ şîh didikleri otıñ (9) şuyı ile mu'âlece olunur. Ammâ kuvvetleri miqdârı şey'-i yesîr ahz olunup (10) süd ile virilmek lâzımdır didiler. Şîh pelîne beñzer bir otdır ba'zılar (11) kara pelindir dimişler. Ammâ Şeyhiñ murâdı ol devânıñ eşnâf-ı (12) şâlişesinden şîh-i Hırasânî. ve vahşîzek didikleri şınıfıdır ki (13) 'âmme anıñ tuhumını bilüp muṭlak aña Hırasânî dirler. ve şoğulcan (14) için ol tuhumları isti'mâl iderler lâkin şuyı isti'mâl olunmak daḥı (15) âsândır. El-hâşıl anlardan iki mişkâl ahz ve kifâyet miqdârı şu (16) ile ṭabḥ olunup şuyı berâber-i süd ile yâḥûd saḥk olunup ol (17) meşhûkdan bir miqdârı yalnız murzî'asınıñ südi ile virilür. Eger

279a

(1) südden kesilmiş ise koyun. ve keçi. ve şığırdan kaḡsınıñ südi (2) olursa olsun virilür. ve bir def'ada te'sîr bulunmazsa birkaç (3) gün müdâvemet olunur. Tâ ki ol müzîleri öldürüp iḥrâc (4) eyleye. ve ol ḥuşûşda süd emer eṭfâlde nâdiren vâki' olup (5) ekseriyyâ ta'âma alışıñ şıbyânda bulunmağla anlarda mu'âleceniñ ṭarîki (6) budur ki evvelâ şabî dîdân tevellüdine sebep olan bârid ve raṭb ğidâlardan (7) men' olunur. ve 'ilâcdan birkaç gün muḳaddem her şabâḥ sâdece (8) süd virilür. Yâḥûd kebâb olmuş et şuyı maşş itdirüp (9) ol tedbîr 'âmme katlarında meşhûr. ve her ne güne 'ilâc içürülse (10) ma'lûldur. Ba' dehu 'ilâc virilür. ve mu'âleceniñ te'sîrinde memdûḥ (11) olan katl ve iḥrâc itmesidir eger öldürse ammâ iḥrâc eylemese (12) içerde maḥbûs ḳalmağla buḡâr-ı redîleri ḳalb ve dimâğa şu'ûd idüp (13) eziyyet virür. Ol şûretde ishâl ve ihtikândan münâsib olanı (14) tedbîr olunur. Bu daḥı ma'lûm ola şıbyânda olan dîdânı katl (15) ve iḥrâc için edviye-yi ḳaviyye virilmege iḳdâm olunmaz zîrâ ḳuvâları (16) za'îfe olmağla zarar işâbetinden ḳorḳılır. Anıñçün Re'îs- (17) ü'l-küll vahşîzek içürmesini miqdâr-ı ḳalîl ta'yîn eyleyüp andan ḳavî

279b

(1) olanlarıñ saḳyini men' birle münâsib tedbîr eyledi. Zîrâ zimâd ṭaşradan (2) olmağla anıñ te'sîri içmek te'sîri gibi olmadığı ecilden her ne (3) miqdâr ḳavî olursa zarar itmez **şıfatu'l-zimâd** efsentîn birinc-i (4) Kâbüli ve şaḥm-ı ḥanzal bu üçi 'ale's-seviyye ahz ve saḥk olunup (5) şıgır ödi ile ḥamîr ḳılındıḳdan sonra göbegi eṭrâfına zimâd olunur (6) her biri daḥı münferiden zimâd olursa şoğulcanı katl ve iḥrâc ider (7) nâmıku'l-ḥurûf efsentîn ile tirmisi kerrâtle tecrîbe eyledim taḥallûf (8) eylemedi ve daḥı ol ḥuşûşda mü'eşşir devâ çokdur. Üstâd Ḥayâtî- (9) zâde merḥûm lisân-ı Efrencde ḳurâḡnâ Türkîde miskûl-baḥr (10)

didikleri otdan bir mişkâlini gül-be-şeker ile virirler idi **ḥabbu'l-ḳar'** (11) **ve'l-dūdu'l-müstedīr** kabaḳ çekirdegi ve degirmi ḳurd didikleri (12) ḥaşerâtı daḥı müdâvât-ı mezkûre ḳatlı ve iḥrâc ider. Ancaḳ (13) ḥabbu'l-ḳar' içün isti'mâl olunan aḳvâsı olmak lâzımdır ḥabbu'l- (14) ḳar' ın mekânı ba'îd olduğından mâ'-adâ ruṭûbât-ı muḥâṭıyye (15) ile mestûrdur. Ḥuşûşen ekşeriyyâ ğışâ içinde müctemi'an bulunur (16) pes anın mu'âlecesine bir miḳdâr şabır ve ḳatrân daḥı zamm ideler (17) Bâ-yı vech-gân eger mu'âlece eṣnâsında ishâl-i muza'af vâḳi' olur

280a

(1) [...] ṭabḥ olunup maṭbûḥdan (2) aḥşam ve şabâḥ bir miḳdâr içüreler. Hem ishâllerini keser. ve hem (3) 'amel olunan edviye imdâd ider maḳ'ad nevâḥîsinde olan dūdlar (4) içün daḥı şürben ve ihtikâneden envâ' mu'âlecât yazılmışdır. Ez-cümle (5) andız ile zerde-çûb aḥz ve saḥḳ. ve iki ağra sükker (6) ile sefûf olunup her şabâḥ ikişer isti'mâl itdireler (7) ammâ ol ḥuşûşda münâsib ihtikânlar olunmaḳ. Yâḥûd fetîl ḳonmaḳ (8) daḥı enfa'dır. Yalnız acı bādâm yağını penbe ile maḳ'ada ḳomaḳ (9) bi'l-müdâveme 'ilâcdır dimişler. Bu terkîb daḥı ḳaviu't-te'sîr olmaḳ (10) üzeredir **şıfatı** şaḥm-ı ḥanzal. Ḳanṭariyûn. od tuzı 'ale's-seviyye (11) aḥz ve saḥḳ olunup şeftâlû yaprağı şuyı ile 'amel olunur (12) ol ḥuşûşda bu ihtikân Ḳureyşîniñ muḥtârıdır **şıfatı** ḳanṭariyûn (13) ve eyrelti ve effîmûn. ve mürr-i şâfî. ve ḳuşṭ. ve besfâyec. ve tût ağacının (14) kökiniñ iç ḳabuğı her birinden üçer dirhem aḥz olunup kifâyet (15) miḳdârı şu ile ṭabḥ olundıḳdan soñra zeyt yağı ile 'amel ideler. (16) **ḥurûcu'l-maḳ'ad** gâhî şıbyânın maḳ'adları çıkar sebebi dimâğlarının (17) ruṭûbetinden nâşî sinirleri za'îf olmaḳla maḳ'adın 'aḳalâtı

280b

(1) gevşedigi içündür gâhî ğıdâlarının cümlelerinden nâşî ishâl-i redî (2) 'ârîz olmaḳla vâḳi' olur. Gâh olur zaḥîre mübtelâ olmaḳla ol (3) 'illetden şaḳınmaḳ ile 'ârîz olur. Ba'zı vaḳitte maḳ'adlarından verem (4) ḥâdiş olmaḳla ol verem maḳ'adı ṭaşra def' eylediği içün 'ârîz (5) olur. Ol 'illetin 'alâmeti maḳ'adı el ile içeri def' itseler mündefi' (6) olmaz. Ammâ ol yirlerinde sühûlet ile içeri ḳonur **el-'ilâc** evvelâ murzî'a- (7) sınıñ ğıdâsını ve kendiniñ mizâcını ıslâḥ eyleyüp ba'dehu münâsib (8) edviye ṭabḥ olunmuş âb-zene ḳoyalar. ve bu maṭbûḥ istirḥâ-yı a'sâb ve 'aḳaleden (9) 'ârîz olan ḥurûca nâfi' ve mücerrebdır. Lâkin âb-zene ḳomazdan evvel maḳ'adını (10) gül ve ḳuşṭ yağları ile yağlayup içeri ḳoyalar. Üzerine penbe ḳoyup (11) yağlayalar ba'dehu ḳoyalar **maṭbûḥ-ı mücerreb şıfatı** nar ḳabuğı. ve mersîn yaprağı (12) ve cüft-i bellûṭ ve gül ḳurusı. ve yanmış geyik boynuzu. ve şebb-i Yemânî (13) ve keçi tırnağı. ve cüllenâr. ve maẓî cümlesi 'ale's-seviyye aḥz ve kifâyet (14) miḳdârı şuda ḥâşşaları çıkınca ṭabḥ itdikden soñra fâtir iken (15) şabîyi içine oturdalar. Âb-zenden çıkardıkda eger maḳ'adı tekrâr (16) çıkarsa zıkr olundığı üzere yağ ile yağladıḳdan soñra âb-zen (17) içün ṭabḥ olunan eşyâ'nın başḳa aḥz ve saḥḳ olunmuşını üzerine

281a

(1) dökeler ve muhkem bağlayup âb-zene koyalar ‘alîl ol ‘illetden hâlâş (2) oluncaya degin yigirmi dörd sâ‘atde bir müdâvemet lâzımdır (3) eger veremden neş’et itmekle mağ‘adı yirine komağda ‘usret (4) bulunursa muqaddem müleyyinât ile âb-zene müdâvemet eyleyüp veremi (5) ve veca‘ı mündefi‘ olunduğdan sonra tedbîr-i mezkûrî i‘âde (6) ideler. Ol huşûşda bu maṭbûḥ daḥı memdûḥdır ki **şıfatı** budur (7) ḥaṭmî yaprağı. Beyâz. ve siyâh ḥaṣḥâş kabukları. ve papadya çiçegi (8) ebegümeci tuḥmı. ve muḳl-ı azrak ve gül ve benefşe yağları eczâ’-yı (9) mezkûreden vâfirce aḥz olunup temâm ṭabḥ olunduğdan sonra (10) âb-zen ideler. Ba‘dehu ke’l-evvel gül yağı tılâ idüp üzerine isfîdâc-ı (11) reşâş ve cülleñâr ve maḥı ve kuḥl meshûḳları ekeler ba‘dehu minvâl-i (12) muḥarrer üzere yağlayalar **fetḳ** luğat-ı efşâḥda yarmak ve açmak ve ayırmak (13) ma‘nâsına olup marâz-ı ma‘hûde daḥı itlâḳ olunur ki (14) Türkîde puluḥ Fârisîde debbe debbe dirler. Bir ‘illetdir yarılması (15) birkaç dürlü olur. Ba‘zısında huşyeteyniñ ya‘nî yumurtalarıñ (16) üst tarafda olan mecrâları gevşemek ile. Yâḥûd iki mecrâ (17) arası yarılmak yâḥûd bağırsakları ihâta iden perdeler yarılmak

281b

(1) ile içlerinde muḥtebase olan ecsâm huşyeteynde ve yâḥûd (2) kaḍîbiñ etrâfında. ve daḥı yukarıda yarılan maḥallden taşra (3) deri arasına çıkar. Ma‘lûm ola ki insânîñ mi‘de ve em‘âlarını (4) muḥîṭ olan şerb didikleri iç yağından taşrasından birkaç ğışâ (5) daḥı ihâta ider. Ol şerbiñ taşrasında lisân-ı Yûnânîde (6) bârîṭârûn didikleri ğışâ muḥîṭi olur ki ehl-i İslâm aña kârâṭîñ (7) dirler. Şıfâḳ daḥı itlâḳ olunur. Anıñ üzerinden mimiñ fetḥi ve kafîñ (8) teşdîdi ile merâḳḳ tesmiye olunan ğışâ ve ‘aḍalât ihâta ider. Aña (9) lisân-ı efşâḥda mürîṭâ dirler. Ṭâḳî didikleride odur. Cümlesine şıfâḳ (10) daḥı dinür. Ol ecsâm taşradan ‘add olunduğda evvelâ cild-i (11) ṭâhiri. ve anıñ altında ‘aḍalât. ve andan sonra merâḳḳ. Ba‘dehu bârîṭârûn (12) anıñ altında şerb ve anıñ altında bağırsak bulunur. ve ol perdelerden (13) her biriniñ mebdeler. ve muntehâları teşrîḥde taṣrîḥ olunmuşdur (14) el-ḥâşıl cilden mâ-‘adâ anlarıñ birisi münşakḳ olsa içerüsünde muḥtebase (15) olan mâdde lâ-maḥâle ḥurûc ider. ve ol çıkan şey’ şerb yâ hicâblardan (16) biri yâḥûd bağırsaklardır. Huşûşen a‘ver didikleri bağırsak içerüde (17) bir şey’ bağı olmağla ḥurûca ziyâde isti‘dâdı vardır. Gâḥ olur

282a

(1) [...] ve ruṭûbet-i mâ’iyye. ve demeviyye ve rediyye (2) çıkar. ve gâḥ olur at binmek ile yumrulanur. Ol ecilden ol ‘illetiñ (3) esmâ’ları daḥı müte‘addid i‘tibâr olunmuşdur. Zîrâ eger ol eşyâ’ huşyeteyn (4) mecrâlarıñ ittisâ‘ından. Yâḥûd iki mecrânîñ mâ-beyni yarılmakdan nâşî (5) torbalara nâzil olursa aña ḳayle ve üdre dirler. Ba‘zı eṭibbâ torbalara (6) nâzil olan ecsâmı tefriḳ eyleyüp eger şerb ve hicâb ve em‘â ve (7) riyâḥ-ı ğalîze nüzûl

iderse kayle. ve eger ruṭūbet-i mā'iyeye ve demeviyye (8) ve anlarıñ ğayrı nāzil olursa üdre dimişler. Ammā ol çıkan şey'ler (9) torbanıñ içine dökülmeyüp ğayrı maḥallde vāḳi' olursa bi'l-ittifāk (10) fetḳ dirler. Zīrā inşikāk ğāhī kasıķda. ve daḡı yukarıda zūhūr ider (11) ğāh olur göbeġiñ üst tarafında vāḳi' olur. ve ol çıkan şey' (12) her ne ise 'alāmetinden bilinür nādiren göbek eṭrāfında daḡı (13) baġırsak çıķmak vāḳi' olur ammā ol şınıf ğāyet yaramazdır zīrā (14) ol maḥallde daḳḳāk ta'bir olunan ince baġırsaklar çıķmakla şufliñ ihtibāsına (15) mü'eddī olup ilāvus didikleri kılınıc irāş ider a'zā-yı (16) mezkūreniñ yarılmasına yāḡūd gevşemesine sebep her biriniñ (17) za'if oldukları yāḡūd iç taraflarında anlarıñ yırtılmasını icāb

282b

(1) ider. Mādde 'ale'l-ḡuşuş ruṭūbāt-ı mezlaķa [...] şıbyānda (2) 'urūza 'illet olur. Şıbyānda çok ağlamak. ve büyüklerde çok şıçramak (3) ve kalkmak. ve düşmek. ve pek çıġırmak gibi ef'āl-i imdād eyleyüp ol ḡālet (4) vāḳi' olur. Bunlardan mā-'adā ba'zı kimesnelere ḡin-i cimā' da menīyi (5) zabṭ etmekden 'arız olur. ve daḡı tok karnına cimā' etmekden. ve (6) 'avret eriniñ üstüne çıķmakdan. ve ağır yük kaldırmakdan (7) ve karnına āḡer kimesne urmakdan. ve düşmekden. ve em'āda riḡ yā berāz (8) müctemi' olmakdan. ve anlarıñ emşāli ġışā-yı kerīḡi eşyā'dan neş'et ider (9) ḡattā şiddet ile kuşmakdan daḡı 'arız olur. Zīrā 'unf ile kuşmak (10) ḡabs-i nefes itmegin iktizā olduğu fetḳi mücib olur **el-'ilāc** ol (11) 'illetiñ şıbyāndan ğayrıda 'ilacı müşkildir zīrā anıñ 'ilacı deri (12) altında yarılan maḡalliñ bileşmesi ile olur. Ol ise sinn-i nemādan (13) soñra ḡuşul-pezīr olmak fi'l-i ṭabī'iden ba'iddir ammā şıbyāniñ (14) egerçi a'zāları za'ife ve ruṭūbetleri keşire olmakla. İnşikāķa (15) müsta'idde olup ednā sebebden 'ale'l-ḡuşuş zıkr olundığı üzere (16) şiddet ile ağlamakdan kasıķlarında. ve göbekleri eṭrāfında fetḳ (17) 'arız olur. ve ekşerıyyā anlarıñ fetḳinde ruṭūbāt-ı mā'iyeye ve yā ġalīz

283a

(1) yāḡūd riḡ-i ġalīz çıkar anlarda şerb. ve ḡicāb. ve baġırsak çıķmak (2) nādīr vāḳi' olur belki sinn-i ṭufūliyyetde mümkün degildir. Ol ecilden (3) sinn-i nemāda bulunup a'zāları her tarafa büyümeķde bulunduğundan (4) nāşī gereġi gibi tedbīr olunduķda bitişmesi me'mul olur mu'alece- (5) lerine ihtimām lāzımdır. Eger süd emerse. Şeyḡ-i re'isiñ tedbīri (6) üzere evvelā murzī'ası nüffāḡ ġıdālardan men' ve tıflı daḡı şiddet (7) ile ağlamakdan şıyānet olunup ṭabī'atı müleyyin şāflar ile telyīn (8) olunur. ve mi'desine riyāḡı taḡlīl. ve aḡşāyı teşḡin idici (9) ve yarılan maḡalle fetḳ bitürici kimādlar. ve zımādlar urulmak lāzımdır (10) ez-cümle bu zımādı mi'desi üzerine uralar **şıfatı** sünbül-i Hindī (11) ve ṭopalaķ. ve kemmūn-ı Kirmānī. ve egir. ve nānhāḡ ve maşṭakī cümlesi (12) 'ale's-seviyye aḡz ve saḡḡ olunup ayva şuyı ile 'amel oluna (13) üç günde bir tebdīl olunup deġışdirdiķde nārdīn ve kuşṭ yağları (14) sürile. ve yarılan maḡalle ziyāde taḡayyūd olunup zımādsız ve yağsız (15)

komayalar. Etḥfâlde ba‘zı müfredât. ve mürekkebât ḳalîlül-eczâ’nıñ (16) te’sîrleri tecrîbe olunmuşdır ez-cümle ol ‘illet zuhûr itdikle (17) nânḥâhı saḥḳ idüp yumurta ağı ile mezc itdikten soñra kettân

283b

(1) kettân bezi ile bağlayalar. ve acı baḳlayı yaḳıp külini nebîz (2) ile zîmâd ideler. ve ‘adesü'l-mâ’ didikleri ṭuḥlubı yalnız ve çiriş (3) otını arpa sevîḳi ile ‘amel ideler. ve cüllenâr. ve ḳarnıyarıḳ. ve yabân (4) süseni köki ‘ale's-seviyye saḥḳ olunup mümtezicen zîmâd olunmaḳ şıbyâna (5) kāfîdir. Kezâlik mükül-i azraḳı cünd-i bîdester ile mezc idüp zîbaḳ (6) yağı ile zîmâd itmek şıbyânıñ her nev‘ine ‘ale'l-ḥuşûş mâ’iyyetden (7) olana ziyâde nâfi‘dir eger bunlar müfîd olmazsa büyük âdemler fetḳinde (8) yazılan zîmâdâta mürâca‘at olunur. Zîrâ muḳaddemâ ifâde olunduğı (9) üzere büyüklerde mu‘âlecesi müşkil olmaḡla ḳavâbız-ı ḳaviyye ittiḥâz (10) olunur. Anlara te’sîr iden terkîb Bi-lütf-ullâh te‘âlâ şıbyâna bür‘- (11) ü's-sâ‘a olur. Ol ḥuşûşda bu zîmâd mücerrebâtındandır **şıfatı** serv (12) ḳozalağı. ve ağacınıñ ḳabuğı. ve mersîn yaprağı. ve şarı gül (13) ve şebb-i Yemânî. ve summâḳ. ve mażı. ve nar ḳabuğı. ve mür-i şâfî. ve anzerût (14) şabır. ve günlük. ve aşâḳ ve maştakî. ve balıḳ ṭutḳalı bunlarıñ (15) cümlesi yâḥûd ba‘zısı aḥz olunup. Evvelâ balıḳ ṭutḳalı mersîn (16) yaprağı şuyında yâḥûd sirkede ḥall olunup sâ’ir eczâ’ anıñla mezc (17) olunur. Dıḳ didikleri şey‘den yapılan ökse dağı zamm oluna

284a

(1) saḳy olunan büyüklerde bi'l-küllîye mündefi‘ olmayup şıḥḥat bulunmadığı (2) şüretde dağı izdiyâd olup ziyâde elem virmediğı dağı ni‘metdir (3) anlar ekl ve şürb ve ḥarekât ve sekenâtta gereğı gibi ḥımye idüp (4) ma‘hûd mülâzemet ile müdâvâta müdâvemet ideler şıḥḥat-ı (5) tâmm dağı bulunmaḳ me‘mûldür. ve dağı ol maḥalli yarup ḥâric olan (6) ‘uzvı ḳat‘ ve mâ’iyyetini aḳıtmak ba‘dehu dâḡ urmaḳ ile mu‘âlece (7) iderler. Ammâ maḥûf ve ḥaṭar-nâk olmaḡla ṭabîb-i lebîb ve cerrâh-ı (8) edîb aña mübâşeret itmez ‘alîl-i ‘âḳile dağı lâyıḳ olan (9) ol mertebeye varmadan ‘ilâcına sa‘y itmekdir. v'allâhu'l-muvaffaḳ (10) ve'l-mu‘în **nütü‘u's-sürre** göbek aḥvâli ḥılḳat-ı cenîn beyânı (11) eşnâsında tafşîl olunmuşıdı. Gâh olur. Etḥfâl çok (12) ağlamaḳdan nâşî göbekleri taşra çıkar keyfiyyeti fetḳde zıkr (13) olunduğı üzere. Şıfâḳ yarılup iç taraḑda olan şerb (14) çıḳmaḳ vâḳi‘ olur yâḥûd ruṭûbet-i balḡamiyye yâ riḥ-i ḡalîze ḥurûc (15) ider nâdiren bağırsak dağı çıkar dirler. Gâh olur şiryân yâ ḳan (16) ṭamarı yarılup göbek derisiniñ altına ḳan cem‘ olmaḳ vâḳi‘ (17) olur. ve gâh ol maḥallde et bitmekden göbek yumrulanur ammâ

284b

(1) ekşeriyyâ etḥfâlde şıfâḳ yâ şerbden nâşî ruṭûbet-i ḡalîzine riyâḥ (2) müctemi‘ olur. Zîrâ anlar şiddet ile ağladıkları cihetden göbekleri (3) ḥareket itmekle aña mâdde munşabbe olur.

Huṣūṣen ḥīn-i vilādetden (4) kesilmesi daḥı ta'yīn olduğu cihetden za'ife olmağla dökülen (5) māddeyi qabūl idüp nütū' ḥāṣıl olur. Kezālik şiddet ile öksürmekden (6) ve düşmekden ve urulmağdan daḥı ḥādiş olur **el-'ilāc** nānḥāh (7) saḥk olunup yumurta ağı ile mezc ve kettān bezi ile zīmād ideler (8) daḥı üç günde bir tecdīd olunur. Türmüşü ve kettān bezi pārcelerini (9) yaqup küllerini nebīz ile zīmād itmek daḥı 'ilāc. ve fetḳde yazılan (10) müdāvātīn cümlesi bu 'illete 'ilāc-ı bür'ü's-sā' adir. Ol eṣnāda şıbyānı (11) her vechle şıyānet eyleyüp murzī' alarını nüffāḥ gıdādan şıyānet lāzımdır (12) büyük ādemlerde şerb ve em'ā ḥurūcı. ve qan cem'i vāqī' olsa kibār-ı (13) eṭibbā fetḳde zıkr olundığı üzere yarmaq ve dağlamak ile 'ilāc (14) yazmışlardır. Ol daḥı kezālik maḥūf ve ḥaṭar-nāk olmağla cerrāḥ-ı (15) cerīye ḥavāle ile iktifā olundu **veremü's-sürre** gāh olur eṭfālīn (16) göbeklerinde şiş zuhūr ider eger vilādete qarīb zemānda 'ārız (17) olursa qābileniñ qat'ından ḥaṭāsından olduğu mu'ayyen olur

285a

(1) [...] beyān olundığı üzere (2) keşret-i bükā ve sā'irinden neş'et itmiş olur. Ammā bā-yı vech-gān (3) ol şūretde qat' den 'illet bākī olduğu muqarrerdir. Zīrā ol ḥinde (4) muḳteżā-yı ṭabī'atı üzere qat'ine ve üzerine ṭılāsı lāzım olan (5) eşyā'ya ihtimām lāzım iken zemānemiz qābilelerinin ekşerī ol tedbīrlerden (6) gāfile oldukları muḳaddemā i'lām olunmuşdı **el-'ilāc** Şeyḥ-i re'īsīn (7) ta'yīni üzere 'ilk-i buṭm ile eşek marulı meshūḳını şīrūḡan ile mezc (8) idüp ṭılā olunmaq 'ilāc olur. Māmīşā saḥk olunup yaş (9) kişnic şuyı ile ṭılā olunmaq daḥı nāfi'dir şakız merhemi isfīdāc (10) merhemi daḥı ṭılā oluna. Ol eṣnāda murzī'asına kendüsi ṭā'āma (11) aḥşımış ise kendüsine aḥşam ve şabāḥ üzüm şuyı maṭbūḥı (12) içüreler. Miḳdār-ı isti'mālī ṭıfla ve murzī'asına nisbet (13) mütefāvit olduğu ma'lūmdır. Şeyḥiñ maṭbūḥı mā'-yı 'anberden (14) murād müşelleş nev'idir. Ammā ṭarīḳ-i ṭabḥı gūnā-gūn olmağla eṭibbāniñ (15) murādları. Akrabādīnde yazılan devādır ki mufaşşalātda anıñ (16) envā'ı yazılmışdır. Ez-cümle Zehrāvi 'aleyhi'r-raḥme rubbu'l-'ineb ta'bīri (17) ile menāfi'-i 'adīdesini taḥrīr eylediği maṭbūḥdur ki zıkr olunur

285b

(1) **şıfatı** gāyet kemālin bulmuş. ve düşürdükden sonra yeşilinden dānelenmiş (2) üzüm 'uşāresini ṭopraq ve şırlı büyük ṭencerede fesād ve ṭarī olmayacak (3) mertebe kıvāma gelince nerm āteş ile āheste ṭabḥ idüp yine şırlı (4) ṭarafda ḥıfz ideler ol maṭbūḥ sükker maḳāmındadır. Eṭfāle (5) bal yalattıkları gibi la'ūḳ idüp murzī'aya yigirmi dirhem miḳdārı (6) mersīn yaprağı ṭabḥ olunmuş şu ile içüreler. ve daḥı Celāle'd-dīn bin (7) Emīn Kāzerūnīniñ İḥtiyārāt-ı Bedī'ī mūlaḥḥaşında muḥtārı olan tedbīr- (8) dir ki zıkr olunur **şıfatı** zıkr olundığı üzere taḥşīl olunmuş şīreden (9) yigirmi beş rıṭl mā'-yı 'ineb semuz kızu ve bilic ve gügercin ve keklik (10) ve serçe ve ṭayḥūc ve dürrāc anlardan her qangısı mūmkinu'l-ḥuşūl (11) olursa beş rıṭl eger cümlesi taḥşīl olunursa ki her birinden (12) birer

miḳdār aḥz olunmuş ola nūrun ‘alā nūr olur. Ayva ve alma (13) ‘uşāreleri iki buçuk rıtl cümlesini zıkr olundığı gibi toprak toprak (14) tencerede āheste āheste ṭabḥ ideler. ve efāviyeden iki buçuk dirhem (15) ‘ūd. ve za‘ferān. ve cevz-i bevvā. ve maṣṭakī. ve ḥavlencān her birinden (16) birer miṣḳāl. ve ḳaranfūl ve besbāse. ve ḳāḳūle. ve kebābe. ve zürünbād (17) ve selīḥa. ve zencebīl. ve dārḥīn her birinden birer dirhem

286a

(1) [...] bir bez tōrbaya ḳoyalar (2) ve ol tencereniñ aḡzına aşalar. ve āheste ṭabḥ eṣnāsında ol (3) bez tōrbayı ṣıḳalar. Temām müherrā pişüp ve şīre daḡı revāk olunca (4) ḳaynadalar. Ol eṣnāda bir miḳdār ḡālīş gül şuyı. ve bir iki (5) dānıḳ misk. ve ‘anber bıraḳsalar daḡı laṭīf olur āteşden indir- (6) dikden şoñra bez tōrbaya muḥkem ṣıḳup ve müherrā olan etleri daḡı (7) süzüp ol maṭbūḡı ḡinī ḡarfda ḡıfz ideler. Bu terkīb daḡı (8) ol fāzıl edībindir **şıfatı** şīre-i ma‘hūddan altı rıtl aḥz (9) idüp bir rıtl bal ile toprak tencerede şölüşānı gidüp şölüşü (10) ḳalınca āheste ṭabḥ ideler ve eṣnā-yı ṭabḡda summāk ve sūsen köki (11) ve maızı ve cūllenār ve sarı gül her birinden dōrd miṣḳāl za‘ferān (12) iki dirhem cümlesi nīm-kūfte zamm olup ba‘de’t-ṭabḡ ve’t-taşıye (13) ḡinī ḡarfda ḡıfz oluna **sukūṭu's-sürre** Türkīce göbek düşmesine (14) dirler ‘amme beyninde müte‘ārif bir ‘illetdir. Bā-ḡuşuş kenār vilāyetlerinde (15) göbegi düşmüş ve kökregi batmış diyü ḳoca ḳarılar. Devā-yı ‘acā’iz (16) isti‘māl iderler. Ḥācı Paşa merḡūm emrāz-ı müci‘eden keşīru'l-vuḳū‘ (17) ve ḡaşş ve ‘ammīn ma‘lūmları iken eṭibbādan birisi yazmamışdır

286b

(1) dimişler. Nefsü'l-emrde nāmıḳu'l-ḡurūf daḡı Şifādan ḡayrı kitābda rast (2) gelmedim ol ḡāzıḳ ve edībīn taḡrīri üzere sürre altında ve eṭrāfında (3) vāḳi‘ bir nev‘ veca‘dır maḡşa müşābih olur. Ancak bunda göbek (4) segirir. ve ‘alīl ḡāyet şusar her bār şu içdiginde veca‘ daḡı (5) ziyāde olup ‘aṭaşı mūndefi‘ olmaz sebebi göbek altında olan (6) şerb ile bārīṭārūn beyninde mā’iyyet ile rīḡiyyet muḡtebes olma- (7) sıdır ki istiskā-yı zıḳḳīde yazıldığı üzere cigerden bögreklere (8) mā’iyyet cereyān ider. Mecrā mūnsedd olmaḡla ol şu göbegiñ menfezi (9) olup kesildikten şoñra baṭṭāl olan menfezine yol bulur. Anıñçün (10) ḡāḡı ol maḡhalliñ ḡaḡḡaḡa ve ḳarḳarası ḡiss olunur ve ‘aṭaş ḡudūşuna (11) sebep māsāriḳā daḡı mūnsedd olup cigere şu geçemediginden (12) anıñçün ol marāza mu‘ālece olmasa istiskāya mü’eddi olur (13) **el-‘ilāc** ‘ilācı şıbyānda buldığı şüretde üzerinden muḡallil (14) yaḳılar ve zīmādlar urılup ol mā’iyyet. Rīḡiyyeti taḡlīl itmekle (15) evvelā cūvārişü'l-usḳuf seferceli-i müşhil ile telyīn olup cūvāriş-i (16) ‘ūd. ve şarāb-ı uşūl isti‘māl olunur. Ma‘cūn-ı felāsife. ve sefūf-ı (17) ḡākimi. ve anlarıñ mişilli taḡlīl ve tefṭīḡi olan devālar daḡı virilür

287a

(1) ve şıbyānda ol edviye göbek üzerine tılā olunur. Ğıdālarında (2) daḥı serī' u'l-inhizām olup nefḥa olmayan aṭ'ime ihtiyār olunur (3) ba'zı kimesneler anıñçün aşāleten göbegine tayayup üzerine (4) düşecek ağaç peydā itmişdir. Aç karnına anıñ üzerine (5) göbegini virüp bütün yüklenürler. ve mā'iyyet ve mā'iyyet ve rih'iyyetin tağıldığını (6) müşāhede iderler. ve birkaç def'ada ḥalāş olur. Ba'zıları daḥı (7) göbeklerine qarv şışe şeklinde āteş ile çölmek ururlar (8) tefṭihde mücerrebdır **saḥc** gāhī eṭfālīñ budlarınıñ üzerinde (9) ince derisi şoyulmaḵ 'ārız olur. Sebebi a'zāları ḡāyet (10) yumşak olmaḡla terden neş'et ider ḥuşūşen ol eṣnāda ziyāde (11) şarup şarmaladıḡları muḡarrerdır. Nisvān aña derisi pişdi (12) dirler 'ilācı üstübeç ve mersīn. ve gül yapraḡı mişillü qurıdıcı (13) şey'ler eklemektir **el-ḥadebe ve'r-riyāḥü'l-efrise** ḥadebe luḡatde dalıñ (14) fetḥi ile. ve riyāḥü'l-efrise ef'al vezninde daḥı ikiside Türkice (15) kambur didikleri 'illetdir ki arḡada oñurḡa kemikleriniñ nizāmı (16) bozulup birkaçı taşra çıkar. Yāḥūd içerü batar ba'zı (17) ebdānda sağ ve şoldan bir tarafa meyl itmekden neş'et ider

287b

(1) taşra tarafa çıkan nev'ine ḥadebetü'l-mu'aḥḡar dirler 'āmme beyinde kambur (2) odur içerü tarafa meyl idene ḡa'ş ve teḡaşşu' dirler anda göḡüs kemikleriniñ (3) iştirākı vardır ki arḡa fıḡraları baḡdıḡda anlar taşra çıkmaḡla göḡüs (4) yumrulanur Türkice aña daḥı kambur ıtlāk iderler. Şāḡ ve şoldan (5) bir tarafa meyl idene iltivā dinür anda egeleriñ daḥı medḡali vardır (6) Türkice aña yanbegi dirler. Zehrāvī merḡūm 'ilel-i mezkūreniñ (7) ekşeriyyā şıbyānda ḡadīş olduḡını gördük büyüklerde nādir vāḡi' (8) olur dimiş. Qureyşī merḡūm metn-i Mucezde ḡaçan şıbyāna vaḡtinden (9) evvel ta'ām virseler mādḡeleri çig ḡalur. ve andan ruṭubāt-ı faẓliyye (10) ve riyāḡ-ı ḡalīze tevellüd idüp fıḡarāta meyl itmekle nizāmı zā'il olmaḡın (11) 'illet-i mezkūre ḡadīş olur bā-ḡuşuş şıbyānıñ a'zā ve ḡuvāları (12) za'īfe ve fıḡralarınıñ ribāṭları gevşek olduḡı için ruṭubātdan (13) ve riyāḡ-ı ḡalīzeden neş'et itmesi anlara maḡşuşdur dimişler. El-ḡaşıl (14) 'illet-i ma'ḡūdeniñ dāḡilī ve ḡāricī esbāb-ı 'adīdesi olmayup (15) dāḡilīden zıkr olunan sebeblerden mā-'adā ḡārr şışler ḡudūşıdır (16) ki oñurḡa kemükleriniñ içeri ve taşrasına merbūta olan 'aḡalātında (17) peydā olup fıḡarātı yirlerinden ayırır. ve nizāmını bozarlar 'alāmeti ol

288a

(1) ol 'illet zūḡūrından āfeti şulbede aḡrı ve bütün bedende ḡummā (2) ḡarāreti bulunup nabzı 'aẓīm ve ḡarāreti şedīd olmaḡdır. Şeyḡ-i (3) re'īs gāḡ olur fıḡarāta merbūṭ olan ribāṭıñ teşennücünden (4) ya'nī gerilmesinden daḥı olur. Lākin ol sınıfıñ vuḡū'ı ḡalīl (5) ve mazarratı serī' ya'nī mühlikdir dimişler pes ḡadebe vuḡū'-ı ḡalīl (6) ḡuşūşen fıḡralar içeri batdıḡı sınıfı aḡ cigeriñ meḡānını taraldıp (7) sū'-i nefes iḡdāş ider. ḡaçan şıbyānda vāḡi' olsa göḡsüniñ (8) muḡteẓā-yı ṭabī'ī üzere inbisāṭ ve ittisā'na māni' olup a'zā-yı (9) teneffüsi me'ūf olur. Anıñçün Ebū'l-eṭibbā bir kimesneye ḡasıḡında ḡıl (10) bitmezden

evvel öksürükden. Yāhūd rebv didikleri dīk-i nefesden (11) kamburluk ‘ārız olursa ol kimesne helāk olur zīrā ol (12) su‘āl ve dīkīn mādde-yi ġalīzeleri fıkarāta intikāl itmekle (13) ‘illet-i mezkūreye bā‘iş olduğundan ġılzeti şābit olur bu (14) eşnāda göğüs içün daḥı ittisā‘ mümkün olmayup tāraldığı (15) ecilden sū‘-i teneffüsün lüzümü helāka mü‘eddī olur dimişler (16) ve esbāb-ı ḥāriciden düşmek ve urulmak mişilli sebeblerden vāki‘ (17) olur ‘alāmetleri ol sebebleriñ taḳaddümünden bilinür ve kambur

288b

(1) ādemleriñ baldırları ince olur zīrā anlara ġidā cārī olan (2) mecārī mesdūde olmağla ġidāsına nuḳşān tārī olup (3) incelmek ‘ārız olur **el-‘ilāc** Cumhūr-ı eṭibbā cemī‘ eşnāfta (4) mu‘ālece yazmışlardır. Ammā Zehrāvī merḥūm Taşrīfinde ‘ilel-i ma‘hūde- (5) ye ibtidā’larında ‘ilācı mümkün olur yohsa itmām ve istiḥkām bulduktan (6) sonra ‘ilācına ḥīle yokdur dimişler. Mā-naḥnu fīh şıbyāna ‘ārız (7) olanlarınıñ müdāvātına müdāvemet lāzım olmağın mu‘ālecāt-ı mücerrebeden (8) sehlū’l-me’āḥızleri taḥrīr olundu. Evvelā ol ‘illet-i mütenevvi‘e ruṭbātda (9) fāliciyye ve ġalīzden ḥādiş olduğu şüretde eṭfālīñ murzī‘alarına (10) tedbīr olunup ağıdiye-yi murattıbadan perhīz itdüreler. ve şarāb-ı uşul (11) içüreler. ta‘āma alıšan şıbyāna ve büyüklere daḥı anıñ gibi tedbīr (12) olunur uşul şarābınıñ terākīb-i mütē‘addidesi ma‘lūmdır. Taḥşīlinde (13) ‘usret bulunduğı şüretde rāziyāne. ve kerefs. ve ayrıḳ bu üçünüñ (14) köklerini müctemi‘an ṭabḥ idüp maṭbūḥını şeker ile içüreler. ve üzerine (15) ḳavī zīmādlar uralar ez-cümle servi ḳozalağı ve cülleñār. ve gül ḳurusı (16) ve defne ve üşne bunlar ‘ale’s-seviyye aḥz olunup mersīn yaprağı şuyı (17) ile ṭabḥ olunduğdan sonra tekrār daḳḳ ile merhem gibi olduğda

289a

(1) zīmād ideler. ve tazmīdden evvel ve her bār tebdīl ve tecdīd olduğda (2) bu maṭbūḥı neṭul ideler **şıfatı** egir. ve andız köki. ve servi ḳozalağı (3) bunlar bir miḳdār ufandıktan sonra ṭabḥ olunur ve yağlardan şādef (4) ve ‘āḳırḳarḥā yağları tılā ideler **‘ilācū’r-rīḥī** anıñ mu‘ālecesi (5) daḥı ruṭbī gibidir ki erbābı sūrincān ḥabbı ile tenḳıye olunup (6) kezālik uşul şarābı saḳy olunur. Bu maṭbūḥ daḥı nāfi‘dir (7) **şıfatı** enīsūn. ve kemmūn. ve sezāb tuḥmı. ve nāñḥāh müctemi‘an ve münferiden (8) ṭabḥ. ve bir miḳdār ḥurū‘ yaprağı ile saḳy olunur **zīmād** ḳara ġünlük (9) ve ḳuş. ve ‘asel-i lebenī. ve ḳaşabu’z-zerīre. ve ebhel. ve ferfiyūn cümlesi (10) rāziyāne. Yāhūd sezāb şuyı ile ṭabḥ ba‘dehu daḳḳ olunup (11) zīmād olunur. Hīn-i tebdīlde bu maṭbūḥı neṭul ideler **şıfatı** (12) merzencūş. ve sedef. ve nemmām. ve ayvadana cümlesi ‘ale’s-seviyye (13) aḥz ve ṭabḥ olunur. ve yağlardan nārdīn ve ḳuş yağları (14) tılā ideler. Şeyḥ-i re’īs bu zīmād ruṭbī. ve rīḥī olanlara (15) nāfi‘dir didiler **şıfatı** andız köki. ve ebhel. ve egir bu üç (16) ufandıktan sonra müşelleşde müherrā olunca ṭabḥ idüp ol maṭbūḥda (17) kifāyet miḳdārı muḳl-ı azraḳı ḥall idüp temām merhem gibi ola

289b

(1) eger bu zīmādāt ve sâ'ir tedbirāt ile hālāş mümkün olmazsa dāğ oluna (2) ki mevzi' 'alīlīn istirhāsı zā'il olup şalābet hāşıl ola. Necīb- (3) ü'd-dīn dahı rihīde āteş qarv şīşe yazılmışdır. Ammā içeri batan (4) tarafıñ urulmağ lāzımdır ki taşra çıka 'ilāc-ı veremī verem-i hārreden (5) hādīs olanıñ 'ilacı evvelā erbābından faşd ideler ki bāsīlīk didikleri (6) ciger tamarından ola ve münāsib ihtikānlar olunup ve hafīf şerbetler (7) virildikten soñra üzerine qavīu't-telyīn zīmādlar uralar. Bu zīmād (8) mücerrebātdandır **şıfatı** boy tuħmı. ve kettān tuħmı lu'ābları. ve tavuğ tavuğ (9) ve şıgır iligi. ve benefşe çiçeği. ve haṭmī köki lu'ābı. cümlesi bir kâ'ide (10) zīmād olunur. Zehrāvī şarı bal mūmı ve kaz ve şırūğan yağları dahı (11) gösterüp dāhliyūn merhemi dahı yazmışdır 'ilācū'd-**darbe** (12) **ve's-saḳṭ** anlarıñ mu'ālecelerinde dahı ibtidā'en bāsīlīkden faşd (13) idüp. Ba'dehu taşra çıkan fıkarātı el ile mümkün oldığı mertebe (14) içerü başmağa ve içerü gideni qarv şīşe urmağla taşra çıkmāğa sa'y (15) ideler bā-yı vech-gān yirli yirine gelmek müyesser olduḡda üzerine kâbız (16) zīmādlar urulur ki ol fıkraları hey'et-i ṭabī'iyeleri üzerine hıfz (17) eyleye **zīmād-ı kâbız** servi kozalağı. ve yaprağı. ve defne yaprağı. ve gül

290a

(1) kuruşu. ve aḳākıyā. ve cüllenār. bunlara sezāb yağı dahı zamm olunur (2) 'ilāc-ı **teşennücü'r-ribāṭāt** hādebeniñ bu kısmı maḥūf ve haṭar-nāk olmağla (3) ifāḳati nādir oldığı ecilden kibār-ı eṭibbā 'atebe iştiğāl bulunmasun (4) için aña müstaḳillen mu'ālece yazmadılar. Bir 'alīlīn ifāḳati me'mūl (5) oldığı şüretde aşl teşennücede isti'māl olunan müdāvemete havāle (6) itmişlerdir. Bu maḥallde dahı anlara iktifā olundığı muḳaddemā teşennüc (7) faşlında yazdığımız mu'āleceye mürāca'at oluna **inhinā'ü's-şüyūḡ** (8) pırleriñ beli büküldüğü şüreten hādebe nev'indendir. Ammā fī'l-ḥaḳīka (9) andan degildir. ve esbābı dahı hādebeye muḡālifdir zīrā ol hālet (10) ebdān-ı meşāyiḡde ketiflerin ya'nı omuzların ḥarāret-i ġarīziyeleri (11) za'ife olup bürüdet-i arziyye istilāsından neş'et ider bir (12) 'illetdir. Aña hādebe ve riyāḡ-ı efrise itlāk olunmaz. ve ebdān-ı insān (13) kuvvet ve ḥarāretde mütefāvit olmağla her pīre 'arız olmaz. ve 'arız (14) oldığı şüretde mu'ālece kabūl itmez. Ba'zı eṭibbā kabūl ider. Ammā (15) 'asīrdır dimişler. Aşl mu'ālece 'ālem-i şebābda hıfz-ı şıḡḡate sa'y (16) itmekdir. Rabbu'l-'ibād celle na'māuhu mü'min ve muvaḡḡid kullarına tevfiḳ (17) eyleyüp ṭul-i 'ömr ile mu'ammer eyleye āmin bī-ḡürmete nebiyyü'l-āmin. Ve şalli-Allāh te'ālā

290b

(1) 'aleyhe ve 'ālā āli ve aşḡāba ecma'ın. **Altıncı bābdan ikinci faşl** (2) 'użv-ı vāḡide maḡşūşa olmayan emrāz-ı külliden ḡummayāt beyānındadır (3) bundan aḡdem bāb-ı şālīş evvelinde emrāz-ı cüz'iyeye ve külliye aḡvāli beyān (4) olunup emrāz-ı cüz'iyeye keşire

olmağla taḳdīm olunduklarınıñ vechi (5) daḥı zıkr olunmuşıdı. Bu faşlda emrāz-ı külliye ve ‘āmmeten sıtmaların (6) aḥvālī. ve ol ‘illet-i mütenevvi‘eniñ şıbyāna ‘ārız olan eşnāfi (7) beyānındadır **el-ḥummayāt** ma‘lūm ola ki sıtma envā‘ı sū‘-i mizāc nev‘idir (8) ba‘zısı sāzēc. ve ba‘zısı mādđī bir marāzdır ki ecnās ve envā‘ı (9) ve eşnāfi çok oldığı gibi insāna daḥı sā‘ir emrāzdan ziyāde ‘ārız (10) olmağla mübtelāsı keşīr. ve ba‘zısının def‘i āsān. ve ba‘zısının (11) ‘asīrdır. Ol ecilden anıñçün müstaḳillen kitāblar te‘līf olunmuşdur. (12) bu maḥallde ba‘zı mertebe ism ve resmi zıkr olundığı tā ki ecnās ve (13) ve envā‘ ve eşnāfına vukūf taḥşīl olunmağla mehmā-emken esbāb (14) ve ‘alāmāt. ve mu‘ālecāt bilinmege medār ola. El-ḥāşıl ḥummā bir nev‘ ḥarāret-i (15) ġarībedir ebdān-ı insāndan birine işābet eyledikde evvelā bedende (16) müstevkıd-ı ‘uzviyyet olan maḥallde ḥādış olup andan yürek (17) ile ol maḥalliñ aralarında bulunan a‘zāda vesātet-i vākı‘a şiryānāt

291a

(1) ile ḳalbe vāşıl olur ba‘dehu ḳalbden bütün cümle a‘zāya dem-i rūḥ (2) işāl iden şerāyīn tavassuṭı ile cemī‘ bedene sirāyet eyleyüp (3) şol mertebe müşte‘il olur ki bedende ṭabī‘ata mensūb olan (4) ef‘ālīñ cümlesine ya‘nī ḥayevāniyye ve nefśāniyye ve ṭabī‘iyyeye zarar-ı evlā (5) ile zarar eyler. pes ol sıtma itlāk olunan ḥarāretiñ envā‘ ve eşnāfi (6) çokdur ammā ecnās-ı ‘aliyyesi i‘tibārı ile olan üç kısma (7) münḳasımedir anlara ḥummā-yı yevmiyye. ve ḥummā-yı ‘afine. ve ḥummā-yı dıḳḳiyye (8) dirler zīrā beden-i insān a‘zā ve aḥlāṭ. ve ervāḥdan mürekkeb oldığı ecilden (9) üç cüz‘den ‘ibāret olmağla ol ḥummā tesmiye olunan ḥarāret-i ġarībe (10) daḥı maḥall i‘tibārı ile üç nev‘ olur. ve anlardan evvelā ḳaḡısına (11) teşebbüs idüp. Ba‘dehu sā‘irine ulaşırsa aña nisbet olunur (12) meşelā evvelā ervāḥa teşebbüs eyleyüp. Ba‘dehu aḥlāṭ ve a‘zāya sirāyet (13) iderse aña ḥummā-yı yevmiyye dirler eger evvelā aḥlāṭa teşebbüs iderse (14) ‘afine. ve a‘zāya teşebbüs iderse dıḳḳiyye dirler yoḥsa anlardan (15) birine teşebbüs eyleyen ḥarāretiñ elbette cemī‘ sine sirāyeti muḳarrerdır (16) kibār-ı eṭibbā ol ḥāleti ḥammām ile ve daḥı içinde bir şey‘ ṭabḥ olunan (17) çölmek ile temşīl itmişlerdir. Ez-cümle ḥammāmıñ şuyından ve hevāsından

291b

(1) ve dīvārlarından her ḳaḡısı evvel kızarsa kızsun elbette ol yirleri (2) daḥı kızmaḳ muḳarrerdır çölmek daḥı anıñ gibidir. ve murād temşīl ve tefhīmdır (3) yoḥsa bir şey‘ teşbīh olunmaḳdan her vechle anıñ gibi olmaḳ (4) lāzım gelmez ve bundan aḳdem birkaç def‘a i‘lām olundığı cemī‘ emrāzıñ (5) sebepleri üçdür. Bādiye. Vāşıla. Sābıḳa itlāk olunur. Bādiye diyü (6) bedenī olmayup ḥāricden işābet idene dirler. Ḥarāret. Şems. ve bürüdet-i (7) hevā. ve ġazab. ḳahr. ve feza‘ gibi. Vāşıla diyü bedenī olup marāz ile (8) aralarında vāşıta olmayana dinür. Aḥlāṭıñ ‘ufūneti gibi ki (9) ḥummā-yı ‘afine icāb ider. Sābıḳa diyü ol ‘ufūnete sebep olan (10) eşyā‘ya dirler. Ez-cümle imtilā gibi ki andan ‘ufūnet neş‘et idüp (11) ‘ufūnetden sıtma ḥāşıl olur. pes yevmiyye tesmiye olunan sıtmanın (12) sebepleri

ḥarāret. ve bürūdet. ve ḳahr. ve ḡazab. ve açlık. ve tokluk mişilli (13) esbāb-ı ḥārice olur bedenī olmaz. ve ol ḥummāda ḥarāret ibtidā'en ervāḥa (14) teşebbüs eyleyüp ba' dehu aḥlāt ve a' zāya sirāyet itmekle şāḥibi (15) maḥmūm olur. Ammā ekseriyyā yine ol gün ferāḡat bulunur. Anıñçün aña (16) ḥummā-yı yevmiyye dirler. Ba' zı maḥallde daḥı birkaç gün mümtedd olur. ve ba' zı (17) ebdānda aḥlātından biriniñ 'ufūnetine sebep olmaḡla 'afine mübeddel

292a

(1) olur. ve ḥummā-yı 'afine aḥlāt-ı erba'adan neş'et itmekle sebepleri (2) bedenī i' tibār olunur. Zīrā ḥarāret ibtidā'en aḥlāta sirāyet ider (3) anlardan daḥı ḳandan mā-'adāsınıñ ya' nī şafrā ve balḡam ve sevdānıñ (4) dāḥil-i 'urūḳ. ve ḥāric-i 'urūḳda ta' affün itdikleri i' tibārı (5) ile. evvelā iki kısım olup lāzıme ve müfettire ıtlāk olunur. (6) lāzıme diyü ḥarāreti dā'ime olup aralık virmeyeni ve müfettire (7) diyü nevbet ile tūtana dirler. Zīrā aḥlāt-ı erba'adan her ḳanḡısı (8) olursa olsun dāḥil-i 'urūḳda ta' affün itdikleri şüretde ḥarāretleri (9) dā'im olup ayrılmaz ol sınıfdan şafrāvi olan Türkice ağır (10) ḥasteligi didikleridir eger müstevkıd-ı 'ufūnet ya' nī şafrānıñ (11) ta' affün eylediḡi maḥall ḳalbe yakın bulunursa aña muḥrıḳa dirler (12) ol maḥallde balḡam-ı mālīḡ ta' affün eylediḡi ḥummāya daḥı muḥrıḳa dinür (13) ve yine dāḥil-i 'urūḳda ta' affün eylediḡi şüretde balḡamī olana (14) lişḡa ve sevdāvi olana rubu' -ı dā'ime dirler. Ḥāric-i 'urūḳda ta' affün (15) itdikleri şüretde ḥufre olmaḡla nevbet ile gelüp ba' zısı gün (16) aşırı ve ba' zısı iki günde bir tutar. 'avām ḳatında hemān sıtma anlardır (17) ol müfettirātdan daḥı şafrādan olana ḥummā-yı ḡıbb dirler ki bir gün

292b

(1) tutar ve bir gün tıtmaz enkere ḥāliş ve ḡayr-ı ḥāliş olur balḡamdan (2) olana nā'ibe dirler her gün tutar ammā birkaç sâ'at aralık (3) virür ḡıbben didikleri şaḡru'l-ḡıbb ıtlāk olunan sıtmalar daḥı anıñ (4) gibidir sevdādan olana rubu' -ı dā'ire dirler iki gün aşırı (5) tutar. Ammā ḳanda neş'et itdiḡi şüretde elbette dāḥil-i 'urūḳ (6) olup ancaḡ ol ḳan kemmiyyet ve keyfiyyet ile i' tidālden ḥāric olmaḡla (7) anıñçün iki ḥālet ḥāşıl olur birisi ḡaleyān. ve biri 'ufūnet-i ḡaleyāndan (8) ḥāşıl olana sünūḡas 'ufūnetinden ḥādiş olana muḡbıḳa dirler. Ḥummā-yı (9) daḡḡ ise ḥarāret-i ḡarībe ibtidā'en a' zā-yı aşliyyeye sirāyet itmekle (10) bedenīñ ruḡūbātını ḳurıdan yaramaz sıtmaya dirler. Türkice ḳuru ḥaste- (11) lik didikleridir Rabbu'l-'ibād ḳullarını anıñ işābetinden ḥıfz ve (12) ḥırāset eyleye minnehu ve keremehu. Bu mezkūr anıñ ḡıbben ile şaḡru'l-ḡıbbdan (13) mā-'adāsına ḥummā-yı basīḡa ya' nī müfrede ıtlāk olunur ḡāḥ olur (14) anlardan ikisi yāḡūd üḡi müctemī' olup anlara ḥummā-yı mürekkebe ıtlāk (15) olunur. Her biriniñ ism ve resimleri ḥummayāt kitāblarında. Faşlen beyān (16) olunmuşdur. Ancaḡ bu maḥallde kitāba naḡar-ı enverleri ta'alluḡ idenleriñ (17) ḥummayāt aḡvāline taḡayyüdleri bulunmadıḡı şüretde mehmā-emken ma' lūm

293a

(1) şartları olup etfâlin mu'alecâtına vukûf tahşîl itmekle tedbîrde (2) zahmet çekmesünler için bu mertebe beyâna ikdâm olunup emrâz-ı mezkûreden (3) ol za'ifu'l-ebdân ve'l-kuvâya işâbet iden eşnâfı ve mu'aleceleri (4) ahvâli tahrîr olundu **hummayâtul-etfâl** Şeyh-i re'îs emrâz-ı şıbyân beyânında (5) gâhî etfâle hummayât işâbet ider diyü ıtlâk üzerine zıkr eyleyüp (6) Kitâb-ı Râbi'de ekşeriyyâ hummaları yevmiyye olur dimişler nefsu'l-emrde (7) şıbyânın 'ale'l-ḥuşûş etfâlin ervâh-ı laṭîf ve esbâb-ı bâdiyeden te'ezzîleri (8) şedîd olmakla ervâh-ı nefsâniyye ve ḥayevâniye ve ṭabî'iyeleri ḥarâret-i (9) ğarîbeyi sür'at ile kabûl idüp. ve sür'at ile ayrıldığı için (10) sıtmalarının ekşeri yevmiyye olur. Ammâ ğayrı sıtmalara daḥı mübtelâ (11) oldukları 'an-ḡarîb zıkr olunur hummâ-yı yevmiyyenin yigirmiden ziyâde (12) eşnâfı yazılmışdır ancak etfâl sinn-i ṭufûlet ve sinn-i şıbâda ḥüzn ve ğamm (13) ve fıkr ve elem mişilli ef'âlât-ı nefsâniyye te'sîrinden müberrâ oldukları (14) ecilden anlara ğazabdan ğayrı infi'âlât-ı nefsâniyye 'arîz olmak nâdir (15) olmakla sıtmaları 'afine. ve ḥarriyye. ve berdiyye. ve tuḥmiyye. ve veremiyye (16) ve onların emşâli hummâlar olur. Ez-cümle şovukdan ve ısıcaḡdan münfell (17) ve mutazarrır olduklarını iştibâhdır. ve imtilâdan daḥı emîn oldukları ecilden

293b

(1) tuḥmiyye ḥudûşı anlardan daḥı ziyâde bulunur yevmiyyeden mâ-'adâ sâ'ir hummayât (2) 'urûzı daḥı muḡarrerdir. Teşriḥi ekşeriyyâ onların hummaları balġamî olur lâkin mizâcları (3) bârid olduğu için degildir belki ekl ve şürbe ḡarîş oldukları için ḡılt-ı (4) balġamîleri çok olmak ile mübtelâ olurlar dimişler. Ammâ 'Allâmetü'l-verâ (5) 'aleyhi'r-raḡme ol ḡuşûşda eger etfâle yevmiyyenin ğayrı sıtma işâbet (6) iderse demeviyye kabîlinden olur. Zîrâ onların nemâya şiddet-i ihtiyâclarından (7) nâşî bedenlerinde aḡlât-ı erba'adan kan ziyâde bulunmak neşv ü nemâlarına (8) daḥı evfaḡdır dimişler. Vâḡi'de sünûḡas ve muṭbıḡa 'urûzları anı (9) mü'eyyid olur. Bâ-ḡuşûş çiçek ve kızamıḡ hummaları daḥı kanın ġaleyânı (10) ve 'ufûnetinden neş'et itdiği muḡarrerdir ki 'an-ḡarîb zıkr olunur (11) **el-'ilâc** 'ilâclarında evvelâ sıtmaları hummayât-ı mezkûrenin ġanġı nev'indendir (12) tefahḡuş olunup bilindikden şoḡra sebebini izâle ile mu'aleceye sa'y olunur (13) ez-cümle şovuk işâbetinden neş'et itmiş ise sâ'ir emrâzda iḡtizâ (14) eylediği üzere tedbîr olunup evvelâ eşvâbı ziyâde ideler. ve bedeni luṭfla (15) ve rıfḡla uralar. ve terletmege sa'y idüp 'an-ḡarîb zıkr olunacaḡ tedbîr (16) ile terledeler. Eger ḡarr hevâ-yı şedîd işâbet itmiş ise ibtidâ'en (17) bedenlerini gül yaġı delk idüp başlarına daḥı gül yaġı ile sirke sürmege

294a

(1) müdâvemet ideler. ve sıtmaları inḡiṭâṭ bulunduḡda âb-zene koyup (2) yâḡûd ḡammâmda mâ'-yı fâtir ile çok çok ġasl ideler. Eger imtilâ (3) ve tuḡmeden neş'et itmiş ise südden ve

sā'ir şey'den mehmā-emken (4) men' olunup mi' desini tenkiye itmege sa'y ideler. ve üzerine (5) hāzım yakılar uralar. Eger ishālî var ise muḳaddemā zıkr (6) üzere mādām ki ziyāde za'fa mü'eddî olmaya ishālîni tıtmāğa (7) sa'y itmeyüp her vechle mi' desini ıslāḥa taḳayyüd ideler. Eger ḳanıñ (8) ğaleyānından ḥāşıl olup sünūḥas. ve muṭbıḳa didikleri sıtmalar (9) işābet iderse çiçek ve kızamık ḥummāları olduğı şüretde (10) anlar 'alāmetlerinden ma'lūm olur. Gözleri ve yüzi kızarup (11) şāḥ tamarlar şişer. ve burnı göçüşür. ve nefesi tırlanur 'ilācî (12) eṭfālîñ ve şıbyānîñ baldırlarından ve ḳulaḳları ardından ḥacāmet (13) olunup mümkün olduğı şüretde ba'zı mertebe müberrid şey'ler (14) viyeler. ve murzî'alarının tedbîri her vechle der-kār olmağla (15) yāḥūd 'asel ile ekşi nar şuyı içüreler ve iḳtizāsına göre (16) ḥıyārı şıḳup 'uşāresine şeker ve bir miḳdār kāfūr zamm idüp (17) viyeler. Ba'zı eṭibbānîñ kendüsine ekşi nar şuyı ve sikencebîn

294b

(1) virilmez zîrā anlara ekşi şey' virildiğı şüretde mi' delerinde (2) südi penîr olup zarar-ı 'aẓîme mü'eddî olur didikleri ḳānūn-ı (3) ṭıbbā muvāfiḳ degildir zîrā sikencebîn ṭabîb'atı ma'lūm nar şuyıñ (4) daḥı 'asel ekşiligini giderir anlardan tıfla birer miḳdār virilmekde (5) be'is yokdur. Ammā ḥummāsı olmayup süd emen ma'sūmlar şırf ekşi (6) şey'ler yidürmekden men' olunur zîrā mi' desinde kesilmek ile (7) muḥtemel ki penîr olmağın derd-mendler gūnā-gūn ālāma mübtelā olurlar (8) pes maḥmūm olan eṭfāle ṭabîb-i ḥāzıḳñ tedbîri ile zıkr olunduğı (9) üzere ḥumūzetinden ḳorḳulmayan devālar virilür. ve terletmege muḥtāc olunduḳlarında (10) tedbîr-i laṭîf ile terledeler bu tedbîr Şeyḥ-i re'îsîñ eṭfāl ḥaḳḳında bi'l-ḥāşşa (11) yazdığı tedbîrātdandır **şıfatı** ḥaşır ḳamışınıñ başını şıḳup (12) 'uşāresi tıflıñ depesine ve ṭabanlarına süreler. ve ol ān (13) örtüp başdıralar elbette ter getürür. ve ol tedbîre mübāşeret (14) idenler. te'sîrini bulmadıḳları şüretde kendi taḳşîrlerine ḥaml idüp (15) tekrār itmege iḳdām ideler zîrā ol Re'îsü'l-küllüñ Ḳānūn-ı Şıfāsında (16) yazdığı mu'ālecāt-ı nāfi'anıñ ekşeri 'an-tecribe yazıldığı ḥuzzāḳ-ı 'Arab (17) ve 'Acem. ve eṭibbā-yı Efrenc. ve diyār-ı Deylem ḳatlarında müsellemdir **faşl-ı şālîş**

295a

(1) emrāz-ı 'āmmē cüderî ve ḥaşbe ya'nî çiçek ve kızamık didikleri (2) marāzlar ve esbāb ve 'alāmāt ve mu'ālecātları beyānındadır bunlarıñ (3) kendileri büşūrāt nev'inden olup ancak ḥudūşlarına ḳanıñ (4) ğaleyān ve 'ufūnetini sebep olmağla ḥummayāt envā'ından ma'dūd olduḳları (5) muḳaddemā zıkr olunmuşıdı. Ma'lūm ola ki çiçek ve ḥaşbe çıkarmağla (6) müsta'idd ve müteheyi' olan şıbyān. ve ğayrınıñ ol 'illetler zūḥūrı maḥallinde (7) bedenlerinde olan ḳanıñ ğaleyānı ḥāricde ba'zı 'uşārātıñ ğaleyān (8) ve 'ufūneti ile tanẓîr olunup bu güne taḥrîr olunmuşıdır ki. Eger (9) ebdān-ı ḥayevānāt. ve eger sā'ir mevāzî' ve ālāt olsun muṭlaḳ maḥall-i ḥarāretde (10) bulunan ruṭūbetde elbette ḥarāret-i ğarîziye ve ğarîbeden biriniñ (11) te'sîr ve taşarrufı muḳarrerdur. Eger ğalebe ḥarāret-i ğarîziye

tarafında (12) bulunursa ol ruṭūbeti fesāddan. ve ‘ufūnetden hıfz ider (13) ve eger ġarībe tarafında bulunursa ol ruṭūbeti taḡayyūr idüp (14) yā ifsād yāḥūd ta‘ fīn virir nitekim ol ḥālet ḥāricde ba‘zı (15) meyvenin yā otların ‘uşārelerinde nümāyāndır ki ol şey’ daḥı (16) şıķılmasından ḥarāret-i ġarīziyesi ġālibe olmağın fesād ve ta‘fīnden emīn olur (17) ammā şıķıldıkdan soñra ol ‘uşārenin ruṭūbeti ziyāde olup ḥarāret-i

295b

(1) ġarīziyesi nāķışa ḳalır. Ol şūretde ṭabḥla yāḥūd güneş (2) ḥarāreti ile ruṭūbetini eksiltmege muḥtācdır ki ol ‘uşāre (3) ta‘ affünden sālīm ola eger ruṭūbeti bir ṭarīķ ile tenķiş olunmaz (4) ise ḥarāret-i ġarībe müstevlī olup ġaleyān ḥāşıl itmekle iki emrden (5) ḥālī olmaz yā ol ‘uşārenin şūret-i nev‘iyyesini bi'l-küllīye ibṭāl idüp (6) şūret-i āḥer iḥdāş ider üzüm şīresinin sirkeye mübeddel olduğı (7) gibi yāḥūd bi'l-küllīye ibṭāl idemeyüp ancak ta‘ affün ve fesād iḥdāş (8) ider ol şūretde ṭabḥ yāḥūd ġayrı ṭarīķ ile ruṭūbeti izāleye (9) sa‘y olunsa ġaleyān idüp göbegi yukarı ḳalkar ve ṭaşra dökülür (10) süfl-i arzisi dibine çöküp bāķisi ta‘ affünden ‘ārī müteşābihü'l-cevher (11) ḥālīş ve pāk ḳalır kezālik cüderī ve ḥaşbe çıkaran kimesnenin (12) daḥı anlar çıkamazdan muḳaddem bedenlerinde bulunan ḳanın ruṭūbeti ziyāde (13) olmağla maḥallinde ġaleyān ider ol şıbyānda bulunduğı şūretde (14) muṭlak ṭabī‘at fi‘li olup ḳuvā-yı ṭabī‘iden şādır olur. Tā ki ṭabī‘at (15) şıbyānin ana rahminde ġidālandığı ve toğdukdan soñra daḥı döküldüğü (16) ḥayz ḳanından mübeddel olan südden bāķī ḳalan ruṭūbet-i fażlīyeyi ayırıp (17) ṭaşra def‘ eyleye zīrā ṭıflın emdiği süd daḥı ‘aynī ile ana rahminde

296a

(1) ġidālandığı ḥayz ḳanıdır ki ba‘de'l-vilāde memelere şu‘ūd idüp (2) süde mübeddel olduğı zıkr olunmuşıdı müddet-i riḍā‘da anın daḥı (3) ikisi ve ḥālīş a‘zāsına ġidā olur. ve şulusı ve fażlası (4) bedeninde bāķī ḳalup ana rahminde ġidālandığını fażlasına munzamm olur (5) ve ol eşnāda şıbyānin ḳuvāları daḥı za‘ife olmağla ṭabī‘at ol fażalātı (6) taḥlīl ve tebḥīr idemediğı ecilden a‘zā-yı re‘īseden ba‘īd ve a‘zā-yı (7) ḥāriciyye ve cilde ḳarīb mevāzı‘a def‘ eylediğı beden anın eziyyetinden (8) sālīm ola. Ḳaçan ḥarāretleri iştidād bulmağla ḳuvā-yı ṭabī‘iyyeleri (9) ḳuvvet bulsa yāḥūd esbāb-ı ḥāriciyye te‘şīrātı ile ol mādde bi-zātiḥi (10) taḥrīk ve şeverān eylese ḳanın ġaleyān. ve ol mādde-yi fāsidenin (11) şeverānından nāşī ṭabī‘at ol fażla-yı müziye ile cezā-yı mā‘iyyesini (12) ayırıp cildin ṭaşrasına ve sā‘ir a‘zāya def‘ ider ḥattā derūn-ı (13) bedende olan a‘zā-yı müteşābihü'l-eczā’nın cümlesinde ve dimāğın (14) ḥicāblarında ve sā‘ir ḥicāblarda ve sinirlerde daḥı çıktığı (15) teşrīḥde görülmüşdür. Bu aḥvālın ebdān-ı şıbyāna lüzümü (16) lüzümü ṭabī‘ata nisbet olunduğı ḳanlarda olan mā‘iyyet-i (17) mezkūre mündefi‘ olmağla ol ḳana metānet ve ḳuvvet ḥāşıl olup

296b

(1) şıbyânîñ neşv ü nemâları izdiyâd bulmasun içündür. Nitekim hâlet-i (2) tufûliyyetde biten dişleri yedi yaşlarında ve dahı şoñra degişüp (3) yirine metîn dişler bitdiği gibi lâkin bu iki şüretde şıbyânîñ (4) çekdükleri zahmet ve meşakkeat her kesin ma' lûmlarıdır bâ-ıuşuş (5) çiçek ve kızamık maddelerinde çok kerre helâka mü'eddî olur (6) hummâ-yı şedîde vukû' ı def' -i tabî' iye menâfi' görünmekle kibâr-ı etîbbâ (7) bu vechle te'vîl ve taşvîr iderler ki zıkr olundığı üzere ebdân-ı (8) etfâlde terāküm iden fazla dem-i tamsî bâ-yı vech-gân ihrâc ve izâle (9) itmekle beden anîñ eziyyetinden sâlim olmak levâzım kuvâ-yı tabî' iyyeden (10) olduğına binâ'en ol mādde-yi müzîniñ fi' line fırsat-ı hamlinde ya' nî (11) esbâb-ı dâhiliyye ve hâriciyyeden nâşî kanları galeyân itdiği maḥallde (12) yalnız harâret-i ğarîziyeleri temyîz ve taḥlîşe kifâyet idemediği ecilden (13) harâret-i ğarîbe müstevlî olmağla 'ufûnet hâşıl olup hummâ-yı şedîde (14) zuhûra gelür ve gâhî ziyâde şiddetden helâka mü'eddî olur ammâ ol (15) galeyâna sebep şalâh-ı hâlden olduğu hayşiiyyet ile harâret-i ğarîziyeden (16) neş'et itdigine haml olunup buhrân nev' inden ma' dūd olur. ve 'ufûnet (17) ve hummâdan hâlî olmadığı cihetden harâret-i ğarîziyeniñ taşarrufi bilinüp tarafeyniñ

297a

(1) ta'alluqları muḥarrer olur. Lâkin âsâr-ı şalâh zâhir olduğu şüretde 'ufûnet (2) yesîre olup harâret-i ğarîziye aqvâ olduğu mu' ayyen olur. Ahvâl-i mezkûre (3) minvâl-i muḥarrer üzere vücûd-pezîr olduğu câmi' -i müteferriḳât-ı fenn-i tıbb olan (4) 'umdetül-muḥakkiḳîn Muḥammed bin Zekeriyâ Râzî 'aleyhi'r-raḥme netice-i efkâr-ı (5) şaḥîhelerinden olup anlardan muḳaddem bir ferd bu ıuşuşın taḥḳîḳine (6) zafer bulamamışlar. Ḥattâ Cālînûsuñ kütüb-i keşîresine vâkıf olan (7) eşḡâş dahı ıuşuş-ı mezbûreye maḳarr ve mu' arref olup gerçi Cālînûs (8) bu iki 'illeti mevâzî' -ı 'adîdede zıkr eylemiş lâkin esbâbını ve mu' âlecâtını (9) beyân idememiş meger bizim terciḥimizde eyledigimiz kütübün ğayrısında (10) zıkr itmiş ola dimişler. pes İbn Zekeriyâ ile etîbbâ-yı İslâmiyyeniñ (11) taḥḳîḳleri üzere efrâd-ı beşerden bir ferd ol iki 'illetden sâlim (12) olmayup elbette esnân-ı 'ömrlerinden birinde zuhûr itmesi muḥarrer- (13) dir. Ḥattâ ba' zı huzzâḳ biz çiçek ve kızamıktan birini çıkarmamış (14) âdem işitmedim ve selâmet bulduklarını dahı görmedim dimişdir (15) ancak ekserî sinn-i ḥadâsetde çıkarırlar. Ḥadâsetden dahı sinn-i tera' ru' da (16) ve şıbâda ḥudûş keşîr olup sinn-i kühûlet ve sinn-i şüyûhetde 'urûzı nâdir olur (17) zîrâ fuşûl-ı mezkûre anlarıñ bedenlerinde müddet-i medîd bâḳî kalmak 'aqlen

297b

(1) mûmteni' olur bâ-ıuşuş ol miḳdâr zemân mürûrında rûzgârîñ (2) germ ve serd ve şiddetine müşâdefet muḥarrerdir zemânîñ tağayyûrı (3) ve hevânîñ fesâdı ağıdiye ve

eşribeniñ ihtilâfı anlarıñ zühûr (4) ve bürûzını icâb ider meger tabî' at ol faẓla ile ülfeti taḥşîl (5) eylediği ecilden ol mertebe te'ḥîr buluna el-ḥâşıl ol marâzlarıñ (6) sebep-i ûlâsı ana rahminde ve ba' dehu süd emmek 'âleminde ḥâşıl (7) olan mevâdd-ı rediyye olduğına binâ'en efrâd-ı beşerde ol 'illetleriñ (8) mâddesi muḳarrer olup lâkin kılllet ve keşretde ol mâdde-i mütefâvit (9) ve ebdân-ı nâs isti'dâd ciheti ile müteḥâlif olduklarından mâ-'adâ esbâb-ı (10) ḥâriciyyeniñ daḥı te'sîrât-ı ḳaviyyesi olmağla zemân-ı ḥudûs ve zuhûrları (11) daḥı mütefâvit olup ekşerî sinn-i şibâda. ve ba' zı sâ'ir esnânda (12) çıkarırlar. ve kimiside ḥafîf. ve ba' zısında şedîd zuhûr (13) ider ve ba' zı ebdânda mâdde keşîr bulunmağla bir def'ada mündefi'a (14) olmayup iki def'a vücûda gelür ve ba' zı ebdânda min ğayr-ı 'ufûnet (15) tebhîr ṭarîķi ile ekşerî münḥall olur sonra ğaleyân daḥı vâķi' olsa (16) ḥafîf zuhûr ider. ve ba' zısında 'alâ-sebîli'tedric münḥall olmağla (17) selâmete mü'eddi olur dimişler. 'ömründe çıkarmadı didikleri anlardır

298a

(1) ammâ nâdir vâķi' olur ki zîrâ ekşerî ğaleyân ve 'ufûnet ṭarîķi (2) ile ḥadîş olduğu muḥaḳḳaḳdır ki zıkr olundu. Aḥvâl-i mezḳûre (3) fi'l-i tabî'î olmayup esbâb-ı ḥâriciden neş'et itdiği evvelâ (4) hevânîñ taġayyür ve fesâdından şâdır olur. Zîrâ fesâd-ı hevânîñ (5) insâna zararı sâ'ir esbâb-ı zarûriyyeden eşedd olduğu (6) muḳarrer olduğu muḳarrerdir ki teneffûs ciheti ile ḳalbine ve aḳ cigere (7) dâ'imâ vâşıl olduğu ecilden zararı bedeniñ cümlesine sirâyet (8) ider. Bâ-ḥuşûş hevâ-yı vebâî ola. İstinşâḳ iden nüfûsuñ (9) ekşerî mutazarrır olup müsta'idd oldukları emrâza mübtelâ olurlar (10) ez-cümle mâ-naḥnu fîhde. Eger şıbyân ve eger ğayr mizâcları ḥarâret (11) ve ruṭûbet üzere olup bedenlerinde ḳan çok olanlar ve (12) ḥamr içenler ve süd ve et ve ḥurmâ isti'mâline kezâlik fuẓûl (13) îrâş iden aṭ'imeye müdâvim olanlar müsta'idd oldukları ecilden (14) hevâ-yı fesâdîñ istinşâḳ. ve mücâvereti sebebi ile zuhûr-peẓîr olur (15) anıñçün çiçek ve kızamığa emrâz-ı sâriye didiler fuşûl-ı seneden (16) yalnız fuşûl-ı rebî'. ve faşl-ı şayf. ve lodos didikleri rûzgâr-ı (17) vahîm daḥı mücib-i ğaleyân ve 'ufûnet oldukları muḳarrerdir

298b

(1) fuşûliñ aḥvâli ve hevânîñ ta' affün ve fesâdına bâ' iş olan esbâb (2) yedinci bâbdan ṭâ'ün faşlında zıkr olundu. Ḥaşılı bu çiçek bir (3) nev' büşürdür ki ibtidâ'en beyâza mâ'il kırmızı zuhûr idüp ba' dehu emrâz-ı (4) 'adîdeye mübeddel olur. ve mâddesi çok ve ruṭûbete mâ'il olmağla (5) cirmi bir mercimekten büyük peydâ olup ekşeriyyâ bütün bedene yayılır çok olur (6) birbirine ulaşıp fûrceler olur. ve zâhiren ve bâṭınen a'zâ-yı müteşâbih- (7) ü'l-eczâ'nîñ cümlesinde zuhûr ider ba' zı a'zâda zuhûr idüp (8) ba' zısında çıkmak daḥı vâķi' olur. ve mâddesi ruṭûbetli olmağla (9) tîz iriñ ḥâşıl ider ḥaşbe daḥı cemî' aḥvâlde anıñ gibidir lâkin (10) ḥaşbeniñ mâddesi bi'n-nisbe az ve yübûset ve şafrâviyyete (11) mâ'il olmağla çiçek cirminde olmaz. İbtidâ'en yara benegi mişilli (12) zuhûr idüp ṭarı gibi kırmızı

sivilceler olur māddesiniñ (13) hiddet ve şafrāviyyetinden nāşī iriñ cem‘ olmayup üzeri (14) kabuqlanur. ve her vechle çiçekden müşedded olur bu ikisiniñ (15) ifākat huşuşında eslem olanı temām çıkdıkdan şoñra (16) beyāz olanıdır. Huşuşen çiçek māddesinden beyāzlığı (17) şırf mā’iyyetden yāhūd balğam-ı rakīk muhālaṭasından olup balğam-ı

299a

(1) ğalīzden ve sā’ir sebebden olmaya nuzc bulunduğda incü dāneleri (2) beyāz ve hacmi büyük ve biri birine ulaşmış seyrek kalmış ola andan (3) mā-‘ adası ya‘nī siyāh ve siyāha mā’il olanları ve şarı ve benefşe (4) renginde ve ziyāde kırmızı ve kılay renginde olup yüzde. ve (5) göğüsde ve karında ziyāde ve elde ve ayak ve baldırlar tarafında (6) kalīl bulunanlar ve yeşil olup deriden hāric olamayanlar ki ortalarında (7) beyāz haṭṭlar dağı çekilmiş ola cümlesi yedidir. ve bu yedi güne (8) rengden her kağı levnde olursa olsun cirmeleri degirmi olmayup (9) dört köşeli yāhūd hilāl şeklinde bulunanlar. Dağı ve biri (10) biri içinde katmer zuhūr idenleriñ cümlesi yaramazdır ki umūr-ı (11) mezkūre anlarıñ mādeleri fesād ve semmiyyet hāşıl itdigine delālet (12) ider. ve her biri ṭā’ūn nev‘inden ma‘dūd olur. Bā-huşuş (13) vebā ve fesād-ı hevā zemānında vāki‘ olmuş olalar. ve dağı (14) şol kızamıkları siyāh yāhūd yeşil ola. Yāhūd andan kan terşih (15) eyleye yaramazdır. ve dağı cüderī ve haşbeden her biri gāh çıkup (16) ve gāh batar. Yāhūd ibtidā’ en sıtma zuhūr itmeyüp anlar çıkdıkdan (17) şoñra hummā ḥadiş ola. Yāhūd hummā evvel zuhūr ide ammā anlar

299b

(1) temām çıkdıkdan şoñra sıtma yine fāriğ olmaya anlar dağı redīdir (2) ve dağı ‘alīl teneffüsde şıkılup nefesini tiz tiz alursa ālet-i (3) nefesden olan hicābda şiş olduğına yāhūd kuvvetiñ suķūṭına (4) delālet ider. Eger ziyāde şusayup gitdikçe kerb ve ıztırābı (5) izdiyād bulmağa başlasa. ve bedeni şoğuyup cüderī ve haşbe dağı (6) gitdikçe yeşil ve siyāha munḳalib olsa yaramazdır. ve dağı (7) ‘alīl kan işese yāhūd siyāh tebevvel eylese yaramazdır kezālik (8) ishāl zuhūr eyleyüp yeşil rengde yāhūd et şuyı mişilli küllī (9) yaramazdır. Huşuşen evvel iki ‘illetde yalnız ishāl haṭar-nāk (10) iken ol güne yürek sürmek vāki‘ ola anıñçün ‘ilāclarında dağı (11) müşil virilmez ‘ale’l-huşuş haşbede ziyāde ihtirāz lāzım (12) idigi huzzāk fennlerinde müttefik-i ‘aliyyedir **el-‘alāmāt** ikisiniñ dağı (13) ‘alāmetleri evvelā hummā-yı muṭbıka zuhūridir. Necībü’d-dīn (14) Semerḳandī ‘aleyhi’r-raḥme cüderiñiñ hummāsi lāzıme. ve haşbeniñ (15) muḥrıka olduğını dağı yazmışlardır. ve dağı ‘alāmetleri ‘alīliñ (16) başı ağrır. ve beli ağrır ve yüzi göçüşür. ve uyku eşnasında feza‘ ider (17) ve cesedinde igne batar gibi elem ḥadiş virir olur. ve bedeninde şıklet ve yüzinde

300a

(1) humret zāhir olup nefesi tarlanur qalaq ve ızırābı ziyāde (2) el-hāşıl qan galebesi ‘alāmetleriniñ cümlesi mevcūd bulunur **el-‘ilāc** ikisiniñ (3) dağı hudūşına ‘alāmāt-ı mezkūreden soñra vuqūf bulunduğı şūretde (4) mādām ki cüderī ve haşbe zuhūr itmeyeler ve dört günü tecāvüz itmiş olmaya (5) cüderīde elbette qan almağa yāhūd hacāmete ihtimām lāzımdır. Ammā haşbede (6) mādām ki qanıñ keşreti bulunmaya faşddan ihtirāz olunmaq evlādır hattā Cemāl- (7) e'd-dīn Aqşarāyī ‘aleyhi'r-raḥme nakli üzere ba‘zı kibār bi'l-küllīye men‘ idüp (8) haşbeye mübtelā olanları mesmūm hükümünde kılmışlar ve zehr içen ādemden (9) qan cā‘iz olmadığı gibi andan dağı alınmaz dimişler meger ba‘zı ‘alā‘iminden (10) māddesiniñ ziyāde fesādı olmadığı biline ol şūretde tecvīz olunur (11) Şeyhiñ dağı yazdığı odur. ve dördünci günü geçmemek şart olundığınıñ (12) sebebi ekşerīyyā anlar hummā hudūşından üçünci ve dördünci güne degin (13) zāhir olur. Eger māddeniñ zuhūrlarından soñra faşd olunsa tabī‘atıñ (14) evvelen ayırıp taşra def‘ itdiği mevādd bi'l-küllīye mündefi‘ olmadın faşd (15) anları geri redd itmekle tekrār fesād ve galeyāna mü‘eddi olmasun içündür (16) Şeyh ve sā‘ir kibār mādām ki dördünci günü tecāvüz itmeye mādde (17) galebe ve ‘alilde şiddet bulunduğı şūretde faşd olunur dimişler

300b

(1) dördünci güne degin zuhūr itmediği hālde dağı tedbīr anıñ gibidir (2) didiler ya‘nī cüderī ‘alāmetleri bulunursa faşd tecvīz olunur qan dağı (3) kuvveti miqdārı ihrāc olunur hacāmetde kezālik sinn ve kuvvetine göre ‘amel (4) lāzımdır bu iki ‘illetde bunlar ki emşālī marazlarda burun qanamaq devā-yı (5) ‘acib olmağla qoldan olmayup burun tamarından almak burun qanamaq fā‘idesini (6) virir bā-ḥuşūş muḥāfazası ehemmi-mühimmātdan olan a‘zā-yı gālibeyi hummayāt (7) bulunur zīrā gözde ve burun deliklerinde ve boğazda çiçek çıkmasında muḥāṭara-yı (8) ‘azīme vardır ālet-i nefes olan a‘zāda dağı çıktığı muḥāṭaralıdır ki (9) hunāk ider. Anıñçün burun tamarlarından faşd olunmaq her vechle evlādır (10) ammā ‘Allāme-i Kureyşī muḥṭarī üzere burundan qan almak ibtidā‘en ciger tamarından (11) yāhūd müşterekden aldıqdan soñra nāfi‘ olur zīrā ibtidā‘en burundan alınsa (12) mādde-yi fāsıdeyi başa ve yüze çeker andan dağı ḥaṭar muḥarrerrdir. Hācı Paşa (13) merḥūm beş ayı tecāvüz iden tıfla hacāmet lüzūmını yazmışlar. Bā-yı vech-gān (14) faşd ve hacāmet aḥvāline muvaffaq olduqdan soñra ‘alīle ekşi nar şuyı (15) kāfūr qurşı vireler tā ki qanı qoyulda ve ḥiddetini teskīn eyleye (16) ve dağı rībās ve nīlūfer ve ‘unnāb ve kādī şarābları mişilli müberrid şerbetler içürüp (17) ve qābız rubblar dağı vireler ki ‘alīlīñ tabī‘atını ishāl hudūşından

301a

(1) ḥıfz eyleye zīrā bu ‘illetlerde ishāle me‘kel-i telyīniñ dağı ḥaṭar-ı ‘azīmi muḥarrerrdir (2) zīrā faşdda zıkr olundığı üzere tabī‘at ol fuzūlī taşra def‘ (3) itmiş iken müleyyin anı içeri çeker ve ol mādde-yi müte‘affine tekrār bāṭına (4) meyl itdiği şūretde a‘zā-yı şerīfe

munşabba olup helāka (5) mü'eddī olur pes kuruğ rubbı ve ayva ve ekşi nar ve rībās ve bunların (6) k̄abız mişillü olan eşyâ'nın rubblarını eksik itmeyeler **el-ağdiye** ibtidâ'- (7) larında arpa şuyı ve kabuğı çıkmış mercimek ki sirke ve şeker ve bādām (8) yağı ile kaynamış ola anları vireler hummāsı ziyāde şedīd olmadığı (9) şüretde dördüncü günü tecāvüzünden sonra semiz otı ve kabağ ve onların (10) mişillü bukülün mezzureleri virilür ve on birinci günde dağı ol (11) virilür ve dağı sonra piliç şuyı ve piliç çorbası dağı virilür (12) Şeyh Dāvud 'alīlin dördüncü günü geçüp üsbü'-i şālişe dāhil (13) olduğda şihhati mütezāyid ise hayrdır eger ol mertebe şihhat (14) tarafı ziyāde olmazsa fennīdir dimişler. İbtidālarında faşd ve hacāmet (15) ve teskīn-i severāna muvaffak olmayup haşbe ve cüderī çıkmış bulunsa (16) lāyık olan oldur ki tedbīr ve tağlīzi terk ideler zīrā anlar çıkdıkları (17) şüretde kan galeyān idüp mā'iyetini tefrīk ve temyīz ve a'zā-yı basīṭaya ve cilde

301b

(1) def' itmiş bulunur. Andan sonra müberrid virmek ile anın severānını def' etmek (2) mümkün olmaz belki müberridāt virilürse kuruğulur ki kan gılzet (3) hāşıl itmekle baqiyesi içerde muhtebese olup taşra bürüz itmeye ve a'zā-yı (4) re'iseye munşabb olmağla hatar vāki' ola. Ol şüretde hemān şovukdan (5) ziyāde şıyānet olunup terletmege sa'y ideler ki mesāmmāt açılmağ ile hurūcları (6) āsān ola buğ virmek ile terletmek dağı teftih-i mesāmmāta nāfi' ve şifātı (7) ma'lūmdır. Eger hurūcda 'usret bulunursa ol huşuşda tecrube olunan (8) devālar sağı oluna. Bu terkīb Necīb'd-dīn muhtāridir **şifātı** kuru encir (9) yedi dāne kabuğı çıkmış mercimek üç dirhem. Çekirdeginden ayrılmış kızıl (10) üzüm yedi dirhem. Lük didikleri ağacın budağları yāhūd zamgını (11) yıkanmış üç dirhem keşirā ve rāziyāne ikişer dirhem cümlesini bir bucuğ (12) rıtl şı ile şülüşi kalınca tabh idüp ba'de't-taşıye bunı içüreler (13) Şeyh-i re'is encir bi'l-hāşşa şedīdū'd-def' dir mevāddi hārice def' ider (14) diyü ol huşuşda kifāyetini göstermişdir. 'Allāme-i Kureyşī rāziyānec (15) ve kerefsden her birini 'uşārelerini yāhūd köklerini ve tuhmlarını (16) tabihlerini şeker ile içüreler dimişler Hacı Paşa merhūm dağı cüderī (17) ve haşbenin hurūcda tekāsülü bulunsa 'aynī ile anları yazmışlar. ve 'aşaşı

302a

(1) ziyāde olmadığı hālde encir tabih virilür. Yāhūd kabuğı çıkmış (2) mercimek bir miqdār rāziyāne tuhmı ile tabh olunup azacağ tabāşir (3) dağı zamm olunur it üzümü şuyı dağı virilür. Ol huşuşda (4) müfredāt ve mürekkebātın vāfir müdāvāt yazılmışdır. Ammā nisvān tā'ifesini (5) süd ve pekmez şerbeti içürdükleri mu'teberātın görülmedi. Ancağ İbn (6) Şerif merhūm yazmışlar. Şeyh Dāvud dağı Tezkirede gāh olur (7) fuşul-ı bāride 'aselden mā-'adā tatlı şey' virilmege muhtācdır (8) tā ki kanı tahrik eyleye. ve bizim katımızda çok kerre 'alīlin bedenini (9) irhā. ve mesāmmātını teftih için pekmez ile kuyruk yağı yidüreler (10) dimişdir ve dağı hummālarını teskīn için zikr olunan eşribeden (11) mā-

‘adā ‘alīlīn ḥarāreti şedīde oldukça az az şovuk şucağız (12) daḥı tecerru‘ olunur. Ammā ziyāde şovuk şudan şıyānet lāzımdır (13) ol ḥuşūşda Seyyid İsmā‘īl Cürċānī ‘aleyhi’r-raḥme eger ‘alīlīn ḥummāsı (14) şedīde ve ḳalaḳ ve ıştırābı ziyāde olursa gögsini ve bağırsaklarını (15) üşüdüp elem vermeyecek mertebe şovuk şu vermek lā-büddür. Ḥattā yüz (16) otuz dirheme degin vireler ḥarāreti teskīn bulmazsa tekrār içün (17) yarım sā‘atde üç def‘a içdikde mi‘desi ṭolup elbette ḳay’

302b

(1) ider ḥarāret sākin olursa fīhā ve illā tekrār i‘āde eylesün ki ḥummā sükūn (2) bula. Ol eşnāda ter yāḥūd idrār zūhūr iderse bī-şübhe bilsün ki (3) şovuk şuyın menfa‘ati nümāyān olur. ve sıtmaları teskīn olup ḥaste tīz (4) şifā bulur dimişler nefesinde ol güne şiddet-i ḥarāret eşnāsında ziyāde (5) şovuk olmayan şunın menfa‘ati muḳarrerdir. Eger tedbīr-i mezkūrdan ibā’ olunursa (6) zıkr olunan rībās. ve enberbārīs mişilli şerbetler ile kāfūr ḳurşu vireler (7) ve fuşūlīn iḳtizāsına münāsib ‘alīlīn yatdığı maḥalliñ hevāsına daḥı ihtimām (8) idüp şovukdan ve ziyāde ısıcaḳdan iḥtirāz ideler ve ğıdāları ḥuşūşında (9) ve ṭabī‘atlarının inḳıbāz. ve ishālleri aḥvālinde daḥı muḳaddemā zıkr (10) olundığı üzere ziyāde taḳayyüd lāzımdır bā-ḥuşūş zūhūrlarından (11) soñra ola kendüsinden līnet ‘arız olursa ḥabsine sa‘y oluna. Ammā (12) inḳıbāz bulunduğı şüretde līnet-i ḥafīfe ile telyīn tecvīz olunur (13) lākin anda daḥı ihtimām lāzımdır. Ḥattā Ḥacı Paşa merḥūm ḥaḳḳ budur ki (14) bu cins marāz ḥuzzāk-ı eṭibbāya dehşet virir. Zīrā eger ṭabī‘ata ḥavāle (15) ile kendi ḥālne ḳoyup istifrāğ olunmasa ḳorḳulur ki başa ba‘zı (16) mevādd şu‘ūd idüp sersām ḥādīs ola. ve eger māddesini tenḳiye (17) içün müşilāt ile mu‘ālece olunsa ihtimāldir ki helāka mü‘eddī ola dimişlerdir

303a

(1) bu iki emrde ehven-i şerr terleme tarīḳi ile ibtidā’larında mehmā-emken (2) tenḳiye olunmaḳ tarafı terciḥ olunur. Ammā anda daḥı ḥıyārşenber ve ḳudret (3) ḥelvası mişillü şerbetler virilmege mesāğ olmayup anlardan ḥafīf virilmek (4) üzere ḳarār virilmiştir. Bu maḥallde Şeyḥ temr-i Hindī tedbīri te’şīr itmediği (5) şüretde iḥtirāz ve ihtimām ile şırḥışt zamm olunmağı tecvīz iderler (6) Seyyid İsmā‘īl erik şerbetini terciḥ ider. Bu tedbīr daḥı ol kāmiliñ (7) terciḥātındandır **şıfatı** kifāyet miḳdārı şarı helīle ḳabuḳını irice (8) saḥḳ idüp nar şuyında naḳ‘ ideler küllī āteş üstünde on iki sā‘atde (9) ve daḥı ziyāde ṭura ba‘dehu süzüp azacaḳ şeker zamm ideler nar şuyı (10) yalnız tatlı yāḥūd iki tatlı bir ekşi nar olmaḳ cā’izdir. Bu tedbīri (11) İbn Şerīf merḥūm eşribe bābında yazmıştır. pes ‘alīl şabī olduğu (12) şüretde süd emerse murzi‘asına tedbīr olunup müdāvāt-ı mezkūre aña (13) virilür. ve ekşilerden şıyānet olunur. Tā ki südi şabīye saḥc vermeye (14) **baḳıyyetü’t-tedbīr** ma‘lūm ola ki çiçek çıkaran ādemiñ ba‘zı a‘zāsını (15) daḥı ziyāde muḥāfazaya muḥtācdır. Zīrā

anlarda zühürü zarar-ı ‘azîme (16) mü’eddî olur. Ol a‘zâ göz. ve kulağ. ve burun içi. ve boğaz (17) ve ağız ve bağırsaklar. ve mafsallardır. Zîrâ gözde çıka korkulur ki

303b

(1) ‘alîl ölüme sebep olur ve kulağda sağırılığa ve burun içinde (2) ve boğazda nesîm hevâyı men‘ itmekle nefesîñ ıtar olmasına belki boğulmasına (3) sebep olur ‘ale'l-ḥuşûş boğazda ziyâde ḥaṭarlıdır ki ğidâ ve devâ (4) geçmege mâni‘ olur ve ağızda dîk-i nefese ve verem marâzına ve bağırsaklarda (5) saḥc didikleri bağırsak şıyrındısına ve mafsallarda veca‘-ı mefâşıla belki tedbîrlerinden (6) zevâle mü’eddî olur **ḥıfzu'l-‘ayn** pes ‘alîlîñ gözlerine ibtidâ’ en summâkı (7) ıslanmış gül şuyına bir miqdâr kâfûr zamm idüp sâ‘at-be-sâ‘at damladalar (8) kâfûr zamm olunmuş yağmur şuyı tâze kişnic şuyı nariñ iç kabuğı şıkindısı (9) daḥı anlarıñ gibidir başka başka taḫtîr olunur. Kezâlik işmid didikleri (10) İşfahânî süre ki gâyet ğubâr olmuş ola yanmış kişnic şuyında ısladup (11) süzeler ve kâfûr zamm idüp taḫtîr ideler. Şeyḥ ibtidâ’ en kişnic şuyunda (12) mürri didikleri ‘aselî şey’ ve summâkı ısladup süzdükden şoñra bir miqdâr (13) kâfûr zamm itmekle gözlerine çekeler dimişler murâdları taḫtîrdır kaçan göz (14) gözlerinde ziyâde ḥumret yâḥûd büşûr ‘arîz olsa işmidî gül şuyı (15) ile ḥall idüp kâfûr ile ṭamladalar. El-ḥâşıl eşyâ’-yı mezkûreden her kanğısı (16) mümkinu'l-ḥuşûl olursa anı isti‘mâl ideler. ve bu şâfi daḥı ibtidâ’ından intihâsına (17) varınca göz kapaklarına her bâr ṭılâ eyleseler gözleri şıyânet ider.

304a

(1) **şıfatı** ḥavlan-ı Hindî. ‘anber. aḳâkıyâ şıyâf-ı mâmişâ her birinden birer (2) dirhem aḥz olunup yarım dâniḳ za‘ferân zamm ile şâflar düzeler (3) ḥîn-i ḥâcetde kişnic şuyı ile ezilür. Seyyid İsmâ‘îl göziñ (4) üzerine kuruşundan göziñ cirmi miqdârı taḫte bağlamak daḥı yazılmışdır (5) altına bez pâresi koyup üzerinden bağlayalar. ve daḥı ‘alîlîñ elleri içine (6) ve ṭabanlarına kına urmak göz muḥâfâza bi'l-ḥâşşa mücerrebdır. Bir miqdâr (7) za‘ferân ve kâfûr daḥı zamm olunup sirke ve gülâb ile ḥamîr olur (8) **ḥıfzu'l-üzn** her bâr kulağlarına mersîn yağı anıñ mişilli (9) bârid ve kâbız yağlar taḫtîr olunur. ve her ‘illetde kulağa bir (10) şey’ damlatmak lâzım ola ılıcaḳ olmak gerekdir **ḥıfzu'l-enf** burunlarını (11) muḥâfâza içün her bâr gül şuyı ile sirke istinşâḳ ideler yalnız (12) sirke çekmek daḥı kâfidir mâmişâ şıyâfı. ve şandal saḥḳ olunup (13) kuruḳ rubbı ve sirke ile ṭılâ olunmak daḥı enfa‘dır **ḥıfzu'l-fem** (14) **ve'l-ḥalk** ağızlarını ve boğazlarını ḥıfz içün ibtidâ’ en ekşi nar (15) şuyı. Maşş itdürüp çekirdegini daḥı çignedeler. ve ekşi tûtı daḥı (16) kezâlik maşş itdürüp rubb ile ğarğara itdüreler yalnız şovuk (17) şu ile ğarğara itmek daḥı enfa‘dır **ḥıfzu'r-riye** ağız ve boğazda ḥıfzında

304b

(1) ekşeriyā haşhāş yazılmışdır. Seyyid İsmā'îl aña meyl eyleyüp eyleyüp eger ṭabī' at (2) yumşak ve ḥarāreti kavī olmazsa şeker ile tere yağı virilür. Eger ḥarāret-i (3) şedīde olursa bādām yağı ve şeker ile karnıyarık lu' ābı virilür eger ṭabī' atında (4) līnet bulunursa zamğ-ı 'Arabī. ve bādām içi. ve nişāsteden her birini kavrurup (5) yine kavrulmuş karnıyarık lu' ābı ile vireler dimişler. **ḥıfzu'l-em'ā** (6) bağırsaklar ḥıfzında lāzım olan ishālden muḥāfaza gerekdir ki mādde-yi fesāda (7) anıñ iç yüzini şıyırmaya 'ale'l-ḥuşuş emrāz intihā bulacağı maḥallde ziyāde (8) şıyānet lāzımdır. Ol zemān muḥaddemā zıkr olunan kavābızı vireler. Eger daḥı (9) aqvāya muḥtāc bulunursa kavābızāt ma'lūmdur **ḥıfzu'l-mefāsil** (10) mafşallarıñ muḥāfazası daḥı anlara mādde dökülmesün içün üzerlerine ba'zı (11) müdāvāt tılā eylemek ile olur bu tedbīr yine Seyyid İsmā'îlindir şandal (12) şıyāf-ı māmīşā gül korusı her birisi saḥk olunup bir miqdār kāfūr (13) daḥı zamm itdikden şoñra sirke ile tılā olunur **ıslāh-ı büşürāt** (14) **cüderī ve'l-ḥaşbe** kaçan çiçek temām çıksa ve nuzc bulsa ruṭubetini (15) giderüp yirlerini oñultmağa ve āşār-ı izāleye taḳayyüd olunur. Ammā temām (16) çıkdığı şüretde ḥarāret aşağı kōmayup 'alīlīñ izṭrābı mündefi' olmazsa (17) ve nabz ve nefes ḥālet-i ṭabī' iyyesi 'avdet itmeyüp çıkan büşürāt daḥı rediyye

305a

(1) olsa ol ḥinde lāyık olan büşürātıñ nuzcına taḳayyüd olunmayup (2) 'alīlīñ daḥı mizācı ile muḳayyed olalar. Eger 'alāmet-ḥiz nümāyān olursa (3) büşürāt aḥvāline sā'ī olup muḳaddemā mesāmmāt içülüp tizce çıksun içün (4) buğ virildigi gibi. Bu def'a daḥı hem baḳıyyesi çıksun ve hem pişsün içün (5) buğ virilür. Ol ḥuşuşda papadya. ve iklīlül-melik. ve benefşe yaprağı ve ḥatmī (6) yaprağı. ve buğday unı kepeginden cümlesi yāḥūd kängısı ḥāzır bulunursa kifāyet (7) miqdārı şu ile ṭabḥ idüp 'alīle buğ vireler. Tā ki ol büşürar yaşlık (8) kabūl itmekle nuzc ḥāşıl eyleye. Ba' dehu kurutmasına ihtimām ideler. El-ḥāşıl (9) ol büşürāt bi-temāmiḥā çıkup yedi günü daḥı tecāvüz itmiş olsa anlarıñ iriñlenmişlerini (10) altun igne ile deşseler. ve bir yumşak bez ile āheste silüp pāk ideler. Ba' dehu (11) gül suyna bir miqdār kāfūr mezc idüp üzerlerine saçalar. ve daḥı (12) kuruğıcı şey'ler ekeler eşvābınıñ içinde bedenine tütsi vireler. Eger (13) yaz faşlı ise gül korusı. ve mersin yaprağı. ve şandal. ve anlarıñ mişilli (14) ola. Kış eyyāmı ise sūsen yaprağı. ve ılığın. ve anlarıñ mişilli ola (15) lākin tütünleri 'alīlīñ ağzına ve burnına gitmekden şaḳınalar. Eger ol (16) büşürarlarıñ maḥalli yara olursa üzerlerine gül korusı. ve şabır. ve günlük (17) ve lenezūt ve [iki] kardaş kanı meşūkları ekeler. ve eger büşürāt çok ise gül korusı

305b

(1) yāḥūd tarıyı saḥk idüp 'alīli üzerine yaturalar. Arpa unı (2) daḥı nāfi' dir. yaz faşlı olursa 'alīli ince kum üzerinde uyutmak (3) ziyāde nāfi' dir dimişler. Eger beşre oñulmağda 'ışyān iderse tuzlu şu (4) 'ilāc-ı kāfīdir. Ammā iriñlenmiş ve ince derisi şoyulmuş olan yirler tuzlu şey' (5) toḳundurmak mümkün olmamağla anıñ gibi büşürāta gayrı şey'ler ile ve kārḥa (6)

olan yirler ḵurudıcı merhemler ile mu‘ālece olunup anlarıñ mā‘adāsına tuzlu (7) ş̱u tedḇir olunur. Ṯarīķi budur ki ḵabuĝı çıķmıř mercimek. ve g̱ul ḵurusı (8) ve ılĝın aĝacı ḵabuĝı her birinden vāfirce aḥz idüp kifāyet miķdārı (9) ş̱u ile ṯabḥ olunduķdan ş̱oñra ol ş̱uya bir miķdār milḥ-i enderāñi mezc olunur (10) ve içine bez p̱arçeleri batırılup ḵarḥa olmayan yirlere ḵonur. Bu tedḇir (11) daḥı g̱üç oñulan cüderī ve ḥařbe ‘ilācında muḥtār-ı eṭibbā ve kibārdır **ş̱ıfatı** (12) beyāz g̱ul yapraĝı ḵurusı yüz dirhem ve ş̱ebb-i Yemāñi. ve milḥ-i enderāñi otuz dirhem (13) cümlesini ayru ayru saḥķ itdikden ş̱oñra bir yire cem‘ idüp g̱ul ş̱uyı (14) ile ḵarḥa olmayan maḥallere ṯılā olunup iki s̱ā‘atden ş̱oñra muḥaddem zıkr (15) olunan maṭbūḥ ile ĝasl olunur. Ammā bu tedḇir ş̱ıbyāñıñ ĝayrıda a‘māl (16) olunup anlara ıztırāb vermeyecek ṯılālara muḥtācdır. Eger cüderī (17) ḵabuķlanup altında iriñ ḵalmaz ise aña münāsib yaĝlar ṯılā olunmak ḵāfidir

306a

(1) g̱ul ve benefşe ve fustuķ yaĝları gibi ednā yüzde olanlara fustuķ yaĝı ṯılā (2) olunmak daḥı ensebdir. Eger üzerleri ḵabuķlanup altında ruṭubet müctemi‘ (3) olmuş bulunursa yaĝdan ictināb lāzımdır ol ş̱üretde üzerlerinden (4) bir ṯarīķ ile ḵabuķlarını ḵaldırup ruṭubetini ḵurudıcı ẕerūrlar ekeler (5) ol ḥuřuřda şabır. ve mür-i řāfī. ve zerde-çub. ve mürdeseng her ḵanĝısı olursa (6) muḥkem saḥķ olunup ekilür. ve eger ḵarḥa olursa ḵāfūr merhemi ‘ilāc-ı ḵāfidir (7) **ḵaṭ‘-ı āřār-ı cüderī** çiçek ĝā‘ilesi mündeñi‘ olduķdan ş̱oñra gövdede ḥuřuřen (8) yüzde bākī ḵalan āřārını gidermek içün eṭibbā bāb-ı ẕinetde müfreden ve mürekkeben (9) vāfir ṯılālar yazmışlardır. Anlardan bu maḥallde Ḥācī Pařa merḥūmuñ ta‘dād itdiĝi (10) bunlardır ‘**amel** koyun kemiginiñ muḥrıķı yāḥūd çürümüşi ve zerāvend-i ṯavīl (11) ve ḵamış ḵöki. ve ḥabbu'l-bān. ve ḵuř. ve yaĝlardan süsen. ve bān. ve fustuķ yaĝı (12) yabān eřeginiñ iç yaĝı. ve ḵaz. ve ördek yaĝları. ve řıĝır ve keçi ödleri- (13) dir ki cümlesi ol ḥuřuřda nāfi‘ olduĝı kibārıñ yazdıķlarından bilinür. ve anlardan (14) her biri müfreden ve mürekkeben isti‘māl olunur. Murād olanlarını aḥz ve saḥķ idüp (15) zıkr olunan yaĝlar ile her aḥřam ṯılā ideler. ve ĩresā benefşe ḵurusı (16) kaynamış ş̱u ile ĝasl idüp tekrār i‘āde olunmaĝa muḥtācdır (17) ki te‘ş̱iri nümāyān ola. Naşır Ṯusī Tansūķ-nāmesinde incüyi ḵurumuş

306b

(1) ḵamış ḵöki ile ‘ale's-seviyye saḥķ eyleyüp ‘avret südi ile ṯılā ideler (2) üç def‘ada ol āřār-ı kerīheyi izāle ider dimişdir. Nāmıķu'l-ḥurūf (3) faķīr ol ṯılā-yı laṭīfī bād-zehre müte‘allik olup řifā‘iyye ile müsem mā olan (4) risālemi taḥrīr eřnāsında kitāb-ı mezbūrda görüp tařdīķ itdiĝim ecilden (5) risālemde ancaķ aḥvālinde beyānında derc itmişimdir. Me‘mūldur ki yazıldıĝı (6) üzere isti‘mālne iķdām idenler āřār-ı laṭīfini müşāhede ideler v'allāh- (7) u'l-muvaffaķ ve'l-mu‘īn **el-ḥumeyķā** çiçekden bir nev‘ olur ki seyrek çıķar ve ayrı (8) olur aña ḥumeyķā dirler rengi daḥı beyāz olur. Gāḥ olur řol mertebe (9) azacaķ

zuhûr ider ki şayılmağ mümkün olur. A' rāzı dağı hafîf olur (10) hummâsı olmaz 'alîlîñ aḥvâli muntazam olmağla her vechle selîm olur (11) zîrâ az çıkması mâddenîñ kılletine ve büyümesine ve beyâz oldığı ṭabî'atın (12) istîlâ ve kuvvetine delâlet ider. Hattâ a' rāzı hafîf olduğundan nâşî (13) evvel emrden cereb-i raṭb ya' nî şulı uyuz olmağ tevehhüm olunur 'ilâcî (14) nev'-i evvelde yazıldığı üzere kemâlin buldukda igne ile deşüp üzerine (15) kûrudıcı şey'ler ekeler. Bunda faşda ihtiyâc bulunmaz. Ancak hevâ (16) cihetinden fuşûlûñ iktizâsına göre şıyânet ve ekl ve şûrb (17) aḥvâlinde hummayât lâzımdır. 'ale'l-ḥuşûş fîhâ i' tibârî ile hem kendüsi

307a

(1) ve hem murzî'ası şıyânet olunur Allâhu'l-muvaffaḳu'l-hādî **altıncı** (2) **bâbdan dördüncü faşl** zıkr olunan emrâzdan mâ-'adâ 'âmme-i bedene (3) vuḳû'ı mümkün olan evrâm ve büşûr ya' nî şişler ve çibanlar ve sivilceler ve anın (4) esbâb ve 'alâmât ve mu'âlecâtı beyânındadır. Ma' lûm ola ki verem a' zâ-yı (5) insândan bir 'uzva aḥlât-ı erba'adan ve mâ'ıyyet ve riḥiyyetden bir şey' (6) muşabb olmağla ol 'uzv miqdâr-ı ṭabî'isinden ziyâde olmağla dirler (7) büşûrât anın küçükleridir pes anların mâddeleri aḥlât-ı erba'a ve (8) mâ'ıyyet ve riḥiyyetden olur ammâ yalnız bedenden ḥâdiş olduğu nâdirdir ki (9) Şeyḥ-i re'îs anı Kânûnda Kitâb-ı Râbî'den üçüncü fennden evvelki maḳâlede (10) yazmışdır. Ancak evrâmdan bir veremde yâ beşrede ol mevâddın kanğısı (11) gâlib olursa aña nisbet olunur. Nitekim mâddesi muṭlak kan olana (12) filiğamûnî ve şafrâ olana humret dirler ammâ şırf kan şırf şafrâ (13) olmayup ikisinden mürekkeb olduğu şüretde kanğı taraf gâlib (14) olursa aña nisbet olunup kan gâlib olduğda filiğamûnî (15) humret ve şafrâ gâlib olduğda humret-i filiğamûniyye dinür evrâm (16) ve büşûr aḥvâli icmâlen bilindikden soñra ma' lûm ola ki 'uzv-ı vâhîde (17) maḥşûşa olmayan emrâzdan dağı kütüb-i mu'teberede maşûr olup

307b

(1) şühret-şî'âr olanları kırk 'adedi mütecâviz olup kimi hafîf ve selîm (2) ve kimi şedîd ve redî ve ba' zısı emrâz-ı şa' beden olmağla müzmin olup (3) ve ba' zısı dağı sehlû'l-'ilâc olur bâ-yı vech-gân bu faşda anlardan (4) ekşeriyyâ şıbyânda bulunanları beyân olundu **el-büşûrât** gâh olur (5) şıbyânın bedenlerinde çiçek ve ḥaşbenîñ gayrı kırmızı ve siyâh ve beyâz (6) sivilceler 'arız olur. Sebebi kanlarında ruṭubât çok olmağla galeyân (7) eyleyüp fazlası zâhir-i cilde mündefi' olduğıdır anıñçün yaz günlerinde (8) zuhûr ider. Yâḥûd ṭabî'atları kavî olmağla bedenlerinde ḥâşıl olan mâdde-yi (9) rediyyeyi zâhir-i cilde def' eylediği ecilden ḥâdiş olur pes ol büşûrât (10) gâh olur bütün bedende zuhûr idüp. ve gâhî ba' zı a' zâda ve başda (11) ve yüzde zâhir olur. Bâ-yı vech-gân bunların dağı siyâh olanı (12) yaramazdır. Zîrâ mizâc-ı ṭabî'ıyyelerinden ba'id olan ihtirâka delâlet ider (13) kırmızı olanı aña nisbet eslemidir. Eger beyâz olursa bi'l-küllîye (14) selâmeti müş'irdir. Kanğı levnde olursa olsun ṭabî'at mâdde-yi rediyyeyi (15) zâhir-i cilde def' eylediği ecilden gâhî

ol büşüratın çıkmasında (16) menâfi‘ -i keşîre hâsıl olur. Nisvânın ve ‘avâm-ı nâsın rūhiyye itlâk (17) itdikleri ol büşüratdan kırmızı olup başda ve yüzde zuhûr

308a

(1) idendir zîrâ kütüb-i tıbbda rūhiyye nâmiyla başka büşürât bulunmamışdır (2) andan mâ-‘adâ ‘avâm aña ne cihetden rūhiyye dirler aña dağı zafer bulunmayup (3) bu mertebe beyân ile iktifâ olundı **el-‘ilâc** cümlesinin ‘ilâcî şabîye (4) hacâmet olunup murzi‘ asının gıdâsı ıslâh olunduktan sonra (5) büşüratı kurdıcı şey’ler ile ğasl olunur. ve murzi‘ asının tabî‘atı (6) müleyyin ve müberrid olan müdâvât ile telyîn olunur. Ez-cümle ‘ale’r-rîk. ve uyku (7) mahallinde erik şarâbı yâhûd nîlûfer şarâbından bir miqdâr-ı kifâyet isti‘ mâl (8) itdirmek münâsibdir birkaç gün müdâvemet itdireler. Eger şabînin (9) harâreti ziyâde olursa murzi‘ aya virilen müleyyine ayva çekirdegi ve bezr-i (10) kaşûnâ lu‘âbları dağı zamm oluna ki südi şabîye devâ ola. ve şıbyânın kendüsine (11) murzi‘ asının südi ile bir miqdâr tabâşîr virilmek nâfi‘dir. ve eşyâ’-yı (12) müteceffife ile ğasl itmek huşûşında beyâz ve siyâh olan büşürât nuzc (13) buluncaya dek kendi hâline terk idüp nuzc bulduktan sonra sakı (14) itmek nâfi‘dir. Ammâ siyâh ve kırmızı olanların nuzcına te’sîr olunmayup (15) her birini igne ile deşeler. Ba‘dehu bir eşyâ’nın maṭbûhı ile ğasl (16) ideler **şifâtı** gül kuruşu. ve mersîn yaprağı. ve maṣṭakî ağacı yaprağı (17) cümlesi ‘ale’s-seviyye ola. ve bu mezkûrâtın yağlarını dağı tılâ ideler

308b

(1) her kağısı olursa nef’leri mücerredir eger ol büşürât birbirine (2) ulaşmak ile qarḥa olursa isfîdâc merhemi süreler gâh olur qarḥa (3) olduğu şüretde bal şuyına bir miqdâr naṭrûn katup anıyla muḳaddem (4) yıkağa muḥtâc olur onların ile oñulmazsa bûrak didikleri (5) şey’in şuyını süd ile qarışdırup anıyla yıkayalar eger ol qarḥalar (6) şabînin beşeresinde bulunursa merhemden muḳaddem mersîn yaprağı ve gül (7) kuruşu ve ayrık ve maṣṭakî yaprağı maṭbûhı ile ğasl idüp ba‘dehu (8) merhem süreler ve her bâr merhem tâzelenmek murâd olduḳda ol maṭbûhât (9) ile tekrâr ğasl olunur ol güne ‘amel her kesin ma‘lûmlarıdır v'allâh- (10) -u'l-muvaffâk ve'l-mu‘în **sa‘fe** yüzde ve başda çıkar bir nev’ sivilcelerdir (11) ibtidâ’ en kırmızı ve müteferrikan zuhûr idüp. Ba‘dehu birbirine ulaşur (12) ve qarḥalar olup üzerleri kabuḳlanır. Türkîce aña çakmak dirler (13) ekseriyyâ şıbyânda zuhûr ider bedenlerinde ruṭûbet-i faḫliyye çok (14) olup a‘zâları za‘îfe buḫarları keşîre olduğu için anlarda (15) çok çıkar. ve ol qarḥaların ba‘zısında irin akar anın (16) sebebi ruṭûbât-ı faḫliyyenin fesâdıdır. Ol cinse şîrpenc (17) dirler **el-‘ilâc** şıbyânın baldırlarından kulakları ardından

309a

(1) hacāmet idüp sūd emerse murzi' asınıñ gıdāsını ıslāh ideler (2) ve eger kendi ta'āma alışmış ise tatlılardan ve tuzlılardan ve et (3) kısmından men' idüp hafif gıdalar vireler ve şaf ile yāhūd helile (4) ve šāh-tere maṭbūhları ile telyin ideler ve ol qarhaların üzerine (5) ibtidā'en bu tılayı uralar **şıfatı** mürdeseng. ve zerde-çüb. ve nar (6) kabuğı ve hınnā cümlesi meshūken gül yağı ve sirke ile maḥlūt kılınur (7) ba' dehu bu tılaya müdāvemmet ideler **şıfatı** zerde-çüb. Acı bādām (8) cüllenār. Çam şakızı kırtās-ı muḥrık. Maızı mersin yaprağı. İresā (9) akākıyā kınıl cümlesi saḥk olunup evvelki gibi gül yağı ve sirke (10) ile mezc olunur. Hācī Paşa merḥūm qurūh-ı mezkūreniñ ekseriyyā sıbyānda (11) bulunduğu beyāndan soñra eger mürāhiḳde bulunursa cimā'dan ziyāde (12) ictināb lāzımdır dimişler. Başda çıkan qurūhıñ bir nev' i (13) daḥı kuru olup içinde kireç gibi şey'ler ḥāşıl olur. Üzerinden (14) beyāz kabuğı dökilüp aña sīn-i mūhmele ile sürç dirler. ve bir nev' i (15) daḥı yaş olur. Ammā başıñ derisini deler ifsād ider. ve içinden (16) irinler akar aña şehdī dirler. Şehd Türkice gömeç balı dımeḳdir (17) anıñ gözleri içinde bal ne şekl tıurursa ke-enne bunuñ daḥı

309b

(1) iriñi anıñ gibi olur. ve bir nev' ine daḥı igne başı dirler saçlarıñ (2) diblerinde mesāmmātıñ kendilerinde ḥāşıl olur şehdiden küçük (3) qarhalardır içlerinden et şuyı gibi ruṭubet akar. Başınıñ kılları (4) igne gibi toḡrı tıurur sebebi ḥıltı-ı balḡamī-i būrakīdir ki fāsıd kan (5) ile muḥtelit olmuştur. Anıñ ḡalīzi deriniñ altında muḥtebes olup (6) raḳıḳ ol deliklerden taşra akar. Bu üç nev' den her ḳanḡısı bir şabīnin (7) başında çıkarsa Türkice aña kel dirler **el-'ilāc** sürç didikleri (8) qurūhıñ sebebi miḳdār-ı yesir-i sevdā ile muḥtelit ruṭubet-i ḥarife olmaḡla (9) 'ilācı mümkün oldıḡı mertebe ol ḥıltı istifāḡa sa'y idüp ve mizācını (10) murattıḳ gıdā ve ḥammām ile tartıbe sa'y ideler. Ba' dehu ḥatmī tuḥmını ve kettān (11) tuḥmını benefşe çiçeḡi ile ḳaynadup ve dā'imā anıñ ile ısıcaḳ ısıcaḳ ḡasl (12) ideler döyecek miḳdārı ısıcaḳ ola. ve ḳabaḳ yağı. ve benefşe (13) ve nılūfer. ve tatlū bādām yağlarından ḳanḡısı olursa her ḡasl itdikçe (14) tılā ideler. ve burunlarına daḥı çekeler ki dimāḡlarını tartıḳ eyleye (15) eger yübūset ve şalābeti ziyāde olup tedbīrāt-ı mezkūre te'sir itmezse (16) üzerini ustura ile ḥakk idüp ba' dehu kırmızı merhem uralar sülūk (17) urulmaḳ daḥı ol 'illetiñ 'ilācıdır taḥammülüne göre bir iki sülūk

310a

(1) urulup ba' dehu tedbīrāt-ı mezkūre ile 'amel ideler şehdiniñ 'ilācı (2) daḥı sürçide zıkr olundıḡı gibi ola sebebi olan ḥıltıñ (3) mehmā-emken istifāḡına ve gıdāsına taḳayyūd olunduḡdan soñra (4) tılā ḥuṣūşına sa'y ideler. ve bu 'illetde şabiye hacāmet daḥı olunur (5) kezālik ru'usu'l-ibre 'ilācında daḥı hacāmet idüp ba' dehu ol (6) ol kılları anıñçün sāhte olmuş ince kelbeteyn ile yolalar ve üzerine (7) sirke ile şışe ḳoyup ruṭubetini maşş ideler. Tā ki ol kıllarıñ (8) diplerinden yağ gibi şey'ler çıkmaḡla fuḫl-ı dimāḡiyye tenḳiye birle (9) zīrā dimāḡ kendi yaḡa beñzemek ile gıdāsıda dem-i desemī. ve faẓla- (10) sıda yaḡa

teşbîh olur. Ba‘dehu tūtiyā ve mürdeseng ve iklīmiyāyı (11) gül yağı ve sirke ile terbiye eyleyüp üzerlerine tılā ideler müdāvemmet (12) ile me‘mūldur ki mūndefi‘a olup ‘alīl ol ‘illet-i şa‘beden hālāş (13) ola. ve bir nev‘ine daḥı tīnī ya‘nī encīr çıbanı dirler degirmi ve katı (14) çıbanlardır üzerleri kırmızı ve içleri encīr çekirdegi gibi dāneler (15) olur sebebi ruṭūbet-i ḡalīze-i muḥrīkadır anıñ daḥı ‘ilācı zıkr (16) olunan müdāvāt ile olur. ve bir nev‘i daḥı başlarını tırāş itdikde (17) zūhūr ider kırmızı būsūrātdır sa‘fe-yi ḥamrā dirler. Yüzde daḥı çıkar

310b

(1) ‘avām anı berberin usturasına isnād idüp kılaḡulı imiş dirler (2) anıñ ise mādde-i dem-i ḡalīze ve fāsiddir. Ol maḡallde andan neş‘et (3) ider ‘ilācı şıbyāna ḥacāmet ve büyüklerde alın ṭamarından faşd ve ishāl (4) ile olur. Ḥattā dudāḡın iç yüzünde olup cehārrek itlāk (5) olunan ṭamardan kan almak daḥı yazmışlardır ba‘dehu kayrūṭīye müdāvemmet (6) ideler **şıfatı** söḡüt yapraḡı. ve ḥaṭmī. ve ebeḡümeci şuları ile ṭabḡ (7) olunmuş benefşe yaḡını saḡḡ olunmuş deñiz köpüğünü. ve yanmış şādef (8) küli. ve ḡatır boncuḡı küli ile mezc ideler. Bunlardan mā-‘adā her biri (9) içün envā‘ zīmādāt. ve atliye mufaşşālātda mezkūrdur. Bu maḡallde bu (10) miḡdār ile iktifā olundu **el-ḡuded ve'l-‘uḡde** bunlar daḥı ekşeriyyā şıbyānda (11) zūhūr itmekle beyāna taşaddī olundu. Ḡuded ḡuddeniñ cem‘idir Türkīce (12) bezler dimekdir bu maḡallde murād ḡayr-ı ṭabī‘ī olanıdır ki ekşeriyyā bez (13) olan yirlerde zūhūr ider bez gibi katı şişlerdir mādde-i daḥı ekşerī (14) balḡamī olmaḡla bürūdet ve yübūsetden mūn‘aḡid olur. Anıñla sil‘a didikleri (15) şişin farkları budur ki ḡuddeniñ çoḡı funduḡ miḡdārı olup (16) cevz miḡdārı olduḡı nādirdir. Ammā sil‘a funduḡdan ḡarpuz miḡdārına (17) varınca büyür. ve anıñ deriden mā-‘adā içeride başka bir ḡilāfi daḥı

311a

(1) olur [...] anıñ bir nev‘ine (2) daḥı ūzīmā dinür. Saḡīrūs didikleri ziyāde katı olan (3) şiş daḥı başdadır. Ḥāşılı ḡudde didikleri ‘aynī ile bez gibi (4) katı olur. Bir güne veremdir ve ziyāde büyümez mādde-i çok döküldüḡi (5) şūretde yanında biri ve ikisi daḥı zūhūr ider. ve ol ‘illet şıbyānda (6) çok olur aña ‘avām bez şişi dirler ‘**ilācı** ḡālīş dāḡliyyūn (7) merhemi zīmād ideler. Ḥıyārşenber balını sūsen yāḡūd papadya yaḡı ile (8) mezc idüp tılā itmek daḥı ‘ilācıdır. Ḳurşundan sāḡte olmuş (9) ince taḡte baḡlamak mümkün olan yirlerde bulunursa ḡurşun (10) baḡlamak ile daḥı mūteḡallil ve mūndefi‘ olur. Ammā dāḡliyyūn mişillü merhemler (11) ile yumşadıḡı şūretde nīşter ile yarılmāḡda ḡaṭar vardır. ‘Ārif (12) bi’t-teşrīḡ olan cerrāḡa muḡtācdır tā ki şiryān maḡallini idrāk eyleyüp (13) ḡaṭa eylemeye **fūceşlā** ḡudde nev‘indendir ancak ḡulaḡ ardında zūhūr (14) bir şişe fūceşlā dimişler ‘**ilācı** ‘aynī ile ḡudde ‘ilācıdır lākin (15) anıñçün maḡşūş zīmādlar daḥı ta‘yīn olunmuş. Birisi ḡalezūn didikleri (16) sūmüklü böceḡi yaḡup külini eski ṭuzsuz sāde yaḡı (17) ile zīmād ideler. Biri daḥı gelincik didikleri ḡayevānıñ küli sūsen yaḡı

311b

(1) ile zımād olunur. İkisiniñ dağı kıatı şış ve ğudedleri tağıtmada (2) te'şirleri mücerrebâtandır **büşür-ı ğudedi** gâh olur başda ve yüzde (3) ve sâ'ir a'zâda bez gibi ancak küçük sivilceler 'arız olur **'ilâcı** (4) nişter ucu ile yarup üzerinden süfteler içinde balgam-ı ğalîzi çıka (5) pāk ola. Ba' dehu ol maħalle muḳaddem zıkr olundığı gibi ḳurşun bağlayalar (6) tā ki ğayrısı çıkmayalar **el-'uḳad** 'uḳad dağı 'uḳdeniñ cem'idir 'uḳad (7) luḥūm-ı ğudediñiñ ğayrı ba'zı a'zâda mādde cem' olup yumrulanmağa (8) dirler. Ba'zısı riḥî. ve ba'zısı laḥmî olur miḳdârları dağı ekşeriyyā (9) funduḳ. ve cevz cirminde bulunur 'uḳdelerdir. Riḥî olanlar ekşeriyyā (10) el. ve ayak üstlerinde ve alın mişillü etden ḥâlî olan yirlerde zuḥūr iderler (11) anlarıñ üzerine parmak ile başdıkda tağılur ğā'ib olur. Ba' dehu (12) yine yirine gelüp yumrulanur ve riḥî ta'bîrimiz laḥmî muḳâbili olmağla (13) riḥîde sâ'ir aḥlât bulunmağa menâfi' degildir. Zîrâ ol şûretde 'uḳdeniñ (14) veca' ve elem bulunursa māddesinde mülûḥat ve bûraḳiyyet vardır. (15) ve eger veca' bulunmazsa çig ve ğalîz mādde muḥâlata eylemişdir. **'ilâcı** (16) veca' ve elem bulundığı şûretdir 'ilâcı el ile ve ağaç pâresi ile muḥkem uralar (17) ḥattâ eczâ'sı biri birinden müteferriḳ olup yaşıllana ba' dehu ḥavlân-ı Hindî

312a

(1) ve şabır ve aḳâkıyâdan birer miḳdâr aḥz idüp balıḳ tutḳalı ile mezc (2) itdikden şoñra üzerine zımād ideler. ve dağı üzerine (3) ḳurşun bağlayalar müdâvemeti ile tağılup maḥv olup gider eger (4) ol 'uḳde ḳurşun bağlamaḳ mümkün olur maḥallde bulunmayup yâḥūd (5) veca'ı bulunmağla elem-âlūd ise lâyıḳ olan ibtidâ'en müsekkîn ve muḥallil neṭûlât (6) ile veca'ını teskîn ve 'uḳdeyi irḥâ ve telyîne sa'y idüp ba' dehu zıkr (7) olunan zımâdı uralar. Bu neṭûl dağı ol ḥuşûşda mücerrebdır (8) **aḥlâtı** İresâ. ve ḥaṭmî köki. ve zûfâ. ve iklîl'l-melik. ve kettân tuḥmı (9) ve papadya. ve dövülmiş kırtım tuḥmı her birinden kifâyet miḳdârı 'ale's-seviyye (10) aḥz ve taḃḷ olunur. Eger ol 'uḳde laḥmî olursa anıñ māddesi (11) laḥm-i ğudedi cinsine müstaḥîl olup her ḳanğı 'uḳde olursa (12) olsun ḥâdiş olur. ve cirmi şe'âlîl ya'nî Türkîce sigil didikleri (13) şey' gibi kıatı bir 'illetdir. Ba'zı eṭibbâ ez-cümle kibâr-ı ḥuzzâḳdan (14) İbn Şâdıḳ 'aleyhi'r-raḥme Mülâḥḥaş-ı Mesâ'il-i İbn Cüneyn şerḥinde 'uḳdeniñ (15) bu nev'ine sil'a dinür dimişler. Ammâ sil'a gitdikçe büyür lâkin 'uḳde (16) büyümeyüp miḳdârı cevzi tecâvüz itmedigi cihetden sil'anıñ ğayrı olur (17) ammâ yarup çıkarmaḳda sâ'ir tedbîrde 'ilâcı aynî ile sil'a 'ilâcı

312b

(1) gibidir zîrâ eger bedende etli yumrular bulunursa 'ilâcihâ ichâr (2) ḳā'idesi üzere âlet-i ser-tîz ile yarılup iḥrâc olunur çıkan (3) şey' güyâ mün'aḳid olmuş bir pârçe etdir. Eger anıñ mişilli olmazsa (4) siñir. ve veter. ve şiryân. ve ṭamar kesilmesi ḳorḳusundan iḥrâcında

hatar (5) olmağla müleyyin zımâdlar ile def ine sa'y olunur **el-ḥanāzīr** Türkîce şıraca (6) dirler oñulması müşkil bir yaramaz marazdır. Anıñçün şıbyānda zuhūr keşir ve (7) ve luṭf-ı 'amīm-i ilāhiden yine anlara mu'ālece yeşir olmağla anıñ dahı (8) mehmā-emken māhiyyet ve mu'ālecesi beyān olundu. Şeyh-i re'īs dahı şıracanıñ (9) eslemi ve 'ilāc-pezīr olanı şıbyāna 'arız olandır ve 'ilāc-pezīr olması (10) 'asir olanı şübbānda bulunanıdır dimişler. Ol 'illete ḥanāzīr tesmiye olundığına (11) dahı vüḥ-ı 'adīde yazılmışdır ol ḥayevān-ı ḥabīş ekl ve şürbe ḥarīş (12) olmağla anlara 'urūzı keşir olduğu için tesmiye olunmuş olsa (13) yāḥūd 'illet ekşeriyyā boyunda zuhūr itmekle 'alīl başını sağ ve (14) sola çeviremediği ecilden teşbihen tesmiye olunmuş ola. Yāḥūd ol 'illetde (15) ğudde çok olup ḥanāzīrin dahı yavrusı çok olmağla dinmiş (16) ola. Hāşıl sū'-i hāzm ve tuḥmeden ḥādiş olur māddesi sevdāviye (17) mā'il ḡalīz ve bārid ve sil'a aya müşābih bir katı veremdir. Anıñçün sil'a

313a

(1) ile farkları ḥanāzīrāta ziyāde ta'alluḡ itmekle sil'a gibi her ṭarafa (2) oynamaz. ve ḥanāzīr sil'adan pekdir ḥuşūşen boyunda çıkanlar (3) ziyāde şalābetli olur. Ekşeriyyā ol miḡdār büyümeyp biri (4) biri yanında ta'addüd ḥāşıl ider nādiren büyümeḡ dahı vāḡi' olur (5) ve ḥanāzīr boyun. ve koltuḡ altları gibi luḡūm-ı rıḡveden bir maḡalḡde ḥādiş (6) olup müte'addid olduğu şüretde cümlesi bir kīse iḡṭāa ider (7) ve ḡāḡi her biriniñ başka başka kīseleri dahı olur **el-'ilāc** (8) 'ilācı ḡay' ve ishālī mümkün olur bedende bulunduğu şüretde bi-ḡadru (9) 'l-imkān ḡay' ve ishāl ile bedeni balḡam-ı ḡalīzden tenḡiye idüp ḡidālarını (10) dahı taḡlīl ve taḡṭif ideler. ve aç ḡarnına ḡareket. ve riyāzet (11) itdürüp gice ile ṭa'ām yimekten bi'l-küllīye men' ideler. Ba'dehu muḡallil (12) zımādlar müdāvemet lāzımdır ve bu 'illetde yazılan zımādāt-ı mücerrebe katı (13) çokdur. Ancaḡ bu birkaç zımād ḡuzzāḡiñ ta'yinlerindendir ki zıkr olundu (14) ez-cümle Şeyh-i re'īs ol 'illetiñ şalābetini yedi günde belki üç (15) günde taḡlīl ider diyü Cālīnūsdan naḡl eylediği terkībdir ki zıkr (16) olunur **şıfatı** ḡardal. Işırḡan dikenı tuḡmı. ve kükürd. ve zebedü'l-baḡr (17) ve zerāvend. ve muḡl. ve aşāḡ. ve zeyt-i 'atīḡ. ve bal mūmı ḡā'ide üzere merhem

313b

(1) olur **dīḡer** za'ferān ada şoḡanı ve laḡana köki ve muḡl-ı azraḡ. ve acı (2) baḡla bunları sirke ve 'asel ve zeyt-i 'atīḡ ile mezc olunur **dāḡliyyūn** (3) merheminiñ bu 'illetde ve sâ'ir şalābetde ḡāşşīyyet-i 'acībesi muḡarrerdır (4) ḡuşūşen īresā mezc olunmuş ola. Bu merhem dahı Şeyhiñ muḡtārıdır (5) **aḡlāṭı** baḡla unı. ve arpa unı. ve ördek yaḡı her birinden birer cüz' ḡanḡal (6) köki şebb-i Yemānī zift her birinden nışf cüz'. Zeyt-i 'atīḡ miḡdār-ı kīfāye (7) zift ile ördek yaḡı zeyt yaḡında zevb olunduḡdan soñra sâ'ir (8) eczā' dahı meşḡūken zamm olunur. Bunlar ile müteḡammil olursa fīḡā. ve illā nuzc (9) ve yarıcı ve akıdıcı zımādlar uralar **zımād-ı ceyyid** berri tuḡmı dört (10) cüz'. Nüre. ve naṭrūn bir cüz' bunlar bal ile mezc olunur **dīḡer** (11) ḡışşāu'l-ḡimār köki ve defne yaḡraḡı saḡḡ olunup termentīn

ile (12) mezc ola **dīger** burçağ unı. Keçi. ve koyun kığları ve acı bakla (13) ve zift ‘ale's-seviyye aḥz olunup ihtilām olmamış şabī bevlī ile (14) mezc oluna. Bu ḥuṣūṣda Şeyḥ-i re'īs bu merhem-i rūsūlūn ḳarḥa olmuş (15) şıracada te'şīr-i ‘acībini müşāhede eyledik lākin rıfḳ ve müdāvemet (16) ile ‘amel oluna diyü mu‘ālece-i mezbūreniñ te'şīrini taşrīḥ itmişdir (17) Hācī Paşa merḥūm daḥı anzerūt saḥḳ olunup bir miḳdār naṭrūn ve şu ile

314a

(1) mezc olunsa bu tevellūde şıracaya müşābih olan veremi taḥlīl (2) ider dimişler. ve ḥanāzīriñ bir nev' i daḥı münbasıṭ ya' nī deriniñ altında (3) yayılmış olup cildten taşra zāhir olmaz. Ammā māddesiniñ redā'et (4) ve ḥubşinden nāşī ḳarḥa olur. Eger ol ḳarḥa şakḳ olunsa (5) şūreti ḥām encīr gibi olur. Şıracanıñ ol nev' i ḡāyet yaramazdır (6) ‘**ilācī** ālet-i ser-tīz ile yarup çıkarup yirini daḡlaya böyle ‘ilācī (7) mümkün olur ḡayrı ‘ilāc mü'eşşir olmaz dimişler. Ammā her maḥall yarmaḡa (8) ḳābil olmadığı muḳarrer ḳābil olanı daḥı ‘ārif bi't-teşrīḥ olan cerrāḥ-ı (9) ḥuzzāḳa muḥtācdır **e's-se'ālīl** Türkīce sigiller dimekdir. ve sigil-i ma' ruf (10) sivilcelerdir ekşeriyyā şıbyānda çıkar. Birḳaç dürlü olup menkūs (11) ve müşakḳaḳ. ve müte' allıḳ. ve mismāriyye. ve mu' vecce aña ḳurūnī dirler. ve mūnaḳḳiye (12) ve ‘adesiyye tesmiye olunmuşlardır cümlesiniñ sebepleri yalnız ḥılt-ı ḡalīze ve (13) ve yābis. Yāḥūd sevdā yāḥūd muḥteliṭ ikisinden ‘**ilācī** faşd iktizāsı (14) olup şāḥibiniñ daḥı iktidārı olduğu şūretde faşd ve yā ḥacāmet (15) olunur. Eger faşd ve ḥacāmete mesāḡ olmazsa mümkün olduğu (16) mertebe müshil ve müleyyin virilmekle mādeleri tenḳiye olunduḡdan (17) şoñra üzerlerine ḳoparıcı zīmādlar urılır müshilleri daḥı

314b

(1) eṭīmūn ve ḡārīḳūn tedbīrleri olup bādām yaḡı ile ‘asel şarābı (2) daḥı içüreler. ve ḥafīf ḡidālar vireler bu zīmād kibāriñ muḥtārlarıdır **şıfatı** (3) kebere yapraḡı. ve mersīn yapraḡı. ve keçi boynuzı. ve çörek otı ‘ale's-seviyye (4) aḥz ve saḥḳ olunup sirke ve tuz ile zīmād olunur **dīger** üzerlik (5) tuḥmını döḡüp ḳına ve būraḳ ile ḥılt itdikden şoñra sirke ile zīmād (6) ide yalnız tuz ve sirke tılasına müdāvemet itmek daḥı müfīddir didiler (7) Hācī Paşa merḥūm azmide-yi mezkūreden evvel taş ile ḥakk itmek mü'eşşir (8) olur. ve dā'imā gül yaḡı ve anıñ mişillü yaḡlar tıla olunmaḳ daḥı nāfi'dir (9) didikden şoñra dumūr āleti ile. Yāḥūd ḥārr devālar ile ḳoparmaḳ (10) daḥı yazmışlar. Mollā Nefīsī merḥūm edviye-i ḥārreden tere. ve zernīḡ (11) ve ḳıly. ve zerāyic. ve südlüḡün südünden her biriniñ müfreden ve mecmū' an (12) te'şīr-i ‘acībini yazmış. ve şāriḥ-i Külliyyāt olan Ebū'l-Ferc bin Elkaf (13) ālet-i ḥadīdi. ve devā-yı ḥārrı yazdıḡdan şoñra her birini mümkün olduğu (14) mertebe iplik ile boḡmaḡa müdāvemet müstaḳillen mu'ālece olduğu göstermişdir (15) ve daḥı anıñ gibi ḥiddetli ‘ilāclar yazmışlar. Ammā zıkr olunan eşnāfindan (16) her birine münāsib olanı bilmek lāzımdır. Nāmıḳu'l-ḥurūf faḳīr ba' zısı şıbyānda (17) müteḳayyiḥa olan sınıfından mā-' adāsında yalnız bāḡ çubuḡını yaḳup

315a

(1) ucu ile dağlamak 'ilâc-ı bür'û's-sâ' a olduğunu gördüm anıñ (2) gibi âsân 'ilâcları çokdur. Müteḳayyihâ olan zıkr olan zımâd ile (3) mündefî'e olur. Ya'nî kimesneler daḫı her bir mevzi'inden ruḳye ve ḥavâşş (4) şeklinde ba'zı 'amel ile 'ilâc itdiği ma'rûfdur. Şıbyânda olan (5) sigiller sinn-i rehâfeti bâliḡ olduklarında min ğayr-ı tedbîr zâ'il oldukları (6) daḫı görüldi. şe'âlîl ğuddesi beyânında Necîbü'd-dîn Semerḳandî sigilden (7) bir nev' daḫı mercimek ve buğday gibi sivilcelerdir yüzde ve alında (8) çıkar 'adesiyye ve ḥıntıyye dirler kimi şarı ve kimi kırmızı olur 'ilâcları (9) ba'de't-tenḳıye mü'eşşir ḳayrûṭiler ile müyesserdir dimişler. Bu ḳayrûṭî mücerrebâtandır (10) **şıfatı** termentîn. ve erik zamḡı. mü. şeytarec her birinden 'ale's- (11) seviyye aḫz olunup termentîni gül yağı ile zevb olunur. Ba'dehu (12) sâ'ir eczâ' mezc olunur **dîger** kibrît. ve kündüs. ve bürâḳ 'ale's-seviyye (13) aḫz olunup sirke ile mezc olunur. Cemâle'd-dîn Aḳsarâyî 'aleyh- (14) i'r-raḥme ba'zı eṭibbâ mismâriyyeyi sigilden 'add itmeyüp büşûr envâ'ından (15) başka bir 'illetdir dimişler ḥattâ mesâmîr didikleri büşûr beyâz ve (16) ve degirmi olur ekşer depesi gibi olmağla mesâmîr dirler. Anlar ekşeriyyâ ayakda (17) ve ayak parmaklarında çıkup şâhibini yüritmez olur. Anı Necîbü'd-dîn

315b

(1) sigil envâ'ından 'add eylemiş didikden soñra muḳaddemâ muḥtâr-ı kibâr (2) yazılan zımâdı sigiliñ envâ' ve eşnâfına nâfi' 'ilâc-ı kâfî yazmışlar (3) v'allâhu'l-muvaffaḳ ve'l-mu'în. Ma'lûm ola ki bu maḥalle müntehî olunca çiçek ve ḥaşbe (4) anlardan mâ-'adâ ebdân-ı insâna 'âmm olan evrâm-ı şulbe ve rıḥveden (5) şıbyânda 'urûzı keşir olanları zıkr olunup mehmâ-emken mu'âleceleri (6) daḫı taḫrîr olundu. Bunlardan mâ-'adâ **dübeyle** ve **ḥurâc** ve **dümmel** didikleri (7) envâ' çıbanlar ve sereṭân ya'nî yengec didikleri sevdâvî yaramaz çıban ve anlarıñ (8) mişilli veremler. ve nüfâḫât. ve nüfâṭât didikleri. Rîḫî. ve mâ'î şişler (9) ve ḥumre. ve cemre. ve nemle. ve nâr-ı Fârisî didikleri şafrâvî beşreler. ve şerâ (10) ve mâşerâ ile müsemmâ olan 'illetler şıbyânda nâdir vâḳi' olup (11) ba'zısı 'âriz olduğu şüretde daḫı me'mûldur ki bu kitâb ḳavâ'id-i (12) nişâba intişâb iden zevât-ı sûtûde-şıfât anlarıñ daḫı bi-'inâyet-ullâh (13) te'âlâ mu'âlecelerine muvaffaḳ olup müdâvâtlarında 'usret çekmeyeler kezâlik (14) cerebiñ ya'nî uyuz didikleri marazıñ envâ'ı ve temregi ve tuzlu balğam (15) ve anlarıñ mişilli meşhûr. ve müte'ârif olan emrâz ise cümleñ ma'lûmlarıdır (16) ol ecilden bu faşlda bu miḳdâr ile iktifâ olundu. Ancaḳ âteş ve ğayrı âfetden (17) vâḳi' olan ihtirâḳ-ı a'zâ mu'âlecesi ile itmâm olundu. Zîrâ şıbyânıñ

316a

(1) kendilerini muḥâfazada ihtimâmları olmadığı ecilden ol güne vartaya (2) düşdükleri çok vâḳi' olur **ḥarḳu'n-nâr ve'l-mâ' ve'd-düñn** gâh olur (3) şıbyânıñ bedenlerine âteş yâḫûd ğâyet

ısıcağ şu kaynamış yağ (4) işâbet itmekle ol a'zâ kıbarur şîşer. ve elem ve ıztırâbı tâkât- (5) şiken beşr olup sükûn buluncaya değin 'aẓîm elem virir **feḫnâ rabbenâ** (6) '**azābe'n-nār** pes âteş işâbetinden bir 'uẓv ihtirāk vâkı' olsa (7) gerekdir ki kıbarıp içerüsi tölmağla teneffuṭ itmedin üzerine müberrid (8) şey'ler tılâ ideler. Ez-cümle gül şuyını kıar ve buz ile şoğudup kettân (9) bezini aña baturalar ve sâ'at-be-sâ'at tebdîl ideler tâ ki kıanıñ (10) hâreṭ ve telehhübini def' itmek ile mâ'ıyyetini ayırup teneffuṭ itmeye ki şulanmağ (11) andan neş'et ider ol maḥalle yumurta sürdürmek daḥı ol menfa'ati (12) virir. ve haṭṭ yazdıqları mürekkebi sürmek ise 'âmmenin ma'lûmlarıdır (13) meger ol tedbîr Câlînûsuñ ihtirâ'ı imiş ki şu ile mezc idüp (14) tılâ olursa menfa'atini ol sâ'at müşâhede olunur imiş kışnic (15) 'uşâresi. ve mercimek. Maṭbûḥı. ve gül şuyı. ve sirke her kıağısı (16) bulunursa münferiden yâ mecmû'an yâḥûd kil-i Ermenî ve ḥinnâ ile muḥteliṭen (17) tılâ olursa cümlesi nâfi'-i teneffuṭ ve dâfi'-i veca' olur. Eger ol müdâvâtı

316b

(1) kıar ve buz ile şovudsalar âşârı daḥı ziyâde görölür yağlardan (2) tere yağı ve şîrûğan daḥı nâfi'dir. Etîbbâdan ba'zısı mümkün oldığı (3) şüretde faşd ve ḥacâmet daḥı gösterilmişdir. Ammâ Necîbü'd-dîn yanan (4) yirler ta'affün ve teneffuṭ iderse faşd göstermişdir. Ğıdâları daḥı recle (5) ve 'unnâbiyye mişilli ḥafîf ğıdâlar virüp erik ve nîlûfer şarâbı (6) vireler. Ve bi-ḥasebi'l-iktizâ fâkihe ṭabḥı ile telyîn daḥı ideler. pes (7) eger teneffuṭ idüp içine şu tölarsa ol deriyi nişter ucu ile (8) yarup şuyını ağıtdıktan sonra üzerine kâfur-ı isfîdâc merhemi (9) uralar. Ve eger kıarḥa olursa nûre merhemi 'acîbü't-te'sîrdir. **Şıfatı** (10) evvelâ nûreyi yedi def'a ğasl itdikden sonra andan bir cüz' (11) ve ḥıyâṭlar ṭabâşîrinden bir cüz' gül yağı ile mezc ve merhem olunur. (12) Bu zımâd daḥı ibn Elkıfîñ Cerrâḥ-nâmesinde daḥı mastûrdur **şıfatı** (13) pazı yaprağı 'uşâresi. Ve laḥana 'uşâresi yigirmişer dirhem evvelâ kifâyet (14) miḳdârı zeyt yağı içinde beş dirhem bal mûmını erideler (15) ba'dehu ol 'uşâreleri daḥı zamm ile tılâ ideler. Tavuğ ayağı (16) külinde yapılan merhem daḥı aḳvâdır **şıfatı** tavuğ ayağı küli (17) ve milḥ-i Enderânî küli. Ve birinc unı. Ve üstübeç 'ale's-seviyye aḥz olunup

317a

(1) benefşe yağı ile mezc olunur. Ve kifâyet miḳdârı yumurta ağı (2) zamm olunup tılâ olunur **ḥarku'd-düñ** kıaynar yağ dökölmekden (3) ḥâşıl olan ihtirākıñ daḥı 'ilâcı zıkr olunan tedbîrât ile (4) olur. Ammâ anıñçün bu ḥalḥale maḥşûş 'ilâcdır **şıfatı** yumurta (5) ağı. Ve zeyt yağı. İsfîdâc her birinden kifâyet miḳdârı aḥz (6) olunup cümlesini bir şîşeye vâz' ideler. Ba'dehu vâfir çalkayalar ki (7) temâm imtizâc buluna. Ve evvel emrden bir tedbîri tılâ idüp (8) ba'dehu sâ'ir tedbîr iktizâ iderse ta'arruz ideler **ḥarku'l-mâ'** (9) şu yaḳmasında ba'de't-teneffuṭ gül şuyı ve ṭuzlanmış zeytûn (10) şuyını yazmışlardır. Ammâ ihtirāk eleminden mâ'-adâ ṭuzlu şuyıñ (11) daḥı içmesi 'alîl ḥuşûşen şabî bulunduğı şüretde ıştırâb

(12) virecegi muḳarrerdir. Hemān qarlı şuya batmış kettān bezi ḳomaḳ (13) şu ṭlā itmekle elem ve veca'ını teskīn idüp. Ba' dehu ma'hūde (14) nūre merhemine müdāvemmet ideler zemān-ı şifā-ıktirān Seyyid- (15) ü's-şakaleyn şallallāhu 'aleyhi ve sellem ṭabīb-i ehl-i Medīne olup mu'ālece- (16) sine ruḥşat-ı hümāyūn buyurılan Hāris bin Kelede-i Şekāfīniñ olḥuşūşda (17) isti' māl eyledigi devāyı eṭibbā ḳarnen ba' de ḳarnin imlā ve isti' māl

317b

(1) eyledikleri ecilden 'ilāc-ı şāfī oldığı şübhesinden müberrā olur ol ḥāzıḳ (2) edīb arpayı yakup külini yumurṭa ağı ile ṭlā ide imiş lāyık (3) olan ol mu'ālece-i nāfi' aya müdāvemmet itmekdir v'allāhu'l-muvaffaḳ (4) ve'l-mu'īn **bāb-ı sābi'** vebā ve ṭā'ūn ıtlāḳ olunan yaramaz (5) beyānındadır. İki faşlı müştemildir **faşl-ı evvel** ol 'illetleriñ ta'rīfleri (6) semāvī. Ve arzī esbāb ve 'alāmātları beyānındadır ma'lūm ola ki vebā (7) ve ṭā'ūndan her biri emākin ve biḳā' ve ḳara ve büldāndan birinde zuhūr (8) eylediginde bi-emr-illāhu'l-mülku'l-ḳadīr nev'-i beşere belki envā' ḥayevānāta (9) sārī olmağla muḥarrib-i dār u diyār olur bir dā'-i 'uḳāldir elsine-i (10) enāmda beynleri tefrīḳ olunmayup her birine 'umūm üzere vebā ve ṭā'ūn (11) ıtlāḳ olunur ammā ıstīlāḥ-ı eṭibbāda vebā cevher-i hevāya 'arız olan (12) fesād ve 'ufūnetden 'ibāretdir ki ol hevā-yı semmīyi istinşāḳ ve nefes (13) ṭarīḳi ile ḳalbde maḥşūr olan aḥlāṭa vāşıl olduğda lā-maḥāle (14) anları ifsād idüp bi'l-vāşıṭa bedende olan sā'ir aḥlāṭı (15) daḥı ifsād itmekle ḥummā-yı rediyye-i şedīde ḥādīs olup helāka mü'eddī (16) olur. ṭā'ūn daḥı yine olgüne 'ufūnetden ḥādīs olur āfetdir (17) ammā ḳıban ve sivilce maḳūlesi 'illet-i şa'be-i müstelzim olur. Ve ol verem

318a

(1) helāk yapanıñ māddesi ziyāde semmiyyet ḥāşıl itmekle mücerred vebādan (2) bā-ḥuşūş zuhūr itdikden şoñra eṭrāfi gögermek ve yā ḳararmāḳ yā- (3) ḥūd yeşillenmek vāḳi' olsa. Yāḥūd çıkdıḳdan şoñra yine (4) batsa andan ḥalāş müşkil belki mertebe-i maḥallde der-ḥāl bu minvāl (5) üzere olmağla ṭā'ūn vebādan aḥaşş olup vebā 'āmm oldığı (6) ecilden ṭā'ūn ile. Ve ṭā'ūnsuz bulunur. Ammā ṭā'ūn vebāsız bulunmaz (7) her ṭā'ūn vebādır. Ammā her vebā ṭā'ūn olmaz bu ma'nā kibār-ı muḥaddişin (8) ḳatlarında daḥı mu'teberdir. Ḥattā Celāle'd-dīn Suyūṭi 'aleyhi'r-raḥme (9) ḥāzretleri ṭā'ūn ḥaḳḳında ḥaḳḳında te'līf itdikleri risāle-i şerīfede (10) zıkr olunduğı üzere taşrīḥ itmişlerdir. Ve belde-i ṭayyibe ya'nī Medīne-i (11) münēvvereye şānih-Allāh te'ālā 'anne'l-küdūrāt ve'l-beliyyeye ṭā'ūn (12) girmeyüp vebā vuḳū'ı mümkün olduğu daḥı anı mü'eyyid olur (13) zīrā Şehriyār-ı enbiyā 'aleyhe mine's-şalavāt ezkiyā ḥāzretlerinin 'alā (14) *enḳābu'l-medīne melā'iketūn lā-yedḥulhā eṭ-ṭā'ūn ve le'd-deccāl* buyur- (15) duḳları kütüb-i mu'teberede muşarraḥdır. pes vebā ve ṭā'ūndan her ḳanḡısı (16) olursa olsun müsebbibu'l-esbābın te'ālā taḳdīr ve fermānı ile semāvī (17) ve arzī. Ve rūḥānī. Ve cismānī esbāb-ı 'adīdeden neş'et itdikleri muḳarrer

318b

(1) ve kibâr-ı eṭibbâ-yı İslâmiyye daḥı cümlesini muḳarrer ve mu‘teriflerdir (2) ve lâkin ekṣer kibâr mücerred emrâz olduğından baḥş itdikleri (3) ecilden hevânîñ ta‘affün ve fesâdı ebdân-ı insânda olan ahlâtı ifsâd itdikden (4) neş’et itdigini beyân eşnâsında ecinne ḥuşûşına ta‘arruz eyleyüp (5) ancak fesâd-ı hevânîñ semâvî ve arzî esbâbını beyân iderler. Yoḥsa ecinne (6) ta‘alluḳını inkâr itdikleri içün degildir. Zîrâ tâ‘ün ḥuşûşında (7) Şâhib-i Şerî‘at ‘aleyhi’s-şalavât ve’s-selâm ḥazretlerinden ecinne vaḥzından (8) ya‘nî dürtmesinden daḥı vâkı‘ olduğını muşarraḥ âşâr-ı ‘adîde (9) vârid olmuş iken inkâra mecâl olmadığından mâ-‘adâ ol dâ’-i ‘udâl (10) zuhûr eylediği eyyâmında ḥavâşş ve ‘avâmdan çok kimesneler ecinneden (11) nice âşâr-ı ğarîbe müşâhede eyleyüp ol ḥuşûşda ḥikâyât-ı ‘acîbe naḳl (12) itmişlerdir ez-cümle ‘Allâme-i Kureyşî ‘aleyhi'r-raḥme ḳavline i‘timâd eylediği (13) dostından ḥikâye ider **ḥikâye** ol kimesne Habeş diyârına varup (14) ahâlisi ile ülfet ve aḥvâllerine ma‘rifet ḥâşıl eylemiş anıñ naḳlı (15) üzere ol diyâr ehliniñ ekşeriyyâ vefâtları tâ‘ündan (16) neş’et ider zîrâ ol dâ’-i ‘uzmâ bilâd ve ḳaradan birinde zuhûr (17) eylese bi-emr-illâh te‘âlâ sirâyet idüp ekṣer ahâlisi ḥalâş

319a

(1) bulmazlar. Ve bir ğarîb ḥâletdir ki ol memleketden ḳanğı diyâra (2) müstevlî olsa ahâlisi ecinne ‘askerini müşâhede iderler. ‘âlem-i (3) zâhirde gelen ‘asâkir-i beşerî gibi ṭabl ve ‘ilm ve zurna ve nefîrleri (4) ve bayrakları ile gelürler imiş. Kureyşî bu ḥuşûş vâkı‘ olmaḳ üzere (5) naḳl ider. Ammâ ‘allâme teslîm itmeyüp vebâ eyyâmında fesâd-ı hevâdan (6) nâşî ol diyâr ehliniñ dimâğları fâsid olmağla ol güne ḥayâl-i (7) fâsid taḥayyül iderler dimişler. Ve lâkin ‘allâmeniñ bu reddi ‘asâkir-i (8) ecinmeniñ tarz-ı ma‘hûd üzere geldiklerini men‘dir yoḥsa eyyâm-ı vebâda (9) ecinneden müşâhede olunan aḥvâl ‘ibret-mâ’il tevâtür mertebe- (10) sinde olduğını iştibâhdır. Ḥattâ e‘âzım bilâd Anaṭolıdan (11) Anḳara ḳurbında leṭâfet âb ve hevâ ile mevşûf olup ve nâmıḳu'l-ḥurûf (12) faḳîriñ müvelledi olan Ayâş nâm ḳaşaba-yı nüzhet-fezâda vâlid-i mâcidim (13) rûḥullâh ervahhum mevsim-i vebâda bir gice bir çeşme-sâr ḳurbında (14) anlardan bir gürûh-ı enbûha müşâdefet idüp sekiz neferi (15) üzerine hücum etmekle vâfir keş-me-keşden soñra ol maḥallde yıkılup (16) ḳalmışlar ittibâ‘ı ḥaber olup eve getürdiler. Ertesi maṭ‘ün bulunup (17) birkaç günden soñra şıḥḥat-pezîr oldılar. Faḳîr ol eşnâda sinn-i

319b

(1) şıbâda idim. Ammâ vuḳû‘ı şaḥîḥ bilirüm. Ne-ûzu bi'llâh mine'l-ḥilâf ve'l-güzâf (2) el-ḥâşıl ol ‘illet-i ‘uzmâda ecinne ta‘alluḳı vâkı‘ ve muḳarrer olmağla ba‘zı (3) kibâr bu güne taṭbîḳ iderler ki eyyâm-ı vebâda elbette hevâ-yı mûḥiş (4) olur ecinne daḥı evdiye. Ve ḳubûr. Ve mevâzî‘-ı ḳutelâ mişilli mûḥiş (5) yirlerde bulunmağla maḥall-i ‘ufûnetde

cem'iyetleri muḳarrer olur ve marāz-ı (6) t̤ā'unda z̤uhūr iden envā' evrāmıñ māddeleleri elbette aḥlāṭdan (7) olup aḥlāṭda daḥı ol mertebe semmiyyet ḥuṣūliniñ esbāb-ı (8) 'adīdesi muḳarrer olmaḡla bir sebeb daḥı Ḳādir-i lā-yezālīñ ecinne t̤ā'ifesiñ (9) vaḥzları. Oldıḡı 'an-ḳarīb naḳl ve beyān olunur. Bu maḥallde su'āl vārid (10) olup mesācid ve ma'ābid miṣilli mevāzı'-ı Ḳur'ān-ı 'azīmü's-ṣān olan (11) yirler ecinneden maḥfūzedir. Anlara ne vechle vaḥz ve t̤ā'n vāḳi' olur (12) dimişler cevābı cevāmi' ve mesācid şeyāṭinden maḥfūzedir. Yoḡsa (13) muṭlak ecinneden maṣūn degildir dinilmiştir. Bu daḥı ma'lūm ola ki (14) kibār-ı eṭibbā t̤ā'ün vebādan mā-'adā ṣar' ve mālīḡūlyā miṣilli ba'zı (15) emrāzda daḥı ecinne ta'alluḡını taṣrīḡ iderler. Muḳaddemā 'illet-i (16) ṣar'da İbn Maṭrāndan naḳl olunmuşıdi. Şeyḡ daḥı muḳarrerdir. Ez-cümle (17) Ḳānūndan Kitāb-ı Şāliṣde mālīḡūlyā beyānında taḥrīr eyledikleri ma'lūmdur

320a

(1) ḥāşıl-ı kelām vebā ve t̤ā'ūnuñ semāvī ve arzī ve rūḡānī ve cismānī (2) esbāb-ı 'adīdesi olup. Lākin hevānıñ fesādı sebeb-i ḳarīb oldıḡı (3) ve āfet-i vebā ta'affūn-i hevādan 'ibāret olması müselleme ve müşbetdir. Ḥattā (4) Seyyidü's-ṣaḳaleyn ḡazretleri şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem Medīne-i münevvereniñ (5) hevāsı laṭīf olup vebāsı āḡer diyāra naḳl itmesi içün ḡayr du'ā (6) buyurmuşlardır. Ol ṭabīb-i şifā-baḡş-ı envā' aḡsām 'aleyhi's-şalavāt ve's-selāmıñ (7) Medīne-i münevvere hevāsı ıṣlāḡı içün ḡayr du'ā buyurduḡları (8) hevā gibi buḡ'anıñ daḥı emzicede te'sīri oldıḡını müşbet (9) olur. Zīrā ol 'illet-i müḡiṣe. Ba'zı diyārdan ḳaṭ'an münfekk (10) olmayup. Ve ba'zı diyārda ḳaṭ'an görölmediḡi. Ba'zısında ḡāḡ (11) z̤uhūr idüp. Ve ḡāḡi sālīm bulunduḡı hevālarınıñ fesād ve (12) ve şalāḡına. Ve ḡāḡi fermān-ı ilāḡī ile 'asker-i ecinne tasalluṭuna (13) mebnī olur. pes hevānıñ ḡıfz-ı şıḡḡat ve izāle-i marāzda medḡal (14) olup t̤ā'ün vebā daḥı zāḡir ifsād-ı hevāya isnād olunduḡı (15) ecilden anıñ aḡvālını. Ve sā'ir esbābını mehmā-emken beyāna şürū' olunup (16) esbāb-ı semāvī taḡdīm olundu **e's-sebebü's-semāvī** ma'lūm ola ki vebā (17) ve t̤ā'ün ḡudūşınıñ esbāblarından bir nev' i esbāb-ı semāvīdir ki

320b

(1) bālā-yı āsmānda seb'a-i seyyāreniñ yāḡūd 'ale'l-ıṭlāḡ kevākib-i (2) 'ulvīniñ bi-izni-ḡālīḡ 'ālem-i süflīde olan te'sīrleriniñ (3) nisbet olunmuşdur ki kevākib-i 'ulvīniñ i'tibārāt-ı ehl-i nücūm üzere (4) ḡarekātları. Ve ḡırānāt. Ve enṣārātları. Ve ṭālī' -i taḡvīl-i sitte. Ve ṭālī' -i (5) beled. Ve sā'ir ıṣṭilāḡāt ile şaḡā'if-i 'ilm-i nücūmda mūnderice (6) olan āşarları bi-emr-illāhu'l-mülku'l-ḡadīr bi't-tecribe z̤uhūr (7) ide gelmiştir. Ḥaḡīḡatını yine ḡālīḡları olan 'Allāmu'l-ḡuyūb bilür (8) celle şānuhu ve 'amme nevāluhu. Ebu'l-eṭibbādan mervīdir ki Ebīzimyā nām (9) kitābında zemānemizde Zuḡal ile Mirrīḡ ḡırān itmişıdi dir 'aḡab (10) ol resme vebā ḡadīs. oldu ki mübtelā olan kimesneleriñ naḡarları (11) ta'alluḡ iden eşḡāş daḥı serī'an sirāyet ile helāk oldılar (12) dimiş. Ve sā'ir şıḡātadan daḥı anıñ gibi menḡūldur ki

dimişler (13) ol ‘ufūnetiñ zemānı yedi ay mümtedd olup evvelā üç ay mütevālīyen (14) ol āfet her kime işābet itdi ağzından hālīş kan gelüp zāhir-i (15) bedeniniñ verem ve büşürundan bir şey’ hādiş olmaz. Ve üç günü mürūr (16) itmedin ölür idi. Üç aydan soñra mübtelā olanlarıñ ağızlarından (17) kan gelmeyüp tabī‘atları māddeyi taşra def itmekle bunlarda verem

321a

(1) ve büşür hāşıl itdigi. Lākin anlar dañı üçüncü günü temām itmedin (2) ölürler idi. Mevtāniñ keşreti şol mertebe oldı ki rubu‘-ı (3) meskūn sükkānınıñ ancañ rubu‘ı qaldı dimişler. Eflātūn (4) Hekimden naql olunur. Uşul nām kitābında kaçan Zuhal Mirrih (5) ile muķārenet eylese çok kerre vebā-yı şedīd ve tā‘ūn ve (6) ve anlarıñ mişilli emrāz-ı hābişe hādiş olur dimişdir. Şeyh (7) dañı Kitāb-ı Evvelden fenn-i şāniden ta‘līm-i şāniden tağayyürāt-ı (8) hevāniñ te‘şirātına müte‘allikā olan sekizinci faşda ol (9) huşuş beyān eyleyüp. Gāh olur kevākib-i derārī mevāzi‘-ı vāhīde (10) cem‘ olup yāhūd güneş ile ictimā‘ iderler ol cem‘iyyet (11) ve ictimā‘ı kañı iklimiñ semt-i re’slerinde. Yāhūd semt-i (12) re’slerine qarīb maħallde vāki‘ olursa ifrāt-ı sühūnet (13) icāb idüp hummā-yı şedīdeye mü’eddī olur didiklerinden (14) soñra Kitāb-ı Rābi‘den fenn-i evvelden hummayāt-ı ‘ufūniyyeye müte‘allikā olan (15) üçüncü maķālede hummā-yı vebāiyye yazdıqları maħallde fesād-ı hevāniñ (16) esbāb-ı ‘adīdesi beyān eşnāsında ol muħaķķik edīb tağayyürāt-ı hevāda (17) ‘ālem-i bālāniñ te‘şirātını taşrih idüp hevāniñ cemi‘ tağayyürātınıñ mebdē’i

321b

(1) hey’et-i felekden bir hey’etdir. Ol hey’et elbette ol tağayyürī icāb (2) ider. Biz anıñ vechini bilmeziz. Egerçi bir kavm ol huşuşda min ğayr-ı (3) delīl ma‘rifet iddi‘ā iderler anlarıñ iddi‘āları ‘abeşdir belki bize (4) ve size vācib olan tağayyürātıñ esbāb esbāb-ı ‘adīdesi oldıgını bilüp ol (5) esbābdan eşkāl-i semāviye sebep ba‘idī. Ve aħvāl-i arzīye sebep kurbī olmañ (6) üzere taşdıñ itmek vācibdir. Kuvā-yı fa‘āl-i semāviyye ve kuvā-yı (7) münfa‘il-i arzīyye hevāniñ şiddet ile tartībini ve ta‘affünüñ icāb eylese (8) ol hevāya şulardan ve yirlerden ebħire-i duħāniyye mürtefi‘ olup (9) harāret-i za‘īfe sebebi ile hevāyı tartīb itmekle ta‘affüne mü’eddī (10) olur. Zīrā hummā-yı vebāiyye ekseriyyā hevā-yı raṭb ve kederden hādiş olur (11) dimişlerdir. şükr-ullāh ifādetü’t-ṭalibīn. Sā’ir muħaķķikīñ dañı anıñ gibi (12) taḥķik eyleyüp yirden şu‘ūd iden ebħire-i duħāniyye mazleme-i eflākıñ (13) harekātı yāhūd kevākibiniñ nażarātı sebebi ile yāhūd eşi‘‘a-yı şemsiñ (14) in‘ikāsından neş’et itmekle cevher-i hevāyı ifsād idüp isti‘dādı (15) mertebesi semmiyyete mübeddel kıılır dimişler. Muħaşşal-ı kelām hevāniñ cemi‘ tağayyürātınıñ (16) mebdē’i hey’et-i felekī olup bi-izni-hālīk anlardan neş’et itmiş olur (17) v’allāh-ı a‘lem bi-ḥaķıķu’l-hāl **e’s-sebebü’l-arzī** fesād-ı hevā tā‘ūn

322a

(1) ve vebāya mü'eddī olup ol fesādın daḥı te'sīrāt-ı semāvī (2) ve ğayrıdan esbāb-ı 'adīdesi olmağla evvelā hevāyı keyfiyyet ve ṭabī'at (3) ciheti ile tağayyür ve ifsād idüp arzī i'tibār olunan esbāb-ı (4) zāhireden bir nev'ı şulardan ve yirden şu'ūd iden yaramaz duḥān ve yaramaz (5) buḥār ve sā'ir 'ufūnete sebep olan şey'ler ki anlar ile ihtilāt ve (6) ve imtizācdan nāşī keyfiyyet ve ṭabī'atı redā'ete müstaḥīl olup (7) ve ta'affün ve semmiyyet ḥāşıl ider. Bir nev'ı daḥı yaramaz riyāḥdır ki gāhī (8) hevānıñ ol resme 'ufūnet ve semmiyyeti revāiyi-i müntine ve ḥabīşeden (9) neş'et ider. Bu vechle ki ol diyārda ve eṭrāfında. Yāḥūd (10) olan yirlerde koḳmuş ve müte'affin olmuş küller. Ve envā' cıfeler (11) bulunmağla. Huşuşen ḥarb ve kıtāl vāki' olup ḳutelā-yı keşire (12) ḥāşıl olmuş ola. Yāḥūd vebā-yı kıtāle zuḥūr idüp mevtāyı defne (13) yāḥūd iḥrāḳa iḳtidār bulunmadığı cihetden koḳmuş ve ta'affün (14) itmiş olalar yāḥūd müte'affin kārızler bulunmuş ola. Rūzgār (15) anlarıñ 'ufūnetini münteşir kıлмаğla elbette hevā-yı laṭīfi ifsād (16) idüp mesmūm eyler. Gāh olur yiriñ tecvīflerinde ebḥire-i (17) duḥāniyye-i şeḥne ḥādış olup zelzeleye mü'eddī olmağla ba'de'l-ḥurūc ol

322b

(1) buḥār ol diyārıñ hevāsını ifsād ider. Şeyḥ-i re'īs (2) cüz'iyātı ile vāḳıf degiliz amma kaçan zelzele vāki' olsa ol buḥār-ı (3) ğalīz hevāyı ve şuyı ifsād idüp vebāya mü'eddī olur. Kebīr- (4) u'l-felāsife olan Aristo zelzele maḳālesinde ol emr-i 'acībiñ (5) keyfiyyeti ḥudūşını bu güne beyān ider ki kürre-i arzıñ içinde ebḥire-i (6) ğalīze. Ve edḥıne-i ḥabīşe ḥādış olup müddet-i medīd (7) muḥtebese olduğu ecilden ta'affün itmekle ṭabī'atı 'ulūvve ḥareket (8) iḳtizā itmegın muḫtarib ve muḫterik olmağla yiri yarar çıkar. Ve (9) ol şu'ūd iden ebḥire zıkr olunduğı üzere hevāyı ve mā'yı ifsād (10) itmekle vebā-yı 'uzmāya bā'ış olur. Ve nefsü'l-emrde zelzele vuḳū'ından (11) şoñra ṭā'ün zuḥūrı kerrātle görülmüş ve işidilmişdir selāṭin-i (12) cihād-āyın-i 'Osmāniyyeden ebū'n-naşr ve'l-mağāzī. Sultān Bāyezīd bin (13) Muḥammed Ḥān 'aleyhi'r-raḥme ve'l-ḡufrān saltanatlarında bi-emr-illāh te'ālā İslāmbolda (14) 'aẓīm zelzele olup 'aḳabinde ṭā'ün zuḥūr eylediği tevārīḥ-i mu'teberede (15) mastūrdur. Ol eşnāda İspanya eṭibbāsından İlyās bin (16) İbrāhīm nāmında bir ṭabīb İsrā'ili pād-şāh Mağfūruñ nām-ı sāmileri (17) ile muvaşşah lisān 'Arabīde Mücennetü't-ṭā'ün ve'l-vebā nāmında bir risāle

323a

(1) [...] belki ol dā'-ı 'udāl ḥaḳḳında müteḳaddimīn ve müte'aḥḥiriniñ (2) netice-i efkārlarını derc eylemiş nāmıku'l-ḥurūf faḳīr bu te'līf-i (3) laṭīfde Yehūd ve Naşārā eṭibbāsı sözlerine i'tibār itmemiş (4) iken ol şahşın te'līfi 'ālimāne olduğından mā-'adā Şeyḥ-i re'īsniñ (5) rütbe-i 'ulyāsına muḳarr ve mu'arref olduğu ecilden bu bābda intihāb eylediği (6)

umûrîñ ba' zısı bi'l-münāsebe naql olundı ez-cümle Cālîñüsdan (7) hikāye ider ki zemān-ı kadîmde diyār-ı Hindistānda hārb-ı 'azîm (8) vāķi' oldı mevtānıñ keşret ve ta' affününden nāşî hevā müte' affin olmağla (9) cemî' ma' mürede vebā-yı 'azîm ve şedîd vāķi' olup ol mertebe mübtelā (10) olmuşlar ki hālāş müyesser olanlara nisyān-ı pür-ıuğyān 'arız olmağla kendi adını (11) ve ehl ve evlādını unutmuşlar. Ma' lûm ola ki emrāz-ı mezkûreniñ (12) bi-emr-illāhu'l-bārî vücûh-ı mezkûre üzerine 'āmm ve mādî oldı (13) nāsiñ hāşşiyet ve isti' dādlarına mebnîdir anıñçün vebā-yı 'āmm (14) bulunduğ yirlerde ba' zı nās hışn-ı hāşîn-i şihhatde mekîn olurlar (15) bu ahvālden gāfil olan eşhāş ol marāzıñ ta' affün-i hevādan hādiş (16) oldığını inkār eyleyüp. Eger ol ' illet fesād-ı hevādan neş'et ide (17) idi cümle ebdāna 'ale's-seviyye sirāyet idüp ba' zı hālāş bulmaz idi

323b

(1) dirler zîrā istişfā şey'leri virirdü hāl bu ki bu hevāda ve yirlerde (2) belki bir firāşda ta' ayyüş idenlerden ba' zısı fevt olup ba' zısı (3) selāmet bulur dimişler. Anlarıñ bu i' tirāzları isti' dād hūşūşında (4) gāfil oldukları içündür. Zîrā her mādde bi-emr-illāh te' ālā isti' dāda (5) göredir ögle te' şîr ider. Bir fā' ilde fi' l bulunup münfa' ilde isti' dād (6) bulunmazsa fi' l ve infi' āl hādiş olmaz bu ' ālem-i kevn ü fesādda müsebbib- (7) u'l-esbābıñ hikmeti olgüne cārîdir ki celle şānuhu ve ' izām-ı bürhāna ez-cümle (8) bedenleri hılt-ı redî ile tolu olanlar tıbben ol hūşūşda infi' āle (9) müsta' iddlerdir. Ve keşret-i cimā' sebebi ile za' ifu'l-beden olanlar ve (10) ve mesāmmları. Vāsi'. Ve ruṭubetleri keşîre olanlar. Ve ol mevsimde çok (11) çok cimā' a girenler cümle müsta' iddlerdir. hıfz-ı şihhat ahvālını bilenler (12) anlardan ve sâ' irden şıyānet iderler. v'allāhu'l-muvaffak ve'l-mu' in. Bu dağ ma' lûm (13) ola ki vebā ve tã' ün hādiş oldı (14) mevsimlerde gāh şıbyāna ve gāh pîrlere (15) ve gāh nisvāna maḥşūş olup sâ' ire sirāyet itmez. Ammā ekşer mevsimlerde (16) etḫāl ve şıbyāna maḥşūş olup anlar cümleden ziyāde ta' alluḫ ider. Kudemādan (17) Arşemîdes nām ṭabîbden menḫûldur ki zemānemizde vebā hādiş oldu (18) bir def a pîrlere sārî olup şıbyānda bir ferd mutazarrır olmadı. Bir def a

324a

(1) dağ bi'l-küllîye vāķi' olmadı. Uḫrāda nisvānda ıuğyān buldı (2) dimiş. Ba' zı evḳātde eşnāf-ı hayevānāta dağ maḥşūş oldu (3) vāķi' dir bunlardan mā- ' adā ba' zı diyārıñ hevāsı hevā-yı vebāi (4) olup ahālisi anlardan emān bulmaz anıñçün kudemā vebā ve tã' ünüñ (5) hevāsı bir zehirli keyfiyyetdir ki ba' zı diyāra maḥşūşdur dimişler (6) ve müte' ahḫîrînden ba' zı eṭibbā İstānbûlūñ hevāsını aña maḥmûl kılup (7) vebāi ' add itmişlerdir. Ammā İstānbûl mekşûfu'l-eṭrāf olmağla hevāsı (8) laṭîf olmağ görünür idi. Ve lākin deryāsı cenûb tarafında (9) bulunduğundan mā- ' adā mecma' -ı enbûh-ı ecnās-ı enām olmağla keşret-i enfās (10) ve ' adem-i taḥhîrden nāşî ednā sebep ile hevāsı hevā-yı vebāya (11) munḫalib olmağın ol sevād-ı a' zam cemî' havālisi ile vebādan hālî (12) oldu (13) sene ḳatı nādîr vāķi' olur. Der-

gāh ve āfet-penāh (13) erḥamu'r-rāḥiminden celle na' māuhuya tazarru' ve niyāz olunur ki ol kayyime-i İslām.da (14) sākin *ol-anlar ümmet_i ḥuceste%ṣiret kemāl-i 'atūfeti ile hıfz ve emānında (15) maṣūn ve maḥfūz eyleye bi-minne ve kereme. Bu daḥı ma'lūm ola ki fuṣūl-ı (16) seneden ḥummā-yı vebāiyye ḥudūşını kaṅı faşl ziyāde kâbildirse (17) tefahḥuş ve tecribe olunup faşl-ı rebī' in ṭabī' atı ḥār ve raṭb olmağla

324b

(1) Aristō anıñ ziyāde kâbil olduğunu terciḥ eyledi. Bi'l-ḥāşşa kış (2) faşlını terciḥ eyleyüp güz eyyāmının daḥı kâbil olduğunu taşriḥ (3) itmişdir. Şeyḥ-i re'īs taḡayyürāt-ı hevā faşlında 'ufūnet-i hevā ve 'illet-i (4) vebā ekşeriyyā yaz faşlı āḥirinde ve güz eyyāmında 'arız olur diyüp (5) ḡayrı maḥallde bahār mevsimi 'ufūnet kâbülüne daḥı ziyāde müsta'iddir (6) didiler. Ammā güz eyyāmının ibtidā'larında hevānıñ leyl u nehār ihtilāfı (7) ile ḥarāret ve bürüdet cihetinden olduğu 'ufūneti. Ve ḥummā-yı vebāiyyeyi (8) ziyāde kâbil olur. Zīrā yigirmi dört sā'atde fuṣūl-ı erba'a (9) mürür idüp ve yaz faşlının ḥarāretinden ebdānda olan ruṭūbet-i (10) ḡarīziyye nuḡşān-peṣir olmağla ḥarāret-i ḡarīziyye kâbülüne temām-ı isti'dād bulunur (11) 'ale'l-ḥuşuş envā' meyveler keşreti ile yinmiş ola elbette aḥlātı (12) ifsād ider. Ḥāşılı güz eyyāmı fuṣūl-ı seneniñ ḡāyet mezmūmidır ki (13) hevānıñ şafveti küdürete mübeddel olur. Ve eşcārıñ daḥı yaprakları (14) dökülüp ṭarāveti kalmaz. Ḥattā ba'zı eṭibbā ol eşnāda ta'affūn iden (15) aḥlātdan teneffūs münāsebeti ile hevāya 'ufūneti sirāyet ider. Ol cihetden (16) daḥı birbirlerinin 'ufūnetine imdād iderler dimişler. Bahār mevsimi aḥvālī (17) ise eyyām-ı rebī' fuṣūliniñ memdūḥı iken ta'affūne medār olduğu

325a

(1) içün ruṭūbeti müstelzimdir. Anıñçün tāze et koḡup başdırma (2) yābis olmağla ta'affūnden müberrā olur. Ve kış eyyāmının ruṭūbeti (3) ḥarāretsiz olmağla ve yaz eyyāmının ḥarāreti ruṭūbetsiz bulunmağla (4) anlarda hevā ḥummā-yı vebāiyye icāb idecek mertebe müte'affin (5) olmaz. Meger ṭabī'atlarından çıkup āḥer faşl ṭabī'atları ile (6) mütekeyyif olmuş olalar ol ecilden bilād-ı ḥārrede bilād-ı bāridede (7) ṭā'ün vebā nādir vāki' olur. Şāḥib-i Mücenneniñ kış faşlı (8) ziyāde müsta'iddir didigi ṭabī'atdan ḥurūca maḥmūldür (9) ve şol ḥummā-yı vebāiyye ki 'ufūnet-i hevādan olup ol daḥı esbāb-ı (10) semāviden neş'et itmiş ola anda fuṣūlün medḥali olmaz her ne (11) vaḡt olursa olsun kâbiliñ isti'dādına ḡöre ḥādiş olur. Bu daḥı (12) ma'lūm ola ki yirden ebḡire-i duḡāniyye şu'ūd itmekle müte'affin olan hevā (13) işābetinden şıyānete sa'y itmek selāmeti müfid olur. Der ve dervāzeyi (14) ḡapayup hevā dutunmaz yirlerde oturalar. Ḥattā anıñ gibi mevsimde (15) ehl-i zindāndan kuyu içinde bulunanlar ḡalāş olup yukarısında (16) ve açık yirlerinde olanlar helāk oldukları mervīdir **e'l-'alāmāt** (17) ol emrāz-ı müḥişeniñ esbābı bilindikden şoñra ol esbāba ve ol

325b

(1) ve ol dā'-i 'udāl vuḳū'ına bi't-tecribe ḥāl olan delāletleri ve semāvī (2) ve arzī 'alāmetleri bilinmek lāzımdır ki ḳable'l-vuḳū' tedbīrāt-ı muşliḥe (3) ile ḥıfz-ı şıḥḥate mübāşeret oluna. Evvelā fuşūl-i sene ciheti ile fesād-ı (4) hevānīn 'alāmātı rebī' faşlında yağmur kıllat üzere yağup lodos (5) çok çok esse ve hevā küdürer. Ve şafvetde muhtelif olup (6) biri biri ardınca birkaç gün şāfī ve birkaç gün mütekeddir ola (7) ve yaz günlerinde umūr-ı mezkūre ile ma'an ḥarāret-i şedīde (8) daḥı bulunup eşcārda ṭarāvet bulunmaya belki yevm-i vāḥidde (9) hevā birkaç güne müteḡayyir olup gāḥ şafvet gāḥ küdürer görine (10) ve güneş ṭulū' itdikde daḥı kezālik gāḥ şafvet. Ve gāḥ küdürer (11) bulunup cevvi-hevāda şufret müşāhede oluna. Ve yaz eyyāmı (12) evāḥirinde ve güz faşlında gice ile cevvi-i semāda yıldızlar atılup (13) ve mızrāk ve 'amūd gibi şey'ler ve 'acā'ib şüretler zūḥūr ider (14) ve kezālik kış eyyāmında riyāḥ-ı cenūbī çok çok esüp ḳar ve yağmur (15) yağmadığı şüretde rebī' duḥūlünde yağmurlar yağup hevā daḥı (16) zıkr olunduğı üzere müteḡayyir olsa elbette fāsīd olup (17) emrāz-ı muhtelif 'arız olur. Sā'ir 'alāmāt fuşūl daḥı anıñ

326a

(1) gibidir. Ve muḥārebāt vuḳū'ından ve ḡayrıdan nāşī envā' cīfe ḥuşūli (2) ma'lūm. Ve ecrām-ı felekiyye delāletine ehli ḳatında ma'lūm ve ma'rūfdur (3) ez-cümle kevākib-i derārī cem'iyeti müstelzim-i ḥarāret-i hevā olduğına (4) 'arīf olan kimesne ol eşnāda dāfi'-i ḥarāret olur tedbīr ile taḳayyüd (5) ider. Ve daḥı 'alāmāt-ı arzīyyedendir ki 'ufūnetinden tevellüd iden (6) ḥaşerāt keşret üzere mütevellide olup ḥayevānāt-ı zekiyye yuvalarını (7) ve me'lūf oldukları meskenlerini terk iderler. Laḳlaḳ. Ve ḡurāb (8) aylak mişilli ki ol eyyāmda. Teḥabbūs olunsa cümlesi ma'lūm enām (9) olur **e's-sebebü'r-rūḥānī** muḳaddemā beyān olunduğı üzere (10) ol 'illet-i müḥişeniñ esbābından biri daḥı ḥakīm-i muṭlaḳıñ (11) cellet-i ḥikmetehu fermānı ile ecinneden bir ṭā'ifeniñ vaḥzları (12) ya'nı dürtmeleri olup ol ṭā'n-ı cānn kerrār işābetinden ekşerī (13) şerbet-i memāt nūş itdikleridir ki ol ḥuşūşda aḫyār-ı (14) 'adīde vārid olmuştur. Ol āşār-ı şāḥiḥe beyānında (15) kibār budur ki Rabbu'l-'ibād celle na'māuḥu ol ṭā'ife-i müzīyi (16) te'dib-i 'uşāt-ı ümmet için irsāl buyurırlar tā ki terk-i ma'āşī (17) idüpdür. Gāḥ maḡfiret-penāḥ erḥāmu'r-rāḥimīne ilticā ideler

326b

(1) ḥattā ibtidā' sebep teslī-i benī İsrā'ilde yāḥūd ḡayrı ümmet-i zenādık ve yā (2) ḡayrı fişḳdan vücūd-peżir olduğı rivāyāt-ı 'adīde mervīdir. Ez-cümle re'īs- (3) u'l-ḥadışın ve aşḳu'l-mü'ellifin Ebū 'Abdullāḥ Muḥammed bin İsmā'īl el-Buḫārī 'aleyhi'r-raḥmetü'l-bānī (4) kibār aşḫābdan İbrāḥim bin Sa'd bin ebī Vāḳḳāşdan anlar daḥı Usāme bin Zeyd (5) ḥazretlerinden Resūl-ullāḥ te'ālā 'aleyhim ecma'in rivāyet itdikleri üzere şāḥib (6) şalli-

ecinneden bir a' mā tā 'ife halk ider. Ol tā 'ife (10) bî-başar olmağla ḥakīm-i muṭlaḳıñ taḳdīri her kime mülāḳı olurlar ise (11) görölmeden ölürler. Ol maṭ'ūnlarıñ daḥı mevt ve ḥalāşları (12) 'ilm-i ezeliḍe ne güne taḳdīr olundı ise anıñ gibi vāḳı' olur. ve (13) gözsüz halk olunduklarıñıñ sırr-ı ta'nları yalnız ehl-i fesāda (14) maḥşuş olmayup bî-günāha daḥı 'āmm olsun içündür. Ve ol (15) belā yā 'umūmınıñ daḥı ḥikmet-i Allāh te'ālā a'lem-i ihvān-ı şeyāṭin olan feseḳaya (16) 'uḳūbet ve 'ibād-ı sāliḥin raḥmet olmaḳ içündür. Zīrā ol (17) ḥuşuşda mevt-i mü'minīne raḥmet ve şehādet. ve münāfıḳıñe 'azāb ve ḥasret

328a

(1) tā ki rüz-i cezāda 'illet ve 'amelleri muḳtezāsı üzere cezā olunalar (2) 'ale'l-ḥuşuş bu ümmete ḥuceste sīrete nisbet egerçi min-vech (3) muşibetdir ammā nicesi şehādet ve raḥmetdir ki rivāyet-i şaḥīḥe ile (4) müşbetdir. Zīrā kibār-ı muḥaddişinden cemm-i ḡafīr a'del-i aşḥāb-ı güzīnden (5) rıḍvānallāh te'ālā 'aleyhim ecma'ın rivāyet itdikleri üzere ol (6) ḡamm-ḥār-ı ümmet şalli-allāhu 'aleyhi ve sellem *fenā-yı ümmeti bi't-tā'n ve't-tā'ün* (7) buyurduklarında aşḥāb-ı güzīn yā Resūl-ullāh ta'nı bilürüz ammā tā'ün (8) nedir diyü su'ale cür'et itmeler ile *e't-tā'ün vaḥz a'dā'iküm mine'l-cinn* (9) ve *fī külli şehādeh*. Buyurmuşlar. Rivāyet-i uḥrāda *Allāhümme ic'al fenā* (10) *ümmeti ḳutelen fī seblik e't-tā'n ve't-tā'ün* buyurmağla ümmetlerinin fī sebik-ullāh (11) ḡazā yolunda yāḥūd ta'n-ı tā'ün ile şehādetlerini recā eyleyüp ḡayrı cihetden (12) fenā işābet itmesün diyü buyurdılar. Ḥazret-i Şıddıḳa bintu's-şıddıḳ (13) raḍi-allāhu te'ālā 'anhumā ḥazretlerinden *e'l-fār mine't-tā'ün kāl-küffāri* (14) *mine'z-zahf*. Rivāyet-i uḥrāda. *Vaḥz a'dā'iküm mine'l-cinn ve fī külli* (15) *şehādet* buyurduklarından şoñra *e'l-muḳīm bihā kāş-şehīd ve'l-fār minhā* (16) *kāl-küffāri mine'z-zahf*. Vārid olmuşdur. Ba'zı rivāyetde (17) *vaḥzi ihvāniküm mine'l-cinn* vāḳı' olup kibār-ı muḥaddişin teḳābüle ḥaml itmekle

328b

(1) e'l-leyl ve'n-nehār ihvān ḳıymetden ölürse murād-ı 'aliyye *vaḥzi a'dā'iküm* (2) *mine'l-cinn* demekdir dimişler. Ammā ba'zı kibār bu vechle tevcīh iderler ki (3) ecinneniñ mü'min ve münkiri olduğına binā'en mü'min olanları insānıñ (4) müşriklerini vaḥz idüp müşrik olanları mü'minleri vaḥz eyleye bā-yı vech-gān (5) bu eḥādış-i şerīfeniñ tefsīr-i laṭifinde istiḥkāl olunup Muḥbir-i Şādıḳ (6) 'aleyhe's-şalavāt ve's-selām ḥazretlerinin elbette du'āları müstecāb olmaḳ emr-i (7) muḳarrerdur. Binā'en 'alā zalik bu ümmetiñ ekşerī ta'n-ı tā'ün ile tarīḳ-i (8) 'azāda vefāt itmek iḳtizā iderdi ma'a-hāzā bizim müşāhedemiz üzere (9) ekşerī cihād ve tā'ünsuz vefāt ider diyü vārid olmağla cevābında (10) ba'zı kibār ma'nā-yı ḥaber-i laṭif aşḥāb-ı güzīne maşrūfdır. Zīrā anlarıñ (11) ekşerī zīrā anlarıñ ekşerī ol iki emrden biri ile intikāl eylediler dimişler (12) Rıḍvānallāh te'ālā 'aleyhim ecma'ın. İbn Eşīr ve sā'ir kibār āḥer vechle tevcīh (13) eyleyüp murād-ı 'aliyye 'āmm-i ümmetdir. Zīrā tā'ün eyyāmlarından birinde telef (14) olan nüfus icmālen ta'dād olunsa ba'de's-sükün yine zuḥūr

idinceye (15) degin vefât idenler dağı hisâb olunup ol ‘illet-i sâriye tekrâr (16) zuhûr itdiği eyyâmda dağı fenâ bulan insân maḥsûb-ı defter-i muḥâsebât olsa (17) anlar ol iki mevsim arasında vefât idenlerden ziyâde olduğu muḥarrer

329a

(1) ve maḥfî olur. Ma‘a-hâzâ ğazâlarda şehîd olanlar dağı zamm oluna dimişler (2) andan mâ-‘ adâ ol ḥâmî-i efrâd-ı ümmet. Ve ol kerîm ve müşfik ve ḥuceste-sîret (3) ‘aleyhi’s-selâm ümmetiniñ helâkına teveccühle du‘â itdiler diyü su‘âl vârid (4) olup cevâbında maḥşûd şeref-nümûd risâlet-penâh ḥâşâ ümmetiniñ (5) helâk ve tebâhına du‘â degildir belki murâd-ı ‘aliyyeleri ümmet-i bâ-sa‘âdetlerine (6) şehâdet ḥuşulidir. Zîrâ elbette *küllî nefsin zâ’ikâtü’l-mevt* feḥvâsınca ḥayâtın (7) memâtı muḥarrer olmağın iki emrden biri ile intikâl mûcib-i sa‘âdet idi (8) olduğu içündür didiler. Bundan soñra ol marâz-ı mühlik vâkı‘ olan (9) emkineden firâr itmek. Yâḥûd müdâvât ve sâ’ir ḥacât taḥşîl için hevâsı (10) mevâzi‘a intikâl. Yâḥûd *afer min kazâ-ullâh ilâ kaderihi* feḥvâsınca intikâl (11) tārîķi ile ol güne mesâkin-i mûhişeyi terk itmek ḥuşûşında vâkı‘ olan (12) kıl u kâline ‘ulemâ-yı muḥakkiķin katlarında fayşal bulmuşdur. Ancak ‘avâm-ı (13) nâs ḥaķîķat-ı ḥâle vâkıf olmadıkları ecilden cehele eṭibbâ ile bî-ma‘nâ mücadele (14) iderler. ‘Ale’l-ḥuşûş ol ‘illet-i mûhişe işâbet itdiği emkineye duḥûl (15) memnû‘ olduğu şer‘an sâbit iken ol ḥuşûşı mu‘âraza iden aḥmaḳlar (16) ile mükâleme olunmaḳ bu vechle sezâ degildir. Zîrâ *velâ tulķu bi-eydiküm ilâ’t-teklüketi*. Naşş-ı mübininden mâ-‘ adâ tâ‘ün ḥaḳḳında vârid olan eḥâdiş-i

329b

(1) şaḥîḥeniñ ekşerinde duḥûlden men‘e tenbîh-i şerîfe vârid olmuşdur. Ḥattâ (2) Fârûķ-ı a‘zam. Ve ol ḥalîfe-i şânî-i a‘del ve ekrem ‘Ömer bine’l-Ḥaṭṭâb raḍi-allâhu te‘âlâ (3) ḥazretleriniñ zemân-ı müsteṭâb katlarında taraf-ı Şâma ‘azîmet-i hümâyûn buyurıp (4) Vâdî-i Tebukde Sere‘ nâm karyeye şeref-ḳudûmleri ile maḥmûd-ı behîşt-i berîn olduḳda (5) yine taraf-ı bâhirü’s-şereflerinden Şâm-ı şerîf vâlisi bulunan Ebû ‘Ubeyde bine’l-Cerrâh (6) raḍi-allâhu ‘anh ḥazretleri istiḳbâl idüp şeref dâmen-bûsı Ḥazret-i (7) ‘Ömer ile müstes‘ad olduḳda Şâmda vebâ ve tâ‘ûnı iḥbâr itmekle ol (8) ḥalîfe-i ḥuceste-ḥuşâl dağı der-ḥâl ‘Abdullâh bin ‘Abbâsı gönderüp kibâr-ı (9) muḥacirîn ve enşarı da‘vet ve anlar ile meşveret eyleyüp ol ‘illetten şıyânet (10) ḥuşûşında Şaḥib-i Şerî‘at ḥazretlerinden ne güne fermân şudur itdiği istifsâr (11) eyledikde netice-i meşveretleri duḥûl memnû‘ olduğında ḳarâr virmekle ordu-yı (12) hümâyûna ric‘at için nidâ itdirip gerüye rücû‘ itdikleri şaḥîḥinde (13) muşarraḥdır. pes ef‘âl-i Ḥazret-i ‘Ömer duḥûlden men‘i mü‘eyyid olur. Ḥattâ mervîdir ki (14) ol maḥallde Ebû ‘Ubeyde ḥazretleri istifhâm tārîķi ile *ifrâr min kader-ullâh* (15) *yâ ḥalîfet-ullâh* demekle ḥazret *yâ Ebâ ‘Ubeyde bunı senden ğayrı kimesne* (16) *söylemek gerek idi. Na‘m nafirru min kader-ullâh ilâ kader-ullâh*. Rivâyet-i uḥrâda (17) *na‘m afer min kazâ-ullâh ilâ kader-ullâh*. Buyurmuşlar. El-ḥaşıl tâ‘ün olan maḥalle

330a

(1) varmak memnū‘ olduğu muḥakkakdır. Ancak bulunduğu maḥallden çıkmak (2) ḥuṣūşında ihtilāfāt-ı ‘adīde nakl olunmuştur ammā bi-emr-illāh te‘ālā sirāyet (3) aḥvālī ve ‘ufūnet ḥuṣūşı der-kār iken maḥall-i zarūretde iḳāmet ile (4) fermān olunmak nehy-i taḥrīmī olmayup āḥer ma‘nāya ez-cümle nehy-i eşfāka mebnī (5) olduğu ecilden ḥurūc-ı min küllül-vücūh nehy olmaz. Belki ba‘zı āṣār ile (6) terk-i diyār muraḥḥaş olduğu muḥarrerdır. Ez-cümle Enes bin Mālik ḥazretleri (7) rivāyetinde bir kimesne ḥuzūr-ı pūr-nūr-ı Resūl-i muḥtereme gelüp şala‘am yā Resūl-ullāh (8) biz aşlnda bir maḥallde olurduk anda ‘adedimiz ve emvālımız çok idi ba‘dehu (9) āḥer diyāra hicret itmiş idik anda ‘aded-i emvālımız ḳalīl oldu *zerv-hā-zemīme* (10) buyurdıkları. Ve daḥı vilāyetleriniñ hevāsı bed olmağla vebāsından şikāyet iden (11) kimesnelere *teḥavvelū*. Ba‘zı rivāyetde *intaḳlū fe’inne mine’s-şarfı’t-tef* (12) ḳavl-i kerīmī ile tenbīh buyurdıkları ol ḥuṣūşda ḥurūcī mücevviz olmuştur (13) ‘ale’l-ḥuṣūş ol efḍal-i maḥlūḳātın ‘aleyhi’s-şalavāt ve’s-selām maḥall-i mūhlike olan (14) yirlerde ihtirāz üzere oldukları bize delīl-i aḳvā ve bürhān-ı celīldir (15) dididler. Nakl-i şariḥ üzere ol pād-şāh-ı enbiyā ‘aleyhe mine’s-şalavāt ezkiyā (16) ḡazā ve cihād için taraf-ı Şāma sefer-i hümāyūn buyurdıklarında mehālik-i (17) ḳavm-i Şāliḥ nebī ‘aleyhi’s-selām olan ḥacer-i Şemūdī mūrūr itdikleri maḥallde

330b

(1) mübārek başlarını bürüyüp mūhlikeden ḳorumaḳ ile firār iden kimesneleriñ (2) sür‘at itdikleri gibi sür‘at idüp aşḥāb-ı kirāma daḥı ol güne fermān itmişlerdir (3) ol fi‘l-i kerīm ḡāyet i‘tinā olunacak ma‘nādır zīrā ḳavm-i Şāliḥ ve Şemūdīn zemān-ı (4) ḳadīmde vāḳi‘ olan aḥvāllerinden efḍal-i maḥlūḳātdan ol mertebe ihtirāz (5) ve ictināb itmek vāḳi‘ olduğda efrād-ı ümmet mūhlike-i mevcūdeden nefret (6) ve firār itdiklerine bir vechle daḥl ve ta‘arruḫ olunmaz. Ve bundan ḡayrı delīle (7) ihtiyāc ḳalmaz. Ve daḥı bunun mişilli edille ekşer min en yuḥşādır ma‘a-hāzā (8) ḥadīs-i şerīfde firār lafzı aḥz olunduğı āḥer tarīḳ ile ḥurūcīñ (9) tecvīzini müş‘ir olur ez-cümle yalnız şihḥat-ı hevā talebi kifāyet ider zīrā (10) hevāsı fāsīd olan emkineden çıkmak müdāvāt menzilesinden olur müdāvāta (11) ise şer‘-i muṭaḥhara ruḥşat virmek ile esbāb-ı ‘ādiyeye teşebbüs ḳabīlinden (12) olur. Hāşılı vebā ve tātūn olan mevāzı‘-ı mūḥişeyi terk itmek tecvīz (13) olunmuştur. Ancak şihḥat-ı i‘tikāda mebnī olmağla ol güne ḥarekete mübāşeret (14) iden kimesneleriñ i‘tikādları pāk olup zerrāt-ı kâ’ināt-ı ‘ālem ḳabza-yı (15) ḳudret-i ilāhīde mażbūt olduğunu ve nef‘ ve zarar ve ḥayr ve şerr meşīyyet-i (16) ezelisine merbūt olmağla irāde-i ‘aliyyeleri her ne güne ta‘alluḳ iderse (17) elbette vücūd-peḫīr olduğunu i‘tirāf ve taşḍīḳden soñra. Ol Şāni‘ ve

331a

(1) ve Hekim ve ol Mübdi' ve Qadimiñ cellet-i kudrete maşnū' atdan (2) her bir emr için ta'yın ve tertib eylediği esbāba teşebbüs ciheti ile (3) esbāb-ı muzırradan ihtirāz ve esbāb-ı nāfi' ayı taleb bulunmuş olur (4) ve Muḥbir-i Şādıkıñ 'aleyhe mine's-şalavāt ezkiyā *felā taḥricuvā firāren minhu*. Qavl-i (5) kerimine muḥālefet bulunmaz. Zīrā kibār anı nehy-i taḥrīmiden ihrāc idüp (6) *el-muḥadder kā'in* feḥvāsını mu' terif oluna ḥurūcda be'is yokdur didiler (7) bu daḥı ma'lūm ola ḥaber-i laṭīfde vāki' olan arz lafzından maḥallāt yāḥūd (8) kaşaba ve karye olmayup. Belki memālik ve diyār-ı āḥer maḥşūd olduğu (9) muḥarrerdir ve kelām-ı belīge ensebdir. Meşelā arz-ı Şām. Ve arz-ı 'İrāk (10) ve arz-ı Rūm gibi. pes memnū' olan bir arzdan āḥer arza firār ṭarīki ile (11) çıkmak olur. Yoḥsa bir maḥalleden āḥer maḥalleye ve bir köyden āḥer karyeye (12) ve İslāmboldan Hışāra giden ḥurūc ıtlāk-ı şaḥīḥ olmaz ve nefis- (13) ü'l-emrde ol miḳdār intikālde sıḥḥat üzere tebdīl-i hevā bulunmaz ammā (14) buḳ'ada daḥı te'sīr muḥarrer olmağla tebdīl-i karye ve biḳā' taḡayyūr-ı hevā (15) iḳtiżā ider. El-'ilm 'ind-allāh te'ālā. pes maraḳ-ı ṭā'ün ecinne ta'alluḳından (16) daḥı ḥādīş olduğu muḥarrer olmağla ol bābda te'līf olunan kütüb ve resā'ilden (17) bi-ḳadru'l-imkān ihtişār üzere tercüme olunup bir miḳdār beyāna ihtimām olundu

331b

(1) v'allāhu'l-muvaffāḳ ve'l-mu'īn **e'l-'alāmāt u'l-münziretü'l-ḥudūsu'l-vebā ve't-ṭā'ün** (2) **fī şaḥṣu'l-maḥmūm** ya'nī bir kimesne maḥmūm olsa anıñ ḥasteligi ol dā'-i 'udālmıdır (3) yoḥsa sâ'ir ḥummāmıdır evvel emrden bilinmesi lâzım olmağla 'alāmetlerini bilmek (4) daḥı ehemmi oldu zīrā ḥummā-yı vebāiyye ve ṭā'ünüñ ḥarāret cihetinden sâ'ir ḥummayāt ile (5) müşābehetleri olmağın 'alāmāt-ı fāriḳaları ile istidlāl olunur ammā ba'zı (6) ibtidā'en ḥafīf görünmek ile ḥādī'-i eṭibbā olup ṭabībi aldadır pes 'alāmāt-ı (7) şādıkası oldur ki anlardan birisi el-'ıyāzu billāh te'ālā efrād-ı beşerden birine (8) işābet eylese ekşeriyyā ḥarāret-i şedīde istilāsından nāşī derūnı yanup (9) şiddet ile şusar ve dil ve damağı kuruyup biri birine yapışur. Ve nef'-i (10) 'aẓīm ve mütevātir olur. Ve yüreginde veca' zuhūr idüp kılak ve ıztırābı (11) ziyāde olur. Ve ḡaşy gelüp bayılır. Ve ihtilāt-ı 'aql 'arız olup (12) hezeyān söyler. Ve uykusuzluk 'arız olup ekşer nabzları şaḡir ve mütevātir (13) olur. Ba'zısına ḡışyān ve kay' 'arız olup şarı. Ve siyāh şey'lere (14) kuşar ve ba'zısına ishāl 'arız olur kezālik sevdāvi ve safrāvi (15) ḥılṭlar. Ve koḳulı şişler çıkar. Ve teri daḥı ḡāyet bed koḳar. Ve ba'zınıñ (16) bevli beyāz ve raḳīḳ. Ve ba'zınıñ mirre-i sevdā gibi siyāh. Ve ba'zı eşīḥḥā (17) bevli gibi olur. Ammā ol ḥālet ṭıbben ḳurb-ı mevte delālet itmekle bi-emr-illāh

332a

(1) [...] olup 'alāmet-i rediyye (2) ḥiss olunmayan ḥummā-yı vebāiyye ekşer emrde sür'at ile helāka mü'eddī (3) olur anıñçün Üstādü'l-eṭibbā Fuşūlinde ve ḳudemādan cem'-i keşir te'līflerine (4) ḥummā-yı vebāiyyede 'alāmet-i rediyye ve ceyyideye i'timād olunmaz.

Hâdi' - (5) u'l-eṭibbā. Ve müdhişü'l-bârid didiler Şeyh daḥı bu minvāl üzere (6) taḥrīrden soñra a' rāz-ı t̄āhire ve ḥafīfeden her kaṅısı olursa (7) olsun eger 'alīlīn nefesi bed ḳoḳarsa 'ufūnetīn ḳalbede istiḥkāmına (8) delālet itmekle 'alāmet-i mevtdir. Ekserī helāk olur diyū ol şūretde (9) daḥı delālet gösterdiler. Ve ba'zı müte'aḥḥirīn daḥı ḥummā-yı vebāiyyeniñ (10) a' rāz ve 'alāmātı ḥafīfe olduḡı şūretde ibtidā'en idrāki güç olur (11) yoḡsa tezāyüdinde vebāi idigi ṭabīb-i cāhile daḥı 'ayān olur. (12) Ḥuşūşen ṭā'ūna mü'eddi olur 'alīlīn bedeninde büşürden ve çibandan (13) biri zūhūr itdikde her kes vāḳıf olurlar. Zīrā esbāb-ı semāvi (14) ve arziden biriniñ iḳtizāsı üzere ol 'illet-i müḥişe işābet (15) eyleyüp mādde-i bedene münteşir olduḡda ṭabī'at bi-izni-ḥālīḳ a' zā-yı (16) re'ise şıyānet için ol mādde-i semāviyi taşra atmaḡa diḳḳat itmekle bedende (17) her biriniñ midfa'-ı ḳarībleri 'add olunan mevāzı'-ı zā'ifeye def' ider.

332b

(1) Ḳulaḳ ardları gibi ve ḳoltuḳ ve ḳasıḳların altı ḥummāyı (2) ḥabīşe olup a' zā-yı re'iseye daḥı ḳarīb olmaḡla mādde-i rediyye (3) anlara medfū' olur. Ḳulaḳ ardı dimāḡn. Ve ḳoltuḳlar ḳalbiñ (4) ve ḳasıḳlar cigeriñ midfa'larıdır. Ḳasıḳlar küll-i heyc-i ḳalbe daḥı midfa' olur (5) Şeyh-i re'is anlarıñ yaramazı ḳoltuḳlarda ve ḳulaḳ ardında zūhūr ider (6) idenlerdir ki anlar ḳalbe ve dimāḡa yaḳīn olmaḡla ol a' zā-yı şerīfeniñ (7) ziyāde me'ūfe olduḡlarına delālet ider. Ḥuşūşen rengi siyāh ve gök (8) yāḥūd ḥudrete mā'il ola didiler. Ol verem-i ḥabīş mevāzı'-ı mezkūreden (9) mā-'adā sā'ir a' zāda daḥı çıkar. Ḥattā omuzlarda ve göğüsde (10) zūhūrı daḥı görülmüştür. Rabbu'l-'ibād celle şānuhu mu'aḥḥirik-i pāk-i tiḳād (11) olan ḳullarını ḥıfz ve emānında maşūn ve maḥfūz eyleye. Āmīn (12) bi-luṭfihi ve kereme **faşl-ı şānī** 'illet-i ma'hūdeniñ mümkün olduḡı mertebe (13) mu'ālecātı beyānındadır. Ma'lūm ola ki ḳudemā ṭā'ūn ve vebāniñ 'ilācında (14) ḡāyet iḥtişār itmişlerdir. Ba'zılar daḥı ḥuşūşen ṭā'ūn 'ilāc- (15) pezīr olduḡına zāhib olmuşlardır müte'aḥḥirīnden daḥı 'ilāca (16) taşaddī idenler kezālik iḥtişār üzere yazmışlardır. Ḥuşūşen Şeyh-i (17) re'is mu'ālecāt-ı emrāzı ifrāt üzere yazarlar iken ḥummā-yı vebāiyye ve ṭā'ūn

333a

(1) müdāvātını cüz'ī miḳdārda yazmışlardır. Şān-ı 'aliyyelerine sezā-vār (2) olan ol güne emrāz-ı mühlike müdāvātında taṭvīl ve ihtimām (3) itmek iken iḥtişār itdikleri mu'ālece ḳabūl eyledüḡini iş'ār (4) ider. Mücenne mü'ellifi nakli üzere eṭibbā-yı Neşārādan ṭıbb āşinā olup Şeyhiñ (5) rütbe-i 'ulyāsını bilenler İbn Sīnā kemāl-i 'ilm ve fazlı ile her marāziñ (6) mu'ālecesine vukūf-ı küllisi var iken yine mādām ki bir marāziñ 'ilācını (7) geregi gibi tecribe eyleye Ḳānūn-ı Şifāya derc itmezler idi. Ol kitāb-ı (8) ḥazāḳat-i ḳaşa'idde taṭvīl eylediḡi mu'ālecātıñ cümlesini 'an-tecribe (9) yazmışdır marāz-ı ṭā'ūnda tecribeleri olmadıḡı için muḥtaşş yazdılar (10) zīrā sirāyet ḥavfinden nāşī ol marāz işābet iden kimesnelere (11) kendüleri varmadıḡından mā-'adā ḥidmet-kār daḥı göndermezler. (12) İdi

dirler imiş kendisi Mücennede anları redd idüp Şeyh-i re'îs (13) keşret-i 'ilm ve le'âfet-i 'aqlından nâşî marâz-ı ma' hūd 'ilâc-pezîr (14) olmadığını bildikleri için ihtisâr eyledi. Zîrâ ol huşûşda cemî' (15) e'tibbâ a'mâ mişilli oldukları Hâzret-i Dâvud nebî-ullâhdan menkûldur (16) 'aleyhi's-salavât ve's-selâm belki hübût-ı Hâzret-i Âdemden 'aleyhi's-salavât (17) ve's-selâmdan berü emel marâzın haqîkât üzere 'ilâcını bilür bir

333b

(1) bir tabîb menâşsa-yı vücûda kâdem başmamışdır diyü söyledükden sonra (2) kendüsü ba'zı mertebe mu'âleceye taşaddî idüp ba'zı ma'ûnî'n 'ilâc-pezîr (3) pezîr olduğunu da'ı iddi'â eylemiş. El-hâşıl vebâ ve tã'undan her (4) biri emrâz-ı mühlikeden olmağla müdâvâtları müşkil olduğu mu'âleceye mübâşeret idüp mü'essir (6) olmak üzere tahrîr itdikleri müdâvâtdan mümkün'l-fu'ûr olanlar (7) tercüme olundu. Hattâ bu huşûşda 'ilâca taşaddî iden tabîb-i lebîbe (8) su'âl olunup seniñ kendi nakliñ üzere hu'zâk-ı e'tibbâ 'âciz (9) oldukları marâzın sen ne vechle 'ilâcına mübâşeret olursun dinildikde (10) fâzıl feylesüf Fîşâgûruş hekîmîñ la'îfesi ile cevâb virdiği (11) menkûldur. Ol fâzıl-ı dânâ bunuñ mişilli a'vâl-i müşkilede mücerred (12) sâ'î olup âşâr-ı kudemâyı tettebbu' ve tefahhuş idenleri zâlikü'l-âşârda kudemâyâ (13) terci' ider. Ve bu güne temsîl idüp Ye'cüc ve Me'cüc tã'ifesi (14) bir şahş 'Ûc bin 'Unukıñ başına bindirseler ol şahş 'Ûc (15) gördüğinden ziyâde görür dir imiş ol marâzın a'vâline vâkıf (16) olan tabîbe lâyıktır ki mu'âlece-yı fenn-i tıbb üzere müdâvâta sa'y eyleye (17) tev'îk-i Bârî kılp halâşa mü'eddî olursa sa'y meşkûr

334a

(1) olur. Bâ-huşûş mu'âlecâtların iki vechle fâ'idesi zâhirdir (2) birisi budur ki marîz me'yûs olmaz. Ammâ eger mu'âlece olunmazsa (3) hasteniñ kuvve-i vâhimesi ye's tarafına düşmekle hayâtdan kaç'-ı ümîd (4) idüp helâka mü'eddî olur. İkincisi erbâb-ı başîret ma'ûn olan şahş (5) eşnâ-yı muhârebeye cerâhat işâbet iden mecruhâ teşbîh iderler. Her mecruh (6) helâk olmak lâzım gelmediği gibi her ma'ûn da'ı fevt olmak. İktizâ (7) itmez. El-hâşıl ol marâz-ı mühiş şıbyân ve gayrıdan birine işâbet eylese tabîbe (8) vâcib olan ibtidâ'en marîzîñ kalbine takvîyet virmeğe meşgûl olmağdır (9) ol bâbda istifrâğ ya'nî faşd ve ishâl ile da'ı mu'âlece yazılmışdır (10) ammâ kan almak bâbında ihtilâf-ı 'azîm vâkı' olup müte'ahhîrîn kaç'an cevâz (11) göstermediler. İshâl huşûşında da'ı inkıbâz bulunmadıkça mücerred tenkıye-yi (12) ahlât için tecvîz itmeyüp ihtiyâc bulundukda müşhil-i hafîf virilmegi (13) ve münâsib ihtikânlar olunmağı tecvîz eylediler. Şeyh-i re'îs Kitâb-ı Evvelden fenn-i (14) râbî'de faşdı men' eyleyüp Kitâb-ı Râbî'de tecvîz eylediler netîce-i ihtilâflar (15) bi'l-âhire faşd olunmak nâfi' olduğında qarâr virüp sinn ve fuşûl (16) da'ı müsâ'id olduğu şürette lüzûmına zâhib oldılar. Ammâ kan alan (17) kimesne sağ ve şol fark idüp ol 'illet sağ cânibde hâdis olursa sağdan

334b

(1) ve kezâlik şol tarafda vâki' olursa şoldan faşd itmek lâzımdır. Lâkin (2) a' māl-i bedende olursa müşterekden yâhūd ciger tamarından. Ve esâfilde zühür iderse (3) sağından faşd olunur. hacâmet huşûşu kezâlik ve lâkin bu ' illetde hacâmet (4) vereme maşrûfdur ya'nî kendü üzerine hacâmet olunur. Anın dağı keyfiyyeti (5) tafşîl olunur. Ba' dehu tedbîr ve ' ıtrıyyeti olan şey'ler isti' māl ile qalbiñ (6) hıfzına ve takviyetine. Ve ' alîl sâkin olduğu meskeniñ hevâsını ıslâha (7) takayyüd olunur. Ağaç kavunu ekşisi ve lîmûn. Ve'l-mâ'. Ve ayva rubbları. Ve lüffân narı (8) mişlî eşyâ'-yı nâfi'a isti' māl olup gül varakı. Ve kâfûr. Ve şandal. Ve anlarıñ (9) mişilli şey'ler şemm olunur. Ve gıdaları lîmûn. Ve koruk suyu mişilli ekşiler ile (10) perverde olunmuş tayhüc ve buzâğu etleri. Ve sirke ile terbiye olunmuş mâş. Ve (11) muşşer mercimek ola. Ba' zı kibâr gıdaları bu güne tabh olunmak şifâ-yı mahz ĩrâş (12) ider dimişler **şifati** ıblık ta' bîr olunan enenmiş horûsı yâhūd piliçi ufağ (13) ufağ toğrayup toprak tencereye koyalar üzerine birer kaşık gül suyu (14) ve lîmûn suyu koyup dört dirhem dağı lisân-ı şevr kökiniñ kabuğundan koyalar (15) ve ağzını hamîrleyüp bir etmek ile furuna şalalar etmek pişdikde ma'an çıkarup (16) tekrâr bir etmek ile dağı şalalar ol dağı pişdikde çıkaralar. Ol şey' (17) pişüp ekl-i şâlih olur anı tedric ile yidürelere. Şâhib-i Mücenne ben zann iderin ki

335a

(1) anı isti' māl iden ' alîliñ marazı zâ'il olur dimiş. Eţibbâ-yı mağâribe (2) ol çölmegiñ içine birkaç altun bıraksalar ma'an tabh olunsa dağı (3) enfa' olur dimişler. Hattâ Mervân bin Zührden nakl iderler ki altundan (4) tencere ağız olup anda tabh olunsa ve içine dağı altun vaz' (5) olunsa yürece ve sâ'ir a' zâ-yı re'îseye takviyet virir dimiş (6) ve ekşerıyyâ ol emrâzda iştihâ sâkıt olur. Ol suķūt ' alâmet-i (7) rediyyedir zîrâ ol ' illete mübtelâ olan kimesneniñ iştihâsı sâkıt (8) olmayup gıdâ tenâvül iderse ' alâmet-i ceyyide olur. Selâmete delîl olduğında (9) eţibbâ müttefiklerdir. Ol cihetden iştihâsı sâkıt olanlara gıdâ yimege ifrâm (10) ve ikdâm idüp güçle yidürmek lâzımdır didiler ve dağı vâcib olan (11) tedbîrâtandır ki ' alîliñ yatdığı mahalliñ hevâsını tebrîd ve ıslâh (12) ideler. Benefşe ve gül ve nîlûfer mişillü reyâhîn-i bâride ile tezyîn (13) olup söğüt ağacı yaprağı. Ve mersîn yaprağı ve sâ'ir hoş koşulu (14) bârid yapraklar dögeler. dâ'imâ sirke ve gülâb saçalar ve ' alîl elini ve yüzini (15) ve sâ'ir a' zâsını sirke. Ve gül suyu ile gâsl idüp gâh bî-gâh gârgara eyleye (16) ' alîle ziyâde ' ataş müstevlî olduğu şüretde şovuk şudan (17) men' olunmaz. Belki karpuz ile terbiye olunmuş vâfirce mâ'-yı bârid

335b

(1) virilmek lâzımdır. Hattâ harâret-i hummâyı def eyleye huşûş-ı mezbûr hummayât-ı (2) şedîdede ' ilâc-ı kavî olduğu kibâr-ı eţibbâ katlarında şâbit olduğundan (3) mâ'-adâ tabîb-i

şifâ-baḥş envâ' 'ilel ve aḡsâm 'aleyhi's-şalavât ve's-selâm ḥazretleri (4) daḡı *el-ḡummâ ḡarâret min feyḡi cehenneme fe'ebriḡu ḡā bi'l-mā'u'l-bārid*. Kelâm-ı kerîmi ile (5) tenbîh-i ḡumâyûn buyurmuşlardır. Ve nefsi-tā'ûnuñ kendi tedbîrinde daḡı üzerine (6) cāzib ve maḡbûḡ tılâlar ve zîmâdlar urulmak ile nuzc virüp ba' dehu eline ser-tîz (7) ile deşmek yāḡûd ibtidâ'en üzerine ḡacâmet itmek lâzımdır didiler. (8) Ammâ bi'l-küllîye oyup çıkarmak ḡuşûşında daḡı ihtilâf olunup. Ba' zı (9) eḡibbâ mücerred tılâ ve zîmâd ḡarîḡine zāhib olmuşlar. Ba' zısı daḡı zîmâdât (10) ile ma'an ḡacâmeti tecvîz idüp ḡaḡ'a ḡaḡ'an cevâz göstermemişler ammâ (11) kırfe-yi ḡalîle ḡaḡ'i ile 'ilâc olunmaḡı sâ'ir müdâvâta tercîḡ eyleyüp (12) 'ilâc-ı bür'ü's-sâ'a olmak iddi'â itmişlerdir. Bâ-ḡuşûş ba' zı diyâr (13) ahâlisi ḡatlarında ol verem-i zehr-nâk sâ'ir ḡan ḡıbanı menzilesinde olmaḡla (14) zuhûr ve bürûzından aşlâ ḡavf itmeyüp ḡâdiş ve nümâyân olduḡı ân bilâ-ihmâl (15) oyarlar çıkarırlar imiş. Ol resme ki yirinde zerre miḡdârı âşârı (16) ḡalmaya ba' dehu bitürici merhemler ile cerâḡati oñuldurlar imiş. Taşköpri- (17) zâde merḡûm Risâlesinde ba' zı şuleḡâ ol ḡuşûşı tecrîbe itdiklerini

336a

(1) naḡl ider. Ba' zı mu' allim daḡı müşâhede itmişler ki ḡalebe-yi 'ulûmdan birisi (2) ol dâ'-i 'uḡâle mübtelâ olup zāhir olduḡı gibi kendi eliyle ḡaḡ' (3) idüp bi'l-küllîye iḡrâc eylemiş. Ba' dehu üstâd anı ziyârete vardıkda (4) ḡüyâ bir elem işâbet itmiş şaḡîḡu'l-mizâc şeklinde bulmuş. Ol şāḡib-i cür'et (5) daḡı cerâḡatını. Ve ol iḡrâc eylediḡi laḡmî pâreyi 'arz eyleyüp cerâḡatını (6) bitürici merhem niyâz eylemiş. Ve ol iḡrâc eylediḡi ḡıḡ'a ḡüyâ bir pâre (7) zengâr şeklinde laḡm pâresi olup ḡâyet şiddetinden bıraḡdıḡı (8) yire yapışmaḡla isnâd-ı ta'yîb kettân merhem iḡzâr ider. Ol 'alîl-i (9) pür-himmete daḡı birkaç ḡün eḡnâsında bür'-i tâmm ḡâşıl olur. Bundan (10) soñra ma'lûm ola ki ḡuşûş-ı mezbûrı tecvîz iden eḡibbâ ibtidâ'-i zuhûrına (11) taḡşîş idüp bedene temâm-ı munteşir olduḡdan soñra mesâḡ göstermezler (12) ammâ muḡāḡara-yı mutazammın olmaḡla 'uḡalâ tecvîz itmezler. Ancak ḡacâmet mertebesine (13) tāḡat bulunan kimesnelerde ele ser-tîz ile ḡacâmet idüp içinde olan (14) mādde-i semmîyi aḡıtmaḡa ruḡşat virmişlerdir ki muncemid olup semmiyyeti ziyâde (15) olmaya. Eger üzerine şîşe çekmeḡe muḡtâc olursa şîşe urulup (16) luḡfile maşş ideler didikleri daḡı müselleme degildir. Zîrâ ne şekl yürekli cerrāḡdır ki (17) anı aḡzı ile maşş eyleye. El-ḡâşıl tedbîr-i şavâb-peḡîr oldur ki ibtidâ'en

336b

(1) ḡan alınmaḡa ve ḡılt-ı müzîyi iḡrâca taḡayyüd idüp ba' dehu münfetîḡ (2) ve cāzib atlıye ve zîmâdâta mübāşeret ideler. pes şāḡib-i Mücenne (3) bir 'alîlden ḡan alınsa iḡtizâsı üzere bir sâ'at mürûrından soñra (4) bu şerbeti içüreler. Zîrâ bu şerbet cigere ve yüreḡe vâşıl olduḡda (5) 'ufûnetlerini taşra atmak ile ter daḡı getirür dimiş **şıfatı** (6) derûnec. Centîyânâ her birinden birer dirhem kil-i Ermenî. Mercân-ı meşḡûḡ (7) ve tiryāḡ-ı fârûḡ her birinden

yarım dirhem cümlesi saḥḥ olunup lisān-ı şevr (8) ve kızu kılağı şuları ile taḥmīr olunur. Ve yine anlarıñ şuları ile ezilüp (9) isti' māl olunur. Isıcak olmaḥ memdūḥdur. Ba' dehu ziyāde eşvāb giydirüp (10) ve pek şıkmaya çok mertebe örteler ḥattā terlemek ile 'ufūnet-i aḥlāt (11) taşra gide. Eger terkīb-i mezkūre bir miḳdār bād-zehr zamm olunsā (12) nef' -i 'azīm ile nāfi' dir. Eger şerbet-i mezbūre ter getürdikden şoñra (13) şusuzluk virirse bu ma' cūndan bir mil' aḳa lisān-ı şevr şuyı ile isti' māl (14) itdüreler. **şıfatı** kavun. Ve ḥıyār çekirdeklerinin içi. Ve kabak (15) çekirdegi içi her birinden iki dirhem. Kızu kılağı tuḥmı. Fıl dişi (16) mercān. Tabāşır. Geyik yüreginden bulunan kemik her birinden birer bucuḳ dirhem (17) incü bir dirhem. Şandal-ı aḥmer bir dirhem. Lisān-ı şevr mürebbāsı on beşer dirhem

337a

(1) ekşi alma şarābı altı dirhem. Ve kızu kılağı şarābı otuz dirhem eczā' -yı (2) mezkūreniñ döğümege muḥtāc olanları saḥḥ olunup eşribe-i (3) mezkūre ile mezc olunur miḳdār-ı isti' mālī bir mil' aḳadır. İhtikān iktizā (4) eyledikde münāsib olan terākīb ekşer eṭibbānıñ ma' lūmlarıdır. Bu terkīb (5) şāḥib-i Mücenneniñ muḥtārıdır. Ğayr-i ma' hūd olmaḡla taştır olundı. (6) **ihtikān** kuru benefşe çiçeği beş dirhem. Ebegümece çiçeği kezālik beş dirhem (7) kabuğı çıkmış arpa ḥālīş buḡday kepeği birer kabza cümlesi kifāyet miḳdārı (8) şu ile taḥḥ ve taşfiye olunduḡdan şoñra yüz elli dirhem şu aḡz (9) olunup içine bādām. Ve benefşe yağlarından onar dirhem. Ve ḥıyārşenber (10) rubbı on dirhem. Ve ḥām şeker ki şarı şeker dirler yigirmi dirhem cümlesi (11) mezc olunup 'ādet üzere ihtikān olunur. Bu daḡı ma' lūm ola ki muḳtezāsı (12) üzere faşd ve ihtikān olunduḡından şoñra tā' ūnuñ kendi 'ilacı ile taḳayyūd (13) olunup zıkr olunduḡı üzere cāzib ve münzic tılā ve zımāda (14) diḳḳat olunur. Ammā sā' ir çıbanlarda yazıldığı gibi ibtidā' en vādi' urulmaz (15) zırā ekşeriyyā a' zā-yı re'ise midfa' ında bulunmaḡla geri redd olunmaḡda (16) muḡātara-yı 'azīme muḳarrerdır. Cāzib ve münzic ve muḡallil tılālar uralar. Bu neṭül (17) 'acībū'n-nef' dir **neṭül** papadya. Ve iklīlū'l-melik yigirmişer dirhem. Kettān

337b

(1) tuḥmı. Boy tuḥmı onar dirhem cümlesi mezc idüp temām ḡāşşları çıkınca (2) taḥḥ olunup āteşden indirdikden şoñra içine kalın bez pāreleri yāḡūd (3) sünger batırıp. Isıcak ısıcak üzerine koyalar günde birkaç def'a (4) tekrār oluna nāmıḳu'l-ḡurūf faḳīr bu tedbirin menāfi' ini kerrātle tecribe eyledim (5) ḥiç taḡallūf eylemedi. Ba' dehu papadya ve gül yağlarını sirke ile mezc idüp (6) yūñ pārçesi ile tılā ideler. Üç def'a icrādan şoñra bu merhem zımād oluna (7) **şıfat-ı merhem** kuru encir. Ve ḡatmī köki. Ebegümece yaprağı. Boy tuḥmı (8) kettān tuḥmı her birinden birer miḳdār aḡz olunup taḥḥ olunduḡdan şoñra hevānda (9) daḳḳ olunmaḡla merhem kıvāmında bir şey' olur. Ba' dehu ekşi ḡamīr. Ve tavuḳ (10) yağı. Ve papadya yağı mezc idüp fāḡir merhem ideler. Ba' dehu tā' ūn (11) üzerine zımād

idüp her beş sâ' atde bir tecdîd ideler tâ ki ol (12) yaramaz verem nuzc bula bu merhem dahı mücerrebâtandır **merhem-i diğer** zûfâ-yı raṭb (13) ve diyâhliyûn çadır uşağı her birinden onar dirhem papadya yağı (14) kifâyet miqdârı cümlesini mezc idüp zimâd olunur ol huşûşda tedbîr (15) olunan tîlâ ve neṭûl ve zimâddan her biri ısıcaḳ olmağa muhtâcdır (16) şovukdan ğâyet şıyânet ideler. Ma' lûm ola ki ol verem-i zehr-nâk (17) nuzc buldukda belki hemân nuzca ḳarîb oldukda huzzâḳıñ muhtârları

338a

(1) bilâ-hemâl içinde babadya yağı olup nâfi' merhemler ile cerâhatini (2) oñuldalar. Ve bu dahı ma' lûm ola ki ol ḫayât düşmanı olan 'illet üzerine (3) gügercin ve tavuḳ mişilli zî-rûḫ ḫayevânlar urulup şiddet-i (4) semmiyyetinden nâşî üç sâ' ate varmaz ol ḫayevân ḫayâtıdan mahrûm olur (5) ve tekerrür-i 'amel ile 'alîl ḫayât bulur. Huşûş-ı mezkûre mücerrebâtandır (6) ba' zı eṭibbâ ol ḫayevânıñ min ğayr-ı zebḫ ya' nî boğazlamadın ḳarınlarını (7) yarup uralar. Ba' zıları dahı sağ iken maḳ' adını ol veremiñ (8) üzerine uralar. Ancaḳ eṭrâfında olan tüyleri yolmağa muhtâcdır ve el (9) ile tutup zabṭ iderler tâ ki yirinden zâ' il olmaya. Ekşerî bir sâ' at (10) tutmadın ölür. Ve ba' zısı iki sâ' atde ölür elbette üç sâ' ati (11) itmâm itmedin semmiyyet aña te' şîr idüp ölür. Ol ân yirine birini dahı (12) važ' ideler tâ ki mâdde-i semmiyyet bi'l-küllîye mündefi' e ola. Ba' dehu bu (13) merhem zimâd oluna **şıfatı** kuru encîr. Ve çekirdegi çıkmış kıvıllı üzüm (14) her birinden birer ḳabza. Milḫ bir dirhem ekşi ḫamîr yigirmi beş dirhem (15) iki dâne yumurta şarusı cümlesi bir yire cem' olup saḫḳ idüp (16) kifâyet miqdârı papadya yağı ile mezc olunur. Muḳaddemâ i' lâm (17) olunduğı üzere 'illet-i mezkûrede ḳalbi dahı şıyânet emr-i ehemmm olmağa

338b

(1) muḫâfazasına ziyâde ihtimâm ideler. Bu tîlâ olunsa huşûşen herâyinedir (2) **tîlâ** gül şuyı lisân-ı şevr şuyı. Ve ḳuzı ḳulağı şuyı. Her birinden (3) altı dirhem ekşi alma 'uşâresi. Ayva 'uşâresi yigirmi beş dirhem. Kil-i Ermenî (4) iki dirhem. Kıvıllı şandal. Mercân her birinden birer dirhem sirke altı dirhem (5) za' ferân. Ve kâfûr yarımşar dirhem cümlesi mezc olundukdan soñra (6) bir miqdâr ısıcaḳ idüp tarz-ı mezkûr üzere ḳalın bez pâreleri (7) baturmağa ḳalbiñ üzerine zimâd oluna. Bu neṭûl dimâğ ve cigere (8) nâfi' olduğı muḳarrerdir ihmâl olunmaya. Bu zimâd dahı ol huşûşda (9) 'ilâca mübâşeret iden eṭibbâdan menḳûldur **zimâd** kırmızı gül varaḳı. Ve lisân-ı (10) şevr. Varaḳı beş dirhem. Kuru ḳışnic üç dirhem. Kıvıllı şandal. 'ûd-ı Hindî (11) ṭabâşîr her birinden birer bucuḳ mişḳâl cümlesi aḫz ve saḫḳ olundukdan soñra (12) bir bez ṭorbaya ḳonup ağızını sedd ideler. Ve ol ṭorbayı gül şuyı (13) içinde ḳaynadup ba' dehu ṭayanacaḳ miqdârı ısıcaḳ iken ḳalb (14) üzerine ḳoyalar. Şovudukdan soñra yine tekrâr ideler. Zimâd ve tîlânıñ (15) ğayrı 'alîliñ kendine saḳy olunan devâlardan dahı bu birkaç tedbîr (16) mücerrebât-ı huzzâḳdan olmağa taştîr olundı.

Ez-cümle bu sefûf hâzır- (17) u'n-nef' dir **sefûf** habb-ı belesân. Kuzu kulağı tuhmı. Ağaç kavunu çekirdeğiniñ

339a

(1) içi her birinden birer buçuk dirhem kil-i Ermenî mercân. Ve şandal-ı aḥmer (2) her birinden ikişer dirhem. Defne yimişi. ḥalezûn-ı maḥrûk. 'ûd-ı Hindî her birinden (3) birer dirhem ağaç kavunu kabuğı durunc 'aḳrebi 'Anditones ki (4) ba'zı müfredât taḥrîri üzere taḥḥûndur lisân-ı şevr yaprağı her birinden (5) ikişer buçuk dirhem. İncü bir dirhem 'anber bir dânik cümlesi aḥz ve daḳḳ (6) olup üslûb-ı sâbık üzere alma ve ayva şarâbları mişillü eşribe-i müferriḥe ile (7) ma'cûn olur ḥîn-i isti'mâlde lisân-ı şevr şuyı ile virilür. Ḥattâ evvelâ (8) üç dirhem ba'dehu iki dirhem sonra bir dirhem isti'mâl itdüreler. Ve gün (9) aşurı vireler. Bâd-zehriñ daḥı bu 'illetde menfa'at-i 'azîmesi olduğundan (10) ḥuzzâk-ı eṭibbâ müttefiklerdir yarım dirhemden bir dirheme degin virilür (11) ve birkaç def a i'âde olunur. Bür'-i tâmm müşâhede oluncaya degin (12) ya'nî 'alâmet-i ḥalâş zuhûrına degin her gün virilse müdâvât-ı (13) mu'tebere den olmağla bulunmuş olur didiler. Tarîk-i isti'mâli oldur ki içürmek (14) murâd itdikleri miḳdâr bâd-zehri bir küçük gümüş hevânda saḥḳ idüp (15) üzerine tedricile gül şuyı tamladalar temâm münḥall olduğda üzerine (16) bir fincân gül şuyı koyup. Ba'dehu birkaç kaṭre lîmûn şuyı yâḥûd (17) rûḥ-ı zâc tamladup vireler. Ve Ḥalâşetu's-sâ'ûn fî Ḥaḳḳu't-tâ'ûn nâm

339b

(1) risâlede taḥrîr olunan rivâyetler daḥı [...] (2) mu'âlece-yi meşhûredendir **şıfatı** iki kardaş kanı ki cezîre-i Sammûtriden gelür (3) bir nev' zâmgdır deryâ kenârında bulunan kırmızı taş nev'ine daḥı demü'l-aḥaveyn (4) dirler ammâ anıñ kaṭ'an bu ḥuşûşda medḥali yokdur. El-ḥâşıl ol zâmgdan (5) bir dirhemi saḥḳ olup otuz dirhem ḥâliş gül şuyı. Ve ḥâliş sirkeden (6) üç dirhem meze olundukdan sonra içüreler. Bi-emr-illâh te'âlâ ḥalâşa mü'eddî (7) olur. Ammâ bi-şarṭ ân ki yigirmi dört sâ'atden muḳaddem ola didiler (8) Allâhu's-şâfî **el-muḥâfazat-ı kable'l-vukû'** muḳaddemâ zıkr olduğü üzere ba'de'l-vukû' (9) 'ilâc-pezi olmasa 'asîr olmağla 'uḳalâ kable'l-vukû' muḥâfaza olunmaḳ (10) ihtimâm göstermişlerdir ki müsebbibu'l-esbâbıñ te'âlâ taḳdîri ile esbâb-ı ḥıfza (11) teşebbüs idüp ḥışn-ı ḥaşîn-i ilâhîde mekîn olmağa medâr ola. pes ol (12) emrâz-ı müşkileden şıyânet ve muḥâfazanıñ mu'azzam tedbîri evvelâ cumhûr eṭibbânıñ (13) ittifaḳ ve ihtiyârları üzere tebdîl-i hevâ içün âḥer diyâra intikâl (14) itmekdir ki kibâr 'ulemâ-yı müteşer'inden cem'-i keşîr daḥı tecvîz itdikleri muḳaddemâ (15) taḥrîr olunmuş idi. Ancaḳ 'ufûnet-i hevâya ve aḥlâṭa sirâyet itmedin ḥurûca (16) diḳḳat lâzımdır. Ḥattâ eṭibbâ dirler ki envâ' ḥayevânât 'ucm ve 'aḳldan bî-behre iken (17) 'ufûnet-i hevâyı idrâk idüp firâr itmek lâzım geldikde ḥilye-yi 'aḳl ve zekâ

340a

(1) emşāl olmağla efḍal [...] külliyyāt ve cüz'iyāt āsūd-ı ihtiyāriyede taşarruf (2) kudretleri olan nev'-i beşer vücūd-ı nāzenīnlerini şıyānete sa'y itmek evlā (3) ve aḥrā belki vücūb mertebesinde olduğu şekk ve şübheden müberrādır. Ve eger (4) muḳaddemā zıkr olunduğı üzere intikāle māni' bulunup yāḥūd min-vech müte'addid (5) olsa lāyık olan hevāsı laṭīf 'ālī mesken tedārik itmekdir ki şimāl tarafı (6) mekşūf olup pencereleri ol ṭarafa meftūḥ ola. Ve ol meskene dā'imā gül (7) şuyı. Ve sâ'ir muşliḥ-i hevā olur şular şaḥalar. Ve daḥı yaz eyyāmı ise şandal (8) ve bezr-i ḳaṭūnā. Ve anlarıñ mişilli bārid şey'ler tebhīr idüp fuşūl-ı bāridede 'ūd (9) ve 'anber. Ve siyāh. Ve beyāz günlük. Ve sa'ter lāden mişilli şey'ler tütüdelər (10) ve fuşūle münāsib şükūfeler ve yapraklar ile tezyīn ideler. Ve alma ve ayva mişilli (11) bārid meyveler isti' māl ve istişmāmına meşgūl olalar. Ağaç ḳavunınıñ (12) her vechle menfa'ati muḳarrerdır. Ve sirkeyi gülāb ve şandal ve kāfūr ile mezc idüp (13) kettān bezi pārcesi ile ellerinde ṭutalar ve münāsib ve muṭayyeb şemāmeler daḥı tertīb (14) idüp dimāğlarını revāyiḥ-i kerīhden muḥāfaẓaya ihtimām ideler. Ez-cümle (15) bu bābda mu'azzam muḥāfaẓa oldur ki ḳaçan hevāya ḥarāret galebe eylese faşd ve ishāl (16) liyāḳati olanlar taḥammülleri miḳdārı faşd idüp şafrāyı. Ve sâ'ir aḥlāt-ı muẓırrayı (17) müşhil olur şerbetler içürelər. Ba'dehu müberridāta müdāvemet idüp. Kāfūr

340b

(1) ḳurşı. Ve ḥummāz. Ve enberbāris. Ve ekşi nar. Ve ḳoruk. Ve līmūn rubbları pişürmede (2) ve anlarıñ mişilli müberridāt isti' māl ideler her gün sirke. Ve mā'-i verd mezc olunmuş (3) şu ile birer ikişer mişkāl saḥḳ olunmuş kil-i Ermenī içmek ḥāzıru'n-nef' dir (4) ṭīn-i maḥtūm daḥı anıñ gibidir. Ve daḥı lāyık olan oldur ki 'ale's-şabāḥ (5) āf-tāb-ı 'ālem ṭulū' itmedikce evden ṭaşra çıḳmayup ṭaşrada bulunduğı (6) şüretde ḡurūbdan evvel içeri duḡūl ideler. Ve eger hevā maḡmūm olup bulud (7) ve ḡuman bulunsa evden ṭaşra çıḳmak cā'iz degildir. Ve hevānıñ ta'affüni esbāb-ı (8) arziyyeden neş'et itdüğü şüretde sākin oldukları odanıñ pencerelerini (9) ḳapalı ṭutmak lāzımdır. Ḥattā ol ḥuşūşda ḳa'r-ı zemīnde sākin olmak (10) şıyānete ziyāde enfa' ve evfaḳdır ki eyyām-ı vebāda ve zindān ḳapusunda bulunanlar (11) ḥalāş olup yukarısında sākin olanlar helāk oldukları muḳaddemā zıkr olunmuşdı (12) ve daḥı mecma'-ı nās olan insān ve ḥayevān ile izdiḥām vāḳi' olan maḥallden daḥı ictināb (13) lāzımdır. Zīrā keşret-i nüfūs süḥūnet-i hevā icāb itmekle 'ufūnete müsta'idd olur (14) fāzıl eṭibbā İbnü'r-rüşdden mervīdir ki ṭā'ün zemānında başḳa sākin olan (15) kimesneye ol 'illet işābet itmek nādīr vāḳi' olur dimişler. Eger ṭumanlı ve buludlı (16) günlerde bi-ḥasebi'l-ıḳtiẓā evden ṭaşra çıḳmak lāzım gelse elinde revāyiḥ-i ṭayyibeyi (17) müştamil şemāme ṭutmak lāzımdır. Ve daḥı gündüz uyḡusından ihtirāz ideler

341a

(1) meger hażm-ı ta'āmdan şoñra yāhūd vaqt-i kaylūle uyumağa mu'tād olalar (2) anda daħı ihtimām lāzımdır. Ve daħı riyāzet-ı kavıyyeden ya'nī ta'ab ve zaħmet (3) ile hareketden ihtirāz lāzımdır. Zīrā ifrāt-ı hareket kanı kızdırıp ervāh (4) ve kuvāya za'f virmek ile harāret-i ğarībeyi tahrik ider. İmām Ğazālī hazretleri (5) Şāfi' hazretlerinden kudus-ullāh sayhumā nakl ve rivāyet iderler ki eyyām-ı vebāda (6) benefşe yağından enfa' devā görmedim her bār gövdelerine tılā eyleyüp (7) münāsib eşribeler ile miqdār-ı kifāye isti'māl eylesünler buyurmuşlar. Ve eyyām-ı vebāda (8) ağdiye huşuşında daħı ihtimām idüp seri' u'l-hazm ve ceyyidu'l-ğidā olan (9) at'ime tenāvül itmek lāzımdır. Piliç çorbası. Ve eti. Ve oğlak. Ve kuzu. Ve buzağı (10) etleri anları daħı sirke. Ve līmūn şuyı. Ve koruk ve summāk mişilli ekşiler ile perverde (11) olmuş ola. Kezālik 'ades-i muķaşşer. Ve māş ve kabaķ daħı anlar ile perverde (12) olunurlar. Ammā ğidālarını şırf ekşilere haşır itmeyüp miqdār ciheti (13) ile daħı hem-zamma 'usret virir mertebe keşretinden ihtirāz ideler. Ve tatlı (14) kısmından ve sā'ir harāret irāş ider eşyā'dan daħı ictināb ideler. Edviye-i (15) hārreden ıslāh-ı ağdiye için ancak dārçin tecvīz itmişlerdir. Ve daħı (16) seri' u'l-istiḥāle olan ağdiye ve fevākihden ihtirāz ideler. Ba'zı huẓẓāk (17) sirke ile şoğan. Ve şarımşak. Ve hiltit yimegi muşliḥātdan 'add itmişlerdir

341b

(1) turşileri daħı münāsibdir. Kebere turşisi ve sā'ir turşiler daħı (2) isti'māl-sezādır. Ve ekşi nar. Ve ekşi tüt. Ve ekşi erik cümlesi nāfi'dir (3) ve açlıkdan. Ve şusuzluğdan daħı şıyānet lāzımdır ki anlar ervāhı taḥlīl iderler (4) ve daħı elzem-i levāzımdan olan ḳalbiñ takviyetine takayyüd idüp hemm. Ve ğamm. Ve ḥüzn (5) ve elemden. Ve efkār-ı fāsideden ictināb olunmaķdır. Ve ifrāt ile istifrāğdan (6) ya'nī kan aldırıldıķda teḥammülinden ziyāde aķıtmağdan ve müşhil virildikde ziyāde (7) 'amel itmekden şaķınalar zīrā anlarıñ ifrātı bedene ve ḳalbe za'f virüp ervāhı (8) taḥlīl ider. Ve daħı lāyık olan her kes sākin olduğı evde ve maḥallātında (9) ve ḳara ve ḳaşabātta mevāzi' -ı müte'addidede her bār 'ufūneti dāfi' olur (10) şey'ler yaķalar defne yaprağı. Ve 'ar'ar. Ve ebhel ta'bīr olunan ardıç ağacı (11) ve keyl-dārū didikleri egreli. Ve serviñ ağacı ve yaprağı. Ve çam ağacı (12) ve pür ta'bīr olunan yaprağı. Ve anlarıñ mişilli ḥaşebāt ve evrāk iḥrāk (13) olunmaķ dāfi' -i 'ufūnet-i hevā olduğı şühret-şi'ār olup şıḥḥatini inkār (14) iden ğabāvete ḥaml olunmuşdur. Ebuḳrātdan mervīdir ki zemānemizde (15) tā'ūn-ı şedīd olup ekşer ma'mūreye sirāyet ve işābet eylemiş idi. Ben sākin (16) olduğım medīne ahālisine şehriñ eṭrāf ve eknāfında dāfi' -i 'ufūnet (17) olur ḥaṭablar yaķmağı emr eyledim sözime i'timād idüp eşyā' -yı mezküre

342a

(1) iḥrākda ber-hemāl itmişler bi-emr-illāh te'ālā ol 'ufūnet münde fi'e (2) olup ahāli-i belde ḥalāş buldılar dimişler. Şāhib-i Mücenne daħı (3) ben ol 'ameli İspanya memleketinden Napoli nām diyārda işledim nef' -i (4) 'azīmi müşāhede olundı diyü iddi'ā itmişdir. Tebhīr

huşuşında (5) müfreden ve mürekkeben eczâ'-yı 'adîde yazılmış. Ve cümlesiniñ menfâ'atleri (6) bi't-tecribe şâbit olmuştur. Ve bu kurş dağı kibâr için terkîb (7) olunmuştur **kurşu'l-buḥūr** 'ūd-ı Hindî. 'Anber. Kuşt-ı hūlv. İdhîr her birinden (8) birer dirhem. Günlük. Maştakî. Qaranfûl. Dârçîn her birinden beşer (9) dirhem. Defne yaprağı. Acı bādām. Sa' ter. Merzencûş. 'Ar' ar. Ve ebhel (10) yaprakları. Ve egir. Ve süsen köki. Ve feslegen tuḥmı. Ve esārūn her birinden (11) onar dirhem. Za' ferân iki dirhem lâden on beş dirhem cümlesi (12) saḥḥ olunup 'asel-i muşaffâ ile mezc olunduğdan soñra üçer (13) dirhem miḳdârı kurşlar aḥz olunup şabâḥ ve aḥşam birer dânesini (14) sâkin oldukları maḥallde tebhîr ideler. Fesâd-ı hevâyı işlâḥ ider. (15) Bu terkîbde zıkr olunan eczâ'dan biri ve ikisi ve mümkinu'l-huşul (16) olanları başka başka dağı tebhîr olunur. Bunlardan mâ-'adâ ol huşuşda (17) ma'âcîn. Ve eşribe. Ve ḥubûbâtıdan dağı menâfi'-i 'azîmesi tecribe olunmuş

342b

(1) vâfir terkîb yazmışlardır. Ez-cümle bu terkîb a' zâ-yı re'îseye takviyet-i (2) 'azîme ile kuvvet virüp 'ufûnetini def' itmekde lâ-naẓîrdır **ma'cûn-ı müferriḥ** (3) gül kurusu ve geyik yüreginde bulunan kemik ve fîl dişi ve ṭabâşîr her birinden (4) iki buçuḳ dirhem kil-i Ermenî. Tîn-i maḥtûm. Aḡaç kavunu çekirdegi. Kuzu kulağı (5) tuḥmı. Feslegen tuḥmı. Aḳ mercân. Ve kırmızı mercân. Aḳ şandal. Ve kızıl şandal (6) her birinden üçer dirhem. 'Ūd. Behmen. Cedvâr. Ḥām ibrişim. Ve durunc. Ve (7) 'Anditones her birinden birer buçuḳ dirhem. Lisân-ı sevr dört dirhem. İncü (8) ve yâḳût-ı rümmânî. Ve şarı yâḳût. Ve zümrüd her birinden birer dirhem. Fâd-zehr-i (9) mādî. Ve 'anber. Ve misk her birinden birer dirhem. Sükker-i nebât iki yüz dirhem (10) alma şarâbı cümle miḳdârı. Gül suyu yigirmi dirhem. Bir ḳâ'ide ma'cûn olduğdan (11) soñra gümüş zarfda yâḥūd çini ḥoḳḳada ḥıfz olunur miḳdâr-ı (12) isti'mâli üç dirhemdir 'ale'r-rîḳ isti'mâl oluna. Selâṭîn ve erkân-ı (13) devlete münâsib ma'cûndur. Ve dağı ḥuzzâḳ-ı eṭibbâ ḥabb-ı ilâhî tesmiye olunan (14) terkîb-i 'acîbîñ menâfi'-i 'azîmesini beyân itmişlerdir. Ol ḥabbı Şeyḫü'l-küll dağı (15) senâ itdiği vâḳi' dir. Ba' zı ḥuzzâḳ anı Muḥammed bin Zekeriyâ 'aleyhi'r-raḥme te'lîf (16) itmek üzere ol feylesûf-ı dānāya nisbet itmiştir. Ba' zılar Cālînūs (17) ḥazâḳat-i me'nüse işâl itmişler. Bâ-yı vech-gân ol devâ-yı şerîf ḥıfz-ı

343a

(1) şihḥat. Ve def'-i 'ufûnet bi't-tecribe ḥafîu'l beden yir yir 'acîb olmak (2) üzeredir ki maddesi ḳalîl. Ve menâfi' i keşîredir. İnnallâhe ra'ûf (3) bi'l-'ibâd **şifat-ı ḥabb-ı ilâhî** ol terkîb-i zâhirü't-te'sîr şabır. Ve za' ferân (4) Ve mürr-i şâfîden terkîb olunmağla 'aded-i uḥrâsı üçdür. Ve lâkin miḳdârlarında (5) ihtilâf-ı yesîre vâḳi' olup ba' zı ḥuzzâḳ za' ferân ile mürr-i şâfî berâber (6) ve şabır anlarıñ mecmû' miḳdârı aḥz olunur dimişler. Ba' zı za' ferân (7) ve mürr-i şâfî beşer dirhem olduğu şüretde şabır on dirhem aḥz olunur (8) ba' zıları dağı

şabır on olduğu şüretde mürr-i şâfî beş. Ve za' ferân (9) iki buçuk dirhem olmak lâzımdır dimişler. Ba' zı eṭibbâ daḥı her biri (10) 'ale's-seviyye olmağı iddi' â itmişler. Ammâ kavlı-i evvel muhtâr olmağla ol (11) vezn ihtiyâr olunup ba' de's-saḥḥ lisân-ı şevr şuyı ile noḥūd miḳdârı (12) ḥabblar düzilür. Miḳdâr-ı isti' mālinde daḥı ba' zı kibâr heftede (13) bir yâḥūd iki def' a beşer dâne isti' māl ideler. Vaḳti daḥı fecr-i (14) şâdık ṭulû' itdigi zemân necât neş'et ola dimişler. Ba' zlar daḥı heftede (15) bir kerre yarım mişḳâl isti' māl olunmaḳ lüzûmını gösterüp şabâḥ ve mesâya (16) ta' arruz itmişler. Ol devâ-yı şerîf Cālînûsa nisbet idenler (17) rivâyet itmişler ki anıñ zemân-ı ḥayevâtında diyâr-ı Mışırda tâ' ün-ı ' azîm

343b

(1) vâḳi' olup şol mertebe şedîd olmuş ki bir günde elli biñ ma' mûr (2) helâkına bâliğ olmuş. Ol eşnâda Cālînûs ol devâ-yı ḳudsiyeden (3) heftede bir kerre yarım mişḳâl tenâvül olunmaḳ ta' yîn itmekle bi-emr-illâh- (4) u'l-meliku'l-mu' in müdâvemet idenler selâmet bulmuşlar. Bu ḥabb daḥı ba' zı (5) ḥuzzâḳıñ muhtârlarıdır **ḥabb-ı dîger** şandal-ı aşfer. Durunc 'aḳrebi (6) üçer dirhem. Mürr-i Mekki beş dirhem. Şabır on dirhem. Za' ferân beş (7) beş dirhem. Tîn-i maḥtûm üç dirhem. Cedvâr üç dirhem. Kâfûr bir (8) bir dânik cümlesi. Saḥḥ olunup gül şuyı ile ḥabblar düzilür. Miḳdâr-ı (9) isti' mālî bir dirhemden bir mişḳâle degindir. Eyyâm-ı vebâda her gün isti' māl (10) olunur. Mervân bin Zührden mervîdir. Eyyâm-ı vebâda ḥıfz-ı şıḥḥat murâd (11) iden kimesnelere vâcibdir ki her bâr ḳable't-ta' âm bir miḳdâr ḳuzı (12) ḳulağı yaprağı tenâvül eyleyeler def' -i ' ufûnetde mücerrebdır dimiş. Şalata (13) tarîḳi ile yinmek ṭab' a daḥı evfaḳdır. Ve yine ḥâzıḳ-ı mezbûreden rivâyet (14) olunur ki bir kimesne her şabâḥ bir dâne ḳuru encîri cevz-i Rûmî ile (15) ve üç dâne sezâb yaprağı ile isti' māl eylese nef' -i ' azîmini müşâhede (16) ider dimiş Cālînûsdan daḥı anıñ gibi menḳûldur ve bu cüllâbıñ (17) daḥı nâfi' olduğu aḥlâṭından nümâyân olur **cüllâb** mâ' -i verd. Ve ḳuzı

344a

(1) ḳulağı şuyı. Lisân-ı şevr şuyı her birinden yüz ellişer dirhem (2) ekşi nar rubbı. Ve lîmûn şarâbı. Ve ḳuzı ḳulağı şarâbı her birinden (3) ellişer dirhem. Kil-i Ermenî iki dirhem saḥḥ olunup şular daḥı birbirleri (4) ile mezc olundukdan şoñra her şabâḥ 'ale'r-rîḳ üçer ḳaşıḳ isti' māl (5) olunur. Bu daḥı ma' lûm ola ki cevher-i hevâ fâsid olduğu eyyâmı (6) aḥlâṭı ' ufûnet sirâyetinden muḥâfaẓa için ḥuzzâḳ-ı eṭibbâdan cem' -i keşir (7) tiryâḳ-ı müfrede ve mürekkebe isti' mālîniñ menâfi' -i ' azîmesini beyân olmayup müfredâtdan (8) bād-zehr-i ḥayevânî. Ve cedvâr. Ve mürekkebâtdan. Tiryâḳ-ı fârûḳ. Ve Meşrûdîṭûs (9) ve sâ'ir tiryâḳlar ta' yîn itmişler. Tiryâḳ-ı fârûḳıñ menfa'ati sâ'irinden (10) ziyâde olmağı gösterilmiştir. Hattâ Cālînûsdan menḳûldur ki zemânemizde (11) vebâ-yı ' azîm vâḳi' olup her kim tiryâḳ isti' māl itdi ise emânet ve (12) selâmet buldı heftede bir kerre noḥūd miḳdârı isti' māl olunmaḳ elzem (13) levâzımdandır dimiş. Ba' zı eṭibbâ ḥarâreti cihetinden tecvîz

itmeyüp (14) hummā-yı vebāiyye ve t̄ā'ūn zemānlarında eşlḥā ve merzāya bürüdet lāzımdır (15) tiryākıñ ḥarāreti müselleme iken ne vechle menfa'at me'mül olur diyü men' eyleyüp (16) Cālīnūsüñ mevāzı'-ı 'adidede tiryāk maḥrūru'l-mizācın mizācını ifsād (17) ider didiği. Ve cumhūr eṭibbānıñ tiryāk bi'l-hāşşa mizāc-ı marīzi ıslāḥ

344b

(1) ve mizāc-ı şaḥīḥi ifsād ider [...] gibi kibār (2) ol ḥuşūşda muḥākeme-i ṭayyibe ile def'-i iştibāḥ eylemiştir. Hāşılı budur ki tiryāk-ı (3) fārūk için hem-zamm ve hem-menfa'at olduğu emr-i müfreddir. Zīrā ḥarāret-i (4) ḥarāret-i ġarīziyyeye müşābih olmağla mizāc-ı şaḥīḥi muḥāfaẓa ve mizāc-ı marīzi (5) ıslāḥ ider. Ve bi'l-hāşşa envā' semūmı izāle itdiği daḥı muḥarrerdir. (6) Mizāc-ı şaḥīḥi müfsid olması müselleme degildir. Teslīm olunduğı şürette (7) daḥı taḥlīlden neş'et ider. Zīrā kaçan bedende aḥlāt-ı fāsıde bulmasa (8) yaḥtemil ki aḥlāt-ı şaḥīḥesi taḥlīl itmek ile muzırr ola. Ve lākin zemān-ı vebāda (9) cemī' nāsıñ bedenleri 'ufūnet-peẓīr olmağla şaḥīḥu'l-aḥlāt bulunmadıkları (10) ecilden isti'māl olunduğda ol güne aḥlātı izāle itmekle menfa'ati (11) zāhir olur diyü eyyām-ı vebāda isti'mālını vācibāt-ı tıbbdan göstermişlerdir (12) eyyām-ı vebāda kaṭ'-i nazar ḥārru'l-mizāce ḥuşūşen tāze yigitlere münāsib (13) olmadığı muḥarrerdir ḥaḳīḳatine vukūf murād idenler ol terkibiñ (14) ṭabī'atını tecessüs itsinler. Bu maḥallde bir su'āl-i ḳavī vārid olup muḥaḳḳıḳıñ (15) anı min-vech cevāb-ı şāfī 'add olunur cevāb ile def' itmişlerdir. Su'āl-i (16) bu ki gāḥ olur vebā ve t̄ā'ūn kevākib-i şābite ve seyyāre ile felek-i devvārīñ (17) te'sīrlerinden ḥāşıl olur. Nitekim esbāb beyānında tafşıl olundu ol

345a

(1) ol şürette ḥıfz-ı şıḥḥat ve 'ufūnetden şıyānet için sa'y itmekde fā'ide (2) vardır. Ve anlarıñ te'sīrlerini def' bu vechle mümkün olur. Ve ne ṭarīḳ ile (3) ḥalāş müyesser olur dimişler. Cevāblarının daḥı mā-ḥaşalı budur ki (4) nev'-i insān ḥālīḳu'l-ins ve'c-cānnıñ cellet-i ḳudrete iḥsān eylediği (5) ḳuvvet-i 'āḳıle sebebi ile eşref-i ḥayevānāt belki *nefaḥtu fīhi* (6) *min rūḥi* faẓīleti ile efḍal-i maḥlūḳāt olduğu ecilden eflāk (7) ve kevākibden 'ālī olmağla anlarıñ te'sīrlerini def'e ḳudretleri muḥarrerdir (8) ya'nı mālīk oldukları 'ilm ve 'aḳl sebebi ile mūcib-i fesād olan eşyā'dan (9) ictināb ve levāzım-ı şıḥḥat ve selāmet olur ef'āle iştigāl itmek (10) ile bi-'avn-ullāhu'l-meliku'l-müte'āl anıñ gibi dā'-i 'uḍāl işābetinden (11) ḥalāş müyesser olur. Ḥuşūşen te'sīrāt-ı semāviyye fesād-ı hevā (12) icāb itdiğinden neş'et itmiş ola. Ol şürette tedbīrāt-ı (13) mezkūreye müdāvemmet kifāyet ider. Ḥattā ecet-i ṭabī'ī baḥşinde ba'z (14) eṭibbā zāhib oldukları üzere nev'-i beşeriñ 'ilm ve 'aḳl ve idrāk (15) ḥasebi ile kendülere müte'alliḳa olan aḥvālide umūr-ı müfsideden (16) ictināb. Ve umūr-ı muşliḥeyi iktisāb ḳudretleri bulunduğı cihetden (17) ecet-i ṭabī'īleriniñ izdiyādına sa'y itdikleri şürette faẓl-ı Rabbu'l-'ibād

345b

(1) ile mümkinu'l-ḥuṣūldır didikleri daḥı ḥātimeyi dāḥil olunur. *Elhamdu lillāhi* (2) *el-meliku'l-ḡadīr ellezī lā rād li-ḡazāi ve lā māni' lā rād hüvellezi* (3) *ḡalaḡaküm min ḡin'in ṡümme ḡazā ecelen ve ecelun müsemmi 'indehü ṡümme entüm temterün* (4) cevāhir-nāmelerde ba'zı eṡyā' bi'l-ḡāṡṡa dāfi'-i vebā ve ḡā'ün olduḡı (5) yazılmışdır. Ez-cümle Eflātūn ve Aristodan menḡūldur ki bir kimesne (6) yāḡūt-ı ḡātem ḡaḡınsa yāḡūd getürse bi-emr-illāḡ te'ālā vebā ve ḡā'ün (7) ve ṡā'ıḡa işābetinden ve şuya boḡulmaḡdan emīn olur anıñ (8) mişilli ba'zı eṡyā' daḥı yazılmışdır. Ḥattā evlerde güḡercin beslemek (9) sākin olanları hevā-yı vebāiyyeden ṡıyānete mü'eddī olmaḡ üzeredir (10) Ḥaşḡöpri-zāde Ebū Nu'aym İṡfahāniden naḡl itdiḡi üzere Ḡonce-yi (11) Şifā-ārā-yı nübüvvetden *min emru'l-muşaṡe 'alā ḡācibih 'avfi mine'l-vebā* (12) ṡudūri daḥı ol dā'-i 'uḡālden ma'füvv olmaḡı maḡzar. Ve ba'zı (13) ef'āilde menāfi'-i 'adīde zuhūrını müṡ'irdir. 'Aleyhe ve 'āli ālihi ve aṡḡābihi (14) mine's-ṡalavāt-ı ezḡihā **bāb-ı ṡāmin** ṡıbyāniñ te'dib ve terbiyeleri (15) beyānında olup kezālik iki faṡlı müṡtemildir **faṡl-ı evvel** (16) mevlüduñ sinn-i ṡabī ve sinn-i tera'ru' intihāsına deḡin ya'nī bulūḡa müntehī (17) oluncaya deḡin lāzım tedbīr ve terbiyeleri beyānındadır veledin

346a

(1) vālideynleri üzerine ve vālideyniñ veledleri üzerinde (2) olan ḡuḡūḡlarını 'ulemā-yı dīn-i mübīn maḡallinde taṡrīḡ ve tebeyyün itmişlerdir (3) bu maḡallde mevlüduñ ḡaḡḡını beyān itmek ehemmi olmaḡın ṡer'an ve ṡıbben taḡrīri (4) lāzım olan aḡvālleri bi-ḡasebi'l-imkān taṡtīr ve beyān olundu (5) ez-cümle mevlüduñ ḡin-i vilādetinde ad ḡomaḡ cihetinden lāzım olan (6) ḡaḡḡı muḡaddemā bāb-ı ḡāmisden üçinci faṡıldan zıkr olundu. Ḡaçan (7) tekellüme başlayup ba'zı mertebe muṡāḡabet-e müsta'idd olsalar. Ol (8) eṡnāda lāzım olan ba'zı tedbīr daḥı bāb-ı mezḡūrdan (9) ṡoḡuzuncı faṡılda işāret olunmuşıdi. Ammā bu maḡallde āḡer güne ta'bir ve (10) ve beyānı lāzım olan umūri taḡrīr iḡtizā itmekle tekrār vāḡi' olan yirlerde (11) me'mūldur ki istiḡsāna maḡmūl ola. Ez-cümle ḡaçan ṡıbyān muṡāḡabet-i (12) rūḡ-efzāya mübāṡeret eyleseler vācib olan evvelen kelime-i ṡehādet (13) ta'līm eyleyüp bir meclisde yedi def'a telḡin eyleyeler. Ba' dehu bu āyet-i (14) kerīmeyi ezberledeler. *Fete'āla'l-lāhu'l-meliku'l-ḡaḡḡu lā ilāhe illā hüve rabbu'l-'arṡ-* (15) *i'l-kerīm*. Ve daḥı āyete'l-kürsī ta'līm ideler. Ve sūre-i Ḥaşriñ āḡirini (16) ezberledeler. Fuḡahā-yı dīn-i mübīn rūḡ-ullāḡ ervāḡhum. Bir kimesne veledine (17) bu güne terbiye eylese ḡıyāmet ḡüninde Ḥaḡḡ te'ālā anı evlād ḡuṡuşında

346b

(1) mu'āḡeze eylemez didiler. Aḡlāḡ-ı 'Alā'ide maṡtūrdur ki efāzıldan birisi (2) evlādlarına imtinān ḡıṡāb ile ben size vilādetiñizden evvel ve vilādetiñizden (3) ṡoñra. Ve vilādetiñiz

eşnâsında ihsân-ı ‘adîde ile lutf eyledim dirimiş (4) anlar dağı haqîkat-ı hâle vâkıf olmak için vilâdetimizden ne güne (5) ihsân mümkün olur diyü su’âle cür’et. Ve ba’dehu vücûd-pezîr olan (6) ihsândan dağı âgâh olmak delâlet taleb eylediklerinde vilâdetiñizden (7) evvel siziñ harâ’ir nisâ ve aşîlât havâtinden vücûda gelmenizde sa’y (8) idüp kabâ’il-i deniyye ve ‘aşâ’ir-i hasîseden ihtirâz itdim ki müddet-i (9) hayâtıñızda fûrû-mâyelik ile müttehem olmayup şemâtet-i a’âdan maşûn (10) olasız. Vilâdetiñiz eşnâsında size güzel ad virdim tâ ki ol ism (11) sebebi ile tûl-i hayâtıñızda iftihâr idesiz. ‘Ukalâ katlarında (12) mu’teber olmayan ismden ictinâb eyledim tâ ki kabîh addan nâşî müte’ellim (13) olmayasız. Ve vilâdetiñizden sonra dağı envâ’ te’dib ve terbiyet ile (14) tehzîb-i ahlâk ve takvîyet-i ef’âl-i haseneñize sa’y eyledim tâ ki beyne’l-akrân (15) hüsn-i halk ve lutf-ı mu’âşeret ile memdûh-ı mümtâz olduñız diyü (16) cevâb-ı bâ-şavâb virdikde hayr-ı halef olanlar cân ve dilden kabûl itmişler (17) el-hâşıl kaçan mevlûd sağ ve şolunı farğa başlayup mehmâ-emken hüsn

347a

(1) ve kubhı idrâke müsta’idd olsa terbiyesine iştiğâl lâzım olur (2) ez-cümle tedricle ef’âl-i hasene ve ahlâk-ı marziyye telkîn itmege ihtimâm (3) ideler zirâ etfâliñ levh idrâkleri sâde olmağla hüsn ve (4) kubh îrâş iden ef’âl-i bi-kemâle idrâk idemediklerinden (5) nâşî tarafeyni kâ’il olup. Ve ekşerîyyâ rezâ’il ef’âl dağı (6) muktezâ-yı tab’ behemî olmağla. Ol sâde-diller ol tarafa mâ’illerdir (7) kaçan ‘ayb ve ‘âr olacak fi’le ikdâm itseler hây şağın (8) bunu işleme ve bu sözi söyleme bu ‘aybdır. Ve bunu işleyen şöyle (9) olur. Bu sözi söyleyene kötek kötek urılır diyü ibtidâ’en (10) rıfkla zecr ve men’ ideler. Sâde-dil olduklarından nâşî zecr ve men’ (11) ve tevbîh dağı kalblerinde temekkün idüp her vechle memnû’ olurlar (12) nitekim **beyt atânî hevâhâ kable ‘en â’rife’l-hevâ. Faşâdefâ** (13) **qablen hâliyen fetemekkünâ.** Dimişler. Ve ekşer aña bir zâdeler ki sefeh ve (14) ve kılllet-i ‘aql-ı ma’âş. Ve keşret-i efkâr-ı fâside cihetinden ef’âl-i zemîme (15) anlarda şâyî’ ve fâş olmuştur. Hattâ ba’zı ehl-i hezl anları (16) sefîh çelevi diyü ta’rîf eylemişler. Sebebi hâlet-i şîbâda ifrâî ile (17) ‘izzet eylemiş her ne murâd iderse müsâ’ade olunmağdan neş’et

347b

(1) ider. Zirâ aslâ bir fi’linden men’ ve tevbîh olunmayup hayr ve şerrden (2) ne söylerse âferîn ve raṭb ve yâbis her ne işlerse taḥsîn (3) itdiklerinden zuhûra gelür. Huşûşen nâkıṣatu’l-‘ukûl olan mürebbiyeleri (4) ve hayr ve şerri fark eylemez Urus dâyeleri mollâm ağam paşam (5) ta’bîrleri ile ol hâlîü’z-zihnlari igfâl idüp sefâhat vâdisine (6) düşürmekle ‘âkıbet-i zelîl ve haḳîr olacaḳları hüveydâ ve âşîkâre (7) olur. Zemânede anıñ gibi sefîhleriñ hezârı görülmüştür. Hükemâ (8) dirler ki etfâliñ terbiyesinde vâcibdir ki anlardan evvel şâdır olan (9) kuvvetiñ tehzîb ve tekmi-line sa’y itmek gerek. Zirâ her huşûşda (10) tabî’at-ı fi’line iktidâ itmek lâzımdır ya’nî her kuvvet ki etfâlde (11) evvel zâhir olur anıñ tehzîb ve

tekmiline sa'y itmek lâzımdır (12) anlarda ise kuvâ-yı bedeniyyeden kuvvet-i hayâ evvel hâdiş olur. Eger (13) bir şabîde ol kuvvet bulunup mûcibi ile 'âmil olursa ya'nî (14) şîğar ve kibâr huzûrlarında terk-i edebi mûcib olur harekâtdan (15) ictinâb iderse necâbet ve sa'âdetine delîldir. Anıñ tekmiline ihtimâm (16) ideler. Ve taqâdîmi vâcib olan te'diblerinden biri dağı oldur ki (17) kendi cinsinden olmayan. Ve yâhûd ebnâ cinsinden olduğu hâlde

348a

(1) nâ-müşâbih merşûd ve hüsn ile mevsûm. Ve lehv ve lu'b ile (2) meşgûl olan şıbyân ve gilmân mecâlise ve muhâlaşalarında şıyânet (3) ideler. Zîrâ tabî'at-ı beşer sârik olduğu muqarrerdir huşûşen (4) zemân-ı şibâ ve mevsim-i sene-i şafer ola. Ol cihetden ekşer emrde anlarıñ (5) eţvâr ve ahlâkları ile munhalk olurlar. Ve dağı elzem-i levâzımdan (6) olan terbiyeleri 'ale't-tedric farz ve sünnet ve hall ve hürmet ahvâlini (7) ta'lim ve tefhîm idüp ferâ'iz ve vâcibâta muvâzabet ve müdâvemet (8) itdirilmek ile âdâb-ı dîn-i mübîn. Ve sünen-i Seyyidü'l-mürselîn tahşiline (9) ikdâm. Ve ihtimâm. Ve ol bâbda tekâsül ve tehâvün aña tabî'at olmağdan (10) şaşınmağı iltizâm ideler. Nitekim mürebbî-i ümmet huçeste-sîret. Ve ol tabîb-i (11) envâ' aqsâm ve 'illet şalli-allâhu 'aleyhi ve sellem hazretleri 'âmme-i ümmete hitâb-ı (12) müsteţâb ile. *'Allimû's-şabiâ's-şalâte ebne sebî' sinîna vedrubûha 'aleyhâ* (13) *ebne 'aşrin*. Ya'nî eţfâliniz yedi yaşına vardıkda namâz kılmacağı emr (14) idiñ on yaşına vardıklarında kılmazlar ise darb ve te'dib (15) idiñ diyü tenbîh buyurulmuşdur. Ve dağı lâzımdır ki şıbyânıñ (16) müşâhabetlerinde dâ'imâ şulehâyı medh ve şenâ ve eşerren ve eşkıyâyı zemm (17) ve kadh idüp küçükden şalâh ve takvâya sevğ ideler. Eger anlardan

348b

(1) 'an-ğafleten bir emr-i kabîh şudûr iderse âşikâre seyr u şohbet idüp hakîmâne (2) mezemmet ile kendülerden şâdır olan hücneti ve töhmet olduğunu bildireler (3) yâhûd ol fi'liñ andan şâdır olduğunu bilmek tarîki üzere âher şabiye (4) isnâd idüp filân kimesneniñ oğlu şöyle itmiş. Ve şu tarz üzere (5) kötek çalmışlar diyü tahvîf ideler. Zîrâ kabâhati bilindigini bildigi (6) şüretde gereği gibi 'itâb olunmazsa yüze çıkmak şeklinde ol (7) fi'l-i kabîhe tekrâr ikdâmına bâ'ış olur kezâlik peder ve mâderiñ (8) farı muhabbetleri olduğu şüretde mehmâ-emken i'âm itmeyüp ihfâya (9) sa'y ideler. tıfl aña muţtalî' olacak havf ve haşyeti kalmayup ta'lim-i âdâbda (10) nuşşân-pezir olur eţfâlden ibtidâ'en neşv ü nemâda ef'âl-i kabîhe şâdır olmak (11) nâ-bahte olduklarına binâ'en nefsi emmâreniñ habâşetine evfâkdir. Ol (12) ecilden ba'zı eţfâlin kız ve nemîmet. Ve ba'zısından sarağa ve hıyânet (13) şâdır olur. Ve ba'zılarından anlarıñ emşâli kabâhat zuhûra gelür ol (14) huşûşda hareket-i hakîmâne ile cezâ tertîb olunup tehammülüne göre darb-ı (15) hafî ile dağı te'dib olunurlar. Ve dağı vâcibdir ki eţfâli elbise-i (16) fâhire ile tezyîn itmeyeler giyinüp ve

kuşanmak ve seyr u şoḥbete göndermek (17) huşuşlarında murādına müsā'ade itmeyeler.
 'avāmdan ba'zı aḥmaqlar iktidā

349a

(1) ziyāde borc ve ḥarcla fāḥir libāslar tedārikinden ḡayrı saçlarını (2) tırarlar. Ve bellerini gererler. Ve seyr u şoḥbetlere getirüp sefāhat (3) ve şeqāvet yollarını gösterirler. DERMEND oḡlan bi'z-zarūrī erāzil- (4) perest olup şeqāvet tārīkine düşmekle ol aḥmaqların 'ırz ve māllarını (5) yā pāyimāl itdikden şoḡra kendüsini daḡı berbād idüp her vechle (6) ḡusrāna mü'eddī olur. pes 'uḡalā mücerred tezyīnden mā-'adā iktizā (7) itmedikçe parmaḡına ḡātem tıakmaḡı daḡı men' eylediler. Ve ekşer ekl ve şürb (8) huşuşında daḡı kezālik ihtimām lāzım olmaḡla zemān-ı şībāda (9) dā'imā at'ime-yi nefīse ve eşribe-yi lezīze virmeyüp ḡāḡī nān-ı ḡuşk (10) ile iktifā itdüreler. Zīrā etvār-ı felek bir qarār olmamaḡla kuru etmek (11) yimek iktizā iderse ziyāde elem ve ıztırāb el virmeye Aḡlāk-ı 'Alā'ide (12) ḡikāye iderler ki ba'zı Rūm şeh-zādelerine ceng-i birāderāndan hezīmet (13) vāḡi' olmaḡla birkaç nefer ḡuddāmı ile firār idüp dār u diyārından (14) mehcūr olduḡda açlıḡdan 'āciz olmaḡın bir dostānīden yufḡa (15) didikleri kuru etmek taḡşīl iderler. Şāh-zāde mu'tād olmamaḡla (16) tenāvüle ḡādir olmayup ḡademesi cerr ve cehd ile bir dostānī daḡı (17) bulup taḡarcıḡında bir pārçe poḡaça bulmuşlar. Şāh-zāde bir

349b

(1) miḡdārını ekl idüp baḡiyyesini ḡıfz etmek iḡün biraz müteḡārīne (2) virmiş. pes ifrāt-ı nāz-perverlik selāḡīn ve ümerāya münāsib deḡil iken (3) ḡanda ḡaldı ki evsaḡ-ı nās aña mu'tād olalar. İmdi lāyık olan (4) şıbyānıñ yanlarında dā'imā lezīz ta'āmları ve ḡökçek libāsları (5) ve anlar ile ālūde olanları taḡḡīr ideler. Ve fāḡir libāslar ile müzeyyen (6) 'avretler 'ādeti. Ve ekl ve şürbe taḡayyüd etmek ḡayevānāt-ı ḡasīse fi'lidir (7) dimek ile ḡabī'atlarını ol vādīden nefret itdireler. Ve ḡıdā virdikde (8) şabāḡ ḡıdāsını ḡök virmeyeler zihne belādet virüp ta'allūmine māni' olmaya (9) ve sā'ir evḡātde daḡı et ḡelvā ve meyve. Ve serī'u'l-istiḡāle olan (10) şey'leri ḡök virmeyeler. Ve meyve yir iken 'aḡabinde şū içmekden şaḡınalar (11) ve müskirāt kısmından eḡerḡi cümle Müslimīne ictināb lāzımdır. Ammā etḡāle (12) ḡıbben daḡı ziyāde muzırr olmaḡla ictināb itdireler. Ve ḡāzab ve tehevvr (13) ḡıffet īcāb iden umūrdan daḡı şıyānet ideler. Anlarıñ birisi ḡabī'atlarında (14) istiḡkām bulsa izālesi 'asīr olur. Ve ḡikāyāt ve iş'ār-ı mefseḡa ve ma'saḡ (15) istimā'ından daḡı şaḡınup anlar ile işḡāl iden kimesnelerin şoḡbetine (16) getürmeyeler. Zīrā anlarıñ daḡı ḡabī'atda cāy-ḡir olduḡdan şoḡra (17) izālesi 'asīr olur. Eḡerḡi ḡabī'at-ı etḡāl zekāvet ifāde ider dirler

350a

(1) Ammā şekāvete mü'eddī olmağla zararī fā'idesinden ziyāde olur (2) ve gice çok uyumağdan. Ve muṭlaḳ gündüz uyḡusından men' ideler (3) ve yayan yürümege i'tiyād itdireler ki ikisi daḡı lāzım (4) ve riyāzetdendir. Ve ḡareket ve sükūn ve oturmaḡ ve ṭurmaḡ (5) ve maḡallī ile seviklemek ādābını daḡı ta'lim ideler ki bī-taḡrīb-i (6) evzā' beyhūde eylemeye. Ve kendinden büyükleriñ yanında az söyleye (7) belki bir şey' su'āl olunduḡça söz söyleye. Ve kizb söylemekden (8) ve eger ṡādīḡ eger kāzib yemīn itmekden ve her şey'e gülmekden ḡāşılı (9) sefīḡāne evṡāfiñ cümlesinden men'e sa'y idüp her vechle (10) aḡlāḡ-ı ḡamīde ile mevṡūf olmasını muntic olur muḡaddemāt (11) ta'lim ideler. Ve 'ilme ve edeb ta'allūmüne müsta'idd olduḡda eṡibbā ol (12) isti'dād altı yaṡ itmāmına ḡaṡr itmişlerdir. Elsine-i 'avāmda (13) ṡabīniñ vilādetinden dört yıl ve dört ay ve dört (14) gün mūrūrında ḡōcaya virilmege müsta'idd olurlar diyū ṡuhret- (15) ṡi'ār olan ecnādīñ kütüb-i mu'teberede zafer bulundu ol ḡuṡūṡda kibār-ı (16) eṡibbāniñ altısına ta'yīn itdikleri ṡab'a daḡı evfaḡ olduḡı. Bu daḡı (17) ma'lūm-ı ūlī'l-ārādır ki 'ulūm ve me'ārif nev'-i beṡeriñ ḡavāṡṡ-ı lāzimesinden

350b

(1) iken taḡṡīlinde 'usret. Ve ekṡer nās ṡariḡinde ḡaflet itdikleri (2) muḡarrerdur. pes ṡāḡib-i ṡeri'at ḡazretleriniñ ṡaraf-ı bāḡiru'l-beṡer ḡullarından (3) ta'allūm ve ta'limleriniñ farziyyetini müṡ'ir tenbīḡ-i ekīd ve ḡümāyūn-ı Vedūda (4) imtiṡālen her Müslim ve Müslime evlādlarını ta'lim-i 'ilm için mu'allime virmek (5) vācib olmağla müddet-i mezbūreye vāṡıl olduḡda mevāni'den ḡaṡ' -i naḡar (6) mu'allime virilmek dilemek vācib olur. Ammā bir mu'allimiñ cevāz-ı ta'limine (7) teslīm oluna ki pāk i'tiḡād. Ve 'āḡil. Ve ṡāliḡ. Ve dīn-dār. Ve perḡīz-kār (8) olup ādāb-ı mülūk ve ekābire vāḡıf. Ve ḡazab ve ḡilmde mu'tedil ola (9) ḡāyet ḡalīm olmaya ki te'dib ve tehṡībden 'āciz olur nitekim ṡeyḡ Sa'dī (10) 'aleyhi'r-raḡme dimiṡdir **beyt** *Ūstād u mu'allim ḡu buved bī āzār. ḡersek* (11) *bāzand kūde kānde bāzār.* Ve ḡāyet ḡazūb ve mūteḡevvir daḡı olmaya ki (12) beyhūde ḡazabdan ṡabī mülūk ve ta'allūmünden nefret ile meṡḡūl olur. (13) Ve daḡı lāyık olan oldur ki ṡıbyānı mektebe virmeyeler ki ekṡeriyā (14) fūrū-māyeler mecmū'ı olur. Ammā ḡüsn-i ḡalḡ ṡāḡibi olan aṡīl-zādeler bulunsa (15) anlar ile hem-ders olmaḡ taḡṡīl-i 'ilm ve ma'rifete evfaḡdır. Ve lākin zemānemizde (16) ḡalīlu'l-vücūddur. Ve mu'allim te'dib emrinde daḡı te'ennī ṡāḡibi olup (17) ḡarḡı muḡteṡā olur emr bulunmadıḡça ḡarḡa mūbāṡeret itdiḡi ṡūretde

351a

(1) daḡı eziyyet itmeyeler. Ammā pek acır ki ṡabī ol ḡuṡūṡda tekrār (2) anīñ gibi ḡarḡ ḡuṡūlinden ḡavf idüp. Bu daḡı ol iṡi (3) iṡlemeye ve ṡabīye mūrebbīleri ḡōcanīñ āzār ve ḡarḡına teḡammül itmemek (4) bābında naṡīḡat idüp ṡabriñ memdūḡ olduḡını ifāde ideler (5) tā ki ṡabī meḡmā-emken ṡabra iḡdām idüp ḡōcanīñ ḡarḡından (6) ṡenā'at üzere feryād ve fiḡān eylemeye. Ve daḡı mu'allim ve mü'eddib (7) olanlara seṡā olan oldur ki ṡıbyāna

me'ārif ta'lîmi ile ma'an seḥā (8) ve kerem ta'lîmini daḥı teverrüm idüp berr ve iḥsân vādîlerini daḥı göstereler (9) hattâ vâlideyni fuḳarâya taşadduḳ ider. Erbâbından oldukları (10) şüretde şabîniñ eli ile bezl ideler tâ ki luṭf ve kereme (11) i'tiyād ḥāşıl eyleye. Ve tekebbür ve tecebbür. Ve istihzâ. Ve izdirâ ve anlarıñ (12) mişilli ef'âl-i nâ-sezâyâ düşmekden ziyâde muḥâfaẓa ideler. Ve peder (13) ve mâder. Ve büyük birâder ve ḥoca ta'zîmlerini daḥı tefhîm idüp (14) idüp her birine naẓar-ı ta'zîm ve iclâl ve anlardan ḥayâ ve ḥaşyet (15) üzere olmağı 'âdet itdireler. Ve sîm ve zer muḥabbetinden tenfîr (16) idüp mâl-ı dünyâ-yı bî-beḳâyı gözine ḥaḳîr göstereler ki muḥabbet-i (17) sîm ve zer ḥayyât ve 'aḳâribden bed-ter olduğunu idrâk eyleye

351b

(1) el-ḥāşıl dîn ve dünyâ ve 'uḳbâsına lâzım olan umûrñ cümlesini ta'lîm (2) ve tefhîme ihtimâm ideler ki ol şabî mertebe-i bulûğa irişüp (3) cimâ' ve sâ'ir umûr-ı müşkile-yi ma'âşa mübtelâ olmadın aḥlâḳ-ı ḥamîde (4) bi't-ṭab' kendinde meleke olmağla veled-i necîb ve ḥayr-ı ḥalef olup cümlesiniñ (5) sa'yı meşḳûr ve elsine-i enâmda zıkr-i cemîl ile mezkûr oldukları (6) ecilden sa'âdet dârına neylleri daḥı me'mûl olur Allāhu'l-hādî (7) alâ sevâi's-sebîl **faşl-ı şânî** şıbyânıñ ba'de'l-bulûğ lâzım olan (8) terbiyeleri ve hıfz-ı şıḥḥatleri beyânındadır. Kaçan bir mevlûd sinn-i ṭufûliyyet (9) ve şıbyânı terfî' idüp rütbe-yi ricâle vâşıl ve dünyâda lu'b ve lehvden (10) i'lâ maṭlab ve merâm var idigine 'ilm ḥāşıl eylese anı aḥvâl-i 'âlemden (11) ve gerdiş-i rûzgâr-ı bî-beḳâdan âgâh idüp metâ'-ı dünyâ taḥşîlinden (12) ve mâl ve menâl ve ḥayl ve ḥaşem ve ḥadem ile muḥterem olmaḳdan 'arz-ı rûz- (13) rûzgârı kerem ve serdinden rücû' ve 'aṭaş eleminden berî olup taḥşîḥ-i (14) mizâc itmekle kebb-i kemâline sa'y itmek. Ve mezra'a-yı dünyâda sefer-i âḥiret (15) içün mühimmât-ı lâzıme taḥşîline 'âzim olmaḳ lâzım idigini kemâ-yenbağı (16) i'lâm eyleyüp 'aḳâ'id-i ehl-i sünnet ile ṭabî'ata istiḥkâm vireler. Ol daḥı (17) mücerred tena'um-ı dünyâ ya'nî ekl ve şûrb ve cimâ' şıfât-ı behemîden olduğunu

352a

(1) idrâk itmekle anlara i'tiyād itmeyüp kendüsine 'âlem-i beḳâda (2) lâzım olan kâra iḳdâm eyleye. Ve sa'âdât-ı ḥaḳîḳîye fâ'iz olmağla (3) civâr-ı ḳurb 'azîz-i muḳtedirde murâdât-ı câvid anı câ'iz olmağa sa'y (4) ve ihtimâm eyleye. Ez-cümle bi-ḥasebi'l-isti'dâd taḥşîl-i 'ulûm ve me'ārif (5) semtine düşürüp câdde-yi zühd ve taḳvâyı daḥı 'alâ'imi ile (6) göstereler. Ve taḥşîl-i 'ulûmda teveccühle tertîb ve tedric lâzım idigi (7) mu'allimiñ tedbîrine mevḳûfdur. Ve müte'allime daḥı lâyıḳ olan 'ulûm-ı (8) i'lâ-yı ilâhîye vuşûla sa'y idüp âbâ ve ümmehâtdan taḳlîd ile öğrendigi (9) 'aḳâ'id-i bürhân ve delîl-i ḳavî ile işbâta ḳâdir ola. Lâkin ba'zı evlâdñ (10) ṭabî'atı cins-i 'ulûma iştiğâlden imtinâ' üzere olur. Ol ḥuşûşda (11) lâyıḳ olan oldur ki ḳanğı fenne ṭâlib. Ve ḳanğı şan'ata isti'dâdı (12) münâsib ise aña iştiğâl itdireler zîrâ her kimesne mebd'e'-i fiṭratında (13) bir fenne müsta'idd ve bir

şınâ' ata menhî olur. Bu kıziyyede hâllâk-ı 'âlemiñ (14) hikmet-i belîğesi muḳarrerdir. Zîrâ enzâm-ı 'âlem ve kuvâ-yı benî âdem envâ' (15) şanâyî'e muḥtâcdır. Bekâ-yı ümem anlarsız müyesser olmaz. Meşelâ benî âdemiñ (16) kimi bennâ. Ve kimi ḥarrâş. Ve kimi dülger. Ve kimi demürçi. Kimi kıyümcı ba'zısı (17) derzî. Ba'zı kerzîdir ki kârîz âsîn işler. Kimi bezzâz. Ve kimi bakḳâl

352b

(1) ve ba'zısı kâti'ü's-şecer. Ve kimi naḥtu'l-ḥacer. Ve ba'zısı tâbi' u'l-beşer (2) olmağla nizâm-ı intizâm müyesser olur. Eger cümle efrâd-ı beşer bir isti'dâd üzere (3) mecbûl olsalar. Ve her kes bir himmet üzere meftûr bulunsa şınâ'ât-ı (4) mühimme. Ve 'ulûm ve fûnûn-ı mütenevvi'e şanâyî' olur idi kezâlik her kimesne eşref-i (5) şanâyî'e meşgûl olsa eḥaşş-ı şanâyî' dâ'ire-yi taḥşîlden ma'zûl olup (6) nizâm-ı 'âlem-i bâtıl. Ve kâr-hâne-yi ma'âş ḥâlî ve 'âtıl olur idi. pes (7) hikmet-i bâliğ-e-i Şamedânî iktizâ eyledi ki her tabî'at bir fenne münâsib. Ve her (8) isti'dâd bir şan'ata mülâyim ola. Zâlike taḳdîru'l-'azîzi'l-'alîm. Ve daḥı (9) insân müsta'idd olduğı şan'ata iştiğâl eylese sa'y-ı pîr ile zemân-ı (10) kaşîrde ele götürür ammâ ḥavze-yi isti'dâdında olmayan şan'ata tâlib olsa (11) evḳâtini zâyî' ve üstâdını taşdı' ider. Bi'l-âḥire bir şey' ḥâşıl idemez (12) ḥâşıl itdiği şüretde daḥı şey'-i pîr taḥşîl idebilür. El-ḥâşıl (13) 'aḳlen ve naḳlen vâcib olan oldur ki evlâdlarını mu'aṭṭal ve buṭlân kıomayalar (14) 'ulûm ve me'ârifden ve fûnûn ve şanâyî'den her kıangısı münâsib ise. Ve her kıangısına (15) isti'dâd bulunup tâlib olursa aña iştiğâl itdirip taḥşîline emr ideler (16) tâ ki ol fenniñ me'âric ve merâtib ve eṭrâf ve cevânibini gereği gibi taḥşîl (17) ve tekmi'l eyleye. Fî'l-cümle bir miḳdârını taḥşîl itmekle baḳiyyesinden ferâğat eyleye

353a

(1) meşelâ kitâbet ve inşâ 'amelin murâd eylese. Evvelen taḥşîn-i ḥaṭṭ. Şâniyen (2) tehzîb-i kelâma sa'y idüp luğat-ı 'Arab. Ve 'Acem. Ve 'ilm-i şarf. Ve naḥv (3) ve sâ'ir levâzım-ı 'ilm. Ve edeb taḥşîline iḳdâm eyleye. Ve fuzalâniñ resâ'il (4) ve ḥuṭbelerini ḥıfz ve imtilâ ve iş'âr-ı bülegâ. Ve muḥâzarât. Ve ḥikâyât (5) zürefâ belki 'ilm-i ḥisâb. Ve kıavâ'id-i defter cümlesini tekmi'l itmekle aḳrân (6) ve emşâlinde mûmtâz ola. Ve illâ mücerred terki dîvânlar okuyup birkaç fıkra (7) ve ğalaṭ mektûb şüretleri ile adını münşî ve kâtib kıomaḳ ile (8) olmaz. Sâ'ir fûnûn ve 'ulûm-ı nâfi'a daḥı anıñ gibidir meşelâ (9) fûnûn-ı ebdâna yâḥûd 'ulûm-ı edyâna şuğl idüp 'ilm-i dîn fıkḥ ve (10) tefsîr ve ḥadiş. Mefhûmı üzere ol 'ulûm-ı şerîfeniñ taḥşîline (11) muvaffaḳ olsa her biriniñ mevḳûf-ı 'aliyye olduğı fûnûnı taḳdîm (12) ile tekmi'le sa'y eyleye. Ve fenn-i mühimmini kemâ-yenbağı taḥşîl ve tekmi'l itdiginden (13) ğayrı. Ba'zı fûnûndan daḥı bi'l-küllîye ḥâlî olmamaḳ içün taḥşîlini (14) murâd eylese ifrât ile tevağğul itmek lâzım degildir. Meşelâ faḳîḥ evḳât-ı (15) namâzı bilmek içün fî'l-cümle 'ilm-i miḳâtden nesne öğrenmek istese (16) hey'etden Şerḥ-i Çağmini. Ve miḳâtdan

ba' zı resā'il-i mu' tebere kāfīdir. (17) yoksa kitāb-ı Mecisī. Ve Uqlīdis. Ve anlarıñ mişilli hendesiyyāt ve hey'āta

353b

(1) 'ömrini şarf ile tazýî'-i evkāt eylemeye. Zîrā 'ömr qalīl ve 'ilm keşīrdir (2) zemān ise envā' mevānī'. Ve 'avā'ıķ ile mālāmāldır. Ebū'l-eṭibbā Ebuḳrāt (3) Fuşūlini ol aḥvāl-i ḥayret-mā'il ile iftitāḥ eyleyüp. El-'ömr-i kaşīr ve'l-şınā'at-ı (4) ṭavīle. Ve'l-vaḳt-i ḍıķ dimişlerdir. El-ḥāşıl cemī' 'ulūmı yā ekşerini (5) 'alā-vechī'l-kemāl taḥşīl itmek maḥmildir hemān ehemmi olan ile iktifā (6) itmek gerekdir pes şıbyāndan birini 'ulūm ve me'ārifīñ ğayrı şanāyi' den (7) birine iştiğāl itdirilmek iktizā eyledikde ol şınā'ata daḥı (8) 'adem-i isti'dādından yāḥūd ālāt ve evḳātınñ nā-müsā'id olduğundan (9) taḥşīli müte'assir ve yā müte'azzir olduğu şüretde anı terk itdirüp (10) āḥer şınā'ata meşğūl ideler. Elbette ol şınā'atı teklīf itmeyeler (11) ya'nī bi'l-küllīye ye's geldikten sonra āḥere naḳl ideler yoksa bir şınā'atdan (12) ye's-i küllī gelmedikçe cüz'ī ta'assür ve şu'ūbet zuḥūr itmekle ferāğat (13) itdirmemek gerek. Zîrā ğayrı şan'ata daḥı anıñ gibidir ḥayr itmez (14) ve ol güne mütelāşī. Olan veled bī-temyīz-i kemālātdan bühr-mend olmaz (15) ṭalib-i kemāl olanlara şabr ve şebāt lāzımdır. pes evlāddan birisi şınā'atdan (16) birini ihtiyār eyleyüp ta'līm ve iştiğāl ile iktisāb-ı māl mümkün olur (17) mertebe bir şey' vücūda getüre. Vācib olan oldur ki ol iktisāb

354a

(1) eylediği mālдан ta'ayyüş itdüreler ki eşeri ḥāşıl. Ve ḥalāvet-i mezākına (2) ḥāşıl olunacak rağbet ve neşāṭı artup ol şınā'atı nihāyete yetiştirmege (3) sa'y eyleye ve zāmm-ı kesb yimişinden ta'ayyüş itmege mu'tād ola ki ol ḥaşlet (4) şīme-yi ebrār ve 'ādet-i aḥrārdır ki nā-merde ihtiyāc bulunmaz. Bu daḥı (5) 'ādet-i müstemirredir ki ekşeriyyā aḡniyā-zādele māl mīrāşa i'timād ve ittiḳā' (6) idüp ta'allūm-i şınā'atdan ibā' iderler. Taḥşīlinde müştāḳ-ı 'azīmeye muḥtāc olan (7) 'ulūm ve me'ārifden ibā'ları evlā bi't-ṭarīḳdir. Ammā bi-emr-illāhu'l-meliku'l-'ālī (8) ḳā'ide-yi felek-i devvār üzere taḳallüb-i rūzgār. Ve taḳallüb-i ḥavādiş leyl ü nehār (9) ile ol māl ve 'aḳār 'urza-yı telef ve bevār ekşerī bī-nevā ḳalmışlardır. (10) Ve daḥı kesb-i kemālden ihmāl itdiklerinden mā-'adā ekşerī fışka mübtelā (11) olup ol mālī ṭarīḳ-i fesāda şarf idegelmişlerdir. Nitekim Ḥōca (12) Ḥāfız 'aleyhi'r-raḥme **beyt** *Ḥazīne bednī mīrāş ḥavārgān küfür-est* (13) *bi ḳul muṭrīb u sākī bi fetvā def ü ney*. Buyurmuşlardır. pes ābā ve ümmehāta (14) sezā-vār olan kendüleri müteḳavvil bulundukları şüretde evlādlarınñ (15) umūr-ı ma'āş cihetinde daḥı ğaflet itmeyeler. Ve 'aḳldan behresi olan evlād (16) daḥı anadan ve babadan intikāl idecek māl-ı mīrāşa i'timād eylemeyeler. El-ḥāşıl (17) çünkü bir ğulām istiḳlālen iktisāba ḳādir ola. Evlā budur ki anı müte'ehhil

354b

(1) ideler. Ya'ni kendi küfvünde bir zevce-yi mihr-bân ile kām-rân olmuşlar. Ber- (2) muktezâ-yı beşeriyet bir murād olduğundan mā'-adā sedād-ı müsellemler evlād ile (3) daḥı kām-yâb olurlar. Bundan sonra daḥı ma'lûm ola ki aḥvâl-i mezkûre (4) müyesser olmaz illâ evlâdın hıfz-ı şıḥhatine sa'y idüp mizâcının i'tidâline (5) ihtimâm itmek ile olur. Hattâ her şınâ'atın iştigâlinde aña münâsib riyâzet (6) lâzımdır ki muḥarrik-i ḥarâret itmekle def'-i küll-i baḥâlet eyleye. Hıfz-ı şıḥhatin daḥı (7) tarîkı kerrâtle zıkr olundu ve bu mezkûrât erkek evlād terbiyesidir (8) ki beyân olundu. Ve duḥter-i ferḥunde-aḥterleri terbiyesinde daḥı daḥı her vechle (9) münâsib olan ḥıṣâl-i ḥamîde ta'lîm itmekde tekâsül olunmaya. Anların hakkında (10) lâzım olan terbiyet ḥayâ ve 'iffete mülâzemet. Ve ricâlden taḥarrüz-i şıyânet (11) ve gûşe-nişîn mesned-i 'ismet olmak bâbında mübâlağa itmekdir. Naşîr (12) Ṭûsî kızları okuyup yazmaḥdan men' itmek lâzımdır demiş. Ammâ sâ'ir (13) 'ulemâ muḥtârları üzere okumaḥdan men' itmeyüp ancak yazmaḥdan men' ideler (14) zîrâ anlar daḥı aḥkâm-ı şer'-i muḥhire ile mükellef oldukları için vâcibât-ı (15) dîn-i mübîn. Ve sünen-i aḥkâm-ı şer' Seyyidü'l-mürselîn şalli-allâhu 'aleyhi ve sellem ta'lîm (16) olunmaḥ vâcibdir. Ḥuşûşen nisvâna muḥtaşş olan ḥayz ve nifâsı bilmek (17) lâzımdır ki muktezâ-yı şer'-i muḥtaḥhara ile 'amel ideler. 'Ale'l-ḥuşûş Şâhib-i Şerî'atdan

355a

(1) 'aleyhe mine's-şalavât-ı ezkihâ *ṭalebu'l-'ilm farîzethu 'alâ külli müslim ve müslimethu* (2) murād olmuş ola. Ve ümmehât-ı mü'mininden Â'îşe-i şiddîka raḍi-allâh (3) te'âlâ 'anhâ ve 'an ebîhâ ḥazretlerinin 'ilm-i şerîf ile ârâste oldukları (4) muḥarrerdur ki aḥkâm-ı şer'-i mübînden nice aḥkâm-ı şerîfe ve şâḥiḥe anların (5) rivâyetleri üstüvâr kılınmışdır. Anlardan sonra bu ümmet-i ḥuceste sizden (6) nisvân ṭâ'ifesinden muḥaddîse ve faḥîhe nice kerîmât-ı ḥuceste-şifât teşrîf-bâr-ı (7) 'âlem-i vücûd olmuşlardır. Kerîme-i Merveziye. Ve Şehd-i Kâtibe. Ve şâhib-i Tuḥfenin (8) kerîmesi Fâtıma mişilli ol duḥter-i ferḥunde-aḥter ol mertebe 'âlime ve faḥîhe (9) idi ki babasına gelen fetvâda anın daḥı bile cevâbı bile olmadıkça 'amel olunmaz (10) idi. Kâşânî Tuḥfeye şerḥ olunmaḥ üzere Bedâ'î te'lîf eyledikde (11) şâhib-i Tuḥfe pesend idüp duḥter-i pâkîze-aḥteri olan mezbûre (12) Fâtımayı Kâşânîye tezvîc eyledi 'aşrlarında olan fuḥahâ aña şânî-yi (13) şerḥ-i Tuḥfe ve âḥiz-i bint dirler idi Kâşânî Fâtıma ile şîr ü şeker mişilli (14) izdivâc ve imrâc itdiklerinden sonra fetvâ üç cevâb ile çıkar (15) oldu. Biri şâhibu't-Tuḥfe. Ve biri duḥteri Fâtıma. Ve biri daḥı Kâşânî yazarlar (16) idi. El-ḥâşıl kızların daḥı okumasına mehmâ-emken sa'y olunmaḥ lâzımdır (17) kaçan ḥadd-i bulûğa irişdiklerinde küfvleri olur zevc tedârik idüp

355b

(1) tezvîcde nâ-ḥayr itmişler. Ammâ ol kimesne küfv olduğundan mâ-‘adâ (2) yüzi ve şûret ve sîreti ḥasen olmak lâzımdır. Mücerred şûreti güzel olmak memdûh (3) degildir. Kezâlik ‘ulüvv-ı şân. Ve manşib-ı ‘âlî. Ve keşret-i emvâl. Ve rif‘at-i neseb (4) cenâhı olmasını yoklamayalar. Hışâl-ı ḥamîde bulunduğdan sonra anlar daḥı (5) bulunursa nûrun ‘alâ nûr olur. Ve tezvîc olduğundan sonra peder ve mādere (6) sezâ-vâr olan dāmâdları ile ḥüsn mu‘āmele eyleyüp duḥterlerine daḥı ḥüsn (7) mu‘āşeret ta‘lîm ideler. Tâ ki zevci ile ḥüsn zindegânî eyleye. Ve er ‘avret (8) aḥvâli başka ḥâletdir. Ba‘zı mertebe beyenlerinde nâz ve niyâz bulunduğda ıslâh (9) ve imtizâclarına sa‘y idüp temâm-ı zarûret bulunmadıkça tefrîk tarafına (10) meyl itmeyeler. Zîrâ tefrîkde *tenâkeḥvâ tekâşuruhâ* fermân vâcibü'l-imtişâline nev‘en (11) ḥalel ihtimâlinde mâ-‘adâ ba‘zı mazarratı müstelzim olur. Bundan sonra (12) terbiye-i evlâd intihâsında fezleke olmağa sezâ-vâr bir ma‘nâ-yı ḥikmet-i mebnî (13) daḥı budur ki Rabbu'l-‘âlemîniñ celle na‘mâuhu beḳâ-yı nizâm-ı ‘âlem. Ve ittişâl-i (14) silsile-i benî âdem ḥaḳkında kemâl-i ‘inâyet mebzûl olduğundan mâ-‘adâ sâ‘ir (15) ḥayevânâtın daḥı tevâlüd ve tenâsülüne ḡâyet behiyyesi zâhirdir. Cümleden (16) bir delîl-i celî muḳaddimede zıkr olunduğı üzere her ḥayevâna mücâma‘atı (17) lezîz olduğudur ki tenâsülleri min ḡayr-ı ta‘aḳkûl bi’t-ṭab‘ ḥuṣûl-pezîr

356a

(1) pezîr olur. Ammâ eger insân ve küll irişilmeyen her ḳanğı nev‘den olursa (2) olsun biriniñ veledi zühûra getürdiği evânda ol Rezzâḳ-ı ins ü cänn (3) ve ol Müheymin. Ve Vedûd. Ve ‘Aṭûf ve Müste‘ân celle şânuhu anıñ âbâ ve ümmehâtını (4) bir mertebe müşfik ve mihr-bân eyler ki terbiyesi emrinde her biri maḳdûrlarını (5) şarf iderler. Ammâ gitdikçe ol şefḳat nuḳşâna meyl idüp (6) ol veled mu‘ammer olmak muḳadder olduğ şûretde müddet-i terbiyet tecâvüz (7) tecâvüzünden sonra ekşeriyyâ bi'l-küllîye zevâl-pezîr olur. Ol ḥâlet benî (8) âdemde nümâyân. Ve zâhiren ḥayevânda ziyâde ‘ayândır. Ḥattâ ba‘zı tuyûr (9) yavrularını âşiyânından tard ve nefy eylediği görülmüşdür. v‘allâhu'l-müste‘ân (10) ve ‘aleyhi’t-teklân. *Ve ḳulî'l-ḥamdulillâhi'l-lezî lem yetteḥiz veleden ve lem yekun lehü şerîkun fî-* (11) *'l-mülki [ve lem yekun lehü] velî mine'z-zulli ve kebbirhü tekbîran el-ḥâtime* ‘Arabîde esnân. Ve ‘ömr (12) ta‘bîr olunan Türkce yaş didikleri müddet ve anıñ aḳsâmı ve ecel-i (13) ṭabî‘î. Ve ihtirâmı aḥvâli. Ve sînin-i ‘ömr yüz yigirmi ḥudûdını geçmek (14) şaḥîḥ olduğ beyânındadır. Ma‘lûm ola ki müddet-i ‘ömr ıstılâḥ-ı eṭibbâda (15) evvelen dört kısma münḳasım olup. Sinn-i nemâ. Ve sinn-i vuḳûf. Ve sinn-i küḥûlet (16) ve sinn-i şeyḥûḥat ta‘bîr iderler. Evvelkisi ki sinn-i nemâdır aña sinn-i ḥadâset (17) daḥı dinür. Efrâd-ı insânıñ sinn-i vilâdetinden neşv ü nemâları temâmına

356b

(1) degin mürûr iden müddete dirler. Buṭûlen ve ‘ırzen ve ‘iffeten izdiyâd (2) neşv ü nemâ. Ve ḥüsn. Ve cemâl. Ve bahâ. Bu öyle evḳâtdır ki otuz yaşlar (3) ḳarîb-i müntehî oluncaya

degin mürür iden ezmāna ıtlāk olunur. Bu müddetde ebdān-ı (4) insāndan her birinde ruṭubet-i ḡarīziyye ḥarāret-i ḡarīziyye hıfzına ma‘a-ziyāde- (5) tū'n-nümüvv-i vāfiye olup günden güne büyüdüğü zāhir olmağın sinn-i nemā ile (6) müsem mā oldu. Egerçi şıbyānıñ büyüdüğü. Ve cüşşeleriniñ tefāvüti yigirmi (7) yaşlarına degin zāhir olup yigirmiden sonra maḥsūs olmaz ammā andan (8) sonra daḥı nemā muḳarrer olup kemāl ve cemāl ve kuvvet ve celādetleri izdiyād (9) buldukları muḳarrerdir. İkincisi sinn-i vuḳūfdir ki sinn-i şebāb daḥı dirler (10) sinn-i nümüvvüñ intihāsından otuz beş yāḥūd kāmīl-i erba‘īne vāşıl. (11) Oluncaya degin mürür iden müddetden ‘ibāret olur ki insānıñ şer‘an ve ṭıbben (12) kemālī vāktidir. Bu müddetde ruṭubet-i ḡarīziyyeleri ancak ḥarāret-i ḡarīziyye (13) hıfzına vāfi olup ebdān ziyāde ve nuḳşāna hareketden vākıf olmağla (14) sinn-i vuḳūf ile müsem mā olundu. Ve ol evkātde ḥarāret-i ḡarīziyye ḳavī (15) ve müşte‘ ile olmağla sinn-i şebāb daḥı elḳābından oldu. Üçüncüsü sinn-i kūhūletdir (16) sinn-i inḥiṭāt daḥı dirler. Sinn-i vuḳūfıñ intihāsından altmış seneye (17) bālīg olunca mürür iden müddete ıtlāk olunur ki ebdānlarında olan ruṭubāt-ı

357a

(1) ḡarīziyye ḥarāret-i ḡarīziyyeniñ hıfzında nuḳşān üzere olup (2) insān inḥiṭāta başlar. Ammā mehmā-emken baḳıyye olmağla zāhiren (3) şüret nümāyān olmaz. Ol ecilden inḥiṭāt ma‘a-beḳā-yı kuvvet dirler (4) dördüncüsü sinn-i şeyḥūḥatdır ki aña sinn-i inḥiṭāt ma‘a-zuhūru'z-za‘f (5) dirler altmış yaşlarından āḥir ‘ömr-i muḳaddere degin müntehī olan müddete ıtlāk (6) olunur bu müddetde ruṭubet-i ḡarīziyye ḥarāret-i ḡarīziyyeniñ hıfzında (7) nuḳşān zāhir olup ebdān zübül-peḫīr olmağla. Sinn-i zübül daḥı (8) ta‘bīr olunur. Ve esnān-ı erba‘a-yı mezkūreden yalnız sinn-i nemā ki vilādetlerinden (9) otuz seneye ḳarīb müntehī oluncaya degin mürür iden müddetdir beş (10) kısma münḳasime olup. Sinn-i ṭufūliyyet. Ve sinn-i şıbā. Ve sinn-i tera‘ru‘. Ve sinn-i (11) ḡulāmiyyet. Ve sinn-i fetā imlā olmağla ‘aded-i esnān sekiz kısım i‘tibār (12) olunmuşdur nitekim mirāren zıkr olundu. Kibār-ı eṭṭibā otuz seneyi taşriḥ (13) eyleyüp ḳurbıla ta‘bīr itdikleri ḳā‘ide-yi üsbū‘iyyeye mebnīdir ki ıştılāḥ-ı (14) ehl-i nücūm üzere fenn-i ṭıbbda daḥı insānıñ ‘ömrleri. Ve ḥālet-i marāzda (15) ḥastelikleriniñ buḫrānı. Ve anlarıñ emşāli aḥvālleri bi-taḳdīr-ullāḥ te‘ālā (16) ḥarekāt-ı felekiyyeye. ‘Ale'l-ḥuşuş seb‘a-i seyyāre-yi sa‘diyye ve naḥsiyyeye (17) ve ḥuşuşen devreyi ḳameriyye. Ve şemsiyyeye mensūbe olduğu içündür. Zīrā

357b

(1) ol aḥvāl her yedide bir taḡayyür-peḫīr ve ayları ve yılları maḥmūl olup (2) eger ay ve eger yıl yedişer yedişer i‘tibār olunur. Mā-naḥnu fīḥde şabī (3) yedi yaşına girdikde a‘zāsı istiḥkām bulur ve peşi getürür ki intihā-yı (4) sinn-i ṭufūliyyet ve şıbādan ‘ibāretdir. İkinci üsbū‘da bulūğa irişüp (5) üçüncü üsbū‘da yigirmi bir yaşına vardırığıdır saç ve şakalı (6) zuhūr ider. Dördüncü üsbū‘da sinn-i nemā temām olur cümlesi yigirmi (7) sekiz sene

olmağla otuza qarīb ta' bīr iderler. Bāķī esnānda daḥı (8) üsbū' ve iz' āf-ı üsbū' i' tibārı daḥı muḥarrerdir. Anıñçün sinn-i şebāb otuz (9) beş temāmına ta' līk olunur ki. Beşinci üsbū' olur. Kırka degin imtidād (10) bulunduğı ebdānıñ kuvvetine mebnīdir. Ve ḳavl-i muḥtār üzere sinn-i şebāb (11) ve esnān-ı mezkūreniñ i' tidāle aḳrebidir. Zīrā sinn-i nemāda ruṭūbet ziyāde (12) olup sinn-i kūhūliyyet nuḳşāna meyl ider. Sinn-i şeyḥūḥatda ise ruṭūbet-i (13) ġarīziyye nuḳşān zāhir ile nāḳışa olup ebdān zūbūl-peẓīr olduğı (14) muḥarrerdir. El-ḥāşıl nev'-i beşeriñ ibtidā'-i vilādetlerinde ruṭūbetleri (15) ḥarāret-i ġarīziyyelerine ġalebe-yi ṭabī' iyye ile ġālib olur. Ol ecilden (16) ḥareket ve ḳıyāma degil toğruca oturmağa daḥı iḳtidārları olmaz (17) ba' dehu ḥarāret-i ġarīziyye ḳıyāma āġāz idüp ruṭūbet-i ġarīziyyeyi

358a

(1) günden güne tenķīhe başlar ve tufūliyyet intihāsında ḥareket (2) ve ḳıyāma iḳtidār mertebesi nuḳşān olur. pes şibā intihāsi ki (3) sekizinci yaşlarda ol ruṭūbet ıslāḥ-peẓīr olmağla a' zālārı (4) istiḥkām bulur. Ḥāşılı sinn-i nemā intihāsına degin ruṭūbet-i ġarīziyye ol (5) ḥarāreti ma' a-ziyādetü'n-nümüvv ḥāfıze olur. pes sinn-i vuḳūfda ṭarafeynden ziyāde (6) ve nuḳşān bulunmayup. Ba' dehu ruṭūbet ḥarārete muḳāvetmetden 'āciz olmağla (7) ḥarāret anı ifnā iderek bi-fermān-ı ḥālīḳu'l-ḳuvā ve'l-ḳader te' ālā şānuhu (8) intihā-yı eccl-i muḳadderde bi'l-küllıye ifnā itmekle kendi daḥı munṭafī olup (9) eccl-i ṭabī' i ve mevt-i zārūrī vāķi' olur. pes Ḥakīm-i muṭlaḳ cellet-i ḳudrete (10) ḥayātı ḥarāret ve ruṭūbetine ta' līk itmekle ḥarāret ibtidā' en ol ruṭūbeti inzāc (11) ve ıslāḥ. Ve bi'l-āḥire ifsād ve ifnā idüp kendüsi daḥı munṭafī olur (12) ve ol fesād ve intifāya esbāb-ı bedeniyye ve ḥāriciyyeden üç emr-i zārūrī (13) ḥalḳ olunmuşdur ki müddet-i ḥayātda anlardan ḥalāş bir vechle mümkin degildir (14) evvelen ebdānımız muḥiṭ olan hevā elbette mādde-yi ḥarāret-i ġarīziyye olan ruṭūbeti (15) dā' imā tenşif cihetiyle taḥlīl ve tecfif itmekdedir. Şāniyen dāḥil-i ebdānda (16) olan ḥarāret daḥı bi-ḥasebi'l-iḳtizā hevānıñ ol taḥlīle ve tecfife i' ānet (17) üzeredir. Şālişen emr-i ma' āşda zārūrī olan ḥarekāt-ı bedeniyye ve nefşāniyyeniñ

358b

(1) ifnā-yı ruṭūbetde sâ' ir esbābdan ḥalāş olduğı muḥaḳḳaḳdır. Ma' a-hāzā (2) sinn-i inḥitāta müşādefet buluna zīrā sinn-i nemā ve vuḳūfda ḳuvā-yı (3) bedeniyye ġidā ile bedel mā-yetehallel taḥşıl eyleyüp anları tecāvüz itdikde (4) gitdikçe muḳāvetmetden 'āciz olur ol evḳātde za' f-ı haẓmdan (5) nāşī ruṭūbāt-ı ġarīziyye daḥı zuḥūr idüp ḥarāret-i ġarīziyye intifāsına (6) imdād ider. pes esbāb-ı 'ādide i' āneti ile ḥarāret-i ġarīziyye ruṭūbet-i ġarīziyyeyi (7) ifnā iderek intihā-yı eccl-i muḳadderde bi'l-küllıye ifnā itmekle mevt-i (8) zārūrī ḥāşıl olur. Dünyāda beḳā emr-i muḥāl olduğıniñ bir (9) ḥikmeti daḥı budur. Ancaḳ efrād-ı benī ādemiñ mizācı ol ḥasebi ile (10) ruṭūbet ve ḳuvāları müsāvī olmayup mütefāvit kimi az ve kimi çok (11) zemān mu' ammer olurlar. Zālike taḳdīru'l-'azizi'l-'alīm minvāl-i muḥarrer üzere (12) ḥuşūl-peẓīr olan mevte eccl-i ṭabī' i ta' bīr olunup ṭarīḳ-i mezbūrıñ (13)

ğayrı vâkı' olan mevte ecel-i aḥterāmī itlāk olunur. Ya'nī ta'avvüz-i (14) bi-illāh te'ālā ḥarḳ. Ve ḡarḳ. Ve ḳatlı. Ve sekte. Ve füc'e. Ve ṭā'ün. Ve vebā (15) ve sā'ir mühlik olan ifnā sebebi ile vâkı' olan memāt gibi (16) bā-yı vech-gān. Āyet-i kerīme-i *hüvellezi' ḥalaḳaküm min ṭīnin şümme ḳazā ecelen* (17) ve *ecelün müsemmen 'indehū* feḥvā-yı şıdḳ ihtivāsı üzere ikisi daḫı ecel

359a

(1) ecel müsemmā olup muḳaddere muṭābık vâkı' oldığı muḳarrerdir ol bābda (2) taḳrīr-i eṭibbā [...] eger ṭabī'ī ve eger aḥterāmī benī ādemiñ (3) mevti bi-emr-illāh te'ālā ḥarāret-i ḡarīziyyeniñ fesād ve ifnāsından (4) neş'et ider. Lākin ṭabī'īde beṭarīḳu'l-herem ya'nī zıkr olundığı üzere (5) sinn-i inḫiṭāṭda ruṭūbet-i ḡarīziyyeniñ 'alā-sebīli't-tedric ifnāsından (6) ḥāşıl olup ecel-i aḥterāmīde esbāb ḡayr-ı ṭabī'īden vücūd-pezīr olur (7) ol esbāb daḫı dāhiliyye ve ḥāriciyye i'tibārī ile iki kısım olur dāhil-i (8) beden olan esbābdan ḥādiş oldığı daḫı üç kısımdan ḥālī olmaz. Yā ḥarāret-i (9) ḡarīziyyeniñ āleti olan a'zā fāsīd olur. Ḳalb. Ve kebed. Ve dimāğ gibi. Yāḥūd (10) ol ḥarāretiñ keyfiyyeti fāsīd olur. Ḥummā-yı muḥrıḳa-yı şedīde 'ārīza olmağla (11) ḥarāret-i ḡarībe istilāsı ḥarāret-i ḡarīziyyeyi taḥlīl ve ifnā itdiği gibi cehd ile (12) ma'rūfe olan 'illet-i bāride daḫı ḥarāret-i ḡarīziyyeyi söndürmek ile ifnā (13) itdiği ol ḳabīldendir. Yāḥūd ḥarāretiñ māddeşi fāsīd olur (14) ol daḫı ikiden ḥālī degildir. Birisi cāhil ṭabīb ebdān-ı za'īfeden (15) ḳan alup ziyāde aḳıtmağla. Yāḥūd ḳavī şerbet virilmekle ḥarāret-i ḡarīziyyeniñ (16) māddeşi münḥazım olur. Ḳılıç. Ve ḥançer. Mişilli ālet-i ḥāriceden. Vuḳū'ı. Ve açlık (17) ve şusuzluḳdan ḥuşūl-pezīr oldığı daḫı anıñ gibidir. māddeyi

359b

(1) ifnā ider. İkincisi bedende [...] (2) imtilāsı istinşāḳ-ı hevāya māni' olmayup [...] (3) mevt 'ārız olur. Semiz ādemlere. Ve sekrānlara 'ārız olan sekte mişilli (4) esbāb-ı ḥāriciyyeden ḥādiş olan ecel-i aḥterāmīniñ ekşeri 'amme-i nās (5) ḳatlarında daḫı müte'arīfdir. Ez-cümle a'rāz-ı nefsāniyyeden feraḥ-ı şedīd mişilli (6) ki bir kimesneye baḡteten 'ārız olduḳda ol müferriḥ olan ma'nāya (7) vuşūl için ḥarāret-i ḡarīziyyesi def'eten zāhir-i bedene çıḳmağla ḳalbi ḥarāretden (8) ḥālī ḳalmağla fevt olur. Nitekim muḳaddemā zıkr olunmuşdı 'akinde ḥavf-i (9) şedīd daḫı anıñ gibidir bir kimesneye baḡteten ru'b ve hirās müstevlī (10) olsa ol ḥarāret def'eten boḡulmağla mevt 'ārız olur şuya (11) boḡulup yāḥūd ḥāricde boḡduḳları kimesneleriñ mecārī-i nefesleri (12) münsedd olmaḳdan ve āteşden ve ziyāde ḥarāret ve yā bürüdet işābetinden ve 'illet-i (13) vebāda zıkr olundığı üzere hevā-yı fesād. Ve ebḫire-yi rediyye işābetinden (14) ḥādiş olan ācāl. Ve zehr tā ki ḥayevānāt şoḳduğı. Ve riyāḥ-ı semūm işābeti (15) ve a'dā cihetinden şudūr iden semmiñ āfeti ve anlarıñ emşālī vâkı' olan (16) memātıñ cümlesi ḥarāret-i ḡarīziyyeniñ

fesâdına râcî' olmağla ecel-i aḥterâmî dahı ecel-i (17) ṭabî'î gibi muḳadder. Ve müsemmâ oldığı muḳarrerdir. Ve bu iki şüretde ta' bir-i

360a

(1) şaḥîḥ-peḫîr oldur ki evvelen mevt-i ṭabî'î vukû'ı sâbık-ı 'ilm-i ilâhîde (2) Müslimân kimesneniñ vücūdında olan ḥarâret-i ğarîziyye kalan vaḳtde ruṭûbet-i (3) ğarîziyye ifnâsı ile munṭafî olur diyü ḳazâ olunup aḥterâmîde (4) kezâlik esbâb-ı mezkûreniñ ğayrı kalan sebebdan kalan vaḳtde sönse gerekdir (5) diyü ḳazâ olunmağla ol vaḳt gelmedikde ḳader vücûda gelüp muḳadder her (6) ne ise zuhûr ider. Zîrâ mevcûdâtıñ. *Mine'l-ezel ilâ'l-ebed*. Aḥvâllerine (7) 'ilm-i ilâhî-i sâbık olduğına ḳazâ itlâḳ olunmuşdur ki ezelîdir (8) ḳader anıñ tafşîlidir ki lâ-yezâldır elbette vücûd-peḫîr olur (9) *ye'fal-ullâh mâ yeşâ'u ve yeḥkümû mâ yurîdu v'allâhu 'alâ külli şey'in ḳadîr*. Bu dahı (10) ma'lûm ola ki ba'zı eṭibbâ insânıñ müntehî-i ecel-i ṭabî'îleri yüz yigirmi (11) sene olmak i'tikâd eyleyüp nev'-i beşer yüz yigirmi seneden ziyâde (12) mu'ammer olmaz dimişler. Ve müdde'asında istikrâ ve müşâhedeye istinâd (13) ile ḥalt ve ḥabṭ eylemişler zîrâ ḳavl-i muḥtâr üzere a'mâr-ı esnân 'aded-i (14) maḥşûşaya maḥşûre degildir ki anı tecâvüz itmeye. 'Ale'l-ḥuşûş (15) Kütüb-i semâvide ümem-i sâlifeniñ a'mâr-ı ṭavîle ve ecsâd-ı 'azîmeleri (16) mübeyyindir. 'Ale'l-ḥuşûş Şeyḥu'l-enbiyâ ya'nî Ḥazret-i Nûḥ nebî-ullâh (17) şalavât-ullâh 'alâ nebiyyinâ ve 'âlihî ḥaḳḳında *felebişe fîhim elfe senetin illâ*

360b

(1) *ḥamsîne 'âmen*. Buyurılmış ola. [...] ḥuşûşen te'sîr-i (2) felekiyye elbette mü'eşşir-i ḥaḳîḳîniñ [...] mevkûf olduğına (3) binâ'en kevâkibiñ te'sîrâtına nisbet olundığı tecvîz olunmuşdur. Ammâ (4) erbâb-ı ḥisâbıñ bir günü bir ay ve bir ayı bir yıl ile ihtisâbları ve anlarıñ (5) mişilli ṭarîḳ-i şavâbdan devr olan eḳâvîl-i 'adîdeleri her vechle merdûd (6) ve mehcûrdur. Ḥuşûş-ı mezbûrede çün u çirâ müberrâ kelâm-ı tevḥid-i (7) nizâm oldur ki irâde-yi 'aliyye-yi Bârî celle şānuhu ümem-i sâlifeniñ (8) a'mâr-ı ṭavîle ve ecsâd-ı 'azîme olup. Ümem-i āḥirü'z-zemāniñ cüşşe-yi za'ife (9) ve 'ömrleri ḳaşîr olmasına ta'alluḳ eylemiş. Ancaḳ yüz yigirmiden tecâvüz (10) itmez demek memnû'dır. Ammâ fî zemāninâ ḥazâ ol mertebe (11) mu'ammer olmuş kimesne nâdir görölüp yüz yigirmiyi tecâvüz itmiş (12) âdemler görölmedigi. Ve ekşeriyyâ müşâhede eyledigimiz mevtāniñ 'ömrleri (13) yüzden dūn bulunup ol ḥudûdı tecâvüz idenler dahı (14) ḳillet ciheti ile ma'dûd olduğu. Ve Efḍal-i maḥlûḳâtıñ 'aleyhe efḍal- (15) uş-şalavât ve ekmelût-taḥiyyât ḥazretleriniñ *ekşer a'mâr-ı ümmetî beyne's-sittîn* (16) *ve's-seb'in*. Buyurduḳları. Nāmıḳu'l-ḥurûfiñ dahı zamîrinde müntehâ-yı 'ömr (17) yüz yigirmi ḥudûdına maḥşûr olmak ile fenni müreccaḥ olması cāy-gîr

361a

(1) olmuşıdi feyz-i ‘amīm ile yine qavānīn-i ‘ilm-i ebdān üzere (2) ol hātırayı def‘e muvaffaq oldum. Zīrā eṭibbā-yı muḥakkıķın i‘tibārları (3) üzere fī zemānīnā ecel-i ṭabī‘ī nādir vāķi‘ olmağla a‘mār-ı insānı (4) kaşır olup. Yüz yigirmi ḥudūdına. Vuşul daḥı nādir vāķi‘ (5) olur dimişlerdir. Ez-cümle ḥuzzāk-ı eṭibbā-yı muvaḥḥidinden kıdvetü'l-müte‘aḥḥirīn (6) Sedīdī Kāzerūnī ‘aleyhi'r-raḥme metn-i Mūcez-i Kureyşīden ḥıfz-ı şıḥḥat (7) maḥalli şerḥinde ḥıfz-ı şıḥḥata sâ‘ī olan kimesnede beş ḥaşlet (8) ictimâ‘ı lâzımdır. Ol cihetden ‘alā-mā-yenbağī ḥıfza kâdir kimesne (9) ḳalīl olmağla mevt-i ṭabī‘ī nādir vāķi‘ olur. Anıñçün Muḥbir-i Şādık (10) ‘aleyhi's-şalavât ve's-selām ḥazretleri ümmetimiñ ekşer a‘mārları ḳalīl olup (11) altmış ile yetmiş mā-beynidir buyurmuşlar. Yoḥsa ol ḥaber-i laṭīfde (12) ecel-i ṭabī‘īniñ ol miḳdārdan izdiyādına mūmāna‘at yokdur dimişler (13) bā-ḥuşuş ol eşer-i şerīfniñ şerḥinde altmış ile yetmiş yüz (14) otuz sene olmağın murād-ı ‘aliyye-yi ekrem-i kâ‘ināt ‘aleyhe efdālu's-şalavât (15) yetmiş ile yüz otuz mā-beynidir diyen fuḫalāniñ ḳavlleri (16) yüz yigirmiye tecāvüz mü‘eyyid olur. Şāriḥ merḥūmiñ zıkr itdiği (17) şürūṭ-ı ḥamse bunlardır ki zıkr olunur **evvelā** ol kimesne qavānīn-i

361b

(1) ṭıbbā ‘arif ve yāḥūd bir ṭabīb-i ḥazıķ kendüye mülāzım ve mihr-bān (2) olmak lâzımdır **şāniyen** Şāḥib-i irāde olmaya muḥtācdır tā ki ağdiye-yi (3) şerīfe ve le‘ālī ve yevāķit mişilli muḥāfaza-yı ervāḥ ve ḳavī olur. (4) Edviye-yi nefsiyye-yi zī-kıymet temellük ve isti‘māline kâdir ola **şālisen** (5) yā her vechle ferāğ-ı bāl olmak gerekdir. Tā ki kimesneniñ maḥkūmı olmayup (6) her vechle emrine mālīk. Ve a‘rāz-ı nefsāniyye ve bedeniyye muḳtezāsı (7) üzere mükeddirātdan müberrā ola **rābi‘an** zī-yesār oldığı taḳdīrise (8) āḥere baḥīl olursa bārī kendi nefesine baḥīl olmayup ḥıfz-ı şıḥḥat (9) ve izāle-i marāz için isti‘mālī vācib olan semāḥat-i eşyā‘da (10) ve seḥāvet üzerine iḥtiyār eyleye **ḥāmisen** şehevāt-ı nefsāniyyeye (11) ḥariş olmayup ervāḥ ve ḳuvāsına muzırr olan lezzāt-ı bedeniyye (12) ve nefsāniyyede kendüni ḥıfza kâdir ola bu ise ḡāyet müşkildir (13) bundan soñra ecel-i ṭabī‘īniñ artup eksilmesinde vāķi‘ olan (14) iḥtilāf-ı ḳā‘idide kütüb-i ‘aḳā‘id-i dīniyyeden maḥallinde muşarraḥdır (15) ancak ecel-i ḳazā ve ecel-i mu‘allaḳ ta‘birine binā‘en ziyāde ve nuḳşān ḳabūl (16) eylediği tecvīz olunmuşdur. Seyyidü'l-kā‘ināt ‘aleyhe efdālu's-şalavât (17) ḥazretleriniñ. *E's-şadaḳatı tarid‘u'l-belā'. Ve tezīdu'l-‘ömr.* Buyurduḳları

362a

(1) şüret-i melā‘ikedde *ve mā yu‘ammeru min mu‘ammerin ve lā yunḳaşu min ‘ömrhi illā* (2) *fī kitāb.* Āyet-i Fātır tefsīr-i şerīfde müfessirīn daḥı tecvīz (3) itmişlerdir. ‘allāme-i Rūm Kemāl-paşa-zāde merḥūmiñ ḳuddise sırruh (4) ol ḥuşuşda te‘līf eyledikleri. Risāle-i şerīfede a‘mārniñ teneffüs (5) ile taḳdīm olundığına binā‘en ziyāde ve nuḳşān ḳabūlini taşriḥ (6) eylemişlerdir. Eṭibbā-yı Müslimān i‘tiḳādlarında ise vuḳū‘ı müsellemdir (7) mu‘amelāt cümle-i enāmda daḥı ‘ömrniñ çok olsun ve Ḥaḳḳ te‘ālā (8) mu‘ammer eylesün didikleri anı

mübeyyin olur. Zemân-ı devlet ve saltanat- (9) u'l-‘Abbâsda şühret-şi‘âr olan huzzâkdan Huneyn bin İshâk nâm (10) tabîb-i lebîb mütevekkil halîfenin saltanatında re’îsu'l-e’tibbâ imiş (11) ol huşûşda bir risâle te’lîf eyleyüp Muhib-i Şâdıkın ‘aleyhi’s-salavât (12) ve’s-selâm *e’s-şadaqatı tarid‘u’l-belâ’ ve tezîd* kavlı-i kerîmini dahı (13) temessük eylemiş me’âl ve muhaşşalı budur ki ‘aql-ı kâmil olup umûr-ı ma‘âş (14) ve ma‘âdında gereği gibi mutaşarrıf ve ‘âmil olan insân-ı kâmile lâyıķ (15) ve sezâ-vâr oldur ki mümkün’l-hudûş olup dîn ve dünyâsına muzırr (16) olan ef’âl-i mekrûheyi tefekkür eyleye. Ve ol güne ef’âl-i mühiş (17) vâķi‘ olmazdan muqaddem ne vechle hâzer ve şıyânet mümkün olur. Ve vâķi‘

362b

(1) oldığı şüretde ne tarîķ ile halâş-pezîr olur. Selâmet (2) tarîķini tedebbür eyleyüp dâ’imâ umûr-ı mekrûhe hudûşından hâzer (3) üzere ola. Mevt ise insânın ‘inâyet-i ikrâm ve ictinâb (4) itdiği umûrdan oldığı maḥall-i iştibâh degildir. pes sâ’ir (5) umûr-ı mekrûheden ḳable’l-vuķū‘ ihtirâz ve ictinâb üzere olup (6) ba‘de’l-hudûş hulâşa sa’y ve ictihâd eylediği gibi mevtin dahı (7) müddet-i tabî‘îden muqaddem vuķū‘ından ihtirâz eyleyüp esbâb-ı herem (8) hudûşı hiss olunduķda mehmâ-emken def’ ve te’ḥîrine ictihâd (9) itmekle eccl-i tabî‘înin izdiyâdı mümkündür dimiş. Ol risâle-i şerîfe (10) kibâr beyninde şühret-şi‘ârdır me’âl ve muhaşşalı yine hıfz-ı şihḥate (11) mâni‘ olur ki fenn-i celîle-i tıbbın dahı fâ’idesi ve ğâyeti üzeredir (12) *Allâhu’l-hādî âlâ sevâ’ü’s-savâb. Ve ileyhu’l-merci‘ ve’l-me’âb ḥâzâ* (13) *aradnâ cem‘hu mine’l-fevâ’idu’t-tıbbih. Ve’l-ḳavâ’idu’l-ḥikmete ma’a-tevezzü’-* (14) *u’l-bâl. Ve teşettütü’l-aḥvâl. Ve ma’a-kevnü’z-zihni küllilen. Ve’l-ḳalb-i* (15) *‘alîlen. Ve lâkin Allâh te’âlâ cellet-i ḥikmete. Ve ‘azamet-i râfete. Ḳad vefeḳnâ* (16) *illâ temâm. Ve ḥaḳḳaḳlenâ’l-fevzi biḥâza’l-merâm. El-ḥamdu-lillâh ellezî ḥadânâ* (17) *ḥâzâ. Ve künnâ linahtadî levlâ an ḥadânâ-llâh. Tehîe’t-tarîķu min naḳlihi*

363a

(1) *ile’l-beyâz. Li-mü’ellifihu’l-faḳîr illa-llâhu’l-ġaniyyu’s-şamed Şa‘bân Şifâ’î* (2) *bin Aḥmed. Fî’s-sâ’ātu’l-‘âşire min leyletu’l-ḳadr leyletu’l-eşnîn-* (3) *u’s-sâbi‘ ve’l-işrîn. Min Ramazânus-şerîfu’l-mübîn. El-muntaẓam fî* (4) *silk-i şuhûr-ı sene-yi eşnîn ve ‘aşr ve mâ’ite ve elf min hicrete min* (5) *lehu’l-‘azze ve’s-şeref. Şalli-allâhu ‘aleyhe. Ve ‘alâ âlihi. Ve aşḥâbihi. Ve’l-tâbi‘în* (6) *ecma‘în. El-limehimmu yâde’l-‘azametihi. Ve’l-celâl. Ve yâ min teferrüdi bi’l-beḳâ’-* (7) *ü’s-sermedî ve’l-kemâl. Ve yâ min tenezzuh ‘anne’l-eşbâh ve’l-emşâl. Ve* (8) *yâ ḥâlîķu’l-ins ve’c-cân min mâric min nâr. Ve’l-insân min şalşâl* (9) *şalli ve sellim ‘alâ cemi‘ enbiyâ’iküme’l-kerîmu’l-fâ‘âl. Ve iḥşaş min* (10) *beynihim seyyidînâ ve nebiyyinâ Muhammedin ellezî ḥaşşaşatuh yâ ḥüsü’l-ḥışâl* (11) *ve faşîḥu’l-maḳâl. Ve ‘alâ âlihi ve aşḥâbihiyu’l-aḥyâr. Şalât. Dâ’imâten. Bâķıyyeten* (12) *maġrîb-i şems ve ṭulû’-ı hilâl. Ve isbaġ ‘aleynâ celâbîb ne‘ammuk* (13) *e’s-sâbigātu’l-izyâl. Ve aḳdîn ‘aleynâ min saḥa’ibî kermîka-* (14) *ş-şâfiyetu’l-silisâl. Ve ec’alnâ mimmen sabaḳat lehum mink-* (15) *e’l-*

‘ināyetuhu bi'l-ḥassetī. Ve ḥuṣṣuhum biṣīfine'l-maḳāl. Ve kerīmu'l-ḥiṣāl (16) ve ec‘al mā-saṭarnahū fī ḥāzā't-te 'līf nāfi‘en. Ve'l-‘ibāduki ecma‘īn (17) ve lā taḥrīmā ecrehū enneke enti'l-kebīru'l-müte‘āl. Bi-raḥmetike ve keremike

363b

(1) *yā Erḥamü'r-rāḥimīn. Ve yā ekremü'l-ekremīn. Ve'l-ḥamdu-lillāhi Rabb- (2) u'l-‘ālemīn.*

EKLER

DERKENAR NOTLARI

182a (1) bir âdemiñ urmadan ve düşmeden başı yarılrsa yâhūd qarḥa zuḥūr eylese başda elem bulunduḡı muḡarrer olmaḡla şudā' ıtlākı şaḥīḥ olur mı diyü ihtilāf olunup kibār şudā' ıtlākını tecvīz itmişler ki elem fī a'zā'ü'r-re's dinmek şaḥīḥdir

(2) ya' nī baş kemiklerini taşrasından çeviren perde aña lisān-ı eṭibbāda simḥāk dirler

182b (1) el-uttās bi'z-zamm mine'l-attāse ikinci bābdan aḡsırmaḡ ma'nāsındır ve *rubbemā kālūvā* 'aṭsu's-ṣabḥ *izā infilaḡ ve'l-mu'tīn yūzenū'l-meclisu'l-enf ve rubbemā cā-yı bifatḥu't-tā* 'uttās içün eṭibbā miyānında 'azīm kīl u kāl vardır ḥattā kibār ol ḥuṣūşda başka risāleler te'līf itmişlerdir taḥkīki murād idenler mufaṣṣalāta mürace' at ideler

(2) Luṭf-ullāh Tebrīzī Telvīḥ şerḥinde lafz-ı dimāḡ üç ma'nāda isti'māl olunur evvelā başa ıtlāk olunur dimāḡ zıkr idüp baş murād iderler lākin re's medḥ ve ta'zīmde ve dimāḡ zemm ve taḥkīde isti'māl olunur sāniyen kīḥf ya' nī baş kemüğünden içerde olan a'zāya ıtlāk olunur dimāḡ zıkr idüp ḥibāb ve mu'aşşar ve şebeke ve sā'ir eczā'sı murād olunur şālisen dimāḡıñ kendi cevherine ıtlāk olunur ekserī temte

183a (1) daḡı budur dimişler dimāḡ ilik mişlī bir cismdir şerāyīn ve evrideden mürekkeb olup üç batnı müştēmil ve şekli maḡrūṭiye qarībdir ki kâ'idesi başıñ muḡaddeminde ve res'i mucezindedir

183b (1) kemiklerden içeri dimāḡı muḥīṭ olan iki perdeniñ biri ḡalīẓdir dimāḡı kīrden çevirir biri raḡīḡdir dimāḡa muttaşıldır anlara emīn ve münceysīn[?] dirler ta'dād-ı mezkūr üzere dimāḡ bir şayıldıḡı taḡdīrce başıñ eczā'sı on dört olur

185a (1) 'illet-i mezkūre sinn-i ṭufūliyyetden şoñra daḡı 'arīz olur

186a (1) şibt ṭuraḡ otuna dirler nebātdan olmayan şebb ile ḥaṭā müşābeheti olmaḡla çok kerre ḥaṭā vāḡi' olur

(2) muḡallil zımādlar Aḡrabādīn anda ekşer min en yuḡşādır ekserī taḡrīr olunsa taṭvīle mü'eddī olur feyz-i Rabbānī ile ta'bīrimizde lāzım olan mu'ālecāt idrāk olunduḡda ḡaviyyū't-te'sīr olan terākīb isti'mālne daḡı ihtimām olunur

187a (1) 'urūḡu'l-veremü'l-ḡarr fī dimāḡu's-şıbyān

187b (1) teşnegī Fārisīde şusuzluḡ ma'nāsına 'Arabīde āḡeri şīn-i mu'ceme ile 'uṭāş dirler nitekim zıkr olundu

188b (1) a'zâ-yı re'îse edviyesine 'ıtriyet ve kabzî olan eşyâ' zamm olunmak lâzımdır ki e'tibbâ güzel kokuylı devâlar ervâhın ğidâsıdır dimişler anıñçün Şeyh bu maħallde ve bundan aħdem yazılan 'illetin müdâvâtında gül yağı zıkr eyledi

(2) ya' nî kavrulmuş

189b (1) müteḳaddimîn ve müte'ahḫirîniñ münevvimâtında afyûn muḫâlîtası ḥaḳḳ budur ki hılt ve ḥabṭ maḳûlesindendir bâ-ḥuşûş lâvedânû didikleri terkîb aralarında uyku getürmek için pehlevân müşâbehesindedir ammâ ekseriyâ isti'mâl idenleriñ uykusı izâle eyleyüp sübât-ı seheri 'illeti gibi ḥâlet irâş eyledigi müşâhede olunmuşdur meger ihtilâf-ı ṭabâyi'e ḥaml oluna

190b (1) bütün dimâğda vâsıl a'sâbda vâkı' olan süddenin mâddeleri ve anlardan mâ'-adâ dimâğ ve a'sâbın inkıyâzlarına sebep olan eşyâ' anḳarîb ta'dâd olunur

191a (1) fenn-i tıbbda zübde ile müsemmâ olan kütb-i 'adîdenin şühret-şî'âr olanı Seyyid İsmâ'îl Cürcânî 'aleyhi'r-raḥme te'lîf olandır ki lisân-ı 'Arabîde mü'ellif bir mu'teber kitâbdır

(2) devrânla zâhir olduğı için emrâz-ı ḳameriyye daḫı tesmiyye olundu

(3) *ḳâle's-Şeyh Dâvud fî's-şar' ve'l-ibre minhu ba'd sinnu'l-vuḳûf fîhâ şarah bihi fîl-Ḳânûn ba'd ḥams ve'aşrîn sene muṭlaḳâ*

(4) ekser muḡayyirâtında fâvâniyâ ile mezkûrdur mağrib diyârında verdü'l-ḥamr dirler imiş emrâz-ı keşîreye menâfi' kökleriniñ ba'z ḥavâşş-ı 'acîbesi yazılmışdır bâ-ḥuşûş şar'a mücerred Şeyh Dâvud ḥavâşşı murâd olduḡda güneş mîzân burcuna geldiği gün diyüşürölmek lâzımdır ve demir âleti ile ḳoparmayalar dimişdir

192a (1) gerçi kibâr-ı müfessirin naşş-ı mübîni mecâz-ı mürsele ḥaml eyleyüp tesbîḫden murâd-ı 'aliyye zât-ı pākına delâletdir celle şānehu ki tesbîḫ zıkr olup zât-ı pākına delâlet murâd olunur ammâ tesbîḫ ve delâlet beyninde müşâreket daḫı tecvîz olunmuşdur ḥaḳîḳisini murâd idenler tefâsîre mürâce'at ideler

(2) egerçe maḳşûda nazar ile yalnız şıbyânın şar'ları taḫrîr olunmak lâzım idi ammâ ol 'illet şa'be şıbyâna maḫşûşa olmamağla kitâbımın nef'i 'āmm olsun için 'alâ ṭarîḳu'l-'umûm beyâna ihtimâm olundu

193a (1) ke'anne şar' bir teşennücdür ki evvelâ dimâğda ḥâdiş olup ba'dehu sâ'ir a'zâ teşennüc olup ammâ teşennüc ḥaḳîḳî bir şar'dır ki evvelâ sâ'ir a'zâdan bedende zuhûr ider ve şar'a 'atse-i kebîre dinildige ağısırmaḳ dimâğın def'-i mûzî için ḥareket ider içündür ancak ağısırmaḳ mādde-yi mûziyye ağız ve burun ṭaraflarından mündefi' olur şar'a ḳanḳı cihete def'i mümkün ise ol cihete mündefi' olur

193b (1) Aristö ḳanda şar'ın sebebi riyâḫ-ı ğalîzedir ki bütün dimâğı ve uşûl-i a'zâyı sedd itmekle dimâğ münḳabız olup ḥâlet-i ma'hûde zuhûra gelür ol marâzın ḥâl bir ebḫire muḫtebes

olan ebhırdan nāşī vāqī' olan zelzele aḥvālī gibidir āb aḥsuzın ḥādīş olup yine bağıteten zā' ile olur dimiş Cālīnūs anı men' ve ḳadḥ idüp muḥavvil eṭibbā Cālīnūs ḳavlini tercīḥ itmişlerdir

194a (1) 'Allāme merḥūm Külliyyāt şerḥinde taḥḳīḳ itdiği üzere şar' balğamī ve sevdāviden ḳanḳısı yaramazdır eṭibbā iḥtilāf eyleyüp ba'zılar sebep sevdā olan şar' yaramazdır zīrā balğamın kesāfet ve ḡılzeti ol mertebede degildir ki ḳuvvet-i muḥrike ve ḥassāseniñ nüfūzını sevdāniñ sedd ve men' itdüğü gibi men' idebile anıñçün sevdādan neş'et iden şar' da irti'āş ve iṭrāb ziyāde olur dimişler ba'zılar balğamīden olan şar' yaramazdır zīrā bedende balğam çok olmağla anı mecrāları sedd itmesi sevdāniñ mesedd itmesinden ḳavī olur ve lüzūcın daḥı seddiniñ müşeddidini ĩcāb ider sevdā māddesinde irti'āş ve iṭrāb ḥuşul sebebinin za'fına delālet ider zīrā sevdā mecrāyı balğam gibi sedd idemediği ecilden ḳuvvet-i ḥiss ve ḥareket nüfūz itmekle irti'āş ḥāşıl olur diyü ṭarafeyniñ delīllerini naḳl itdüğindenşoñra müḥākeme eyleyüp sevdādan neş'et iden şar' redī ve balğamdan neş'et iden keşīrdir dimişler

194b (1) şar'dan bir nev' daḥı ecinneye müte'allıḳdır ki egerçe ḥükemādan ecinneyi inkār iderler vardır ammā biz bunuñ esrārına vāḳıf olmuşuzdur ḥuşūşen ecinneniñ vücūduna Furḳān-ı 'aẓīm ve Kitāb-ı kerimde nice maḥallde işāret buyrulmuşdur naḳl-i Dervīş

198a (1) ol ceheleniñ bā' is-i ḡalaṭları ümmü's-şıbyān lafzıdır gūyā ol 'illet şıbyāna maḥşūşa olmağla ümmü's-şıbyān dinmiş ola ammā kibār ol nev' şar'a ümmü's-şıbyān dimezler eger maḥşūş olduğı içün dinilmek lāzım gelse ruṭubet-i balğamiyyeden 'arız olan ümmü's-şıbyān ıtlāḳ olunmak gerek idi

216a (1) veter diyü aḍalātdan ḥāricde siñirler ile ṭamarlardan fetīl olunmuş mürekkeb maḥrūḳa dirler anlar kendi yaḳınlerinde olan köklere ulaşup bi-emr-illāḥ te'ālā ol 'uẓvuñ ḥareketi anlar ile ḥāşıl olur

217b (1) şnsāniñ eger sâ'ir ḥayevāniñ bir 'uẓvundan kırılan kemik biter gördük dirler ise ol biten kemük degildir belki ḥālīḳu'l-eşyā' ol maḥallde dūrresiniñ nāmına bir saṭr ḥalḳ idüp ol kırılan kemükden birbirine rabṭ ider

218a (1) ez-cümle ṭırnaḳ ve şaḳı daḥı uzarlar dinilürse bizim sözüümüz a'zā olan cüz'ini uzamasındadır ṭırnaḳ ve şaḳı a'zādan degildir diriz

219b (1) çiçek ve kızamık çıkarmasında daḥı ḥayz ḳanıdan baḳıyye ḳalup ebdān-ı şıbyānda te'affüni sebep olduğı ol marāziñ beyānı maḥallinde zıkr olundu

220b (1) nitekim a'zā büyüdükte dişler daḥı büyüyüp mekānına münāsebet taḥşīl itmekle suḳūṭdan ayrılan olmaḳ cevāzı bāḳīdir

221b (1) ḥilm ḥāniñ kesri ile 'aḳl ma'nāsınadır anā binā'en esnānu'l-ḥilm demek 'aḳl zemānında biter dimişler dimekdir zamm-ı ḥā ile iḥtilām ma'nāsına gelür ol şüretde bāliḡ olduḳdan şoñra biten dişler demek olur

222a (1) ğazve-i mūhişe laħdde şāhib-i Qur'ān enbiyā 'aleyhe mine's-şalavat ezkihā ħāzretleriniñ mübārek dişlerinden rubā' iyye ile müsemma olan gūher-i nā-yāblarını nev' en şikest oldığı eşnāda gül-berk naħl nübüvvet olan zehā'ir bir envārlarına daħı şerīfe ħalkaları işābet itmekle kibār-i aşhāb-ı güzīnden Ebū 'Ubeyde ħāzretleri anları mübārek dişleri ile senāyālarından birisi çıkup ol vücūd-ı behbūd ve mükerrerrem ehemm laķabı ile mūlakķab oldılar ammā şeref-i ħürmet 'aleyhe ħabīb egirmeden nāşī şalli-allāhu 'aleyhe ve sellem mübārek beşerelerine 'ayb tārī olmadı rū-yı enverlerini görenler beşāşet bahā bulduķları müttefiķ-i 'aliyyedir rađi-allāhu te'ālā 'anha ve erzāna

222b (1) ol ħuşuş cemi' nāsda nümāyāndır ancaķ ekşerinde alt çeñe içerü çekilüp ba' zısında taşra meyl ider ħāşılı azı dişler bir şey' çiyner iken ön dişler birbirine toķunmayup bidişegelürler bir kimesne yimek yir iken çeñesiniñ ħareketine nazar olunsa ol ħikmet nümāyān olur

223b (1) tezeyyüd ya' nī ziyādelik 'adede nisbet degildir zīrā 'aded ciheti ile yigirmi sekizden otuz altıya varıncaya ziyāde ve nuķşān muķaddemā ta' dād ve beyān olunmuşıdı

(2) faşdıñ erbābı eţibbā-yı müteķaddimīñ muĥtārları üzere on iki yaşı tecāvüz idenlerdir ki nitekim kerrāren zıkr olundur

(3) kezmāzec kezmāzek ve kezmāzeriñ ma'nāsıdır Türkice yılğun yemişine dirler ba' zlar acı yılğun yemişidir didiler sükk-i rāmik gibi 'amelisidir durdururlar düzerler birisi yalnız emlec 'uşāresinden yapılır

226a (1) ħañçere kaşabe-yi riyeniñ aġzına vaz' olunmuş bir 'użv-ı ġuzrūfıdır şavtıñ temāmı ve nefesiñ ħaşrı ve ħabsi anıñla ħuşūl-peżīr olur ol 'użv üç kıt' a ħurūfdan terkīb olunmuşdur birisi 'Acem diyārında deraķī didikleri ķalkān mişillü yumrusı taşra ve çukuru içerü bir ġuzrūfdur ki yarım dā'ire gibidir ħāricden görinen daħı anıñ yumrusıdır ikinci ard tarafından mevzū' olan ġuzrūfdur ol daħı nışf dā'ire gibi olup ardından deraķīye muttasıl olmaġla temām dā'ire gibi olur. Ol cüz bir ismiyle müsemma olduğı içün aña adsız ġuzrūf dirler. üçüncü anlarıñ üstüne kapan ġuzrūfdur aña tarecehālī dirler ħañçereniñ ġeñişligi ve tırlığı ve açılup kapanması anlar ile ħāşıl olur anları daħı ħañçere maĥşūsa olan 'ađalāt taħrīk ider ol 'ađalāt ħañçere ķarībinde maĥlūķ olup şekl-i lāmda vaz' olunan 'azm-i lāmīye bağlanmışdır fetebārek-allāh aĥsenü'l-ġālīķiñ

(2) ol beş 'aded 'użvuñ evvelkisi ince kaşabelerdir ki eţibbā anlara 'urūķ-ı ħaşne dirler ikincisi şiryān-ı veridī didikleri tamarıñ şu' beleri ve üçüncüsü verid-i şiryānī didikleri tamarıñ şu' beleridir dördüncü laħm-ı saĥīf ve müteĥalĥıldır ki ol şu' beler anıñ içine taġılmışdır beşinci cümlesini muĥīķ olan ġışā-i 'aşābıdır

227b (1) sinn-i tera'ru şıbyān dişlerini deġişdikdensoñra bulūġa muntēhī olunca mürür iden müddetden 'ibāretdir

(2) lâkin ba‘zı eţfâlde ħunāk mişillü boğaz şişmesi görülmüştür ‘ilâcî üzerinden muħallil zimâdlar ile mu‘âlece olunur ħevâtîn-i ‘acûze aña boğaz olma ta‘bîr iderler [...] tārîķiyle ba‘zı tılısmât yazdırlar

228a (1) ‘illet-i mezkûre sinn-i şibâdanşoñra ‘arîz olduğı şûretde ħunāk gibi anı daħı terk etmek gerek idi diyü mülâhaza olunursa ħunāk şühret-şi‘âr olmağla terk olunup bunlar ğayr-ı meşhûr ve nâdir oldukları için mezkûr olduklarını tefekkûr birle def‘ dağdağaya ħâtır buyuralar

229a (1) kûrum dimişler ammâ ğayrî olduğı taķdîrce yine aña kûrum bedel olur

229b (1) ħunāk bunda kaşabeniñ ağızını kapamağla nefesi boğmak ma‘nâsınadır

231a (1) ‘illet-i mezkûrede ķîfâl didikleri baş tamarından kan almak kavânî-i tıbbâ ufaķ görünür idi lâkin kibârîñ ekşeri ibtî ve emşâlini taħşîş bi‘z-zıkr itdikleri ecilden ķîfâle ta‘arruz olunmadı

(2) ma‘lûm ola ki büşûr ve verem ikisi daħı teferruķ-ı ittîşâldır ancak büşûr ve veremiñ küçügidir ve verem büşûrîñ büyügidir ve boğazda büşûr ħudûsı emrâz-ı kâdîmedendir fî zemânına cehele eţibbâ bir kimesneniñ bir kimesneniñ boğazında büşûr varsalar ıtlâķ üzere Fransa ya‘nî Frenk marazı ‘add iderler

236b (1) şu ağıza ziyâdece alınsa ol mecrâyı açmak ħâtıra ħuţûr idüp ‘adalenîñ istîrhâsı ol ħâtırayı def‘ ider zîrâ ‘adalenîñ ‘amel olmayınca yutmak mümkün olmaz şalâbeti olanı loķmanıñ geçmesi şukbelikdendir aşâğı meyl itdigi içündür bir hoş ħülâhaze oluna

237a (1) [...]

237b (1) ba‘zı kimseden nakl olundu ki dübürene bir kâmiş şokup bir miķdâr ol kâmiş ile üfüreler ağızından şular aķup boşala min Edhem Efendi

(2) efâviye kâbiledir dârçîn ve zencebîl mişillî ‘aķâķîr-i laţîfine ıtlâķ olunur

238a (1) zîrâ kâlbden dimâğa rûĥ-ı ħayevânî ve ħarâret-i ğarîziyye îşâl etmek için şerâyîn-i müte‘addide olmağla içeri duĥânî anlardan şu‘ûd itdigi erbâbına ma‘lûmdur

239b (1) za‘îf mu‘âlecesi maħallinde süseniñ âĥer edviye ile terkîb olunupmı süsen tesmiye olunan devâ daħı yazılmışdır andan daħı ğaflet olunmaya

241a (1) rebv rânîñ fetĥi ve bânîñ kesri ile telaffuz olunur bühr bânîñ zammı ve hânîñ sükûnı ile kayd olunmuşdur ammâ telaffuzunda hâ daħı mezmûm olmak tekellûme evfaķdır bühr luĥatde tetâbu‘-ı nefes dirler

249b (1) ya‘nî müstaĥkem olmadığı şûretde olursa mu‘âlece kabûl itmez müstaĥkem olmadığı taķdîrce daħı mu‘âlecesi güç olur lâkin mizâcda ħarâret ve ruţûbet ziyâdeliği ħarâret-i ğarîziyyeye evfaķ iken sū‘-i mizâcda ğidâ olunmak ‘ilm-i tıbbîñ aĥvâl-i ğâmiize ve umûr-ı

müşekkilesindendir hattâ Şeyhî'nin meclis-i şerîf'inde ol eşgâl müzâkere olunup kendüleri dahı vech-i meşrûh üzere ahvâl-i gâmizeden olduğunu takrîr eyledikleri mu' teberât'da mesîûrdur

(2) Câlînüs meymûnuñ za'îf ve nañîf olduğunu görüp ba'dehu helâk olduĝda teşrîh itmekle yüreginiñ ĝilâfında verem bulmuş ba'zı kesde bu hikâye âlâm ve şedâ'id çekmek ile kalbî'nin cirmî adıdır ki huşûşunda yazılmışdır

251b (1) tedbîr ma' rûf terkîbî'nin ismidir bu te'lîfde def' âtle zîkr olundu

253a (1) fıkra oñurĝa kemükleri dimekdir sırt kemükleri dahı dirler muqaddemâ taqaddüm-i hilkat-i a' zâ beyânında dahı zîkr olunmuş idi başdan mağ' ad cânibinde kıyruk şorkunı didikleri maħalle muntelhî olunca cümlesi otuz 'adeddir yedisi boyun fıkraları ve onı zahr ve beşi nuṭṭ ve üçü hañçer ve üçü 'uṣ' uṣ fıkralarıdır sırt tâ ortası mücevvef olup ḥalîfe-i dimâğ olan nuḥâ' anlarıñ ortalarına nâfiz olmuşdur otuzı dahı biri birine muttaşıldır ki ba'zısında fıkra ve ba'zısında loğma olmağla ittîşâl ḥâşıl olur etrâflarında şâhiş ve şevk ve senâsin ve ecniha müsemma olunur zâ'idesi vardır ba'zı etibbâ anlar cümle a' zâdan evvel maḥlûk olur dimişler idi

253b (1) mi'de ve merî a' zâ-yı bātından olmağla fem-i mi'de ıtlâk mevzi'-i hâricden bilinmek müşkildir ammâ ba'zı müşerriḥîn anı göğsüñ intihâsında hañçeri Türkîce kataklık didikleri 'uṣv-ı muḥâzînden i' tibâr itmişlerdir

(2) merî'nin ṭabaḳaları ile mi'de ṭabaḳalarının cevherinde ve lîfleriniñ tûlen ve 'arzen ve râyen ṭoğunmaḳlarında muğâyeret ve muḥâlefet muḳarrerdir ancak tedkîḳ ve teşrîhiyeden olmağla bu maħalle münâsib olduĝıçün terk olundu

254a (1) ma' lûm ola ki mi'deniñ hattâ yalnız femine maḥşûş degildir zîrâ ṭabaḳa-yı dâhiliyesi 'aşabî olmağla sâ'ir eczâ'sından dahı eḥsâs mevcûddur ancak feminde olan ḥiss aḳvâ olur

255a (1) kaşabu'z-zerîre Hindden gelür bir nev' kıamışdır fî zemânına bulunmaz ol ecilden bedeli ihtiyâr olunup nıṣf vezni selîḥa aḳz olunur ve ḥamâmâ didikleri ot dahı meşkûkdur anıñ dahı bedeli ihtiyâr olunur Zehrâvî berâber-i kemmûn-ı ebyaz ve egir ta' yîn eyleyüp ba'zı etibbâ berâber-i âsârûn bedel olur dimişdir

(2) sükk edviye-i mürekkebedendir râmik gibi ol dahı birkaç güne terkîb olunur bundan aḳdem dahı zîkr olunmuş idi ruṭabî ḥar didikleri çamûr arpa unı kepegi ile perverde kılinur

257a (1) cirm-i mi'deniñ müzîiden kaçmaḳ ile ictimâ'ı ve inḳıbâzı ve inbisâtı hâricde bir kimesne şıçramaḳ murâd itdikde ibtidâ'en birkaç ḥaṭve ardına gidüp ba'dehu şıçradıĝına teşbîh olunmuşdur ve ol hareket fuvâḳ dinildiĝi mi'deniñ ka'rı yukarı ḳaldıĝı içündür ki fuvâḳ fevḳdendir 'âlî olmaḳ ma' nâsinadır

(2) sū'-i mizâc-ı bârid ve sâzecden ḥâdiş olduĝı dahı yazılmışdır

258a (1) ol güne fuvāk redī ve mücevvif ve haṭırnāk olduğu mufaṣṣalâtıda mezkûrdur

259a (1) fî'l-haḳîka çöbânlar gâhice südi anıñla penîr iderler

259b (1) şerâsîf şürsüfuñ cem' idir ege kemükleriniñ uçlarına dirler

266a (1) hâşıl-ı kelâm talāk dem-i redī meskeni olmağla ekserî sevdâvî olup katı olur anıñcün aşığı zıkr olundu

(2) vec' idrāk itmesinde talāğın hattâ bâkî olmağla sâlim olur kan kemikde mādde ol tarafından çıktığı için hayırlı olur ammâ cevîf sürdüğü bürüdet müstevlî olduğına delâlet ider

271a (1) 'akreb yağının tarîkı budur ve vâfirini cem' idüp müleyyin hikmet ile şu almış şişeye koyalar ve furûna yâ tennûra şalalar lâkin ziyâde hârr olmamağa muhtâcdır yanıp kül olduğdanşoñra çıkarırlar tavşan dağı anıñ gibi ihrāk olunur yağ çıkarmak ma' lûmdur

(2) Cālînûs sünger taşının meşâne haşâtına devâ olduğunu inkâr idüp ve kilâya nef' ini ikrâr itdigini Hıfâ'ıyye nâm risâlemizde beyân olunmuşdur

271b (1) diyâr-ı Şâmda Efrenc tã'ifesinde dağı verem ıtlāk olunduğı Kureyşî merhûmdan menkûldur

276a (1) zîrâ ishâl 'illetinde maḳ' addan hâric olan şey'de kan ve iriñ bulunup yâhûd et yığındısı gibi olursa ciger ahvâlinden olmağla aña zûsenṭariyâ ve kıyâm-ı kebidî dirler bağırsakların iç yüzünde yâhûd taşrasında büşür zuhûr itmekle mi'deden inen keylûsı hıfz idemediği cihetden hâşıl olan ishâle zelaḳu'l-em' â dirler ba' zı eṭibbâ kan ve midde ve şıyrıntı mişillî eşyâ' em'âdan neş'et itdiği şûretde dağı zûsenṭariyâ dinilür dimişler eger bağırsak şıyrıntısı şey'ler mişillî bulunursa saḥc dirler

(2) ve dağı kuvâ-yı bedeniyyeniñ şânındandır ki kavî olana tâbî' olur a' râz-ı nefsanıyyeden 'arız olan suḳûṭ-ı şehvet huşuşında dağı ol hâlet i'tibâr olunmuşdur zîrâ bir kimesneye havf ve yâ hemm ve ğammdan bir elem-i nefsanî tãrî olsa kuvâ-yı bedeniyyesi dağı aña tâbî' olmağla ta'âma iştiḥâ tarafı metrûk ḳalup şehveti sâḳıṭ olur sâ'ir iştiḥâ dağı anıñ gibidir

276b (1) zîrâ ba' zı eṭibbâ eṭfâlin dişleri bitdiği hinde diş etleriniñ yarılması tedricî fi'l-i tabî'î olmağla veca' hâşıl olmaz nitekim bedene ğidâ olacak ahlâṭ ruṭûbete mübeddel olur a' zâyâ sirâyet eyledikde ise tefriḳ itmekle a' zâ büyür ammâ tefriḳ tabî'î ve tedricî olmağla veca' virmez şabî sinn-i tera' ru'a vâsıl olduğda biten dişleriniñ elem virmediği aña delîldir dirler ve sinn-i tufûliyetde veca' bulunmadığı şûretde dağı ' ilâca ḳâdir olmadığı muḳarrerdur

(2) tabî'atın tedbîre meşğûl bulunduğı şûretde müdâvâtın lüzûmı bedeniñ kemâlâtını taḥşîlde tabî'ata i'ânâet bulunsun için olur veca' şûretinde lüzûmı ishâl ile veca' ikisi ḳuvvete za' f virmesünler için tedbîr olunmuşdur

277b (1) kündür zıkr kırmızı olan günlük su' d topalağ didikleri kökdür

(2) zaḥīr evvelā zā-yı mu' ceme ba' dehu ḥā-yı mühmele yürek sürmege dirler

279a (1) zīrā ḥīn-i vilādetde yazdığı üzere ḳābile tıflıñ maḳ' adını parmak ile yoklamak lâzım idi ihmāl itdiginden neş'et itdiği şüretde ihtikān aña ' ilac-ı kāfīdir

(2) dīdānıñ cümlesi ruḫbāt-ı balgamiyeden mütevellid olur ammā ba' zınıñ ruḫbātı keṣīr ve ba' zı yübūsete mā'il olur anıñçün mütefavite dinildi şafrānıñ ḥaddini ve sevdānıñ bürüdet ve yübūsetini ḥayāta menāfi' olmağla anlardan zī-rūḫ tevellüd itmez ḳan ise a' zānıñ mu' azzam ğıdāsı olmağla ṭabī' at anı ğıdādan ğayra inşırāfdan sıyānet ider ol ecilden mādeleri balgamiye olur

280b (1) bu kitāba naẓar-ı ḥuceste eṣerleri ta' alluḳ eyleyen zevāt-ı sūtūde şıfata birkaç def' a ' arz ve i' lām olduğı üzere tekrār inhā olunur ki nāmıku'l-ḥurūf faḳīr her ḥuşuşda Şeyḥ-i re' isin kelām-ı ḥikmet nizāmını iltizām ve sâ'ir eṭibbā millet-i İslāmıñ daḥı kalem-i şifā-i femleri ile beyAn itdikleri aḥvāl bi-ḳadru'l-vüs' ve't-tāḳa i' lāma iḳdām itdigim eṭibbā-yı İslāmiyye tıbbı Frenkden öğrenmişler diyü sāhteliyenler yine seniñ endād-ı zu' n olan olan ceheleyi men' ve iltizām ve ' avām-ı nāsa ḥaḳīḳat ḥālī i' lām içündür

281b (1) ol şüretde daḥı şafrāvī der-kārdır her ḳanğısı müfreden aḥz olunursa anıñla ' amel olunur

282a (1) ḳanṭuriyün iki sınıftır saġir ve kebir ıtlāk olunur ammā ekşeriya ' inde'l-ıtlāk saġiri murād olunur kezālik tūt daḥı iki sınıftır bu maḥallde ḳanğısı bulunursa der-kār olunur

282b (1) nar ḳabuğı ıtlāk olunduğda ḥulv-i ḥāmizlerinin ḳabuḳlarına şāmil olur ve cüft-i bellūt pelidiñ iç ḳabuğıdır

283b (1) eṭibbā ol ' illette şerb çıḳmak vāḳi' olsa elbette kendi üzerindeki bārīṭārūn nām ğışāyı yırtarlar ihtimāldir anıñ üzerinde merākḳ didikleri perde daḥı münşakḳ olup şerb tā cild altına çıḳmış ola dimişler ammā şerb em' āyı muḥīṭ iken kendi münşakḳ olmayup bir miḳdār taşra çıḳmak nice mutaẓarrır olur diyü iştibāh vāḳi' olmuş idi yine kibār ol nükteye ḥall idüp şerb aşıl ḥilḳatde vüs' at üzere bulunmağla ğeñişik ṭurur ol ṭarīḳ ile ḥurūcı mümkün olur dimişler

(2) Ḥazret-i Fārūḳ-ı Ekrem ve ol ḥalīfe-i şānī ve mükerrermeden menḳüldur raḳī-allāhu te' ālā ' anha aşḥāb-ı ğüzīnden bir devlet-mend ezān-ı şerīf oḳuduğda şavt-ı şerīfini ziyādece ḳaldırmağile *ammā ḥaṣyetān tenaṣṣuḳu murīṭāvik* buyurmuşlar

(3) Telvīḥ şāḥibi mü' ellifi ' Allāme-i Ḥucendī ' aleyhi'r-raḥme ol ecsāmı ḥaḳīḳati üzere bilmek dilersek baṭnıñ cildini ve altında olan ṭāḳiyyi ve ' aḍalāt-ı baṭnıñ üst tarafında olan sekiz ' aḍalātını eczā'-yı merākḳ ' add ile ve alt tarafında olan sekiz ' aḍalāt ile bārīṭārūnı şıfak müsem mā ḳıl dimişler anlarıñ taḥḳīḳleri üzere mi' de ve em' ānıñ cildten mā- ' adā mu' azzam ğışaları üç olup şerb ve bārīṭārūn ve ma' māfih ve merākḳ ma' māfih i' tibār olunur

285b (1) ‘adesü'l-mâ ğālibā Efrenciñ qurāğınā diyü medh itdikleri devādır ki şoğulcān içün sıbyāna içürilür

286a (1) Zehrāvī merhūm Ta‘rif nām te‘lifu‘t-ı tayfında benim bi‘t-tecribe bildigim ve kudemā ve huzzākınıñ āşarlarından vākıf olduğım fitk büyüklere ‘arız olup istiḥkām buldukdan soñra ‘ilāc-pezīr olmaz e‘l-ḥadīd ve ol ‘amel-i şedīd ile mümkün olur ve lākin ekşer aḥvālde ‘ıtr muḥarrerdir

289b (1) Nefīsī merhūm Esbāb ve ‘Alāmāt şerhinde luğatde şol riḥe dirler ki andan ḥadebe tevellüd ider aña binā ‘en eṭibbā anıñ ismine riyāḥu‘l-efrise ta‘bīrleri ğalaṭ olur dimiş andan mā-‘adā evvel ‘illete riyāḥu‘l-efrise ta‘bīri muṭlaḳ olmayup belki riyāḥ-ı ğalīzeden ḥadīs olunana maḥşuş olur nitekim mezbūrda ve ekşer kütib-i mu‘teberede taşriḥ olunmuşdur

(2) vaḳitde ol didigimiz südini kesmek zemānında evvel dimekdir yoksa vaḳitsiz ta‘ām yimek büyüklere daḥı muzırr oldığı muḥarrerdir

291a (1) sūrincānıñ daḥı mufaşşalātda günāgün terkibi yazılmışdır bu nice ḥaḳīka Sedīdī Kāzerūniniñ metninde taḥrīr itdüğü terkibidir **şifati** sūrincān-ı ebyaz helīlec-i aşfer şabır ‘ale‘seviyye aḥz ve irice saḥḳ olunup gözden büyücek ḥabblar olur Zehrāvī daḥı Ta‘rifinde bu terkibi ihtiyār itmişler

293a (1) ḥummā-ı rebve āḥer ile daḥı taḳsīm olunur ba‘zılar evvelā iki kısma taḳsīm eyleyüp eger ol ḥarāret sebep tābi‘ olursa ḥummāī maraz dirler eger ‘arza tābi‘ olursa ḥummāī maraz dirler dimişler Şeyḥ aña daḥl idüp ol mişillü aḥvāle şuğl itmek ṭabībe nef‘ virmez dimişler ḥāl bu minvāl üzere gibidir ki ‘Allāme-i Kureyşī metn-i müceзде evvelā vechle taḳsīm itmişler ol metne şuğl iden ba‘z aḥmaḳlara ḥummā kaçdır diyü şu‘āl olursa ḥummayāt ikidir dirler

293b (1) sebebde taḳsīm-i aşlī ikidir ve ḥārici ve bedenī i‘tibār olunur ḥāric-i beden olana bārī ve dāḥil-i beden olan iki nev‘ olmağla ve aşıl ve sābıḳ ıtlāḳ olunur

(2) ve ol ḥummā-ı ervāḥıñ aḳsāmı ḥasebiyle üç kısma münḳasım olup ḥummā-ı yevm-i ṭabī‘ī ve ḥummā-ı yevm-i ḥayevānī ve ḥummā-ı yevm-i nefsanī dinür zīrā ol ḥarārete tuḥme ve ve süd ve ḥazm taḳaddüm eylese ḥummā-ı yevmiyye-i ṭabī‘iyye olur ve eger ḡamm ve vehm mişillü umūr taḳaddüm eylese ḥummā-ı yevm-i ḥayevāniyye dinür ve eger fıkır ve sehl mişillü umūr taḳaddüm eylese ḥummā-ı yevm-i nefsanīyye dinür bu i‘tibār bir taḳsīm-i daḳīḳdır

294b (1) şātirine ta‘zīm birle ta‘bīrde nükāt-ı ‘adīde mūnderice olup ez-cümle sebep-i te‘līf olan vücūd-ı ‘āfiyet Muḥammedde işāretidir mā-‘adā mütāla‘ası mu‘assir olanlardan ma‘rifeti olanlar maḥfūz olacaḳlarına işāretidir

296a (1) bunlar çiçek ve kızamik ḥummāları ‘alāmetleridir

296b (1) ‘Allāme nakli üzere su‘d-ı Fārisī nām isnād fāş bārid ve raṭb olmağla ol ‘uşāreniñ şiddet-i tedbiri dimāğa vāşıl olduḳda taḳviyet ḥāşıl idüp marazı ferr ile def ider didikleri

medhûldur ammâ nâmıku'l-hurûf fakîr ol dahli duhûl fî dâ'iretü'l-ķabûl fî'l-râhu's-şifâya ħaml eyledim

297b (1) üzüm şîresini ġaleyân idüp sirke olduġı ıslâġ-ı ġükemâda bir ķabîldendir ki şûret-i nev'ıyesı bozulup âġer şûrete mübeddel olmuştur meşelâ şıbyânın bedenlerinde ġaleyân iden ķan âġer şûrete girmez ancak mâ'ıyyet ve fazlıyyesini ayırıp kendi anlardan pâķ ve şâf ķalır nitekim zıķr olundu

298b (1) e't-tabî' at fî ıstılâġu'l-e'tıbbâ ķuvvete min şâniġâ ġıfz-ı kemâlât mâġî fîġ terkîbi ile ta'rif olunmuştur

299a (1) aġvâl-i mezkûre çiçek ve kızamıķ marazlarının sebeb-i aşılleri dem-i tamsı olduġı ve ol ecilde efrâd-ı beşeriñ ibtilâları muġaķķaķ mûmâileyġiñ netice-i efķârları olduġından 'ibâretdir

(2) zîrâ şıbyânın ġıdâya ġariş olduķları ve nizâm ve tertîb sinn-i ekl ve şürleri ve germ ve serd hevâdan şaķınmadıķları ve ġarâret ve ruķûbetleriniñ getirmesini izdiyâdı ve ġareketleriniñ keşreti 'illet-i mezkûreniñ sür'at zuhûrını müstelzimidir

300b (1) büşûr Türkice sivilceler demekdir anların envâ' ve eşnâfi şişler ve çıbanlar daġı faşında zıķr olundu

(2) hevânın tegayyurâtı için dört sebeb yazılmışdır evvelâ keyfiyyet-i erba'adan biriniñ ifrâġla ġudûşıdır ki ġarâret ve bürûdet ve ruķûbet ve yübûsetden biri ġâlîbe olur şâniyen buġâr ve ġubâr şu'ûdundan olur şâlişen deryâlardan ve müte'affin olmuş göllerden şu'ûd iden buġâr râbî'an hevâya revâyiġ-i mûntine müdâġelesinden neş'et ider ķarîzler ve cîfeleriñ ve ķatlin ve mevtânın revâyiġ-i mûntineleri gibi bu sınıfı ġâyet muzırr olması muķarrerdir

(3) ve daġı ma'lûm ola ki evrâm ve büşûrûñ mevâdı altıdır ki bürûdetden mâ-'adâ mâ'ıyyet ve riġiyyetdir ammâ bu 'illetde riġiyyetiñ medġalı yokdur

301a (1) cüderî mücerred beyâz olmaġla selîm olmaķ lâzım gelmez nitekim satırda eş'âr olundu

(2) Külliyyât şâriġi Mesîġî Kitâb-ı Evvelden fenn-i şânî şerġinde evrâmın küşeli olması degirmi olmasından ġafîfdır diyü i'tirâz göstermiştir taġķıķı tıbbâ dâ'ir olmamaġla tafşîl olundu

302b (1) Muġammed bin Zekeriyâdan menķûldur ki ehl-i Hind cüderîye mübtelâ olan kimesne kâdî şarâbı içse bedeninde toķuz ġabbe bulunduġı şûretde on olmaķ olmaķ ihtimâli yokdur dirler 'anber ya'nî kâdî şarâbının nef'inde mübâlaġa iderler imiş kâdî meşġûrdur aña keder daġı dirler

303b (1) bu iki marazdan ġurûcda 'usret bulunmayup tîz çıķanı ķorķutmaz

304a (1) ol ġuşûşda cigere ta'arruż itmedüġi anı üşütmek ba'id olup göġsün ve baġırsakların tabî'atı şovuķ olmaġla isti'dâdlarını beyân için zıķr itmişler

304b (1) nāmıku'l-hurūf faķīr sefer 'āleminde ħummā-ı ğıbbā mübtelā olup def -i ħarārete mu'īn olur eşribe mün'adim olmağla nevbet-i ħarāreti eşnāsında Seyyid İsmā'īl ta'yīn itdiklerinden eşnāf-ı muzā'af şovuk şu içer ve mi'dem tılduķca ķuşar ve ħarāreti ol tārīķ ile def iderdim ķayķ cehenneme tanzīr olunan āteş-i ħummādan ħalāş buldığımdan mā'adā soñra daķı refāhetini müşāhede iderdim

309a (1) evrām ve büşürdan her biri bedenden her bir 'uzva maķşūş olup ve olmamak i'tibārı ile 'amme ve ħātımeye maķsūm olduğı gibi müferred ve mürekkebe daķı maķsūm olunduğı bi'd-def āt zıķr olunmuşdı ol i'tibār ile verem emrāz-ı mürekkebedendir ki anda sū'-i mizāc 'uzv teferrūk ve ittīşāl ve emr-i āķer terkīb bulunur ve büşür daķı anıñ cinsinden ve anıñ küçügidir

309b (1) bunlar daķı 'aynī ile cüderī ve ħaşbe gibidir lākin bunlarda ħummā olmaz ve bütün bedende çıķmaz ve sā'ir a'zāda farkları muķarrerdir 'ale'l-ķuşūş menāfi' bulunur

318a (1) ol maķalide ħāşıl olan şu etrāfında tamarlar için ħāzır olan ķandan ayrılmak ile deri altına cem' olup tenaffut ider

318b (1) nevreniñ ğasli bu tārīķ ile olur ki şovuk olan şu ile bulamaç gibi ķarışdırup terk ideler iki sā'at miķdārı ba'dehu şuyını süzüp tekrār şu ķoyalar bu minvāl üzere yedi def a'amel olunursa pāk ve kāmīl mağsūl olur

319a (1) Ħārişin şeref-i İslām ile müşerref olduğı meşķūkdur 'Uyūnu'l-Enbāda Ānūşirvān ile muķāverātı ve leṭā'ifini ħikāye eyleyüp ħulefā-i rāşidīn zemān-ı sa'adetlerinde daķı ħayātını yazmışdır aña binā'en çok mu'ammer olmuşdur

321b (1) ħattā keyfiyyet-i müşādefetlerini bu güne naķl iderler ba'de'l-'aşā eşnā-i leyde ol çeşme ķurbında gezer iderken yol üstünde bir ķazğan bırakmışlar gördüm 'acabā bunu kim bıraktı diyü bu fikri iderken ol çeşmeniñ cānib-i esfelinde olan söğüd ıģacı tarafından biri biri ardınca üç oķ gelüp ikisi anı delüp biri kār itmedi kaçan baķdım ol ıģac dibinde bir ğurūh enbūh müctemi' olmuşlar tā'ife-i ma'ħūde idüğini idrāk idüp yoluma ğitmek murād eyledim hemān birisi elinde bir şiş üzerime ħücūm eyledi ol şişe muķkem yapışdım beynimizde vāfir keşmekeş vāķi' oldu ol eşnāda birer birer imdādına sekiz nefer geldiler bi'l-āķire yā Allāh diyü tām Ħudāyı yād ile istimdād eyleyüp çekdiğim ān cümlesi daķı şalıvirdiler ammā ol şişe şovuklığı elime ğāyet elem virmekle dere tarafına atdım cümlesi ardınca ğitdiler ben daķı bi'tāb olup yıķılmış kalmışım diyü buyurdular idi

322a (1) ķuşūş-ı mezbūrede ķavl-i küllī budur ki vebā ve tā'ūniñ esbābları evvelā üç ķısma münķasımdır bir kısmı semāvī ve bir kısmı arzī ve bir kısmı daķı rūĥānī i'tibār olunur ki tafşīl olundu

323a (1) mevzi'-i vāĥidden murād menāzil ve burūcāt i'tibārı ile bir semtden ğüzerān itdikleridir ve ve dürrānī ziyālī dimekdir ve beyāz ğörünmekle incüye teşbīh olunur

325b (1) anıñ için etfāl ve şıbyānda ziyāde müsta'iddlerdir

332a (1) fermān-ı ikāmet ḥadīṣ-i şerīfde *fāfehā vaḳa‘ bārīzu ve entüm bihā felā teḥarrecū ‘anhā firāre minhu* buyurduğu ve ḥuşūṣ-ı mezburde anıñ mişillī nehiy buyurduklarıdır

335b (1) maḥşüb ‘Uyūnu'l-Enbāda Fişāgüreş Ebuḳrāṭ ile Cālīnūs aralarında ‘ālem-i vücūda gelmiş bir fāzıldır ibtidā’ en Mışırda neşv ü nemā bulup Ḥazret-i Süleymānı ‘aleyhe's-selām Mışıra teşrīf buyurduklarında fenn-i ḥikmet anlardan ta‘allüm eylemiş ba‘zı rivāyetde fenn-i mūsikīyi daḥı ol ḥakīm-i dānānıñ āṣār-ı envā‘ ma‘ārifinden olup bir ‘ilmu'l-ḥānī mişkāt-ı nübüvvetden istifāde eyledim dir imiş

(2) ya‘nī ḳudemānıñ muşannefāt-ı ‘adīdesini tetebbu‘ iden ṭabīb anlara nisbet güç ben ‘afḳ başında farz olunan şahş yā cirmi müşābehesinde olur ol şahş ‘avcın başında bulunmağla andan ziyāde gördüğü gibi ol ṭabīb daḥı anlarıñ her birinden ziyāde vukūf ḥāşıl ider dimekdir

336a (1) Necībü'd-dīn Semerḳandī ‘aleyhi'r-raḥme ḳanı bi'l-küllīye men‘ eyleyüp yılan şokan faşd olunsa zehr ve cümle bedene yayıldığı gibi maṭ‘ün daḥı faşd olundığı şüretde mādde-i semmiyyet bedene münteşir olmağla helāka mü‘eddī olur dimişler

336b (1) kibārıñ ekşeri faşdı itlāk üzere ḳayd idüp fikr-i zerrīn ṭabībe ihāle itmişler ammā muḥtār olan e‘ālī bedende zuhūr itdiği şüretde kebedden yāḥūd ciger ṭamarlarından ve esāfilde şāfinden faşd ihtiyār olunmağdır

(2) pişmedüğü şüretde ma‘hūd şuları i‘āde ile tekrār furūna ḳomağda mümāna‘ at olmaz ve taḥrīr olunan aḥvāl ol maṭbūḥıñ anı isti‘ māl olunmağı eş‘ār ider ammā eṭibbā ḳatlarında ol maḥallde ḥāşıl olan şuyı isti‘ māl olunmağ nāfi‘ dir mā‘ül-laḥm ile mevşūf olan mā-i müdebbir odur ḥattā üstādımız Ḥayātī-zāde merḥūm sā’ir emrāzda minvāl-i muḥarrer üzere a‘ māl idüp merzāya ol şuyı isti‘ māl itdireler idi meger anı ta‘yīn iden kibārıñ maḳşūdları marāz-ı ma‘hūdede gıda tenāvüli ‘alāmet-i ceyyide olduğına maḥmūl ola

341b (1) tebdīl-i hevānıñ mevānī‘ ve ta‘zīri birkaç ṭarīḳle taşavvur olunur ez-cümle ol ‘ufūnet cümle emākine sirāyet itmekle ol varacağı maḥallde daḥı ‘illet-i ma‘hūde bulunduğı şüretde naḳl-i ‘abeş olup zahmetden ḡayrī bir fā’idesi muntic olmaz ya‘nī evrād yāḥūd ḥuḳūḳına ḡāyet ri‘āyet lāzım olan evliyā ni‘meti yāḥūd cānından ‘azīz olan düstlarını terk etmek yāḥūd ḥuḳūḳ-çāre ri‘āyet ve taḥliye-i dār u diyār cihetinden şıyānet için bāb-ı tevekküle teşebbüs etmek ile olur ammā dirāyet-i kā’ināt fā’il-i muḥtārıñ cellete ḥikmetehu ḳabza-yı ḳudretinde maḥfūze olup arada ḡalebeye ta‘alluḳsuz nef‘ ve zarar vücūd-pezīr olmadığına ‘anne şamīmu'l-ḳalb mu‘annife olmağ muḥtācdır ḥīn-i maḥallde şānī meded intikāl ide idim şöyle olmaz idi dimeye e'l-ḥādī ālī sevā’ü's-sebīl

342b (1) ekşeriyā zindānlarda ta‘zīb-i mücrimīn için ḥafr olunmuş ḳuyular bulunur anā vaz‘ olunan eşḥāş dimekdir

347b (1) sinn-i tera‘ru‘ şıbyānıñ dişleri deḡişdikden soñra bulūğa deḡin mürūr iden müddete dirler

359a (1) aṣl-ı tesennümede bu maḥall mükerrer bulunmağla ıarḥ olundu

363a (1) ya‘nī ümmetimiñ ekṣeri a‘mārı yetmiş ile yüz otuz mābeyni ölür buyurmuşlar olurlar ol cihetden yüz yigirmiye tecāvüze delīl olur

365a (1) 1144 [1114]

DİZİN

A

āb [Far.] Su.
ā. 319a/11
-1-

āb-ḥāne [Far.] Tuvalet, hela.
ā. 272b/1, 272b/2
-2-

āb-zen [Ar.] Havuz.
ā.+ den 280b/15
ā.+ e 208b/8, 280b/8, 280b/9,
281a/1, 281a/4, 294a/1
ā. ideler 281a/10
ā. 197a/13, 280b/16
-10-

ābā [Ar.] Babalar.
ā. 352a/8, 354a/13, 356a/3
-3-

‘Abdullāh bin ‘Abbās
[ka.] Peygamberimizin amcasının
oğlu.
‘A.+ 1 329b/8
-1-

‘Abdullāh bin ‘Ömer
[ka.] İkinci İslam halifesi Hz.
Ömer'in oğlu.
‘A.+ den 326b/15
-1-

‘abeş [Ar.] Boş, anlamsız, saçma ve akla
aykırı olan.
‘a.+ dir 190b/10, 273a/8, 321b/3
-3-

‘acā’ib [Ar.] Garip, tuhaf, alışılanın dışında.
‘a. 325b/13
-1-

‘acā’iz [Ar.] Kocakarılar.
devā-yı ‘a. 286a/15
-1-

ācāl [Ar.] Ecel kelimesinin çoğuludur.
Eceller, vadeler; tabii ömrün sonları.
ā. 359b/14
-1-

A‘cām [öa.] İranlılar.
ḥuzzāk-ı eṭibbā-yı A.+ dan
232b/13
-1-

‘Acem [öa.] İranlı.
‘A. 294b/17, 353a/2
-2-

acı [Tr.] Acı, tatlı karşıtı.
a.+ lığı 213a/7
a.+ mıdır 205a/10
a. 183a/15, 183b/2, 196b/15,
232b/11, 243b/5, 243b/13, 280a/8,
283b/1, 309a/7, 313b/1, 313b/12,
342a/9
-14-

acı- [Tr.] Acımak.
a.- r 351a/1
-1-

acıķ- [Tr.] Acıkmak.
a.- dığı 278a/5
-1-

‘acīb [Ar.] Tuhaf. ‘a.+ dir 263b/5 umūr-ı ‘a.+ e 193a/16 nef‘-i ‘a.+ i 206b/8, 222b/17 te’şīr-i ‘a.+ i 270b/10 emr-i ‘a.+ iñ 322b/4 terkīb-i ‘a.+ iñ 342b/14 te’şīr-i ‘a.+ ini 313b/15, 314b/12 devā-yı ‘a. olmağla 300b/5 ‘a. olmak 343a/1 fi‘l-i ‘a. 269b/11 ihrāc-ı ‘a. 243b/16 -13-	‘ācilen [Ar.] Çabucak. ‘ā. 260b/7 -1- ‘āciz [Ar.] Kabiliyetsiz, zayıf, güçsüz. ‘ā. oldukları 333b/8 ‘ā. olmağın 349a/14 ‘ā. olmağla 358a/6 ‘ā. olup 203b/13 ‘ā. olur 350b/9, 358b/4 -6-
‘acībe [Ar.] Görülmemiş, alışılmamış, şaşılabak ve yadırganacak şey. havāşş-ı ‘a.+ dendir 265b/15 hikmet-i ‘a.+ dendir 221a/16 hāşşa-ı ‘a.+ leri 245b/10 menfa‘at-i ‘a.+ leri 245a/1 hāşşiyet-i ‘a.+ si 313b/3 te’şīrāt-ı ‘a.+ sini 190b/16 ahvāl-i ‘a. 206b/12 eşyā’-yı ‘a. 190a/17 hikāyāt-ı ‘a. 318b/11 -9-	‘acz [Ar.] Beceriksizlik, yetersizlik. ‘a.+ ından 246a/13 -1- aç- [Tr.] Açmak. a.- mak 235b/6, 281a/12 a.- mayup 235b/7 a.- up 184b/3, 197b/9, 203a/3, 229a/2 -7- aç [Tr.] Aç, tok karşıtı. a. 249b/9, 287a/4, 313a/10 -3-
‘acībū’l-fi‘l [Ar.] Şaşılabak iş. ‘a.+ dir 187b/3, 243b/17 -2-	açdur- [Tr.] Açtırmak. a.- alar 232a/2 -1-
‘acībū’n-nef‘ [Ar.] Şaşılabak derecede faydalı. ‘a.+ dir 208a/16, 209a/1, 246b/4, 265a/4, 337a/17 ‘a. 199b/5 -6-	açık [Tr.] Açık. a. kalup 270b/5 a. 229b/1, 253a/16, 325a/16 -4-
‘acībū’t-terkīb [Ar.] Şaşılabak birleşim. ‘a.+ dir 217a/11 -1-	açıl- [Tr.] Açık duruma gelmek. a.- dığından 197b/11 a.- ıp 225b/6 a.- madığı 249a/16 a.- mağla 185b/1 a.- mak 182b/17, 207b/9, 301b/5 a.- masından 203a/2, 207a/7
‘acībū’t-te’şīr [Ar.] Şaşılabak derece etkili. ‘a.+ dir 316b/9 -1-	

a.- mazsa 249a/15 a.- up 182b/11, 184b/11, 190a/5, 199a/3, 228a/17 -15-	‘a.+ a 193a/8 ‘a.+ dan 212a/5 ‘a.+ ı 280a/17 ‘a.+ ın 200a/17 ‘a.+ ında 287b/16 ‘a. 225a/4, 225b/4, 237b/15, 239b/4, 281b/8, 281b/11 -13-
açlık [Tr.] Aç olma durumu. a.+ dan 341b/3, 349a/14 a. 291b/12, 359a/16 -4-	‘ ağale [Ar.] Kas. ‘a.- i teneffüs 187a/8 ‘a.+ den 211b/11, 280b/8 ‘a.+ dir 225b/11 ‘a.+ lerin 200b/2 ‘a.+ niñ 272a/2 ‘a.+ siniñ 235b/8 ‘a. 199a/4, 235b/2 -8-
ad [Tr.] İsim. a.+ dan 346b/12 a.+ ı 227a/3, 261b/17 a.+ ında 186b/9 a.+ ını 323a/10, 353a/7 a. virdim 346b/10 a. 346a/5 -8-	‘ ağalı [Ar.] Adaleli, kaslı. ‘üzv-ı ‘a.+ dir 224b/17 -1-
a‘dā [Ar.] Düşmanlar, yağılar. şemâtet-i a.+ dan 346b/9 a. 359b/15 ‘azâb-ı a. 327a/11, 327b/1 -4-	‘ add [Ar.] Sayma, sayılma. ‘a. eylemiş 315b/1 ‘a. idenlerin 218a/12 ‘a. idüp 220b/13, 239a/8 ‘a. itmeyüp 315a/14 ‘a. itmişler 202b/17 ‘a. itmişlerdir 210a/3, 217a/16, 273b/17, 324a/7, 341a/17 ‘a. olunan 332a/17 ‘a. olunduğda 281b/10 ‘a. olunmağa 217b/4 ‘a. olunmak 209b/17 ‘a. olunur 344b/15 -16-
ada şoganı [Tr.] Ada soğanı (Urginea maritima). a. 313b/1 -1-	‘ aded [Ar.] Sayı, tane. ‘a.- i emvâlimiz 330a/9 ‘a.- i esnân 220b/13, 357a/11 ‘a.- i maḥşûşaya 360a/13 ‘a.- i uḥrâsı 343a/4 ‘a.+ dir 220a/10
ādāb [Ar.] Terbiyeler, edepler. ā.- ı dīn-i mübīn 348a/8 ā.- ı mülūk 350b/8 ta‘līm-i ā.+ da 348b/9 ā.+ ını 350a/5 -4-	
a‘dād [Ar.] Adetler, sayılar. a.+ ında 209b/11, 236a/13 -2-	
‘ ađalāt [Ar.] Kaslar. ‘a.- ı baṭnıñ 270a/10 ‘a.- ı şadriñ 246a/11	

‘a.+ i 219b/15, 307b/1 ‘a.+ imiz 330a/8 ‘a.+ inden 219b/13 ‘a.+ leri 273a/14 ‘a. 204b/7, 225a/4, 225b/2, 239b/5, 243a/16, 244b/3, 253a/2, 260a/3, 273a/12 -22-	‘adesü'l-mâ' [Ar.] Su mercimeği. ‘a. 283b/2 -1-
a‘del [Ar.] (Daha, en) adaletli, çok adil. a.- i aşhâb-ı güzînden 328a/4 ḥalîfe-i şânî-i a. 329b/2 -2-	‘âdet [Ar.] Görenek, usul, tabiat, alışkanlık. ‘â.- i aḥrârdır 354a/4 ‘â.- i müstemirredir 354a/5 ‘â.+ i 242b/10, 349b/6 ‘â. itdireler 351a/15 ‘â. 337a/11 -6-
âdem [Ar.] İnsan, insanoğlu, adam. â.- i muğaşşî olup 237b/1 â.+ de 223a/9 â.+ den 300a/8 â.+ i 231b/4 â.+ iñ 248a/12, 303a/14 â.+ ler 239a/4, 283b/7, 360b/12 â.+ lerde 284b/12 â.+ lere 206a/7, 267a/13, 359b/3 â.+ leriñ 201a/17, 207a/16, 216b/9, 216b/10, 219b/7, 288b/1 â. 297a/14 -20-	‘âdetâ [Ar.] Bayağı, basbayağı, sanki. ‘â. 219b/13 -1-
‘adem [Ar.] Yokluk. ‘a.- i isti‘dâdından 353b/8 ‘a.- i ta‘arruzları 226a/6 ‘a.- i taḥîrden 324a/10 -3-	‘adîde [Ar.] Çok, bir çok. mevâzî‘-ı ‘a.+ de 297a/8, 344a/16 emrâz-ı ‘a.+ den 199b/10 esbâb-ı ‘a.+ den 270a/3, 318a/17 ekâvîl-i ‘a.+ leri 360b/5 ‘a.+ niñ 255b/2 esbâb-ı ‘a.+ si olmağla 322a/2 esbâb-ı ‘a.+ si 192a/17, 255a/7, 274a/2, 287b/14, 319b/8, 320a/2, 321a/16, 321b/4 eşnâf-ı ‘a.+ si 273b/9 menâfi‘-i ‘a.+ si 212a/14, 244a/5 menâfi‘-i ‘a.+ sinden 259b/3 menâfi‘-i ‘a.+ sini 285a/17 emrâz-ı ‘a.+ ye 298b/4 aḥyâr-ı ‘a. 326a/14 âşâr-ı ‘a. 318b/8 eczâ‘-ı ‘a. 342a/5 emrâz-ı ‘a. 189b/8, 205b/10, 256b/5 esbâb-ı ‘a. 226a/12, 358b/6 fevâ‘id-i ‘a. 204b/6, 220b/15, 224b/3 ıtlâkât-ı ‘a. 273b/11 iḥsân-ı ‘a. 346b/3 iḥtilâfât-ı ‘a. 330a/2 menâfi‘-i ‘a. 216a/5, 345b/13 mu‘âlecât-ı ‘a. 233a/15
‘ades [Ar.] Mercimek. ‘a.- i muğaşşer 341a/11 ‘a. 208a/4 -2-	
‘adesiyye [Ar.] Mercimek şeklinde. ‘a. 314a/12, 315a/8 -2-	

rivāyāt-ı ʿa. 326b/2 vücūh-ı ʿa. 244a/6, 312b/11 -42-	
ʿādiye [Ar.] Alışılmış. esbāb-ı ʿā.+ ye 330b/11 -1-	
aḍrās [Ar.] Azı dişleri. a.+ dan 220b/6, 220b/8 a.+ iñ 220b/3, 221b/13 a. 220a/2, 220a/13, 220b/10, 221b/5, 221b/7 -9-	
āf-tāb [Far.] Güneş. ā.- ı ʿālem 340b/5 -1-	
āfāt [Ar.] Belalar, musibetler. ā. 221b/11 -1-	
āferīn [Far.] Övme, takdir sözü, bravo. ā. 347b/2 -1-	
āfet [Ar.] Büyük felaket, bela. ā.- i cibilliyye 241a/6 ā.- i ḥāricī 223b/11 ā.- i vebā 320a/3 ā.+ den 229b/9, 246b/12, 248a/15, 315b/16 ā.+ dir 317b/16 ā.+ i 288a/1, 359b/15 ā. 218a/6, 223a/14, 225b/8, 227a/1, 229b/12, 240a/7, 260a/4, 320b/14 -18-	
āfet-penāh [Ar.+Far.] Bela ve musibette koruyucu olan. ā. 324a/12 -1-	
	āfet-pezir [Ar.+Far.] Afet, bela çeken. ā. olup 216b/5 -1-
	ʿafine [Ar.] Çürümüş. ʿa. 291a/14, 291b/17, 293a/15 ḥummā-yı ʿa. 291a/7, 291b/9, 292a/1 -6-
	ʿafş [Ar.] Mazı, mazu (Quercus infectria). ʿa. 208a/4, 214a/17 -2-
	afyūn [Ar.] Afyon, haşhaş. a.+ lu 188b/9 a. 203b/4, 208a/6, 232b/3, 242a/15, 263a/2, 275a/7 -7-
	ağ [Tr.] Ağ. a.+ ından 208b/1 -1-
	ağa [Tr.] Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. a.+ m 347b/4 -1-
	ağaç [Tr.] Ağaç, ağaçtan yapılmış. ı.+ ı 183b/1, 249a/6, 265a/1, 305b/8, 308a/16, 335a/13, 341b/10, 341b/11 ı.+ iñ 301b/10 ı.+ ının 233a/1, 245a/12, 283b/12 ı.+ ının 280a/13 ı. 234b/5, 244a/9, 287a/4, 311b/16, 334b/7, 338b/17, 339a/3, 340a/11, 342b/4 -23-
	āgāh [Far.] Bilgili, haberli, uyanık. ā. idüp 351b/11 ā. olmak 346b/6 -2-

āğāz [Far.] Başlama.
 ā. ider 222b/1
 ā. idüp 357b/17
 -2-

ağber [Ar.] Toz rengi.
 zerūr-ı a. 203b/1
 -1-

ağdiye [Ar.] Gıdalar, yenip içilen şeyler.
 a.- i keşire-i ġalīẓeden 255a/8
 a.- yi murattıbadan 288b/10
 a.- yi şerife 361b/2
 a.+ den 183a/7, 245a/13
 a. 202a/10, 297b/3, 301a/6, 341a/8,
 341a/16
 işlāh-ı a. 341a/15
 -11-

ağır [Tr.] Ağır.
 a. 282b/6, 292a/9
 -2-

ağırşak [Tr.] Yün veya iplik eğrilen iği
 ağırlaştırmak için alt ucuna geçirilen
 yarım küre biçiminde, ortası delik
 ağaç veya kemik parça.
 a. 244a/9
 -1-

ağız [Tr.] Ağız.
 a.+ a 212a/15, 234a/8
 a.+ da 212a/1, 221a/7, 224b/15,
 233a/10, 237a/14
 a.+ dan 227b/13
 a.+ ı 190a/6, 202b/15, 225a/5,
 229b/1, 250b/16, 253a/8, 278b/5,
 336a/17
 a.+ ın 236a/5, 251a/5
 a.+ ına 213b/9, 214a/8, 214b/10,
 215a/9, 224b/12, 233a/5, 234a/5,
 236b/15, 237a/10, 249a/11, 253a/17,
 254b/1, 264a/1, 286a/2, 305a/15

a.+ ında 224b/4, 234a/11
 a.+ ından 228a/3, 231b/3, 320b/14
 a.+ ını 188a/6, 227b/11, 229a/1,
 232a/1, 253a/16, 266a/5, 272a/2,
 334b/15, 338b/12
 a.+ ları 184b/11, 211b/5, 212b/1
 a.+ larına 213a/7, 214a/13, 241b/17
 a.+ larından 224a/9, 320b/16
 a.+ larını 304a/14
 a.+ larının 213a/3
 a. 204b/14, 205a/3, 205a/9, 212a/13,
 212b/1, 213a/10, 213a/13, 213a/16,
 213b/2, 213b/13, 214a/12, 221b/13,
 224a/12, 227a/9, 227a/14, 233a/7,
 233a/11, 234a/8, 251a/2
 -76-

ağla- [Tr.] Ağlamak.
 a.- dığında 254b/1
 a.- dıkları 246a/16, 284b/2
 a.- mak 188a/1, 203b/12
 a.- mak 282b/2
 a.- makdan 189b/7, 199a/8, 203b/5,
 204a/4, 204a/5, 282b/16, 283a/7,
 284a/12
 a.- ması 188a/9
 a.- maya 204a/2
 a.- r 184a/16, 187b/16
 -18-

ağniyā-zāde [Ar.+Far.] Zengin çocukları.
 a.+ ler 354a/5
 -1-

ağra [Hi.] Hindistan'ın Agra şehrinde 1
 seer (yaklaşık 930 gram) karşılığı
 kullanılan ölçü birimi.
 a. 280a/5
 -1-

ağrı [Tr.] Ağrı, sızı, acı.
 a.+ sı 212b/1, 213a/13
 a. 264a/13, 288a/1
 -4-

ağrı- [Tr.] Ağrımak.
a.- r 299b/16
-2-

ağsır- [Tr.] Aksırmak.
a.- maḵ 182a/1, 182a/2
-2-

ağsırt- [Tr.] Aksırtmak.
a.- alar 198b/2
a.- maḵ 183a/9
-2-

ağşiye [Ar.] Zarlar, perdeler.
a.+ niñ 201a/10
-1-

ağulı [Tr.] İçinde zehir bulunan, zehirli.
a. 248b/15
-1-

ağziye [Ar.] Gıdalar, yenip içilen şeyler.
bkz. **ağdiye**
a.- i ḡalīzeden 211a/17
a. 207b/6, 214b/16, 250a/13
-4-

ahāli [Ar.] Bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanlar.
a.- i belde 342a/2
a.+ si 318b/14, 318b/17, 319a/2, 324a/4, 335b/13
a.+ sine 341b/16
-7-

aḥaṣṣ [Ar.] (Daha, çok, en) hususi, özel.
a. olup 318a/5
-1-

āḥer [Ar.] Başka, diğer, gayrı.
sebeb-i ā.- i ḥāricīden 194a/11
a^c zā-yı ā.+ de 192b/9
kuvvet-i ā.+ de 275a/4

ṭaraf-ı ā.+ den 200a/9
ā.+ e 252a/7, 353b/11, 361b/8
nev^c-i ā.+ iñ 278b/2
ā.+ ki 233b/1
ā. 218b/4, 241b/8, 247b/13, 261b/16, 277a/12, 282b/7, 320a/5, 325a/5, 328b/12, 330a/4, 330a/9, 330b/8, 331a/10, 331a/11, 339b/13, 346a/9, 348b/3, 353b/10
‘uzv-ı ā. 192b/9
ālet-i ā. 225b/14
diyār-ı ā. 331a/8
ḥılṭ-ı ā. 193a/4
ḥikmet-i ā. 219a/17
şūret-i ā. 295b/6
tedbīr-i ā. 235a/7
zīmād-ı ā. 183b/5, 266a/17
-37-

āheste [Far.] Yavaş, ağır, yavaş yavaş.
ā. 214b/5, 215b/12, 272b/13, 285b/3, 286a/2, 286a/10, 305a/10
-7-

āheste āheste [Far.] Yavaş yavaş, yavaşça.
ā. 243b/2, 285b/14
-2-

āḥir [Ar.] Son, sonraki, en son.
ā.- i ‘ömre 264b/4
ā.+ i 186b/2, 186b/7
ā.+ inde 324b/4
ā.+ ini 346a/15
ā. 357a/5
-6-

āḥiret [Ar.] Ahiret, mahşer.
sefer-i ā. 351b/14
-1-

āḥirü'l-‘ömr [Ar.] Hayatın son dönemi.
ā. 194b/15, 219a/12, 264b/3
-3-

āḥirū'z-zemān [Ar.] (Bu dünyanın) son günü.

ümem-i ā.+ ıñ 360b/8

-1-

āḥiz [Ar.] Ahz eden, alan, alıcı.

ā.- i bint 355a/13

-1-

aḥkām [Ar.] Hükümler.

sünen-i a.- ı şer' 354b/15

a.- ı şer' -i muḥzir 354b/14

a.- ı şer' -i mübīnden 355a/4

iḳāmet-i a.- ı şer' iyye 327a/9

a.- ı şerīfe 355a/4

-5-

aḥlāk [Ar.] İnsanda bulunan ruhi ve zihnî hâller, huy, tabiat.

a.- ı ḥamīde 350a/10, 351b/3

a.- ı marziyye 347a/2

a.+ ları 348a/5

tehzīb-i a. 346b/14

-5-

Aḥlāk-ı 'Alā'ī [ea.] Kınalızāde Ali Efendi'nin 1564 yılında Türkçe telif ettiği ahlak felsefesi kitabı.

A.+ de 346b/1, 349a/11

-2-

aḥlām [Ar.] Rüyalar, hülyalar.

a.- ı hā'ile 189a/6

-1-

aḥlāt [Ar.] Hıltlar: dem, balgam, sevda ve safra; karışımlar.

a.- ı fāsīde 344b/7

a.- ı ḡalibeden 262a/6

a.- ı ḡalīze 240a/10, 241a/15, 268b/7

a.- ı ḡalīzeden 240b/4

a.- ı keşīre-i ḡaleyān 240a/1

a.- ı mezkūre-i ebdān 191b/12

a.- ı muḥırrayı 340a/16

a.- ı rediyye 255a/8

a.- ı şaḥīḥesi 344b/8

a.+ a 241b/8, 291a/13, 292a/2,

317b/13, 339b/15

a.+ da 319b/7

a.+ dan 184b/12, 212b/12, 248b/8,

260a/17, 267b/16, 291b/17, 319b/6,

324b/15

a.+ ı 227a/10, 228a/8, 229a/6,

232b/10, 233b/6, 234a/1, 235b/14,

243a/14, 312a/8, 313b/5, 317b/14,

318b/3, 324b/11, 344a/6, 344b/10

a.+ ıñ 240b/13, 260a/6, 291b/8

a.+ ın 259b/8

a.+ ından 343b/17

a. 240a/9, 240a/13, 241b/10,

241b/11, 249b/11, 291a/8, 291a/12,

291b/14, 311b/13

‘ufūnet-i a. 336b/10

tenḳiye-yi a. 334a/12

-56-

aḥlāt-ı erba'a [Ar.] İnsan vücudunda farzolunan dört unsur veya usāre: dem (kan), balgam (salya), safra (öd), sevda (dalak).

a.+ dan 292a/1, 292a/7, 293b/7, 307a/5

a.+ dandır 212b/5

a.+ ya 258a/9

a. 191b/10, 257b/14, 307a/7

-9-

aḥmak [Ar.] Pek akılsız, sersem, şaşkın.

a.+ lar 329a/15, 348b/17

a.+ larıñ 349a/4

-3-

aḥmer [Ar.] Kırmızı, kızıl.

a. 235b/15

şandal-ı a. 336b/17, 339a/1

-3-

ahṛā [Ar.] Daha layık, münasip, uygun. a. 340a/3 -1-	aḥṭerāmī [Far.] Beklenmeyen, baht sonucu, şans eseri. a.+ de 360a/3 ecel-i a.+ de 359a/6 ecel-i a.+ niñ 359b/4 a. 359a/2 ecel-i a. 358b/13, 359b/16 -6-
aḥrār [Ar.] Serbest olanlar, köle ve esir olmayanlar. ‘ādet-i a.+ dır 354a/4 -1-	
aḥsās [Ar.] Duygular, hisler. a.+ ı 252a/8 -1-	aḥvāl [Ar.] Durumlar, hâller, vaziyetler. a.- i ‘acībe 206b/12 a.- i ‘ālemden 351b/10 a.- i arzīye 321b/5 a.- i esnān 222a/13 a.- i fem 226b/14 a.- i ḥayret-mā’ıl 353b/3 a.- i kebede 261b/14 a.- i mezkûre 191b/5, 219b/6, 225b/15, 260b/1, 297a/2, 298a/2, 354b/3 a.- i müşkilede 333b/11 a.+ de 206b/13, 298b/9, 345a/14 a.+ den 216a/8, 218a/11, 274b/7, 323a/15 a.+ e 238b/17 a.+ i 188a/10, 192a/16, 205b/3, 207b/13, 215a/15, 215b/8, 226b/12, 229b/10, 231a/3, 234b/2, 234b/4, 235b/11, 236a/15, 239a/2, 241b/13, 250a/16, 250b/8, 251b/17, 252a/15, 259a/9, 259b/10, 268a/7, 284a/10, 290b/3, 290b/6, 293a/4, 298b/1, 306b/10, 307a/16, 324b/16, 330a/3, 355b/8, 356a/12 a.+ iñ 217b/2, 296a/15 a.+ inde 259a/10, 302b/9, 306b/5, 306b/17 a.+ inden 225a/15, 247b/17 a.+ ine 186a/3, 292b/17, 300b/14, 305a/3, 333b/15 a.+ ini 199a/10, 226b/11, 231b/5, 271b/17, 320a/15, 323b/11, 348a/6 a.+ leri 270a/13, 346a/4, 357a/15 a.+ lerinden 330b/4
aḥsen [Ar.] Çok (daha, pek) güzel. a. 245a/17 -1-	
aḥsen-i takvīm [Ar.] Yaratılışın en güzeli, en güzel yaratılış, en güzel biçim. bkz. Tîn suresi 4. ayet: <i>Şüphesiz ki biz insanı en güzel şekilde (aḥsen-i takvīmüzere) yaratmışızdır.</i> a.+ de 204b/7 -1-	
aḥşā [Ar.] İnsan ve hayvanda göğüs ve karnın iç kısmında bulunan bağırsak, ciğer, dalak, yürek vb. organlar. a.+ dan 240a/13 a.+ dır 239b/10 a.+ yı 283a/8 -3-	
aḥşam [Tr.] Akşam. a. 189a/14, 198a/14, 211a/12, 233b/8, 238a/13, 272b/10, 280a/2, 285a/11, 306a/15, 342a/13 -10-	
aḥṭār [Ar.] Tehlikeler, korkulu şeyler. a.+ dan 207a/2 -1-	

a.+ lerine 254a/2, 318b/14, 360a/6 a. 202b/5, 319a/9, 357b/1 -86-	343a/7 a. olunursa 275a/9 a. 183a/11, 183b/2, 185a/4, 185a/5, 189a/17, 198a/13, 209a/17, 209b/6, 214a/4, 214b/1, 214b/9, 216a/1, 223b/10, 227a/11, 229a/7, 229a/11, 232b/9, 232b/11, 235b/15, 243b/14, 244a/2, 244b/16, 246a/8, 255b/13, 256b/17, 265b/8, 266a/3, 267b/8, 271b/10, 275a/15, 275b/2, 275b/12, 278b/15, 279b/4, 280a/5, 280a/11, 280b/13, 280b/17, 283a/12, 289a/13, 306a/14, 312a/10, 314b/4, 338b/11, 339a/5 -95-
aḥvālū'l-esnān [Ar.] Dişlerin durumu. a. 211b/3, 216a/3 -2-	
aḥvel [Ar.] Bir şeyi iki gören, şaşıl. a.+ iñ 202a/3 -1-	
aḥyān [Ar.] Vakitler, zamanlar. a.+ da 230b/13 -1-	
aḥyānen [Ar.] Ara sıra, vakit vakit. a. 199a/10 -1-	‘ā'id [Ar.] İlgili, ilişkili, dolayı. bkz. dā'ir , bkz. müte'allik ‘ā. olan 251b/17 -1-
aḥyār [Ar.] İyi ve faziletli olanlar. a.- ı 'adide 326a/13 -1-	Ā'ışe-i şiddika [ka.] Peygamberimiz'in eşi, Hz. Ebû Bekir'in kızı Hz. Ayşe. Ā. 355a/2 -1-
aḥz [Ar.] Alma, kabul etme; toplama. a.+ ı 258b/11 a. ider 223b/7 a. idüp 189b/5, 229a/3, 238b/1, 242b/15, 253a/3, 253a/14, 272b/12, 286a/8, 305b/8, 312a/1 a. itmediler 242a/17 a. olunan 269a/14 a. olunduğı 330b/8 a. olunmak 232a/3, 232b/2, 266a/1 a. olunması 233a/17 a. olunmuş 269b/7, 285b/12 a. olunup 203b/4, 211a/9, 215a/6, 233b/7, 234a/2, 244a/9, 244b/7, 266a/2, 267b/5, 278b/9, 280a/14, 281a/9, 283b/15, 288b/16, 304a/2, 313b/13, 315a/11, 315a/13, 316b/17, 317a/5, 335a/4, 337a/8, 337b/8, 342a/13 a. olunur 233a/8, 270b/2, 343a/6,	ak- [Tr.] Akmak. a.- a 206b/15 a.- an 207b/2 a.- ar 184a/15, 198b/8, 203a/4, 207a/3, 207a/9, 308b/15, 309a/16, 309b/3, 309b/6 a.- arsa 207b/8, 207b/9 a.- maqdır 228a/3 a.- ması 207a/13 a.- up 269b/6 -16-
	ak [Tr.] Beyaz. a.+ ı 230a/5, 283a/17, 284b/7, 317a/1, 317a/5, 317b/2 a.+ ını 187b/4, 202a/12 a. 342b/5 -10-

ak ciger [Tr.] Akciğer.

a.+ de 303b/4

a.+ den 243b/15

a.+ e 205b/1, 210a/11, 210b/2,
224a/14, 224b/6, 226a/12, 236b/7,
239a/3, 298a/6

a.+ i 229b/5, 265b/11

a.+ iñ 205a/4, 210b/1, 236b/17,
288a/6

a.+ lerinde 238a/3

a. 210b/14, 225a/10, 225a/16,
255a/2, 268a/10, 303a/17, 304a/17
-25-

‘akab [Ar.] Arka, art, sonra.

‘a.+ inde 207a/10, 249b/16, 322b/14,
349b/10

‘a. 320b/9

-5-

‘akā'id [Ar.] İnanılan şeyler.

‘a.- i bürhān 352a/9

kütüb-i ‘a.- i dīniyyeden 361b/14

‘a.- i ehl-i sünnet 351b/16

-3-

akākīyā [<Fr. acacia] Akasya
(Acacia Arabica).

a.+ dan 312a/1

a. 208a/4, 228a/8, 290a/1, 304a/1,
309a/9

-6-

‘akākīr [Ar.] Tedavide kullanılan
bitki kökleri.

‘a.- i ṭayyibe-i münāsibe 250a/6

-1-

‘akār [Ar.] Para getiren mülk.

‘a. 354a/9

-1-

‘akārib [Ar.] Akrepler.

‘a.+ den 351a/17

-1-

akdem [Ar.] İlk, önceki, daha önceki.

a. 196b/3, 223b/15, 226b/14,
257b/12, 276a/1, 290b/3, 291b/4

-7-

‘ākībet [Ar.] Nihayet, son.

‘ā.- i zelīl 347b/6

-1-

akıdıcı [Tr.] Akıtcı.

a. 313b/9

-1-

‘ākīle [Ar.] Kabız edici.

kuvvat-i ‘ā. 345a/5

-1-

‘ākırkarhā [Ar.] Yaban tarhunı
(Anacylus pyrethrum) kökü.

‘ā. 273a/3, 289a/4

-2-

akıt- [Tr.] Akıtmak.

a.- alar 269b/5

a.- dıkdan 316b/8

a.- ır 205a/13

a.- mağa 336a/14

a.- mağı 207b/12

a.- mağla 359a/15

a.- mağ 284a/6

a.- mağdan 341b/6

a.- ur 183a/13

-9-

‘ākīl [Ar.] Akıllı kimse.

‘alīl-i ‘ā.+ e 284a/8

‘ā. 350b/7

-2-

ākile [Ar.] Et yiyen hastalık; kangrenli doku. ā. 204a/8, 212b/4 -2-	aķreb [Ar.] (En, daha, pek) yakın. a.+ idir 357b/11 -1-
‘akis [Ar.] Bir şeyin zıddı, karşıtı, tersi. ‘a.+ inde 359b/8 -1-	aķṣā [Ar.] Son, en son, uzak. a.- yı femde 220b/6 -1-
‘aķl [Ar.] Akıl, us. ‘a.- ı kāmīl olup 362a/13 ķillet-i ‘a.- ı ma‘āṣ 347a/14 ‘a.+ a 256a/5 ‘a.+ dan 339b/16, 354a/15 ‘a.+ ı 196b/17 leṭāfet-i ‘a.+ ından 333a/13 ‘a. 249b/12, 277a/7, 345a/7, 345a/13 ḥilye-yi ‘a. 339b/17 iḥtilāt-ı ‘a. 184b/2 iḥtilāt-ı ‘a. 331b/11 -14-	aķsām [Ar.] Parçalar, bölümler, kısımlar. a.+ ı 356a/11 a. 320a/6, 335b/3, 348a/11 -4-
	aķvā [Ar.] En kavî, çok kuvvetli. a.+ dır 316b/16 a.+ sı 279b/13 a.+ ya 188b/8, 304b/9 a. olduğu 297a/2 a. olmak 269a/6, 269a/11 a. olur 220b/8 ‘ilāc-ı a. olur 267a/9 a. olursa 214a/9 delīl-i a. 330a/14 -11-
‘aķlen [Ar.] Akıl ile, akıldan. ‘a. 297a/17, 352b/13 -2-	al- [Tr.] Almak fiili. a.- a 234a/5 ķan a.- alar 207b/5 ķan a.- an 334a/16 a.- dıķdan 300b/11 a.- inacak 235a/1 ķan a.- inmaķa 336b/1 a.- inmaz 300a/9 a.- inmiş 243b/15 a.- insa 300b/11 ķan a.- insa 336b/3 a.- inup 207b/9, 263a/1 a.- inur 207b/10 ķan a.- inur 230a/3 ķan a.- maķa 227b/17, 300a/5 a.- maķ 300b/5 ķan a.- maķ 207b/7, 300b/10, 310b/5, 334a/10 a.- maķda 239a/5, 241a/17
aķmā‘ [Ar.] Bitkide tomurcuk. a.+ ından 244b/2 -1-	
aķrabādīn [Ar.] İslam tıbbında ilaç formüllerini kapsayan el kitabı. a.+ de 285a/15 -1-	
aķrān [Ar.] Eş ve benzer olanlar, yaşlılar. a. 353a/5 -1-	
‘aķreb [Ar.] Akrep. ‘a.+ i 339a/3, 343b/5 ‘a. 193a/8, 269a/12 -4-	

kan a.- up 359a/15 a.- ursa 299b/2 -25-	ālām [Ar.] Elemler; kederler, acılar, sızılar. ā.+ a 294b/7 -1-
‘ alā [Ar.] Üst, üzere. ‘a. 259a/9 -1-	‘ alāmāt [Ar.] Belirtiler, alametler. ‘a.- ı arzıyyedendir 326a/5 ‘a.- ı fāriḳaları 331b/5 ‘a.- ı mezkûreden 300a/3 ‘a.- ı şādıḳası 331b/6 ‘a.+ dan 270a/15 ‘a.+ ı 240a/6, 255a/12, 270a/13, 325b/4, 332a/10 ‘a.+ ından 206a/4 ‘a.+ ları 278b/7, 317b/6 ‘a.+ larını 239a/17 ‘a. 204b/2, 210b/6, 226a/5, 241a/14, 252b/4, 261b/14, 263b/13, 290b/14, 295a/2, 299b/12, 307a/4, 325a/16, 325b/17 -27-
‘ alā-mā-yenbaḡī [Ar.] Gereği üzere. ‘a. 361a/8 -1-	‘ alāmātu’l-münziretü’l-ḥudūşu’l-vebā ve’t-tā’ūn [Ar.] Veba ve taun olayına işaret olan belirtiler. ‘a. 331b/1 -1-
‘ alā-sebīlī’t-tedric [Ar.] Yavaş bir yolla, alıştıra alıştıra, gitgide. ‘a. 297b/16, 359a/5 -2-	‘ alāmet [Ar.] Belirti; işaret, iz, nişan. ‘a.- i ceyyide olur 335a/8 ‘a.- i ḥalāş 339a/12 ‘a.- i mevtdir 332a/8 ‘a.- i rediyye 332a/1, 332a/4 ‘a.- i rediyyedendir 206a/8 ‘a.- i rediyyedir 335a/6 ‘a.+ i 182a/4, 184a/4, 184b/12, 203a/2, 227b/16, 228a/3, 246a/3, 246a/13, 256b/6, 267b/16, 278a/17, 280b/5, 287b/17 ‘a.+ inden 227b/2, 256a/8, 282a/12 ‘a.+ iniñ 267b/16 ‘a.+ leri 240a/6, 276a/9, 278b/4, 288a/17, 299b/13, 299b/15, 300b/2, 325b/2
‘ alā-ḥidetin [Ar.] Ayrı ayrı. ‘a. 263a/4, 252b/5 -2-	
‘ alā-vechī’l-kemāl [Ar.] Kemal bulacak, olgunlaşacak şekilde. ‘a. 353b/5 -1-	
‘ alā’im [Ar.] Alametler. ‘a.+ i 352a/5 ‘a.+ inden 231a/7, 300a/9 -3-	
‘ alak [Ar.] Sülük. ‘a. 234a/3 -1-	
‘ alāḳa [Ar.] İlgı, ilişik. ‘a. 223b/15 -1-	
‘ alakū’n-nāşib-fī’l-ḥalk [Ar.] Boğaza sülük ilişmesi, yapışması. ‘a. 230b/12 -1-	

‘a.+ lerinden 230a/16, 240b/3, 255a/9, 268b/4, 294a/10 ‘a.+ lerini 239a/11, 331b/3 ‘a.+ leriniñ 300a/2 ‘a. 211a/13 -41-	324b/11, 328a/2, 329a/14, 330a/13, 354b/17, 357a/16, 360a/14, 360a/16 -39-
‘alāmet-hiz [Ar.+Far.] Alamet kaldıran. ‘a. 305a/2 -1-	‘ale'l-ıtlāk [Ar.] Mutlak olarak, kesin. ‘a. 210a/7, 320b/1 hākīm-i ‘a. 327a/8 -3-
ālāt [Ar.] Aletler. ā. 225b/4, 295a/9, 353b/8 -3-	‘ālem [Ar.] Dünya, cihan. ‘ā.- i bālānıñ 321a/17 nizām-ı ‘ā.- i bātıl 352b/6 ‘ā.- i bekāda 352a/1 ‘ā.- i hāricde 277b/16 ‘ā.- i süflide 320b/2 ‘ā.- i şebābda 290a/15 teşrif-bār-ı ‘ā.- i vücūd olmuşlardır 355a/7 ‘ā.- i zāhirde 319a/2 ‘ā.+ de 277b/12 aḥvāl-i ‘ā.+ den 351b/10 ‘ā.+ e 277b/7 ‘ā.+ i 272a/12 ‘ā.+ iñ 277b/8 hallāk-ı ‘ā.+ iñ 352a/13 Şāni‘-i ‘ā.+ iñ 277b/3 ‘ā.+ inde 297b/6 āf-tāb-ı ‘ā. 340b/5 beķā-yı nizām-ı ‘ā. 355b/13 nizām-ı ‘ā. 352a/14 zerrāt-ı kâ’ināt-ı ‘ā. 330b/14 -20-
alçak [Tr.] Alçak. a. 260a/2 -1-	
aldat- [Tr.] Aldatmak, yanıltmak. a.- ır 331b/6 -1-	
aldır- [Tr.] Aldırmak, almasını sağlamak. kan a.- dıķda 341b/6 -1-	
‘ale'l-fevr [Ar.] Derhal, defaten, birden. ‘a. 223b/12, 275a/10 -2-	
‘ale'l-fevt [Ar.] Ölü olarak. ‘a. 236b/14 -1-	
‘ale'l-huşuş [Ar.] Özellikle, bilhassa. ‘a. 190a/11, 196b/6, 199a/6, 199a/12, 205b/3, 206b/9, 210b/5, 211a/2, 221a/10, 226b/1, 230a/16, 230b/13, 231a/12, 236a/14, 238a/6, 243a/3, 248a/8, 249b/7, 251b/13, 257b/14, 260b/17, 268b/10, 270a/9, 282b/1, 282b/15, 283b/6, 293a/7, 299b/11, 303b/3, 304b/7, 306b/17,	a‘lem [Ar.] En (daha, pek, çok) bilen, bilgin. a.- i ilhvān-ı şeyātın olan 327b/15 -1- ‘ālem-i kevn ü fesād [Ar.] Varlık âlemi, cismani âlem. ‘ā.+ da 323b/6 -1-

‘ale'r-rîḳ [Ar.] Aç karna, açken.

‘a. ideler 266b/12

‘a. 263a/1, 266a/7, 308a/6, 342b/12, 344a/4

-6-

‘ale's-ṣabāḥ [Ar.] Sabahleyin, erkenden.

‘a. 340b/4

-1-

‘ale's-seviyye [Ar.] Eşit olarak.

‘a. olmağı 343a/10

‘a. 183b/1, 185a/4, 185a/5, 189a/17, 189b/5, 198a/13, 203b/3, 211a/9, 214a/4, 214b/9, 215a/5, 216a/1, 223b/9, 227a/11, 229a/7, 229a/11, 232b/8, 232b/11, 233b/7, 235b/15, 246a/8, 255b/13, 256b/16, 265b/8, 271b/7, 271b/10, 275b/2, 276a/17, 279b/4, 280a/10, 280b/13, 283a/12, 283b/4, 288b/16, 289a/12, 306b/1, 308a/17, 312a/9, 313b/13, 314b/3, 315a/10, 315a/12, 316b/17, 323a/17
-45-

ālet [Ar.] Alet; organ.

ā.- i āḥer 225b/14

ā.- i ḥadīd 228b/9, 229a/15

ā.- i ḥadīdi 314b/13

ā.- i ḥaḳīḳīsi 225b/11

ā.- i ḥāriceden 359a/16

ā.- i ma' hūde 228a/6, 229a/12, 233a/16

ā.- i nefes olan 300b/8

ā.- i nefesde 226a/11

ā.- i nefesden olan 299b/2

ā.- i ser-tiz 229a/3, 268b/11, 312b/2, 314a/6

ā.- i şemm 204b/16

ā.- i teneffüs 204b/5

ā.+ dir 212a/2, 212a/8

ā.+ e 219a/1, 271a/15

ā.+ i 198b/6, 236b/14, 314b/9, 359a/9

ā. 198b/3, 217b/9, 223b/5, 224b/14, 227a/9, 227b/12, 228a/12, 229a/3, 232a/3, 232a/16, 232b/2, 233a/8, 233a/12, 233a/17, 234b/13, 234b/14, 235a/1, 236b/13, 256a/1, 270a/17, 271a/15

-48-

‘ale't-tedric [Ar.] Tedric üzere, derece derece olarak.

‘a. 348a/6

-1-

‘ale't-tevālī [Ar.] Arası kesilmeksizin, arka arkaya, birbiri ardınca.

‘a. 209a/3, 209a/7

-2-

‘aleyh [Ar.] Karşı, karşıt.

‘a.+ iñ 248a/14, 248a/15

-2-

‘aleyhe efḍalu's-şalavāt

[Ar.] *En faziletli salavat üzerine olsun* anlamında söylenen dua.

‘a. 360b/14, 361a/14, 361b/16

-3-

‘aleyhe mine's-şalavāt

[Ar.] *Selam O'nun (Peygamberimiz) üzerine olsun* anlamında dua.

‘a. 318a/13, 330a/15, 331a/4, 355a/1

-4-

‘aleyhim ecma'ın

[Ar.] *Hepsinin üzerine olsun* anlamında dua.

‘a. 326b/5, 328a/5, 328b/12

-3-

‘aleyhi'r-raḥme

[Ar.] *Allah'ın rahmeti üzerine olsun* anlamında dua.

‘a. 182a/11, 182b/7, 186b/12,

188b/2, 190a/14, 194b/15, 196a/9, 196b/11, 226b/2, 231b/8, 235b/16, 278a/14, 285a/16, 293b/5, 297a/4, 299b/14, 300a/7, 302a/13, 312a/14, 315a/13, 318a/8, 318b/12, 327a/5, 342b/15, 350b/10, 354a/12, 361a/6 -27-	alıko- [Tr.] Alıkoymak. a.- yup 269a/2 -1-
‘aleyhi'r-rahme ve'l-ğufrân [Ar.] <i>Allah'ın rahmeti ve merhameti üzerine olsun</i> anlamında dua. ‘a. 322b/13 -1-	alın [Tr.] Alın. a.+ da 315a/7 a.+ ına 204a/3, 208b/5 a.+ ını 211a/4 a. 310b/3, 311b/10 -6-
‘aleyhi'r-rahmetü'l-bânî [Ar.] <i>Bânî olan Allah'ın rahmeti üzerine olsun</i> anlamında dua. ‘a. 326b/3 -1-	alın- [Tr.] Alma işi yapılmak. a.- ur 234b/13 -1-
‘aleyhi'r-rahmetü'l-bârî [Ar.] <i>Bârî (her şeyi düzen içinde yaratan) olan Allah'ın rahmeti üzerine olsun</i> anlamında dua. ‘a. 234a/15 -1-	alış- [Tr.] Alışmak. a.- an 288b/11 a.- mış 195b/1, 254b/13, 255b/14, 279a/5, 285a/11, 309a/2 -7-
‘aleyhi's-salavât ve's-selâm [Ar.] <i>Salavat ve selamlar O'nun (Peygamberimiz) üzerine olsun</i> anlamında dua. ‘a.+ dan 333a/16 ‘a.+ ın 320a/6 ‘a. 318b/7, 328b/6, 330a/13, 333a/16, 335b/3, 361a/10, 362a/11 -9-	‘âlî [Ar.] Üst, yukarı; yüksek, ulu. ‘â. olmağla 345a/6 ‘â. 340a/5 manşib-ı ‘â. 355b/3 -3-
‘aleyhi's-selâm [Ar.] <i>Selam O'nun (Peygamberimiz) üzerine olsun</i> anlamında dua. ‘a. 329a/3, 330a/17 -2-	‘alîl [Ar.] Hasta, hastalıklı, hastalığı olan unsur. ‘a.- i ‘âkile 284a/8 ‘a.- i pür-himmete 336a/8 ‘a.+ de 242a/10, 244a/3, 300a/17 ‘a.+ den 336b/3 ‘a.+ e 206b/5, 227a/1, 227a/14, 229b/4, 232a/11, 235a/8, 241b/8, 249a/7, 265a/13, 300b/14, 305a/7, 335a/16 ‘a.+ i 228b/17, 229b/15, 231b/17, 305b/1, 305b/2 ‘a.+ ın 196b/12, 196b/13, 197a/13, 202a/10, 208b/5, 208b/10, 227b/6, 227b/16, 228a/3, 228b/14, 228b/16, 229a/16, 229b/1, 229b/8, 229b/17, 231b/14, 233a/5, 236b/4, 242b/10,

245a/17, 245b/17, 249a/6, 249b/13,
249b/17, 269a/17, 270b/1, 271a/9,
289b/2, 290a/4, 299b/15, 300b/17,
302a/8, 302a/11, 302a/13, 302b/7,
303b/6, 304a/5, 304b/16, 305a/2,
305a/15, 306b/10, 332a/7, 332a/12,
335a/1, 335a/11, 338b/15
‘a.+ in 206b/16, 301a/12
‘a. olan 261b/15, 270a/1
‘a. olanı 261b/16
‘a. 184a/16, 197a/15, 197b/4,
197b/16, 200b/13, 208b/8, 227b/13,
227b/17, 231a/4, 234a/4, 241b/6,
248a/10, 249b/9, 276a/4, 281a/1,
286b/4, 299b/2, 299b/7, 303a/11,
303b/1, 310a/12, 312b/13, 317a/11,
334b/6, 335a/14, 338a/5
-100-

‘**ālim** [Ar.] Çok okumuş, bilgin.
‘ā.- i bi't-teşrîh 259a/10
-1-

‘**ālimāne** [Ar.] Âlime yakışacak
surette.
‘ā. olduğundan 323a/4
-1-

‘**ālime** [Ar.] Çok okumuş, bilgin kadın.
‘ā. 355a/8
-1-

āliye [Ar.] Yüksek, ulu. bkz. ‘**ālī**
emrāz-ı ā.+den 262a/11
muhtāc-ı ā. 219a/5, 241a/5
-3-

‘**aliyye** [Ar.] Yüce, ulu.
irāde-yi ‘a.- yi Bārī 360b/7
murād-ı ‘a.- yi ekrem-i kâ'ināt
361a/14
müttefik-i ‘a.+ dir 299b/12
irāde-i ‘a.+ leri 330b/16
murād-ı ‘a.+ leri 329a/5

şân-ı ‘a.+ lerine 333a/1
ecnās-ı ‘a.+ si 291a/6
mevķūf-ı ‘a. olduğu 353a/11
murād-ı ‘a. 328b/1, 328b/13
-10-

Allāh [öa.] Her şeyin yaratıcısı olan tek ve
mutlak varlık, Hudā.
hikmet-i A. 327b/15
-1-

Allāh-ı a‘lem bi-haķīku'l-hāl
[Ar.] Hālleri hakikatiyle bilen Allah.
A. 196b/2, 218a/14, 259a/11,
321b/17
-4-

Allāhu'l-hādī alā sevāi's-sebīl
[Ar.] Hedefe ulaştıran en doğru yolu
gösteren Allah.
A. 351b/6
-1-

Allāhu'l-muvaffaķ
[Ar.] Allah, başarı verendir.
A. 204b/3
-1-

Allāhu'l-muvaffaķ ve'l-mu‘īn
[Ar.] Allah, başarı veren ve yardım
edendir.
A. 252a/15
-1-

Allāhu'l-muvaffaķu'l-hādī
[Ar.] Allah, hedefe ulaşmada başarı
verendir.
A. 307a/1
-1-

Allāhu's-şāfī [Ar.] Allah, şifa verendir.
A. 339b/8
-1-

‘**allāme**[Ar.] Çok âlim, çok bilgili, her şeyi bilen, her ilimde üstat olan kimse.

‘a.- i Rûm 362a/3

‘a.+ niñ 319a/7

‘a. 319a/5

-3-

‘**Allāme** [ka.] bkz. ‘**Allāme-i Kureyşî**

‘A.+ niñ 253b/11

‘A. 182a/3, 198a/15

-3-

‘**Allāme-i Kureyşî**

[ka.] İbnü'n-Nefis Alâüddîn Ali b. Hazm el-Kureyşî(Kuraşî); 13. yüzyılda yaşamış, küçük kan dolaşımını keşfiyle ünlü hekim ve düşünür.

‘A.+ niñ 269a/6

‘A. 210a/1, 258b/13, 300b/10, 301b/14, 318b/12

-6-

‘**Allāmetü'l-verā** [ka.] Muhammed bin Ebi'n-nasr Hucendî; fıkıh ve tıp âlimi.

‘A. 293b/4

-1-

‘**Allāmu'l-guyûb** [öa.] Gaybı, gözle görülmeyeni bilen, Allah.

‘a.+ dan 327a/12

‘A. 320b/7

-2-

alma [Tr.] Elma.

a. 196a/7, 214b/17, 245a/11, 250b/4, 285b/12, 337a/1, 338b/3, 339a/6, 340a/10, 342b/10

-10-

alt [Tr.] Alt, üst karşıtı.

a.+ ı 332b/1

a.+ ına 208b/10, 230a/1, 250b/15,

259b/3, 284a/16, 304a/5

a.+ ında olan 267a/10

a.+ ında 182b/9, 182b/17, 186a/1, 207a/5, 281b/11, 281b/12, 282b/12, 286b/2, 286b/5, 305b/17, 306a/2, 309b/5, 314a/2

a.+ ını 249a/13

a.+ ları 313a/5

a.+ larında 211a/6, 257b/9

a. 220b/1, 221a/17, 221b/3, 224a/12, 225a/12, 250b/15, 257b/10, 259a/7

-35-

altı [Tr.] Altı (6) sayısı.

a.+ sına 350a/16

a.+ şar 214a/11, 219b/16

a. 253b/3, 273a/12, 273a/14, 273a/16, 286a/8, 337a/1, 338b/3, 338b/4, 350a/12

-12-

altıncı [Tr.] Altıncı (6.) sıradaki.

a. 239b/8, 251b/1, 307a/1

A. 290b/1

-4-

altı üstlü [Tr.] Alt ve üst tarafta.

a. 220a/4

-1-

altmış [Tr.] Altmış (60) sayısı.

a. 356b/16, 357a/5, 361a/11, 361a/13

-4-

altun [Tr.] Altın.

a.+ dan 198b/4, 198b/5, 223a/17, 335a/3

a. 305a/10, 335a/2, 335a/4

-7-

altun oti [Tr.] İdrar söktürücü ve kâbız olarak kullanılan bir bitki (Ceterach officinarium).

a. 266b/1, 269a/12 -2-	‘a. olunan 280a/3 ‘a. olunduğda 229a/15 ‘a. olunmak 235a/12, 242a/7, 276b/8 ‘a. olunmaz 355a/9 ‘a. olunur 183a/14, 227a/10, 228a/2, 230a/8, 232b/16, 233b/1, 233b/17, 257a/1, 276b/6, 280a/11 ‘a. 198b/7, 300b/3, 306a/10, 308b/9, 315a/4, 327b/6 tekerrür-i ‘a. 338a/5 tekrir-i ‘a. 227b/8 -42-
ālūde [Far.] Bulaşmış, bulaşık. ā. ideler 266b/11 ā. olan 193b/15 ā. olanları 349b/5 ā. olmuş 266b/4 ā. 221b/13, 266b/10, 276a/6 -7-	
a‘mā [Ar.] Kör, görme engelli. a. 327b/9, 333a/15 -2-	‘amel-i yed [Ar.+Far.] Ameliyat. ‘a. 183b/10 -1-
a‘māl [Ar.] Ameller, işler. a.- ı mezkûre 235a/13 a.- ı mezkûreye 249a/15 a.- i bedende 334b/2 a. ider 274a/17 a. olunup 305b/15 -5-	‘āmīl [Ar.] Amel eden, işleyen, icrâ eden. ‘ā. olan 362a/14 ‘ā. olursa 347b/13 -2-
a‘mār [Ar.] Yaşanılan müddetler, yaşayışlar, hayatlar; ömürler. a.- ı esnân 360a/13 a.- ı insânı 361a/3 a.- ı tavîle 360a/15, 360b/8 a.+ ın 362a/4 a.+ ları 361a/10 -6-	‘amīm [Ar.] Umuma ait, umumi, genel. luṭf-ı ‘a.- i ilâhîden 312b/7 ‘a.- i Rabbânîden 266b/15 cûd-ı ‘a.+ inden 277b/4 feyz-i ‘a. 361a/1 -4-
‘amel [Ar.] İş, eylem, fiil. ‘a.- i şerîfdir 245b/4 ‘a.+ e 209a/8 ‘a.+ i 183a/12, 342a/3 ‘a.+ in 353a/1 ‘a.+ inden 223b/9 ‘a.+ ini 234a/10, 269a/4 ‘a.+ leri 220b/4, 328a/1 ‘a. ideler 199b/8, 280a/15, 283b/3, 310a/1, 354b/17 ‘a. itmekden 341b/7 ‘a. oluna 283a/12, 313b/16	āmīn [Ar.] "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz. ā. 332b/11 -1-
	‘āmm [Ar.] Umumi, genel, herkese ait. ‘ā.+ dır 238b/17 ‘ā.+ ın 286a/17 ‘ā. olan 315b/4 ‘ā. olduğu 318a/5 ‘ā. olsun 327b/14 ‘ā. 323a/12 vebâ-yı ‘ā. 277b/8, 323a/13 -8-

ammā [Ar.] Ama, fakat, lakin, öyle ki.

a. 182a/3, 182b/3, 184a/7, 186a/6, 188a/2, 188a/17, 190b/7, 192a/11, 192b/14, 193b/13, 195a/2, 196b/14, 198a/4, 200a/14, 200b/13, 200b/16, 201a/9, 201b/12, 201b/13, 202a/14, 202b/17, 205b/1, 205b/10, 206a/1, 206b/2, 206b/16, 207b/8, 208a/10, 208a/14, 209b/2, 209b/17, 210a/3, 211a/5, 215b/9, 216b/15, 217a/8, 217a/16, 218a/11, 218b/13, 221a/4, 221b/3, 223b/16, 224a/8, 225b/17, 226a/16, 228b/12, 229b/11, 230a/14, 233a/17, 234b/16, 235a/5, 235b/4, 235b/7, 236a/2, 236b/10, 239a/10, 239b/17, 240b/5, 241a/10, 243a/11, 246a/5, 247a/13, 247b/7, 247b/16, 248a/13, 248a/17, 248b/17, 249b/5, 249b/11, 251a/3, 255a/10, 255b/10, 257a/6, 257a/15, 257b/2, 260b/10, 262a/1, 263a/10, 264a/14, 264b/9, 265a/13, 265b/5, 266b/15, 268a/1, 268a/2, 268a/11, 269a/11, 271b/14, 273a/13, 273b/16, 274b/5, 274b/11, 275a/3, 275b/9, 275b/16, 276a/1, 277a/9, 278b/9, 278b/11, 279a/11, 280a/7, 280b/6, 282a/8, 282a/13, 282b/13, 284a/7, 284a/17, 285a/2, 285a/14, 288b/4, 289b/3, 290a/8, 290a/14, 291a/6, 291b/15, 292b/2, 292b/5, 293a/10, 293b/4, 294b/5, 295a/17, 296b/14, 298a/1, 299a/17, 300a/5, 300b/10, 302a/4, 302a/12, 302b/11, 303a/2, 304b/15, 305b/4, 305b/15, 307a/8, 307a/12, 308a/14, 309a/15, 310b/16, 311a/10, 312a/15, 312a/17, 314a/3, 314a/7, 314b/15, 316b/3, 317a/4, 317a/10, 317b/11, 317b/17, 318a/6, 318a/7, 319a/5, 319b/1, 322b/2, 323b/14, 324a/7, 324b/6, 327a/14, 327b/6, 328a/3, 328a/7, 328b/2, 330a/2, 331a/13, 331b/5, 331b/17, 334a/2, 334a/10, 334a/16, 335b/8, 335b/10, 336a/12,

337a/14, 339b/4, 339b/7, 341a/12, 343a/10, 346a/9, 349b/11, 350a/1, 350b/6, 350b/14, 351a/1, 352b/10, 354a/7, 354b/12, 355b/1, 356a/1, 356a/5, 356b/7, 357a/2, 360b/3, 360b/10

-193-

‘**āmme** [Ar.] Umuma mahsus olan, bütün.

‘ā.- i bedene 307a/2

‘ā.- i nās 359b/4

‘ā.- i ümmetdir 328b/13

‘ā.- i ümmete 348a/11

‘ā.+ niñ 316a/12

‘ā. 234b/7, 236b/1, 258b/9, 278b/13, 279a/9, 286a/14, 287b/1

emrāz-ı ‘ā. 295a/1

-13-

‘**āmmeten** [Ar.] Genel olarak.

‘ā. 290b/5

-1-

‘**Amr bine'l-‘Āş** [ka.] Bir sahabe.

‘A.+ dan 327a/3

-1-

‘**amūd** [Ar.] Direk, dayanak.

‘a. 325b/13

-1-

‘**amūdī** [Ar.] Yukarıdan aşağı dikey olarak.

verem-i ‘a. 227a/4

-1-

ān [Ar.] Lahza, pek az bir zaman.

ā. 193a/13, 232b/16, 234a/9, 234b/8, 247a/14, 270b/11, 294b/12, 335b/14, 338a/11

-9-

‘**an-gaflete** [Ar.] Gafletten dolayı.

‘a. 231a/1, 231a/4, 348b/1

-3-

‘**an-tecribe** [Ar.] Tecrübeden.

‘a. 294b/16, 333a/8

-2-

aña [Tr.] ona.

a. 185b/3, 186b/8, 190b/4, 194b/10, 196b/10, 202a/14, 203b/15, 204b/14, 206a/4, 206a/9, 210a/5, 210b/2, 212a/12, 212b/4, 217a/7, 217b/1, 218a/7, 222b/5, 222b/7, 223a/8, 224b/5, 224b/14, 225a/17, 225b/16, 226b/4, 239b/12, 240a/8, 244a/17, 246a/17, 251b/2, 251b/5, 251b/9, 255a/10, 256b/8, 258b/4, 258b/7, 262a/13, 267a/11, 268a/2, 268a/10, 270b/2, 275b/16, 276b/16, 278b/13, 281b/6, 281b/8, 282a/5, 284a/8, 284b/3, 287a/11, 287b/4, 287b/6, 290a/4, 290a/12, 291a/11, 291a/13, 291b/15, 292a/11, 303a/12, 304b/1, 305b/17, 306b/8, 307a/11, 307a/14, 307b/13, 308a/2, 308b/12, 309a/14, 309a/16, 309b/7, 311a/6, 314a/11, 316a/9, 324a/6, 338a/11, 347a/13, 348a/9, 348b/9, 349b/3, 352a/12, 352b/15, 354b/5, 355a/12, 356a/15, 357a/4

-86-

ana [Tr.] Anne.

a.+ dan 354a/16

a.+ sından 199b/12

a. 216a/9, 216a/14, 295b/15, 295b/17, 296a/4, 297b/6

-8-

‘**anāşır** [Ar.] Unsurlar; elemanlar, öğeler.

‘a. 191b/13

-1-

Anaṭolı[öa.] Anadolu coğrafyası.

A.+ dan 319a/10

-1-

‘**anber** [Ar.] Kolay eriyen, ilaç yapımında da kullanılan çok güzel kokulu nesne.

mā’-yı ‘a.+ den 285a/13

‘a. 206a/6, 249a/11, 286a/5, 304a/1, 339a/5, 340a/9, 342a/7, 342b/9

-9-

ancaḫ [Tr.] Fakat, ama, lâkin, ne var ki.

a. 183a/13, 184a/12, 190b/8, 197a/8, 211a/16, 217a/5, 217b/4, 224a/1, 226b/8, 227a/5, 228b/11, 234b/4, 244a/6, 247a/1, 247a/3, 247a/8, 252a/13, 264b/6, 267a/6, 267a/16, 272b/1, 275a/14, 279b/12, 286b/3, 292b/6, 292b/16, 293a/12, 295a/3, 295b/7, 297a/15, 302a/5, 306b/5, 306b/15, 307a/10, 311a/13, 311b/3, 313a/13, 315b/16, 318b/5, 321a/3, 327a/12, 329a/12, 330a/1, 330b/13, 336a/12, 338a/8, 339b/15, 341a/15, 354b/13, 356b/12, 358b/9, 360b/9, 361b/15

-53-

anda [Tr.] Onda.

a. 206b/9, 225b/2, 231b/13, 240a/9, 240b/9, 241a/17, 243a/12, 257b/15, 260a/8, 267a/15, 287b/2, 287b/5, 302b/13, 303a/2, 325a/10, 330a/8, 330a/9, 335a/4, 341a/2

-19-

andan [Tr.] Ondan.

a. 189a/5, 207a/9, 218b/1, 219b/9, 228b/7, 231b/4, 232a/12, 236a/8, 237a/3, 246b/17, 249b/4, 251a/7, 253a/12, 254b/8, 257b/15, 258a/14, 260a/2, 267a/12, 270b/5, 271a/4, 273a/3, 276b/7, 279a/17, 281b/11, 287b/9, 290a/9, 290b/16, 291b/10, 299a/2, 299a/14, 300a/9, 300b/12, 301b/1, 308a/2, 310b/2, 316a/11,

316b/10, 318a/4, 329a/2, 348b/3, 356b/7 -41-	248b/13, 249b/8, 251a/17, 251b/8, 252a/7, 253a/17, 256a/12, 257a/9, 257b/12, 260b/17, 262a/6, 263a/16, 266b/7, 269b/4, 269b/14, 270b/5, 273b/6, 275a/13, 275b/16, 276a/6, 277a/4, 278b/7, 278b/13, 279b/2, 279b/16, 281b/7, 281b/11, 281b/12, 282b/11, 285a/15, 287a/4, 288b/11, 289a/4, 291b/2, 291b/3, 292b/3, 292b/11, 292b/12, 296a/2, 296a/7, 296b/9, 298b/9, 300b/1, 301b/1, 304a/8, 304b/7, 305b/5, 307a/3, 307a/7, 308b/15, 309a/17, 309b/1, 309b/5, 309b/11, 310a/15, 310b/2, 310b/17, 311a/1, 312a/10, 312b/3, 312b/7, 314b/8, 314b/15, 315a/1, 318b/14, 320a/15, 320b/12, 321b/2, 321b/11, 324b/1, 325a/14, 325b/17, 327b/12, 331b/2, 334b/4, 339b/4, 340b/4, 343a/17, 343b/16, 345a/9, 345b/7, 347b/7, 347b/11, 347b/15, 351a/2, 353a/8, 353b/13, 355a/9, 356a/3, 356a/11, 359a/17, 359b/9, 360a/8 -142-
andız [Tr.] Kışın yapraklarını dökmeyen bir ağaç ve meyvelerinden hazırlanan pekmez (Juniperus drupacea). a. 280a/5, 289a/2, 289a/15 -3-	
anditones [Lat.] Bir bitki. a. 339a/3, 342b/7 -2-	
anı [Tr.] Onu. a. 190a/15, 193b/11, 196a/8, 198b/3, 199a/2, 205a/10, 205b/8, 214a/2, 221a/9, 222a/13, 223b/7, 224b/7, 224b/12, 226b/6, 229b/7, 237b/9, 246b/11, 254b/3, 256b/10, 272b/5, 274a/13, 275a/11, 277b/15, 293b/8, 301a/3, 303b/16, 307a/9, 310b/1, 315a/17, 318a/12, 327a/4, 331a/5, 334b/17, 335a/1, 336a/3, 336a/17, 342b/15, 344b/15, 346a/17, 351b/10, 352a/3, 353b/9, 354a/17, 358a/7, 360a/14, 362a/8 -46-	
anıñ [Tr.] Onun. a.+ la 308b/5, 310b/14 a. 187a/10, 189a/14, 194a/3, 194a/17, 196a/5, 199a/2, 203b/9, 206a/8, 206a/11, 207a/17, 208a/14, 208b/14, 211b/9, 212b/5, 216a/10, 217a/2, 221a/6, 222a/16, 224b/2, 224b/15, 225a/6, 225a/8, 225b/5, 226a/12, 226b/9, 229a/5, 230a/2, 230a/10, 230a/13, 231b/9, 233a/6, 234b/4, 234b/7, 235a/11, 235b/3, 235b/7, 236b/13, 237a/6, 237a/17, 238a/14, 239b/6, 239b/7, 242a/15, 243a/3, 244a/5, 246b/10, 246b/15,	anıñçün [Tr.] Onun için, o sebeple. a. 186b/8, 190b/1, 192a/3, 192a/5, 197a/12, 202b/16, 216b/9, 217a/6, 220a/16, 220b/9, 225b/3, 234b/14, 239a/7, 240b/7, 242a/14, 248b/12, 251a/2, 251b/17, 267a/8, 267b/1, 269a/5, 273b/6, 274a/13, 274b/1, 277a/13, 279a/16, 286b/9, 286b/12, 287a/3, 288a/9, 290b/11, 291b/15, 292b/7, 298a/15, 299b/10, 300b/9, 307b/7, 310a/6, 311a/15, 312b/6, 312b/17, 317a/4, 323a/13, 324a/4, 325a/1, 332a/3, 357b/8, 361a/9 -48-
	anıñla [Tr.] Onunla. a. 205a/1, 212a/8, 212a/9, 222b/17, 224a/15, 224b/7, 246b/7, 264a/1, 271a/15, 283b/16, 308b/3

-12-

Ankara [öa.] Ankara şehri.

A. 269b/14, 319a/11

-2-

‘an-ḳarīb [Ar.] Yakından, çok geçmeden.

‘a. 183a/4, 197a/3, 212a/3, 215b/8, 216b/2, 216b/16, 241a/11, 293a/11, 293b/10, 293b/15, 319b/9

-11-

‘ankebūtiyye [Ar.] Göz merceği.

‘a. 198b/16

-1-

anlar [Tr.] Onlar.

a.+ a 182a/3, 192a/14, 194b/10, 220a/5, 220a/9, 220a/14, 220a/16, 220b/9, 221b/17, 224b/17, 226a/8, 237b/16, 248a/4, 254a/7, 255b/17, 256a/15, 260a/6, 260a/15, 263a/11, 274a/1, 275b/8, 276b/5, 283b/10, 287b/13, 288b/1, 290a/6, 291a/7, 292b/14, 293a/14, 294b/1, 304b/10, 305b/16, 312b/7, 312b/12, 319b/11, 332b/3, 352a/1

a.+ da 194b/14, 201a/9, 205a/1, 217b/2, 238a/9, 276b/2, 279a/5, 283a/1, 303a/15, 308b/14, 325a/4, 347a/15, 347b/12

a.+ dan 192b/10, 192b/12, 193a/5, 194a/1, 204b/10, 208a/2, 220b/7, 240a/4, 247a/14, 247b/13, 255a/11, 258a/14, 258b/2, 260a/6, 267b/2, 272b/9, 273a/9, 275a/9, 278a/1, 278a/7, 278b/15, 285b/10, 291a/10, 291a/14, 292a/3, 292b/14, 293b/1, 294b/4, 297a/5, 303a/3, 306a/9, 306a/13, 307b/3, 315b/4, 319a/14, 321b/16, 323b/12, 324a/4, 331b/7, 347b/8, 348a/17, 351a/14, 355a/5, 358a/13

a.+ dañ 208a/9, 225b/12

a.+ dır 292a/16, 297b/17

a.+ ı 202b/16, 203a/3, 210a/6, 217a/15, 231b/6, 237a/4, 239b/10, 245a/5, 251a/9, 277b/13, 300a/15, 301a/8, 301b/17, 317b/14, 327a/12, 327b/1, 333a/12, 341a/10, 347a/15, 358b/3

a.+ iñ 188b/15, 192a/15, 199a/7, 201b/17, 205a/9, 206a/14, 207a/6, 208a/7, 208a/8, 208a/12, 210a/10, 212b/10, 213a/3, 216a/6, 216b/4, 217a/5, 220a/3, 221b/12, 222a/4, 222a/15, 224a/9, 225a/1, 225a/11, 226b/8, 227b/8, 234b/3, 238a/4, 238a/9, 239a/13, 239b/1, 241a/11, 241b/13, 241b/14, 244a/7, 245a/2, 247b/11, 248b/7, 249a/3, 250a/10, 251a/7, 252a/15, 252b/8, 259b/9, 263b/12, 272b/8, 275a/8, 277a/11, 277b/10, 281b/14, 282a/8, 282a/17, 282b/8, 282b/17, 286b/17, 289b/12, 293a/16, 293b/2, 293b/6, 297a/17, 297b/3, 299a/11, 301a/9, 303b/9, 305a/9, 305a/13, 305a/14, 305b/6, 307a/7, 308b/4, 311b/11, 315b/7, 315b/12, 315b/15, 321a/6, 321b/3, 322a/15, 323b/3, 327a/9, 328b/10, 328b/11, 332b/5, 334b/8, 336b/8, 340a/8, 340b/2, 341b/7, 341b/12, 343a/6, 345a/2, 345a/6, 348a/4, 348b/13, 349b/13, 349b/16, 351a/11, 353a/17, 354b/9, 355a/4, 357a/15, 359b/15, 360b/4

a.+ in 265b/14

a.+ sız 352a/15

a. 195a/5, 210b/9, 216a/5, 217a/8, 220a/4, 220a/9, 220a/16, 221b/11, 222a/5, 223a/4, 224b/16, 235a/4, 235b/17, 242a/9, 251b/9, 278a/17, 284a/3, 284b/2, 287b/3, 294a/10, 295b/12, 299a/16, 299a/17, 299b/1, 300a/12, 301a/16, 315a/16, 321a/1, 322a/5, 323b/15, 326b/4, 328b/17,

329b/9, 332b/6, 341a/11, 341b/3, 346b/4, 349b/5, 349b/15, 350b/15, 354b/14, 355b/4 -264-	-9-
añlat- [Tr.] Anlatmak, izah etmek. a.- maḳ 254b/7 -1-	aralık [Tr.] Ara, boşluk. a. virmeyeni 292a/6 a. virür 292b/2 -2-
añsuzın [Tr.] Ansızın, aniden. a. 195a/12 -1-	‘ar‘ar [Ar.] Dağ servisi, dikenli ardıç ağacı. ‘a. 341b/10, 342a/9 -2-
anzerūt [Ar.] Anzerut ağacından çıkarılan ve yara tedavisinde kullanılan bir reçine. a. 183b/1, 283b/13, 313b/17 -3-	ārāste [Far.] Bezenmiş, süslenmiş. ā. oldukları 355a/3 -1-
‘ār [Ar.] Utanma. ‘ā. olacak 347a/7 -1-	a‘rāz [Ar.] Belirtiler; bulgular. a.- ı nefsāniyye 250a/16, 361b/6 a.- ı nefsāniyyeden 248b/5, 359b/5 a.- ı ṭāhire 332a/6 a.+ dan 241b/14 a.+ dandır 190a/9 a.+ ı 267a/6, 273b/10, 306b/9, 306b/12 a. 239a/6, 278a/8, 332a/10 -15-
ara [Tr.] Ara, uzaklık, mesafe. a.+ larında 222a/7, 290b/17, 291b/8 a.+ larını 258b/5 a.+ sı 247a/3, 281a/17 a.+ sına 281b/3 a.+ sında 183a/2, 184a/3, 184a/5, 185b/5, 204b/8, 222a/1, 222a/3, 251b/14, 251b/16, 252a/2, 269a/15, 328b/17 -19-	ardıç [Tr.] Ardıç (Juniperus). a. 265b/9, 341b/10 -2-
‘Arab [öa.] Arap. ḥuẓẓāk-ı ‘A. 294b/16 luḡat-ı ‘A. 353a/2 -2-	arıḳ [Tr.] Zayıf, güçsüz, çelimsiz. a. olur 263a/16 a. 216b/9, 220a/17 -3-
‘Arabi [öa.] Arap'a ait, Arapça. ‘A.+ de 224a/4, 224a/11, 224a/13, 322b/17, 356a/10 lisān-ı eḫṣāḥ-ı ‘A.+ de 204b/12 ṣamḡ-ı ‘A. 209b/5 ẓamḡ-ı ‘A. 211a/8, 304b/4	arıḳla- [Tr.] Zayıflayıp güçsüzleşmek. a.- sa 207a/1 -1-
	arıḳlan- [Tr.] bkz. arıḳla- a.- dığı 216b/10 -1-

arıklık [Tr.] Zayıf ve güçsüz olma durumu.
a.+ ı 263b/2

-1-

‘ārız [Ar.] Vuku bulan, hadis olan, meydana gelen.

‘ā. ola 274a/16

‘ā. olan 193b/2, 193b/14, 197a/15, 198b/9, 199b/9, 204a/16, 207a/7, 210a/4, 212a/15, 213a/12, 213b/3, 215a/16, 215b/1, 221b/9, 222a/14, 226a/2, 226b/16, 227a/3, 228a/14, 247b/8, 248b/11, 250a/10, 255a/2, 255a/10, 255b/9, 255b/16, 260b/9, 274a/1, 274b/3, 274b/16, 280b/9, 290b/6, 317b/11, 359b/3

‘ā. olandır 312b/9

‘ā. olanları 212a/17

‘ā. olanlarının 288b/6

‘ā. olduğu 226a/8, 226b/9, 240a/4, 247a/14, 247b/2, 248a/4, 248a/5, 274b/6, 277b/14, 290a/13, 315b/11

‘ā. olduğına 213a/3

‘ā. olduğundan 240a/3

‘ā. olduğunu 252b/3

‘ā. olduğu 184b/6, 196b/4, 198a/5, 198b/10, 201b/12, 206a/2, 252a/13, 268a/5

‘ā. olduğudur 190a/1

‘ā. olduğunu 186a/16, 209a/11

‘ā. olduğunu 203b/9

‘ā. olduğunda 197b/13, 202b/11, 227b/10, 239a/3, 247a/17, 359b/6

‘ā. olmadığı 226a/8, 277b/8

‘ā. olmadığını 226b/6

‘ā. olmağla 197b/9, 205b/12, 210b/5, 215a/2, 227a/7, 240a/5, 256a/11, 290b/9, 323a/10

‘ā. olmak 206a/10, 247b/5, 252a/14, 293a/14

‘ā. olmakla 280b/2

‘ā. olması 192a/14, 195a/3, 268b/5

‘ā. olmaz 197a/4, 222a/8, 277b/10, 290a/13

‘ā. olmuş 207b/11, 235b/17, 250a/14, 262a/12, 268a/15, 274b/13

‘ā. olsa 187a/4, 193b/16, 206b/11, 234a/13, 241a/9, 254b/16, 303b/14

‘ā. olunduğı 206b/13

‘ā. olup 186a/12, 187a/14, 187b/15, 194a/16, 194b/8, 206b/17, 227a/14, 238a/3, 241b/3, 252a/16, 263a/14, 264b/4, 267a/13, 276b/2, 331b/11, 331b/12, 331b/13

‘ā. olur 184a/2, 184b/2, 187a/13, 190a/7, 191b/15, 193b/9, 194b/7, 197a/5, 199b/13, 200b/2, 200b/7, 200b/9, 203b/6, 203b/17, 204a/5, 205b/10, 206a/14, 206b/1, 210b/14, 212b/2, 215b/5, 217a/13, 222a/2, 226b/4, 226b/5, 227a/2, 229b/4, 229b/14, 231a/16, 231b/2, 241a/1, 242a/3, 246a/13, 247a/13, 248b/9, 248b/16, 248b/17, 252a/1, 254a/17, 255a/15, 261a/15, 263b/8, 270a/6, 274a/1, 274b/2, 275b/15, 276a/10, 277b/15, 280b/3, 280b/4, 282b/5, 282b/9, 282b/17, 287a/9, 288b/3, 307b/6, 311b/3, 324b/4, 325b/17, 331b/14, 359b/3, 359b/10

‘ā. olursa 194b/17, 202a/9, 206a/8, 207a/17, 227a/5, 247b/6, 274b/16, 284b/16, 288a/11, 302b/11

-197-

‘ārıza [Ar.] bkz. ‘ārız

‘ā. olduğu 189b/10, 197b/15

‘ā. olmağla 359a/10

‘ā. olup 189b/15

-4-

‘ārī [Ar.] Bir şeyden kurtulmuş, o şeyi üzerinden atmış olan.

‘ā. ola 256b/1

‘ā. 193a/6, 253b/2, 295b/10

-4-

‘ārīf [Ar.] Bilen, bilgili, irfan sahibi.

‘ā. olan 326a/4	a.+ınca 325b/6
‘ā. 361b/1	a.+ında 224b/2, 260a/13, 311a/13, 332b/5
-2-	a.+ından 248a/14, 251a/8, 294a/12, 308b/17
‘ārif bi’t-teṣrīḥ [Ar.] Açıklamalarla bilen.	a.+ları 332b/1
‘ā. olan 198b/13, 311a/11, 314a/8	a. 225a/13, 251b/7
-3-	-14-
Aristo [ka.] Dördüncü yüzyılda yaşamış, Platon'un öğrencisi; filozof, matematikçi, fizikçi, tıp âlimi.	art- [Tr.] Çoğalmak.
A.+dan 345b/5	a.-up 354a/2, 361b/13
A. 192a/10, 322b/4, 324b/1	-2-
-4-	arż [Ar.] Yer, yeryüzü.
‘arīż [Ar.] Geniş, yassı.	a.-ı ‘İrāk 331a/9
‘a. 220a/5	a.-ı Rûm 331a/10
-1-	a.-ı Şâm 331a/9
arқа [Tr.] Arka taraf.	a.+a 331a/10
a.+da 287a/15	a.+dan 331a/10
a.+sı 199a/11, 199a/14, 240b/7	a. 331a/7
a.+sından 195b/17	-6-
a. 225a/13, 241a/12, 251a/10, 287b/3	‘arż [Ar.] Sunma, gösterme, bildirme.
-9-	‘a.-ı rûzgârı 351b/12
arpa [Tr.] Arpa (Hordeum vulgare).	‘a. eyleyüp 336a/5
a.+yı 317b/2	-2-
a. 187b/9, 187b/11, 196a/6, 222b/12, 230b/8, 235a/15, 243a/1, 244b/5, 283b/3, 301a/7, 305b/1, 313b/5, 337a/7	‘arzen [Ar.] Enine, genişlik bakımından.
-14-	‘a. 182a/15, 185b/10
Arşemīdes [ka.] Arşimet; antik Yunan matematikçi, fizikçi, filozof, mühendis, tıpçı.	-2-
E. 323b/16	arżī [Ar.] Yeryüzüne ait, toprakla ilgili.
-1-	maḥlûkât-ı a.+de 191a/4
art [Tr.] Arka taraf, arka.	a.+den 332a/14
a.+dan 199a/1	şüfl-i a.+si 295b/10
a.+ı 332b/3	aḥvāl-i a.+ye 321b/5
	a. 317b/6, 318a/17, 318b/5, 320a/1, 322a/3, 325b/2
	-10-
	arziyye [Ar.] bkz. arżī
	esbāb-ı a.+den 340b/8
	‘alāmāt-ı a.+dendir 326a/5
	bürüdet-i a. 290a/11

	kuvā-yı münfa‘il-i a. 321b/7 -4-		
aş-	[Tr.] Asmak. a.- alar 201a/15, 236b/10, 286a/2 a.- ıldı 227b/13 a.- ılır 198a/10 -5-	āsān	[Far.] Kolay. ā.+ dır 194b/2, 278b/15 ā. ola 232b/1, 301b/6 ā. olmağla 265a/15 ā. olmaz 247b/1 ā. olur 233a/14, 235a/17 ā. 212a/1, 220b/17, 290b/10, 315a/2 -12-
‘aşab	[Ar.] Sinir. ‘a.- ı dimāgiyyeden 217b/17 ‘a.+ a 189b/15 ‘a. 193a/9, 211b/11 -4-	āṣār	[Ar.] Eserler; alametler. ā.- ı ‘adīde 318b/8 kaṭ‘-ı ā.- ı cüderī 306a/7 ā.- ı ġarībe 318b/11 ā.- ı izāleye 304b/15 ā.- ı kerīheyi 306b/2 ā.- ı kudemāyı 333b/12 ā.- ı laṭīfini 306b/6 ā.- ı rediyye 203b/14 ā.- ı ṣaḥīḥe 326a/14 ā.- ı ṣalāḥ 297a/1 ā.+ ı 214b/14, 316b/1, 335b/15 ā.+ ını 306a/8 ā.+ ları 320b/6 ā. 330a/5 -16-
a‘ṣāb	[Ar.] Sinirler. a.- ı dimāgiyye 251b/1 a.+ larını 237b/15 a.+ larınıñ 239b/8 a. 201a/10, 212a/5, 217b/11, 225a/4 istirḥā-yı a. 280b/8 -8-		
‘aşabānī	[Ar.] Sinirlere benzer. ‘a. 259b/12 -1-		
‘aşabī	[Ar.] Sinirli. ‘a. kılnmış 251b/15 ‘a. 251b/11, 251b/15, 252a/5, 258b/7 ‘uṣv-ı ‘a. 247a/6 -6-	‘aṣa’r-rā‘ī	[Ar.] Kuşekmeği, madımak (Polygonum aviculare). ‘a. 208a/5 -1-
‘asākīr	[Ar.] Askerler; erler. ‘a.- i beşerī 319a/3 ‘a.- i ecinneniñ 319a/7 -2-	aṣḍaḡu’l-mü’ellifin	[Ar.] Müelliflerin en sadığı, en doğrusu. a. 326b/3 -1-
aṣāleten	[Ar.] Bir görevin, bir işin asıl sahibi olarak. a. 287a/3 -1-	‘asel	[Ar.] Bal. ‘a.- i lebenī 289a/9 ‘a.- i muṣaffā 189a/14, 215b/12, 238a/12, 342a/12 ‘a.+ den 302a/7 ‘a.+ i 209b/6, 246b/2 ‘a. 211a/3, 214a/5, 242a/2, 243b/3, 243b/9, 243b/15, 244a/13, 244b/11,

246a/8, 254a/11, 257a/7, 262b/15, 275b/8, 276b/5, 276b/6, 294a/15, 294b/4, 313b/2, 314b/1 -27-	-9-
‘aseli [Ar.] Bal kıvamında, bal renginde. ‘a. 196a/4, 303b/12 -2-	‘aşır [Ar.] Bitkiden sıkılmış su, sıkıntı. ‘a.+ e 252b/15 ‘a.+ i 233a/1 -2-
aşfer [Ar.] Sarı. şandal-ı a. 343b/5 -1-	‘asirü't-tahlil [Ar.] Çözülmesi, erimesi zor. ‘a. olmağla 200b/10 -1-
aşıl- [Tr.] Asılmak. a.- mışdır 259b/13 -1-	‘asker [Ar.] Asker, er. ‘a.- i ecinne 320a/12 ‘a.+ ini 319a/2 -2-
aşhâb [Ar.] Sahipler; Hz. Muhammed zamanında yaşamış, O'nu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahâbe. a.- ı güzîn 328a/7 a‘ del-i a.- ı güzînden 328a/4 a.- ı güzîne 328b/10 a.- ı kirâma 330b/2 a.+ dan 326b/4 a.+ ından 250a/4 -6-	aşl [Ar.] Asıl, esas. a.+ ı 218b/3, 236a/5 a.+ ında 215b/5, 251b/1, 252b/8, 272b/3, 326b/13, 330a/8 a. 290a/5, 290a/15 -10-
aşîl-zâde [Ar.+Far.] Asil bir aileye mensup olan, soylu kimse. a.+ ler 350b/14 -1-	aşlâ [Ar.] Hiçbir zaman. a. 237b/5, 335b/14, 347b/1 -3-
aşîlât [Ar.] Asalet sahibi, soylu kimseler. a. 346b/7 -1-	aşliyye [Ar.] Asla mensup; aslî; bir şeyin ana unsurunu teşkil eden. mâdde-i a.+ si 218a/15 şûret-i a.+ sine 209b/9 -2-
‘asir [Ar.] Zor, güç, zahmetli. ‘a.+ dir 290a/15, 290b/11 ‘a. olanı 312b/10 ‘a. olmağla 339b/9 ‘a. olur 349b/14, 349b/17 ‘a. 206b/2, 239a/14, 268b/9	‘asmân [Far.] Gök, sema. bâlâ-yı â.+ da 320b/1 -1-
	‘aşr [Ar.] Zaman, devir, çağ. ‘a.+ larında 355a/12 -1-
	āsūd [Far.] Ferahlık.

ā.- ı ihtiyâriyede 340a/1 -1-	at- [Tr.] Atmak, dışarıya çıkarmak. a.- alar 253a/4 a.- mağa 212a/1, 254b/3 taşra a.- mağa 332a/16 a.- mağ 336b/5 -5-
aşağa [Tr.] Alt taraf. bkz. aşağı a. 208b/16, 210b/12, 232a/2, 233a/11, 234b/13, 235a/2, 236b/10, 237b/12, 246b/14, 251a/15 -10-	at [Tr.] At, beygir. a. 265b/13, 270a/14, 271a/14, 282a/2 -4-
aşağı [Tr.] Alt taraf. bkz. aşağa a.+ dan 237a/16, 238a/5 a.+ sına 251a/7 a.+ sında 264a/6 a.+ sından 232a/9 a. 187a/5, 200b/13, 201b/4, 209b/14, 224b/12, 227b/10, 227b/13, 229a/2, 232b/1, 234b/15, 235b/7, 236b/2, 241a/16, 251a/9, 273b/3, 304b/16 -21-	‘ataş [Ar.] Susama, susuzluk. ‘a.+ ı 286b/5, 301b/17 ‘a. 286b/10, 335a/16, 351b/13 -5-
‘aşā’ir [Ar.] Aşiretler, kabileler. ‘a.- i ḥašiseden 346b/8 -1-	‘ateb [Ar.] Pis, boş, uygunsuz iş. ‘a. 290a/3 -1-
aşak [Ar.] Sarmaşık. a. 266b/3, 283b/14, 313a/17 -3-	āteş [Far.] Od, hararet, kızgınlık. ā.+ den 244a/15, 254a/13, 286a/5, 337b/2, 359b/12 ā. 267b/12, 287a/7, 289b/3, 303a/8, 315b/16, 316a/3, 316a/6 -12-
āşikāre [Far.] Belli, açık, meydanda. ā. 347b/6, 348b/1 -2-	atıl- [Tr.] Atma işine konu olmak. a.- up 325b/12 -1-
āšinā [Far.] Bildik, tanıdık. ā. olanlara 261b/13 ā. olup 333a/4 -2-	‘ātıl [Ar.] İşlemeyen, işlevini yerine getiremeyen. ‘ā. olur 352b/6 -1-
āşiyān [Far.] Kuş yuvası. ā.+ ından 356a/9 -1-	aţ’ime [Ar.] Taamlar; yemekler. a.- i mezkûre 254a/1 a.- yi nefise 349a/9 a.+ den 236b/7 a.+ niñ 250a/2 a.+ ye 298a/13 a. 195a/8, 217a/6, 221a/8, 287a/2,
aşkar [Ar.] Kızılısı al renk. a. olup 207a/9 -1-	

341a/9 -10-	a.+ de 278a/13 a. 273b/1, 281b/16 -3-
aṭliye [Ar.] Vücuda sürülen ilaçlar, merhemler. a. 197b/2, 208b/5, 310b/9, 336b/2 -4-	‘avret [Ar.] Kadın; zevce, eş. ‘a.+ ler 349b/6 ‘a. 282b/6, 306b/1, 355b/7 -4-
‘aṭse [Ar.] Aksırık. ‘a.- i kebire 192a/3 ‘a.+ ye 192a/4 -2-	avuç [Tr.] Elin iç kısmı. a. 233b/12 -1-
‘Aṭūf [öa.] Pek çok merhametli ve şefkatli, çok esirgeyici; Allah. ‘A. 356a/3 -1-	ay [Tr.] Ay, 30 günlük zaman. a.+ da 194b/13 a.+ dan 320b/16 a.+ ı 300b/13, 360b/4 a.+ ları 357b/1 a. 188b/15, 193a/5, 216a/11, 253b/3, 277a/4, 320b/13, 350a/13, 357b/2, 360b/4 -16-
‘aṭūfet [Ar.] Şefkat, merhamet. kemāl-i ‘a.+ i 324a/14 -1-	ayak [Tr.] Ayak. a.+ da 315a/16 a.+ ı 316b/15, 316b/16 a.+ ınıñ 193a/11 a.+ larıñ 192b/17 a.+ larına 208b/17 a.+ lı 195b/4 a. 299a/5, 311b/10, 315a/17 -10-
‘avā’ık [Ar.] Engeller, engel olanlar. ‘a. 353b/2 -1-	‘ayān [Ar.] Belli, açık, meydanda. ‘a.+ dır 211b/14, 221a/15, 356a/8 ‘a. itmişlerdir 277a/7 ‘a. olur 332a/11 ‘a. 225b/13 -6-
‘avām [Ar.] Halk, umum, herkes. ‘a.- ı nās 190a/11, 329a/12 ‘a.- ı nāsıñ 190b/8, 307b/16 elsine-i ‘a.+ da 350a/12 ‘a.+ dan 318b/10, 348b/17 ‘a. 215a/16, 251b/5, 292a/16, 308a/2, 310b/1, 311a/6 -13-	Ayāş [öa.] Ayaş, Ankara ilçesi. A. 319a/12 -1-
‘avārız [Ar.] Arızalar, hastalıklar. ‘a.+ ı 218a/3, 260b/12 -2-	
‘avdet [Ar.] Geri gelme, dönme, dönüş. ‘a. itmeyüp 304b/17 -1-	
a‘ver [Ar.] Kör bağırsak (caceum).	

‘ayb [Ar.] Utanılacak şey, kusur, ayıp. ‘a.+ dır 347a/8 ‘a. 221a/6, 221a/14, 347a/7 -4-	muḳle-i ‘a. 200b/1 -4-
āyet [Ar.] Kur’ân’ın her bir cümlesi. ā.- i Fâtır 362a/2 ā.- i kerîme 358b/16 ā.- i kerîmeyi 346a/13 -3-	‘aynî [Ar.] Birbirinin eşi; benzeri; tıpkısı. ‘a. 182b/8, 197b/16, 225a/1, 246b/1, 254b/4, 267a/2, 267a/6, 267a/14, 275b/17, 295b/17, 301b/17, 311a/3, 311a/14, 312a/17 -14-
Āyete'l-kürsî [öa.] Kur’ân-ı Kerîm’in 2. suresi olan Bakara suresinin, bilhassa tehlikelerden korunmak için okunan 255. ayeti. Ā. 346a/15 -1-	‘ayniyye [Ar.] Göze mensup, gözle ilgili. ṭabaḳa-yı ‘a.+ de 203b/6 -1-
ayır- [Tr.] Ayırmak, bölmek. a.- ır 287b/17 a.- maḳ 281a/12 a.- up 295b/16, 296a/12, 300a/14, 316a/10 -6-	ayrı [Tr.] Farklı ve değişik, başka. a. olur 306b/7 -1-
āyîne [Far.] Ayna. ā.+ ye 201a/17 ā. 198a/10 -2-	ayrık [Tr.] Ayrık otu (<i>Agropyrum repens</i>). a. 288b/13, 308b/7 -2-
aylak [Tr.] Aylak kuşu. a. 326a/8 -1-	ayrıl- [Tr.] Ayırma işine konu olmak. a.- dıḡı 293a/9 a.- maz 292a/9 a.- mış 244b/2, 301b/9 a.- ur 260a/17 -4-
‘ayn (I) [Ar.] Osmanlı alfabesinin 21. harfi. ‘a.- ı mühmele 186b/2 ‘a. 186b/9 -2-	ayru ayru [Tr.] Başka başka. a. 305b/13 -1-
‘ayn (II) [Ar.] Göz. ‘a.+ da 190b/5 emrâż-ı ‘a.+ dan 204a/16 ‘a. 186b/7	ayva [Tr.] Ayva (<i>Cydonia vulgaris</i>). a. 195b/14, 203a/17, 208a/5, 211a/8, 211a/10, 211a/11, 214b/17, 227b/1, 235a/3, 244b/6, 252b/14, 254a/10, 275b/2, 283a/12, 285b/12, 301a/5, 308a/9, 334b/7, 338b/3, 339a/6, 340a/10 -21-
	ayvadana [Yun.] Yüksekliği 15-70

	santimetre, sık tüylü, soluk sarı çiçekli, çok yıllık, otsu bir bitki (Achillea nobilis). a. 256b/9, 289a/12 -2-	a.- yı şerîfeden 259b/2 a.- yı şerîfeniñ 332b/6 a.- yı teneffüs 239b/2 a.- yı teneffüsü 288a/8 a.- yı zâhiresi 248a/16 a.+ da 206a/14, 210a/8, 217a/13, 261a/9, 290b/17, 298b/7, 300b/8, 307b/10, 311b/3, 311b/7, 332b/9 a.+ dan 192b/16, 217a/14, 217a/17, 222b/2, 246b/8, 246b/9, 256a/7 a.+ ları 199b/14, 200b/17, 201a/4, 250b/7, 282b/14, 283a/3, 287a/9, 308b/14, 358a/3 a.+ larına 216a/8, 237b/14 a.+ larında 197b/3, 201b/11, 270a/6 a.+ nıñ 216b/11, 224b/14, 239b/5 a.+ sı 182b/2, 203b/10, 219b/2, 232a/17, 357b/3 a.+ sına 231a/8, 238a/1, 249a/17, 296a/3 a.+ sında 196b/13 a.+ sını 195b/16, 249a/14, 303a/14, 335a/15 a.+ sınıñ 250b/15 a.+ ya 210b/2, 217a/3, 217b/1, 225b/16, 247a/12, 248a/8, 248b/5, 257b/15, 258a/15, 261a/17, 262a/4, 291a/1, 291a/12, 291a/14, 291b/14, 296a/12 a.+ yı 189b/12, 207b/17 a. 192b/12, 216b/4, 216b/14, 216b/15, 217a/2, 226a/9, 239b/1, 251b/10, 287b/11, 291a/8, 303a/16, 316a/4, 359a/9 ihtirāk-ı a. 315b/17 şebîh-i a. 217a/17 -118-
az	[Tr.] Az, çok karşıtı. a.+ ar 263a/11 a.+ mıdır 185a/13 a. 184a/7, 185b/10, 200b/14, 207b/9, 230a/12, 263a/17, 298b/10, 306b/11, 350a/6, 358b/10 -12-	
az az	[Tr.] Küçük ölçülerle. bkz. azar azar a. 235a/8, 302a/11 -2-	
a'zâ	[Ar.] Organlar, uzuvlar. a.- yı âherde 192b/9 a.- yı başıtaya 301a/17 a.- yı bātine 259a/8 a.- yı bātineden 206b/6 a.- yı bātiniñde 260b/10 a.- yı gâlibeyi 300b/6 a.- yı halkdan 224b/1 a.- yı hâricede 249a/9 a.- yı hâriciyye 296a/6 a.- yı insândan 307a/4 a.- yı laṭife 225a/15 a.- yı mezkûre 246a/2, 247a/7 a.- yı mezkûreniñ 282a/15 a.- yı mezkûreye 258b/14 a.- yı mücâviri 260b/9 a.- yı mücâviriñ 241a/1, 241b/13 a.- yı müleyyine 201a/9 a.- yı müteşâbihü'l-eczâ'nıñ 296a/13 a.- yı nefes 239a/17 a.- yı nefesde 241a/3, 245b/15 a.- yı nefesden 239b/7, 239b/15 a.- yı nefese 239b/9, 239b/11 a.- yı nefesiñ 240b/17 a.- yı nefsiyyeyi 189b/11 a.- yı şerîfe 301a/4	‘azâ [Ar.] Yas, mâtem. ṭarîḳ-i ‘a.+ da 328b/8 -1-
	a'zâ-yı âliye	[Ar.] Vücutta parçanın

bulunduğu bütünle parçanın isim ve tariflerinin ayrı olduğu uzuvlar. a.+ den 218a/5, 218a/9, 218a/11 -3-	azacak [Tr.] Azıcık; çok az, biraz. a. 302a/2, 303a/9, 306b/9 -3-
a' zâ-yı aşliyye [Ar.] Kemik, sinir ve damar. a.+ den 217b/4 a.+ ye 292b/9 -2-	azalt- [Tr.] Azaltmak. a.- up 194b/11 -1-
a' zâ-yı müfrede [Ar.] Vücutta parçanın bulunduğu bütünle parçanın isim ve tarifte et, kemik, sinir, kıkırdak, atar ve toplar damarlar gibi eşleştiği uzuvlar. a.+ den 216b/5, 217a/16 a.+ niñ 216b/13 a. 216a/9 -4-	a' zam (daha, pek, en, çok) büyük. sevâd-ı a. 324a/11 -1-
a' zâ-yı müteşâbihü'l-eczâ' [Ar.] bkz. a' zâ-yı müfrede a.+ nın 298b/6 -1-	âzâr [Ar.] Çıkışma, paylama, tekdir. a. 351a/3 -1-
a' zâ-yı re'îse [Ar.] Vücutta diğer uzuvların kuvvetlerinin çıkış yeri olmak ve bu itibarla şahsın ve nev'in devamını temin etmekle ana uzuv kabul edilen kalp, beyin, karaciğer ve testisler. a.+ den 246b/5, 250b/11, 257b/13, 296a/6 a.+ niñ 247b/17 a.+ ye 301b/3, 332b/2, 335a/5, 342b/1 a. 332a/15, 337a/15 -11-	azar azar [Tr.] Küçük ölçülerle. a. 239b/13, 241b/9 -2-
'azâb [Ar.] İztırap, acı; işkence, keder. 'a.- ı a' dâ 327a/11, 327b/1 'a. 326b/14, 327a/13, 327b/17 -5-	azı [Tr.] Azı diş, öğütücü diş.bkz. azı a. 220a/14 -1-
	azı [Tr.] Azı diş, öğütücü diş.bkz. azı a. 221b/10, 221b/14, 221b/16, 222a/5 -4-
	'âzim [Ar.] Kararlı, azimli, niyetli. 'â. olmak 351b/15 -1-
	'azîm [Ar.] Büyük, ulu, iri. 'a.- i re's 197b/9 zarar-ı 'a.+ e 229b/16, 294b/2 303a/15 haţar-ı 'a.+ i 301a/1 medhal-i 'a.+ i 264b/13 nef'-i 'a.+ i 244b/1, 342a/4 zarar-ı 'a.+ i 182a/9 nef'-i 'a.+ ini 343b/15 nef'-i 'a. olmağla 269b/2 'a. 183a/3, 184a/15, 215b/2,

258b/13, 264b/2, 288a/2, 316a/5,
322b/14

ḥarb-ı ʿa. 323a/7

ḥaṭar-ı ʿa. 228b/17, 229b/13

iḥtilāf-ı ʿa. 334a/10

nefʿ-i ʿa. 246b/5, 331b/10, 336b/12

ṭāʿūn-ı ʿa. 343a/17

vebā-yı ʿa. 323a/9, 344a/11

verem-i ʿa. 202b/7, 256a/8

-31-

ʿazīme [Ar.] bkz. ʿazīm

ecsād-ı ʿa.+ leri 360a/15

menfāʿat-i ʿa.+ si olduğundan 339a/9

menāfiʿ-i ʿa.+ si 342a/17

menfāʿat-i ʿa.+ si 244b/17

menāfiʿ-i ʿa.+ sini 342b/14, 344a/7

müşṭāk-ı ʿa.+ ye 354a/6

zaḥmet-i ʿa.+ ye 239a/5

ecsād-ı ʿa. olup 360b/8

muḥāṭara-yı ʿa. 300b/8, 337a/16

münsedd-i ʿa. 195a/12

taḫviyet-i ʿa. 342b/2

-13-

ʿazīmet [Ar.] Gitme, gidiş.

ʿa.- i ḥümāyūn 329b/3

-1-

ʿazīmü'l-cüşse [Ar.] Büyük vücut.

ʿa. olan 218a/8

-1-

ʿazīmü'r-re's [Ar.] Kafa büyüklüğü.

ʿa. 197b/11

-1-

ʿazīz [Ar.] Yüce, kıymetli, değerli.

ʿa.- i muḫtedirde 352a/3

-1-

azmide [Ar.] Merhemli sargılar.

a.- yi mezkûreden 314b/7

-1-

B

bā-ḥuşuş [Far.+Ar.] Özellikle, hele de.

b. 193a/1, 194b/3, 221a/14, 229b/1,
248a/2, 256b/2, 271a/5, 276b/17,
286a/14, 287b/11, 293b/9, 296b/4,
297b/1, 298a/8, 299a/12, 300b/6,
302b/10, 318a/2, 334a/1, 335b/12,
361a/13

-21-

bā-saʿâdet

[Far.+Ar.] Mutlulukla, saadetle.

ümme-i b.+ lerine 329a/5

-1-

bā-yı ʿaded-gân

[Far.+Ar.] Sayılı, taneli olanlar ile.

b. 220b/14

-1-

bā-yı ʿamel-gân

[Far.+Ar.] Ameller, işler ile.

b. 234a/12

-1-

bā-yı vech-gân

[Far.+Ar.] (bahsi geçen) yollar ile.

b. 186a/8, 188a/9, 189a/9, 201a/2,
201b/4, 202b/10, 203a/12, 207a/13,
210a/4, 228b/13, 229b/12, 231a/2,
247b/14, 256a/14, 261b/9, 279b/17,
285a/2, 289b/15, 296b/8, 300b/13,
307b/3, 307b/11, 328b/4, 342b/17,
358b/16

bāb (I) [Ar.] Kitabın bölümlerinden her biri.

b.- ı ḥāmisden 346a/6

b.- ı mezkûrdan 346a/8

b.- ı sābiʿ 317b/4

b.- ı sābiʿ de 191b/9

b.- ı sāliş 290b/3

b.- ı şāmin 345b/14
 b.- ı zīnetde 306a/8
 b.+ da 193a/15, 208a/16, 208a/17,
 243a/10, 266b/14, 270b/17, 323a/5
 b.+ dan 290b/1, 298b/2, 307a/2
 b.+ ında 303a/11
 b.+ ından 193b/11
 -19-

bāb (II) [Ar.] Portal ven; karındaki sindirim sistemi, pankreas, dalak ve safra kesesinden kanı karaciğere taşıyan damar.

b. 258a/3, 258b/8, 259a/7
 -3-

bāb (III) [Ar.] Husus, mesele, konu.
 b.+ da 331a/16, 334a/9, 340a/15,
 348a/9, 359a/1
 b.+ ında 334a/10, 351a/4, 354b/11
 -8-

baba [Tr.] Baba. bkz. **peder**.
 b.+ dan 268b/8, 354a/16
 b.+ sına 355a/9
 -3-

babadya [<Yun. papadia] Papatya;
 (Matricaria chamomilla).
 bkz. **bābūnec** bkz. **papadya**
 b. 189b/3, 338a/1
 -2-

bābūnec [Far.] Papatya. bkz. **babadya**
 b. 185a/3, 202a/8, 203a/12
 -3-

bād-gīr [Far.] Hava tutan; baca.
 b. 205a/15
 -1-

bād-zehr [Far.] Panzehir.
 b.- i ḥayevānī 344a/8
 b.+ e 306b/3

b.+ i 339a/14
 b.+ iñ 339a/9
 b. 336b/11
 -5-

bād-zehriyāt [Far.+Ar.] Panzehirler.
 b. 250a/10
 -1-

bādām [Far.] Badem.
 b. 183a/15, 183b/1, 183b/2, 230b/8,
 235a/2, 243b/5, 243b/13, 280a/8,
 301a/7, 304b/3, 304b/4, 309a/7,
 309b/13, 314b/1, 337a/9, 342a/9
 -16-

ba' de mūhleten
 [Ar.] Bir mūhlet sonra.
 b. 247a/15, 247b/7
 -2-

ba' dehu [Ar.] Ondan sonra, daha sonra.
 b. 182a/16, 182a/17, 185a/5,
 185b/15, 185b/16, 187a/14, 192a/17,
 196a/1, 198b/1, 198b/2, 201a/12,
 203a/9, 203a/17, 205a/17, 209a/5,
 214a/14, 218b/7, 219a/4, 223a/11,
 223b/7, 228a/1, 229a/4, 230b/8,
 232a/6, 235a/3, 235a/8, 236b/3,
 236b/5, 238b/1, 242a/6, 242b/8,
 243a/2, 244a/10, 249b/8, 251a/13,
 251b/3, 253a/4, 253a/10, 253a/11,
 254a/12, 255a/6, 260a/6, 262b/16,
 266a/5, 266a/7, 266a/10, 266b/3,
 268b/15, 270b/15, 275a/12, 277a/16,
 279a/10, 280b/7, 280b/11, 281a/10,
 281a/11, 281b/11, 284a/6, 289a/10,
 289b/13, 291a/1, 291a/11, 291a/12,
 291b/14, 297b/6, 298b/3, 303a/9,
 305a/8, 305a/10, 308a/15, 308b/7,
 308b/11, 309a/7, 309b/10, 309b/16,
 310a/1, 310a/5, 310a/10, 310b/5,
 311b/5, 311b/11, 311b/17, 312a/6,

313a/11, 315a/11, 316b/15, 317a/6,
317a/8, 317a/13, 330a/8, 334b/5,
335b/6, 335b/16, 336a/3, 336b/1,
336b/9, 337b/5, 337b/9, 337b/10,
338a/12, 338b/13, 339a/8, 339a/16,
340a/17, 346a/13, 346b/5, 357b/17,
358a/6
-108-

ba' de'l-bulūğ [Ar.] Büluğ çağından sonra.
b. 219b/14, 220b/12, 351b/7
-3-

ba' de'l-faşd [Ar.] Fasddan sonra.
b. 237b/11
-1-

ba' de'l-ğasl [Ar.] Yıkamadan sonra.
b. 266b/7
-1-

ba' de'l-ḥudūş [Ar.] Ortaya çıkıştan sonra.
b. 362b/6
-1-

ba' de'l-ḥurūc [Ar.] (vücuttan) çıkıştan
sonra.
b. 322a/17
-1-

ba' de'l-iztirāb [Ar.] İztırap, acı ve
sıkıntıdan sonra.
b. 236a/17
-1-

ba' de'l-kay' [Ar.] Kustuktan sonra.
b. 242a/1
-1-

ba' de'l-nużc [Ar.] Olgunlaştıktan sonra.
b. 242b/9
-1-

ba' de'l-vilāde [Ar.] Doğumdan sonra.

b. 199b/12, 199b/13, 216a/17,
219a/8, 296a/1
-5-

ba' de'l-vukū' [Ar.] Vuku bulduktan, ortaya
çıktıktan sonra.
b. 339b/8
-1-

bāderencbūye [Far.] Oğul otu
(Melissa officinalis).
b. 202a/6
-1-

ba' de's-sahḳ [Ar.] Döverek ezdikten
sonra.
b. 267b/5, 343a/11
-2-

ba' de's-sükūn [Ar.] Hareketsizlikten, sakin
kaldıktan sonra.
b. 328b/14
-1-

ba' de't-ta'ām [Ar.] Yemekten sonra.
b. 195b/2
-1-

ba' de't-tabḥ [Ar.] Pişirdikten sonra.
b. 286a/12
-1-

ba' de't-tabḥ ve't-taşıfiye
[Ar.] Pişirdikten ve süzdükten sonra.
b. 243b/9
-1-

ba' de't-taşıfiye
[Ar.] Arıttıktan, süzdükten sonra.
b. 189b/6, 202a/7, 232b/12, 238b/3,
243b/2, 244a/12, 244b/11, 246a/1,
246b/1, 301b/12
-10-

ba' de't-tebrīd [Ar.] Soğuttuktan sonra.

b. 214b/6

-1-

ba' de't-tecfīf [Ar.] Kuruttuktan sonra.

b. 265b/14

-1-

ba' de't-teneffuṭ [Ar.] Kabardıktan sonra.

b. 317a/9

-1-

ba' de't-tenkıye [Ar.] Tenkiyeden, bağırsağın yıkanmasından sonra.

b. 315a/9

-1-

bādī [Ar.] Sebep olan şey, sebep.

b. olur 240b/15

-1-

bādiye [Ar.] Vücut dışından kaynaklanan hava, gıda, sıcaklık-soğukluk darp veya nefse bağlı olarak korku, öfke gibi unsurlarla hastalığa yol açan sebepler. Diğer sebepler: sābika, vāşıla.

esbāb-ı b.+ den 293a/7

b. 291b/5

-3-

bādrūc [Far.] Fesleğen (Ocimum basilicum).

b. 203a/12, 208a/11

-2-

bağ [Tr.] Bir nesneyi saran sargı.

b.+ ını 185b/16

-1-

bāğ [Far.] Meyve bahçesi.

b. 314b/17

-1-

bağırsak [Tr.] Bağırsak.

b.+ a 250b/16, 259a/1, 273a/11, 273b/3

b.+ da 267a/10

b.+ dan 273a/16, 273b/2

b.+ ın 273b/4, 276a/5

b.+ lar 268a/10, 273b/7, 276b/2, 282a/14, 303a/17, 304b/6

b.+ lara 232a/13, 234b/17, 259b/15

b.+ larda 193b/7, 232a/14, 259a/5, 261b/3, 275b/15, 277b/1, 303b/4

b.+lardan 250b/15, 258b/11, 258b/16

b.+ lardır 281b/16

b.+ ları 258b/17, 281a/17

b.+ larını 302a/14

b. 275b/15, 281b/12, 281b/16, 282a/13, 283a/1, 284a/15, 303b/5

-39-

bağla- [Tr.] Bağlamak.

b.- maḡ 201a/7, 208b/13, 208b/14, 208b/15, 304a/4, 311a/9, 311a/10, 312a/4

b.- nır 271a/9

b.- nmaḡ 235a/11

b.- nsa 193a/15

b.- nur 275a/11

b.- yalar 185b/15, 208b/14, 208b/17, 223b/1, 283b/1, 304a/5, 311b/5, 312a/3

b.- yup 201b/2, 233a/9, 235a/8, 253a/17, 281a/1

-25-

bağlı [Tr.] Bağlı.

b. olmaḡla 281b/17

b. 251b/7

-2-

bağteten [Ar.] Birdenbire, apansızın.

b. 359b/6, 359b/9

-2-

bahā [Ar.] Güzellik, zariflik. b. 356b/2 -1-	mekān-ı b.+ den 248a/13 -1-
bahār [Far.] Bahar mevsimi. b. 324b/5, 324b/16 -2-	ba'īdī [Ar.] Uzaklıkla alakalı. b. 321b/5 -1-
baḥīl [Ar.] Hasis, cimri. b. olmayup 361b/8 b. olursa 361b/8 -2-	bā'is [Ar.] Sebep olan şey, icap ettiren. b. olan 202a/16, 298b/1 b. olduğundan 288a/13 b. olduğu 196a/14 b. olur 215b/7, 256b/5, 322b/10, 348b/7 b. olurlar 254b/6 -9-
bāhiru'l-beşer [Ar.] İnsanlığı besbelli olan. taraf-ı b. 350b/2 -1-	baḳ- [Tr.] Bakmak. b.- alar 199a/10 b.- dığı 200a/13 b.- dıkda 287b/3 b.- ılsa 217a/9 b.- mağa 201a/17 b.- maḳ 201a/16 b.- maḳdan 199a/9 -7-
bāhirü's-şeref [Ar.] Şerefi apaçık olan. taraf-ı b.+ lerinden 329b/5 -1-	baḳın- [Tr.] Göz gezdirmek, araştırmak. b.- mağa 201a/12 -1-
baḥş [Ar.] Üzerinde konuşulan şey, söz. b.+ inde 345a/12 b. itdikleri 318b/2 -2-	bakırcı [Tr.] Bakır işleyen veya satan kimse. b.+ lar 182b/15 -1-
baḥş [Far.] Bağış, ihsan. b. olur 250a/8 -1-	bāḳī [Ar.] Dâimî, devam eden, sürekli. b.+ dir 248a/17, 257b/3 b.+ si 295b/10 b. ḳalan 295b/16, 306a/8 b. ḳalmaḳ 297a/17 b. ḳalup 296a/4 b. ḳalur 264b/3 b. olduğu 285a/3 b. 194a/14, 194b/15, 194b/16, 196b/17, 200a/3, 214b/14, 218a/16,
ba'īd [Ar.] Uzak; ihtimalden uzak bulunan. b.+ dir 197a/3, 230a/14, 247b/5, 282b/13 b.+ lerdir 194a/17 b. olan 307b/12 b. olduğundan 279b/14 b. oldukları 193a/3 b. olmağın 264b/7 b. olmağla 269a/5 b. 219b/8, 236b/9, 296a/6, 327b/3 -14-	
ba'īde [Ar.] bkz. ba'īd	

223b/15, 229b/12, 236b/1, 236b/11,
238b/2, 261b/5, 357b/7
-23-

baḳiyye [Ar.] Artan, geri kalan, artık.
b.- yi māddeyi 277b/11
b.+ si 301b/3, 305a/4
b.+ sinden 352b/17
b.+ sini 349b/1
b. olmağla 201b/11, 357a/2
b. 219b/11, 269b/6
-9-

baḳiyyetü't-tedbir [Ar.] Tedbirden
geriye kalan.
b. 303a/14
-1-

baḳḳāl [Ar.] Bakkal esnafı.
b. 352a/17
-1-

baḳla [Ar.] Bakla (Vicia faba).
b.+ yı 283b/1
b. 232b/11, 243a/1, 313b/2, 313b/5,
313b/12
-6-

bal [Tr.] Bal, asel.
b.+ı 211a/9, 227b/8, 243b/11,
244b/14, 276b/6
b.+ ını 238a/14, 311a/7
b. 189a/14, 196a/3, 214a/14, 214b/5,
214b/9, 215b/15, 228a/4, 233b/12,
246b/3, 254a/3, 254a/11, 266b/3,
271b/11, 276b/9, 285b/5, 286a/9,
289b/10, 308b/3, 309a/17, 313a/17,
313b/10, 316b/14
-29-

bālā [Far.] Yüksek, yukarı, üst, yüce.
b.- yı āsmānda 320b/1
‘ālem-i b.+ nın 321a/17
-2-

balçık [Tr.] Çamur.
b.+ ılı 231a/12
-1-

baldır [Tr.] Bacağın iç kısmı.
b.+ lar 299a/5
b.+ ları 193a/14, 288b/1
b.+ larına 182a/7, 187b/14, 196a/1,
198a/9, 198b/11, 203a/8, 204a/9,
208b/11, 213b/7, 228a/1
b.+ larından 294a/12, 308b/17
-15-

baldırıkara [Tr.] Baldırıkara
(Adiantum). Toprak üstünde olan
kısmı balgam söktürücü ve öksürük
kesici olarak kullanılır.
bkz. **isḳūlūḳandriyūn**
b. 244b/6, 265a/3, 265b/7, 269a/12
-4-

balgam [Ar.] Beden yapısının esasını teşkil
ettiği kabul edilen dört unsurdan
biri.
b.- ı ḡalīz 268a/15
b.- ı ḡalīzden 298b/17, 313a/9
b.- ı ḡalīzi 311b/4
b.- ı mālīḥ 292a/12
b.- ı raḳīḳ 298b/17
b.+ dan 242a/4, 292b/1
b.+ ı 196a/3, 243b/15
b.+ ını 213a/1
b. 192a/8, 211a/5, 211a/13, 241b/7,
241b/16, 258a/8, 258a/10, 292a/3,
315b/14
-21-

balgāmī [Ar.] Balgamla ilgili olan;
bünrede balgam üstün olan.
ḥılṭ-ı b.- i būraḳīdir 309b/4
ḥılṭ-ı b.+ den 223a/1
ḥılṭ-ı b.+ leri 293b/4
b. olup 264a/6
b. 214a/16, 222b/9, 227b/2, 228a/2,

245a/4, 245a/6, 292a/13, 293b/2, 310b/14 mâdde-i b. 206a/3 raṭb-ı b. 227b/15 -15-	b. 226b/15, 234b/15, 361b/8 -3-
balğamiyye [Ar.] bkz. balğamî ruṭbât-ı b.- i mütevârişedir 277b/1 ruṭbât-ı b.+ den 242a/5 mâdde-i b. 203a/6 ruṭbet-i b. 284a/14 -4-	bārid [Ar.] Soğuk. mā' -ı b.+ den 246a/3 verem-i b.+ iñ 264a/3 b. olanın 264a/5 b. olduğu 293b/3 b. 197b/1, 213a/1, 215a/3, 227b/1, 227b/15, 234a/17, 247b/3, 247b/9, 249b/14, 249b/15, 270a/9, 279a/6, 304a/9, 312b/17, 335a/14, 340a/8, 340a/11 devā-yı b. 246a/3 mā' -yı b. 335a/17 rîḥ-i b. 193a/11 sāzec-i b. 206a/3 sū' -i mizāc-ı b. 255a/11 -26-
balık [Tr.] Balık. b.+ ı 214b/14 kaya b.+ ı 243a/7 b. 195b/7, 243a/7 -4-	bāride [Ar.] Soğuk. bkz. bārid bilād-ı b.+ de 325a/6 fuṣūl-ı b.+ de 302a/7, 340a/8 hevā-yı b.+ niñ 241b/5 'illet-i b. 359a/12 müferriḥāt-ı b. 245a/11 reyāḥin-i b. 335a/12 riyāḥ-ı b. 246a/3 se' ūṭāt-ı b. 197a/13 -9-
balık tutkalı [Tr.] Balıklardan çıkarılarak hazırlanan, yavaş kuruyan fakat bağlama gücü yüksek yapıştırıcı. b. 283b/14, 283b/15, 312a/1 -3-	bāridü'l-mizāc [Ar.] Soğuk mizaç. b. 197b/5 -1-
bālig [Ar.] Ulaşan, vasıl olan, erişen. b. olduklarında 315a/5 b. olmasını 220b/14 b. olmuş 343b/2 b. olunca 356b/17 b. olur 207b/2 -5-	bārītārūn [Ar.] Karın zarı. b. 281b/6, 281b/11, 286b/6 -3-
bān [Ar.] Ban ağacı (Moringa). b. 242a/3, 246a/11, 255b/11, 306a/11 -4-	baş- [Tr.] Basmak. b.- alar 211a/4, 229a/2 b.- dıkda 185a/14, 185a/15, 311b/11 b.- dırmağa 223a/13 b.- duğda 184b/14
Bārī [Öa.] Yaratan, yaratıcı. tevfiḳ-i B. kılup 191a/13, 333b/17 irāde-yi 'aliyye-yi B. 360b/7 -3-	
bārī [Far.] Hiç olmazsa.	

- b.- ıldıkda 184a/5, 184a/6, 185b/2, 267a/7, 267a/11
b.- mağa 227b/12, 289b/14
kağem b.- mamışdır 333b/1
b.- şalar 267a/8
-16-
- başdır-** [Tr.] Bastırmak.
b.- alar 232a/2, 294b/13
-2-
- başdırma** [Tr.] Pastırma.
b. olup 269b/15
b. 265b/17, 325a/1
-3-
- bāsilīk** [<Lat. basilica] Kolun ön yüzündeki kalın toplardamar (Vena basilica).
b.- i ibtīden 230a/2
b.+ den 245a/9, 289b/12
b. 264b/15, 265a/9, 289b/5
-6-
- bařireť** [Ar.] İleriye görme, kalp gözü, sezgi.
erbāb-ı b. 334a/4
-1-
- bařīťa** [Ar.] Tek unsurdan meydana gelen.
a' źā-yı b.+ ya 301a/17
ħummā-yı b. 292b/13
-2-
- başten** [Ar.] Uzatarak, yayarak.
b. 255a/3
-1-
- bāřūr** [Ar.] Kalın bağırsağın alt bölümünde ve anüste toplardamarlar genişlemesiyle oluşan varis, hemoroit, mayasıl.
dem-i b.+ ı 273b/17
-1-
- baş (I)** [Tr.] Kafa, ser.
b.+ a 199a/13, 300b/12, 302b/15
b.+ da 307b/10, 307b/17, 308b/10, 309a/12, 311b/2
b.+ dadır 311a/3
b.+ dan 235b/9, 240a/13, 240b/10
b.+ ı 182a/12, 182a/14, 182b/2, 182b/3, 188b/5, 201a/6, 230b/16, 232a/10, 236b/2, 236b/10, 246b/14, 299b/16, 309b/1
b.+ iñ 182b/9, 183a/1, 184a/12, 185b/7, 197b/8, 197b/12, 309a/15
b.+ ına 182a/4, 183a/8, 184b/17, 196a/10, 197a/13, 210b/17, 215b/16, 333b/14
b.+ ında 183b/15, 187a/14, 206b/10, 228a/7, 309b/7
b.+ ından 184b/10
b.+ ını 184b/9, 185a/1, 202b/2, 211a/2, 216a/2, 240b/6, 253a/3, 294b/11, 312b/13
b.+ ınıñ 309b/3
b.+ larına 202a/8, 202a/11, 293b/17
b.+ larında 183b/12, 194a/16
b.+ larından 186b/6
b.+ larını 310a/16, 330b/1
b. 182b/5, 182b/9, 183a/2, 184a/3, 184a/7, 207a/5
-70-
- baş (II)** [Tr.] (Parmak için) en kalın parmak.
b. 193a/11, 273b/4
-2-
- başka** [Tr.] Ayrı, değışik, farklı, özge.
b.+ dır 234b/4
b. 251a/4, 280b/17, 308a/1, 310b/17, 315a/15, 340b/14, 355b/8
-8-
- başka başka** [Tr.] Her biri değışik, farklı.
b. 239a/11, 303b/9, 313a/7, 342a/16
-4-

başla- [Tr.] Başlamak. b.- dı 209a/8 b.- dığı 215a/14 b.- dıkları 188b/16 b.- r 251a/16, 357a/2, 358a/1 b.- sa 299b/5 b.- yup 196a/1, 208b/16, 346a/7, 346b/17 -11-	a ^c zā-yı b.+ de 260b/10 -1-
bat- [Tr.] Batmak, saplanmak. b.- acağ 234b/6 b.- an 289b/3 b.- ar 287a/16, 299a/16, 299b/17 b.- dığı 288a/6 b.- miş 234a/11, 286a/15, 317a/12 b.- sa 318a/4 -10-	batır- [Tr.] Batırmak, sıvıya daldırmak. b.- ılıp 305b/10 b.- ip 337b/3 -2-
batālet [Ar.] İşsizlik, avarelik. def ^c -i küll-i b. eyleye 354b/6 -1-	batn [Ar.] Karın. b.- ı evvel 192b/3 b.+ a 238a/7, 246b/17 ‘užv-ı b.+ a 231a/16 b.+ ı 246b/16 ‘aḍalāt-ı b.+ ın 270a/10 b.+ ların 247a/4 -7-
bātıl [Ar.] Boş, beyhude; yalan. niẓām-ı ‘ālem-i b. 352b/6 -1-	batṭāl [Ar.] Pek büyük. b. 286b/9 -1-
bāṭın [Ar.] İç; bedenın iç kısmı. b.+ a 301a/3 b.+ ı 250b/17 saṭḥ-ı b.+ ına 251a/3 -3-	batur- [Tr.] bkz. batır- b.- alar 208b/1, 316a/9 b.- mağla 338b/7 -3-
bāṭıne [Ar.] bkz. bāṭın a ^c zā-yı b.+ den 206b/6 a ^c zā-yı b. 259a/9 -2-	bayıl- [Tr.] Bayılmak. b.- an 248a/12 b.- dıktan 237b/2 b.- mağa 248a/5 b.- mağ 231a/16 b.- mazdan 237b/1 b.- miş 236b/8, 236b/13 b.- up 248a/10 b.- ur 331b/11 -9-
bāṭınen [Ar.] Dâhilen, içten. b. 298b/6 -1-	bayrak [Tr.] Bayrak. b.+ ları 319a/4 -1-
bāṭınī [Ar.] İçte olan, dâhil.	ba‘z [Ar.] bkz. ba‘zı b.+ lar 197a/11, 197b/8, 343a/14 b. 186a/6, 190a/16, 190b/7, 192a/5,

192b/4, 192b/14, 192b/17, 193b/11,
194a/6, 207a/3, 207b/10, 208b/8,
220b/9, 345a/12

-17-

ba' zı [Ar.] Birkaç, bir miktar, bir kısım,
birtakım. bkz. **ba' z**

b.+ lar 186b/7, 195b/10, 196b/17,
197b/13, 197b/14, 203b/9, 210a/13,
218a/16, 218b/1, 224b/14, 232b/5,
235a/4, 240b/1, 273a/2, 278b/10,
332b/14, 342b/16

b.+ ları 287a/6, 338a/7, 343a/8

b.+ larından 348b/13

b.+ mı 246b/2

b.+ nın 331b/15, 331b/16

b.+ sı 182a/17, 194a/9, 207a/3,
208a/1, 209a/17, 210a/10, 216b/5,
216b/7, 216b/13, 216b/14, 217b/2,
220b/12, 222a/11, 222a/12, 224a/5,
224a/6, 240b/14, 247a/14, 247a/15,
260b/14, 260b/15, 264a/11, 270b/5,
277a/12, 283b/15, 290b/8, 292a/15,
292a/16, 307b/2, 307b/3, 311b/8,
314b/16, 315b/11, 316b/2, 323a/6,
323b/2, 335b/9, 338a/10, 352a/16,
352b/1

b.+ sina 194a/4, 199b/12, 206b/13,
331b/13, 331b/14

b.+ sinda 184b/15, 194a/4, 209a/4,
216a/11, 216a/12, 264b/3, 276a/7,
281a/15,
297b/12, 297b/16, 298b/8, 308b/15,
320a/10

b.+ sından 194a/9, 194a/12, 348b/12

b.+ sını 247a/14, 268b/11, 270b/4

b.+ sını 190a/6, 190b/7, 197b/17,
222a/17, 261a/4, 262a/4, 290b/10

b. 182a/12, 182a/16, 182b/14,
187b/4, 190a/15, 191b/6, 193a/16,
195b/14, 196b/10, 197a/4, 199b/11,
200a/17, 201a/6, 202b/16, 205b/4,
206a/5, 206b/3, 206b/12, 207b/1,
211b/15, 212a/1, 212a/2, 216a/11,

216a/12, 216b/4, 217a/12, 217a/15,
217b/11, 217b/15, 218a/6, 218a/7,
219b/7, 219b/10, 219b/14, 220b/10,
221a/10, 223b/12, 229a/17, 230b/13,
230b/15, 231a/7, 232b/2, 239a/7,
239a/13, 240a/16, 240b/13, 241a/4,
241a/6, 242a/7, 244a/17, 249a/17,
254b/13, 256b/2, 259a/14, 260b/12,
260b/13, 261b/11, 264a/11, 264b/2,
268b/16, 272a/1, 272a/10, 273a/7,
273b/7, 273b/8, 274a/9, 277a/3,
280b/3, 282a/5, 282b/4, 283a/15,
287a/3, 287a/16, 290a/14, 290b/12,
291b/16, 294a/13, 294a/17, 295a/7,
295a/14, 297a/13, 297b/11, 297b/13,
297b/14, 298b/7, 300a/7, 300a/9,
302b/15, 303a/14, 304b/10,
307b/10, 311b/7, 312a/13, 315a/4,
315a/14, 319b/2, 319b/14, 320a/9,
320a/10, 323a/14, 323a/17, 324a/2,
324a/3, 324a/5, 324a/6, 324b/14,
327b/6, 328a/16, 328b/2, 328b/10,
330a/5, 330a/11, 331b/5, 331b/16,
332a/9, 333b/2, 334b/11, 335b/8,
335b/12, 335b/17, 336a/1, 338a/6,
339a/4, 341a/16, 342b/15, 343a/5,
343a/6, 343a/9, 343a/12, 343b/4,
344a/13, 345b/4, 345b/8, 345b/12,
346a/7, 346a/8, 347a/15, 348b/12,
348b/17, 349a/12, 352a/9, 352a/17,
353a/13, 353a/16, 355b/8, 355b/11,
356a/8, 360a/10

-253-

bebek [Tr.] Göz bebeği.

b.+ idir 199a/1

b.+ inde 203b/6

b.+ leri 201b/1, 202b/7

-4-

bed [Far.] Fena, yaramaz, çirkin.

b. olmağla 330a/10

b. 249b/5, 331b/15, 332a/7

-4-

bed-ter [Far.] Daha kötü, pek kötü, en kötü.
b. olduğımı 351a/17

-1-

bedā' [Ar.] Başlama, başlayış.
b. olunup 242b/8

-1-

Bedā'ī [ea.] Bedā'i'u's-sanā'i fī tertîbî's-şerâ'i; Kâşânî'nin Alâeddîn es-Semerkandî'nin Tuhfetü'l-Fukahâ adlı eserine yazdığı, Hanefî fıkına dair eseri.

B. 355a/10

-1-

bedel [Ar.] Karşılık, karşı; yerini tutan.
b. 235a/10, 253b/16, 256b/8, 275b/7

-4-

bedel mâ-yeteḥallel [Ar.] (vücutta) çözülen, dağılan ve eriyenlere bedel olarak onların yerini dolduran.

b. 248b/4, 262a/5, 358b/3

-3-

beden [Ar.] Gövde, vücut.

b.- i insân 291a/8

b.- i insāna 277b/6

b.+ de 190a/1, 191a/5, 196b/6, 237b/12, 259b/16, 263b/3, 277b/14, 288a/1, 290b/15, 291a/3, 307b/10, 312b/1, 313a/8, 317b/14, 332a/16, 344b/7, 359b/1

a' māl-i b.+ de 334b/2

derûn-ı b.+ de 296a/13

b.+ den 307a/8

b.+ e 261a/13, 291a/2, 298b/5, 332a/15, 336a/11, 341b/7

‘ämme-i b.+ e 307a/2

zâhir-i b.+ e 359b/7

b.+ i 182a/15, 191b/4, 228b/16, 248a/17, 249b/12, 263a/16, 277b/9, 293b/14, 299b/5, 313a/9

b.+ iñ 189b/12, 199a/16, 292b/10, 298a/7

b.+ inde 198a/17, 218b/6, 264a/17, 268a/8, 296a/4, 299b/17, 332a/12

b.+ ine 182b/3, 234a/5, 305a/12

b.+ ini 302a/8

zâhir-i b.+ iniñ 320b/15

b.+ leri 226b/9, 323b/8, 344b/9

b.+ lerinde 268b/6, 293b/7, 295a/7, 295b/12, 297a/17, 298a/11, 307b/5, 307b/8, 308b/13

b.+ lerine 316a/3

b.+ lerini 293b/17

b.+ leriniñ 207b/5

dâhil-i b. olan 359a/8

b. 192b/13, 237b/7, 260a/10, 296a/7, 296b/9

ğidâ-yı b. 257b/15

neḥâfet-i b. 262a/7

ruṭûbât-ı b. 238a/7

-80-

bedenî [Ar.] Bedene mensup, vücutla ilgili.

b. 291b/6, 291b/7, 291b/13, 292a/2

-4-

bedeniyye [Ar.] **bedenî**

ḳuvâ-yı b.+ den 347b/12

mühimmât-ı b.+ den 220b/16

b. 361b/6

esbâb-ı b. 358a/12

ḥarekât-ı b. 358a/17

ḳuvâ-yı b. 358b/3

lezzât-ı b. 361b/11

-7-

behâ [Ar.] Bahâ; güzellik, zarafet.

b. 221a/13

-1-

behemî [Far.] Toplulukla alakalı.

şîfât-ı b.+ den olduğımı 351b/17

b. olmağla 347a/6

-2-

behişt [Far.] Cennet, uçmak. maḥmūd-ı b.- i berīn olduḡda 329b/4 -1-	belādet [Ar.] Şaşkınlık, izansızlık, ahmaklık. b. virüp 349b/8 -1-
behiyye [Ar.] Behî; Güzel. b.+ si 355b/15 -1-	belde [Ar.] Kasaba, şehir, diyar. b.- i ṭayyibe 318a/10 ahāli-i b. 342a/2 -2-
behmen [Far.] Zerdali diken (Centaurea behen) kökü. b.- i ebyaz 235b/14 b. 342b/6 -2-	beled [Ar.] Şehir, memleket, diyar, belde. ṭālī ^c -i b. 320b/5 -1-
behre [Far.] Hisse, pay, kismet, nasip. b.+ si olan 354a/15 -1-	belesān [Far.] Pelesenk ağacı (Commiphora opobalsamum). b.+ iñ 269a/10 b. 253a/15, 271a/13 ḡabb-ı b. 338b/17 -4-
be'is [Ar.] Zarar, sakınca, mahzur. b. 294b/5, 331a/6 -2-	beliğ [Ar.] Yeter derecede, yeterli. b.+ dir 265a/11 b.+ ine 212a/6 sa ^c y-ı b. idüp 258b/14 -3-
beḡā [Ar.] Devam, sebat, evvelki hâl üzere kalma. b.- yı niḡām-ı ^c ālem 355b/13 b.- yı ümem 352a/15 ^c ālem-i b.+ da 352a/1 b. 358b/8 -4-	beliğe [Ar.] bkz. beliğ ḡikmet-i b.+ si 352a/14 kelām-ı b. 331a/9 -2-
bel^c [Ar.] Yutma. b.+ e 212a/1 b. olunan 230b/1 -2-	beliñlet- [Tr.] Birinin birden uyanarak çevresine korku ile şaşkın şaşkın bakmasına sebep olmak, irkilmesine sebep olmak. b.- üp 195a/12 -1-
bel [Tr.] Bel, vücudun bel kısmı. b.+ i 290a/8, 299b/16 b.+ lerini 349a/2 -3-	belki [Ar.+Far.] Olabilir, olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemelen. b. 184a/15, 185b/12, 192b/15, 193b/4, 195a/15, 195b/4, 201a/14, 216b/8, 216b/17, 219b/9, 240b/9, 249b/10, 256a/7, 256a/12, 261b/1,
belā [Ar.] Bela, musibet, felaket. b. 327b/15 -1-	

261b/7, 274a/14, 278b/1, 283a/2, 293b/3, 301b/2, 303b/2, 303b/5, 313a/14, 317b/8, 318a/4, 321b/3, 323a/1, 323b/2, 325b/8, 329a/5, 330a/5, 331a/8, 333a/16, 335a/17, 337b/17, 340a/3, 345a/5, 350a/7, 353a/5 -40-	ittisāl-i silsile-i b. 355b/14 kuvā-yı b. 352a/14 -6-
bellūt [Ar.] Meşe, pelit (Quercus ilex). b. 260a/12 cüft-i b. 280b/12 -2-	benī İsrā'îl [Ar.] İsrail oğulları, yahudiler. teslî-i b.+ de 326b/1 -1-
ben [Tr.] Ben, teklik birinci kişi. b.+ im 254a/9 b. 182a/14, 245a/4, 278a/14, 334b/17, 341b/15, 342a/3, 346b/2 -8-	beñiz [Tr.] Yüz, yüzün rengi. b.+ i 206b/17, 262a/3 -2-
benc [Ar.] Ban otu; uyku verici bir ot (Hyoscyamus niger). b. 242a/15 bezr-i b. 263a/3 -2-	bennâ [Ar.] Binâ yapan kimse, mimar, kalfa. b. 352a/16 -1-
benefşe [Far.] Menekşe (Viola odorata). b. 182a/7, 188b/2, 188b/5, 202a/11, 213a/15, 215b/10, 237b/13, 244b/14, 245a/14, 271b/7, 277a/5, 281a/8, 289b/9, 299a/3, 305a/5, 306a/1, 306a/15, 309b/11, 309b/12, 310b/7, 317a/1, 335a/12, 337a/6, 337a/9, 341a/6 -25-	beñize- [Tr.] Benzemek, andırmak. b.- mek 310a/9 -1-
benek [Tr.] Ufak leke, nokta, puan. b.+ i 298b/11 -1-	beñizer [Tr.] Benzeyen, andıran. bkz. müşâbih b. 217b/1, 232b/15, 278b/10 -3-
benī âdem [Ar.] Âdem oğlu, insanlar. b.+ de 356a/7 b.+ iñ 352a/15, 359a/2 efrâd-ı b.+ iñ 358b/9	ber-^ç akis [Far.] Tersine, aksine. b. olup 221b/14 b. 273b/8 -2-
	ber-hemâl [Far.] Eş, ortak üzerine. b. itmişler 342a/1 -1-
	ber-hoş [Far.] Hoşça, güzelce. b.+ ça 252b/6 b. 252a/17, 253b/1 -3-
	ber-muktezâ [Far.+Ar.] Gereğince, gereği

üzere.			b.+ iñ 310b/1
b.- yı beşeriyet 354b/1			-1-
b.- yı hikmet-i bâliğe-yi Şamedânî		berd	[Ar.] Soğuk.
220b/4			b.- i şedid 249b/14
b.- yı hikmet-i hafıyye 327a/13			-1-
b.- yı kudret-i Hakîm-i ezeli		berdiyye	[Ar.] Soğukla alakalı.
218b/14			b. 293a/15
-4-			-1-
ber-ţaraf	[Far.+Ar.]	Giderilmiş.	
b. olduğdan 254b/9			
-1-			
berāber	[Far.]	Birlikte, bir arada.	
b.- i sūd 278b/16			
b.- i sükker 189a/17			
b.+ inde 201a/14, 201b/2, 223b/4		beri	[Tr.] Belli bir zamandan bu yana.
b.+ ine 251a/11, 251a/13			b. 271b/6 den
b. 221b/1, 221b/2, 221b/7, 228b/2,			-1-
262b/6, 343a/5		berî	[Ar.] Kurtulmuş olan, (o şeyden)
-13-			uzak ve sâlim bulunan.
			b.+ dirler 221b/11
			b. olup 351b/13
			-2-
berāberleşdir-	[Far.+Tr.]	Denk, müsavi	
hâle getirmek, birleştirmek.			
b.- mege 223b/6		berîn	[Far.] Pek yüksek, yüce, âlâ, kadri
-1-			yüksek olan.
			maḥmūd-ı behişt-i b. olduğda
			329b/4
			-1-
berāz	[Ar.]	Dışkı.	
def'-i b.+ a 276a/4		berr	[Ar.] Kara, toprak.
b.+ ından 275a/1			b. 351a/8
b. 262a/8, 282b/7			-1-
-4-			
berbād	[Far.]	Perişan, harap, viran.	
b. idüp 349a/5			
-1-		berri	[Ar.] Karaya, toprağa ait; yabânî.
			b. 271a/11, 313b/9
			-2-
berbah	[Ar.]	Erkekke spermin olgunlaştığı	
ve depolandığı ince kıvrımlı kanal			
(Epididymis).		berü	[Tr.] bkz. beri
b. 260a/7			b. 333a/17
-1-			-1-
berber	[Far.]	Berber.	
		besbāse	[Far.] Muskat, Hindistan
			cevizi (Myristica fragrans).
			b. 285b/16
			-1-

besberāber [Tr.] Tamamıyla beraber.
b. ider 223b/8
-1-

besfāyec [Ar.] Bespaye bitkisi
(Polypodium vulgare).
b. 280a/13
-1-

besle- [Tr.] Yedirip içirmek, doyurmak.
b.- mek 345b/8
-1-

beslen- [Tr.] Beslenmek.
b.- miş 256b/9
-1-

beşr [Ar.] Sivilce, püstül.
b. 316a/5
-1-

beşre [Ar.] bkz. **beşr**
b.+ de 307a/10
b.+ ler 315b/9
b. 305b/3
-3-

Bustānu'l-Eṭṭibā
[ea.] İbn Matran'a ait tıp kitabı.
B. 190b/15
-1-

beş [Tr.] Beş (5) sayısı.
b.+ er 243a/15, 243b/13, 244b/7,
262b/3, 342a/8, 343a/7, 343a/13
b. 188a/16, 219b/17, 220a/1,
225a/16, 225b/2, 238b/5, 243b/8,
244a/10, 253a/13, 254a/13, 267b/8,
268a/9, 271b/15, 277a/5, 285b/11,
300b/13, 316b/14, 337a/6, 337b/11,
338b/10, 343a/8, 343b/6, 343b/7,
357a/9, 361a/7
-36-

beş yüz yigirmi [Tr.] Beş yüz yirmi
(520) sayısı.
b. 207b/3
-1-

beşer [Ar.] İnsan.
efrād-ı b.+ de 297b/7
efrād-ı b.+ den 297a/11, 331b/7
nev^c-i b.+ e 317b/8
efrād-ı b.+ iñ 216a/4
nev^c-i b.+ iñ 204b/7, 345a/13,
350a/17, 357b/14
efrād-ı b. 352b/2
nev^c-i b. 340a/2, 360a/11
ṭabī^cat-ı b. 348a/3
-13-

beşere [Ar.] Cilt, cildin yüzeyi.
b.+ niñ 262a/7
b.+ sinde 206b/16, 308b/6
b.+ ye 221a/13
b. 261b/14
-5-

beşerī [Ar.] İnsana mensup, insani.
‘asākīr-i b. 319a/3
-1-

beşeriyet [Ar.] Beşerlik, insanlık.
ber-mukṭezā-yı b. 354b/2
-1-

beşik [Tr.] Beşik, karyola.
b.+ de 200a/8
b.+ inde 188b/5, 201a/11
b.+ ine 215a/10
-4-

beşinci [Tr.] Beşinci (5.) sıradaki.
b.+ si 268a/10
b. 239b/8, 251a/11, 357b/9
-4-

betarīku'l-herem

	[Ar.] İhtiyarlama yoluyla. b. 359a/4 -1-		346a/10 b.+ ına 186b/1, 226b/13 b.+ ında olup 345b/15 b.+ ında 216a/15, 218a/16, 226b/14, 240a/6, 246b/11, 252b/1, 254a/3, 293a/4, 306b/5, 315a/6, 319b/17, 326a/14, 344b/17 b.+ ındadır 290b/2, 290b/7, 295a/2, 307a/4, 317b/5, 317b/6, 332b/13, 345b/17, 351b/8, 356a/13 b. eylemege 188a/1 b. eylemişdir 226b/2 b. eyleyüp 196a/16, 321a/9 b. idememiş 297a/9 b. ider 322b/5 b. iderler 318b/5 b. itmek 346a/3 b. itmişler 252b/5 b. itmişlerdir 342b/14 b. olmayup 344a/7 b. olundu 268a/7, 307b/4, 312b/8, 346a/4, 354b/8 b. olunduğı 216b/12, 234b/12, 263b/16, 267b/11, 269a/9, 285a/1 b. olunduğı 326a/9 b. olunmak 259b/10 b. olunması 225b/13 b. olunmuş 196b/4 b. olunmuştur 206a/15, 268a/6, 292b/15 b. olup 210a/5, 290b/3 b. olunur 233b/14, 319b/9 b. 190b/16, 197a/9, 199b/9, 226a/5, 236a/15, 277a/7, 308a/3, 318b/4, 321a/16 -87-
bevār	[Ar.] Yok olma, ölme, mahvolma. b. 354a/9 -1-		
bevl	[Ar.] İdrar, sidik. mecrā-yı b.+ de 270a/14 ḥiddet-i b.+ den 272a/7 b.+i 196b/12, 272a/9, 273a/6, 313b/13, 331b/16, 331b/17 b.+ iñ 270a/2 ḥiddet-i b.+ iñ 272a/6 b.+ inden 266a/11 b.+ leri 272a/5 b. 260a/11, 262a/8, 270b/5 ihtibās-ı b. 271b/2 -16-		
bevl fī'l-firāṣ	[Ar.] Yatağa işeme, uykuda altına kaçırma. b. 272a/1 -1-		
bevvā	[Ar.] Küçük Hindistan cevizi (Myristica fragrans). bkz. besbāse cevz-i b. 285b/15 -1-		
bevvāb	[Ar.] Midenin oniki parmak barsağına açıldığı delik, mide kapısı. b. 273b/3 -1-		
beyān	[Ar.] Açıklama, anlatma, söyleme. b.+ a 209a/13, 239a/13, 247a/10, 248a/1, 260b/15, 293a/2, 310b/11, 320a/15, 331a/17 b.+ dan 309a/11 b.+ dır 221a/2 b.+ ı 222a/16, 228a/11, 233a/15, 249a/1, 260b/16, 263b/12, 284a/10,		
beyāz	[Ar.] Beyaz, ak. b.+ a 262a/3, 298b/3 b.+ ı 203a/2 b.+ ından 267b/4 b. 188a/14, 196b/13, 203b/8, 203b/9, 203b/13, 203b/15, 203b/16, 212b/6, 212b/17, 213b/4, 213b/16,		

214a/3, 214a/16, 238b/3, 244b/5, 264a/17, 281a/7, 298b/16, 299a/2, 299a/7, 305b/12, 306b/8, 306b/11, 307b/5, 307b/13, 308a/12, 309a/14, 315a/15, 331b/16, 340a/9 -35-	arasında. b. 346b/14 -1-
beyāzlık [Ar.+Tr.] Beyazlık, aklık. b.+ ı 298b/16 b. 203b/6 -2-	beyne'l-fem ve'l-meri [Ar.] Ağız ve yemek borusu arasında. b. 226b/14 -1-
beyāzü'l-hadeka [Ar.] Göz bebeğinin beyazı. b. 203b/5 -1-	beyt [Ar.] Divan şiirinde iki mısralık nazım parçası. b. 347a/12, 350b/10, 354a/12 -3-
beyhūde [Far.] Boş, gereksiz, faydasız. b. eylemeye 350a/6 b. 350b/12 -2-	beyziyye [Ar.] Gözün aköz humor k kısmı, glokom. b. 198b/15 -1-
beyin [Tr.] Beyin, dimağ. b.+ i 215b/13 b.+ ini 272b/17 b.+ iniñ 215b/14 -3-	bez [Ar.] Bez, çaput. b.+ e 233a/9 b.+ i 253a/17, 283b/1, 284b/7, 284b/8, 317a/12, 340a/13 b.+ ini 316a/9 b.+ ler 310b/12 b. 212a/11, 253a/4, 275a/10, 286a/1, 286a/3, 286a/6, 304a/5, 305a/10, 305b/10, 310b/12, 310b/13, 311a/3, 311a/6, 311b/3, 337b/2, 338b/6, 338b/12 -26-
beyn [Ar.] Ara, aralık. b.+ inde 183b/17, 184a/1, 184a/2, 234b/7, 236b/1, 286a/14, 286b/6, 287b/1, 362b/10 b.+ inden 184a/11 b.+ leri 317b/10 b.+ lerinde 183b/17, 184a/11, 261b/4, 355b/8 -15-	bezl [Ar.] Esirgemedi bol bol verme, sarfetme, harcama. b. ideler 351a/10 -1-
beynehümā [Ar.] İkisinin arası. b. 223b/12 -1-	bezr [Ar.] Bitki tohumu, tanesi. b.- i benc 263a/3 b.- i kaçūnā 308a/9, 340a/8 b.- i kaçūnāya 242a/17 -4-
beyne'l-akran [Ar.] Akranlar, yaşlılar	bezrü'l-benc [Ar.] Ban otu tohumu.

- b. 208a/6
-1-
- bezzāz** [Ar.] Bezci, kumaş satan, manifaturacı.
b. 352a/17
-1-
- bıçak** [Tr.] Bıçak.
b. 244a/9
-1-
- bırak-** (I) [Tr.] Koymak, eklemek.
b.- salar 286a/5, 335a/2
-2-
- bırak-** (II) [Tr.] Tutmamak.
b.- dığı 336a/7
-1-
- bi-‘avn-ullāhu'l-meliku'l-müte‘āl**
[Ar.] Yüceliğin sahibi Allah'ın yardımı ile.
b. 345a/9
-1-
- bi-emr-illāh** [Ar.] Allah'ın emri ile.
b. 199b/12, 215b/3, 218a/17, 225b/10, 226a/10, 247a/15, 318b/17, 322b/13, 323b/4, 330a/2, 331b/17, 339b/6, 342a/1, 345b/6, 359a/3
-15-
- bi-emr-illāhu'l-bārī** [Ar.] Bârî olan, her şeyi uygun yaratan Allah'ın emri ile.
b. 323a/12
-1-
- bi-emr-illāhu'l-meliku'l-‘ālī**
[Ar.] Yüce hükümdar olan Allah'ın emri ile.
b. 354a/7
-1-

- bi-emr-illāhu'l-meliku'l-mu‘īn**
[Ar.] Yardım eden Allah'ın emri ile.
b. 343b/3
-1-
- bi-emr-illāhu'l-mülkü'l-ḡadīr**
[Ar.] Her mülke gücü yeten Allah'ın emri ile.
b. 317b/8, 320b/6
-2-
- bi-fermān** [Ar.] Emir, buyruk ile.
b.- 1 ḡālīḡu'l-ḡuvā ve'l-ḡader 358a/7
-1-
- bi-ḡasebi'l-evṣāf**
[Ar.] Vasıflar gereğince, vasıflardan dolayı.
b. 219b/17
-1-
- bi-ḡasebi'l-iktizā** [Ar.] Gereği üzere, gereğinden dolayı, gereğince.
b. 245a/15, 250a/16, 262a/16, 316b/6, 340b/16, 358a/16
-6-
- bi-ḡasebi'l-imkān** [Ar.] İmkandan, olanaktan dolayı, imkān gereğince.
b. 346a/4
-1-
- bi-ḡasebi'l-isti‘dād**
[Ar.] Yetenekten gereği.
b. 263b/7, 352a/4
-2-
- bi-ḡasebi't-ṡabī‘at**
[Ar.] Tabiat, yaratılış gereği.
b. 205b/6
-1-
- bi-ḡasebü'l-faṣl** [Ar.] Mevsim gereğince.

b. 264b/14

-1-

bi-‘ināyet-ullāh

[Ar.] Allah'ın yardımı ile.

b. 315b/12

-1-

bi-izni-ḥālīk

[Ar.] Yaratıcı'nın, Allah'ın izni ile.

b. 235b/1, 269a/3, 274a/14, 277a/15,
320b/2, 321b/16, 332a/15

-7-

bi-ḳadru'l-imkān

[Ar.] İmkan, olanak rütbesi ile.

b. 313a/8, 331a/17

-2-

bi-kemāl [Ar.] Olgunluk ile.

b.+ e 347a/4

-1-

bi-ḳudret-ullāh [Ar.] Allah'ın gücü ile.

b. 251b/1, 251b/11

-2-

bi-luṭfihi ve keremehu

[Ar.] İyilik, ihsan ve merhamet ile.

b. 332b/12

-1-

bi-lütf-ullāh [Ar.] Allah'ın lütfu ile.

b. 283b/10

-1-

bi-minne ve kereme

[Ar.] Minnet ve merhamet ile.

b. 324a/15

-1-

bi-ṣarṭ ān [Ar.] Şu şartla.

b. 245b/11, 256b/8, 269b/3, 339b/7

-4-

bi-temāmiḥā [Ar.] Tamamıyla.

b. 305a/9

-1-

bi-taḳdīr-ullāh

[Ar.] Allah'ın takdiri, kararı ile.

b. 357a/15

-1-

bi-tevfīḳ-ullāh

[Ar.] Allah'ın yardımı, uygun görmesi ile.

b. 239a/15

-1-

bi-zātiḥī [Ar.] Kendinden, özünden.

b. 296a/9

-1-

bī-başar [Far.+Ar.] Görmez, kör.

b. olmağla 327b/10

-1-

bī-behre [Far.] Nasipsız, kısmetsiz.

b. 339b/16

-1-

bī-beḳā [Far.+Ar.] Sonsuz, ölümsüz.
gerdiş-i rūzgār-ı b.+ dan 351b/11
māl-ı dünyā-yı b.+ yı 351a/16

-2-

bī-fā'ide [Far.+Ar.] Faydasız,
yararsız.

b. olmağla 260b/15

-1-

bī-günāh [Far.] Günahsız, suçsuz.

b.+ a 327b/14

b. olanlar 327a/13

-2-

bī-ma' nā [Far.+Ar.] Anlamsız.

b. 329a/13

-1-

bī-naẓīr [Far.+Ar.] Eşsiz, benzersiz. te'lif-i b.+ inde 186b/12 -1-	b. 185b/12, 242b/12 -2-
bī-nevā [Far.] Nasipsiz. b. 317b/7, 331a/14 -1-	bikā' [Ar.] Yerler, topraklar, ülkeler. b. 317b/7, 331a/14 -2-
bī-reyb [Far.+Ar.] Şüphesiz. b.+ dir 265b/4 -1-	bil- [Tr.] Bilmek. b.- diğ 348b/5 b.- dikleri 333a/14 b.- ene 199a/10 b.- enler 323b/11, 333a/5 b.- incek 231a/3 b.- irüm 319b/1 b.- mege 262a/10 b.- mek 314b/16, 331b/3, 348b/3, 353a/15, 354b/16 b.- mekden 182a/10 b.- meziz 321b/2 b.- sün 302b/2 b.- ünür 231a/7, 231b/4, 241b/14 b.- üp 278b/13, 321b/4 b.- ür 205a/11, 261b/16, 320b/7, 333a/17 b.- ürler 222a/13 b.- ürse 231a/5 b.- ürüz 328a/7 -28-
bī-şekk [Far.+Ar.] Şeksiz, şüphesiz, zansız. b. 203b/11 -1-	
bī-şübhe [Far.+Ar.] Şüphesiz. b. 302b/2 -1-	
bī-tāb [Far.] Hâlsiz, güçsüz, bitkin. b. 239a/4 -1-	
bī-takrīb [Far.+Ar.] Bahanesiz, vesilesiz. b.- i evzā' 350a/5 -1-	
bī-temyīz [Far.+Ar.] Ayırmadan, seçmeden. b.- i kemālâtı 353b/14 -1-	bi'l-âhire [Ar.] Sonra, sonradan, daha sonra, sonraları. b. 182a/13, 247b/9, 268b/11, 334a/15, 352b/11, 358a/11 -6-
bī-vakt [Far.+Ar.] Vakitsiz, zamansız. b. 254b/9 -1-	bi'l-cümle [Ar.] Bütün, hep. b. 238b/13 -1-
biber [Tr.] Biber (Piper). b. 236b/3, 249a/12, 255b/14 -3-	bi'l-fi'l [Ar.] Fiilen, teoride değil pratikte. b. 230a/6 -1-
bi'd-defa'ât [Ar.] Defâlarca, defâlarla.	bi'l-hâşşa [Ar.] Özellikle.

bkz. bā-ḥuṣūṣ b. 195b/10, 202a/14, 207b/17, 230b/15, 233a/2, 243a/8, 257a/15, 262b/9, 263a/4, 265a/4, 265b/14, 266a/2, 271a/3, 294b/10, 301b/13, 304a/6, 324b/1, 344a/17, 344b/5, 345b/4 -20-	b. 335b/14 -1-
bi'l-ittifāk [Ar.] İttifakla, beraberce, birleşerek. b. 210a/17, 257a/3, 277a/11, 282a/9 -4-	bilā-meṣakkāt [Ar.] Zahmetsiz, sıkıntısız. b. 235b/5 -1-
bi'l-küllīye [Ar.] Tamamen, büsbütün. b. 195b/8, 205b/15, 223a/16, 223b/11, 223b/16, 229b/15, 248a/12, 256a/12, 266b/13, 270b/16, 284a/1, 295b/5, 295b/7, 300a/7, 300a/14, 307b/13, 313a/11, 324a/1, 335b/8, 336a/3, 338a/12, 353a/13, 353b/11, 356a/7, 358a/8, 358b/7 -26-	bilād [Ar.] Memleketler, şehirler. b.- ı bāridede 325a/6 b.- ı ḥārrede 325a/6 b. 318b/16, 319a/10 -4-
bi'l-müdāveme [Ar.] Tedavi ile. b. 280a/9 -1-	bildir- [Tr.] Bildirmek, belirtmek. b.- eler 348b/2 -1-
bi'l-münāsebe [Ar.] Yakınlığından dolayı, sırası gelmişken. b. 255a/13, 323a/6 -2-	bile [Tr.] Hatta, hem de, üstelik. b. 355a/9 -2-
bi'l-vāṣīta [Ar.] Doğruca olmayan, dolaylı olarak, araçla. b. 317b/14 -1-	bilek [Tr.] Elle kolun birleştiği yer. b.+ lerine 208b/16 -1-
bilā-hemāl [Ar.+Far.] Eşsiz, benzersiz. b. 338a/1 -1-	bileş- [Tr.] Birleşmek. b.- mesi 282b/12 -1-
bilā-ihmāl [Ar.] İhmal etmeden.	bilin- [Tr.] Bilinmek, öğrenmek. b.- digi 265a/8, 267b/14 b.- digini 348b/5 b.- diği 186b/9 b.- dikden 210b/3, 219b/7, 222a/13, 225b/15, 234b/2, 239b/11, 255b/4, 260b/2, 293b/12, 307a/16, 325a/17 b.- dikdenşoñra 201b/14 b.- diktenşoñra 182a/4, 191b/5 b.- e 300a/10 b.- medigi 270a/16 b.- mege 236a/15, 290b/14 b.- mek 192a/16, 259a/9, 270a/14, 275a/2, 325b/2 b.- mesi 221b/9, 331b/3

b.- mez 212a/7	285b/12, 285b/16, 285b/17, 294b/4,
b.- mişdir 193b/5	304a/1, 312a/1, 313b/5, 334b/13,
b.- üp 296b/17	336b/6, 336b/16, 337a/7, 337b/8,
b.- ür 206b/6, 207a/9, 212a/10,	338a/14, 338b/4, 338b/11, 339a/1,
227b/2, 230b/1, 247a/8, 265a/6,	339a/3, 340b/3, 342a/8, 342a/13,
267a/4, 268b/4, 270a/17, 278a/5,	342b/7, 342b/8, 342b/9
278a/12, 282a/12, 288a/17, 306a/13	b.+ i 200a/10, 204b/14, 205b/14,
-47-	206a/15, 209b/13, 210b/4, 217a/4,
	224a/11, 225a/7, 225b/3, 229a/13,
bin- [Tr.] Binmek.	230a/15, 239a/11, 239b/6, 245a/4,
b.- mek 270a/14, 282a/2	251a/3, 253a/11, 253b/5, 255a/9,
-2-	255b/13, 260a/4, 260a/5, 266a/2,
	268a/5, 273a/12, 273a/14, 273b/10,
bi'n-nisbe [Ar.] Nisbeten, bir dereceye	277b/2, 279b/6, 281b/16, 292b/7,
kadar.	299a/12, 299a/15, 306a/14, 310b/8,
b. 278b/2, 298b/10	311a/5, 311a/17, 317b/7, 326a/10,
-2-	328b/11, 329a/7, 332a/13, 333b/4,
	337b/15, 342a/15, 343a/9, 347b/16,
binā'en [Ar.] -den dolayı, -den ötürü,	355a/15, 356a/4
dayanarak.	b.+ inde 195a/2, 202b/10, 206a/1,
b. 209a/3, 217b/1, 222b/3, 229b/6,	239b/15, 297a/12, 317b/7, 318b/16,
251b/5, 268b/2, 296b/10, 297b/7,	328b/13, 356b/4
328b/3, 348b/11, 360b/3, 361b/15,	b.+ inden 202a/6, 213b/11, 214a/10,
362a/5	214a/17, 214b/4, 233b/7, 239a/11,
-13-	243a/15, 243a/17, 243b/12, 243b/13,
	244a/1, 244a/2, 244b/4, 244b/6,
binā'en 'alā zalik [Ar.] Bundan dolayı,	247a/4, 247a/7, 253a/5, 253a/6,
bunun üzerine.	253a/7, 253b/12, 255b/12, 256b/16,
b. 191a/10, 328b/7	265a/17, 265b/1, 271a/11, 271a/12,
-2-	272b/12, 273a/4, 275b/12, 280a/14,
	285b/11, 285b/15, 285b/17, 286a/11,
bindir- [Tr.] Üşüştürmek.	304a/1, 305b/8, 312a/9, 313b/5,
b.- seler 333b/14	313b/6, 315a/10, 317a/5, 336b/6,
-1-	336b/7, 336b/15, 336b/16, 337b/8,
	337b/13, 338a/14, 338b/2, 338b/4,
bint [Ar.] Kız evlat.	338b/11, 339a/1, 339a/2, 339a/4,
âhiz-i b. 355a/13	342a/7, 342a/8, 342a/10, 342b/3,
-1-	342b/6, 342b/7, 342b/8, 342b/9,
	344a/1, 344a/2
bir [Tr.] Bir (1) sayısı.	b.+ ine 231b/7, 258b/12, 260a/4,
b.+ er 183a/11, 187b/6, 211a/12,	272b/8, 276a/8, 276a/9, 277b/4,
213b/13, 214b/4, 222a/6, 238a/13,	290b/15, 291a/15, 314b/16, 317b/10,
238a/15, 244a/1, 254a/7, 255b/7,	331b/7, 334a/7, 351a/14, 353b/7
258a/11, 269a/17, 275a/15, 275b/12,	b.+ ini 210a/10, 269b/4, 297a/13,

304b/4, 308a/15, 314b/13, 338a/11,
353b/6, 353b/16

b.+ iniñ 206a/7, 209a/6, 210b/6,
223b/3, 225b/14, 239a/14, 240b/2,
252a/13, 252b/4, 255a/12, 255b/3,
261a/3, 270a/4, 274b/7, 276a/9,
281b/13, 282a/16, 291b/17, 292b/15,
295a/10, 301b/15, 313a/7, 314b/11,
327b/9, 332a/14, 332a/17, 353a/11,
356a/2

b.+ isi 193b/17, 204b/14, 205a/14,
211b/15, 216a/8, 229a/12, 269a/4,
281b/14, 286a/17, 292b/7, 304b/12,
311a/15, 331b/7, 334a/2, 336a/1,
346b/1, 349b/13, 353b/15, 359a/14

b.+ isiniñ 191a/17

b. 182a/14, 183b/3, 183b/6, 183b/8,
184b/17, 185a/6, 185b/10, 185b/11,
186b/3, 186b/8, 187b/2, 187b/17,
189a/11, 189a/13, 189b/1, 189b/10,
190b/5, 191a/11, 191a/13, 191a/14,
191b/1, 193a/7, 193a/11, 193b/10,
193b/15, 194b/13, 195a/5, 196a/1,
196b/12, 196b/17, 197b/13, 197b/15,
197b/17, 198a/13, 198b/7, 198b/15,
199a/8, 199b/8, 200a/2, 200a/5,
200a/6, 200a/8, 200a/9, 200a/10,
200a/11, 200a/12, 200a/13, 200b/13,
200b/14, 202a/12, 203b/4, 205b/16,
209a/6, 209b/2, 209b/4, 209b/8,
210a/7, 210a/15, 210b/12, 211b/6,
212a/4, 212a/7, 212a/11, 213a/4,
213a/15, 213b/14, 214b/1, 214b/11,
215a/6, 217a/4, 217a/5, 217b/9,
218a/5, 219a/9, 221a/10, 221a/16,
221b/2, 222b/5, 223a/7, 223a/14,
223b/5, 223b/7, 224b/10, 225a/5,
225a/9, 225a/16, 226a/11, 227a/11,
227b/13, 228b/17, 229a/1, 229b/4,
230a/17, 231a/2, 231a/6, 231b/4,
231b/6, 231b/11, 231b/17, 232a/5,
232a/10, 232b/5, 233a/8, 233a/9,
233b/1, 233b/9, 233b/11, 233b/12,
234a/4, 234b/8, 235a/3, 235a/7,

235a/12, 235b/13, 236a/16, 236a/17,
236b/2, 236b/3, 236b/12, 239a/3,
239a/8, 240b/6, 240b/16, 241a/8,
242b/11, 242b/15, 242b/16, 243b/3,
243b/5, 243b/10, 243b/14, 244a/9,
244a/12, 244b/11, 244b/14, 244b/16,
245b/4, 246a/9, 246a/15, 246b/6,
247a/1, 247a/2, 247b/10, 248a/6,
250b/15, 251b/2, 251b/3, 251b/6,
251b/14, 252a/6, 252b/15, 252b/16,
253a/4, 253a/8, 253a/9, 253a/10,
253a/12, 253b/2, 253b/4, 253b/12,
254a/7, 254a/11, 254b/17, 257a/6,
257b/5, 257b/8, 257b/14, 258b/3,
258b/4, 258b/5, 258b/15, 259b/3,
259b/12, 259b/15, 260a/13, 261a/5,
262b/7, 262b/8, 262b/12, 262b/13,
263a/8, 263a/15, 264a/16, 266a/4,
266a/10, 266b/10, 268b/9, 269b/7,
269b/8, 269b/9, 269b/14, 270b/4,
271a/3, 271b/13, 272b/4, 272b/9,
273a/1, 273a/11, 273b/2, 274a/16,
275a/10, 275b/5, 275b/10, 276a/4,
276a/6, 276a/14, 276a/15, 277a/2,
277a/4, 278a/3, 278b/10, 278b/17,
279a/2, 279b/10, 279b/16, 280a/2,
281a/2, 281a/14, 281b/17, 283a/13,
284b/8, 286a/1, 286a/4, 286a/9,
286a/14, 286b/3, 287a/17, 287b/5,
288a/9, 289a/3, 289a/8, 289b/9,
290a/4, 290a/11, 290b/8, 290b/14,
291a/16, 291b/3, 292a/16, 292a/17,
292b/1, 294a/16, 295b/3, 297a/5,
297a/11, 297b/13, 298b/2, 298b/5,
302a/2, 303a/10, 303b/7, 303b/12,
304a/6, 304a/9, 304b/12, 305a/10,
305a/11, 305b/9, 305b/13, 306a/4,
306b/7, 307a/5, 307a/10, 308a/7,
308a/11, 308a/15, 308b/3, 308b/10,
309a/12, 309a/14, 309b/1, 309b/6,
309b/17, 310a/13, 310a/16, 310b/17,
311a/1, 311a/4, 311a/14, 312a/13,
312b/3, 312b/6, 312b/17, 313a/5,
313a/6, 313b/10, 313b/17, 314a/2,

315a/3, 315a/7, 315a/15, 316a/6, 316b/10, 316b/11, 317a/6, 317a/7, 317b/9, 319a/1, 319a/13, 319a/14, 319b/8, 320a/17, 320b/15, 321b/1, 321b/2, 322a/4, 322a/7, 322b/16, 322b/17, 323b/2, 323b/5, 323b/17, 324a/5, 326a/11, 327a/10, 327b/9, 330a/7, 330a/8, 330b/6, 331a/2, 331a/10, 331a/11, 331a/17, 331b/2, 333a/6, 333a/17, 333b/1, 333b/14, 334b/15, 334b/16, 336a/4, 336a/6, 336b/3, 336b/11, 336b/13, 336b/17, 337a/3, 337b/9, 337b/11, 338a/9, 338a/14, 338a/15, 338b/6, 338b/12, 339a/5, 339a/8, 339a/10, 339a/14, 339a/16, 339b/3, 339b/5, 342b/10, 343a/13, 343a/15, 343b/1, 343b/3, 343b/7, 343b/8, 343b/9, 343b/11, 343b/14, 344a/12, 344b/14, 345b/5, 346a/13, 346a/16, 347a/13, 347b/1, 347b/13, 348b/1, 349a/10, 349a/14, 349a/16, 349a/17, 350a/7, 350b/6, 351b/8, 352a/13, 352b/2, 352b/3, 352b/7, 352b/8, 352b/11, 352b/17, 353b/11, 353b/17, 354a/17, 354b/1, 354b/2, 355b/12, 355b/16, 356a/4, 357b/1, 358a/13, 358b/8, 359b/6, 359b/9, 360b/4, 361b/1, 362a/11	b. 349b/1 -1-
bir buçuk [Tr.] Bir buçuk (1,5). b. 244a/8, 244a/12, 244b/15, 301b/11 -5-	birbir [Tr.] Bir diğeri. b.+ i 273b/4 b.+ inden 278a/15 b.+ ine 182b/11, 182b/16, 221b/5, 278a/14, 298b/6, 308b/1, 308b/11 b.+ leri 344a/3 b.+ lerine 221b/1, 221b/7, 253a/11 b.+ leriniñ 324b/16 -15-
birâder [Far.] Erkek kardeş. b. 351a/13 -1-	biri biri [Tr.] Karşılıklı olarak bir diğeri. b.+ lerine 218a/12 b.+ nden 311b/17 b.+ ne 212b/3, 213b/1, 214b/7, 235b/2, 273a/4, 299a/2, 331b/9 b. 299a/9, 313a/3, 325b/6 -12-
birâderân [Far.] Erkek kardeşler. ceng-i b.+ dan 349a/12 -1-	birinc [Far.] Pirinç. b.- i Kâbüli 233b/7, 279b/3 b. 316b/17 -3-
biraz [Tr.] Bir parça, azıcık.	birkaç [Tr.] Çok olmayan, az sayıda, az. b.+ ı 221a/4, 287a/16 b. 188b/3, 203a/12, 216a/12, 236b/6, 248a/11, 266a/10, 266b/6, 266b/12, 272b/10, 275a/11, 279a/2, 279a/7, 281a/15, 281b/4, 287a/6, 291b/4, 291b/16, 292b/2, 308a/8, 313a/13, 314a/10, 319a/17, 325b/6, 325b/9, 335a/2, 336a/9, 337b/3, 338b/15, 339a/11, 339a/16, 349a/13, 353a/6 -35-
	birle [Tr.] İle, birlikte, beraber. b. 279b/1, 310a/8 -2-
	bit- [Tr.] Bitki, tüy, saç, diş vb. şeyler

çıkıp yetişmek, zuhur etmek. b.- digi 219b/13, 274a/8, 274b/6, 274b/16, 275b/10, 296b/3 b.- dikden 219a/9, 219b/11 b.- en 216a/17, 219a/3, 219a/12, 219b/3, 220b/1, 260b/4, 296b/2 b.- enlerin 220b/2 b.- er 216b/1, 239b/8 b.- erler 220b/9 b.- mege 215a/14, 215b/4, 216a/11 b.- mek 218b/5, 219a/3, 219b/5, 219b/12, 220a/12 b.- mekten 284a/17 b.- memek 218b/11 b.- mesi 206a/13, 216b/3, 217b/4, 219b/8, 219b/13 b.- mesinde 219a/10, 219a/16 b.- mesine 274b/1 b.- mesini 219a/9, 219a/15 b.- meyüp 220b/9 b.- mez 216b/6, 218b/7 b.- mezden 194a/15, 288a/10 b.- miş 216a/13, 216a/14, 224b/17 b.- mişdir 219b/17 b.- üp 218b/10, 219a/4, 258a/3, 258a/12, 260a/6 -53-	b.- mesi 283a/4 -1-
bi't-tab' [Ar.] Tabiatıyla, tabii olarak, elbette. b. 194b/3, 201a/8, 216b/1, 236a/16, 351b/4, 355b/17 -6-	bitür- [Tr.] Bitki, tüy, saç, diş vb. şeyler çıkartmak, zuhur ettirmek. b.- mesi 223b/17 -1-
bi't-tecribe [Ar.] Tecrübe ile. b. 320b/6, 325b/1, 342a/6, 343a/1 -4-	bitürici [Tr.] Çıkarıcı, zuhur ettirici. b. 283a/9, 335b/16, 336a/6 -3-
bi't-teşrih [Ar.] Konuyu bütün yönleriyle inceleyerek. 'âlim-i b. 259a/10 -1-	biyan [Tr.] Meyan (Glycyrrhiza glabra). b. 189b/4, 202a/6, 211a/9, 214a/1, 227b/8, 238a/14, 243a/17, 243b/11, 244b/4, 244b/14 -10-
bitiş- [Tr.] Bitişmek.	biz [Tr.] Biz, çokluk birinci kişi. b.+ e 321b/3, 330a/14 b.+ im 269b/12, 297a/9, 302a/8, 328b/8 b. 193a/15, 297a/13, 321b/2, 330a/8 -10-
	bi'z-zarûi [Ar.] Zorunlulukla. b. 190a/3, 222a/7, 228b/5, 349a/3 -4-
	bi'z-zât [Ar.] Aracısız, şahsen. b. 252a/5 -1-
	boğ- (I) [Tr.] El, ip vb. ile bir şeyi çepeçevre sıkmak. b.- mağa 314b/14 -1-
	boğ- (II) [Tr.] Soluğunu kesmek. b.- ar 229b/15 b.- duqları 236b/14, 359b/11 b.- salar 236b/13 -4-

boğaz [Tr.] Boğaz.

b.+ a 210a/3, 210a/11, 210b/13,
224b/10, 225b/16, 226a/2, 231b/10,
232a/16, 232b/9, 233b/1, 234a/14,
234b/2, 234b/5, 234b/6, 234b/11,
237b/10, 237b/14

b.+ da 230a/9, 300b/7, 303b/2,
303b/3

b.+ dan 220b/17, 232b/1, 233a/11,
251a/15, 267a/4

b.+ ı 224a/8

b.+ ın 224b/4, 226b/13, 233b/3

b.+ ına 187a/7, 187a/9, 227b/13,
229b/1, 231a/2, 237b/14, 249a/13

b.+ ında 190a/6

b.+ ından 236b/15

b.+ ınıñ 251a/5

b.+ ları 186b/15, 238a/3

b.+ larına 186a/12, 230b/14

b.+ larında 226b/7

b.+ larını 304a/14

b. 210a/2, 215a/16, 215a/17, 224a/4,
224a/6, 224a/7, 226b/4, 236a/13,
303a/16

-56-

boğazla- [Tr.] Hayvanı kurban etmek.

b.- madın 338a/6

b.- yup 269b/5

-2-

boğıcı [Tr.] Boğucu.

b. 248b/2

-1-

boğul- [Tr.] Boğulmak, nefesi kesilmek.

b.- an 237b/1

b.- mağla 359b/10

b.- mağ 236b/12, 237b/9

b.- mağdan 237a/1, 345b/7

b.- masına 303b/2

b.- up 237a/12, 359b/11

-9-

boğurtlak [Tr.] Soluk borusu.

b. 224a/14

-1-

borc [Tr.] Borç.

b. 349a/1

-1-

borı [Tr.] Nefesli çalgı.

b. 195a/13, 249a/17

-2-

bostānī [Far.] Yetiştirilen, ziraî olan.

b. 271a/11

-1-

boşal- [Tr.] Boş duruma gelmek.

b.- dıkda 236b/11

-1-

boy [Tr.] Boy (Trigonella foenum).

b. 211a/14, 271b/6, 289b/8, 337b/1,
337b/7

-5-

boynuz [Tr.] Boynuz.

b.+ ı 228a/6, 280b/12, 314b/3

b.+ unuñ 223a/13, 223b/1

-5-

boyun [Tr.] Boyun.

b.+ da 312b/13, 313a/2

b.+ una 196b/1, 198a/9

b. 237b/14, 251a/8, 313a/5

-7-

boz- [Tr.] Bozmak.

b.- arlar 287b/17

-1-

bozul- [Tr.] Bozulmak.

b.- up 287a/16

-1-

böcek [Tr.] Böcek.

b.+ iñ 277b/7

-1-

bögrek [Tr.] Böbrek. bkz. **kilye**

b.+ e 259b/16

b.+ lere 268a/4, 286b/7

b. 260a/2

-4-

bögürtlen [Tr.] Bögürtlen (Rubus fruticosus).

b. 208a/4, 229a/8

-2-

bölük [Tr.] Takım, zümre, cemaat.

b. 212a/6

-1-

böyle [Tr.] Böyle, bu tarz, bu şekilde.

b. 314a/6

-1-

bu [Tr.] Bu, işaret sözcüğü.

b.+ dur 183a/10, 191a/3, 216a/8, 218b/16, 219a/11, 219a/17, 228b/17, 236a/5, 251b/12, 262a/2, 279a/6, 281a/6, 302b/13, 305b/7, 310b/15, 326a/15, 334a/2, 344b/2, 345a/3, 354a/17, 355b/13, 358b/9, 362a/13

b.+ nı 224a/1, 301b/12, 329b/15, 347a/8

b.+ nuñ 309a/17, 333b/11

b. 183a/17, 183b/7, 185a/3, 186a/5, 186b/5, 187a/16, 187b/13, 189a/15, 189b/1, 189b/14, 191b/9, 192a/15, 194a/8, 196a/16, 197a/1, 197b/8, 197b/15, 198a/11, 198a/15, 198b/4, 199b/8, 200a/14, 201b/3, 202a/5, 203b/3, 204a/17, 204b/1, 207b/13, 208a/16, 208a/17, 208b/4, 209a/15, 209b/4, 210a/5, 211a/7, 213a/2, 213a/6, 213a/8, 213a/11, 213b/3, 213b/9, 214a/3, 214a/9, 214a/16,

214b/2, 214b/8, 215a/4, 215b/17, 216a/6, 217a/13, 217a/14, 217b/11, 218a/7, 218b/5, 219b/15, 221b/16, 222a/13, 223a/3, 223b/10, 224a/16, 226b/11, 226b/12, 227a/8, 228a/8, 229a/6, 229a/15, 232a/15, 232b/9, 233a/8, 233b/5, 233b/17, 235a/4, 235b/16, 237a/1, 237a/11, 238b/13, 239a/6, 240b/10, 243a/10, 243b/16, 244a/16, 244b/13, 245b/10, 245b/12, 246a/5, 246a/10, 247a/8, 247a/9, 247a/11, 247b/17, 248a/1, 248a/10, 248a/17, 249a/5, 250b/8, 251a/4, 252a/13, 253a/1, 253b/11, 255a/11, 255b/2, 256b/15, 257b/17, 259b/10, 261b/6, 262a/17, 262b/10, 263a/2, 263a/3, 263a/6, 263b/5, 265a/1, 265a/5, 265b/6, 266b/14, 266b/15, 267b/3, 268a/6, 269b/2, 270b/17, 271a/8, 271b/6, 271b/9, 272a/3, 272b/11, 273a/8, 274a/11, 275a/17, 278b/2, 279a/14, 279b/4, 280a/9, 280a/12, 280b/8, 281a/6, 283a/10, 283b/11, 284b/10, 286a/7, 288a/13, 288b/13, 289a/2, 289a/6, 289a/11, 289a/14, 289a/15, 289b/1, 289b/7, 290a/2, 290a/6, 290b/5, 290b/12, 292b/12, 292b/16, 293a/2, 294b/10, 295a/8, 296a/15, 296b/3, 296b/7, 297a/5, 297a/8, 298b/2, 298b/14, 299a/7, 300b/4, 301a/1, 301b/8, 302b/14, 303a/1, 303a/4, 303a/6, 303a/10, 303b/16, 304b/11, 305a/4, 305b/10, 305b/15, 306a/9, 307b/3, 308a/3, 308a/17, 309a/5, 309a/7, 309b/6, 310a/4, 310b/9, 310b/12, 312a/7, 312a/15, 313a/12, 313a/13, 313b/3, 313b/4, 313b/14, 314a/1, 314b/2, 315a/9, 315b/3, 315b/11, 315b/16, 316b/12, 317a/4, 318a/4, 318a/7, 319a/4, 319a/7, 319b/3, 319b/9, 319b/13, 322a/9, 322b/5, 323a/2, 323a/5, 323a/15, 323b/1, 323b/3, 323b/6, 323b/12, 324a/15,

325a/11, 327b/4, 327b/6, 327b/8,
328a/2, 328b/2, 328b/5, 328b/7,
329a/16, 331a/7, 332a/5, 333b/7,
333b/13, 334b/3, 334b/11, 336b/4,
336b/13, 337a/4, 337a/11, 337a/16,
337b/4, 337b/6, 337b/12, 338a/2,
338a/12, 338b/1, 338b/7, 338b/8,
338b/15, 338b/16, 339a/9, 339b/4,
340a/15, 342a/6, 342a/15, 342b/1,
343b/4, 343b/16, 344a/5, 344b/14,
344b/16, 345a/2, 346a/3, 346a/9,
346a/13, 346a/17, 347a/8, 347a/9,
350a/16, 351a/2, 352a/13, 354a/4,
354b/7, 355a/5, 356b/2, 356b/3,
356b/12, 357a/6, 359b/17,
360a/9, 361b/12
-317-

buçuk [Tr.] Yarım.
b. 209b/5, 254a/7, 336b/16,
338b/11, 339a/1, 339a/5, 342b/7
-7-

bud [Tr.] But. bkz. **but**
b.+ larınıñ 287a/8
-1-

budağ [Tr.] Ağacın dal olacak sürgünü.
b.+ ları 301b/10
-1-

buğ [Tr.] Buhar.
b. 301b/6, 305a/4, 305a/5, 305a/7
-4-

buğday [Tr.] Buğday (*Triticum vulgare*).
b. 185a/4, 253b/12, 254b/12, 257a/8,
305a/6, 315a/7, 337a/7
-7-

buḥār [Ar.] Buhar, gaz.
b.- ı duḥān-ı muḥterika 225b/5
b.- ı duḥānī 245a/7
b.- ı duḥāniniñ 241a/2

b.- ı fāsīd 189a/8
b.- ı ḡalīz 322b/2
b.- ı redī 192a/11
b.- ı redīden 193b/6
b.- ı redīleri 279a/12
b.- ı semmī 193a/7, 194a/1
b.+ ları 308b/14
b. 189a/12, 193a/16, 193b/3,
199a/13, 322a/5, 322b/1
-17-

buḥārāt [Ar.] Buharlar, gazlar.
b.- ı ḥādde 207a/12
b.- ı keṣīre 192b/12
b.- ı rediyye 192b/10
b.- ı rediyyetü'l-keyfiyye 248b/14
b. 192b/14
-5-

buḥl [Ar.] Cimrilik, hasislik, pintilik.
b. itdikleri 244b/2
-1-

buḥrān [Ar.] Hastalığın en ağır zamanı,
nöbet, kriz.
b.+ ı 207a/16, 357a/15
b. olduğu 206b/5
b. olup 206b/4
b. 206b/5, 296b/16
-6-

buḥūr [Far.] Tütsü.
b. 233b/14
-1-

buḥūr-ı meryem [Far.] Siklamen
çiçeği (*Cyclamen europaeum*).
b. 276b/14
-1-

buḥūrāt [Far.+Ar.] Tütsüler.
b. 233b/2
-1-

buḳṣa [Ar.] Yer, toprak, ülke.

b.+ da 331a/14

b.+ nın 320a/8

-2-

Buḳrāt [ka.] Hipokrat; eski Yunan hekimi meşhur Hipokratis. bkz. **Ebuḳrāt**

B.+ ın 194b/16

-1-

buḳūl [Ar.] Sebzeler, otlar, yeşillikler.

b.+ ın 301a/10

b. 195b/8, 270b/9

-3-

bul- [Tr.] Erişmek, ulaşmak, varmak.

b.- a 211a/5

nuḳc b.- a 337b/12

sūkūn b.- a 302b/2

intihā b.- acağı 304b/7

zafer b.- amamışlar 297a/6

b.- amayup 237a/8

fenā b.- an 328b/16

selāmet b.- dı 344a/12

tuḡyān b.- dı 324a/1

b.- dığı 219b/1, 286b/13

b.- dığından 237b/8

b.- dığını 223b/14

ḡalāṣ b.- dılar 342a/2

b.- duğı 236a/1

kemālin b.- duḡda 306b/14

nuḳc b.- duḡda 337b/17

istiḡkām b.- duḡdan 288b/5

nuḳc b.- duḡdan 308a/13

b.- duḡları 201b/1

izdiyād b.- duḡları 356b/9

selāmet b.- duḡlarını 297a/14

b.- dum 271b/16

b.- madıḡları 193b/7, 294b/14

izdiyād b.- maḡa 299b/5

b.- maḡla 237a/10, 239b/13

iṣtidād b.- maḡla 296a/8

taḡviyet b.- maḡla 274b/15

b.- maḡ 236b/16

b.- masa 344b/7

b.- ması 223b/2, 236a/12

izdiyād b.- masun 296b/1

b.- maz 236a/3, 241a/9

emān b.- maz 324a/4

ḡalāṣ b.- maz 323a/17

ḡalāṣ b.- mazlar 319a/1

b.- mazsa 249a/17

teskīn b.- mazsa 302a/16

b.- muṣ 336a/4

kemālin b.- muṣ 285b/1

fayṣal b.- muṣdur 329a/12

nāfi‘ b.- muṣdur 263a/4

b.- muṣlar 349a/17

selāmet b.- muṣlar 343b/4

b.- muṣlardır 196a/12

istiḡkām b.- sa 349b/14

ḡuvvet b.- sa 296a/9

nuḳc b.- sa 304b/14

imḡdād b.- una 272b/6

imtizāc b.- una 317a/7

nuḳc b.- uncaya 308a/13

sūkūn b.- uncaya 316a/5

imtidād b.- unduğı 357b/10

nuḳc b.- unduḡda 299a/1

i‘tiyād b.- unmazsa 254a/1

ferāḡat b.- unur 291b/15

b.- up 182a/15, 349a/17

b.- ur 182b/2, 185b/2, 236a/11,

241a/12, 260a/10, 286b/9

ḡayāt b.- ur 338a/5

istiḡkām b.- ur 357b/3, 358a/4

iṣtidād b.- ur 263b/9

selāmet b.- ur 323b/3

ṣifā b.- ur 302b/4

b.- ursa 249a/15

-75-

bulan- [Tr.] Bulanmak, bulantı hissetmek.

b.- masına 254a/16

b.- up 254a/15

-2-

bulaş- [Tr.] Sürmek, sıvaştırmak.
b.- dırdıkdanşoñra 208b/2
b.- up 232b/1
-2-

bulud [Tr.] Bulut.
b.+ lı 340b/15
b. 340b/6
-2-

bulūğ [Ar.] Ergenlik.
b.+ a irişüp 357b/4
b.+ a 194b/5, 273a/9, 345b/16
ḥadd-i b.+ a 355a/17
mertebe-i b.+ a 351b/2
sinn-i b.+ a 235b/17
ḥīn-i b.+ da 194b/3
b.+ dan 220b/8
-9-

bulun- [Tr.] Elde edilmek, ele geçirilmek, var olmak.
b.- a 251a/13, 297b/5, 358b/2
b.- an 221a/11, 228a/9, 237a/2, 238a/10, 248a/7, 248a/15, 248b/5, 258a/4, 264a/15, 269a/15, 290b/17, 295a/10, 295b/12, 329b/5, 336a/13, 336b/16, 339b/3, 342b/3
b.- anı 201a/7
b.- anıdır 312b/10
b.- anlar 231a/14, 299a/6, 299a/9, 325a/15, 340b/10
b.- anları 226a/3, 307b/4
b.- anlarıñ 192a/17
b.- dı 350a/15
b.- dığı 198a/3, 198a/16, 207b/3, 226a/14, 227b/17, 229b/13, 236a/4, 250a/15, 257b/2, 275a/5, 276b/14, 277a/1, 288b/13, 295b/13, 300a/3, 300a/17, 302b/12, 309a/11, 311b/16, 313a/8
liyākat b.- dığı 234b/9

b.- dığıdır 261a/6
b.- dığından 217a/11, 283a/3
b.- dıqları 272a/13
b.- duğı 196b/9, 317a/11, 323a/14, 330a/1, 340b/5, 345a/15
sālim b.- duğı 320a/11
b.- duğından 324a/9
b.- duğda 250a/11, 294a/1, 334a/12, 355b/8
b.- duğdan 258a/6, 355b/4
b.- duğları 354a/14
b.- ır 221b/10
b.- madığı 248b/4, 250b/1, 254a/6, 273b/13, 284a/1, 292b/17
iḳtidār b.- madığı 322a/13
b.- madıqca 334a/11
b.- madıqça 242a/17, 350b/17, 355b/9
b.- madıqları 344b/9
b.- mağa 205b/17, 311b/13
b.- mağıle 194b/6
b.- mağla 200a/12
b.- mağla 236a/13, 236b/13, 241a/6, 242a/15, 279a/5, 297b/13, 312a/5, 319b/5, 322a/11, 337a/15
iḥtiyāc b.- mağla 241b/6
ruṭūbetsiz b.- mağla 325a/3
b.- mak 187a/2
b.- maḳ 246a/14, 274b/4, 284a/5, 293b/7
b.- maḳdır 227b/16, 267b/17
b.- mamışdır 308a/1
b.- ması 264a/3
b.- masıdır 205b/6
b.- masına 233a/11
b.- masun 290a/3
b.- maya 300a/6, 325b/8
b.- mayan 217a/7
b.- mayup 206a/1, 206a/17, 216b/3, 228a/3, 241b/7, 308a/2, 312a/4, 358a/6
b.- maz 206a/7, 219a/1, 222b/8, 241b/12, 266a/11, 276a/7, 306b/15, 318a/6, 331a/5, 331a/13, 354a/4

kudreti b.- maz 272a/7
 b.- mazsa 235a/1, 242b/11, 249b/15,
 249b/16, 279a/2, 311b/15, 323b/6
 b.- miş 231a/13
 b.- muş 193a/2, 271a/16, 322a/14,
 331a/3, 339a/13
 b.- muşdır 268a/11
 b.- sa 187b/11, 201a/6, 217b/2,
 249b/9, 256b/11, 301a/15, 301b/17,
 340b/7, 350b/14, 352b/3
 b.- up 226a/7, 236b/8, 243a/12,
 249b/4, 273b/12, 277a/14, 277a/16,
 283a/3, 288a/2, 319a/16, 323b/5,
 325b/8, 325b/11, 340a/4, 347b/13,
 352b/15
 dün b.- up 360b/13
 b.- ur 182a/9, 190a/6, 192b/7, 201a/5,
 206a/11, 210b/16, 216a/12, 220b/10,
 231b/13, 232a/3, 236b/15, 238a/9,
 241b/2, 244a/3, 246a/16, 247a/4,
 247b/6, 248b/1, 249b/16, 253b/17,
 255b/3, 259b/16, 261a/9, 263a/17,
 264a/12, 276a/7, 278b/2, 279b/15,
 281b/12, 293b/1, 300b/7, 301b/1,
 311b/9, 318a/6, 324b/10
 mevcūd b.- ur 300a/2
 b.- ursa 183a/14, 186a/1, 194a/14,
 197b/3, 214b/11, 222b/10, 237b/17,
 242a/11, 281a/4, 292a/11, 295a/12,
 295a/13, 300b/2, 301b/7, 304b/4,
 306a/3, 308b/6, 309a/11, 311a/9,
 311b/14, 312b/1, 316a/16, 355b/5
 hāzır b.- ursa 305a/6
 muhtāc b.- ursa 304b/9
 -238-

bulunagel- [Tr.] Bulunagelmek.

b.- mişdir 259b/1
 -1-

bunda [Tr.] Bunda.

b. 267a/16, 267b/13, 273a/11,
 286b/3, 306b/15
 -5-

bundan [Tr.] Bundan.

b. 196b/3, 218a/15, 219a/11, 221b/8,
 223b/14, 226b/14, 239a/1, 240a/7,
 257b/11, 274a/16, 276a/1, 290b/3,
 291b/4, 329a/8, 330b/6, 336a/9,
 354b/3, 355b/11, 361b/13
 -19-

bundanşoñra [Tr.] Bundan sonra, artık.

b. 191b/13
 -1-

bunlar [Tr.] Bunlar.

b.+ a 290a/1
 b.+ da 320b/17
 b.+ dan 240a/5, 250b/7, 256b/10,
 262a/8, 266a/9, 282b/4, 310b/8,
 315b/6, 324a/3, 342a/16
 b.+ dır 269a/10, 306a/10, 361a/17
 b.+ ı 232b/11, 313b/2
 b.+ ñ 185a/9, 208a/5, 208a/10,
 209a/17, 214b/16, 228b/3, 283b/14,
 295a/2, 301a/5, 307b/11
 b. 183b/10, 185a/8, 210b/3, 236a/12,
 244b/7, 263a/9, 283b/7, 288b/16,
 289a/3, 300b/4, 310b/10, 313b/8,
 313b/10
 -40-

bunuñ [Tr.] Bunun.

b. 330b/7
 -1-

bur- [Tr.] Mide ve bağırsak sancısı, ishal
 sancısı.
 yürek b.- ması 275b/16
 -1-

būraḳ [Ar.] Boraks, sodyum borat.

b. 185a/6, 232b/8, 308b/4, 314b/5, 315a/12 -5-	207b/15, 208a/3, 209b/16, 233b/16, 300b/4, 300b/5, 300b/7, 300b/9, 303a/16, 303b/1 -52-
būrakī [Ar.] Boraks içeren. hıl̄ṭ-ı bal̄gāmī-i b.+ dir 309b/4 -1-	but [Tr.] But. bkz. bud b.+ dan 208b/17 -1-
būrakīyyet [Ar.] Borakslaşma. b.+ e 204a/8 b.+ ini 204a/13 b. 311b/14 -3-	buṭlān [Ar.] Batıl olma, haktan uzak, boş ve temelsiz olma. b.+ ından 205b/15 b. 352b/13 -2-
būrānī [Far.] Pirinçli, yumurtalı, yoğurtlu ıspanak vb. sebze yemeği. b.+ leri 214b/16 -1-	buṭūlen [Ar.] Batıl şekilde, boş ve beyhūde olarak. b. 356b/1 -1-
burçak [Tr.] Burçak (Vicia ervilia). b. 313b/12 -1-	buṭūn [Ar.] İç kısımlar. b.- ı dimāğda 189b/14, 196b/6 b.- ı dimāğı 192a/12 b. 246b/15 -4-
burun [Tr.] Burun. b.+ a 205b/4, 205b/13, 208b/2, 209a/11, 209a/15, 210a/12, 210a/13, 210b/12, 233b/2 b.+ da 206a/9, 206a/12, 206b/10, 210a/14 b.+ dan 206a/16, 209b/17, 300b/10, 300b/11 b.+ ı 204b/5, 294a/11 b.+ ın 201a/14, 205a/14 b.+ ına 202a/2, 249a/12, 249b/17, 305a/15 b.+ lara 205b/9 b.+ ları 207a/16 b.+ larına 183a/7, 188b/3, 249b/5, 309b/14 b.+ larını 304a/10 b.+ uñ 207b/8, 208a/11 b.+ una 183a/12, 183a/13, 183b/9 b.+ unda 206a/5 b. 204b/12, 206a/16, 206b/8,	buyur- [Tr.] Söylemek, demek; emretmek. b.- dılar 328a/12 b.-dukları 318a/14, 327a/4, 330a/10, 360b/16, 361b/17 du‘ā b.- dukları 320a/7 tenbīh b.- dukları 330a/12 b.- duqlarında 328a/7, 330a/16 b.- duqlarından 328a/15 b.- ıp 329b/3 b.- ırlar 326b/6 irsāl b.- ırlar 326a/16 b.- mağla 328a/10 b.- muşlar 326b/8, 327a/1, 327a/6, 328a/9, 329b/17, 341a/7, 361a/11 b.- muşlardır 335b/5, 354a/13 du‘ā b.- muşlardır 320a/6 -25-

buyurıl- [Tr.] Denmek, söylenmek; emredilmek. b.- an 317a/16 b.- mış 360b/1 tenbîh b.- mışdur 348a/15 -3-	b.- diği 290a/8 -1-
buz [Tr.] Buz. b.+ a 248a/17 b. 234a/6, 234a/11, 249a/13, 316a/8, 316b/1 -7-	büldân [Ar.] Beldeler, şehirler. b.+ dan 317b/7 -1-
buzâğı [Tr.] Buzağı, yavru inek. bkz. buzâğı b. 341a/9 -1-	büleğâ [Ar.] Belîğ kimseler, güzel ve düzgün söz söyleyenler. iş'âr-ı b. 353a/4 -1-
buzâğı [Tr.] bkz. buzâğı b. 334b/10 -1-	bür' [Ar.] İyileşme, sağalma. b.- i tamm 236a/3, 236a/12, 336a/9, 339a/11 b.+ e 213a/11 b. 241a/9 -6-
buzlî [Tr.] Buzlu, çok soğuk. b. 234a/11 -1-	bürhân [Ar.] Kuvvetli delil, ispat, tanık. b.- ı celîldir 330a/14 'ızam-ı b.+ a 323b/7 'akâ'id-i b. 352a/9 -3-
bühr [Ar.] Nefesi kesilmekten dolayı hırıltılı solumak. b.+ e 240b/2, 240b/13, 242b/7 b.+ i 239a/8, 240a/17 b. 239a/6, 240b/10 -7-	bürûdet [Ar.] Soğukluk. b.- i 'uzv 230b/11 b.- i arzîyye 290a/11 b.- i hevâ 291b/6 b.+ e 234a/8 b.+ i 218a/2, 245b/1 b.+ inden 240b/17 b. 182a/2, 184b/13, 215b/16, 217b/12, 229b/8, 240b/12, 252a/2, 261a/15, 261b/12, 262a/13, 270a/12, 291b/12, 310b/14, 324b/7, 344a/14, 359b/12 ruṭûbât-ı b. 240a/15 -24-
bühr-mend [Ar.] Hırıltılı soluyan. b. olmaz 353b/14 -1-	bürûz [Ar.] Belirme, ortaya çıkma. b.+ ından 335b/14 b.+ ını 297b/4 b. itmeye 301b/3
bükâ [Ar.] Ağlama, gözyaşı dökme. b.+ sını 204a/1 b. eyler 186a/13 keşret-i b. 285a/2 -3-	
bükül- [Tr.] Kıvrılmak, katlanmak.	

-3-

bürü- [Tr.] Kaplamak, sarmak.
b.- yüp 330b/1

-1-

Bür'üs-sā'a

[ea.] Muhammed b. Zekeriyya er-Râzî'ye ait tıp kitabı.

B. 276a/13

-1-

bür'üs-sā'a [Ar.] Hemen etki eden, abuk iyileştiren.

b. olur 283b/10

‘il‘ac-ı b. 271b/16

‘il‘ac-ı b.+dir 271b/6, 284b/10

‘il‘ac-ı b. olduğunu 315a/1

‘il‘ac-ı b. olmak 335b/12

‘il‘ac-ı b. olur 254a/10, 271b/5

-8-

büryan [Far.] Kebab, püryan.

b.+ ına 260b/5

-1-

büşür [Ar.] Sivilceler, püstüller, apseler.

b.- ı ğudedî 311b/2

b.+ dan 230a/15, 332a/12

b.+ dur 298b/3

b.+ lar 305a/7

b.+ larıñ 305a/16

b.+ undan 320b/15

b. 194a/16, 230a/11, 230b/2, 303b/14, 307a/3, 307a/16, 315a/14, 315a/15, 321a/1

-16-

büşür fî'l-ḥalk [Ar.] Boğazda çıkan sivilceler.

b. 230a/8

-1-

büşürât [Ar.] Sivilceler, apseler.

ışlâh-ı b.- ı cüderî ve'l-ḥaşbe
304b/13

b.+ a 305b/5

b.+ dan 307b/17

b.+ dır 310a/17

b.+ ı 308a/5

b.+ ın 305a/1, 307b/15

b. 214b/7, 215a/1, 295a/3, 304b/17, 305a/3, 305a/9, 305a/17, 307a/7, 307b/4, 307b/9, 308a/1, 308a/12, 308b/1

-20-

bütün [Tr.] Eksiksiz, tam, hepsi.

b. 200b/11, 222a/4, 227a/4, 227a/5, 229a/16, 229b/3, 232a/10, 247a/2, 287a/5, 288a/1, 291a/1, 298b/5, 307b/10

-14-

büyü- [Tr.] Büyümek.

b.- diği 217a/7, 356b/5

b.- dükleri 356b/6

b.- mededir 217a/5

b.- mege 222b/1, 251a/16

b.- mek 313a/4

b.- mekde 283a/3

b.- mekle 219b/2

b.- mesi 182b/9

b.- mesidir 197b/12

b.- mesinden 183b/12

b.- mesine 182b/4, 306b/11

b.- meyüp 312a/16, 313a/3

b.- mez 311a/4

b.-r 182a/13, 182a/17, 183a/2, 310b/17, 312a/15

b.- yüp 219b/2, 222b/6

-24-

büyücek [Tr.] Büyükçe.

b. 235a/3, 253a/9

-2-

büyük [Tr.] Büyük.

b.+ dūr 259a/13
 b.+ lerde 202b/11, 236a/11, 243b/4,
 282b/2, 283b/9, 284a/1, 287b/7,
 310b/3
 b.+ lere 288b/11
 b.+ leriñ 223a/1, 350a/6
 b.+ leriniñ 195b/4
 b. 182a/13, 182a/14, 222a/17,
 230b/17, 235b/4, 246b/16, 253a/9,
 283b/7, 284b/12, 285b/2, 298b/5,
 299a/2, 351a/13
 -26-

büyüt- [Tr.] Büyütmek.
 b.- mez 217a/6
 -1-

C

cā-be-cā [Far.] Yer yer.
 c. 277b/13
 -1-

cādde [Ar.] Geniş, işlek, büyük yol;
 mecazen Allah yolu.
 c.- yi zühd 352a/5
 -1-

cāhil [Ar.] Bilgisiz, habersiz.
 ṭabīb-i c.+ e 332a/11
 c. 359a/14
 -2-

cā'iz [Ar.] Sakınca bulunmayan, izinli.
 c.+ dir 253b/9, 274a/13, 303a/10
 c. olmadığı 300a/9
 c. olmağa 352a/3
 c. olmaz 274b/11
 c. olur 219b/12
 c. 215b/9, 340b/7
 -9-

Cālīnūs [ka.] İslam tıbbını etkileyen
 ünlü Grek tabip ve filozof. Asıl adı
 Galenos olup bu ismi İslam
 literatüründe Cālīnūs şeklinde şöhret
 bulmuştur.
 C.+ a 343a/16
 C.+ dan 254a/8, 313a/15, 323a/6,
 343b/16, 344a/10
 C.+ uñ 297a/6, 316a/13, 344a/16
 C.189a/7, 193a/10, 217b/10, 247a/1,
 247b/10, 254a/2, 257a/10, 261a/5,
 262b/10, 263a/3, 297a/7, 342b/16,
 343b/2
 sefercelī-i C. 254a/10
 -23-

cāmi' [Ar.] Cem eden, derleyen; içeren.
 c.- i müteferriḳāt-ı fenn-i tıbb 297a/3
 c.+ dir 223a/4, 225b/2, 243a/14
 c. olmağa 260b/17
 c. olur 208a/2
 -6-

cāmid [Ar.] Donmuş.
 c. 258b/3
 -1-

cāmi' u'n-nef' [Ar.] Fayda içeren.
 c. olduğu 265a/12
 -1-

cān [Far.] Can, ruh, hayat.
 c. 346b/16
 -1-

cān-āver [Far.] Zararlı hayvan;
 domuz; canavar.
 c. 231b/7
 -1-

cān-var [Far.]. **cān-āver**
 c.+ lar 248b/15
 -1-

cānib [Ar.] Taraf, yön, cihet. c.+ de 334a/17 c.+ den 200a/5, 274a/17 c.+ e 200a/5, 200b/14, 274a/16 c.+ i 257b/11 c.+ inde 225b/1, 259b/13 -9-	c. 258a/2, 261a/3, 261b/11 -3-
cānn [Ar.] Cin taifesi. ṭa' n-ı c. 326a/12 -1-	cebbār [Ar.] Cebreden, zorlayıcı, zorba. c. 190b/5 -1-
cārī [Ar.] Cereyan eden, akan, geçen. c.+ dir 323b/7 c. olan 216b/1, 262a/5, 288b/1 c. olmadı 192a/2 c. olmağla 237a/8 c. olup 192a/1 -7-	cebelī [Ar.] Dağlık yerde olan, dağda yetişen. kerefs-i c. 269b/10 -1-
cāvid [Far.] Dâimî, ebedî, sonsuz. murādât-ı c. 352a/3 -1-	cedvār [Far.] Cedvar bitkisi (Curcuma zedoaria). İştah açıcı, idrar çoğaltıcı ve balgam söktürücü özellikleri sebebiyle ilaç yapımında kullanılır. c. 342b/6, 343b/7, 344a/8 -3-
cāvşīr [Ar.] Sinirleri dinlendirici ve ishal kesici özellikleri bulunan ve bu sebeple eczacılıkta kullanılan maydanozgillerden bir bitki; çavşır otu (Opopanax). c. 271b/10 -1-	cefāf [Ar.] Kuruluk. c.+ dan 256a/10 c. 240b/16 -2-
cāy-gīr [Far.] Yer tutan, yerşelmiş. c. olduğdan 349b/16 c. olmuş 360b/17 -2-	cefāfū'1-enf [Ar.] Burun kuruluşu. c. 206a/9 -1-
cāzib [Ar.] Kendine doğru çeken, cezbeden. c. 335b/6, 336b/2, 337a/13, 337a/16 -4-	cefn [Ar.] Göz kapağı. c.+ lere 203a/1 -1-
cāzibe [Ar.] bkz. cāzib	cehārrek [Far.] Alt ve üst dudaklardaki dört damar: inferior labial vein ve superior labial vein. c. 310b/4 -1-
	cehd [Ar.] Çalışma, çabalama, gayret. c. olunmağıdır 194a/15 c. 349a/16, 359a/11 -3-
	cehele [Ar.] Cāhiller, bilgisizler.

c.+ niñ 197a/4 c. 329a/13 -2-	<i>olan (Allah)</i> anlamında saygı ifadesi. c. 327a/9 -1-
celâdet [Ar.] Bahadırılık, kahramanlık. c.+ leri 356b/8 -1-	celle hikmetehu [Ar.] <i>Hikmeti, bilgeliği yüce ve ulu olan (Allah)</i> anlamında saygı ifadesi. c. 326a/11 -1-
Celâle'd-dîn Suyûî [ka.] Tefsir, hadis, fıkıh, Arap dili ve edebiyatı âlimi. C. 318a/8 -1-	celle na' māuhu [Ar.] Allah lafzı zikredildikten sonra söylenen <i>nimetleri yüce ve ulu olan (Allah)</i> anlamında saygı ifadesi. c.+ ya 324a/13 c. 204b/4, 218b/15, 290a/16, 326a/15, 355b/13 -6-
celî [Ar.] Aşikâr, meydanda, belli. delîl-i c. 355b/16 -1-	celle şānuhu [Ar.] Allah lafzı zikredildikten sonra söylenen <i>şānı, yüce ve ulu olan (Allah)</i> anlamında saygı ifadesi. c. 220b/14, 320b/8, 323b/7, 332b/10, 356a/3, 360b/7 -6-
celîdiyye [Ar.] Gözde billur tabaka, göz merceği (Cristalline lens). c.+ dir 198b/17 c. 198b/15 -2-	celle şānuhu'l-hikmete [Ar.] Allah lafzı zikredildikten sonra söylenen <i>bilgelik şānı yüce ve ulu olan (Allah)</i> anlamında saygı ifadesi. c. 327b/8 -1-
celîl [Ar.] Büyük, ulu. bürhân-ı c.+ dir 330a/14 te'lîf-i c.+ inden 182a/12 kadr-i c. 246b/5 -3-	cellet kudrete [Ar.] Allah lafzı zikredildikten sonra söylenen <i>gücü, kudreti yüce ve ulu olan (Allah)</i> anlamında saygı ifadesi. c. 358a/9 -1-
celîle [Ar.] bkz. celîl fenn-i c.- i tıbbiñ 362b/11 fā'id-e-i c.+ si 212a/8 fevā'id-i c.+ si 221a/9 menāfi'-i c.+ sini 269a/9 fevā'id-i c. 247a/7 menfa'at-ı c. 225a/15 -6-	cem' [Ar.] Toplama, toplanma, bir araya
celîlül-eşer [Ar.] Eseri büyük. şadık-ı c. 327a/6 -1-	
celle celālehu [Ar.] <i>Azâmeti yüce ve ulu</i>	

gelme.

c.- i keşir 332a/3, 339b/14, 344a/6

c.+ i 284b/12

c.+ idir 273a/10, 277a/9, 310b/11, 311b/6

c. idüp 305b/13

c. oldığıdır 238a/4

c. olduğundan 240b/16

c. olmağla 250a/3

c. olmak 284a/16

c. olmayup 298b/13

c. olmuş 236b/15

c. olundukdan 233b/8, 244a/2, 253a/8

c. olunup 187b/2

c. olup 184a/2, 311b/7, 321a/10, 338a/15

c. olur 260a/8, 273b/13

c. 183b/5, 230b/11, 262b/4, 273a/12
-29-

cemâl [Ar.] Yüz güzelliği.

c. 211b/13, 356b/2, 356b/8

-3-

Cemâle'd-dîn [ka.] Hekim. Tedbîrül-Mevlûd'da Nefisî merhûmun (Burhâneddîn Nefis b. el-Kirmânî) dedesi olarak geçer.

C.+ den 233a/9

-1-

Cemâle'd-dîn Akşarâyî

[ka.] Osmanlı ilk dönemi Aksaraylı tefsir, lügat, edebiyat ve tıp âlimi.

C. 300a/6, 315a/13

-2-

cemî [Ar.] Cümle, hep, bütün.

c.+ dir 208b/3

c.+ isine 210a/13

c.+ si 252a/5

c.+ sine 291a/15

c. 192b/13, 192b/16, 216b/3, 254a/9,

257a/13, 257b/15, 258a/15, 261a/13, 261b/10, 264b/5, 288b/3, 291a/2, 291b/4, 298b/9, 321a/17, 321b/15, 323a/9, 324a/11, 333a/14, 344b/9, 353b/4

-25-

cemîl [Ar.] Güzel.

zîkr-i c. 351b/5

-1-

cemî'ü'l-Müslimîn [Ar.] Bütün Müslümanlar, Müslümanların hepsi.

c. 277a/8

-1-

cem'ıyyet [Ar.] Topluluk, toplu olma.

c.+ i 326a/3

c.+ leri 319b/5

c. 321a/10

-3-

cemm [Ar.] Çokluk, kalabalıklık.

c.- i ğafîr 328a/4

-1-

cemre [Ar.] Kan çıbanı, şirpençe.

bkz. **nâr-ı Fârisî**

c. 315b/9

-1-

cenâh [Ar.] Yan, taraf.

c.+ ı 355b/4

-1-

ceng [Far.] Mücâdele, kavga, çekişme.

c.- i birâderândan 349a/12

-1-

cenîn [Ar.] Anne rahmindeki çocuk, fetüs.

c. 218b/9, 219a/7

hilkat-ı c. 246b/10, 284a/10

-4-

centiyānā [Ar.] Sarı centiyan otu,
bişilşeke (Gentiana lutea).
c. 336b/6
-1-

cenūb [Ar.] Güney.
c. 324a/8
-1-

cenūbī [Ar.] Cenuba, güneye mensup.
riyāh-ı c. 240a/14, 325b/14
-2-

cerāhat [Ar.] İrin, yara.
c.+ i 335b/16
c.+ ini 336a/5, 338a/1
c. 193a/2, 242b/3, 260b/6, 334a/5
-8-

cereb [Ar.] Uyuz hastalığı.
c.- i raṭb 306b/13
c.+ iñ 315b/14
-2-

cereyān [Ar.] Akma, akış.
c.+ ı 248a/8
c.+ larınıñ 207a/8
c. eyleye 270b/5
c. iden 189b/11
c. ider 207a/4, 207a/6, 286b/8
c. itdiği 261a/15
-8-

cerī [Ar.] Cesur, yiğit, yürekli.
cerrāh-ı c.+ ye 284b/15
-1-

cerr [Ar.] Kendine doğru çekme,
sürükleme.
c. 349a/16
-1-

cerrāh [Ar.] Cerrah.

c.- ı cerīye 284b/14
c.- ı edīb 284a/7
c.- ı ḥuzzāka 314a/8
c.- ı kāmīle 183b/11
c.+ a 186a/3, 311a/12
c.+ dır 336a/16
-7-

Cerrāh-nāme

[ea.] Ebū'l-Ferc bin Elkaf kitabı.
C.+ sinde 316b/12
-1-

cerş [Ar.] Kazıma, kabuğunu soyma.
c.+ den 193b/2
-1-

cesed [Ar.] Beden.
c.+ i 191b/2
c.+ inde 299b/17
-2-

cevāb [Ar.] Cevap.
c.- ı şāfī 344b/15
c.+ ı 319b/12, 355a/9
c.+ ında 328b/9, 329a/4
c.+ larınıñ 345a/3
c. virdiği 333b/10
c. virdiler 260b/8
c. virmişdir 182a/3
c. 344b/15, 355a/14
-11-

cevāb-ı bā-şavāb [Ar.] Doğru cevap.
c. virdikde 346b/16
c. virmişlerdir 221b/16
-2-

cevāhir-nāme [Ar.] Mücevher yapımında
ve tedavide kullanılan kıymetli
taşları tanıtmak için yazılan kitap.
c.+ lerde 196a/13, 345b/4
-2-

cevāmi^c [Ar.] Camiler, ibadet yerleri.
c. 319b/12
-1-

cevānib [Ar.] Taraflar, yönler.
c.+ ini 352b/16
-1-

cevāz [Ar.] Câiz olma, izin, müsaade.
c.- ı ta^c lîmine 350b/6
c. 334a/10, 335b/10
-3-

cevdet [Ar.] İyilik, güzellik.
c.- i kelâma 221a/2
c. 263b/2
-2-

cevf [Ar.] Boşluk, çukur yer, iç.
c.+ den 225b/10
c.+ inde 236b/11, 277a/10
c.+ ine 236b/2
c.+ lerinde 193b/1
-5-

cevher [Ar.] Maya, öz.
c.- i hevâ 344a/5
c.- i hevâya 317b/11
c.- i hevâyı 321b/14
c.- i riye 237b/4
c.+ i 237a/14
hâşşa-i c.+ inde 194b/9
c.+ iniñ 264a/9
c.+ leri 237a/13, 237b/2, 273a/13
c. 192b/15
-11-

cevv [Ar.] Hava, boşluk.
c.- i hevâda 325b/11
c.- i semâda 325b/12
-2-

cevz [Ar.] Ceviz.

c.- i bevvâ 285b/15
c.- i Rûmî 343b/14
c.+ i 312a/16
c. 227b/1, 255b/6, 310b/16, 311b/9
-7-

cevz-i Hindî [Ar.] Hindistan cevizi
(Cocos nucifera).
c. 255b/5
-1-

ceyyid [Ar.] İyi, kaliteli. bkz. **efđal**
c. 195a/8
zımâd-ı c. 313b/9
-2-

ceyyide [Ar.] bkz. **ceyyid**
c.+ ye 332a/4
‘alâmet-i c. olur 335a/8
-2-

ceyyidu'l-ğidâ [Ar.] Kaliteli besin.
c. olan 341a/8
-1-

ceyyidu'l-hazm [Ar.] Kaliteli, tam hazım.
c. 261b/1
-1-

cezâ [Ar.] İyi veya kötü karşılık.
c.- yı mâ’iyyesini 296a/11
c.+ sı 327b/5
c. olduğudur 327a/17
c. olunalar 328a/1
c. 327b/5, 348b/14
-6-

cezb [Ar.] Kendine çekme.
c. idemez 261a/10, 261a/11
c. idüp 258a/4, 259b/14, 264a/1
c. oluna 237b/12
c. 259b/5
-7-

ceẓbe [Ar.] Çekim. c.+ sinden 260b/3 -1-	selāṭīn-i c.- i ‘Oṣmāniyyeden 322b/12 -1-
ceẓire [Ar.] Ada. c.- i Sammūṭrīden 339b/2 -1-	cihāt [Ar.] Cihetler, yönler. c.- ı muḥtelife 200b/10 -1-
cezm [Ar.] Harfî harekesiz okutan işaret. c. 259a/4 -1-	cihet [Ar.] Yan, yön, taraf. c.- i muḥālifden 201b/8 c.+ den 196b/7, 210a/15, 221b/6, 222a/8, 223a/15, 226b/7, 226b/9, 231b/2, 231b/15, 241b/16, 249a/9, 251b/4, 263b/1, 268b/11, 274a/5, 276a/7, 284b/2, 284b/4, 296b/17, 308a/2, 312a/16, 322a/13, 324b/15, 327a/10, 328a/11, 335a/9, 345a/15, 348a/4, 361a/8 c.+ e 200a/13 c.+ i 219a/8, 239b/1, 239b/5, 239b/9, 239b/11, 255a/1, 262a/6, 297b/9, 298a/6, 322a/3, 325b/3, 331a/2, 341a/12, 360b/14 c.+ inde 354a/15 c.+ inden 184a/8, 212b/14, 224b/13, 239a/6, 239b/13, 263b/3, 277b/9, 306b/16, 324b/7, 331b/4, 344a/13, 346a/5, 347a/14, 359b/15 c.+ ine 187a/10 c.+ iyle 188b/11, 195a/3, 358a/15 -64-
cibilliyye [Ar.] Yaratılıſta olan, tabii. āfet-i c. 241a/6 -1-	
cīfe [Ar.] Kokmuş ceset, leş. c.+ ler 322a/10 c. 326a/1 -2-	
ciger [Far.] Ciğer. c.+ de 259b/4, 261a/15, 261b/2, 261b/5 c.+ den 263b/17, 286b/7 c.+ e 251b/7, 260b/6, 261b/1, 264b/7, 286b/11, 336b/4, 338b/7 c.+ i 262a/2, 264a/7 c.+ iñ 206b/7, 258b/6, 259b/13, 261a/6, 261a/9, 261a/13, 261a/16, 261b/10, 263a/16, 332b/4 c.+ ini 262b/8 c.+ leriñ 215a/15 c. 237b/6, 259a/3, 259a/17, 261a/2, 263a/17, 268a/10, 289b/6, 300b/10, 334b/2 -36-	
cihād [Ar.] Din uğruna düşmanla savaſma. c. 328b/9, 330a/16 -2-	
cihād-āyīn [Ar.+Far.] Cihad ſenliğı.	cilā [Ar.] Parlatma; bedende gözenekleri kapatıcı, yapışkan ya da donmuş sıvıları hareket ettirici özellik. c.+ sı 267b/1 rıkkıyet-i c.+ sı 274a/12 c. 243a/12 -3-
	cild [Ar.] Cilt, deri. c.- i tāhiri 281b/10 c.+ den 281b/14, 314a/3 c.+ e 296a/7, 301a/17

zāhir-i c.+ e 307b/7, 307b/9, 307b/15 c.+ i 213a/10 c.+ iñ 296a/12 c.+ ine 210a/16 c. 184b/12, 185b/5 -13-	c.+ i 217b/8, 222a/17, 225b/1, 230a/11, 230a/13, 235a/6, 235b/2, 235b/4, 235b/5, 236b/17, 240a/8, 247a/14, 250b/14, 251a/15, 257b/7, 258a/17, 260b/8, 270a/9, 270b/9, 298b/5, 304a/4, 312a/12 c.+ inde 256a/6, 261a/9, 261b/7, 298b/11, 311b/9 c.+ ine 240a/9, 247b/2, 247b/6 c.+ ini 204a/6, 247a/2 c.+ iniñ 257b/9 c.+ leri 220a/5, 299a/8 c.+ lerine 221b/17, 222a/2 -44-
cimā' [Ar.] Cinsel birleşme. c.+ a girenler 323b/11 h̄in-i c.+ da 282b/4 c.+ dan 195a/10, 309a/11 terk-i c.+ dan 194a/3 c.+ ı 193b/16 c. itmek 199a/17 c. itmekden 282b/5 c. 351b/3, 351b/17 keşret-i c. 323b/9 -11-	cirmī [Ar.] Hacimsel. c. 259b/2 -1-
cinci [Ar.+Tr.] Cinci, medyum, hüddam. c.+ lere 190b/9 c. 190a/12 -2-	cism [Ar.] Madde, varlık. c.+ dir 225a/17 c.+ e 231a/10 -2-
cinn [Ar.] Cin. c. 190a/12, 190b/9, 191b/6 -3-	cismānī [Ar.] Bedenle ilgili. c. 318a/17, 320a/1 -2-
cins [Ar.] Tür, çeşit. c.- i 'ulūma 352a/10 c.+ e 308b/16 c.+ i 195b/7 c.+ inden 195b/9, 327b/6, 347b/17 c.+ ine 312a/11 c. 302b/14 -9-	civār [Ar.] Çevre. c.- ı kurb 352a/3 c.+ ı 261a/14 c.+ ında 247a/12, 251b/9, 256a/7, 260b/9, 261a/9, 261b/7 c.+ ından 236a/10 c. 239b/1, 239b/9, 239b/11 -12-
cirm [Ar.] Cisim, büyüklük, hacim. c.- i ıal 247b/11 c.- i ıalbe 247a/11 c.- i kebed 258b/2, 260b/2 c.- i mi' de 255a/5 c.- i şadr 239b/4 c.+ dir 259b/12	cīve [Far.] Cıva. c. 198b/5 -1- cū' [Ar.] Açlık, aç kalma. c. 278a/17 -1-

cūd [Ar.] Cömertlik, el açıklığı.
c.- ı 'amīminden 277b/4
-1-

cumhūr[Ar.] Halk; topluluk, sınıf.
c.- ı eṭibbā 276a/2, 288b/3
c. 339b/12, 344a/17
-4-

cüderī [Ar.] Çiçek hastalığı.
c.+ de 300a/5
c.+ niñ 299b/14
c. 295a/1, 295b/11, 299a/15, 299b/5,
300a/4, 300b/2, 301a/15, 301b/16,
305b/11, 305b/16
kaṭṭ-ı āsār-ı c. 306a/7
-13-

cüderī ve'l-ḥaṣbe [Ar.] Çiçek ve
kızamık hastalığı.
ışlāḥ-ı büṣūrāt-ı c. 304b/14
-1-

cüft [Ar.] İç kabuk.
c.- i bellūt 280b/12
-1-

cüftü'l-bellūt [Ar.] Meşenin iç kabuğu.
c. 272b/7, 272b/11
-2-

cüleñcebīn [Far.] Gül balı, gülbeşeker.
c. 196a/4, 202a/7, 243b/9, 245b/7
-4-

cüllāb [Far.] Gül suyu.
c.+ iñ 343b/16
c. 202a/5, 343b/17
-3-

cüllenār [Ar.] Nar (*Punica granatum*)
çiçeği.
c. 208a/4, 227a/11, 229a/7, 229a/10,
253b/11, 272b/7, 280b/13, 281a/11,

283b/3, 286a/11, 288b/15, 290a/1,
309a/8
-13-

cümle [Ar.] Bütün, hep.
c.- i enāmda 362a/7
c.+ den 198a/7, 271b/5, 323b/15,
355b/15
c.+ dir 269b/3
c.+ lerinden 280b/1
c.+ niñ 315b/15
c.+ si 189a/16, 198a/12, 198b/7,
199a/16, 205b/12, 207b/3, 209a/17,
209b/5, 213b/12, 214b/1, 214b/5,
219b/17, 220b/11, 227b/9, 228a/9,
228a/10, 232b/4, 233b/15, 234a/2,
235b/15, 239a/14, 239b/5, 242b/4,
243b/1, 243b/14, 244a/2, 244b/10,
244b/16, 246a/7, 253a/8, 253b/13,
256b/11, 262b/4, 262b/16, 265b/5,
266a/15, 269a/16, 270b/17, 271a/12,
271b/1, 271b/7, 275b/2, 277a/11,
280b/13, 283a/11, 283b/15, 284b/10,
285b/11, 286a/12, 289a/9, 289a/12,
289b/9, 299a/7, 299a/10, 300a/2,
305a/6, 306a/13, 308a/17, 309a/6,
309a/9, 313a/6, 316a/17, 326a/8,
336b/7, 337a/7, 337a/10, 337b/1,
338a/15, 338b/5, 338b/11, 339a/5,
341b/2, 342a/11, 343b/8, 357b/6,
359b/16
c.+ sinde 216a/4, 231a/15, 258a/1,
296a/13, 298b/7
c.+ sinden 189b/4, 195b/13, 206b/9,
238a/15, 350a/9
c.+ sine 202b/15, 226a/2, 252b/3,
264b/13, 281b/9, 291a/4, 298a/7
c.+ sini 214a/12, 239a/8, 263a/4,
266b/9, 285b/13, 301b/11, 305b/13,
317a/6, 318b/1, 333a/8, 337b/14,
351b/1, 353a/5
c.+ sinin 198b/17
c.+ siniñ 220a/5, 220a/11, 250b/11,
259a/2, 259a/6, 259a/13, 270a/13,

278b/3, 308a/3, 314a/12, 342a/5, 351b/4 c.+ ye 206b/3 c.+ yi 260b/17 c. 216a/9, 216a/14, 219b/15, 225a/10, 246b/8, 246b/9, 291a/1, 323a/17, 323b/11, 327a/4, 342b/10, 349b/11, 352b/2 -142-	cüz' [Ar.] Kısım, parça. c.+ den 291a/9 c. 183a/11, 213b/11, 213b/12, 214b/1, 214b/4, 214b/5, 253b/12, 273a/3, 273a/4, 313b/5, 313b/6, 313b/10, 316b/10, 316b/11 -20-
cümüdu'l-leben [Ar.] Sütün donması. c. 256b/1 -1-	cüz'î [Ar.] Az, pek az, az miktarda. c. 333a/1, 353b/12 -2-
cünd-i bîdester [Far.] Kunduz hayası. c. 283b/5 -1-	cüz'iyât [Ar.] Önemsiz, değersiz, ufak tefek şeyler. c.+ ı 322b/2 c. 340a/1 -2-
cürâde [Ar.] Sıyrılmış, sıyrılmış kabuk. c.+ si 187a/17 -1-	cüz'iyye [Ar.] bkz. cüz'î emrâz-ı c. 290b/3, 290b/4 -2-
cür'et [Ar.] Cesâret, atılganlık, yiğitlik. c. itmeler 328a/8 c. 346b/5 şâhib-i c. 336a/4 -3-	Ç
cüşşe [Ar.] Beden, vücut. c.- yi za'ife 360b/8 c.+ de 259a/12 c.+ leriniñ 356b/6 -3-	çadır uşağı [Tr.] Çadıruşağı (Dorema ammoniacum). ç. 266a/16, 337b/13 -2-
cüvâriş [Ar.] Hazım ve diğer rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan macun. c.- i 'ūd 286b/15 c.- i hârre 202a/17 -2-	çağır- [Tr.] Seslenmek. ç.- salar 248a/13 -1-
cüvârişü'l-uskuf [Ar.] Bir macun. c. 286b/15 -1-	çaķmak [Tr.] Saç derisi mantarı, saçkıran. bkz. sa'fe ç. 308b/12 -1-
	çal- (I) [Tr.] (Müzik aletiyle) ses çıkarmak. ç.- alar 249a/17 -1-

çal- (II) [Tr.] Vurmak, dövmek.
kötek ç.- mışlar 348b/5
-1-

çalka- [Tr.] Çalkalamak.
ç.- yalar 317a/6
-1-

çam [Ar.] İğne yapraklı, reçineli ağaç.
ç. 309a/8, 341b/11
-2-

çamur [Tr.] Sulu, cıvık toprak.
ç. 253b/1
-1-

çatal [Tr.] İki veya daha fazla kola ayrılmış.
ç. olmağla 221b/17
ç. 220a/11, 222a/4
-3-

çehre [Far.] Yüz, surat.
ç.- i zibâların 204b/8
ç.+ si 186a/13
-2-

çek- (I) [Tr.] Çizmek, çizerek uzatmak.
ç.- eler 199b/5, 303b/13
ç.- ilen 205a/9
ç.- ilmiş 299a/7
ç.- ilüp 203b/5
ç.- mege 336a/15
ç.- mek 199b/5
-7-

çek- (II) [Tr.] Bir hâlin kuvvetle baskı ve etkisi altında olmak, o hâl içinde bulunmak.
ç.- dükleri 296b/4
ç.- eler 235a/10, 309b/14
ç.- emezler 261a/12
ç.- er 203b/12, 230a/7, 263b/1, 300b/12, 301a/3

zaḥmet ç.- erler 215b/2
ç.- ilmek 202a/2
‘usret ç.- ilmeye 250b/10
zaḥmet ç.- mesûnler 293a/2
‘usret ç.- meyeler 315b/13
zaḥmet ç.- mez 264b/5
ç.- seler 232a/7
-16-

çek- (III) [Tr.] Nefes yoluyla içine almak.
ç.- mek 304a/12
-1-

çekil- [Tr.] Yerini değiştirmek.
ç.- digi 186b/6
ç.- en 201b/4
ç.- mek 187a/5, 199b/17, 208b/17
ç.- se 200b/13, 200b/14
ç.- üp 200a/2, 221a/17, 260a/6
ç.- ür 187a/5, 258a/10
-12-

çekirdek [Tr.] Meyvelerde bulunan sert kabuklu tohum.
ç.+ i 203a/17, 211a/9, 211a/11, 227b/1, 235a/3, 244b/3, 244b/6, 246a/6, 262b/11, 278a/13, 279b/11, 308a/9, 310a/14, 336b/15, 338a/13, 342b/4
ç.+ inden 211a/10, 301b/9
ç.+ ini 304a/15
ç.+ iniñ 338b/17
ç.+ leriniñ 336b/14
-21-

celebi [Tr.] Efendi, bey, ağa.
ç. 347a/16
-1-

çendân [Far.] O kadar, o derecede, hiç.
ç. 210a/4, 263a/11
-2-

çeñe [Tr.] Çene.
 ç.+ leri 197b/17
 ç.+ leriniñ 215a/12, 215b/10
 ç.+ si 215a/17
 ç. 217a/4, 217a/9, 218a/17, 218b/15,
 219a/2, 219b/2, 221a/17, 221b/3,
 222a/12, 225a/12
 -14-

çiriş otı- [Far.+Tr.] Çiriş otu
 (Asphodelus).
 ç.- nı 283b/2
 -1-

çeşme-sâr [Far.] Çeşmesi, pınarı çok
 olan yer; çeşme başı.
 ç. 319a/13
 -1-

çevir- (I) [Tr.] Etrâfını bir şeyle
 kuşatmak, sarmak.
 ç.- en 272a/2
 -1-

çevir- (II) [Tr.] Döndürmek.
 ç.- emedigi 312b/14
 -1-

çiban [Tr.] Deri üzerinde meydana gelen
 iltihaplı kabartı.
 ç.+ dan 332a/12
 ç.+ ı 310a/13, 335b/13
 ç.+ lar 307a/3, 315b/7
 ç.+ larda 337a/14
 ç.+ lardır 310a/14
 ç. 315b/7, 317b/17
 -9-

çığır- [Tr.] Bağırmak.
 ç.- mağ 282b/3
 -1-

çık- (I) [Tr.] Dışarıya doğru gitmek.

ç.-a 235a/10, 236b/3, 289b/4,
 311b/4
 ç.-an 206a/16, 241b/4, 259a/3,
 269b/5, 281b/15, 282a/8, 282a/11,
 287b/1, 289b/13, 312b/2
 ç.- ar 233a/7, 254b/4, 276a/6,
 280a/16, 281b/3, 282a/2, 283a/1,
 284a/12, 284a/15, 287a/16, 322b/8,
 355a/14
 ç.- arsa 280b/16
 ç.- dığı 269a/14
 ç.- dığını 259a/4
 ç.- dıkdan 318a/3
 ç.- ınca 280b/14, 337b/1
 ç.- madığı 276a/4
 ç.- mağa 289b/14
 ç.- mağla 287b/3, 359b/7
 ç.- mağ 184a/14, 223a/15, 282a/13,
 283a/1, 284a/14, 330a/1, 330b/10,
 331a/11, 340b/7, 340b/16
 ç.- mağdan 282b/6
 ç.- mağdır 256b/6
 ç.- mağla 282a/14, 310a/8
 ç.- mayup 340b/5
 ç.- maz 241b/7
 ç.- mazsa 198b/1
 ç.- sun 305a/4
 ç.- tığça 218b/4
 ç.- up 223b/12, 223b/16, 237b/7,
 325a/5
 -59-

çık- (II) [Tr.] Peyda olmak, meydana
 gelmek.
 ç.- a 303a/17
 ç.- an 304b/17, 309a/12
 ç.- anlar 313a/2
 ç.- ar 306b/7, 308b/10, 308b/15,
 310a/17, 314a/10, 315a/8, 331b/15,
 332b/9
 ç.- arsa 309b/7
 ç.- dığı 296a/14, 300b/8, 304b/16
 ç.- dıkdan 298b/15, 299a/16, 299b/1
 ç.- dıkları 301a/16

ç.- mak 298b/8
 ç.- ması 306b/11
 ç.- masında 300b/7, 307b/15
 ç.- mayalar 311b/6
 ç.- mazdan 295b/12
 ç.- mış 301a/15
 ç.- sa 304b/14
 ç.- sun 305a/3
 ç.- up 299a/15, 305a/9, 315a/17
 -32-

çıkâr- (I) [Tr.] Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç.- a 235a/7
 ç.- alar 232a/7, 334b/16
 ç.- dığı 199a/13
 ç.- dıkda 280b/15
 ç.- dıkdan 211a/1
 ç.- ıcı 233b/4
 ç.- ip 266a/6
 ç.- ır 196a/3, 241b/7
 ç.- ırlar 297a/15, 335b/15
 ç.- mağa 193b/12, 268b/12
 ç.- mak 335b/8
 ç.- makda 312a/17
 ç.- maya 269a/3
 ç.- mayalar 185b/12
 ç.- up 314a/6, 334b/15
 -20-

çıkâr- (II) [Tr.] (Çıban, çiçek, kızamık vb. için) Bir kimsenin vücudunda görülmek, böyle bir hastalığa tutulmak.

ç.- an 295b/11, 303a/14
 ç.- ırlar 297b/12
 ç.- madı 297b/17
 ç.- mağa 295a/5
 ç.- mamış 297a/13
 -6-

çıkarcı [Tr.] Dışarı çıkaran, vücuttan atan.

ç. 268b/16
 -1-

çıkart- [Tr.] Çıkartmak. bkz. **çıkâr- (I)**

ç.- up 253b/1
 -1-

çıkılmış [Tr.] (Kabuk, çekirdek vb. için) soyulmuş, ayrılmış hâlde bulunan.

ç. 234a/16, 244b/3, 244b/5, 246a/6, 262b/11, 301a/7, 301b/9, 302a/1, 305b/7, 337a/7, 338a/13
 -11-

çiçek (I) [Tr.] Çiçeki bitki.

ç.+ i 188b/5, 213a/15, 213b/10, 214a/10, 271b/7, 281a/7, 289b/9, 309b/11, 337a/6
 ç.+ inden 253a/10, 253a/11
 ç.+ iniñ 253a/2
 -14-

çiçek (II) [Tr.] Sivilce şeklinde irinli kabarcıklar hâlinde görülen ve yüzde izler bırakan çok bulaşıcı, ateşli ağır hastalık.

ç.+ de 206b/6
 ç.+ den 298b/14, 306b/7
 ç. 293b/9, 294a/9, 295a/1, 295a/5, 296b/5, 297a/13, 298a/15, 298b/2, 298b/11, 298b/16, 300b/7, 303a/14, 304b/14, 306a/7, 307b/5, 315b/3
 -19-

çift [Far.] İkili.
 ç.+ inden 239b/8
 -2-

çig [Tr.] Yeteri kadar pişmemiş, az pişmiş.

ç. 235a/11, 258a/8, 269b/15, 287b/9, 311b/15
 -5-

çigne- [Tr.] Çiğnemek. ç.- mekde 212a/10 -1-	238a/8, 241a/7, 241a/12, 245a/4, 249b/15, 254b/4, 255b/3, 263b/10, 272a/14, 272a/15, 274a/4, 277a/12, 277a/13, 277a/14, 277b/12, 277b/13, 277b/14, 278b/6, 282b/2, 284a/11, 296b/5, 298a/11, 298b/4, 302a/8, 305a/17, 308b/15, 311a/4, 316a/2, 318b/10, 321a/5, 330a/8, 336b/10, 349b/8, 349b/10, 350a/2, 358b/10 -80-
çignet- [Tr.] Çiğnetmek. ç.- eler 304a/15 -1-	
çini [Far.] Çini. ç. 286a/7, 286a/13, 342b/11 -3-	
çiyne- [Tr.] Çiğnemek. bkz. çigne- ç.- mege 223b/5 ç.- megi 223a/7 ç.- mek 217a/6, 219a/1, 219a/5, 220b/16, 221b/3, 221b/7, 223a/6 ç.- nen 224b/15 -10-	çok çok [Tr.] Çok fazla. ç. 199a/13, 268b/6, 294a/2, 323b/10, 325b/5, 325b/14 -6-
çoğal- [Tr.] Çoğalmak, artmak. ç.- up 249a/9 -1-	çorba [Far.] Çorba. ç.+ lar 243a/4 ç.+ ları 243a/2, 243a/5, 255b/15 ç.+ sı 234a/16, 236b/7, 243a/2, 254b/14, 301a/11, 341a/9 -10-
çok [Tr.] Çok, fazla. bkz. ziyāde ç.+ dur 239b/14, 248b/1, 275b/16, 279b/8, 291a/6, 313a/13, 315a/2 ç.+ ı 310b/15 ç.+ mıdır 185a/13 ç.+ unıñ 260b/11 ç.+ unuñ 263b/11 ç. oldığı 211a/13, 290b/9 ç. olduğuçün 327b/1 ç. olmağla 307b/6, 312b/15 ç. olmak 249b/11, 293b/4 ç. olsun 362a/7 ç. olup 202b/12, 210b/8, 308b/13, 312b/15 ç. olur 193a/10, 269b/14, 298b/5, 311a/6 ç. 183b/3, 192a/13, 199a/8, 199a/9, 199a/12, 199a/17, 200b/6, 203b/5, 204a/4, 207a/16, 211a/5, 213a/14, 223a/9, 229b/7, 230b/15, 236a/14,	çök- [Tr.] Dibe çökmek. ç.- üp 295b/10 -1-
	çölmek [Tr.] Çömlmek. ç.+ iñ 335a/2 ç. 253a/9, 287a/7, 291a/17, 291b/2 -5-
	çörek otı [Tr.] Çörek otu (Nigella damascena). ç. 233a/4, 234a/1, 243a/9, 246b/3, 314b/3 -5-
	çöz- [Tr.] Çözmek, bağını açmak. ç.- mekde 221a/12 ç.- üp 185b/16 -2-
	çözül- [Tr.] Çözölmek.

- ç.- mesi 221a/12
-1-
- çubuk** [Tr.] Küçük ve ince ağaç dalı.
ç.+ ı 269a/11
ç.+ mı 314b/17
-2-
- çuğa** [Far.] Yünden dokunmuş, tüysüz,
ince ve sık düz kumaş.
ç. 208b/14
-1-
- çün u çirā** [Far.] Nasıl ve niçin?
ç. 360b/6
-1-
- çünkü** [Far.] Şundan dolayı, çünkü.
ç. 354a/17
-1-
- çürümüş** [Tr.] Çürümüş.
ç.+ i 306a/10
ç. 182b/14
-2-
- çürüt-** [Tr.] Çürütmek.
ç.- mek 184b/16
-1-

D

- dā'** [Ar.] Hastalık, dert.
d.- i 'uḏāl 318b/9, 323a/1, 325b/1,
345a/9
d.- i 'uḏālden 345b/12
d.- i 'uḏāldir 317b/9
d.- i 'uḏāle 336a/2
d.- i 'uḏālmıdır 331b/2
d.- i 'uḏmā 318b/16
-9-

- dāfi'** [Ar.] Def eden, savan, iten.
d.- i 'ufūnet olur 341b/16
d.- i 'ufūnet-i hevā olduğu 341b/13
d.- i ḥarāret olur 326a/4
d.- i ḳavī 255a/6
d.- i vebā 345b/4
d.- i veca' 316a/17
d. olan 250a/10
d. olur 341b/9
-8-
- dāfi'a** [Ar.] bkz. **dāfi'**
ḳuvve-yi d.+ ları 276b/4
ḳuvve-yi d.+ ya 272a/6
d. 258a/2, 261a/3, 261b/12
ḳuvve-yi d. 272a/11
-6-
- dāğ** [Far.] Tedavi için vücutta kızgın bir
demirle oluşturulan yanık.
d. oluna 289b/1
d. 193a/17, 284a/6
-3-
- dağdağa** [Ar.] Gürültü, patırtı; ürperti.
d.- ı şübhe-i muḥaŝşılīn 187a/3
d. 249b/1
-2-
- dağıl-** [Tr.] Dağılmak.
d.- ur 204a/9
-1-
- dağla-** [Tr.] Dağlamak, hastalıklı kısımları
kurutmak, akan kanı durdurmak için
vücudun hasta veya yaralı yerini
kızgın bir aletle yakmak.
d.- maḳ 284b/13, 315a/1
d.- ya 314a/6
-3-
- dağı** [Tr.] Bir bağlaç.

d. olunur 228b/15, 310a/4

d. 182b/2, 182b/8, 183a/3, 183a/4, 183a/16, 183b/9, 183b/13, 184a/7, 184b/4, 184b/12, 184b/13, 185a/1, 185a/8, 185b/9, 186a/7, 186a/9, 186b/5, 186b/12, 187a/7, 187a/9, 187b/7, 187b/8, 187b/14, 188a/5, 188a/7, 188b/4, 188b/6, 188b/8, 188b/10, 189a/15, 189b/3, 190a/16, 190b/6, 190b/8, 190b/14, 191a/2, 191a/4, 191a/6, 191a/8, 191a/11, 191a/17, 191b/3, 191b/8, 191b/11, 191b/14, 191b/16, 192a/4, 192a/9, 192a/12, 192a/15, 192b/8, 193a/1, 193b/3, 193b/10, 193b/14, 194a/2, 194a/8, 194a/10, 194a/11, 194b/4, 194b/7, 194b/9, 195a/6, 195a/11, 195a/15, 195b/6, 195b/8, 195b/9, 195b/14, 195b/16, 196a/9, 196a/14, 196a/15, 196b/8, 197a/2, 197a/3, 197a/8, 197b/14, 197b/15, 198a/17, 198b/5, 199a/9, 199a/11, 199a/15, 199b/1, 199b/3, 199b/6, 199b/14, 200a/8, 200a/10, 200a/15, 200b/5, 200b/12, 201a/10, 201b/4, 201b/5, 201b/11, 202a/2, 202a/4, 202a/14, 202b/9, 202b/10, 202b/13, 202b/14, 203a/2, 203a/5, 203a/7, 203a/15, 203b/8, 203b/16, 204a/6, 204a/9, 204b/2, 204b/11, 204b/15, 205a/6, 205a/7, 205b/2, 205b/10, 206a/5, 206a/8, 206a/10, 206a/11, 206a/14, 206a/17, 207a/2, 207b/9, 207b/10, 207b/13, 208b/7, 208b/12, 208b/13, 209a/1, 209a/14, 209b/17, 210a/1, 210a/5, 210a/6, 210a/13, 210a/16, 210b/8, 210b/15, 210b/16, 211a/14, 211a/17, 211b/2, 212a/2, 212a/4, 212a/14, 212a/16, 213b/14, 214a/1, 214a/3, 214a/5, 214a/9, 214a/12, 214a/16, 214b/11, 214b/12, 215a/9, 215a/11, 215b/2, 215b/7, 215b/13, 215b/15, 216a/9, 216a/10, 216a/12, 216a/14, 216b/8, 217a/14, 217a/15,

217b/11, 218a/3, 218a/9, 218b/8, 218b/9, 218b/10, 219a/3, 219a/8, 219a/10, 219b/2, 219b/3, 219b/9, 219b/11, 219b/14, 220a/4, 220a/6, 220a/9, 220a/15, 220b/4, 220b/7, 220b/12, 221a/15, 222a/4, 222a/7, 222a/10, 222a/12, 222b/3, 222b/11, 222b/16, 223a/3, 223a/5, 223a/6, 223a/7, 223b/10, 224a/1, 224a/4, 224a/6, 224b/6, 224b/8, 224b/14, 224b/15, 224b/16, 225a/1, 225a/6, 225a/7, 225b/2, 225b/13, 225b/16, 226a/2, 226b/12, 227a/1, 227a/4, 227a/10, 227a/13, 227b/2, 227b/5, 227b/7, 227b/9, 228a/5, 228a/14, 228a/16, 228b/17, 229a/9, 229a/15, 229b/10, 230a/8, 230a/13, 230b/6, 230b/9, 230b/16, 231a/1, 231a/10, 231a/13, 231b/9, 231b/12, 232a/9, 232a/12, 232a/15, 232b/7, 232b/10, 233a/2, 233a/8, 233a/12, 233a/13, 233a/16, 234a/1, 234a/10, 234b/1, 234b/4, 235a/4, 235a/7, 235a/11, 235a/15, 235b/17, 236a/6, 236a/7, 236a/8, 236a/12, 236a/16, 236b/4, 237a/6, 237a/9, 237a/11, 237a/12, 238a/14, 238a/15, 238a/17, 238b/11, 239a/1, 239a/9, 239a/11, 239a/15, 239b/9, 239b/10, 239b/17, 240a/12, 240b/1, 240b/3, 240b/8, 240b/15, 241a/9, 241a/10, 241a/11, 241a/12, 241b/11, 241b/14, 242a/1, 242a/12, 242b/4, 242b/12, 242b/17, 243a/4, 243a/7, 243a/10, 243b/8, 243b/16, 244a/16, 244b/10, 244b/13, 245a/2, 245a/12, 245a/16, 245a/17, 245b/5, 245b/7, 245b/14, 245b/15, 246a/5, 246a/10, 246b/4, 246b/9, 246b/15, 247a/6, 247a/9, 247b/1, 247b/2, 247b/4, 247b/5, 247b/8, 247b/9, 248a/4, 248a/7, 248a/14, 248a/15, 248b/6, 248b/7, 248b/9, 248b/11, 249a/1, 249a/12, 249b/8, 249b/17, 250a/16, 250b/3, 250b/4, 250b/5,

251a/2, 251a/15, 251b/14, 252a/12,
 252b/4, 252b/17, 253a/14, 253a/15,
 253a/16, 253b/1, 253b/8, 253b/9,
 253b/10, 253b/11, 253b/13, 254a/2,
 254a/8, 254b/5, 254b/11, 254b/16,
 255a/4, 255a/7, 255a/13, 255b/10,
 256a/1, 256a/5, 256a/14, 256a/16,
 256b/11, 257a/3, 257a/7, 257a/9,
 257a/10, 257a/12, 257b/4, 257b/6,
 257b/13, 258a/10, 258b/8, 259a/1,
 259a/4, 259a/11, 259a/15, 259b/1,
 259b/8, 259b/10, 259b/17, 260b/2,
 260b/7, 260b/15, 261a/7, 261a/17,
 261b/5, 261b/17, 262a/8, 262a/9,
 262a/17, 262b/10, 263a/13, 263a/15,
 263b/1, 263b/5, 263b/15, 264a/3,
 264a/4, 264a/8, 264b/2, 264b/3,
 264b/10, 264b/12, 265a/6, 265a/13,
 265b/3, 265b/4, 265b/6, 265b/14,
 265b/15, 266a/14, 266b/16, 267a/2,
 267a/4, 267a/5, 267a/6, 267a/14,
 267a/16, 267b/15, 267b/16, 268a/2,
 268a/3, 268a/5, 268a/11, 268b/8,
 268b/9, 268b/13, 268b/17, 269a/11,
 269a/17, 269b/1, 269b/5, 269b/6,
 269b/11, 269b/15, 269b/17, 270a/3,
 270a/10, 270a/15, 270b/2, 270b/3,
 270b/15, 270b/17, 271a/4, 271a/5,
 271a/8, 271b/2, 271b/9, 271b/16,
 272a/12, 272b/5, 272b/11, 272b/17,
 273a/1, 273a/6, 273a/7, 273a/15,
 273a/17, 273b/12, 273b/16, 274a/2,
 274a/5, 274a/7, 274a/12, 274b/5,
 274b/8, 274b/15, 275a/1, 275a/12,
 275a/13, 275a/17, 275b/9, 275b/13,
 275b/14, 275b/16, 276a/7, 276a/12,
 276a/17, 276b/7, 276b/8, 276b/9,
 276b/11, 276b/15, 277a/1, 277a/2,
 277a/4, 277b/9, 277b/11, 277b/14,
 277b/17, 278a/3, 278a/6, 278a/17,
 278b/14, 279a/14, 279b/6, 279b/8,
 279b/12, 279b/16, 280a/4, 280a/8,
 280a/9, 281a/6, 281a/13, 281b/2,
 281b/5, 281b/7, 281b/10, 282a/3,

282a/10, 282a/12, 282b/5, 282b/9,
 283a/6, 283b/17, 284a/2, 284a/5,
 284a/8, 284a/15, 284b/4, 284b/6,
 284b/8, 284b/9, 284b/14, 285a/9,
 285a/10, 285b/6, 286a/3, 286a/5,
 286a/6, 286a/7, 286b/1, 286b/4,
 286b/11, 286b/17, 287a/2, 287a/6,
 287a/14, 287b/4, 287b/5, 288a/4,
 288a/14, 288b/11, 289a/5, 289a/6,
 289b/3, 289b/10, 289b/11, 289b/12,
 290a/1, 290a/6, 290a/9, 290b/5,
 290b/9, 291a/10, 291a/16, 291b/2,
 291b/16, 292a/3, 292a/12, 292a/17,
 292b/3, 293a/10, 293a/17, 293b/1,
 293b/2, 293b/8, 293b/9, 293b/17,
 294b/4, 295a/15, 295b/12, 295b/15,
 295b/17, 296a/2, 296a/5, 296a/14,
 296b/2, 297a/7, 297a/14, 297a/15,
 297b/10, 297b/11, 297b/15, 298a/17,
 298b/8, 298b/9, 299a/7, 299a/9,
 299a/13, 299a/15, 299b/1, 299b/2,
 299b/5, 299b/6, 299b/10, 299b/12,
 299b/15, 300a/3, 300a/9, 300a/11,
 300b/1, 300b/2, 300b/8, 300b/12,
 300b/16, 300b/17, 301a/1, 301a/10,
 301a/11, 301b/6, 301b/16, 302a/3,
 302a/6, 302a/10, 302a/12, 302b/7,
 302b/9, 302b/13, 303a/2, 303a/6,
 303a/9, 303a/15, 303b/9, 303b/16,
 304a/4, 304a/5, 304a/7, 304a/12,
 304a/13, 304a/15, 304a/17, 304b/8,
 304b/10, 304b/13, 304b/17, 305a/2,
 305a/4, 305a/9, 305a/11, 305b/2,
 305b/11, 306a/2, 306b/8, 306b/9,
 307a/17, 307b/3, 307b/11, 308a/2,
 308a/10, 308a/17, 309a/13, 309a/15,
 309a/17, 309b/1, 309b/14, 309b/17,
 310a/2, 310a/5, 310a/13, 310a/15,
 310a/16, 310a/17, 310b/5, 310b/10,
 310b/13, 310b/17, 311a/2, 311a/3,
 311a/5, 311a/8, 311a/10, 311a/15,
 311a/17, 311b/1, 311b/6, 311b/8,
 312a/2, 312a/7, 312b/7, 312b/8,
 312b/11, 312b/15, 313a/4, 313a/7,

313a/10, 313b/4, 313b/8, 313b/17,
 314a/2, 314a/8, 314a/14, 314a/17,
 314b/2, 314b/6, 314b/8, 314b/10,
 314b/15, 315a/3, 315a/6, 315a/7,
 315b/6, 315b/11, 315b/12, 316a/11,
 316b/1, 316b/2, 316b/3, 316b/4,
 316b/6, 316b/12, 316b/15, 316b/16,
 317a/3, 317a/11, 317b/15, 317b/16,
 318a/8, 318a/12, 318b/1, 318b/8,
 319b/4, 319b/7, 319b/8, 319b/13,
 319b/15, 319b/16, 320a/8, 320a/14,
 320b/11, 320b/12, 321a/1, 321a/7,
 321b/11, 322a/1, 322a/7, 323b/12,
 324a/1, 324a/2, 324a/15, 324b/2,
 324b/5, 324b/13, 324b/16, 325a/9,
 325a/11, 325b/8, 325b/10, 325b/15,
 325b/17, 326a/5, 326a/10, 326b/4,
 327a/11, 327a/14, 327b/4, 327b/11,
 327b/14, 327b/15, 328b/15, 328b/16,
 329a/1, 329b/8, 330a/10, 330b/2,
 330b/7, 331a/7, 331a/14, 331a/16,
 331b/4, 331b/15, 332a/5, 332a/9,
 332a/11, 332b/2, 332b/4, 332b/9,
 332b/10, 332b/14, 332b/15, 333a/11,
 333b/3, 334a/6, 334a/9, 334a/11,
 334a/16, 334b/4, 334b/14, 334b/16,
 335a/2, 335a/4, 335a/10, 335b/4,
 335b/5, 335b/8, 335b/9, 336a/1,
 336a/5, 336a/9, 336a/16, 336b/5,
 337a/11, 337b/12, 338a/2, 338a/7,
 338a/11, 338a/17, 338b/8, 338b/15,
 339a/9, 339b/1, 339b/3, 339b/14,
 340a/7, 340a/13, 340b/4, 340b/12,
 340b/17, 341a/2, 341a/8, 341a/10,
 341a/11, 341a/13, 341a/14, 341a/15,
 341b/1, 341b/3, 341b/4, 341b/8,
 342a/2, 342a/6, 342a/16, 342a/17,
 342b/13, 342b/14, 343a/8, 343a/9,
 343a/12, 343a/13, 343a/14, 343b/4,
 343b/13, 343b/16, 343b/17, 344a/3,
 344a/5, 344b/5, 344b/7, 345a/3,
 345b/1, 345b/8, 345b/12, 346a/8,
 346a/15, 346b/4, 346b/6, 346b/13,
 347a/5, 347a/11, 347b/16, 348a/5,

348a/15, 348b/15, 349a/5, 349a/7,
 349a/8, 349a/16, 349b/9, 349b/12,
 349b/13, 349b/15, 349b/16, 350a/3,
 350a/5, 350a/16, 350b/11, 350b/13,
 350b/16, 351a/1, 351a/2, 351a/6,
 351a/8, 351a/13, 351b/6, 351b/16,
 352a/5, 352a/7, 352b/8, 352b/12,
 353a/8, 353a/13, 353b/7, 353b/13,
 354a/4, 354a/10, 354a/15, 354a/16,
 354b/3, 354b/6, 354b/8, 354b/14,
 355a/9, 355a/15, 355a/16, 355b/4,
 355b/6, 355b/13, 355b/15, 356a/16,
 356b/8, 356b/9, 356b/15, 356b/16,
 357a/7, 357a/14, 357b/7, 357b/8,
 357b/16, 358a/8, 358a/11, 358a/16,
 358b/5, 358b/9, 358b/17, 359a/7,
 359a/8, 359a/12, 359a/14, 359a/17,
 359b/5, 359b/9, 359b/16, 360a/9,
 360b/13, 360b/16, 361a/4, 362a/2,
 362a/7, 362a/12, 362b/6, 362b/11
 -991-

dāhīl

[Ar.] İç.
 d.- i 'urūḳ 292a/4, 292b/5
 d.- i 'urūḳda 292a/8, 292a/13
 d.- i beden olan 359a/7
 d.- i ebdānda 358a/15
 d.- i kılıfda 186a/4
 d.- i kılıfdan 185a/17
 d.+ e 185a/14, 185a/15
 d.+ inde 258a/5
 d.+ inden 183b/16, 184a/10
 d. olan 224b/9, 225a/2, 247a/5
 d. olduğu 229b/2
 d. olduğda 301a/12
 d. olmak 186b/16
 d. olunur 345b/1
 d. olur 231b/10, 239b/14
 d. 184b/5, 202b/13, 258a/13
 -25-

dāhīlī

[Ar.] İç ile ilgili, içsel.

d.+ den 287b/15

d. 287b/14

-2-

dāhiliyye [Ar.] bkz. **dāhili**
 ṭabaḳa-yı d.+ niñ 252a/4
 ṭabaḳa-yı d.+ si 251b/15
 d. 359a/7
 esbāb-ı d. 296b/11
 -4-

dāhiye [Ar.] Musibet, felaket.
 d. 232a/4
 -1-

dāhl [Ar.] Girme, karışma.
 d. idüp 327a/16
 d. 330b/6
 -2-

dāhliyūn [Ar.] Vücutta sert şişleri
 yumuşatmak için kullanılan
 merhem. bkz. **diyāhliyūn**
 d. 289b/11, 311a/6, 311a/10, 313b/2
 -4-

dā'im [Ar.] Devamlı, sürekli.
 d. olup 292a/9
 d. 194a/17, 199a/9, 241b/11
 -4-

dā'imā [Ar.] Her zaman, sürekli.
 d. 184a/15, 184a/16, 186a/13,
 187b/16, 196a/8, 200a/5, 200a/8,
 200a/10, 201a/16, 201b/8, 202b/2,
 211b/16, 217a/5, 222b/14, 223a/13,
 236a/6, 263a/10, 298a/7, 309b/11,
 314b/8, 335a/14, 340a/6, 348a/16,
 349a/9, 349b/4, 358a/15, 362b/2
 -27-

dā'ime [Ar.] bkz. **dā'im**

d. olup 292a/6

rubu^c -ı d. 292a/14

-2-

dā'imū'l-hareke
 [Ar.] Sürekli hareket eden.
 d. 213a/9
 -1-

dā'ir [Ar.] Ait, ilgili.
 d. 239a/17, 244b/1, 251a/17
 -3-

dā'ire (I) [Ar.] Çember biçimindeki
 şekil.
 d. 224a/17, 259b/17
 rubu^c -ı d. 292b/4
 -3-

dā'ire (II) [Ar.] Hükümünü yürüttüğü
 alan.
 d.- yi taḥşilden 352b/5
 -1-

dakḳ [Ar.] Dövüp ezmek, inceltmek.
 d. idüp 183b/5
 d. olunmağla 337b/9
 d. olup 211a/10, 289a/10, 339a/5
 d. 288b/17
 -6-

dakḳāk [Ar.] İnce bağırsak.
 d. 282a/14
 -1-

dāl [Ar.] Osmanlı alfabesinin 10. harfi.
 d.+ iñ 277a/8, 287a/13
 -2-

dāmād [Far.] Damat, güvey.
 d.+ ları 355b/6
 -1-

damak [Tr.] Ağız boşluğunun tavanı.

d.+ a 224b/11	d.- maḳ 199b/7
d.+ ı 331b/9	-1-
d.+ ında 215a/1	
d.+ ları 223a/2	dār [Ar.] Ev, yer, yurt.
d.+ larına 223a/2	d.+ ına 351b/6
-5-	-1-
dāmen-būs [Far.] El etek öpen.	
d.+ ı 329b/6	dār-ı çinī [Far.] Tarçın.
-1-	d. 262b/1, 262b/13
	-2-
damla- [Tr.] Damlamak.	
d.- maḳ 207a/3	dār-ı şīşe' ān [Far.] Kandil ağacı
-1-	(Calycotome spinosa).
	d. 262b/15
	-1-
damlat- [Tr.] Damlatmak.	
d.- alar 303b/7	dār u diyār [Ar.] Yurt ve memleket.
d.- maḳ 304a/10	d.+ ından 349a/13
-2-	muḥarrib-i d. olur 317b/9
	-2-
dānā [Far.] Âlim, bilgin, bilgili kimse.	
feylesūf-ı d.+ ya 342b/16	ḍarb [Ar.] Dövme, vurma.
fāzıl-ı d. 333b/11	ḍ.- ı ḥafīf 348b/14
-2-	ḍ.+ a 350b/17
	ḍ.+ ı 350b/17
	ḍ.+ ına 351a/3
dāne [Far.] Tane, tohum, çekirdek.	ḍ.+ ından 351a/5
d.+ ler 310a/14	ḍ. 348a/14, 351a/2
d.+ leri 299a/1	-7-
d.+ sini 342a/13	
d. 198a/15, 225a/1, 242b/15, 266a/3,	ḍarbe [Ar.] Vuruş, vurma, çarpma.
266a/17, 301b/9, 338a/15, 343a/13,	ḍ. 234b/9, 270a/12
343b/14, 343b/15	-2-
-13-	
dānelen- [Far.+Tr.] Tanelere ayrılmak.	
d.- miş 285b/1	dārçin [Far.] Tarçın (Cinnamomum
-1-	zeylanicum).
	d.+ i 255b/14
	d. 285b/17, 341a/15, 342a/8
	-4-
dānıḳ [Ar.] Bir dirhem altıda biri.	
d. 254b/10, 255b/7, 257a/6, 275b/5,	ḍārr [Ar.] Zarar, zararlı.
275b/12, 286a/5, 304a/2, 339a/5,	ḍ. olunur 206b/14
343b/8	-1-
-9-	
danış- [Tr.] Danışmak, fikir almak.	

daru	[Tr.] Darı (Panicum). d.+ yı 275a/16 -1-			d. eylediği 280b/4, 296a/7, 307b/9, 307b/15 d. eyleye 295b/17, 335b/1 d. ider 205b/9, 276b/9, 296a/12, 301b/13, 332a/17 d. idüp 204a/1 d. itdiği 300a/14 d. itdiğiün 237a/5 d. itmek 301b/1, 316a/10 d. itmekde 342b/2 d. itmekle 272a/9, 320b/17 d. itmiş 301a/2, 301b/1 d. itmişlerdir 344b/15 d. itseler 280b/5 d. olunur 250a/12 d. olur 213a/9 d. 187a/3, 191b/17, 199b/17, 255a/3, 273a/12, 345a/2, 362b/8 -53-
da‘vet	[Ar.] Çağırma, çağrı. d. 329b/9 -1-			
dāye	[Far.] Süt anne, bir çocuğa süt veren ve bakan kadın, dadı. d.+ leri 347b/4 -1-			
de	[Ar.] Osmanlı alfabesinin 10. harfi. bkz. dāl d. 277a/8 -2-			
debbe	[Far.] Fıtık, kasık fıtığı. d. 281a/14 -1-			
dede	[Tr.] Büyük baba. d.+ si 233a/9 -1-			
def	[Ar.] Öteye itme, savma, ortadan kaldırma, giderme. d.- i ‘ufūnet 343a/1 d.- i ‘ufūnetde 343b/12 d.- i berāza 276a/4 d.- i eziyyet 192a/2 d.- i iştibāh eylemiştir 344b/2 d.- i küll-i baṭālet eyleye 354b/6 d.- i şübhe 190b/10, 236b/10 d.- i ṭabī‘īye 296b/6 d.- i yas itmiştir 195a/1 d.+ de 215b/9 d.+ e 190a/10, 201b/10, 210b/3, 255a/17, 345a/6, 361a/2 d.+ i 290b/10 d.+ inde 203b/13 d.+ ine 187b/17, 312b/5			def [Far.] Vurmalı müzik aleti. d. 195a/13 -1-
				def‘a [Ar.] Kere, kez, sefer. d.+ da 219b/12, 235a/12, 279a/2, 287a/6, 297b/13, 306b/2 d.+ dan 266b/6 d. 209b/8, 219a/9, 219b/8, 219b/11, 246a/10, 266b/13, 291b/4, 297b/14, 302a/17, 305a/4, 316b/10, 323b/17, 337b/3, 337b/6, 339a/11, 343a/13, 346a/13 -25-
				defa‘āt [Ar.] Defalar, kereler. d.- ı müteferriḳa 203a/13 -1-
				def‘aten [Ar.] Bir defada, birden. d. 241b/9 -1-
				def‘eten [Ar.] Def müzik aleti ile.

d. 359b/7, 359b/10 -2-	256b/14, 257b/5, 262b/8, 264b/4, 264b/8, 266a/8, 266a/13, 271a/3, 276b/10, 281a/2, 300a/12, 300b/1, 302a/16, 316a/5, 328b/15, 339a/10, 339a/11, 339a/12, 345b/16, 345b/17, 356b/1, 356b/3, 356b/7, 356b/11, 357a/5, 357a/9, 357b/9, 358a/4 -43-
defn [Ar.] Gömme, gömülme. d.+ e 322a/12 -1-	degirmen [Tr.] Değirmen. d. 208a/8 -1-
defne [<i><Yun. daphni</i>] Defne (<i>Laurus nobilis</i>). d. 223b/9, 245b/2, 245b/13, 271a/9, 288b/16, 289b/17, 313b/11, 339a/2, 341b/10, 342a/9 -10-	degirmi [Tr.] Yuvarlak. d. 279b/11, 299a/8, 310a/13, 315a/16 -4-
defter [Ar.] Hesap ve muamelelerin yazıldığı kağıt. maḥsûb-ı d.- i muḥāsebât olsa 328b/16 ḳavā'id-i d. 353a/5 -2-	değiş- [Tr.] Değişmek. d.- üp 296b/2 -1-
degil [Tr.] Cümlelerin anlamını olumsuz hâle getiren bir bağlaç. d.+ dir 183a/13, 201a/4, 202b/17, 203a/6, 207a/2, 210a/4, 215b/9, 216b/5, 217a/3, 217b/4, 218a/10, 219b/9, 231b/11, 233a/11, 237a/11, 238b/13, 247b/4, 247b/16, 260b/7, 261b/16, 283a/2, 290a/9, 293b/3, 294b/3, 311b/13, 318b/6, 319b/13, 327b/1, 329a/5, 329a/16, 336a/16, 340b/7, 344b/6, 353a/14, 355b/3, 358a/13, 359a/14, 360a/14, 362b/4 d.+ iz 322b/2 d.+ lerdır 222a/5 d. 213b/7, 214a/8, 228b/15, 272b/2, 349b/2, 357b/16 -47-	değişdir- [Tr.] Değiştirmek. d.- dikde 283a/13 -1-
degin [Tr.] -e dek, -e kadar. d.+ dir 243b/5, 257a/5, 343b/9 d. 188a/16, 188b/1, 189b/1, 203a/16, 207b/12, 208b/16, 209a/4, 219a/14, 219b/1, 244a/11, 251a/6, 254a/14,	deheniyye [Far.] Dehene, ağza ait. ruṭûbet-i d. 236a/8 -1-
	dehliz [Ar.] Câlînûs'un dar bir geçit şekline teşbih ile kalbe verdiği isim. d. 247a/1 -1-
	dehşet [Ar.] Korku, telaş, üzüntü. d. virir 302b/14 -1-
	dek [Tr.] -e kadar, -e değin. d. 308a/13 -1-
	del- [Tr.] Üzerinde delik açmak.

d.- er 309a/15 -1-	
delâlet [Ar.] Delil, nişan, işaret. d.+ e 261b/16 d.+ ine 326a/2 d.+ leri 325b/1 d. iden 261b/14 d. ider 212b/8, 212b/13, 212b/16, 217b/10, 218a/7, 222b/5, 222b/9, 262a/8, 263b/2, 299a/11, 299b/4, 306b/12, 307b/12, 332b/7 d. itmekle 331b/17, 332a/8 d. 212b/10, 332a/9, 346b/6 -23-	delk [Ar.] Ovmak, ovuşturmak, sürtmek. d.+ e 195b/17 d. ideler 222b/17, 223a/11, 227a/12, 228a/7, 245b/13, 249a/14 d. idüp 293b/17 d. oluna 245b/3 d. olunmak 197b/4, 223a/5, 228a/15, 267a/9 d. olunup 250b/7 d. olur 245b/1 d. 195b/16 -16-
delik [Tr.] Oyuk şeklindeki açıklık. d.+ den 205a/3 d.+ i 204b/13, 270b/2 d.+ inden 207b/8 d.+ ler 204b/13 d.+ lerden 205a/2, 309b/6 d.+ leri 270b/3 d.+ leriñ 270b/4 d.+ lerinde 300b/7 d.+ lerinden 204b/16 -11-	delükât [Ar.] Bedene sürülen ilaçlar. d. 228a/2 -1-
	delük [Tr.] bkz. delik d. 259a/7 -1-
delikli [Tr.] Üzerinde delik bulunan. d. 201b/2 -1-	dem [Ar.] Kan. d.- i bāsūrī 273b/17 d.- i ġalīze 310b/2 d.- i keşir 260b/5, 265a/7 d.- i merārī 261b/5 d.- i desemī 310a/9 d.- i rūḥ 291a/1 d.- i ṭamṣī 296b/8 -8-
delīl [Ar.] Kanıt, ispat, rehber. d.- i aqvā 330a/14 d.- i celī 355b/16 d.- i kavī 352a/9 d.+ dir 347b/15 d.+ e 330b/6 d.+ i 237a/17 d. olduğında 335a/8 d. olur 241b/13 min ġayr-ı d. 321b/3 -9-	demevi [Ar.] Kanla ilgili, kanlı. d.+ den 227a/15 d. olup 264a/4 d. 195b/11, 227b/15 raṭb-ı d. 227b/15 verem-i d. 227a/7, 261b/8 -7-
	demeviyye [Ar.] bkz. demevi mevādd-ı d.+ yi 187a/11 d. 282a/1, 282a/7, 293b/6 -4-

demü'l-aḥaveyn [Ar.] İki kardeş kanı
(Dracaena draco, Dracaena
cinnabari) öz suyu.

d. 339b/3

-1-

demürce [Tr.] Demirci.

d.+ leriñ 225b/7

d. 352a/16

-2-

dendān [Far.] Diş.

d. 222a/4

-1-

deniyye [Ar.] Denî; alçak, soysuz.

ḳabā'îl-i d. 346b/8

-1-

deñiz [Tr.] Deniz, derya, bahir.

d.+ e 236a/17

d. 310b/7

-2-

denk [Far.] Bir dirhem in dörtte biri
miktarında ölçü birimi.

d. 244b/15

-3-

depe [Tr.] Başın üst kısmı.

d.+ si 315a/16

d.+ sine 188b/1, 294b/12

d. 183b/16

-4-

der [Far.] Kapı.

d. 325a/13

-1-

der-gāh [Far.] Kapı, huzur, eşik.

d. 324a/12

-1-

der-ḥāl [Far.+Ar.] O anda, hemen, süratle.

bkz. 'ācilen

d. 257a/17, 318a/4, 329b/8

-3-

der-kār [Far.] İşte, işin içinde olan, belli.

d.+ dır 204a/12

d. olmağla 231a/9, 294a/14

d. 330a/3

-4-

derārī [Ar.] Parlak, renkli.

kevākib-i d. 321a/9, 326a/3

-2-

derc [Ar.] Toplama, bir araya getirme.

d. eylemiş 323a/2

d. itmezler 333a/7

d. itmişimdir 306b/5

-3-

derd-mend [Far.] Dert sahibi, tasalı,
kaygılı.

d.+ ler 294b/7

d. 238b/14, 349a/3

-3-

derece [Ar.] Rütbe, makâm.

d.- i ūlāda 257a/14

-1-

deri [Tr.] Cilt, ten.

d.+ den 299a/6, 310b/17

d.+ niñ 309b/5, 314a/2

d.+ si 182b/14, 183a/1, 184a/1,
184a/3, 185b/7, 287a/9, 287a/11,
305b/4

d.+ sini 309a/15

d.+ siniñ 184a/7, 284a/16

d.+ yi 316b/7

d. 281b/3, 282b/11

-18-

derūn [Far.] İç, iç taraf, dâhil.

d.- ı bedende 296a/12	d.+ dan 253b/8
d.+ ı 331b/8	d.+ dır 285a/15
-2-	d.+ lar 208b/5, 211b/1, 223a/11, 228b/10, 229a/5, 234a/13, 234a/17, 238a/11, 249b/9, 265a/6, 268b/16, 268b/17, 275b/14, 286b/17, 294b/9, 301b/8, 314b/9
derūnec [Ar.] Akrep otu, bambul otu (Doronicum scorpioides).	d.+ lardan 338b/15
d. 336b/6	d.+ ların 266a/14
-1-	d.+ larında 186a/9
dervāze [Far.] Kapı, şehir kapısı.	d.+ larından 250b/2
d.+ yi 325a/13	d.+ nın 242b/4, 255b/7, 269b/2, 278b/11
-1-	d.+ ya 191a/14, 213b/14, 269a/1
deryā [Far.] Deniz.	d.+ yı 187b/5, 203b/3, 227a/9, 233a/9, 269a/2, 269a/3, 317a/17
d.+ sı 324a/8	d. ola 308a/10
d. 339b/3	d. 230a/6, 230a/7, 232b/15, 256a/5, 256a/15, 269a/5, 275a/6, 279b/8, 303b/3, 341a/6
-2-	-59-
derzī [Far.] Terzi.	devlet [Ar.] Ülke yönetimi.
d. 352a/17	erkân-ı d.+ e 342b/13
-1-	zemân-ı d. 362a/8
desemī [Ar.] Yağlı, yağla ilgili, yağ cinsinden.	-2-
dem-i r. 310a/9	
-1-	
deş- [Tr.] Yarmak, delmek, içini oymak.	devr [Ar.] Dönme, dolaşma.
d.- eler 308a/15	d.+ inden 203a/17
d.- mek 335b/7	d. iden 184b/10
d.- seler 305a/10	d. ider 251b/3
d.- üp 306b/14	d. olan 360b/5
-4-	-4-
devā [Ar.] İlaç.	devre [Ar.] Dönüş, dönem.
d.- yı ‘acā’iz 286a/15	d.- yi kameriyye 357a/17
d.- yı ‘acīb olmağla 300b/4	-1-
d.- yı bārid 246a/3	
d.- yı ḥārrı 314b/13	devvār [Ar.] Devr eden, dönen (Dünya).
d.- yı kebedden 264b/8	felek-i d.+ ın 344b/16
d.- yı kıdsiyeden 343b/2	ḳā‘ide-yi felek-i d. 354a/8
d.- yı misk 250a/1, 250b/4	-2-
d.- yı sefercelī 254a/9	
d.- yı şerīf 342b/17, 343a/16	

Deylem [öa.] İran'ın kuzeyinde Gîlân eyaletinin bir bölümünü teşkil eden, Hazar Denizi ile Kazvin arasındaki dağlık bölge.
diyâr-ı D. 294b/17
-1-

dıbk [Ar.] Ökse otu (*Viscum album*).
d. 283b/17
-1-

dıkk [Ar.] Tüberküloz (verem) ve buna bağlı ateş.
humma-yı d. 292b/9
-1-

dıkkıyye [Ar.] Tüberküloz (verem) ve buna bağlı ateş.
d. 291a/14
humma-yı d. 291a/7
-2-

Dımışkî [öa.] Şam'a mensup.
D. 201a/17
-1-

di- [Tr.] Söylemek.
d.- didler 330a/15
d.- digi 186b/17, 197a/1, 197a/2, 197b/12, 202b/4, 226b/5, 325a/8, 344a/17
d.- dikden 314b/9, 315b/1, 327b/2
d.- dikleri 183b/16, 185a/16, 186b/6, 190b/3, 193b/2, 197a/5, 202a/4, 202a/13, 202b/7, 202b/14, 204b/15, 205b/14, 206b/8, 207a/5, 207b/5, 222b/16, 223a/6, 223b/5, 224a/10, 224a/12, 224a/14, 224b/4, 225a/10, 225a/13, 228a/13, 229a/3, 232a/15, 233a/1, 233a/5, 235b/1, 237b/6, 241a/7, 244a/10, 246a/14, 246b/1, 248a/4, 248b/16, 250a/7, 250b/16, 253b/1, 255b/6, 256b/9, 257b/9, 259a/7, 259b/12, 264a/8, 265a/2,

265b/16, 267b/4, 269a/11, 269b/3, 269b/12, 271a/1, 273b/3, 276b/8, 277a/6, 278a/2, 278b/8, 278b/12, 279b/10, 279b/11, 281b/4, 281b/6, 281b/16, 282a/15, 283b/2, 283b/17, 287a/15, 288a/10, 289b/5, 292b/3, 294a/8, 294b/2, 295a/1, 297b/17, 298a/16, 301b/10, 303b/5, 303b/9, 303b/12, 308b/4, 309b/7, 310b/14, 311a/2, 311a/3, 311a/15, 311a/17, 312a/12, 315a/15, 315b/6, 315b/7, 315b/8, 315b/9, 315b/14, 336a/16, 341b/11, 345b/1, 349a/15, 356a/11, 362a/8
d.- dikleride 281b/9
d.- dikleridir 260a/11, 292a/10, 292b/11
d.- diklerinden 321a/13
d.- diklerine 190b/2, 198a/10, 277a/10
d.- diklerini 245b/9
d.- diler 187b/4, 188a/6, 190b/6, 192a/4, 196a/16, 200b/7, 203b/14, 217b/10, 217b/15, 242a/12, 243a/8, 266a/11, 268b/8, 273a/10, 274b/10, 278b/10, 289a/15, 298a/15, 300b/2, 314b/6, 324b/6, 329a/8, 331a/6, 332a/5, 332b/8, 335a/10, 335b/7, 339a/13, 339b/7, 346b/1
d.- dügi 214a/2
d.- dükleri 193b/14
d.- mek 252b/17, 349b/7, 360b/10
d.-mekdir 194b/16, 204b/13, 212b/1, 225a/9, 245a/7, 254b/17, 309a/16, 310b/12, 314a/9, 328b/2
d.- mekle 269b/13, 329b/15
d.- miş 183a/4, 184b/16, 188b/7, 189a/8, 190a/8, 192b/7, 193a/10, 193a/17, 194b/15, 196a/11, 196a/13, 197b/14, 203b/17, 213b/15, 223b/10, 227a/6, 245a/6, 249b/1, 254a/10, 261a/6, 264a/15, 264b/2, 287b/8, 320b/12, 324a/2, 327b/6, 335a/1, 335a/5, 336b/5, 343b/12, 343b/16,

344a/13, 354b/12, 362b/9
 d.- mişdir 191b/5, 196b/2, 297a/14, 302a/10, 306b/2, 321a/6, 350b/10
 d.- mişler 182b/6, 182b/12, 186a/2, 186a/8, 186b/10, 187b/13, 188b/9, 190a/15, 190b/1, 195a/3, 195b/13, 196b/13, 200b/12, 200b/16, 201a/11, 202a/1, 202a/13, 202b/10, 205b/9, 206a/8, 207a/2, 208a/17, 209a/1, 209a/5, 210a/12, 212a/3, 213b/2, 218b/1, 224a/6, 224a/11, 229b/17, 230a/7, 231b/17, 232b/17, 233a/2, 233a/8, 233b/5, 234a/17, 235a/4, 236a/3, 257a/17, 259a/14, 264b/5, 265a/5, 272b/17, 273a/6, 273b/6, 274b/5, 275b/8, 278a/16, 278b/11, 280a/9, 282a/8, 286b/1, 287b/13, 288a/5, 288a/15, 288b/6, 290a/15, 293a/6, 293b/4, 293b/8, 297a/10, 297b/17, 300a/9, 300a/17, 301a/14, 301b/16, 302b/4, 303b/13, 304b/5, 305b/3, 309a/12, 311a/14, 312a/15, 312b/10, 314a/2, 314a/7, 315a/9, 315a/15, 319a/7, 319b/12, 320b/12, 321a/3, 321b/15, 323b/3, 324a/5, 324b/16, 327a/15, 328b/2, 328b/11, 329a/1, 334b/12, 335a/3, 340b/15, 342a/2, 343a/6, 343a/9, 343a/14, 345a/3, 347a/13, 360a/12, 361a/12
 d.- mişlerdir 248b/12, 302b/17, 321b/11, 353b/4, 361a/5
 d.- nildiği 221a/1, 258b/1
 d.- nildikde 333b/9
 d.- nile 261b/17
 d.- nilmek 274b/8
 d.- nilmiş 243b/11
 d.- nilmişdir 195a/2, 319b/13
 d.- nilürse 217b/17
 d.- nmek 251a/6
 d.- nmiş 195a/6, 312b/15
 d.- nür 281b/10, 287b/5, 291b/8, 292a/12, 307a/15, 311a/2, 312a/15, 356a/16
 d.- r 208b/4, 320b/9, 333b/15,

346b/3
 d.- rler 182b/13, 183a/3, 189b/9, 190a/8, 190b/1, 190b/5, 191b/13, 197a/2, 197b/14, 198b/16, 202b/12, 203b/16, 204b/12, 204b/14, 206a/17, 212a/12, 212b/4, 215a/17, 217a/7, 220a/3, 220a/6, 220a/9, 220a/16, 220b/9, 224a/4, 224b/5, 224b/14, 224b/16, 224b/17, 225a/5, 225a/16, 227a/5, 227a/6, 227b/10, 232b/6, 232b/17, 238b/17, 239b/12, 240b/8, 246a/17, 248a/5, 254a/15, 254a/16, 257b/6, 259b/1, 259b/16, 260a/11, 264a/8, 267a/2, 268a/8, 268a/10, 269b/13, 273a/11, 273a/17, 273b/9, 273b/13, 273b/15, 275b/16, 276a/9, 278a/9, 278a/13, 278a/16, 278b/13, 281a/14, 281b/7, 281b/9, 282a/5, 282a/10, 284a/15, 286a/14, 287a/12, 287b/1, 287b/2, 287b/6, 291a/8, 291a/13, 291a/14, 291b/6, 291b/10, 291b/16, 292a/7, 292a/11, 292a/14, 292a/17, 292b/2, 292b/4, 292b/8, 292b/10, 306b/8, 307a/6, 307a/12, 308a/2, 308b/12, 308b/17, 309a/14, 309a/16, 309b/1, 309b/7, 310a/13, 310a/17, 310b/1, 311a/6, 311b/8, 312b/6, 314a/11, 315a/8, 315a/16, 323b/1, 333a/12, 337a/10, 339b/4, 339b/16, 347b/8, 349b/17, 355a/13, 356b/1, 356b/9, 356b/16, 357a/3, 357a/5
 d.- yen 361a/15
 d.- yenler 218a/12
 d.- yüp 231b/9, 249a/4, 324b/4
 -468-

dīdān [Ar.] Kurtlar, kurtçuklar.

d.- ı müstedīre 278a/16
 d.- ı şığar 277a/14
 d.+ ı 279a/14
 d. 277a/8, 279a/6
 -5-

dīger [Far.] Diğer, başka, öteki.
d. 313b/1, 313b/10, 313b/12,
314b/4, 315a/12
ḥabb-ı d. 343b/5
merhem-i d. 337b/12
-7-

dik- [Tr.] Dikmek, birleştirmek.
d.- er 197b/17
d.- üp 199a/9, 200a/12
-3-

dīk [Ar.] Dar olma, darlık.
d.- i nefes 226b/11, 239a/6, 239b/12,
241b/4
d.- i nefesden 288a/10
d.- i nefese 242b/6, 303b/4
d.- i nefesi 239a/7
d.+ e 240a/5, 245a/3
d.+ i 239a/10
d.+ iñ 240a/6, 245b/3, 288a/12
d. 226b/5, 241b/1
-16-

dīku'l-nefes [Ar.] Nefes darlığı.
d. 226b/8
-1-

dīkāk [Ar.] İnce olanlar; ince bağırsak.
em^c ā-yı d.+ da 278a/3
d.+ dır 273a/16
d. 273b/1
-3-

dīkāku'l-kündür [Ar.] Kündür, günlük
(Boswellia glabra) bitkisinin
ufalanmışı.
d. 208a/8
-1-

diken [Tr.] Diken.
d.+ i 313a/16
-1-

dikenli [Tr.] Dikenli.
d. 234b/5
-1-

dīkkat [Ar.] Önem verme, ilgi gösterme.
d. itmekle 332a/16
d. olunur 337a/14
d. 339b/16
-3-

dil [Tr.] Tat alma organı.
d.+ de 214b/13
d.+ den 346b/16
d.+ iñ 212a/11, 212b/2
d.+ ine 214a/8, 214b/7, 224b/12
d.+ ini 211a/3, 229a/2, 232a/2,
241b/6
d.+ leriniñ 213a/4, 241b/16
d. 212a/4, 224b/13, 259b/2, 331b/9
-17-

dile- [Tr.] İstemek, arzu etmek.
d.- mek 350b/6
-1-

dilkü [Tr.] Tilki (Vulpes).
d.+ niñ 265b/11
-1-

dimāg [Ar.] Beyin.
d.+ a 183b/4, 187b/8, 189a/7,
189b/15, 192b/10, 192b/12, 193a/9,
205a/2, 205a/16, 205b/2, 207a/12,
211b/7, 248a/8, 278a/7, 279a/12,
332b/6
emrāz-ı d.+ a 209b/10
nefs-i d.+ a 189b/17
tenkıye-i d.+ a 185b/4
d.+ da 192b/2, 192b/7, 192b/9,
200b/9, 206a/2
buṭūn-ı d.+ da 189b/14, 196b/6
d.+ dan 205b/6, 209b/14, 237a/6,
237a/15
d.+ ı 187a/15, 187b/7, 202a/10,

202a/15
 buṭūn-ı d.+ ı 192a/13
 d.+ ın 187a/6, 191b/16, 192b/7,
 206b/6, 236b/17, 237a/13, 237a/15,
 296a/13, 332b/3
 d.+ ın 190a/9
 d.+ ına 183b/8, 188a/4, 193a/12
 d.+ ında 186a/16, 187a/4, 194b/9
 d.+ ından 186a/11
 d.+ ları 199b/16, 201b/16, 210b/7,
 215b/5, 319a/6
 d.+ larına 194a/1
 d.+ larında 192b/6, 202b/12, 210b/11
 d.+ larından 189a/4
 d.+ larını 309b/14, 340a/14
 d.+ larının 194b/1, 280a/16
 d. 187b/5, 237a/9, 237b/4, 239b/6,
 246b/14, 310a/9, 338b/7, 359a/9
 fazla-yı d. 215b/6
 fuṣūl-ı d. 205a/6
 -76-

dimāgiyye [Ar.] Dimağa, beyne ait.
 ‘aşab-ı d.+ den 218a/1
 emrāz-ı d.+ den 209b/15
 emrāz-ı d.+ denşoñra 200b/6
 kuvā-yı d.+ si 248a/12
 a‘şāb-ı d. 251b/1
 fuṣūl-ı d. 310a/8
 -6-

dīn [Ar.] Din.
 ‘ulemā-yı d.- i mübīn 346a/2
 ādāb-ı d.- i mübīn 348a/8
 fuḫahā-yı d.- i mübīn 346a/16
 vācibāt-ı d.- i mübīn 354b/15
 d.- i Ṭaberī 190a/16
 d. 351b/1, 362a/15
 ‘ilm-i d. 353a/9
 -8-

dīn-dār [Ar.] Dindar, dine bağlı.

d. 350b/7
 -1-

dīnār [Ar.] Dinar bitkisi, çördek otu,
 yaban kerevizi (Echinophora
 tenuifolia).
 d. 265a/11
 -1-

dīniyye [Ar.] Dinî; dine ait.
 kütüb-i ‘aḳā’id-i d.+ den 361b/14
 -1-

dīp [Tr.] En alt kısım.
 d.+ i 198b/8, 228a/16, 228b/2,
 228b/7, 228b/10, 251b/13
 d.+ inde 249a/16, 259a/7, 273b/2
 d.+ inden 229a/15
 d.+ ine 212a/11, 218a/1, 223b/1,
 258a/7, 258b/11, 295b/10
 d.+ ini 241b/17
 d.+ leri 220a/8, 220a/15
 d.+ lerinde 309b/2
 d.+ lerinden 310a/8
 d.+ lerine 222a/10
 d.+ leriniñ 217a/8
 -23-

dirhem [Ar.] Okkanın dört yüzde birine eşit
 ağırlık ölçü birimi (3,2075 gram).
 d.+ den 188a/16, 188a/17, 243b/5,
 271a/3, 339a/10, 343b/9
 d.+ dir 207b/3, 267b/10, 342b/12
 d.+ e 188a/16, 188b/1, 243b/5,
 257b/5, 262b/7, 271a/3, 276b/10,
 302a/16, 339a/10
 d.+ i 265a/4, 265b/12, 272b/16,
 339b/5
 d.+ ine 272b/14
 d.+ ini 262b/8
 d. 202a/6, 202a/7, 207b/3, 214a/11,
 214a/12, 233b/8, 238b/5, 243a/15,
 243a/16, 243a/17, 243b/1, 243b/5,
 243b/7, 243b/8, 243b/10, 243b/12,

243b/13, 243b/14, 244b/4, 244b/5,
244b/6, 244b/7, 244b/14, 253a/5,
253a/6, 253a/7, 253a/13, 253a/15,
253b/7, 254a/3, 254a/12, 262b/2,
262b/3, 263a/8, 265b/9, 266a/8,
266b/1, 266b/2, 267b/4, 267b/7,
267b/8, 267b/9, 269a/17, 270b/11,
271a/5, 271a/11, 271a/12, 271b/15,
272b/9, 272b/12, 272b/13, 272b/14,
273a/1, 273a/5, 275b/12, 277a/5,
280a/14, 285b/5, 285b/14, 285b/17,
286a/12, 301b/9, 301b/10, 301b/11,
304a/2, 305b/12, 316b/13, 316b/14,
334b/14, 336b/6, 336b/7, 336b/15,
336b/16, 336b/17, 337a/1, 337a/6,
337a/8, 337a/9, 337a/10, 337a/17,
337b/1, 337b/13, 338a/14, 338b/3,
338b/4, 338b/5, 338b/10, 339a/1,
339a/2, 339a/3, 339a/5, 339a/8,
339b/5, 339b/6, 342a/8, 342a/9,
342a/11, 342a/13, 342b/4, 342b/6,
342b/7, 342b/8, 342b/9, 342b/10,
343a/7, 343a/9, 343b/6, 343b/7,
344a/1, 344a/3
-176-

diş [Tr.] Diş.
d.+ dir 220a/14
d.+ e 218a/6, 218b/17, 223a/3,
223b/4, 223b/10
d.+ i 222b/17, 336b/15, 342b/3
d.+ iñ 217a/7, 221a/8, 223a/14
d.+ ler 211b/5, 212a/3, 216a/5,
216b/15, 216b/16, 217a/5, 217a/14,
217b/3, 217b/12, 217b/16, 218b/7,
218b/9, 219a/3, 219b/4, 219b/9,
219b/13, 220a/10, 220b/1, 221a/9,
221a/13, 222b/1, 223b/2, 223b/3,
223b/6, 296b/3
d.+ lerdin 222a/5, 223b/3
d.+ lerdin 220a/3, 220a/7, 220b/7
d.+ lere 220a/2, 222b/13, 223b/1
d.+ leri 211b/12, 215a/13, 215b/3,
216a/10, 216a/13, 216a/14, 216a/17,

218b/13, 219a/12, 219b/8, 220a/14,
220b/10, 221a/3, 221a/5, 222a/14,
223b/12, 274a/8, 274b/6, 274b/16,
275b/9, 296b/2
d.+ leriñ 216b/2, 216b/11, 217a/3,
217a/9, 217a/12, 217b/1, 217b/3,
217b/7, 217b/16, 218a/1, 218a/3,
218a/5, 218a/11, 218a/15, 219a/7,
219b/3, 219b/15, 221a/2, 221a/16,
221b/9, 221b/14, 221b/16, 222a/8,
222a/11, 222b/4, 274a/14, 274b/1,
274b/11
d.+ lerinde 218a/8, 221b/10, 221b/12
d.+ lerinden 222a/17
d.+ lerine 216a/8
d.+ lerini 220b/15, 278b/4
d.+ leriniñ 216a/6
d.+ li 218b/10
d. 214b/13, 215a/11, 215b/4,
215b/14, 218b/5, 219b/14, 221b/11,
222a/4, 222a/7, 222a/8, 222a/9,
222b/6, 223a/7, 223a/9, 274a/10
-118-

dişlenk [Tr.] Dişlek.
d. 217a/7, 223a/8
-2-

divân [Ar.] Büyük şiir mecmuası.
d.+ lar 353a/6
-1-

divâr [Far.] Duvar.
d.+ larından 291b/1
d. 248a/14
-2-

diyâhliyyûn [Ar.] Vücutta sert şişleri
yumuşatmak için kullanılan
merhem. bkz. **dâhliyyûn**
d. 337b/13
-1-

diyâr [Ar.] Memleket, ülke, yöre.

d.- ı âher 331a/8	
d.- ı Deylem 294b/17	
d.- ı Hindistânda 323a/7	
d.- ı Mışırda 343a/17	
d.+ a 319a/1, 320a/5, 324a/5, 330a/9, 339b/13	
d.+ da 320a/10, 322a/9, 342a/3	
d.+ dan 320a/9	
d.+ nî 322b/1, 324a/3	
d.+ na 318b/13	
d.+ nda 269b/14	
d. 318b/15, 319a/6, 335b/12	
terk-i d. 330a/6	
-21-	
diyü [Tr.] Bir bağlaç; diyerek, diye.	
d. 182a/2, 190a/7, 190b/6, 195a/1, 205b/17, 218a/4, 218b/7, 218b/12, 221b/15, 224b/14, 226b/11, 238b/15, 252a/8, 255b/5, 260b/8, 262a/1, 272b/3, 275b/10, 286a/15, 291b/5, 291b/7, 291b/9, 292a/6, 292a/7, 293a/5, 301b/14, 313a/15, 313b/16, 328a/8, 328a/12, 328b/9, 329a/3, 332a/8, 333b/1, 342a/4, 344a/15, 344b/11, 346b/5, 346b/15, 347a/9, 347a/16, 348a/15, 348b/5, 350a/14, 360a/3, 360a/5	
-46-	
doğur- [Tr.] Doğurmak.	
d.- duğdanşoñra 194a/7	
-1-	
dost [Far.] Arkadaş, ahbap.	
d.+ ndan 318b/13	
-1-	
dostānī [Far.] Dostça.	
d.+ den 349a/14	
d. 349a/16	
-2-	
dög- [Tr.] Dövmek, ufalamak, ezmek.	
d.- eler 335a/14	
d.- ülmege 337a/2	
d.- üp 314b/5	
-3-	
dök- [Tr.] Dökmek, boşaltmak.	
d.- düreler 272a/16	
d.- ecegi 272a/16	
d.- ecek 272a/12	
d.- eler 211a/1, 253a/13, 253a/14, 281a/1	
d.- erse 207a/2	
d.- mege 272b/3	
d.- mek 208b/4, 259b/15	
d.- meyüp 229b/16	
-12-	
dökül- (I) [Tr.] Dökülmek, boşaltılmak.	
d.- digi 295b/15	
d.- diginden 202b/16	
d.- dükde 210b/12	
d.- en 204a/7, 258b/17, 276b/3, 284b/4	
d.- mek 204a/6, 209b/14, 327a/7	
d.- mekden 198b/10, 317a/2	
d.- mesün 304b/10	
d.- meyüp 282a/9	
d.- miş 269a/13	
d.- üp 187a/8, 216b/1, 309a/14, 324b/14	
d.- ür 204a/9, 209b/17, 295b/9	
d.- ürse 210b/14	
-23-	
dökül- (II) [Tr.] Vücutta çıban, sivilce vb. çıkmak.	
d.- digi 311a/4	
-1-	
dön- [Tr.] Dönmek, dönüşmek.	
d.- er 248a/17	
-1-	

döndür- [Tr.] Döndürmek.

d.- diginden 187a/12

d.- mekte 212a/10

d.- ür 187a/11

-3-

dördüncü [Tr.] Dördüncü (4.) sıradaki.

d.+ si 268a/10, 357a/4

d. 239b/8, 251a/11, 278a/16,
300a/11, 300a/12, 300a/16, 300b/1,
301a/9, 301a/12, 307a/2, 357b/6

-13-

dört [Tr.] Dört (4) sayısı. bkz. **erba'a**

d.+ dür 220a/4, 264a/10

d.+ er 220b/3, 262b/3, 262b/15,
265b/1

d.+ ü 220b/7

d. 183b/3, 195b/4, 207b/2, 212b/5,
214a/11, 216a/13, 238b/5, 243a/17,
243b/7, 253b/12, 262b/7, 262b/17,
269b/3, 272b/12, 276b/10, 277a/11,
286a/11, 299a/9, 300a/4, 313b/9,
334b/14, 342b/7, 350a/13, 356a/14

-33-

dört yüz [Tr.] Dört yüz (400) sayısı.

d. 253a/2

-1-

döşe- [Tr.] Döşemek, sermek, yaymak.

d.- yeler 253a/4

d.- yüp 215a/10

-2-

döşek [Tr.] Yatak.

d.+ e 272a/1

-1-

döşen- [Tr.] Döşenmek, yerleştirmek.

d.- diği 257b/12

d.- mişdir 259b/3

-2-

dövülmüş [Tr.] Ufalanmış, ezilmiş.

d. 244b/5, 312a/9

-2-

döy- [Tr.] Tahammül etmek, dayanmak.

d.- ecek 309b/12

-1-

du'a [Ar.] Allah'a yalvarma, O'ndan isteme, niyaz.

d.- yı hayrlarından 190b/11

d.+ ları 328b/6

d.+ ya 191a/15

d. buyurdukları 320a/7

d. buyurmuşlardır 320a/5

d. itdiler 329a/3

d. 329a/5

-7-

dūd [Ar.] Kurt, kurtçuk, böcek.

d.+ lar 277b/9, 277b/15, 277b/17,
280a/3

d.+ ların 277b/6

d.+ uñ 224b/12

d. 278a/9

-7-

dudağ [Tr.] Ağzın dışa dönük etli kısmı.

d.+ ın 224b/13, 310b/4

d.+ lar 211b/11

-3-

dūdu'l-müstedir [Ar.] Yuvarlak
bağırsak solucanı (Ascaris
lumbricoides).

d. 279b/11

-1-

duhān [Ar.] Duman.

buhār-ı d.- ı muhterika 225b/5

d. 229b/2, 322a/4

-3-

duhānī [Ar.] Dumanla alakalı, dumanlı.

buḥār-ı d.+ niñ 241a/2 d. 231b/16 buḥār-ı d. 245a/8 ebḥire-i d. 237a/2 -4-	dumūr [Ar.] Bir organın beslenme eksikliğinden dolayı kuruması. d. 314b/9 -1-
duḥāniyye [Ar.] bkz. duḥānī ebḥire-i d.- i şehin 322a/17 ebḥire-i d.+ ye 237a/3 ebḥire-i d. 237a/7, 321b/8, 321b/12, 325a/12 -6-	dūn [Ar.] Aşağı, aşağıda, az. d. bulunup 360b/13 -1-
duḥter [Far.] Kız evlat. bkz. kerīme d.- i ferḥunde-aḥter 355a/8 d.- i ferḥunde-aḥterleri 354b/8 d.- i pākīze-aḥteri 355a/11 d.+ i 355a/15 d.+ lerine 355b/6 -5-	dur- (I) [Tr.] Hareketsiz kalmak. bkz. ṭur- (I) d.- duḡda 183b/4 -1-
duḥūl [Ar.] Girme, giriş, dâhil olma. d.+ den 329b/1, 329b/13 d.+ inde 325b/15 d.+ ine 226b/15 d.+ ini 224b/10 d.+ ünden 211b/16 d. ideler 340b/6 d. ider 226b/5, 230b/17, 231b/11 d. itmiş 233b/3 d. 239b/13, 241b/2, 246a/16, 329a/14, 329b/11 -16-	dur- (II) [Tr.] Boğaza takılmak, yutamamak. bkz. ṭur- (II) d.- maḡ 234b/4 -1-
dūḡū [Ar.] Yabani havuç (Pastinaca sativa) tohumu. d. 270b/12, 271a/11 -2-	durak otı [Tr.] Dere otu (Peucedanum graveolens). d. 273a/3 -1-
dūḡū [Ar.] Yabani havuç (Pastinaca sativa) tohumu. d. 270b/12, 271a/11 -2-	durunc [Far.] Turunç. d. 339a/3, 342b/6, 343b/5 -3-
dūman [Tr.] Duman; havadaki sis ve pus. bkz. duḡān d. 340b/7 -1-	dutunmaz [Tr.] Kalmayan, geçici. d. 325a/14 -1-
	dübeyle [Ar.] Çıban gibi irinli yaralar. d. 261a/5, 315b/6 -2-
	dügüm [Tr.] Düğüm. d.+ leri 221a/12 -1-
	dülger [Far.] Marangoz. d. 352a/16 -1-

dümmel [Ar.] Çıban, kan çıbanı.
d. 315b/6
-1-

dünbelek [Far.] Vurmalı bir çalgı.
d. 195a/14
-1-

dünyâ [Ar.] Dünya, arz.
mâl-ı d.- yı bî-beķâyı 351a/16
d.+ da 351b/9, 358b/8
mezra^c a-yı d.+ da 351b/14
d.+ sına 362a/15
d. 351b/1
metâ^c -ı d. 351b/11
tena^c um-ı d. 351b/17
-8-

düril- [Tr.] Dürülmek, kıvrılmak.
d.- ür 203a/3
-1-

dürlü [Tr.] Çeşitli, muhtelif.
d. 212b/5, 225a/16, 281a/15,
314a/10
-4-

dürrâc [Ar.] Turaç (Francolinus) kuşu.
d. 195b/7, 243a/5, 285b/10
-3-

dürt- [Tr.] Dürtmek.
d.- eler 249a/17
-1-

dürtme [Tr.] Cin tasallutu, cin tutmak.
d.+ leri 326a/12
d.+ sinden 318b/8
-2-

dürüz [Ar.] Kemiklerin birleşme yeri
dikişleri.
d.+ ını 184b/3
d. 182b/12

-2-

düsümet [Ar.] Yağlanma, yağlı olma.
d. 255b/8
-1-

düş [Tr.] Rüya.
d.+ ünde 272b/1, 272b/5
d. 188b/14, 188b/15, 189a/6
-5-

düş- (I) [Tr.] Düşmek, yıkılmak.
d.- di 215a/17
d.- dügi 269b/4
d.- dükleri 316a/2
d.- ecek 287a/4
d.- en 223b/12, 236b/8
d.- er 231b/12, 231b/17
d.- erler 221b/5
d.- mek 223b/11, 282b/3, 288a/16
d.- mekten 184b/17, 207a/11,
282b/7, 284b/6
d.- mekle 334a/3
d.- meleri 236a/14
d.- mesine 286a/13
d.- müş 286a/15
d.- üp 219a/16, 219b/8, 236a/17,
251b/8
-24-

düş- (I) [Tr.] Kendini kaptırmak, kapılmak.
d.- mekten 351a/12
d.- mekle 349a/4
-2-

düşman [Far.] Hasım, yağı.
d.+ ı 191b/1, 338a/2
-3-

düşür- (I) [Tr.] Düşürmek, yıkmak.
d.- dükden 285b/1
d.- ür 189b/13
-2-

düşür- (II) [Tr.] Vücuttan atmak.

d.- ici 232b/2

-1-

düşür- (III) [Tr.] Kapılmasına sebep olmak.

d.- mekle 347b/6

d.- üp 352a/5

-2-

düz- [Tr.] Düzmek, ilaç hazırlamak.

d.- düklerinde 182b/16

d.- eler 262b/4, 304a/2

d.- er 196a/7

d.- ilüp 198a/14

d.- ilür 209b/7, 267b/6, 343a/12, 343b/8

d.- mek 276b/7

d.- ülmüş 203b/1

-11-

düz [Tr.] Düz.

d. idüp 201a/12

-1-

E

e'ālī [Ar.] Pek yüksek olanlar, şeref sahibi olan büyük kimseler.

e. 237b/12

-1-

e'āzım [Ar.] Pek büyük olanlar, büyük kimseler.

e. 319a/10

-1-

ebdān [Ar.] Bedenler, gövdeler.

e.- 1 eṭṭālde 296b/7

e.- 1 ḥayevānāt 295a/9

e.- 1 insān 290a/12

e.- 1 insāna 315b/4

e.- 1 insānda 318b/3

e.- 1 insāndan 290b/15, 356b/3

e.- 1 meṣāyihde 290a/10

e.- 1 nās 297b/9

e.- 1 şıbyāna 296a/15

e.- 1 za'ife 274b/4

e.- 1 za'ifeden 359a/14

e.+ a 258a/15, 277a/15, 323a/17

fünün-ı e.+ a 353a/9

e.+ da 209a/3, 246b/8, 287a/17, 291b/17, 297b/13, 297b/14, 324b/9

dāhil-i e.+ da 358a/15

e.+ ımızı 358a/14

e.+ in 357b/10

e.+ larında 356b/17

e. 356b/13, 357a/7, 357b/13

aḥlāt-ı mezkûre-i e. 191b/12

ḳavānîn-i 'ilm-i e. 361a/1

-32-

ebegümece [Tr.] Ebegümece (Malva sylvestris).

e. 276b/17, 281a/8, 310b/6, 337a/6, 337b/7

-5-

ebeveyn [Ar.] Anne baba.

bkz. vālideyn

e.+ in 217b/5

-1-

ebhel [Ar.] Kara ardıç (Juniperus communis) yemişi.

e. 289a/9, 289a/15, 341b/10, 342a/9

-4-

ebher [Ar.] Kalpten vücuda kan dağıtan büyük atardamar, aort.

e. 248b/16

-1-

ebḥire [Ar.] Buharlar, dumanlar.

e.- i duḥānī 237a/2

e.- i duḥāniyye 237a/7, 321b/8,

321b/12, 325a/12
 e.- i duḥāniyye-i şeh̄n 322a/16
 e.- i duḥāniyyeye 237a/3
 e.- i fāsīde 250a/11
 e.- i ḡalīze 322b/5
 e.- i rediyye 188a/4
 e.- yi ḥabīşeden 278a/8
 e.- yi ḥabīşeleri 278a/6
 e.- yi rediyye 359b/13
 e. 250a/11, 322b/9
 -15-

Ebīzimyā [ea.] Hipokrat'ın Epidemics
 adlı eseri.
 E. 320b/8
 -1-

ebnā [Ar.] İbn kelimesi çoğulu; oğullar,
 evlatlar.
 e. 347b/17
 -1-

ebrār [Ar.] Hayır sahipleri, faziletli
 kimseler.
 şīme-yi e. 354a/4
 -1-

ebū [Ar.] Baba, ata, peder.
 e.+ nın 218a/16
 -1-

Ebū 'Abdullāh Muḥammed bin İsmā'īl el-Buḥārī
 [ka.] Buhari, Kur'ân-ı Kerîm'den
 sonra en güvenilir kabul edilen *e/-*
Câmi'u's-sahîh adlı eseriyle tanınmış
 büyük muhaddis.
 E. 326b/3
 -1-

ebū fazıl [Ar.] Yunt kuşu,
 kuyruksallayan. bkz. **tarāğülîdītūs**
 e. 269b/12
 -1-

Ebū Nu'aym İşfahānī

[ka.] "Hilyetü'l-evliyâ" müellifi,
 hadis, kelam, tasavvuf âlimi ve
 tarihçi.
 E.+ den 345b/10
 -1-

Ebū Sehl Mesîhî

[ka.] Ebū Sehl İsâ b. Yahyâ el-
 Mesîhî el-Cürcânî; 11. yüzyılda
 yaşamış tabip ve filozof.
 E. 218a/8
 -1-

Ebū 'Ubeyde [ka.] bkz. **Ebū 'Ubeyde**
bine'l-Cerrāh
 E. 329b/14, 329b/15
 -2-

Ebū 'Ubeyde bine'l-Cerrāh [ka.] Aşere-i
 mübeşşereden olan kumandan
 sahâbî.
 E. 329b/5
 -1-

Ebuḫrāt [ka.] Hipokrat; eski Yunan
 hekimi meşhur Hipokratis.
 bkz. **Buḫrāt**
 E.+ dan 206b/1, 239a/2, 264a/12,
 341b/14
 E.+ nın 226b/2, 264a/15
 E. 186b/14, 192b/5, 353b/2
 -9-

Ebū'l-eṭṭibbā [ka.] "Tabiplerin babası"
 anlamında Hipokrat'a atfedilen söz.
 E.+ dan 320b/8
 E. 194b/14, 226a/17, 288a/9, 353b/2
 -5-

Ebū'l-Ferc bin Elkaf [ka.] Arap tabip.
 E. 314b/12
 -1-

Ebû'l-Ferec [ka.] Ebû'l-Ferec el-İsfahânî; *el-Egânî* adlı eseriyle tanınan Arap tarihçisi ve edibi.

E. 190a/16

-1-

Ebû'l-Hasan Taberî

[ka.] Ebû'l-Hasan Ali b. Sehl Rabben et-Taberî; Ünlü hekim ve dinler üzerine mukayeseli çalışma yapan ilk âlimlerden.

E. 232b/13

-1-

ebû'n-naşr ve'l-muğâzî

[Ar.] "Zaferlerin ve cihadların babası", Sultan Bayezid için kullanılan unvan.

e. 322b/12

-1-

ebyaż [Ar.] Beyaz, ak.
behmen-i e. 235b/15
harbak-ı e. 242b/13

-2-

ecel [Ar.] Ölüm vakti, ömrün sonu.
e.- i aḥterāmī 358b/13, 359b/16
e.- i aḥterāmīde 359a/6
e.- i aḥterāmīniñ 359b/4
e.- i қазақ 361b/15
e.- i muḥ allak 361b/15
intihā-yı e.- i muḥadderde 358a/8, 358b/7
e.- i ṭabīḥī 219a/14, 345a/12, 356a/11, 358a/9, 358b/12, 359b/16, 361a/3
müntehī-i e.- i ṭabīḥīleri 360a/10
e.- i ṭabīḥīleriniñ 345a/16
e.- i ṭabīḥīniñ 361a/12, 361b/13, 362b/9
e. 358b/17, 359a/1

-22-

ecil [Ar.] Sebep.

e.+ den 183a/2, 184b/10, 186b/6, 188a/1, 188a/12, 189b/13, 190a/1, 190a/5, 192a/14, 193a/3, 196b/6, 200a/6, 200a/13, 201a/5, 205a/8, 205b/12, 205b/17, 210a/8, 219b/2, 220b/13, 222a/10, 223b/4, 224a/2, 226a/8, 229b/2, 230b/16, 231a/1, 231b/17, 233a/6, 236a/11, 236a/15, 237a/10, 239a/1, 242a/16, 242b/11, 248a/12, 251b/17, 252b/7, 252b/11, 254b/4, 261a/12, 262a/15, 267a/12, 271b/5, 272a/4, 274a/7, 274b/5, 274b/7, 276a/4, 279b/2, 282a/2, 283a/2, 288a/15, 290a/3, 290b/11, 291a/8, 293a/14, 293a/17, 296a/6, 296b/12, 297b/5, 298a/7, 298a/13, 306b/4, 307b/9, 307b/15, 312b/14, 315b/16, 316a/1, 317b/1, 318a/6, 318b/3, 320a/15, 322b/7, 323a/5, 325a/6, 329a/13, 330a/5, 344b/10, 345a/5, 348b/12, 351b/6, 357a/3, 357b/15

-84-

ecinne [Ar.] Cinler.

e.+ den 191a/1, 318b/10, 319a/9, 319b/11, 319b/13, 326a/11, 327a/9, 327b/9
e.+ niñ 328b/3
ḥasākīr-i e.+ niñ 319a/8
e. 190b/8, 191b/7, 318b/4, 318b/5, 318b/7, 319a/2, 319b/2, 319b/4, 319b/8, 319b/15, 331a/15
ḥasker-i e. 320a/12

-22-

ecnād [Ar.] Askerler.

e.+ iñ 350a/15

-1-

ecnās [Ar.] Türler, cinsler.

e.- ı ḥaliyyesi 291a/6
e.- ı emrāzdan 225b/16

e.- 1 emrâzı 247a/9 mecma ^c -ı enbüh-ı e.- 1 enâm olmağla 324a/9 e. 290b/8, 290b/12 -6-	-20-
ecrām [Ar.] Cansız cisimler. e.- 1 felekiyye 326a/2 -1-	edā [Ar.] İcrâ etmek, yerine getirmek. e. iden 225b/9 -1-
ecsād [Ar.] Cesetler, bedenler, vücutlar. e.- 1 ‘aẓīme olup 360b/8 e.- 1 ‘aẓīmeleri 360a/15 -2-	edeb [Ar.] İyi terbiye, nâziklik, usluluk. terk-i e.+ i 347b/14 e. 350a/11, 353a/3 -3-
ecsām [Ar.] Cisimler. e.+ 1 282a/6 e. 281b/1, 281b/10 -3-	edhān [Ar.] Yağlar, sürülecek yağlar. e.- 1 mezkûre 237b/16 e.- 1 mezkûreden 246b/2 e.+ dan 215b/10 -3-
ecved [Ar.] En iyi, en kaliteli. e.+ dir 257a/13 -1-	edhıne [Ar.] Tütsüler, dumanlar. e.- i ḥabīṣe 322b/6 -1-
ecvef [Ar.] Ana toplardamarlar (Vena cava). e.+ iñ 258a/14 e. 258a/12, 260b/4 -3-	edīb [Ar.] Edip, yazar. e.+ iñ 244a/16, 286b/2 e.+ indir 286a/8 e. 258b/14, 317b/2, 321a/16 cerrāḥ-ı e. 284a/8 -7-
eczā’ [Ar.] Parçalar, kısımlar. e.- yı ‘adīde 342a/5 e.- yı mezkûre 209b/7 e.- yı mezkûreden 281a/8 e.- yı mezkûreniñ 337a/1 tıbb-ı e.- yı mi‘deniñ 255a/1 e.+ dan 342a/15 e.+ sı 207a/6, 218a/7, 224b/13, 238b/10, 311b/17 e.+ sına 218a/6, 255a/4 e.+ sından 251b/4 e.+ sını 244b/10 e. 243b/14, 263a/12, 283b/16, 313b/8, 315a/12	edille [Ar.] Deliller, işâretler. e. 330b/7 -1-
	ednā [Ar.] Daha az, biraz, daha aşağı. e. 256b/4, 276b/4, 282b/15, 306a/1, 324a/10 -5-
	edviye [Ar.] Devalar, ilaçlar. e.- i eşribeden 249b/11 e.- i ḥārreden 314b/10, 341a/14 e.- i kâbıza 222b/14 e.- i mezkûreniñ 208a/1 e.- i müsaḥḥıneye 264b/11 e.- i müferriḥe 250b/1

- e.- i müfettite 268b/15
e.- i müfrede 242a/8
e.- i mürekkebe 242a/10
e.- yi kavıyye 279a/15
e.- yi mezkûre 185a/5
e.- yi müfrededen 275a/7
e.- yi nefsiyye-yi zî-kıymet 361b/4
e.+ den 195a/4, 253a/10
e.+ niñ 256b/11, 267b/12, 271b/1
e.+ sinden 269a/6
e. 207b/12, 207b/13, 207b/16, 233a/16, 242a/13, 253a/4, 264b/17, 267a/15, 267b/3, 269a/10, 280a/3, 280b/8, 287a/1
-33-
- edyân** [Ar.] Dinler.
‘ulûm-ı e.+ a 353a/9
-1-
- ef̣ al** [Ar.] Arap imlasında bir kural.
e. 287a/14
-1-
- ef̣ âl** [Ar.] Fiiller, işler, ameller.
e.- i ḥasene 347a/2
taḳviyet-i e.- i ḥaseneñize 346b/14
e.- i Ḥazret-i ‘Ömer 329b/13
e.- i ḥiss 190a/9
e.- i imdād eyleyüp 282b/3
e.- i ḳabîḥe 348b/10
e.- i kebed 261b/5
e.- i mekrûheyi 362a/16
e.- i mülḥiṣe 362a/16
e.- i nâ-sezāya 351a/12
e.- i zemîme 347a/14
e.+ de 345b/13
e.+ e 345a/8
e.+ i 347a/4
e.+ iñ 291a/4
e.+ inde 261a/6
e. 347a/5
-17-
- ef̣ âlât** [Ar.] Fiiller, işler, ameller. bkz. **ef̣ âl**
e.- ı nefsāniyye 293a/13
-1-
- ef̣aviye** [Ar.] Yemeğe konulan baharatlar.
e.- i ḥārreden 236b/3
e.- yi ṭayyibe 250a/6
e.+ den 255b/14, 285b/14
-4-
- ef̣âzıl** [Ar.] Faziletli kimseler, çok fazıl olanlar.
e.+ dan 346b/1
-1-
- ef̣dal** [Ar.] En iyi, kaliteli. bkz. **ceyyid**
e.- i maḥlûḳât olduḡı 345a/5
e.- i maḥlûḳâtıdan 330b/4
e. 207b/7, 340a/1
-4-
- Ef̣dal-i maḥlûḳât**
[öa.] Yaratılmışların en kaliteli, kıymetlisi; Hz. Muhammed (sav.).
E.+ iñ 330a/13, 360b/14
-2-
- ef̣kâr** [Ar.] Fikirler, düşünceler.
keşret-i e.- ı fāsıde 347a/14
e.- ı fāsideden 341b/5
netîce-i e.- ı şaḥîḥelerinden 297a/4
netîce-i e.+ larını 323a/2
-4-
- ef̣lāk** [Ar.] Felekler, gökler, semalar.
maẓleme-i e.+ iñ 321b/12
e. 345a/5
-2-
- Eflāṭûn** [ka.] Antik Yunan filozofu, Platon.
E. 321a/3, 345b/5
-2-
- Eflīmûn** [ka.] 2. yüzyılda yaşamış,

Yunan sembolist, filozof ve dilcisi. bkz. Ḳıyāfet-nāme E. 202b/2 -1-	ege [Tr.] Kaburga. bkz. eyegi e.+ lerin 287b/5 -1-
efrād [Ar.] Ferdler, bireyler. e.- 1 benī ādemiñ 358b/9 e.- 1 beşer 352b/2 e.- 1 beşerde 297b/7 e.- 1 beşerden 297a/11, 331b/7 e.- 1 beşeriñ 216a/4 e.- 1 insāniñ 356a/16 e.- 1 nāsdan 191a/17 e.- 1 ümmet 330b/5 ḥāmī-i e.- 1 ümmet 329a/2 -10-	eger [Far.] Şart edatı, şayet. e. 182a/1, 182a/8, 183b/10, 184a/3, 184a/5, 184a/9, 185a/15, 185b/5, 185b/10, 185b/13, 186a/1, 186a/4, 187b/10, 188b/7, 190a/3, 194a/13, 194b/8, 195b/1, 195b/3, 196a/2, 196a/17, 197b/2, 197b/4, 198a/2, 201b/9, 202a/9, 202a/15, 202a/16, 203b/16, 206a/7, 207a/1, 207a/16, 207b/9, 208b/2, 208b/15, 210b/12, 210b/13, 211a/5, 212b/4, 213b/6, 213b/7, 214a/1, 214a/8, 214b/7, 214b/10, 214b/13, 218b/3, 218b/9, 219a/3, 220b/2, 221b/2, 221b/6, 222a/2, 222a/3, 222b/5, 222b/8, 222b/10, 222b/17, 223a/1, 223a/7, 223a/9, 223a/14, 227a/4, 227a/5, 227a/13, 227b/2, 227b/5, 227b/15, 227b/16, 228a/2, 228b/1, 228b/4, 228b/7, 228b/15, 229b/10, 231a/3, 231b/5, 232a/2, 232a/7, 232a/9, 232b/1, 233b/1, 233b/3, 234b/5, 234b/10, 234b/12, 234b/15, 234b/17, 236b/15, 237b/2, 237b/3, 237b/16, 238b/6, 238b/9, 238b/13, 239b/16, 241a/14, 241b/7, 241b/10, 241b/11, 241b/12, 242a/3, 242a/10, 244a/3, 245a/7, 245b/5, 245b/15, 246a/2, 247a/17, 247b/3, 247b/6, 247b/8, 247b/9, 249a/15, 249a/17, 249b/9, 249b/14, 249b/16, 250a/1, 250a/5, 250a/12, 250a/14, 252a/16, 252a/17, 253b/15, 253b/17, 254b/12, 254b/15, 255b/14, 261b/10, 264b/14, 265a/6, 265a/14, 266b/12, 270b/6, 270b/8, 271a/6, 271a/13, 272b/1, 272b/2, 273b/12, 273b/15, 274b/9, 274b/11, 274b/17, 278b/17, 279a/11, 279b/17, 280b/15, 281a/3, 282a/3, 282a/6, 282a/7, 283a/5, 283b/7, 284b/16,
Efrenc [Öa.] Frenk, Avrupalı. lisān-ı E.+ de 279b/9 E. 269b/12 eṭibbā-yı E. 294b/17 -3-	
efşah [Ar.] Çok fasih, en düzgün ve açık. lisān-ı e.- 1 ‘Arabide 204b/12 lisān-ı e.+ da 281b/9 luğat-ı e.+ da 281a/12 -3-	
efsentin [Ar.] Pelin otu, sarı yavşan otu (Artemisia absinthium). e. 233a/3, 233b/6, 256b/16, 266b/2, 279b/3, 279b/7 -6-	
eftimün [Ar.] Küsküt, kızıl sarmaşık bitkisi (Cuscuta epithymum). e.+ dan 245a/4 e.+ ı 245a/6 e.+ iñ 245a/1 e. 227b/6, 244b/15, 265b/3, 280a/13, 314b/1 -9-	

285b/11, 289b/1, 291a/13, 292a/10, 293b/5, 293b/16, 294a/2, 294a/5, 294a/7, 295a/8, 295a/9, 295a/11, 295a/13, 295b/3, 298a/10, 299b/4, 300a/13, 301a/13, 301b/7, 302a/13, 302b/5, 302b/14, 302b/16, 304b/1, 304b/2, 304b/3, 304b/8, 305a/2, 305a/12, 305a/15, 305a/17, 305b/3, 305b/16, 306a/2, 306a/6, 307b/13, 308a/8, 308b/1, 308b/5, 309a/2, 309a/11, 309b/15, 311b/15, 312a/3, 312a/10, 312b/1, 312b/3, 314a/4, 314a/15, 316a/17, 316b/7, 316b/9, 323a/16, 332a/7, 334a/2, 336a/15, 336b/11, 336b/12, 340a/3, 340b/6, 340b/15, 347b/12, 348a/17, 350a/8, 352b/2, 356a/1, 357b/2, 359a/2 -234-	e.- ı şanāyi ^c 352b/5 -1-
egerçi [Far.] İse de, ne kadar ... olsa da. e. 205a/17, 209b/16, 218a/10, 236b/9, 282b/14, 321b/2, 328a/2, 349b/11, 349b/17, 356b/6 -10-	ehemm [Ar.] Çok önemli, en ehemmiyetli. e.- i mühimmâtdan 300b/6 e. olan 353b/5 e. oldı 331b/4 e. olmağın 346a/3 emr-i e. olmağla 338a/17 e. 192a/16, 199a/8, 220b/16 -8-
egir [Tr.] Eğir otu (Acorus calamus). e. 242b/9, 270b/13, 271b/10, 283a/11, 289a/2, 289a/15, 342a/10 -7-	ehl [Ar.] Bir yerde oturan, meskûn olan. e.- i fesâda 327b/13 e.- i hezl 347a/15 e.- i İslâm 281b/6 ṭabīb-i e.- i Medīne 317a/15 ıṣṭilâḥ-ı e.- i nücûm 357a/14 i' tibārât-ı e.- i nücûm 320b/3 ‘aḳā’id-i e.- i sünnet 351b/16 e.- i zindândan 325a/15 e.+ i 326a/2 e.+ inden 270b/6 e.+ iniñ 318b/15, 319a/6 e. 323a/11 -13-
egrelti [Tr.] Eğrelti otu (Polypodium filix-max). bkz. eyrelti e. 341b/11 -1-	ehven-i şerr [Ar.] İki şerrin en zararsız. e. 303a/1 -1-
ehādīs [Ar.] Hadisler, Peygamberimiz'in sözleri. e.- i şaḥīḥeniñ 329a/17 e.- i şerīfede 326b/13 e.- i şerīfeden 327a/17 e.- i şerīfeniñ 328b/5 -4-	ek- [Tr.] Toprağa tohum atmak. e.- dikden 254a/12 e.- eler 198b/12, 208b/3, 213b/9, 214a/2, 214a/9, 214a/12, 214b/15, 281a/11, 305a/12, 305a/17, 306a/4, 306b/15 e.- ilmiş 243a/9 e.- ilür 213b/13, 215a/9, 306a/6 e.- mege 223b/2 e.- mek 213a/16, 214b/12 e.- meyeler 203b/2 e.- üp 203b/1, 276b/8 -23-
eḥaşş [Ar.] Başlıca, belli.	

ekābir [Ar.] Rütbece ve faziletçe büyük olanlar, devlet ricali.
e.+ e 350b/8
-1-

ekāvil [Ar.] Kavller, sözler, lakırdılar.
e.- i 'adīdeleri 360b/5
-1-

ekbād [Ar.] Kebedler, karaciğerler.
za' f-1 e.+ ları 263a/6
-1-

ekīd [Ar.] Pek sağlam.
tenbīh-i e. 350b/3
-1-

ekkāl [Ar.] Isıtıcı.
hılṭ-ı e. 198b/10
-1-

ekl [Ar.] Bir şey yemek.
e.- i şālīh 334b/17
hīn-i e.+ de 227b/12
e.+ i 269b/15
e.+ ine 233b/10
e. ideler 242b/16
e. idüp 234a/4, 349b/1
e. olunan 220a/6
e. olunduğda 230a/17
e. 218b/6, 228b/10, 250b/12,
268b/5, 271b/17, 284a/3, 293b/3,
306b/16, 312b/11, 349a/7, 349b/6,
351b/17
-21-

ekle- [Tr.] İlâve etmek, katmak.
e.- mekdir 287a/13
e.- miş 250a/6
e.- yüp 189a/13
-3-

ekmelü't-taḥiyyāt [Ar.] Selam ve

duaların en mükemmeli.
i. 360b/15
-1-

eknāf [Ar.] Kenarlar, yanlar.
e.+ ında 341b/16
-1-

ekrem [Ar.] Daha kerîm, çok şeref sahibi,
çok eli açık.
murād-ı 'aliyye-yi e.- i kâ'ināt
361a/14
e. 329b/2
-2-

ekşer [Ar.] Genellikle, çok fazla.
muḥtār-ı e.- i kibār 258b/6
e.+ dir 186a/8
e.+ i 221b/10, 263b/14, 264a/3,
264a/4, 264a/5, 285a/5, 293a/10,
294b/16, 359b/4
e.+ inde 216a/5, 249b/12, 329b/1
e.+ ini 209a/8, 353b/4
e.+ iniñ 192b/6
e. 191a/12, 191b/15, 200b/15,
205b/1, 218a/9, 219b/16, 220a/11,
221b/5, 226a/4, 240a/14, 241a/11,
254b/4, 261a/1, 315a/16, 318b/2,
318b/17, 323b/14, 331b/12, 332a/2,
337a/4, 341b/15, 347a/13, 348a/4,
349a/7, 350b/1, 361a/10
-44-

ekşer min en yuḥşā [Ar.] Sayılamayacak
kadar çok.
e.+ dır 208a/17, 330b/7
-2-

ekşerī [Ar.] Çok zaman, çoğunlukla.
e. 194b/3, 205b/11, 239b/7,
247b/16, 248a/9, 248b/4, 251a/17,
297a/15, 297b/11, 297b/15, 298a/1,
298a/9, 310b/13, 326a/12, 328b/7,
328b/9, 328b/11, 332a/8, 338a/9,

354a/9, 354a/10

-22-

ekşeriyyā [Ar.] bkz. **ekşerī**

e. 184b/6, 188a/3, 189a/1, 192a/15, 195a/5, 198a/1, 198b/9, 203b/17, 204a/16, 206a/10, 206a/17, 207a/7, 207a/10, 209b/10, 212a/16, 212b/1, 213a/2, 220b/8, 220b/12, 221b/11, 227a/6, 227b/14, 230a/10, 240a/7, 242a/4, 248b/10, 254a/16, 255a/10, 256a/10, 261b/6, 261b/11, 262a/13, 267a/13, 268a/11, 269a/6, 275b/16, 276a/11, 279a/5, 279b/15, 282b/17, 284b/1, 287b/7, 291b/15, 293a/6, 293b/2, 298b/5, 300a/12, 304b/1, 307b/4, 308b/13, 309a/10, 310b/10, 310b/12, 311b/8, 311b/9, 312b/13, 313a/3, 314a/10, 315a/16, 318b/15, 321b/10, 324b/4, 327a/10, 331b/8, 335a/6, 337a/15, 347a/5, 350b/13, 354a/5, 356a/7, 360b/12

-71-

eksik [Tr.] Noksan.

e. itmeyeler 301a/6

-1-

eksil- [Tr.] Azalmak, noksanlaşmak.

e.- mesinde 361b/13

-1-

eksilt- [Tr.] Azaltmak, noksanlaştırmak.

e.- ir 192a/7

e.- mege 295b/2

-2-

ekşi [Tr.] Ekşi.

e.+ ler 334b/9, 341a/10

e.+ lerden 303a/13

e.+ lere 341a/12

e.+ si 334b/7

e. 214a/6, 217b/13, 275b/1, 294a/15, 294a/17, 294b/1, 294b/5, 300b/14,

301a/5, 303a/10, 304a/14, 304a/15, 337a/1, 337b/9, 338a/14, 338b/3, 340b/1, 341b/2, 344a/2

-26-

ekşilik [Tr.] Ekşi olma durumu.

e.+ ini 294b/4

-1-

el [Tr.] El.

e.+ de 299a/5

e.+ e 336a/13, 352b/10

e.+ i 351a/10

e.+ inde 196a/8, 340b/16

e.+ ine 335b/6

e.+ ini 335a/14

e.+ iyle 336a/2

e.+ leri 304a/5

e.+ leriñ 192b/17

e.+ lerinde 340a/13

e. 221a/11, 223a/17, 233a/7, 280b/5, 289b/13, 311b/10, 311b/16, 338a/8, 349a/11

-21-

el-hāleti hazihi [Ar.] Şimdiki, günümüzdeki.

e. 226b/16

-1-

el-hāşıl [Ar.] Sözüñ kısası, hasılı, velhasıl.

e. 182b/4, 187a/3, 189b/6, 192a/13, 197a/6, 197a/14, 197b/15, 207a/2, 220b/3, 236a/9, 241a/8, 242b/6, 250a/17, 251b/5, 257b/13, 259a/8, 260b/13, 268b/12, 274b/16, 276a/10, 278b/15, 281b/14, 287b/13, 290b/14, 297b/5, 300a/2, 303b/15, 305a/8, 319b/2, 329b/17, 333b/3, 334a/7, 336a/17, 339b/4, 346b/17, 351b/1, 352b/12, 353b/4, 354a/16, 355a/16, 357b/14

-41-

el-ıyāzu billāh [Ar.] *Allah'a sığındık, Allah*

<i>korusun.</i> anlamında dua.	e.+ inden 317a/10, 351b/13
e. 331b/7	e.+ ini 217b/9
-1-	e.+ leri 237b/16
el-‘ilm ‘ind-allāh	e. virir 267a/7, 316a/5
[Ar.] (<i>gerçek</i>) <i>bilgi (ancak) Allah katındadır.</i> anlamında söz.	e. virmediği 284a/2
e. 202b/5, 224a/2, 331a/15	e. virmese 264b/1
-3-	e. virmeyecek 302a/15
elbetde [Ar.] bkz. elbette	e. 184a/4, 184a/9, 184b/14, 187a/7, 187a/9, 194b/11, 208b/13, 212b/14, 212b/17, 217a/1, 217b/13, 221b/11, 221b/15, 222a/5, 222a/11, 222b/7, 222b/8, 223a/1, 223b/7, 232a/11, 234b/10, 234b/17, 252a/17, 254b/6, 255a/4, 261b/3, 271b/3, 293a/13, 299b/17, 311b/14, 311b/16, 316a/4, 317a/13, 336a/4, 349a/11
e. 200b/13, 207b/4, 259a/16, 266a/8	-50-
-4-	elem-ālūd [Ar.+Far.] Elem bulaşmış, elemli.
elbette [Ar.] Şüphesiz, mutlaka, muhakkak.	e. 312a/5
e. 187b/17, 188a/8, 192b/7, 199a/5, 215a/14, 230b/2, 238a/6, 252b/11, 274a/9, 275a/5, 278a/1, 291a/15, 291b/1, 292b/5, 294b/13, 295a/10, 297a/12, 300a/5, 302a/17, 319b/3, 319b/6, 321b/1, 322a/15, 324b/11, 325b/16, 328b/6, 329a/6, 330b/17, 338a/10, 353b/10, 358a/14, 360a/8, 360b/2	-1-
-33-	elfāz [Ar.] Lafzlar, kelimeler, sözler.
elbise [Ar.] Libaslar, giysiler.	e.+ ı 221a/4
e.- i fāhire 348b/15	-1-
-1-	elhān [Ar.] Nağmeler, ezgiler.
ele- [Tr.] Elemek, elekten geçirmek.	e.+ a 205b/5
e.- ndikden 211a/11	-1-
-1-	elkāb [Ar.] Lakaplar, unvanlar.
elek [Tr.] Elek, eleme aracı.	e.+ ından oldu 356b/15
e.+ den 211a/11	-1-
e.+ in 269b/7	elli [Tr.] Elli (50) sayısı.
-2-	e.+ şer 344a/3
elem [Ar.] İztırab, keder, gam, tasa.	e. 244b/3, 270b/11
e.+ den 215b/1, 341b/5	-3-
e.+ e 271b/4	elli biñ [Tr.] Elli bin (50.000) sayısı.
e.+ i 186a/12, 268a/1	e. 343b/1
e.+ iñ 221b/10	-1-

elsine [Ar.] Lisanlar, diller. e.- i 'avāmda 350a/12 e.- i enāmda 317b/9, 351b/5 -3-	emānet [Ar.] Emin olma, korkusuzluk, emniyet. e. 186a/7, 344a/11 -2-
elzem [Ar.] Çok lazım, çok lüzumlu. e.- i levāzımdan olan 341b/4, 348a/5 e. 250b/8, 344a/12 -4-	emel [Ar.] Ümit, umut, umma, arzu. e. 333a/17 -1-
em- [Tr.] Emmek, somurmak, soğurmak. e.- digi 295b/17 e.- en 270b/14, 294b/5 e.- er 238b/5, 279a/4 e.- erken 263a/10 e.- erse 283a/5, 303a/12, 309a/1 e.- mege 215a/2, 252b/9 e.- mek 297b/6 e.- miş 254b/7 -13-	emîn [Ar.] Güvende, emniyetli. e. ola 246b/13 e. oldukları 293a/17 e. olur 196b/1, 295a/16, 345b/7 -5-
em'ā [Ar.] Bağırsaklar. e.- yı dīkākda 278a/2 e.- yı ğılāzda 278a/17 e.- yı müstaķimde 278a/10 e.+ da 258a/4, 261b/3, 278a/4, 282b/7 e.+ dan 258b/10 emrāz-ı e.+ dan 276a/8 e.+ larını 281b/3 e.+ yı 193b/8, 278b/1 e. 234b/16, 273a/10, 282a/6, 284b/12 -16-	emkine [Ar.] Mekânlar, mevkiler, yerler. bkz. emākin e.+ den 329a/9, 330b/10 e.+ ye 329a/14 -3-
emākin [Ar.] Mekânlar, mevkiler, yerler. bkz. emkine e. 317b/7 -1-	emr [Ar.] İş, husus, hâdis; emir, buyruk. e.- i 'acibîñ 322b/4 e.- i ehem olmağla 338a/17 e.- i Hakkla 219b/15 e.- i kabîh 348b/1 e.- i ma'āşda 358a/17 e.- i muhāl olduğının 358b/8 e.- i muḳarrerdır 328b/6 e.- i müdāvātta 250a/17 e.- i müfredidir 344b/3 e.- i zāhiri 261a/5 e.- i zarūrî 358a/12 e.+ de 218b/17, 240a/14, 241a/12, 254b/4, 303a/1, 332a/2, 348a/4 e.+ den 221a/1, 265a/15, 295b/4, 306b/13, 317a/7, 328b/11, 329a/7, 331b/3 e.+ i 261a/13 e.+ iñ 249b/16 e.+ inde 350b/16, 356a/4 e.+ ine 361b/6 e. eyledim 341b/17
emān [Ar.] Yardım. e.+ a 196a/14 e.+ ında 324a/14, 332b/11 e. bulmaz 324a/4 -4-	

e. ideler 352b/15
 e. idin 348a/13
 e. 331a/2, 350b/17
 -36-

emrāz [Ar.] illetler, hastalıklar.

e.- 1 'adīde 189b/8, 205b/10, 256b/5
 e.- 1 'adīdeden 199b/9
 e.- 1 'adīdeye 298b/3
 e.- 1 āliyeden 262a/11
 e.- 1 'āmme 295a/1
 e.- 1 'ayndan 204a/16
 e.- 1 cüz'iyeye 290b/3, 290b/4
 e.- 1 dimāğa 209b/10
 e.- 1 dimāgiyyeden 209b/15
 e.- 1 dimāgiyyedenşoñra 200b/6
 e.- 1 em'ādan 276a/8
 e.- 1 enfde 209b/12, 210a/2
 e.- 1 enfden 209b/17
 e.- 1 enfdenir 206a/5
 e.- 1 ḥabīse 321a/6
 e.- 1 ḥādde 207a/10
 e.- 1 ḥāddede 206b/4
 e.- 1 ḥalka 236a/13
 e.- 1 ḥalkdan 226a/4, 226b/15
 e.- 1 ḥārrede 200b/5
 e.- 1 ḥārreden 202a/9
 e.- 1 ḥalb 247b/14
 e.- 1 kebed 264b/6
 e.- 1 kebedden 260b/16
 e.- 1 külliden 290b/2
 e.- 1 külliye 290b/5
 e.- 1 ma' dūdesinden 248a/1
 e.- 1 mādīde 230b/3
 e.- 1 maḳ' addan oldığı 276a/1
 e.- 1 mezkūre 245a/7
 e.- 1 mezkūreden 201b/16, 206b/10, 210b/4, 293a/2
 e.- 1 mezkūrenin 242a/8, 323a/11
 e.- 1 müci' den 286a/16
 e.- 1 mühişenin 325a/17
 e.- 1 muhtelife 325b/17
 e.- 1 müfrede 260b/3
 e.- 1 müfrededen 247a/12

e.- 1 mūhlike 333a/2
 e.- 1 mūhlikeden olmağla 333b/4
 e.- 1 mūškileden 339b/12
 e.- 1 mütevārişeden olmağla 268b/7
 e.- 1 şa' beden olmağla 307b/2
 e.- 1 şa' beden 226a/7, 241a/8
 e.- 1 şa' benin 247b/15
 e.- 1 şadr 209b/11
 e.- 1 şadrda 242b/14
 e.- 1 sārīye 298a/15
 e.- 1 şıbyān 293a/4
 e.- 1 şıbyānda 210a/6
 e.- 1 şebekiyyeden 202b/16
 e.- 1 tihālden 263b/11
 e.+ a 191a/2, 191b/6, 207a/14, 298a/9
 e.+ da 191a/1, 191b/9, 252a/10, 293b/13, 319b/15, 335a/6
 e.+ dan 186b/15, 190b/7, 191a/10, 192a/1, 205b/14, 206b/2, 212a/15, 222a/15, 226b/17, 244b/1, 245b/10, 248b/14, 260b/13, 290b/9, 307a/2, 307a/17
 ecnās-ı e.+ dan 225b/16
 e.+ ı 226b/9
 ecnās-ı e.+ ı 247a/10
 mu' ālecāt-ı e.+ ı 332b/17
 e.+ in 191b/10, 215a/14, 226a/2, 260b/11, 291b/4
 e.+ ina 252b/7
 e.+ indan 273b/17
 e.+ indandır 275b/15
 e.+ larında 226b/11
 e. 186b/16, 191b/12, 205b/11, 206b/13, 239a/16, 247a/8, 263b/3, 268a/5, 271b/3, 304b/7, 315b/15, 318b/2
 -112-

emrāz-ı terkīb [Ar.] A' zā-yı āliyede oluşan

hastalıklar. bkz. **a' zā-yı āliye**

e. 225b/16, 247a/13, 247b/1, 252a/12, 263a/14

-5-

emrāzu'l-‘ayn [Ar.] Göz hastalıkları.

e. 198b/12

-1-

emrāzu'l-em‘ā [Ar.] Bağırsak hastalıkları.

e. 273a/10

-1-

emrāzu'l-enf [Ar.] Burun hastalıkları.

e. 204b/3

-1-

emrāzu'l-fem ve'l-lişe ve'l-lisān

[Ar.] Ağız, diş eti ve dil hastalıkları.

e. 211b/3

-1-

emrāzu'l-ḥalk [Ar.] Boğaz hastalıkları.

e. 224a/2

-1-

emrāzu'l-ḳalb [Ar.] Kalp hastalıkları.

e. 246b/4, 252b/1

-2-

emrāzu'l-kebed [Ar.] Karaciğer hastalıkları.

e. 257b/6

-1-

emrāzu'l-kilā ve'l-meşāne

[Ar.] Böbrek ve mesane hastalıkları.

e. 268a/4

-1-

emrāzu'l-mi‘de [Ar.] Mide hastalıkları.

e. 250b/10

-1-

emrāzu't-tihāl [Ar.] Dalak hastalıkları.

e. 263a/13

-1-

emrūd [Far.] Armut (*Pyrus communis*).

e. 208a/5, 214b/17

-2-

emrūsiyā [Ar.] Karaciğer ve dalak

zafiyeti ve sertliklerini gidermede, tıkanık yerleri açmada, idrar sökmede, böbrek taşlarını parçalamada kullanılan bir macun.

e. 245b/15

-1-

emşāl [Ar.] Eş, benzer.

e.+ i 185a/9, 208a/5, 214b/16, 226a/12, 234b/3, 247b/11, 278b/7, 282b/8, 293a/16, 300b/4, 348b/13, 357a/15, 359b/15

e.+ idir 208a/7, 208a/9, 208a/10, 208a/12

e.+ inden 230a/2, 272b/8, 353a/6

e. olmağla 340a/1

-21-

emvāl [Ar.] Mallar, mülkler.

e.+ imiz 330a/8

‘aded-i e.+ imiz 330a/9

keşret-i e. 355b/3

-3-

emzice [Ar.] Mizaçlar; huylar, tabiatlar.

e.+ de 320a/8

-1-

emzir- [Tr.] Emzirmek, meme vermek.

e.- de 204a/12

e.- diklerinden 188a/7, 254b/5

e.- mege 254b/1

e.- mek 200a/4, 200a/6, 200a/9

e.- mekde 200a/8

e.- meye 188b/12

e.- mesinden 254b/1

e.- üp 189a/12, 201b/8

-12-

en [Tr.] Genişlik.
e.+ ine 185b/11, 222b/1, 222b/6
-3-

eñ [Tr.] Üstünlük derecesi.
e. 202b/6
-1-

enām [Ar.] Bütün yaratılmışlar, insanlar.
cümle-i e.+ da 362a/7
elsine-i e.+ da 317b/10, 351b/5
mecma^c-ı enbüh-ı ecnās-ı e. olmağla
324a/9
e. 326a/8
-5-

enberbārīs [Ar.] Kadın tuzluğu,
karamuk bitkisi (Berberis vulgaris).
e. 265a/10, 302b/6, 340b/1
-3-

enbiyā [Ar.] Nebiler, peygamberler.
pād-şāh-ı e. 330a/15
şehriyār-ı e. 318a/13
-2-

enbüh [Far.] Kalabalık.
mecma^c-ı e.- ı ecnās-ı enām olmağla
324a/9
gürüh-ı e.+ a 319a/14
-2-

encibār [Ar.] Mührüsüleyman bitkisi
(Polygonum bistorta).
e. 263a/8
-1-

encir [Far.] İncir (Ficus carica).
e.+ i 235a/13, 266a/17, 343b/14
e. 235a/10, 243a/16, 244b/3, 246a/7,
301b/8, 301b/13, 302a/1, 310a/13,
310a/14, 314a/5, 337b/7, 338a/13
-15-

endāze [Far.] 60 santimetrelik bir ölçü.
e. 278a/3, 278a/14
-2-

enen- [Tr.] Kısırlaştırılmak.
e.- miş 334b/12
-1-

Enes bin Mâlik

[öa.] En çok hadis-i şerif
rivayet eden sahâbîlerden biri.
E. 330a/6
-1-

enf [Ar.] Burun.
emrâz-ı e.+ de 209b/12, 210a/2
emrâz-ı e.+ den 209b/17
emrâz-ı e.+ dendir 206a/5
e.+ iñ 205a/7, 205a/13
-6-

enfa^c [Ar.] En nâfi, çok faydalı.
e.+ dır 211b/3, 280a/8, 304a/13,
304a/17
e. oldukları 265b/4
e. olmağ 243a/11
e. olur 214a/16, 227b/7, 250b/4,
256b/11, 257b/6, 335a/3
e. 340b/10, 341a/6
-14-

enfās [Ar.] Nefesler, soluklar.
keşret-i e. 324a/9
-1-

eñile- [Tr.] Enlenmek, genişlemek.
e.- mek 270b/1
-1-

enîn [Ar.] İnilti, inleme.
e. ider 187b/16
-1-

enīsūn [Ar.] Anason (Pimpinella anisum). e. 235b/14, 243a/9, 245b/6, 289a/7 -4-	315b/7, 317b/8, 319b/6, 322a/10, 324b/11, 326a/1, 335b/3, 339b/16, 344b/5, 346b/13, 352a/14, 353b/2 ṭabīb-i e. 348a/11 ṭabīb-i şifā-baḥş-ı e. 320a/6 -45-
enker [Ar.] En çirkin, pek fena. e.+ e 292b/1 -1-	
enli [Tr.] Geniş. e. 220a/15, 221b/17, 222a/4 -3-	enver [Ar.] Çok nurlu, çok parlak. naẓar-ı e.+ leri 292b/16 -1-
eñse [Tr.] Ense. e.+ sinden 232a/4, 232a/9 e.+ sine 234b/8 -3-	enyāb [Ar.] Köpek dişleri, sivri dört diş. e.+ dan 220a/13 e. 220a/1, 220a/7 -3-
enşār [Ar.] Yardımcılar, koruyucular; hicretten sonra Hz. Muhammed ve Mekkeli Müslümanlara yardımcı olan, onları koruyan Medīne ahalisi. e.+ ı 329b/9 -1-	enzārāt [Ar.] Nazarlar, bakışlar. e.+ ları 320b/4 -1-
	er [Tr.] Erkek, koca. e.+ iniñ 282b/6 e. 355b/7 -1-
enseb [Ar.] Çok uygun, yerinde, münasip. e.+ dir 201a/11, 265b/6, 306a/2, 331a/9 e. olmağla 263b/12 e. 210a/6 -6-	erāyih [Ar.] Rüzgarlar, yeller. e.- i ṭayyibe 249a/11 -1-
envāʿ [Ar.] Nevler, çeşitler, türler. e.+ ı 285a/16, 290b/7, 290b/8, 315b/14 e.+ ina 214b/12 e.+ indan 270b/9, 295a/4, 315a/14, 315b/1 e.+ indandır 273b/16 e.+ ınıñ 252b/3 e. 205a/5, 206a/12, 211a/15, 213b/3, 245a/3, 248b/3, 249b/12, 252a/13, 255a/7, 260b/3, 262a/17, 262b/9, 263a/14, 266b/14, 268a/5, 280a/4, 290b/13, 291a/5, 310b/9, 315b/2,	erāzil-perest [Ar.+Far.] Rezillik düşkünü. e. olup 349a/3 -1-
	erbaʿa [Ar.] Dört (4) sayısı. esnān-ı e.- yı mezkūreden 357a/8 fuşūl-ı e. 324b/8 -2-
	erbāb [Ar.] Sahipler, ehiller, layıklar. e.- ı ʿirfāna 204b/1 e.- ı baṣīret 334a/4 e.- ı ḥisābıñ 360b/4 e.- ı tecrībe 202a/12 e.- ı teṣrīḥ 211b/14, 224a/4, 239b/2,

251a/4, 259a/12 e.+ ı 199a/17, 222b/10, 223a/10, 227a/8, 230b/4, 242a/11, 264b/16, 289a/5 e.+ ına 235a/13 e.+ ından oldukları 351a/9 e.+ ından 289b/5 -20-	erkek [Tr.] Erkek. bkz. er e.+ idir 190b/4 e.+ lerde 260a/9 e. 354b/7 -3-
erba'ın [Ar.] Kırk (40) sayısı. kâmil-i e.+ e 356b/10 -1-	erte [Tr.] Bir sonraki gün. e.+ si 319a/16 -1-
ercah [Ar.] Tercih edilen, tercihe en layık olan. e. olur 210a/17 -1-	ervāh [Ar.] Ruhlar, canlar. e.- ı keşireniñ 246b/16 e.- ı laṭīf 293a/7 e.- ı nefsanıyye 293a/8 e.- ı nefsanıyyeye 205b/2 e.+ a 291a/12, 291b/13 e.+ dan 291a/8 e.+ ı 341b/3, 341b/7 e. 238a/1, 248b/6, 248b/9, 250a/13, 341a/3, 361b/11 muḥāfaẓa-yı e. 361b/3 -16-
erḥamu'r-rāḥimīn [Ar.] En merhametli olan, Allah. e.+ den 324a/13 e.+ e 326a/17 -2-	es- [Tr.] Esmek, rüzgar esmesi. e.- se 325b/5 e.- üp 325b/14 -2-
eri- [Tr.] Erimek. e.- dikce 234a/6 e.- mekten 236b/17 -2-	esāfil [Ar.] Aşağı, en aşağı, en alt taraflar. e.- i mi' deden 258b/15 e.+ de 334b/2 -2-
erik [Tr.] Erik (<i>Prunus domestica</i>). e. 197a/16, 269a/1, 277a/1, 303a/6, 308a/7, 315a/10, 316b/5, 341b/2 -8-	esārūn [Ar.] Afşar otu (<i>Asarum europaeum</i>). ā. 342a/10 -1-
erit- [Tr.] Eritmek. e.- eler 316b/14 e.- ir 237a/3 e.- üp 257a/16 -3-	esbāb [Ar.] Sebepler. e.- ı 'adīde 226a/12, 358b/6 e.- ı 'adīdeden 270a/3, 318a/17 e.- ı 'adīdesi olmağla 322a/2 e.- ı 'adīdesi 192a/16, 255a/7, 274a/2, 287b/14, 319b/7, 320a/2,
erkān [Ar.] Reisler, ileri gelenler. e.- ı devlete 342b/12 -1-	

321a/16, 321b/4
 e.- 1 ‘ādiyye 330b/11
 e.- 1 arziyyeden 340b/7
 e.- 1 bādiyyeden 293a/7
 e.- 1 bedeniyye 358a/12
 e.- 1 dāhiliyye 296b/11
 e.- 1 hārice 291b/13
 e.- 1 hāriceden 270a/11
 e.- 1 hāriciden 288a/16, 298a/3
 e.- 1 hāriciyye 296a/9
 e.- 1 hāriciyyeden 359b/4
 e.- 1 hāriciyyenin 297b/9
 e.- 1 havlden 200a/10
 e.- 1 herem 362b/7
 e.- 1 hıfza 339b/10
 e.- 1 mezkūrenin 360a/4
 e.- 1 muzırradan 331a/3
 e.- 1 nāfi‘ ayı 331a/3
 e.- 1 semāvi 320a/16, 332a/13
 e.- 1 semāviden 325a/9
 e.- 1 semāvidir 320a/17
 e.- 1 zāhireden 322a/3
 e.- 1 zāhiriden 231b/5
 e.- 1 zarūriyyeden 298a/5
 e.+ a 249a/4, 325a/17, 331a/2
 e.+ dan 210b/12, 252b/4, 321b/5,
 358b/1, 359a/8
 e.+ i 206a/8, 206a/11, 239a/16,
 240a/6, 261b/13, 275b/16, 290a/9,
 325a/17
 e.+ ından 326a/10
 e.+ ını 201b/10, 262a/10, 297a/8,
 318b/5, 320a/15
 e.+ larından 320a/17
 e. 204b/2, 210b/6, 226a/5, 239a/11,
 239a/17, 240a/6, 255a/12, 260b/12,
 263b/13, 276a/9, 290b/13, 295a/2,
 298b/1, 307a/4, 317b/6, 344b/17,
 359a/6, 359a/7
 -79-

esbāb-ı sitte-i zarūriyye

[Ar.] Zorunlu olan altı sebep; Osmanlı tıbbında sağlığı korumak ve hastalıkları uzak tutmak için yapılması gerekenleri içeren kurallardır. Bu altı kural hava ile ilgili (mevsim, giyim, yaşanılan yer) bilgiler, yeme içme, hareket ve hareketsizlik, duygular, uyku ve uyanıklık, vücuttan atılması gerekip atılamayan maddeler için yapılması gerekenlerdir.
 e.+ den 250b/12
 -1-

Esbāb [ea.] bkz. Esbāb ve ‘Alāmāt

E. 183a/9

-1-

Esbāb ve ‘Alāmāt [ea.] Necībüddin es-Semerkindî'nin hastalık sebep ve belirtilerini içeren kitabı.

E. 182b/6, 201a/3, 202b/8, 227a/2

-4-

eşer [Ar.] Telif, basılmış kitap.

e.- i şerifin 361a/13

e.+ i 184a/12, 354a/1

e.+ lerinden 191a/15

e. 203b/15

-5-

eşihhā [Ar.] Sağlıklı kimseler.

e. 331b/16, 344a/14

-2-

eski [Tr.] Eski.

e. 276a/16, 311a/16

-2-

eslem [Ar.] En selametli, en doğru, en sağlam.

e.+ dir 307b/13

e.+ i 312b/9

e. olanı 298b/15	e.+ ına 255b/9, 290b/13, 315b/2
e. 212b/11	e.+ ında 245b/3
-4-	e.+ ından 250b/9, 314b/15
	e.+ ınıñ 264b/5
esmā' [Ar.] İsimler, adlar.	e.+ ta 288b/3
e.- i müterādifeden 239a/8	-24-
e.+ ları 282a/3	
-2-	
eşnā [Ar.] Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.	esnān (I) [Ar.] Yaşlar, ömürler.
e.- yı muḥārebede 334a/5	e.- ı 'ömrlerinden 297a/12
e.- yı ṭabḥda 286a/10	e.- ı erba' a-yı mezkūreden 357a/8
e.+ da 187b/10, 193b/8, 200b/17, 215a/9, 215b/1, 218b/17, 234a/15, 236a/1, 244a/14, 246a/17, 257a/6, 272a/10, 274a/8, 274b/16, 275b/6, 275b/10, 278b/5, 284b/10, 285a/10, 286a/4, 287a/10, 288a/14, 296a/5, 302b/2, 319a/17, 322b/15, 324b/14, 326a/4, 343b/2, 346a/8	e.- ı mezkūreniñ 357b/11
e.+ larda 194a/10	e.+ da 297b/11, 357b/7
e.+ sında 188b/14, 190b/16, 219a/3, 221a/15, 226a/5, 228a/12, 235a/13, 238a/3, 272a/5, 272a/16, 278b/4, 279b/17, 284a/11, 286a/2, 299b/16, 302b/4, 306b/4, 318b/4, 321a/16, 336a/9, 346b/3, 346b/10	e.+ dan 206a/1
e.+ sından 190b/8	e. 277a/12, 356a/10
-56-	‘aded-i e. 357a/11
	a' mār-ı e. 360a/13
	-10-
eşnāf [Ar.] Sınıflar, çeşitler, cinsler, zümreler, kategoriler.	esnān (II) [Ar.] Dişler.
e.- ı 'adidesi 273b/9	e.- ı ḥulm 220b/9
e.- ı ğaşyden 249a/2	e.- ı insān 216a/6
e.- ı ḥayevānāta 324a/2	e.+ a 222a/14
e.- ı ḥayevānātıñ 216a/4	e. 220a/10, 221b/8, 225b/13
e.- ı mezkūreden 255b/3	‘aded-i e. 220b/13
e.- ı şalışesinden 278b/11	aḥvāl-i e. 222a/13
e.- ı sū'-i mizāc 263a/13	-8-
e.+ dan 240b/10	
e.+ ı 241b/14, 252a/13, 263a/15, 290b/6, 290b/9, 291a/5, 293a/3, 293a/12	esrār [Ar.] Sırlar, gizlenen ve bilinmeyen şeyler.
	e.- ı ḥabbe-i ilāhiyye 190b/17
	sūre-i kerīme-i E.+ da 191a/8
	-2-
	eşvāb [Ar.] Giysiler.
	e.+ ı 293b/14
	e.+ ınıñ 305a/12
	e. 336b/9
	-3-
	esved [Ar.] Siyah, kara.
	yereḳān-ı e. 263b/4
	-1-

eş	[Tr.] Bir çifti oluşturan her bir tek. e.+ i 217a/6 -1-	eşkiyâ	[Ar.] Haydutlar, soyguncular. e.+ yı 348a/16 -1-
eşcâr	[Ar.] Şecerler, ağaçlar. e.+ da 325b/8 e.+ in 324b/13 -2-	eşrâs	[Ar.] Çiriş otu (Asphodelus). e. 228a/9 -1-
eşedd	[Ar.] Çok şedîd, daha şiddetli. e. olduğu 298a/5 e. olup 212b/14 -2-	eşref	[Ar.] Çok şerefli, en onurlu. e.- i hayevânât 345a/5 e.- i şanâyî'e 352b/4 e.+ i 198b/17, 247b/17 e.+ idir 250b/11 -5-
eşek	[Tr.] Eşek, merkep. e.+ ini 265b/13, 306a/12 e. 246a/1, 285a/7 -4-	eşribe	[Ar.] İçecekler. e.- i hârre 249b/10 e.- i mezkûre 337a/2 e.- i mezkûreden 238b/11 e.- i murattıba 202a/10 e.- i müferrihe 339a/6 e.- i münâsibe 207b/6 e.- yi lezîze 349a/9 e.+ den 243a/13, 262b/9, 302a/10 edviye-i e.+ den 249b/11 la'ûkât-ı e.+ den 243a/11 e.+ ler 198a/7, 341a/7 e.+ ni 297b/3 e. 242a/11, 250a/13, 303a/11, 342a/17 -19-
eşerren	[Ar.] Çok kötü, çok şer bir şekilde. e. 348a/16 -1-	eşfâk	[Ar.] Şefkatler, merhametler. nehiy-i e.+ a 330a/4 -1-
eşhâş	[Ar.] Şahıslar, kişiler. e.+ da 219b/10 e. 202b/3, 297a/7, 320b/11, 323a/15 -5-	eşyâ'	[Ar.] Şeyler, nesneler. e.- yı 'acîbe 190a/17 e.- yı meserret 200a/11 e.- yı mezkûre 244a/3, 245a/16, 245b/7, 341b/17 e.- yı mezkûreden 208a/13, 303b/15 e.- yı müteceffife 308a/11 e.- yı nâfi'a 334b/8 semâhat-i e.+ da 361b/9 e.+ dan 236a/10, 258b/3, 270b/1, 282b/8, 341a/14, 345a/7 e.+ dandır 261b/15
eşi''a	[Ar.] Aydınlıklar, ışıklar. e.- yı şemsiñ 321b/13 -1-		
eşkâl	[Ar.] Şekiller, biçimler. e.- i muhtelifeyi 199b/14 e.- i semâviye 321b/5 e.+ e 221b/15 e.+ i 264a/10 -4-		

e.+ dır 265b/11
 e.+ nın 280b/17, 308a/15
 e.+ nın 301a/6
 e.+ ya 249b/2, 285a/5, 291b/10
 e. 211b/16, 235b/6, 253b/9,
 264b/12, 282a/3, 345b/4, 345b/8
 -32-

eşyâ 'ü'n-nâşibe fî'l-halk

[Ar.] Boğazda takılan şeyler.
 e. 234b/1
 -1-

et

[Tr.] Et.
 e.+ den 257b/7, 311b/10
 e.+ dir 312b/3
 e.+ i 187a/6, 195b/5, 195b/12,
 216b/9, 217a/9, 243a/8, 341a/9
 e.+ ler 193a/2, 206a/12
 e.+ lerde 193a/2
 e.+ lerden 195b/4
 e.+ leri 195b/7, 221b/12, 221b/13,
 221b/14, 222a/8, 243a/5, 243a/6,
 255b/15, 274a/10, 286a/6, 334b/10,
 341a/10
 e.+ lerinde 214b/13, 215a/11
 e.+ lerinden 195b/5
 e.+ lerine 221b/11, 222a/7, 222a/9
 e.+ lerini 215b/4
 e. 186a/2, 212a/12, 234b/2, 234b/6,
 235a/11, 279a/8, 284a/17, 298a/12,
 299b/8, 309a/2, 309b/3, 325a/1,
 349b/9
 -46-

etfâl

[Ar.] Tıflar, çocuklar, bebekler.
 e.+ de 184b/17, 206a/13, 206a/17,
 216a/11, 255b/2, 275a/5, 277a/13,
 279a/4, 283a/15, 284b/1, 347b/10
 ebdân-ı e.+ de 296b/8
 e.+ den 194a/16, 257a/2, 348b/10
 e.+ e 188a/2, 189b/6, 193b/4, 198b/9,
 210b/5, 211a/16, 212a/16, 213a/2,
 213a/3, 213a/12, 215b/1, 226b/12,

252b/7, 254a/16, 255b/8, 256a/15,
 257a/4, 257a/6, 257b/1, 263a/12,
 276a/10, 276b/1, 277a/3, 285b/4,
 293a/5, 293b/5, 294b/8, 349b/11
 e.+ i 226a/7, 348b/15
 e.+ iñ 182a/12, 183b/12, 194a/9,
 199b/13, 201b/4, 203b/5, 210b/7,
 212b/1, 214a/13, 215a/11, 219a/2,
 226a/9, 226b/7, 236a/4, 252b/11,
 256b/1, 263a/6, 284b/15, 287a/8,
 288b/9, 293a/1, 293a/7, 294a/12,
 347a/3, 347b/8, 348b/12
 e.+ iñiz 348a/13
 e. 182a/16, 186b/14, 199a/6, 199b/2,
 199b/10, 199b/11, 225b/17, 226a/5,
 226a/16, 226b/10, 238a/2, 238a/17,
 256a/11, 263b/6, 264b/2, 274a/8,
 284a/11, 293a/12, 294b/10, 323b/15
 tabî' at-ı e. 349b/17
 -93-

eṭibbâ

[Ar.] Tabipler, hekimler, doktorlar.
 ḥuzzāk-ı e.- yı A' cāmdan 232b/13
 e.- yı Efrenc 294b/17
 kibâr-ı e.- yı İslâmiyye 318b/1
 e.- yı İslâmiyyeniñ 297a/10
 e.- yı mağârib 335a/1
 kibâr-ı e.- yı mağâribden 182a/10
 e.- yı muḥaqqıķın 361a/2
 ḥuzzāk-ı e.- yı muvaḥḥidinden
 361a/5
 e.- yı Müslimân 362a/6
 e.- yı müteḳaddimîn 217b/7
 e.- yı Neşârâdan 333a/4
 e.- yı şer' -i mübînde 190b/13
 ıstılâḥ-ı e.+ da 189b/10, 225a/9,
 248a/6, 264a/7, 273b/11, 277a/9,
 317b/11, 356a/13
 lisân-ı e.+ da 224b/17
 e.+ dan 210a/10, 286a/17, 316b/2,
 338b/9
 ḥuzzāk-ı e.+ dan 239a/9, 344a/6
 kibâr-ı e.+ dan 190b/15, 333b/5
 e.+ nın 262a/1, 285a/14, 294a/17,

337a/4, 339b/12, 344a/17 kibār-ı e.+ nîñ 186b/11, 350a/16 e.+ sı 323a/3 e.+ sından 322b/15 huzzâk-ı e.+ ya 302b/14 hâdi ^c -i e. olup 331b/6 e. 187b/4, 191b/12, 193a/16, 193b/11, 196b/10, 198b/13, 200b/15, 202b/16, 209b/10, 217a/15, 217b/15, 220b/10, 224b/12, 225a/5, 225b/7, 239a/7, 240a/16, 244b/1, 247a/10, 254b/17, 268a/8, 274a/9, 282a/5, 290a/14, 306a/8, 312a/13, 315a/14, 317a/17, 324a/6, 324b/14, 329a/13, 333a/15, 335a/9, 335b/9, 336a/10, 338a/6, 339b/16, 340b/14, 343a/9, 344a/13, 345a/13, 350a/11, 360a/10 cumhūr-ı e. 276a/2, 288b/3 huzzâk-ı e. 333b/8, 339a/10, 342b/13 ittifâk-ı e. 242b/14 kibār-ı e. 188a/2, 218b/13, 219a/16, 221b/16, 238b/15, 273b/17, 284b/13, 290a/3, 291a/16, 296b/6, 319b/14, 335b/2, 357a/12 muhtâr-ı e. 305b/11 taqrîr-i e. 359a/2 -105-	e.+ ına 201a/15, 208b/10, 246a/10, 279b/5 e.+ ında 215a/12, 223b/3, 223b/6, 281b/2, 282a/12, 282b/16, 286b/2, 322a/9, 338a/8 e.+ ından 200a/1 e.+ ını 215b/10 e. 341b/16, 352b/16 -22-
etli [Tr.] Et kısmı fazlaca olan, dolgun. e. 312b/1 -1-	eṭvār [Ar.] Tavırlar, davranışlar, tarzlar. e.- ı felek 349a/10 e. 348a/5 -2-
etmek [Tr.] Ekmek. e. 234b/3, 243a/2, 243a/9, 257a/8, 275b/8, 334b/15, 334b/16, 349a/10, 349a/15 -10-	ev [Tr.] Konut, hane, mesken. e.+ de 341b/8 e.+ den 340b/5, 340b/7, 340b/16 e.+ e 319a/16 e.+ lerde 345b/8 -6-
eṭrâf [Ar.] Taraflar, çevre. e.+ ı 217a/4, 223b/4, 223b/8, 245b/2, 318a/2	evāḥir [Ar.] Sonlar, son zamanlar, son dönemler. e.+ inde 325b/12 -1-
	evān [Ar.] Zaman, vakit. e.+ da 356a/2 e.+ ı 267b/13 -2-
	evānī [Ar.] Kaplar kapkacak. e. 182b/15 -1-
	evdiye [Ar.] Vadiler. e. 319b/4 -1-
	evfaḳ [Ar.] Çok uygun, daha muvâfık. e.+ dır 219b/9, 293b/8, 340b/10, 343b/13, 348b/11, 350b/15 e. olduğu 256a/3, 350a/16

e. olur 274b/8 -9-	evrāk [Ar.] Varaklar, yapraklar, kağıtlar. e.+ da 264a/15 e. 208a/5, 341b/12 -3-
ev'īye [Ar.] Damarlar; meni için: sperm keseleri. e.- i menīlerinden 194a/3 -1-	evrām [Ar.] Veremler, şişlikler, tümörler. e.- ı hārre 240a/4 e.- ı mütenevvi' e 263b/4 e.- ı şa' be 229b/14 e.- ı şulbe 315b/4 e.- ı tıḥālde 265b/10 e.- ı tıḥālī 265a/5 e.+ dan 307a/10 e.+ ın 263a/15, 319b/6 e. 194a/16, 215b/7, 260b/13, 263b/12, 307a/3, 307a/15 -15-
evkāt [Ar.] Vakitler, zamanlar. e.- ı namāzı 353a/14 e.+ da 268b/16 e.+ de 207b/2, 324a/2, 349b/9, 356b/14, 358b/4 e.+ dır 356b/2 e.+ ınıñ 353b/8 e.+ ini 352b/11 taẓyī' -i e. eylemeye 353b/1 -11-	evrāmü'l-lişe [Ar.] Diş eti şişlikleri. e. 215a/11 -1-
evlā [Ar.] Daha iyi, daha uygun, müreccah. e.+ dır 300a/6, 300b/9 e. olan 203a/15 e. olur 210a/1 e. 239b/2, 340a/2, 354a/17 ẓarar-ı e. 291a/4 -8-	evride [Ar.] Siyah kan damarları, toplardamarlar. e. 212a/5 -1-
evlā bi't-tarīk [Ar.] Yol olarak en uygunu. e.+ dir 226a/15, 354a/7 -2-	evşāf [Ar.] Vasıflar, nitelikler. e.- ı mezkūreniñ 208a/1 e.+ ı 243a/14 e.+ ın 350a/9 -3-
evlād [Ar.] Veledler, anne baba için çocukları. e.+ dan 353b/15 e.+ ın 352a/9, 354b/4 e.+ ını 323a/11 e.+ larına 346b/2 e.+ larını 350b/4, 352b/13 e.+ larınıñ 354a/14 e. 346a/17, 354a/15, 354b/2, 354b/7 terbiye-i e. 355b/12 -13-	evsaṭ [Ar.] Ortadaki, orta hālī. e.- ı nās 349b/3 -1-
	evvel [Ar.] Önce, ilk, birinci. nev' -i e.+ de 306b/14 fenn-i e.+ den 185a/11, 321a/14 e.+ e 184a/6 e.+ i 186b/2 mezheb-i ferīk-i e.+ i 217b/15

fenn-i e.+ iñ 186a/14

e.+ inde 233a/15, 241a/16, 290b/3

e.+ inden 249a/1

e.+ ine 243a/1

e.+ ki 307a/9, 309a/9

e.+ kisi 268a/9, 356a/15

e.+ kisiniñ 273b/2

e. 193a/14, 193b/16, 194a/15,

205a/16, 218b/17, 221a/1, 232a/16,

237b/1, 239a/1, 239a/17, 243a/14,

246b/8, 246b/10, 265a/15, 272a/14,

280b/9, 287b/9, 288a/10, 289a/1,

291b/1, 299a/17, 299b/9, 306b/13,

314b/7, 317a/7, 331b/3, 340b/6,

346b/2, 346b/7, 347b/8, 347b/11,

347b/12

bañn-ı e. 192b/4

faşl-ı e. 317b/5, 345b/15

ferik-i e. 218b/3

ķavl-i e. 343a/10

ķaraf-ı e. 252a/6

-55-

evvelā [Ar.] İlk önce, ilk olarak.

e. 183a/4, 185a/1, 185a/2, 185a/12,

187a/15, 188a/14, 195a/6, 199a/7,

201a/11, 201b/15, 203a/7, 204a/1,

204a/9, 207b/4, 210b/7, 213b/6,

215b/9, 216a/7, 220b/16, 226a/4,

228a/17, 231b/17, 237b/3, 241b/15,

242a/8, 242b/8, 248b/1, 249a/5,

253a/2, 268b/14, 270b/7, 272a/14,

274a/2, 278b/8, 279a/6, 280b/6,

281b/10, 283a/6, 283b/15, 286b/15,

288b/8, 289b/5, 290b/15, 291a/10,

291a/12, 291a/13, 292a/5, 293b/11,

293b/14, 298a/3, 299b/13, 316b/10,

316b/13, 320b/13, 322a/2, 325b/3,

339a/7, 339b/12, 361a/17

-59-

evvelen [Ar.] bkz. **evvelā**

e. 255a/5, 300a/14, 346a/12, 353a/1,

356a/14, 358a/14, 360a/1

-7-

evzā' [Ar.] Vazlar, vaziyetler, durumlar, duruşlar, hâller.

bī-takrīb-i e. 350a/6

-1-

eyāric [Ar.] Müşhil.

e.- i kibār 223a/2

e.- i ķayyibe 250a/7

-2-

eyāric-i feyķarā [Ar.] Bağırsak, mide, ve başta bulunan maddeleri çekmek, mafsāl ağrıları, kulunç ve uzuvlarda gevşeme için kullanılan müşhil.

e. 242b/10, 245b/11

-2-

eyāric-i lūgāziyā [Ar.]Baş hastalıkları, delirme, kuruntu, sağırılık, epilepsi gibi hastalıklarda kullanılan müşhil.

1. 242b/10

-1-

eyāricāt [Ar.] Müshiller.

e.- ı kibār 201b/17, 235b/10

e. 235b/11

-3-

eyegi [Tr.] Kaburga. bkz. **ege**

e.+ ler 225a/14

-1-

eyle- [Tr.] Etmek, yapmak.

e.- di 241a/2

ķalk e.- di 219a/9

ķiķtīşār e.- di 333a/14

ķiķtizā e.- di 352b/7

taķdīr e.- di 219a/15

tedbīr e.- di 279b/1

terciķ e.- di 324b/1

tevellūd e.- di 182a/14

tezvīc e.- di 355a/12

vefāt e.- di 209a/9

e.- digi 327b/2
 def^e e.- digi 280b/4, 296a/7, 307b/9, 307b/15
 halk e.- digi 204b/7
 i^etimād e.- digi 318b/12
 ictihād e.- digi 362b/6
 iḥrāc e.- digi 336a/5, 336a/6
 iḥsān e.- digi 345a/4
 iktisāb e.- digi 354a/1
 iḳtizā e.- digi 256a/2, 293b/14
 intiḥāb e.- digi 323a/5
 iṣābet e.- digi 232b/16
 isti^emāl e.- digi 317a/17
 iṣtiḥā e.- digi 250a/2, 250a/4
 ḳabūl e.- digi 361b/16
 müṣāhede e.- digi 247b/10, 257a/11
 naql e.- digi 186b/1, 313a/15
 nazar e.- digi 200a/6
 nefy e.- digi 356a/9
 ta^eaffün e.- digi 292a/11, 292a/12, 292a/13
 ta^ealluḳ e.- digi 191b/6, 231a/10
 ta^ebīr e.- digi 234a/3
 ta^eyīn e.- digi 213b/16
 taḥrīr e.- digi 285a/17
 taḥṣīl e.- digi 297b/5
 taṣarruf e.- digi 239b/12
 taṭvīl e.- digi 333a/8
 te^elīf e.- digi 202b/3
 tertīb e.- digi 331a/2
 tevellüd e.- digi 278a/4
 zuhūr e.- digi 270a/15, 318b/10, 322b/14
 ḳabūl e.- digidir 199b/15, 203b/11
 e.- digimiz 297a/9
 müṣāhede e.- digimiz 360b/12
 zuhūr e.- diginde 317b/8
 ıslāḥ e.- diginden 259b/5
 ziyāde e.- diginden 230b/11
 taḥrīr e.- diği 190b/17
 müṣāhede e.- dik 193a/16, 313b/15
 iḳtizā e.- dikde 337a/4, 353b/7
 iṣābet e.- dikde 218a/6, 290b/15
 istifsār e.- dikde 329b/11

te^elīf e.- dikde 355a/10
 te^eṣīr e.- dikde 234a/5
 isti^emāl e.- dikleri 317b/1
 taḥrīr e.- dikleri 319b/17
 te^elīf e.- dikleri 362a/4
 ṭaleb e.- diklerinde 346b/6
 tecāvüz e.- diklerindenşoñra 204b/13
 intiḳāl e.- diler 328b/11
 men^e e.- diler 349a/7
 tecvīz e.- diler 188a/16, 334a/13, 334a/14
 tesmiye e.- diler 186b/8
 emr e.- dim 341b/17
 ictināb e.- dim 346b/12
 luṭf e.- dim 346b/3
 sa^ey e.- dim 346b/14
 tecrībe e.- dim 279b/7, 337b/4
 taḥrīr e.- dügi 269a/7
 ḳabūl e.- dügini 333a/3
 taḥallūf e.- medi 279b/8, 337b/5
 beyān e.- mege 188a/1
 terciḥ e.- mek 218a/10
 ṭılā e.- mek 304b/11
 müdāvemmet e.- mekdir 190b/12
 iḥrāc e.- mese 279a/11
 beyhūde e.- meye 350a/6
 fiḡān e.- meye 351a/6
 ḥaṭā e.- meye 311a/13
 īrās e.- meye 187b/8
 meyl e.- meye 200a/10
 taḡlīz e.- meye 242a/14
 taẓyī^e-i evḳāt e.- meye 353b/1
 i^etimād e.- meyeler 354a/16
 fark e.- mez 347b/4
 mu^eāḥeze e.- mez 346b/1
 tebdīl e.- mez 198a/1
^eadd e.- miş 315b/1
^eizzet e.- miş 347a/17
 derc e.- miş 323a/2
 halk e.- miş 220b/15
 ḥāşıl e.- miş 318b/14
 iddi^eā e.- miş 333b/3
 iḥrāc e.- miş 336a/3

işābet e.- miş 341b/15
 niyāz e.- miş 336a/6
 ta' alluḡ e.- miş 360b/9
 taḡdīr e.- miş 216a/5
 temessūk e.- miş 362a/13
 vaż' e.- miş 246b/12, 258a/2
 zikr e.- miş 297a/8
 beyān e.- mişdir 226b/2
 def'-i iştibāh e.- mişdir 344b/2
 i'tinā e.- mişdir 198a/11
 muḡālaṭa e.- mişdir 311b/15
 feryād e.- mişler 188a/1
 ḡabṭ e.- mişler 360a/13
 icmāl e.- mişler 220b/11
 ḡadh e.- mişler 218b/8
 ta' rīf e.- mişler 347a/16
 tecvīz e.- mişler 220b/14
 terciḡ e.- mişler 182a/3
 tesmiye e.- mişler 197b/15
 ihāṭa e.- mişlerdir 225a/14
 taḡrīr e.- mişlerdir 186a/16
 taḡrīḡ e.- mişlerdir 362a/6
 taẓyī' e.- mişlerdir 198b/4
 būkā e.- r 186a/13
 ḡidmet e.- r 225a/17
 īrāṣ e.- r 213a/8
 mesmūm e.- r 322a/16
 mihr-bān e.- r 356a/4
 mūrūr e.- r 235b/5
 zarar e.- r 291a/5
 ḡalebe e.- se 340a/15
 ḡāṣıl e.- se 351b/10
 ḡiss e.- se 264a/13
 īcāb e.- se 321b/7
 iltifāt e.- se 274a/17
 işābet e.- se 260b/6, 268a/17, 331b/8, 334a/7
 isti' māl e.- se 343b/15
 iştigāl e.- se 352b/9
 kesb e.- se 252a/7
 muḡārenet e.- se 321a/5
 murād e.- se 353a/1, 353a/14
 severān e.- se 296a/10
 taḡarrūk e.- se 272a/5

tebevṡul e.- se 299b/7
 terbiye e.- se 346a/17
 teverrūm e.- se 264a/2
 zuḡūr e.- se 207a/1, 318b/17
 mūbāṣeret e.- seler 346a/12
 telāḡī e.- seler 221b/7
 ṡılā e.- seler 303b/17
 i' āde e.- sūn 302b/1
 mu'ammer e.- sūn 362a/8
 isti' māl e.- sūnler 341a/7
 e.- ye 197a/17
 cereyān e.- ye 270b/5
 def' e.- ye 295b/17, 335b/1
 def'-i küll-i baṡālet e.- ye 354b/6
 ferāḡat e.- ye 352b/17
 ḡargara e.- ye 335a/15
 ḡāṣıl e.- ye 305a/8, 351a/11
 ḡıfz e.- ye 289b/17, 301a/1
 ḡırāset e.- ye 292b/12
 ḡidmet e.- ye 260a/5
 ḡiss e.- ye 251b/17
 ḡübūb e.- ye 240a/14
 i' āde e.- ye 234a/7
 idrāk e.- ye 351a/17
 iḡdāṣ e.- ye 196b/7, 210a/16
 iḡrāc e.- ye 279a/4
 iḡsān e.- ye 209a/10, 266b/16
 ihtimām e.- ye 352a/4
 iḡtiyār e.- ye 361b/10
 iḡdām e.- ye 352a/2, 353a/3
 ilticā e.- ye 190a/13
 īrāṣ e.- ye 222a/10
 maḡfūz e.- ye 324a/15, 332b/11
 maṣṣ e.- ye 336a/17
 mu'ammer e.- ye 290a/17
 sa'y e.- ye 333b/16, 353a/12, 354a/3
 taḡammūl e.- ye 213a/6
 taḡlīl e.- ye 238a/12
 taḡrīk e.- ye 235a/14, 249a/9, 302a/8
 taṡṡīb e.- ye 309b/14
 tecerru' e.- ye 235a/9
 tecribe e.- ye 333a/7
 tefekkūr e.- ye 362a/16
 tekml e.- ye 352b/17

terşih e.- ye 299a/15
 teskîn e.- ye 300b/15
 teveccüh e.- ye 237b/16
 tevfiķ e.- ye 270a/2
 vahz e.- ye 328b/4
 zarar e.- ye 192b/16
 zindegānī e.- ye 355b/7
 işbāt e.- yeler 272b/4
 telķin e.- yeler 346a/13
 tenāvül e.- yeler 343b/12
 tılā e.- yeler 214b/7, 214b/8
 teşebbüs e.- yen 291a/15
 e.- yüp 258a/1
 ‘arz e.- yüp 336a/5
 beyān e.- yüp 196a/16, 321a/9
 ef’āl-i imdād e.- yüp 282b/3
 faşd e.- yüp 227a/8, 242a/11
 ğaleyān e.- yüp 307b/7
 halk e.- yüp 204b/5, 216a/5
 hāsıl e.- yüp 193a/5, 219b/3
 ıslāh e.- yüp 280b/7
 i’lām e.- yüp 351b/16
 i’tikād e.- yüp 190a/12, 360a/11
 ibtidā’ e.- yüp 251a/8
 idrāk e.- yüp 311a/12
 iftitāh e.- yüp 353b/3
 ihāta e.- yüp 225a/17
 ihmāl e.- yüp 201a/2
 ihtilāf e.- yüp 224a/5
 ihtimām e.- yüp 269a/9
 ihtirāz e.- yüp 362b/7
 ihtiyār e.- yüp 353b/16
 inkār e.- yüp 323a/16
 intiḥāb e.- yüp 269a/7
 işābet e.- yüp 332a/15
 istifrāğ e.- yüp 202a/17
 medḥ e.- yüp 265a/3
 men’ e.- yüp 258b/12, 334a/14,
 344a/15
 meşveret e.- yüp 329b/9
 meyl e.- yüp 304b/1
 mu’āmele e.- yüp 355b/6
 mu’āraza e.- yüp 218b/8
 muḥāfaza e.- yüp 211a/2

mübāşeret e.- yüp 211a/4
 müdāvemmet e.- yüp 281a/4
 müşādefet e.- yüp 194a/13
 müşāhede e.- yüp 318b/11
 recā e.- yüp 328a/11
 saḥc e.- yüp 263a/4
 saḥķ e.- yüp 306b/1
 sedd e.- yüp 210a/14
 şenā e.- yüp 198a/15
 şıyānet e.- yüp 284b/11
 sirāyet e.- yüp 291a/2
 ta’arruż e.- yüp 186b/1, 318b/4
 ta’līm e.- yüp 346a/13
 ta’yin e.- yüp 279a/17
 tafşil e.- yüp 182b/8, 226b/6
 taḥķik e.- yüp 321b/12
 taḥrīr e.- yüp 226b/1
 taḥşil e.- yüp 358b/3
 taḥşiş e.- yüp 210a/11, 240a/17
 taşriḥ e.- yüp 357a/13
 taştir e.- yüp 186a/15
 te’ḥir e.- yüp 219a/7
 te’lif e.- yüp 362a/11
 tecāvüz e.- yüp 226b/3
 tedbīr e.- yüp 238b/11
 tedebbūr e.- yüp 362b/2
 tefahḥuş e.- yüp 206a/9
 tefriķ e.- yüp 239a/11, 282a/6
 teneffüs e.- yüp 239a/5
 terbiye e.- yüp 310a/11
 terciḥ e.- yüp 217b/16, 324b/2,
 335b/11
 terkīb e.- yüp 204b/7
 teşebbüs e.- yüp 291a/12, 291b/14
 teşerrüb e.- yüp 236a/10
 tevciḥ e.- yüp 328b/13
 tevellüd e.- yüp 182a/13
 tevfiķ e.- yüp 290a/17
 tılā e.- yüp 182a/6, 341a/6
 tırāş e.- yüp 185a/1
 zıkr e.- yüp 252b/2, 293a/5
 zuhūr e.- yüp 237b/5, 299b/8
 -320-

eyrelti [Tr.] Eğrelti otu (*Polypodium filix-max*). bkz. **egrelti**

e. 232b/11, 280a/13

-2-

eyyām [Ar.] Yevmler, günler.

e.- ı rebī^c 324b/17

e.- ı vebāda 319a/8, 319b/3, 340b/10, 341a/5, 341a/7, 343b/9, 343b/10, 344b/11, 344b/12

e.+ da 318b/10, 326a/8, 328b/16, 344a/5

e.+ ı 305a/14, 324b/12, 325b/11, 340a/7

e.+ ında 263b/9, 269b/4, 319a/5, 324b/4, 325b/14

e.+ ınıñ 324b/2, 324b/6, 325a/2, 325a/3

e.+ larından 328b/13

e. 236b/6, 266a/10

-30-

ez- [Tr.] Ezmek, çiğnemek.

e.- dikden 253a/14

e.- erler 221b/6

e.- ilüp 336b/8

e.- ilür 304a/3

e.- üp 203a/11

-5-

ez-cümle [Far.+Ar.] Örnek olarak, özellikle.

e. 182a/5, 190b/14, 199b/15, 203a/10, 204a/2, 204a/14, 205b/13, 222b/14, 223a/12, 231a/7, 232b/3, 232b/8, 235a/2, 235a/15, 238a/12, 239b/14, 243a/13, 245a/10, 247a/16, 248a/11, 252b/13, 254b/12, 255b/11, 256a/7, 261a/10, 263b/3, 263b/10, 266a/15, 270a/4, 270b/9, 273b/12, 276b/5, 280a/4, 283a/10, 283a/16, 285a/16, 288b/15, 291a/17, 291b/10, 293a/16, 293b/13, 298a/10, 308a/6, 312a/13, 313a/14, 316a/8, 318b/12,

319b/16, 323a/6, 323b/7, 326a/3, 326b/2, 330a/4, 330a/6, 330b/9, 338b/16, 340a/14, 342b/1, 345b/5, 346a/5, 346a/11, 347a/2, 352a/4, 359b/5, 361a/5

-65-

ezberlet- [Far.+Tr.] Ezberletmek, hıfz ettirmek.

e.- eler 346a/14, 346a/16

-2-

ezelī [Ar.] Öncesiz, başlangıçsız.

‘ināyet-i e.- i Rabbānī 219a/6

‘ilm-i e.+ de 327b/12

‘ināyet-i e.+ den 226a/7

e.+ dir 360a/7

meşīyyet-i e.+ sine 330b/16

-5-

ezhār [Ar.] Çiçekler.

e.- ı nefīse 250b/6

-1-

ezil- [Tr.] Ezilmek, çiğnenmek.

e.- mege 253b/5

e.- mek 209a/11

e.- miş 228b/1

e.- üp 253b/6

-4-

eziyyet [Ar.] Zahmet, cefâ, sıkıntı.

e.+ den 188a/9

e.+ e 240b/15

e.+ i 210b/2, 255a/17, 259b/15, 273a/11

e.+ inden 193b/4, 255b/2, 296a/7, 296b/9

e. itmeyeler 351a/1

e. virür 279a/13

e. 187b/17, 188a/6, 189a/4, 191b/17, 213a/7, 241a/13, 249a/7, 256b/4

def^c-i e. 192a/2

-21-

ezkiyā [Ar.] Saf, temiz kimseler.
e. 318a/13, 330a/15, 331a/4
-3-

ezmān [Ar.] Zamanlar.
e.+ a 356b/3
-1-

ezmine [Ar.] Zamanlar. bkz. **ezmān**
e.+ de 216a/12
-1-

F

fa'āl [Ar.] Hareketli, etkin, aktif.
kuvā-yı f.- i semāviyye 321b/6
-1-

fād-zehr [Far.] Panzehir.
bkz. **bād-zehr**
f.- i mādī 342b/8
-1-

fāḥir [Ar.] Kıymetli, değerli, mükemmel.
f. 337b/10, 349a/1, 349b/5
-3-

fāḥire [Ar.] Kıymetli, değerli, mükemmel.
bkz. **fāḥir**
elbise-i f. 348b/16
-1-

fā'ide [Ar.] Fayda, menfaat, kazanç, işe yarama.
f.- i celīlesi 212a/8
f.- i zāhire 211b/15
f.+ den 236a/16
f.+ leri 216a/7
f.+ si 211b/6, 334a/1, 362b/11
f.+ sinden 350a/1

f.+ sini 300b/5
f. virmeyüp 234b/10
f. virmez 185b/3
f. virmezse 235a/4
f. 194b/11, 345a/1
-14-

fā'ide-mend [Ar.+Far.] Menfaat elde eden.
f. olmaz 273a/8
-1-

fā'il [Ar.] Fiili yapan, işleyen.
f.+ de 323b/5
-1-

fā'ile [Ar.] bkz. **fā'il**
sebeb-i f.+ si 225b/11
-1-

fā'ilī [Ar.] Faille alakalı.
sebeb-i f.+ si 268a/14
-2-

fā'iz [Ar.] Fevz bulan, murâdına ulaşan, başarı kazanan.
f. olmağla 352a/2
-1-

fakīh [Ar.] Fıkıh âlimi.
f. 353a/14
-1-

fākihe [Ar.] Meyve, yemiş.
f. 316b/6
-1-

fakīhe [Ar.] Fıkıh âlimi kadın.
f. 355a/6, 355a/8
-2-

fakīr [Ar.] Ben, bendeniz.
f. 319a/17
-1-

fāliciyye [Ar.] Felçle alakalı.
f. 288b/9
-1-

fāniz [Ar.] Şeker kamışından üçüncü defa
pişirilip tasfiye edilip çam fıstığı
kalıbına dökülen şeker.
f. 211a/9
-1-

fāriğ [Ar.] Vazgeçmiş, terk etmiş.
f. olmaya 299b/1
-1-

fāriḳa [Ar.] Ayırıcı özellik.
‘alāmāt-ı f.+ ları 331b/5
-1-

Fārisī [öa.] Farsça.
F.+ de 281a/14
F.+ dir 252b/17
-2-

farḳ [Ar.] Fark, değişik taraf, başkalık.
f.+ a 346b/17
f.+ ları 207a/8, 310b/15, 313a/1
f. eylemez 347b/4
f. idüp 334a/17
-6-

farṭ [Ar.] Haddinden fazla olma, aşırılık.
f.- ı muḥabbetleri 348b/8
f.+ ı 185a/17
ruṭubet-i f. 184b/2
-3-

Fārūḳ-ı a‘zam
[ka.] Hakk ile batılı birbirinden
ayırakların en büyüğü olan Hz.
Ömer.
F. 329b/2
-1-

farz [Ar.] Allah'ın kesin olarak emrettiği
yükümlülük.
f. 348a/6
-1-

farziyyet [Ar.] Şart olma, gereklilik.
f.+ ini 350b/3
-1-

faşd [Ar.] Damardan kan almak.
f.+ a 228b/15, 230a/1, 306b/15
f.+ da 301a/2
f.+ dan 186a/8, 300a/6
f.+ ı 334a/14
f.+ ın 208b/9
f. eyleyüp 227a/8, 242a/11
f. ideler 237b/6, 289b/5
f. idüp 213b/8, 289b/12, 340a/16
f. itmek 334b/1
f. olunduğdan 265a/9
f. olunmaḳ 300b/9, 334a/15
f. olunsa 300a/13
f. olunup 203a/9, 222b/10, 227b/17,
230b/5, 245a/9, 264b/15
f. olunur 198a/4, 233b/17, 300a/17,
334b/3
f. 208b/12, 223a/10, 228b/15,
230b/4, 230b/6, 230b/7, 300a/14,
300b/2, 300b/14, 301a/14, 310b/3,
314a/13, 314a/14, 314a/15, 316b/3,
316b/4, 334a/9, 337a/12, 340a/15
-49-

fāsid [Ar.] Fesada uğramış, bozulmuş,
bozuk.
f.+ dir 310b/2
f. olan 188a/5, 237a/7, 237b/7,
330b/10
f. olduğu 274a/6
f. olduğu 344a/5
f. olduğda 189a/7
f. olmağla 255a/14, 261a/16, 319a/6
f. olmuş 237a/13
f. olup 188a/3, 189a/3, 222a/8,

274a/12, 325b/16 f. olur 359a/9, 359a/10, 359a/13 f. 195a/8, 309b/4 buḥār-ı f. 189a/8 ḥayāl-i f. 319a/7 -24-	f. 324a/16, 325a/5 -12-
fāside [Ar.] bkz. fāsid f.- i qadīmedir 190a/14 efkār-ı f.+ den 341b/5 mādde-i f.+ den 237b/8 mādde-yi f.+ niñ 296a/10 mādde-yi f.+ yi 300b/12 aḥlāt-ı f. 344b/7 ebḥire-i f. 250a/11 keşret-i efkār-ı f. 347a/14 mādde-i f. 237a/9, 237b/12 -10-	faşlen [Ar.] Konu olarak, konu bakımından. f. 292b/15 -1-
fāsidu'l-hazm [Ar.] Hazım bozukluğu, hazımsızlık. f. 261b/2 -1-	fāş [Far.] Meydana çıkmak, duyulmak. f. olmuşdur 347a/15 -1-
faşl (I) [Ar.] Bölüm, kısım. f.- ı evvel 317b/5, 345b/15 f.- ı şālīş 294b/17 f.- ı şānī 332b/12, 351b/7 f.+ da 290b/5, 307b/3, 315b/16, 321a/8, 346a/9 f.+ dan 346a/6 f.+ ı 317b/5, 345b/15 f.+ ında 275b/4, 290a/7, 298b/2, 324b/3 f. 290b/1, 307a/2 -19-	Fāṭıma [ka.] Fātıma bint Muhammed es-Semerkindiyye; Alāeddīn es-Semerkindī'nin kızı, Kāşānī'nin eşi, 12. yüzyılda yaşamış fıkıh âlimi. F.+ yı 355a/12 F. 355a/8, 355a/13, 355a/15 -4-
faşl (II) [Ar.] Mevsim. f.- ı rebī' in 324a/17 f.- ı şayf 298a/16 f.+ ı 305a/13, 305b/2, 324b/4, 325a/7 f.+ ında 325b/4, 325b/12 f.+ ını 324b/2 f.+ ınıñ 324b/9	Fāṭır [öa.] Kur'ân-ı Kerîm'in 35. suresi. âyet-i F. 362a/2 -1-
	fâtir [Ar.] Ilık. f. 253b/15, 280b/14 mā'-yı f. 294a/2 -3-
	fâtiren [Ar.] Ilık olarak, ılık şekilde. f. 198b/1 -1-
	fāvāniyā [Ar.] Ayı gülü (Paeonia officinalis). bkz. 'ūdu's-şalīb f. 190b/4, 196a/11 -2-
	fayşal [Ar.] Kesin karar. f. bulmuşdur 329a/12 -1-

fażalāt [Ar.] Vücuttan atılan idrar, dışkı ve sâir unsurlar. f.+ ı 205b/7, 296a/5 f. 205b/7, 273a/11 -4-	fecr-i şādık [Ar.] Hakikî fecr, şafak sökme vakti. f. 343a/13 -1-
fāzıl [Ar.] Faziletli, erdemli. f.- ı dānā 333b/11 f. 191a/3, 226b/6, 244a/16, 286a/8, 333b/10, 340b/14 -7-	fehva [Ar.] Anlam, mana, mefhum, kavram. f.- yı şıdık 358b/17 f.+ sınca 329a/6, 329a/10 f.+ sını 331a/6 -4-
fażīlet [Ar.] Ahlaki meziyetler, erdem. f.+ i 345a/5 -1-	felāsife [Ar.] Filozoflar, felsefe ile uğraşanlar, bilginler. ma' cūn-ı f. 286b/16 -1-
fażıl [Ar.] Cömertlik, iyilik, lütuf, kerem. f.- ı Rabbu'l-ibād 345a/16 f.+ ı 333a/5 -2-	felc [Ar.] Felç, inme. f. 246b/1 -1-
fażla [Ar.] Artık; çok, ziyâde; vücuttan atılan idrar, dışkı vs. f.- yı dimāğ 215b/6 f.- yı mūzīye 296a/11 f.- yı mūzīden 260a/10 f.- yı redī 274b/10, 274b/17 f.+ sı 296a/3, 307b/7 f.+ sıda 310a/9 f.+ sına 296a/4 f.+ sını 264a/1 f.+ sınıñ 259b/9 f.+ ya 260a/11 f. 229a/3, 296b/8, 297b/4 -15-	felek [Ar.] Gökyüzü, sema. bkz. āsmān kā' ide-yi f.- i devvār 354a/8 f.- i devvārın 344b/16 hey'et-i f.+ den 321b/1 eṭvār-ı f. 349a/10 -4-
fażliyye [Ar.] Fazlî, fazlalıkla alakalı. ruṭubāt-ı f.+ niñ 308b/16 ruṭubet-i f.+ yi 295b/16 ruṭubāt-ı f. 182b/10, 287b/9 ruṭubet-i f. 192a/12, 235b/9, 308b/13 -7-	feleki [Ar.] Göğe mensup, astronomik. hey'et-i f. olup 321b/16 -1-
	felekiyye [Ar.] bkz. felekî harekāt-ı f.+ ye 357a/16 ecrām-ı f. 326a/2 te'sīr-i f. 360b/2 -3-
	fem [Ar.] Ağız; menfez. f.- i mi' de 251a/5, 251a/16, 253b/14 f.- i mi' delerinde 250a/3 f.- i mi' deniñ 248b/10, 251b/4 f.- i mi' deye 249b/6, 251b/5, 252a/3, 252a/8, 255a/15, 259b/6

veca' -y1 f.- i mi' deye 248b/12 f.- i mi' deyi 251b/3 akṣā-y1 f.+ de 220b/6 f.+ i 252a/10 f.+ inde 255b/1 f.+ ine 255a/4 ahvāl-i f. 226b/14 -19-	ferāğ-ı bāl [Ar.] Gönül rahatlığı. f. olmak 361b/5 -1-
fenā [Ar.] Kötü, iyi olmayan, uygunsuz. f. bulan 328b/16 f. 328a/12 -2-	ferāğat [Ar.] Vazgeçme, el çekme. f. bulunur 291b/15 f. eyleye 352b/17 f. itdirmemek 353b/12 -3-
fencengüşt [Far.] Beşparmak otu (Potentilla reptans). f. 265b/2, 265b/8, 267b/2 -3-	ferah [Ar.] Gönül açıklığı, sevinç. f.- 1 müfriṭde 248b/6 f.- 1 şedīd 359b/5 -2-
fenn [Ar.] Sanat, ilim. f.- i celīle-i tıbbiñ 362b/11 f.- i evvelden 185a/11, 321a/14 f.- i evveliñ 186a/14 f.- i ferāsetde 202b/2 f.- i mühimmini 353a/12 f.- i rābi' de 334a/13 f.- i şāniden 321a/7 cāmi' -i müteferriḳāt-ı f.- i tıbb 297a/3 ḳā'ide-yi f.- i tıbb 257b/16 muḳteżā-y1 f.- i tıbb 333b/16 f.- i tıbbda 357a/14 f.+ den 252b/2, 307a/9 f.+ e 352a/11, 352a/13, 352b/7 f.+ i 360b/17 f.+ iñ 352b/16 f.+ lerinde 299b/12 -20-	ferā'iz [Ar.] Farzlar, farz olan şeyler. f. 348a/7 -1-
fenn [Ar.] Sanat, ilim. f.- i celīle-i tıbbiñ 362b/11 f.- i evvelden 185a/11, 321a/14 f.- i evveliñ 186a/14 f.- i ferāsetde 202b/2 f.- i mühimmini 353a/12 f.- i rābi' de 334a/13 f.- i şāniden 321a/7 cāmi' -i müteferriḳāt-ı f.- i tıbb 297a/3 ḳā'ide-yi f.- i tıbb 257b/16 muḳteżā-y1 f.- i tıbb 333b/16 f.- i tıbbda 357a/14 f.+ den 252b/2, 307a/9 f.+ e 352a/11, 352a/13, 352b/7 f.+ i 360b/17 f.+ iñ 352b/16 f.+ lerinde 299b/12 -20-	ferāset [Ar.] Anlayışlılık, çabuk seziş. fenn-i f.+ de 202b/2 -1-
fenn [Ar.] Sanat, ilim. f.- i celīle-i tıbbiñ 362b/11 f.- i evvelden 185a/11, 321a/14 f.- i evveliñ 186a/14 f.- i ferāsetde 202b/2 f.- i mühimmini 353a/12 f.- i rābi' de 334a/13 f.- i şāniden 321a/7 cāmi' -i müteferriḳāt-ı f.- i tıbb 297a/3 ḳā'ide-yi f.- i tıbb 257b/16 muḳteżā-y1 f.- i tıbb 333b/16 f.- i tıbbda 357a/14 f.+ den 252b/2, 307a/9 f.+ e 352a/11, 352a/13, 352b/7 f.+ i 360b/17 f.+ iñ 352b/16 f.+ lerinde 299b/12 -20-	ferāsiyūn [Ar.] Boz ot, yaban pırasası (Marribium vulgare). f. 242b/9, 243b/8 -2-
fenn [Ar.] Sanat, ilim. f.- i celīle-i tıbbiñ 362b/11 f.- i evvelden 185a/11, 321a/14 f.- i evveliñ 186a/14 f.- i ferāsetde 202b/2 f.- i mühimmini 353a/12 f.- i rābi' de 334a/13 f.- i şāniden 321a/7 cāmi' -i müteferriḳāt-ı f.- i tıbb 297a/3 ḳā'ide-yi f.- i tıbb 257b/16 muḳteżā-y1 f.- i tıbb 333b/16 f.- i tıbbda 357a/14 f.+ den 252b/2, 307a/9 f.+ e 352a/11, 352a/13, 352b/7 f.+ i 360b/17 f.+ iñ 352b/16 f.+ lerinde 299b/12 -20-	ferd [Ar.] Kişi, kimse, birey. f. 297a/5, 297a/11, 323b/17 -3-
fenn [Ar.] Sanat, ilim. f.- i celīle-i tıbbiñ 362b/11 f.- i evvelden 185a/11, 321a/14 f.- i evveliñ 186a/14 f.- i ferāsetde 202b/2 f.- i mühimmini 353a/12 f.- i rābi' de 334a/13 f.- i şāniden 321a/7 cāmi' -i müteferriḳāt-ı f.- i tıbb 297a/3 ḳā'ide-yi f.- i tıbb 257b/16 muḳteżā-y1 f.- i tıbb 333b/16 f.- i tıbbda 357a/14 f.+ den 252b/2, 307a/9 f.+ e 352a/11, 352a/13, 352b/7 f.+ i 360b/17 f.+ iñ 352b/16 f.+ lerinde 299b/12 -20-	ferfiyūn [Ar.] Sütleğen otu (Euphorbia officinalis). f. 289a/9 -1-
fennī [Ar.] Fene, ilme mensup, ilimle alakalı. f.+ dir 301a/14 -1-	ferḡunde-aḡter [Far.] Kutlu talih. duḡter-i f.+ leri 354b/8 duḡter-i f. 355a/8 -2-
fennī [Ar.] Fene, ilme mensup, ilimle alakalı. f.+ dir 301a/14 -1-	feriḡ [Ar.] İnsan topluluğu, cemaat. f.- i evvel 218b/2

mezheb-i f.- i evveli 217b/15 f.- i şānī 218b/8 -3-	
fermān [Far.] Emir, buyruk. f.- ı ilāhī 320a/12 f.+ ı 318a/16, 326a/11 f. itmişlerdir 330b/2 f. olunmak 330a/4 f. 329b/10, 355b/10 -7-	
ferş [Ar.] Yaygı, altlık, zemin. f. kılınmıştır 251b/9 -1-	
feryād [Far.] Bağırma, haykırma, figan. f. eylemişler 188a/1 f. 351a/6 -2-	
fesād [Ar.] Bozukluk. f.- ı hevā 299a/13, 321b/17, 345a/10 f.- ı hevādan 319a/5, 323a/16 f.- ı hevānīn 298a/4, 318b/5, 321a/15, 325b/3 f.- ı hevāyı 342a/14 f.+ a 277b/17 ehl-i f.+ a 327b/13 mādde-yi f.+ a 304b/6 ṭarīḳ-i f.+ a 354a/11 f.+ dan 189a/3, 295a/12 f.+ ı 297b/3, 300a/10, 318b/3, 320a/2 f.+ ıdır 308b/16 f.+ ın 322a/1 hevā-yı f.+ ın 298a/14 f.+ ına 298b/1, 359b/16 f.+ ından 255b/9, 274a/3, 298a/4 mūcib-i f. olan 345a/7 f. olmağla 254b/3 f. 218a/6, 261a/17, 261b/2, 285b/2, 295a/16, 295b/7, 299a/11, 300a/15, 317b/12, 320a/11, 358a/12, 359a/3 hevā-yı f. 359b/13 -43-	feseḳa [Ar.] Fasıklar, günahkarlar. f.+ ya 327b/15 -1- feslegen [Ar.] Fesleğen (Ocimum filamentosum). f. 342a/10, 342b/5 -2- fetā [Ar.] Genç, gençlik. sinn-i f. 357a/11 -1- fetāil [Ar.] Fitiller. f. 230b/7 -1- fetāilü'r-ru'āf [Ar.] Burun kanaması fitilleri. f. 208b/1 -1- fetebārek-Allāh aḥsenü'l-ḥalīḳīn [Ar.] Müminün suresi 14. ayette geçen <i>Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şânı ne yücedir!</i> mealindeki söz. f. 199a/4, 205b/9, 212a/14, 221b/8, 225b/15, 258a/17 -6- feth [Ar.] Açma, açılma. f.+ i 224a/3, 224b/4, 281b/7, 287a/14 -4- fetīl [Ar.] Fitol; kanı durdurmak için yaraya konulan steril bez. f.+ e 185b/17 f. 186a/1, 208b/1, 280a/7 -4- fetḳ [Ar.] Fıtık. f.+ de 284a/12, 284b/9, 284b/13 f.+ e 238b/14

f.+ i 282b/10 f.+ inde 282b/17, 283b/7 f. 281a/12, 282a/10, 282b/16, 283a/9 -11-	
fetvā [Ar.] Fetva. f.+ da 355a/9 f. 355a/14 -2-	feylesūf [Ar.] Filozof, felsefe ile uğraşan, bilgin. f.- ı dānāya 342b/16 f.- ı ṭabīʿ anıñ 202b/2 f. 333b/10 -3-
fevāhiş [Ar.] Kötülükler, sapkınlıklar. iẓhār-ı f. 327a/17 -1-	feyz [Ar.] Bolluk, bereket, çokluk. f.- i ʿ amīm 361a/1 -1-
fevā'id [Ar.] Faydalar, menfaatler. f.- i ʿ adīde 204b/6, 220b/15, 224b/3 f.- i celīle 247a/7 f.- i celīlesi 221a/9 f.- i nişāba 204b/1 vecaʿ -yı f. 248b/12 -7-	fezā [Ar.] Boş alan, boşluk. f.- yı riyeñiñ 241b/11 f.+ dan 225a/9 f.+ nıñ 225a/11 f.+ sındadır 225b/1 f. 224a/9 -5-
fevākīh [Ar.] Meyveler, yemişler. f.- i ṭayyibe 245a/14, 250b/6 f.+ den 341a/16 nuḳūʿ -ı f. 227a/12 -4-	fezaʿ [Ar.] Korkma, korkudan dolayı inleyip sızlama. f. ider 188b/15, 291b/7, 299b/16 -3-
fevḳānī [Ar.] Üstte bulunan, yukarıda olan. f.+ leriñ 220b/3 f. 220a/3, 220a/17, 220b/5 -4-	fezaʿ ü's-şıbyān [Ar.] Çocukların korkup sızlanması. f. 188b/13, 197a/1, 197b/14 -3-
fevḳen [Ar.] Üstte olarak. f. 221b/1 -1-	fezleke [Ar.] Özet, hülasa. f. olmağa 355b/12 -1-
fevt [Ar.] Ölüm, mevt. f. oldu 182a/16 f. olmak 334a/6 f. olup 323b/2 f. olur 209a/5, 359b/8 -5-	fıkarāt [Ar.] Omurlar, vertebrae. f.- ı şadr 251a/10 f.- ı zahre 251b/7 f.+ a 287b/10, 288a/3, 288a/12 f.+ ı 287b/17, 289b/13 -7-
	fıkh [Ar.] Şeriat ilmi, şeriat hükümleri. f. 353a/9 -1-

fıkra (I)	[Ar.] Omur. f.+ dan 251a/10 f.+ lar 288a/6 f.+ ları 287b/3, 289b/16 f.+ larının 251a/9, 251a/10, 287b/12 f. 251a/11, 251a/13 -9-	fī'1	[Ar.] İş, amel, eylem. f.- i 'acīb 269b/11 f.- i kabīhe 348b/7 f.- i kerīm 330b/3 f.- i mümidd 199a/2 f.- i tabī'ī olmayup 298a/3 f.- i tabī'ī den 282b/13 f.+ e 347a/7 f.+ i 295b/14 f.+ idir 349b/6 f.+ iñ 348b/3 f.+ inden 347b/1 f.+ ine 296b/10 tabī'at-ı f.+ ine 347b/10 f. 323b/5, 323b/6 -15-
fıkra (II)	[Ar.] Yazı. f. 353a/6 -1-	fīl	[Ar.] Fil, hortumlu hayvan. f. 336b/15, 342b/3 -2-
fırşat	[Ar.] Uygun zaman, elverişli duru. f.- ı hamlinde 296b/10 -1-	fī'l-cümle	[Ar.] Nihayette, sonunda, sonuç olarak. f. 352b/17, 353a/15 -2-
fısk	[Ar.] Hak yolundan ayrılma, Allah'a karşı olma. f.+ a 354a/10 f.+ dan 326b/2 -2-	fī'l-hakika	[Ar.] Hakikatte, hakikaten, gerçekten, doğrusu. f. 193b/4, 217a/8, 217a/17, 226a/13, 256a/4, 259a/5, 261a/6, 290a/8 -8-
fiṭrat	[Ar.] Yaradılış, tabiat, huy, mizaç. mebde'-i f.+ ında 352a/12 -1-	fī'l-hāl	[Ar.] Şu anda, hemen, şimdi. f. 247b/3, 271b/13 -2-
fī zemāninā	[Far.] Zamanımızda, bugünkü günde, şimdilerde. f. 360b/10, 361a/3 -2-	fī'l-vāki'	[Ar.] Hakikaten, gerçekten. f. 272b/1 -1-
fiḡān	[Far.] İztiyap ile bağırıp çağırma, inleme. f. eylemeye 351a/6 -1-	filān	[Ar.] Filan. f. 261b/17, 348b/4 -2-
fihā	[Ar.] Yer edatı; içinde, dâhilinde. f. 249a/15, 302b/1, 306b/17, 313b/8 -4-		
fikr	[Ar.] Fikir, düşünce, idrak. f. 293a/13 -1-		

filigamūnī [Ar.] Kanlı kabarcık, kan çıbanı.
f. 307a/12, 307a/14
-2-

filigamūniyye [Ar.] Kan çıbanı ile alakalı.
humret-i f. 307a/15
-1-

fincān [Ar.] Kulplu, ufak içecek kabı.
f. 339a/16
-1-

firār [Ar.] Kaçma, kaçış.
f. iden 330b/1
f. idüp 349a/13
f. itdiklerine 330b/6
f. itmek 329a/9, 339b/17
f. 330b/8, 331a/10
-7-

firāş [Ar.] Yatak, döşek.
f.+ da 323b/2
-1-

fīrūzec [Ar.] Firuze; kıymetli bir taş.
f. 196a/14
-1-

Fīṣāğūruş [ka.] Pisagor; ünlü Grek filozof, matematikçi, tabip ve astronom.
F. 333b/10
-1-

fūceşlā [Ar.] Kulak ardında olan beze.
f. 311a/13, 311a/14
-2-

fuḳahā [Ar.] Fakihler, din âlimleri.
f.- yı dīn-i mübīn 346a/16
f. 355a/12
-2-

fuḳarā [Ar.] Fakirler, yoksullar.
f.+ ya 351a/9
-1-

funduk [Ar.] Fındık (Corylus avellana).
f.+ dan 310b/16
f. 310b/15, 311b/9
-3-

furun [<Yun. phournos] Fırın.
f.+ a 334b/15
f.+ da 266a/6, 267b/6
-3-

fustuk [Ar.] Fıstık (Pistachia vera).
f. 306a/1, 306a/11
-3-

Fuṣūl [ea.] Kitâbu'l-Fuṣūl; Hipokrat'ın, asıl adı "Aforizmalar" olan kitabı.
F.+ ında 194b/14
F.+ inde 332a/3
F.+ ini 353b/3
F.+ ünde 226a/17
F.+ ünden 186b/14
-5-

fuṣūl (I) [Ar.] Fasıllar, bölümler.
f.- ı dimāğ 205a/6
f.- ı mezkûre 297a/17
f.+ ün 325a/10
f. 222b/3
-4-

fuṣūl (II) [Ar.] Fasıllar, mevsimler.
f.- ı bâridede 302a/7, 340a/8
f.- ı erba' a 324b/8
f.- ı rebî' 298a/16
f.- ı seneden 242b/11, 298a/15, 324a/15
f.- ı seneniñ 324b/12
f.- i sene 325b/3

f.- i seneniñ 229b/6 f.+ e 340a/10 f.+ iñ 298b/1, 302b/7 f.+ iniñ 324b/17 f.+ üñ 306b/16 f. 325b/17, 334a/15 -17-		f.- ı mütenevvi'e 352b/4 f.+ dan 353a/13 f.+ ı 353a/11 f. 352b/14, 353a/8 -6-	
fuşūş [Ar.] Özler, hakikatler. şurrāh-ı f. 226b/1 -1-		fürce [Ar.] İki şey arasındaki açıklık, aralık. f.+ ler 298b/6 -1-	
fūtenec [Ar.] Bahçe nanesi (Mentha piperita). f. 189b/4 -1-		fürū-māye [Far.] Kötü yaratılışlı, sütü bozuk, mayası bozuk. f.+ ler 350b/14 f.+lik 346b/9 -2-	
fuṭrasālīyūn [Ar.] Yabani maydonoz (Carum petroselinum). f. 270b/12 -1-		fūvāk [Ar.] Hıçkırık. bkz. ınçkırık f.+ a 256a/6 f.+ da 255a/3, 256a/2 f.+ iñ 255b/2, 255b/9, 256a/13 f. 252a/10, 254b/17, 255a/10, 255b/17, 256a/10, 256a/12 -12-	
fuṣalā [Ar.] Fazıllar, faziletli, erdemli. f.+ nıñ 353a/3, 361a/15 -2-		fūvve [Ar.] Kök boya bitkisi, kızıl boya (Rubia tinctorum). f. 214a/6, 268b/17 -2-	
fuṣūl [Ar.] Vücuttan atılacak idrar, dışkı ve sair unsurlar. f.- ı dimāğiyye 310a/8 f.- ı ğalīze 183a/6 f.+ ı 301a/2 f. 298a/12 -4-		fūvvehe [Ar.] Ağız, menfez. bkz. fem f. 247a/4 -1-	
fūc'e [Ar.] Ansızın, birdenbire. f. 358b/14 -1-			
fūlfūl [Ar.] Biber (Piper). f. 198a/14, 243b/12 -2-			
fūnūn [Ar.] Fennler, sanatlar, ilimler. f.- ı ebdāna 353a/9			
		g	
		ğabāvet [Ar.] Anlayışsızlık, bönlük. ğ.+ e 341b/14 -1-	
		ğāfeş [Ar.] Koyun otu, kuzu pıtrağı (Agrimonia asiatica).	

ğ. 265a/10, 265a/17 -2-	323b/13, 323b/14, 325b/9, 325b/10, 326a/17, 344b/16 -86-
ğāfil [Ar.] Gaflette bulunan, ihmal eden, dikkatsiz, dalgın. ğ. olan 323a/15 ğ. oldukları 323b/4 -2-	gāh bī-gāh [Far.] Vakitli vakitsiz, sıralı sırasız. g. 204a/15, 335a/15 -2-
ğāfile [Ar.] bkz. ğāfil ğ. oldukları 285a/6 -1-	gāhī [Far.] Bazen, ara sıra. bkz. gāh g. 184a/17, 184b/15, 187b/15, 202b/8, 207a/5, 209b/16, 212b/3, 229b/14, 231b/3, 234b/2, 240a/12, 240a/13, 240b/17, 241a/2, 248b/12, 248b/16, 255a/14, 255b/1, 256b/1, 267a/9, 274a/1, 276b/1, 280a/16, 280b/1, 282a/10, 286b/10, 287a/8, 293a/5, 296b/14, 307b/10, 307b/15, 313a/7, 320a/11, 320a/12, 322a/7, 349a/9 -37-
ğāfir [Ar.] Çok fazla. cemm-i ğ. 328a/4 -1-	gāhīce [Far.] Bazen, ara sıra. bkz. gāh g. 196a/3 -1-
ğaflet [Ar.] Gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik. ğ. itdikleri 350b/1 ğ. itmeyeler 354a/15 ğ. olunmaya 263a/5 -3-	gā'ib [Ar.] Görünmeyen, yok olan, kayıp. ğ. olur 311b/11 -1-
gāh [Far.] Ara sıra, kimi, bazı. g. 183b/15, 184b/2, 184b/11, 184b/16, 186a/11, 187a/13, 188b/13, 200a/9, 200a/16, 200b/2, 200b/8, 202b/6, 202b/9, 202b/10, 202b/17, 203b/5, 203b/14, 204a/4, 206b/4, 207a/11, 209a/1, 210b/15, 214a/6, 215a/11, 222a/17, 223b/3, 226b/17, 228a/16, 230a/9, 235a/17, 238a/2, 240a/11, 240a/15, 240b/8, 240b/12, 240b/16, 241a/1, 241a/3, 241a/5, 242b/2, 246a/11, 248b/13, 248b/14, 252a/16, 256a/6, 257a/2, 261b/6, 263a/2, 270a/7, 270a/11, 270a/14, 276a/10, 278a/7, 280b/2, 281b/17, 282a/2, 282a/11, 284a/11, 284a/15, 284a/17, 284b/15, 288a/3, 292b/13, 299a/15, 299a/16, 302a/6, 306b/8, 307b/4, 307b/10, 308b/2, 311b/2, 316a/2, 320a/10, 321a/9, 322a/16,	gā'ile [Ar.] Dert, sıkıntı, keder. ğ.+ lerine 250a/10 ğ.+ si 249b/6, 306a/7 ğ. 254b/9 -4-
	ğalaṭ [Ar.] Yanlış, yanlışma, hata. ğ. 353a/7 -1-
	galebe [Ar.] Gâlip gelmek, yenmek, üstünlük kurmak. ğ.- yi ṭabī' iyye 357b/15 ğ.+ si 300a/2

ğ.+ sinden 212b/8
 ğ. cylese 340a/15
 ğ. 198a/3, 295a/11, 300a/17
 -7-

ğaleyān [Ar.] Kaynama, coşma.
 ğ.+ a 296b/15, 300a/15
 ‘ufūnet-i ğ.+ dan 292b/7
 ğ.+ ı 293b/9, 295a/7
 ğ.+ ında 207b/11
 ğ.+ ından 207a/4, 294a/8
 ğ. eyleyüp 307b/6
 ğ. ider 237a/12, 295b/13
 ğ. idüp 295b/9, 301a/17
 ğ. itdiği 296b/11
 ğ. itmekle 237a/2
 ğ. 292b/7, 295a/4, 295a/7, 295b/4,
 296a/10, 297b/15, 298a/1
 ahlāt-ı keşīre-i ğ. 240a/1
 mūcib-i ğ. 298a/17
 -24-

ğālib [Ar.] Yenmiş, üstünlük kurmuş olan.
 ğ.- i ihtimāl 235a/10
 ğ. olduğda 307a/14, 307a/15
 ğ. olur 245b/1, 357b/15
 ğ. olursa 307a/11, 307a/13
 ğ. 229b/7
 -8-

ğālibā [Ar.] Sağlam bir ihtimale göre,
 görünüşe göre, belki.
 ğ. 185a/16, 202b/4
 -2-

ğālibe [Ar.] bkz. **ğālib**
 ahlāt-ı ğ.+ den 262a/6
 a‘zā-yı ğ.+ yi 300b/6
 ğ. olmanın 295a/16
 ğ. olmağla 274a/6
 -4-

ğāliye [Ar.] Misk ile amberden yapılmış
 hoş kokulu madde.

ğ. 249b/17
 -1-

ğalīz [Ar.] Yoğun, sert, sıkı.
 ğ.+ den 288b/9
 balğam-ı ğ.+ den 299a/1, 313a/9
 hılt-ı ğ.+ den 270b/4
 hılt-ı ğ.+ dir 192a/8
 ğ.+ i 242b/6, 309b/5
 balğam-ı ğ.+ i 311b/4
 ruṭūbet-i ğ.+ ine 284b/1
 ğ. ider 204a/6
 ğ. olanlar 264a/10
 ğ. 187a/6, 195a/8, 195b/4, 213a/1,
 220a/8, 220a/15, 222a/9, 228a/17,
 228b/7, 228b/11, 241b/7, 256b/3,
 257a/16, 264a/2, 264a/11, 264b/7,
 282b/17, 311b/15, 312b/17
 balğam-ı ğ. 268a/15
 buḥār-ı ğ. 322b/3
 hılt-ı ğ. 270b/8
 mādde-i ğ. 242a/17
 riḥ-i ğ. 283a/1
 riyāḥ-ı ğ. 182b/9
 -36-

ğalīzāt [Ar.] Sert ve yoğun maddeler.
 ğ. 204a/5
 -1-

ğalīze [Ar.] bkz. **ğalīz**
 ruṭūbet-i ğ.- i muḥriqadır 310a/15
 ağdiye-i keşīre-i ğ.+ den 255a/9
 ağziye-i ğ.+ den 211b/1
 ahlāt-ı ğ.+ den 240b/4
 riḥ-i ğ.+ den 201b/14
 riyāḥ-ı ğ.+ den 202a/15, 287b/13
 mādde-yi ğ.+ leri 288a/12
 ahlāt-ı ğ. 240a/10, 241a/15, 268b/7
 dem-i ğ. 310b/2
 ebḥire-i ğ. 322b/6
 fuzūl-ı ğ. 183a/6
 hılt-ı ğ. 240a/11, 314a/12
 riḥ-i ğ. 182b/5, 197b/8, 284a/14

riyāh-ı ğ. 200b/9, 202a/16, 245b/6, 255a/8, 255b/1, 282a/7, 287b/10 -26-	ğ. itmek 232b/7, 233a/1, 304a/17 ğ. itmekle 237b/17 ğ. olmağ 232b/10 ğ. oluna 232b/12 ğ. olunmağa 228b/4 ğ. olunmağ 228a/5 ğ. olunur 229a/8, 232b/16, 235b/13 ğ. 233b/1, 233b/15 -28-
ğalīzu'l-hazm [Ar.] Hazım yoğunluğu, hazım zorluğu. ğ. 261b/1 -1-	ğarīb [Ar.] Tuhaf, şaşılacak, bambaşka. ğ. 196a/16, 319a/1 -2-
ğamām [Ar.] Korneada leke. ğ. 203b/16 -1-	ğarībe [Ar.] bkz. ğarīb ğ.+ den 295a/10 ğarāret-i ğ.+ dir 290b/15 ğarāret-i ğ.+ yi 293a/9, 341a/4 ğ. 268a/14, 295a/13 āşār-ı ğ. 318b/11 ğarāret-i ğ. 277b/2, 291a/9, 292b/9, 295b/4, 296b/13, 359a/11 -13-
ğamm [Ar.] Dert, keder, tasa. ğ. 231a/8, 231a/11, 231b/2, 293a/12, 341b/4 -5-	ğarīk [Ar.] Boğulmuş. ğ. 272a/4 -1-
ğamm-hār [Ar.+Far.] Gamlı, kederli. ğ.- ı ümmet 328a/6 -1-	ğarīk mine'l-maḥnūk [Ar.] Suda boğulmuş. ğ. 236a/12 -1-
ğarāğır [Ar.] Gargaralar. ğ. 228a/2 -1-	ğarīkūn [Ar.] Katran köpüğü bitkisi (Polyporus officinalis). ğ.+ ı 245a/6 ğ. 244b/15, 245a/1, 245a/3, 265b/3, 314b/1 -6-
ğareb [Ar.] Akça kavak (Populus alba). ğ. 233a/1, 265a/2 -2-	ğarīziyye [Ar.] Tabii, yaradılıştan gelen, doğal. ğarāret-i ğ.+ den 296b/15 ğarāret-i ğ.+ leri 236a/1, 290a/10,
ğargara [Ar.] Suyu ya da ilaçlı suyu boğazda çalkalamak. ğ.+ lar 235b/11 ğ.+ ya 228b/1 ğ. eyleye 335a/15 ğ. itdireler 227a/8 ğ. itdüreler 227a/17, 227b/3, 227b/8, 228a/4, 229a/5, 232b/5, 234a/14, 235a/14, 237b/17, 304a/16 ğ. itdürmek 232a/17	

296b/12 ruṭūbet-i ğ.+ leri 356b/12 ḥarāret-i ğ.+ lerine 357b/15 ḥarāret-i ğ.+ niñ 246a/12, 246b/6, 296b/17, 357a/1, 357a/6, 359a/3, 359a/8, 359a/15, 359b/16 ruṭūbet-i ğ.+ niñ 359a/5 ḥarāret-i ğ.+ si 295a/16, 295a/17, 359b/7 ḥarāret-i ğ.+ ye 344b/4 ḥarāret-i ğ.+ yi 249a/8, 359a/11, 359a/12 ruṭūbet-i ğ.+ yi 357b/17, 358b/6 mādde-yi ḥarāret-i ğ. olan 358a/14 ḥarāret-i ğ. 237a/12, 295a/10, 295a/11, 297a/2, 324b/10, 356b/4, 356b/12, 356b/14, 357b/17, 358b/5, 358b/6, 360a/2 ruṭūbāt-ı ğ. 357a/1, 358b/5 ruṭūbet-i ğ. 324b/10, 356b/4, 357a/6, 357b/13, 358a/4, 360a/3 -46-	eşnāf-ı ğ.+ den 249a/2 ğ.+ e 248b/12, 249a/2 ğ.+ iñ 248b/1, 249b/12, 249b/14, 250a/4 ğ. 184b/1, 193b/10, 193b/14, 231b/2, 247b/15, 247b/16, 248a/2, 248a/3, 248a/5, 248b/11, 249b/4, 249b/16, 250a/2, 250a/10, 250b/8, 278a/8, 331b/11 temām-ı ğ. 236b/13 -30-
ğark [Ar.] Boğulma. ğ. 358b/14 -1-	ğavr [Ar.] Dibe batma. ğ.+ ına 231a/1, 233b/3 ğ. itmekle 238a/7 -3-
ğasl [Ar.] Yıkama, yıkanma. ğ.+ den 195b/16 ğ. ideler 294a/2, 308a/15, 309b/11 ğ. idüp 198b/11, 306a/16, 308b/7, 335a/15 ğ. itdikçe 309b/13 ğ. itdikden 266b/6, 316b/10 ğ. itmek 308a/12 ğ. olunmak 189b/2 ğ. olunur 189b/6, 305b/15, 308a/5, 308b/9 ğ. 189b/3 -18-	ğayb [Ar.] Gözle görünmeyen şey, kayıp. ğ. itdiği 191b/2 -1-
ğaşy [Ar.] Kendinden geçme, bayılma. ğ.+ de 249b/2, 250a/8 ğ.+ den 248b/17	ğäyet [Ar.] Nihayet, uç; çok fazla, son derece. ğ.+ i 362b/11 ğ. 186b/14, 198a/8, 198a/11, 198a/15, 201a/12, 205a/13, 206b/9, 212b/7, 213a/4, 214a/15, 217a/1, 217a/10, 220a/8, 230b/10, 237a/2, 242b/12, 250b/4, 254b/7, 262b/11, 268b/11, 269b/15, 282a/13, 285b/1, 286b/4, 287a/9, 303b/10, 314a/5, 316a/3, 324b/12, 327b/7, 330b/3, 331b/15, 332b/14, 336a/7, 337b/16, 350b/9, 350b/11, 355b/15, 361b/12 -41-
	ğäyetü'n-nef' [Ar.] Son derece faydalı. ğ.+ dir 243b/11 -1-
	ğayn [Ar.] Osmanlı alfabesinin 22. harfi. ğ.+ dan 186b/9 -1-

ğayr [Ar.] Ayrı, başka, değil, -sız.
 ğ.- 1 hâliş 292b/1
 ğ.- 1 irâde 190a/8
 ğ.- 1 ma' hūd olmağla 337a/5
 'illet-i ğ.- 1 ma' rüfeyi 277a/6
 ğ.- 1 maşrû olan 195b/3
 ğ.- 1 ṭabî'î olanıdır 310b/12
 ğ.- 1 ṭabî'î den 359a/6
 men'-i ğ.- 1 tām 189b/12
 südde-i ğ.- 1 tām 189b/14
 ğ.- i muḥrîk 269a/16
 ğ.+ a 198a/1
 ğ. 298a/10
 -12-

ğayrı [Ar.] bkz. **ğayr**
 ğ.+ da 198a/2, 206b/14, 226a/3,
 236a/4, 245a/9, 254a/5, 282b/11,
 305b/15
 ğ.+ dan 322a/2, 326a/1, 334a/7
 ğ.+ dır 186a/6
 ğ.+ ları 239a/15
 ğ.+ nı 193b/1, 257a/2, 295a/6
 ğ.+ sı 311b/6
 ğ.+ sında 297a/9
 ğ.+ ya 257a/4
 ğ. 184b/12, 188a/11, 189a/2,
 189b/16, 197a/7, 203b/13, 218b/11,
 219a/11, 220b/13, 227b/12, 236a/17,
 240a/2, 249b/10, 254b/6, 258b/2,
 262a/7, 267b/16, 282a/8, 282a/9,
 286b/1, 293a/10, 293a/14, 293b/5,
 295b/8, 305b/5, 307b/5, 311b/7,
 312a/16, 314a/7, 315b/16, 324b/5,
 326b/1, 326b/2, 328a/11, 329b/15,
 330b/6, 338b/15, 349a/1, 353a/13,
 353b/6, 353b/13, 358b/13, 360a/4
 -62-

ğazâ [Ar.] Din uğruna yapılan savaş.
 ğ.+ larda 329a/1
 ğ. 328a/11, 330a/16
 -3-

ğazâb [Ar.] Kızgınlık, öfke, hiddet; afet.
 ğ.+ dan 293a/14, 350b/12
 ğ. 291b/7, 291b/12, 349b/12, 350b/8
 -6-

ğazâr [Ar.] Özlü, yapışkan killer.
 ğ.- 1 laḥmîde 230a/14
 -1-

ğazûb [Ar.] Kızgın, öfkeli, hiddetli.
 ğ.- 1 hey'et 278b/6
 ğ. 350b/11
 -2-

gebe [Tr.] Hamile.
 g. olmakdan 195a/10
 -1-

gice [Tr.] Gece.
 g.+ lerde 201a/12
 g. 242b/16, 253a/12, 266b/10,
 278b/5, 313a/11, 319a/13, 325b/12,
 350a/2
 -9-

geç [Tr.] Geç.
 g. 213a/9
 -1-

geç- [Tr.] Geçmek.
 g.- emediginden 286b/11
 g.- emezler 235b/8
 g.- mege 303b/4
 g.- mek 235b/1, 356a/12
 g.- memek 300a/11
 g.- üp 251a/9, 301a/12
 -8-

geçin- [Tr.] Öyle olmadığı hâlde kendini
 öyleymiş gibi görmek.
 g.- en 190a/12
 g.- enler 259a/11
 -2-

gel- [Tr.] Gelmek; ortaya çıkmak.
 zühûra g.- digi 206b/14
 vücûda g.- digini 216a/13
 zühûra g.- diginiñ 218b/16
 lâzım g.- dikde 339b/17
 g.- dikden 353b/11
 g.- diklerini 319a/8
 g.- en 207a/8, 319a/3, 355a/9
 g.- ince 218b/15, 244b/12, 254a/12
 kıvâma g.- ince 285b/3
 lâzım g.- medigi 334a/6
 g.- medikçe 353b/12
 g.- medikde 360a/5
 rast g.- medim 286b/2
 g.- mege 194b/13
 g.- mek 234a/12, 289b/15
 vücûda g.- menizde 346b/7
 g.- meyüp 221b/5, 320b/17
 g.- mez 193a/15
 lâzım g.- mez 291b/4
 g.- se 264a/17
 lâzım g.- se 182a/1, 217b/9, 219a/3, 340b/16
 g.- üp 236b/13, 258b/4, 292a/15, 311b/12, 320b/14, 330a/7, 331b/11
 vücûda g.- üp 360a/5
 g.- ür 184b/1, 193a/15, 194a/4, 216b/8, 231a/16, 231b/3, 234a/9, 241a/13, 248a/14, 339b/2
 lâzım g.- ür 218b/5, 218b/11
 vücûda g.- ür 297b/14
 zühûra g.- ür 187a/15, 189b/8, 206b/8, 216a/10, 296b/14, 347b/3, 348b/13
 g.- ürlər 319a/4
 g.- ürse 272a/17
 -60-

gelincik [Tr.] Gelincik (Mustela nivalis).
 g. 311a/17
 -1-

geñiş- [Tr.] Genişlemek.
 g.- üp 202b/15
 -1-

geñiş [Tr.] Eni çok olan, enli.
 g. 260a/12
 -1-

geñişlik [Tr.] Geniş olma durumu.
 g. 264a/3
 -1-

geñiz [Tr.] Geniz.
 g.+ iñ 204b/15
 g. 204b/14
 -2-

ger- [Tr.] Germek, sermek, örtmek.
 g.- erler 349a/2
 -1-

gerçi [Far.] Aslına bakılırsa.
 g. 230a/13, 257a/13, 267b/17, 297a/7
 -4-

gerdân [Far.] Boyun, gerdan.
 g.+ ına 229b/17
 -1-

gerdiş [Far.] Dönme, dönüş, devretme.
 g.- i rûzgâr-ı bî-beķâdan 351b/11
 -1-

gerek [Tr.] Şart olan şey, lazım.
 g.+ dir 199a/15, 200a/9, 228a/15, 235a/6, 238b/10, 304a/10, 304b/6, 316a/7, 353b/6, 360a/4, 361b/5
 g.+ i 238b/11, 283a/4, 284a/3, 333a/7, 348b/6, 352b/16, 362a/14
 g.+ tir 185b/10
 g. 182a/2, 329b/16, 347b/9, 353b/13
 -23-

gerek- [Tr.] Gerekli olmak, lazım gelmek, icap etmek. g.- ir 221b/15 -1-	gevşe- [Tr.] Gevşemek. g.- digi 280b/1 g.- mek 235b/2, 281a/16 g.- mesidir 272a/3 g.- mesine 282a/16 g.- yüp 232a/17 -6-
geri [Tr.] Arka taraf. g. 300a/15, 337a/15 -2-	gevşek [Tr.] Gevşek. g. oldığı 287b/12 -1-
geril- [Tr.] Gerilmek, kasılmak. g.- mek 267b/17 g.- mesinden 200b/3, 288a/4 -3-	gevşeklik [Tr.] Gevşek olma durumu. g.+ i 230a/11 -1-
germ [Far.] Sıcak. g. 297b/2 -1-	gevşet- [Tr.] Gevşek hâle getirmek. g.- digidir 235b/9 -1-
gerü [Tr.] Arka taraf. bkz. geri g.+ ye 329b/12 -1-	geyik [Tr.] Geyik (Cervus). g. 223a/13, 223b/1, 228a/6, 243a/6, 280b/12, 336b/16, 342b/3 -7-
getür- [Tr.] Getirmek; ortaya çıkarmak. zuhûra g.- digi 356a/2 g.- dik 209a/8 g.- dikden 336b/12 g.- diler 319a/16 g.- düktensoñra 209b/6 vücûda g.- e 353b/17 g.- eler 207b/7 i'tidâle g.- eler 201b/8 g.- ilcek 253b/15 g.- meden 182a/15 g.- mege 209b/9 g.- meyeler 349b/16 g.- se 345b/6 g.- üp 349a/2 kivâmına g.- üp 276b/6 g.- ür 294b/13, 336b/5, 352b/10, 357b/3 -19-	ğıbb [Ar.] Gün aşırı beliren humma. humma-yı ğ. 292a/17 -1-
	ğıbben [Ar.] ğıbb ğ. 292b/3, 292b/12 -2-
	ğıcırdat- [Tr.] Gıcırdatmak. ğ.- mağ 278b/4 -1-
	ğıdâ [Ar.] Besin, insanı besleyen şey. ğ.- yı beden 257b/14 ğ.- yı muğtedîye 277b/10 hażm-ı ğ.+ da 251b/9 ğ.+ dan 218b/2, 218b/3, 218b/7, 252a/2, 256a/15, 263a/1, 284b/11 ğ.+ lar 188a/7, 198a/6, 201b/6,

215a/3, 234a/17, 254b/5, 276b/17, 309a/3, 314b/2, 316b/5 ğ.+ lardan 195a/9, 279a/6, 283a/6 ğ.+ ları 222b/11, 227a/13, 242b/17, 245b/7, 250a/6, 258a/16, 268b/15, 277b/11, 302b/8, 316b/4, 334b/9, 334b/11 ğ.+ ların 199a/15, 202a/1 ğ.+ larında 287a/1 ğ.+ larını 189a/9, 313a/9, 341a/12 ğ.+ larının 280b/1 ğ.+ nın 220b/17, 230b/1, 255a/16 ğ.+ sı 195a/7, 201b/5, 204a/10, 204a/11, 219a/1, 308a/4 ğ.+ sıda 310a/9 ğ.+ sına 288b/2, 310a/3 ğ.+ sında 202a/3 ğ.+ sını 189a/14, 203a/9, 213b/8, 280b/7, 309a/1, 349b/8 ğ.+ ya 195b/1, 219a/11, 250a/5, 253b/17, 254b/13, 255b/14, 255b/16, 274a/4 ğ.+ yı 211b/6, 212a/10, 225a/3, 252a/7 mecrâ-yı ğ.+ yı 224a/8 ğ. itdikleri 277b/11 ğ. 186a/9, 189a/7, 189a/11, 193b/7, 204a/10, 212a/1, 218b/3, 219a/8, 222b/3, 227b/11, 231b/13, 235b/1, 236a/6, 236b/7, 249b/2, 250b/2, 252a/17, 254b/9, 257b/15, 288b/1, 296a/3, 303b/3, 309b/10, 335a/8, 335a/9, 349b/7, 358b/3 mecrâ-yı ğ. 224b/1 -104-	ğ.- ur 264a/1 -4-
ğılāf [Ar.] Örtü, kılıf, kabuk. ğ.- ı muhîf olup 247a/2 ğ.+ ı 247b/12, 310b/17 ğ.+ ın 247a/3 ğ.+ ına 247a/12, 247b/8 ğ.+ ında 247b/6 -7-	ğılāz [Ar.] Koyu, kalın olanlar. em'â-yı ğ.+ da 278a/17 ğ.+ dır 273a/17 -2-
ğılmān [Ar.] Gulâmlar, çocuklar. ğ. 348a/2 -1-	ğılzet [Ar.] Galîzlik, yoğunluk, katılık. ğ.+ e 264b/10 ğ.+ i 268a/17, 288a/13 ğ.+ indan 264a/9 ğ.+ ine 228b/6 ğ. 222b/6, 240b/12, 268a/16, 301b/2 -9-
ğışā [Ar.] Zar, çeper. ğ.- i şulb 183b/16 ğ.- yı kerihî 282b/8 ğ.- yı rakîk 183b/17 ğ.- yı şulb 184a/10, 207a/5 ğ.+ dan 225a/4, 250b/14 ğ.+ lar 184a/11 ğ.+ ları 199b/17, 225a/10 ğ.+ ların 206b/7 ğ.+ larından 186a/11 ğ.+ sı 258b/7, 260b/8 ğ.+ ya 212a/7 ğ. 183b/17, 184a/1, 184a/2, 184a/3, 184a/5, 224b/1, 225a/10, 279b/15, 281b/4, 281b/6, 281b/8 -26-	
ğıdāi [Ar.] Gıda ile ilgili, gıda olabilecek. ğ.+ ye 258a/11 -1-	
ğıdālan- [Ar.+Tr.] Beslenmek. ğ.- dığı 295b/15 ğ.- dığı 296a/1 ğ.- dığını 296a/4	

ğışyān [Ar.] Baygınlık.

ğ. 252a/9, 254a/16, 331b/13

-3-

gibi [Tr.] Benzer.

g.+ dir 182b/16, 194a/3, 237a/6, 246b/1, 248b/7, 249b/8, 257a/9, 267a/6, 267a/15, 268a/1, 275a/14, 275b/17, 277b/7, 289a/5, 291b/2, 292b/4, 298b/9, 300b/1, 303b/9, 312b/1, 326a/1, 340b/4, 353a/8, 353b/13, 359a/17, 359b/9

g. 183b/6, 186b/16, 186b/17, 188b/9, 190a/17, 191a/6, 191b/2, 193a/11, 194a/17, 197b/16, 201b/1, 202a/10, 203b/5, 203b/8, 203b/9, 204b/17, 206a/15, 206b/13, 206b/14, 208b/12, 209b/8, 212a/11, 216b/4, 216b/6, 216b/9, 217a/3, 221a/14, 222a/4, 222a/5, 222b/3, 224b/8, 225a/2, 226a/2, 226b/9, 228b/7, 228b/8, 228b/11, 232a/7, 235a/11, 238a/14, 238b/11, 239a/4, 240a/4, 241a/13, 244a/16, 246b/14, 247b/7, 249a/3, 250a/7, 251a/16, 253a/3, 254a/4, 255a/3, 256b/6, 258a/7, 259b/2, 260b/14, 264a/8, 264b/6, 265a/8, 265b/17, 267a/2, 267b/11, 268b/2, 271a/14, 271b/3, 272a/12, 272a/13, 273a/13, 275a/14, 277b/9, 277b/17, 278a/11, 278b/5, 278b/6, 279b/2, 282b/3, 283a/4, 284a/3, 285b/5, 285b/13, 288b/11, 288b/17, 289a/17, 290b/9, 291b/3, 291b/7, 291b/8, 291b/10, 295b/7, 296b/3, 298b/12, 299b/17, 300a/9, 305a/4, 305b/5, 306a/1, 309a/9, 309a/13, 309b/1, 309b/3, 309b/4, 310a/2, 310a/8, 310a/14, 310b/13, 311a/3, 311b/3, 311b/5, 312a/13, 313a/1, 313a/5, 314a/5, 314b/15, 315a/2, 315a/7, 315a/16, 319a/3, 320a/8, 320b/12, 321b/11, 325a/14,

325b/13, 327b/12, 330b/2, 331a/10, 331b/16, 331b/17, 332b/1, 333a/7, 334a/6, 336a/2, 337a/14, 343b/16, 344b/1, 345a/9, 347b/7, 348b/6, 351a/2, 352b/16, 358b/15, 359a/9, 359a/11, 359b/17, 362a/14, 362b/6
-172-

gider- [Tr.] Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g.- e 235a/2

g.- ir 294b/4

g.- mek 306a/8

g.- üp 242b/16, 304b/15

-5-

gir- [Tr.] Girmek, dahil olmak.

g.- dikde 357b/3

g.- dikden 216a/17

g.- ecek 259a/5

cimā' a g.- enler 323b/11

g.- meyüp 318a/12

-5-

girdināc [Ar.] Sıcak suda haşlandıktan sonra şişte kebab edilen et, kebab.

g. 250a/7

-1-

git- [Tr.] Uzağa doğru hareket etmek; (sıvı için) akmak, geçmek.

g.- e 227b/13, 336b/11

g.- en 331a/12

g.- eni 289b/14

g.- er 312a/3

g.- ince 243b/2

g.- üp 238b/2, 286a/9

g.- mekden 305a/15

g.- mekle 248b/6

g.- se 231a/3, 264a/13

-12-

gitdikçe [Tr.] Zaman geçtikçe,
gitgide, giderek.
g. 182a/13, 182a/15, 241a/14,
299b/4, 299b/6, 312a/15, 356a/5,
358b/4
-8-

giydir- [Tr.] Giydirmek.
g.- üp 336b/9
-1-

giyin- [Tr.] Giyinmek.
g.- üp 348b/16
-1-

ğonce [Far.] Gül tomurcuğu; Hz.
Peygamber'in remzi.
ğ.- yi şifā-ārā-yı nübüvvetden
345b/10
-1-

göbek [Tr.] Göbek, karn.
g.+ i 279b/5, 286a/15, 295b/9
g.+ iñ 282a/11, 286b/8
g.+ ine 276b/14, 287a/3
g.+ ini 287a/5
g.+ leri 282b/16, 284a/12, 284b/2
g.+ lerinde 284b/16
g.+ lerine 287a/7
g. 282a/12, 284a/10, 284a/16,
284a/17, 286a/13, 286b/3, 286b/5,
287a/1
-21-

göçüş- [Tr.] Çökmek, hasar görmek.
g.- ür 294a/11, 299b/16
-2-

göger- [Tr.] Gök rengine dönmek,
yeşermek, yeşillenmek.
g.- mek 318a/2
-1-

gögüs [Tr.] Meme, bağır, döş, sine.
g.+ de 239b/4, 241b/3, 299a/5,
332b/9
g.+ den 243b/15
g.+ e 210a/11
g.+ i 241a/4
g.+ iñ 225a/11
g.+ ini 238b/8, 302a/14
g.+ lerine 242a/2
g.+ lerini 245b/12
g.+ üñ 210a/17, 225b/1, 225b/6,
239b/4, 246b/12
g.+ ünden 195b/17
g.+ üne 245a/16, 246a/1, 246a/10
g.+ üniñ 288a/7
g. 211a/6, 225a/9, 225a/13, 250b/14,
287b/2, 287b/3, 288a/14
-30-

gök [Tr.] Gök rengi ve bu renkte olan.
g. 332b/7
-1-

gök süsen [Tr.+Far.] Yeşil susam (İris
florentina). bkz. **īreṣā**
g. 238a/16, 238b/1, 253a/2, 276b/8
-4-

gökçek [Tr.] Güzel, şirin, hoş.
g. 349b/4
-1-

gölge [Tr.] Gölge, سایه.
g. 253b/2
-1-

gömeç balı [Tr.] Süzülmemiş, petekli
bal.
g. 309a/16
-1-

göñ [Tr.] Deri.
g.+ den 198a/10
-1-

gönder- [Tr.] Göndermek, yollamak.

g.- mek 348b/16
g.- mekle 261b/2
g.- mezler 333a/11
g.- üp 329b/8
-4-

gör- [Tr.] Görmek.

g.- diginden 333b/15
g.- dim 209a/6
g.- dük 287b/7
g.- dükde 191b/1
g.- düm 182a/14, 245a/5, 263b/10, 278a/15, 315a/1
g.- ilüp 231a/3
g.- ir 333b/15
g.- medigim 224a/2
g.- medim 297a/14, 341a/6
g.- mege 188b/16, 270b/6
g.- mek 231b/5
g.- mekle 188b/14
g.- meleriyle 189a/6
g.- müşlerdir 207b/12
g.- ülen 200b/4
g.- üp 306b/4
g.- ür 200b/13, 231b/5
-24-

göre [Tr.] Uygun olarak, göz önünde tutulursa, nazaran, açısından.

g.+ dir 323b/5
g. 206a/5, 206a/9, 255a/10, 262a/13, 269a/17, 294a/15, 300b/3, 306b/16, 309b/17, 325a/11, 348b/14
-12-

görin- [Tr.] Görünmek, gözükmek.

g.- e 325b/9, 327b/3
g.- en 233a/12
g.- mek 232b/1, 331b/6
g.- mekle 296b/6
g.- ür 218a/14, 220a/13, 223b/17, 232a/2, 234b/13, 234b/17, 236b/9,

324a/8, 327b/7

-15-

görül- [Tr.] Görülmek.

g.- di 210a/6, 239b/2, 259b/10, 315a/6
g.- meden 327b/11
g.- medi 302a/5
g.- medigi 320a/10, 360b/12
g.- memişdir 226a/17
g.- mese 231b/6
g.- mez 261b/1
g.- miş 322b/11
g.- mişdir 278a/3, 332b/10, 347b/7
g.- müş 193b/5
g.- müşdür 223a/9, 296a/15, 356a/9
g.- üp 360b/11
g. - ür 198a/1, 262a/9, 316b/1
-23-

göster- [Tr.] Göstermek, işaret etmek.

g.- diler 332a/9
g.- eler 351a/8, 351a/16, 352a/6
g.- ilmişdir 316b/3, 344a/10
g.- ip 276b/12
g.- ir 217a/9
g.- irler 349a/3
g.- mediler 334a/11
g.- memişler 335b/10
g.- mezler 336a/11
g.- mişdir 228a/12, 233a/10, 276b/13, 301b/14, 314b/14, 316b/4
g.- mişler 198a/16
g.- mişlerdir 339b/10, 344b/11
g.- üp 203a/15, 289b/11, 343a/15
-24-

gövde [Tr.] İnsan bedeni, vücut.

g.+ de 306a/7
g.+ lerine 341a/6
-2-

göz [Tr.] Göz.
 g.+ de 202b/14, 300b/7, 303a/17
 g.+ den 205a/12
 g.+ e 199a/13, 199a/17, 205a/12, 210a/16
 g.+ i 200b/11
 g.+ iñ 304a/3, 304a/4
 g.+ ine 351a/16
 g.+ ler 187a/5, 200a/2
 g.+ lere 199b/9, 202a/12, 203b/12, 205a/8
 g.+ leri 198b/14, 199a/6, 200a/9, 200a/13, 201b/3, 202b/3, 202b/6, 202b/12, 203b/6, 204a/5, 204b/8, 294a/10, 303b/17, 309a/17
 g.+ leriñ 199b/3, 205a/8
 g.+ lerinde 203b/9, 303b/14
 g.+ lerinden 184a/15
 g.+ lerine 186a/12, 187a/7, 204a/15, 303b/6, 303b/13
 g.+ lerini 184a/14, 197b/17, 199b/1, 200a/12
 g.+ leriniñ 184a/13, 201b/1, 204a/3
 g.+ üñ 198b/17, 199a/2, 199a/5, 199b/17, 200b/8, 202b/9, 203a/2, 203b/10
 g.+ üne 203a/10
 g.+ üni 199a/8
 g.+ ünüñ 204a/2
 g. 200b/12, 233a/15, 303a/16, 303b/13, 303b/17, 304a/6
 -66-

göz pıñarı [Tr.] Gözyaşı bezlerinin salgıladığı sıvıyı toplayan, gözün burun tarafındaki bölümü (Canthus).
 g. 201a/14
 -1-

gözsüz [Tr.] Gözü olmayan.
 g. 327b/13
 -1-

ğubār [Ar.] Toz.
 ğ.+ dan 275b/12
 ğ.+ ı 208a/8, 269a/13
 ğ. olmuş 269a/16, 303b/10
 ğ. 208b/3, 229b/1
 -7-

ğudde [Ar.] Deri ile et arasında çıkan şiş, beze.
 ğ.+ niñ 310b/11, 310b/15
 ğ.+ si 315a/6
 ğ. 311a/3, 311a/13, 311a/14, 312b/15
 -7-

ğuded [Ar.] Guddeler, bezeler.
 ğ.+ leri 311b/1
 ğ. 198a/17, 310b/10, 310b/11
 -4-

ğudedī [Ar.] Gudde şeklinde, bezemsi.
 luḥūm-ı ğ.+ niñ 311b/7
 büşūr-ı ğ. 311b/2
 laḥm-i ğ. 312a/11
 -3-

gügercin [Tr.] Güvercin (Columba).
 g. 243a/4, 272b/15, 285b/9, 338a/3, 345b/8
 -5-

ğulām [Ar.] Çocuk, genç, delikanlı.
 ğ. 354a/17
 -1-

ğulāmiyyet [Ar.] Çocukluk, gençlik, delikanlılık.
 sinn-i ğ. 357a/10
 -1-

gūnā-gūn [Far.] Türlü türlü, çeşit çeşit.
 g. 209b/2, 263b/3, 285a/14, 294b/7
 -4-

ğurāb [Ar.] Karga.

ğ. 326a/7

-1-

ğurūb [Ar.] Gün batımı.

ğ.+ dan 340b/6

-1-

gūşe-niṣīn [Far.] Köşeye çekilen, insanlardan uzaklaşan.

g. 354b/11

-1-

gūyā [Far.] Sanki, diyelim ki.

g. 217a/4, 220a/12, 225a/1, 250b/13, 258b/3, 260a/1, 312b/3, 336a/4, 336a/6

-9-

ğudrūf [Ar.] Kıkırdak.

ğ.+ dan 204b/7, 225a/4

ğ.+ ın 224b/4

ğ.+ ından 225a/8

ğ.+ lardan 224a/17

ğ.+ larının 204b/9, 205a/14

ğ. 204b/10, 231b/13

-9-

ğudrūfī [Ar.] Kıkırdak doku.

ğ. 230a/13

-1-

güç [Tr.] Zor, müşkül, çetin, yorucu, emek isteyen.

g.+ dür 260b/12

g.+ le 335a/10

g. olur 332a/10

g. 184a/14, 305b/11

-5-

güçlük [Tr.] Güç olma durumu, zorluk, zahmet.

g. 226a/14

-1-

gül [Far.] Gül (Rosa).

g. 182a/6, 187b/2, 187b/3, 202a/12, 203a/11, 204a/14, 204a/15, 208a/4, 213a/15, 214a/17, 214b/2, 214b/4, 214b/9, 215a/5, 222b/12, 223a/12, 227a/8, 227a/10, 229a/5, 229a/7, 245a/14, 245a/15, 249a/6, 252b/13, 253b/6, 253b/10, 275a/14, 275b/1, 280b/10, 280b/12, 281a/8, 281a/10, 283b/12, 286a/4, 286a/11, 287a/12, 288b/15, 289b/17, 293b/17, 303b/7, 303b/14, 304a/11, 304b/12, 305a/11, 305a/13, 305a/16, 305a/17, 305b/7, 305b/12, 305b/13, 306a/1, 308a/16, 308b/6, 309a/6, 309a/9, 310a/11, 314b/8, 315a/11, 316a/8, 316a/15, 316b/11, 317a/9, 334b/8, 334b/13, 335a/12, 335a/15, 337b/5, 338b/2, 338b/9, 338b/12, 339a/15, 339a/16, 339b/5, 340a/6, 342b/3, 342b/10, 343b/8

-79-

gül- [Tr.] Tebessüm etmek.

g.- mekden 350a/8

-1-

gül-be-şeker [Far.] Gül yaprağı ve şekerden yapılan macun kıvamında tatlı.

g. 279b/10

-1-

gülāb [Far.] Gül suyu.

g. 304a/7, 335a/14, 340a/12

-3-

gümüş [Tr.] Gümüş, sim.

g.+ den 207a/1

g. 339a/14, 342b/11

-3-

gün [Tr.] Gün.
 g.+ de 183b/3, 209b/8, 283a/13,
 284b/8, 292a/16, 301a/10,
 313a/14, 313a/15, 337b/3, 343b/1
 g.+ den 319a/17, 356b/5, 358a/1
 g.+ e 194b/2, 197a/15, 203a/16,
 205a/11, 207b/3, 207b/13, 221b/16,
 222b/2, 229b/9, 247b/12, 248b/17,
 251a/4, 256a/13, 259a/5, 266a/8,
 266a/12, 279a/9, 295a/8, 299a/7,
 299b/10, 300a/12, 300b/1, 302b/4,
 308b/9, 311a/4, 316a/1, 317b/16,
 319a/6, 319b/3, 322b/5, 323b/7,
 325b/9, 327b/12, 329a/11, 329b/10,
 330b/2, 330b/13, 330b/16, 333a/2,
 333b/13, 334b/11, 344b/10, 346a/9,
 346a/17, 346b/4, 353b/14, 356b/5,
 358a/1, 362a/16
 g.+ i 300a/4, 300a/11, 300a/16,
 301a/9, 301a/12, 305a/9, 320b/15,
 321a/1, 360b/4
 g.+ inde 346a/17
 g.+ lerde 206b/5, 234a/9, 269b/5,
 340b/16
 g.+ leri 211a/3
 g.+ lerinde 307b/7, 325b/7
 g. 185b/16, 193a/5, 194b/12,
 242b/16, 253a/12, 264b/1, 272b/10,
 279a/3, 279a/7, 291b/15, 291b/16,
 292a/17, 292b/1, 292b/2, 308a/8,
 325b/6, 336a/9, 339a/12, 340b/2,
 343b/9, 350a/14
 -101-

gün aşırı [Tr.] Bir gün ara ile.
 g. 292a/15, 292b/4, 339a/8
 -3-

gündüz [Tr.] Gündüz.
 g.+ lerde 201a/13
 g. 340b/17, 350a/2
 -3-

güneş [Tr.] Güneş, şems.
 g.+ de 234a/10
 g.+ e 229a/1, 269b/8
 g. 232a/1, 295b/1, 321a/10, 325b/10
 -7-

günlük [Tr.] Günlük, gövdesinde açılan
 yarıklardan eczacılıkta kullanılan bir
 reçine elde edilen, ağaç (Boswellia).
 g. 183a/17, 183b/6, 213b/12, 214a/5,
 229a/10, 235b/14, 256b/16, 272b/6,
 272b/12, 275b/1, 276a/17, 283b/14,
 289a/8, 305a/16, 340a/9, 342a/8
 -16-

gürüh [Far.] Topluluk, cemaat, bölük.
 g.- ı enbūha 319a/14
 -1-

güz [Tr.] Sonbahar, hazan mevsimi.
 g. 263b/8, 324b/2, 324b/4, 324b/6,
 324b/12, 325b/12
 -6-

güzel [Tr.] Güzel.
 g.+ dir 275a/3
 g. olmak 355b/2
 g. 257a/10, 346b/10
 -4-

güzin [Far.] Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş.
 a^c del-i aşhāb-ı g.+ den 328a/4
 aşhāb-ı g.+ e 328b/10
 aşhāb-ı g. 328a/7
 -3-

H

hā [Ar.] Osmanlı alfabesinin 8. harfi.
 h.- i mühmeleniñ 224a/3
 -1-

ḥabāset [Ar.] Habislik, kötülük, alçaklık.

ḥ.+ ine 348b/11

ḥ. 202b/4, 232a/14

-3-

ḥabb [Ar.] Tohum; tane hâlinde ilaç.

ḥ.- ı belesân 338b/17

ḥ.- ı dîger 343b/5

ḥ.+ ı 269a/10, 289a/5, 342b/14

ḥ.+ lar 198a/14, 244b/16, 343a/12, 343b/8

ḥ. 343b/4

-10-

ḥabb-ı ilâhî [Ar.] Veba hastalığında bedenden kötü maddeleri kovan, kötü rutubetleri ayıran, veba havasını uzaklaştıran ilaç

ḥ. 342b/13

şîfat-ı ḥ. 343a/3

-2-

ḥabbe [Ar.] Tohum; en ufak şey, zerre.

esrâr-ı ḥ.- i ilâhiyye 190b/17

-1-

ḥabbu'l-bân [Ar.] Ban ağacı tohumu.

ḥ. 306a/11

-1-

ḥabbu'l-fakd [Ar.] Küsküt (Cuscuta) tohumu.

ḥ. 267b/8

-1-

ḥabbu'l-kar' [Ar.] Kabak çekirdeği.

ḥ.+ ın 279b/13

ḥ. 278a/12, 279b/10, 279b/13

-4-

ḥabbu'r-reşād [Ar.] Kerdeme (Lepidium sativum) tohumu. bkz. **ḥurf**

ḥ. 245b/9, 276a/14

-3-

ḥaber [Ar.] Bir olay üzerine edinilen ve verilen bilgi.

ma' nâ-yı ḥ.- i laṭîf 328b/10

ḥ.- i laṭîfde 331a/7, 361a/11

ḥ. virilmekle 272b/4

ḥ. 187b/17, 190b/1, 205b/17,

319a/16

-8-

Ḥabeş [öa.] Habeşistanlı, Etiyopyalı.

Ḥ. 318b/13

-1-

ḥābis [Ar.] Hapseden, tutan.

ḥ. olan 207b/12

ḥ. olduklarıdır 221a/7

-2-

ḥabiş [Ar.] Kötü, alçak, pis.

ḥayevân-ı ḥ. 312b/11

verem-i ḥ. 332b/8

-2-

ḥabişe [Ar.] Kötü, alçak, pis. bkz. **ḥabiş**

ḥ.+ den 322a/8

ebḥire-yi ḥ.+ den 278a/8

ebḥire-yi ḥ.+ leri 278a/6

ḥ. olup 332b/2

edḥıne-i ḥ. 322b/6

emrâz-ı ḥ. 321a/6

-6-

ḥābisü'd-dem [Ar.] Kanı hapseden, kanı tutan.

ḥ. 229a/9

-1-

ḥabs [Ar.] Hapis, tutma, zapt etme.

ḥ.- i nefes itmegin 282b/10

ḥ.+ ine 206b/15, 275a/5, 302b/11

ḥ. iderler 208a/9

ḥ. idici 207b/15, 254b/11, 273a/6

ḥ. idüp 276a/5

	h. olup 207a/1
	h. 270b/6
	-12-
ḥabṭ	[Ar.] Yanlış hareket etme, yanılma.
	h. eylemişler 360a/13
	h. itmişlerdir 259a/11
	-2-
ḥacāmet	[Ar.] Hacamat.
	h.+ de 300b/3
	h.+ e 213b/6, 300a/5, 314a/15
	h.+ i 335b/10
	h.+ iñ 186a/8, 208b/9
	h. ideler 198b/11, 213b/7
	h. iderler 182a/7
	h. idüp 204a/10, 309a/1, 310a/5,
	336a/13
	h. itmek 187b/14, 208b/11, 335b/7
	h. olunmaktadır 203a/8
	h. olup 198a/9, 230a/1, 294a/12,
	308a/4
	h. olunur 222b/10, 228a/1, 228b/16,
	264b/16, 314a/14, 334b/4
	h. 230b/7, 300b/13, 300b/14,
	301a/14, 310a/4, 310b/3, 316b/3,
	334b/3, 336a/12
	-38-
ḥacāt	[Ar.] Hâcetler; gereklilikler,
	istekler, dilekler.
	h. 329a/9
	-1-
ḥacer	[Ar.] Taş.
	h.- i Şemūdī 330a/17
	h. 268a/11
	-2-
ḥācet	[Ar.] Lüzum, gereklilik, ihtiyaç.
	ḥīn-i h.+ de 304a/3
	h. olmayup 262b/6
	h. 272a/1
	-3-

Ḥacı Paşa

[ka.] Celâleddîn Hızır; Anadolu'nun İbn Sînâ'sı olarak adlandırılan hekim, kelim âlimi ve müfessir.

H. 198b/8, 243a/13, 244a/6, 256a/1, 263a/5, 275a/17, 286a/16, 300b/12, 301b/16, 302b/13, 306a/9, 309a/10, 313b/17, 314b/7

-14-

ḥāciz [Ar.] Engelleyici, engel.

ḥicāb-ı h.+ e 257b/11

-1-

ḥacm [Ar.] Hacim, ebat.

h.+ i 299a/2

-1-

ḥadāset [Ar.] İnsanda otuz yaşına kadarki dönem, gençlik.

sinn-i h.+ de 297a/15

h.+ den 297a/15

sinn-i h. 356a/15

-3-

ḥadd [Ar.] Sınır, derece, son.

h.- i bulūğa 355a/17

h.+ en 207a/1

h.+ im 218a/10

-3-

ḥādde [Ar.] Keskin, sert.

h.- i muḥrıka 207b/15

emrāz-ı h.+ de 206b/4

buḥārāt-ı h. 207a/12

emrāz-ı h. 207a/10

-4-

ḥadebe [Ar.] Kamburluk.

h.+ niñ 290a/2

h.+ ye 290a/9

h. 287a/13, 288a/5, 290a/8, 290a/12

-7-

ḥadebetü'l-mu'ahḥar

[Ar.] Omurların arka tarafa doğru eğilmesi şeklinde kamburluk.

h. 287b/1

-1-

ḥadeḳa [Ar.] Göz bebeği, gözün siyahı (Pupil).

h.+ sından 184a/13

h. 184a/14

-2-

ḥadem [Ar.] ḥademe

h. 351b/12

-1-

ḥademe [Ar.] Hizmetçiler, hizmet edenler. bkz. ḥadem

h.+ si 349a/16

-1-

ḥader [Ar.] Uyuşma, anestezi.

h. 217b/14

-2-

ḥādi' [Ar.] Hileci, fena, bozuk.

h.- i eṭibbā olup 331b/6

-1-

ḥadīd [Ar.] Keskin; demir.

ālet-i h.+ i 314b/13

ālet-i h. 228b/9, 229a/15

-3-

ḥādīm [Ar.] Hizmet eden, yarayan.

h.+ leridir 199a/2

-1-

ḥadīş [Ar.] Peygamberimiz'in sözleri.

h.- i şerīfde 330b/8

h. 353a/10

-2-

ḥadīş [Ar.] Hudûs eden, çıkan, meydana gelen.

h. ola 192b/13, 299a/17, 302b/16

h. olan 221b/11, 237b/15, 249a/2, 260b/10, 359b/4, 359b/14

h. olana 292b/8

h. olanın 289b/5

h. olduğu 288b/9, 298a/2, 307a/8, 323b/13, 359a/8

h. olduğudur 239b/15

h. olduğunu 323a/15

h. oldu 320b/10

h. olduğu 202a/10, 202a/15, 263b/15, 331a/16

h. olduğudur 197a/8, 200b/9

h. olduğunu 287b/7

h. olduğda 323b/16

h. olmağla 226b/14

h. olmakla 280b/4

h. olmaz 320b/15, 323b/6

h. olup 202b/7, 225b/17, 290b/16, 313a/5, 317b/15, 322a/17, 322b/6

h. olur 194a/5, 196b/12, 200b/3, 200b/4, 200b/6, 203b/14, 207a/11, 210b/13, 223a/1, 230a/10, 237a/1,

240a/3, 240b/16, 241b/9, 248b/12, 255a/17, 263a/15, 263b/6, 267a/10,

267a/14, 275b/17, 284b/6, 287b/11, 307b/9, 312a/12, 312b/16, 317b/16,

321a/6, 321b/10, 325a/11, 347b/12

h. olursa 198a/2, 201b/10, 334a/17

h. 299b/17, 335b/14

-74-

ḥādi' u'l-eṭibbā [Ar.] Fena, bozuk tabipler, hileci doktorlar.

h. 332a/4

-1-

ḥafaḳān [Ar.] Çarpıntı, kalp çarpıntısı, yürek oynaması.

h. 247b/15, 278a/8

-2-

ḥāfiẓ [Ar.] Saklayan, koruyan.
ḥ. 221a/7
-1-

ḥāfiẓe [Ar.] bkz. **ḥāfiẓ**
ḥ. olur 358a/5
-1-

ḥafī [Ar.] Saklı, gizli.
ḥ.+ dir 182b/13
-1-

ḥafīf [Ar.] Hafif; etki gücü az olan, şiddeti az miktarda.
ḥ.+ leri 186a/5
ḥ. ola 275a/2
ḥ. olanlar 213a/14
ḥ. olanlara 208a/12
ḥ. olduğundan 306b/12
ḥ. olur 268a/1, 306b/9
ḥ. olursa 249a/3
ḥ. 193a/15, 212b/16, 213b/16, 235b/4, 274b/9, 289b/6, 297b/12, 297b/16, 303a/3, 307b/1, 309a/3, 314b/2, 316b/5, 331b/6
ḍarb-ı ḥ. 348b/15
müshil-i ḥ. 334a/12
nār-ı ḥ. 214b/5, 244a/13
-26-

ḥafīfe [Ar.] bkz. **ḥafīf**
ḥ.+ den 332a/6
ḥ. olduğu 332a/10
līnet-i ḥ. 302b/12
mu‘ālece-i ḥ. 213b/16
muraṭṭıbāt-ı ḥ. 187a/16
müberraḍāt-ı ḥ. 187a/15
-6-

ḥafīu'l-beden [Ar.] Vücudun gizliliği.
ḥ. 343a/1
-1-

ḥafīyye [Ar.] Gizli olan.
ber-mukṭezā-yı ḥikmet-i ḥ. 327a/13
-1-

ḥā'il [Ar.] Korkunç.
aḥlām-ı ḥ.+ e 189a/6
-1-

ḥā'il [Ar.] Mâni, engel.
ḥ. olduğundan 251b/16
-1-

ḥakīkat [Ar.] Gerçek, doğru; öz, asıl, esas.
ḥ.- ı ḥāle 329a/13, 346b/4
ḥ.+ ine 344b/13
ḥ.+ ini 320b/7
ḥ. 333a/17
-5-

ḥakīkī [Ar.] Gerçek, sahici, doğru.
mü'essir-i ḥ.+ niñ 360b/2
ālet-i ḥ.+ si 225b/11
sa‘ādāt-ı ḥ.+ ye 352a/2
ḥunāk-ı ḥ. 226a/16
-4-

ḥākīm [Ar.] Hükmeden, hüküm süren.
ḥ.- i ‘ale'l-ıtlāk 327a/8
-1-

Ḥākīm-i ezeli [Ar.] Sonsuz hikmet sahibi olan; Allah.
ber-mukṭezā-yı kudret-i Ḥ. 218b/15
-1-

Ḥākīm-i mutlak [öa.] Tam ve kesin hikmet sahibi olan; Allah.
Ḥ.+ in 326a/10, 327b/10
Ḥ. 358a/9
-3-

ḥakīmāne [Ar.+Far.] Hikmet sahibine yaraşacak şekilde.
ḥ. 348b/1

hareket-i h. 348b/14 -2-	302a/1, 347b/17 şalâh-ı h.+ den 296b/15 hakikat-ı h.+ e 329a/13, 346b/4 h.+ inde 194a/6, 219b/3, 238a/6 h.+ ine 194b/5, 275a/3, 302b/15, 308a/13 h. olan 325b/1 h. 218b/5, 226b/11, 248a/17, 253a/12, 272a/3, 323b/1 -27-
hakimi [Ar.] Başta gelen, baskın olan. sefûf-ı h. 286b/17 -1-	halâş [Ar.] Kurtuluş, kurtulma. h.+ a 241a/9, 333b/17, 339b/6 h.+ dan 194a/17 h.+ ları 226a/10, 327b/11 h.+ larına 194a/15 h. buldılar 342a/2 h. bulmaz 323a/17 h. bulmazlar 318b/17 h. ola 237b/8, 310a/12 h. olduğu 358b/1 h. olduklarını 245a/5 h. olmak 266a/13 h. oluncaya 281a/1 h. olup 325a/15, 340b/11 h. olur 193a/17, 194b/3, 287a/6 h. olurlar 194a/8, 195a/6 h. 201b/1, 237a/17, 289b/1, 318a/4, 323a/10, 345a/3, 345a/10, 358a/13 ‘alâmet-i h. 339a/12 -32-
hakır [Ar.] İtibarsız, değersiz, aşağı, bayağı. h. 347b/6, 351a/16 -2-	halâş-pezir [Ar.+Far.] Kurtulmuş olan. h. olur 362b/1 -1-
Hakk [öa.] Allah. emr-i H.+ la 219b/15 luṭf-ı H.+ la 206b/3 H. 270a/1, 346a/17, 362a/7 luṭf-ı H. 266a/8 -6-	Halâsetu's-sâ'ün fî Hakku't-tâ'ün [ea.] Taun ve vebadan kurtuluş ve korunma yollarını içeren bir kitap. H. 339a/17 -1-
hakık [Ar.] Doğru, gerçek; bir insana ait olan şey. h.+ ı 346a/6 h.+ ında 294b/10, 318a/9, 323a/1, 327a/15, 329a/17, 354b/9, 355b/14, 360a/17 h.+ ını 346a/3 h. olan 218b/13 h. 302b/13 -13-	
hakk [Ar.] Kazımak, oymak, sürtmek. h. idüp 309b/16 h. itmek 314b/7 -2-	
hakıkā [Ar.] Gerçekten, doğrusu. h. 277a/6 -1-	
hāl [Ar.] Durum, vaziyet; şimdiki zaman. h.- i tufüliyyetde 200b/17 h.+ de 204a/12, 232a/12, 237a/4, 247b/1, 261a/16, 275a/5, 300b/1,	

ḥalāvet [Ar.] Tatlılık, şirinlik.

ḥ.- i mezāḳına 354a/1

ḥ. virmek 275b/9

ḥ. 230b/2

-3-

Ḥalef bin ‘Abbās Zehrāvī

[ka.] Ebû'l-Kâsım Halef b. Abbâ ez-Zehrāvî; cerrahî alanda getirdiği yeniliklerle tanınan Endülüslü tıp âlimi.

Ḥ. 182a/11, 196a/8, 277a/3

-3-

ḥalel [Ar.] Bozukluk, eksiklik, fesat, noksan.

ḥ. virmekle 263a/17

ḥ. virmez 200b/15, 217b/3

ḥ. 355b/11

-4-

ḥalel-peẓîr [Ar.+Far.] Halel bulan, zarar gören.

ḥ. olduğundan 221a/5

ḥ. olduğundan 261a/4

-2-

ḥaleme [Ar.] Meme ucu.

ḥ.+ lerde 206a/3

-1-

ḥālet [Ar.] Hâl, vaziyet, nitelik, keyfiyet.

ḥ.- i maraẓda 357a/14

ḥ.- i nevmde 272a/11

ḥ.- i şibāda 347a/16

ḥ.- i ṭabī‘iyyesi 304b/17

ḥ.- i tıflıyyede 194a/10

ḥ.- i ṭufūliyyetde 274a/2, 296b/1

ḥ.+ de 237a/12, 272a/12, 272a/13, 274b/3

ḥ.+ den 190a/16

ḥ.+ dir 187b/17, 319a/1, 355b/8

ḥ.+ e 222b/6

ḥ.+ i 291a/16

ḥ.+ iñ 188a/8, 193b/5, 252b/7

ḥ. 190a/9, 193b/3, 193b/9, 193b/13,

195a/2, 198a/1, 206a/7, 218a/7,

232a/5, 237a/6, 246a/16, 282b/3,

290a/9, 292b/7, 295a/14, 331b/17,

356a/7

-37-

ḥalezûn [Ar.] Salyangoz.

ḥ.- ı maḥrûḳ 339a/2

ḥ. 311a/15

-2-

ḥalḥale [Ar.] Aralık, boşluk; seyreltme.

ḥ.+ sinden 240a/12

ḥ. 317a/4

-2-

ḥālîḳ [Ar.] Yaratan, yoktan var eden, yaratıcı; Allah. bkz. ḥallāḳ

ḥ.+ ları 320b/7

-1-

ḥālîḳu'l-ins ve'c-cānn [Ar.] İnsan ve cinleri yaratan; Allah.

ḥ.+ iñ 345a/4

-1-

ḥālîḳu'l-ḳuvā [Ar.] Tüm kuvvetleri yaratan; Allah.

ḥ. 246b/11

-1-

ḥālîḳu'l-ḳuvā ve'l-ḳader [Ar.] Tüm kuvvet ve kaderleri yaratan; Allah.

ḥ. 257b/17

bi-fermān-ı ḥ. 358a/7

-2-

ḥālî [Ar.] Boş, uzak.

ḥ. ḳalmağla 359b/8

ḥ. olan 240a/12, 311b/10

ḥ. olduğu 324a/11

ḥ. olduğunu 252a/2

h. olmadığı 296b/17		
h. olmağla 236a/16		
h. olmamak 353a/13		
h. olmaz 222a/1, 259a/16, 295b/5, 359a/8		
h. olsun 248a/1		
h. 207a/2, 247b/4, 248b/6, 258b/3, 263b/16, 352b/6, 359a/14		
-20-		
hālīb [Ar.] İdrar borusu, üreter.		
h.+ den 260a/16		
h. 260a/7		
-2-		
hālīfe [Ar.] Bir nesne ya da kimsenin yerine ikame eden; Hz. Muhammed'in vefatından sonra ümmet idaresinin başına geçen .		
h.- i huceste-hışāl 329b/8		
h.- i šānī-i a' del 329b/2		
h.+ niñ 362a/10		
h.+ si 239b/6		
-4-		
hālīm [Ar.] Yumuşak huylu, yumuşak.		
h. olmaya 350b/9		
-1-		
hālīme [Ar.] bkz. hālīm		
h. 254b/7		
-1-		
hālīş [Ar.] Saf, katışıksız. bkz. hāşş		
h. 205b/1, 215b/13, 254a/3, 266a/5, 286a/4, 292b/1, 295b/11, 296a/3, 311a/6, 320b/14, 337a/7, 339b/5		
ğayr-ı h. 292b/1		
hevā-yı h. 205a/4		
-15-		
hālīū'z-zihin [Ar.] Boş zihin.		
h.+ leri 347b/5		
-1-		
halk [Ar.] Yaratma, Allah'ın yoktan var etmesi.		
h. eyledi 219a/9		
h. eyledigi 204b/7		
h. eylemiş 220b/15		
h. eyleyüp 204b/5, 216a/5		
h. ider 327b/9		
h. idüp 246b/12		
h. olunacak 219b/9		
h. olunduklarında 260a/3		
h. olunduklarının 327b/13		
h. olunmağla 260a/5		
h. olunmasıdır 218b/14		
h. olunmuş 205a/7, 247a/6, 260a/15, 273a/12		
h. olunmuşdur 199a/4, 358a/13		
h. olup 212a/6		
hüsni h. 346b/15, 350b/14		
-21-		
halk [Ar.] Boğaz (Pharyngitis).		
emrāz-ı h.+ a 236a/13		
a' zā-yı h.+ dan 224b/1		
emrāz-ı h.+ dan 226a/4, 226b/15		
h. 224a/3		
-5-		
hall [Ar.] Çözmek.		
h. ideler 266b/3		
h. idüp 289a/17, 303b/15		
h. olup 183b/2, 283b/16		
h. 348a/6		
-6-		
hall [Ar.] Sirke.		
h.- i hamr 244a/10		
h.- i hamrde 232b/11		
-2-		
hallāk [Ar.] Yaratan, yoktan var eden; Allah. bkz. hālīk		
h.- ı 'ālemin 352a/13		
-1-		

ḥallāk-ı cihān-āferīn

[Ar.+Far.] Dünyayı yaratan; Allah.

ḥ. 204b/3, 327b/8

-2-

ḥalt

[Ar.] Karıştırma, münasebetsiz söz söyleme.

ḥ. 259a/11, 360a/13

-2-

ḥalvet

[Ar.] Hamamın sıcak bir bölmesi.

ḥ.+ de 234a/4

-1-

ḥām

[Ar.] Pişmemiş, olgunlaşmamış.

ḥ. 314a/5, 337a/10, 342b/6

-3-

ḥamāmā

[Ar.] Kakule (Amomum caardamomum).

ḥ. 253a/6, 271a/10

-2-

ḥāmī

[Ar.] Himaye eden, koruyan, koruyucu.

ḥ.- i efrād-ı ümmet 329a/2

-1-

ḥamīde

[Ar.] Hamîd; övülmeye değer, övülesi.

aḥlāk-ı ḥ. 350a/10, 351b/3

ḥiṣāl-ı ḥ. 354b/9, 355b/4

-4-

ḥamīr

[Ar.] Hamur.

ḥ.+ den 272b/16

ḥ. idüp 196a/6, 235a/16

ḥ. itdikden 275a/15

ḥ. kılındıktan 279b/5

ḥ. olur 267b/5, 304a/7

ḥ. 266a/5, 337b/9, 338a/14

-10-

ḥamīrle-

[Ar.+Tr.] (Bir şeyin ağzını)

hamurla sıvamak.

ḥ.- yüp 334b/15

-1-

ḥāmis

[Ar.] Beşinci (5.) sıradaki.

bāb-ı ḥ.+ den 346a/6

-1-

ḥāmisen

[Ar.] Beşinci (5.) olarak, beşincisi.

ḥ. 216b/16, 221a/11, 361b/10

-3-

ḥaml

[Ar.] Yükleme; gebelik, anne karnındaki çocuk.

fırşat-ı ḥ.+ inde 296b/10

ḥ.+ leri 194a/6

ḥ. idüp 294b/14

ḥ. itmekle 328a/17

ḥ. olunmuştur 341b/14

ḥ. olup 296b/16

müddet-i ḥ. 216a/15

-7-

ḥammām

[Ar.] Hamam, banyo.

ḥ.- ı mu‘ tedile 210b/17, 211b/2

ḥ.- ı muḥallil 202a/1

ḥ.+ da 189b/2, 189b/3, 235a/4,

294a/2

ḥ.+ dan 211a/1, 234a/4

ḥ.+ ın 199b/1, 291a/17

ḥ. 195b/15, 234a/10, 268b/1,

291a/16, 309b/10

ḥarāret-i ḥ. 234a/5

-17-

ḥamr

[Ar.] Şarap.

ḥall-i ḥ.+ de 232b/12

ḥ. 298a/12

ḥall-i ḥ. 244a/10

-3-

ḥamrā [Ar.] Kırmızı, kızıl.
sa^ʿ fe-yi ḥ. 310a/17
-1-

ḥamse [Ar.] Beş (5) sayısı.
şürūṭ-ı ḥ. 361a/17
-1-

ḥanāzīr [Ar.] Domuzlar; boğazda beze
şişmesi, sıraca hastalığı.
ḥ.+ in 312b/15
ḥ.+ in 314a/2
ḥ. 312b/5, 312b/10, 313a/2, 313a/5
-6-

ḥanāzīrāt [Ar.] Domuzlar.
ḥ.+ a 313a/1
-1-

ḥançer [Ar.] Ucu sivri, keskin bıçak.
ḥ. 359a/16
-1-

ḥançere [Ar.] Gırtlak.
ḥ.+ de 236a/7
ḥ.+ ye 205a/3, 224a/6, 224b/16,
225b/9, 236a/7
ḥ. 224a/10, 224b/4, 225a/3, 225a/5,
225b/11, 225b/12, 239b/15
-13-

ḥanık [Ar.] Boğma.
ḥ. 236a/15
-1-

ḥanḫal [Ar.] Ebû cehil karpuzu, karga
düğlügenü (*Citrullus colocynthis*).
ḥ. 313b/5
şahm-ı ḥ. 279b/4, 280a/10
-3-

ḥarā'ir [Ar.] Soylu, asil.
ḥ. 346b/7
-1-

ḥarāret [Ar.] Sıcaklık.

ḥ.- i ḡarībe 277b/2, 291a/9, 292b/9,
295b/4, 296b/13, 359a/11

ḥ.- i ḡarībdir 290b/14

ḥ.- i ḡarībeyi 293a/8, 341a/4

mādde-yi ḥ.- i ḡarīziyye olan
358a/14

ḥ.- i ḡarīziyye 237a/12, 295a/10,
295a/11, 297a/2, 324b/10, 356b/4,
356b/12, 356b/14, 357b/17, 358b/5,
358b/6, 360a/2

ḥ.- i ḡarīziyyeden 296b/15

ḥ.- i ḡarīziyyeleri 236a/1, 290a/10,
296b/12

ḥ.- i ḡarīziyyelerine 357b/15

ḥ.- i ḡarīziyyeniñ 246a/12, 246b/6,
296b/17, 357a/1, 357a/6, 359a/3,
359a/8, 359a/15, 359b/16

ḥ.- i ḡarīziyyesi 295a/16, 295a/17,
359b/7

ḥ.- i ḡarīziyyeye 344b/4

ḥ.- i ḡarīziyyeyi 249a/8, 359a/11,
359a/12

ḥ.- i ḥammām 234a/5

müstelzim-i ḥ.- i hevā olduğına
326a/3

ḥ.- i ḥummāy 335b/1

ḥ.- i ḳalb 245a/9

ḥ.- i şedīd 207b/10

ḥ.- i şedīde olursa 304b/2

ḥ.- i şedīde 214b/10, 325b/7, 331b/8

ḥ.- i ṭabīḥe 251b/12

ḥ.- i za^ʿ īfe 321b/9

ḥ.+ de 290a/13

maḥall-i ḥ.+ de 295a/9

ḥ.+ den 234a/7, 359b/7

menba^ʿ-ı ḥ.+ den 193a/2

ḥ.+ e 195a/7, 238b/10, 358a/6

ḥ.+ i 187a/10, 187a/11, 192a/6,

288a/2, 292a/6, 295b/2, 302a/11,

302a/16, 304b/2, 308a/9, 325a/3,

344a/13, 344a/15, 358a/5

ḥ.+ in 291a/5, 291a/15, 359a/10,

359a/13	h.- ı felekiyyeye 357a/16
h.+ inden 231b/15, 324b/9	h.- ı muhtelifesinden 255a/1
h.+ ine 210b/10	h.+ dan 347b/14
h.+ leri 292a/8, 296a/8	h.+ ı 321b/13
h.+ siz olmağla 325a/3	h.+ ları 320b/4
muḥarrrik-i h. itmekle 354b/6	h. 284a/3
dāfi' -i h. olur 326a/4	-7-
h. 184b/13, 217b/12, 218a/2,	hareket [Ar.] Hareket.
227b/16, 228a/3, 231a/16, 242a/10,	h.- i ḥakīmāne 348b/14
244a/3, 249a/9, 254a/8, 264b/11,	h.- i müfsideye 274a/5
268a/16, 270a/12, 291b/6, 291b/12,	h.+ den 189b/12, 204a/6, 248a/10,
291b/13, 292a/2, 298a/10, 302b/1,	341a/3, 356b/13
304b/16, 316a/10, 324b/7, 331b/4,	keşret-i h.+ den 200b/11
340a/15, 341a/14, 358a/7, 358a/10,	h.+ e 190a/10, 330b/13
358a/16, 359b/10, 359b/12	h.+ i 199a/2, 258b/7
ifrāt-ı h. 250b/1	h.+ iñ 192b/3
şiddet-i h. 302b/4	h.+ inden 276a/3
-122-	keşret-i h.+ inden 204a/7
harb [Ar.] Savaş.	h.+ leri 267a/5, 272a/8, 278a/17
h.- ı ' aẓīm 323a/7	h.+ lerinden 210b/1, 278a/4
h. 322a/11	h. iden 246b/8
-2-	h. itdiği 241b/6
harbak [Ar.] Çöpleme bitkisi (Vetatrum viride).	h. itdikde 272a/7
h.- ı ebyaz 242b/13	h. itdikleri 255a/3
h.+ dan 242b/14	h. itdiklerinden 268b/6
h.+ ını 242b/16	h. itdürmeyeler 195b/2
h. 234a/2, 242b/15	h. itmekle 252a/3, 284b/3
-5-	h. 189b/15, 189b/17, 210b/1,
harc [Ar.] Sarf, gider, masraf.	217a/13, 239b/13, 255a/6, 276a/3,
h.+ la 349a/1	313a/10, 322b/7, 350a/4, 357b/16,
-1-	358a/1
hardal [Ar.] Kara hardal otu (Brassica nigra).	ifrāt-ı h. 341a/3
h.- ı meshūk 227b/3	-41-
h. 195b/14, 232b/4, 232b/8, 313a/16	hareze [Ar.] Omur.
-5-	h.- i kafa 226b/15
harekāt [Ar.] Hareketler.	h.+ leri 186b/16, 226b/4
h.- ı bedeniyye 358a/17	-3-
	harf [Ar.] Harf.
	h.+ lerini 221a/2
	-1-

ḥarḥara [Ar.] Genizden ses çıkarmak, hırıltı.

ḥ. 238a/3, 238a/9, 241b/3

-3-

ḥarḥaratü's-sıbyān fī nevm-hem

[Ar.] Çocukların uykuda hırıltısı.

ḥ. 238a/2

-1-

ḥāric [Ar.] Dış, dışta.

ḥ.- i 'urūḳda 292a/4, 292a/14

ḥ.- i kīḥfda 184a/3, 185a/10

ḥ.- i kīḥfdan 184b/15

ḥ.+ de 191a/17, 206a/6, 210b/10, 223a/9, 224b/13, 226a/15, 236b/12, 249b/14, 272b/2, 277b/6, 295a/7, 295a/14, 359b/11

‘ālem-i ḥ.+ de 277b/16

ḥ.+ den 185a/14, 202b/13, 246a/2, 249b/13, 260b/6, 291b/6

ḥ.+ e 205a/6, 260a/9, 301b/13

ḥ.+ inde 184a/1, 184b/5, 241b/12

ḥ.+ inden 184a/12

ḥ. ola 234b/16

ḥ. olamayanlar 299a/6

ḥ. olan 238b/16, 284a/5

ḥ. olmağla 292b/6

ḥ. 183b/15, 249a/4

-39-

ḥārice [Ar.] bkz. **ḥāric**

a‘zā-yı ḥ.+ de 249a/9

ālet-i ḥ.+ den 359a/16

esbāb-ı ḥ.+ den 270a/11

ṭabaḳa-yı ḥ.+ si 251b/13

esbāb-ı ḥ. 291b/13

-5-

ḥāricī [Ar.] Dışarıya mensup.

esbāb-ı ḥ.+ den 288a/16, 298a/3

sebeb-i āḥer-i ḥ.+ den 194a/11

ḥ. 287b/14

āfet-i ḥ. 223b/11

-5-

ḥāriciyye [Ar.] bkz. **ḥāricī**

ḥ.+ den 296b/11, 358a/12

esbāb-ı ḥ.+ den 359b/4

esbāb-ı ḥ.+ niñ 297b/10

ḥ. 359a/7

a‘zā-yı ḥ. 296a/7

esbāb-ı ḥ. 296a/9

-7-

ḥarīf [Ar.] Soğukça.

ḥ. 195b/14

-1-

ḥarīfe [Ar.] bkz. **ḥarīf**

ruṭūbet-i ḥ. olmağla 309b/8

-1-

ḥarīṣ [Ar.] Hırslı, bir şeye düşkün, fazla istekli.

ḥ. oldukları 293b/3

ḥ. olmağla 312b/11

ḥ. olmayup 361b/11

ḥ. olup 274a/4, 268b/5

ḥ. olur 254b/1

ḥ. 252b/9

-7-

Hāris bin Kelede Şekafī

[ka.] Cahiliye ve İslam dönemlerinde yaşamış Arap hekimi.

Ḥ.+ niñ 317a/16

-1-

ḥark [Ar.] Yırtık, yırtılma.

ḥ.+ dan 225b/10

ḥ. 260b/6

-2-

ḥark [Ar.] Yanık.

ḥ. 358b/14

-1-

ḥarḳu'd-dühn [Ar.] Yağ yanığı.

ḥ. 317a/2

-1-

ḥarḳu'l-mā' [Ar.] Su yanığı.

ḥ. 317a/8

-1-

ḥarḳu'n-nār ve'l-mā' ve'd-dühn

[Ar.] Ateş, su ve yağ yanığı.

ḥ. 316a/2

-1-

ḥārr [Ar.] Hararetli olan, sıcak.

ḥ.- ı nārī 237a/12

ḥ.- ı nāriniñ 237b/7

devā-yı ḥ.+ ı 314b/13

ḥ. olan 264a/4

ḥ. 196a/10, 202a/9, 227b/14, 230a/5,

230a/9, 241a/14, 247b/3, 247b/9,

249b/16, 257a/14, 287b/15,

293b/16, 314b/9, 324a/17

hevā-yı ḥ. 231b/16

hıltı-ı ḥ. 222b/7

verem-i ḥ. 247b/7, 263b/15

-22-

ḥarrāş [Ar.] Ekinci, çiftçi.

ḥ. 352a/16

-1-

ḥārre [Ar.] Hararetli olan, sıcak. bkz. **ḥārr**

ḥummā-yı ḥ.- i muḥrıka 196b/11

bilād-ı ḥ.+ de 325a/6

emrāz-ı ḥ.+ de 200b/5

verem-i ḥ.+ de 265a/8

edviye-i ḥ.+ den 314b/10, 341a/15

efāviye-i ḥ.+ den 236b/3

emrāz-ı ḥ.+ den 202a/10

verem-i ḥ.+ den 289b/4

ḥ. olduğda 203a/4

verem-i ḥ. olursa 264b/14

cüvāriş-i ḥ. 202b/1

eşribe-i ḥ. 249b/10

evrām-ı ḥ. 240a/4

ḥummā-yı ḥ. 184b/1

maṭbūḥāt-ı ḥ. 246a/4

ma' ācīn-i ḥ. 246a/4

-17-

ḥarriyye [Ar.] Sıcaktan kaynaklanan.

ḥ. 293a/15

-1-

ḥārru'l-mizāc [Ar.] Vücutta dört unsur bir araya geldiğinde sıcaklığın diğer hıllara baskın çıktığı mizaç.

ḥ.+ e 344b/12

ḥ. 212b/15

-2-

ḥarşef [Ar.] Yabani enginar, eşek diken (Cynara cardunculus).

ḥ. 269a/11

-1-

ḥaşāt [Ar.] Böbrek taşı.

ḥ.- ı kilā 270b/16

ḥ.+ ı 269b/10

ḥ.+ iñ 268a/13

ḥ.+ ında 271a/7

ḥ. 268a/7, 268b/7

-6-

ḥaşātu'ş-şıbyān [Ar.] Çocuklarda böbrek taşı.

ḥ. 268a/7

-1-

ḥaşbe [Ar.] Kızamık hastalığı.

bkz. **kızamık**

ḥ.+ de 299b/11, 300a/5

ḥ.+ den 299a/15

ḥ.+ niñ 298b/10, 299b/14, 301b/17, 307b/5

ḥ.+ ye 300a/8

ḥ. 295a/1, 295a/5, 295b/11, 298b/9,

299b/5, 300a/4, 301a/15, 305b/11,

315b/3 -17-		h. olan 230b/1, 233a/5, 236b/5, 237a/3, 240b/3, 248b/7, 255a/17, 256b/12, 258a/11, 259b/5, 259b/8, 259b/14, 268a/11, 277a/10, 297b/6, 307b/8, 317a/3, 327b/4 h. olana 292b/8 h. olanı 263b/1 h. olduğu 268b/2, 268b/4 h. olduğunu 218b/3 h. olmakdan 240b/4 h. olmasına 218b/2 h. olmuş 241b/9, 322a/12 h. olunacak 354a/2 h. olup 257b/15, 258a/9, 261b/4, 294a/8, 296a/17, 296b/13, 327b/4, 359a/6 h. olur 211b/9, 215a/13, 216b/9, 217b/6, 224a/15, 224b/9, 225b/6, 232a/11, 232a/15, 236a/7, 237a/5, 239b/16, 240a/8, 241b/4, 248b/14, 258a/16, 261b/3, 267a/12, 268a/8, 270a/11, 284b/5, 291b/11, 292b/7, 307b/16, 309a/13, 309b/2, 336a/9, 344b/17, 358b/8 h. 267a/5, 278a/10, 312b/16, 327b/3, 354a/1 -105-
haseb [Ar.] Saymak, addetmek; dolayısıyla, -den ötürü. h.+ i 345a/14, 358b/9 h.+ iyle 238a/11, 242a/16, 263a/2 -5-		
hasek [Ar.] Bögürtlen cinsinden dikenli bir dağ bitkisi, demir diken (Tribulus terrestris). h. 269a/10, 271b/8 -2-		
hasen [Ar.] Güzel. h. olmak 355b/2 -1-		
hasene [Ar.] bkz. hasen taḳviyet-i ef'āl-i h.+ nize 346b/14 ef'āl-i h. 347a/2 -2-		
hāşıl [Ar.] Husule gelen, ortaya çıkan, sonuç; kısaca, özet. h.- ı kelām 320a/1 h.+ ı 252b/5, 324b/12, 350a/8 h. eylemiş 318b/14 h. eylese 351b/10 h. eyleye 305a/8, 351a/11 h. eyleyüp 193a/5, 219b/3 h. idemez 352b/11 h. ider 193a/7, 217a/1, 221a/1, 252a/4, 298b/9, 313a/4, 322a/7 h. iderse 222b/6 h. idüp 194a/1, 204a/7, 228b/2, 255a/15 h. itdiği 321a/1, 352b/12 h. itdigine 299a/11 h. itmekle 240b/12, 240b/16, 295b/4, 301b/3, 318a/1 h. itmiş 268a/16 h. ola 201a/16, 249a/10, 289b/2		hāşılı [Ar.] Sonuç olarak, kısaca, hülâsa. 256b/13, 298b/2, 311a/3, 330b/12, 344b/2, 358a/4 -6- haşır [Ar.] Hasır otu (Juncus arabicus). h. 294b/11 -1- haşise [Ar.] Hasis; alçak, değersiz; aşağı. ‘aşā’ir-i h.+ den 346b/8 ḥayevānāt-ı h. 349b/6 -2-

ḥaṣlet [Ar.] Yaratılıştaki huy, tabiat, mizaç. ḥ. 354a/3, 361a/7 -2-	ḥaṣṣiyyet [Ar.] Bir şeye has nitelik, onda bulunan hassa. ḥ.- i 'acîbesi 313b/3 ḥ. 323a/13 -2-
ḥaṣr [Ar.] Mahsus kılma. ḥ. itmeyüp 341a/12 ḥ. itmişlerdir 350a/12 -2-	ḥaste [Far.] Hasta; sağlığı bozuk olan. ḥ.+ niñ 334a/3 ḥ.+ ye 191a/13 ḥ. 302b/3 -3-
ḥasret [Ar.] Özlem; üzüntü, iç sıkıntısı, keder. ḥ. 327b/17 -1-	ḥastelik [Far.+Tr.] Hasta olma hâli. ḥ.+ i 292a/10, 331b/2 ḥ.+ leriniñ 357a/15 ḥ. 292b/10 -4-
ḥaṣṣ [Ar.] Saf, katışıksız. bkz. ḥâliṣ ḥ.+ ları 337b/1 ḥ. 243a/2, 243a/8, 257a/8, 275b/8, 286a/17 -6-	ḥāṣā [Ar.] Saygısızca bir şey söylenirken kullanılan, " <i>Bu mümkün değil, Allah göstermesin.</i> " anlamında söz. ḥ. 329a/4 -1-
ḥāṣṣa [Ar.] Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan. ḥ.- i 'acîbeleri 245b/10 ḥ.- i cevherinde 194b/9 ḥ.+ ları 256b/12, 265b/10, 280b/14 ḥ.+ sı 215b/14 ḥ. 196a/12, 217a/12, 217a/13, 217b/3, 249b/7 -11-	ḥaṣebāt [Ar.] Ağaçlar, odunlar. ḥ. 341b/12 -1-
ḥassās [Ar.] Çabuk etki altında kalan, zayıf, dayanıksız. ḥ.+ dır 217b/17 kuvvet-i ḥ.+ e 189a/5 ḥ. 251a/17, 251b/16, 252a/5, 252a/6 'uṣv-ı ḥ. 251a/16 -7-	ḥaṣem [Ar.] Koku duyusunun yokluğu (Anosmia). ḥ. 205b/14 -1-
ḥāssase [Ar.] bkz. ḥassās kuvā-yı ḥ.+ niñ 248a/9 -1-	ḥaṣem [Ar.] Hademe, mâiyet, yanında bulunanlar. ḥ. 351b/12 -1-
	ḥaṣerāt [Ar.] Böcekler, küçük hayvanlar. ḥ.- i muṣliḥ 277b/16 ḥ.+ i 279b/12 ḥ.+ ın 277b/7 ḥ. 277b/8, 277b/13, 326a/6 -6-

ḥaṣḥāṣ [Ar.] Gelincik (Papaver), afyon.
ḥ. 188a/14, 188a/17, 188b/2, 188b/4,
188b/5, 222b/11, 244b/5, 275b/11,
281a/7, 304b/1
-10-

ḥaṣīn [Ar.] Katı, sert; düz olmayan.
ḥ. 220a/15
-1-

ḥaṣīne [Ar.] Katı, sert; düz olmayan.
bkz. **ḥaṣīn**
‘urūḳ-ı ḥ.+ de 240a/12, 241b/10
‘urūḳ-ı ḥ. 239b/3, 240a/17, 240b/1
-5-

Ḥaṣr [öa.] Kur’ân-ı Kerîm'in 59. suresi.
sûre-i Ḥ.+ m 346a/15
-1-

ḥaṣyet [Ar.] Saygıyla karışık korku, yücelik
karşısında duyulan gönül titremesi.
ḥ.+ i 348b/9
ḥ. 351a/14
-2-

ḥaṭā [Ar.] Yanlış, yanılğı, kabahat, kusur.
ḥ.+ larından 184b/8
ḥ.+ sından 284b/17
ḥ. eylemeye 311a/13
-3-

ḥaṭab [Ar.] Odun.
ḥ.+ lar 341b/17
-1-

ḥaṭā'en [Ar.] Yanlışlıkla.
ḥ. 209a/7
-1-

ḥaṭar [Ar.] Tehlike, korku.
ḥ.- ı ‘aẓīm 228b/17, 229b/13
ḥ.- ı ‘aẓīmi 301a/1

ḥ.+ lıdır 207a/13
ḥ. olmağla 312b/4
ḥ. 228b/13, 300b/12, 301b/4,
311a/11
-9-

ḥaṭar-nāk [Ar.+Far.] Tehlikeli,
korkulu.
ḥ. olmağla 284a/7, 284b/14, 290a/2
ḥ. 299b/9
-4-

ḥaṭarlı [Ar.+Tr.] bkz. **ḥaṭar-nāk**
ḥ.+ dır 303b/3
-1-

ḥātem [Ar.] Mühür, üzerinde mühür
bulunan yüzük.
ḥ. 349a/7
yākūt-ı ḥ. 345b/6
-2-

ḥāṭır [Ar.] Zihin, hâfıza.
ḥ.+ ına 272a/17
-1-

ḥāṭıra [Ar.] Hatıra gelen, hatırdan kalan,
hâfızada bulunan şey.
ḥ.+ yı 361a/2
-1-

ḥātime [Ar.] Son, nihayet; yazılı eserlerin
son bölümü, son söz.
ḥ.+ yi 345b/1
ḥ. 356a/10
-2-

ḥaṭmī [Ar.] Hatmi çiçeği (Althaea
officinalis).
ḥ. 209a/17, 243a/17, 244b/6,
263a/7, 271b/6, 281a/7, 289b/9,
305a/5, 309b/10, 310b/6, 312a/8,
337b/7
-12-

ḥatt [Ar.] Çizgi, yazı.
ḥ.+ lar 231a/14, 299a/7
ḥ. 316a/12
taḥsīn-i ḥ. 353a/1
-4-

ḥattā [Ar.] Hatta, üstelik.
ḥ. 190a/14, 192b/17, 196a/15,
196b/16, 206b/6, 208b/15, 213b/14,
222b/4, 224b/7, 232a/17, 234b/4,
234b/16, 247b/8, 249b/1, 250b/17,
256a/16, 259a/2, 260b/3, 265a/3,
266a/9, 267a/4, 270b/3, 272a/7,
282b/9, 296a/12, 297a/6, 297a/13,
300a/6, 302a/15, 302b/13, 306b/12,
310b/4, 311b/17, 315a/15, 318a/8,
319a/10, 320a/3, 324b/14, 325a/14,
326b/1, 327a/10, 327b/1, 329b/1,
329b/13, 332b/9, 333b/7, 335a/3,
335b/1, 336b/10, 339a/7, 339b/16,
340b/9, 344a/10, 345a/12, 345b/8,
347a/15, 351a/9, 354b/5, 356a/8
-59-

ḥatun [Tr.] Kadın, hanım.
ḥ.+ a 193b/15
ḥ.+ ların 184b/8
-2-

ḥavādiş [Ar.] Hâdiseler, olaylar.
taḥallüb-i ḥ. 354a/8
-1-

ḥavāle [Ar.] Bir şeyi başkasına devretme.
ḥ. itmişlerdir 290a/5
ḥ. olundu 256a/14
ḥ. olunmuşdur 262a/1
ḥ. 284b/15, 302b/14
-5-

ḥavāli [Ar.] Çevre, civar, yöre.
ḥ.+ si 324a/11
-1-

ḥavāşş (I) [Ar.] Hassalar, keyfiyetler.
ḥ.- ı ı̇ acibedendir 265b/15
ḥ.- ı lāzimesinden 350a/17
ḥ.+ ı 217b/1
ḥ.+ ını 221a/2
ḥ. 216a/7, 265b/10, 318b/10
-7-

ḥavāşş (II) [Ar.] Bazı şeyler üzerinde
manevi etki yapmak ve bazı
hastalıkları iyileştirmek için okunan
veya yazılan dualar.
ḥ. 315a/3
-1-

ḥavātīn [Ar.] Kadınlar, bayanlar.
ḥ.+ den 346b/7
-1-

ḥavf [Ar.] Korku, korkma.
ḥ.- i şedid 359b/8
ḥ.+ ından 191b/1
ḥ.+ inden 333a/10
ḥ. idüp 351a/2
ḥ. itmekle 191b/3
ḥ. itmeyüp 335b/14
ḥ. 348b/9
-7-

ḥāvī [Ar.] İçeren, içine alan.
ḥ.+ dir 258b/1
ḥ. olduğu 225a/15
ḥ. oldukları 193a/3
ḥ. olmağla 258a/6
-4-

ḥavl [Ar.] Güç, kuvvet, takat; korku.
ḥ.- i muḫleyi 200a/16
ḥ.- i teşennüc 202a/9
ı̇ illet-i ḥ.+ de 200b/12
esbāb-ı ḥ.+ den 200a/10
ḥ.+ e 202a/2
ḥ.+ leri 202b/5

h. 200b/4, 201a/9, 201b/9 -9-	h. bulur 338a/5 h. 236b/16, 246b/7, 278a/2, 338a/2 mümidd-i h. 225a/7 -25-
havlân-ı Hindî [Ar.] Teke dikenî (Lycium). h. 203a/10, 304a/1, 311b/17 -3-	Hayâtî-zâde [ka.] Hayâtîzâde Mustafa Feyzî; Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı; Şaban Şifâî'nin hocası. H. 279b/8 -1-
havlencân [Ar.] Havlıcan (Alpinia galanga). h. 272b/7, 285b/15 -2-	hâye [Far.] Erkeklik bezi, testis, husye. h.+ si 198a/12, 243b/17 -2-
havze [Ar.] Sınır, bölge, mıntika. h.- yi isti'c dâdında 352b/10 -1-	hayevân [Ar.] Canlı şey, insan dâhil bütün canlılar. h.- ı hâbiş 312b/11 h.+ a 221a/10, 355b/16 h.+ da 204b/4, 250b/11, 356a/8 h.+ ı 265b/16 h.+ ın 198b/14 h.+ ın 211b/4, 220b/15, 271a/1, 311a/17, 338a/6 h.+ lar 338a/3 h. 234a/7, 269b/3, 338a/4, 340b/12 -18-
hây [Far.] Seslenme edatı. h. 347a/7 -1-	hayevânât [Ar.] Hayvanlar, canlılar. h.- ı hâsise 349b/6 h.- ı mâye 257a/13 h.- ı zekiyye 326a/6 h.+ a 259a/13, 317b/8 eşnâf-ı h.+ a 324a/2 h.+ da 211b/7 h.+ dan 192b/5 h.+ ın 195b/4, 218a/8, 230b/13, 355b/15 eşnâf-ı h.+ ın 216a/4 h. 204b/17, 246b/7, 250a/9, 257a/14, 339b/16, 359b/14 ebdân-ı h. 295a/9 eşref-i h. 345a/5 -21-
hayâ [Ar.] Utanma, sıkılma, edep. h. 351a/14, 354b/10 kuvvet-i h. 347b/12 -3-	
hayâl [Ar.] Zihinde kurulan şey, düş. h.- i fâsid 319a/6 -1-	
hayâlât [Ar.] Hayaller, düşler. h.- ı mühiş 189a/8 -1-	
hayât [Ar.] Dirilik, canlılık. h.- ı müfâz olmağla 277b/5 müddet-i h.+ da 358a/13 h.+ dan 334a/3, 338a/4 h.+ ı 236b/1, 236b/9, 236b/11, 236b/14, 237b/5, 248a/17, 358a/10 h.+ ın 212b/10, 246b/6, 329a/6 mebde ² -i h.+ ından 219a/17 h.+ ını 236b/16 müddet-i h.+ ınızda 346b/9 tûl-i h.+ ınızda 346b/11	

ḥayevānī [Ar.] Hayvanla ilgili, canlıya
ait.
rūḥ-ı ḥ.+ niñ 248a/7
bād-zehr-i ḥ. 344a/8
rūḥ-ı ḥ. 237a/2, 237a/7, 249a/8,
258b/4
-6-

ḥayevāniyye [Ar.] bkz. **ḥayevānī**
ḥ. 291a/4, 293a/8
-2-

ḥayevāt [Ar.] Hayatlar, canlılıklar.
ḥ.+ da 218b/5
zemān-ı ḥ.+ ında 343a/17
-2-

hāyic [Ar.] Heyecan verici, hareket eden,
harekete geçirici.
h. 207a/3
-1-

ḥayl [Ar.] At sürüsü, sürü.
ḥ. 351b/12
-1-

ḥayr [Ar.] İyi, iyilik, fayda.
ḥ.+ dır 301a/13
du‘ā-yı ḥ.+ larından 190b/11
ḥ. itmez 353b/13
ḥ. 320a/5, 320a/7, 330b/15, 347b/1,
347b/4
-8-

ḥayr-ı ḥalef [Ar.] Hayırlı evlat.
ḥ. olanlar 346b/16
ḥ. olup 351b/4
-2-

ḥayret-fezā [Ar.+Far.] Hayret artıran,
hayret veren, şaşırtan.
ḥ. 260b/1
-1-

ḥayret-mā’il [Ar.] Hayretli, hayret
uyandıran.
aḥvāl-i ḥ. 353b/3
-1-

ḥayrlı [Ar.+Tr.] Faydalı, iyi.
ḥ.+ dır 264a/14
-1-

ḥaysiyyet [Ar.] Onur, itibar, değer.
ḥ.+ i 219a/15
ḥ. 296b/15
-2-

ḥayz [Ar.] Âdet hâli, aybaşı, regl.
ḥ. 194a/6, 261a/14, 295b/16,
296a/1, 354b/16
iẖtibās-ı ḥ. 193b/16
-6-

hāzā [Ar.] Bu, şu, o.
h. 360b/10
-1-

ḥazākat [Ar.] Genellikle hekimler için
kullanılan hazıklık, maharet, ustalık.
kelām-ı ḥ.- ı nizāmıların 236a/5
kitāb-ı ḥ.- i ḳaṣā’idde 333a/8
ḥ.- i me’nüse 342b/17
-3-

ḥazer [Ar.] Sakınma, çekinme.
ḥ. 362a/17, 362b/2
-2-

ḥazḥaza [Ar.] Çalkalama, karıştırma.
ḥ. 286b/10
-1-

ḥazık [Ar.] Genellikle hekimler için
kullanılan hazık, mahir, usta.
ḥ.- ı lebibiñ 236a/3
ḥ.- ı mezbūreden 343b/13

ṭabīb-i ḥ.+ a 190b/11, 199b/7
ṭabīb-i ḥ.+ iñ 268a/3, 294b/8
ḥ. 286b/2, 317b/1
ṭabīb-i ḥ. 361b/1
-9-

hāzım [Ar.] Hazmeden; sindirme kuvveti.
h. 294a/5
-1-

hāzıme [Ar.] bkz. **hāzım**
kuvve-i h.+ si 254b/2
h. 258a/2, 261a/3, 261b/11
kuvvet-i h. 274b/15
-5-

hāzır [Ar.] Bir şeyi yapmak için gerekli işlemleri yapmış olan, mevcut olan, göz önünde olan.
ḥ. bulunursa 305a/6
-1-

hāzıru'n-nef' [Ar.] Faydası göz önünde.
ḥ.+ dir 244b/13, 246a/6, 265b/6, 271a/8, 338b/16, 340b/3
-6-

hāzıne [Ar.] Toplu hâlde bulunan kıymetli eşyaların bütünü. Tedbîrül'-Mevlûd'da teşbih ile kalp, ciğerler, soluk borusu ve yemek borusunu içinde barındıran göğüs için kullanılmıştır.
ḥ.- i şerîfeniñ 225a/15
-1-

hazm [Ar.] Midedeki yiyecekleri sindirme.
h.- ı gıdâda 251b/9
h.- ı kebedde 259b/8
h.- ı ṭa'âmdan 341a/1
h.+ a 221a/1, 252b/10, 274b/4, 274b/13
sû'-i h.+ dan 195a/17
za' f-ı h.+ dan 358b/4

h.+ ina 189a/15
za' f-ı h.+ ina 192b/8
h.+ ları 274a/7
h.+ larınıñ 255a/16
h. idemediginden 252b/6
h. 189a/15, 259b/9, 274a/15, 274b/1, 274b/13
sû'-i h. 312b/16
-21-

hazm-ı şānī [Ar.] İkinci hazım; besinin karaciğerdeki hazım evresi. Burada hazmedilen besinin artığının büyük kısmı idrar yoluyla, az bir kısmı da dalak ve öd kesesi yoluyla atılır.
h.+ de 259b/5, 259b/13
h. 259a/10, 263b/17
-4-

hazret [Ar.] Saygı saymak üzere büyüklere verilen unvan.
ḥ.+ leri 318a/9, 320a/4, 326b/6, 326b/17, 329b/6, 329b/14, 330a/6, 335b/3, 341a/4, 348a/11, 361a/10
ḥ.+ lerinden 318b/7, 326b/5, 328a/13, 329b/10, 341a/5
ḥ.+ leriniñ 318a/13, 328b/6, 329b/3, 350b/2, 355a/3, 360b/15, 361b/17
ḥ. 329b/15

Hazret-i Âdem [ka.] Allah'ın yarattığı ilk insan ve ilk peygamber.
hübüt-ı Ḥ.+ den 333a/16
-1-

Hazret-i Dâvud nebî-ullâh
[ka.] Hz. Davud peygamber.
Ḥ.+ dan 333a/15
-1-

Hazret-i Nûh nebî-ullâh
[ka.] Hz. Nuh peygamber.
Ḥ. 360a/16
-1-

Hâzret-i ‘Ömer

[ka.] Ömer b. el-Hattâb. İslam'ın ikinci halifesi.

H. 329b/6

ef'âl-i H. 329b/13

-2-

Hâzret-i Şıddıka bintu's-şıddık

[ka.] Hz. Ayşe; Hz. Ebubekir Sıddık'ın kızı, Hz. Muhammed'in eşi.

H. 328a/12

-1-

hefte [Far.] Hafta.

h.+ de 194b/13, 343a/12, 343a/14, 343b/3, 344a/12

h. 193a/5

-6-

hekîm [Ar.] Doktor, tabip.

h.+ den 321a/3

h.+ iñ 333b/10

-2-

Hekîm [öa.] En yüce doktor; Allah.

H. 331a/1

-1-

helāk [Ar.] Ölme, yok olma, perişan olma.

h.+ a 190a/4, 247a/15, 247b/8, 288a/15, 296b/5, 296b/14, 301a/4, 302b/17,

317b/15, 332a/2, 334a/4

h.+ ına 229b/9, 329a/3, 343b/2

h. oldılar 320b/11

h. oldukları 325a/16, 340b/11

h. olmak 334a/6

h. olur 232b/6, 288a/11, 332a/8

h. yaparıñ 318a/1

h. 329a/5

-23-

helāl [Ar.] Dinen yasak olmayan, iyi, hoş, güzel.

h. 254b/7

-1-

helīle [Far.] Helile otu (Terminalia chebula). Tohumları müşhil olarak kullanılan bir bitki.

h. 303a/7, 309a/3

-2-

helvā [Ar.] Unlu, yağlı ve şekerli maddelerden yapılan bir tatlı.

h.+ sı 243b/3, 277a/2, 303a/3

h. 349b/9

-4-

hem [Far.] Üstelik, bir de, şu da var ki, zaten.

h. 210a/9, 267b/17, 273b/12, 273b/13, 280a/2, 305a/4, 306b/17, 307a/1

-11-

hem-ders

[Far.+Ar.] Beraber ders almak.

h. olmak 350b/15

-1-

hem-menfa‘at

[Far.+Ar.] Beraber fayda sağlamak.

h. olduğu 344b/3

-1-

hem-zamm

[Far.+Ar.] Beraber eklenmek.

h.+ a 341a/13

h. 344b/3

-2-

hemān [Far.] Hemen, derhal, çabucak.

h. 199b/8, 292a/16, 301b/4, 317a/12, 337b/17, 353b/5

-6-

hemm [Ar.] Gam, üzüntü, keder, hüzn.

h. 341b/4

-1-

hendesiyât [Ar.] Geometrik şekiller.

h. 353a/17

-1-

henüz [Far.] Hâlâ, şimdiye kadar.

h. 272a/9

-1-

her [Far.] Hep, bütün, cümle.

h. 186b/10, 191a/4, 191a/11, 192b/7, 193b/17, 194b/12, 197a/5, 198a/14, 202a/5, 202a/6, 204a/12, 204b/17, 205a/1, 205a/11, 206a/15, 209b/13, 210a/10, 210b/4, 210b/6, 211b/14, 213b/11, 214a/10, 214a/17, 214b/4, 217a/4, 218a/14, 218b/16, 219b/2, 220a/13, 220b/11, 221a/15, 221b/6, 222b/1, 225a/6, 225b/14, 230a/15, 230b/3, 232b/14, 233b/7, 239a/14, 240b/2, 242b/15, 243a/11, 243a/15, 243a/17, 243b/12, 243b/13, 244a/1, 244a/2, 244a/9, 244a/12, 244b/4, 244b/6, 245a/4, 245b/3, 247a/4, 247a/7, 250b/9, 251a/3, 252a/12, 252b/4, 253a/5, 253a/6, 253a/7, 253a/11, 253b/12, 254b/1, 255a/9, 255a/12, 255b/3, 255b/12, 256a/14, 256b/16, 258a/16, 258b/11, 258b/12, 259a/9, 259b/16, 260a/5, 261a/3, 262a/11, 265a/14, 265a/17, 265b/1, 265b/12, 266a/12, 268a/5, 268a/13, 268b/9, 269a/3, 269a/4, 270a/4, 270b/7, 270b/13, 271a/10, 271a/12, 272b/8, 272b/10, 272b/12, 273a/4, 273a/12, 273a/14, 273b/10, 274b/7, 275b/12, 276a/9, 276b/13, 277b/2, 277b/4, 279a/7, 279a/9, 279b/2, 279b/6, 280a/6, 280a/14, 281b/13, 282a/12, 282a/16, 283a/3,

283b/6, 284b/11, 285b/10, 285b/11, 285b/15, 285b/17, 286a/11, 290a/13, 291b/1, 291b/3, 292a/7, 292b/2, 292b/15, 294a/7, 294a/14, 296b/4, 298b/14, 299a/8, 299a/12, 299a/15, 300b/9, 301b/15, 303b/15, 304a/1, 304a/9, 304b/4, 304b/12, 305b/8, 306a/5, 306a/14, 306a/15, 306b/10, 308a/15, 308b/1, 308b/9, 309b/6, 309b/13, 310b/8, 312a/9, 312a/11, 313a/1, 313a/7, 313b/5, 313b/6, 314a/7, 314b/11, 314b/13, 314b/16, 315a/3, 315a/10, 316a/15, 317a/5, 317b/7, 317b/10, 318a/7, 318a/15, 320b/14, 323b/4, 325a/10, 327b/8, 327b/10, 330b/16, 331a/2, 332a/6, 332a/13, 332a/17, 333a/5, 333b/3, 334a/5, 334a/6, 336b/6, 336b/7, 336b/15, 336b/16, 337b/8, 337b/11, 337b/13, 337b/15, 338a/14, 338b/2, 338b/4, 338b/11, 339a/1, 339a/2, 339a/4, 339a/12, 340a/12, 340b/2, 341b/8, 342a/7, 342a/8, 342a/10, 342b/3, 342b/6, 342b/7, 342b/8, 342b/9, 343a/9, 343b/9, 343b/14, 344a/1, 344a/2, 344a/4, 344a/11, 347a/11, 347a/17, 347b/2, 347b/9, 347b/10, 349a/5, 350a/8, 350a/9, 350b/4, 351a/14, 352a/12, 352b/3, 352b/4, 352b/7, 352b/14, 353a/11, 354b/5, 354b/8, 355b/16, 356a/1, 356a/4, 356b/4, 357b/1, 360a/5, 360b/5, 361b/5, 361b/6

-255-

her bār [Far.] Her defa, dâima, her zaman.

h. 186b/4, 199a/11, 218b/4, 222b/13, 222b/17, 236a/6, 245b/1, 259a/17, 266b/11, 286b/4, 289a/1, 303b/17, 304a/8, 304a/11, 308b/8, 341a/6, 341b/9, 343b/11

-18-

herāyine [Far.] Mutlak, zorunlu.

h.+ dir 338b/1

-1-

herem [Ar.] Kocama, yaşlanma, ihtiyarlama.

esbāb-ı h. 362b/7

-1-

hevā [Ar.] Hava.

h.- yı bārideniñ 241b/5

h.- yı fesād 359b/13

h.- yı fesādın 298a/14

h.- yı hālīş 205a/4

h.- yı hārr 231b/16

h.- yı laṭīfī 322a/15

h.- yı mūhiş 319b/3

h.- yı raṭb 321b/10

h.- yı semmīyi 317b/12

h.- yı şedīd 293b/16

h.- yı vebāī olup 324a/3

h.- yı vebāī 298a/8

h.- yı vebāiyyeden 345b/9

h.- yı vebāya 324a/10

h.+ da 215b/15, 323b/1

cevv-i h.+ da 325b/11

tağayyürāt-ı h.+ da 321a/16

‘ufūnet-i h.+ dan olup 325a/9

fesād-ı h.+ dan 319a/5, 323a/16

ta‘affūn-i h.+ dan 320a/3, 323a/15

h.+ dır 225b/11

h.+ larınıñ 320a/11

h.+ nıñ 205b/1, 205b/4, 205b/8,

224b/6, 240a/11, 241b/2, 246a/15,

297b/3, 298a/4, 298b/1, 318b/3,

320a/2, 320a/13, 321a/17, 321b/7,

321b/15, 322a/8, 324b/6, 324b/13,

340b/7, 358a/16

fesād-ı h.+ nıñ 298a/4, 318b/5,

321a/15, 325b/4

tağayyürāt-ı h.+ nıñ 321a/8

h.+ sı 245b/1, 320a/5, 320a/7,

324a/3, 324a/5, 324a/7, 324a/10,

329a/9, 330a/10, 330b/10, 340a/5

h.+ sına 302b/7

h.+ sindan 291a/17

h.+ sını 322b/1, 324a/6, 334b/6, 335a/11

h.+ ya 221b/12, 321b/8, 324b/15, 340a/15

‘ufūnet-i h.+ ya 339b/15

cevher-i h.+ ya 317b/11

ifsād-ı h.+ ya 320a/14

istinşāk-ı h.+ ya 359b/2

h.+ yı 211b/7, 224b/10, 225a/2, 303b/2, 321b/9, 322a/2, 322b/3, 322b/9

‘ufūnet-i h.+ yı 339b/17

cevher-i h.+ yı 321b/14

fesād-ı h.+ yı 342a/14

dāfi‘-i ‘ufūnet-i h. olduğu 341b/13

müstelzim-i ḥarāret-i h. olduğına 326a/3

muşliḥ-i h. olur 340a/7

h. 205a/16, 211b/16, 224a/15, 229b/7, 231a/17, 239b/13, 306b/15, 319a/11, 320a/8, 323a/8, 325a/4, 325a/12, 325a/14, 325b/5, 325b/9, 325b/15, 340b/6, 358a/14

‘ufūnet-i h. 324b/3

bürüdet-i h. 291b/7

cevher-i h. 344a/5

fesād-ı h. 299a/13, 321b/17, 345a/10

şihḥat-ı h. 330b/9

sühūnet-i h. 340b/13

tağayyür-ı h. 331a/14

tağayyürāt-ı h. 324b/3

tebdīl-i h. 331a/13, 339b/13

-120-

hevān [Far.] Havan; içinde bir şey dövüp ufalamaya yarayan, tahta, taş, maden veya plastikten yapılan kap.

h.+ da 337b/8, 339a/14

-2-

hey'ât [Ar.] Heyetler; şekiller, hâller, durumlar. h.+ a 353a/17 -1-	hezl [Ar.] Şaka, alay, latife. ehl-i h. 347a/15 -1-
heyc [Ar.] Heyecan. küll-i h.- i kalbe 332b/4 -1-	hıfz [Ar.] Koruma, muhafaza etme. h.- 1 sıhhat 320a/13, 323b/11, 342b/17, 343b/10, 345a/1, 361a/6, 361b/8 h.- 1 sıhhatı 361a/7 h.- 1 sıhhatı 290a/15, 325b/3, 362b/10 h.- 1 sıhhatini 354b/6 h.- 1 sıhhatine 354b/4 h.- 1 sıhhatleri 351b/8 h.- 1 sıhhatü'l- ^ç ayn 199a/4 h.+ a 199a/5, 221a/1, 361a/8, 361b/12 esbâb-ı h.+ a 339b/10 h.+ ma 199a/7, 334b/6, 356b/4, 356b/13 h.+ ında 304a/17, 304b/6, 357a/1, 357a/6 h. eyleye 289b/16, 301a/1 h. ideler 232a/5, 238b/4, 244a/15, 244b/13, 254a/13, 269b/9, 285b/4, 286a/7 h. ider 295a/12 h. iderler 221a/9 h. itmek 349b/1 h. oluna 286a/13 h. olunmuş 276a/15 h. olunur 243b/4, 267b/7, 342b/11 h. 292b/11, 304a/14, 324a/14, 332b/11, 353a/4 -51-
hey'et [Ar.] Şekil, hâl, durum. h.- i felekden 321b/1 h.- i felekî olup 321b/16 h.- i meczûbe 200a/3 h.- i mezkûre 200a/7 h.- i mezmûme 231a/13 h.- i tabî ^ç isinde 182a/12 h.- i tabî ^ç isine 182a/17 h.- i tabî ^ç iyyeleri 289b/16 h.+ den 353a/16 h.+ dir 321b/1 h.+ inde 250b/14 h. 221a/16, 321b/1 ğazûb-ı h. 278b/6 -14-	
heyza [Ar.] Mide bozulmasından kaynaklı kusma ve ishal. h. 273b/13 -1-	
hezâr [Far.] Bin (1000) sayısı. h.+ 1 347b/7 h. 276a/5 -2-	
hezeyân [Ar.] Sayıklama. h. 331b/12 -1-	
hezîmet [Ar.] Yenilgi, mağlubiyet. h. 349a/12 -1-	hıfzu'l-^ç ayn [Ar.] Gözün korunması. h. 303b/6 -1-
	hıfzu'l-em^ç â [Ar.] Bağırsakların korunması. h. 304b/5 -1-

ḥıfzu'l-enf [Ar.] Burnun korunması.

ḥ. 304a/10

-1-

ḥıfzu'l-fem ve'l-ḥalk

[Ar.] Ağız ve boğazın korunması.

ḥ. 304a/13

-1-

ḥıfzu'l-mefāşıl [Ar.] Eklemlerin korunması.

ḥ. 304b/9

-1-

ḥıfzu'l-üzñ [Ar.] Kulağın korunması.

-1-

ḥ. 304a/8

ḥıfzu'r-riye [Ar.] Akciğerin korunması.

ḥ. 304a/17

-1-

ḥılķī [Ar.] Hilcate ait, yaratılıştan.

ḥ. 202b/5

-1-

ḥıllīt [Ar.] Baldıran, ağı otu (Ferula asafoetida). bkz. **ḥıltīt**

ḥ. 196a/9

-1-

ḥılt [Ar.] Gıdanın midede hazımdan sonra kanla karışık dönüştüğü safra, balgam ya da sevda sureti. Vücutta var olan karışımlar.

ḥ.- 1 āḥer 193a/4

ḥ.- 1 balğamī-i būraqīdir 309b/4

ḥ.- 1 balğamīden 223a/1

ḥ.- 1 balğamīleri 293b/3

ḥ.- 1 ekkāl 198b/10

ḥ.- 1 ġalīz 270b/8

ḥ.- 1 ġalīzden 270b/4

ḥ.- 1 ġalīzdir 192a/7

ḥ.- 1 ġalīze 240a/11, 314a/12

ḥ.- 1 ḥārr 222b/7

ḥ.- 1 lezic 261b/3

ḥ.- 1 mūzīyi 255a/3, 336b/1

ḥ.- 1 redī 250a/3, 323b/8

ḥ.- 1 ruṭūbī 222b/8

ḥ.- 1 şafrāviden 276a/12

ḥ.+ 1 257a/16, 309b/9

ḥ.+ 1ñ 310a/2

ḥ.+ lar 331b/15

ḥ. itdikden 314b/5

ḥ. olunsa 257b/5

ḥ. olunup 215a/9

ḥ. 240b/8, 273a/4

-27-

ḥıltīt [Ar.] Baldıran, ağı otu (Ferula asafoetida). bkz. **ḥıllīt**

ḥ. 232b/4, 233a/3, 341a/17

-3-

ḥıltiyye [Ar.] Hıltī; vücutta var olan karışımlarla alakalı.

ruṭūbet-i ḥ.+ siniñ 237a/15

ruṭūbet-i ḥ. 237b/4

-2-

ḥımār [Ar.] Eşek, merkep.

ḥ.+ 1n 208a/16

-1-

ḥınnā [Ar.] Kına çiçeği (Lawsonia alba).

ḥ. 309a/6, 316a/16

-2-

ḥıntiyye [Ar.] Buğday gibi, buğday şeklinde (sivilce).

ḥ. 315a/8

-1-

ḥırāset [Ar.] Bekleme, koruma.

ḥ.+ 1dir 211b/17

ḥ. eyleye 292b/12

-2-

hırla- [Tr.] Hırıltı sesi çıkarmak. h.- mak 190a/6 h.- r 238a/3 -2-	h.+ ın 239b/7, 240b/11, 251a/14 h.+ larda 296a/14 h.+ lardan 281b/15 h.+ larında 296a/14 h. 225a/12, 239b/4, 255a/2, 282a/6, 283a/1 -17-
hışāl [Ar.] Hasletler, huylar, tabiatlar. h.- ı hāmīde 354b/9, 355b/4 -2-	hicret [Ar.] Bir yerden başka bir yere göç. h. itmiş 330a/9 -1-
hışn-ı haşīn [Ar.] En sağlam koruma. h.- i ilāhīde 339b/11 h.- i şihhatde 323a/14 -2-	hiç [Far.] Yok denecek kadar az olan, olmayan. h. 337b/5 -1-
hısrımiyye [Ar.] Koruk ve koruk gibi ekşi olanlar. h. 215a/4 -1-	hiddet [Ar.] Keskinlik, tizlik. h.- i bevlden 272a/7 h.- i bevliñ 272a/6 h.+ i 276b/3, 327a/7 h.+ ini 300b/15 h.+ li 314b/15 h. 204a/13, 298b/13 -8-
hiyānet [Ar.] Vefasızlık, ihanet, güveni kötüye kullanma. h. 348b/12 -1-	hiddetī [Ar.] Hiddete mensup. südde-i h. 206a/3 -1-
hiyār [Far.] Salatalık (Cucumis sativa). h.+ ı 294a/16 h. 187a/17, 249b/7, 336b/14 -4-	hidmet [Ar.] Hizmet. h.- i müteheyyi' 225a/17 h.+ i 251b/12 h. eyler 225a/17 h. eyleye 260a/5 -4-
hiyārşenber [Far.] Hint hıyarı (Cassia fistula). h. 227b/7, 303a/2, 311a/7, 337a/9 -4-	hidmet-kār [Ar.+Far.] Hizmet eden, hizmetçi. h.+ ına 209a/6 h. 333a/11 -2-
hiyāt [Ar.] Dikiş, ameliyat dikişi. h.+ lar 316b/11 -1-	
hicāb [Ar.] Sargı, zar, kabuk. h.- ı hācize 257b/11 h.- ı şadra 251a/13 h.+ a 239b/8, 267a/3 h.+ da 299b/3 h.+ ı 240b/11	

hiffet [Ar.] Hafiflik.
 h.+ leri 206b/11
 h. 239b/17, 349b/13
 -3-

hikāyāt [Ar.] Hikâyeler.
 h.- ı 'acîbe 318b/11
 h. 349b/14, 353a/4
 -3-

hikāye [Ar.] Anlatma ve anlatılan olay.
 h.+ si 216a/15
 h. ider 318b/13, 323a/7
 h. iderler 216a/13, 223b/14, 349a/12
 h. itmişler 259a/15
 h. olunmuşdur 247b/10
 h. 318b/13
 -9-

hikke [Ar.] Deri kaşıntısı, şiddetli kaşıntı.
 h.+ yi 217b/13, 218a/2
 h. virdiginden 278a/12
 -3-

hikmet [Ar.] Hâkimlik, bilgelik; Allah'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.
 h.- i 'acîbedendir 221a/16
 h.- i âher 219a/17
 h.- i Allâh 327b/15
 h.- i bâliğe-i Şamedânî 352b/7
 h.- i bâliğe-yi Şamedânî 273a/15
 ber-muktezâ-yı h.- i bâliğe-yi Şamedânî 220b/4
 h.- i belîgesi 352a/14
 ber-muktezâ-yı h.- i hafîyye 327a/13
 ma' nâ-yı h.- i mebnî 355b/12
 h.- i Şamedânî 219a/10
 h.+ den 259a/16
 h.+ e 219b/9
 h.+ i 204b/11, 218b/16, 251b/12, 323b/7, 358b/9

h. 216b/2
 -15-

hikmet-i bâliğe [Ar.] Allah'a mahsus olan hikmet, ilahi bilgi.
 ber-muktezâ-yı h.-i Şamedânî 220b/4
 h.-i Şamedânî 273a/15, 352b/7
 h.+den 255a/6
 -4-

hilâf [Ar.] Ters, aykırı, zıtlık.
 h.- ı tabî'î 238b/17
 taraf-ı h.+ a 200b/1, 201a/12, 201b/3
 taraf-ı h.+ dan 201a/14
 h. 273b/14
 -6-

hilâl [Ar.] Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.
 h. 299a/9
 -1-

hilâlî [Ar.] Hilal gibi yay şeklinde.
 h. 257b/7
 -1-

hîle [Ar.] Tedbir, çare.
 h. 234a/3,
 -1-

hîle [Ar.] Aldatma, düzen.
 288b/6
 -1-

hîle-kâr [Ar.+Far.] Hileci, düzenbaz, aldatıcı.
 h. olup 202b/4
 -1-

hilkat [Ar.] Yaratılma, yaradılış.
 h.- ı cenî 284a/10
 h.- i cenî 246b/10
 h.+ i 246b/10

h.+ inde 211b/15, 225a/6, 225a/14, 231a/13 h.+ lerinden 259b/7 h. 241a/4, 246b/9 -10-	h.- i vefâtda 246b/8 h.- i vilâdetden 284b/3 h.- i vilâdetinde 346a/5 h.+ de 189b/10, 190a/2, 196a/17, 197b/16, 215a/14, 219a/12, 233a/7, 234a/10, 249b/6, 274a/10, 274b/6, 285a/3, 305a/1 -28-
hilm [Ar.] Yumuşak olma. h.+ de 350b/8 -1-	Hindî [öa.] Hint'e, Hindistan'a mensup. ‘ūd-ı H. 338b/10, 339a/2, 342a/7 -3-
hilmîyyet [Ar.] Yumuşaklık. h.+ de 205a/2 h.+ e 205a/4 h.+ ine 204b/16 -3-	hindibâ [Ar.] Yaban marulu, güneyik (Cichorium endivia). h. 182a/5, 214b/3, 214b/15, 227a/17, 263a/8, 265b/1 -6-
hilye [Ar.] Cevher. h.- yi ‘aql 339b/17 -1-	Hindistân [öa.] Hindistan. diyâr-ı H.+ da 323a/7 -1-
himâyet [Ar.] Koruma, korunma. h.+ inde 199b/3 -1-	hirâs [Far.] Korku, ürkme. h. 359b/9 -1-
himmet [Ar.] Gayret, emek, çalışma. h. 352b/3 -1-	hisâb [Ar.] Hesap, aritmetik. h.+ ı 193a/5 erbâb-ı h.+ ın 360b/4 h. olunup 328b/15 ‘ilm-i h. 353a/5 -4-
himye [Ar.] Perhiz. h. idüp 284a/3 h. olunması 275b/14 h. 271b/17 -3-	Hışâr [öa.] Kale; İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açıldığı kısmına Yıldırım Bayezid tarafından yapılan Anadolu Hisarı ve Fatih tarafından yapılan Rumeli Hisarı. H.+ a 331a/12 -1-
hîn [Ar.] An, zaman, vakit. h.- i bulûğda 194b/3 h.- i cimâ‘da 282b/4 h.- i eklde 227b/11 h.- i hâcetde 304a/3 h.- i ihtiyâcda 265b/17, 267b/7, 269b/16, 270a/16, 271a/2 h.- i isti‘ mâlde 339a/7 h.- i sükûnda 211b/12 h.- i tebdîlde 289a/11	

hiss	[Ar.] Duyu, duygu. h.+ i 218a/4, 248b/10, 251b/4 h.+ inden 252a/10 h.+ lerinde 252a/11 h. eylese 264a/13 h. eyleye 251b/17 h. ider 193a/12, 206a/6, 216b/17 h. iderler 184a/13, 217b/12 h. idüp 252a/2 h. itdim 205b/16 h. olunduğda 362b/8 h. olunmadığı 230b/16 h. olunmağa 241b/1 h. olunmak 184b/14 h. olunmasının 205b/14 h. olunmayan 332a/2 h. olunup 207a/17 h. olunur 184a/14, 184b/5, 241b/5, 252a/2, 286b/10 h. 189b/12, 189b/17, 192b/3, 217b/17, 221a/13, 248a/10, 258b/6, 258b/7 eḥ ḫ-i h. 190a/10 kuvvet-i h. 189b/15 -36-	Ḥoca Ḥâfız [ka.] Hâfız Osman Efendi; 17. yüzyılda yaşamış büyük hattat. Ḥ. 354a/11 -1-
	hokka [Ar.] Cam, maden veya topraktan yapılan genellikle küçük kap. h.+ da 342b/11 -1-	
	Ḥorasânî [öa.] Horasan'a mensup, Horasan'a ait. Ḥ. 278b/13 ṣiḥ-i Ḥ. 278b/12 -2-	
	ḥorûs [Far.] Tavuğun erkeği. h.+ ı 334b/12 h. 243a/3 -2-	
	ḥoş [Far.] Güzel, iyi. h. 335a/13 -1-	
	ḥubş [Ar.] Fesatlık, kötülük, fena olma. h.+ inden 314a/4 -1-	
ḥiṭâb	[Ar.] Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, seslenme. h.- ı müsteṭâb 348a/11 h. 346b/2 -2-	
ḥizâ	[Ar.] Aynı seviyede olma, sıra. h.+ sında 260a/14 -1-	
ḥoca	[Far.] Öğretmen, muallim. h.+ nın 351a/3, 351a/5 h.+ ya 350a/14 h. 351a/13 -4-	
	ḥuceste [Far.] Uğurlu, kutlu, meymenetli, hayırlı. ümme-i h. 355a/5 -1-	
	ḥuceste-ḥiṣâl [Far.+Ar.] Tabiatı uğurlu, iyi huylu. ḥalîfe-i h. 329b/8 -1-	

huceste-şifāt [Far.+Ar.] Sıfatı, özelliği
kutlu, hayırlı vasıflı.
kerīmāt-ı h. 355a/6
-1-

huceste-sîret [Far.+Ar.] Ahlakı, karakteri
uğurlu, iyi, kutlu.
h.+ e 328a/2
h. 329a/2, 348a/10
ümme-i h. 324a/14
-4-

huddām [Ar.] Hizmet edenler,
hizmetçiler.
h.+ ı 349a/13
-1-

huḍret [Ar.] Yeşillik, yeşil olma.
h.+ e 332b/8
-1-

hudūd [Ar.] Haddler, sınırlar.
h.+ ı 225a/11, 360b/13
h.+ ına 360b/17, 361a/4
h.+ ını 356a/12
-5-

hudūs [Ar.] Meydana gelme, ortaya çıkma,
vuku bulma.
h.+ ı 188a/2, 190b/7, 192a/6,
193b/5, 200a/15, 206a/12, 207a/10,
226a/16, 242a/4, 263b/15, 293b/1,
297a/16, 362b/8
h.+ ıdır 287b/15
h.+ ına 184a/17, 221b/15, 226b/8,
230a/12, 237b/10, 242b/4, 256b/5,
300a/3
h.+ ından 192a/5, 223a/14, 240a/2,
256a/8, 270a/6, 300a/12, 300b/17,
362b/2
h.+ ını 188a/8, 205b/16, 247b/12,
322b/5, 324a/16
h.+ ınıñ 320a/17

h.+ larına 295a/3
h.+ una 286b/10
h.+ undan 211b/17
h. idüp 200a/7
zemān-ı h. 297b/10
-41-

hufne [Ar.] Bir avuç dolusu.
h.- i mutavassıta 237b/11
-1-

hufre [Ar.] Çukur, oyuk.
h.+ sine 217a/10
h. 292a/15
-2-

hukūk [Ar.] Haklar; yakınlık.
h.+ larını 346a/2
-1-

hulāşa [Ar.] Bir şeyin, bir sözün özü.
h. 227a/1, 362b/6
-2-

hulbe [Ar.] Boy (Trigonella foenum)
tohumu.
h.- i ṭabīḥi 246b/2
h. 243a/16, 246a/6, 266b/2
-4-

hulkūm [Ar.] İnsan ve hayvanlarda boğaz.
h. 224a/4
-1-

hulm [Ar.] Rüya, düş.
esnān-ı h. 220b/9
-1-

hulūl [Ar.] Gelip çatma, erişme.
h.+ üne 219a/14
-1-

hulv [Ar.] Tatlı, güzel.
kuşt-ı h. 342a/7

muğlā-yı h. 242b/8

-2-

humeykā [Ar.] Bir tür sivilce; çiçek ile kızamık arasında bir şeydir.

h. 306b/7, 306b/8

-2-

humma [Ar.] Humma, sıtma, ateşli hastalık.

h.- yı 'afine 291a/7, 291b/9, 292a/1

h.- yı basîta 292b/13

h.- yı dıkk 292b/8

h.- yı dıkkıyye 291a/7

h.- yı ğıbb 292a/17

h.- yı hārre 184b/1

h.- yı hārre-i muhrıka 196b/11

h.- yı muhrıka-yı şedide 359a/10

h.- yı muṭbıka 299b/13

h.- yı mürekkebe 292b/14

h.- yı rediyye-i şedide 317b/15

h.- yı şedide 296b/6, 296b/13

h.- yı şedideye 321a/13

h.- yı vebāiyye 321a/15, 321b/10,

324a/16, 325a/4, 325a/9, 331b/4,

332a/2, 332b/17, 344a/14

h.- yı vebāiyyede 332a/4

h.- yı vebāiyyeniñ 332a/9

h.- yı vebāiyyeyi 324b/7

h.- yı yevmiyye 291a/7, 291a/13, 291b/16

h.- yı yevmiyyeniñ 293a/11

h.+ da 291b/13

h.+ dan 192a/5, 296b/17

h.+ lar 293a/16

h.+ ları 293a/6, 293b/2, 293b/9, 294a/9

h.+ larını 302a/10

h.+ mıdır 331b/3

h.+ sı 294b/5, 299b/14, 301a/8, 302a/13, 306b/10

h.+ ya 292a/12

h.+ yı 332b/1

harāret-i h.+ yı 335b/1

h. 242a/11, 288a/1, 290b/14,

291a/9, 299a/17, 300a/12, 302b/1

-58-

hummayāt [Ar.] Hummalar, sıtmalar.

h.- ı mezkūreniñ 293b/11

h.- ı muhrık 256a/10

h.- ı muḥtelīte 263b/4

h.- ı şedidede 335b/1

h.- ı 'ufūniyyeye 321a/14

h.+ dan 263b/6

h. 263b/5, 290b/2, 290b/7, 292b/15,

292b/17, 293a/5, 293b/1, 295a/4,

300b/6, 306b/17, 331b/4

-17-

hummayātu'l-etfāl [Ar.] Çocukların hummaları, sıtmaları.

h. 293a/4

-1-

hummaż [Ar.] Kuzukulağı (Rumex).

h. 340b/1

-1-

humre [Ar.] Kızılık ve yılancık denen bir göz hastalığı.

h. 315b/9

-1-

humret [Ar.] Kırmızı olma, kızıl olma.

h.- i filiğamūniyye 307a/15

h. 187a/9, 204a/5, 227b/16, 228a/3,

261b/8, 300a/1, 303b/14, 307a/12,

307a/15

-10-

humūzet [Ar.] Ekşilik, kekrelik.

h.+ inden 294b/9

-1-

hunāk [Ar.] Difteri, nefes borusu ya da gırtlakta tıkanma yoluyla meydana gelen boğulma.

h.- ı haḳīkī 226a/16

h.- ı kâvisine 262a/1
 h.+ a 226a/15
 h. ider 300b/9
 h. 226a/4, 226a/11, 226b/12,
 228b/8, 237b/10
 -9-

Huneyn bin İshâk [ka.] Ebû Zeyd
 Huneyn b. İshâk el-İbâdî; Eski
 Yunan tıbbı ve felsefesinin İslam
 dünyasına intikalinde önemli rol
 oynayan mütercim ve hekim.
 H. 362a/9
 -1-

hurâc [Ar.] Çıban.
 h. 315b/6
 -1-

hurde [Far.] Küçük, ufak.
 h. 243a/7
 -1-

hurf [Ar.] Kerdeme, tere otu (*Lepidium
 sativum*) tohumu. bkz. **habbu'r-reşâd**
 h. 267b/4
 -1-

hurmâ [Far.] Hurma.
 h. 298a/12
 -1-

hurû' [Ar.] Tanelerinden Hint yağı
 çıkarılan ağaç (*Ricinus communis*).
 h. 289a/8
 -1-

hurûc [Ar.] Çıkış, çıkma.
 h.- ı min küllü'l-vücûh 330a/5
 h.+ a 205b/7, 237a/7, 239b/13,
 280b/9, 281b/17, 325a/8, 339b/15
 h.+ da 301b/7, 301b/17, 331a/6
 h.+ ı 284b/12, 330a/12
 h.+ in 330b/8

h.+ ında 241b/2, 246a/16
 h.+ ını 219a/7
 h.+ ları 301b/5
 h. iden 225b/10
 h. ider 281b/15, 284a/14
 h. idüp 183a/1
 h. 331a/12
 -23-

hurûcu'l-mak'ad

[Ar.] Rektumun anüsten dışarı
 çıkması (*Prolapsus recti*).
 h. 280a/16
 -1-

hurûf [Ar.] Harfler.
 h.+ in 205b/5, 229a/17
 h. 225b/13
 -3-

huşûl [Ar.] Hasıl olma, peyda olma,
 vücuda gelme.
 h.+ ı 259a/2
 h.+ i 218b/6, 225b/13, 237a/6,
 263b/3, 268a/12, 326a/1
 h.+ idir 192b/4, 225a/8, 225b/9,
 329a/6
 h.+ inden 248b/3, 351a/2
 h.+ iniñ 319b/7
 h. 257b/16
 -15-

huşûl-pezir [Ar.+Far.] Hasıl olmuş,
 meydana gelmiş.
 h. olan 358b/12
 h. olduğu 359a/17
 h. olduğına 258b/16
 h. olmak 282b/13
 h. olmakda 252a/11
 h. olur 183b/14, 212a/8, 218b/1,
 233a/16, 244a/6, 247b/13, 355b/17
 -12-

huşuş [Ar.] Konu, iş, şekil.

h.- 1 mezbûr 335b/1

h.- 1 mezbûre 190b/12

h.- 1 mezbûrede 257a/11, 276b/15, 360b/6

h.- 1 mezbûreye 297a/7

h.- 1 mezbûr 336a/10

h.- 1 mezkûre 338a/5

h.- 1 mezkûreyi 226a/17

h.+ a 188b/12, 243b/16

h.+ da 183a/15, 185b/3, 186a/6, 188a/10, 197a/8, 198b/4, 201a/4, 201a/11, 216b/1, 234b/16, 238b/10, 242a/12, 242b/13, 244a/4, 244b/13, 246a/6, 254b/6, 265b/15, 267b/3, 269a/6, 272b/6, 273a/8, 275a/7, 279a/4, 279b/8, 280a/7, 280a/12, 281a/6, 283b/11, 293b/5, 301b/7, 301b/14, 302a/3, 302a/13, 305a/5, 306a/5, 306a/13, 312a/7, 313b/14, 317a/16, 318b/11, 321b/2, 323b/8, 326a/13, 327b/17, 330a/12, 333a/14, 333b/7, 337b/14, 338b/8, 339b/4, 340b/9, 342a/16, 344b/2, 347b/9, 348b/14, 350a/15, 351a/1, 352a/10, 362a/4, 362a/11

h.+ ı 225a/7, 226b/16, 233b/13, 247a/8, 247b/2, 247b/10, 250a/16, 329a/15,

330a/3, 334b/3, 335b/17

h.+ ıdır 220b/16, 225b/3

h.+ iñ 297a/5

h.+ na 226a/6, 227a/1, 240b/1, 310a/4, 318b/4

h.+ nda 195a/4, 219a/5, 225b/7, 227a/12, 234b/12, 238b/16, 246b/9, 249a/5, 250b/12, 252a/8, 262a/2, 298b/15, 302b/8, 308a/12, 318b/6, 323b/3, 329a/11, 329b/10, 330a/2, 334a/11, 335b/8, 341a/8, 342a/4, 346a/17, 349a/8

h.+ ları 235b/12, 256a/16

h.+ larında 200a/4, 253b/14, 348b/17

h.+ unda 183b/8, 196a/16, 201a/10, 221a/8, 221b/8

h. 186a/3, 191a/7, 199b/6, 252b/8, 261b/6, 319a/4, 321a/9

-133-

huşuşen [Ar.] Hususi olarak, bilhassa, özellikle.

h. 188a/7, 195b/9, 199a/14, 214a/15, 215a/1, 215a/13, 215b/14, 221a/4, 230b/1, 240a/14, 242b/12, 243a/9, 252b/10, 279b/15, 281b/16, 284b/3, 287a/10, 288a/6, 298b/16, 299b/9, 306a/7, 313a/2, 313b/4, 317a/11, 322a/11, 332a/12, 332b/7, 332b/14, 332b/16, 338b/1, 344b/12, 345a/10, 347b/3, 348a/3, 354b/16, 357a/17, 360b/1

-37-

huşyeteyn [Ar.] Testisler, iki testis, hayaların çifti.

h.+ de 281b/1

h.+ i 208b/17

h.+ iñ 281a/15

h. 282a/3

-4-

huşk [Far.] Kuru (ekmek, yemiş vb.). nân-ı h. 349a/9

-1-

huşbe [Ar.] Kitapların başındaki süslü nesir başlangıcı.

h.+ lerini 353a/4

-1-

huşür [Ar.] Önemli birinin makamı, katı.

h.+ larında 347b/14

h.- ı pür-nür-ı Resûl-i muhtereme 330a/7

-2-

huzzāk [Ar.] Hazık olanlar, maharetliler, usta olanlar, işinin ehli kimseler.

h.- 1 ʿArab 294b/16

h.- 1 eṭibbā 333b/8, 339a/10, 342b/13

h.- 1 eṭibbā-yı Aʿ cāmdan 232b/13

h.- 1 eṭibbā-yı muvaḥḥidīnden 361a/5

h.- 1 eṭibbādan 239a/9, 344a/6

h.- 1 eṭibbāya 302b/14

cerrāh-ı h.+ a 314a/9

mücerrebāt-ı h.+ dan olmağla 338b/16

h.+ dan 362a/9

kibār-ı h.+ dan 312a/13

h.+ m̄n 313a/13, 337b/17, 343b/5

h. 297a/13, 299b/12, 341a/16, 342b/15, 343a/5

-21-

hübüb [Ar.] Rüzgar esmesi, esinti.

h.+ undan 270a/12

h. eyleye 240a/14

-2-

hübūṭ [Ar.] Yukarıdan aşağı inme; Hz. Âdem'in Cennet'ten yeryüzüne inmesi.

h.- 1 Ḥazret-i Âdemden 333a/16

-1-

hücec [Ar.] Deliller.

h. 185b/13

-1-

hücnet [Ar.] Ayıp, noksan, kusur.

h. 348b/2

-1-

hücūm [Ar.] Saldırma.

h. itmekle 319a/15

-1-

hükemā [Ar.] Hakîmler, bilginler, ilim adamları.

h.- yı işrākīn 191a/7

h. 347b/7

-2-

hükṁ [Ar.] Bir konu hakkında verilen karar, yargı; emir.

h.- i şerʿ -i mübīn 327a/8

h.+ inde olmağla 327b/4

h.+ ünde kılmışlar 300a/8

h. itmişler 218a/4

h. 259a/2

-5-

hükūk [Ar.] Şaşılık.

h. 199b/11

-1-

hümāyūn [Far.] Mübarek, kutlu, saadetli.

h.- ı Vedūda 350b/3

ordu-yı h.+ a 329b/12

ʿazīmet-i h. 329b/3

ruḥṣat-ı h. 317a/16

sefer-i h. 330a/16

tenbīh-i h. 335b/5

-6-

hürmet [Ar.] Saygı.

h. 272b/4, 348a/6

-2-

hüsn [Ar.] Güzellik, iyilik.

h.- i ḥalk 346b/15, 350b/14

h. 194b/4, 211b/13, 346b/17,

347a/3, 348a/1, 355b/6, 355b/7,

356b/2

-11-

hüsrān [Ar.] Zarar, ziyan.

h.+ a 349a/6

-1-

hüveydâ [Far.] Açık, apaçık, besbelli.

bkz. **âşikâr**

h.+ dır 261b/13, 263a/2

h. olmağın 219a/13

h. 347b/6

-4-

hüzün [Ar.] Gam, keder, sıkıntı.

h. 293a/12, 341b/4

-2-

I

ıblık [Tr.] Enenmiş erkek piliç.

i. 334b/12

-1-

ılgın [Tr.] Ilgın ağacı (Tamarix) ve yemişi.

i. 305a/14, 305b/8

-2-

ılıcak [Tr.] Ilıkça, az ılık.

i. 304a/10

-1-

ınçkırık [Tr.] Hıçkırık. bkz. **füvâk**

i. 254b/17

-1-

‘İrāk [öa.] Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Şat Suyu'nun iki tarafı; Irak.

arz-ı ‘İ. 331a/9

-1-

‘ırz [Ar.] Şan, şeref, namus, iffet.

‘i. 190a/13, 349a/4

-2-

‘ırzen [Ar.] İffetten, namus bakımından.

‘i. 356b/1

-1-

İşfahânî [Ar.] Kehl-i Isfahânî;

Isfahan sürme taşı, antimon (Stibium).

i. 303b/10

-1-

ışfânâh [Ar.] Ispanak (Spinacia).

i. 276b/17

-1-

ısıcak [Tr.] Sıcak.

i.+ dan 195a/17, 293a/16, 302b/8

i. idüp 338b/6

i. olmağa 337b/15

i. olmağ 336b/9

i. 185a/3, 197b/3, 202b/1, 209b/1, 210b/17, 216a/2, 216b/17, 228b/1, 229b/5, 230a/6, 234a/4, 234a/9, 235a/16, 237b/13, 242a/1, 253b/15, 266b/11, 275a/10, 276b/13, 309b/12, 316a/3, 338b/13

-29-

ısıcak ısıcak [Tr.] Sıcak sıcak, sıcak olarak.

i. 309b/11, 337b/3

-2-

ısıcaklık [Tr.] Sıcaklık.

i.+ ı 238a/11

-1-

ısr- [Tr.] Isırmak.

i.- dığında 248b/15

i.- dıgından 250a/9

i.- mağa 212a/3

i.- mağ 221a/10, 221a/17, 221b/2

-6-

ısrğan [Tr.] Isırğan otu (Urtica urens), encüre.

i. 243b/13, 313a/16

-2-

ıslāh [Ar.] İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.

- 1.- ı ağdiye 341a/15
- 1.- ı büşürāt-ı cüderī ve'l-ḥaṣbe 304b/13
- 1.+ a 257a/2, 294a/7, 334b/6
- 1.+ ı 259b/8, 320a/7
- 1.+ ına 250b/5
- 1. eylediginden 259b/5
- 1. eyleyüp 280b/7
- 1. ideler 309a/1, 335a/11
- 1. ider 236b/8, 342a/14, 344b/5
- 1. idüp 224b/10, 225a/2
- 1. oluna 188b/11, 227a/13
- 1. olundukdan 308a/4
- 1. olunmağdır 197b/2
- 1. olunup 189a/10, 195a/7, 201b/5, 222b/11
- 1. olunur 204a/11
- 1. 344a/17, 355b/8, 358a/11
- 29-

ıslāh-pezīr [Ar.+Far.] Islah kabul eden, düzeltilmesi mümkün olan.

- 1. olmağla 358a/3
- 1-

ıslan- [Tr.] Islanmak.

- 1.- ur 263a/9
- 1-

ıslanmış [Tr.] Islak, nemli.

- 1. 303b/7
- 1-

ıslat- [Tr.] Islatmak.

- 1.- alar 266b/1
- 1.- up 266b/10, 303b/10, 303b/12
- 4-

ıssı [Tr.] Sıcak.

- 1. 182a/3, 182a/8, 186a/11, 186a/16, 187a/4
- 5-

ıssı- [Tr.] Isınmak, sıcak duruma gelmek.

- 1.- yup 234a/6
- 1-

ıstılāh [Ar.] Belli bir alana mahsus olan kelime, ilim sözü, terim.

- 1.- ı ehl-i nücüm 357a/13
- 1.- ı eṭibbāda 189b/10, 225a/9, 248a/6, 264a/7, 273b/11, 277a/9, 317b/11, 356a/13
- 9-

ıstılāhāt [Ar.] İlim sözleri, terimler.

- 1. 320b/5
- 1-

ırtk [Ar.] Eskilik, kıdem.

- 1.- ı meşāne 270a/5
- 1-

ıtlāk [Ar.] Deme, ... diye adlandırma.

- 1.- ı şaḥīḥ olmaz 331a/12
- 1.+ ı 210a/9
- 1.+ larında 224a/4
- 1. iderler 251b/5, 287b/4
- 1. itdikleri 307b/16
- 1. itmişler 224a/6
- 1. itmişlerdir 210a/13
- 1. olunan 239a/6, 251a/10, 251a/16, 258b/8, 291a/5, 292b/3, 310b/4, 317b/4
- 1. olundığı 224a/7
- 1. olunmaz 290a/12
- 1. olunmuştur 360a/7
- 1. olunup 278a/2
- 1. olunur 203b/16, 220a/2, 220a/14, 246b/15, 247b/14, 251a/7, 273b/1, 277a/11, 281a/13, 281b/7, 291b/5, 292a/5, 292b/13, 292b/14, 317b/11, 356b/3, 356b/17, 357a/5, 358b/13
- 1. 194b/14, 195a/1, 200a/16, 274b/8, 293a/5
- 44-

ıtlākāt [Ar.] Adlandırmalar, tâbir etmeler.

1.- ı 'adīde 273b/11

-1-

ıtrifil-i kebîr [Ar.] Mide felci, karında gaz ve şehveti artırmak için kullanılan macun.

1. 273a/7

-1-

(ıtrifil-i) şağîr [Ar.] Mide felci, basur gazları ve mide rutubeti için kullanılan macun.

1. 273a/7

-1-

ıtr [Ar.] Güzel koku.
revâiyih-i '1.+ a 249b/3

-1-

ıtrıyyet [Ar.] Güzel kokulu olma.

'1.+ i 262a/15, 334b/5

-2-

ıztırâb [Ar.] Maddi veya manevi acı, elem, azap, sıkıntı, eziyet, zahmet.

1.- ı tâmm 227a/2

1.+ a 215a/2, 231a/11, 252a/17

1.+ ı 299b/4, 300a/1, 302a/14,

304b/16, 316a/4, 331b/10

1.+ in 215b/3

1.+ ina 254b/6

şiddet-i 1.+ ından 237a/4

1.+ ını 194b/11

1. virecegi 317a/11

1. virecek 234b/10

1. virmeyecek 305b/16

1. virüp 271b/3

1. 184a/4, 184a/9, 184a/16, 187b/16,

188a/5, 196b/14, 212b/14, 256b/4,

349a/11

ıztırâri [Ar.] Mecburi.

1. 276a/4

-1-

İ

i- [Tr.] Bugün yalnız "idi, imiş, ise, iken" şelkinde kullanılan cevher fiili.

i.- di 182a/2, 188b/16, 190a/3, 190a/4, 196b/4, 215b/15, 216a/15, 218b/4, 218b/5, 218b/9, 218b/10, 218b/12, 219a/6, 221b/3, 221b/8, 221b/15, 225b/3, 239a/2, 274a/4, 278a/16, 279b/10, 284a/11, 290b/5, 295a/5, 296a/2, 319b/16, 320b/9, 320b/16, 321a/2, 323a/17, 324a/8, 329a/7, 329b/16, 330a/8, 333a/7, 333a/12, 339b/15, 341b/15, 346a/9, 352b/4, 352b/6, 355a/9, 355a/10, 355a/13, 355a/16, 361a/1

i.- digi 299b/12, 332a/11, 352a/6

i.- digine 351b/10

i.- digini 351b/15

i.- dik 330a/9

i.- dim 319b/1

i.- ken 201a/2, 216a/9, 216b/17, 217a/12, 218b/6, 218b/10, 219a/7, 223b/15, 228b/16, 230b/16, 236b/1, 239a/4, 256a/5, 266b/11, 268b/6, 269b/6, 269b/15, 275a/11, 280b/14, 285a/5, 286a/17, 299b/10, 301a/3, 318b/9, 323a/4, 324b/17, 329a/15, 330a/3, 332b/17, 333a/3, 333a/6, 338a/7, 338b/13, 339b/16, 344a/15, 349b/2, 349b/10, 350b/1

i.- miş 196a/7, 247a/2, 254a/5, 254a/8, 310b/1, 316a/13, 316a/14, 317b/2, 319a/4, 333a/12, 333b/15, 335b/15, 335b/16, 346b/3, 362a/10

i.- se 182a/9, 185b/10, 185b/17, 195b/1, 199a/10, 205a/11, 210a/17,

213b/6, 213b/7, 214a/8, 215b/11, 216b/7, 217b/14, 223a/10, 223a/15, 227b/17, 228b/5, 228b/15, 229b/7, 231a/4, 231b/10, 232a/3, 232b/2, 232b/14, 232b/16, 233b/1, 233b/2, 233b/4, 233b/17, 234b/13, 234b/14, 236b/11, 236b/15, 238b/5, 238b/6, 238b/9, 238b/14, 241b/8, 241b/9, 241b/10, 241b/12, 242a/4, 244a/3, 245b/6, 246a/3, 250a/15, 253b/17, 254b/13, 254b/15, 255b/14, 261b/11, 262a/12, 266a/1, 270b/8, 271a/14, 272a/16, 272b/1, 272b/2, 274b/9, 274b/11, 274b/13, 275a/1, 279a/1, 282a/12, 282b/12, 285a/11, 292b/9, 293b/13, 293b/16, 294a/3, 294a/5, 295b/4, 301a/13, 305a/13, 305a/14, 305a/17, 305b/17, 309a/2, 310b/2, 312a/5, 315b/15, 316a/12, 324b/17, 327b/10, 327b/12, 330b/11, 340a/7, 344a/11, 347b/12, 348a/14, 352a/12, 352b/14, 353b/2, 357b/12, 360a/6, 361b/7, 361b/12, 362a/6, 362b/3
-206-

i'āde [Ar.] Eski hâline getirme; karşılık yapma; geri çevirme.
i. eylesün 302b/1
i. eyleye 234a/7
i. ideler 266b/6, 266b/12, 281a/5
i. idüp 275a/12
i. olunmağa 306a/16
i. olunsa 266b/13
i. olunur 339a/11
-9-

i'ānet [Ar.] Yardım.
i.+ dir 205a/15, 212a/3
i.+ i 205b/5, 205b/9, 212a/11, 224b/16, 270a/10, 358b/6
i.+ inden 221a/8, 224b/15
i.+ leri 221a/13
i.+ leridir 221a/3

i. ider 225a/2
i. 211b/17, 358a/16
-15-

ibā' [Ar.] Çekinme, kaçınma, imtinâ etme.
i.+ ları 354a/7
i. iderler 354a/6
i. olunursa 302b/5
-3-

ibād [Ar.] Kullar.
i.- ı sâlihîn 327b/16
-1-

ibâret [Ar.] Sadece ...-den meydana gelmiş, -den oluşmuş, ancak bu.
i.+ dir 205b/15, 210b/1, 224a/5, 224a/10, 225a/9, 240b/11, 252b/6, 255a/2, 261a/4, 276a/3, 317b/12, 357b/4
i. olmağa 291a/9
i. olması 320a/3
i. olur 356b/11
i. 239a/9
-16-

İbn 'Abbās [ka.] Abdullah b. el-Abbās b. Abdulmuttalib; Hz. Muhammed'in amcasının oğlu, tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet edenler arasında yer alan sahâbi.
İ.+ dan 327a/1
-1-

İbn Cümei' [ka.] Mısır'ın meşhur tabiplerinden olup Selahaddin Eyyûbî zamanında şöhret sahibi idi. *Kitâbu'l-irşâd Mesâlihu'l-enfes ve'l-ecsâd* ve İbn Sînâ'nın el-Kânûn fi't-Tıbb'ına özet niteliğinde olan *et-Tasrîh bi'l-Meknûn fî Tenkîhu'l-Kânûn* adlı eserleri bilinir.

İ.+ iñ 197b/10

İ. 183a/2, 186a/17

-3-

İbn Ebî Şâdık [ka.] Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân ibn Ebî Sâdık el-Nişâburî; İbn Sînâ'nın öğrencisi, tıp âlimi.

İ. 194b/15

-1-

İbn Elkaf [ka.] Arap bir tabip.

bkz. **Ebû'l-Ferc bin Elkaf**

İ.+ iñ 316b/12

-1-

İbn Fâris [ka.] Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris el-Kazvînî; Kûfe dil mektebine mensup dil ve edebiyat âlimi.

İ.+ iñ 186b/1

-1-

İbn Hacer [ka.] İbn Hacer el-Askalânî; Ünlü hadis âlimi ve hadis hâfızı.

İ.+ den 327a/5

İ. 327b/2

-2-

İbn Huneyn [ka.] Ebû Zeyd Huneyn b. İshâk el-İbâdî; Eski Yunan tıbbı ve felsefesinin İslam dünyasına intikalinde önemli rol oynayan mütercim ve hekim.

bkz. **Huneyn bin İshâk**

İ. 196a/6

-1-

İbn Mâce [ka.] Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî; Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı kabul edilen *es-Sünen*'in müellifi, hadis hâfızı.

İ. 326b/15

-1-

İbn Matrân [ka.] İbn Matrân Ebû Nasr Es'ed b. İlyâs; Bustânu'l-Etibbâ müellifi tıp âlimi.

İ.+ dan 319b/16

İ. 190b/15

-2-

İbn Şâdık [ka.] bkz. **İbn Ebî Şâdık**

İ. 312a/14

-1-

İbn Serâfiyûn [ka.] Yuhanna b. Serâbiyûn/Yahyâ b. Serâfiyûn; 8. yüzyılda yaşamış Süryânî hekimi.

İ.+ dan 245a/2

-1-

İbn Sînâ [ka.] Ebû Alî el-Hüseyn b. Abdullâh b. Alî b. Sînâ; Şeyh-i Re'îs; İslam Meşşâî okulunun en büyük sistemci filozofu, Ortaçağ tıbbının önde gelen temsilcisi.

bkz. **Şeyh**, bkz. **Şeyh-i Re'îs**

bkz. **Re'îsü'l-küll**

İ. 333a/5k

-1-

İbn Şerîf [ka.] Tabib İbn Şerif; 15. yüzyıl Osmanlı hekimi, *Yâdigâr* isimli sade Türkçeye yazılmış tıp kitabının müellifi.

İ. 302a/5, 303a/11

-2-

İbn Tilmîz [ka.] Ebu'l-Hasen Hibetullâh b. Sâid b. İbrâhîm; Bağdatlı Hıristiyan Arap hekimi ve eczacı.

İ.+ den 224a/7

-1-

İbn Eşîr [ka.] İzzeddîn İbnü'l-Esîr; <i>el-Kâmil</i> ve <i>Üsdü'l-gâbe</i> adlı eserleriyle tanınan tarihçi, edip ve muhaddis. İ. 328b/12 -1-	i. idemeyüp 295b/7 i. idüp 295b/5 -2-
İbn Zekeriyyâ [ka.] Ebû Bekir Muhammed b. Zekeriyyâ er-Râzî; onuncu yüzyılda yaşamış ünlü hekim ve filozof. İ. 297a/10 -1-	ibî [Ar.] Koltuk altı damarı (Vena axillaris). bâsilîk-i i.+ den 230a/2 -1-
İbnü'r-rüşd [ka.] Ebû'l-Velîd Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî; İslam Meşşâî okulunun son temsilcisi, filozof, fakih ve hekim. İ.+ den 340b/14 -1-	ibtidâ' [Ar.] Baş, başlangıç. i.- i vilâdetlerinde 357b/14 i.- i zühûrına 336a/10 i.+ larında 288b/5, 301a/6, 301a/14, 303a/1, 324b/6 i.+ sı 251a/5 i.+ sından 303b/16 i. eyleyüp 251a/8 i. olundu 226b/17 i. olundığı 246b/10 i. olunup 226a/4, 242a/6 i. 326b/1 -15-
İbrâhim bin Sa' d bin ebî Vakkâş [ka.] Aşere-i mübeşşereden olan sahâbe, kumandan. İ.+ dan 326b/4 -1-	ibtidâ' en [Ar.] Başlangıç olarak, ilk. i. 185b/6, 194b/1, 198a/5, 223a/10, 232a/7, 237b/6, 249b/2, 265a/13, 269b/5, 277a/15, 289b/12, 291b/13, 292a/2, 292b/9, 293b/16, 298b/3, 298b/11, 299a/16, 300b/10, 300b/11, 303b/6, 303b/11, 304a/14, 308b/11, 309a/5, 312a/5, 331b/6, 332a/10, 334a/8, 335b/7, 336a/17, 337a/14, 347a/9, 348b/10, 358a/10 -35-
'ibret-mâ'il [Ar.] İbret almaya, ders çıkarmaya meyilli. 'i. 319a/9 -1-	ibtilâ [Ar.] Bir şeye düşkünlük, müptelalık, tutku. i.+ sından 231a/9 -1-
ibrik [Ar.] Toprak veya madenden yapılmış, kulplu su kabı. i. 182b/15 -1-	icâb [Ar.] Lazım gelme, gerekme. bkz. iktizâ î. eylese 321b/7 î. idecek 325a/4
ibrîşim [Far.] Bükülmüş ipekten iplik. i.+ i 235a/9 i. 235a/8, 342b/6 -3-	
ibtâl [Ar.] Boş, hükümsüz bırakma, bozma, boşa çıkarma; feshetme.	

ī. iden 349b/13 ī. ider 282a/17, 291b/9, 297b/4, 321b/1 ī. idüp 321a/13 ī. itdiginden 345a/11 ī. itmekle 340b/13 -10- iclāl [Ar.] Saygı gösterme. i. 351a/14 -1- icmāl [Ar.] Kısaltma, özetleme. i. eylemişler 220b/11 -1- icmālen [Ar.] Kısaltarak, özetleyerek. i. 225b/15, 247a/11, 252b/1, 260b/2, 307a/16, 328b/14 -6- icrā [Ar.] Yapma, yerine getirme. i.+ dan 337b/6 i. ider 269a/4 i. iderler 221b/2 i. olunup 256a/16 i. 221a/3 -5- ictihād [Ar.] Gücü yettiği kadar gayret gösterme, çabalama. i. eylediği 362b/6 i. itmekle 362b/8 -2- ictimā^c [Ar.] Toplanma, bir araya gelme. i.+ ı 321a/11, 361a/8 i.+ ından 182b/6, 182b/10, 245a/3 i.+ ınıñ 184b/6 i. iderler 321a/10 i. idüp 248a/7 -8-	ictināb [Ar.] Kaçınma, sakınma, çekinme. i. eyledim 346b/12 i. ideler 195b/5, 341a/14 i. iderse 347b/15 i. itdiği 255a/5, 362b/3 i. itdireler 230b/10, 349b/12 i. itmek 330b/5 i. olunmağdır 195a/9, 341b/5 i. 195b/9, 195b/13, 195b/15, 199a/11, 306a/3, 309a/12, 340b/12, 345a/8, 345a/15, 349b/11, 362b/5 -22- iç [Tr.] Bir şeyin sınırları arasında kalan kısım, dâhil. i.+ i 227a/9, 233b/7, 253a/9, 257a/8, 275b/8, 303a/16, 304b/4, 336b/14, 336b/15, 339a/1 i.+ inde 182b/5, 197b/8, 204b/11, 204b/14, 205a/9, 211b/9, 212a/13, 212b/1, 221b/13, 233a/11, 253a/3, 279b/15, 291a/16, 299a/10, 303b/1, 305a/12, 309a/13, 309a/17, 311b/4, 316b/14, 322b/5, 325a/15, 336a/13, 338a/1, 338b/13 i.+ indedir 225a/11 i.+ inden 236a/9, 264a/13, 309a/15 i.+ ine 203b/2, 205a/3, 213a/16, 213b/2, 213b/13, 214a/12, 224a/12, 233a/7, 269b/7, 280b/15, 282a/9, 304a/5, 305b/10, 316b/7, 335a/2, 335a/4, 337a/9, 337b/2 i.+ ini 202a/3, 208a/11 i.+ iniñ 251a/2 i.+ leri 310a/14 i.+ lerinde 281b/1 i.+ lerinden 309b/3 i.+ mekden 272a/15 i. 203a/4, 230a/14, 251b/10, 260a/14, 276a/16, 280a/14, 281b/4, 282a/17, 284a/13, 303b/8, 304b/7, 306a/12, 310b/4 -77-

iç- [Tr.] İçmek.
i.- diginde 286b/4
i.- digini 231a/4
i.- dikde 302a/17
i.- en 231a/1, 300a/8
i.- enler 298a/12
i.- er 186b/4
i.- ildikde 230b/17
i.- ildikden 252a/1
i.- mek 199a/13, 226a/14, 279b/2, 340b/3
i.- mekden 248b/15, 349b/10
i.- mesi 317a/11
i.- se 266a/12
i.- sünler 263a/1
i.- ülüp 305a/3
-19-

içeri [Tr.] İç, iç kısım, iç taraf.
i.+ de 279a/12, 301b/3, 310b/17
i. 185b/2, 186b/6, 186b/16, 280b/5, 280b/6, 280b/10, 287b/16, 288a/6, 289b/3, 301a/3
-13-

içerü [Tr.] bkz. **içeri**
i.+ de 281b/16
i.+ si 316a/7
i.+ sinde 281b/14
i. 221b/3, 221b/5, 226b/4, 287a/16, 287b/2, 289b/14, 340b/6
-11-

içini çeke çeke ağla-
[Tr.] bkz. **nefes-i бүкә**
i.- dı 246a/17
-1-

içün [Tr.] Sebep, amaç, mahsusluk, görelilik bildiren araç eki.
i.+ dür 184b/7, 190b/4, 202b/14, 258b/2, 274a/6, 274a/8, 280b/1, 296b/1, 300a/15, 323b/4, 327b/14,

327b/16, 329a/8, 357a/17
i. 183a/9, 183a/12, 190a/2, 190b/10, 191a/4, 191a/11, 191b/12, 191b/17, 197a/9, 198b/3, 199a/3, 199b/6, 199b/8, 199b/17, 208b/4, 212b/5, 213b/17, 216a/5, 219a/1, 220a/6, 220b/15, 222b/3, 224b/9, 225a/2, 225b/13, 226a/11, 227a/9, 228b/3, 229b/17, 231a/17, 232a/4, 232a/16, 233a/14, 233b/15, 235b/1, 236a/8, 236a/9, 236b/10, 238a/17, 239a/16, 239b/12, 248a/1, 251b/13, 252a/3, 252b/10, 255a/3, 255a/5, 255b/10, 255b/17, 256a/13, 258b/4, 258b/11, 258b/17, 262a/5, 263a/6, 264b/9, 268b/7, 270a/11, 272a/11, 272b/1, 273a/12, 274b/14, 275b/6, 276b/3, 277b/12, 277b/15, 278b/14, 279a/15, 279b/13, 280a/4, 280b/4, 280b/17, 287b/12, 288a/14, 290a/4, 293a/2, 293a/9, 293b/3, 302a/9, 302a/10, 302a/16, 302b/17, 304a/11, 304a/14, 304b/10, 305a/3, 305a/4, 306a/8, 308b/14, 310b/9, 312b/12, 318b/6, 320a/5, 320a/7, 325a/1, 326a/16, 326b/14, 327a/9, 327a/17, 329a/9, 329b/12, 330a/16, 331a/2, 332a/16, 333a/9, 333a/14, 334a/12, 339b/13, 341a/15, 342a/6, 344a/6, 344b/3, 345a/1, 346b/4, 349b/1, 350b/4, 351b/15, 353a/13, 353a/15, 354b/14, 359b/7, 361b/9
-138-

içür- [Tr.] İçirmek.
i.- dükleri 302a/5
i.- eler 188b/4, 195a/10, 196a/5, 198a/9, 214b/17, 235a/1, 236b/3, 238b/6, 238b/7, 245b/7, 246a/1, 252b/14, 255b/7, 275b/5, 280a/2, 285a/12, 285b/6, 288b/11, 288b/14, 294a/15, 301b/12, 301b/16, 314b/2, 336b/4, 339b/6, 340a/17
i.- mege 230b/9, 236b/6, 272b/15

i.- mek 252b/16, 253b/7, 254b/10, 256a/5, 272b/17, 273a/1, 339a/13	idrāk [Ar.] Anlama yeteneği, anlayış.
i.- mekde 271b/14	i.+ e 347a/1
i.- mekdir 255b/5, 256b/8	i.+ i 260b/11, 332a/10
i.- mesini 279a/17	i.+ leri 347a/3
i.- ülmek 196a/15	i. eyleye 351a/17
i.- ülse 279a/9	i. eyleyüp 311a/12
i.- üp 246b/2, 272b/10, 300b/16	i. idemediklerinden 347a/4
-47-	i. ider 218a/3
	i. idüp 217b/13, 339b/17
‘īdānu’l-belesān [Ar.+Far.] Pelesenk ağacı (Commiphora opobalsamum) odunları.	i. itmedigi 217b/10
‘ī. 253a/7	i. itmekle 205a/10, 352a/1
-1-	i. itmezler 191a/12
iddi‘ā [Ar.] İleri sürülen ve savunulan düşünce.	i. olunup 206a/4
i.+ ları 321b/3	i. olunur 205a/5
i. eylemiş 333b/3	i. olunursa 202a/15
i. iderler 321b/3	i. 187a/2, 217b/17, 345a/13
i. itmişdir 342a/4	-20-
i. itmişler 343a/10	idrār [Ar.] Akıtmak; bevl gibi vücut sıvılarını dışarı akıtmak.
i. itmişlerdir 335b/12	i. ider 271b/13
-6-	i. 302b/2
idhāl [Ar.] Dâhil etme, içeri sokma.	-2-
i.+ inden 214a/13	ifāde [Ar.] Söyleme, bildirme.
i. itmezden 232a/16	i. ideler 351a/4
i. olunan 270a/16	i. ider 349b/17
i. olunduğda 270b/3	i. olundığı 283b/8
i. olunmak 264b/14	-3-
i. 198b/6	ifādetü’-tālībīn [Ar.] Söz talep edenler, söz sahipleri.
-6-	i. 321b/11
idhīr [Ar.] Mekke ayrığı otu (Andropogon schoenanthus). bkz. izhīr	-1-
i. 342a/7	ifākat [Ar.] Hastalıktan kalkma, sağlığına kavuşma, iyileşme.
-1-	i.+ i 290a/3, 290a/4
idin- [Tr.] Edinmek, temin etmek.	i. 190a/5, 211a/5, 236b/5, 237a/11, 248b/17, 249a/15, 249a/17, 249b/16, 298b/15
ma‘ lūm i.- üp 271a/15	-11-
-1-	

‘iffet [Ar.] Temizlik, dürüstlük; namus.
 ‘i.+ e 354b/10
 -1-

‘iffeten[Ar.] Dürüstlkle, temizlik bakımından.
 ‘i. 356b/1
 -1-

ifnā [Ar.] Fenalaştırma; yok etme.
 i.- yı ruṭūbetde 358b/1
 i.+ sı 360a/3
 i.+ sından 359a/3, 359a/5
 i. idemediginden 277b/13
 i. idemedikleri 277b/15
 i. ider 359b/1
 i. iderek 358a/7, 358b/7
 i. idüp 358a/11
 i. itdigi 359a/11, 359a/12
 i. itmekle 358a/8, 358b/7
 i. 358b/15
 -15-

ifrām [Ar.] Doldurma, doldurulma.
 i. 335a/9
 -1-

ifrāṭ [Ar.] Aşırılık, ölçüyü aşma, gereğinden fazla ileri gitme.
 i.- ı ḥarāret 250b/1
 i.- ı ḥareket 341a/3
 i.- ı nāz-perverlik 349b/2
 i.- ı süḥūnet 321a/12
 i.- ı yübūset 245b/16, 256a/9
 i.+ dan 275a/3
 i.+ ı 341b/7
 i.+ ındanşoñra 206b/16
 i.+ la 207a/13
 i.+ lar 264b/9
 i.+ ları 246a/5
 i.+ le 206b/15
 i. 207b/3, 332b/17, 341b/5, 347a/16, 353a/14
 -18-

ifsād [Ar.] Fesada uğratma, bozma.
 i.- ı hevāya 320a/14
 i. ider 309a/15, 322b/1, 324b/12, 344a/16, 344b/1
 i. idüp 317b/14, 321b/14, 322a/3, 322a/15, 322b/3
 i. itdikden 318b/3
 i. itmekle 317b/15, 322b/9
 i. 295a/14, 358a/11
 -16-

iftihār [Ar.] Övünme, övünç.
 i. idesiz 346b/11
 -1-

iftitāḥ [Ar.] Açma; başlama.
 i. eyleyüp 353b/3
 -1-

ige [Tr.] Eğe.
 i. 223b/5, 223b/8, 223b/9
 -3-

igele- [Tr.] Eğelemek; eğe ile yontmak.
 i.- nüp 223b/6
 i.- yüp 223b/8
 -2-

iğfāl [Ar.] Gaflete düşürme, yanlış bir iş yaptırma.
 i. idüp 347b/5
 -1-

igne [Tr.] İğne.
 i. 249a/17, 299b/17, 305a/10, 306b/14, 308a/15, 309b/1, 309b/4
 -7-

ignele- [Tr.] İğne ile tutturmak.
 i.- nmek 217b/9
 -1-

ihāṭa	[Ar.] Etrafını çevirme, sarma, kuşatma. i. eylemişlerdir 225a/14 i. eyleyüp 225a/17 i. iden 281a/17 i. ider 281b/5, 281b/8, 313a/6 i. itmekle 225b/8 -7-	i.+ a 336b/1 i.+ ı 232a/16, 233a/16, 233b/14, 259b/9 i.+ ına 198b/5, 231a/5, 233a/13, 234a/9, 234b/15 i.+ ında 232b/14, 234a/3, 312b/4 i.+ ından 234a/12 i.+ ının 233a/17 i.+ ları 277a/16 i. eylediği 336a/5, 336a/6 i. eylemese 279a/11 i. eylemiş 336a/3 i. eyleye 279a/3 i. ideler 242b/10, 243b/16 i. ider 225b/5, 233a/2, 259b/15, 279b/6, 279b/12 i. idüp 185b/12, 331a/5 i. itdigi 327a/3 i. itdikleri 326b/16, 327a/2 i. itmekde 269b/11 i. itmekle 185b/8, 241b/1, 242b/5 i. itmesidir 279a/11 i. olunduğda 236b/8 i. olunmağla 264b/10 i. olunması 237b/9 i. olunsa 236b/1 i. olunur 185b/10, 233b/3, 234b/13, 300b/3, 312b/2 i. 230b/4, 234b/15, 279a/15, 296b/8 -52-
ihbār	[Ar.] Haber verme, bildirme. i. itmekle 329b/7 -1-	
ihdās	[Ar.] Hudūs ettirme, yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma. i. eyleye 196b/7, 210a/16 i. iden 197b/9 i. ider 231b/15, 232a/13, 288a/7, 295b/6, 295b/7 i. idüp 190a/4 i. itmekle 261b/4 -10-	
ihfā	[Ar.] Gizleme, saklama. i.+ ya 348b/8 -1-	
ihlāl	[Ar.] Erkek tenasül organının deliği. i.+ de 270a/5 i.+ den 260a/9 -2-	
ihmāl	[Ar.] Önemsememe, boşlama, savsaklama. i. eyleyüp 201a/2 i. itdiklerinden 354a/10 i. olunmağ 238b/13 i. olunmaya 338b/8 i. olunmayup 277a/17 i. olunur 238b/13 -6-	ihrāk [Ar.] Yakmak. i.+ a 322a/13 i.+ da 342a/1 i. olunmağ 341b/12 -3-
ihrāc	[Ar.] Dışa atma, çıkarma. i.- ı ‘ acīb 243b/16	ihsān [Ar.] İyilik, bağış. i.- ı ‘ adīde 346b/3 i.+ dan 346b/6 i. eylediği 345a/4 i. eyleye 209a/10, 266b/16 i. 211a/14, 346b/5, 351a/8 -8-

iẖtibās [Ar.] Haps etme, haps edilme, tutulma.

i.- ı bevl 271b/2

i.- ı ẖayz 193b/16

i.+ ına 282a/14

i.+ ından 194a/6, 241a/2, 245b/6

i.+ larından 276b/16

i. 254b/16, 270a/3, 270a/11, 276b/2
-11-

iẖtibās-ı bevlü's-şıbyān

[Ar.] Çocukların bevlinin, idrarının tutulması, idrarlarını yapamaması.

i. 270a/2

-1-

iẖtibāsu's-şıbyān

[Ar.] Çocukların tutulması, kabızlık.

i. 276b/1

-1-

iẖtikān [Ar.] Tenkiye yapma, makata şırınga ile sıvı verme, lavman.

i.- ı münāsib 238b/12

i.+ a 256a/1

i.+ dan 279a/13

i.+ ın 238b/10

i.+ lar olunmağı 334a/13

i.+ lar olunmak 280a/7

i.+ lar olunup 289b/6

i. ideler 238b/9, 273a/6

i. oluna 237b/11

i. olduğundan 337a/12

i. olunmağdır 277a/6

i. olunur 337a/11

i. 256a/2, 280a/12, 337a/3, 337a/6

-17-

iẖtikānen [Ar.] Tenkiye yoluyla, lavman ile.

i. 280a/4

-1-

iẖtilāf [Ar.] Farklılık, aykırılık, muhalefet, uymama.

i.- ı 'aẓīm 334a/10

i.- ı ḵā'idide 361b/14

i.- ı yesire 343a/5

i.+ ı 227a/3, 241b/11, 297b/3, 324b/6

netice-i i.+ lar 334a/14

i. eyleyüp 224a/5

i. itmegin 247a/10

i. olunmağın 217a/15

i. olunmuştur 217b/6

i. olunup 335b/8

i. 273b/14

-14-

iẖtilāfat [Ar.] İhtilaflar, farklılıklar.

i.- ı 'adide 330a/2

i.+ ı 197a/9

-2-

iẖtilām [Ar.] Düş azması, uykuda sperm boşaltmak; ergen olmak.

i. olmamış 313b/13

-1-

iẖtilāt [Ar.] Karışma, kaynaşma.

i. 322a/5

-1-

iẖtilāt-ı 'aql [Ar.] Aklî melekeler hâlel gelmek, mantıksız olmak.

i.+ ı 196b/16

i. 184b/1, 331b/11

-3-

iẖtimāl [Ar.] Olabilirlik, olasılık.

i.- i keşire 209a/13

i.+ dir 183b/4, 231b/7, 232a/9, 302b/17

i.+ i 234b/17, 257b/3

i.+ inden 355b/11

ğālib-i i. 235a/10

-9-

iẖtimām [Ar.] Özen gösterme.

- i.- ı tām̱m 186a/9
- i.+ ları olmadığı 316a/1
- i. eyleye 352a/4
- i. eyleyüp 269a/9
- i. ideler 182a/10, 305a/8, 338b/1, 340a/14, 347a/2, 347b/15, 351b/2
- i. idüp 199b/2, 302b/7, 341a/8
- i. itmek 333a/2, 354b/5
- i. olundu 331a/17
- i. olunmak 274b/17
- i. olunup 250b/3, 255a/13, 256a/14
- i. olunur 254a/2, 256a/17
- i. 188b/13, 277a/17, 283a/5, 285a/5, 300a/5, 302b/13, 303a/5, 339b/10, 341a/2, 348a/9, 349a/8
- 34-

iẖtināk [Ar.] Nefesi boğulmak, soluk yolu tıkanmak.

- i.- ı küllī 226a/10
- i. 249b/5
- 2-

iẖtināk-ı raẖim [Ar.] Vajina duvarının karşılıklı yapışması (Vaginal adhesion).

- i.+ den 248b/13
- i. 193b/14, 249b/4
- 3-

iẖtirāʿ [Ar.] Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme, vücuda getirme.

- i.+ ı 316a/13
- 1-

iẖtirāk [Ar.] Yanma.

- i.- ı aʿ zā 315b/17
- i.- ı şedīde 212b/7
- i.+ a 307b/12
- i.+ iṉ 317a/3
- i. 316a/6, 317a/10
- 6-

iẖtirām [Ar.] Saygı, hürmet.

- i.+ ı 356a/12
- 1-

iẖtirāz [Ar.] Çekinme, sakınma, korkma.

- i. eyleyüp 362b/7
- i. ideler 302b/8, 340b/17, 341a/13, 341a/16
- i. itdim 346b/8
- i. oluna 199a/9
- i. olunmak 300a/6
- i. 275b/6, 299b/11, 303a/5, 330a/14, 330b/4, 331a/3, 341a/3, 362b/5
- 16-

iẖtisāb [Ar.] Hesap etme, hesaplama.

- i.+ ları 360b/4
- 1-

iẖtişār [Ar.] Yazıyı ya da sözü kısaltma, sadeleştirme.

- i. eyledi 333a/14
- i. itdikleri 333a/3
- i. itmişlerdir 255b/5, 332b/14
- i. 331a/17, 332b/16
- 6-

iẖtivā [Ar.] İçerme, içinde bulundurma.

- i.+ sı 358b/17
- 1-

iẖtiyāc [Ar.] Muhtaçlık, gereklilik.

- ẖin-i i.+ da 265b/17, 267b/7, 269b/16, 270a/16, 271a/2
- şiddet-i i.+ larından 293b/6
- i. bulunmağla 241b/6
- i. 219a/1, 242a/17, 252a/7, 306b/15, 330b/7, 334a/12, 354a/4
- 14-

iẖtiyār [Ar.] Seçme, tercih etme.

- i.+ ları 339b/13
- i. eyleye 361b/10

- i. eyleyüp 353b/16
- i. ideler 201b/12
- i. itdiler 242a/16
- i. itmişler 187b/4
- i. itmişlerdir 217b/11
- i. olundu 244a/8
- i. olunup 343a/11
- i. olunur 250b/3, 271a/1, 287a/2
- i. 219b/7
- 13-

İhtiyārāt-ı Bedī'î

- [ea.] Seddüddîn Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî eseridir.
- İ. 285b/7
- 1-

İhtiyâriye [Ar.] bkz. ihtiyâr

- âsûd-ı i.+ de 340a/1
- 1-

İhtiyât [Ar.] Tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma.

- i. 208a/10
- 1-

İhvân [Ar.] Candan, samimi dostlar. a^c lem-i i.- ı şeyâtî'n olan 327b/15

- i. 328b/1
- 2-

İhẓâr [Ar.] Hazırlama.

- i. ider 336a/8
- 1-

İkâmet [Ar.] Bir yere yerleşip oturma, mukim olma; yerleşme.

- i.- i ahkâm-ı şer' iyye 327a/9
- i. olunmadığı 327a/8
- i. 330a/3
- 3-

İkdâm [Ar.] Teşebbüs, hareket; gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

- i.+ ına 348b/7
- i. eyleye 352a/2, 353a/3
- i. ideler 294b/15
- i. idenler 306b/6
- i. idüp 335a/10, 351a/5
- i. itseler 347a/7
- i. olunmaz 279a/15
- i. olunup 293a/2
- i. 348a/9
- 11-

İki

- [Tr.] İki (2) sayısı.
- i.+ den 247b/4, 359a/14
- i.+ dir 239b/6
- i.+ si 208a/2, 225a/6, 247b/9, 251a/1, 259b/16, 292b/14, 296a/3, 311a/5, 342a/15, 350a/3, 358b/17
- i.+ side 287a/14
- i.+ sinde 202b/10
- i.+ sinden 195a/11, 216b/14, 271b/1, 307a/13, 314a/13
- i.+ sine 268b/13
- i.+ sini 212a/7, 275a/12
- i.+ siniñ 210b/16, 298b/14, 299b/12, 300a/2, 311b/1
- i.+ şer 187b/6, 202a/6, 220a/3, 220a/7, 220b/1, 220b/7, 233b/8, 246a/16, 247a/5, 265b/12, 266a/7, 271a/5, 273a/5, 273a/13, 273a/15, 280a/6, 301b/11, 339a/2, 339a/5, 340b/3
- i.+ şerdir 220a/4
- i. 184a/7, 184a/11, 185b/13, 188a/16, 188b/1, 188b/15, 189a/13, 189b/1, 199a/1, 200b/13, 201b/2, 204b/6, 204b/8, 204b/10, 204b/11, 204b/17, 205a/7, 207b/9, 207b/10, 209b/4, 209b/8, 211b/5, 211b/11, 212a/6, 212a/7, 213b/11, 214a/11, 219b/14, 220a/4, 220a/7, 223a/17, 224a/9, 224a/11, 224a/16, 224b/17, 225a/1, 225b/1, 225b/2, 233b/9,

234b/8, 237a/11, 237a/12, 243b/3, 247a/4, 247a/6, 247b/5, 250b/14, 251a/1, 251b/6, 252a/1, 254a/10, 257a/5, 258a/10, 258b/1, 259b/16, 259b/17, 260a/3, 260a/7, 260a/12, 262b/13, 262b/15, 262b/16, 265a/4, 268b/9, 272b/9, 272b/14, 276a/8, 277a/4, 278b/2, 278b/15, 280a/5, 281a/16, 282a/4, 286a/4, 286a/12, 292a/5, 292a/16, 292b/4, 292b/7, 295b/4, 296b/3, 297a/8, 297a/11, 297b/14, 299b/9, 300b/4, 303a/1, 303a/10, 305b/14, 309b/17, 317b/5, 328b/11, 328b/17, 329a/7, 334a/1, 336b/15, 338a/10, 338a/15, 338b/4, 339a/8, 342a/11, 343a/13, 344a/3, 345b/15, 359a/7, 359b/17
-160-

iki buçuk [Tr.] İki buçuk (2,5) sayısı.
i. 262b/13, 262b/14, 285b/13, 285b/14, 342b/4, 343a/9
-6-

iki kardeş kanı [Ar.] İki kardeş kanı (Dracaena draco, Dracaena cinnabari) öz suyu.
bkz. **demü'l-aḥaveyn**
i. 229a/10, 305a/17, 339b/2
-3-

iki yüz [Tr.] İki yüz (200) sayısı.
i. 342b/9
-1-

iki yüz kırk [Tr.] İki yüz kırk (240).
i. 272b/13
-1-

ikinci [Tr.] İkinci (2.) sıradaki.
i.+ si 211b/17, 224a/13, 268a/9, 334a/4, 356b/9, 359b/1
i. 219b/11, 225b/8, 251a/13, 252b/2, 264b/1, 278a/9, 290b/1,

357b/4
-14-

iklîlî [Ar.] Derz-i iklîlî; frontal ve paryetal kemikler arasındaki sutura, koronal dikiş (Sutura coronalis).
i. 182b/13
-1-

iklîlû'l-melik [Ar.] Koç boynuzu, sarı taşyoncası bitkisi (Melilotus officinalis).
i. 185a/4, 189b/4, 266b/5, 271a/10, 271b/7, 305a/5, 312a/8, 337a/17
-8-

iklim [Ar.] Ülke, diyar.
i.+ iñ 321a/11
-1-

iklîmiyâ [Ar.] Altın, gümüş veya bakır eritildikten sonra üzerinde oluşan köpüksü tortu.
i.+ yı 310a/10
-1-

ikrâm [Ar.] Allah'ın bağıışı, keremi, ihsanı.
‘ināyet-i i. 362b/3
-1-

iksîr [Ar.] Eskiden toprağı ve madenleri altına dönüştürdüğüne inanılan sıvı. Mecazi olarak manevi kemalin en yüksek mertebelerine erişmiş olan mürşid-i kâmilin oldurucu ve erdirici bakışı.
naẓar-ı i. 191a/15
-1-

iktidâ [Ar.] Birine tâbi olma, birini örnek alıp ona uyma.
i. itmek 347b/10
i. 348b/17
-2-

iktidār [Ar.] Bir şeyi yapabilme gücü, muktedir olma.
 i.+ ı olduğu 314a/14
 i.+ ı 189b/13
 i.+ ları 357b/16
 i. bulunmadığı 322a/13
 i. 358a/2
 -5-

iktifā [Ar.] Olduğu kadarını yeterli bulma, kâfi görme, yetme.
 i. itdüreler 349a/10
 i. itmek 353b/5
 i. olundu 204a/17, 222a/16, 247a/9, 260b/17, 269a/8, 284b/15, 308a/3, 310b/10, 315b/16
 i. olundığı 290a/6
 i. olunup 199b/9
 -13-

iktisāb [Ar.] Kazanma, edinme.
 i.- ı māl 353b/16
 i.+ a 354a/17
 i. eylediği 353b/17
 i. 345a/15
 -4-

iktizā [Ar.] Gerek, gerekme, gerektirme, lüzum, ihtiyaç.
 i.+ sı olup 314a/13
 i.+ sı 332a/14, 336b/3
 i.+ sına 229b/6, 294a/15, 302b/7, 306b/16
 i. eyledi 352b/7
 i. eylediği 256a/2, 293b/13
 i. eyledikde 337a/3, 353b/7
 i. ider 331a/15
 i. iderdi 328b/8
 i. iderse 208b/2, 230b/5, 245b/11, 317a/8, 349a/11
 i. itdigi 230b/4
 i. itdikde 213b/14, 233b/15
 i. itmedikçe 349a/6

i. itmegin 219b/5, 322b/8
 i. itmekle 226b/10, 251b/15, 346a/10
 i. itmez 334a/6
 i. olduğu 282b/10
 i. 242a/16, 251a/17, 259b/14, 263a/2, 266a/11, 270b/10
 -36-

i'lā [Ar.] Yükseltme, yüceltme.
 'ulūm-ı i.- yı ilāhīye 352a/8
 i.+ sında 225a/4
 i. 351b/10
 -3-

'ilāc [Ar.] Hastalığa tedavi olacak deva, çare.
 'i.- ı aqvā olur 267a/9
 'i.- ı bür'ü's-sā' a 254a/10, 271b/16
 'i.- ı bür'ü's-sā' adir 271b/6, 284b/10
 'i.- ı bür'ü's-sā' a oldığını 315a/1
 'i.- ı bür'ü's-sā' a olmağ 335b/12
 'i.- ı bür'ü's-sā' a olur 271b/5
 'i.- ı kâfī 315b/2
 'i.- ı kâfīdir 305b/4, 306a/6
 'i.- ı kavī olur 233a/4, 263a/12
 'i.- ı kavī olduğu 335b/2
 'i.- ı küllīsi 254b/8
 'i.- ı müfīddir 215b/15, 266a/14, 271b/2
 'i.- ı nāfī' 194b/12
 'i.- ı şāfī olduğu 317b/1
 'i.- ı teşennücu'r-ribāṭat 290a/2
 'i.- ı vāfīdir 245a/4, 255b/9
 'i.- ı veremī 289b/4
 'i.+ a 185a/16, 207b/1, 262a/13, 265a/15, 274b/9, 332b/15, 333b/7, 338b/9
 'i.+ dan 279a/7
 'i.+ dır 207b/7, 215a/11, 223a/5, 269a/16, 280a/9, 317a/4
 'i.+ ı 197a/16, 206b/2, 209a/15, 210b/16, 211a/7, 223b/5, 227b/3, 227b/15, 228a/4, 235b/10, 239a/14,

245a/9, 245b/6, 245b/16, 246a/4, 246b/1, 247b/1, 255b/3, 256b/7, 262a/15, 264b/6, 267a/14, 267a/15, 268a/1, 268b/9, 272a/14, 275b/17, 276a/12, 276b/4, 282b/11, 286b/13, 287a/12, 288b/5, 289b/5, 294a/11, 306b/13, 308a/3, 309b/9, 310a/1, 310a/15, 310b/3, 311a/6, 311a/14, 311b/3, 311b/15, 311b/16, 312a/17, 313a/8, 314a/6, 314a/13, 317a/3, 337a/12
 ‘i.+ ıdır 262b/11, 309b/17, 311a/8, 311a/14
 ‘i.+ ın 194b/10
 ‘i.+ ına 185a/10, 201b/15, 207b/4, 256a/13, 275a/2, 284a/9, 288b/6, 333b/9
 ‘i.+ ında 197a/12, 223a/1, 237b/5, 238a/10, 241b/16, 242a/8, 262a/10, 262b/11, 270b/7, 305b/11, 310a/5, 332b/13
 ‘i.+ ından 242a/5
 ‘i.+ ını 333a/6, 333a/17
 ‘i.+ lar 268a/2, 314b/15
 ‘i.+ ları 194b/2, 315a/2, 315a/8
 ‘i.+ larında 201a/5, 293b/11, 299b/10
 ‘i. itdiği 315a/4
 ‘i. olunmağı 335b/11
 ‘i. olunmak 208a/13
 ‘i. olunmaz 249a/3
 ‘i. 183a/4, 184b/16, 185a/1, 185b/3, 187a/15, 188a/10, 189a/9, 195a/3, 197a/10, 198a/2, 198b/10, 200b/15, 200b/16, 202a/10, 203a/7, 204a/1, 204a/9, 207a/16, 209a/2, 210b/16, 213a/11, 213a/14, 215b/8, 222b/9, 223a/10, 227a/6, 230b/3, 231b/17, 237b/3, 238a/10, 241b/15, 249a/1, 252b/11, 254b/7, 255b/3, 256b/7, 262a/9, 264b/5, 267a/14, 268b/8, 270b/6, 272a/13, 274b/8, 278b/7, 279a/9, 279a/10, 280b/6, 282b/10, 284b/6, 284b/9, 284b/13, 285a/6,

285a/8, 286b/13, 288b/3, 293b/11, 300a/2, 308a/3, 308b/17, 309b/7, 312b/1, 313a/7, 314a/7
 kâbil-i ‘i. 207a/7
 min ğayr-ı ‘i. 273a/9
 -202-

‘ilâc-pezîr [Ar.+Far.] İlaç kabul eden, çaresi bulunabilen.
 ‘i. olanı 312b/9
 ‘i. olduğına 332b/14
 ‘i. olduğunu 333b/2
 ‘i. olmadığını 333a/13
 ‘i. olmasa 339b/9
 ‘i. olması 312b/9
 ‘i. olurlar 236a/2
 -7-

‘ilâcât [Ar.] İlaçlar.
 ‘i.+ ının 264b/13
 -1-

‘ilâcü'd-ďarbe [Ar.] Vurma, çarpma ilacı.
 ‘i. 289b/11
 -1-

‘ilâcü'r-rîhî [Ar.] Gaz ilacı.
 ‘i. 289a/4
 -1-

ilâhî [Ar.] Allah'la ilgili, Allah'a ait, Allah'a has, Allah'tan gelen.
 ‘ilm-i i.- i sâbık olduğına 360a/7
 hışn-ı hâşin-i i.+ de 339b/11
 kabza-yı kudret-i i.+ de 330b/15
 sâbık-ı ‘ilm-i i.+ de 360a/1
 luţf-ı ‘amîm-i i.+ den 312b/7
 ‘ulûm-ı i' lā-yı i.+ ye 352a/8
 fermān-ı i. 320a/12
 -7-

ilâhiyye [Ar.] bkz. ilâhî
 esrār-ı ħabbe-i i. 190b/17
 -1-

i‘lām [Ar.] Bildirme, anlatma.

i. eyleyüp 351b/16

i. itmeyüp 348b/8

i. olunduğı 291b/4

i. olunduğı 338a/16

i. olunmuşdı 285a/6

-5-

i‘lān [Ar.] Açıklama, açığa vurma, meydana çıkarma.

i. 199b/8

-1-

īlāvus [Ar.] On iki parmak, boş ve ince bağırsaklarda şiş vb. bir nedenden tıkanma (İleus).

ī. 282a/15

-1-

ile [Tr.] Bağlaç, beraberlik, vasıta, araç, tarz ve sebep bildirir.

i. 182a/4, 182b/2, 182b/8, 182b/17, 183a/1, 183a/5, 183a/11, 183b/2, 183b/10, 183b/13, 183b/16, 183b/17, 184a/1, 184a/3, 184a/5, 184a/6, 184a/11, 184a/14, 184b/3, 184b/10, 184b/16, 185a/1, 185a/2, 185a/3, 185a/6, 185a/7, 185a/8, 185a/9, 185a/14, 185a/16, 185b/3, 185b/5, 185b/14, 185b/15, 186a/5, 186a/15, 186b/2, 186b/7, 186b/10, 186b/13, 187a/5, 187a/16, 187b/2, 187b/3, 187b/12, 187b/16, 188a/1, 188a/13, 188a/14, 188a/15, 188b/2, 188b/6, 189a/17, 189b/2, 189b/5, 189b/12, 190b/6, 190b/9, 190b/11, 190b/14, 191a/4, 191a/10, 191a/16, 191b/2, 191b/4, 191b/7, 191b/16, 192a/3, 192b/4, 192b/10, 192b/14, 192b/15, 193a/6, 193a/9, 193a/14, 193b/10, 193b/15, 194a/4, 194b/13, 195b/15, 195b/16, 196a/3, 196a/6, 196b/12, 197a/14, 197b/2, 197b/4,

197b/10, 197b/16, 198a/3, 198a/7, 198a/8, 198a/13, 198b/2, 198b/7, 198b/11, 198b/14, 199a/10, 199b/5, 199b/8, 199b/9, 199b/11, 199b/15, 199b/17, 200a/6, 200b/16, 201a/7, 201a/16, 201b/7, 201b/9, 201b/17, 202a/1, 202a/3, 202a/7, 202a/8, 202a/11, 202a/12, 202a/13, 202a/17, 202b/1, 202b/9, 203a/6, 203a/9, 203a/11, 203a/12, 203a/13, 203a/14, 203a/17, 203b/12, 204a/3, 204a/5, 204a/6, 204a/15, 204a/17, 204b/6, 205a/5, 205a/9, 205a/15, 205b/5, 205b/9, 206a/16, 207a/3, 207a/4, 207a/9, 207b/6, 207b/7, 207b/10, 208a/7, 208a/13, 208b/4, 208b/6, 208b/14, 208b/17, 209a/7, 209a/13, 209b/1, 210a/11, 210b/2, 210b/12, 210b/15, 211a/3, 211a/4, 211a/6, 211a/12, 213a/14, 213a/15, 213b/1, 213b/5, 214a/5, 214a/14, 214b/2, 214b/5, 214b/10, 215b/4, 215b/6, 215b/12, 215b/15, 216a/1, 216a/2, 217a/9, 217a/10, 217b/9, 218a/12, 219a/4, 219a/8, 220a/9, 220a/10, 220a/12, 220b/16, 221a/3, 221a/11, 221b/13, 222a/16, 222b/12, 222b/14, 222b/15, 222b/16, 223a/2, 223a/4, 223a/5, 223a/11, 223a/12, 223a/13, 223a/17, 223b/1, 223b/3, 223b/6, 223b/7, 223b/8, 224a/6, 224a/9, 224a/15, 224b/1, 224b/4, 224b/8, 225a/1, 225a/17, 225b/4, 225b/5, 225b/6, 225b/12, 225b/13, 226a/4, 227a/3, 227a/8, 227a/9, 227a/10, 227a/13, 227a/16, 227a/17, 227b/4, 227b/6, 227b/7, 227b/8, 227b/9, 227b/12, 228a/2, 228a/4, 228a/5, 228a/6, 228a/7, 228a/10, 228a/12, 228a/13, 228a/15, 228b/1, 228b/4, 228b/10, 228b/14, 229a/3, 229a/4, 229a/5, 229a/8, 229a/9, 229a/12, 229a/13, 229a/15, 229b/16, 230a/5, 230a/7, 230a/8, 230b/5,

230b/8, 230b/9, 231b/1, 231b/5,
 231b/7, 231b/10, 232a/3, 232a/4,
 232a/7, 232a/10, 232a/16, 232b/2,
 232b/7, 232b/9, 232b/12, 232b/15,
 232b/16, 233a/1, 233a/7, 233a/8,
 233a/9, 233a/12, 233a/13, 233a/15,
 233a/16, 233a/17, 233b/1, 233b/3,
 233b/8, 233b/12, 233b/17, 234a/2,
 234a/14, 234a/17, 234b/13, 234b/14,
 234b/16, 235a/1, 235a/10, 235a/14,
 235a/16, 235b/2, 235b/6, 235b/10,
 235b/11, 235b/12, 235b/13, 236b/3,
 236b/6, 236b/13, 237a/7, 237a/9,
 237a/13, 237a/16, 237b/9, 237b/11,
 237b/13, 237b/17, 238a/2, 238a/13,
 238a/15, 238b/2, 238b/3, 238b/6,
 238b/7, 238b/8, 238b/9, 238b/12,
 239a/2, 239a/5, 239b/1, 239b/6,
 239b/9, 239b/11, 240a/11, 240b/14,
 241a/13, 241b/4, 241b/12, 241b/17,
 242a/2, 242a/5, 242a/6, 242a/7,
 242b/8, 242b/10, 242b/14, 243a/3,
 243b/2, 243b/3, 243b/6, 243b/7,
 243b/9, 243b/11, 243b/15, 243b/16,
 244a/4, 244a/6, 244a/9, 244a/11,
 244a/13, 244b/9, 244b/10, 244b/12,
 245a/10, 245a/11, 245a/13, 245a/15,
 245b/3, 245b/7, 245b/8, 245b/13,
 245b/17, 246a/4, 246a/8, 246b/1,
 246b/3, 246b/4, 246b/10, 247a/3,
 247a/5, 247a/9, 247b/13, 248a/11,
 248b/2, 249a/7, 249a/11, 249a/13,
 249a/17, 249b/3, 249b/10, 250a/6,
 250a/9, 250a/10, 250a/14, 250b/2,
 250b/4, 250b/6, 251a/6, 251b/2,
 251b/14, 251b/15, 251b/16,
 252a/10, 252b/3, 252b/14, 253a/14,
 253b/1, 253b/5, 253b/6, 253b/7,
 253b/9, 253b/10, 253b/16, 254a/4,
 254a/11, 254b/4, 254b/8, 254b/12,
 254b/13, 254b/17, 255a/1, 255a/2,
 255a/6, 255b/7, 255b/13, 255b/15,
 256a/1, 256a/3, 256a/9, 256b/9,
 256b/17, 257a/7, 257b/3, 257b/7,

258a/10, 258a/11, 258b/5, 258b/10,
 259a/3, 259a/4, 259b/7, 259b/9,
 259b/15, 260a/7, 260a/17, 260b/9,
 260b/17, 261b/4, 261b/11, 261b/16,
 262a/3, 262a/7, 262a/8, 262a/16,
 262a/17, 262b/7, 262b/9, 262b/17,
 263a/9, 264b/2, 264b/6, 264b/7,
 265a/4, 265b/5, 265b/10, 265b/13,
 266a/1, 266a/2, 266a/5, 266a/8,
 266a/14, 266a/16, 266b/3, 266b/4,
 266b/6, 266b/16, 267a/2, 267a/6,
 267a/9, 267a/15, 267b/5, 267b/10,
 267b/11, 267b/12, 267b/14, 268a/3,
 268a/6, 268b/1, 268b/12, 269a/3,
 269a/5, 269a/8, 269b/1, 269b/10,
 269b/12, 269b/15, 270a/8, 270a/14,
 270a/17, 270b/2, 270b/9, 270b/14,
 270b/16, 271a/2, 271a/13, 271a/14,
 271a/15, 271b/3, 271b/8, 271b/11,
 271b/15, 272b/10, 272b/16, 273a/1,
 273a/2, 273a/5, 273a/6, 273a/11,
 273b/6, 273b/11, 273b/17, 274a/11,
 274b/13, 275a/6, 275a/8, 275a/12,
 275a/14, 275a/15, 275a/16, 275b/3,
 275b/5, 275b/7, 275b/8, 275b/13,
 275b/17, 276a/3, 276a/5, 276a/6,
 276a/15, 276a/16, 276a/17, 276b/1,
 276b/6, 276b/14, 277a/2, 277a/6,
 277a/8, 277a/12, 277b/15, 278b/1,
 278b/5, 278b/9, 278b/10, 278b/16,
 278b/17, 279b/5, 279b/7, 279b/10,
 279b/15, 280a/5, 280a/6, 280a/8,
 280a/11, 280a/15, 280b/3, 280b/5,
 280b/6, 280b/10, 280b/16, 281a/4,
 281a/16, 281b/1, 281b/8, 282a/2,
 282b/9, 282b/12, 282b/16, 283a/7,
 283a/12, 283a/17, 283b/1, 283b/2,
 283b/3, 283b/5, 283b/6, 284a/4,
 284a/6, 284b/2, 284b/5, 284b/7,
 284b/9, 284b/13, 284b/15, 285a/7,
 285a/9, 285a/17, 285b/3, 285b/6,
 286a/9, 286b/6, 286b/15, 287a/7,
 287a/14, 288b/14, 288b/17, 289a/5,
 289a/8, 289a/10, 289b/1, 289b/13,

290a/17, 290b/17, 291a/1, 291a/2,
 291a/5, 291a/6, 291a/10, 291a/16,
 291a/17, 291b/7, 292a/5, 292a/7,
 292a/15, 292b/6, 292b/12, 293a/9,
 293b/4, 293b/12, 293b/16, 293b/17,
 294a/2, 294a/15, 294b/6, 294b/8,
 294b/10, 295a/8, 295b/2, 295b/3,
 295b/8, 295b/17, 296a/9, 296a/11,
 296b/15, 297a/10, 297b/4, 297b/9,
 297b/15, 298a/2, 298a/6, 298a/14,
 301a/8, 301b/1, 301b/5, 301b/6,
 301b/12, 301b/16, 301b/17, 302a/2,
 302a/9, 302b/6, 302b/12, 302b/15,
 302b/17, 303a/1, 303a/5, 303b/15,
 304a/2, 304a/3, 304a/7, 304a/11,
 304a/13, 304a/16, 304a/17, 304b/2,
 304b/3, 304b/5, 304b/11, 304b/13,
 305a/2, 305a/7, 305a/10, 305b/5,
 305b/6, 305b/9, 305b/14, 305b/15,
 306a/4, 306a/15, 306a/16, 306b/1,
 306b/3, 306b/14, 306b/17, 308a/3,
 308a/5, 308a/6, 308a/11, 308a/12,
 308a/15, 308b/2, 308b/4, 308b/5,
 308b/7, 308b/9, 309a/3, 309a/4,
 309a/6, 309a/10, 309a/14, 309b/5,
 309b/8, 309b/10, 309b/11, 309b/16,
 310a/1, 310a/6, 310a/7, 310a/9,
 310a/11, 310a/12, 310a/16, 310b/4,
 310b/6, 310b/8, 310b/10, 311a/3,
 311a/7, 311a/10, 311a/11, 311a/14,
 311a/17, 311b/1, 311b/4, 311b/11,
 311b/16, 312a/1, 312a/3, 312a/6,
 312a/17, 312b/2, 312b/5, 313a/1,
 313a/9, 313a/11, 313b/2, 313b/7,
 313b/8, 313b/10, 313b/11, 313b/13,
 313b/16, 313b/17, 314a/6, 314b/1,
 314b/4, 314b/5, 314b/7, 314b/9,
 314b/14, 315a/1, 315a/2, 315a/4,
 315a/9, 315a/11, 315a/13, 315b/10,
 315b/16, 315b/17, 316a/8, 316a/10,
 316a/13, 316a/16, 316b/1, 316b/6,
 316b/7, 316b/11, 316b/15, 317a/1,
 317a/3, 317b/2, 317b/13, 318a/6,
 318a/16, 318b/14, 319a/4, 319a/11,

320a/12, 320b/5, 320b/9, 320b/11,
 321a/5, 321a/10, 321b/7, 321b/9,
 321b/13, 322a/3, 322a/5, 322b/2,
 322b/17, 323b/8, 323b/9, 324a/10,
 324a/11, 324a/14, 324b/7, 324b/11,
 324b/15, 325a/5, 325b/3, 325b/7,
 325b/12, 326a/4, 326a/11, 328a/3,
 328a/8, 328a/11, 328b/7, 328b/11,
 329a/7, 329a/11, 329a/13, 329a/16,
 329b/4, 329b/7, 329b/9, 329b/14,
 330a/3, 330a/5, 330a/12, 330b/1,
 330b/8, 330b/11, 331a/2, 331a/10,
 331b/4, 331b/5, 331b/6, 331b/9,
 332a/2, 333a/5, 333b/10, 334a/9,
 334b/5, 334b/9, 334b/10, 334b/15,
 334b/16, 334b/17, 335a/12, 335a/15,
 335a/17, 335b/4, 335b/6, 335b/7,
 335b/10, 335b/11, 335b/16,
 336a/13, 336a/17, 336b/5, 336b/8,
 336b/10, 336b/12, 336b/13, 337a/3,
 337a/8, 337a/12, 337b/5, 337b/6,
 338a/1, 338a/5, 338a/9, 338a/16,
 339a/6, 339a/7, 339b/10, 340a/10,
 340a/12, 340a/13, 340b/3, 340b/12,
 341a/3, 341a/4, 341a/7, 341a/10,
 341a/11, 341a/13, 341a/17, 341b/5,
 342a/12, 342b/2, 343a/5, 343a/11,
 343b/8, 343b/13, 343b/14, 343b/15,
 344a/4, 344b/2, 344b/8, 344b/15,
 344b/16, 345a/2, 345a/5, 345a/7,
 345a/9, 345a/14, 345b/1, 346b/2,
 346b/3, 346b/9, 346b/11, 346b/13,
 346b/15, 347a/16, 347b/5, 347b/13,
 348a/1, 348a/5, 348a/8, 348a/12,
 348b/2, 348b/14, 348b/15, 348b/16,
 349a/10, 349a/13, 349a/16, 349b/5,
 349b/7, 349b/15, 350a/5, 350a/10,
 350b/12, 350b/15, 351a/7, 351a/10,
 351b/5, 351b/12, 351b/16, 352a/5,
 352a/8, 352a/9, 352b/9, 353a/7,
 353a/12, 353a/14, 353b/1, 353b/2,
 353b/3, 353b/5, 353b/16, 354a/9,
 354b/1, 354b/2, 354b/5, 354b/14,
 354b/17, 355a/3, 355a/13, 355a/14,

355b/6, 355b/7, 356b/5, 356b/14, 357b/13, 357b/15, 358b/3, 358b/6, 358b/9, 358b/15, 359a/7, 359a/11, 359a/12, 360a/3, 360a/13, 360b/4, 360b/14, 360b/17, 361a/1, 361a/11, 361a/13, 361a/15, 362a/5, 362b/1 -1052-	ilişik [Tr.] İliştirilmiş, takılmış, yapışmış. i. 251a/1 -1-
‘ilel [Ar.] İletler, hastalıklar. ‘i.- i ma‘ hūdeye 288b/4 ‘i.- i mezkūre 246a/11 ‘i.- i mezkūrede 266a/13 ‘i.- i mezkūreniñ 287b/6 ‘i.- i müzmineden 241a/12 ‘i.- i şa‘ beden 239a/14 ‘i.- i tıhāl 263b/6 ‘i.- i tıhālde 264b/12 ‘i.+ den 248b/11 ‘i. 263b/5, 263b/6, 335b/3 -12-	‘ilk-i buṭm [Ar.] Sakız termentü. ‘i. 285a/7 -1-
ilerü [Tr.] Daha ötede olan, geri karşıtı. i. 221a/17 -1-	illā [Ar.] Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, bilhassa, özellikle. i. 194a/14, 197a/4, 241b/9, 249b/11, 302b/1, 313b/8, 353a/6, 354b/4 -8-
ilhāk [Ar.] Bir şeyi bir yere katma, dâhil etme. i. olundu 236a/14 i. olunmak 210a/5 -2-	‘illet [Ar.] Hastalık, sakatlık. ‘i.- i ‘uzmāda 319b/2 ‘i.- i bāride 359a/12 ‘i.- i ğayr-ı ma‘ rüfeyi 277a/6 ‘i.- i ḥavilde 200b/12 ‘i.- i ḳalbiñ 247b/12 ‘i.- i ma‘ hūdede 253b/5 ‘i.- i ma‘ hūdeniñ 287b/14, 332b/12 ‘i.- i mezkūre 194b/7, 227a/6, 233a/14, 236a/4, 236a/11, 287b/11 ‘i.- i mezkūrede 187b/4, 230b/10, 257b/1, 257b/4, 338a/17 ‘i.- i mezkūreniñ 184b/5, 192a/16 ‘i.- i mezkūreye 242b/5, 288a/13 ‘i.- i mi‘de 252b/5 ‘i.- i mūḥiše 320a/9, 329a/14, 332a/14 ‘i.- i mūḥişeniñ 326a/10 ‘i.- i mütenevvi‘e 288b/8 ‘i.- i mütenevvi‘eniñ 290b/6 ‘i.- i nefis 192b/2 ‘i.- i şa‘ be-i müstelzim 317b/17 ‘i.- i şa‘ beden 310a/12 ‘i.- i şar‘da 319b/15 ‘i.- i sâriye 328b/15 ‘i.- i uḥrādan 275a/4 ‘i.- i vebā 324b/3 ‘i.- i vebāda 359b/12 ‘i.+ de 187b/13, 196b/12, 238b/13, 256a/4, 273b/12, 299b/9, 300b/4,
ilik [Tr.] İlik. i.+ i 289b/9 -1-	
iliş- [Tr.] Takılmak, yapışmak. i.- digi 234b/12 i.- ecek 234b/6 -2-	
ilişici [Tr.] Takılan, yapışmaya meyilli. i. 234b/11 -1-	

304a/9, 310a/4, 312b/14, 313a/12, 313b/3, 334b/3, 339a/9	‘i.- i ilāhī-i sâbık olduğına 360a/7
‘i.+ den 239a/8, 240a/2, 248a/9, 280b/3, 281a/1, 297a/11	sâbık-ı ‘i.- i ilāhīde 360a/1
‘i.+ dir 189b/10, 197a/1, 197b/15, 205b/14, 241a/8, 268b/10, 281a/14, 286a/14,	‘i.- i mîkâtden 353a/15
287a/15, 290a/12, 312a/13, 315a/15	şahâ’if-i ‘i.- i nücûmda 320b/5
‘i.+ e 186b/17, 187a/1, 193a/13, 269b/17, 271b/16, 284b/10, 312b/10, 335a/7	‘i.- i şarf 353a/2
‘i.+ i 186a/15, 186b/13, 190a/11, 193b/9, 197b/8, 199b/13, 256a/17, 256b/13, 297a/8	‘i.- i şerîf 355a/3
‘i.+ imidir 193b/10	‘i.- i teşrîhde 247a/8
‘i.+ in 187b/8, 205b/15, 227b/14, 230b/3, 239b/14, 242a/4, 255a/7, 280b/5, 282a/2, 282b/11, 309b/17, 313a/14	‘i.+ e 350a/11
‘i.+ ine 254a/9	‘i. 319a/3, 345a/7, 345a/13, 351b/10, 353b/1
‘i.+ iniñ 239a/1	kemâl-i ‘i. 333a/5
‘i.+ ler 295a/6, 315b/10	keşret-i ‘i. 333a/13
‘i.+ lerde 301a/1	levâzım-ı ‘i. 353a/3
‘i.+ leriñ 204a/17, 297b/7, 317b/5	ta’lîm-i ‘i. 350b/4
‘i.+ leriniñ 250b/5	taḥşîl-i ‘i. 350b/15
‘i.+ ten 329b/9	-22-
‘i. olur 282b/2	ilticâ [Ar.] Sığınma.
‘i. 194b/9, 203b/17, 206a/2, 209a/14, 214a/9, 226a/6, 227b/10, 231a/5, 235b/16, 239a/3, 242b/17, 245b/5, 246a/2, 255a/14, 261a/7, 261a/14, 270a/6, 271a/16, 276a/2, 283a/16, 285a/3, 288a/1, 311a/5, 312b/13, 323a/16, 328a/1, 334a/17, 338a/2, 340b/15, 348a/11	i. eyleye 190a/13
min ğayr-ı ‘i. 207a/17	i. ideler 326a/17
netice-i ‘i. 190a/9	i. 190b/11
-143-	-3-
	iltifât [Ar.] Yüz çevirip bakma.
	i. eylese 274a/17
	-1-
	iltihâb [Ar.] Yanma, enfeksiyon.
	i.- ı şedîd 227a/14
	i.+ ı 196b/15
	i. 207a/10
	-3-
	iltivâ [Ar.] Yan kısımlarda görülen kamburluk.
	i. 287b/5
	-1-
‘ilm [Ar.] Bilme, biliş, bilim.	iltizâm [Ar.] Gerekli bulma, tercih etme.
‘i.- i dîn 353a/9	i. ideler 223a/7, 348a/10
ķavânî-i ‘i.- i ebdân 361a/1	i. olunmadı 205b/12
‘i.- i ezelîde 327b/12	i. 203a/15
‘i.- i ḥisâb 353a/5	-4-

İlyās bin İbrāhīm

[ka.] İlyās b. İbrāhīm el-İspânî;
9. yüzyılda yaşamış, İspanya'dan bir
hekim.

İ. 322b/15

-1-

i'māl [Ar.] Yapma, kullanma, meydana
getirme.

i.+ e 219a/5

-1-

İmām Fahr [ka.] Fahreddin er-Râzî;
Kelam, felsefe, tefsir, usul-i fıkıh ve
tıp alanlarına dair çalışmalarıyla
tanınan Eş'ar'i âlimi.

İ. 196b/11

-1-

İmām Gazālî

[ka.] Hücetü'l-İslâm Ebû Hâmid
Muhammed b. Ahmed el-Gazâlî et-
Tûsî; Eş'ârî kelamcısı, Şâfiî fakihî,
mutasavvıf, filozoflara yönettiği
eleştirilerle tanınan İslam düşünürü.

İ. 341a/4

-1-

İmām Mâlik

[ka.] Mâlik b. Enes el-Yemenî;
Mâlikî mezhebinin imamı, büyük
müçtehid ve muhaddis.

İ. 327a/1

-1-

İmām Suyûtî [ka.] Tefsir, hadis, fıkıh,
Arap dili ve edebiyatı âlimi.

bkz. **Celâle'd-dîn Suyûtî**

İ. 327a/5

-1-

imdād [Ar.] Yardım.

i.+ ı 205b/6

i. buluna 272b/5

ef'āl-i i. eyleyüp 282b/3

i. ider 205b/3, 242a/1, 280a/3,
358b/6

i. iderler 251b/10, 324b/16

i. itmekdir 225a/3

i. oluna 249b/3

-11-

imdi [Tr.] Şimdi, şu anda.

i. 349b/3

-1-

imkān [Ar.] Olabilirlik, olanak.

i.+ ını 200b/17

-1-

imlā [Ar.] Yazmak.

i. olmağla 357a/11

i. 317a/17

-2-

imsāk [Ar.] Tutmak, muhafaza etmek.

i.+ a 254a/6, 272a/7

-2-

imtidād [Ar.] Uzama, uzayıp gitme, uzun
sürme.

i. bulunduğu 357b/9

-1-

imtilā [Ar.] Dolma, şişme, tokluk,
şişkinlik.

i.+ dan 189a/1, 189b/6, 195a/17,
255b/8, 255b/16, 293a/17

i.+ ları 240b/2

i.+ sı 248b/8, 359b/2

i.+ sına 240a/17

i.+ sından 237a/8, 241b/14, 245a/8,
248b/2

i.+ sını 240b/2

i. 252b/10, 291b/10, 294a/2, 353a/4

-19-

imtilāī [Ar.] Şişkinlikle alakalı.

i. 255a/11

-1-

imtināʿ [Ar.] İmkansızlık, geri durmak, kaçınmak.

i. 352a/10

-1-

imtinān [Ar.] İyiliği başa kakma.

i. 346b/2

-1-

imtişālen [Ar.] Uyarak, boyun eğerek.

i. 350b/4

-1-

imtiyāz [Ar.] Üstünlük, ayrıcalık.

i. olunur 245b/11

-1-

imtizāc [Ar.] Karışabilme, uygunluk, uyuşup iyi geçinme.

i.+ dan 322a/6

i.+ larına 355b/9

i. buluna 317a/7

-3-

in- [Tr.] İnmek, aşağı doğru gelmek.

i.- eler 196a/1

i.- ince 208b/17

i.- inceye 251a/6

i.- miş 240b/10

i.- üp 218a/1

-5-

inʿāş [Ar.] Yukarı kaldırmak; harekete geçirmek; artırmak.

i. ider 249b/9

-1-

ʿināyet [Ar.] Yardım, lütuf, ihsan, iyilik.

ʿi.- i ezeli-i Rabbānī 219a/6

ʿi.- i ezeli-den 226a/7

ʿi.- i ikrām 362b/3

kemāl-i ʿi. 355b/14

-4-

inbisāt [Ar.] Açılma, genişleme, ferahlama.

i.+ a 246a/13, 256a/4

i.+ ı 225b/4, 225b/6, 225b/7

i. 255a/1, 288a/8

-7-

ince [Tr.] İnce.

i. 211a/11, 228b/7, 228b/10, 263a/9,

282a/14, 287a/9, 288b/1, 305b/2,

305b/4, 310a/6, 311a/9

-11-

incel- [Tr.] İncelmek.

i.- mek 288b/3

-1-

incelik [Tr.] İnce olma durumu.

i.+ ine 228b/6

-1-

incimād [Ar.] Donma, katılaşma, sertleşme.

i.+ a 256b/3

-1-

incü [Tr.] İnci, istiridye tanesi.

i.+ ler 221a/14

i.+ yi 306a/17

i. 299a/1, 336b/17, 339a/5, 342b/7

-6-

ʿinde'l-ḥuzzāk [Ar.] Ustaların katında.

ʿi. 228b/6, 261b/14

-2-

indir- [Tr.] İnmesine sebep olmak.

i.- dikden 286a/5, 337b/2

i.- ip 254a/13

i.- üp 244a/15

-4-

‘ineb [Ar.] Üzüm.
mā’-ı ‘i. 285b/9
-1-

‘inebī [Ar.] Üzüm tanesine benzeyen
şişlik.
verem-i ‘i. 227a/6
-1-

‘inebiyye [Ar.] Gözün iris tabakası.
‘i. 198b/16
-1-

‘inebü’s-ša’leb [Ar.] İt üzümü (Solanum
nigrum).
‘i. 227a/17
-1-

inek [Tr.] İnek.
i. 256b/8
-2-

infi‘āl [Ar.] Etkilenme, tesir altına girme.
i.+ e 323b/8
i. 323b/6
-2-

infi‘ālāt [Ar.] Etkiler, tesirler.
i.- ı nefsanıyye 293a/14
i.- ı nefsanıyyenin 190b/16
-2-

infi‘ār [Ar.] Kaslarda bulunan atar ya da
toplar damarlarda yırtılma, kopma.
i.+ ından 207b/11
-1-

inhiḍār [Ar.] İnmek, iniş.
i.+ a 189a/15
-1-

inhiḍā’ü’s-şüyūḥ [Ar.] Yaşlıların
(belinin) bükülmesi.
i. 290a/7
-1-

inhiṭāt [Ar.] Gerileme, seviyesi düşme,
etkisi azalma; ihtiyarlama.
i.+ a 357a/2
sinn-i i.+ a 358b/2
sinn-i i.+ da 359a/5
i. 294a/1, 357a/3
sinn-i i. 356b/16, 357a/4
-7-

inhizām [Ar.] Sindirilmek.
i.- ı tamm 258a/6
i.+ ı 220b/17
miḳdār-ı i.+ ından 188b/12
-3-

in‘ikās [Ar.] Işık yansıması.
i.+ ından 321b/14
-1-

in‘işār [Ar.] Sıkışma, sıkılma.
i. 192a/2
-1-

inkār [Ar.] Kabul ve tasdik etmeme,
tanımama.
i.- ı keвне 231b/9
i.+ a 191b/7, 318b/9
i. eyleyüp 323a/16
i. iden 341b/13
i. itdikleri 318b/6
-6-

inkıbāz [Ar.] Daralma, sıkışma; kabızlık.
i.+ ı 191b/17
i.+ ından 225b/4, 225b/6
i.+ ını 225b/7
i. 192a/2, 255a/1, 256a/4, 302b/9,
302b/12, 334a/11
-10-

inkıřā [Ar.] Kesilme, kopma.
i.+ ından 267a/3
-1-

ins ü cānn [Ar.] İnsanlar ve cinler.
Rezzāk-ı i. 356a/2
-1-

inşāf [Ar.] Adalete uygun davranma.
i.+ dan 327b/3
-1-

insān [Ar.] İnsan, beşer.
i.- ı kāmile 362a/14
i.+ a 221a/10, 290b/9, 298a/5
beden-i i.+ a 277b/6
ebdān-ı i.+ a 315b/4
i.+ da 200a/14, 204b/4, 206a/13,
211b/8, 221a/2
ebdān-ı i.+ da 318b/3
a^c zā-yı i.+ dan 307a/5
ebdān-ı i.+ dan 290b/15, 356b/4
i.+ ı 189b/13
a^c mār-ı i.+ ı 361a/3
i.+ ın 190a/7, 198a/17, 211b/4,
216a/7, 216b/9, 218b/13, 222a/17,
230b/13, 259a/12, 268a/8, 277a/9,
281b/3, 328b/3, 356b/11, 357a/14,
360a/10, 362b/3
i.+ ın 198b/13
efrād-ı i.+ ın 356a/16
i. 190a/2, 204b/17, 205b/8,
205b/16, 216a/9, 218b/5, 219a/17,
220b/15, 250b/11, 328b/16,
340b/12, 352b/9, 356a/1, 357a/2
beden-i i. 291a/8
ebdān-ı i. 290a/12
esnān-ı i. 216a/6
nev^c-i i. 345a/4
-54-

inşibāb [Ar.] Dökülmek, akmak.
i.+ ına 240a/15
i.+ ından 222b/9
-2-

insidād [Ar.] Tıkanma, kapanma.
i.+ ından 248b/17
i. 240b/4
-2-

inşā [Ar.] Yazma, kaleme alma.
i. 353a/1
-1-

inşā-allāh [Ar.] *Eğer Allah isterse,*
Allah nasip ederse. anlamında söz.
i. 233b/13
-1-

inşikāk [Ar.] Yarılma, kopma.
i.+ a 282b/14
i. 282a/10
-2-

intıbāk [Ar.] Kapanma, tıkanma.
i.+ ına 235b/8
i.+ ını 235b/7
i. 240a/3, 240a/5
-4-

intıbāku'l-merī [Ar.] Yemek borusunun
kapanması, tıkanması.
i. 235a/17
-1-

inti'āş [Ar.] İyileşme, geri gelme,
canlanma.
i. 236a/1
-1-

intıfā [Ar.] Yok olma, aradan çıkma.
i.+ sına 358b/5
i.+ ya 358a/12
-2-

intiḥā [Ar.] Son, nihayet, bitme, son bulma.
i.- yı ecel-i muḳadderde 358a/8, 358b/7
i.- yı sinn-i tufūliyyet 357b/3
i.+ sı 358a/2
i.+ sına 303b/16, 345b/16, 358a/4
i.+ sında 205a/7, 219a/10, 219a/14, 219a/16, 251a/5, 355b/12, 358a/1
i.+ sından 356b/10, 356b/16
i. bulacağı 304b/7
-17-

intiḥāb [Ar.] Seçme, seçim, en güzeli seçme.
i. eylediği 323a/5
i. eyleyüp 269a/7
-2-

intiḳāl [Ar.] Yer değiştirme.
i.+ de 331a/13
i.+ e 340a/4
i. eylediler 328b/11
i. idecek 354a/16
i. itmekdir 339b/13
i. itmekle 288a/12
i. olur 241a/8
i. 329a/7, 329a/10
-10-

intiřāb [Ar.] Sıkıntılı nefes alıp vermek.
i.- ı nefes 240b/3, 246a/13
i.- ı nefesi 240a/16
i.+ a 241a/7, 242b/7
i.+ ından 241b/16
i. iden 204b/1, 315b/12
-8-

intiřām [Ar.] Nizamlı, tertipli, düzgün olma.
niřām-ı i. 352b/2
-1-

inzāc [Ar.] Olgunlaşma.
i.+ ina 242b/1
i. iden 242b/7
i. 243a/12, 262a/16, 358a/10
-5-

inzāl [Ar.] İndirme.
i. olunan 327a/12
-1-

iplik [Tr.] İp.
i. 314b/14
-1-

irāde [Ar.] İstek, dilek; emir, ferman.
i.- i ‘aliyyeleri 330b/16
i.- i nefsiyyeye 272a/8
i.- yi ‘aliyye-yi Bārī 360b/7
řāḥib-i i. olmaya 361b/2
i. 272a/8
ğayr-ı i. 190a/8
-6-

irāř [Ar.] Sebebiyet verme, meydana getirme, sebep olma.
ī. eylemeye 187b/8
ī. eyler 213a/8
ī. eyleye 222a/10
ī. idemez 196b/7
ī. iden 298a/13, 347a/4
ī. ider 252b/11, 282a/15, 334b/11, 341a/14
-10-

iresā [Ar.] Yeşil susam (İris florentina).
bkz. **gök süsen**
ī.+ ya 232b/15
ī. 232b/17, 242b/9, 246a/7, 306a/15, 309a/8, 312a/8, 313b/4
-8-

‘irfān [Ar.] Bilme, biliş.
erbāb-ı ‘i.+ a 204b/1
-1-

irḥā [Ar.] Gevşetme.
i. 237b/14, 253b/16, 302a/9, 312a/6
-4-

iri [Tr.] Hacimli, büyük.
i.+ ce 253a/8
-1-

irice [Tr.] Büyükçe.
i. 303a/7
-1-

iriñ [Tr.] Cerâhat.
i.+ e 270a/7
i.+ i 309b/1
i.+ ler 309a/16
i. 184b/15, 198b/8, 228b/7,
268a/15, 274a/10, 298b/9, 298b/13,
305b/17, 308b/15
-12-

irifilen- [Tr.] Cerâhatlanmak.
i.- miş 305b/4
i.- mişlerini 305a/9
-2-

iriş- [Tr.] Ulaşmak, ermek.
i.- diklerinde 355a/17
i.- ilmeyen 356a/1
i.- üp 235b/17, 351b/2
bulûğa i.- üp 357b/4
-5-

irsāl [Ar.] Gönderme, yollama; uzatmak.
i. buyurırlar 326a/16
i. olundığı 326b/14
-2-

işābet [Ar.] Değme, ulaşma.
i.+ i 190a/12, 234b/17, 359b/14
i.+ inden 182a/2, 182a/8, 216a/3,
223a/14, 223b/11, 225b/8, 229b/7,
232b/6, 240a/15, 279a/16, 292b/11,

293b/13, 316a/6, 325a/13, 326a/12,
345a/9, 345b/7, 359b/12, 359b/13
i.+ ine 229b/5
i.+ iyle 211b/16
i. eylediği 232b/16
i. eyledikde 218a/6, 290b/15
i. eylemiş 341b/15
i. eylese 260b/6, 268a/17, 331b/8,
334a/7
i. eyleyüp 332a/14
i. iden 221b/17, 293a/3, 333a/10,
334a/5
i. idene 291b/6
i. ider 184b/4, 186b/3, 187a/7,
195a/12, 241b/8, 293a/5
i. iderse 260a/4, 293b/5, 294a/9
i. itdi 320b/14
i. itdiği 329a/14
i. itdiginden 227a/1
i. itmek 340b/15
i. itmekle 189b/16, 255a/5, 260b/5,
316a/4
i. itmesün 328a/12
i. itmiş 293b/16, 336a/4
i. 194a/14
-59-

işāl [Ar.] Ulaştırma, eriştirme.
ī. iden 291a/2
ī. idüp 225b/5
ī. itmekdir 259b/6
ī. itmişler 342b/17
ī. 258b/4
-5-

işbāt [Ar.] İspat, sağlamlaştırma, doğruyu
meydana çıkarma.
i.+ a 352a/9
i. eyleyeler 272b/4
i. idüp 191a/7
i. itmişdir 191a/2
-4-

isfīdāc [Far.] Boyacılıkta kullanılan, kurşun, karbonat ve kurşun hidroksitten ibaret zehirli madde.

bkz. **üstübeç**

i.- ı reşâşı 281a/10

i. 285a/9, 308b/2, 317a/5

kāfūr-ı i. 316b/8

-5-

ishāl [Ar.] İshal, yürek sürmesi, amel, sürgün.

i.- i muza‘‘af 279b/17

i.- i redī 280b/1

i.+ den 256a/3, 304b/6

i.+ e 215b/7, 274a/9, 274a/13, 301a/1

i.+ i 187b/11, 230b/6, 249b/13, 264a/14, 274b/9, 294a/5, 313a/8

i.+ iñ 215b/3, 274a/2

i.+ ini 294a/6

i.+ leri 302b/9

i.+ lerini 280a/2

i.+ leriniñ 215b/8

i. olunup 230b/7

i. olunur 230b/5

i. 187b/13, 202a/17, 259a/3, 268b/14, 273b/8, 273b/14, 273b/15, 273b/16, 274a/1, 274b/2, 274b/5, 274b/10, 274b/15, 274b/16, 275b/10, 275b/17, 279a/13, 299b/8, 299b/9, 300b/17, 310b/3, 313a/9, 331b/14, 334a/9, 334a/11, 340a/15

-50-

ishālū's-şıbyān [Ar.] Çocuklarda ishal.

i. 274a/1

-1-

ishān [Ar.] Isıtma, kızdırma, hararetlendirme.

i. itmişlerdir 256a/3

-1-

iskān [Ar.] Sürekli oturmak üzere yerleşme, meskûn olma.

i. olunmağdır 197b/7

-1-

iskūlūkandriyūn [Yun.] Baldırıkara; eğrelti otu cinsinden çok yıllık otsu bir bitki (Adiantum). Toprak üstünde olan kısmı balgam söktürücü ve öksürük kesici olarak kullanılır. bkz. **baldırıkara**

i. 265a/17, 266a/15, 267b/9

-3-

İslām [öa.] Hakk din, Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din.

qayyime-i İ.+ da 324a/13

ehl-i İ. 281b/6

-2-

İslāmbol [öa.] İstanbul şehri.

bkz. **İstānbūl**

İ.+ da 322b/13

İ.+ dan 331a/12

-2-

İslāmiyye [öa.] İslami; İslam'a mensup.

eṭibbā-yı İ.+ niñ 297a/10

kibār-ı eṭibbā-yı İ. 318b/1

-2-

ism [Ar.] Ad, nâm.

i.+ de 210a/9

i.+ den 346b/12

i.+ idir 252b/7

i. 290b/12, 292b/15, 346b/10

-6-

‘ismet [Ar.] Günahsızlık, temizlik, haramdan kaçınma.

mesned-i ‘i. olmağ 354b/11

-1-

işmid [Ar.] Antimon, sürme taşı (Stibium).
i.+ i 303b/14
i. 303b/9
-2-

işnâ ‘aşer [Ar.] On iki; on iki parmak
bağırsağı.
i. 250b/16, 273a/17, 273b/6
-3-

isnād [Ar.] Bir şeyi bir kimse ya da sebebe
yükleme, ona bağlama.
i.- ı kāmīl 223b/7
i.- ı ta‘ yīb 336a/8
i. idüp 310b/1, 348b/4
i. olundığı 320a/14
i. 223b/12
-6-

İspanya [öa.] İspanya ülkesi.
İ. 322b/15, 342a/3
-2-

İsrâ ‘ilī [öa.] İsrail'e mensup.
İ. 322b/16
-1-

İstānbül [öa.] İstanbul şehri.
bkz. **İslāmbol**
İ.+ uñ 324a/6
İ. 324a/7
-2-

iste- [Tr.] İstemek, dilemek.
i.- meyenler 233a/13
i.- rse 264a/8, 264a/9
i.- se 353a/15
-4-

isti‘ dād [Ar.] Yetenek, kâbiliyet.
i.+ a 323b/4
i.+ ı 199b/3, 207b/5, 219a/8,
237b/17, 281b/17, 321b/14, 352a/11

i.+ ına 277b/3, 325a/11
havze-yi i.+ ında 352b/10
‘adem-i i.+ ından 353b/8
i.+ ları 207a/15
i.+ larına 323a/13
muḳteżā-yı i.+ larından 277b/5
i. 221a/1, 297b/9, 323b/3, 323b/5,
350a/12, 352b/2, 352b/8, 352b/15
temām-ı i. 324b/10
-24-

istidlāl [Ar.] Delillendirmek, delille sonuç
çıkarmak; tanı koymak.
i. itmişler 218b/12
i. olundığı 262a/9
i. olunmuştur 191a/10
i. olunup 256a/9
i. olunur 231b/3, 237b/3, 331b/5
-7-

istifhām [Ar.] Sorma, sorup anlama.
i. 329b/14
-1-

istifrāḡ [Ar.] Kusma. bkz. **ḳay’**
i.+ a 196a/2, 309b/9
i.+ dan 248b/3, 341b/5
i.+ ına 310a/3
i.+ ında 250a/2
i. eyleyüp 202a/17
i. ideler 267b/14
i. olunduḡdan 245a/11
i. olunmasa 302b/15
i. olunup 223a/10, 235b/10, 264b/17
i. 242a/6, 248b/7, 250a/8, 256a/2,
334a/9
-18-

istifrāḡāt [Ar.] Kusma, ishal ya da kan
verme yoluyla vücuttan zararlı
maddelerin atılması.
i.- ı müceffifden 256a/11
i. 201b/17
-2-

istifsār [Ar.] Soru sorma.
i. eyledikde 329b/10
-1-

istiḥāle [Ar.] Değişmek, dönmek, bir
hâlden başka bir hâle geçmek.
i.+ sinden 188a/4
-1-

istiḥkām [Ar.] Kuvvetli olma.
i.+ ı 223b/16
i.+ ına 332a/7
i. bulduktan 288b/5
i. bulsa 349b/14
i. bulur 357b/3, 358a/4
i. vireler 351b/16
i. 217a/11, 219b/5, 223b/2, 223b/14
-11-

istiḥsān [Ar.] Beğenme, güzel bulma.
i.+ a 346a/11
i. itmişler 211a/14
-2-

istihzā [Ar.] Alay etme, eğlenme.
i. 351a/11
-1-

istiḫāmet [Ar.] Yön, cihet, doğrultu.
i.+ i 251a/9
-1-

istiḫbāl [Ar.] Karşılama.
i. idüp 329b/6
-1-

istiḫlāl [Ar.] Bağımsız bir şekilde.
i. 354a/17
-1-

istiḫrā [Ar.] Tüme varım.
i. 360a/12
-1-

istilā [Ar.] Ele geçirme, yayılma,
kaplama.
i.+ sı 359a/11
i.+ sından 212b/9, 277b/2, 290a/11,
331b/8
i. 306b/12
-6-

istimāʿ [Ar.] Kulak verme, duyma.
i.+ ından 349b/15
-1-

istiʿmāl [Ar.] Kullanma.
ḥīn-i i.+ de 339a/7
i.+ e 253b/3
i.+ i 243a/7, 269b/9, 270b/5, 361b/9
miḳdār-ı i.+ i 243b/4, 244a/15,
254a/13, 257a/5, 262b/7, 285a/12,
337a/3, 342b/12, 343b/9
ṭarīḳ-i i.+ i 339a/13
miḳdār-ı i.+ inde 343a/12
i.+ inden 242b/3, 249b/15
i.+ ine 215b/17, 249b/15, 262b/17,
298a/12, 306b/6, 361b/4
i.+ ini 203a/15, 344b/11
i.+ iniñ 344a/7
miḳdār-ı i.+ leri 265a/6
i.+ lerinde 208a/10
i. eylediği 317a/17
i. eyledikleri 317a/17
i. eylese 343b/15
i. eylesünler 341a/7
i. idecek 238b/4
i. ideler 214a/15, 214b/3, 249a/15,
266a/8, 303b/16, 340b/2, 343a/13
i. iden 335a/1
i. iderler 278b/14, 286a/16
i. itdi 344a/11
i. itdiler 245a/7
i. itdirmek 308a/7
i. itdüreler 198a/15, 238b/12,
243a/5, 245a/14, 245b/15, 269b/1,
280a/6, 336b/13, 339a/8

i. itdürmek 202a/4
i. itdürülür 268b/16
i. itdürüp 257a/11
i. itdürürler 254a/5
i. itmekle 245a/5
i. olan 272b/6
i. oluna 188b/8, 342b/12
i. olunan 242a/13, 267a/15, 271a/7, 279b/13, 290a/5
i. olunanların 267a/16
i. olunduğda 344b/10
i. olunmağa 208a/15
i. olunmak 262b/9, 271a/2, 278b/14, 343a/15, 344a/12
i. olunmağıdır 195a/5, 242a/9
i. olunsu 186a/7, 265b/3
i. olunup 233b/9, 334b/8
i. olunur 244a/3, 246a/8, 265b/2, 267a/16, 269b/16, 272b/8, 286b/16, 306a/14, 336b/9, 343b/9, 344a/4
i. 245b/4, 249b/3, 250a/14, 270b/17, 334b/5, 340a/11
-101-

isti' māl-sezā [Ar.+Far.] Kullanıma uygun.
i.+ dır 341b/2
-1-

istimdād [Ar.] Yardım isteme.
i. 190b/11
-1-

istinād [Ar.] Dayanma, güvenme.
i. 360a/12
-1-

istinşāk [Ar.] Bir nesneyi soluyarak burna çekmek, solumak.
i.- ı hevāya 359b/2
i.- ı nefes 241a/16
i.+ a 205a/15, 205b/3
i.+ ına 241b/6
i. ideler 304a/11
i. iden 298a/8

i. olunan 205b/8, 231a/17
i. 205a/5, 205a/17, 298a/14, 317b/12
-13-

istirāhat [Ar.] Rahat etme, dinlenme.
i.+ a 204a/1
i.+ ine 188a/13
i. 237b/7, 239a/4
-4-

istirhā [Ar.] Gevşeme.
i.- yı a' şāb 280b/8
i.+ danmı 201b/13
i.+ sı 228b/3, 236a/11, 289b/2
i.+ sına 235b/8
i.+ sından 200a/17, 246a/12
i.+ ya 228a/14
i. 192a/1, 192a/3, 201b/15
-12-

istirhāū'l-lehāt [Ar.] Küçük dilin gevşeyip nefes ve yemek borusunu tıkayabilecek kadar sarkması.
i. 227b/9
-1-

istiskā [Ar.] Vücutta su toplanması.
i.+ ya 207a/13, 264a/14, 286b/12
i. 260b/14
-4-

istiskā-yı zıkkī [Ar.] Karında gaz ya da havadan kaynaklanan şişkinlik.
i.+ de 286b/7
-1-

istişkāl [Ar.] Şüpheye düşmek.
i. olunup 328b/5
-1-

istişfā [Ar.] Şifa aramak.
i. 323b/1
-1-

istişmām [Ar.] Koklama.

i.+ ina 340a/11

i. ideler 250a/3

i. olunur 245a/16

-3-

istivā [Ar.] Denk olma, düz olma, düzlük.

i. 201a/16, 228b/2

-2-

‘iṣyān [Ar.] Karşı gelmek.

‘i. iderse 305b/3

‘i. itdigi 205b/8

‘i. itmekle 242b/3

-3-

iṣ [Tr.] Fiil, amel, faaliyet.

i.+ i 351a/2

-1-

iṣ‘ār [Ar.] Yazı ile bildirme, haber verme.

i.- ı büleğā 353a/4

i.- ı mefseka 349b/14

i. ider 333a/3

-3-

iṣāret [Ar.] İz, alamet, nişan.

i. olunmuş 346a/9

-1-

iṣe- [Tr.] İşemek, idrar çıkarmak.

i.- digi 272b/1

i.- dikleri 272a/13

i.- dügi 272a/17

i.- mege 272a/2

i.- mek 272a/9

i.- rler 272a/13

i.- se 299b/7

-7-

iṣedici [Tr.] İdrar atmaya yardımcı olan.

i. 268b/17

-1-

iṣidil- [Tr.] Duyulmak.

i.- mişdir 322b/11

-1-

iṣit- [Tr.] Duymak.

i.- ir 248a/13

i.- medim 297a/14

-2-

iṣle- [Tr.] Üzerine çalışmak.

i.- dim 342a/3

i.- me 347a/8

i.- meye 351a/3

i.- r 234a/10, 269b/11, 352a/17

i.- rse 347b/2

i.- yeler 242b/15

i.- yen 347a/8

-9-

iṣrākīn [Ar.] İşrâkiyyûn; Pisagor felsefesi yolunda bulunanlar.

ḥükemā-yı i. 191a/7

-1-

iṣtibāh [Ar.] Şüpheye düşmek.

i.+ dır 293a/17, 319a/10

def^c -i i. eylemiştir 344b/2

i. iderin 224a/2

i. iderler 193b/12

maḥall-i i. 362b/4

-6-

iṣtidād [Ar.] Çoğalma, artma, çok şiddetlenme.

i. bulmağla 296a/8

i. bulur 263b/9

-2-

iṣtigāl [Ar.] Uğraşma, meşgul olma.

i.+ den 352a/10

i.+ e 275a/2

i.+ i 353b/16

i.+ inde 354b/5

i. eylese 352b/9	ihrâc i.- digi 327a/3
i. iden 349b/15	iktizâ i.- digi 230b/4
i. itdireler 352a/12	işâbet i.- digi 329a/14
i. itdirilmek 353b/7	izâle i.- digi 344b/5
i. itdirip 352b/15	ķabûl i.- digi 202b/13, 260b/8
i. itmek 278b/6, 345a/8	meyl i.- digi 301a/4
i. olunmaķdır 249b/3	mübâşeret i.- digi 350b/17
i. 290a/3, 347a/1	naķl i.- digi 266b/8, 345b/10
-14-	neş'et i.- digi 200a/15, 206a/4, 270a/3, 274a/3, 292b/5, 293b/10, 298a/3
iştihâ [Ar.] Arzulamak, istemek.	şenâ i.- digi 342b/15
i.+ da 262a/7	seyelân i.- digi 237a/10
i.+ sı 278b/1, 335a/7, 335a/9	sirâyet i.- digi 185b/1
i.+ ya 252a/3, 252a/9, 259b/6	şu'ûd i.- digi 193a/1
i.+ yı 278a/9	şudûr i.- digi 329b/10
i. eylediği 250a/2, 250a/4	ta'alluķ i.- digi 231a/16, 231b/12, 233b/5
i. 252a/4, 252a/8, 335a/6	ta'dâd i.- digi 306a/9
-13-	tekevvün i.- digi 216b/11, 216b/12
iştirâķ [Ar.] Ortak olma, müşterek olma, ortaklık.	tevellüd i.- digi 268b/7, 268b/10, 278a/11
i.+ dan 189a/4	ţulû' i.- digi 343a/14
i.+ ı 287b/3	zıkr i.- digi 361a/16
i.+ ından 187a/6	zuhûr i.- digi 328b/16
-3-	def' i.- digiçün 237a/5
iştirâķen [Ar.] Beraberce, ortak olarak, müştereken.	taşdîķ i.- digim 306b/4
i. 224a/6, 252a/11	terķib i.- digim 254a/9
-2-	icâb i.- diginden 345a/11
it- (I) [Tr.] Etmek, yapmak.	işâbet i.- diginden 227a/1
işâbet i.- di 320b/14	lez' i.- diginden 255a/15
isti'mâl i.- di 344a/11	maşş i.- diginden 275a/1
'ilâc i.- digi 315a/4	tekmîl i.- diginden 353a/12
'işyân i.- digi 205b/8	terk i.- diginden 274a/15
cereyân i.- digi 261a/15	hâşıl i.- digine 299a/11
def' i.- digi 300a/14	neş'et i.- digine 222b/9, 296b/16
ğaleyân i.- digi 296b/11	neş'et i.- digini 252b/4, 318b/4
ğayb i.- digi 191b/2	ğasl i.- dikçe 309b/13
hareket i.- digi 241b/6	hareket i.- dikde 272a/8
hâşıl i.- digi 321a/1, 352b/12	iktizâ i.- dikde 213b/14, 233b/15
ictinâb i.- digi 255a/5, 362b/4	murâd i.- dikde 208b/15, 254a/15
ifnâ i.- digi 359a/11, 359a/13	nüzûl i.- dikde 232a/13
	ser-âğâz i.- dikde 215b/4
	tecâvüz i.- dikde 358b/3

teķāzā i.- dikde 272a/11
 tırāş i.- dikde 310a/16
 tulū^ç i.- dikde 325b/10
 zūhūr i.- dikde 283a/16, 332a/13
 ğasl i.- dikden 266b/6, 316b/10
 ħamīr i.- dikden 275a/15
 ħılt i.- dikden 314b/5
 ifsād i.- dikden 318b/3
 ma^ç cūn i.- dikden 238a/13
 mezc i.- dikden 283a/17, 312a/2
 mūrūr i.- dikden 244b/9, 251a/14, 253a/16
 pāyimāl i.- dikden 349a/5
 saħķ i.- dikden 305b/13
 taħķ i.- dikden 280b/14
 taħrīr i.- dikden 239a/12, 252a/5
 taṭhīr i.- dikden 265b/16
 tecāvüz i.- dikden 201b/9
 zamm i.- dikden 304b/13
 zūhūr i.- dikden 318a/2
 baħş i.- dikleri 318b/2
 buħl i.- dikleri 244b/2
 ğaflet i.- dikleri 350b/1
 ğıdā i.- dikleri 277b/11
 ħareket i.- dikleri 255a/3
 ıtlāk i.- dikleri 307b/17
 iħrāc i.- dikleri 326b/16, 327a/2
 iħtişār i.- dikleri 333a/3
 inkār i.- dikleri 318b/6
 kabūl i.- dikleri 222b/4
 kaṭ^ç i.- dikleri 220a/6
 murād i.- dikleri 339a/14
 mūrūr i.- dikleri 330a/17
 naķl i.- dikleri 327b/6
 neş^çet i.- dikleri 318a/17
 rivāyet i.- dikleri 326b/5, 328a/5
 rucū^ç i.- dikleri 329b/12
 sa^çy i.- dikleri 345a/16
 sür^çat i.- dikleri 330b/2
 ta^çaffūn i.- dikleri 292a/4, 292a/8, 292a/15
 ta^çbīr i.- dikleri 276a/14, 357a/13
 ta^çyīn i.- dikleri 350a/16
 taḥrīr i.- dikleri 333b/6

taḥşīş i.- dikleri 210a/3
 taşdır i.- dikleri 186b/13
 te^çlīf i.- dikleri 318a/9
 tecvīz i.- dikleri 339b/14
 nūş i.- dikleridir 326a/13
 ħareket i.- diklerinden 268b/6
 ihmāl i.- diklerinden 354a/10
 imrāc i.- diklerinden 355a/14
 taḥsīn i.- diklerinden 347b/3
 firār i.- diklerine 330b/6
 tecrībe i.- diklerini 335b/17
 du^çā i.- diler 329a/3
 iħtiyār i.- diler 242a/16
 isti^çmāl i.- diler 245a/7
 zıkr i.- diler 186b/5
 ħiss i.- dim 205b/16
 iħtirāz i.- dim 346b/8
 ğarğara i.- direler 227a/8
 ictināb i.- direler 230b/10
 neş^çet i.- dügi 340b/8
 kabūl i.- düğüne 222b/3
 mübāşeret i.- dükte 195b/17
 taħķ i.- dükten 272b/13
 mu^çālece i.- dükleri 190b/3
 mūrāca^çat i.- dükleri 190b/9
 lez^ç i.- düklerinden 193b/8
 neş^çet i.- e 323a/16
 tılā i.- e 317b/2
 zımād i.- e 314b/6
 zūhūr i.- e 299a/17
 teneffüs i.- ebile 240b/7
 taḥşīl i.- ebilür 352b/12
 ĩcāb i.- ecek 325a/4
 intikāl i.- ecek 354a/16
 isti^çmāl i.- ecek 238b/4
 meyl i.- ecek 201b/3
 zūhūr i.- egelmişdir 320b/7
 şarf i.- egelmişlerdir 354a/11
 i.- eler 316b/6
^çale'r-rīķ i.- eler 266b/12
^çamel i.- eler 199b/8, 280a/15, 283b/3, 310a/1, 354b/17
 āb-zen i.- eler 281a/10
 ālūde i.- eler 266b/11

bezl i.- eler 351a/10
 delk i.- eler 222b/17, 223a/11,
 227a/12, 228a/7, 245b/13, 249a/14
 duḥūl i.- eler 340b/6
 ekl i.- eler 242b/16
 emr i.- eler 352b/15
 faşḍ i.- eler 237b/6, 289b/5
 ğasl i.- eler 294a/2, 308a/16,
 309b/12
 ḥacāmet i.- eler 198b/11, 213b/7
 ḥall i.- eler 266b/3
 ḥıfz i.- eler 232a/5, 238b/4, 244a/15,
 244b/13, 254a/13, 269b/9, 285b/4,
 286a/7
 ıslāḥ i.- eler 309a/1, 335a/12
 i'āde i.- eler 266b/6, 266b/12,
 281a/6
 ictināb i.- eler 195b/5, 341a/14
 ifāde i.- eler 351a/4
 iḥrāc i.- eler 242b/10, 243b/16
 iḥtiḳān i.- eler 238b/9, 273a/6
 ihtimām i.- eler 182a/10, 305a/8,
 338b/1, 340a/14, 347a/3, 347b/16,
 351b/2
 iḥtirāz i.- eler 302b/8, 340b/17,
 341a/13, 341a/16
 iḥtiyār i.- eler 201b/12
 iḳdām i.- eler 294b/15
 ilticā i.- eler 326a/17
 iltizām i.- eler 223a/7, 348a/10
 isti' māl i.- eler 214a/15, 214b/3,
 249a/15, 266a/8, 303b/16, 340b/2,
 343a/13
 istifrāğ i.- eler 267b/14
 istinşāk i.- eler 304a/11
 istiṣmām i.- eler 250a/3
 kaṭ' i.- eler 229a/4
 la'ūḳ i.- eler 211a/12
 ma'cūn i.- eler 243b/15
 maşş i.- eler 310a/7, 336a/16
 men' i.- eler 195a/11, 313a/11,
 347a/10, 350a/2, 354b/13
 merhem i.- eler 337b/10
 meşğūl i.- eler 353b/10

mezc i.- eler 253a/11, 310b/8
 muḥāfaẓa i.- eler 183a/7, 195a/15,
 199b/3, 351a/12
 mübāşeret i.- eler 201b/15, 336b/2
 müdāvemmet i.- eler 215b/17,
 223a/14, 223b/2, 232b/3, 236b/6,
 263a/1, 272b/15, 284a/4, 294a/1,
 309a/7, 310b/6, 317a/14
 müşāhede i.- eler 269a/10, 306b/6
 müte'ehhil i.- eler 354b/1
 naḳ' i.- eler 303a/8
 naḳl i.- eler 353b/11
 naẓar i.- eler 236b/15
 neṭūl i.- eler 289a/2, 289a/11
 pāk i.- eler 185b/13, 305a/10
 sa'y i.- eler 194b/2, 201a/3,
 201a/12, 204a/1, 234a/9, 234b/15,
 241b/17, 249a/14, 289b/15, 294a/4,
 301b/5, 309b/10, 310a/4, 348b/9
 se'ūṭ i.- eler 208a/14
 sedd i.- eler 266a/5, 338b/12
 sefūf i.- eler 262b/5
 sevḳ i.- eler 348a/17
 şıyānet i.- eler 337b/16, 348a/3,
 349b/13
 şerbet i.- eler 244a/14
 ta'arruẓ i.- eler 317a/8
 ta'līm i.- eler 346a/15, 350a/5,
 350a/11, 355b/7
 ṭabḥ i.- eler 238b/3, 244a/12,
 244b/11, 285b/14, 286a/10
 taḥfīf i.- eler 213b/8
 taḥḳīr i.- eler 349b/5
 taḥrīk i.- eler 198b/6
 taḥşīl i.- eler 204b/3
 taḥvīf i.- eler 348b/5
 taḳayyūd i.- eler 188a/14, 195b/16,
 238a/2, 294a/7
 taḳṭīr i.- eler 249a/11, 303b/11
 talṭīf i.- eler 313a/10
 tartīb i.- eler 187a/16
 tebdīl i.- eler 316a/9
 tebḥīr i.- eler 342a/14
 tecdīd i.- eler 337b/11

tedbîr i.- eler 185a/2, 268a/3, 275a/13
 tekrâr i.- eler 338b/14
 telyîn i.- eler 238b/9, 309a/4
 temrîh i.- eler 215b/12
 temzîc i.- eler 246b/3
 tenbîh i.- eler 201b/8
 tenkıye i.- eler 183a/6, 202a/16
 tenkıyeler i.- eler 238b/13
 terk i.- eler 253a/12, 253a/16, 269b/6, 301a/16
 teṭāhhür i.- eler 185b/14
 tezyîn i.- eler 340a/10
 tılā i.- eler 203a/11, 204a/4, 229a/13, 237b/14, 242a/3, 249b/13, 255b/12, 266b/7, 289a/4, 289a/14, 306a/15, 306b/1, 308a/17, 309b/14, 310a/11, 316a/8, 316b/15, 337b/6
 vaż' i.- eler 253b/2, 317a/6, 338a/12
 zamm i.- eler 242b/9, 279b/16, 303a/9
 zımād i.- eler 183b/2, 183b/7, 185a/7, 203a/12, 203a/13, 203b/1, 204a/15, 215a/5, 235a/16, 254b/12, 266b/4, 275a/16, 275a/17, 283b/2, 284b/7, 289a/1, 311a/7, 311a/17, 312a/2
 ziyāde i.- eler 293b/14
 kifāyet i.- emedigi 296b/12
 tebḥîr i.- emedigi 296a/6
 haẓm i.- emediginden 252b/6
 ifnā i.- emediginden 277b/13
 ifnā i.- emedikleri 277b/15
 idrāk i.- emediklerinden 347a/4
 beyān i.- ememiş 297a/9
 vefā i.- emeyecegi 219a/13
 ibṭāl i.- emeyüp 295b/7
 muḳābele i.- emeyüp 221b/7
 muḳāvet i.- emeyüp 272a/6
 sirāyet i.- emeyüp 222a/9
 taḥammül i.- emeyüp 254b/3
 cezb i.- emez 261a/10, 261a/11
 ḥāşıl i.- emez 352b/11
 îrāş i.- emez 196b/7

taḥlîl i.- emez 238a/6
 teneffüs i.- emez 240b/6
 vefā i.- emez 219a/6
 şabr i.- emezler 248a/3
 cereyān i.- en 189b/11
 delālet i.- en 261b/14
 devr i.- en 184b/10
 edā i.- en 225b/9
 firār i.- en 330b/1
 ḥareket i.- en 246b/8
 ḥurūc i.- en 225b/10
 îcāb i.- en 349b/13
 ihāṭa i.- en 281a/17
 ihdāş i.- en 197b/9
 inkār i.- en 341b/14
 intişāb i.- en 204b/1, 315b/12
 inzāc i.- en 242b/7
 îrāş i.- en 298a/13, 347a/4
 işābet i.- en 221b/17, 293a/3, 333a/10, 334a/5
 îşāl i.- en 291a/2
 isti' māl i.- en 335a/1
 istinşāk i.- en 298a/8
 iştiğāl i.- en 349b/15
 ḳabül i.- en 270b/1
 mu' āraza i.- en 329a/15
 murād i.- en 343b/11
 mübāşeret i.- en 330b/14, 338b/9
 mürür i.- en 236a/10, 356b/1, 356b/3, 356b/11, 356b/17, 357a/9
 neş'et i.- en 193b/3, 256a/10
 sedd i.- en 192b/4
 severān i.- en 237b/12
 şu' ūd i.- en 193a/16, 193b/6, 237a/16, 251a/12, 278a/7, 321b/12, 322a/4, 322b/9
 şudūr i.- en 359b/15
 şikāyet i.- en 330a/10
 ta' affün i.- en 324b/14
 ta' alluḳ i.- en 205b/4, 234a/3, 320b/11
 ta' lîḳ i.- en 231a/8
 taḥlîl i.- en 248b/3
 taḳaddüm i.- en 241b/13

taşaddī i.- en 333b/7
 te'şīr i.- en 283b/10
 tecāvüz i.- en 300b/13
 tecvīz i.- en 336a/10
 terāküm i.- en 296b/8
 teveccüh i.- en 222a/6
 tevellüd i.- en 277a/14, 326a/5
 zühür i.- en 206a/14, 230b/2, 319b/6
 zuhūr i.- endir 308a/1
 işābet i.- ene 291b/6
 meyl i.- ene 287b/2, 287b/5
 iḳdām i.- enler 306b/6
 murād i.- enler 344b/13
 mübāşeret i.- enler 294b/14
 müdāvemmet i.- enler 343b/4
 nisbet i.- enler 343a/16
 seyelān i.- enler 194a/17
 taşaddī i.- enler 332b/16
 tecāvüz i.- enler 360b/13
 vefāt i.- enler 328b/15
 tecāvüz i.- enlerde 206a/10
 tevellüd i.- enlerde 202b/5
 ta' ayyüş i.- enlerden 323b/2
 vefāt i.- enlerden 328b/17
 i.- enlerdir 332b/6
 tecāvüz i.- enlere 205b/11, 206b/1, 242a/3
 tefahḥuş i.- enleri 333b/12
 tesmiye i.- enleri 186b/17
 'add i.- enleriñ 218a/12
 ta' alluḳ i.- enleriñ 292b/16
 zuhūr i.- enleriñ 299a/10
 i.- er 207b/3
 a' māl i.- er 274b/1
 āgāz i.- er 222b/1
 aḥz i.- er 223b/7
 besberāber i.- er 223b/8
 beyān i.- er 322b/5
 cereyān i.- er 207a/4, 207a/6, 286b/8
 def' i.- er 205b/9, 276b/10, 296a/12, 301b/13, 332a/17
 delālet i.- er 212b/8, 212b/13, 212b/16, 217b/10, 218a/7, 222b/5, 222b/9, 262a/8, 263b/2, 299a/12,

299b/4, 306b/12, 307b/12, 332b/7
 devr i.- er 251b/3
 duḥūl i.- er 226b/5, 230b/17, 231b/11
 enīn i.- er 187b/16
 feza' i.- er 188b/15, 299b/16
 galeyān i.- er 237a/12, 295b/13
 ḡalīz i.- er 204a/6
 ḥalk i.- er 327b/9
 ḥāşıl i.- er 193a/7, 217a/1, 221a/1, 252a/4, 298b/9, 313a/4, 322a/7
 ḥıfz i.- er 295a/12
 ḥikāye i.- er 318b/13, 323a/7
 ḥiss i.- er 193a/12, 206a/6, 216b/17
 ḥunāk i.- er 300b/9
 ḥurūc i.- er 281b/15, 284a/15
 işlāḥ i.- er 236b/8, 342a/14, 344b/5
 i' ānet i.- er 225a/2
 īcāb i.- er 282b/1, 291b/9, 297b/4, 321b/2
 icrā i.- er 269a/4
 idrāk i.- er 218a/3
 idrār i.- er 271b/14
 ifāde i.- er 349b/17
 ifnā i.- er 359b/1
 ifsād i.- er 309a/15, 322b/1, 324b/12, 344a/17, 344b/1
 iḥāta i.- er 281b/5, 281b/8, 313a/6
 iḥdāş i.- er 231b/15, 232a/13, 288a/7, 295b/6, 295b/8
 iḥrāc i.- er 225b/5, 233a/2, 259b/15, 279b/6, 279b/12
 iḥzār i.- er 336a/8
 iḳtizā i.- er 331a/15
 imdād i.- er 205b/3, 242a/1, 280a/3, 358b/6
 in' āş i.- er 249b/9
 īrāş i.- er 252b/11, 282a/15, 334b/12, 341a/14
 işābet i.- er 184b/4, 186b/3, 187a/7, 195a/12, 241b/8, 293a/5
 iş'ār i.- er 333a/4
 izāle i.- er 200b/11, 306b/2
 ḳabūl i.- er 229b/7, 238a/6, 249a/4,

260b/7, 290a/14
 kaṭṭ-ı ru'āf i.- er 208b/14
 kay' i.- er 302b/1
 kesb i.- er 205a/17, 236a/6
 kıyās i.- er 248a/14
 kifāyet i.- er 213a/16, 214a/7,
 254b/10, 330b/9, 345a/12
 maşrū' i.- er 193a/10, 194a/4
 maşş i.- er 274a/11
 men' i.- er 224b/10, 270a/15
 meyl i.- er 251a/12, 262a/4, 357b/12
 mübāşeret i.- er 233b/10
 müşāhede i.- er 343b/16
 nakl i.- er 319a/5, 336a/1
 nefret i.- er 221a/6
 neş'et i.- er 182b/12, 184b/8,
 188a/6, 189a/1, 190a/10, 192a/9,
 194a/12, 200a/5, 200a/14, 200a/17,
 207a/12, 212b/9, 218a/2, 240b/5,
 240b/12, 240b/17, 254b/2, 255a/9,
 255b/2, 256a/7, 262a/15, 267a/11,
 270a/9, 274b/3, 276a/12, 282b/8,
 287a/10, 287a/17, 290a/11, 310b/3,
 316a/11, 318b/16, 322a/9, 344b/7,
 347b/1, 359a/4
 nüfūz i.- er 183a/2
 rivāyet i.- er 327a/6
 sa'y i.- er 210b/3
 sākıṭ i.- er 278a/9
 sedd i.- er 240a/11
 seyelān i.- er 184b/11
 şıyānet i.- er 225b/9, 303b/17
 sirāyet i.- er 222a/7, 231a/10,
 261a/13, 261a/17, 268b/8, 292a/2,
 298a/8, 324b/15
 şu'ūd i.- er 192b/17, 204b/16
 ta'alluḫ i.- er 323b/15
 ta'ayyüş i.- er 264b/4
 ta'bir i.- er 247a/2
 taḡlīz i.- er 257a/17
 taḫcīr i.- er 268b/1
 taḫlīl i.- er 265a/5, 313a/15, 314a/2,
 341b/8
 taḫrīk i.- er 195b/10, 341a/4

taḫayyüd i.- er 326a/5
 taşadduḫ i.- er 351a/9
 taşdi' i.- er 352b/11
 te'sīr i.- er 323b/5
 tecebbün i.- er 257a/3
 tefṭīḫ i.- er 245b/9, 270b/11
 tekevvün i.- er 277b/3
 terciḫ i.- er 303a/6, 333b/13
 teslīṭ i.- er 327a/10
 tevehhüm i.- er 190a/15
 tevellüd i.- er 194a/9, 230b/15,
 240a/16, 268a/9, 277a/13, 278a/3
 vaşl i.- er 258b/5
 vefā i.- er 219a/15
 vefāt i.- er 264b/2, 328b/9
 yara i.- er 232a/9
 zamm i.- er 254a/8
 zarar i.- er 199a/13, 199a/17, 199b/1
 zuhūr i.- er 192b/11, 202b/9,
 221b/12, 230a/10, 230a/13, 230b/15,
 238a/8, 241b/9, 261b/6, 282a/10,
 284b/16, 297b/13, 297b/16, 298b/7,
 306b/9, 307b/8, 308b/13, 310a/17,
 310b/13, 311a/5, 325b/13, 332b/5,
 357b/6, 360a/6
 iḫtizā i.- er 328b/8
 ifnā i.- er 358a/7, 358b/7
 iştibāḫ i.- er 224a/2
 zann i.- er 196a/12, 334b/17
 i.- erler 203a/10
 beyān i.- erler 318b/5
 ḫabs i.- erler 208a/9
 ḫacāmet i.- erler 182a/7
 ḫıfz i.- erler 221a/9
 ḫikāye i.- erler 216a/13, 223b/14,
 349a/12
 ḫiss i.- erler 184a/13, 217b/12
 ıtlāḫ i.- erler 251b/5, 287b/4
 ibā' i.- erler 354a/6
 icrā i.- erler 221b/2
 ictimā' i.- erler 321a/10
 iddi'ā i.- erler 321b/3
 imdād i.- erler 251b/10, 324b/16
 isti'māl i.- erler 278b/14, 286a/16

iştibâh i.- erler 193b/12
 kıatlı i.- erler 327a/12
 levâm i.- erler 272b/2
 lez' i.- erler 278b/1
 men' i.- erler 256b/13
 mu'âlece i.- erler 206a/9, 284a/7
 mücâdele i.- erler 329a/14
 münsedd i.- erler 192a/13
 müşâhede i.- erler 287a/6, 319a/2
 nakl i.- erler 335a/3
 pâ-mâl i.- erler 190a/13
 rivâyet i.- erler 341a/5
 sahq i.- erler 220a/16
 saqı i.- erler 270b/11
 şarf i.- erler 356a/5
 şıyânet i.- erler 323b/12
 şu'ûd i.- erler 278a/6
 ta'bir i.- erler 223a/8, 356a/15, 357b/7
 ta'lik i.- erler 236b/2
 taḥayyül i.- erler 189a/8, 319a/7
 taḥlîl i.- erler 341b/3
 taḥşîl i.- erler 349a/15
 taşriḥ i.- erler 319b/15
 taşvîr i.- erler 296b/7
 taṭbîk i.- erler 319b/3
 tecvîz i.- erler 190b/8, 303a/5
 tefriḳ i.- erler 251a/4
 tenkıye i.- erler 277b/12
 terk i.- erler 326a/7
 teşbîh i.- erler 224b/7, 224b/12, 225b/8, 334a/5
 tevcîh i.- erler 328b/2
 yara i.- erler 208a/11
 zabt i.- erler 338a/9
 zuhûr i.- erler 311b/10
 murâd i.- erler 221b/1
 'işyân i.- erse 305b/3
 ḥâşıl i.- erse 222b/6
 ictinâb i.- erse 347b/15
 iḳtîzâ i.- erse 208b/2, 230b/5, 245b/11, 317a/8, 349a/11
 işâbet i.- erse 260a/4, 293b/6, 294a/9
 murâd i.- erse 347a/17

nüfûz i.- erse 222a/2
 nüzûl i.- erse 282a/7
 seyelân i.- erse 228b/8
 sirâyet i.- erse 291a/13
 şu'ûd i.- erse 202a/17
 şudûr i.- erse 348b/1
 ta'alluḳ i.- erse 330b/16
 tenâvül i.- erse 335a/8
 teneffuṭ i.- erse 316b/4
 teşebbûs i.- erse 291a/13, 291a/14
 tevellüd i.- erse 268a/13
 zuhûr i.- erse 302b/2, 334b/2
 iftiḥâr i.- esiz 346b/11
 ḥabs i.- ici 207b/15, 254b/11, 273a/6
 ḳabz i.- ici 207b/16
 neşf i.- ici 235b/10
 teşḥîn i.- ici 283a/8
 teskîn i.- ici 204a/13
 emr i.- in 348a/14
 te'dîb i.- in 348a/15
 mürûr i.- inceye 264b/8
 zuhûr i.- inceye 328b/14
 zıkr i.- medi 226b/11
 idrâk i.- medigi 217b/10
 te'sîr i.- medigi 303a/4
 tecâvüz i.- medigi 312a/16
 zuhûr i.- medigi 300b/1
 ṭulû' i.- medikce 340b/5
 iḳtîzâ i.- medikçe 349a/7
 aḥz i.- mediler 242a/17
 i.- medim 205b/16
 itmâm i.- medin 338a/11
 mürûr i.- medin 320b/16
 sirâyet i.- medin 339b/15
 temâm i.- medin 321a/1
 teneffuṭ i.- medin 316a/7
 seyelân i.- mege 209a/7
 ta'ayyûş i.- mege 354a/3
 tebdîl i.- mege 187b/6
 tekrâr i.- mege 294b/15
 telḳîn i.- mege 347a/2
 tenkıye i.- mege 294a/4
 zımâd i.- mege 202a/12
 ḥabs-i nefes i.- megin 282b/10

ihtilâf i.- megin 247a/10
 iktizâ i.- megin 219b/5, 322b/8
 i.- mek 257b/3
 beyân i.- mek 346a/3
 cimâ' i.- mek 199a/17
 def' i.- mek 301b/1, 316a/10
 faşd i.- mek 334b/1
 firâr i.- mek 329a/9, 339b/17
 ğargara i.- mek 232b/7, 233a/1, 304a/17
 ğasl i.- mek 308a/12
 hacâmet i.- mek 187b/14, 208b/11, 335b/7
 hakk i.- mek 314b/7
 hıfz i.- mek 349b/1
 ictinâb i.- mek 330b/5
 ihtimâm i.- mek 333a/3, 354b/5
 iktidâ i.- mek 347b/10
 iktifâ i.- mek 353b/6
 işâbet i.- mek 340b/15
 iştiğâl i.- mek 278b/6, 345a/8
 men' i.- mek 256b/14, 354b/12
 müdâvemet i.- mek 314b/6
 sa'y i.- mek 199a/7, 325a/13, 340a/2, 347b/9, 347b/11, 351b/14
 saqy i.- mek 308a/14
 taḥlîl i.- mek 344b/8
 taḥşîl i.- mek 353b/5
 taḳayyüd i.- mek 349b/6
 taḳṭîr i.- mek 242a/1
 taşdıḳ i.- mek 321b/6
 te'lîf i.- mek 342b/16
 tedbîr i.- mek 238a/17
 tehâvün i.- mek 201a/4
 tekşîf i.- mek 249b/12
 temelmül i.- mek 278b/5
 tenâvül i.- mek 341a/9
 terk i.- mek 329a/11, 330b/12
 tevağğul i.- mek 353a/14
 tılâ i.- mek 311a/8
 vefât i.- mek 328b/8
 zîmâd i.- mek 245b/14, 253b/10, 283b/6, 284b/9
 def' i.- mekde 342b/2

iḥrâc i.- mekde 269b/11
 sa'y i.- mekde 345a/1
 ta'lim i.- mekde 354b/9
 tecfîf i.- mekdedir 358a/15
 'amel i.- mekden 341b/7
 cimâ' i.- mekden 282b/5
 meyl i.- mekden 287a/17
 yemîn i.- mekden 350a/8
 zabṭ i.- mekden 282b/5
 imdâd i.- mekdir 225a/3
 intikâl i.- mekdir 339b/14
 îşâl i.- mekdir 259b/6
 men' i.- mekdir 254b/9
 mübâlağa i.- mekdir 354b/11
 müdâvemet i.- mekdir 317b/3
 sa'y i.- mekdir 284a/9, 290a/16
 tedârik i.- mekdir 340a/5
 i.- mekle 230b/16, 231a/11
 'işyân i.- mekle 242b/3
 def' i.- mekle 272a/9, 320b/17
 delâlet i.- mekle 331b/17, 332a/8
 diḳḳat i.- mekle 332a/16
 ğaleyân i.- mekle 237a/2
 ğargara i.- mekle 237b/17
 ğavr i.- mekle 238a/7
 ḥaml i.- mekle 328a/17
 ḥareket i.- mekle 252a/3, 284b/3
 ḥâşıl i.- mekle 240b/12, 240b/16, 295b/4, 301b/3, 318a/1
 ḥavf i.- mekle 191b/3
 hücüm i.- mekle 319a/15
 îcâb i.- mekle 340b/13
 ictihâd i.- mekle 362b/9
 idrâk i.- mekle 205a/10, 352a/1
 ifnâ i.- mekle 358a/8, 358b/7
 ifsâd i.- mekle 317b/15, 322b/10
 ihâṭa i.- mekle 225b/8
 iḥbâr i.- mekle 329b/7
 iḥdâş i.- mekle 261b/4
 iḥrâc i.- mekle 185b/8, 241b/1, 242b/5
 iktizâ i.- mekle 226b/10, 251b/15, 346a/10
 intikâl i.- mekle 288a/12

işābet i.- mekle 189b/16, 255a/5, 260b/5, 316a/4
 isti^c māl i.- mekle 245a/5
 izāle i.- mekle 296b/9, 344b/10
 kabūl i.- mekle 305a/8
 men^c i.- mekle 189b/12, 189b/16, 303b/2
 meyl i.- mekle 204a/8, 221b/3, 221b/5, 234a/8, 287b/10
 mezāhime i.- mekle 267a/3
 mezc i.- mekle 183b/6
 muḥarrik-i ḥarāret i.- mekle 354b/6
 müdāvet i.- mekle 201a/17
 müşāhede i.- mekle 258b/15
 neş^{'et} i.- mekle 281a/3, 292a/1, 321b/14
 redd i.- mekle 300a/15
 ref^c i.- mekle 237b/10
 sa^c y i.- mekle 199a/5
 şarf i.- mekle 269a/4
 sedd i.- mekle 229b/15, 248b/9
 seyelān i.- mekle 194a/8
 sirāyet i.- mekle 189a/5, 277a/16, 291b/14, 292b/9
 şu^{'ūd} i.- mekle 192b/12, 248b/14, 325a/12
 şedd i.- mekle 230b/11
 ta^c affün i.- mekle 322b/7
 ta^c alluk i.- mekle 313a/1
 ta^c fīn i.- mekle 183b/4
 ta^c līk i.- mekle 358a/10
 ta^c yīn i.- mekle 187a/3, 343b/3
 taḥayyül i.- mekle 272b/5
 taḥlīl i.- mekle 286b/14
 taḥrīr i.- mekle 239a/12, 252b/3
 taḥşīl i.- mekle 293a/1, 352b/17
 taḳdīr i.- mekle 204b/8
 tarṭīb i.- mekle 321b/9
 taşhīḥ-i mizāc i.- mekle 351b/14
 tecfīf i.- mekle 236b/5
 tekevvün i.- mekle 277b/17
 tekmlīl i.- mekle 353a/5
 telyīn i.- mekle 235a/17, 237b/15
 tenbīh i.- mekle 249a/8

tenkıye i.- mekle 277b/8, 277b/9
 tenşīf i.- mekle 268a/17
 terāküm i.- mekle 264a/2
 teveccüh i.- mekle 187a/10
 tılā i.- mekle 182a/5, 317a/13
 zamm i.- mekle 303b/13
 zuhūr i.- mekle 245a/9, 310b/11, 312b/13, 353b/12
 cür^{'et} i.- meler 328a/8
 lez^c i.- meleri 230b/2
 men^c i.- mem 224a/1
 taḥammül i.- memek 351a/3
 setr i.- memekle 212a/7
 kabūl i.- memesinde 222a/12
 i^c tibār i.- memiş 323a/3
 naql i.- mesi 320a/5
 neş^{'et} i.- mesi 287b/13
 zuhūr i.- mesi 297a/12
 iḥrāc i.- mesidir 279a/11
 şayḥa i.- mesine 190a/8
 işābet i.- mesün 328a/12
 bürüz i.- meye 301b/3
 tecāvüz i.- meye 300a/16, 360a/14
 teneffuṭ i.- meye 316a/10
 eksik i.- meyeler 301a/6
 eziyyet i.- meyeler 351a/1
 ḡaflet i.- meyeler 354a/15
 meyl i.- meyeler 355b/10
 müsā^{'ade} i.- meyeler 348b/17
 tama^c i.- meyeler 236b/16
 teklīf i.- meyeler 353b/10
 tezyīn i.- meyeler 348b/16
 zuhūr i.- meyeler 300a/4
^cadd i.- meyüp 315a/14
^cavdet i.- meyüp 304b/17
 ḥaşr i.- meyüp 341a/12
 ḥavf i.- meyüp 335b/14
 i^c lām i.- meyüp 348b/8
 i^c tiyād i.- meyüp 352a/1
 men^c i.- meyüp 354b/13
 sa^c y i.- meyüp 294a/7
 te^{'şir} i.- meyüp 188b/7
 tecrībe i.- meyüp 224a/1
 tecvīz i.- meyüp 334a/12, 344a/13

teslīm i.- meyüp 319a/5
 zıkr i.- meyüp 220b/10
 zuhūr i.- meyüp 299a/16
 hayr i.- mez 353b/13
 iktizā i.- mez 334a/7
 kabūl i.- mez 247a/17, 290a/14
 mübāşeret i.- mez 284a/8
 neş'et i.- mez 192a/11
 sirāyet i.- mez 323b/14
 tecāvüz i.- mez 360b/10
 vefā i.- mez 241a/5, 248b/5
 zarar i.- mez 279b/3
 idhāl i.- mezden 232a/16
 derc i.- mezler 333a/7
 idrāk i.- mezler 191a/12
 tecvīz i.- mezler 336a/12
 te'sīr i.- mezse 235a/12, 309b/15
 i.- miş 348b/4
 def' i.- miş 301a/3, 301b/1
 duhūl i.- miş 233b/3
 hāşıl i.- miş 268a/16
 hicret i.- miş 330a/9
 işābet i.- miş 293b/16, 336a/4
 kırān i.- miş 320b/9
 neş'et i.- miş 182a/8, 188a/9,
 245a/8, 245b/6, 245b/16, 246a/3,
 249b/4, 250a/13, 274b/11, 275a/1,
 285a/2, 293b/13, 294a/3, 321b/16,
 325a/10, 345a/11
 sirāyet i.- miş 240b/10
 ta' affün i.- miş 322a/14
 ta'alluḡ i.- miş 231b/8, 233b/2
 tecāvüz i.- miş 300a/4, 305a/9,
 360b/11
 tekevvün i.- miş 231a/12
 tezeyyün i.- miş 204b/9
 zıkr i.- miş 297a/10
 i.- mişdir 187a/3
 def'-i yas i.- mişdir 195a/1
 iddi'ā i.- mişdir 342a/4
 işbāt i.- mişdir 191a/2
 neş'et i.- mişdir 201b/14, 225a/8
 nisbet i.- mişdir 342b/16
 peydā i.- mişdir 287a/4

ta'yīn i.- mişdir 228a/13
 taşrīḡ i.- mişdir 198b/9, 226b/11,
 313b/16, 324b/3
 derc i.- mişimdir 306b/5
 'add i.- mişler 202b/17
 ber-hemāl i.- mişler 342a/1
 beyān i.- mişler 252b/5
 hikāye i.- mişler 259a/15
 hüküm i.- mişler 218a/4
 ıtlāḡ i.- mişler 224a/6
 iddi'ā i.- mişler 343a/10
 ihtiyār i.- mişler 187b/4
 işāl i.- mişler 342b/17
 istidlāl i.- mişler 218b/12
 istihsān i.- mişler 211a/14
 kabūl i.- mişler 346b/16
 medḡ i.- mişler 202a/5
 müşāhede i.- mişler 336a/1
 nā-hayr i.- mişler 355b/1
 rivāyet i.- mişler 343a/17
 ta' arruḡ i.- mişler 343a/16
 ta'līḡ i.- mişler 240b/1
 ta'yīn i.- mişler 197a/14, 203b/3,
 344a/9
 taḡrīr i.- mişler 209b/11
 taṭvīl i.- mişler 249a/5
 tecvīz i.- mişler 195b/11
 tefsīr i.- mişler 197b/10
 tereccī i.- mişler 200b/17
 tesmiye i.- mişler 196b/10, 244a/17
 zu'm i.- mişler 274a/9
 'add i.- mişlerdir 210a/3, 217a/16,
 273b/17, 324a/7, 341a/17
 'ayān i.- mişlerdir 277a/7
 beyān i.- mişlerdir 342b/14
 def' i.- mişlerdir 344b/15
 fermān i.- mişlerdir 330b/2
 ḡabṭ i.- mişlerdir 259a/11
 ḡaşr i.- mişlerdir 350a/12
 ḡavāle i.- mişlerdir 290a/6
 ıtlāḡ i.- mişlerdir 210a/13
 iddi'ā i.- mişlerdir 335b/12
 ihtisār i.- mişlerdir 255b/5, 332b/14
 ihtiyār i.- mişlerdir 217b/11

işhān i.- mişlerdir 256a/3
 naql i.- mişlerdir 263a/7, 318b/12
 senā i.- mişlerdir 275b/11
 taḥṣīṣ i.- mişlerdir 252a/8
 taṣrīḥ i.- mişlerdir 182a/12, 318a/10
 tavṣīyye i.- mişlerdir 238b/15
 tebeyyün i.- mişlerdir 346a/2
 tecvīz i.- mişlerdir 341a/15, 362a/3
 temṣīl i.- mişlerdir 291a/17
 terciḥ i.- mişlerdir 218a/9
 teṣnī' i.- mişlerdir 258b/13
 tevciḥ i.- mişlerdir 190b/6
 neṣ'et i.- miştir 262a/11
 zuhūr i.- se 202b/11
 def' i.- seler 280b/5
 iḳdām i.- seler 347a/7
 taḳayyüd i.- seler 233a/13
 tecessüs i.- sinler 344b/14
 i.- sün 268a/13
 'add i.- üp 220b/13, 239a/8
 āgāh i.- üp 351b/11
 āgāz i.- üp 357b/17
 aḥz i.- üp 189b/5, 229a/3, 238b/1,
 242b/15, 253a/3, 253a/14, 272b/12,
 286a/9, 305b/8, 312a/1
 berbād i.- üp 349a/5
 cem' i.- üp 305b/13
 cezb i.- üp 258a/4, 259b/14, 264a/1
 daḥl i.- üp 327a/16
 daḳḳ i.- üp 183b/5
 def' i.- üp 204a/1
 delk i.- üp 293b/17
 düz i.- üp 201a/12
 ekl i.- üp 234a/4, 349b/1
 fark i.- üp 334a/17
 faşd i.- üp 213b/8, 289b/13, 340a/16
 firār i.- üp 349a/13
 galeyān i.- üp 295b/9, 301a/17
 ğasl i.- üp 198b/11, 306a/16, 308b/7,
 335a/15
 ḥabs i.- üp 276a/5
 ḥacāmet i.- üp 204a/10, 309a/1,
 310a/5, 336a/13
 ḥakk i.- üp 309b/16

ḥalk i.- üp 246b/12
 ḥall i.- üp 289a/17, 303b/15
 ḥamīr i.- üp 196a/6, 235a/16
 ḥaml i.- üp 294b/14
 ḥāşıl i.- üp 194a/1, 204a/7, 228b/2,
 255a/15
 ḥavf i.- üp 351a/2
 ḥimye i.- üp 284a/3
 ḥiss i.- üp 252a/2
 ḥudūş i.- üp 200a/7
 ḥurūc i.- üp 183a/1
 ısıcaḳ i.- üp 338b/6
 ıslāḥ i.- üp 224b/10, 225a/2
 i'āde i.- üp 275a/12
 i'timād i.- üp 341b/17
 ibtāl i.- üp 295b/5
 icāb i.- üp 321a/13
 ictimā' i.- üp 248a/7
 idrāk i.- üp 217b/13, 339b/17
 ifnā i.- üp 358a/11
 ifsād i.- üp 317b/14, 321b/14,
 322a/3, 322a/16, 322b/3
 iġfāl i.- üp 347b/5
 iḥdāş i.- üp 190a/4
 iḥrāc i.- üp 185b/12, 331a/5
 ihtimām i.- üp 199b/2, 302b/8,
 341a/8
 iḳdām i.- üp 335a/10, 351a/5
 iṣāl i.- üp 225b/5
 işbāt i.- üp 191a/7
 isnād i.- üp 310b/1, 348b/4
 istikbāl i.- üp 329b/6
 ittiḳā' i.- üp 354a/6
 ḳabūl i.- üp 222a/11, 284b/5, 293a/9
 ḳadh i.- üp 348a/17
 ḳarār i.- üp 191b/4
 ḳaṭ' i.- üp 268b/14, 336a/3
 ḳaṭ' -i ümīd i.- üp 334a/4
 kesr i.- üp 245b/8
 ḳıyās i.- üp 227b/13
 la'ūḳ i.- üp 253b/7, 285b/5
 lez' i.- üp 188a/6
 meḳş i.- üp 216a/14
 men' i.- üp 195b/11, 218b/3,

274a/13, 300a/7, 309a/3
 meyl i.- üp 200b/4, 201a/15,
 251a/15, 356a/5
 mezc i.- üp 188b/2, 215b/12,
 223a/12, 228a/6, 237b/13, 252b/16,
 254a/4, 266b/4, 273a/4, 283b/5,
 285a/8, 305a/11, 311a/8, 316a/13,
 337b/1, 337b/5, 337b/10, 337b/14,
 340a/12
 mübāşeret i.- üp 333b/5
 müdāvemmet i.- üp 187b/9, 340a/17
 mürür i.- üp 235b/6, 324b/9
 müşādefet i.- üp 319a/14
 müsevvā i.- üp 201a/7
 naķ i.- üp 222b/12
 naşīḥat i.- üp 351a/4
 neş'et i.- üp 196b/9, 275a/4,
 291b/10
 perverde i.- üp 202a/3
 pesend i.- üp 355a/11
 peydā i.- üp 277a/5
 redd i.- üp 259a/1, 333a/12
 sa'y i.- üp 183a/5, 201b/10,
 249a/10, 293b/15, 309b/9, 312a/6,
 346b/8, 350a/9, 352a/8, 353a/2,
 354b/4, 355b/9
 sa'y-ı belīğ i.- üp 258b/14
 saḥķ i.- üp 188a/15, 204a/14,
 214a/2, 214a/12, 227b/4, 238a/12,
 253b/9, 254b/10, 254b/12, 255b/6,
 265b/17, 275a/15, 283a/17, 303a/8,
 305b/1, 306a/14, 338a/15, 339a/14
 sefūf i.- üp 187b/13
 setr i.- üp 205b/7
 sevķ i.- üp 272b/3
 seyr u şoḥbet i.- üp 348b/1
 sirāyet i.- üp 205a/10, 205a/12,
 218a/6, 318b/17, 323a/17
 şu'ūd i.- üp 193a/7, 279a/12,
 296a/1, 302b/16
 sür'at i.- üp 330b/2
 şakķ i.- üp 185b/14
 şedd i.- üp 223b/13
 şuġl i.- üp 353a/9

ta'affün i.- üp 277b/2
 ṭabḥ i.- üp 235a/14, 238b/4,
 244b/12, 266b/10, 285b/3, 288b/14,
 289a/16, 301b/12, 305a/7
 tağayyür i.- üp 295a/13
 taḥayyül i.- üp 272a/17
 taḥrīk i.- üp 200b/11
 taḥşīl i.- üp 198b/6, 208a/14
 taḥşīş i.- üp 336a/11
 taḥayyüd i.- üp 336b/1, 341b/4
 taḫtīr i.- üp 183a/8
 ṭarḥ i.- üp 244a/13, 244b/12
 taşaddī i.- üp 333b/2
 taşrīḥ i.- üp 321a/17
 te'sīr i.- üp 338a/11
 tebḥīr i.- üp 340a/8
 tecvīz i.- üp 335b/10
 tedārik i.- üp 355a/17
 tedbīr i.- üp 199b/4
 tefhīm i.- üp 348a/7, 351a/13
 temekkün i.- üp 347a/11
 temşīl i.- üp 333b/13
 teneffuṭ i.- üp 316b/7
 tenfīr i.- üp 351a/16
 tenķiye i.- üp 198a/3, 313a/9
 terbiye i.- üp 238a/15
 terfī' i.- üp 351b/9
 terk i.- üp 234a/8, 308a/13
 tertīb i.- üp 340a/14
 teskīn i.- üp 317a/13
 teşebbüs i.- üp 291a/11, 339b/11
 tevellüd i.- üp 182a/16, 264b/3,
 268a/12, 287b/10
 teverrüm i.- üp 351a/8
 tılā i.- üp 185b/15, 252b/14,
 281a/10, 317a/7
 vaḥz i.- üp 328b/4
 vaż' i.- üp 223a/17
 zamm i.- üp 227b/3, 232b/5, 243b/8,
 244b/10, 266b/3, 272b/15, 294a/16,
 303b/7, 303b/11
 zann i.- üp 186b/7
 zebḥ i.- üp 265b/16
 zımād i.- üp 254a/5, 337b/11

zuhür i.- üp 298b/3, 298b/7, 298b/12, 307b/10, 308b/11, 320a/11, 322a/12, 331b/10, 358b/5 terk-i ma'āşī i.- üpdür 326a/17 -1520-	
it- (II) [Tr.] İtmek, itelemek. i.- digi 251a/13 i.- eler 234b/16 -2-	
it üzümü [Ar.] İt üzümü (Solanum nigrum). bkz. 'inebü's-şa'leb i.+ ni 204a/3 i. 187b/1, 204a/14, 204a/15, 213a/17, 214b/3, 223a/12, 302a/3 -8-	
'itāb [Ar.] Azarlama, paylama. 'i. olunmazsa 348b/6 -1-	
iṭ'ām [Ar.] Yemek yedirme. i. olunup 234a/16 -1-	
itdir- [Tr.] Ettirmek. bkz. itdür- 'ādet i.- eler 351a/15 i'ṭiyād i.- eler 350a/3 ictināb i.- eler 349b/12 iştiğāl i.- eler 352a/12 müdāvet i.- eler 308a/8 nefret i.- eler 349b/7 iştiğāl i.- ilmek 353b/7 müdāvet i.- ilmek 348a/8 iştiğāl i.- ip 352b/15 nidā i.- ip 329b/12 isti' māl i.- mek 308a/8 müdāvet i.- mek 211b/2 ferāğat i.- memek 353b/13 maşş i.- üp 279a/8 tecerru' i.- üp 235a/3 terk i.- üp 353b/9 -16-	itdür- [Tr.] Ettirmek. bkz. itdir- tevellüd i.- ecek 197b/6 i.- eler 214a/7 ğargara i.- eler 227a/17, 227b/3, 227b/8, 228a/4, 229a/5, 232b/5, 234a/14, 235a/14, 237b/17, 304a/16 iktifā i.- eler 349a/10 isti' māl i.- eler 198a/15, 238b/12, 243a/5, 245a/14, 245b/15, 269b/1, 280a/6, 336b/14, 339a/8 maşmaşa i.- eler 223a/12 müdāvet i.- eler 228b/1, 272b/10 perhiz i.- eler 288b/10 ta' ayyüş i.- eler 354a/1 tecerru' i.- eler 249b/9, 250a/1 tevellüd i.- en 195a/8 ğargara i.- mek 232a/17 isti' māl i.- mek 202a/4 hareket i.- meyeler 195b/2 isti' māl i.- ülür 268b/16 isti' māl i.- üp 257a/11 maşş i.- üp 304a/15, 304a/16 müdāvet i.- üp 245b/17 riyāzet i.- üp 195a/9, 195b/2, 313a/11 tevellüd i.- üp 183a/6 isti' māl i.- ürlar 254a/5 -43-
	i'ṭibār [Ar.] Ehemmiyet verme, değer gösterme, saygınlık. i.+ a 184a/9 i.+ dan 210b/10 i.+ ı 191b/10, 210a/11, 273b/11, 277a/12, 291a/6, 292a/4, 306b/17, 357b/8, 359a/7 i.+ i 291a/10 i.+ ları 361a/2 i. itmemiş 323a/3 i. olunan 225b/12, 322a/3 i. olunmağla 251a/4 i. olunmuşdur 251a/3, 282a/3 i. olunmuşdur 357a/11

i. olunur 292a/2, 357b/2 -22-	i' ṯirāz [Ar.] Bir hükmü, bir fikri kabul etmeyerek onlara karşı çıkma. i.+ ları 323b/3 -1-
i' ṯibārāt [Ar.] İtibarlar, önemler. i.- ı ehl-i nücūm 320b/3 -1-	i' ṯiyād [Ar.] Âdet edinme, alışkanlık. i. bulunmazsa 254a/1 i. itdireler 350a/3 i. itmeyüp 352a/1 i. 351a/11 -4-
i' ṯidāl [Ar.] Orta, ortalama, ölçülülük. i.+ den 199a/8, 292b/6 i.+ e getüreler 201b/7 i.+ e 207b/7, 357b/11 i.+ ine 354b/4 i. 205a/17, 216a/2, 242a/7, 264b/11 -10-	itmām [Ar.] Tamamlama, tamam etme ve edilme, bitirme. i.+ ına 212a/8, 350a/12 i.+ ından 236a/2 i. itmedin 338a/11 i. olundu 315b/17 i. 288b/5 -6-
i' ṯikād [Ar.] İnanma, inanç. şiẖhāt-ı i.+ a 330b/13 i.+ ı 190b/9 i.+ ları 330b/14 i.+ larında 362a/6 i. eyleyüp 190a/12, 360a/11 i. 350b/7 -7-	itmām-pezīr [Ar.+Far.] Tamamlama kabul eden, tamamlanabilir. i. olup 216a/9 -1-
i' ṯimād [Ar.] Güvenme, dayanma. i. eylediği 318b/12 i. eylemeyeler 354a/16 i. idüp 341b/17 i. olunmaz 332a/4 i. 354a/5 -5-	ittibā' [Ar.] Tâbi olma, uyma, yolundan gitme. i.+ ı 319a/16 -1-
i' ṯinā [Ar.] Çok dikkat etme, özenme. i. eylemişdir 198a/11 i. olunacak 330b/3 -2-	ittifāk [Ar.] Birleşme, uyuşma, fikir birliğine varma. i.- ı eṭibbā 242b/14 i. 339b/13 -2-
i' ṯirāf [Ar.] Hatasını kabul ederek söyleme, hakkı teslim etme. i. 330b/17 -1-	ittihāz [Ar.] Edinme, alma. i. olunur 283b/9 -1-
	ittikā' [Ar.] Sakınma, çekinme. i. idüp 354a/5 -1-

ittisāʿ [Ar.] Bollaşma, genişleme, bolluk, genişlik.

i.+ ına 288a/8

i.+ ından 282a/4

i. 288a/14

-3-

ittişāl [Ar.] Bitişme, kavuşma, ulaşma.

i.- i silsile-i benī ādem 355b/13

i.+ i 217a/10

i. 247a/3

-3-

izʿ āf [Ar.] Zayıf düşürmek.

i.- ı üsbüʿ 357b/8

-1-

izāle [Ar.] Giderme, yok etme.

i.- i maraẓ 361b/9

i.- i maraẓda 320a/13

i.+ si 349b/14, 349b/17

i.+ ye 295b/8

āşār-ı i.+ ye 304b/15

i. ider 200b/11, 306b/2

i. itdiği 344b/5

i. itmekle 296b/8, 344b/10

i. 293b/12

-12-

ʿizām [Ar.] Büyüklük, ululuk.

ʿi.- ı reʿsde 184b/3

ʿi.- ı bürhāna 323b/7

ʿi.- ı maraẓī 222a/15

-3-

ʿizāmü'r-re's [Ar.] Kafa büyüklüğü.

ʿi. 182a/10

-1-

izdiḥām [Ar.] Kalabalıktan sıkışma, ezilme.

i. 340b/12

-1-

izdirā [Ar.] Tahkir etme, hakir görme.

i. 351a/11

-1-

izdivāc [Ar.] Evlenme, birbirine zevce olma.

i. 355a/14

-1-

izdiyād [Ar.] Ziyâdeleşme, artma, çoğalma.

i.+ a 250a/14

i.+ ı 362b/9

i.+ ına 345a/16, 361a/12

i. buldukları 356b/8

i. bulmağa 299b/5

i. bulmasun 296b/1

i. olup 284a/2

i. 182a/15, 235b/17, 236a/11,

241a/12, 256a/17, 356b/1

-14-

izḥār [Ar.] Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, zahir etme.

i.- ı fevâḥiş 327a/17

-1-

izḥir [Ar.] Mekke ayrığı otu (Andropogon schoenanthus). bkz. **idḥir**

i. 262b/14

-1-

ʿizzet [Ar.] Hürmet, saygı, ikram.

ʿi. eylemiş 347a/17

-1-

K

ḳabāḥat [Ar.] Suç, kusur.

ḳ.+ i 348b/5

ḳ. 348b/13

-2-

ḳabā'il [Ar.] Kabileler.

ḳ.- i denīye 346b/8

ḳ.- i re'siñ 182b/10

-2-

ḳabak [Tr.] Kabak (Cucurbita pepo).

ḳ.+ ı 250b/14

ḳ. 187a/17, 251a/15, 278a/13,
279b/11, 301a/9, 309b/12, 336b/14,
341a/11

-9-

ḳabar- [Tr.] Kabarmak, şişmek.

ḳ.- ıp 316a/7

ḳ.- ur 316a/4

-2-

ḳābız [Ar.] Kabzeden, tutucu; kurutucu.

ḳ. 215a/3, 223a/11, 274b/11,
275a/8, 275b/13, 289b/15, 300b/17,
301a/6, 304a/9

zīmād-ı ḳ. 289b/17

-10-

ḳābıza [Ar.] Kabzeden, tutucu; kurutucu.

bkz. **ḳābız**

edviye-i ḳ. 222b/14

-1-

ḳābızāt [Ar.] Kābızlar, kurutucu ilaçlar.

ḳ. 228b/3

-1-

ḳābızātu'r-ru'āf [Ar.] Burun

kanamasını durduran (ilaçlar).

ḳ. 208a/2

-1-

ḳabiḥ [Ar.] Çirkin, yakışıksız.

ḳ. 346b/12

emr-i ḳ. 348b/1

-2-

ḳabiḥe [Ar.] bkz. **ḳabiḥ**

ef'āl-i ḳ. 348b/10

fi'l-i ḳ. 348b/7

-2-

ḳabīl [Ar.] Tür, cins; türlü.

ḳ.+ dendir 219b/15, 359a/13

ḳ.+ inden olur 293b/6, 330b/11

ḳ.+ inden 190a/15, 197a/12, 216a/16

ḳ.+ indendir 193b/3, 193b/13

-9-

ḳābil [Ar.] Kabul edici; olabilir, mümkün.

ḳ.- i 'ilāc 207a/7

ḳ.+ dirse 324a/16

ḳ.+ iñ 325a/11

ḳ. olanı 314a/8

ḳ. olduğunu 324b/1, 324b/2

ḳ. olmadığı 314a/8

ḳ. olur 247a/10, 324b/8

ḳ. 260b/10

-10-

ḳābile [Ar.] Ebe, ebe kadın.

ḳ.+ leriniñ 285a/5

ḳ.+ niñ 284b/17

ḳ. 184b/7, 184b/8

-4-

ḳābiliyyet [Ar.] Yatkınlık, yetenek;
kabul edilebilirlik.

ḳ.+ i 217b/8

-1-

ḳābilü'l-'ilāc [Ar.] İlaç kabul eden.

ḳ.+ dır 195a/1

-1-

ḳable'l-ḳaṭ' [Ar.] Kesmeden önce.

ḳ. 228b/14

-1-

ķable'l-vukū' [Ar.] Olmadan, meydana gelmeden önce.

ķ. 325b/2, 339b/9, 362b/5

muķāfazat-ı ķ. 339b/8

-4-

ķable't-ta'ām [Ar.] Yemekten önce.

ķ. 195a/9, 195b/1, 343b/11

-3-

ķabuk [Tr.] Kabuk.

ķ.+ ı 185a/7, 188a/14, 227b/1, 229a/6, 233b/12, 234a/16, 244b/4, 244b/7, 265b/7, 266b/2, 266b/9, 275b/2, 280a/14, 280b/11, 283b/12, 283b/13, 301a/7, 301b/9, 302a/1, 303b/8, 305b/7, 305b/8, 309a/6, 309a/14, 337a/7, 339a/3

ķ.+ ından 334b/14

ķ.+ ını 303a/7

ķ.+ ınıñ 269a/15

ķ.+ ları 281a/7

ķ.+ larını 306a/4

ķ.+ larınıñ 187a/17

-32-

ķabuklan- [Tr.] Üzeri kabuk bağlamak.

ķ.- up 305b/17, 306a/2

ķ.- ur 298b/14, 308b/12

-4-

ķabuklandır- [Tr.] Kabuk bağlamasına sebep olmak.

ķ.- ıcı 207b/17

-1-

ķabūl [Ar.] Razi olma; onaylama.

ķ.+ ini 362a/5

ķ.+ ünde 222a/5

ķ.+ ünden 221b/11, 230a/14

ķ.+ üne 221b/14, 240a/9, 324b/5, 324b/10

ķ. eylediği 361b/15

ķ. eyledigidir 199b/15, 203b/11

ķ. eylediğini 333a/3

ķ. iden 270b/1

ķ. ider 229b/7, 238a/6, 249a/4, 260b/7, 290a/14

ķ. idüp 222a/11, 284b/5, 293a/9

ķ. itdigi 202b/13, 260b/8

ķ. itdikleri 222b/4

ķ. itdügüne 222b/3

ķ. itmekle 305a/8

ķ. itmemesinde 222a/12

ķ. itmez 247a/17, 290a/14

ķ. itmişler 346b/16

-30-

ķābūlī [öa.] Kâbil'e mensup.

birinc-i K. 233b/7, 279b/4

-2-

ķabż [Ar.] Kabızlık; tutmak, bükme.

ķ.+ ı 276b/9

ķ. idici 207b/16

ķ. 223a/4

-3-

ķabża [Ar.] Avuç, tutam.

ķ.- yı ķudret-i ilāhīde 330b/14

ķ. 233b/11, 337a/7, 338a/14

-4-

ķabzen [Ar.] Tutarak, kabızlık bakımından.

ķ. 255a/3

-1-

ķabżī [Ar.] Kabızlıkla alakalı.

ķ. olan 264b/12

-1-

ķaç- [Tr.] Kaçmak, uzaklaşmak.

ķ.- up 191b/2

-1-

ķaçan [Tr.] Ne vakit, ne zaman ki.

ķ. 187a/3, 189a/2, 191a/13, 193a/12, 193b/15, 203b/12, 226b/3, 231b/4,

252a/6, 264a/2, 268a/16, 269b/9, 272a/5, 273a/9, 275b/9, 287b/8, 288a/7, 296a/8, 303b/13, 304b/14, 321a/4, 322b/2, 340a/15, 344b/7, 346a/6, 346a/11, 346b/17, 347a/7, 351b/8, 355a/17 -30-	ḳadīm [Ar.] Geçmişî uzun zamana dayanan, köklü. mülūk-ı ḳ.+ de 190b/5 zemān-ı ḳ.+ de 190b/2, 323a/7, 330b/4 -4-
ḳadar [Ar.] Ölçüde, derecede. ḳ. 184a/4 -1-	ḳadīme [Ar.] bkz. ḳadīm fāsīde-i ḳ.+ dir 190a/14 -1-
ḳadem [Ar.] Ayak, adım. ḳ. başmamışdır 333b/1 -1-	ḳādir [Ar.] Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne sahip. ḳ. ola 352a/9, 354a/17, 361b/4, 361b/12 ḳ. olamaz 203a/3 ḳ. olmayup 349a/16 ḳ. olur 187a/2 ḳ. 361a/8 -8-
ḳader [Ar.] Kader, alın yazısı. ḳ. 360a/5, 360a/8 -2-	Ḳādir-i lâ-yezāl [öa.] Ebedî, sonsuz kudret sahibi olan Allah. Ḳ.+ iñ 319b/8 ḳudret-i Ḳ. 191a/3 -2-
ḳadh [Ar.] Ayıbını söyleyerek çekistirme, yeme, zemmetme. ḳ. eylemişler 218b/8 ḳ. idüp 348a/17 -2-	Ḳādir-i muṭlaḳ [öa.] Kudreti tam ve eksiksiz olan, her şeye gücü yeten Allah. Ḳ. 216a/3 -1-
kādī [Ar.] Tavşan otu, öğrek otu (Heracleum platytaenium). k. 300b/16 -1-	ḳadr [Ar.] Değer; itibar; rütbe. ḳ.- i celīl 246b/5 -1-
ḳaḏīb [Ar.] Erkeklik organı, penis. mecrā-yı ḳ.+ den 271a/16 ḳ.+ e 270a/16, 270b/3 ḳ.+ i 270b/2 ḳ.+ iñ 281b/2 -5-	ḳaf [Ar.] Osmanlı alfabesinin 24. harfi. ḳ.+ iñ 281b/7 -1-
Ḳadīm [öa.] Başlangıcı olmayan, ezeli olan; Allah. Ḳ.+ iñ 331a/1 -1-	ḳafa [Ar.] Baş, ser. ḳ.+ larda 182b/14 ḳ.+ larınıñ 186b/15, 226b/4

	ķ.+ sına 208b/5 hareze-i ķ. 226b/15 -5-		
kāfī	[Ar.] Yeten, yeterli gelen, kifayet eden. ķ.+ dir 213b/2, 238a/14, 252b/17, 254b/11, 283b/5, 304a/12, 305b/17, 353a/16 ‘ilāc-ı ķ.+ dir 305b/4, 306a/6 ķ. olur 208a/13 ‘ilāc-ı ķ. 315b/2 -12-	kā‘ide (I)	[Ar.] Kural. ķ.- i mu‘ayyene 230b/3 ķ.- i sābıķa 212a/16, 252a/14 ķ.- yi felek-i devvār 354a/8 ķ.- yi fenn-i tıbb 257b/16 ķ.- yi üsbü‘iyyeye 357a/13 ķ.+ si 312b/2 ķ. 183a/14, 243b/14, 265a/12, 289b/9, 313a/17, 342b/10 -13-
kāfūr	[Ar.] Kāfūr ağacı (Cinnamomum camphora). ķ.- ı isfīdāc 316b/8 ķ. 208a/6, 213b/14, 214b/11, 215a/6, 227a/11, 245a/15, 294a/16, 300b/15, 302b/6, 303b/7, 303b/8, 303b/11, 303b/13, 303b/15, 304a/7, 304b/12, 305a/11, 306a/6, 334b/8, 338b/5, 340a/12, 340a/17, 343b/7 -24-	kā‘ide (II)	[Ar.] Taban. ķ.+ si 246b/13, 247a/3 -2-
kāğıd	[Far.] Kağıt. ķ. 253a/17 -1-	kā‘idī	[Ar.] Kāide ile ilgili, kuralsal. ihtilāf-ı ķ.+ de 361b/14 -1-
kāhin	[Ar.] Kahin, medyum. ķ. 190a/17 -1-	kā‘il	[Ar.] Kabul etme, boyun eğme. ķ. olup 347a/5 ķ. olur 273a/9 -2-
kāhinī	[Ar.] Kāhinlere mensup; teşbihen sara hastalığına verilen isim. marāz-ı ķ. 190b/1, 190b/2 -2-	kā‘im	[Ar.] Devam eden, sürüp giden. ķ. olur 246b/7, 276a/4 -2-
ķahr	[Ar.] İçe işleyen üzüntü, dert, keder. ķ. 185a/13, 291b/7, 291b/12 -3-	kā‘ināt	[Ar.] Kainat, âlem, evren. zerrāt-ı ķ.- ı ‘âlem 330b/14 ķ.+ dan 190a/17 murād-ı ‘aliyye-yi ekrem-i ķ. 361a/14 -3-
		ķākūle	[Ar.] Kakule bitkisi (Elettaria cardamomum) ve tohumu. ķ. 285b/16 -1-
		ķal- (I)	[Tr.] Olduğu yerde durmak; ... durumuna gelmek. ķ.- an 360a/2, 360a/4 bāķī ķ.- an 295b/16, 306a/8

.- anı 258a/8
 .- dı 199a/14, 240b/6, 321a/3, 349b/3
 .- dığı 218a/7, 223b/4
 .- diki 213a/5
 .- ınca 272b/13, 286a/10, 301b/12
 .- madığı 189b/13
 .- mağla 229b/1, 261b/5
 ħālī .- mağla 359b/8
 maĥbūs .- mađla 279a/12
 muĥtebese .- mağla 203b/13
 bākī .- mağ 297a/17
 .- maya 335b/16
 .- mayup 263b/16, 348b/9
 .- maz 191b/7, 252a/7, 260b/10, 305b/17, 324b/14, 330b/7
 maĥrūm .- mazlar 277b/6
 .- mış 218a/16, 299a/2
 .- mışlar 319a/16
 bī-nevā .- mışlardır 354a/9
 .- up 196b/17, 209a/4, 218a/17, 219b/12, 238b/2, 242b/6, 261b/5
 aığ .- up 270b/5
 bākī .- up 296a/4
 metrūk .- up 274b/2
 .- ur 182b/1, 182b/4, 194a/14, 194b/15, 194b/16, 200a/3, 200a/7, 229b/12, 232a/11, 248b/6, 287b/9, 295b/11
 bākī .- ur 264b/3
 nākıř .- ur 295b/1
 .- ursa 214b/14
 -62-

al- (II) [Tr.] Mahrum duruma gelmek, etkisini yitirmek.
 .- dı 182a/16
 .- ur 248a/10
 -2-

al' [Ar.] Koparmak, skmek, çıkarmak.
 . 233a/16, 233b/3
 -2-

alak [Ar.] İ sıkıntısı; hastada ıstıraptan kaynaklanan hareket.
 . 187b/16, 188a/5, 300a/1, 302a/14, 331b/10
 -5-

alay [Ar.] Kalay.
 .+ dan 198b/4
 . 206b/17, 270a/17, 299a/4
 -4-

alb [Ar.] Kalp, yrek, gnl.
 .+ de 237a/6, 248a/7, 317b/13, 332a/7
 .+ den 249a/4, 251a/12, 258b/4, 291a/1
 .+ e 225b/4, 231a/11, 241a/17, 247a/5, 247a/16, 247b/5, 247b/15, 248b/10, 249a/10, 291a/1, 292a/11, 332b/6, 341b/7
 cirm-i .+ e 247a/11
 kll-i heyc-i .+ e 332b/4
 .+ i 225a/17, 225b/8, 338a/17, 359b/7
 .+ i 231b/15, 247a/13, 247b/2, 248a/6, 248b/13, 250a/17, 332b/3, 334b/5, 338b/7, 341b/4
 'illet-i .+ i 247b/12
 .+ inde 246a/4
 .+ ine 193a/12, 298a/6, 334a/8
 .+ lerinde 347a/11
 . 194a/1, 237a/13, 237b/2, 246b/5, 247a/3, 247b/14, 247b/17, 248b/11, 278a/7, 279a/12, 338b/13, 359a/9
 cirm-i . 247b/11
 emrāz-ı . 247b/14
 ħarāret-i . 245a/10
 -58-

aldır- [Tr.] Yukarı doğru hareket ettirmek.
 .- mağ 228a/12
 .- mağdan 282b/6
 .- up 266b/5, 275a/11, 306a/4
 -5-

qālīb [Ar.] Numune, örnek.
q. 251a/1
-1-

qalın [Tr.] Eni, çapı fazla olan.
q. 337b/2, 338b/6
-2-

qalınlan- [Tr.] Kalın hâle getirmek.
q.- dığı 251a/15
-1-

qālīl [Ar.] Az.
zemān-ı q.+ de 190a/5
q.+ dir 195a/3
q. oldı 330a/9
q. olmağla 361a/9
q. olup 361a/10
q. 196b/14, 229b/10, 271a/5,
276b/3, 288a/4, 299a/6, 343a/2,
353b/1
miqdār-ı q. 279a/17
vuqū'-ı q. 288a/5
-15-

qālīle [Ar.] Az. bkz. **qālīl**
kırfeyi q. 335b/11
-1-

qālīlu'l-vücūd [Ar.] Az bulunan.
q.+ dur 350b/16
-1-

qālīlū'l-eczā' [Ar.] Devası az olan.
q.+ nın 283a/15
-1-

qālīlū'l-kıymet [Ar.] Kıymeti, değeri az.
q. olup 209b/3
-1-

qalk- [Tr.] Kalkmak.
q.- ar 295b/9

q.- maq 282b/3
-2-

qam' [Ar.] Huni.
menfez-i q.+ ıdır 247a/1
-1-

kām-rān [Far.] Arzusuna, muradına
ermiş.
k. olmuşlar 354b/1
-1-

kām-yāb [Far.] İsteğine erişmiş,
bahtiyar.
k. olurlar 354b/3
-1-

qamaş- [Tr.] Ekşi yemekten dişi uyuşmak.
q.- maq 217b/14
q.- ur 217a/2
q.- urlar 217b/14
-3-

qambur [Tr.] Bel veya göğüs kemiğinin
eğrilmesi sonucu sırtta ve göğüste
oluşan tümsek.
q. 287a/15, 287b/1, 287b/4, 288a/17
-4-

qamburluq [Tr.] Kambur olma durumu.
q. 288a/11
-1-

qameriyye [Ar.] Kamerî; aya mensup,
ayla ilgili.
devre-yi q. 357a/17
-1-

qamış (I) [Tr.] Soluk borusu, kasabe-i
riye.
q. 224a/14
-1-

ķamıř (II) [Tr.] Kamış bitkisi.

ķ.+ ınıñ 294b/11

ķ. 306a/11, 306b/1

-3-

kāmīl [Ar.] Olgun; aklı başında; ilim ve hüner sahibi.

k.- i erba'ine 356b/10

cerrāh-ı k.+ e 183b/11

insān-ı k.+ e 362a/14

k.+ iñ 303a/6

‘aql-ı k. olup 362a/13

k. 258b/14

isnād-ı k. 223b/7

-7-

Kāmīlū'ş-Şīnā' at

[ea.] Zekerıyyâ Râzî eseri.

K. 276b/12

-1-

ķan [Tr.] Kan, hayat sıvısı.

ķ.+ a 206a/16, 212b/13, 296a/17

ķ.+ da 198a/3, 269b/6, 292b/5

ķ.+ dan 216b/14, 216b/15, 217b/6, 218b/2, 270b/4, 292a/3

ķ.+ dır 258b/3, 268a/16

ķ.+ ı 202a/13, 208a/7, 208a/9, 208b/4, 229b/16, 249a/8, 257a/15, 261a/14, 261a/16, 269b/5, 300b/15, 302a/8, 341a/3

ķ.+ ıdır 296a/1

ķ.+ ın 207a/4

ķ.+ iñ 209a/3, 263b/17, 264a/14, 293b/9, 294a/7, 295a/3, 295a/7, 295b/12, 296a/10, 300a/6, 316a/9

ķ.+ ından 295b/16

ķ.+ ını 208a/3

ķ.+ ınıñ 194a/6, 207b/15

ķ.+ larda 296a/16

ķ.+ ları 207a/14, 296b/11, 327a/7

ķ.+ larında 307b/6

ķ.+ larınıñ 207b/5

ķ. alalar 207b/5

ķ. alan 334a/16

ķ. aldırıldıķda 341b/6

ķ. alınmaķa 336b/1

ķ. alınsa 336b/3

ķ. alınur 230a/3

ķ. almaķa 227b/17, 300a/5

ķ. almak 207b/7, 300b/10, 310b/5, 334a/10

ķ. alup 359a/15

ķ. 184b/11, 192a/9, 193a/3, 202b/16, 203a/4, 203a/6, 207a/9, 207b/2, 207b/12, 209a/7, 218b/6, 229a/5, 229a/14, 229b/17, 230a/4, 231b/3, 231b/4, 231b/5, 231b/13, 232a/13, 234a/12, 234a/13, 237b/7, 237b/9, 247a/5, 257b/15, 258a/8, 258a/10, 258a/11, 261a/16, 262a/5, 263a/17, 264a/2, 264a/13, 264a/17, 269b/7, 270a/7, 271a/6, 276a/7, 284a/15, 284a/16, 284b/12, 292b/6, 293b/7, 298a/11, 299a/14, 299b/7, 300a/2, 300a/9, 300b/2, 301a/17, 301b/2, 307a/11, 307a/12, 307a/14, 309b/4, 320b/14, 320b/17, 335b/13

-123-

ķan- [Tr.] Doymak, arzusu dinmek.

ķ.- maķ 229b/5

ķ.- maz 186b/4

-2-

ķana- [Tr.] Kanı akmak.

ķ.- maķ 300b/4, 300b/5

ķ.- ması 206b/5

ķ.- masına 206a/16

ķ.- masınıñ 206b/8

ķ.- r 207a/16

-6-

ķanbel [Tr.] Kanbel otu, it üzümünün bir türü.

ķ. 198b/12

-1-

ķanda [Tr.] Nerede? Nereye?
ķ. 199a/14, 213a/5, 240b/6, 349b/3
-4-

ķangi [Tr.] Hangi?
ķ.+ sı 186b/10, 215b/11, 229b/6,
232b/16, 243a/11, 256b/10, 261a/8,
262a/6, 263b/8, 265a/11, 265b/12,
268b/12, 270b/7, 270b/13, 275a/9,
276b/13, 285b/10, 291b/1, 292a/7,
303b/15, 305a/6, 306a/5, 307a/10,
308b/1, 309b/6, 309b/13, 316a/15,
318a/15, 332a/6, 352b/14
ķ.+ sına 250b/9, 291a/10, 352b/14
ķ.+ sında 268b/3
ķ.+ sından 206a/4, 262a/12
ķ.+ sınıñ 279a/1
ķ. 194b/17, 207b/8, 210a/8, 216b/7,
230a/16, 268a/13, 293b/11, 299a/8,
307a/13, 307b/14, 312a/11, 319a/1,
321a/11, 324a/16, 352a/11, 356a/1
-54-

ķantariyūn [<Yun. kentavriion]
Kantaron, mavi peygamber çiçeği
(*Erythraea officinalis*).
ķ. 280a/10, 280a/12
-2-

ķānūn [Ar.] Usul, nizam, düzen.
ķ.- ı tıbbā 294b/2
-1-

ķānūn [ea.] El-Kānūn fi't-Tıbb; İbn Sînâ
eseri.
ķ.+ da 231b/4, 307a/9
ķ.+ dan 269a/7, 319b/17
-4-

ķānūn-ı Şifā [ea.] bkz. ķānūn
ķ.+ sında 294b/15
ķ.+ ya 333a/7
-2-

ķap [Tr.] bkz. ķabuk
ķ.+ ı 209b/5, 214a/10
ķ.+ lu 183b/5
-3-

ķapa- [Tr.] Kapalı duruma getirmek.
ķ.- mağa 203a/3
ķ.- rlar 253b/1
ķ.- rsa 270b/4
ķ.- yup 227b/11, 325a/14
-5-

ķapak [Tr.] Bazı organları örtmeye yarayan
zar veya organ.
ķ.+ ı 224b/9
ķ.+ ını 224b/6
ķ.+ lar 204a/12
ķ.+ lara 202b/15, 204a/6
ķ.+ larda 202b/10, 203a/5, 204a/8
ķ.+ ları 203a/2
ķ.+ larıñ 203a/4, 204a/7
ķ.+ larına 202b/9, 203b/1, 204a/4,
303b/17
ķ.+ larında 204a/5
ķ.+ larınıñ 199a/3
-17-

ķapalı [Tr.] Kapalı.
ķ. 340b/9
-1-

ķapan- [Tr.] Kapanmak.
ķ.- ma 225b/6
-1-

ķapu [Tr.] Makam, huzur.
ķ.+ sında 340b/10
-1-

ķa' r [Ar.] Dip, kök.
ķ.- ı zeminde 340b/9
ķ.+ ında 203b/16
-2-

ķar [Tr.] Kar.
ķ. 249a/13, 316a/8, 316b/1, 325b/14
-4-

ķār [Far.] Fayda, kazanç.
k.+ a 352a/2
-1-

ķār-ķāne [Far.] İş yeri, atölye; dünya.
k.- yi ma⁶ āş 352b/6
-1-

ķara (I) [Tr.] Kara, toprak.
ķ.+ dan 318b/16
ķ. 341b/9
-2-

ķara (II) [Tr.] Siyah renk.
ķ. 231a/12, 278b/11, 289a/8, 317b/7
-4-

ķara boya [Tr.] bkz. **zāc**
b. 209b/5
-1-

ķara canāvārī [Tr.+Far.] Domuz.
ķ.+ na 266a/10
-1-

ķara ciger [Tr.] Karaciğer.
ķ.+ e 257b/6
ķ.+ ini 265b/12
-2-

ķaraca [Tr.] Karaca (Cervus capresius).
ķ. 243a/6
-1-

ķarāķır [Ar.] Mide veya bağırsakta gurultu.
ķ. 267a/10
-1-

ķaranfūl [Ar.] Karanfil (Caryophyllus aromaticus).
ķ. 252b/15, 253a/5, 254b/10,
255b/12, 285b/16, 342a/8
-6-

ķarāniŭs [Ar.] Beyni saran dura mater ile pia mater zarlarından birinde veya ikisinde meydana gelen sıcak şiş, hezeyâna yol açan hastalık.
k. 200b/6
-1-

ķarar- [Tr.] Kararmak.
ķ.- maķ 318a/2
-1-

ķarār [Ar.] Bir meselede verilen hüküm; ölçü, derece, miktar, tarz.
ķ. idüp 191b/4
ķ. olmamağla 349a/10
ķ. ŭutamaz 222a/7
ķ. ŭutmayup 231b/12, 231b/17
ķ. ŭutmuş 241b/10
ķ. virilmişdir 303a/4
ķ. virmekle 329b/11
ķ. virüp 334a/15
ķ. 228b/5, 258b/17
-11-

ķarār-dāde [Ar.+Far.] Kararını, ölçüsünü bulmuş.
ķ. olursa 222a/3
-1-

ķarātīn [Ar.] Adaleleri örten, koruyan ince zarlar. bkz. **şıfāk**
ķ. 281b/6
-1-

ķardemānā [Ar.] Frenk kimyonu, Karaman kimyonu (Carum carvi).
ķ. 243b/12
-1-

ķarķa [Ar.] Yara.
ķ.+ dan 268a/15
ķ.+ lar 206a/15, 264a/17, 308b/5,
308b/12
ķ.+ lardır 309b/3
ķ.+ ların 308b/15
ķ.+ ların 309a/4
ķ.+ nın 214b/14
ķ. 193a/2, 214b/8, 231a/15, 247b/11,
261b/8, 305b/5, 305b/10, 305b/14,
306a/6, 308b/2, 313b/14, 314a/4,
316b/9
-25-

ķarı [Tr.] Kadın, yaşlı kadın.
ķ.+ lar 286a/15
-1-

ķarın [Tr.] Karın, mide.
ķ.+ a 189b/7, 199a/12, 199a/14
ķ.+ da 299a/5
ķ.+ ına 189a/10, 275a/11, 275a/16,
276b/11, 282b/5, 282b/7, 287a/4,
313a/10
ķ.+ larını 338a/6
-13-

ķarıķdır- [Tr.] Karıķtırmak.
ķ.- up 308b/5
-1-

ķarīb [Ar.] Yakın.
ķ.- i muntēhī oluncaya 356b/3
mekān-ı ķ.+ den 241b/5
midfa^c-ı ķ.+ leri 332a/17
sebeb-i ķ. olduķı 320a/2
ķ. olduķda 251b/2, 337b/17
ķ. olmaķla 248b/10, 332b/2
ķ. olmaz 241a/9
ķ. olurlar 193b/12
ķ. 260a/1, 284b/16, 296a/7, 321a/12,
357a/9, 357b/7
-16-

ķārīz [Far.] Laķım.
ķ.+ ler 322a/14
ķ. 352a/17
-2-

ķarkara [Ar.] Kōpūk.
ķ.+ sı 286b/10
ķ. 267a/10
-2-

ķarlı [Tr.] Karlı, kar altında.
ķ. 234a/5, 317a/12
-2-

ķarnen ba' de ķarnin
[Ar.] Asırdan asıra, sonsuza dek.
ķ. 317a/17
-1-

ķarnıyarık [Tr.] Karnıyarık otu
(Psyllium). bkz. **ķatūnā**
ķ. 203a/17, 228a/9, 283b/3, 304b/3,
304b/5
-5-

ķarnıyye [Ar.] Gözün kornea tabakası.
ķ.+ nın 203b/15, 203b/16
ķ. 198b/16
-3-

ķarpuz [Far.] Karpuz (Citrullus vulgaris).
ķ. 310b/16, 335a/17
-2-

ķarşı [Tr.] Bir şeyin yüz tarafının ilerisi.
ķ. 221b/1
-1-

ķarşı [Tr.] bkz. **ķarşı**
ķ.+ sında 232a/1
ķ.+ sında 217a/6
ķ. 229a/1
-3-

ķarv [Ar.] Aķaķ kadeh, ahķap.
ķ. 287a/7, 289b/3, 289b/14
-3-

ķarye [Ar.] Kķy.
ķ.+ ye 329b/4, 331a/11
ķ. 331a/8
tebdīl-i ķ. 331a/14
-4-

ķa'ķ [Ar.] Ćanak, tabak; tabak gibi iķe
doğru olan kamburluk. bkz. **teķaķķu'**
ķ. 287b/2
-1-

ķaķaba [Ar.] Kasaba.
ķ.- yı nūzhet-fezāda 319a/12
ķ. 331a/8
-2-

ķaķabāt [Ar.] Kasabalar.
ķ.+ da 341b/9
-1-

ķaķabe [Ar.] Nefes borusu; yemek borusu.
ķ.- i riye 224a/6, 224a/14, 224b/2,
225a/9, 231b/10, 239b/3
ķ.- i riye-i ķerīfdir 224a/16
ķ.- i riyyede 230a/12
ķ.- i riyyeden 224a/5, 224b/4
ķ.- i riyyeniń 224b/11, 225a/3, 225a/5,
229b/1, 251a/8
ķ.- i riyyeye 231b/9
ķ.+ de 239b/15
nefes-i ķ.+ de 241a/15
ķ.+ niń 224b/12
ķ.+ sine 205a/4
ķ. 224b/5, 224b/9, 231b/12
-23-

ķaķabu'z-zerīre [Ar.] Sivertiya bitkisi
(Swartia chirata), iķtah eksikliği,
enfeksiyon, kanser tedavisinde

kullanılan bitki.
ķ. 253a/5, 262b/12, 289a/9
-3-

ķaķā'id [Ar.] Kasideler.
kitāb-ı ģazāķat-i ķ.+ de 333a/8
-1-

ķaķātīr [Ar.] Mesanede taķtan kaynaklanan
tıkanıklığı aķmak iķin kullanılan bir
alet.
ķ. 270a/17, 271a/14
-2-

ķasık [Tr.] Kasık.
ķ.+ da 282a/10
ķ.+ ı 238b/14
ķ.+ ına 271a/9
ķ.+ ında 288a/9
ķ.+ lar 332b/4
ķ.+ ların 332b/1
ķ.+ larına 249b/1, 271b/8
ķ.+ larında 194a/15, 282b/16
ķ. 260a/13
-12-

ķaķıl- [Tr.] Gerilmek, būzūlmek.
ķ.- up 197b/17
-1-

ķaķīr [Ar.] Kısa.
zemān-ı ķ.+ de 352b/10
ķ. olmasına 360b/9
ķ. olup 361a/4
ķ. olur 196b/14
-4-

ķaķr [Ar.] Kısaltma, sınırlama.
ķ. olunmaz 242b/2
-1-

ķaķķ [Ar.] Gķęus kaburgaları (Sternum).
ķ. 225a/13
-1-

kaş [Tr.] Kaş.
k. 252a/2
-1-

Kâşânî [ka.] Alâeddîn Ebû Bekr b. Ahmed el- Kâşânî, Hanefî fakihi.
K.+ ye 355a/12
K. 355a/10, 355a/13, 355a/15
-4-

kaşık [Tr.] Kaşık.
k. 334b/13, 344a/4
-2-

kat [Tr.] Huzur, yan, ön, nezd.
k.+ ı 313a/12, 324a/12
k.+ ımızda 269b/12, 302a/8
k.+ ında 197a/11, 224b/16, 225a/11, 292a/16, 326a/2
k.+ larında 218b/13, 276a/2, 279a/9, 294b/17, 318a/8, 329a/12, 329b/3, 335b/2, 335b/13, 346b/11, 359b/5
k. olduğunda 273a/15
k. 250b/14
-22-

kaṭ' [Ar.] Kesmek; yırtılma.
k.- ı âşâr-ı cüderî 306a/7
k.- ı ru'âf ider 208b/13
k.- i ümîd idüp 334a/3
k.+ a 228b/12, 335b/10
k.+ den 285a/3
k.+ ından 284b/17
k.+ i 228b/9, 335b/11
k.+ inde 229b/13
k.+ inden 228b/13
k.+ ine 228b/5, 285a/4
k. ideler 229a/4
k. idüp 268b/14, 336a/2
k. itdikleri 220a/6
k. olunan 230a/3
k. olundığı 229b/4
k. olunmakta 228b/16

k. olunmasını 230a/7
k. olunur 228b/10
k. olunursa 229b/10
k. 259a/4, 284a/6
-25-

kat- [Tr.] Ekleme, ilave etmek.
k.- dıktan 227a/11
k.- madılar 242a/15
k.- up 232b/3, 308b/3
-4-

kaṭ'-ı naẓar [Ar.] Bakışı kesme, bakmama, alakayı kesmek, ilgilenmemek.
k. 183b/12, 218a/12, 229b/9, 236b/12, 276b/9, 344b/12, 350b/5
-7-

kaṭ'an [Ar.] Asla, hiçbir zaman.
k. 229b/5, 278a/15, 320a/9, 320a/10, 334a/10, 335b/10, 339b/4
-7-

katı [Tr.] Katı, yumuşak olmayan, sert.
k. olan 311a/2
k. olanlara 264a/8
k. olduğunda 204b/11
k. olup 263b/14, 264a/5
k. olur 264a/2, 264a/3, 311a/4
k. olursa 239b/16, 247b/4
k. 216b/17, 310a/13, 310b/13, 311b/1, 312a/13, 312b/17
-16-

katır boncuğı [Tr.] Katır boncuğı, yılan başı, küçük deniz kabuğı.
k. 310b/8
-1-

kâtib [Ar.] Yazar.
k. 353a/7
-1-

ḳāṭi' üṣ-ṣecer [Ar.] Ağaç kesicisi, ormancı.

ḳ. 352b/1

-1-

ḳatī [Ar.] Ölme, öldürme, öldürülme.

ḳ. iderler 327a/12

ḳ. olunup 327a/7

ḳ. 232b/14, 277a/16, 279a/11,
279a/14, 279b/6, 279b/12, 327b/1,
358b/14

-10-

ḳatmer [Tr.] Kat kat olan.

ḳ. 299a/10

-1-

ḳaṭrān [Ar.] Katran.

ḳ. 196a/9, 279b/16

-2-

ḳatre [Ar.] Damla.

ḳ. 188b/3, 339a/16

-2-

ḳatre ḳatre [Ar.] Damla damla (akmak).

ḳ. 207a/3

-1-

ḳaṭṭā' [Ar.] Kesen, kesici (diş).

ḳ. 220a/6

-1-

ḳaṭūnā [Ar.] Karnıyarık otu (Planto
psyllium).

bezr-i ḳ.+ ya 242a/17

bezr-i ḳ. 308a/10, 340a/8

-3-

ḳavābız [Ar.] Kabız edici özelliği
olan ilaç.

ḳ.- ı ḳaviyye 283b/9

ḳ.+ ı 304b/8

ḳ. 195b/14, 262a/17

-4-

ḳavābızāt [Ar.] Kabız edici ilaçlar.

ḳ. 304b/9

-1-

ḳavā'id [Ar.] Kâideler, kurallar.

ḳ.- i defter 353a/5

ḳ.- i nişāba 315b/11

-2-

ḳavak [Tr.] Kavak (Populus). bkz. ḡareb

ḳ. 233a/1, 265a/2

-2-

ḳavānīn [Ar.] Kanunlar, esaslar.

ḳ.- i 'ilm-i ebdān 361a/1

ḳ.- i ṭibba 361a/17

-2-

ḳavī [Ar.] Kuvvetli, güçlü, sağlam.

laḥm-ı ḳ.+ den 246b/12

ḳ. olan 249a/2

ḳ. olanlar 186a/7

ḳ. olanlarıñ 279a/17

ḳ. olmağla 187a/11, 307b/8

ḳ. olmaz 261b/10

ḳ. olmazsa 304b/2

ḳ. olur 361b/3

'ilāc-ı ḳ. olur 233a/4, 263a/12

ḳ. olursa 214a/1, 261b/10, 279b/3

ḳ. 213b/5, 231b/14, 288b/15,

356b/14, 359a/15

dāfi'-i ḳ. 255a/6

delīl-i ḳ. 352a/9

ḥunāk-ı ḳ.+ sına 262a/1

'ilāc-ı ḳ. olduğu 335b/2

ribāṭ-ı ḳ. 193a/14

su'āl-i ḳ. 344b/14

-25-

ḳaviu't-telyīn [Ar.] Yumuşatma işlevi
güçlü.

ḳ. 289b/7

-1-

ḳavi'ut-te'sīr [Ar.] Etkisi güçlü.

ḳ. olmak 280a/9

ḳ. 212b/15

-2-

ḳaviyye [Ar.] bkz. **ḳavī**

riyāzet-i ḳ.+ den 341a/2

te'sīrāt-ı ḳ.+ si 297b/10

edviye-yi ḳ. 279a/15

ḳavābız-ı ḳ. 283b/9

müdirrāt-ı ḳ. 270b/9

teftihāt-ı ḳ. 270b/8

-6-

ḳavl [Ar.] Söz, kelam.

ḳ.- i evvel 343a/10

ḳ.- i kerīmi 330a/12

ḳ.- i kerīmine 331a/4

ḳ.- i kerīmini 362a/12

ḳ.- i muhtār 357b/10, 360a/13

ḳ.+ i 252a/9, 268a/9

ḳ.+ ine 318b/12

ḳ.+ leri 361a/15

-10-

ḳavm [Ar.] Kavim, millet, budun.

ḳ.- i Şālih 330b/3

mehālik-i ḳ.- i Şālih nebī 330a/17

ḳ. 186b/8, 321b/2

-3-

ḳavrul- [Tr.] Kavrulmak.

ḳ.+ müş 187b/11, 253b/12, 304b/5

ḳ.- up 275a/10

-4-

ḳavuk [Tr.] Mesane, idrar torbası.

ḳ.+ a 268a/4

ḳ.+ uñ 272a/2

ḳ. 260a/11

-3-

ḳavun [Tr.] Kavun (Cucumis melo).

ḳ.+ ı 334b/7, 338b/17, 339a/3,

342b/4

ḳ.+ mın 340a/11

ḳ. 336b/14

-6-

ḳavur- [Tr.] Kavurmak.

ḳ.- up 304b/4

-1-

ḳay' [Ar.] Kusmak. **bkz. istifrāğ**

ḳ.- ı za'ifi 254b/11

ḳ. ider 302a/17

ḳ. 202a/17, 252a/9, 254a/14, 256a/3,

259a/3, 268b/14, 273b/12, 313a/8,

313a/9, 331b/13

-12-

ḳaya [Tr.] İri taş.

ḳ. balığı 243a/7

ḳ. ḳoruğı 215a/7

-2-

ḳayḥ [Ar.] İrin, cerahat.

ḳ.+ ın 274a/11

ḳ. 274a/10, 274a/11

-3-

ḳayle [Ar.] Testis torbalarında şiş, fitık.

ḳ. 282a/5, 282a/7

-2-

ḳaylūle [Ar.] Öğlen uykusu.

vakt-i ḳ. 341a/1

-1-

ḳayna- [Tr.] Kaynamak.

ḳ.- mış 265b/9, 266b/5, 301a/8,

306a/16, 316a/3

-4-

ķaynar [Tr.] Kaynar, çok sıcak.
ķ. 317a/2
-1-

ķaynat-[Tr.] Kaynatmak.
ķ.- alar 286a/4
ķ.- up 202b/1, 275a/16, 309b/11,
338b/13
-5-

ķayrũĩ [Yun.] Mumlu bez üzerine yapılan
yakı.
ķ.+ ler 315a/9
ķ.+ ye 310b/5
ķ.+ yi 214b/2
ķ. 315a/9
-4-

ķaysũm [Ar.] Yavŗan otu (Artemisia
vulgaris).
ķ. 233b/6
-1-

ķay'uŗ-ŗıbyān [Ar.] ocukların kusması.
ķ. 254a/14
-1-

ķayyime [Ar.] Yönetim.
ķ.- i İŗlāmda 324a/13
-1-

ķaz [Tr.] Kaz (Anser).
ķ. 271b/11, 289b/10, 306a/12
-3-

ķazā [Ar.] Kaderin Allah tarafından tayin
ve tespi ettiŗi biçimde ve zamanda
gerekleŗmesi.
ķ. olunmaŗla 360a/5
ķ. olunup 360a/3
ķ. 360a/7
ecel-i ķ. 361b/15
-4-

ķazan [Tr.] Yemek piŗirme kabı.
ķ.+ larında 268b/1
-1-

Kāzerũĩ [ka.] Sedĩduddĩn
Muhammed b. Mes'ũd el-Kāzerũĩ,
14. yüzyılda yaŗamıŗ tıp ālimi.
bkz. **Sedĩdĩ Kāzerũĩ**
K.+ niŗ 285b/6
-1-

ķazın- [Tr.] Kazınmak.
ķ.- maŗa 186a/2
-1-

ķazıntı [Tr.] Kazıma sonucu çıkan parça.
ķ.+ sı 276a/6
-1-

ķāzib [Ar.] Yalancı, sahte.
ķ. 276a/9, 350a/8
-2-

ķāziyye [Ar.] İleri sürülen iddia,
dava, mesele.
ķ.+ de 352a/13
ķ. 221b/14
-2-

ķe-enne [Ar.] Sanki, gyā.
ķ. 309a/17
-1-

ķebāb [Ar.] Kebap, ateŗte veya susuz
olarak piŗen yemek.
ķ. olmuŗ 279a/8
-1-

ķebābe [Ar.] Kebabiye, hint biberi (Cubeba
officinalis), karabibere benzer
baharat tanesi.
ķ. 285b/16
-1-

kebb [Ar.] Yüz üstü yatırmak; devirmek.
k.- i kemāline 351b/14
-1-

kebere [<Lat. cappariz] Gebre otu (Cappariz spinosa).
k. 265a/10, 265a/12, 265a/17, 265b/7, 266b/2, 266b/9, 314b/3, 341b/1
-8-

kebed [Ar.] Karaciğer.
k.- i verem 261a/5
k.+ de 256a/8, 258a/14, 260a/5
hażm-ı k.+ de 259b/8
k.+ den 240b/10
devā-yı k.+ den 264b/8
emrāz-ı k.+ den 260b/16
mu^ç aḳḳar-ı k.+ den 258b/8
k.+ e 260a/1, 260a/2, 260b/13, 263a/4
aḥvāl-i k.+ e 261b/14
za^ç f-ı k.+ e 262a/8, 262b/1, 262b/9
k.+ i 225a/12, 259a/12, 261b/15
k.+ iñ 257b/17, 258a/12, 258a/17, 259b/11, 261a/7, 262b/10, 268a/1
za^ç f-ı k.+ iñ 261b/9, 262a/10
k.+ inden 259a/13
k.+ ine 208b/10
za^ç f-ı k.+ ine 261a/7
k.+ leri 259a/14
k. 239b/10, 240a/3, 240b/12, 251b/8, 257b/6, 257b/13, 262a/2, 359a/9
cirm-i k. 258b/2, 260b/2
ef^ç āl-i k. 261b/5
emrāz-ı k. 264b/6
za^ç f-ı k. 207a/13, 260b/16
-47-

kebir [Ar.] Büyük, ulu.
urūḳ-ı k.+ iñ 258a/12
şiryān-ı k.+ iñ 248b/17
-2-

kebir [Ar.] bkz. **kebir**
aṭṣe-i k. 192a/3
urūḳ-ı k. 260b/4
-2-

kebiru'l-felāsife
[Ar.] Büyük filozoflar.
k. olan 322b/3
-1-

keçi [Tr.] Keçi (Capra hircus).
k. 195b/6, 246a/1, 279a/1, 280b/13, 306a/12, 313b/12, 314b/3
-7-

kedd [Ar.] Uğraş, çaba, meşakkat.
k. 239a/4
-1-

keder [Ar.] Gönül üzüntüsü, iç darlığı, gam, tasa.
k.+ den 321b/10
-1-

keff (I) [Far.] Köpük.
k.+ i 243b/15
-1-

keff (II) [Ar.] Avuç, el ayası.
k. 266a/12
-1-

kefil [Ar.] Yükümlü.
k. kılnmağla 250b/13
-1-

kehene [Ar.] Kâhinler, medyumlar.
k. 190b/3
-1-

kehle [Far.] Bit, bit yavrusu.
k. 271b/13
-1-

kehyānā [Ar.] Ayı gülü (*Paeonia officinalis*), şakayık bitkisinin erkeği.

k. 190b/3

-1-

keklik [Tr.] Keklik (*Perdrix*).

k. 285b/9

-1-

kel [Tr.] Başta çıkan yara sonucu kabuklanarak kıl çıkmayan yer, saçkıran.

k. 309b/7

-1-

ke'l-evvel [Ar.] Eskisi gibi, önceki gibi.

k. 281a/10

-1-

kelām [Ar.] Söz, ifāde, söyleme.

k.- 1 belīge 331a/9

k.- 1 ḥazākat-ı nızāmlarınıñ 236a/5

k.- 1 kerīmi 335b/4

k.- 1 menfa'at 226b/2

k.- 1 tevḥid-i nızām 360b/6

cevdet-i k.+ a 221a/2

tehzīb-i k.+ a 353a/2

k.+ ıñ 211b/10, 212a/8

k. 211b/9

ḥāşıl-ı k. 320a/1

muḥaşşal-ı k. 247b/11, 321b/15

-13-

kelbeteyn [Far.] Kerpeten.

k. 232a/4, 310a/6

-2-

kelbeteynī [Far.] Kerpetene benzeyen.

k. 234b/14

-1-

kelime-i şehādet [Ar.] İslam'ın beş temel esastan birincisi olan söz, *Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh.*

k. 346a/12

-1-

kemā-yenbağī [Ar.] Gereği gibi, uygun olduğu şekilde.

k. 351b/15, 353a/12

-2-

kemāl [Ar.] Olgunluk, tamlık, noksansızlık, mükemmellik.

k.- i 'aṭūfeti 324a/14

k.- i 'ilm 333a/5

k.- i 'ināyet 355b/14

kesb-i k.+ den 354a/10

k.+ i 356b/12

k.+ in bulunduğda 306b/14

k.+ in bulmuş 285b/1

kebb-i k.+ ine 351b/14

ṭālib-i k. olanlara 353b/15

k. 356b/8

-10-

Kemāl-paşa-zāde

[ka.] Şemseddin Ahmed İbn Kemāl, İkinci Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemi Osmanlı şeyhülislam ve tarihçisi.

K. 362a/3

-1-

kemālāt [Ar.] Sahip olunan manevi hasletler, olgunluklar.

bī-temyīz-i k.+ dan 353b/14

-1-

kemik [Tr.] Kemik.

k.+ i 183a/1, 184b/16, 186a/2

k.+ iniñ 183b/16, 207a/5, 306a/10

k.+ ler 182b/17, 186b/6

k.+ lerde 201a/8
 k.+ leri 204b/9, 225a/12
 k.+ leriniñ 182b/5, 182b/9, 287a/15,
 287b/2
 k. olunmasına 217b/10
 k. 184a/1, 184a/5, 204b/6, 217b/16,
 218a/12, 234b/3, 234b/5, 256b/16,
 336b/16, 342b/3
 -26-

kemmiyyet [Ar.] Nicelik, miktar.
 k. 192b/10, 240b/14, 292b/6
 -3-

kemmün [Ar.] Kimyon (Cuminum
 cyminum).
 k. -ı Kirmānī 276a/15, 283a/11
 k.+ a 278a/11
 k.+ dan 275a/15
 k. 189a/16, 198a/12, 238a/14,
 267b/2, 275a/7, 289a/7
 -10-

kemük [Tr.] bkz. **kemik**
 k.+ de 217b/17
 k.+ den 216b/17
 k.+ i 225a/13
 k.+ ine 217a/4
 k.+ ler 216b/6
 k.+ leri 217a/10, 219a/2, 219b/2,
 225a/13
 k.+ lerinde 218a/17, 218b/15
 k.+ leriniñ 260a/13, 287b/16
 k. 217b/4, 217b/7
 -15-

kenār [Far.] Kenar.
 k.+ ı 208b/14
 k.+ ında 339b/3
 k. 230b/14, 286a/14
 -4-

kendi [Tr.] Kendi, kişinin öz varlığı, şahsı.
 k.+ leri 221b/15, 221b/16, 295a/3
 k.+ lerinde 215a/13, 309b/2
 k.+ lerine 221b/9, 222a/2, 222a/6,
 222a/8
 k.+ lerini 316a/1
 k.+ nde 237a/2, 351b/4
 k.+ nden 350a/6
 k.+ ne 338b/15
 k.+ niñ 280b/7, 327b/2
 k.+ si 333a/12
 k. 184b/12, 194b/5, 218a/4,
 221b/17, 222a/2, 223b/4, 225b/1,
 247a/13, 247b/2, 247b/6, 248b/13,
 256a/6, 261a/9, 269a/4, 270a/4,
 275a/3, 294b/14, 302b/15, 308a/13,
 309a/2, 310a/9, 323a/10, 333b/8,
 335b/5, 336a/2, 337a/12, 347b/17,
 354b/1, 358a/8, 361b/8
 -47-

kendü [Tr.] bkz. **kendi**
 k.+ den 223a/15
 k.+ lerden 348b/2
 k.+ lere 193b/7, 255a/2, 345a/14
 k.+ leri 265a/17, 333a/11, 354a/14
 k.+ lerinden 256b/12, 278a/6
 k.+ lerine 270b/15
 k.+ ni 361b/12
 k.+ si 187b/6, 187b/7, 231a/4,
 285a/10, 306b/17, 333b/2, 358a/11
 k.+ sidir 239b/5
 k.+ sinde 258b/6
 k.+ sinden 302b/11
 k.+ sine 252a/6, 252b/14, 258a/14,
 285a/11, 294a/17, 308a/10, 352a/1
 k.+ sini 349a/5
 k.+ sünde 262a/14
 k.+ ye 191b/17, 203b/10, 227a/1,
 248b/10, 251b/17, 258a/16, 361b/1
 k. 240a/9, 266a/11, 334b/4
 -41-

kendü kendüye [Tr.] Kendi kendine.

k. 232a/12

-1-

kenef [Ar.] Tuvalet, ayak yolu, helâ.
bkz. **âb-ḥāne**

k. 272b/2

-1-

kepek [Tr.] Öğütölüp elenen tahıl tanelerinden eleğin üstünde kalan kabuk kırıntıları.

k.+ i 185a/4, 337a/7

k.+ inden 305a/6

-3-

kerāvyā [Far.] Frenk kimyonu, Karaman kimyonu (Carum carvi).

bkz. **ḳardemānā**

k. 189a/16

-1-

kerb [Ar.] Üzüntü, tasa, kaygı.
k. 196b/14, 231a/8, 231a/11, 231b/2, 299b/4

-5-

kerefs [Far.] Kereviz (Apium).

k.- i cebelî 269b/10

k.+ den 195b/9, 301b/15

k. 243a/15, 245b/7, 262b/3, 265b/1, 268b/17, 271a/12, 273a/3, 275a/8, 288b/13

-12-

kerem [Ar.] İyilik, ihsan, merhamet, lütuf.

k.+ e 351a/10

k. 351a/8, 351b/13

-3-

kerhen [Ar.] Kerh ile, İstemeyerek, zorla.

k. 237a/5

-1-

kerih [Ar.] İğrenç, tiksindirici, pis.
revāyih-i k.+ den 340a/14

-1-

kerihe [Ar.] bkz. **kerih**

āṣār-ı k.+ yi 306b/2

-1-

kerihî [Ar.] Kötülük, pislik barındıran.

ḡiṣā-yı k. 282b/8

-1-

kerim [Ar.] Kerem sahibi, ulu, büyük, şerefli, aziz.

ḳavl-i k.+ i 330a/12

kelām-ı k.+ i 335b/4

ḳavl-i k.+ ine 331a/5

ḳavl-i k.+ ini 362a/12

k. 329a/2

fī' l-i k. 330b/3

-6-

kerimāt [Ar.] Kerem sahipleri, şerefli, büyükler, ulular.

k.- ı ḥuceste-şifāt 355a/6

-1-

kerime (I) [Ar.] Kerem sahibi, ulu, büyük, şerefli, aziz. bkz. **kerim**

süre-i k.- i Esrārda 191a/8

k.+ si 191a/9

āyet-i k.+ yi 346a/14

āyet-i k. 358b/16

-4-

kerime (II) [Ar.] Kız evlat.

k.- i Mervezî 355a/7

k.+ si 355a/8

-2-

kerrār [Ar.] Düşman üzerine saldırma.

k. 326a/12

-1-

kerrāt [Ar.] Kereler, defalar, kezler.

k.+ le 226a/15, 257a/11, 279b/7,
322b/11, 337b/4, 354b/7

-6-

kerre [Ar.] Defa, kez, sefer.

k. 200b/6, 213a/14, 229b/7, 241a/7,
249b/15, 251b/3, 254b/4, 296b/5,
302a/8, 321a/5, 343a/15, 343b/3,
344a/12

-13-

kerzī [Far.] Lağımcı.

k.+ dir 352a/17

-1-

kes [Tr.] Kimse, kişi, şahıs.

k.+ e 211b/14, 221a/15, 225a/6

k.+ iñ 296b/4, 308b/9

k. 332a/13, 341b/8, 352b/3

-8-

kes- (I) [Tr.] Kesmek, bölmek.

k.- ildiği 229a/16

k.- ilmesi 284b/4

k.- mesiniñ 228b/17

k.- meyeler 229a/16

k.- üp 236b/15

-5-

kes- (II) [Tr.] Hastalığı durdurmak.

k.- er 280a/2

-1-

kesb [Ar.] Kazanma, çalışarak elde etme.

k.- i kemâlden 354a/10

k. eylese 252a/7

k. ider 205a/17, 236a/6

zamm-ı k. 354a/3

-5-

kesik [Tr.] Çökelek, süt kesigi.

k.+ i 256b/6

-1-

kesil- (I) [Tr.] Kesilmek, bölünmek.

k.- mesi 312b/4

-1-

kesil- (II) [Tr.] Son bulmak.

k.- dikden 286b/9

k.- en 263a/11

k.- mez 238b/6

k.- miş 279a/1

-4-

kesil- (III) [Tr.] Sütün ekşiyip çökelek

hâline gelmesi.

k.- mek 294b/6

-1-

keşir [Ar.] Çok, bol; çok defa olan, sık.

k.+ dir 192a/9, 353b/1

k. olanları 199b/10, 315b/5

k. olduğu 268b/5, 312b/12

k. olduğu 196b/7

k. olmağla 226a/9, 239a/15, 270a/10

k. olup 185a/15, 199b/14, 297a/16

k. olur 215a/15, 268a/13

k. olursa 185b/13

k. 206b/2, 263b/7, 290b/10,

297b/13, 312b/6

cem^c -i k. 332a/3, 339b/14, 344a/6

dem-i k. 260b/5, 265a/7

-26-

keşirā [Ar.] Geven (Astragalus) otunun dikenli dallatından yapılan zambak.

k. 198a/13, 211a/8, 244b/6, 244b/16,
301b/11

-5-

keşire [Ar.] Çok, bol; çok defa olan, sık.

bkz. **keşir**

aḥlāt-ı k.- i ḡaleyān 240a/1

aḡdiye-i k.- i ḡalīzeden 255a/9

^curūḡ-ı k.- i ṣaḡīre-i mi^c de 258b/10

k.+ dir 343a/2

ervāḥ-ı k.+ niñ 246b/16
 şiryānāt-ı k.+ niñ 246b/17
 şu^c b-ı k.+ sidir 258b/1
 menāfi^c -i k.+ sinden 205a/13
 kütüb-i k.+ sine 297a/6
 şu^c b-ı k.+ sine 258a/13
^curūḫ-ı k.+ ye 258a/17
 k. olanlar 323b/10
 k. olduğu 308b/14
 k. olmağla 290b/4
 k. olmağla 282b/14
 k. 226b/7
^curūḫ-ı k. 257b/7
 buḫārāt-ı k. 192b/12
 ihtimāl-i k. 209a/13
 ḫutelā-yı k. 322a/11
 menāfi^c -i k. 307b/16
 ruṭūbāt-ı k. 255a/8
 ruṭūbet-i k. 238a/4
 -23-

keşiru'l-vuḫū^c [Ar.] Sık vâki olan.
 k.+ dur 263b/5
 k. 286a/16
 -2-

keskin (I) [Tr.] İyi kesen, çok kesici.
 k. 220a/5, 220a/8
 -2-

keskin (II) [Tr.] Kuvvetli, sert.
 k. 244a/11, 254a/11, 266a/17,
 266b/9
 -4-

kesr (I) [Ar.] Kırma, zarar verme.
 k.+ i 273a/11, 277a/8
 k. idüp 245b/8
 -2-

kesr (II) [Ar.] Osmanlı alfabesinde
 bir harfin kesre ile okunması.
 k.+ i 277a/8
 -1-

keşret [Ar.] Çokluk, bolluk, fazlalık,
 ziyâdelik.
 k.- i ^cilm 333a/13
 k.- i bükā 285a/2
 k.- i cimā^c 323b/9
 k.- i efkār-ı fāsıde 347a/14
 k.- i emvāl 355b/3
 k.- i enfās 324a/9
 k.- i hareketden 200b/11
 k.- i hareketinden 204a/7
 k.- i nüfūs 340b/13
 k.- i ruṭūbet 198a/16
 k.+ de 297b/8
 k.+ i 192b/14, 199b/1, 240b/14,
 242a/15, 248b/2, 267b/13, 300a/6,
 321a/2, 324b/11
 k.+ inden 187a/13, 199a/15, 255a/16,
 341a/13
 k.+ ine 209a/3, 268b/2
 k. 189b/7, 210b/5, 219b/10, 241a/2,
 252b/8, 254b/4, 254b/8, 274a/3,
 323a/8, 326a/6
 -36-

kesrü'l-enf [Ar.] Burun kırılması.
 k. 209a/10
 -1-

kessāb [Ar.] Gıda talep edici.
 k. 252a/6
 -1-

keş-me-keş [Far.] Karışıklık, kavga.
 k.+ den 319a/15
 -1-

ketif [Ar.] Omuz, omuz kemiği, kürek
 kemiği (Scapula).
 k.+ lerin 290a/10
 -1-

kettān [Ar.] Keten (Linum usitatissimum).

k. 238a/12, 242a/2, 253a/17,
283a/17, 283b/1, 284b/7, 284b/8,
289b/8, 309b/10, 312a/8, 316a/8,
317a/12, 336a/8, 337a/17, 337b/8,
340a/13
-16-

kevākib [Ar.] Kevkebler, yıldızlar.

k.- i 'ulvīniñ 320b/1, 320b/3
k.- i derārī 321a/9, 326a/3
k.- i şābite 344b/16
k.+ den 345a/6
k.+ iñ 360b/3
k.+ iniñ 321b/13
-8-

kevn [Ar.] Olma, vuku bulma, ortaya çıkma.

inkār-ı k.+ e 231b/10
-1-

keyfe mā-kān [Ar.] Nasıl olursa, her nasıl olduysa.

k. 200b/4
-1-

keyfe-me'ttefaḵ [Ar.] Hangisi olursa, arzuya göre.

k. 200a/10
-1-

keyfiyyet [Ar.] Nitelik, vasıf; durum.

k.- i rediyye 188a/3, 255a/14
k.- i rediyye-i lāzıme 192a/11
k.- i rediyyesiyle 231b/1
k.+ dīr 324a/5
k.+ i 192b/10, 212b/10, 240b/14,
284a/12, 322b/5, 334b/4, 359a/10
k.+ iñ 192b/15
k.+ ine 212b/10
k. 188b/11, 193b/17, 245a/8,
260a/17, 292b/6, 322a/2, 322a/6
-21-

keyl-dārū [Ar.+Far.] Taberistan

eğreltisi, kuzgun otu.

k. 341b/11

-1-

keylūs [Ar.] Besinlerin midede

hazmedildiği ilk evredeki hâli,
hazmın bitip besinlerin emilmeye
başlandığı zaman.

k.+ ı 258a/4, 258a/5

k.+ uñ 258b/15

k. 258b/11, 261b/1, 261b/2

-6-

kezālik [Ar.] Bu da öyle, yine öyle, aynı şekilde, kezâ.

k. 190b/5, 192b/16, 194a/5, 199b/1,
213a/17, 227b/7, 228b/10, 229a/9,
233a/2, 233b/16, 242a/17, 248b/5,
248b/8, 250a/11, 250a/16, 255a/15,
261a/17, 264a/5, 264b/4, 270b/11,
271a/4, 271b/15, 283b/5, 284b/5,
284b/14, 289a/6, 295b/11, 298a/12,
299b/7, 300b/3, 303b/9, 304a/16,
310a/5, 315b/13, 325b/10, 325b/14,
331b/14, 332b/16, 334b/1, 334b/3,
337a/6, 341a/11, 345b/15, 348b/7,
349a/8, 352b/4, 355b/3, 360a/4

-48-

kezmāzec [Ar.] Ilgın ağacı (Tamarix)

meyvesi, cevz-i tarfâ.

k. 222b/15

-1-

kezzāb [Ar.] Yalancı, çok yalan söyleyen.

k.+ lara 190a/12

-1-

ḳıdvētü'l-mer'în [Ar.] Kendisine tâbi

olunan kişiler.

ḳ. 226b/1

-1-

kıdvetü'l-muḥakkıḳîn [Ar.] Kendisine uyulan araştırmacılar.
 ք. 186b/11
 -1-

kıdvetü'l-müte'ahḫirîn [Ar.] Son dönemdeki kendine tâbi olunanlar.
 ք. 361a/5
 -1-

kığ [Tr.] Kığ, gübre, tezek.
 ք.+ ları 313b/12
 -1-

kıḥf [Ar.] Kafatası (Os parietale).
 dāḥil-i ք.+ da 186a/4
 ḥāric-i ք.+ da 184a/3, 185a/10
 dāḥil-i ք.+ dan 185a/17
 ḥāric-i ք.+ dan 184b/15
 ք.+ in 184a/10, 184b/4, 184b/5, 185a/17
 ք. 183b/15, 183b/17, 184a/11, 185b/5
 -13-

kıl- [Tr.] Etmek, eylemek, yapmak.
 perdāḥte ք.- inan 232a/4
 namāz ք.- mağı 348a/13
 münteşir ք.- mağıla 322a/15
 ք.- mazlar 348a/14
 munderice ք.- mış 204b/6
 ք.- mışlar 240b/2
 hükümünde ք.- mışlar 300a/8
 maḥmûl ք.- up 324a/6
 tevfiḳ-i Bārî ք.- up 191a/13, 333b/17
 mübeddel ք.- ur 321b/15
 -11-

kıl [Tr.] Kalın tüy.
 ք.+ ları 309b/3, 310a/6
 ք.+ ların 310a/7
 ք. 194a/15, 288a/9
 -5-

kılağulı [Tr.] Kılağılı, bileylenip keskin duruma getirilmiş ustura, bıçak vb.; tıraş olunca ortaya çıkan kızarıklık, saç derisi mantarı.
 ք. 310b/1
 -1-

kılıç [Tr.] Kılıç, kesici silah.
 ք. 359a/16
 -1-

kılın- [Tr.] Edilmek, eylenecek, yapılmak.
 perdāḥte ք.- an 234b/14
 ḥamîr ք.- dıḳdan 279b/5
 maḥlûṭ ք.- dıḳdan 256b/17
 kefîl ք.- mağıla 250b/13
 muṭayyeb ք.- mağı 250b/6
 'aşabî ք.- mış 251b/15
 mâ'il ք.- mış 246b/14
 ferş ք.- mışdır 251b/9
 menûṭ ք.- mışdır 258b/7
 üstüvâr ք.- mışdır 355a/5
 ք.- up 228a/11
 mümâss ք.- up 260a/2
 maḥlûṭ ք.- ur 309a/6
 -13-

killet [Ar.] Az olma, azlık.
 ք.- i 'aql-ı ma'âş 347a/14
 ք.+ ine 306b/11
 ք.+ lerinden 250a/12
 ք. 209a/3, 268b/2, 297b/8, 325b/4, 360b/14
 -8-

kily [Ar.] Ekşi ve tuzlu bitkilerin yağından elde edilen kalye taşının suda çözülüp süzülükten sonra ateşte elde edilen tuzu.
 ք. 314b/11
 -1-

kına	[Ar.] Kına ağacından (Lawsonia inermis) elde edilen boyar madde. k. urmağ 304a/6 k. 314b/5 -2-	308a/14, 308b/11, 309b/16, 310a/14, 310a/17, 315a/8, 338b/9, 339b/3, 342b/5 -20-
kır-	[Tr.] Kırmak, parçalamak. k.- ıp 269a/14 k.- mağda 221a/12 -2-	kırtās [Ar.] Kağıt. k.- ı muhriğ 309a/8 -1-
kırān	[Ar.] Yakınlaşma, bir araya gelme. k. itmiş 320b/9 -1-	kırtım [Ar.] Aspir (Carthamus tinctorius) tohumu. k. 202a/3, 312a/9 -2-
kırānāt	[Ar.] Yakınlaşmalar. k. 320b/4 -1-	kıša [Tr.] Kısa. k. 223b/4 -1-
kırfe	[Ar.] Nar kabuğu. k.- yi qālīle 335b/11 -1-	kışal- [Tr.] Kısalmak. k.- ur 217a/8 -1-
kırık	[Tr.] Kırılmış olan, kırılan parça. k.+ ı 234b/3 -1-	kısm [Ar.] Kısım, parça, bölüm, cins. k.+ a 220a/1, 225b/1, 291a/6, 356a/14, 357a/10 k.+ dan 359a/8 k.+ ı 195b/8, 247b/5, 290a/2 k.+ ından 253a/5, 309a/3, 341a/14, 349b/11 k. 292a/5, 357a/11, 359a/7 -16-
kırıl-	[Tr.] Kırılmak, parçalanmak. k.- dıqça 218b/4 k.- mağa 217b/8 k.- mağ 209a/11 k.- masında 221a/11 k.- ur 220a/9 -5-	kıṣṣāu'l-ḥimār [Ar.] Eşek hıyarı, acı hıyar (Momordica elaterium). k. 234a/1, 244a/1, 313b/11 -3-
kırk	[Tr.] Kırk (40) sayısı. k.+ a 357b/9 k. 253a/7, 253a/15, 270b/11, 307b/1 -5-	kış [Tr.] Kış mevsimi. k. 211a/3, 305a/14, 324b/1, 325a/2, 325a/7, 325b/14 -6-
kırmızı	[Ar.] Kırmızı, al renk. k. 212b/6, 212b/12, 228b/13, 257b/7, 264a/16, 298b/3, 298b/12, 299a/4, 307b/5, 307b/13, 307b/17,	

kıtf a [Ar.] Parça, kısım, bölüm; tane.
 kı. 204b/6, 212a/7, 212a/11, 224b/11,
 224b/17, 242b/15, 258b/3, 336a/6
 -8-

kıtāl [Ar.] Savaş; öldürme, ölümcül.
 kı. 322a/11
 -1-

kıtāle [Ar.] bkz. **kıtāl**
 vebā-yı kı. 322a/12
 -1-

kıvām [Ar.] Kıvam, koyuluk derecesi.
 kı.+ a gelince 285b/3
 kı.+ a 209b/6
 kı.+ ına getirüp 276b/6
 kı.+ ına 244b/12, 254a/11
 kı.+ ında 337b/9
 -6-

Kıyāfet-nāme [ea.] Eflîmûn eseri.
 Kı.+ de 202b/3
 -1-

kıyām [Ar.] Ayağa kalkma, ayakta durma.
 kı.+ a 189b/13, 357b/16, 357b/17,
 358a/2
 kı. 190a/2
 -5-

kıyāmet [Ar.] Dünya hayatının sona
 ereceği zaman.
 kı. 346a/17
 -1-

kıyās [Ar.] Bir şeyi diğer bir şeye göre
 değerlendirme, karşılaştırma.
 kı. ider 248a/14
 kı. idüp 227b/13
 kı. olunur 251a/2
 kı. 217a/10, 270b/2
 -5-

kıymet [Ar.] Değer.
 kı.+ den 328b/1
 -1-

kaya koruğı [Tr.] İt üzümü (Solanum
 nigrum).
 kı. 182a/6
 -1-

kız- [Tr.] Kızmak, çok ısınmak.
 kı.- arsa 291b/1
 kı.- mağ 291b/2
 kı.- sun 291b/1
 kı.- up 187b/7
 -4-

kız [Tr.] Dişi çocuk.
 kı.+ ları 354b/12
 kı.+ ların 355a/16
 -2-

kızamık [Tr.] Genellikle küçük
 yaşlarda görülen, bulaşıcı, ateşli,
 küçük kızıl lekeler döktüren
 hastalık. bkz. **haşbe**
 kı.+ a 298a/15
 kı.+ da 206b/6
 kı.+ dan 297a/13
 kı.+ ları 299a/14
 kı. 293b/9, 294a/9, 295a/1, 296b/5
 -8-

kızar- [Tr.] Kırmızı ya da kırmızıya yakın
 renk almak.
 kı.- up 294a/10
 -1-

kızdır- [Tr.] Kızmasına sebep olmak,
 ısıtmak.
 kı.- ıp 341a/3
 kı.- maya 187b/7
 -2-

kızıl [Tr.] Kızıl, kırmızı.

ķ. 244b/4, 246a/7, 262b/12, 301b/9,
338a/13, 338b/4, 338b/10, 342b/5
-8-

kızıl üñük [Tr.] Soluk borusu, gırtlak.

ķ.+ de 230a/10
ķ. 224a/11, 231a/1, 235b/1, 250b/17
-5-

ki [Far.] Bağlaç.

k. 182a/12, 182b/15, 183b/14,
184a/14, 185a/13, 185b/1, 185b/10,
187b/17, 188b/11, 189b/10,
189b/14, 190a/1, 190b/4, 191a/3,
191a/11, 191b/13, 192b/4, 192b/7,
192b/8, 192b/12, 192b/14, 193a/10,
193b/1, 194a/8, 194b/12, 194b/13,
195b/10, 195b/16, 196a/7, 196a/12,
197a/11, 197a/12, 197b/15, 198b/7,
198b/17, 200a/5, 200a/9, 200b/5,
200b/10, 200b/12, 201b/5, 201b/8,
203b/7, 204a/1, 204b/1, 204b/16,
205a/15, 205b/14, 206a/5, 206b/3,
206b/9, 206b/12, 207b/13, 208a/7,
208a/10, 209b/4, 210b/1, 210b/4,
211b/4, 211b/6, 211b/12, 212a/4,
212b/9, 212b/12, 212b/15, 214a/13,
215b/8, 216a/3, 216a/8, 217a/3,
217a/14, 218a/15, 218a/16, 218b/5,
218b/16, 219a/11, 219a/17, 219b/7,
220a/7, 220a/14, 220b/11, 220b/16,
221a/3, 221a/16, 221b/9, 221b/16,
223a/4, 223b/7, 223b/11, 224a/12,
224a/14, 224b/11, 225a/8, 225a/9,
225b/3, 225b/9, 225b/15, 226a/11,
226a/15, 227b/11, 228a/14, 228b/17,
229a/15, 229b/4, 231a/13, 232a/15,
233a/10, 234a/3, 234b/2, 235a/2,
235a/6, 235a/14, 235b/12, 236a/5,
237a/1, 238a/11, 239b/5, 239b/7,
239b/12, 240a/4, 240a/7, 240b/5,
240b/6, 240b/9, 240b/10, 241a/3,
242a/12, 242a/14, 243a/1, 244a/17,

245a/17, 245b/8, 245b/12, 246a/15,
246b/5, 247a/11, 248a/6, 248a/17,
248b/3, 249a/5, 249b/3, 250a/1,
250b/9, 250b/10, 251b/6, 251b/12,
253a/2, 253b/2, 253b/13, 254a/8,
254a/15, 255a/13, 256b/8, 257b/8,
257b/14, 257b/17, 258b/8, 259b/6,
260a/4, 260a/11, 260a/13, 260b/2,
261b/17, 262a/2, 262a/10, 263b/5,
263b/14, 264b/10, 264b/12, 265a/4,
265a/6, 265b/11, 265b/16, 266b/15,
267a/11, 268a/5, 268a/10, 269a/8,
269b/3, 269b/12, 272a/3, 274a/9,
274a/13, 274a/16, 276a/3, 277a/6,
277b/1, 278a/5, 278b/12, 279a/6,
281a/6, 281a/13, 281b/3, 281b/6,
285a/15, 285a/17, 285b/8, 285b/11,
286b/7, 287a/15, 287b/3, 287b/16,
289a/5, 289b/2, 289b/4, 289b/5,
289b/16, 290b/7, 290b/8, 291a/3,
291b/8, 291b/10, 292a/17, 293b/10,
294b/7, 295a/5, 295a/8, 295a/15,
295b/2, 296a/1, 296b/7, 298a/1,
298a/2, 298a/6, 298b/3, 299a/6,
299a/10, 300b/4, 300b/8, 300b/17,
301a/7, 301a/16, 301b/2, 301b/5,
302b/1, 302b/2, 302b/13, 302b/15,
302b/17, 303a/14, 303a/17, 303b/3,
303b/10, 304b/6, 305b/7, 306a/13,
306a/17, 306b/5, 306b/7, 306b/9,
307a/4, 307a/8, 307a/16, 308a/10,
309b/4, 309b/14, 310a/12, 310b/12,
310b/15, 313a/13, 313a/15, 315b/3,
315b/11, 316a/7, 316a/10, 316a/13,
317a/6, 317b/6, 317b/12, 319a/1,
319b/3, 319b/13, 320a/16, 320a/17,
320b/3, 320b/8, 320b/10, 320b/12,
321a/2, 322a/5, 322a/7, 322a/9,
322b/5, 323a/7, 323a/10, 323a/11,
323b/1, 323b/7, 323b/13, 323b/16,
324a/5, 324a/13, 324a/15, 324b/12,
325a/9, 325a/12, 325b/2, 326a/5,
326a/8, 326a/13, 326a/15, 327a/6,
327b/4, 327b/8, 328a/3, 328b/2,

329b/13, 331b/7, 332b/6, 332b/13, 333b/16, 334a/2, 334b/17, 335a/3, 335a/11, 335b/15, 336a/1, 336a/10, 336a/14, 336a/16, 336a/17, 337a/10, 337a/11, 337b/16, 338a/2, 339a/3, 339a/13, 339b/2, 339b/7, 339b/10, 339b/14, 339b/16, 340a/5, 340a/15, 340b/4, 340b/10, 340b/14, 341a/5, 341b/3, 341b/14, 343a/2, 343a/17, 343b/1, 343b/11, 343b/14, 344a/5, 344a/10, 344b/2, 344b/8, 344b/16, 345a/3, 345b/5, 346a/11, 346b/1, 346b/8, 347a/13, 347b/8, 347b/10, 347b/16, 348a/15, 348b/15, 349a/12, 349b/3, 350a/3, 350a/5, 350a/17, 350b/7, 350b/9, 350b/11, 350b/13, 351a/1, 351a/7, 351a/16, 351b/2, 352a/11, 352a/17, 352b/7, 352b/13, 353b/17, 354a/1, 354a/3, 354a/4, 354a/5, 354a/17, 354b/3, 354b/6, 354b/8, 354b/17, 355a/4, 355a/9, 355b/13, 355b/17, 356a/4, 356a/13, 356a/15, 356b/2, 356b/9, 356b/11, 356b/17, 357a/4, 357a/8, 357a/13, 357b/3, 357b/9, 358a/2, 358a/13, 359b/6, 360a/1, 360a/7, 360a/8, 360a/10, 360a/14, 360b/7, 361a/17, 362a/13, 362a/15, 362b/11
-420-

kibār [Ar.] Büyükler, ulular.
k.- ı eṭibbā 188a/2, 218b/13, 219a/16, 221b/16, 238b/15, 273b/17, 284b/12, 290a/3, 291a/16, 296b/6, 319b/14, 335b/2, 357a/12
k.- ı eṭibbā-yı İslāmiyye 318b/1
k.- ı eṭibbā-yı mağāribden 182a/10
k.- ı eṭibbādan 190b/14, 333b/5
k.- ı eṭibbānıñ 186b/11, 350a/15
k.- ı ḥuzzākdan 312a/13
k.- ı muḥācirin 329b/8
k.- ı muḥaddiṣin 318a/7, 328a/17
k.- ı muḥaddiṣin-i müte'ahḥirinden 327a/5

k.- ı muḥaddiṣinden 326b/15, 328a/4
k.- ı müşerriḥden 202b/8
k.+ dır 305b/11
k.+ ın 187a/16, 188a/12, 197a/6, 217a/16, 226a/6, 245b/12, 306a/13, 314b/2
k. 186a/6, 190b/7, 218a/9, 242a/7, 244a/17, 258b/12, 273a/8, 300a/7, 300a/16, 318b/2, 319b/3, 326a/15, 326b/4, 328b/2, 328b/10, 328b/12, 331a/5, 334b/11, 339b/14, 342a/6, 343a/12, 344b/1, 347b/14, 362b/10
eyāric-i k. 223a/2
eyāricāt-ı k. 201b/17, 235b/10
muḥtār-ı ekşer-i k. 258b/6
muḥtār-ı k. 315b/1
-65-

kiber [Ar.] Büyüklük, yaşlılık.
k.+ de 268b/3
sinn-i k.+ de 201b/12
-2-

kibrīt [Ar.] Kükürt, sülfür.
k. 315a/12
-1-

kifāl [Ar.] El sırtındaki venöz pleksusun dış yan bölümünden başlayıp ön kolun dış yan tarafında yukarı doğru ilerledikten sonra kola geçerek vena axillaris'e açılan ven, baş damar (Vena cephalica).
k.+ den 207b/7, 207b/8
k. 207b/4
-3-

kifāye [Ar.] Yetişme, elverme, yeterlik.
bkz. **kifāyet**
mıqdār-ı k. 262b/5, 262b/17, 313b/6, 341a/7
-4-

kifāyet [Ar.] Yetişme, elverme, yeterlik.

k.+ ini 301b/14

k. idemedigi 296b/12

k. ider 213a/16, 214a/7, 254b/10, 330b/9, 345a/12

k. 187b/1, 189b/5, 202a/7, 238b/1, 244b/8, 252b/16, 254a/11, 263a/9, 278b/15, 280a/14, 280b/13, 289a/17, 303a/7, 305a/6, 305b/8, 312a/9, 316b/13, 317a/1, 317a/5, 337a/7, 337b/14, 338a/16

miḳdār-ı k. 308a/7

-30-

kil-i Ermenî [Far.+Ar.] Siyaha çalar, kırmızı renkli, biraz yumuşak, yağlı ve kuru bir çamur.

g. 209a/16, 316a/16, 336b/6, 338b/3, 339a/1, 340b/3, 342b/4, 344a/3

-8-

ḳîl u ḳāl [Ar.] Boş laf, dedikodu.

ḳ.+ ine 329a/12

-1-

kilā [Ar.] Böbrekler.

k.+ dan 270a/4

k.+ larında 268a/12

k.+ nın 270a/13

k.+ ya 269a/5

k. 261a/11, 268a/9, 269b/10, 271a/1, 271a/6

ḥaşāt-ı k. 270b/17

-10-

kilye [Ar.] Böbrek.

k.+ nın 259b/7

k. 259b/16

-2-

kilyetān [Ar.] Böbrekler, iki böbrek.

k. 259b/15

-1-

kim (I) [Tr.] "Kim?" soru zamiri.

k.+ de 268b/9

k.+ e 320b/14, 327b/10

k.+ i 222b/1, 352a/16, 352a/17, 352b/1, 358b/10

k. 344a/11

-16-

kim (II) [Far.] Bağlaç. bkz. **ki**

k. 198b/3

-1-

kimād [Ar.] Ağrılı yere koyulan, içinde ısıtılmış kuru ilaç olan bez, tampon.

k.+ lar 283a/9

k. olunur 275a/9

k. 275a/14, 275b/4

-4-

kimādāt [Ar.] Kimādlar, tamponlar.

k.+ dan 185b/4

k. 275a/6, 275a/7

-3-

kimesne [Tr.] Herhangi bir kişi.

k.+ de 361a/7

k.+ ler 209a/2, 287a/3, 315a/3, 318b/10

k.+ lerde 336a/13

k.+ lere 206b/11, 206b/12, 245a/3, 282b/4, 330a/11, 333a/10, 343b/11

k.+ leriñ 320b/10, 330b/1, 330b/14, 349b/15, 359b/11

k.+ niñ 193a/14, 221a/3, 231a/8, 231b/3, 241a/4, 262a/2, 263a/15, 264a/16, 295b/11, 335a/7, 348b/4, 360a/2, 361b/5

k.+ ye 245a/5, 288a/9, 340b/15, 359b/6, 359b/9

k.+ yi 236b/12

k. 193a/8, 206a/5, 209a/6, 236a/16, 236b/8, 245a/6, 264a/12, 282b/7, 288a/11, 318b/13, 326a/4, 329b/15, 330a/7, 331b/2, 334a/17, 343b/14,

345b/5, 346a/16, 352a/12, 352b/4, 355b/1, 360b/11, 361a/8, 361a/17 -61-	Kirmānī [öa.] Kirman'a mensup, Kirman'a ait. kemmün-ı k. 276a/15, 283a/11 -2-
kimi [Tr.] Birtakımı, bazısı, bazı. k.+ side 297b/12 k. 182b/13, 307b/1, 307b/2, 315a/8 -7-	kirpi [Tr.] Kirpi (Erinaceus). k. 243a/8 -1-
kimse [Tr.] Kimse, herhangi bir kişi. bkz. kimesne k.+ lerde 219b/14 k.+ niñ 231a/2 k. 195b/4 -3-	kirpik [Tr.] Kirpik. k.+ leri 204a/8 -1-
kimü [Tr.] bkz. kimi k.+ si 195a/7 -1-	kīse [Far.] Kese, torba. k.+ leri 313a/7 k. 259b/12, 313a/6 -3-
ķinbıl [Ar.] Bir tür menn, kudret helvası. ķ. 309a/9 -1-	ķiṣnic [Far.] Kişniş (Coriandrum sativum). k.+ e 195b/11 k. 182a/6, 213b/10, 214b/3, 228a/10, 275b/1, 285a/9, 303b/8, 303b/10, 303b/11, 304a/3, 316a/14, 338b/10 -13-
kirām [Ar.] Soyu temiz, soylu, şerefli ve ulu kimseler. aṣḥāb-ı k.+ a 330b/2 -1-	kitāb [Ar.] Kitap. k.- ı ḥazāḳat-i ḳaṣā'idde 333a/7 k.- ı Mecistī 353a/17 k.- ı mezbūrda 306b/4 k.- ı müsteṭābda 269a/8 k.+ a 292b/16 k.+ da 213a/13, 286b/1 k.+ dan 191b/9 k.+ ımın 206b/3 k.+ ında 320b/9, 321a/4 k.+ lar 290b/11 k.+ larında 205b/13, 292b/15 k. 204b/1, 315b/11 -16-
kirāren [Ar.] Defalarca, tekrar tekrar. k. 189b/9 -1-	
ķirāt [Ar.] Yaklaşık 0,165 gramlık ağırlık ölçü birimi. ķ.+ a 257a/5 ķ.+ dan 257a/5 ķ. 252b/16, 257a/5 -4-	
kireç [Far.] Kireç, kalsiyum oksit (CaO). k. 309a/13 -1-	Kitāb-ı Evvel [ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı külliyyatının ilk kitabı. K.+ den 186a/14, 252b/1, 321a/7, 334a/13 -4-

Kitāb-ı Rābi' [ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı külliyyatının dördüncü kitabı.
K.+ de 293a/6, 334a/14
K.+ den 307a/9, 321a/14
-4-

Kitāb-ı Şālîş [ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı külliyyatının üçüncü kitabı.
K.+ de 197a/10, 252b/2, 275b/9, 319b/17
K.+ den 185a/11, 186a/14
-6-

Kitāb-ı Şānî [ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı külliyyatının ikinci kitabı.
K.+ de 257a/12
-1-

Kitāb-ı Taşrîf [ea.] *Kitābü't-Taşrîf limen 'Aceze 'ani't-Te'lîf*, Halef bin 'Abbās Zehrāvî eseri.
K.+ inde 277a/3
-1-

kitābet [Ar.] Kâtiplik, yazı yazma, yazarlık.
k. 353a/1
-1-

kizb [Ar.] Yalan söyleme, yalan.
k. 348b/12, 350a/7
-2-

ko- [Tr.] Koymak.
k.- duğı 201a/8
k.- ğdın 196a/17
k.- maķ 188b/6, 275a/3, 280a/8, 317a/12, 346a/5, 353a/7
k.- maķda 281a/3
k.- maķdır 276b/5
k.- mayalar 283a/15, 352b/13
k.- mayup 304b/16
k.- mazdan 280b/9
k.- nmaķ 208b/8

k.- nmaķ 195b/12, 280a/7
k.- nup 338b/12
k.- nur 275a/10, 280b/6, 305b/10
k.- salar 233a/6
k.- yalar 183a/9, 186a/1, 201a/14, 201b/3, 249b/5, 266a/4, 266a/6, 269b/8, 280b/8, 280b/10, 280b/11, 281a/1, 286a/1, 334b/13, 334b/14, 337b/3, 338b/14
k.- yup 201a/13, 210b/17, 223b/17, 253a/15, 266a/5, 266b/11, 280b/10, 294a/1, 302b/15, 304a/5, 310a/7, 334b/14, 339a/16
-52-

koça [Tr.] Yaşlı, ihtiyar.
k. 243a/3, 286a/15
-2-

koķu [Tr.] bkz. **koķu**
k.+ lu 335a/13
-1-

koķ- [Tr.] Kokmak.
k.- ar 249b/5, 331b/15
k.- arsa 332a/7
k.- maģa 210a/15
k.- masınıñ 249b/7
k.- muş 192b/6, 322a/10, 322a/13
k.- up 325a/1
-9-

koķla- [Tr.] Koklamak.
k.- ndıķdan 205a/12
k.- yalar 196a/8
-2-

koķlat- [Tr.] Koklatmak.
k.- alar 196a/5
k.- up 196a/10
-2-

koğu [Tr.] Koku.
 k.+ lı 331b/15
 k.+ sı 205b/16
 k.+ su 205a/2
 k.+ sunu 206a/6
 -4-

koğula-[Tr.] bkz. **koğla-**
 k.- r 205a/1
 -1-

kokulat- [Tr.] bkz. **koğlat-**
 k.- alar 249b/17
 -1-

kokut- [Tr.] bkz. **koğlat-**
 k.- alar 245a/15
 -1-

kol [Tr.] Kol.
 k.+ dan 300b/5
 k.+ larına 249b/1
 k.+ larında 230a/2
 k.+ larını 208b/12
 k. 208b/15
 -5-

koltuk [Tr.] Omuz başının altında, kolun
 gövde ile birleştiği yer.
 k.+ ından 208b/16
 k.+ lar 332b/3
 k.+ larda 332b/5
 k. 313a/5, 332b/1
 -5-

kop- [Tr.] Kopmak.
 k.- ar 225a/12
 k.- dığı 232a/8, 232a/12
 k.- duğı 241b/5
 k.- mağda 232a/8
 k.- ması 235a/17
 k.- mayup 232a/10
 -7-

kopar- [Tr.] Koparmak.
 k.- mağa 232b/1
 k.- mağ 221a/17, 221b/2, 233a/12,
 314b/9
 k.- masından 241b/3
 -6-

koparıcı [Tr.] Kopmasını sağlayan.
 k. 314a/17
 -1-

kork- [Tr.] Korkmak.
 k.- dığı 195a/13
 k.- ılır 279a/16
 k.- mağdan 195a/16
 k.- uldığı 275a/3
 k.- ulmayan 294b/9
 k.- ulmaz 242b/14
 k.- ulur 301b/2, 302b/15, 303a/17
 k.- ulursa 228b/9
 -10-

korku [Tr.] Korku.
 k.+ lu 189a/6
 k.+ sundan 312b/4
 k.+ suz 212b/12
 -3-

koru- [Tr.] Korumak, muhafaza etmek.
 k.- mağ 330b/1
 -1-

koruk [Tr.] Henüz olgunlaşmamış ekşi ve
 ham üzüm.
 kaya k.+ ı 215a/7
 k. 214a/6, 254a/7, 254b/13, 254b/14,
 301a/5, 304a/13, 334b/9, 340b/1,
 341a/10
 -10-

koyult- [Tr.] Koyulaştırmak.
 k.- a 300b/15
 k.- ıcı 207b/16
 -2-

koyun [Tr.] Koyun (*Ovis aries*).
 k.+ lar 192b/5
 k. 279a/1, 306a/10, 313b/12
 -4-

koyun oti [Tr.] Kızılyaprak, kuzu
 pıtrağı (*Agrimonia asiatica*).
 k. 262b/2
 -1-

kozalak [Far.+Tr.] Kozalak.
 k.+ ı 185a/7, 222b/15, 265b/9,
 283b/12, 288b/15, 289a/2, 289b/17
 -7-

kök [Tr.] Kök, bitki kökü.
 k.+ i 189b/4, 202a/6, 223a/6, 229a/8,
 232b/17, 238a/16, 238b/1, 243a/17,
 244b/4, 263a/7, 263a/8, 265a/17,
 276b/8, 276b/14, 283b/4, 286a/10,
 289a/2, 289a/15, 289b/9, 306a/11,
 306b/1, 312a/8, 313b/1, 313b/6,
 313b/11, 337b/7, 342a/10
 k.+ ini 214a/1
 k.+ inde 223a/14
 k.+ ine 223a/16, 232b/17
 k.+ iniñ 244b/7, 265b/7, 266b/2,
 280a/14, 334b/14
 k.+ leri 220a/11, 220a/17, 220b/2,
 220b/4, 220b/5, 221b/17, 222a/3,
 222a/4, 222a/6, 258a/13, 265b/1
 k.+ lerinden 220a/17
 k.+ lerini 288b/14
 k.+ leriniñ 222a/1, 222a/12, 301b/15
 k.+ li 220b/1, 220b/2
 -56-

kökrek [Tr.] Göğüs, bağır.
 k.+ i 286a/15
 -1-

köpük [Tr.] Köpük.
 k.+ ini 310b/7
 k. 236b/15, 236b/17, 237a/14,
 237a/17, 258a/7
 -6-

köpüklen- [Tr.] Köpüklenmek.
 k.- diğçe 244a/14
 k.- üp 190a/6
 -2-

körük [Tr.] Açılıp kapandıkça içindeki
 havayı üfleyerek ateşi canlandıran
 alet.
 k.+ ine 225b/8
 -1-

köşe [Far.] Yer, yan, taraf.
 k.+ li 299a/9
 -1-

kötek [Tr.] Dayak.
 k. çalmışlar 348b/5
 k. urılır 347a/9
 k. 347a/9
 -3-

köy [Far.] Köy. bkz. **karye**
 k.+ den 331a/11
 -1-

kubh [Ar.] Çirkinlik.
 k.+ ı 347a/1
 k. 347a/4
 -2-

kubür [Ar.] Kabirler, mezarlar.
 k. 319b/4
 -1-

kubül [Ar.] Ön taraf; kadın cinsel organı,
 vajina, ferc.
 k.+ den 260a/9
 -1-

ḳuddise sırruh [Ar.] *Sırrı mukaddes olsun.*
anlamında ermiş kişiler için
kullanılan dua.

ḳ. 362a/3

-1-

ḳudemā [Ar.] Kadimler, eskiler, eski
insanların ileri gelenleri.

ḳ.+ dan 266b/8, 323b/15, 332a/3

ḳ.+ ya 333b/12

āṣār-ı ḳ.+ yı 333b/12

ḳ. 196a/11, 242a/14, 324a/4,

332b/13

-9-

ḳudret [Ar.] Kuvvet, güç, tâkat, iktidar;
Allah'ın her şeye kâdir olması, her
şeye gücü yetmesi.

ber-muḳteżā-yı ḳ.- i Ḥakīm-i ezeli
218b/15

ḳabẓa-yı ḳ.- i ilāhīde 330b/15

ḳ.- i Ḳādir-i lâ-yezāl 191a/3

ḳ.+ i bulunmaz 272a/7

ḳ.+ i 188a/1

ḳ.+ leri 215a/2, 340a/2, 345a/6,

345a/15

ḳ. 243b/3, 254a/6, 277a/2, 303a/2

-13-

ḳudret-i bâliḡe [Ar.] Allah'a mahsus olan
tam ve eksiksiz kudret.

ḳ.+ den 225b/2

-1-

ḳudsiye [Ar.] Kudsi, mukaddes,
kutsal.

devā-yı ḳ.+ den 343b/2

-1-

kuhl [Ar.] Sürme, grafit.

k. 281a/11

-1-

ḳul [Tr.] Kul, abd.

ḳ.+ larına 209a/9, 266b/16, 270a/2,
290a/16

ḳ.+ larından 350b/2

ḳ.+ larını 292b/11, 332b/11

-7-

ḳulā' [Ar.] Pamukçuk hastalığı.

ḳ.+ a 214a/17, 214b/2

ḳ.+ dan 213b/4, 213b/16

ḳ.+ ın 213a/12, 214b/12

ḳ.+ ına 214a/3

ḳ. 198b/7, 212a/17, 213a/8, 214a/1,

214b/13

-12-

ḳulak [Tr.] Kulak.

ḳ.+ a 198b/6, 304a/9

ḳ.+ da 303b/1

ḳ.+ ı 249a/16

ḳ.+ ına 198b/1, 248a/13

ḳ.+ lardır 225a/1

ḳ.+ ları 201a/15, 294a/12, 308b/17

ḳ.+ larını 198b/7

ḳ.+ larına 204a/10, 304a/8

ḳ. 198b/3, 247a/6, 303a/16, 311a/13,

332b/1, 332b/3, 332b/5

-20-

ḳūlinc [Ar.] Kulunç, kalın ve kör
bağırsakta şiş vb. nedenlerle
tıkanmadan kaynaklanan ağrı; omuz
başlarında duyulan ağrı.

ḳ.+ da 261b/6

ḳ. 267a/13, 282a/15

-3-

ḳulḳuṭār [Ar.] Sarı zaç, sülfat
(Colcothar).

ḳ. 208a/10, 229a/13, 233a/3

-3-

ķulūn [Ar.] Kalın bağırsağın körbağırsak ile göden bağırsağı arasındaki parçası, kolon.
ķ.+ da 278a/13
ķ. 273b/1
-2-

ķum [Tr.] Kum.
ķ. 268a/6, 305b/2
-2-

ķunduz [Tr.] Kunduz, su iti (Castor).
ķ. 198a/12, 243b/17
-2-

ķurāgnā [Ar.] Bahrî miski.
bkz. **miskü'l-baħr**
ķ. 279b/9
-1-

ķur'ân-ı 'azîmü's-şân
[öa.] Şan ve şerefi büyük olan Kur'ân.
mevâzi' -ı ķ. 319b/10
-1-

ķurb [Ar.] Yakın, yakınlık.
ķ.- ı mevte 331b/17
ķ.+ ında 267a/4, 319a/11, 319a/13
ķ.+ la 357a/13
civār-ı ķ. 352a/3
-6-

ķurbî [Ar.] Yakınlıkla alakalı.
ķ. 321b/5
-1-

ķurd (I) [Tr.] Kurt, köpek.
ķ. 183b/8, 262b/8
-3-

ķurd (II) [Tr.] Bazı çok küçük böceklere veya böcek larvalarına verilen ad.bkz. **ķurt**, bkz. **dūd**

ķ.+ lar 193b/2, 278a/10
ķ.+ lara 277a/10
ķ. 279b/11
-4-

ķureyşî [ka.] İbnü'n-Nefis Alâüddîn Ali b. Hazm el-Kureyşî(Kuraşî); 13. yüzyılda yaşamış, küçük kan dolaşımını keşfiyle ünlü hekim ve düşünür. bkz. '**Allāme-i ķureyşî** metn-i Mūcez-i ķ.+ den 361a/6
ķ.+ niñ 280a/12
ķ. 269b/12, 271b/12, 278a/14, 287b/8, 319a/4
-7-

ķurılıķ [Tr.] Kuru olma. bkz. **ķuruluk**
ķ. 211b/16
-1-

ķurit- [Tr.] Kurutmak. bkz. **ķurut-**
ķ.- alar 265b/17
ķ.- up 265b/12, 267b/6, 273a/2
-4-

ķurş [Ar.] Ağızda eriyen tablet, hap ve pastil.
ķ.+ ı 265a/12, 300b/15, 302b/6, 340b/1
ķ.+ lar 209b/7, 262b/4, 262b/5, 267b/5, 267b/10, 342a/13
ķ.+ lardan 267b/7
ķ.+ larının 265a/10
ķ. olmuş 272b/16
ķ. 267b/3, 342a/6
-15-

ķurşu'l-buħūr [Ar.+Far.] Tütsü tableti.
ķ. 342a/7
-1-

kurşun [Tr.] Kurşun (Plumbum nigrum). k.+ dan 304a/4, 311a/8 k. 270b/1, 311a/9, 311b/5, 312a/3, 312a/4 -7-	kurūhu‘l-enf [Ar.] Burun yaraları. k. 206a/12 -1-
kurt [Tr.] Bazı çok küçük böcekler veya böcek larvalarına verilen ad. bkz. kurd , bkz. dūd k. 277a/9 -1-	kurula- [Tr.] Kurulamak, kurutmak. k.- r 275a/12 -1-
kuru- [Tr.] Kuru duruma gelmek. k.- duḡda 203b/7 k.- duḡdan 269b/8 k.+ muş 306a/17 k.- yup 331b/9 -4-	kuruldı [Tr.] Gurultu. k. 267a/9 -1-
kuru [Tr.] Nemi, suyu olmayan. k.+ sı 213a/15, 214a/17, 215a/5, 227a/10, 229a/7, 244b/14, 275a/14, 280b/12, 288b/15, 290a/1, 304b/12, 305a/13, 305a/16, 305a/17, 305b/7, 305b/12, 306a/15, 308a/16, 308b/7, 342b/3 k. 208b/11, 213b/10, 217b/8, 235a/10, 235a/13, 244b/3, 246a/7, 266a/17, 275a/14, 275b/1, 292b/10, 301b/8, 309a/13, 337a/6, 337b/7, 338a/13, 338b/10, 343b/14, 349a/10, 349a/15 -40-	kurulık [Tr.] bkz. kurılık k.+ ı 227a/14 k. 206a/10 -2-
kurudıcı [Tr.] Kurutucu. k. 287a/12, 305a/12, 305b/6, 306a/4, 306b/15, 308a/5 -6-	kurūnī [Ar.] Nasırlı (siğil). k. 314a/11 -1-
kurūh [Ar.] Karhalar, yaralar, çıbanlar. k.- ı mezkūrenīn 309a/10 k.+ īn 309a/12 k.+ uñ 309b/8 -3-	kurut- [Tr.] Kurutmak. kurit- k.- an 199a/16, 292b/10 k.- masına 305a/8 k.- up 262b/8, 271a/2 -5-
	kuş- [Tr.] Kusmak. bkz. ḡay k.- amaz 254a/16 k.- ar 184b/1, 196b/15, 231b/5, 254b/4, 331b/14 k.- duḡı 235a/6 k.- maḡa 242b/11, 254a/14 k.- maḡ 242b/10, 254a/15, 254a/17, 254b/5, 273b/13, 282b/9 k.- maḡdan 282b/9 k.- up 211a/5, 256b/6 -19-
	kuşdur- [Tr.] Kusturmak. k.- alar 196a/4, 242b/13 k.- ır 242b/17 k.- maḡa 241b/17, 242a/1, 249a/14

ķ.- maķ 233b/11, 235a/5, 242b/12 -9- ķuŗdurıcı [Tr.] Kusturucu. ķ.+ dır 233b/13 ķ. 233b/4, 235a/5 -3- ķuŗt [Ar.] Kıst otu, kurtlu ot (Costus arabicus) ve k��k��nden yapılan ila�. ķ.- ı h��lv 342a/7 ķ. 233b/7, 253a/5, 255b/11, 266b/7, 269a/10, 270b/12, 280a/13, 280b/10, 283a/13, 289a/9, 289a/13, 306a/11 -13- ķuŗ��r [Ar.] Eksiklik, noksan. ķ.+ ından 255a/16 -1- ķuŗ [Tr.] Kuŗ. ķ.+ dır 269b/14 ķ.+ ı 243a/4 ķ.+ u�� 202a/13 ķ. 269b/12 -4- ķuŗan- [Tr.] Giyinmek. ķ.- maķ 348b/16 -1- ķuŗ��ru'l-k��nd��r [Ar.] K��nd��r, g��nl��k bitkisinin kabukları. ķ. 214a/4 -1- ķ��tel�� [Ar.] Katledilmiŗ, ��ld��r��lm��ŗ kimseler. ķ.- yı keŗ��re 322a/11 mev��z��-ı ķ. 319b/4 -2-	ķuv�� [Ar.] Kuvvetler, g���ler, takatlar. ķ.- yı bedeniyye 358b/2 ķ.- yı bedeniyyeden 347b/12 ķ.- yı ben�� ��dem 352a/14 ķ.- yı dim��giyyesi 248a/12 ķ.- yı fa�� ��l-i sem��viyye 321b/6 ķ.- yı h��ssaseni�� 248a/9 ķ.- yı mu��harrike 248a/9 ķ.- yı m��nfa�� il-i ar��ziyye 321b/6 ķ.- yı ��abi�� ��den 295b/14 ķ.- yı ��abi�� iyyeden 258a/1, 296b/9 ķ.- yı ��abi�� iyyeleri 296a/8 ķ.- yı ��abi�� iyyeni�� 261a/2 ķ.+ ları 226a/9, 226b/7, 226b/9, 279a/15, 287b/11, 296a/5, 358b/10 ķ.+ nı�� 250a/12 ķ.+ sı 261b/10, 261b/11 ķ.+ sına 361b/11 ķ.+ ya 201b/6, 293a/3, 341a/4 ķ. 221b/11 -28- ķuvve [Ar.] bkz. ķuvvet ķ.- i h��zimesi 254b/2 ķ.- i v��himesi 334a/3 ķ.- yi d��fi�� a 272a/11 ķ.- yi d��fi�� aları 276b/3 ķ.- yi d��fi�� aya 272a/6 ķ.- yi m��sikesine 272b/5 -6- ķuvve-i muŗavvire [Ar.] ��nsana Ő�ekil veren, onu bi��imlendiren kuvvet. ķ.+ ye 189a/5 -1- ķuvvet [Ar.] Kuvvet, g��� takat. ķ.- i �� ��ķ��le 345a/5 ķ.- i ��herde 275a/4 ķ.- i h��ss��se 189a/4 ķ.- i h��y�� 347b/12 ķ.- i h��z��me 274b/15 ķ.- i h��ss 189b/15 ķ.- i m��sikeleri 274a/7

ķ.- i meřāmm 210a/14
ķ.- i teneffüse 237a/4
ķ.+ i 187a/12, 196a/10, 249b/8,
264b/8, 300b/3
ķ.+ iñ 299b/3, 347b/9
ķ.+ ine 263a/16, 300b/3, 306b/12,
357b/10
ķ.+ leri 235b/17, 278b/9
ķ.+ lerini 250a/14
ķ. bulsa 296a/9
ķ. virüp 342b/2
ķ. 201b/6, 235b/11, 249a/10,
252b/12, 290a/13, 296a/17, 347b/10,
347b/13, 356b/8
ma‘a-beķā-yı ķ. 357a/3
sukūṭ-ı ķ. 207a/17
-36-

ķuyruk [Tr.] Kuyruk.

ķ.+ ı 228b/11
ķ. 302a/9
-2-

ķuyu [Tr.] Kuyu, çukur.

ķ. 325a/15
-1-

ķuyumcı [Tr.] Kuyumcu.

ķ. 352a/16
-1-

ķuzı [Tr.] Kuzu.

ķ. 195b/5, 285b/9, 341a/9
-3-

ķuzı ķulağı [Tr.] Kuzu kulağı (Rumex acetosa).

ķ. 336b/8, 336b/15, 337a/1, 338b/2,
338b/17, 342b/4, 343b/11, 343b/17,
344a/2
-9-

ķüçük [Tr.] Küçük.

ķ.+ den 348a/17

ķ.+ leridir 307a/7

ķ. 182b/4, 204b/17, 205a/2, 219a/2,
219b/14, 225a/1, 230b/16, 246b/17,
251b/1, 269b/14, 277a/5, 309b/2,
311b/3, 339a/14
-16-

ķüçük dil [Tr.] Damağın etek kısmının
ortasında bulunan, yutmada önemli
rol oynayan organ. bkz. **lehāt**
ķ. 224b/5, 224b/14
-2-

ķüdüret[Ar.] Bulanıklık.

ķ.+ e 324b/13
ķ. 325b/5, 325b/9, 325b/10
-4-

ķüfv [Ar.] Denk, benzer, eş.

ķ.+ leri 355a/17
ķ.+ ünde 354b/1
ķ. olduğundan 355b/1
-3-

ķühül [Ar.] Otuz beş ile altmış yaş
arasındakiler.

ķ.+ e 191b/14
ķ. 263b/7, 268a/12
-3-

ķühület[Ar.] Otuz beş ile altmış yaş
arasındaki dönem.

sinn-i ķ.+ dir 356b/15
sinn-i ķ. 297a/16, 356a/14
-3-

ķühüliyyet [Ar.] bkz. **ķühület**

sinn-i ķ. 357b/12
-1-

ķükürd [Far.] Kükürt. bkz. **ķibrīt**

ķ. 313a/16
-1-

kül	[Tr.] Kül. k.+ i 232b/4, 269a/12, 269a/13, 269a/15, 271a/4, 310b/8, 311a/17, 316b/16, 316b/17 k.+ inden 316b/16 k.+ ini 283b/1, 311a/16, 317b/2 k.+ ler 322a/10 k.+ lerini 284b/9 k.+ ünü 214b/12, 214b/15 -19-	Külliyât	[ea.] El-Kânûn fi't-Tıb; İbn Sînâ eseri. K.+ da 197a/1, 198a/11 K. 190b/2 şâriḥ-i K. 314b/12 -4-
külfet	[Ar.] Sıkıntı, meşakkat, zahmet, yorgunluk. k. 215a/2 -1-	küllîye	[Ar.] bkz. küllî k. 290b/3 emrâz-ı k. 290b/5 -2-
külhan	[Far.] Hamamlarda altta bulunan ve ısınmayı sağlayan ocak. k.+ ı 268b/1 -1-	kündür-i zeker	[Ar.] Günlük bitkisinin (Boswellia glabra) bir türü. k. 275b/11 -1-
küll	[Ar.] Bir şeyin tamamı, bütünü, hepsi, bütün, tam. def'-i k.- i ba'talet eyleye 354b/6 k.- i heyc-i ḳalbe 332b/4 k. 356a/1 -3-	kündüs	[Ar.] Çöven otu, kunduz otu (Gypsophila struthium). k. 183a/10, 315a/12 -2-
küllî	[Ar.] Bütüne ait, bütünle ilgili, bütünü kapsayan, hepsi. emrâz-ı k.+ den 290b/2 k.+ si 267b/12 'ilâc-ı k.+ si 254b/8 vuḳûf-ı k.+ si 333a/6 k.+ sinden 195b/15 k. 269a/5, 299b/8, 303a/8 iẖtinâḳ-ı k. 226a/10 teşennüc-i k. 190a/1 ye's-i k. 353b/12 -11-	kürre-i arz	[Ar.] Yer yuvarlağı, yeryüzü. k.+ ın 322b/5 -1-
külliyât	[Ar.] Bir şeyin bütünü, hepsi. k. 340a/1 -1-	küsâre	[Ar.] Kırık, kırılmış parça. k. 220a/9 -1-
		küşüş	[Ar.] Küsküt, bostan bozan otu (Cuscuta). k. 262b/3 -1-
		kütüb	[Ar.] Kitaplar. k.- i 'aḳâ'id-i dīniyyeden 361b/14 k.- i keşîresine 297a/6 k.- i mu'teberâtda 236a/13 k.- i mu'teberede 307a/17, 318a/15, 350a/15 k.- i tıbbda 268a/5, 308a/1

k.- i tıbbdan 226a/4

k. 331a/16

k.+ üñ 297a/9

-11-

Kütüb-i semāwī [öa.] İnzâl edilmiş,
indirilmiş, mukaddes kitaplar.

K.+ de 360a/15

-1-

küzâz [Ar.] Sinir gerilmesi, tetanos.

k. 198a/17

-1-

L

lâ-‘ale't-tertib [Ar.] Bir düzen olmadan.

l. 194a/4

-1-

lâ-büd [Ar.] Lazım, gerekli, gerek.

l.+ dür 228b/14, 302a/15

-2-

lâ-maḥāle [Ar.] Çaresiz, ister istemez.

l. 192b/2, 281b/15, 317b/13

-3-

lâ-naẓır [Ar.] Benzersiz, eşsiz.

l.+ dir 342b/2

-1-

lâ-teşbih [Ar.] Benzetmek gibi
olmasın.

l. 182b/15

-1-

lâ-yezāl [Ar.] Zeval bulmaz, bitmez,
ezelî.

l.+ dir 360a/8

-1-

lāden [Far.] Pamuk otu (Cistus
ladaniferos).

l. 340a/9, 342a/11

-2-

lafz [Ar.] Söz, laf.

l.+ ı 330b/8

l.+ in 186a/17

l.+ ından 331a/7

l.+ ının 273a/10, 277a/9

taḥsîn-i l. 236a/8

-6-

laḥana [<Yun. lakhano] Lahana bitkisi
(Brassica oleracea).

l. 199a/15, 233b/10, 269a/15,
271b/8, 313b/1, 316b/13

-6-

laḥm [Ar.] Et; meyvelerin etli kısmı.

l.- ı kavîden 246b/12

l.- ı saḥîf 212a/5

l.- i ğudedî 312a/11

l.- i şifâķîdir 224b/11

l. 211b/11, 336a/7

-6-

laḥmānî [Ar.] Etli, etten.

l. 259b/2

-1-

laḥmî [Ar.] Ete mensup, ete benzer.

ġazār-ı l.+ de 230a/15

l. 230a/11, 251b/11, 251b/13,
259b/17, 311b/8, 311b/12, 312a/10,
336a/5

-9-

lākin [Ar.] Ama, ancak, fakat.

l. 182a/8, 185b/9, 185b/11, 186b/8,
190a/8, 191b/15, 194b/15, 210a/13,
211b/10, 212b/17, 216a/2, 217b/16,
222a/15, 223b/14, 230a/5, 234b/9,
242b/2, 247b/13, 248a/11, 251b/8,

259a/16, 261a/6, 263a/11, 268b/17, 269a/1, 271a/4, 275b/5, 278b/14, 280b/9, 288a/4, 293b/2, 296b/3, 297a/1, 297a/8, 297b/8, 298b/9, 302b/13, 305a/15, 311a/14, 312a/15, 313b/15, 318b/2, 319a/7, 320a/2, 321a/1, 324a/8, 333b/5, 334b/1, 334b/3, 343a/4, 344b/8, 350b/15, 352a/9, 359a/4 -54-	l. olup 320a/5 l. olur 286a/5 l. 196b/5, 201b/6, 233b/13, 236b/4, 242b/17, 276a/16, 340a/5 ervāḥ-ı l. 293a/7 ma' nā-yı ḥaber-i l. 328b/10 tedbīr-i l. 245b/3, 294b/10 -24-
laḳlaḳ [Ar.] Leylek. l. 326a/7 -1-	laṭīfe [Ar.] bkz. laṭīf l.+ si 333b/10 a' zā-yı l. 225a/15 nükte-yi l. 327b/7 -3-
laḳve [Ar.] Yüz felci. l.+ den 201a/17 l.+ ye 201a/16 -2-	la' ūḳ [Ar.] Yalama, kaşıkla yalama yoluyla kullanılan ilaç. l.- ı sebistān 244b/2 l.+ ı 242a/2, 244a/17 l.+ lar 211a/7 l. ideler 211a/12 l. idüp 253b/7, 285b/5 l. 211a/7, 244a/16, 244b/12 -10-
lām [Ar.] Osmanlı alfabesinin 26. harfi. l.+ ıñ 224a/3, 224b/3 -2-	
lāmī [Ar.] Derz-i lāmî; paryetal kemikler ile oksipital kemiğin üst kenarı arasındaki sutura, lambdoid dikiş (Sutura lambdoidea). l. 182b/14 -1-	la' ūḳāt [Ar.] La' ūklar, yalama yoluyla kullanılan ilaçlar. l.- ı eşribeden 243a/10 l.- ı mücerrebeden 244a/16 l.- ı münāsibe 243a/10 -3-
laṭīf [Ar.] Hoş, nazik, yumuşak; yoğun olmayan; tüketildiğinde vücutta kolaylıkla çözülen ilaç. ' uzv-ı l.+ de 204b/5 ḥaber-i l.+ de 331a/7, 361a/11 te' līf-i l.+ de 323a/3 ' uzv-ı l.+ dir 211b/12 hevā-yı l.+ i 322a/15 teshīn-i l.+ i 262a/15 ṭlā-yı l.+ i 306b/3 tefsīr-i l.+ inde 328b/5 āşār-ı l.+ ini 306b/6 l. olmak 324a/8	lāyık [Ar.] Uygun, yaraşır, münasip. l.+ dır 333b/16 l.+ ına 269a/3 l. olan 187b/9, 190b/10, 195a/4, 213a/13, 213b/5, 215b/9, 236b/1, 242a/8, 265a/15, 284a/8, 301a/16, 305a/1, 312a/5, 317b/2, 340a/5, 340b/4, 341b/8, 349b/3, 350b/13, 352a/7, 352a/11 l. 238b/13, 362a/14 -25-

lāzım [Ar.] Gerekli, lüzumlu.

l.+ dır 182a/5, 188b/13, 189b/8, 195b/9, 195b/14, 195b/15, 197b/4, 198b/5, 199a/7, 199a/12, 201b/5, 202a/13, 207b/4, 207b/9, 208a/10, 208b/11, 227b/8, 230b/9, 231a/3, 232a/17, 234a/12, 242a/7, 249b/11, 250b/6, 256b/14, 269a/6, 274b/17, 275b/14, 276b/16, 278b/10, 279b/13, 281a/2, 283a/5, 283a/9, 284b/11, 289b/4, 300a/5, 300b/4, 302a/12, 302b/10, 302b/13, 304b/8, 306a/3, 306b/17, 309a/12, 313a/12, 314b/16, 325b/2, 334b/1, 335a/10, 335b/1, 335b/7, 339b/16, 340b/9, 340b/13, 340b/17, 341a/2, 341a/3, 341a/9, 341b/3, 343a/9, 344a/14, 347b/10, 347b/11, 348a/15, 349b/11, 353b/15, 354b/6, 354b/12, 354b/17, 355a/16, 355b/2, 361a/8, 361b/2
 l. geldikde 339b/17
 l. gelmediği 334a/6
 l. gelmez 291b/4
 l. gelse 182a/1, 217b/9, 219a/3, 340b/16
 l. gelir 218b/5, 218b/11
 l. ola 304a/10
 l. olan 221b/9, 231a/5, 252a/7, 277a/17, 285a/4, 304b/6, 346a/4, 346a/5, 346a/8, 346a/10, 351b/1, 351b/7, 352a/2, 354b/10
 l. olduğu 233b/11
 l. olduğu 186a/10
 l. olmanın 230b/4, 288b/7
 l. olmağla 331b/3, 349a/8
 l. olsa 221a/10, 250b/9
 l. olup 194b/10, 228b/9, 236a/15, 251b/14
 l. olur 347a/1
 l. 201a/4, 245b/4, 285a/5, 299b/11, 345b/17, 350a/3, 351b/15, 352a/6, 353a/14
 -120-

lāzıme [Ar.] bkz. **lāzım**

havâşş-ı l.+ sinden 350a/17
 l. 292a/5, 292a/6, 299b/14
 keyfiyyet-i rediyye-i l. 192a/11
 mühimmât-ı l. 351b/15
 -6-

le'ālī [Ar.] İnciler.

l. 361b/3
 -1-

leben [Ar.] Süt.

l.- i ma' hūd 243b/7
 -1-

lebenī [Ar.] Süte ait, sütlü.

‘asel-i l. 289a/9
 -1-

lebīb [Ar.] Akıllı, zeki kimse.

ṭabīb-i l.+ e 194a/13, 333b/7
 ḥāzık-ı l.+ iñ 236a/3
 ṭabīb-i l.+ iñ 257b/3
 ṭabīb-i l.+ le 183b/11
 l. 226b/6
 ṭabīb-i l. 230a/8, 284a/7, 362a/10
 -9-

lefāyif [Ar.] Kalın bağırsak.

l. 273a/17
 -1-

lehāt [Ar.] Küçük dil.

l.+ a 226b/16, 227a/2
 suḳūṭ-ı l.+ da 234a/13
 verem-i l.+ da 228a/1
 l.+ dan 229b/10
 l.+ ı 228a/12, 229a/15
 l.+ iñ 228a/16, 228b/6, 229b/13, 241b/2
 l.+ ını 229a/2
 l. 224a/9, 224b/3, 224b/8, 224b/16, 225a/2, 227a/4, 227b/10, 229b/3

	sukûṭ-ı l. 227b/9 -21-		
lehv	[Ar.] Oyun. l.+ den 351b/9 l. 348a/1 -2-	levn	[Ar.] Renk. l.+ de 299a/8, 307b/14 l.+ i 184a/8, 228b/13, 231a/13, 248a/16, 262a/6 l.+ iñ 261b/17 l.+ inde 184b/13 l.+ inden 261b/16 l. 261b/17 -11-
lems	[Ar.] Dokunma. l.+ inde 184b/13 -1-	levzetân	[Ar.] Bademcikler. bkz. bkz. levzeteyn l. 224b/16 -1-
leṭâfet	[Ar.] Hoşluk, güzellik, incelik. l.- i ‘ aklımdan 333a/13 l.+ i 221a/15 l. 319a/11 -3-	levzeteyn	[Ar.] Bademcikler. bkz. levzetân l. 224a/10 -1-
leṭâfet-nümâ	[Ar.+Far.] Güzellik gösteren, güzel. lū ‘ lū ‘ -i l. 220a/12 -1-	leyl ü nehâr	[Ar.] Gece ve gündüz. l. 324b/6, 354a/8 -2-
levâzım	[Ar.] Lazım olan şey. l.- ı ‘ ilm 353a/3 l.- ı şıḥḥat 345a/8 elzem-i l.+ dan olan 341b/4, 348a/5 l.+ dandır 344a/13 l. 296b/9 -6-	leyl ve'n-nehâr	[Ar.] Gece ve gündüz. l. 328b/1 -1-
levâzımât	[Ar.] Lazım olan şeyler. l.+ dandır 250b/8 -1-	leyyin	[Ar.] Yumuşak. l. 217b/12 nâr-ı l. 244b/12 -2-
levḥ	[Ar.] Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitap. l. 347a/3 -1-	leẓ‘	[Ar.] Yakıp acıtmak; uzuvları ayırmak. l.+ i 193a/8 l.+ lerinden 278a/5 l. iderler 278b/1 l. idüp 188a/6 l. itdiginden 255a/15 l. itdüklerinden 193b/8 l. itmeleri 230b/2 -7-
levm	[Ar.] Çekiştirme, kınama, aşağılama, zemmetme. l. iderler 272b/2 -1-		

leziç [Ar.] Yapışkan olup uzayıp sünen.
1.+ dir 192a/8
1. olduğu 242b/1
1. 268a/15
hılṭ-ı l. 261b/4
-4-

lezice [Ar.] bkz. **leziç**
1. 240a/1, 240a/10
ruṭbāt-ı l. 241a/15
-3-

leziẓ [Ar.] Tadı güzel olan, lezzetli.
1. olduğudur 355b/17
1. 349b/4
-2-

leziẓe [Ar.] bkz. **leziẓ**
eşribe-yi l. 349a/9
-1-

lezzāt [Ar.] Lezzetler, tatlar, zevkler.
1.- ı bedeniyye 361b/11
-1-

li-‘arız [Ar.] (Hastalık) ortaya çıktığı için.
1. 241a/4
-1-

li-ḥikmetihi [Ar.] Bir hikmete dayanarak,
bir sebep yüzünden.
1. 224b/2
-1-

li-‘illetihi [Ar.] İletten, hastalıktan
dolayı.
1. 193a/4, 200b/1, 226a/8, 248a/6,
259a/2, 268a/16, 270a/7, 275b/15
-8-

li-māddeten [Ar.] Madde olduğu için.
1. 276a/3
-1-

libās [Ar.] Elbise, giyecek şey.
1.+ lar 349a/1, 349b/5
1.+ ları 349b/4
-3-

licām [Ar.] Atın ağzına vurulan gem,
dizgin.
1.+ a 228a/12
-1-

līf [Ar.] Lif, bağ, tel.
1.+ lerini 235b/9
-1-

liḥyetü't-teys [Ar.] Keçi sakalı, teke sakalı
bitkisi (Tragopogon porrifolius).
1. 208a/3, 228b/3
-2-

līmūn [Far.] Limon.
1. 334b/7, 334b/9, 334b/14, 339a/16,
340b/1, 341a/10, 344a/2
-7-

līnet [Ar.] Yumuşaklık.
1.- i ḥafīfe 302b/12
1. 302b/11, 304b/4
-3-

lisān (I) [Ar.] Dil, tat alma organı.
1.+ a 205a/9, 211b/10
1.+ dan 211b/5
1.+ ı 211b/12
1. 213a/9, 225b/13
-6-

lisān (II) [Ar.] Dil, konuşma sistemi.
1.- ı Efrence 279b/9
1.- ı efṣaḥ-ı ‘Arabīde 204b/12
1.- ı efṣaḥda 281b/9
1.- ı eṭibbāda 224b/17
1.- ı Türkīde 269b/3
1.- ı Yūnānīde 269b/11, 281b/5

l.+ ında 258b/9, 269b/12 l. 322b/17 -10-	
lisān-ı mizmār [Ar.] Küçük dili örten zar. l. 225b/12 -1-	
lisān-ı şevr [Ar.] Hodan otu (Borago officinalis). l. 238b/7, 334b/14, 336b/7, 336b/13, 336b/17, 338b/2, 338b/9, 339a/4, 339a/7, 342b/7, 343a/11, 344a/1 -12-	
lişe [Ar.] Diş eti. l.+ lerini 215b/10 -1-	
liyākāt [Ar.] Layık olma, uygunluk, yeterlilik. l.+ i olanlar 340a/16 l. bulunduğu 234b/9 -2-	
lodos [<Yun. notos] Lodos, ak yel. l. 298a/16, 325b/4 -2-	
lu‘āb [Ar.] Bazı bitkilerin kök, çiçek veya dallarında bulunan koyu yapışkan sıvı; ağız suyu. l.+ ı 203a/17, 211a/11, 227b/1, 235a/3, 289b/9, 304b/3, 304b/5 l.+ ından 236a/5 l.+ ları 289b/8, 308a/10 l. 212a/12 -11-	
lu‘b [Ar.] Oyun, eğlence. l. 348a/1, 351b/9 -2-	
	luġat [Ar.] Dil, lisan; sözlük. l.- ı ‘Arab 353a/2 l.- ı efşahda 281a/12 l.+ de 189b/9, 287a/13 -4-
	luḥūm [Ar.] Lahmlar, etler. l.- ı ğudedīniñ 311b/7 l.- ı rıḥveden 313a/5 -2-
	luḳme [Ar.] Lokma. l.+ ler 235b/4 l.+ si 234b/2, 234b/6 l. 235a/3 -4-
	luṭf [Ar.] İyilik, bağış, ihsan, kerem, cömertlik. l.- ı ‘amīm-i ilāhiden 312b/7 l.- ı Ḥaḳḳ 266a/8 l.- ı Ḥaḳḳla 206b/3 l.- ı mu‘āşeret 346b/15 l.+ ile 336a/16 l.+ la 293b/14 l. eyledim 346b/3 l. 228b/14, 351a/10 -9-
	Luṭf-ullāh Tebrizī [ka.] Telvih-i Hucendī adlı eserin şârihi, yorumcusu, tabip. L. 229b/3 -1-
	lūffān [Ar.] Ekşi nar (Punica granatum). l. 334b/7 -1-
	lūkk [Ar.] Bir zamk, laka. l. 301b/10 -1-

lū' lū' [Ar.] İnci.

l.- i leṭāfet-nümā 220a/12

-1-

lüzūcet [Ar.] Yapışkanlık, yapışkan olma.

l. 207b/17

-1-

lüzūm [Ar.] Gerekme, lazım olma, gereklilik, gerek.

l.+ ı 205b/2, 208b/9, 277b/10,

288a/15, 296a/15, 296a/16

l.+ ına 334a/16

l.+ ını 300b/13, 343a/15

-9-

M

mā' [Ar.] Su, âb.

m.- ı 'ineb 285b/9

m.- ı bāriden 246a/3

m.- ı şa' īre 245b/17

m.- i verd 340b/2, 343b/17

m.- yı 'anberden 285a/13

m.- yı bārid 335a/17

m.- yı fātir 294a/2

m.- yı piliç 195b/6

m.+ yı 322b/9

m. 334b/7

-11-

mā-‘adā [Ar.] -den başka, -den gayrı.

m.+ sı 211a/10, 299a/3

m.+ sına 292b/13, 305b/6

m.+ sında 314b/17

m.+ sınıñ 273b/7, 274a/17, 292a/3

m.+ ya 222a/6

m. 185b/4, 187a/1, 188a/7, 188b/10,

191a/2, 193b/6, 204b/5, 206b/10,

217a/11, 221a/6, 221a/8, 224b/15,

225b/12, 227a/1, 230b/12, 232a/8,

237b/8, 240a/5, 247b/17, 250b/7,

250b/11, 251b/16, 252b/9, 254b/5,

254b/8, 255b/17, 256b/5, 262a/8,

266a/9, 274a/12, 278a/6, 279b/14,

281b/14, 282b/4, 287b/15, 293b/1,

297b/9, 302a/7, 302a/11, 307a/2,

308a/2, 310b/8, 310b/17, 315b/4,

315b/6, 317a/10, 318b/9, 319b/14,

323a/4, 324a/3, 324a/9, 329a/2,

329a/17, 332b/9, 333a/11, 335b/3,

342a/16, 349a/6, 354a/10, 354b/2,

355b/1, 355b/11, 355b/14

-72-

mā-ba‘d [Ar.] Son, arka, devam.

m.+ ına 252a/7

-1-

mā-beyn [Ar.] İki şeyin arası, aralık.

m.+ i 282a/4

m.+ idir 361a/11, 361a/15

-3-

mā-ḥaṣal [Ar.] Hasıl olan, meydana gelen, elde edilen şey, sonuç.

m.+ ı 345a/3

-1-

mā-naḥnu fih

[Ar.] Üzerinde konuştuğumuz, bahsini ettiğimiz şey.

m.+ de 198a/4, 298a/10, 357b/2

m. 288b/6

-4-

mā' fī dāḥilū' r-re's

[Ar.] Başın içinde su toplanması.

m. 183b/14

-1-

ma'a-bekā [Ar.] Geriye kalan, arta kalan, bakiye.

m.- yı kuvvet 357a/3

-1-

ma' a-hāzā [Ar.] Bununla birlikte,
bununla beraber, böyle ise de.
m. 201a/8, 206a/6, 221b/10, 248b/1,
263a/17, 328b/8, 329a/1, 330b/7,
358b/1
-9-

ma' a-zālik [Ar.] Bununla beraber, şu da
var ki.
m. 221b/12, 257a/1
-2-

ma' a-ziyāde [Ar.] Ziyadesiyle, fazlasıyla,
bol bol.
m. 256a/15
-1-

ma' a-ziyādetü'n-nümüvv
[Ar.] Fazlaca gelişmeyle birlikte.
m.- i vāfī olup 356b/4
m. 358a/5
-2-

ma' a-zuhūru'z-za' f
[Ar.] Zaafın, zayıflığın ortaya
çıkmasıyla birlikte.
m. 357a/4
-1-

ma' ābid [Ar.] Mabetler, ibadet edilen
yerler.
m. 319b/10
-1-

ma' ācīn [Ar.] Macunlar.
m.- i hārre 246a/4
m.- i meşhūreden 245b/14, 269b/16
m.- i rebve 242a/14
m. 238b/11, 245a/10, 342a/17
-7-

ma' ād [Ar.] Dönüş, geri gidiş, avdet.
m.+ ında 362a/14
-1-

ma' an [Ar.] Birlikte, beraber.
m. 191b/4, 194a/9, 202b/9, 204a/3,
204a/5, 210b/15, 216b/14, 230b/17,
235a/10, 258a/12, 274a/11, 325b/7,
334b/15, 335a/2, 335b/10, 351a/7
-16-

ma' ārif [Ar.] Eğitim, bilgiler.
m.+ den 352b/14, 354a/7
m.+ iñ 353b/6
m. 350a/17, 351a/7, 352a/4
-6-

ma' āšī [Ar.] İsyanlar, günahlar.
terk-i m. idüpdür 326a/16
-1-

me' āş [Ar.] Yaşayış, yaşamak için gereken
şey, rızk.
umūr-ı müşkile-yi m.+ a 351b/3
emr-i m.+ da 358a/17
kār-hāne-yi m. 352b/6
kıllet-i ' aql-ı m. 347a/14
umūr-ı m. 354a/15, 362a/13
-6-

mācid [Ar.] Büyük, şerefli, şanlı.
vālid-i m.+ im 319a/12
-1-

ma' cūn [Ar.] Farklı unsurların genellikle
balla bir araya gelmesinden oluşan
terkip, hamur kıvamındaki ilaç.
m.- ı felāsife 286b/16
m.- ı müferrih 342b/2
şifat-ı m.- ı zūfā 243b/11
m.+ dan 336b/13
m.+ dur 342b/13
m.+ ı 243b/11
m. ideler 243b/15
m. itdikden 238a/13
m. olduğdan 342b/10
m. olduğdan 276a/16

m. olur 339a/7
m. 228a/10, 238a/14
-13-

mādām ki [Ar.] Değil mi ki, -dığı için,
-diğine göre.

m. 204a/11, 223a/15, 275a/2,
294a/6, 300a/4, 300a/6, 300a/16,
333a/6
-8-

mādde [Ar.] Madde, unsur.

m.- i ašliyyesi 218a/15
m.- i balğamī 206a/3
m.- i balğamiyye 203a/6
m.- i fāsīde 237a/9, 237b/12
m.- i fāsideden 237b/8
m.- i ġalīz 242a/17
m.- i menevīden 218b/14
m.- i mūziye 187a/8
m.- i mütēfāvit 297b/8
m.- i rediyye 332b/2
m.- i rediyye-i ʔamšiyye 194a/7
m.- i ʔafrā 196b/5
m.- i semāviyi 332a/16
m.- i semmiyi 336a/14
m.- i semmiyyet 338a/12
m.- i tekevvünleri 217b/5
m.- yi ʔufūnet olmağla 277b/11
m.- yi ʔufūnet 277b/14
m.- yi fāsideniñ 296a/10
m.- yi fāsideyi 300b/12
m.- yi fesāda 304b/6
m.- yi ġalīzeleri 288a/12
m.- yi ʔarāret-i ġarīziyye olan
358a/14
m.- yi mūziniñ 296b/10
m.- yi mūziye 192a/7
m.- yi mütēʔaffin 301a/3
m.- yi rediyyeyi 307b/8, 307b/14
m.+ de 300a/16
m.+ den 197a/7, 256b/1
m.+ dir 218a/16
m.+ leri 205a/12, 273b/10, 278b/2,

287b/9, 299a/11, 307a/7, 314a/16,
319b/6

m.+ lerinde 296b/5

m.+ lerini 268b/14

m.+ niñ 218b/14, 230b/12, 242b/5,
264b/10, 300a/13, 306b/11

m.+ si 191b/10, 203a/4, 203a/5,
212b/4, 214a/15, 225b/10, 255b/3,
264b/7, 270b/16, 277b/12, 297b/8,
298b/4, 298b/8, 298b/10, 307a/11,
310b/2, 311a/4, 312a/10, 312b/16,
318a/1, 332a/15, 343a/2, 359a/13,
359a/16

m.+ sinde 215b/14, 310b/13,
311b/14

m.+ sinden 298b/16

m.+ sine 185b/9, 240b/1

m.+ sini 192a/6, 230b/4, 265a/7,
302b/16

m.+ siniñ 268b/2, 298b/12, 300a/10,
314a/3

m.+ ye 216b/12

m.+ yi 230a/7, 238a/5, 241b/1,
242a/14, 242b/7, 242b/9, 284b/5,
320b/17, 359a/17

baḳiyye-yi m.+ yi 277b/11

m. 185a/17, 185b/5, 192b/2, 192b/4,
196b/3, 203b/12, 203b/13, 204a/6,
204a/7, 209b/14, 209b/16, 210a/14,
210b/11, 216b/11, 219b/10,
221b/17, 222a/6, 222a/9, 237b/16,
241b/5, 242b/3, 248b/2, 265a/7,
271a/13, 281b/15, 282b/1, 284b/3,
296a/9, 297b/13, 304b/10, 311b/7,
311b/15, 323b/4

teşennüc-i m. 192a/4

-133-

māddi [Ar.] Maddeye ait, maddeyle ilgili,
madde barındıran.

emrāz-ı m.+ de 230b/3

m.+ den 252a/12, 255a/8

m.+ dir 261a/8

sebeb-i m.+ si 268a/14, 277b/1

m. olduğu 323a/12 m. 250a/8, 255a/11, 290b/8 sū'-i mizāc-ı m. 227b/14 -12-	ma' fūvv [Ar.] Affedilmiş, bağışlanmış. m. olmağı 345b/12 -1-
ma' den [Ar.] Maden; kaynak, hayat kaynağı. m.+ i 246b/6, 248b/6 -2-	mağārib [Ar.] Batılar, batı tarafları. kibār-ı eṭibbā-yı m.+ den 182a/10 eṭibbā-yı m. 335a/1 -2-
māder [Far.] Anne, vâlide. raḥm-i m.+ de 218b/10, 219a/7 m.+ e 355b/5 m.+ iñ 348b/7 raḥm-i m.+ iñ 210b/9 m. 351a/13 -6-	mağfired-penāh [Ar.] Mağfired, bağışlanma sığınağı, Allah'ın affına mazhar olan. m. 326a/17 -1-
mādi [Ar.] Süzölmüş. bkz. muşaffā fād-zehr-i m. 342b/9 -1-	Mağfūr [ka.] Kadim zamanda İsrailli bir padişah. M.+ uñ 322b/16 -1-
ma' dūd [Ar.] Sayılı, sayılır, sayısı belli, içerir. m. olduğu 360b/14 m. oldukları 295a/4 m. olması 218a/11 m. olmasına 209b/15 m. olmuş 276a/8 m. olup 217a/14, 226b/15 m. olur 216a/16, 296b/16, 299a/12 m. olursa 222b/2 -11-	mağmūm [Ar.] Gamlı, kederli, tasalı. m. olup 340b/6 -1-
ma' dūde [Ar.] ma' dūd emrāz-ı m.+ sinden 248a/2 -1-	mağş [Ar.] Sancı, ince bağırsak sancısı. m.+ a 286b/3 m. virdiginden 278a/4 m. 275b/14 -3-
mafşal [Ar.] Eklem, hareketli kemiklerin birleşme yeri. m.+ larda 303b/5 m.+ lardır 303a/17 m.+ larıñ 304b/10 -3-	mağşu's-şıbyān [Ar.] Çocukların bağırsaklarında sancı. m. 275b/14 -1-
	maḥall [Ar.] Yer, mekan, mevki. m.- i ' ufūnetde 319b/5 m.- i ḥarāretde 295a/9 m.- i iştibāh 362b/4 m.- i mezbūrdan 251a/8 m.- i mūhlike olan 330a/13 m.- i zarūretde 330a/3 m.+ de 182b/11, 199b/8, 208b/4,

208b/8, 209b/8, 210a/5, 210a/7,
215b/9, 216a/6, 222a/13, 228a/13,
230b/4, 232b/14, 234b/14, 235a/1,
236a/17, 241a/6, 241b/6, 247a/8,
251a/13, 252a/13, 255a/11, 259b/10,
268a/6, 268a/9, 268a/13, 270a/15,
272a/15, 278a/5, 282a/9, 282a/14,
284a/17, 290a/6, 290b/12, 290b/16,
291b/16, 292a/12, 292b/16,
296b/11, 303a/4, 304b/7, 306a/9,
310b/2, 310b/9, 310b/12, 312a/4,
313a/5, 319a/15, 319b/9, 321a/12,
321a/15, 324b/5, 327b/6, 329b/14,
330a/8, 330a/17, 342a/14, 344b/14,
346a/3, 346a/9
mertebe-i m.+ de 318a/4
m.+ den 200a/11, 251a/5, 281b/2,
330a/1, 340b/12
m.+ e 184b/11, 185a/7, 198b/10,
228a/8, 229a/1, 231a/4, 231b/11,
233b/2, 253b/4, 283a/9, 283a/14,
311b/5, 315b/3, 316a/11, 329b/17
m.+ ere 305b/14
m.+ i 185a/12, 218b/15, 230b/2,
235a/16, 284a/5, 305a/16, 361a/7
m.+ iñ 222a/3, 282b/12, 286b/10,
290b/17, 302b/7, 335a/11
m.+ inde 206a/15, 209b/13, 215a/12,
218a/17, 218b/16, 219b/11, 221b/3,
233b/14, 255a/9, 259b/14, 262a/9,
263b/17, 266a/11, 276a/10,
295a/6, 295b/13, 308a/7, 346a/2,
361b/14
m.+ inden 193b/17, 270b/10
m.+ ini 311a/12
m. 219a/4, 234b/12, 245b/1, 253b/2,
272a/12, 272a/17, 272b/1, 272b/2,
291a/10, 292a/11, 314a/7
-134-

maḥallāt [Ar.] Mahalleler.
m.+ ında 341b/8
m. 331a/7
-2-

maḥalle [Ar.] Mahalle.
m.+ den 331a/11
m.+ ye 331a/11
-2-

maḥallī [Ar.] Yerli; mahalleli.
m. 350a/5
-1-

maḥāric [Ar.] Hurûc edecek, çıkacak yerler.
m.+ i 229a/17
-1-

maḥbûb [Ar.] Muhabbet olunmuş, sevilen, sevilmiş.
m.+ ı 191b/3
-1-

maḥbûs [Ar.] Hapsedilmiş, bir yere kapatılmış; tıkanmış.
m. ı kalmağla 279a/12
-1-

maḥcûb [Ar.] Örtülü, kapalı, perdeli.
m. 221b/13
-1-

maḥfî [Ar.] Gizli, saklı.
m. olur 329a/1
-1-

maḥfûz [Ar.] Korunmuş, saklanmış, gizlenmiş.
m. eyleye 324a/15, 332b/11
m. 189b/2
-3-

maḥfûze [Ar.] bkz. **maḥfûz**
m.+ dir 319b/11, 319b/12
-2-

māhirū'l-murād [Ar.] İstekleri yerine
getirmede maharetli.
m. 219a/13, 219a/14
-2-

māhiyyet [Ar.] Bir şeyin aslı, esası, iç
yüzü.
m. 312b/8
-1-

maḥkūm
[Ar.] Kendisine hükmolunan, birinin
hükmü altına girmiş.
m.+ ı olmayup 361b/5
-1-

maḥlūḫ[Ar.] Halk olunmuş, yaratılmış,
Allah'ın yarattığı her şey.
m. olmadığına 218b/12
m. olup 246b/13
m. 211b/11
-3-

maḥlūḫāt
[Ar.] Mahluklar, yaratılmışlar.
m.- ı arzide 191a/4
m.+ dan 277b/4
efḍal-i m.+ dan 330b/4
efḍal-i m. olduğu 345a/5
-4-

maḥlūṭ [Ar.] Karıştırılmış, karışık.
m. kılındıktan 256b/17
m. kılınur 309a/6
m. 253a/10
-3-

maḥlūṭen [Ar.] Karıştırılarak.
m. 188a/15, 214a/5
-2-

maḥmil[Ar.] Mana.
m.+ dir 353b/5
-1-

maḥmūd [Ar.] Övülmüş, methedilmiş,
övgüye değer.
m.- ı behişt-i berin olduğda 329b/4
-1-

maḥmūl [Ar.] Haml olunmuş,
taşınan, yüklenilen, yüklü.
m.+ dür 325a/8
m. kılp 324a/6
m. ola 346a/11
m. olup 357b/1
-4-

maḥmūm [Ar.] Hummaya yakalanmış,
hummalı, ateşli hastalığı olan.
m. olan 294b/8
m. olsa 331b/2
m. olur 291b/15
-3-

maḥnūḫ [Ar.] Hunâk bulaşmış,
difterili kimse.
m.+ uñ 237b/5
m. 236b/11
-2-

maḥrec [Ar.] Çıkış yeri.
sühûlet-i m.+ e 205b/5
-1-

maḥrūḫ[Ar.] Yanık, yanmış.
m.+ ından 223a/13
m.+ ını 223b/2
ḥalezün-ı m. 339a/2
-3-

maḥrūm [Ar.] Yoksun, nasipsiz.
m. qalmazlar 277b/5
m. olur 338a/4
-2-

maḥrūru'l-mizāc [Ar.] Sıcak mizaçlı.
m.+ iñ 344a/16
-1-

maḥrūṭī [Ar.] Koni biçiminde olan,
konik.
m.+ de 247a/2
şekl-i m.+ de 246b/13
-2-

maḥsūb [Ar.] Hesaplanmış, hesaba
geçirilmiş.
m.- ı defter-i muḥāsebāt olsa
328b/16
-1-

maḥşūl [Ar.] Elde edilen, meydana gelen,
hasıl olan şey, netice, ürün.
m.+ i 247a/11
m. 249a/5
-2-

maḥşūr [Ar.] Etrafı kuşatılmış, sınırlanmış.
m. olan 317b/13
-1-

maḥşūs [Ar.] Hissedilen.
m. olmakdır 184b/14
m. olmaz 356b/7
m. olur 267a/2
-3-

maḥşūş [Ar.] Hususileşmiş, yalnız birine ait
olan, müstakil, başlı başına.
m.+ dır 217b/15
m.+ dur 213b/4, 287b/13, 324a/5
m. ola 196a/13
m. olan 212b/13, 216a/8, 227a/9
m. olduğu 324a/2
m. olmayup 197a/7, 209b/16,
327b/14
m. olup 205b/13, 323b/14, 323b/15
m. olur 216b/4
m. 205b/10, 233a/11, 240b/2,
261b/17, 311a/15, 317a/4
-22-

maḥşūşa [Ar.] bkz. **maḥşūş**
m.+ dır 200a/14
‘aded-i m.+ ya 360a/14
m. olan 264b/17
m. olmayan 290b/2, 307a/17
-5-

maḥşūsen [Ar.] Mahsūs olarak, ayrıca,
bile bile.
m. 197b/14
-1-

ma‘hūd [Ar.] Bilinen, alışılmış olan.
şīre-i m.+ dan 286a/8
ğayr-ı m. olmağla 337a/5
m. 270a/17, 284a/4
leben-i m. 243b/7
maraż-ı m. 333a/13
tarz-ı m. 319a/8
-7-

ma‘hūde [Ar.] bkz. **ma‘hūd**
‘illet-i m.+ de 253b/5
‘illet-i m.+ niñ 287b/14, 332b/12
‘ilel-i m.+ ye 288b/4
m. 317a/13
ālet-i m. 228a/6, 229a/12, 233a/16
maraż-ı m. 281a/13
-9-

maḥūf [Ar.] Korkunç, korkulu, tehlikeli.
m.+ dur 248a/4
m. olur 212b/11
m. 260b/7, 284a/7, 284b/14, 290a/2
-6-

maḥv [Ar.] Yok etme, ortadan kaldırma,
varlığına son verme.
m. olup 312a/3
-1-

maḥz [Ar.] Saf, halis, katışıksız, sade; tam.
şifā-yı m. 334b/11
-1-

mā'î [Ar.] Suya ait, sulu, su renginde.

m. 231a/14, 315b/8

verem-i m. 184a/2

-3-

mā'il [Ar.] Meyilli, bir şeye yatkınlığı olan, yetenekli.

m.+ lerdir 347a/6

m. kılinmış 246b/14

m. ola 332b/8

m. olanları 299a/3

m. olmağla 278b/3, 298b/4, 298b/11

m. olur 262a/3

m. 195a/7, 233b/2, 238b/10, 298b/3, 312b/17

-13-

mā'iyye [Ar.] bkz. **mā'î**

cezā-yı m.+ sini 296a/11

ruṭūbāt-ı m. 282b/17

ruṭūbet-i m. 282a/1, 282a/7

-4-

mā'iyyet [Ar.] Su niteliği olan, sıvı, sulu, hidrat; karın zarı gibi yerlerde toplanan su.

m.- i mezkûre 296a/16

m.+ den olana 283b/6

m.+ den 298b/17

m.+ i 260a/6, 261a/12

m.+ ini 185b/11, 284a/6, 301a/17, 316a/10

m.+ li 184b/11

m. 182b/6, 184a/2, 184a/9, 184b/6, 191b/11, 213a/6, 260a/16, 286b/6, 286b/8, 286b/14, 287a/5, 307a/5, 307a/8

-24-

maḳ'ad [Ar.] Oturulacak yer, geri, anüs.

m.+ a 273b/6, 276a/2, 278a/12,

280a/8

emrâz-ı m.+ dan olduğu 276a/1

m.+ ı 280b/4, 280b/5, 280b/15, 281a/3

m.+ ın 277a/13, 280a/17

m.+ ını 280b/9, 338a/7

m.+ ları 280a/16

m.+ larına 276b/5

m.+ larından 280b/3

m. 273b/17, 280a/3

-18-

maḳāle [Ar.] Bir kitabın ayrıldığı bölümlerin her biri.

m.+ de 185a/12, 226a/17, 252b/2, 307a/9, 321a/15

m.+ sinde 186a/15, 322b/4

-7-

maḳām [Ar.] Durulacak yer, durak, mekân, yer, mahal.

m.+ da 192a/15

m.+ ındadır 285b/4

m.+ ındandır 191b/13

-3-

maḳarr [Ar.] Karar edilen, durulan yer, mekan.

m. 297a/7

-1-

maḳdūr [Ar.] Elden gelen şey, güç, kuvvet.

m.+ larını 356a/4

-1-

maklūvv [Ar.] Kebap yapılmış, kavrulmuş.

m. 187b/12

-1-

maḳşūd [Ar.] Kastedilen, istenilen şey, istek, amaç, maksat.

m.+ dur 223b/6

m. olduğu 331a/8

m. 329a/4

-3-

maḵṣūd-ı bi'l-beyān

[Ar.] Açıklama ile kastedilen.
m. olmağla 216a/6, 226a/1
m. 247a/8
-3-

maḵṣūd-ı bi'ş-şıbyān

[Ar.] Çocuklar ile söylenmek istenen.
m. 252a/14
-1-

maḵṣūr [Ar.] Kısaltılmış, kasredilmiş, sınırlandırılmış.
m. olmak 360b/17
-1-

maḵṣūre [Ar.] bkz. **maḵṣūr**

m. 360a/14
-1-

maḵṭūl [Ar.] Öldürülmüş.

m. olurlar 327a/10
-1-

maḵūle [Ar.] Cins, tür, çeşit.

m.+ si 317b/17
-1-

māl [Ar.] Varlık, mülk, servet.
m.- ı dünyā-yı bī-beḳāy 351a/16
m.- ı mīrāṣa 354a/16
m.+ dan 354a/1
m.+ ı 354a/11
m.+ larını 190a/13, 349a/4
m. 351b/12, 354a/5, 354a/9
iktisāb-ı m. 353b/16
-10-

mālāmāl [Far.] Ağzına kadar dolu, dopdolu.

m.+ dir 353b/2
-1-

mālīḥ [Ar.] Tuzlu.

balğam-ı m. 292a/12
-1-

mālīḥūlyā [<Yun. melangholia]

Melankoli.
m. 190b/17, 319b/14, 319b/17
-3-

mālīk [Ar.] Sahip.

m. oldukları 345a/7
m. 361b/6
-2-

ma' lūl [Ar.] Hasta, sakat, illetli.

m.+ dur 279a/10
-1-

ma' lūm [Ar.] Herkes tarafından

bilinen, belli, şüphesiz.
m.+ dır 235b/12, 285a/13, 288b/12, 301b/7
m.+ dur 186a/10, 235a/13, 275b/9, 304b/9, 319b/17
m.+ ları 286a/17
m.+ larıdır 296b/4, 308b/9, 315b/15, 316a/12, 337a/4
m. idinüp 271a/15
m. ola 191b/13, 193a/17, 194a/8, 200b/12, 210b/4, 211b/4, 214a/13, 216a/3, 217a/14, 218a/15, 219b/7, 223b/10, 225b/15, 228a/14, 229a/15, 232a/15, 233a/10, 234b/2, 239b/12, 240a/7, 246b/5, 250b/10, 253b/13, 255a/13, 258b/8, 260b/2, 263b/13, 264b/12, 279a/14, 281b/3, 290b/7, 295a/5, 303a/14, 307a/4, 307a/16, 315b/3, 317b/6, 319b/13, 320a/16, 323a/11, 323b/12, 324a/15, 325a/12, 331a/7, 332b/13, 336a/10, 337a/11, 337b/16, 338a/2, 344a/5, 354b/3, 356a/13, 360a/10
m. olduğdan 250b/8

m. olup 255a/9
 m. olur 222a/15, 225a/16, 227a/15,
 240b/3, 241b/15, 270a/14, 294a/10
 m. 233a/17, 236b/12, 292b/17,
 294b/3, 326a/2, 326a/8
 -85-

ma' lūm-ı ūlī'l-ārā

[Ar.] Bilinen ilk fikirler, ilk malum
 olanlar, ilk bilinenler.
 m.+ dır 350a/17
 -1-

māmīrān [Ar.] Mamiran, kırlangıç otu
 (Ficaria).
 m.+ ı 202b/1
 -1-

māmīṣā [Ar.] Sarı gelincik çiçeği
 (Glaucium corniculatum).
 m. 285a/8, 304a/12
 şiyāf-ı m. 304a/1, 304b/12
 -4-

ma' mūl [Ar.] Yapılmış, işlenmiş,
 imal edilmiş.
 m. 234a/17
 -1-

ma' mūr [Ar.] Yerleşik, meskūn, halk.
 m. 343b/1
 -1-

ma' mūre [Ar.] Yerleşik yer, belde,
 şehir.
 m.+ de 323a/9
 m.+ ye 341b/15
 -2-

ma' nā [Ar.] Anlam, meal; madde ve cismin
 dışında olan şey, iç, ruh; öz, hakikat.
 m.- yı haber-i laṭīf 328b/10
 m.- yı hikmet-i mebnī 355b/12
 m.+ dır 330b/3

m.+ sına olup 281a/13
 m.+ sına 209b/14, 224a/4, 277a/9
 m.+ sına dır 208b/5
 m.+ ya 330a/4, 359b/6
 m. 318a/7
 -11-

māni' [Ar.] Engel.
 m. olan 190a/10
 m. olduğu 213a/11, 274b/4
 m. olma 210a/15
 m. olmağla 227b/11
 m. olmaya 349b/8
 m. olmayup 359b/2
 m. olup 288a/8
 m. olur 217a/6, 223b/5, 230b/12,
 303b/4, 362b/11
 m. 217b/4, 242b/11, 249b/15,
 340a/4
 -17-

manşib [Ar.] Erişilmek istenen makam.
 m.- ı 'ālī 355b/3
 -1-

marāz [Ar.] Hastalık, illet.
 m.- ı kāhini 190b/1, 190b/2
 m.- ı ma' hūd 333a/13
 m.- ı ma' hūde 281a/13
 m.- ı mezbūr 194a/9
 m.- ı mezkūr 187a/14, 230b/6
 m.- ı mūḥiş 334a/7
 m.- ı mūhlik 329a/8
 m.- ı mülteḥime 202b/9
 m.- ı rebv 240b/15
 m.- ı rebvde 240a/7
 m.- ı şa' be 241a/7
 m.- ı şar' 191b/14, 194b/17
 m.- ı şıbyānī 191b/15
 m.- ı t̃ā' ūn 331a/15
 m.- ı t̃ā' ūnda 319b/5, 333a/9
 m.+ a 190b/3, 190b/6, 240b/7,
 286b/12
 m.+ da 191a/11, 245a/1

hâlet-i m.+ da 357a/14
 izâle-i m.+ da 320a/13
 m.+ dır 198b/7, 226a/11, 239a/3,
 248a/6, 290b/8, 312b/6
 m.+ dırki 186b/3
 m.+ ı 185b/5, 186b/5, 252b/1, 335a/1
 m.+ iñ 190a/9, 191a/16, 203a/5,
 213a/2, 315b/14, 323a/15, 333a/5,
 333a/6, 333a/17, 333b/9, 333b/15
 m.+ ına 248a/3, 261a/7, 303b/4
 m.+ ında 191b/8
 m.+ ından 200a/15
 m.+ ını 191a/13
 m.+ ınıñ 247b/16
 m.+ lar 226b/5, 295a/2
 m.+ lara 239a/7
 m.+ larda 206b/8, 300b/4
 m.+ lardır 206a/14
 m.+ ları 209b/13, 226b/13, 236a/13
 m.+ larıñ 297b/5
 m.+ larından 210a/2
 m. 186b/5, 186b/9, 190b/9, 191a/11,
 191b/4, 191b/5, 193b/14, 194b/6,
 194b/10, 194b/14, 197b/10,
 202b/11, 213a/8, 239a/6, 241a/11,
 248a/10, 277b/9, 277b/15, 291b/7,
 302b/14, 333a/10
 izâle-i m. 361b/9
 -89-

marazî [Ar.] Hastalığa ait, hastalıkla ilgili.
 'ızam-ı m. 222a/16
 -1-

ma'rifet [Ar.] Hüner, maharet; ilim.
 m.+ e 350b/15
 m. 318b/14, 321b/3
 -3-

mariz [Ar.] Hasta, hastalıklı, marazlı.
 mizâc-ı m.+ i 344a/17, 344b/4
 m.+ iñ 191b/3, 334a/8
 m. 334a/2
 -5-

marizen [Ar.] Hasta olarak, hastalık
 bakımından.
 m. 182b/4
 -1-

ma'rûf [Ar.] Bilinen, belli, malum.
 m.+ dur 315a/4, 326a/2
 'uzv-ı m.+ dur 251b/6
 sigil-i m. 314a/9
 -4-

ma'rûfe [Ar.] bkz. **ma'rûf**
 m.+ dir 211a/15
 'illet-i ğayr-ı m.+ yi 277a/6
 m. olan 359a/12
 -3-

marul [<Yun. maruli] Marul, kıvırcık
 (Lactuca).
 m.+ ı 285a/7
 m. 188b/2, 195b/10, 208a/6,
 213a/17, 214b/15, 249b/8
 -7-

marziyye [Ar.] Marzî, rızâ gösterilmiş,
 beğenilmiş, hoşnutluk.
 ahlâk-ı m. 347a/2
 -1-

mäsârîkâ [Yun.] Bağırsak askısı,
 bağırsakları tutan karın içi zarı
 (Mesenterium).
 m. 258b/9, 286b/11
 -2-

mäsike [Ar.] Mäsik, tutan, tutucu, yapışkan.
 Kuvve-i mäsike: vücutta gıdayı
 hazmedilinceye kadar tutan kuvvet.
 kuvvet-i m.+ leri 274a/7
 kuvve-yi m.+ sine 272b/5
 m. 258a/2, 261a/3, 261b/12
 -5-

māsikū'l-lehāt [Ar.] Bademciği tutmaya yarayan, pense benzeri alet.
m. 229a/3
-1-

maşnū'āt [Ar.] Sanat mahsûlü olan şeyler; Allah'ın yarattıkları.
m.+ dan 331a/1
-1-

maşrū' [Ar.] Sara hastalığına yakalanmış, saralı, epilepsi hastası.
m.+ a 190a/16, 196a/11
m. ider 193a/10, 194a/4
m. olan 192b/5
ğayr-ı m. olan 195b/3
m. olup 194a/7
m. olur 193a/13
m. olurlar 194a/2
m. 192a/5, 193a/10, 196a/8, 197b/16
-13-

maşrūf [Ar.] Sarf edilmiş, harcanmış.
m.+ dır 328b/10
m.+ dur 334b/4
-2-

maşş [Ar.] Emme, içine çekme, soğurma.
m.+ ından 274b/10
m. eyleye 336a/17
m. ideler 310a/7, 336a/16
m. ider 274a/11
m. itdiğinden 275a/1
m. itdirüp 279a/8
m. itdürüp 304a/15, 304a/16
-9-

maştakī [Ar.] Sakız ağacı (Pistacia lentiscus) reçinesi.
m. 235b/14, 253a/7, 254a/7, 255b/12, 256b/15, 283a/11, 283b/14, 285b/15, 308a/16, 308b/7, 342a/8
-11-

maştūr [Ar.] Yazılmış.
m.+ dur 316b/12, 322b/15, 346b/1
m. olup 307a/17
-4-

ma'sūm [Ar.] Suçsuz, günahsız, günah işlemesi düşünülmeyecek kadar küçük çocuk.
m.+ lar 277a/1, 294b/5
m.+ larda 238a/8
m.+ uñ 238b/14, 254b/2
-5-

ma'sūme [Ar.] Suç ve günah işlemesi düşünülmeyecek kadar küçük kız çocuğu.
m. 200a/12
-1-

maşūn [Ar.] Korunmuş, muhafaza edilmiş, mahfuz, emin.
m. olası 346b/9
m. 319b/13, 324a/15, 332b/11
-4-

maşura [<Yun. masuri] Üzerine iplik, şerit, fitil gibi şeyler sarılan koni yahut silindir şeklindeki parça.
m. 208b/4, 227b/4, 232b/9, 234a/14
-4-

māş [Ar.] Maş, merdümek, siyah mercimek (Vigna mungo).
m. 209a/16, 334b/10, 341a/11
-3-

ma'saḵ [Ar.] Tutkulu aşk.
m. 349b/14
-1-

māşerā [Ar.] Kan fesadından meydana gelen şiş; yüzün ve göz kapaklarının şişmesi; karaciğerde şişlik.

m. 315b/10	
-1-	
maṭbah [Ar.] Mutfak.	maṭ'ūn [Ar.] Tâûna yakalanmış, tâûndan ölmüş.
m.+ ıdır 250b/13	m.+ ın 333b/2
-1-	m.+ ların 327b/11
	m. olan 334a/4
	m. 319a/16, 334a/6
	-5-
maṭbūh [Ar.] Pişirilmiş; bir sıvı içine konulup kaynatılmış ilaç.	mā 'u'l-laḥm [Ar.] Et suyu.
m.- ı mezkûrın 229a/11	m.+ e 250b/2
m.- ı mücerreb 280b/11	m. 249b/10
m.+ a 246a/9	-2-
m.+ da 289a/16	
m.+ dan 280a/1	Māye [ea.] Ebû Sehl Mesîhî eseri.
m.+ dur 285a/17	M.+ sinde 195a/4
m.+ ı 270b/13, 270b/14, 271b/8,	-1-
285a/11, 285a/13, 286a/7, 289a/2,	
289a/11, 308a/15, 308b/7, 316a/15	māye [Far.] Maya; öz, asıl, cevher,
m.+ ına 243b/8	karakter, yaratılış.
m.+ ından 238a/16	m.+ leri 257a/14
m.+ ını 288b/14	m.+ si 257a/3, 257a/12, 257a/15,
m.+ la 266b/10	275b/5
m.+ ları 309a/4	m.+ sinden 257a/13
m.+ uñ 251b/16, 272b/14	m.+ sini 257a/10
m. 185a/3, 229a/8, 236b/4, 251b/14,	ḥayevânât-ı m. 257a/13
269a/17, 280b/8, 281a/6, 285b/4,	-8-
289a/6, 305b/15, 335b/6	
-35-	
maṭbūhāt [Ar.] Pişirilmiş yemek veya ilaçlar.	maẓarrat [Ar.] Zarar, ziyan.
m.- ı ḥārre 246a/4	m.+ ı 261a/13, 288a/5, 355b/11
m. 227a/17, 235b/12, 270b/15,	m.+ ları 277a/16
308b/8	m. 241b/8
-5-	-5-
maṭḥūl [Ar.] Dalağında şiş olan.	maẓbūṭ [Ar.] Yazılmış, kaydedilmiş, kayıtlı.
m. olan 264a/12	m. olduğunu 330b/15
m. 264a/8, 266a/11	-1-
-3-	
maṭlab [Ar.] Konu, mesele.	maẓhar [Ar.] Ulaşan, erişen, nail olan.
m. 351b/10	m. 345b/12
-1-	-1-

maẓī [Tr.<Far. mâzû] Mazi (Quercus infectria).

m.- yı meshûk 228a/15
m. 209b/4, 214a/4, 214a/11,
222b/15, 227b/5, 228b/3, 229a/7,
253b/12, 280b/13, 281a/11,
283b/13, 286a/11, 309a/8
mürr-i m. 228a/8

-15-

maẓleme [Ar.] Zulüm, can yakma.

m.- i eflâkîñ 321b/12

-1-

maẓmaẓa [Ar.] Ağızda sıvıyı
çalkalamak; ağızda çalkalamak
üzere verilen sıvı ilaç, gargara.

m.+ sına 222b/13
m. itdüreler 223a/12
m. 214a/7, 223a/11

-5-

ma'zûl [Ar.] Uzaklaştırılmış, yerinden
gönderilmiş, azl edilmiş.

m. olup 352b/5

-1-

me'âl [Ar.] Anlam, mana, mefhum.

m.+ i 327b/8
m. 362a/13, 362b/10

-3-

me'âric [Ar.] Çıkacak yerler,
basamaklar.

m. 352b/16

-1-

mebâdî [Ar.] Başlangıçlar, başlangıç yerleri,
ilk devreler.

m.+ leri 239b/1, 239b/6
m.+ sinden 240b/17
m. 241b/12

-4-

mebde' [Ar.] Başlangıç, ilke, unsur, kök,
kaynak.

m.- i fîrâtında 352a/12
m.- i hayâtından 219a/17
m.+ i 321a/17, 321b/16
m.+ leri 273b/10, 281b/13
m.+ sini 264a/1
m. olur 263b/16

-8-

mebnî [Ar.] Yapılmış, kurulmuş, bir şeye
dayanan.

m.+ dir 239b/7, 323a/13, 357a/13,
357b/10
m. olduğu 330a/4
m. olmağla 330b/13
m. olur 320a/13
ma' nâ-yı hikmet-i m. 355b/12

-8-

mebzûl [Ar.] Esirgemedi harcanmış,
saçılmış, bol, çok.

m. olduğundan 355b/14

-1-

mecâl [Ar.] Güç, kuvvet, derman, takat.

m. 318b/9

-1-

mecâlis [Ar.] Meclisler.

m.+ e 348a/2

-1-

mecânî [Ar.] Mecnunlar, deliler.

m.+ de 198a/1

-1-

mecârî [Ar.] Mecerâlar, yollar, geçiş yerleri,
kanallar.

m.- i mezkûre 270a/7
m.- i nefesleri 359b/11
m.+ si 237a/9
m. 240a/2, 288b/2

-5-

mecbûl [Ar.] Huy hâline getirmiş, -e alışık.
m. olsalar 352b/3
-1-

Mecisî

[ea.] Batlamyus'un astronomiye dair
Sintaksis veya Matematik Sintaksis
olarak anılan eserinin İslam
literatüründeki adı.
kitâb-ı M. 353a/17
-1-

meclis [Ar.] Meclis, topluluk.
m.+ de 346a/13
m. 204b/12
-2-

mecma' [Ar.] Cem olma, toplanma
yeri.
m.- ı enbûh-ı ecnâs-ı enâm olmağla
324a/9
m.- ı nâs olan 340b/12
-2-

mecmû' [Ar.] Bir araya getirilmiş,
cem edilmiş, bütün, hep, cümle.
m.+ ı olur 350b/14
m.+ undan 224a/10
m. 343a/6
-3-

mecmû'a [Ar.] Basılı yayın, dergi, el
yazması kitap.
m.+ da 266b/15
-1-

mecmû'an [Ar.] Toplu olarak, hepsi
birlikte, hep birden.
m. 244a/4, 314b/11, 316a/16
-3-

mecrâ [Ar.] Akış yolu; mevzu.
m.- yı bevlde 270a/14
m.- yı ğidâ 224a/17
m.- yı ğidâyı 224a/8
m.- yı kazîbden 271a/16
m.- yı nefes 224a/5, 224a/8, 224a/16
m.- yı nefesi 229b/14
m.- yı ta'âm 224a/7, 250b/16
m.+ da 235b/1, 271a/14
m.+ dan 205a/5, 205a/6, 224a/9,
224a/11, 260a/7
m.+ lar 247a/6
m.+ ları 281a/16
m.+ larıñ 205a/7
m.+ larına 240a/10
m.+ larında 189b/14
m.+ larından 192b/3
m.+ larınıñ 282a/4
m.+ nıñ 224a/12, 224b/6, 282a/4
m.+ sı 231b/11, 231b/14, 259a/1
m.+ sına 192a/1, 192a/2
m.+ sınıñ 224b/9
m.+ yı 235b/6
m. 205a/7, 224a/15, 224a/16,
281a/16, 286b/8
-39-

mecrûh [Ar.] Yaralanmış, yaralı.
m.+ a 334a/5
m. 334a/5
-2-

Me'cûc [öa.] Kıyâmete yakın
zamanda ortaya çıkıp pek çok
kötülük yapacaklarına ve çok kısa
boylu olduklarına inanılan iki
kavimden biri (diğeri Ye'cüc).
M. 333b/13
-1-

meczûbe [Ar.] Cezb edilen, çekilen.
hey'et-i m. 200a/3
-1-

medār [Ar.] Dönme, dönüş, avdet etme; dayanak; sebep, vasıta.
m. ola 194b/14, 290b/14, 339b/11
m. olduğu 324b/17
-4-

mederr [Ar.] Dökülme yeri.
m. olan 242b/4
-1-

medfū [Ar.] Uzaklaştırılmış, def edilmiş.
m. olur 332b/3
-1-

medh [Ar.] Övme, övgü, senâ.
m. eyleyüp 265a/3
m. itmişler 202a/5
m. 348a/16
-3-

medhal [Ar.] Etki, tesir; giriş yeri.
m.- i ' aẓîmî 264b/13
m.+ i olmaz 325a/10
m.+ i 222a/12, 224b/8, 276b/16, 287b/5, 339b/4
m. olup 320a/13
-8-

medhaliyyet [Ar.] Etki etme, etkililik.
m.+ i 225b/14, 274b/7
-2-

medîd [Ar.] Uzayıp giden, uzun süren.
müddet-i m. 200a/6, 297a/17, 322b/6
-3-

Medîne[öa.] Medine şehri.
M.- i münevvere 320a/7
M.- i münevvereniñ 320a/4
M.- i münevvereye 318a/10
ṭabīb-i ehl-i M. 317a/15
-4-

medîne[Ar.] Şehir, kasaba, belde.
m. 341b/16
-1-

mefāşıl[Ar.] Mafsallar, eklemler, hareketli kemiklerin birleşme yerleri.
veca^c -ı m.+ a 303b/5
-1-

mefhūm [Ar.] Anlam, mana, kavram.
m.+ ı 353a/10
m. olan 327a/17
-2-

mefseka [Ar.] Fısk edilen, fenalık ve ahlaksızlık yapılan yer.
iş'âr-ı m. 349b/14
-1-

mefṭūh [Ar.] Açılmış, açık.
m. ola 340a/6
-1-

mefṭūr [Ar.] Yaratılmış, mahluk.
m. 352b/3
-1-

meger [Far.] Oysa ki, halbuki; ancak.
m. 195b/14, 196b/7, 199a/10, 206b/15, 222a/9, 235b/16, 237a/14, 242a/15, 249b/13, 250a/3, 254b/7, 260b/12, 297a/9, 297b/4, 300a/9, 316a/13, 325a/5, 341a/1
-18-

mehālik [Ar.] Tehlikeli yerler, zararlı, tehlikeli işler.
m.- i ḳavm-i Şālih nebî 330a/16
-1-

mehcūr[Ar.] Uzaklaşmış, uzakta kalmış.
m.+ dur 360b/6
m. olduğda 349a/14
-2-

mehmā-emken [Ar.] Mümkün olduğu kadar, olabildiğince, mümkün mertebe.
m. 192b/1, 199b/10, 210b/3, 210b/6, 218b/6, 235b/5, 239a/16, 290b/13, 292b/17, 294a/3, 303a/1, 310a/3, 312b/8, 315b/5, 320a/15, 346b/17, 348b/8, 351a/5, 355a/16, 357a/2, 362b/8

-21-

mekān [Ar.] Yer, mahal.
m.- ı ba'ideden 248a/13
m.- ı karībden 241b/5
m.+ ı 219b/3, 225b/1, 264b/7, 279b/14
m.+ ını 288a/6
m. 250b/5
-8-

mekbūd [Ar.] Karaciğerinde işlev bozukluğu, zayıflığı olan.
m. 264a/7
-1-

me'kel [Ar.] Yiyecek.
m.- i telyīnīn 301a/1
-1-

mekīn [Ar.] Yerleşmiş, meskūn.
m. olmağa 339b/11
m. olurlar 323a/14
-2-

mekkār [Ar.] Hilekar, düzenbaz.
m. 202b/3
-1-

Mekki [öa.] Mekke şehrine ait.
mürr-i M. 343b/6
-1-

mekrūhe [Ar.] Mekruh, kerih, tiksinti veren; İslam'da haram olmadığı hâlde hoş görülmeven veya yapılması yasaklanan durum.
umūr-ı m.+ den 362b/5
ef'āl-i m.+ yi 362a/16
umūr-ı m. 362b/2
-3-

mekş [Ar.] Durmak, kalmak.
m. idüp 216a/14
-1-

mekşūf [Ar.] Keşfedilmiş, açığa çıkarılmış, açık, aşikâr.
m. olup 340a/6
m. 221b/12
-2-

mekşūfe [Ar.] bkz. **mekşūf**
m. 217a/4
-1-

mekşūfu'l-eṭrāf [Ar.] Etrafı açık, her yönü açığa çıkarılmış.
m. olmağla 324a/7
-1-

mekteb [Ar.] Okul.
m.+ e 350b/13
-1-

mektüb [Ar.] Yazılmış, yazılı.
m. 353a/7
-1-

me'kūlāt [Ar.] Yenecek şeyler, yiyecekler.
m. 212a/9, 224a/13
-2-

melāḥat [Ar.] Güzellik, şirinlik.
m.+ ı 211b/13
-1-

melâ'ike [Ar.] Melekler.
şûret-i m.+ de 362a/1
-1-

meleke [Ar.] Yetenek, beceriklilik, yeti.
m. olmağla 351b/4
-1-

me'lûf [Ar.] Alışkın, benimsemiş.
m. oldukları 326a/7
-1-

memâlik [Ar.] Memleketler, diyarlar.
m. 331a/8
-1-

memât [Ar.] Ölüm, mevt.
m.+ ı 236b/9, 236b/14, 329a/7
m.+ iñ 359b/16
m. 358b/15
sebeb-i m. 209a/2
şerbet-i m. 326a/13
-7-

memdüh [Ar.] Övülmüş, methedilmiş,
övgüye layık.
m.- ı mümtâz olduñız 346b/15
m.+ dır 245a/12, 265a/13, 281a/6
m.+ dur 195b/7, 206b/9, 242b/14,
336b/9
m.+ ı 262b/11, 324b/17
m. olan 279a/10
m. olduğunu 351a/4
m. 243b/7, 355b/2
-14-

meme [Tr.] Kadın göğsü, meme.
m.+ lere 296a/1
m.+ leri 208b/10
m.+ leriñ 204b/16
m.+ leriniñ 230a/1
m. 254b/2
-5-

memerr [Ar.] Geçiş yeri.
m.+ inde 251a/12
-1-

memleket [Ar.] Memleket.
m.+ den 319a/1
m.+ inden 342a/3
-2-

memnû' [Ar.] Menedilmiş, yasak.
m.+ dır 360b/10
m.+ dur 195b/8, 197a/5
m. olan 331a/10
m. olduğu 329a/15, 330a/1
m. olduğında 329b/11
m. olurlar 347a/11
-8-

me'mûl [Ar.] Umulan, ümit edilen,
beklenen.
m.+ dur 250b/9, 266b/15, 269a/8,
306b/5, 310a/12, 315b/11, 346a/11
m.+ dür 204b/1, 284a/5
m. olduğu 290a/4
m. olsa 237b/5
m. olur 223b/16, 283a/4, 344a/15,
351b/6
-15-

memzûcen [Ar.] Suyla karıştırılarak.
m. 222b/15, 238b/6
-2-

men' [Ar.] Uzaklaştırmak, engellemek,
yasaklamak.
m.- i ğayr-ı tâmm 189b/12
m.+ dir 319a/8
m.+ e 329b/1, 350a/9
m.+ i 329b/13
m.+ ini 242a/16
m. eylediler 349a/7
m. eyleyüp 258b/12, 334a/14,
344a/15
m. ideler 195a/11, 313a/11, 347a/10,

350a/2, 354b/13
 m. ider 224b/10, 270a/15
 m. iderler 256b/13
 m. idüp 195b/11, 218b/3, 274a/13, 300a/7, 309a/3
 m. itmek 256b/14, 354b/12
 m. itmekdir 254b/9
 m. itmekle 189b/12, 189b/16, 303b/2
 m. itmeme 224a/1
 m. itmeyüp 354b/13
 m. olunmaz 335a/17
 m. olunup 211b/1, 256b/7, 257a/7, 294a/4
 m. olunur 279a/7, 294b/6
 m. 218b/8, 276a/5, 279b/1, 283a/6, 347a/10, 347b/1
 -44-

menāfi' [Ar.] Menfaatler, yararlar, faydalar.
 m.- i 'adīde 216a/5, 345b/13
 m.- i 'adīdesi 212a/14, 244a/5
 m.- i 'adīdesinden 259b/3
 m.- i 'adīdesini 285a/17
 m.- i 'aẓīmesi 342a/17
 m.- i 'aẓīmesini 342b/14, 344a/7
 m.- i celīlesini 269a/9
 m.- i keşīre 307b/16
 m.- i keşīresinden 205a/13
 m.+ i 343a/2
 m.+ ini 257a/11, 337b/4
 m.+ ni 190b/14
 m. 296b/6, 311b/13
 -18-

menāfiz [Ar.] Menfezler, kanallar, delikler.
 m.- i mezkūrede 239b/17
 m.- i nefesde 240b/4, 245b/5
 m.+ i 239b/14
 m.+ ini 240a/11
 -5-

menāl [Ar.] Mallar, mülkler.
 m. 351b/12
 -1-

menaşsa [Ar.] Yüksekçe yer, çardak; mecâzî olarak kıymetli olan insan vücudu anlamında kullanılır.
 m.- yı vücūda 333b/1
 -1-

menba' [Ar.] Kaynak, mebde.
 m.- ı harāretten 193a/2
 m.+ ı 246b/16
 -2-

menevī [Ar.] Meniye mensup, spermle ilgili.
 mādde-i m.+ den 218b/14
 -1-

menfā'at [Ar.] Fayda, yarar, kâr.
 m.- ı celīle 225a/14
 m.- i 'acībeleri 245a/1
 m.- i 'aẓīmesi olduğundan 339a/9
 m.- i 'aẓīmesi 244b/17
 m.- i şālīse 205b/6
 m.- i şāniyye 205b/4
 m.+ i 186a/8, 225b/8, 225b/9, 259b/4, 277a/15, 302b/3, 302b/5, 316a/11, 340a/12, 344a/9, 344b/10
 m.+ inde 225a/14
 m.+ ini 316a/14
 m.+ leri 225a/1, 342a/5
 m. 186a/7, 225b/3, 259b/7, 344a/15
 kelām-ı m. 226b/3
 -26-

menfez [Ar.] İçinden geçilecek yer, kanal, delik.
 m.- i kām'ıdır 247a/1
 m.+ e 273b/3
 m.+ i 286b/8
 m.+ ine 286b/9
 m.+ ini 239b/13
 m.+ lerdan 247a/5

m.+ leri 247a/5
m. 237a/7, 259a/5
-9-

menhī [Ar.] Nehy edilmiş, yasak.
m. olur 352a/13
-1-

menī [Ar.] Meni, sperm.
m.+ den 216b/13, 218b/9, 218b/12
m.+ lerdan 217b/6
ev^ç iye-i m.+ lerinden 194a/3
m.+ si 193b/17
m.+ sinden 218a/16
m.+ yi 282b/4
m. 194a/3, 216b/15
-10-

menkūl [Ar.] Nakl edilmiş, rivayet edilmiş.
m.+ dur 224a/8, 245a/2, 254a/8,
257a/12, 264a/12, 320b/12, 323b/16,
333a/15, 333b/11, 338b/9, 343b/16,
344a/10, 345b/5
-13-

menkūs [Ar.] Ters dönmüş (siğil).
m. 314a/10
-1-

mensūb [Ar.] Bir şeyle ilgisi, bağı
bulunan, -e ait, -e bağlı.
m. olan 247b/15, 260b/13, 291a/3
m. 239a/3
-4-

mensūbe [Ar.] bkz. **mensūb**
m. olduğu 357a/17
-1-

me'nūs [Ar.] Alışılmış, benimsenmiş olan.
hazākat-i m.+ e 342b/17
-1-

menūt [Ar.] Olması başka bir şeyin
olmasına bağlı olan.
m. kılınmıştır 258b/7
-1-

menzile [Ar.] Rütbe, makam, paye,
durum, derece.
m.+ sinde olmağla 335b/13
m.+ sindedirler 221a/11
m.+ sinden olur 330b/10
m.+ sinedir 192a/4
-4-

menzū' u'l-'acem
[Ar.] Çekirdeği çıkartılmış.
m. 243a/16
-1-

meraka [Ar.] Çorba.
m. 230b/9
-1-

merākķ [Ar.] Dermis tabakasının altında yer
alan gevşek fibröz bağ dokusu.
m. 192b/13, 281b/8, 281b/11
-3-

merām [Ar.] İstek, niyet, maksat.
m. 351b/10
-1-

merāre [Ar.] Öd kesesi, safra kesesi.
m. 259b/7, 259b/11, 261a/10
-3-

merāret [Ar.] Acılık.
m.+ i 207b/6
-1-

merārī [Ar.] Öde mensup, öd barındıran.
dem-i m. 261b/5
-1-

merātib[Ar.] Mertebeler, rütbeler, dereceler.

m. 352b/16

-1-

merbūṭ [Ar.] Bağlı, bağlanmış, ekli.

m. olan 288a/3

m. olmağla 330b/16

-2-

merbūṭa [Ar.] bkz. **merbūṭ**

m. olan 287b/16

-1-

mercān[Ar.] Mercan.

m.- ı meşhūḳ 336b/6

m.+ ı 214b/12

m. 336b/16, 338b/4, 339a/1, 342b/5

-7-

mercimek [Far.] Mercimek. bkz. 'ades

m.+ den 298b/5

m. 234a/16, 301a/7, 301b/9, 302a/2,

305b/7, 315a/7, 316a/15, 334b/11

-9-

mercū [Ar.] Umulan, ümit edilen, memul, rica ve niyaz edilen.

m.+ dur 223b/2

-1-

mercüven [Ar.] Rica ve dua yoluyla istemek, ummak.

m. 201a/2

-1-

merdūd[Ar.] Kovulmuş, defedilmiş; makbûl sayılmamış.

m. 360b/5

-1-

merfū'an [Ar.] Yükselterek, kaldırmak yoluyla.

m. 327a/2

-1-

merhem [Ar.] Merhem, krem.

m.- i diğer 337b/12

m.+ den 308b/6

m.+ i 285a/9, 285a/10, 289b/11, 306a/6, 308b/2, 311a/7, 316b/8, 316b/9

m.+ ine 317a/14

m.+ iniñ 313b/3

m.+ ler 185b/17, 305b/6, 311a/10, 335b/16, 338a/1

m. ideler 337b/10

m. olunduğdan 214b/10

m. olunur 316b/11

m. olur 313a/17

m. 183b/6, 254a/4, 271b/9, 288b/17, 289a/17, 308b/8, 309b/16, 313b/4, 316b/16, 336a/6, 336a/8, 337b/6, 337b/9, 337b/12, 338a/13

şıfat-ı m. 337b/7

-38-

merhem-i rüsül[Ar.] Havarilere isnat edilen bir merhem; peygamberler merhemi, sıracı hastalığında kullanılır.

m.+ üñ 313b/14

-1-

merhūm [Ar.] Ölmüş bir Müslüman erkekten bahsederken ismin başına veya sonuna getirilerek "*Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli*" anlamında kullanılır.

m.+ iñ 275a/17, 361a/16, 362a/3

m.+ uñ 183a/10, 191a/3, 243a/13,

244a/6, 306a/9

m. 184b/15, 190b/1, 198b/8, 201a/3, 202b/8, 203a/14, 227a/2, 231b/9, 233a/8, 256a/2, 263a/6, 279b/9, 286a/16, 287b/6, 287b/8, 288b/4, 300b/13, 301b/16, 302a/6, 302b/13, 303a/11, 309a/10, 313b/17, 314b/7, 314b/10, 327a/15, 335b/17

-35-

merī [Ar.] Yemek borusu, oesophagus.
 m.+ de 230a/17, 255b/1
 m.+ niñ 224b/16, 227b/11, 235b/2
 m.+ sinde 215a/1
 m.+ ye 224a/7, 250b/17
 m. 224a/11, 224b/1, 224b/2,
 225a/10, 231b/7, 236a/5, 236a/9,
 251a/6, 251a/8, 251b/2
 -18-

merḳad [Ar.] Uyuma yeri.
 m.+ ında 264a/15
 -1-

mersin [Yun.] Mersin (*Myrtus communis*).
 m. 228a/4, 228a/10, 229a/8,
 252b/13, 253b/6, 253b/10, 253b/13,
 254b/12, 272b/7, 272b/9, 272b/14,
 275b/1, 275b/11, 280b/11, 283b/12,
 283b/15, 285b/6, 287a/12, 288b/16,
 304a/8, 305a/13, 308a/16, 308b/6,
 309a/8, 314b/3, 335a/13
 -26-

merşūd [Ar.] Gözetlenen, beklenen.
 m. 348a/1
 -1-

mertebe [Ar.] Kademe, derece,
 basamak, sıra; miktar, kadar, ölçü.
 m.- i bulūğa 351b/2
 m.- i maḥallde 318a/4
 m.+ de 187a/2, 205b/17, 229b/4
 m.+ den 236b/9, 236b/16, 277b/16
 m.+ si 248a/7, 321b/15, 358a/2
 m.+ sinde olduğunu 319a/9
 m.+ sinde olduğu 340a/3
 m.+ sine 336a/12
 m.+ ye 254b/3, 284a/9
 m. 183a/14, 192b/4, 195a/15,
 195b/2, 199b/4, 208b/13, 217a/12,
 219a/8, 223b/15, 227b/10, 229a/2,
 229b/11, 232a/2, 234b/10, 239a/13,

241b/3, 250b/8, 253b/15, 254b/13,
 255a/12, 272a/14, 285b/3, 289b/13,
 290b/12, 291a/3, 293a/2, 294a/13,
 297b/5, 301a/13, 302a/15, 306b/8,
 308a/3, 309b/9, 314a/16, 314b/14,
 319b/7, 321a/2, 323a/9, 325a/4,
 330b/4, 332b/12, 333b/2, 336b/10,
 341a/13, 343b/1, 346a/7, 353b/17,
 355a/8, 355b/8, 356a/4, 360b/10
 -67-

Mervān bin Zühr

[ka.] Abdülmelik b. Ebi'l-Alâ Zühr;
 Endülüs'te yetişen ünlü tıp âlimi.
 M.+ den 335a/3, 343b/10
 -2-

Mervezī [ka.] Muhammed b. Nasır
 el-Mervezî; Şâfiî fakihî, muhaddis.
 kerîme-i M. 355a/7
 -1-

mervī [Ar.] Ağızdan ağıza söylenip gelen,
 nakil ve rivayet edilen.
 m.+ dir 320b/8, 325a/16, 326b/2,
 329b/13, 340b/14, 341b/14, 343b/10
 -7-

merzā [Ar.] Hastalar, hastalıklı kimseler.
 m.+ ya 344a/14
 -1-

merzencūş [Ar.] Mercanköşk, sıçan
 kulağı otu (*Origanum marjorana*).
 m. 183a/11, 188b/6, 189b/4, 199b/4,
 245b/4, 245b/14, 289a/12, 342a/9
 -8-

mesā [Ar.] Akşam.
 m.+ ya 343a/15
 -1-

meşābe[Ar.] Derece, değer, ölçü, menzile, hükmünde, karşılığında.

m.+ sinde 258a/13

m.+ sindedir 225a/5

-2-

mesācid [Ar.] Mescitler.

m. 272b/3, 319b/10, 319b/12

-3-

mesāğ [Ar.] İzin, ruhsat, müsaade.

m. olmayup 303a/3

m. olmazsa 314a/15

m. 336a/11

-3-

mesākin [Ar.] Oturulacak yerler, evler, meskenler.

m.- i mūḥişeyi 329a/11

-1-

mesālik [Ar.] Yollar; tutulan yollar, sistemler.

m.- i nefesi 248b/9

-1-

mesāmīr [Ar.] Çiviler, mıhlar.

m. 315a/15, 315a/16

-2-

mesāmm [Ar.] Gözenekler; terin çıktığı yer.

m.+ ları 323b/10

-1-

mesāmmāt [Ar.] Vücutun ter çıkarmasına yarayan cilt üzerindeki gözenekler, mesameler.

teftīḥ-i m.+ a 301b/6

m.+ iñ 309b/2

m.+ ını 302a/9

m. 301b/5, 305a/3

-5-

meşāne[Ar.] Sidik torbası, idrar torbası, kavuk.

m.+ de 268a/12, 268b/10, 270b/17

m.+ den 269b/10

m.+ leri 272a/4

m.+ lerinde 268b/4

m.+ niñ 270a/9

m.+ sini 271a/1

m.+ ye 260a/7, 260a/8

m. 260a/11, 261a/12, 268a/9, 269a/5, 270a/4, 270a/13, 271a/7

‘itk-ı m. 270a/5

-18-

mesdūd [Ar.] Önüne çekilen bir setle kapanmış, kapalı.

m. olmağile 193a/4

m. olur 240b/5

-2-

mesdūde [Ar.] bkz. **mesdūd**

m. olmağla 288b/2

-1-

meşelā [Ar.] Misalen, örneğin, söz gelişi.

m. 220b/1, 291a/12, 331a/9,

352a/15, 353a/1, 353a/8, 353a/14

-7-

meserret [Ar.] Sevinç.

eşyā³-yı m. 200a/11

-1-

meshūḫ [Ar.] Dövülmüş, ezilip toz hâline getirilmiş.

m.+ dan 266a/1, 278b/17

m.+ ını 285a/7

m.+ ları 281a/11, 305a/17

m.+ undan 262b/8

m. 229a/4

ḥardal-ı m. 227b/3

maẓı-yı m. 228a/15

mercān-ı m. 336b/6

-10-

meşhûken [Ar.] Dövülmüş hâlde,
ezilmiş olarak.

m. 309a/6, 313b/8

-2-

Mesîhî [ka.] Ebû Sehl Îsâ b. Yahyâ
el-Mesîhî el-Cürcânî; 11. yüzyılda
yaşamış tabip ve filozof.

bkz. **Ebû Sehl Mesîhî**

M. 195a/3, 213b/3

-2-

mesken[Ar.] Oturulan, ikâmet edilen yer,
ev, konut; ikâmetgâh.

m.+ e 340a/6

m.+ i 245a/17

m.+ iñ 334b/6

m.+ lerde 197b/7

m.+ lerini 326a/7

m. 340a/5

-6-

meskenü'l-evcâ'

[Ar.] Ağrıların, sızılarının meskeni.

m. 215b/16

-1-

meskûn [Ar.] İkamet eden, sakin.

rubu^c -ı m. 321a/3

-1-

meskût [Ar.] Felçli, sekte hastalığı olan.

m.+ iñ 248a/16, 248a/17

-2-

mesmûm [Ar.] Zehirlenmiş, zehirli.

m. eyler 322a/16

m. 300a/8

-2-

mesned[Ar.] Dayanak.

m.- i ' ismet olmak 354b/11

-1-

Meşrûdîţus [öa.] Bir padişahın adı ve
aynı adla anılan bir terkip.

M. 269b/17, 344a/8

-2-

mestûr [Ar.] Örtülü, kapalı, gizli, saklı.

m.+ dur 279b/15

-1-

mes'ûd[Ar.] Saadete ermiş, saadetli, mutlu.

vücûd-ı m.+ iñ 191a/15

-1-

Mes'ûd bin Hâkîmü'd-dîn

[ka.] Mes'ûd b. Hâkîmmü'd-dîn

Hüseyin el-Cîlânî el-Gîlânî el-Şîrâzî;

Mir'âtü's-şifâ yazarı, dokuzuncu

yüzyılda yaşamış tabip.

M. 203b/14, 209a/11

-2-

meşakkât [Ar.] Güçlük, zorluk, sıkıntı,
eziyet, zahmet.

m. 296b/4

-1-

meşâmm [Ar.] Burun.

kuvvat-i m. 210a/14

-1-

meşâyih [Ar.] Çok yaşlı olanlar,
ihtiyarlar.

ebdân-ı m.+ de 290a/10

m.+ e 191b/14, 241a/8, 263b/7

m.+ iñ 268a/12

m. 190b/11

-6-

meşgûl [Ar.] Bir şeyle uğraşan, meşgul.

m. ideler 353b/10

m. olalar 340a/11

m. olan 348a/2

m. olduğundan 274b/12

m. olduğda 274b/1 m. olmağla 274a/15 m. olmak 274b/9 m. olmağıdır 334a/8 m. olsa 352b/5 m. olur 350b/12 m. 256a/5 -11-	meşmūmāt [Ar.] Koklanan nesneler ya da devalar. m. 197b/1
meşhūr [Ar.] Meşhur, ünlü, şöhretli. m. 232b/17, 236b/1, 260b/14, 278b/7, 279a/9, 315b/15 -6-	meşrūbāt [Ar.] İçilecek şeyler, içecekler. m.+ ıñ 212a/9, 224a/13 -2-
meşhūre [Ar.] bkz. meşhūr ma ^c ācīn-i m.+ den 245b/14, 269b/16 mu ^c ālece-yi m.+ dendir 339b/2 -3-	meşveret [Ar.] Hâl sorma; fikir alma; tecrübeli kimselere danışma. m.+ i 268a/3 netīce-i m.+ leri 329b/11 m. eyleyüp 329b/9 -3-
meşīmiyye [Ar.] Göz tabakası; Koroidea tabakası. m. 198b/16, 200a/1 şebeke-i m. 207a/5 -3-	metā^c [Ar.] Sermâye, varlık, servet. m.- ı dünyā 351b/11 -1-
meşīyyet [Ar.] Dileme, isteme, istek; Allah'ın iradesi. m.- i ezelisine 330b/15 -1-	metānet [Ar.] Dayanma, sağlam, güçlü ve metin olma. m. 296a/17 -1-
meşkūr [Ar.] Şüphe edilen, şüphe uyandıran, şüpheli. m. olduğu 236b/14 m. olsa 236b/9 m. olup 231a/6 3-	metīn [Ar.] Sağlam, dayanıklı, kuvvetli. m. 260a/15, 296b/3 -2-
meşkūr [Ar.] Şükür ve teşekkür değer, övülmüş, beğenilmiş. m. olur 333b/17 m. 351b/5 -2-	metn [Ar.] Basılmış veya elle yazılmış yazı, yazı parçası. m.- i Mücez-i Kureyşiden 361a/6 m.- i Mücezde 269a/7, 287b/8 m.+ inden 210a/1 -4-
	metrūk [Ar.] Bırakılıp gidilmiş, terk edilmiş. m. kalup 274b/2 -1-
	me'ūf [Ar.] Afete uğramış, hastalıklı. m. olduklarına 332b/7 m. olur 288a/9 -2-

mevādd [Ar.] Maddeler, unsurlar; hususlar, konular.

m.- ı demeviyyeyi 187a/11

m.- ı mezkûreye 268a/16

m.- ı rediyye 297b/7

m.- ı rediyyeden 262a/14

m.+ ı 203b/11, 301b/13

m.+ ın 307a/10

m. 187a/9, 230a/13, 300a/14, 302b/16

-11-

mevāni' [Ar.] Engelleyiciler, mâniler, önleyen şeyler.

m. 353b/2

m.+ den 350b/5

-2-

mevāzi' [Ar.] Mevziler, mahaller.

m.- ı 'adīdede 297a/8, 344a/16

m.- ı Qur'ân-ı 'azîmü's-şân 319b/10

m.- ı kütelâ 319b/4

m.- ı mezkûreden 268b/3, 332b/8

m.- ı mezkûreye 188b/3

m.- ı mûhişeyi 330b/12

m.- ı mûte' addidede 341b/9

m.- ı vâhīde 321a/9

m.- ı za' ifeye 332a/17

m.+ a 296a/7, 329a/10

m.+ ın 257b/9

m. 295a/9

-15-

mevcūd [Ar.] Var olan.

m. bulunur 300a/2

m. 218b/6, 248a/7, 248b/5, 258a/4

-5-

mevcūdāt [Ar.] Var olanlar, yaratılan şeylerin tamamı, canlı cansız bütün varlıklar, mahlukat.

m.+ ın 360a/6

-1-

mevcūde [Ar.] bkz. **mevcūd**

mühlike-i m.+ den 330b/5

-1-

mevkūf[Ar.] Tutuklu, tutuklanmış, bağlı, menedilmiş.

m.- ı 'aliyye olduğu 353a/11

m.+ dır 186a/3

m.+ dur 199a/11, 205b/4, 211b/10, 270b/6, 352a/7

m. olduğına 360b/2

m. olduğu 205b/12

m. olur 206a/1

-10-

mevkūfen [Ar.] Tutuklu olarak, bağlı olarak.

m. 327a/1

-1-

mevlūd[Ar.] Yeni doğmuş çocuk, bebek.

m.+ uñ 345b/16, 346a/3, 346a/5

m. 346b/17, 351b/8

-5-

mevsim [Ar.] Mevsim.

m.- i sene-i şafer 348a/4

m.- i vebāda 319a/13

m.+ de 323b/10, 325a/14

m.+ i 324b/5, 324b/16

m.+ lerde 323b/13, 323b/14

m. 328b/17

-9-

mevşūf[Ar.] Bir nitelikle nitelendirilmiş, vasıflı, nitelenmiş, tamlanan.

m.+ dır 273b/12

m. olmasını 350a/10

m. olup 319a/11

-3-

mevsūm [Ar.] Damgalanmış, işâretlenmiş, isimlendirilmiş.

m. 348a/1

-1-

mevt [Ar.] Ölüm.

m.- i mü 'minine 327b/17

m.- i ṭabī'ī 360a/1, 361a/9

m.- i żarūrī 358a/9, 358b/7

m.- i zerī' 327b/5

‘alāmet-i m.+ dir 332a/8

m.+ e 260b/7, 358b/12, 358b/13

ķurb-ı m.+ e 331b/17

m.+ i 359a/3

m.+ iñ 362b/6

m. 327b/11, 359b/3, 359b/10,

362b/3

-17-

mevtā [Ar.] Ölmüş kimse, ölümler.

m.+ niñ 321a/2, 323a/8, 360b/12

m.+ yı 322a/12

sebeb-i m. 182a/14

-5-

mevzi' [Ar.] Yer, mekân, mahal.

m.- i mümtāzdır 251a/16

m.+ e 251a/6

m.+ i 198b/11

m.+ inden 315a/3

m. 187a/5, 289b/2

-6-

mevzū' [Ar.] Mesele, husus, konu.

m. 235b/2

-1-

mevzūn [Ar.] Ağırılığı ölçülmüş, tartılmış, biçimli, düzgün, orantılı.

nihāl-i m.+ dur 217a/5

-1-

mey'a-i sāile [Ar.] Bitkilerden alınan zamklı kabuğun pişirildikten sonra oluşan koyu reçinenin dibindeki tortu.

m. 252b/16, 253a/15

-2-

meyl [Ar.] Eğilim, eğim.

m. eylemeye 200a/10

m. eyleyüp 304b/1

m. idecek 201b/3

m. idene 287b/2, 287b/5

m. ider 251a/12, 262a/4, 357b/12

m. idüp 200b/4, 201a/15, 251a/15, 356a/5

m. itdiği 301a/4

m. itmekden 287a/17

m. itmekle 204a/8, 221b/3, 221b/5, 234a/8, 287b/10

m. itmeyeler 355b/10

m. 201b/9

-21-

meymūn [Ar.] Maymun.

m.+ da 247b/10

-1-

meysevsen [Far.] Sûsen şarabı.

m. 252b/14, 252b/17

şarāb-ı m. 253a/1

-3-

me'yūs [Ar.] Ümitsiz, karamsar, üzgün.

m. olmaz 334a/2

-1-

meyve [Far.] Meyve.

m.+ ler 324b/11, 340a/11

m.+ niñ 295a/15

m. 349b/9, 349b/10

-5-

mezāhime [Ar.] Sıkıntılar, eziyetler, güçlükler, zahmetler.
m.+ lerinden 240b/11
m.+ sinden 241b/2
m. itmekle 267a/3
m. virmekle 267a/12
m. 231b/14, 238a/8, 241a/4
-7-

mezāk [Ar.] Tat alma, lezzet duyma, tat.
ḥalāvet-i m.+ ina 354a/1
-1-

mezāristān [Ar.] Mezarlık, kabristan.
m. 272b/3
-1-

mezbūr [Ar.] Zikredilen, yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan.
kitāb-ı m.+ da 306b/4
maḥall-i m.+ dan 251a/8
ḥuşūş-ı m.+ ı 336a/10
ṭarīḳ-i m.+ ın 358b/12
ḥuşūş-ı m. 335b/1
marāz-ı m. 194a/9
-6-

mezbūre [Ar.] bkz. **mezbūr**
ḥuşūş-ı m.+ de 257a/11, 276b/15, 360b/6
ḥāzıḳ-ı m.+ den 343b/13
mu'ālece-i m.+ niñ 313b/16
ḥuşūş-ı m.+ ye 297a/7
müddet-i m.+ ye 350b/5
nefūḥāt-ı m.+ yi 234a/14
m. 355a/11
ḥuşūş-ı m. 190b/13
şerbet-i m. 336b/12
-11-

mezc [Ar.] İki veya daha fazla şeyi birbirine katıp karıştırma; su karıştırmak.
m. ideler 253a/11, 310b/8

m. idüp 188b/2, 215b/12, 223a/12, 228a/6, 237b/13, 252b/16, 254a/4, 266b/4, 273a/4, 283b/5, 285a/7, 305a/11, 311a/8, 316a/13, 337b/1, 337b/5, 337b/10, 337b/14, 340a/12
m. itdikden 283a/17, 312a/1
m. itmekle 183b/6
m. ola 313b/12
m. oluna 313b/14
m. olunduḡdan 229a/12, 275b/3, 338b/5, 339b/6, 342a/12, 344a/4
m. olunmuş 313b/4, 340b/2
m. olunsa 314a/1
m. olunup 213b/1, 213b/12, 215a/8, 262b/16, 265b/8, 337a/11
m. olunur 262b/7, 271b/11, 283b/16, 305b/9, 309a/10, 313b/2, 313b/10, 315a/12, 315a/13, 317a/1, 337a/3, 338a/16
m. 284b/7, 316b/11
-55-

mezemmet [Ar.] Kınama, yerme, kötöleme; ayıplanacak iş.
m. 348b/2
-1-

mezheb [Ar.] Gidilen, benimsenen yol, anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.
m.- i ferīḳ-i evveli 217b/15
m.+ i 217b/11
-2-

meziyyet [Ar.] Bir kimse veya bir nesneyi benzerlerinden üstün kılan vasıf, üstünlük.
m. 250b/6
-1-

mezkūr [Ar.] Zikrolunan, az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan.
bāb-ı m.+ dan 346a/8
tedbīr-i m.+ dan 302b/5

m.+ dur 310b/9
 terkīb-i m.+ e 336b/11
 tevcih-i m.+ e 327a/16
 tedbīr-i m.+ ı 281a/5
 maṭbūh-ı m.+ in 229a/11
 m.+ uñ 206b/14
 ‘użv-ı m.+ uñ 235b/8
 m. oldukları 351b/5
 m. olmayanların 204b/2
 m. 273b/11, 292b/12
 ‘użv-ı m. 226b/17
 marāz-ı m. 187a/14, 230b/6
 tarz-ı m. 338b/6
 umūr-ı m. 239b/11
 -18-

mezḳūrāt [Ar.] Zikrolunanlar, sözü
 geçenler.
 m.+ in 308a/17
 m. 354b/7
 -2-

mezḳüre [Ar.] bkz. **mezḳūr**
 aḥlāt-ı m.- i ebdān 191b/12
 ‘ilel-i m.+ de 266a/13
 ‘illet-i m.+ de 187b/5, 230b/10,
 257b/1, 257b/4, 338a/17
 menāfız-i m.+ de 239b/17
 umūr-ı m.+ de 222a/11, 225b/14
 ‘alāmāt-ı m.+ den 300a/3
 aẓmide-yi m.+ den 314b/7
 eczā’-yı m.+ den 281a/9
 edhān-ı m.+ den 246b/2
 emrāz-ı m.+ den 201b/16, 206b/10,
 210b/4, 293a/2
 eşnāf-ı m.+ den 255b/3
 esnān-ı erba‘a-yı m.+ den 357a/8
 eşribe-i m.+ den 238b/12
 eşyā’-yı m.+ den 208a/13, 303b/15
 mevāzı’-ı m.+ den 268b/3, 332b/8
 umūr-ı m.+ den 189b/8
 vücūh-ı m.+ den 231a/6
 m.+ dir 276a/10
 ‘ilel-i m.+ niñ 287b/6

‘illet-i m.+ niñ 184b/5, 192a/16
 a‘zā-yı m.+ niñ 282a/16
 eczā’-yı m.+ niñ 337a/2
 edviye-i m.+ niñ 208a/1
 emrāz-ı m.+ niñ 242a/8, 323a/11
 esbāb-ı m.+ niñ 360a/4
 esnān-ı m.+ niñ 357b/11
 evşāf-ı m.+ niñ 208a/1
 ḥummayāt-ı m.+ niñ 293b/11
 ḳurūh-ı m.+ niñ 309a/10
 mu‘ālece-i m.+ niñ 209a/8
 ‘illet-i m.+ ye 242b/5, 288a/13
 a‘māl-ı m.+ ye 249a/15
 a‘zā-yı m.+ ye 258b/14
 mevādd-ı m.+ ye 268a/17
 mevāzı’-ı m.+ ye 188b/3
 tedbīrāt-ı m.+ ye 345a/12
 umūr-ı m.+ ye 274b/17
 ḥuşūş-ı m.+ yi 226a/17
 m. 229b/16
 ‘ilel-i m. 246a/11
 ‘illet-i m. 194b/7, 227a/6, 233a/14,
 236a/4, 236a/11, 287b/11
 a‘māl-ı m. 235a/13
 a‘zā-yı m. 246a/2, 247a/7
 aḥvāl-i m. 191b/5, 219b/6, 225b/15,
 260b/2, 297a/2, 298a/2, 354b/3
 aṭ‘ime-i m. 254a/1
 eczā’-yı m. 209b/7
 edhān-ı m. 237b/17
 edviye-yi m. 185a/5
 emrāz-ı m. 245a/7
 eşribe-i m. 337a/3
 eşyā’-yı m. 244a/4, 245a/16,
 245b/8, 341b/17
 fuşūl-ı m. 297a/17
 hey’et-i m. 200a/7
 ḥuşūş-ı m. 338a/5
 mā’iyyet-i m. 296a/17
 mecārī-i m. 270a/7
 mu‘ālecāt-ı m. 229b/15, 233a/10
 mu‘ālece-i m. 228b/4
 müdāvāt-ı m. 188b/7, 228a/11,
 233b/17, 279b/12, 303a/12

ruṭūbet-i m. 236a/1 tedbīrāt-ı m. 309b/15, 310a/1 terkīb-i m. 215a/8 umūr-ı m. 217b/2, 299a/11, 325b/7 vücūh-ı m. 323a/12 -100-	
mezlaḳ [Ar.] Ceninin ana rahminden çıkış güzergâhı. m. 235a/1 ruṭūbāt-ı m. 282b/1 -2-	
mezmûm [Ar.] Beğenilmeyen, kötülenmiş, kınanmış olan, kötü. m.+ ıdır 324b/12 -1-	
mezmûme [Ar.] bkz. mezmûm hey'et-i m. 231a/13 -1-	
mezra'a [Ar.] Geniş arazi. m.- yı dünyâda 351b/14 -1-	
mezzûre [Ar.] Saçılmış, ekilmiş. m.+ leri 301a/10 -1-	
mı [Tr.] Soru eki. m. 185a/14, 217b/6, 247a/10, 262a/11 -6-	
Mısır [öa.] Afrika ülkesi Mısır. diyâr-ı M.+ da 343a/17 -1-	
mızrâḳ [Ar.] Mızrak. m. 325b/13 -1-	
mi [Tr.] Soru eki. m. 201b/14, 217b/5, 217b/6, 262a/11 -6-	
mi'â [Ar.] Bağırsak. m.- yı müstaḳīm 260a/14 m.- yı müstaḳīmde 278a/11 m.- yı müstaḳīmiñ 276a/2 m. 273a/10, 273a/11 -5-	
midde [Ar.] Cerâhat. bkz. iriñ m. 270b/8, 271a/6 -2-	
mi' de [Ar.] Mide. m.+ de 189a/7, 189a/11, 193b/7, 220b/17, 232a/14, 240b/9, 248b/5, 256b/12, 257b/2, 268a/10 m.+ den 202a/17 esâfil-i m.+ den 258b/16 m.+ leri 252b/10, 268b/6 m.+ lerinde 188a/3, 189a/2, 255a/16, 256b/2, 257a/3, 274a/5, 294b/1 fem-i m.+ lerinde 250a/3 m.+ lerine 252b/12 m.+ niñ 229b/9, 240b/11, 248b/8, 250b/17, 251a/3, 251b/3, 251b/12, 252a/5, 252a/10, 252b/7, 254a/4, 254a/6, 254a/9, 255a/4, 255b/1, 256a/6, 257b/8, 257b/10, 257b/12, 258b/11, 259a/6, 259b/3, 273b/2 fem-i m.+ niñ 248b/10, 251b/4 tıbb-ı eczâ'-yı m.+ niñ 255a/1 m.+ si 252b/13, 254a/15, 254b/2, 256b/15, 261b/16, 283a/10, 302a/17 m.+ sinde 236b/5, 255a/14, 275b/5, 294b/6 m.+ sinden 231b/7 m.+ sine 215a/4, 254b/11, 283a/8 m.+ sini 294a/4, 294a/7 m.+ siniñ 188a/5 m.+ ye 211b/7, 224a/13, 231a/1,	

233b/3, 234a/2, 235b/6, 251a/17,
251b/2, 251b/10, 251b/14, 252a/11,
253b/8, 253b/16, 259a/8, 278a/5
fem-i m.+ ye 249b/6, 251b/5, 252a/3,
252a/8, 255a/15, 259b/6
veca^c-yı fem-i m.+ ye 248b/12
m.+ yi 193b/8, 278a/5
fem-i m.+ yi 251b/3
m. 189a/3, 192b/13, 225a/12,
229b/11, 232a/13, 233b/5, 234b/16,
239b/10, 240a/4, 250b/10, 250b/12,
251a/7, 251b/6, 252a/16, 254a/16,
256a/4, 258a/4, 258b/5, 259b/13,
261a/17, 264a/1, 273a/13, 273a/14,
274b/13, 274b/15, 281b/3
‘illet-i m. 252b/5
‘urūḡ-ı keṣīre-i ṣāḡire-i m. 258b/10
cirm-i m. 255a/5
fem-i m. 251a/5, 251a/16, 253b/14
za^c f-ı m. 252b/6, 252b/11, 254a/3
-127-

midfa^c [Ar.] İtmek için kullanılan alet.
m.- ı ḡarībleri 332a/17
m.+ ında 337a/15
m.+ larıdır 332b/4
m. olur 332b/4
-4-

miḥḡane [Ar.] Lavman aleti.
m. 277a/5
-1-

mihr-bān [Far.] Şefkatli, muhabbetli,
güler yüzlü kimse, dost.
m. eyler 356a/4
m. olmak 361b/1
zevce-yi m. 354b/1
-3-

mīḡāt [Ar.] Bir iş için belirtilen vakit.
m.+ dan 353a/16
‘ilm-i m.+ den 353a/15
-2-

mīḡdār [Ar.] Ölçü, nicelik, değer, derece.

m.- ı inhizāmından 188b/12
m.- ı isti^c māli 243b/4, 244a/15,
254a/13, 257a/4, 262b/7, 285a/12,
337a/3, 342b/11, 343b/8
m.- ı isti^c mālinde 343a/12
m.- ı isti^c mālleri 265a/6
m.- ı ḡalīl 279a/17
m.- ı kifāye 262b/5, 262b/17, 313b/6,
341a/7
m.- ı kifāyet 308a/7
m.- ı ṭabī^c isinden 223a/8, 228b/12,
229b/11, 307a/6
m.- ı yesīr-i sevdā 309b/8
m.+ da 333a/1
m.+ dan 361a/12
m.+ ı 185a/12, 187b/1, 189b/5,
196a/7, 196a/10, 198a/14, 202a/7,
204a/10, 205b/2, 213b/13, 232a/5,
238b/2, 238b/3, 243b/10, 243b/14,
244a/9, 244b/9, 252b/16, 254a/11,
263a/9, 266a/5, 266a/12, 273a/2,
273b/6, 276b/11, 278a/15, 278b/9,
278b/15, 278b/17, 280a/15,
280b/14, 285b/5, 289a/17, 300b/3,
303a/7, 304a/4, 305a/7, 305b/8,
309b/12, 310b/15, 310b/16, 312a/9,
312a/16, 316b/14, 317a/1, 317a/5,
335b/15, 337a/7, 337b/14, 338a/16,
338b/13, 340a/16, 342a/13, 342b/10,
343a/6, 343a/11, 344a/12
m.+ ına 310b/16
m.+ ını 238b/5, 255b/7, 270b/11,
272b/9, 349b/1, 352b/17
m.+ ları 311b/8
m.+ larında 343a/4
m. 183b/6, 183b/8, 185a/6, 187b/2,
189a/11, 196a/1, 198a/13, 199b/8,
202a/12, 203b/4, 204a/17, 211a/12,
213a/15, 213b/14, 214b/11, 215a/6,
227a/11, 236b/4, 246a/9, 247a/9,
248a/1, 252b/15, 253a/9, 253a/10,
257a/6, 257b/5, 258a/11, 266a/1,

275a/15, 276a/6, 277a/2, 279b/3,
279b/16, 280a/2, 285b/12, 286a/4,
289a/3, 289a/8, 294a/16, 294b/4,
297b/1, 302a/2, 303b/7, 303b/12,
304a/6, 304b/12, 305a/11, 305b/9,
308a/11, 308b/3, 310b/10, 312a/1,
313a/3, 313b/17, 315b/16, 331a/13,
331a/17, 336b/11, 337b/8, 338b/6,
339a/14, 341a/12, 343b/11
-156-

mil' aḳa [Ar.] Kaşık.

m.+ dır 337a/3
m. 238a/13, 238a/16, 269b/9,
336b/13
-5-

milḥ [Ar.] Tuz.

m. 338a/14
-1-

milḥ-i enderānī [Ar.] Yemen'in Enderān ya
da Derān denilen bölgesinden
çıkartılan beyaz sert tuz.

m. 253a/6, 305b/9, 305b/12,
316b/17
-4-

mim [Ar.] Osmanlı alfabesinin 27. harfi.

m.+ iñ 281b/7
-1-

min-vech [Ar.] Bir bakımdan, bir
cihetten, bir yönden.

m. 328a/2, 340a/4, 344b/15
-3-

min ḡayr [Ar.] Bundan başka, -sız,
olmadan.

m.- ı ' ilāc 273a/9
m.- ı ' illet 207a/17
m.- ı ' ufunet 297b/14
m.- ı delīl 321b/2
m.- ı ta' aḳḳul 355b/17

m.- ı tecfīf 243a/12

m.- ı tedbīr 315a/5

m.- ı zebḥ 338a/6

-8-

min küllü'l-vücūh [Ar.] Her yönden,
her cihetle.

ḥurūc-ı m. 330a/5

-1-

minvāl [Ar.] Biçim, şekil, yol, tarz, suret.

m.- i muḥarrer 257a/17, 265b/15,
281a/11, 297a/3, 358b/11

m. 226b/11, 318a/4, 332a/5

-8-

mirāren [Ar.] Defalarca.

m. 357a/12

-1-

mīrāş [Ar.] Miras.

m.+ a 354a/5

māl-ı m.+ a 354a/16

-2-

Mirātü's-Şifā

[ea.] Mes'ūd b. Hakîmü'd-dîn
Hüseyn'in eseri.

M.+ da 229b/17, 243b/8, 249a/16

M. 202a/4, 203b/2, 209a/10, 233a/4

-7-

mirre [Ar.] Safra ve sevda hıltı, kuvvet,
sağlamlık.

m.- i sevdā 331b/16

-1-

Mirrīḥ [öa.] Merih, Mars.

M. 320b/9, 321a/4

-2-

mişilli [Ar.] Benzeri, gibi, aynısı.

m. 192a/8, 192a/9, 192b/14, 193b/2,
195a/14, 195b/14, 196a/5, 199a/16,

201b/17, 202a/8, 205a/12, 207a/15, 208b/14, 215a/4, 228a/5, 229a/5, 234b/6, 234b/7, 235b/3, 236b/13, 243a/7, 245b/2, 247a/6, 248b/14, 249a/11, 267b/2, 268b/17, 275a/8, 277b/7, 286b/17, 288a/16, 291b/12, 293a/13, 298b/11, 299b/8, 300b/16, 302b/6, 304a/8, 305a/13, 305a/14, 312b/3, 315b/8, 315b/15, 316b/5, 319b/4, 319b/10, 319b/14, 321a/6, 326a/8, 330b/7, 333a/15, 333b/11, 334b/9, 338a/3, 340a/8, 340a/9, 340a/10, 340b/2, 341a/10, 341b/12, 345b/8, 351a/12, 353a/17, 355a/8, 355a/13, 359a/16, 359b/3, 359b/5, 360b/5, 361b/3
-73-

mişillü [Ar.] bkz. **mişilli**

m. 223b/11, 223b/13, 247b/15, 252a/10, 256a/12, 260b/13, 261a/5, 269a/1, 287a/12, 301a/6, 301a/10, 303a/3, 311a/10, 311b/10, 314b/8, 335a/12, 339a/6
-17-

misk [Ar.] Misk geyiğinin göbeğinin salgısından terbiye ile yapılan koku, güzel kokulu madde.
m. 206a/6, 249a/11, 249a/12, 249b/17, 252b/16, 286a/5, 342b/9
devā-yı m. 250a/1, 250b/4
-9-

mişkāl [Ar.] Kullanıldığı yere, zamana göre değişiklik gösteren yaklaşık 4,80 gram karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi.
m.+ den 189b/1, 254a/13, 262b/7, 262b/16
m.+ dir 269b/9
m.+ e 189b/1, 254a/14, 262b/17, 343b/9
m.+ iñ 276a/15

m.+ ini 279b/10

m. 213b/13, 244a/1, 244a/2, 244a/3, 254a/7, 262b/12, 262b/13, 262b/14, 262b/15, 262b/16, 263a/8, 276a/14, 278b/15, 285b/16, 286a/11, 338b/11, 340b/3, 343a/15, 343b/3
-37-

miskü'l-bahr [Ar.] Bahrî miski, Umman bölgesinden deniz vasıtasıyla gelir. Kaliteli olmasına rağmen deniz kokusuna, rutubete maruz kaldığı için asıl kokusunu yitirir. Özellikle kabızlık için faydalıdır. bkz. **kurāgnā**
m. 279b/9
-1-

mişli [Ar.] Misli gibi olan, misline benzeyen, benzeri.
m. 182b/15, 183b/13, 191a/1, 197a/17, 200b/6, 208a/14, 227b/1, 228b/3, 266b/7, 270b/1, 334b/8
-11-

mismāriyye [Ar.] Yüzeysel geniş nasır.
m.+ yi 315a/14
m. 314a/11
-2-

mizāc [Ar.] Yaratılış, tabiat, insanın yapısıyla ilgili meyil ve özelliklerinin tamamı.
sū'-i m.- ı bārid 255a/10
sū'-i m.- ı mādī 227b/14
m.- ı marīzi 344a/17, 344b/4
sū'-i m.- ı müstaḥkemden 249a/2
m.- ı rediyye-i tābi' olduğundan 270a/5
m.- ı şaḥīḥi 344b/1, 344b/4, 344b/6
sū'-i m.- ı sāzec 252a/12, 255a/7
sū'-i m.- ı sāzecdır 261a/7
m.- ı ṭabī' iyyelerinden 307b/12
sū'-i m.+ dan 261b/7, 262a/11
m.+ ı 213a/1, 227b/17, 270a/9,

305a/2, 358b/9
 sū'-i m.+ ı 248b/13
 sū'-i m.+ ın 247a/16
 m.+ ına 245a/13, 250a/7
 m.+ ında 216b/15
 m.+ ını 183a/5, 201b/7, 245b/17,
 257a/1, 280b/7, 309b/9, 344a/16
 m.+ ının 354b/4
 m.+ ları 197a/17, 237a/13, 252b/8,
 293b/2, 298a/10
 m.+ larını 207b/6, 236b/7
 taşhîh-i m. itmekle 351b/14
 m. 249b/8
 eşnâf-ı sū'-i m. 263a/14
 sū'-i m. 206a/3, 225b/16, 247a/12,
 252b/3, 260b/12, 290b/7
 -49-

mollâ [Ar.] Âlim, hoca.
 m.+ m 347b/4
 -1-

Mollâ Nefîsî [ka.] Burhâneddîn Nefîs b.
 İvaz el-Kirmânî; Osmanlı fakih,
 filozof ve tabibi.
 M. 201a/3, 314b/10
 -2-

Monla Nefîsî [ka.] bkz. **Mollâ Nefîsî**
 M. 227a/2
 -1-

mû [Far.] Ayı rezenesi, durak otuna
 benzer bir ot (Meum athamanticum).
 m. 315a/10
 -1-

mu'âdil [Ar.] Denk, eşit, müsavi.
 m. olan 209b/3
 -1-

mu'âheze [Ar.] Azarlamak, eleştiri.
 m. eylemez 346b/1
 -1-

mu'akkar [Ar.] Gelir ve gideri, kaybı
 çok olan.
 m.- ı kebedden 258b/8
 m.+ ı 257b/9, 258a/1
 m.+ ına 258b/4, 259b/13
 m.+ ından 258a/2
 -6-

mu'âlecât [Ar.] İlaçlar, ilaç vermek
 suretiyle yapılan tedaviler.
 m.- ı 'adîde 233a/15
 m.- ı emrâzı 332b/17
 m.- ı mezkûre 229b/15, 233a/10
 m.- ı mücerrebeden 288b/7
 m.- ı mücerrebedendir 229a/6
 m.- ı nâfi' anı 294b/16
 m.+ ı 211a/15, 263b/13, 332b/13
 m.+ ın 205b/11, 233b/15, 270b/17,
 333a/8
 m.+ ına 185b/5, 231a/5, 293a/1
 m.+ ından 186a/6
 m.+ ını 226a/5, 252b/5, 297a/8
 m.+ ının 186a/4
 m.+ ları 295a/2, 307a/4
 m.+ larını 334a/1
 m. 235a/11, 249a/5, 280a/4, 290b/14
 -29-

Mu'âlecât-ı Ebter-i Aţîbbe

[ea.] Ebû'l-Hasan Ali b. Sehl
 Rabben et-Taberî'nin eseri.
 M. 232b/13
 -1-

mu'âlece [Ar.] İlaç, bir hastalığa karşı
 tedavi uygulama, ilaç kullanma.
 m.- i hafîfe 213b/15
 m.- i mezbûreni 313b/16
 m.- i mezkûre 228b/4
 m.- i mezkûreni 209a/8
 m.- i müşterekdir 257a/4
 m.- i müştereke 268b/14
 m.- i nâfi' aya 317b/3

m.- yi meşhuredendir 339b/2
 m.- yi tabīb 190b/13
 m.+ leri 192b/1, 199b/11, 210b/6, 293a/3, 315b/5
 m.+ lerinde 206a/14, 213a/13, 252b/12, 283a/4, 289b/12
 m.+ lerine 315b/13
 m.+ lerini 239a/12
 m.+ niñ 279a/5, 279a/10
 m.+ si 183b/13, 201b/13, 206a/11, 209a/14, 268b/11, 275b/17, 277a/5, 283b/9, 289a/4, 312b/8, 315b/17
 m.+ sinde 187b/9, 277a/7
 m.+ sinden 198b/3
 m.+ sine 201a/3, 201b/4, 204b/2, 279b/16, 317a/15, 333a/6
 m.+ sini 209a/12, 236a/15
 m.+ ye 201b/6, 268a/2, 271b/3, 274b/14, 290a/7, 293b/12, 333b/2, 333b/5
 m. iderler 206a/9, 284a/6
 m. itdükleri 190b/3
 m. olmasa 286b/12
 m. olunmadığı 194b/16
 m. olunmak 182a/5
 m. olunmağdır 213b/5
 m. olunması 238b/15
 m. olunmazsa 241a/13, 334a/2
 m. olunsa 302b/17
 m. olunup 250a/9, 305b/6
 m. olunur 183b/10, 185b/8, 206a/5, 232b/8, 256a/9, 275a/6, 278b/9
 m. 214a/13, 247a/17, 249a/1, 249a/4, 250b/9, 260b/7, 271a/7, 273a/8, 279b/17, 288b/4, 290a/4, 290a/14, 290a/15, 312b/7, 314b/14, 333a/3, 334a/9
 -90-

mu'allak [Ar.] Kararlaştırılmamış.
 m. olan 224b/5
 m. 220b/5
 ecel-i m. 361b/15
 -3-

mu'allim [Ar.] Öğreten, talim eden, öğretmen, hoca.
 m.+ e 350b/4, 350b/6
 m.+ iñ 350b/6, 352a/7
 m. 336a/1, 350b/16, 351a/6
 -7-

mu'amelât [Ar.] Muameleler, karşılıklı davranışlar.
 m. 362a/7
 -1-

mu'amele [Ar.] Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.
 m.+ si 201a/9
 m. eyleyüp 355b/6
 -2-

mu'ammer [Ar.] Yaşayan, hayatta olan.
 m. eylesün 362a/8
 m. eyleye 290a/17
 m. olmak 356a/6
 m. olmaz 360a/12
 m. olmuş 360b/11
 m. olurlar 358b/11
 -6-

mu'araza [Ar.] Söz veya fikirle birbirine karşı çıkma, karşı koyma, muhâlefet, çekişme.
 m. eyleyüp 218b/8
 m. iden 329a/15
 m. 218a/13
 -3-

mu'arrâ [Ar.] Temizlenmiş, arınmış.
 m. olduğuçün 218a/13
 m. oldukları 222a/15
 -2-

mu'arref [Ar.] Tarif edilmiş, bilinen, tanınan, belli, malum.
 m. olduğu 323a/5

- m. olup 297a/7
-2-
- mu'āşeret** [Ar.] Birlikte yaşayıp hoş geçinme, karşılıklı iyi ve güzel ilişkiler kurma, görgü kuralları.
m. 355b/7
luṭf-ı m. 346b/15
-2-
- mu'aṭṭal** [Ar.] His ve hareket özelliğini yitirmiş, işlevsiz.
m. olmadığı 248a/12
m. olmağla 248a/10
m. 352b/13
-3-
- mu'aṭṭis** [Ar.] Öksürten, aksırtan ilaç.
m. 183a/8, 198b/2
-2-
- mu'ayyen** [Ar.] Belli, belirli, kararlaştırılmış.
m. olduğu 185b/6
m. olmadığı 231a/7
m. olur 240b/13, 284b/17, 297a/2
-5-
- mu'ayyene** [Ar.] bkz. **mu'ayyen**
kā'ide-i m. 230b/3
-1-
- mu'azzam** [Ar.] Çok büyük, çok iri, pek kocaman, yüce, ulu.
m.+ ı olur 224b/14
m. 224b/13, 257b/14, 277a/5, 339b/12, 340a/15
-6-
- mu'ceme** [Ar.] Mu'cem, Arap ve Osmanlı alfabesinde noktalı harf.
şın-ı m. 186b/2
-1-
- Mûceẓ** [ea.] el-Mûceẓ fi't-tıbb (Mûceẓü'l-Kânûn); İbü'n-Nefis el-Kureyşî (Kareşî) eseri.
metn-i M.- i Kureyşîden 361a/6
M.+ de 271b/12
metn-i M.+ de 269a/7, 287b/8
M. 210a/1
-5-
- mûci'** [Ar.] Acıtırıcı, ıstırap verici.
emrâz-ı m.+ den 286a/16
-1-
- mûcib** [Ar.] Sebep olan, gerektiren, vesile.
m.- i fesâd olan 345a/7
m.- i ğaleyân 298a/17
m.- i sa'âdet 329a/7
m.+ i 347b/13
m. olan 256a/17
m. olur 231b/6, 282b/10, 347b/14
m. 189a/12
-9-
- mufâriḳ** [Ar.] Ayrılmış, ayrılan.
m. olmaz 194b/10
-1-
- mufaşşal** [Ar.] Ayrıntılara girilerek geniş biçimde anlatılan, ayrıntılı.
m.+ lara 217a/10
m.+ ları 217a/12
-2-
- mufaşşalan** [Ar.] Ayrıntılı olarak, etraflıca, mufasssal şekilde.
m. 233b/14, 252b/2
-2-
- mufaşşalât** [Ar.] Ayrıntılara girilerek geniş biçimde anlatılanlar.
m.+ a 256a/13
m.+ da 199b/6, 226a/4, 285a/15, 310b/9
-5-

muğarribāt [Ar.] Mugâribler, yapışkan ve kuru olma özelliğiyle vücutta kanalların ağızlarına yapışıp akıntıları kesen ilaçlar.
m. 208a/8
-1-

muğās [Ar.] Yaban narı (Litsea sebifera).
m. 228a/8
-1-

muğāṣṣī [Ar.] Kendinden geçiren, bayıltan, gaşyeden, örten, kaplayan.
m.+ niñ 248a/16, 250b/5
âdem-i m. olup 237b/1
m. 248a/14, 248a/15, 250a/5
-6-

muğāyir [Ar.] Uymayan, aykırı, bağdaşmayan, zıt, muhâlif.
m.+ dir 216b/12, 217a/3
-2-

muğlā [Ar.] Kaynamış, kaynayan.
m.- yı hūlv 242b/8
m.+ ya 242b/8
-2-

muḥabbet [Ar.] Sevgi, dostluk, bağlılık, sohbet.
m.- i sīm 351a/16
m.+ inden 351a/15
farṭ-ı m.+ leri 348b/8
-3-

muhācirīn [Ar.] Göç edenler, göçmenler.
kibār-ı m. 329b/9
-1-

muḥaddeb [Ar.] Yumru, tümsek şeklinde; kambur.
m.+ inde 258a/12

m.+ indedir 258a/1
m. 257b/10, 258a/14
-4-

muḥaddiṣe [Ar.] Kadın muhaddis, hadis âlimi, hadisçi.
m. 355a/6
-1-

muḥaddiṣīn [Ar.] Muhaddîsler, hadîs âlimleri.
kibār-ı m.- i müte'ahḥirīnden 327a/5
kibār-ı m.+ den 326b/15, 328a/4
m.+ iñ 327b/6
kibār-ı m. 318a/7, 328a/17
-6-

muḥāfāza [Ar.] Koruma.
m.- yı ervāḥ 361b/3
m.+ da 316a/1
m.+ niñ 339b/12
m.+ sı 300b/6, 304b/10
m.+ sına 338b/1
m.+ ya 199a/6, 303a/15, 340a/14
m. eyleyüp 211a/2
m. ideler 183a/7, 195a/15, 199b/3, 351a/12
m. olunmak 189b/7, 339b/9
m. 304a/6, 304a/11, 304b/6, 340a/15, 344a/6, 344b/4
-22-

muḥāfazat [Ar.] bkz. **muḥāfāza**
m.- ı ḳable'l-vuḳū' 339b/8
-1-

muḥākeme [Ar.] İyice düşünme, bir konuyu dikkatle inceleme.
m.- i ṭayyibe 344b/2
-1-

muḥakkak [Ar.] Şüphesiz, kesinlikle.
m.+ dır 298a/2, 330a/1, 358b/1
-3-

muḥakkik [Ar.] Bir şeyin, bir olay ve durumun aslını esasını, doğru olup olmadığını araştıran, gerçeği ortaya koyan, tahkik eden kimse.
m. 321a/16
-1-

muḥakkikîn [Ar.] Muhakkikler, tahkik eden kimseler.
m. 321b/11, 344b/14
‘ulemā-yı m. 329a/12
eṭibbā-yı m. 361a/2
-4-

muḥāl [Ar.] Olması mümkün olmayan, imkânsız.
emr-i m. olduğunu 358b/8
-1-

muḥālaṭa [Ar.] Karışma.
m.+ larında 348a/2
m.+ sından 298b/17
m. eylemiştir 311b/15
-3-

muḥālefet [Ar.] Uymama, başka türlü olma, karşı olma, karşı çıkma.
m. 331a/5
-1-

muḥālîf [Ar.] Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen şey, aykırı, zıt, karşı çıkan.
cihet-i m.+ den 201b/8
m.+ dir 273a/14, 290a/9
m. 201a/6, 254b/8
-5-

muḥallil [Ar.] Isıtıcı karakteri ile buharlaştırarak hıltı parçalara ayırarak vücuttan çıkaran deva, resolutif, iltihapları, şiş ve yumruları dağıtmaya yarayan ilaç.

m. 183a/8, 185a/9, 185b/6, 202a/9, 204a/2, 215b/16, 223a/11, 249b/16, 286b/13, 312a/5, 313a/11, 337a/16
ḥammām-ı m. 202a/1
-13-

Muḥammed bin ‘Abdū's-selām

[ka.] Hipokrat'ın Fusûl olarak bilinen "Aforizmalar" kitabının şarîhi, tabip.
M. 226b/1
-1-

Muḥammed bin Zekeriyâ

[ka.] bkz. **Muḥammed bin Zekeriyâ Râzî**
M. 342b/15
-1-

Muḥammed bin Zekeriyâ Râzî

[ka.] Ebû Bekir Muhammed b. Zekeriyâ er-Râzî; ünlü hekim ve filozof.
M.+ niñ 276a/13
M. 190a/14, 234a/15, 297a/4
-4-

muḥārebāt [Ar.] Çarpışmalar, savaşlar.
m. 326a/1
-1-

muḥārebe [Ar.] Çarpışma, savaş.
eşnā-yı m.+ de 334a/5
-1-

muḥarrer [Ar.] Yazılı, yazılmış, tahrir edilmiş.
minvāl-i m. 257a/17, 265b/15, 281a/12, 297a/3, 358b/11
müdāvāt-ı m. 266a/14
-6-

muḥarrib [Ar.] Yıkan, harap duruma getiren, tahrip eden.

m.- i dār u diyār olur 317b/9

-1-

muḥarrik [Ar.] Tahrik eden, hareket ettiren, kımıldatan, oynatan.
m.- i ḥarāret itmekle 354b/6
m. olan 200a/17
-2-

muḥarrike [Ar.] bkz. **muḥarrik**
kuvā-yı m. 248a/9
-1-

muḥāsebāt [Ar.] Hesaplaşmalar, muhasebeler, muhasebe işleri.
maḥsūb-ı defter-i m. olsa 328b/16
-1-

muḥaṣṣal [Ar.] Sözü'n kisası, hasılı, hülasa, sonuç olarak.
m.- ı kelām 247b/11, 321b/15
m.+ ı 362a/13, 362b/10
-4-

muḥaṣṣilīn [Ar.] Husule getiren, hasıl eden, meydana getiren.
dağdağa-ı şübhe-i m. 187a/3
-1-

muḥāṭara [Ar.] Tehlikeli durum, tehlike, zarar, ziyan.
m.- yı 'aẓīme 300b/7, 337a/16
m.- yı muteẓammın olmağla 336a/12
-3-

muḥāṭaralı [Ar.+Tr.] Tehlikeli, zararlı.
m.+ dır 300b/8
-1-

muḥāṭī [Ar.] Sümüksü, sümük gibi.
ruṭūbet-i m. 276a/6
-1-

muḥāṭiyye [Ar.] **muḥāṭī**
ruṭūbāt-ı m. 279b/14
-1-

muḥāzarāt [Ar.] Unutulmayan, yeri ve zamanı geldikçe tekrarlanan edebî, târihî fıkralar, hikâyeler, lâtifeler veya ilimle, fenle ilgili bilgiler.
m. 353a/4
-1-

Muḥbir-i Şādık

[öa.] Sözü doğru olan, doğru haber veren kimse, Hz. Muhammed.
M.+ iñ 331a/4, 362a/11
M. 326b/16, 328b/5, 361a/9
-5-

mūḥiṣ [Ar.] Sıkıntı verici, korku ve dehşete düşüren, ürküten, korkutan.
m.+ den 200a/12
m. 188b/14, 319b/4
hevā-yı m. 319b/3
maraż-ı m. 334a/7
-5-

mūḥiṣe [Ar.] bkz. **mūḥiṣ**
'illet-i m.+ niñ 326a/10
emrāz-ı m.+ niñ 325a/17
mesākin-i m.+ yi 329a/11
mevāzi' -ı m.+ yi 330b/12
'illet-i m. 320a/9, 329a/14, 332a/14
ef'āl-i m. 362a/16
ḥayālāt-ı m. 189a/8
-9-

muḥiṭ [Ar.] Saran, kuşatan, içine alıcı, çevreleyen.
m.+ i olur 281b/6
m. olan 225a/12, 230a/14, 239b/10, 281b/4, 358a/14
ğılāf-ı m. olup 247a/2
m. 199a/2
-8-

muḥkem [Ar.] Sağlam, dayanıklı.

m. 185b/15, 213b/12, 243a/8,
255b/6, 265b/17, 266a/7, 275b/12,
281a/1, 286a/6, 306a/6, 311b/16
-11-

muḥrik [Ar.] Isıtıcı karakteri ile bedende
hıltların ve uzuvların latif olan
kısınıni yoğun olan kısmından ayırıp
latif olan kısımını gözeneklerden
dışarı atan, yoğun kısımını
çökeltirek külleştiren ilaç.

m.+ ı 269a/15, 269a/16, 306a/10
ğayr-i m.+ ı 269a/16
m. 230a/9
hummayât-ı m. 256a/10
kırtâs-ı m. 309a/8
-7-

muḥrika [Ar.] bkz. **muḥrik**

humâm-yı m.- yı şedîde 359a/10
ruṭûbet-i ġalîze-i m.+ dır 310a/15
m. 292a/11, 292a/12, 299b/15
hâdde-i m. 207b/15
humâm-yı hârre-i m. 196b/11
-7-

muḥrikât [Ar.] Muhrikler. bkz. **muḥrik**

m.+ ın 208a/10
m. 208a/9
-2-

muḥşan [Ar.] Akıllı, hür ve
Müslüman olan, zinâ vb.
haramlardan sakınan, iffetli (erkek).

zât-ı m. olduğu 327a/6
-1-

muḥtâc [Ar.] İhtiyaç duyan, ihtiyacı olan.

m.- ı âliye 219a/5, 241a/5
m.+ dır 183b/7, 185b/5, 186a/2,
187b/6, 202a/14, 203a/14, 205b/17,
208a/16, 230a/6, 243a/13, 246a/5,

253b/5, 263a/13, 264b/9, 267b/1,
271b/5, 295b/2, 302a/7, 303a/15,
305b/16, 306a/16, 311a/12, 314a/9,
337b/15, 338a/8, 352a/15, 361b/2

m. bulunursa 304b/9

m. olan 204b/4, 354a/6

m. olanları 337a/2

m. olduğu 219a/11, 235a/12

m. olmağla 199a/6, 247a/10

m. olmayup 260b/15

m. olmaz 218b/17

m. olunduğı 201b/7

m. olunduklarında 294b/9

m. olunursa 188b/8

m. olur 185a/10, 185b/17, 208b/8,
227b/12, 228b/12, 268b/12,
271a/17, 308b/4

m. olursa 250a/5, 336a/15

m. 261b/16

-53-

muḥtâr [Ar.] Tercih edilen, beğenilmiş,
seçilmiş, seçkin, mümtaz.

m.- ı ekşer-i kibâr 258b/6

m.- ı eṭibbâ 305b/11

m.- ı kibâr 315b/1

m.- ı şikâtdır 235b/14

m.+ ı 183a/10, 243a/13, 247a/11,
285b/7, 300b/10

m.+ ıdır 183a/17, 211a/8, 216a/1,
233b/6, 244a/17, 253b/11, 262b/10,
272b/11, 275a/17, 280a/12, 301b/8,
313b/4, 337a/5

m.+ ları 197a/6, 217a/16, 239a/13,
244a/7, 245b/12, 337b/17, 354b/13

m.+ larıdır 187a/17, 314b/2, 343b/5

m. olmağla 343a/10

ķavıl-i m. 357b/10, 360a/13

-35-

muḥtaşş [Ar.] Mahsus, hususi, özel.

m. olan 354b/16

m. 333a/9

-2-

muḥtebes [Ar.] Hapsedilmiş, tutulmuş, tıkanmış.

m. olan 192b/3
m. olduğu 222a/10
m. olduğu 261a/16
m. olmağla 255b/1
m. olmağdan 222a/1
m. olmasıdır 286b/6
m. olsa 193b/17
m. olup 210b/11, 309b/5
m. 218a/17, 254b/15
nefes-i m. 237a/16
-12-

muḥtebese [Ar.] bkz. **muḥtebes**
m. kalmagla 203b/13
m. olan 262a/14, 281b/1, 281b/14
m. olduğu 322b/7
m. olmağdan 267a/11
m. olup 301b/3
-7-

muḥtefī [Ar.] Gizli, gizlenmiş, saklanmış.
m. olup 218b/16
m. 219b/12
-2-

muḥtekan [Ar.] İhtikan eden, tutulmuş, hapsedilmiş. bkz. **muḥtebes**
m. 241a/3, 248b/9
-2-

muḥtelefün-fih [Ar.] Üzerinde ihtilaf, görüş ayrılıkları olan mesele.
m.+ dir 274b/6
-1-

muḥtelif [Ar.] Farklı, çeşitli, türlü; muhalif, aykırı.
m.+ dir 216a/11
m. olup 277a/12, 325b/5
m. olur 227a/4

m. 261a/13
-5-

muḥtelife [Ar.] bkz. **muḥtelif**
harekât-ı m.+ sinden 255a/1
eşkâl-i m.+ yi 199b/14
cihât-ı m. 200b/10
emrâz-ı m. 325b/17
-4-

muḥtelifü'l-aqlâ' [Ar.] Farklı kenarlar.
m. olan 204b/9
-1-

muḥtelifü'l-esmâ' [Ar.] Farklı isimler.
m.+ dır 227a/3
-1-

muḥtelit [Ar.] Karışık, karma.
m. olduğu 237a/4
m. olduğda 214b/6
m. olmuşdur 309b/5
m. olursa 262a/6
m. 203a/6, 309b/8, 314a/13
-7-

muḥtelite [Ar.] Karışık. bkz. **muḥtelit**
hummayât-ı m. 263b/4
-1-

muḥteliten [Ar.] Karışarak, karışmış olarak.
m. 237a/16, 316a/16
-2-

muḥtell [Ar.] Karışık, bozuk.
m. olur 229a/17, 229b/10, 261b/11
m. 261b/5
-4-

muḥtemel [Ar.] Olabilir, mümkün.
m. olmağla 209a/13
m. 222a/16, 247b/16, 294b/7
-4-

muḥterem [Ar.] Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer. ḥuzūr-ı pūr-nūr-ı Resūl-i m.+ e 330a/7
m. olmaḡdan 351b/12
-2-

muḥterik [Ar.] Yanmış, yancı. m. olmaḡla 322b/8
-1-

muḥterika [Ar.] bkz. **muḥterik** buḡār-ı duḡān-ı m. 225b/5
-1-

mu'īn [Ar.] Yardım eden, yardımcı. m.+ dir 189a/16
-1-

muḡābele [Ar.] Karşılık, karşılaştırma. m. idemeyüp 221b/7
-1-

muḡābil [Ar.] Karşı karşıya gelen, karşılık olarak yapılan. m.+ i olmaḡla 311b/12
m. 221b/4, 221b/5
-4-

muḡaddem [Ar.] Ön, önce, evvel. m. 187a/13, 206a/2, 214a/14, 263a/12, 264b/1, 276b/10, 279a/7, 281a/4, 295b/12, 297a/5, 305b/14, 308b/3, 308b/6, 311b/5, 339b/7, 362a/17, 362b/7
-17-

muḡaddemā [Ar.] Bundan önce, evvelce, eskiden. m. 184b/3, 188b/16, 194b/6, 195a/1, 197b/12, 199b/16, 209b/7, 210b/9, 215a/15, 215b/14, 216a/15, 216b/12, 230a/3, 236b/10, 246b/10, 254a/17,

263b/16, 265a/5, 271a/13, 283b/8, 285a/6, 290a/6, 294a/5, 295a/5, 302b/9, 304b/8, 305a/3, 315b/1, 319b/15, 326a/9, 338a/16, 339b/8, 339b/14, 340a/4, 340b/11, 346a/6, 359b/8
-37-

muḡaddemāt [Ar.] Girişler, başlangıçlar, öncekiler. m. 350a/10
-1-

muḡadder [Ar.] Allah tarafından belirlenmiş, kaderde bulunan şey. intihā-yı eccl-i m.+ de 358a/8, 358b/7
m.+ e 359a/1
'ömr-i m.+ e 357a/5
m. olduḡı 356a/6
m. 359b/17, 360a/5
-7-

muḡaddime [Ar.] (Söz ve yazı için) giriş, sunuş kısmı, ön söz, başlangıç. m.+ de 355b/16
-1-

muḡārenet [Ar.] Beraberlik, yan yana olma. m. eylese 321a/5
-1-

muḡārin [Ar.] Mukārenet eden, beraber, birlikte olan. m. 222b/7
-1-

muḡarrer [Ar.] Kesin, kararlaştırılmış; ifade edilmiş, anlatılmış. m.+ dir 182a/9, 186a/7, 189a/12, 193a/1, 199b/6, 200a/15, 204b/11, 212a/11, 213b/17, 217b/16, 219a/2, 221a/13, 222a/12, 222b/4, 225b/14,

228b/13, 229b/13, 230b/3, 249b/7,
251b/5, 252a/13, 259a/6, 263b/3,
265a/12, 268a/5, 270a/4, 273a/7,
274a/2, 274b/4, 276b/16, 285a/3,
287a/11, 291a/15, 291b/2, 293b/2,
293b/10, 295a/11, 297a/12, 297b/2,
298a/6, 298a/17, 300b/12, 301a/1,
302b/5, 313b/3, 317a/12, 319b/16,
330a/6, 331a/9, 333b/4, 337a/16,
338b/8, 340a/12, 344b/5, 344b/13,
345a/6, 348a/3, 350b/2, 352a/14,
355a/4, 356b/9, 357b/8, 357b/14,
359a/1, 359b/17
emr-i m.+ dir 328b/7
m. olduğu 298a/6
m. olmanın 329a/7
m. olmağa 319b/2, 319b/8, 331a/14,
331a/16
m. olup 297b/8, 356b/8
m. olur 297a/1, 319b/5
m. 257b/1, 263a/3, 314a/8, 318a/17,
318b/1, 328b/17
-82-

mukarreren [Ar.] Kesin olarak.
m. 272b/8
-1-

mukaşşer [Ar.] Kabuğu çıkarılmış,
soyulmuş.
m. 334b/11
‘ades-i m. 341a/11
-2-

mukāvet [Ar.] Karşı koyma,
dayanma, direnme.
m.+ den 358a/6, 358b/4
m. idemeyüp 272a/6
-3-

mukayyed [Ar.] Dikkat, önem vermek.
m. ola 201b/9
m. olalar 305a/2
-2-

mukayyi [Ar.] Kay' ettiren, kusturan,
kusturucu (ilaç).
m. 196a/4, 242b/17
-2-

mukl [Ar.] Devm (doum) ağacı
(Hyphaene thebacia) meyvesi.
m.+ a 262b/6
m. 271b/10, 313a/17
-3-

mukl-ı azrak [Ar.] Guggul ağacı
(Commiphora mukul) reçinesi.
bkz. **muklu'l-yehūd**
m.+ ı 283b/5, 289a/17
m. 262b/5, 281a/8, 313b/1
-5-

mukle [Ar.] Göz çukuru.
m.- i ‘ayn 200b/1
havl-i m.+ yi 200a/17
m. 200b/3
-3-

muklu'l-yehūd [Ar.] Guggul ağacı
(Commiphora mukul) reçinesi.
bkz. **mukl-ı azrak**
m. 262b/13
-1-

muktedi [Ar.] İktidâ eden, uyan.
ğidā-yı m.+ ye 277b/10
-1-

muktedir [Ar.] İktidarlı, gücü yeten,
kudretli.
‘aziz-i m.+ de 352a/3
-1-

muktezā [Ar.] İktiza eden, lazım
gelen, gereken, icap eden, gereğince.
m.- yı fenn-i tıbb 333b/16
m.- yı isti‘dâdlarından 277b/5

m.- yı şer ^c -i muṭahhara 354b/17	m. 229a/17
m.- yı ṭab ^c 347a/6	-5-
m.- yı ṭabī ^c atı 285a/4	munṣabb [Ar.] Dökülmüş, dökülen.
m.- yı ṭabī ^c 288a/8	m. olmağla 235b/9, 301b/4, 307a/6
m.+ sı 328a/1, 337a/11, 361b/6	m. olsa 203b/12
m. ola 242a/16	m. olup 215b/7, 238a/5, 301a/4
m. olur 350b/17	m. olur 222b/7, 240a/14, 284b/3
-11-	-10-
mūm [Far.] Mum.	munṭabık [Ar.] İntibak etmiş, birbirine
m.+ ı 201a/13, 214b/5, 214b/9,	uymuş, kapaklanmış, kapanmış.
254a/4, 266b/3, 271b/11, 289b/10,	m. 235b/3
313a/17	-1-
m.+ ını 316b/14	munṭafī [Ar.] Yanmayan, sönmüş,
-9-	sönük.
munfaşıl [Ar.] Ayrı, ayrılmış, bitişik	m. olup 358a/8
olmayan.	m. olur 358a/11, 360a/3
m. olduğu 223b/17	-3-
-1-	munṭazam [Ar.] İntizamlı, düzgün,
munḥalk [Ar.] Halk olunmuş,	tertipli, düzenli.
yaratılmış.	m. olmağla 306b/10
m. olurlar 348a/5	m. olmuş 221a/14
-1-	m. 220a/12
munḥureyn [Ar.] Çift munhur, iki burun	-3-
deliği.	munzamm [Ar.] Eklenen, sonradan
m. 204b/12	katılan, ek.
-2-	m. olur 296a/4
munḫalib [Ar.] Başka bir duruma veya	-1-
şekle girmiş, dönüşmüş, değişmiş.	murād [Ar.] İstek, dilek, amaç; anlatılmak
m. olmağın 324a/11	istenen, meram.
m. olmağla 200a/13	m.- ı ‘aliyye 328b/1, 328b/13
m. olsa 299b/6	m.- ı ‘aliyye-yi ekrem-i kâ’ināt
-3-	361a/14
munḫatī^c [Ar.] Kesilmiş, koparılmış,	m.- ı ‘aliyyeleri 329a/5
kesik; son bulmuş.	m.+ ı 194b/16, 278b/11
m. olduğından 248a/8	m.+ ına 348b/17
m. olmağla 237a/1	m.+ ları 255b/6, 285a/15, 303b/13
m. olmuş 223a/16	m. eylese 353a/1, 353a/14
m. olup 246a/15	m. iden 343b/10

m. idenler 344b/13
 m. iderlerse 221b/1
 m. iderse 347a/17
 m. itdikde 208b/15, 254a/15
 m. itdikleri 339a/14
 m. olanlarını 306a/14
 m. olduğda 221a/17, 308b/8
 m. olmuş 355a/2
 m. oluna 253b/4
 m. olundığı 253b/14
 m. 285a/14, 291b/2, 310b/12, 354b/2
 -29-

murādāt [Ar.] İstekler.
 m.- ı cāvid 352a/3
 -1-

murahhaş [Ar.] İzin almış, izinli.
 m. olduğu 330a/6
 -1-

murattıb [Ar.] Nemlendirici, insan vücudunda ıslatıcı karakteriyle nemlendirici olan ilaç.
 m. olunur 202a/11
 m. 197b/3, 246a/1, 309b/10
 -4-

murattıba [Ar.] bkz. **murattıb**
 ağdiye-yi m.+ dan 288b/10
 eşribe-i m. 202a/11
 -2-

murattıbāt [Ar.] Nemlendirici ilaçlar.
 m.- ı hafıfe 187a/16
 -1-

murzi‘a [Ar.] Çocuğa süt veren, süt emziren, sütüne, sütanne.
 m.+ larına 238b/11, 254a/1, 256a/14, 288b/9
 m.+ larını 284b/11
 m.+ larının 195a/7, 294a/14

m.+ nın 183a/4, 186a/9, 204a/11, 238b/6, 254b/15, 256b/3, 257a/1
 m.+ sı 187b/9, 203a/8, 211a/17, 283a/6, 307a/1
 m.+ sına 198a/5, 214b/15, 254b/14, 285a/10, 285a/12, 303a/12
 m.+ sından 213b/8
 m.+ sını 254b/8
 m.+ sının 188a/15, 188b/10, 189a/9, 197b/5, 201b/5, 243b/6, 254a/17, 254b/16, 256b/7, 256b/14, 270b/14, 275b/13, 276a/16, 276b/1, 278b/17, 280b/6, 308a/4, 308a/5, 308a/11, 309a/1
 m.+ ya 187b/11, 215a/3, 254b/6, 275b/13, 285b/5, 308a/9
 m.+ yı 211b/2
 m. 200a/4, 276b/15
 -56-

murzi‘āt [Ar.] Sütanneler.
 m.+ da 256a/16
 m.+ ın 270b/15
 -2-

muşaffā [Ar.] Süzölmüş, arıtılmış, tasfiye edilmiş. bkz. **mādī**
 ‘asel-i m. 189a/14, 215b/12, 238a/13, 342a/12
 -4-

muşaffāt [Ar.] Süzölmüş, arıtılmış olanlar.
 m. 204b/15
 -1-

muşāḥabet [Ar.] Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet.
 m.- i rūḥ-efzāya 346a/11
 m.+ e 346a/7
 m.+ lerinde 348a/16
 -3-

muşarraḥ [Ar.] Tasrih edilmiş,
açıklanmış, açık.
m.+ dır 248a/5, 261a/1, 318a/15,
329b/13, 361b/14
m. 318b/8
-6-

muşîbet [Ar.] Bela, dert, sıkıntı,
felaket.
m.+ dir 328a/3
-1-

mūşil [Ar.] Ulaştıran, eriştiren.
m. olan 205a/5
-1-

muşliḥ [Ar.] Islah eden, iyileştiren,
düzelten.
m.+ idir 224b/6
m.- i hevā olur 340a/7
ḥaşerāt-ı m. 277b/16
-3-

muşliḥāt [Ar.] İyileştirenler,
düzeltenler.
m.+ dan 341a/17
-1-

muşliḥe [Ar.] bkz. **muşliḥ**
umūr-ı m.+ yi 345a/15
tedbīrāt-ı m. 325b/2
-2-

muşābaḥ [Ar.] Kafes biçiminde, göz
göz.
m. olmak 277b/10
-1-

mutābık [Ar.] Anlaşmış, uygun,
münasip.
m. 359a/1
-1-

mu‘tād [Ar.] Alışkanlık hâline gelmiş,
alışılmış, âdet edinilmiş.
m. ola 354a/3
m. olalar 341a/1, 349b/3
m. olan 255b/16
m. olmadığı 252b/10
m. olmamağla 349a/15
m. olmuş 253b/17
-7-

mutāhhara [Ar.] Mutahhar, maddi ve
manevi kirlerden temizlenmiş,
arınmış, mübarek, kutsal, temiz.
muḳteżā-yı şer‘-i m. 354b/17
şer‘-i m. 330b/11
-2-

mutaşarrıf [Ar.] Bir işi dilediği gibi
yapan, yöneten, tasarruf eden.
m. 362a/14
-1-

mutaşavver [Ar.] Tasavvur edilen,
yapılmasına karar verilen, niyet
edilen, ihtimal dâhilinde görülen,
mümkün.
m. olur 237a/17
m. 237a/11
-2-

mutavassıta [Ar.] Mutavassıt, orta hâlde
olan, ortadaki, orta hâlli.
ḥufne-i m. 237b/11
-1-

mutayyeb [Ar.] Hoş kokulu, hoş
giden.
m. kılınmak 250b/6
m. 340a/13
-2-

mutaẓarrır [Ar.] Zarar gören, zarara
uğrayan.
m. olduklarını 293a/17

m. olmadı 323b/17
 m. olmağla 187a/8, 210b/11,
 247b/14
 m. olmazlar 229b/11
 m. olup 298a/9
 m. olurlar 327a/14
 -8-

mutazammın [Ar.] İçeren, kapsayan.
 muhâṭara-yı m. olmağla 336a/12
 -1-

mutbika [Ar.] Mutbık, iyileşmeyen,
 geçmeyen, sürekli.
 m. 292b/8, 293b/8, 294a/8
 ḥummā-yı m. 299b/13
 -4-

mu'teber [Ar.] İnanılır, güvenilir,
 itimat edilir.
 m.+ dir 318a/8
 m. olmayan 346b/12
 -2-

mu'teberât [Ar.] İnanılır ve güvenilir
 olanlar.
 m.+ da 206b/2
 kütüb-i m.+ da 236a/13
 m.+ dan 302a/5
 -3-

mu'tebere [Ar.] bkz. **mu'teber**
 kütüb-i m.+ de 307a/17, 350a/15
 kütüb-i m.+ de 318a/15
 tevāriḥ-i m.+ de 322b/14
 müdāvāt-ı m.+ den olmağla 339a/13
 resā'il-i m. 353a/16
 -6-

mu'tedd [Ar.] Sayılı, taded edilmiş.
 m. olacak 200b/15
 -1-

mu'tedil [Ar.] İtidalli, orta hâlli,
 ılımlı, ölçülü, yerinde.
 m.- i münhazım 258a/8
 ḥammām-ı m.+ e 210b/17, 211b/2
 m. ola 350b/8
 m. 267b/6
 -5-

mu'terif [Ar.] Açıklayan, açıkça
 söyleyen, itiraf eden.
 m.+ lerdir 318b/1
 m. oluna 331a/6
 -2-

mutlak [Ar.] Kayıtsız, şartsız, kesin; karışık
 olmayan, saf.
 m. 238b/17, 277a/9, 278a/9,
 278b/13, 295a/9, 295b/14, 307a/11,
 319b/13, 350a/2
 -9-

mutlîk [Ar.] Boşaltıcı.
 m. 273b/15
 -1-

mutṭali' [Ar.] Öğrenen, bilen.
 m. olacak 348b/9
 -1-

muttaşıl [Ar.] Bitişik, art arda ve yan
 yana olan.
 m.+ dır 212a/12, 217a/4, 250b/17,
 273b/4
 m. olan 203a/1, 210b/2, 218a/1,
 223a/16, 225b/16, 240a/8, 260a/7,
 273b/6, 276a/2
 m. olana 202b/14
 m. olduğu 259a/8
 m. olmağla 278a/14
 m. olup 224b/11, 235b/3
 m. olur 239b/9, 259a/1
 m. 251b/3, 251b/8, 258b/12
 -23-

muvaḥḥaf [Ar.] Başarılı, başarı kazanmış.
 m. olduğdan 300b/14
 m. oldum 263b/11, 361a/2
 m. olmayup 301a/15
 m. olsa 191a/16, 353a/11
 m. olup 315b/13
 -7-

muḥāḥ [Ar.] Uygun, elverişli.
 taraf-ı m.+ a 208b/12
 m. olmağla 251a/1
 m. olup 250b/5, 251b/2
 m. 245a/14, 277a/7, 294b/3
 -7-

muḥāḥid [Ar.] Allah'ın birliğine inanan, Müslüman.
 m. 209a/9, 290a/16
 -2-

muḥāḥidīn [Ar.] Allah'ın birliğine inananlar, Müslümanlar.
 ḥuẓẓāk-ı eṭibbā-yı m.+ den 361a/5
 -1-

muḥāḥḥ [Ar.] Süslü, süslenmiş.
 m. 322b/17
 -1-

Muvatta' [ea.] el-Muvatta'; İmâm Mâlik'in sahih hadis rivayetlerini derlediği eser.
 M.+ ında 327a/1
 -1-

muḥāzabet [Ar.] Bir işi ara vermeden, aksatmadan yapma.
 m. 348a/7
 -1-

muḥāzī [Ar.] Benzer, eş, denk.
 m. 221b/4
 -1-

mu'vecce [Ar.] Eğri, eğilmiş (siğil).
 m. 314a/11
 -1-

muḥā'af [Ar.] İkiye katlanmış, kat kat, çoğalmış
 ishāl-i m. 279b/17
 -1-

muḥzir [Ar.] İzhâr eden, görünür duruma getiren, açığa çıkaran.
 aḥkām-ı şer' -i m. 354b/14
 -1-

muḥırr [Ar.] Zarar veren, zararlı.
 m.+ dır 195b/8, 199b/1, 242b/5, 278a/7
 m. ola 344b/8
 m. olan 361b/11, 362a/15
 m. olmağla 349b/12
 m. 323a/5
 -9-

muḥırra [Ar.] bkz. **muḥırr**
 esbâb-ı m.+ dan 331a/3
 aḥlât-ı m.+ yı 340a/16
 -2-

mūzī [Ar.] Eziyet veren, inciten, acıtan.
 m.+ den 255a/5
 faẓla-yı m.+ den 260a/10
 m.+ lerden 193b/6
 m.+ leri 279a/3
 mādde-yi m.+ niñ 296b/10
 ḥılt-ı m.+ yı 255a/3, 336b/1
 ṭā'ife-i m.+ yı 326a/15
 m. olmayup 192b/15
 m. 189b/16, 190a/10, 199b/16, 231b/7, 255a/4
 -14-

mūziye [Ar.] bkz. **mūzī**
 faẓla-yı m. 296a/11

mādde-i m. 187a/8
 mādde-yi m. 192a/7
 riyāh-ı m. 192b/11
 -4-

muzṭarib [Ar.] İztıraplı, sıkıntılı;
 çırpınan.
 m. olduğu 231b/16
 m. olmağla 234a/7
 m. olup 232a/6, 237a/2
 m. 322b/8
 -5-

muzṭaribü'l-aḥvāl
 [Ar.] Sıkıntılı durumlar.
 m. 215b/1
 -1-

muzṭarr [Ar.] Mecbur, muhtaç.
 m. 254b/3
 -1-

mübāḥḥir [Ar.] Buharlaştırıcı, uçucu.
 m. 199a/15
 -1-

mübālağa [Ar.] Abartma.
 m. itmekdir 354b/11
 -1-

mübārek [Ar.] Kutlu, mukaddes.
 m. 330b/1
 -1-

mübāşeret [Ar.] Bir işe girişme,
 başlama.
 m.+ inden 255a/17
 m. eylemeler 346a/12
 m. eyleyüp 211a/4
 m. ideler 201b/15, 336b/2
 m. iden 330b/13, 338b/9
 m. idenler 294b/13
 m. ider 233b/10
 m. idüp 333b/5

m. itdiği 350b/17
 m. itdükde 195b/17
 m. itmez 284a/8
 m. oluna 325b/3
 m. olunduğda 268b/13
 m. olunmak 274b/14
 m. olunmamağdır 207b/1
 m. olunmaz 185a/16
 m. olunur 209b/9, 242a/10, 262a/13,
 265a/14
 m. olursun 333b/9
 -23-

Mübdi' [öa.] Yokken var eden,
 varlık âlemine çıkaran, Allah.
 M. 331a/1
 -1-

mübeddel [Ar.] Başka bir şekle
 konulmuş, tebdil edilmiş.
 m. kıılır 321b/15
 m. olan 295b/16
 m. olduğu 295b/6, 296a/2
 m. olur 298b/4, 324b/13
 m. 241a/7, 291b/17
 -8-

müberrā [Ar.] Alakası kalmamış,
 arınmış, temizlenmiş.
 m.+ dır 340a/3
 m. ola 361b/7
 m. oldukları 293a/13
 m. olup 221a/4, 221a/14
 m. olur 317b/1, 325a/2
 m. 360b/6
 -8-

müberrid [Ar.] Soğutucu, insan
 vücuduna soğutucu karakteriyle etki
 eden ilaç veya gıda.
 m. olan 308a/6
 m. 294a/13, 300b/16, 301b/1,
 316a/7
 -5-

müberridât [Ar.] Soğutucu ilaçlar.

m.- ı hafîfe 187a/15

m.+ a 340a/17

m.+ iñ 182a/9

m. 182a/4, 208a/6, 301b/2, 340b/2

-7-

mübeyyin [Ar.] Açıklayan, beyan eden;
açık, zahir.

m.+ dir 214a/2, 327a/5, 360a/16

m. olur 362a/8

-4-

mübîn [Ar.] Açık seçik, belli, aşikâr, vâzih.

eṭibbâ-yı şer' -i m.+ de 190b/13

naşş-ı m.+ de 191a/8

aḥkâm-ı şer' -i m.+ den 355a/4

naşş-ı m.+ inden 329a/17

'ulemâ-yı dîn-i m. 346a/2

âdâb-ı dîn-i m. 348a/8

fuḫahâ-yı dîn-i m. 346a/16

ḥükm-i şer' -i m. 327a/8

vâcibât-ı dîn-i m. 354b/15

-9-

mübtelâ [Ar.] Tutulmuş, düşkün,
alışkın.

m.+ sı 239a/15, 290b/10

m. olalar 215a/3

m. olan 184a/17, 187a/1, 193a/13,

199b/15, 201a/16, 209a/2, 245a/3,

320b/10, 335a/7

m. olanlar 182a/1, 184a/13

m. olanlarda 226a/15

m. olanlardan 263b/10

m. olanları 300a/8

m. olanlarıñ 207b/6, 271b/17,

320b/16

m. oldukları 274a/5, 293a/10

m. olmadın 351b/3

m. olmağla 280b/2

m. olmuşlar 323a/9

m. olup 239a/5, 336a/2, 354a/10

m. olur 229b/2, 272a/2

m. olurlar 194a/10, 252a/17, 274a/9,

293b/4, 294b/7, 298a/9

-36-

mücâdele [Ar.] Tartışma, uğraşma,
didişme.

m. iderler 329a/13

-1-

mücâma'at [Ar.] Cinsel münasebette
bulunma, cinsî birleşme.

m.+ ı 355b/16

-1-

mücâveret [Ar.] Yakında olmak,
komşuluk.

m.+ i 298a/14

-1-

mücâvir [Ar.] Yakın, komşu.

m.+ dir 236a/7

a'zâ-yı m.+ i 260b/9

a'zâ-yı m.+ iñ 241a/1, 241b/13

-4-

mücâzât [Ar.] Cezalandırma, ceza
verme.

m. olunurlar 327a/14

-1-

müceffif [Ar.] Kurutucu, kurutma
özelliğiyle vücutta rutubetli
unsurları çözüp kurutan ilaç.

istifrâğât-ı m.+ den 256a/11

m. olan 199a/16

m. 198a/6

-3-

müceffifât [Ar.] Kurutucu ilaçlar.

m.+ ı 214a/15

-1-

Mücenne [ea.] bkz. **Mücennetü't-tâ'ün ve'l-vebâ**

M.+ de 333a/12

şâhib-i M.+ niñ 325a/7, 337a/5

M. 333a/4

şâhib-i M. 334b/17, 336b/2, 342a/2

-7-

Mücennetü't-tâ'ün ve'l-vebâ

[ea.] İspanya hekimlerinden İlyâs b. İbrâhim tarafından, salgın hastalıklar hakkında yazılmış eser.

M. 322b/17

-1-

mücerreb [Ar.] Tecrübe edilmiş, denenmiş.

m.+ dir 229a/9, 244a/5, 266b/14, 276b/14, 276b/15, 280b/9, 287a/8, 304a/6, 308b/1, 312a/7, 343b/12

maṭbūḥ-ı m. 280b/11

-12-

mücerrebât [Ar.] Tecrübe edilmiş, denenmiş olanlar.

m.- ı ḥuẓẓākdan olmağla 338b/16

m.+ dandır 238a/17, 257b/4,

283b/11, 289b/8, 311b/2, 315a/9, 337b/12, 338a/5

m.+ ındandır 234a/1

m. 206b/3

-11-

mücerrebe [Ar.] bkz. **mücerreb**

la' ūḳāt-ı m.+ den 244a/16

mu' âlecât-ı m.+ den 288b/7

mu' âlecât-ı m.+ dendir 229a/6

m.+ si 249b/7

ẓimādât-ı m. 313a/12

-5-

mücerred [Ar.] Katışksız, saf, halis; yalnız, tek başına, münferit.

m. 190a/12, 190b/9, 192a/10,

193b/10, 199a/12, 203b/10, 218a/12,

228b/2, 242b/2, 255a/11, 318a/1,

318b/2, 333b/11, 334a/11, 335b/9,

349a/6, 351b/17, 353a/6, 355b/2

zebed-i m. 237b/3

-20-

mücevvef [Ar.] İçi boş, oyuk.

m.+ dir 247a/3

m. 260a/5

-2-

mücevviz [Ar.] Uygun gören.

m. olmuşdur 330a/12

-1-

Mücmel [ea.] Mücmelü'l-luga; İbn Fâris eseri.

M.+ inde 186b/1

-1-

müctemi' [Ar.] Toplanmış, cem olmuş.

m.+ e 187b/2

m. olan 183b/12

m. olduğu 241a/15

m. olduğudur 240a/1

m. olmağla 277b/1

m. olmağdan 282b/8

m. olmuş 306a/2

m. olup 205a/16, 238a/7, 270a/8,

292b/14

m. olur 184b/15, 240a/13, 284b/2

m. olursa 184a/11

m. 200b/8, 255a/5, 260a/17

-18-

müctemi'an [Ar.] Toplu olarak.

m. 239a/12, 246b/3, 259b/11,

279b/15, 288b/14, 289a/7

-6-

müdaḥrec [Ar.] Yuvarlak.

zerāvend-i m. 243b/13, 243b/17

-2-

müdāvāt [Ar.] Tedavi etme, ilaç verme.

m.- ı mezkûre 188b/7, 228a/11, 233b/17, 279b/12, 303a/12
 m.- ı mu‘tebereden olmağla 339a/12
 m.- ı muharrer 266a/13
 m.- ı şıbyân 195a/4
 m.+ a 190b/12, 284a/4, 330b/10, 333b/16, 335b/11
 m.+ da 208a/15
 emr-i m.+ da 250a/17
 m.+ dan 191b/3, 201b/11, 229a/10, 270a/1, 272b/6, 333b/6
 m.+ dandır 202a/3, 244b/2
 m.+ ı 201a/10, 206a/15, 227a/9, 255a/12, 266a/9, 316a/17
 m.+ iñ 284b/10
 m.+ ina 288b/7
 m.+ ında 213a/12, 333a/2
 m.+ ını 333a/1
 m.+ ları 333b/4
 m.+ larında 315b/13
 m. olunur 186a/5
 m. 197a/14, 197b/6, 213b/5, 230a/5, 233a/13, 233a/17, 233b/4, 242a/5, 242b/7, 242b/8, 243b/6, 262a/16, 265a/10, 266b/14, 273a/6, 275a/8, 302a/4, 304b/11, 308a/6, 310a/16, 329a/9, 330b/10
 -59-

müdāvet [Ar.] Devamlı yapma, aksatmadan devam etme.

m.+ de 275a/13
 m.+ e 202a/14, 203a/14, 232b/2, 290a/5
 m.+ i 312a/3
 m.+ inden 244b/17
 m. eylemekdir 190b/12
 m. eyleyüp 281a/4
 m. ideler 215b/17, 223a/14, 223b/2, 232b/3, 236b/6, 262b/17, 272b/15, 284a/4, 294a/1, 309a/7, 310b/5,

317a/14

m. idenler 343b/4
 m. idüp 187b/9, 340a/17
 m. itdireler 308a/8
 m. itdirilmek 348a/7
 m. itdirmek 211b/2
 m. itdüreler 228b/1, 272b/10
 m. itdürüp 245b/17
 m. itmek 314b/6
 m. itmekdir 317b/3
 m. itmekle 201a/17
 m. oluna 228b/4
 m. olunup 208a/15
 m. olunur 222b/13, 233b/10, 279a/3
 m. 202a/13, 227b/9, 230b/9, 250b/2, 269a/8, 281a/2, 288b/7, 310a/11, 313a/12, 313b/15, 314b/14, 345a/12
 -50-

müdāvim [Ar.] Devamlı yapan, aralıksız devam eden.

m. olanlar 298a/13
 -1-

müdde‘ā [Ar.] İleri sürülen söz, iddia, savunulan fikir, görüş.

m.+ sında 360a/12
 -1-

müddet[Ar.] Süre.

m.- i ‘ömr 356a/13
 m.- i ‘ömrden 194b/17
 m.- i haml 216a/15
 m.- i hayâtda 358a/13
 m.- i hayâtınızda 346b/8
 m.- i medîd 200a/6, 297a/17, 322b/6
 m.- i mezbûreye 350b/5
 m.- i riqā‘ da 296a/2
 m.- i tabî‘iden 362b/7
 m.- i terbiyet 356a/6
 m.+ de 356b/3, 356b/12, 357a/6
 m.+ den 356b/11
 m.+ dir 357a/9
 m.+ e 216b/4, 356b/1, 356b/17,

357a/5
m.+ i 213a/2, 216a/10
m.+ ini 194b/11
m. 268b/1, 356a/11
-26-

müddetü'l-‘ömr [Ar.] Hayat süresi,
ömür.
m. 196b/1
-1-

müdebbere [Ar.] Müdebbber, tedbir
alınmış, düşünce ile hareket edilmiş;
işlem görmüş.
m.- i nâfi‘adan 253b/3
m.+ leri 197a/16
-2-

müdevver [Ar.] Yuvarlak, değirmi.
m. olmağla 228b/8
m. 201a/6, 201a/7, 227a/5, 264a/11
-5-

müdhişü'l-bârid
[Ar.] Şiddetli derecede soğuk.
m. 332a/5
-1-

müdirrât [Ar.] Vücuttan ter, idrar vb.
sıvıları çıkartan ilaçlar.
m.- ı kaviyye 270b/8
m.+ dan 270b/12
-2-

müdrir [Ar.] (İdrar, ter vb.) akıtıcı,
söktürücü.
m. olan 269a/1
m. 268b/17, 269a/4
-3-

mü‘eddi [Ar.] Sebep olan, sebebiyet
veren.
m. ola 302b/17
m. olduğu 271b/4

m. olduğu 260b/5
m. oldukları 277b/17
m. olmağla 184a/17, 322a/17, 350a/1
m. olmak 345b/9
m. olmasun 300a/15
m. olmaya 294a/6
m. olmaz 260b/7
m. olunur 207a/14
m. olup 238b/14, 240b/14, 282a/15,
322a/1
m. olur 184a/16, 190a/4, 229b/16,
231a/11, 237b/10, 240a/5,
240a/15, 242b/4, 242b/6, 247a/15,
247b/8, 249b/12, 253b/16, 264a/15,
274a/13, 286b/12, 288a/15, 294b/2,
296b/5, 296b/14, 297b/17, 301a/5,
303a/16, 303b/6, 317b/15, 321a/13,
321b/9, 322b/3, 332a/2, 332a/12,
334a/4, 339b/6, 349a/6
m. olurlar 278a/1
m. olursa 333b/17
-51-

mü‘eddib [Ar.] İlim ve edep öğreten,
terbiye eden, eğitici.
m. 351a/6
-1-

mü‘ellif [Ar.] Yazar, muharrir.
m.+ i 209a/11, 333a/4
-2-

mü‘ellifin [Ar.] Yazarlar, müellifler.
m.+ den 186b/11
-1-

mü‘eşşir [Ar.] Tesir eden, tesirli,
etkili.
m.- i ḥaḳīḳīniñ 360b/2
m.+ dir 235a/4, 271a/4
m. olmadığı 270a/10
m. olmağla 228b/1
m. olmak 333b/5
m. olmaz 314a/7

m. olur 227b/9, 314b/7

m. 279b/8, 315a/9

-11-

mü'eyyid [Ar.] Sağlamaştırıcı,
kuvvetlendirici, takviye eden.

m.+ dir 190b/14

m. olduğundan 187a/1

m. olur 293b/9, 318a/12, 329b/13,
361a/16

-6-

müfāz [Ar.] Feyizlenmiş, bol, bereketli.
hayāt-ı m. olmağla 277b/5

-1-

müferriḥ [Ar.] Ferahlık veren,
ferahlatıcı ilaç.

m. olan 359b/6

ma'cün-ı m. 342b/2

-2-

müferriḥāt [Ar.] Ferahlatıcı ilaçlar.

m.- ı bāride 245a/11

m.- ı müfrede 250b/3

-2-

müferriḥe [Ar.] bkz. **müferriḥ**

edviye-i m. 250b/2

eşribe-i m. 339a/6

-2-

müfessirīn [Ar.] Açıklayanlar, izah
edenler, Kur'ân-ı Kerîm ayetlerini
tefsir usulüne göre açıklayan
kimseler.

m. 362a/2

-1-

müfettirāt [Ar.] Kesintili belirenler
(ateş).

m.+ dan 292a/17

-1-

müfettire [Ar.] Kesintili beliren (ateş).

m. 292a/5, 292a/6

-2-

müfettit [Ar.] Ufalayan, ayrıştırıcı
karakteriyle taşlaşmış maddeyi
küçük parçalara ayıran ilaç.

m. olan 269a/2

-1-

müfettite [Ar.] bkz. **müfettit**

edviye-i m. 268b/15

-1-

müfevvaż [Ar.] Bırakılmış, havale
edilmiş.

m.+ dır 183b/11, 187b/15

-2-

müfid [Ar.] Faydalı, yararlı.

m.+ dir 273a/1, 314b/6

‘ilâc-ı m.+ dir 215b/15, 266a/14,
271b/2

m. olmadığı 242a/9, 263a/1, 265a/16,
271a/15

m. olmayup 209a/9

m. olmazsa 265a/14, 283b/7

m. olur 223a/6, 262a/17, 276b/7,
325a/13

-16-

müfred [Ar.] Basit yapılı, bir taneden ibaret,
tek, yalnız.

emr-i m.+ dir 344b/3

müfredāt [Ar.] Basit, birleşik olmayan
şeyler; bütünün ayrıntıları.

m.+ dan 265a/16, 344a/7

m.+ ını 263a/3

m.+ la 265a/15

m. olunmak 265a/13

m. 283a/15, 302a/4, 339a/4

-8-

müfrede [Ar.] bkz. **müfred**
edviye-yi m.+ den 275a/7
emrâz-ı m.+ den 247a/12
m. 292b/13
edviye-i m. 242a/9
emrâz-ı m. 260b/3
müferrihât-ı m. 250b/3
se' ūtât-ı m. 208a/17
tiryâk-ı m. 344a/7
-8-

müfreden [Ar.] Basit olarak, tek olarak.
m. 265b/3, 266a/15, 275a/9, 306a/8, 306a/14, 314b/11, 342a/5
-7-

müfriṭ [Ar.] Aşırı çok.
ferah-ı m.+ de 248b/6
-1-

müfsid [Ar.] Bozan, ifsat eden.
m. olması 344b/6
-1-

müfside [Ar.] bkz. **müfsid**
umūr-ı m.+ den 345a/14
hareket-i m.+ ye 274a/5
-2-

müherrā [Ar.] Pişmiş.
m. olunca 289a/16
m. oluncaya 244a/11
m. 243a/3, 266a/6, 286a/3, 286a/6
-6-

Müheymin [öa.] Her şeyi yaratıp koruyan, gözeten, kendisine güvenilen, Allah.
M. 356a/3
-1-

mühimm [Ar.] Ehemmiyetli, önemli.
fenn-i m.+ ini 353a/12
-1-

mühimmât [Ar.] Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şeyler.
m.- ı bedeniyyeden 220b/16
m.- ı lâzıme 351b/15
chemm-i m.+ dan 300b/6
m.+ dandır 199a/8
-4-

mühimme [Ar.] bkz. **mühimm**
şinā' ât-ı m. 352b/4
-1-

mühlik [Ar.] Öldürücü, helak edici.
m.+ dir 288a/5
m. olan 358b/15
m. olmaz 247b/7
m. olur 247b/3
m. olurlar 247b/9
marâz-ı m. 329a/8
-6-

mühlike [Ar.] bkz. **mühlik**
m.- i mevcûdeden 330b/5
emrâz-ı m.+ den olmağla 333b/4
m.+ den 330b/1
maḥall-i m. olan 330a/13
emrâz-ı m. 333a/2
-5-

mühmele [Ar.] Mühmel, Arap ve Osmanlı alfabesinde noktasız harf.
ḥā-i m.+ niñ 224a/3
'ayn-ı m. 186b/2
sīn-i m. 186b/7, 309a/14
-4-

mükāleme [Ar.] Karşılıklı konuşma, söyleşme.
m. olunmak 329a/16
-1-

mükeddirāt [Ar.] Üzüntü, sıkıntı veren şeyler.

m.+ dan 361b/7

-1-

mükellef [Ar.] Yükümlü.

m. oldukları 354b/14

-1-

mükerreren [Ar.] Tekrar ederek, tekrar tekrar.

m. 185a/3, 235a/12, 237b/11,

275a/13

-4-

mükeşşif [Ar.] Yoğunlaştıran, koyu kıvama getiren (ilaç).

m. 249b/13

-1-

mülāḥḥaṣ [Ar.] Özet, özetlenmiş, özeti çıkarılmış.

m.+ ında 285b/7

-1-

Mülāḥḥaṣ-ı Mesâ'il-i İbn Cüneyn

[ea.] Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân ibn Ebî Sâdık el-Nişâburî tarafından yazılmış, İbn Cüneyn'in Mesâ'il'inin özeti.

M. 312a/14

-1-

mülākī [Ar.] Karşı karşıya gelmiş, buluşmuş olan.

m.+ ler 221b/13

m. olmağla 251a/14

m. olmasalar 221b/2

m. olmuştur 257b/11

m. olup 221b/1

m. olurlar 327b/10

-6-

mülâşık [Ar.] Yapışık, bitişik.

m.+ dır 251b/8

m. 251a/3

-2-

mülâṭṭıf [Ar.] Hıltı, maddeyi bedenine tabii hararetiyle mutedil eden ilaç, yumuşatıcı.

m. 196a/5, 242a/13

-2-

mülâyemet [Ar.] Yumuşaklık, yumuşak karakterlilik.

m. 184b/9

-1-

mülâyim [Ar.] Yumuşak karakterli, uysal.

m.+ dir 256a/6

m. ola 352b/8

m. 249b/6, 250a/8

-4-

mülâzemet [Ar.] Bir işle sürekli meşgul olma, devam etme.

m. 284a/4, 354b/10

-2-

mülâzım [Ar.] Bağlılık, devamlılık gösteren.

m. 361b/1

-1-

müleyyin [Ar.] Yumuşatma özelliği olan ilaç.

m.+ e 308a/9

m. 276b/17, 283a/7, 301a/3, 308a/6,

312b/5, 314a/16

-7-

müleyyināt [Ar.] Yumuşatıcı ilaçlar.

m. 183a/5, 198a/6, 230b/5, 245a/10,

281a/4

-5-

müleyyine [Ar.] bkz. **müleyyin**

a' zâ-yı m. 201a/9

-1-

mülhakāt [Ar.] Mülhak olan, katılan, sonradan eklenen şeyler.

m.+ ı 259b/11

-1-

mülteḥime [Ar.] Gözün konjonktiva tabakası, göz beyazını örten zar.

m. 202b/7, 202b/15, 203a/1

maraż-ı m. 202b/9

-4-

mülūḥat [Ar.] Tuzluluk.

m.+ ı 230b/2

m. 311b/14

-2-

mülūk [Ar.] Hükümdarlar, melikler.

m.- ı kādīmde 190b/5

m. 350b/12

ādāb-ı m. 350b/8

-3-

mümāna'at [Ar.] Karşı çıkma, engelleme, mâni olma.

m. 252a/11, 361a/12

-2-

mümāss [Ar.] Temas eden, dokunan.

m. kılnup 260a/2

-1-

mümidd [Ar.] Yardım eden, imdada yetişen; bir şeyin süresini uzatan, devamını sağlayan.

m.- i ḥayāt 225a/7

fī'l-i m. 199a/2

-2-

mü'min [Ar.] Allah'a ve İslam esaslarına inanan, Müslüman.

m.+ leri 328b/4

m. olanları 328b/3

m. 290a/16, 328b/3

-4-

mü'minîn

[Ar.] Müminler, Müslümanlar.

ümmeḥāt-ı m.+ den 355a/2

mevt-i m.+ e 327b/17

-2-

mümkîn [Ar.] Olabilir, muhtemel.

m.+ dir 194b/12, 362b/9

m. olan 307a/3, 311a/9

m. olanları 247a/16, 252a/14

m. olduğu 232a/1, 241b/3, 272a/14,

289b/13, 294a/13, 309b/9, 314a/15,

314b/13, 316b/2, 318a/12

m. olduğu 195a/15, 195b/1, 199b/4,

223a/5, 229a/2, 255a/12, 332b/12

m. olduğda 203a/7

m. olmadığı 203a/8

m. olmamağla 275a/6, 305b/5

m. olmayup 190a/2, 288a/14

m. olmaz 184a/15, 184b/16, 200b/16,

221b/3, 221b/8, 232b/2, 235b/4,

301b/2

m. olmazsa 234b/15, 289b/1

m. olur 183a/14, 232a/3, 235b/11,

238b/9, 245b/17, 266a/1, 275a/2,

288b/5, 306b/9, 312a/4, 313a/8,

314a/7, 345a/2, 346b/5, 353b/16,

362a/17

m. olursa 214a/7, 256b/10, 257a/10,

265a/11

m. 183a/13, 214a/8, 283a/2, 358a/13

-63-

mümkinu'l-fukūr [Ar.] İhtiyaç durumunda mümkün olan.

m. olanlar 333b/6

-1-

mümkinu'l-ḥudûş [Ar.] Hudûsu,
meydana gelmesi mümkün olan.
m. olup 362a/15
m. 225b/17
-2-

mümkinu'l-ḥuşûl [Ar.] Peyda olması,
vücuda gelmesi mümkün olan.
m.+ dir 345b/1
m. olan 201a/1
m. olanları 342a/15
m. olur 215b/11
m. olursa 285b/10, 303b/16
m. 208a/13
-7-

mümtâz [Ar.] Seçilmiş, seçkin,
imtiyazlı.
mevzi'-i m.+ dır 251a/16
m. ola 353a/6
memdûh-ı m. olduñız 346b/15
-3-

mümtedd [Ar.] Uzamış, yayılmış.
m. olmazsa 273b/15
m. olsa 264a/14
m. olup 320b/13
m. olur 291b/16
m. olursa 273b/14
-5-

mümtelî [Ar.] Dolu, dolmuş; tok.
m. olduğu 248b/9
m. olup 237a/9
m. 228b/16, 268b/6
-4-

mümteni' [Ar.] İmkansız.
m. olur 297b/1
-1-

mümtezigic [Ar.] Mümtezig şekilde,
karışarak.

m. 227a/8, 283b/4
-2-

mün'adim [Ar.] Yok, yok olan.
m. olduğu 221a/5
m. olduğu 216b/6
m. olduğdan 216b/8
-3-

münāfıķın [Ar.] Münafıklar, Allah'a ve
iman esaslarına inanmadığı hâlde
inanmış gibi görünenler.
m.+ e 327b/17
-1-

münāfî [Ar.] Ters, aykırı, muhalif, uyuşmaz.
m. olmağla 212b/11
m. 191b/11
-2-

münākāza [Ar.] İki sözün zıt olması.
m.+ larından 218a/13
-1-

mün'aķid [Ar.] Koyulaşan, koyu
kıvam bağlamış olan; bağlı.
m. olmuş 258b/3, 312b/3
m. olur 310b/14
-3-

münākķiye [Ar.] Münakkî, temizlenmiş
(siğil).
m. 314a/11
-1-

münāsebet [Ar.] İlişki, alaka, uygunluk;
sebep, vesile.
m.+ i olmamağla 263a/11
m.+ i 219a/4, 268a/6, 324b/15
-4-

münāsebetsiz [Ar.+Tr.] Uygunsuz.
m. 254b/5
-1-

münāsib [Ar.] Uygun, yerinde.

m.+ dir 186b/14, 189b/3, 198a/8, 198b/5, 201b/4, 227b/2, 250b/4, 254b/16, 308a/8, 341b/1

m.+ i 256a/9

m. olan 188b/8, 206a/11, 208b/6, 208b/7, 242b/17, 253b/4, 268b/13, 337a/4, 354b/9

m. olanı 201b/12, 250a/5, 250b/3, 270a/1, 279a/13, 314b/16

m. olanları 211a/16

m. olmadığı 256a/5, 344b/12

m. olur 209b/15

m. 183a/5, 185b/9, 189a/12, 193b/7, 198a/2, 198a/6, 198a/8, 201a/6, 201b/7, 208b/6, 210a/4, 211b/1, 223a/3, 227a/16, 230b/5, 242a/6, 242a/11, 245b/2, 250a/13, 250b/7, 255b/10, 255b/17, 259b/10, 264b/16, 265a/9, 265b/5, 267a/8, 267b/14, 269a/17, 276b/5, 277b/3, 279b/1, 280a/7, 280b/7, 289b/6, 302b/7, 305b/17, 334a/13, 340a/10, 340a/13, 341a/7, 342b/13, 349b/2, 352a/12, 352b/7, 352b/14, 354b/5

ihtikān-ı m. 238b/12

-78-

münāsibe [Ar.] bkz. **münāsib**

‘aḳāḳīr-i ṭayyibe-i m. 250a/6

eşribe-i m. 207b/7

la‘ūḳāt-ı m. 243a/10

-3-

münbasıṭ [Ar.] Açılmış, yayılmış, genişlemiş.

m. 255a/6, 314a/2

-2-

münbit [Ar.] Saç, et, diş vb. çıkaran, bitiren.

m.+ i 219a/4

m.+ idir 246b/17

-2-

müncemid [Ar.] Donmuş, koyu hâle gelmiş.

m. olup 256b/2, 256b/4, 336a/14

-3-

münceziḅ [Ar.] Cezb edilmiş, çekilmiş.

m. olmağın 200a/2

m. olmağla 200b/2

-2-

mündefi‘ [Ar.] Def edilmiş, uzaklaştırılmış, hastalığı atlatılmış.

m. ola 270b/16, 274b/15, 338a/12

m. olan 205b/7

m. olduğudur 307b/7

m. olduğdan 214b/13, 306a/7

m. olmadın 300a/14

m. olmağla 296a/17

m. olmayup 284a/1, 297b/13

m. olmaz 196b/17, 235b/16, 280b/5, 286b/5

m. olmazsa 304b/16

m. oluncaya 256b/13

m. olundukdan 281a/5

m. olup 193a/9, 260a/10, 310a/12, 342a/1

m. olur 185a/14, 205a/6, 260a/17, 266b/13, 311a/10, 315a/3

m. olursa 185a/15

m. 185b/2

-30-

münderic [Ar.] Bir şeyin içinde yer alan, bulunan.

m.+ dir 273a/16

m. olan 224b/3, 225a/6, 247a/7

-4-

münderice [Ar.] bkz. **münderic**

m. kılmış 204b/6

m. olan 320b/5

-2-

müneşşef [Ar.] Suyu çekilmiş yiyecek.
m. 235b/12
-1-

müneşşefât [Ar.] Suyu çekilmiş yiyecekler.
m.+ dan 235b/13
m. 235b/13
-2-

münevvere [Ar.] Münevver, nurlu.
Medīne-i m.+ niñ 320a/4
Medīne-i m.+ ye 318a/11
Medīne-i m. 320a/7
-3-

münevvim [Ar.] Uyku veren, uyku getirici, uyutucu.
m.+ dir 188b/6
m. 215b/16
-2-

münfa‘il [Ar.] Fiilden etkilenen, etkilenmiş.
kuvā-yı m.- i arziyye 321b/7
m.+ de 323b/5
-2-

münfekk [Ar.] Ayrılmış, kopmuş, çıkmış, sökülmüş.
m. olmayup 320a/9
-1-

münfell [Ar.] Gerilmiş, gergin.
m. 293a/16
-1-

münferiden [Ar.] Münferid olarak, tek.
m. 244a/4, 279b/6, 289a/7, 316a/16
-4-

münfetih [Ar.] Açılmış, açık.
m. 336b/1
-1-

münhadir [Ar.] Aşağı inmiş, sarkmış.
m. 260a/8, 260a/16
-2-

münhall [Ar.] Açılmış, çözülmüş.
m. olduğda 339a/15
m. olmağla 297b/16
m. olur 297b/15
-3-

münharif [Ar.] Doğru gitmeyen, sapan, ayrılan, sapmış.
m. olmadın 189a/11
-1-

münhazım [Ar.] Hazmedilmiş, sindirilmiş.
m. olur 359a/16
m. 252a/17
mu‘tedil-i m. 258a/8
-3-

münkabız [Ar.] Kabız olmuş, tutulmuş.
m. olduğda 199b/17
m. olup 255a/6
m. olur 276b/2, 276b/4
-4-

münkasım [Ar.] Kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
m. olup 220a/1, 225b/1, 356a/14
-3-

münkasıme [Ar.] bkz. **münkasım**
m.+ dir 291a/7
m. olup 357a/10
-2-

münkesir [Ar.] Kırılmış, kırık.
m. olmasun 264b/8
-1-

münkir [Ar.] İnkâr eden, İslâm'ın esaslarını reddeden, imansız.

m.+ i 328b/3

-1-

münsedd [Ar.] Kapalı, tıkanmış.

m.- i 'azîme 195a/11

m. iderler 192a/13

m. olmağla 286b/8

m. olmağdan 359b/12

m. olup 286b/11

-5-

münşakk [Ar.] Yarılmış, çatlamış.

m. olsa 281b/14

-1-

münşe'ât [Ar.] Yazılmış, kaleme alınmış şeyler.

m. 273b/10

-1-

münşî [Ar.] Bir eser oluşturan, inşa eden.

m. 353a/7

-1-

müntefi' [Ar.]Fayda, kazanç sağlayan.

m. olsunlar 239a/15

m. 192a/5

-2-

müntehâ [Ar.] Son nokta, nihayet.

m.- yı 'ömr 360b/16

m.+ ları 281b/13

-2-

müntehî [Ar.] Son bulan, biten.

m.- i ecel-i tabî'îleri 360a/10

m. olan 357a/5

m. olunca 209a/4, 315b/3

m. oluncaya 254a/14, 345b/16,

357a/9

qarîb-i m. oluncaya 356b/3

-8-

münteşir [Ar.] Yayılan, dağılan, dökülen.

m. kılmagla 322a/15

m. olduğda 332a/15

temâm-ı m. olduğdan 336a/11

-3-

müntic [Ar.] Sebep olan, ortaya çıkaran, meydana getiren.

m. olur 350a/10

-1-

müntine [Ar.] Kötü kokulu, kötü kokan.

revâiyî-i m. 249b/5, 322a/8

-2-

münzic [Ar.] Olgunlaşmış, nuzc bulmuş.

m. olan 242a/5

m. 235a/15, 242a/13, 337a/13, 337a/16

-5-

mürâca'at [Ar.] Başvurma, araştırma, yönelme, danışma.

m. itdükleri 190b/9

m. oluna 290a/7

m. olunmağdır 265a/16

m. olunur 283b/8

m. 190b/12

-5-

mürâhiq [Ar.] Büluğ.

m.+ de 309a/11

-1-

mürdeseng [Far.] Yanmış kurşun, doğal kurşun oksit, kalay ya da kurşun katkılı merhem.

m.+ i 204a/14

m. 198b/12, 214b/8, 306a/5, 309a/5, 310a/10

-6-

mürebba [Ar.] Terbiye edilmiş, işlem görmüş.

m.+ sı 336b/17

-1-

mürebbi [Ar.] Eğiten, eğitici.

m.- i ümmet 348a/10

m.+ leri 199a/7, 351a/3

m.+ niñ 200a/4

-4-

mürebbiye [Ar.] Ailenin, çocuklarını eğitmesi için tuttuğu kadın eğitici.

m.+ leri 347b/3

-1-

müreccah [Ar.] Tercih edilen, üstün tutulan.

m. olması 360b/17

-1-

mürekkab [Ar.] Birleşik, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşmuş.

m.+ dir 193b/10, 212a/6

m.+ e 208b/1

m.+ i 316a/12

m. olduğu 291a/8, 307a/13

m. 198b/14, 208b/2, 211b/6, 225a/4,

225a/16, 251b/6, 260a/13

-13-

mürekkabāt [Ar.] Mürekkep maddeler, birleşikler.

m.+ a 265a/14, 265a/16

m.+ dan 265b/6, 302a/4, 344a/8

m. 283a/15

-6-

mürekkabe [Ar.] bkz. **mürekkab**

m.+ den 250b/3

m.+ leri 216a/9

m. 208a/17, 260b/3, 344a/7

edviye-i m. 242a/10

ḥummā-yı m. 292b/14

-7-

mürekkaben [Ar.] Birleştirilerek.

m. 266a/15, 272b/8, 306a/8,

306a/14, 342a/5

-5-

mürhī [Ar.] Isıtıcı karakteriyle bedende sıkılaştıran kısımları yumuşatıp gevşeten ilaç.

m. 184a/8

-1-

mürīṭā [Ar.] Hipogastrik bölge, orta karın bölgesi; bağırsağı saran zar.

m. 281b/9

-1-

mürr [Ar.] Arabistan'a özgü mirra (Myrrha) ağacının reçinesi.

m.- i maṣī 228a/8

m.- i Mekki 343b/6

-2-

mürr-i şāfi [Ar.] Küçük ve dikenli yaprakları olan bir ağaçcık (Commiphora myrrha) ve bu ağacın kabuğundan elde edilen saf reçine.

m.+ den 343a/4

m. 183b/9, 209a/16, 214a/4,

262b/15, 272b/12, 280a/13,

283b/13, 306a/5, 343a/5, 343a/7,

343a/8

-12-

mürri [Ar.] Yoğurt, süt, ekmek kurusu, üzerlik tohumu ve sirkeyle tertip edilen yiyecek.

m. 303b/12

-1-

mürtefi' [Ar.] İrtifa bulmuş, yüksek, yükselmiş, yükselici.
m. olan 238a/5
m. olduğunu 193a/11
m. olmağıle 194a/2
m. olup 321b/8
-4-

mürür [Ar.] Geçme, geçiş, zamanın geçmesi.
m.+ ı 220b/17
m.+ ına 227b/11
m.+ ında 266b/5, 297b/1, 350a/14
m.+ ından 236a/6, 253b/3, 336b/3
m. eyler 235b/5
m. iden 236a/10, 356b/1, 356b/3, 356b/11, 356b/17, 357a/9
m. idinceye 264b/8
m. idüp 235b/6, 324b/9
m. itdikden 244b/9, 251a/14, 253a/16
m. itdikleri 330a/17
m. itmedin 320b/15
-23-

müsā'ade [Ar.] İzin; uygun, elverişli olma.
m. itmeyeler 348b/17
m. olundığı 271b/4
m. olunmağdan 347a/17
-3-

müşādefet [Ar.] Rast gelme, rastlaşma, tesadüf etme.
m. eyleyüp 194a/13
m. idüp 319a/14
m. 297b/2, 358b/2
-4-

müsaḥḥin [Ar.] Isıtıcı olan, ısıtıcı özellikteki ilaç.
m. 198a/7, 255b/17, 275a/8
-3-

müsaḥḥine [Ar.] bkz. **müsaḥḥin**
edviye-i m.+ ye 264b/11
-1-

müsā'id [Ar.] Elverişli, uygun.
m. olduğu 334a/16
m. 227b/17, 228b/15
-4-

müsāvi [Ar.] Eşit, denk, beraber.
m.+ leri 259a/12
m. olmayup 358b/10
-2-

müşbet [Ar.] Doğruluğu ispatlanmış, sağlam, güvenilir, pozitif.
m.+ den 269a/4
m.+ dir 320a/3, 328a/4
m. olur 320a/8
m. 269a/1
-5-

Müsebbibu'l-esbāb
[öa.] Sebepleri yaratan Allah.
M.+ ın 318a/16, 323b/6, 339b/10
-3-

müsekkin [Ar.] Teskin edici, sakinleştirici, yatıştırıcı ilaç.
m. 312a/5
-1-

müsellem [Ar.] Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, şüphe götürmez, inkar edilemez.
m.+ dir 294b/17, 362a/6
m. 320a/3, 336a/16, 344a/15, 344b/6
sedād-ı m. 354b/2
-7-

müşelleş [Ar.] Üçte biri kalıncaya kadar kaynatılan şaraplık üzüm suyu; üçgen.
m.+ de 272b/13, 289a/16

şekl-i m.+ de 204b/9

m. 202a/12, 253a/13, 253a/14,
262b/9, 262b/17, 265b/5, 271a/2,
272b/17, 273a/1, 273a/2, 285a/14
-14-

müsem mā [Ar.] İsimlendirilmiş, belli
bir isimle anılmış.
m. olan 271a/14, 306b/3, 315b/10
m. oldu 356b/6
m. olduğu 359b/17
m. olundu 356b/14
m. olup 359a/1
m. 260a/7
-8-

müsevvā [Ar.] Düz hâle getirilmiş,
düzeltilmiş.
m. idüp 201a/7
m. 201a/7
-2-

müşhil [Ar.] Müshil, iç söktürücü ilaç.
m.- i hafîf 334a/12
m.+ leri 314a/17
m. 196a/3, 299b/11, 314a/16,
340a/17, 341b/6
sefercelî-i m. 286b/15
-8-

müşhilāt [Ar.] Müshiller.
m.+ la 264b/16
m. 233b/4, 233b/13, 242a/6,
245b/11, 302b/17
-6-

müşkirāt [Ar.] Sarhoşluk veren
içecekler.
m. 349b/11
-1-

Müslim [öa.] Müslüman.
m. 350b/4
-1-

Müslimān [öa.] İslamiyet'i kabul etmiş.
m. 360a/2
eṭibbā-yı m. 362a/6
-2-

Müslime [öa.] İslamiyet'i kabul etmiş
kadın.
m. 350b/4
-1-

Müslimīn [öa.] Müslümanlar.
m.+ e 349b/11
-1-

müstağırık [Ar.] Batmış, içine
gömülmüş; yoğun, derin.
m. olurlar 272a/10
-1-

müstaḥakk [Ar.] Hak etmiş, layık.
m. 275b/13
-1-

müstaḥīl [Ar.] Gerçek olmayan; bir
hâlden başka hâle dönmüş.
m. olup 312a/11, 322a/6
-2-

müstaḥkem [Ar.] Sağlam, dayanıklı,
metin, muhkem.
sū³-i mizāc-ı m.+ den 249a/2
m. olmadığı 247a/17
m. olmağla 229b/8
m. olursa 247a/17
m. 217a/12
-5-

müstaḥsen [Ar.] Güzel, güzel kabul
edilen.
m. 218a/14
-1-

müsta‘idd [Ar.] İstidadlı, kabiliyetli, elverişli, uygun.

m.+ dir 324b/5, 325a/8

m.+ iniñ 264b/15

m.+ lerdir 226b/8, 323b/9, 323b/11

m. olanlar 230b/6

m. olduğu 352b/9

m. olduğda 350a/11

m. oldukları 277b/4, 298a/9, 298a/13

m. olmağın 240a/9, 256b/3

m. olmağla 229b/6

m. olmağları 221b/15

m. olmayanlar 230b/7

m. olsa 347a/1

m. olsalar 346a/7

m. olup 282b/15

m. olur 230a/12, 340b/13

m. olurlar 186b/16, 350a/14

m. 230a/1, 295a/6, 352a/13

-27-

müstaķill [Ar.] Yalnız başına, münferid, bağımsız.

m. 269a/16

-1-

müstaķillen [Ar.] Bağımsız, yalnız olarak, başlı başına.

m. 290a/4, 290b/11, 314b/14

-3-

müstaķim [Ar.] Düz, doğru.

em‘ā-yı m.+ de 278a/10

mi‘ā-yı m.+ de 278a/11

mi‘ā-yı m.+ iñ 276a/3

m. 273b/1

mi‘ā-yı m. 260a/14

nefes-i m. 240b/8

zıkr-i m. 241a/2

-7-

müste‘ān [Ar.] Yardım istenen, Allah.

Rabb-i m. 220b/14

-1-

Müste‘ān [öa.] Allah.

M. 356a/3

-1-

müstecāb [Ar.] Kabul olunmuş, olumlu cevaplanmış.

m. olmak 328b/6

-1-

müstecābü'd-da‘ ve

[Ar.] Duası kabul edilen.

m. 191a/14

-1-

müstedīr [Ar.] Yuvarlak.

m. 251b/6

-1-

müstedīre [Ar.] bkz. **müstedīr**

dīdān-ı m. 278a/16

-1-

müstefriğāt [Ar.] Kan, bevl, dışkı gibi maddeleri vücuttan çıkartıcı, kusturucu ilaçlar.

m. 197a/17

-1-

müstelzim [Ar.] Lazım olan, gerekli kılan, gerektiren.

m.- i ḥarāret-i hevā olduğına 326a/3

m.+ dir 325a/1

m. olmağla 230b/6

m. olur 188a/8, 355b/11

‘illet-i şa‘be-i m. 317b/17

-6-

müstemirre [Ar.] Müstemirr, devamlı, sürekli.

‘ādet-i m.+ dir 354a/5

-1-

müsterhî [Ar.] Gevşeyen, gevşemiş.

m.+ niñ 230a/7

m. olan 228a/16, 228b/6

m. olduğu 200b/1

-4-

müstes'ad [Ar.] Uğurlu, meymenetli
görülen.

m. olduğda 329b/7

-1-

müste'āb [Ar.] Hoşa giden, beğenilen,
iyi, güzel.

kitāb-ı m.+ da 269a/8

hiṭāb-ı m. 348a/12

zemān-ı m. 329b/3

-3-

müstevkîd [Ar.] Yakıp alevlendiren,
yanıp alevlenmiş.

m.- ı 'ufûnet 292a/10

m.- ı 'uzviyyet 290b/16

-2-

müstevlî [Ar.] Yayılmak suretiyle her
tarafı kaplayan, yayılan.

m. olduğu 335a/16

m. olmağla 296b/13

m. olsa 319a/2, 359b/9

m. olup 295b/4

-5-

müşābehet [Ar.] Benzerlik, benzeyiş.

m.+ inde 191b/4

m.+ leri 331b/5

-2-

müşābih [Ar.] Benzeyen, benzer,
mümasil.

m.+ dir 239a/7, 248a/11

m. olan 314a/1

m. olmağla 344b/4

m. olur 278a/11, 286b/3

m. 186b/9, 228a/12, 278a/8,

312b/17

-10-

müşāhede [Ar.] Görme, gözlem, teşhis.

m.+ miz 328b/8

m.+ ye 360a/12

m. eylediği 247b/10, 257a/11

m. eyledigimiz 360b/12

m. eyledik 193a/16, 313b/15

m. eyleyüp 318b/11

m. ideler 269a/9, 306b/6

m. ider 343b/15

m. iderler 287a/6, 319a/2

m. itmekle 258b/15

m. itmişler 336a/1

m. oluna 325b/11

m. olunan 233a/15, 319a/9

m. oluncaya 339a/11

m. olundu 342a/4

m. olunmuştur 226a/16

m. olunmuştur 244b/1

m. olunmuştur 201a/8

m. olunur 244b/17, 316a/14

-25-

müşakḳak [Ar.] Yarık.

m. 314a/11

-1-

müşāreket [Ar.] Ortak olma, ortaklık.

m.+ i 239b/1, 239b/9, 241b/12,
247b/13, 260b/9

-5-

müşārik [Ar.] Beraber bulunan,
ortaklık eden; ortaklık.

m.+ dir 239b/11

m.+ inden 241a/1, 241b/13

m.+ lerinde 245a/2

-4-

müşebbeh [Ar.] Benzetilen.

m. 193b/11

-1-

müşedded [Ar.] Şiddetlenmiş.
m. olur 298b/14
-1-

müşerrih [Ar.] Açıklayan, şerheden kimse.
kibār-ı m.+ den 202b/8
m.+ dir 224b/3
-2-

müşfik [Ar.] Şefkatli, şefkat gösteren.
m. 329a/2, 356a/4
-2-

müş'ir [Ar.] Bildiren, haber veren.
m.+ dir 307b/14, 345b/13
m. olmağla 226b/6
m. olur 330b/9
m. 350b/3
-5-

müşkil [Ar.] Zor, çetin, güç, güçlük.
m.+ dir 254b/7, 268b/11, 282b/11, 361b/12
m. olan 221a/12
m. olduğu 226a/10, 226a/14
m. olduğu 333b/4
m. olmağın 259a/9
m. olmağla 260b/11, 283b/9
m. olmuş 236a/12
m. olup 247b/1
m. olur 201a/9, 249a/1
m. 223b/17, 226a/13, 268b/10, 312b/6, 318a/4
-20-

müşkilce [Ar.+Tr.] Zor gibi, çetince, güç olacak gibi.
m.+ dir 201b/13
-1-

müşkile [Ar.] bkz. **müşkil**.
umūr-ı m.- yi me'âşa 351b/3

aḥvāl-i m.+ de 333b/11
emrāz-ı m.+ den 339b/12
-3-

müşrik [Ar.] Allah'a ortak koşan, birden fazla yaratıcıya inanan kimse.
m.+ lerini 328b/4
m. olanları 328b/4
-2-

müştak [Ar.] Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.
m.- ı 'azımeğe 354a/6
-1-

müştedd [Ar.] Şiddeti artmış, şiddetlenmiş.
m. olup 241a/6
m. olur 192b/8
-2-

müşte' il [Ar.] Ateşli.
m. olur 291a/3
-1-

müşte' ile [Ar.] bkz. **müşte' il**
m. olmağla 356b/15
-1-

müştemil [Ar.] İçerici; içine alan, kapsayan, şamil olan.
m.+ dir 317b/5, 345b/15
m. olan 224a/9
m. oldukları 211b/13
m. 340b/17
-5-

müşterek (I) [Ar.] Ortaklaşa.
m.+ den 300b/11, 334b/2
mu'âlece-i m.+ dir 257a/4
m. olup 210a/9
-4-

müşterek (II) [Ar.] Kol arkasında kan alınan damar (Median cubital vein).

m. 237b/6

-1-

müştereker [Ar.] bkz. **müşterek (I)**

mu'ālece-i m. 268b/14

-1-

müştereken [Ar.] Ortaklaşa, birlikte.

m. 278b/3

-1-

müte'addid [Ar.] Çok sayıda, birçok.

m. olduğu 313a/6

m. olsa 340a/4

m. 259b/4, 270b/3, 282a/3

-5-

müte'addide [Ar.] bkz. **müte'addid**

mevāzī' -ı m.+ de 341b/9

terākīb-i m.+ si 288b/12

-2-

müte'affin [Ar.] Çürüyüp bozularak

etrâfa kötü koku yayan, kokuşmuş, çürümüş.

m. olan 325a/12

m. olmağla 187b/7, 323a/8

m. olmaz 325a/4

m. olmuş 322a/10

m. olursa 212b/4

m. 322a/14

mâdde-yi m. 301a/3

-8-

müte'ahhîrîn [Ar.] Sonraki gelen, sonra gelenler.

m.+ den 217b/11, 259a/10, 324a/6, 332b/15

kibâr-ı muḥaddişîn-i m.+ den 327a/5

m.+ iñ 323a/1

m. 186b/5, 332a/9, 334a/10

-9-

müte'allik [Ar.] Ait, dair, ilgili, alakalı.

m. olan 321a/14

m. olup 306b/3

m. 314a/11

-3-

müte'allika [Ar.] bkz. **müte'allik**

m. olan 321a/8, 345a/14

-2-

müte'allim [Ar.] İlim tahsil eden kimse, talebe, öğrenci.

m.+ e 352a/7

-1-

müte'ârif [Ar.] Herkesçe bilinen, bilinir olan, meşhur, mâruf; tanışan.

m.+ dir 232b/17, 263b/4, 269b/13,

278b/7, 359b/5

m. olan 315b/15

m. olmağla 260b/14

m. 286a/14

-8-

müte'assir [Ar.] Zor, güç, zahmetli.

m. olur 226a/13

m. 353b/9

-2-

müte'ayyin [Ar.] Tayin edilmiş; meydanda olan, meydana çıkan.

m. olup 231a/5

-1-

müte'azzir [Ar.] Yapılması güç olan, yapılamaz, güç, zor, imkânsız.

m. olduğu 353b/9

-1-

mütecâviz [Ar.] Haddi aşan.

m. olup 307b/1

-1-

müteceffife [Ar.] Kuruyan, içi boşalan.
eşyâ'-yı m. 308a/12
-1-

mütecemmid [Ar.] Donmuş, donuk hâle gelmiş.
m. olup 270a/7
-1-

mütedahhine [Ar.] Tütsülenmiş.
m.+ de 228a/9
-1-

müte'ehhil [Ar.] Evlenmiş, evli.
m. ideler 354a/17
-1-

müte'ellim [Ar.] Acı çeken; elem duyan, acıyan, ağrıyan.
m. olmayasız 346b/12
m. olup 217a/1
m. olur 222a/4
-3-

müte'ezzi [Ar.] Eziyet görücü, zarar görücü; eziyet çeken, üzülen.
m. olmağın 248b/11
m. olsa 189a/3
m. olup 248b/11
m. 231b/16
-4-

mütefavit [Ar.] Aralarında fark bulunan, farklı, çeşitli, muhtelif.
m. olduğu 285a/13
m. olmağla 290a/13
m. olup 297b/11
m. olur 268b/3
m. 358b/10
mâdde-i m. 297b/8
-6-

müteferriķ [Ar.] Birbirinden ayrılmış, dağılmış; çeşitli, muhtelif.
m. olan 258a/5, 258a/15
m. olduğundan 182b/11
m. oldukları 258b/2
m. olup 311b/17
m. olur 251b/3, 258b/5
-7-

müteferriķa [Ar.] bkz. **müteferriķ**
defa'ât-ı m. 203a/14
-1-

müteferriķan [Ar.] Dağılıcı; birbirinden ayrılmış olarak.
m. 308b/11
-1-

müteferriķât [Ar.] Dağılmış parçalar.
câmi'-i m.-ı fenn-i tıbb 297a/3
-1-

müteğâyir [Ar.] Birbirine zıt olan, değişik.
m. olsa 325b/16
-1-

müteğayyir [Ar.] Başka bir şekle giren, başka bir hâl alan, değişen, başkalaşan; bozulmuş, bozuk.
m. olduğda 195a/5
m. olmaz 184a/8
m. olup 222b/4, 325b/9
m. olur 248a/16, 262a/7
m. 256b/4
-7-

mütehâlif [Ar.] Birbirine uymayan, uyuşmaz, farklı.
m. olduklarından 297b/9
-1-

mütehallil [Ar.] Araya giren, içeri nüfuz eden; erimiş, çözülmüş.
 m. olmadığı 185b/7
 m. olmadığından 270a/8
 m. olmağla 236a/2
 m. olmasıdır 203b/7
 m. olmazsa 185a/9
 m. olup 248b/4
 m. 311a/10
 -7-

mütehammil [Ar.] Taşıyıcı, yüklenici, güç yetirici.
 m. olmadığı 226b/9
 m. olmaz 213a/5, 247b/12
 m. olup 247a/14
 m. olursa 196a/2, 313b/8
 m. 213b/6, 213b/7, 260b/3
 -9-

müteharrik [Ar.] Hareket eden, hareket hâlinde olan; hareketli; işleyen.
 m. 219b/4
 -1-

mütehevvir [Ar.] Öfkeli, kızgın; çabuk sinirlenen.
 m. 350b/11
 -1-

müteheyi' [Ar.] Hazırlanan, hazırlanmış, hazır, âmâde.
 m. olan 225b/4, 295a/6
 hizmet-i m. 225a/17
 -3-

müteḫaddimîn [Ar.] Önde gelenler, eskiler; öne geçenler; eski insanlar.
 m. 323a/1
 eṭibbâ-yı m. 217b/7
 -2-

müteḫârîn [Ar.] Birbirinin yanına gelen, yanaşan, yakınlaşan, dost ve arkadaş olan.
 m.+ e 349b/1
 -1-

müteḫarriḥ [Ar.] Yaralı, çıbanlı, cerahatli.
 m.+ i 230b/11
 -1-

müteḫâti'en [Ar.] Kesilmiş; birbirini kesen, kesişen.
 m. 185b/13
 -1-

müteḫavvil [Ar.] Yalan uydurup söyleyen.
 m. 354a/14
 -1-

müteḫayyid [Ar.] Dikkatli davranan.
 m. olunduktan 262a/12
 -1-

müteḫayyiḥa [Ar.] Cerâhatli, irinli.
 m. olan 314b/17, 315a/2
 -2-

mütekeddir [Ar.] Kederli, gamlı; bulanık.
 m. ola 325b/6
 -1-

mütekevvin [Ar.] Oluşan, meydana gelen, hasıl olan, vücut bulan.
 m. ola 218b/9
 -1-

mütekeyyif [Ar.] Keyiflenen, bir keyfiyetle vasıflandıran.
 m. olmak 231b/1
 m. olmuş 325a/6
 -2-

mütelâşî [Ar.] Telaş eden, telaşlı; yok olan, mahvolan.

m. olan 353b/14

-1-

mütenebbih [Ar.] Öğüt, ihtar vb. sayesinde gafletten uyanan, aklını başına toplayan, gerçekleri görür, anlar duruma gelen (kimse).

m. olup 252a/4

-1-

mütenevvi'e [Ar.] Çeşitli, çeşit çeşit, türlü türlü, değişik.

‘illet-i m.+ niñ 290b/6

‘illet-i m. 288b/8

evrām-ı m. 263b/4

fünūn-ı m. 352b/4

-4-

müterādife [Ar.] Birbirine tâbi olan, birbiri ardınca giden; eş anlamlı.

esmā’-i m.+ den 239a/8

-1-

müteşābihü'l-cevher [Ar.] Benzer yapıya sahip özler, yaratılış mayası.

m. 295b/10

-1-

müteşābihü'l-eczā’

[Ar.] Homojen; parçaları ve dokuları aynı yapıya sahip olan et ve sinir.

a‘zā-yı m.+ nıñ 296a/13

-1-

müteşennic [Ar.] Kasılmış, büzülmüş.

m. oldukları 189b/17

-1-

müteşer‘în [Ar.] Şeriata uygun olan.

‘ulemā-yı m.+ den 339b/14

-1-

mütevālîyen [Ar.] Aralıksız olarak, ara vermeden, durmadan.

m. 320b/13

-1-

mütevārîşe [Ar.] Genetik hastalık; babadan oğula geçen.

emrāz-ı m.+ den olmağla 268b/7

ruṭūbāt-ı balğamiyye-i m.+ dir 277b/1

-2-

mütevâtir [Ar.] Ağızdan ağıza yayılan, tevâtür yoluyla gelen.

m. olduğu 210a/15

m. olur 331b/10, 331b/12

-3-

mütevekkil [Ar.] Her hususta Allah'a güvenen, tevekkül eden.

m. 362a/10

-1-

mütevellid [Ar.] Dünyaya gelen, doğan, doğmuş; hasıl olmuş, -den doğmuş.

m. olduğu 216b/15

m. olmuş 216b/14, 240b/9

m. olup 216b/14, 326a/6

m. olur 278a/10

-6-

mütezāyid [Ar.] Artan, çoğalan, ziyadeleşen.

ṭūlā-yı m. olup 223a/7

m. 301a/13

-2-

mütezelsil [Ar.] Sarsılan, titreyen, sallanan.

m. olduğundan 219b/4

-1-

müttefik [Ar.] İttifak etmiş, birleşmiş;
biriyle aynı fikirde olan.
m.- i ‘ aliyyedir 299b/12
m.+ lerdir 335a/9, 339a/10
-3-

müttehem [Ar.] Suçlanan, suçlu olduğu
iddia edilen, töhmet altında bulunan.
m. olmayup 346b/9
-1-

müvelled [Ar.] Doğurulmuş, doğum.
m.+ i olan 319a/12
-1-

müvellidü'l-lu' āb
[Ar.] Tükürük bezleri.
m. 212a/12

müyesser [Ar.] Kolaylıkla olan,
kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış;
nasip olan.
m.+ dir 315a/9
m. olanlara 323a/10
m. olduğda 289b/15
m. olmaz 229b/5, 352a/15, 354b/4
m. olur 345a/3, 345a/10, 352b/2
-9-

müzevvere [Ar.] Hastalara gıda olsun
diye yedirilen etsiz perhiz yemeği.
m.+ ler 203a/9
-1-

müzeyyen [Ar.] Süslenmiş, bezenmiş,
süslü, ziynetli.
m. 349b/5
-1-

müzîl [Ar.] Yok eden, gideren, giderici.
m. olur 191a/14
m. 255b/4
-2-

müzmin [Ar.] Devam edip giden,
süregelen, kronik, bir çözüm
getirilmemiş olan.
m. olup 307b/2
-1-

müzmine [Ar.] bkz. **müzmin**.
‘ ilel-i m.+ den 241a/13
-1-

N

nā-baht [Far.] Bahtsız, şanssız, talihsiz.
n. olduklarına 348b/11
-1-

nā-ḥayr [Far.+Ar.] Hayırsız.
n. itmişler 355b/1
-1-

nā-kābil [Far.+Ar.] Kâbil olmayan,
mümkün olmayan, imkânsız.
n. olduğu 184b/9
-1-

nā-merd [Far.+Ar.] Sözüünün eri
olmayan, insanlıktan mahrum,
güvenilmeyen, korkak, alçak.
n.+ e 354a/4
-1-

nā-münāsib [Far.+Ar.] Münasebetsiz,
yakışıksız, uygun olmayan.
n. 188a/7
-1-

nā-mūsā‘id [Far.+Ar.] Müsait olmayan.
n. olduğundan 353b/8
-1-

nā-müşābih [Far.+Ar.] Benzersiz, eşi benzeri olmayan.

n. 348a/1

-1-

nā-sezā[Far.] Layık olmayan, uygun düşmeyen.

ef' āl-i n.+ ya 351a/12

-1-

nā-temām [Far.+Ar.] Tamamlanmamış, bitmemiş.

n. olmağla 222a/14

1-

nabẓ [Ar.] Nabız; kalbin dakikadaki atış sayısı (pulsus).

n.+ ı 246a/14, 288a/2

n.+ iñ 267a/3

n.+ ında 248a/15

n.+ ları 331b/12

n. 304b/17

-6-

nabẓ-ı hafakānī

[Ar.] Taşikardili nabız (dakikada 100 atımın üzerindeki kalp atış hızı).

n. 241b/10

-1-

nādir [Ar.] Az bulunur, az görünür, seyrek, ender.

n.+ dir 264a/4, 264a/5, 264a/7,

307a/8, 310b/16

n. olduğu 290a/3

n. olduğu 196b/4

n. olmakla 293a/14

n. olup 263b/6

n. olur 278b/3, 297a/16

n. 195a/2, 196b/8, 206a/13, 206a/17,

222a/10, 236b/16, 256a/12, 263b/15,

277a/14, 283a/2, 287b/7, 298a/1,

315b/10, 324a/12, 325a/7, 340b/15,

360b/11, 361a/3, 361a/4, 361a/9

-31-

nādiren[Ar.] Nâdir olarak, çok seyrek.

n. 191b/14, 192a/9, 231b/8,

240b/15, 247b/6, 259a/14, 267a/14,

276a/11, 279a/4, 282a/12, 284a/15,

313a/4

-12-

nāfi' [Ar.] Faydalı, faydası olan.

n.- i teneffü 316a/17

n.+ dir 183a/16, 183b/9, 185a/8,

189a/15, 189b/3, 195b/13, 196a/15,

202a/4, 202a/14, 206b/10, 208b/7,

214a/3, 214a/15, 214a/17, 214b/12,

215b/13, 223a/4, 228a/5, 234b/1,

238a/15, 242b/12, 243a/8, 243a/10,

245b/5, 245b/14, 246a/10, 253b/8,

253b/10, 262b/10, 265b/14,

267b/13, 269b/15, 271a/3, 272b/17,

276b/9, 276b/11, 283b/7, 285a/9,

289a/6, 289a/15, 305b/2, 305b/3,

308a/11, 308a/14, 314b/8, 316b/2,

336b/12, 341b/2

n. bulmuştur 263a/4

n. olan 202a/2, 266a/2, 269b/17

n. olduğu 306a/13

n. olduğu 206b/14, 338b/8, 343b/17

n. olduğunda 334a/15

n. olmak 198a/11, 262b/1

n. olup 277b/8

n. olur 206b/5, 206b/12, 232b/7,

300b/11

n. 196a/12, 280b/9, 301b/6, 315b/2,

338a/1

‘ilāc-ı n. 194b/12

-71-

nāfi' a [Ar.] bkz. **nāfi'**

müdebbere-i n.+ dan 253b/4

mu' ālecāt-ı n.+ niñ 294b/16

mu' ālece-i n.+ ya 317b/3

esbāb-ı n.+ yı 331a/3

‘ulūm-ı n. 353a/8 eşyā’-yı n. 334b/8 -6-	
nāfiḥa [Ar.] Gaz yapıcı; gazlı. riḥ-i n. 270a/8 -1-	
naḥirru min ḳader-ullāh ilā ḳader-ullāh [Ar.] <i>Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz.</i> anlamında Hz.Ömer tarafından bir salgın hastalıkta, yapacağı yolculuktan vazgeçtiğinde söylenmiş sözdür. n. 329b/16 -1-	
nāfiz [Ar.] Nüfuz eden; içe işleyen, çok tesir eden, etkili. n. olmakdan 222a/1 n. olmaz 222a/6 n. olup 205a/4, 205b/2 n. olurlar 258b/12 -5-	
naḥsiyye [Ar.] Uğursuzluk; uğursuz şey veya kimse. n.+ ye 357a/16 -1-	
naḥtu'l-ḥacer [Ar.] Taş oymacısı. n. 352b/1 -1-	
naḥv [Ar.] Söz dizimi, cümle bilgisi, sentaks. n. 353a/2 -1-	
nā'ibe [Ar.] Bela, musibet. n. 292b/2 -1-	
	naḥḥ [Ar.] Suda ıslatmak, suyla nemlendirmek; ilaç olarak çıkarılan su. n. ideler 303a/8 n. idüp 222b/12 n. olunan 263a/12 n. olunup 244b/9 -4-
	nāḥih [Ar.] Hastalıktan yeni kalkıp henüz zayıf olan kimse. n.+ lar 248a/3 -1-
	nāḥiṣ [Ar.] Tam olmayan, eksik, noksan; kusurlu, özürlü. n. ḳalır 295b/1 n. olup 357b/13 n. 224a/17 -3-
	nāḥiṣatu'l-‘uḳūl [Ar.] Eksik akıllar; akılları az olanlar. n. olan 347b/3 -1-
	naḥī [Ar.] Temiz, pak, halis. n. olmamağla 262a/5 -1-
	naḥl [Ar.] Nakil, taşıma, aktarma. n.- i ṣariḥ 330a/15 n.+ i 261a/4, 269a/8, 300a/7, 318b/14, 333a/4 n.+ iñ 333b/8 n. eylediği 186b/1, 313a/15 n. ideler 353b/11 n. ider 319a/5, 336a/1 n. iderler 335a/3 n. itdiği 266b/8, 345b/10 n. itdikleri 327b/6 n. itmesi 320a/5 n. itmişlerdir 263a/7, 318b/11 n. olunan 190b/13, 191b/8

n. olundı 206b/1, 323a/6 n. olunmuş 216a/15, 319b/16 n. olunmuştur 197b/12 n. olunmuştur 330a/2 n. olunur 216b/2, 321a/4 n. 216b/12, 233a/9, 239a/2, 256a/3, 319b/9, 341a/5 -35-	314b/16, 323a/2, 337b/4 -8-
naḳlen [Ar.] Nakil yoluyla aktarma. n. 352b/13 -1-	nān [Far.] Ekmek. n.- ı ıuşk 349a/9 -1-
nām [Far.] İsim, ad. n.- ı sāmīleri 322b/16 n.+ ına 184b/7, 190b/5 n.+ ında 322b/16, 322b/17 n.+ ıyla 308a/1 n. 182a/11, 186b/12, 190b/15, 202b/2, 232b/13, 260b/4, 270a/17, 276a/13, 319a/12, 320b/8, 321a/4, 323b/16, 327a/16, 329b/4, 339a/17, 342a/3, 362a/9 -23-	na' nā' [Ar.] bkz. na' na' n. 208a/11 -1-
namāz [Far.] Namaz. evḳāt-ı n.+ ı 353a/15 n. kılmığı 348a/13 -2-	na' na' [Ar.] Nane (Mentha piperita). n. 254b/14, 257b/4 -2-
namāz böri [Far.+Tr.] Bir kurtçuk türü. n.+ niñ 193b/4 n. 193b/1, 277a/10 -3-	nānḡāh [Ar.] Nanahan tohumu (Carum copticum). n.+ ı 283a/17 n. 189a/16, 267b/2, 276a/17, 283a/11, 284b/6, 289a/7 -7-
nāmıḳu'l-ḡurūf [Ar.] Yazar. n.+ iñ 218a/10, 360b/16 n. 263b/9, 279b/7, 286b/1 -5-	Napoli [öa.] İtalya'da bir şehir adı. N. 342a/3 -1-
nāmıḳu'l-ḡurūf faḳīr [Ar.] Bendeniz yazar. n.+ iñ 319a/11 n. 209a/5, 224a/1, 271b/14, 306b/2,	nar [Far.] Nar (Punica granatum). n.+ ı 334b/7 n.+ iñ 303b/8 n. 185a/7, 209b/5, 213b/10, 214a/10, 214b/16, 214b/17, 229a/6, 254b/14, 275b/2, 280b/11, 283b/13, 294a/15, 294a/17, 294b/3, 300b/14, 301a/5, 303a/8, 303a/9, 303a/10, 304a/14, 309a/5, 340b/1, 341b/2, 344a/2 -27-
	nār [Ar.] Ateş. n.- ı ḡaḳīf 214b/5, 244a/13 n.- ı leyyin 244b/12 -3-

nār-ı Fārisī [Ar.] Şarbon; kan çıbanı.

bkz. **cemre**

n. 315b/9

-1-

nārcīl [Ar.] Hindistan cevizi.

n. 255b/6

-1-

nārdīn [Far.] Sünbül-i Rûmî de denilen, bir çeşit sünbül (Nardus indica).

n. 254a/3, 256b/17, 283a/13, 289a/13

-4-

nārī [Ar.] Ateşli, ateş ile ilgili.

ḥārr-ı n.+ niñ 237b/7

ḥārr-ı n. 237a/12

-2-

nās [Ar.] İnsanlar, halk.

n.+ da 219b/16, 220a/12, 220b/9, 221b/5

efrād-ı n.+ dan 191a/17

n.+ iñ 259a/14, 323a/13, 344b/9

‘avām-ı n.+ iñ 190b/8, 307b/16

mecma‘-ı n. olan 340b/12

n. 190a/15, 191a/12, 323a/14, 350b/1

‘āmme-i n. 359b/4

‘avām-ı n. 190a/11, 329a/13

ebdān-ı n. 297b/9

evsaṭ-ı n. 349b/3

-20-

Naşārā [öa.] Hristiyanlar, Nasrânîler.

bkz. **Neşārā**

N. 323a/3

-1-

naşīḥat [Ar.] Öğüt vermek, doğru yolu göstermek.

n. idüp 351a/4

-1-

Naşīr Tūsī [ka.] Nasîrüddin Tûsî; İranlı âlim, filozof ve tabip.

N. 306a/17, 354b/11

-2-

naşş [Ar.] Açık ve kesin hüküm.

n.- ı mübīnde 191a/8

n.- ı mübīninden 329a/17

-2-

nāşī [Ar.] İleri gelen, kaynaklanan, dolayı; meydana gelen; neş’et eden.

n. 182b/10, 185a/17, 187a/7,

187a/13, 188a/4, 189a/4, 191a/15,

193b/8, 193b/17, 194a/3, 194a/7,

200b/11, 204a/4, 204a/7, 215b/1,

215b/5, 219b/5, 223a/15, 223b/11,

225b/4, 226a/12, 229b/8, 231a/11,

231b/16, 232a/14, 237a/1, 237a/9,

240a/2, 240a/16, 240b/4, 240b/16,

241b/3, 246a/12, 248a/9, 255a/16,

268b/6, 270a/13, 277b/4, 277b/13,

278a/8, 280a/17, 280b/1, 282a/4,

283a/4, 284a/12, 284b/1, 293b/7,

296a/11, 296b/11, 298b/13,

306b/12, 314a/4, 319a/6, 322a/6,

323a/8, 324a/10, 326a/1, 331b/8,

333a/10, 333a/13, 338a/4, 346b/12,

347a/5, 347a/10, 358b/5

-65-

nāṭıka [Ar.] Düşünüp söyleme melekesi, konuşma gücü, söz söyleme.

nefs-i n.+ nıñ 191a/5

-1-

natrūn [Ar.] Natron, sodyum nitrat, boraks; su ile birleşmiş ve billurlaşmış sodyum karbonat.

n. 308b/3, 313b/10, 313b/17

-3-

nāz [Far.] Naz, işve.
n. 355b/8
-1-

nāz-perver [Far.] Naz eden, nazlı.
ifrāt-ı n.+ lik 349b/2
-1-

nazar [Ar.] Bakma, bakış, göz atma.
n.- ı enverleri 292b/16
n.- ı iksir 191a/15
n.- ı ta' zīm 351a/14
n.+ ları 320b/10
n. eylediği 200a/6
n. ideler 236b/15
n. olunmak 228b/6
n. olunmaya 199a/9
n. 199b/7
-9-

nazarāt [Ar.] Bakışlar, göz atmalar.
n.+ ı 321b/13
-1-

nāzenin [Far.] İnce yapılı, narin.
vücūd-ı n.+ lerini 340a/2
-1-

nāzil [Ar.] Yukarıdan aşağıya inen, nüzul eden.
n.+ e 240a/15
n. olan 210a/12, 210a/14, 282a/6
n. olana 210a/12
n. oldukları 210a/10
n. olur 251a/9
n. olursa 210a/8, 210b/13, 282a/5, 282a/8
-11-

ne [Tr.] Ne; hangi şey; hangi; nasıl.
n.+ dir 217b/5, 328a/8
n. 205a/11, 221b/1, 221b/6, 222b/1, 231b/11, 232b/14, 260a/16, 260a/17, 266a/1, 270a/15, 279a/9, 279b/2,

282a/12, 308a/2, 309a/17, 319b/11, 325a/10, 327b/12, 329b/10, 330b/16, 333b/9, 336a/16, 344a/15, 345a/2, 346b/4, 347a/17, 347b/2, 360a/6, 362a/17, 362b/1
-34-

ne-uzu bi'llāh mine'l-hilāf ve'l-güzāf

[Ar.] *Ters ve boş sözden sözden Allah'a sığınırım.* anlamına gelen söz.
n. 319b/1
-1-

nebāt [Ar.] Bitki.
n. 271b/15
sükker-i n. 342b/9
-2-

nebīz [Ar.] Hurma ve kuru üzümünden yapılan bir çeşit şarap ve şıra; küpe basılarak yapılır.
n. 283b/1, 284b/9
-2-

necābet [Ar.] İyi ve temiz bir soya mensup olma, soyluluk, soy temizliği, asalet.
n. 347b/15
-1-

necāt [Ar.] Kurtulma, kurtuluş, halas.
n. 343a/14
-1-

necīb [Ar.] Soylu, asil.
veled-i n. 351b/4
-1-

Necībü'd-dīn [ka.]

bkz. **Necībü'd-dīn Semerkandī**
N. 289b/2, 301b/8, 315a/17, 316b/3
-4-

Necîbü'd-dîn Semerkandî

[ka.] Necîbüddin es-Semerkandî;
XIII. yüzyılın önde gelen
hekimlerinden.

N. 182b/7, 200b/7, 231b/8, 235b/15,
239a/9, 299b/13, 315a/6
-7-

nedret [Ar.] Az bulunma, azlık.

n. 196b/9
-1-

nef [Ar.] Fayda, yarar, çıkar, menfaat.

n.- i 'acîbi 206b/8, 222b/16
n.- i 'azîm olmağla 269b/2
n.- i 'azîm 246b/5, 331b/9, 336b/12
n.- i 'azîmi 244b/1, 342a/3
n.- i 'azîmini 343b/15
n.+ e 253b/16
n.+ i 206b/3, 209b/3, 257b/2, 263a/5,
273a/7
n.+ ini 198a/16
n.+ leri 265a/11, 265b/3, 308b/1
n. virmediği 275b/4
n. 227b/5, 330b/15
-22-

nefer [Ar.] Kişi, kimse, fert; asker.

n.+ i 319a/14
n. 349a/13
-2-

nefes [Ar.] Nefes, soluk.

n.- i kaşabede 241a/14
n.- i muhtebe 237a/16
n.- i müstağim 240b/8
n.- i riye 239b/3
n.- i riyede 240a/7, 240a/16
n.+ de 226a/14, 239b/16, 241a/5
a' zâ-yı n.+ de 241a/3, 245b/15
âlet-i n.+ de 226a/11
menâfiz-i n.+ de 240b/4, 245b/5
âlet-i n.+ den olan 299b/3
a' zâ-yı n.+ den 239b/7, 239b/15

tetâbu' -ı n.+ den 240b/11

đik-i n.+ den 288a/10

n.+ dir 246a/15

n.+ e 241a/4, 241a/5

a' zâ-yı n.+ e 239b/9, 239b/11

đik-i n.+ e 242b/6, 303b/4

n.+ i 294a/11, 300a/1, 332a/7

'usr-ı n.+ i 239a/10

intişâb-ı n.+ i 240a/16

mecrâ-yı n.+ i 229b/14

mesâlik-i n.+ i 248b/9

đik-i n.+ i 239a/7

n.+ iñ 226a/13, 239b/14, 267a/3,
303b/2

a' zâ-yı n.+ iñ 240b/17

n.+ inde 236a/9, 302b/4

n.+ ini 276a/5, 299b/2

mecârî-i n.+ leri 359b/11

n.+ lerine 238a/8

habs-i n. itmegin 282b/10

âlet-i n. olan 300b/8

n. 231b/13, 231b/15, 238a/9,

238b/16, 239a/5, 241a/6, 241a/16,

241a/17, 246a/15, 304b/17, 317b/12

'usr-ı n. 239a/6

a' zâ-yı n. 239a/17

intişâb-ı n. 240b/3, 246a/14

istinşâk-ı n. 241a/16

mecrâ-yı n. 224a/5, 224a/8, 224a/16

sû' -i n. 288a/7

đik-i n. 226b/11, 239a/6, 239b/12,
241b/4

-71-

nefes-i bükâ [Ar.] İçini çeke çeke ağlama.

n. 246a/13, 246a/14

-2-

nefes-i muzâ' ıf [Ar.] İçini çeke çeke ağlama,
ağlayış. bkz. **nefes-i bükâ**

n. 246a/17

-1-

neffāh [Ar.] Gazlı; vücutta yel var eden deva ya da gıda.

n. 283a/6, 284b/11

-2-

nefh [Ar.] Gaz; gaz şişkinliği.

n.+ iñ 208b/3

n. 232b/7

-2-

nefha [Ar.] Şişkinlik, gaz şişkinliği.

n.+ da 267a/16

n.+ niñ 267a/5

n.+ sında 268a/2

n.+ yı 267a/7

n. 206b/10, 263b/12, 267a/1,

267a/13, 287a/2

-9-

nefhaü't-tihāl [Ar.] Dalak şişkinliği.

n. 267a/1

-1-

nefir [Ar.] Boru.

n.+ leri 319a/3

-1-

nefise [Ar.] Herkes tarafından beğenilen, çok hoş a giden, çok güzel.

aṭ' ime-yi n. 349a/9

ezhār-ı n. 250b/6

-2-

Nefisî [ka.] Burhâneddîn Nefis b. İvaz el-Kirmânî. bkz. **Molla Nefisî**

N. 183a/9, 184b/15, 202b/8,

203a/14, 231b/9, 233a/8

-6-

nefret [Ar.] Beğenmeme.

n. ider 221a/6

n. itdireler 349b/7

n. 330b/5, 350b/12

-4-

nefs [Ar.] Öz varlık, kişilik.

n.- i dimāğa 189b/17

n.- i nātıkanıñ 191a/5

n.- i ṭā'ūnuñ 335b/5

n.+ ine 361b/8

illet-i n. 192b/2

-5-

nefs-i emmāre [Ar.] İnsanı hissî zevk ve lezzete sevk eden nefis ve şehvet.

n.+ niñ 348b/11

-1-

nefsānî [Ar.] Nefse ait.

rūh-ı n.+ ye 189b/11

-1-

nefsāniyye [Ar.] bkz. **nefsānî**

n.+ de 361b/12

a' rāz-ı n.+ den 248b/6, 359b/5

n.+ niñ 358a/17

infī' ālāt-ı n.+ nin 190b/16

ervāh-ı n.+ ye 205b/3

şehvāt-ı n.+ ye 361b/10

n. 291a/4

a' rāz-ı n. 250a/16, 361b/6

ef' ālāt-ı n. 293a/13

ervāh-ı n. 293a/8

infī' ālāt-ı n. 293a/14

-13-

nefsiyye [Ar.] İnsanın maddi

arzularıyla, nefsiyle ilgili.

edviye-yi n.- yi zî-kıymet 361b/4

irāde-i n.+ ye 272a/8

a' zā-yı n.+ yi 189b/11

-3-

nefsü'l-emr [Ar.] İşin aslı, hakikati.

n.+ de 185b/2, 209b/13, 213b/15,

263a/5, 286b/1, 293a/6, 322b/10,

331a/12

-8-

nefūhāt [Ar.] Buruna çekilen devalar.

n.- 1 mezbūreyi 234a/14

n. 208b/3

-2-

nefy [Ar.] Uzaklaştırma; olumsuzluk.

n. eylediği 356a/9

n. 204b/13

-2-

neḡānīg [Ar.] Temporal kemiğin

stiloid çıkıntısı (processus

styloideus) tabanın iç yan tarafından

başlayıp tiroid kıkırdağın arka

kenarı ve farenks arka duvarında

farenksin üst ve orta konstriktör

kasları arasında sonlanan farenk,

musculus stylopharyngeus.

n. 224b/17

-1-

neḡāfet [Ar.] Zayıflık, cılızlık.

n.- i beden 262a/7

-1-

nehiy [Ar.] Birini bir şeyden alıkoyma, bir

şeyin yapılmasını yasak etme,

menetme, engelleme.

n.- i eşfāka 330a/4

n.- i taḡrīmī olmayup 330a/4

n.- i taḡrīmīden 331a/5

n. olmaz 330a/5

-4-

nemā [Ar.] Gelişme, büyüme, artma, çoğalma.

sinn-i n.+ da 283a/3, 357b/11

sinn-i n.+ dan 282b/12

sinn-i n.+ dır 356a/15

n.+ sı 182b/3

sinn-i n.+ sı 182b/1

n.+ sına 217a/6

n.+ ya 293b/6

n. 356b/8

sinn-i n. 236a/2, 356a/14, 356b/5,

357a/8, 357b/6, 358a/4, 358b/2

-16-

nemīmet [Ar.] Dedikoduculuk, lâf

taşıyıcılık, nemmamlık.

n. 348b/12

-1-

nemle [Ar.] Egzama; vücuttaki

karıncalanma.

n. 315b/9

-1-

nemmām [Ar.] Marsama bitkisi,

sîsenber (Ocimum basilicum).

n. 289a/12

-1-

nercis [Ar.] bkz. **nergis**

n. 246a/11

-1-

nergis [Ar.] Lâle gibi soğanla üretilen,

nercis (Narcissus). bkz. **nercis**

n. 202a/8

-1-

nerm âteş [Far.] Yumuşak ateş, kısık

ateş.

n.+ de 238b/2, 254a/4

n. 244b/10, 285b/3

-4-

Neşārā [öa.] Hristiyanlar, Nasrânîler.

bkz. **Naşārā**

eṡibbā-yı N.+ dan 333a/4

-1-

neseb [Ar.] Soy, atalar, dedeler silsilesi.

rif at-i n. 355b/3

-1-

neşim [Ar.] Yel, hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgar. n. 247a/5, 303b/2 -2-	n. ola 343a/14 -80-
nesne [Tr.] Nesne, şey. n. 353a/15 -1-	neşf [Ar.] Su vb. nesneyi içine çekmek, emmek, soğurmak. n. idici 235b/10 -1-
neşât [Ar.] Sevinç, neşe, sürûr. n.+ 1 354a/2 -1-	neşv ü nemâ [Ar.+Far.] Gelişme, büyüme, gelişim. n.+ da 348b/10 n.+ ları 296b/1, 356a/16 n.+ larına 293b/7 n.+ sı 222b/2 n. 182b/2, 219b/1, 356b/2 -8-
neş'et [Ar.] Çıkma, meydana gelme; ileri gelme, kaynaklanma. n. ide 323a/16 n. iden 193b/3, 256a/10 n. ider 182b/12, 184b/8, 188a/6, 189a/1, 190a/10, 192a/9, 194a/12, 200a/5, 200a/14, 200a/17, 207a/12, 212b/9, 218a/2, 240b/5, 240b/12, 240b/17, 254b/2, 255a/9, 255b/2, 256a/7, 262a/15, 267a/11, 270a/9, 274b/3, 276a/12, 282b/8, 287a/10, 287a/17, 290a/11, 310b/2, 316a/11, 318b/16, 322a/9, 344b/7, 347a/17, 359a/4 n. idüp 196b/9, 275a/4, 291b/10 n. itdiği 200a/15, 206a/4, 270a/3, 274a/3, 292b/5, 293b/10, 298a/3 n. itdigine 222b/9, 296b/16 n. itdigini 252b/4, 318b/4 n. itdikleri 318a/17 n. itdüğü 340b/8 n. itmekle 281a/3, 292a/1, 321b/14 n. itmesi 287b/13 n. itmez 192a/11 n. itmiş 182a/8, 188a/9, 245a/8, 245b/6, 245b/16, 246a/3, 249b/4, 250a/13, 274b/10, 275a/1, 285a/2, 293b/13, 294a/3, 321b/16, 325a/10, 345a/11 n. itmiştir 201b/14, 225a/8 n. itmiştir 262a/11	netice [Ar.] Sonuç, semere, son, nihayet. n.- i 'illet 190a/9 n.- i efkâr-ı şaḥîhelerinden 297a/4 n.- i efkârlarını 323a/2 n.- i ihtilâflar 334a/14 n.- i meşveretleri 329b/11 -5-
	neṭül [Ar.] Hastanın azasına dökülmek için, deva ile pişirilmiş su. n. ideler 289a/2, 289a/11 n. 185a/2, 185b/7, 208b/5, 215b/17, 312a/7, 337a/16, 337a/17, 337b/15, 338b/7 -12-
	neṭülât [Ar.] Hastanın azasına dökülmek için, deva ile pişirilmiş sular. n. 185b/3, 312a/5 -2-
	nev' [Ar.] Cins, tür; sınıf, türlü. n.- i âḥeriñ 278b/2 n.- i beşer 340a/2, 360a/11 n.- i beşere 317b/8 n.- i beşeriñ 204b/7, 345a/13, 350a/17, 357b/14

n.- i evvelde 306b/14 n.- i insān 345a/4 n.+ den 258a/10, 309b/6, 356a/1 n.+ dir 277a/11 n.+ i 255b/2, 278a/2, 309a/12, 309a/14, 310a/16, 314a/2, 314a/5, 320a/17, 322a/4, 322a/7 n.+ idir 285a/14, 290b/7 n.+ inde 196b/13 n.+ inden olup 326b/14 n.+ inden 217b/5, 265b/13, 295a/3, 296b/16, 299a/12 n.+ indendir 193b/15, 290a/8, 293b/11, 311a/13 n.+ ine 278a/9, 278a/12, 278a/16, 283b/6, 287b/1, 309b/1, 310a/13, 311a/1, 312a/15, 339b/3 n.+ iniñ 268b/9 n. 193b/10, 196b/12, 286b/3, 290b/14, 291a/10, 298b/3, 306b/7, 308b/10, 315a/7, 339b/3 -58-	nevbet [Ar.] Nöbet. n.+ den 193a/6, 193a/14 n.+ denşoñra 197b/2 n.+ i 196b/14, 241a/14 n.+ ini 194b/11 n. 193a/6, 194a/4, 207b/10, 249a/5, 292a/7, 292a/15 -12-
nev [Far.] Yeni; son zamanlarda ortaya çıkmış. n. 275b/1 -1-	nev'en [Ar.] Cins ve çeşit bakımından. n. 355b/10 -1-
nevāciz [Ar.] Azı dişlerinin arkasındaki altlı üstlü bulunan dişler. n.+ i 220b/10 n. 220a/2, 220b/6, 220b/9, 220b/12 -5-	nev'iyye [Ar.] Cinse ait, çeşitle, türle ilgili. şüret-i n.+ sini 295b/5 -1-
nevāhī [Ar.] Kenarlar, etraflar, civardaki yerler. n.+ sinde 215a/16, 277a/13, 280a/3 -3-	nevm [Ar.] Uyku, uyuma. hālet-i n.+ de 272a/11 -1-
nevāzil [Ar.] Nezle. n.+ iñ 242a/15 n. 267a/14 -2-	ney [Far.] Kamıştan yapılan, nefesli bir çalgı. şadā-yı n.+ de 224b/8 -1-
	ney-zen [Far.] Ney çalan kimse. n.+ leriñ 224b/7 -1-
	neyl [Ar.] İsteğine ulaşma, merâma erme. n.- i rūḥ-efzā 225b/4 n.+ leri 351b/6 -2-
	nezāret [Ar.] Denetim, gözetim, kontrol; bakma, seyir. n.+ ine 221a/6 -1-

nezle [Ar.] Vücudun seviyece üst tarafından alt tarafına madde inmesi; akıntı. n.+ den 209b/13, 241b/8 n.+ leri 210b/8 n.+ yi 209b/10, 209b/12, 210a/2 n. 209b/10, 210a/5, 210a/7, 210a/9, 210a/12, 210a/13 -12-	nîlûfer [Far.] Nilüfer (<i>Nymphaea lotus</i>). n. 202a/11, 237b/13, 245a/14, 277a/2, 300b/16, 308a/7, 309b/13, 316b/5, 335a/12 -9-
nışf [Ar.] Yarı, yarım, nim. n.+ ı 238b/3 n. 213b/12, 214b/1, 214b/5, 224a/17, 253b/12, 273a/4, 313b/6 -8-	nîm-birişt [Far.] Yarı pişmiş. n. 257a/9, 275b/7 -2-
nice [Tr.] Çok, pek çok, birçok; nasıl. n.+ si 328a/3 n.+ sine 244b/1 n. 204b/6, 318b/11, 355a/4, 355a/6 -6-	nîm-kûfte [Far.] Yarım ezilmiş, az dövülmüş. n. 286a/12 -1-
nidâ [Ar.] Seslenme, çağırma, bağırma. n. itdirip 329b/12 -1-	ni' met [Ar.] Lütuf eseri olan iyilik, ihsan. n.+ dir 284a/2 -1-
nifâs [Ar.] Lohusalık hâli; yeni doğum yapmış kadının durumu, doğumdan sonra rahimden gelen kan. n.+ ı 354b/16 -1-	nisâ [Ar.] Kadınlar, nisvân. bkz. nisvân n. 346b/7 -1-
nihâl [Far.] Taze, düzgün, fidan. n.- i mevzûndur 217a/5 -1-	nişâb [Ar.] Yeter derece, istenilen oran; asıl, esas. fevâ'id-i n.+ a 204b/1 kavâ'id-i n.+ a 315b/12 -2-
nihâyet [Ar.] Son, sonunda, en sonunda. n.+ e 354a/2 -1-	nisbet [Ar.] Oran, ölçü, kıyas; ilişki, bağlantı. n.+ i 277b/6, 277b/7 n. idenler 343a/16 n. itmişdir 342b/16 n. olundığı 296a/16, 360b/3 n. olunmuşdur 320b/3 n. olunup 307a/14 n. olunur 291a/11, 307a/11 n. 182b/3, 184a/6, 190b/6, 216a/8, 220b/4, 226b/12, 251b/15, 252b/7, 259a/13, 260b/15, 261a/14, 263b/12, 264b/7, 269a/5, 285a/12, 307b/13, 328a/2 -27-
nişâb [Ar.] Örtü, perde, peçe. n. 201b/2 -1-	

nisvân [Ar.] Kadınlar. bkz. **nisâ**
 n.+ a 193b/13, 261a/14, 323b/14,
 354b/16
 n.+ da 239b/10, 260a/9, 324a/1
 n.+ ın 307b/16
 n. 190a/11, 194a/6, 215a/17,
 287a/11, 302a/4, 355a/6
 -14-

nisyân-ı pür-tuğyân [Ar.+Far.] Azgınlıkla
 dolu gaflet hâli; unutkanlık hastalığı.
 n. 323a/10
 -1-

nişâste [Far.] Nişasta.
 n.+ den 230b/8, 304b/4
 n. 229a/10, 234a/17
 -4-

nîşter [Far.] Neşter, bisturi.
 n. 311a/11, 311b/4, 316b/7
 -3-

nitekim[Tr.] Gerçekten, hakikaten, sonuç
 olarak.
 n. 185b/8, 189b/9, 193a/7, 200a/15,
 201a/5, 206b/1, 241a/1, 255a/2,
 277b/7, 277b/12, 277b/16, 295a/14,
 296b/1, 307a/11, 344b/17, 347a/12,
 348a/10, 350b/9, 354a/11, 357a/12,
 359b/8
 -21-

niyâz [Far.] Yalvarma, yakarma, rica; dua.
 n. eylemiş 336a/6
 n. olunur 324a/13
 n. 355b/8
 -3-

nizâm [Ar.] Sıra, dizi, uygunluk, yasa,
 kural, düzen.
 beķā-yı n.- ı        355b/13
 n.- ı        352a/14

n.- ı       -i b     352b/6
 n.- ı intiz  m 352b/2
 n.+ ı 287a/15, 287b/10
 n.+ ında 221a/16, 226b/3
 n.+ ını 287b/17
 kel  m-ı         -ı n.+ larının 236a/5
 kel  m-ı tev  hid-i n. 360b/7
 -11-

no     [Far.] Nohut (Cicer arietinum).
 n. 202a/3, 236b/7, 243a/1, 270b/13,
 271a/10, 276b/10, 343a/11, 344a/12
 -8-

no    -   [Far.] Nohut suyu.
 n. 236b/6, 245b/8
 -2-

nu     [Ar.] Omurilik (Medulla spinalis).
 n.+ dır 239b/6
 n. 239b/7
 -3-

nu    n [Ar.] Noksan, eksiklik, kusur.
 n.+ a 356a/5, 356b/13, 357b/12
 n.+ dan 221a/14
 tekellüm-i n.+ dan 221a/4
 n.+ ından 205b/15
 n. olur 358a/2
 n. 194b/6, 262a/7, 288b/2, 357a/1,
 357a/7, 357b/13, 358a/6, 361b/15,
 362a/5
 -16-

nu    n-pe     [Ar.+Far.] Noksan olan,
 eksik olan.
 n. olmağla 324b/10
 n. olur 348b/10
 -2-

nu     [Ar.] Bir nesneyi suda ıslatmak.
 n.- ı fev  kih 227a/12
 n.+ ı 263a/6
 -2-

nukûş [Ar.] Nakışlar, resimler.
n.+ dan 200a/11
-1-

nukû' u'l-eṭfāl [Ar.] Çocuk için suda ıslatılarak hazırlanmış ve su yerine çocuğa içirilen terkip.
n. 263a/7
-1-

nûre [Ar.] Hamam otu.
n.+ yi 316b/10
n. 313b/10, 316b/9, 317a/14
-4-

nûrun 'alâ nûr [Ar.] Nur üstüne nur; âlânın âlâsı, âlâdan da çok iyi.
n. olur 355b/5
n. 285b/12
-2-

nûş [Far.] İçme, içiş; tatlı şey, tatlı.
n. itdikleridir 326a/13
-1-

nuṭfe [Ar.] Meni, bel, sperm.
n.+ lerinden 327b/9
-1-

nuẓc [Ar.] Olgunlaşma; etin kemikten dökülür derece pişmesi.
n.+ a 337b/17
n.+ ına 230b/12, 305a/1, 308a/14
n. bula 337b/12
n. bulduḡda 337b/17
n. bulduḡdan 308a/13
n. bulsa 304b/14
n. buluncaya 308a/12
n. bulunduḡda 299a/1
n. virüp 335b/6
n. 241a/9, 305a/8, 313b/8
-14-

nübüvvet [Ar.] Peygamberlik, nebilik.
ḡonce-yi şifā-ārā-yı n.+ den 345b/11
-1-

nücûm [Ar.] Yıldızlar.
şahā'if-i 'ilm-i n.+ da 320b/5
ıştılâḡ-ı ehl-i n. 357a/14
i'tibārât-ı ehl-i n. 320b/3
-3-

nüfāḡāt [Ar.] Deride kabarcık.
n. 315b/8
-1-

nüfāṭāt [Ar.] İçi su toplamış kabarcık şeklinde şişlikler, kabarcıklar.
n. 315b/8
-1-

nüfûs [Ar.] Kişi, can, bir bölgede yaşayanların tamamı.
n.+ uñ 298a/8
n. 328b/14
keşret-i n. 340b/13
-3-

nüfûz [Ar.] İçine geçme, içe işleme; tesiri altına almak.
n.+ ı 226a/13
n.+ ını 189b/16
n. ider 183a/2
n. iderse 222a/2
-4-

nükte [Ar.] Nükte.
n.- yi laṭîfe 327b/7
-1-

nümāyān [Far.] Görünen, meydana gelen, ayan, aşikâr.
n.+ dır 182b/15, 216b/10, 217a/7, 218a/8, 225a/7, 246a/17, 259a/8, 260a/4, 295a/15
n. ola 306a/17

n. olan 221a/15
 n. olduğu 335b/14
 n. olmadığı 188a/11
 n. olmağla 272a/12
 n. olmaz 357a/3
 n. olur 184a/7, 206b/11, 230a/16,
 231a/9, 236b/11, 257b/2, 265b/4,
 266a/9, 267a/5, 302b/3, 343b/17
 n. olursa 305a/2
 n. 247b/16, 263a/5, 356a/8
 -30-

nümüvv [Ar.] Büyüme, gelişme.
 sinn-i n.+ iñ 356b/10
 sinn-i n.+ üñ 220b/8
 -2-

nüşa [Ar.] Bir yazıdan çıkarılan suret,
 yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı.
 n.+ dır 209b/4
 n.+ ları 209b/2
 n.+ sı 244a/7
 -3-

nüşadur [Far.] Amonyak tuzu,
 amonyum klorür.
 n.+ ı 227b/4, 228a/6
 n. 228a/13, 232b/5, 232b/7, 232b/8
 -6-

nütü' [Ar.] Fıtık.
 n. 284b/5
 -1-

nütü'u's-sürre [Ar.] Göbek fıtığı, umbilical
 hernia.
 n. 284a/10
 -1-

nüzhet-fezâ [Ar.+Far.] Gönül açan,
 neşeli, eğlenceli olan.
 kaçaba-yı n.+ da 319a/12
 -1-

nüzül [Ar.] İnme, iniş.
 n. iderse 282a/7
 n. itdikde 232a/13
 -2-

O

o [Tr.] O; işaret zamiri. bkz. **ol**
 o.+ dur 225b/10, 246b/1, 246b/8,
 274a/16, 281b/9, 287b/2, 300a/11
 -7-

od [Tr.] Ateş.
 o. 280a/10
 -1-

oda [Tr.] Oda.
 o.+ nıñ 340b/8
 -1-

oğlak [Tr.] Oğlak, keçi yavrusu.
 o. 195b/5, 275b/5, 341a/9
 -3-

oğlan [Tr.] Evlat; çocuk.
 o. 349a/3
 -1-

oğul [Tr.] Erkek evlat.
 o.+ ı 348b/4
 -1-

oğul otı [Tr.] Oğul otu (Melissa
 officinalis). bkz. **bāderencbüye**
 o. 238b/7
 -1-

oku- [Tr.] Okumak; eğitim almak.
 o.- mağdan 354b/13
 o.- yup 353a/6, 354b/12
 -3-

oğuma [Tr.] Eğitim almak, öğrenim görmek.

o.+ sına 355a/16

-1-

ol- [Tr.] Olmak; meydana gelmek, vuku bulmak, bulunmak, gerçekleşmek.

o.- a 190a/3, 192b/7, 192b/9, 193a/2, 195b/14, 197a/12, 199a/12, 199a/14, 207b/11, 211a/3, 214a/16, 226a/8, 226a/11, 230b/2, 231a/13, 231b/8, 235b/17, 237a/16, 240b/10, 243a/1, 243a/3, 243a/9, 244a/10, 245b/8, 245b/12, 249b/4, 249b/8, 249b/14, 250a/4, 250a/7, 252b/16, 253b/3, 254b/7, 256b/10, 259b/11, 269b/4, 269b/7, 285b/12, 289a/17, 289b/6, 297a/10, 298a/8, 299a/2, 299a/7, 299a/14, 301a/8, 302b/11, 303b/10, 305a/14, 308a/17, 309b/12, 310a/2, 312b/14, 312b/16, 313b/4, 322a/12, 322a/14, 324b/11, 325a/10, 334b/11, 339b/7, 341a/11, 345a/11, 348a/4, 355a/2, 360b/1, 362b/3

‘ārız o.- a 274a/16

‘ārī o.- a 256b/1

āsān o.- a 232b/1, 301b/6

devā o.- a 308a/10

emīn o.- a 246b/13

ḥādīş o.- a 192b/13, 299a/17, 302b/16

ḥaḥfīf o.- a 275a/2

ḥalāş o.- a 237b/8, 310a/13

ḥāric o.- a 234b/16

ḥāşıl o.- a 201a/16, 249a/10, 289b/2

ḳādir o.- a 352a/9, 354a/17, 361b/4, 361b/12

lāzım o.- a 304a/10

mā’ıl o.- a 332b/8

ma’lūm o.- a 191b/13, 193a/17, 194a/8, 200b/12, 210b/4, 211b/4, 214a/13, 216a/3, 217a/14, 218a/15, 219b/7, 223b/10, 225b/15, 228a/14,

229a/15, 232a/15, 233a/10, 234b/2, 239b/12, 240a/7, 246b/5, 250b/10, 253b/13, 255a/13, 258b/8, 260b/2, 263b/14, 264b/12, 279a/14, 281b/3, 290b/7, 295a/5, 303a/14, 307a/4, 307a/16, 315b/3, 317b/6, 319b/13, 320a/16, 323a/11, 323b/13, 324a/15, 325a/12, 331a/7, 332b/13, 336a/10, 337a/11, 337b/16, 338a/2, 344a/5, 354b/3, 356a/13, 360a/10

maḥmūl o.- a 346a/11

maḥşūş o.- a 196a/13

medār o.- a 194b/14, 290b/14, 339b/11

meftūḥ o.- a 340a/6

mezc o.- a 313b/12

mu‘tād o.- a 354a/3

mu‘tedil o.- a 350b/8

muḳayyed o.- a 201b/9

muḳteżā o.- a 242a/16

mużırr o.- a 344b/8

mü’eddī o.- a 302b/17

müberrā o.- a 361b/7

mülāyim o.- a 352b/8

mümtāz o.- a 353a/6

mündefi‘ o.- a 270b/16, 274b/15, 338a/12

mütekeddir o.- a 325b/6

mütekevvın o.- a 218b/9

neş’et o.- a 343a/14

nümāyān o.- a 306a/17

pāk o.- a 311b/5

sālim o.- a 295b/3, 296a/8

şāmil o.- a 206b/3

vāḳi‘ o.- a 299b/10, 301b/4

zāhir o.- a 260b/12

o.- acaḳ 231b/13, 253b/15

‘ār o.- acaḳ 347a/7

mu‘tedd o.- acaḳ 200b/15

muṭṭali‘ o.- acaḳ 348b/9

o.- acaḳları 347b/6

o.- alar 188a/8, 221a/15, 299a/13, 322a/14, 325a/6

meşğul o.- alar 340a/11

mu' tād o.- alar 341a/1, 349b/3

muḳayyed o.- alar 305a/2

mübtelā o.- alar 215a/3

ḥāric o.- amayanlar 299a/6

ḳādir o.- amaz 203a/3

o.- an 182b/11, 182b/17, 184b/8, 185a/7, 186a/2, 189a/4, 191a/5, 191a/14, 191b/3, 191b/4, 192b/2, 197b/1, 198a/17, 199a/2, 202b/3, 202b/7, 203b/7, 204a/6, 204b/10, 204b/11, 204b/15, 204b/16, 205a/2, 205b/11, 206b/11, 207a/6, 207b/8, 210a/14, 212a/13, 214a/3, 214a/16, 214b/2, 215a/12, 216b/15, 218a/13, 219b/16, 220a/9, 220b/16, 221a/7, 221a/16, 221b/4, 222a/1, 223a/17, 223b/3, 223b/4, 223b/6, 224a/5, 224a/7, 224a/9, 224a/16, 224b/1, 224b/6, 224b/14, 225a/7, 225a/14, 225b/2, 225b/11, 226b/15, 229a/10, 234a/8, 235b/2, 235b/5, 235b/7, 235b/12, 236b/11, 238a/8, 239b/1, 239b/3, 239b/4, 239b/6, 239b/7, 239b/15, 240a/2, 240a/9, 241a/5, 244a/7, 244b/1, 245a/6, 245a/17, 246b/16, 246b/17, 247a/1, 247a/4, 247a/12, 247b/17, 249b/16, 250a/1, 250a/8, 250b/17, 251a/5, 251a/17, 251b/9, 253a/3, 256a/7, 257a/16, 257b/15, 258a/7, 258a/13, 259a/7, 259a/13, 259b/4, 260a/2, 260a/5, 260a/14, 260b/4, 260b/9, 261a/9, 262a/16, 262b/11, 267a/13, 275a/8, 275b/5, 278b/8, 279a/14, 280a/3, 281a/16, 284a/13, 285b/7, 286a/6, 286b/5, 286b/9, 286b/17, 290b/16, 291a/6, 292a/9, 295a/7, 296a/13, 296a/16, 297a/3, 300b/6, 301a/6, 305b/4, 305b/6, 308a/12, 310b/13, 314b/12, 315a/4, 317b/14, 318b/3, 319b/10, 320b/2, 320b/7, 322a/10, 324b/9, 329b/17, 330a/17, 330b/12, 334b/5, 336a/13, 338a/2, 338a/8, 340a/2, 341a/16, 346a/2, 355a/11,

355a/12, 356b/17, 358a/16, 359a/9, 360a/2

‘ā'id o.- an 251b/17

‘alīl o.- an 261b/15, 270a/1

‘āmil o.- an 362a/14

‘āmm o.- an 315b/4

‘ārız o.- an 193b/2, 193b/14, 197a/15, 198b/9, 199b/9, 204a/16, 207a/7, 210a/4, 212a/15, 213a/12, 213b/3, 215a/16, 215b/1, 221b/9, 222a/14, 226a/2, 226b/16, 227a/3, 228a/14, 247b/8, 248b/11, 250a/10, 255a/2, 255a/10, 255b/9, 255b/16, 260b/9, 274a/2, 274b/3, 274b/16, 280b/9, 290b/6, 317b/11, 359b/3

‘ārif o.- an 326a/4

‘ārif bi't-teşriḥ o.- an 198b/13, 311a/12, 314a/8

‘aẓīmü'l-cüşse o.- an 218a/8

a' lem-i iḥvān-ı şeyātin o.- an 327b/15

ālet-i nefes o.- an 300b/8

ālet-i nefesden o.- an 299b/3

altında o.- an 267a/10

ālūde o.- an 193b/15

ba' id o.- an 307b/12

bā' iş o.- an 202a/16, 298b/1

behresi o.- an 354a/15

cārī o.- an 216b/1, 262a/5, 288b/1

ceyyidu'l-ğidā o.- an 341a/8

dāfi' o.- an 250a/10

dāḥil o.- an 224b/9, 225a/2, 247a/5

dāḥil-i beden o.- an 359a/8

devr o.- an 360b/5

ehemm o.- an 353b/5

elzem-i levāzımdan o.- an 341b/4, 348a/6

evlā o.- an 203a/15

fāsıd o.- an 188a/5, 237a/7, 237b/7, 330b/10

ğāfil o.- an 323a/15

ğayr-ı maşrū' o.- an 195b/3

ḥābis o.- an 207b/12

ḥādiş o.- an 221b/11, 237b/15,

249a/2, 260b/10, 359b/4, 359b/14
 ḥaḳḳ o.- an 218b/13
 ḥāl o.- an 325b/1
 ḥālī o.- an 240a/12, 311b/10
 ḥāric o.- an 238b/16, 284a/5
 ḥārr o.- an 264a/4
 ḥāşıl o.- an 230b/1, 233a/5, 236b/5,
 237a/3, 240b/3, 248b/7, 255a/17,
 256b/12, 258a/11, 259b/5, 259b/8,
 259b/14, 268a/11, 277a/10, 297b/7,
 307b/8, 317a/3, 327b/4
 ḥuşûl-peẓîr o.- an 358b/12
 isti' māl o.- an 272b/6
 ḳabẓī o.- an 264b/12
 ḳatı o.- an 311a/2
 ḳavī o.- an 249a/2
 kebîru'l-felâsife o.- an 322b/4
 lâyıḳ o.- an 187b/9, 190b/10, 195a/4,
 213a/13, 213b/5, 215b/9, 236b/1,
 242a/8, 265a/15, 284a/8, 301a/16,
 305a/1, 312a/5, 317b/3, 340a/5,
 340b/4, 341b/8, 349b/3, 350b/13,
 352a/7, 352a/11
 lâzım o.- an 221b/9, 231a/5, 252a/7,
 277a/17, 285a/4, 304b/6, 346a/4,
 346a/5, 346a/8, 346a/10, 351b/1,
 351b/7, 352a/2, 354b/10
 ma' rûfe o.- an 359a/12
 mādde-yi ḥarâret-i ġarîziyye o.- an
 358a/14
 maḥall-i mühlîke o.- an 330a/13
 maḥmûm o.- an 294b/8
 maḥşûr o.- an 317b/13
 maḥşûş o.- an 212b/13, 216a/8,
 227a/9
 maḥşûşa o.- an 264b/17
 mâni' o.- an 190a/10
 maşrû' o.- an 192b/5
 maţ'ûn o.- an 334a/4
 maţhûl o.- an 264a/12
 mecma'-ı nâs o.- an 340b/12
 mederr o.- an 242b/4
 mefhûm o.- an 327a/17
 memdûḥ o.- an 279a/11

memnû' o.- an 331a/10
 mensûb o.- an 247b/15, 260b/13,
 291a/3
 merbûṭ o.- an 288a/3
 merbûṭa o.- an 287b/16
 meşğûl o.- an 348a/2
 mu' âdil o.- an 209b/3
 mu' allâḳ o.- an 224b/5
 mu' tâd o.- an 255b/16
 mûcib o.- an 256a/17
 mûcib-i fesâd o.- an 345a/7
 muḥarrik o.- an 200a/17
 muḥîṭ o.- an 225a/12, 230a/14,
 239b/10, 281b/4, 358a/14
 muḥtâc o.- an 204b/4, 354a/6
 muḥtaşş o.- an 354b/16
 muḥtebes o.- an 192b/3
 muḥtebese o.- an 262a/14, 281b/1,
 281b/15
 muḥtelîfû'l-aḍlâ' o.- an 204b/9
 mûşil o.- an 205a/5
 muttaşıl o.- an 203a/1, 210b/2,
 218a/1, 223a/16, 225b/16, 240a/8,
 260a/7, 273b/7, 276a/2
 muzırr o.- an 361b/11, 362a/16
 mübeddel o.- an 295b/16
 müberrid o.- an 308a/6
 mübtelâ o.- an 184a/17, 187a/1,
 193a/13, 199b/15, 201a/16, 209a/2,
 245a/3, 320b/10, 335a/7
 müceffîf o.- an 199a/16
 müctemi' o.- an 183b/12
 müdrir o.- an 269a/1
 müferriḥ o.- an 359b/6
 müfettit o.- an 269a/2
 mühlîk o.- an 358b/15
 mümkin o.- an 307a/3, 311a/9
 mümkinu'l-ḥuşûl o.- an 201a/1
 münâsib o.- an 188b/8, 206a/11,
 208b/6, 208b/7, 242b/17, 253b/4,
 268b/14, 337a/4, 354b/9
 mündefi' o.- an 205b/7
 münderic o.- an 224b/3, 225a/6,
 247a/7

münderice o.- an 320b/6
 müntehî o.- an 357a/5
 münzic o.- an 242a/5
 mürtefi' o.- an 238a/5
 müsemma o.- an 271a/14, 306b/3, 315b/10
 müsterhî o.- an 228a/16, 228b/6
 müşâbih o.- an 314a/1
 müşkil o.- an 221a/12
 müştemil o.- an 224a/9
 müte' affin o.- an 325a/12
 müte' allik o.- an 321a/14
 müte' allika o.- an 321a/8, 345a/14
 müte' ârif o.- an 315b/15
 müteferriq o.- an 258a/5, 258a/15
 müteheyi' o.- an 225b/4, 295a/6
 müteqayyihâ o.- an 314b/17, 315a/2
 mütelâşî o.- an 353b/14
 müvelledi o.- an 319a/12
 nâfi' o.- an 202a/2, 266a/2, 270a/1
 nâkışatu'l-ukûl o.- an 347b/3
 nâzil o.- an 210a/12, 210a/14, 282a/6
 nümâyân o.- an 221a/15
 pâk-i' tiqâd o.- an 332b/11
 pek o.- an 220a/8
 râci' o.- an 205a/3
 redîü'l-cevher o.- an 192a/12
 sâ'î o.- an 361a/7
 şâbit o.- an 265b/11
 şâdır o.- an 347b/8, 348b/2
 şâhibi o.- an 261b/15, 350b/14
 sâkin o.- an 340b/14
 şavâb o.- an 242b/15
 sebeb o.- an 192a/7, 196b/3, 199b/16, 240b/8, 240b/13, 242b/7, 279a/6, 291b/9, 322a/5
 sebebi o.- an 310a/2
 sehlül'l-aḥz o.- an 243a/14
 serî' u'l-istiḥâle o.- an 349b/9
 sezâ o.- an 258a/16, 351a/7
 sezâ-vâr o.- an 333a/2, 354a/14, 355b/6
 şebîh o.- an 272a/8
 şühret-şî'âr o.- an 251a/6, 258b/10,

350a/15, 362a/9
 ta' bîr o.- an 258a/12
 tâmm o.- an 221a/3
 telef o.- an 218b/7, 328b/14
 tevellüd o.- an 277b/7
 vâcib o.- an 185a/12, 194a/14, 195a/6, 200a/7, 238a/10, 241b/16, 242a/12, 249b/2, 250a/2, 252b/12, 262a/10, 264b/11, 321b/4, 334a/8, 335a/10, 346a/12, 347b/16, 352b/13, 353b/17, 361b/9
 vâkıf o.- an 186a/3, 297a/6, 333b/16
 vâkı' o.- an 191a/1, 197a/9, 221b/15, 252a/8, 259b/4, 263b/14, 315b/17, 329a/8, 329a/11, 330b/4, 331a/7, 340b/12, 346a/10, 358b/13, 358b/15, 359b/15, 361b/13
 vârid o.- an 203b/11, 329a/17
 vâşıl o.- an 202b/13, 224b/6
 vüçüd-peḫîr o.- an 346b/5
 za'îf o.- an 237b/9, 262a/2
 zâhir o.- an 237a/14, 259b/7
 zarûrî o.- an 358a/17
 zikr o.- an 315a/2
 o.- an 199a/17, 213b/4, 292a/13, 292a/14, 292a/17, 292b/2, 292b/4, 307a/11, 307a/12
 ḥâdiş o.- an 292b/8
 ḥâşıl o.- an 292b/8
 mâ'ıyyetden o.- an 283b/7
 muttaşıl o.- an 202b/14
 nâzil o.- an 210a/12
 zî-kıymet o.- an 209b/3
 o.- an 212b/12, 212b/15, 212b/17
 'ârız o.- an 312b/9
 o.- an 212b/7, 212b/11, 212b/12, 258a/8, 307b/11, 307b/13
 'alîl o.- an 261b/16
 'asîr o.- an 312b/10
 'ilâc-peḫîr o.- an 312b/9
 eslem o.- an 298b/15
 ḥâşıl o.- an 263b/1
 kâbil o.- an 314a/8
 münâsib o.- an 201b/12, 250a/5,

250b/3, 270a/1, 279a/13, 314b/16
 o.- anıdır 298b/16
 ğayr-ı tabî'î o.- anıdır 310b/12
 o.- anıñ 228b/13
 bārid o.- anıñ 264a/5
 ḥādīş o.- anıñ 289b/5
 o.- anından 205b/2
 o.- anlar 199a/5, 199b/3, 208a/3, 213b/17, 220b/5, 222a/13, 223a/10, 231a/14, 239b/10, 248a/3, 298a/11, 311b/9, 324a/14, 325a/16
 bī-günāh o.- anlar 327a/14
 ġalīz o.- anlar 264a/10
 ḥafīf o.- anlar 213a/14
 ḥayr-ı ḥalef o.- anlar 346b/16
 kavī o.- anlar 186a/7
 keşīre o.- anlar 323b/10
 liyākaṭi o.- anlar 340a/16
 mübtelā o.- anlar 182a/1, 184a/13
 müdāvim o.- anlar 298a/13
 mümkün'l-fuḫūr o.- anlar 333b/6
 müsta'idd o.- anlar 230b/6
 sākin o.- anlar 340b/11
 şehīd o.- anlar 329a/1
 ṭolu o.- anlar 323b/8
 za'ifu'l-beden o.- anlar 323b/9
 o.- anlara 208a/14, 289a/14, 306a/1, 351a/7
 āşinā o.- anlara 261b/13
 ḥafīf o.- anlara 208a/12
 kaṭı o.- anlara 264a/8
 müyesser o.- anlara 323a/10
 sākıṭ o.- anlara 335a/9
 sinn-i tera'ru' da o.- anlara 263b/10
 ṭalīb-i kemāl o.- anlara 353b/15
 za'if o.- anlara 264a/7
 zāhir o.- anlara 182b/13
 mübtelā o.- anlarda 226a/15
 o.- anlardan 220b/5
 mübtelā o.- anlardan 263b/10
 o.- anları 204b/10, 226a/1
 'arız o.- anları 212a/17
 ālūde o.- anları 349b/5
 keşīr o.- anları 199b/10, 315b/5

mā'il o.- anları 299a/3
 muḥtāc o.- anları 337a/2
 mü'min o.- anları 328b/3
 mübtelā o.- anları 300a/8
 mümkün o.- anları 247a/16, 252a/14
 mümkün'l-ḥuşul o.- anları 342a/16
 münāsib o.- anları 211a/16
 müşrik o.- anları 328b/4
 sākin o.- anları 345b/9
 şühret-şī'ār o.- anları 307b/1
 o.- anlarıñ 207a/15, 220a/17, 230a/2, 308a/14
 kavī o.- anlarıñ 279b/1
 mübtelā o.- anlarıñ 207b/6, 271b/17, 320b/16
 uzun o.- anlarıñ 264a/11
 murād o.- anlarını 306a/14
 'arız o.- anlarıñ 288b/7
 maşūn o.- asız 346b/10
 o.- dı 215a/17, 321a/2, 327b/5, 355a/15
 ehemm o.- dı 331b/4
 elḳābından o.- dı 356b/15
 ḳalīl o.- dı 330a/9
 müsemma o.- dı 356b/6
 vāḳi' o.- dı 209a/6, 323a/8
 o.- dığı 212a/7, 213b/17, 217b/16, 219a/5, 222b/7, 224b/8, 228b/10, 230a/16, 230a/17, 230b/17, 233a/12, 236a/9, 236b/1, 259a/6, 261a/1, 277b/14, 278b/7, 284b/17, 296b/15, 306b/11, 308b/3, 310b/16, 319b/9
 'amm o.- dığı 318a/5
 'arız o.- dığı 226a/8, 226b/9, 240a/4, 247a/14, 247b/2, 248a/4, 248a/5, 274b/6, 277b/14, 290a/14, 315b/11
 'ilāc-ı şāfī o.- dığı 317b/1
 aḳvā o.- dığı 297a/2
 bāḳī o.- dığı 285a/3
 bārid o.- dığı 293b/3
 çok o.- dığı 211a/13, 290b/9
 dāḥil o.- dığı 229b/2
 emrāz-ı maḳ'addan o.- dığı 276a/1
 eşedd o.- dığı 298a/5

fāsīd o.- dıǵı 274a/6
 gevşek o.- dıǵı 287b/12
 ḥādīş o.- dıǵı 288b/9, 298a/2, 307a/8,
 323b/13, 359a/8
 ḥāşıl o.- dıǵı 268b/2, 268b/4
 ḥāvī o.- dıǵı 225a/15
 ḥuşūl-peẓīr o.- dıǵı 359a/17
 iktidārī o.- dıǵı 314a/14
 iktizā o.- dıǵı 282b/10
 keşīr o.- dıǵı 268b/5, 312b/12
 keşīre o.- dıǵı 308b/14
 lâzım o.- dıǵı 233b/11
 lezic o.- dıǵı 242b/1
 ma' dūd o.- dıǵı 360b/14
 mādđī o.- dıǵı 323a/12
 māni' o.- dıǵı 213a/11, 274b/4
 me'mūl o.- dıǵı 290a/5
 meşķūk o.- dıǵı 236b/14
 mu' arref o.- dıǵı 323a/5
 muḥtāc o.- dıǵı 219a/11, 235a/12
 muḥtebes o.- dıǵı 222a/10
 muḥtebes o.- dıǵı 322b/7
 muḥtelī o.- dıǵı 237a/4
 muḥarrer o.- dıǵı 298a/6
 munfaşıl o.- dıǵı 223b/17
 muẓtarīb o.- dıǵı 231b/16
 mü'edđī o.- dıǵı 271b/4
 mübeddel o.- dıǵı 295b/6, 296a/2
 müctemi' o.- dıǵı 241a/15
 mümkin o.- dıǵı 232a/1, 241b/3,
 272a/14, 289b/13, 294a/13, 309b/9,
 314a/15, 314b/13, 316b/2, 318a/12
 mümtelī o.- dıǵı 248b/9
 mün'adım o.- dıǵı 221a/5
 mürekkeb o.- dıǵı 291a/8, 307a/13
 müsemma o.- dıǵı 359b/17
 müşkil o.- dıǵı 226a/10, 226a/14
 müte'addid o.- dıǵı 313a/6
 mütefavit o.- dıǵı 285a/13
 nādir o.- dıǵı 290a/3
 nāfi' o.- dıǵı 306a/13
 şabī o.- dıǵı 303a/11
 sebeb-i qarīb o.- dıǵı 320a/2
 sevdāvī o.- dıǵı 265a/8

ta'yīn o.- dıǵı 284b/4
 umūrdan o.- dıǵı 362b/4
 vāķi' o.- dıǵı 223a/15, 236a/3,
 247b/5, 359a/1, 362b/1
 vāşıl o.- dıǵı 298a/7
 vücūd-peẓīr o.- dıǵı 297a/3
 za' īf o.- dıǵı 219a/2, 226b/7,
 241b/15, 274a/7, 274a/8
 zāhir o.- dıǵı 220b/12, 297a/1
 zebān-zed o.- dıǵı 234b/7
 zī-yesār o.- dıǵı 361b/7
 ziyāde o.- dıǵı 272a/3, 278a/3
 mu'arrā o.- dıǵı 218a/13
 cem' o.- dıǵıdır 238a/4
 ḥādīş o.- dıǵıdır 239b/15
 müctemi' o.- dıǵıdır 240a/1
 mündefi' o.- dıǵıdır 307b/7
 o.- dıǵına 217b/3, 217b/7, 218a/5,
 296b/10, 297b/7, 299b/3, 328b/3
 'arız o.- dıǵına 213a/3
 'ilm-i ilāhī-i sābık o.- dıǵına 360a/7
 mevķūf o.- dıǵına 360b/2
 ḳat o.- dıǵında 273a/15
 o.- dıǵından 241a/3, 248b/9,
 274a/12, 318b/2
 'ālimāne o.- dıǵından 323a/4
 'arız o.- dıǵından 240a/3
 ba' īd o.- dıǵından 279b/14
 bā' iş o.- dıǵından 288a/13
 cem' o.- dıǵından 240b/16
 ḥafīf o.- dıǵından 306b/12
 ḥalel-peẓīr o.- dıǵından 221a/5
 meşğūl o.- dıǵından 274b/12
 munḳaṭı' o.- dıǵından 248a/8
 mütezelzil o.- dıǵından 219b/4
 o.- dıǵını 218b/8, 299b/15, 314b/14,
 321b/4
 'arız o.- dıǵını 252b/3
 'ilāc-ı bür'üs-sā'a o.- dıǵını 315a/1
 ḥādīş o.- dıǵını 323a/16
 ḥāşıl o.- dıǵını 218b/3
 mertebesinde o.- dıǵını 319a/10
 te'sīri o.- dıǵını 320a/8
 vāķi' o.- dıǵını 318b/8

helāk o.- dılar 320b/11
 şihhat-peẓîr o.- dılar 319a/17
 zâhib o.- dılar 334a/16
 fevt o.- du 182a/16
 hâdiş o.- du 320b/10
 o.- duğı 185a/10, 189a/12, 192a/14, 196b/6, 198b/5, 199b/6, 200a/8, 201a/5, 201b/15, 203b/8, 208b/9, 209b/15, 215b/16, 227a/7, 244a/5, 251b/17, 254b/4, 257a/17, 294a/9, 324b/7, 329a/8, 343a/7, 343a/8, 345b/4, 347b/17, 348b/8
 ‘ārîz o.- duğı 184b/6, 196b/4, 198a/5, 198b/10, 201b/12, 206a/2, 252a/13, 268a/5
 ‘ārîza o.- duğı 189b/10, 197b/15
 ‘ilâc-ı kavî o.- duğı 335b/2
 bâ‘ iş o.- duğı 196a/14
 buhrân o.- duğı 206b/5
 câmi‘ u'n-nef’ o.- duğı 265a/12
 dâfi‘-i ‘ufûnet-i hevâ o.- duğı 341b/13
 efdal-i mahlûkât o.- duğı 345a/5
 evfağ o.- duğı 256a/3, 350a/16
 fâsid o.- duğı 344a/5
 hâdiş o.- duğı 202a/10, 202a/15, 263b/15, 331a/16
 hafîfe o.- duğı 332a/10
 halâş o.- duğı 358b/1
 hâlî o.- duğı 324a/12
 hem-menfa‘at o.- duğı 344b/3
 keşîr o.- duğı 196b/7
 lâzım o.- duğı 186a/10
 maḥşûş o.- duğı 324a/2
 maḥşûd o.- duğı 331a/8
 mebnî o.- duğı 330a/5
 medâr o.- duğı 324b/17
 memnû‘ o.- duğı 329a/15, 330a/1
 mensûbe o.- duğı 357a/17
 mertebesinde o.- duğı 340a/3
 mevḳûf o.- duğı 205b/12
 mevḳûf-ı ‘aliyye o.- duğı 353a/11
 mu‘ayyen o.- duğı 185b/6
 muḥtebes o.- duğı 261a/16

muḳadder o.- duğı 356a/6
 murahḥaş o.- duğı 330a/6
 muttaşıl o.- duğı 259a/8
 mü‘eddi o.- duğı 260b/5
 mümkün o.- duğı 195a/15, 195b/1, 199b/4, 223a/5, 229a/2, 255a/12, 332b/12
 mün‘adim o.- duğı 216b/6
 müsâ‘id o.- duğı 334a/16
 müsta‘idd o.- duğı 352b/9
 müsterhî o.- duğı 200b/1
 müstevlî o.- duğı 335a/16
 müşkil o.- duğı 333b/4
 müte‘azzir o.- duğı 353b/9
 mütevâtir o.- duğı 210a/15
 mütevellid o.- duğı 216b/15
 nâ-kâbil o.- duğı 184b/9
 nâdir o.- duğı 196b/4
 nâfi‘ o.- duğı 206b/14, 338b/8, 343b/17
 nümâyân o.- duğı 335b/14
 şahîḥ o.- duğı 356a/13
 sâkin o.- duğı 334b/6, 341b/8
 sâriğ o.- duğı 348a/3
 şedîd o.- duğı 203b/2
 vâki‘ o.- duğı 188a/12, 216a/14, 216a/15, 236a/14, 259a/15
 vücûd-peẓîr o.- duğı 326b/2
 zâhib o.- duğı 192a/10
 zâhir o.- duğı 336a/2
 zât-ı muḥşan o.- duğı 327a/6
 ziyâde o.- duğı 184b/7, 251b/4, 328b/17
 zübûl-peẓîr o.- duğı 357b/13
 çok o.- duğıçün 327b/1
 ‘ārîz o.- duğıdır 190a/1
 cezâ o.- duğıdır 327a/17
 hâdiş o.- duğıdır 197a/8, 200b/9
 sâkin o.- duğı 341b/16
 o.- duğına 191b/11, 259a/2
 ‘ilâc-peẓîr o.- duğına 332b/15
 huşûl-peẓîr o.- duğına 258b/16
 müstelzim-i ḥarâret-i hevâ o.- duğına 326a/3

o.- duğında 260b/10
 delîl o.- duğında 335a/8
 katı o.- duğında 204b/11
 memnû' o.- duğında 329b/11
 nâfi' o.- duğında 334a/15
 o.- duğından 252b/9, 354b/2
 hâ'il o.- duğından 251b/16
 halel-pezîr o.- duğından 261a/4
 küfv o.- duğından 355b/1
 mebzûl o.- duğından 355b/14
 menfa'at-i 'azîmesi o.- duğından 339a/9
 mizâc-ı rediyye-i tâbi' o.- duğından 270a/5
 mü'eyyid o.- duğından 187a/1
 nâ-müsâ'id o.- duğından 353b/8
 sâbit o.- duğından 335b/2
 o.- duğını 182a/2, 198b/9, 252a/5, 259a/1, 259a/15, 348b/2
 'ârız o.- duğını 186a/16, 209a/11
 'ilâc-pezîr o.- duğını 333b/3
 bed-ter o.- duğını 351a/17
 hâdiş o.- duğını 287b/7
 hâlî o.- duğını 252a/2
 kâbil o.- duğını 324b/1, 324b/2
 mazbû' o.- duğını 330b/15
 memdûh o.- duğını 351a/4
 mürtefi' o.- duğını 193a/12
 şadır o.- duğını 348b/3
 şıfât-ı behemîden o.- duğını 351b/17
 uzun o.- duğını 278a/15
 vücûd-pezîr o.- duğını 330b/17
 o.- duğıniñ 251b/11
 emr-i muhâl o.- duğıniñ 358b/8
 o.- duğu 182a/4
 lezîz o.- duğudur 355b/17
 o.- duğuna 193b/12
 müteferriğ o.- duğundan 182b/11
 'ârız o.- duğunuñ 203b/9
 şedîde o.- duğca 302a/11
 o.- duğça 218b/5
 o.- duğda 183b/6, 213b/5, 244a/15, 254a/4, 262b/5, 262b/6, 288b/17
 'ârız o.- duğda 197b/13, 202b/11,

227b/10, 239a/3, 247a/17, 359b/6
 dâhil o.- duğda 301a/13
 fâsid o.- duğda 189a/7
 ğâlib o.- duğda 307a/14, 307a/15
 hâdiş o.- duğda 323b/16
 hârre o.- duğda 203a/4
 karîb o.- duğda 251b/2, 337b/17
 maḥmūd-ı behişt-i berîn o.- duğda 329b/4
 mehcûr o.- duğda 349a/14
 meşğûl o.- duğda 274b/1
 muhteliğ o.- duğda 214b/6
 murâd o.- duğda 221a/17, 308b/8
 mümkün o.- duğda 203a/7
 münhall o.- duğda 339a/15
 münkabız o.- duğda 199b/17
 münteşir o.- duğda 332a/15
 müsta'idd o.- duğda 350a/11
 müstes'ad o.- duğda 329b/7
 mütegayyir o.- duğda 195a/5
 müyesser o.- duğda 289b/15
 temâm o.- duğda 182b/3
 vâki' o.- duğda 209a/14, 330b/5
 vâşıl o.- duğda 194b/5, 231b/1, 251a/11, 252a/3, 317b/13, 336b/4, 350b/5
 zâ'il o.- duğda 203b/8
 ber-ṭaraf o.- duğdan 254b/9
 cây-gîr o.- duğdan 349b/16
 ma'cûn o.- duğdan 342b/10
 ma'lûm o.- duğdan 250b/8
 muvaffaq o.- duğdan 300b/14
 mün'adim o.- duğdan 216b/8
 mündefi' o.- duğdan 214b/13, 306a/7
 temâm-ı münteşir o.- duğdan 336a/11
 sâkin o.- duğdanşoñra 196b/16
 zâ'il o.- duğdanşoñra 200a/2
 o.- duğları 222b/5, 252b/9, 298a/17, 330a/14, 333a/15
 'âciz o.- duğları 333b/9
 ârâste o.- duğları 355a/3
 ba'id o.- duğları 193a/3
 emîn o.- duğları 293a/17

enfa^c o.- duğları 265b/4
 erbābindan o.- duğları 351a/9
 ġāfil o.- duğları 323b/4
 ġāfile o.- duğları 285a/6
 ħarīṣ o.- duğları 293b/3
 ħāvi o.- duğları 193a/3
 helāk o.- duğları 325a/16, 340b/11
 ma^c dūd o.- duğları 295a/4
 mālik o.- duğları 345a/7
 me^lūf o.- duğları 326a/7
 mezkūr o.- duğları 351b/5
 mu^c arrā o.- duğları 222a/15
 mü^leddī o.- duğları 277b/17
 müberrā o.- duğları 293a/13
 mübtelā o.- duğları 274a/5, 293a/11
 mükellef o.- duğları 354b/14
 müsta^c idd o.- duğları 277b/4, 298a/9, 298a/13
 müstemil o.- duğları 211b/13
 müteferriḳ o.- duğları 258b/2
 müteşennic o.- duğları 189b/17
 nāzil o.- duğları 210a/10
 sākin o.- duğları 340b/8, 342a/14
 sālim o.- duğları 256a/12
 zā^lil o.- duğları 315a/5
 za^c īf o.- duğları 282a/17
 zāhib o.- duğları 345a/13
 ḫābis o.- duğlarıdır 221a/7
 me^lūf o.- duğlarına 332b/7
 nā-baḥt o.- duğlarına 348b/11
 bāliḡ o.- duğlarında 315a/5
 müteḫālif o.- duğlarından 297b/9
 sāde-dil o.- duğlarından 347a/10
 ḫalāṣ o.- duğlarını 245a/5
 mutažarrır o.- duğlarını 293a/17
 muvaffaḳ o.- dum 263b/11, 361a/2
 memdūḫ-ı mümtāz o.- duñız 346b/15
 tedbīr-i şavāb-peḫīr o.- dur 336a/17
 sāḳıṭ o.- ıcaḳ 218b/11
 māni^c o.- ma 210a/15
 cārī o.- madı 192a/2
 mutažarrır o.- madı 323b/17
 vāḳi^c o.- madı 324a/1

o.- madıḡı 188a/1, 190a/5, 197a/15, 242b/11, 249b/6, 279b/2, 300a/10, 333a/9
 ‘ārız o.- madıḡı 226a/8, 277b/9
 cā^liz o.- madıḡı 300a/9
 ḫālī o.- madıḡı 296b/17
 ihtimāmları o.- madıḡı 316a/1
 ḳābil o.- madıḡı 314a/8
 mu^c aṭṭal o.- madıḡı 248a/12
 mu^c ayyen o.- madıḡı 231a/7
 mu^c tād o.- madıḡı 252b/10
 mü^leşşir o.- madıḡı 270a/10
 müfid o.- madıḡı 242a/9, 263a/1, 265a/16, 271a/16
 mümkün o.- madıḡı 203a/8
 münāsib o.- madıḡı 256a/5, 344b/13
 müstaḥkem o.- madıḡı 247a/17
 müteḫallil o.- madıḡı 185b/7
 müteḫammil o.- madıḡı 226b/9
 nümāyān o.- madıḡı 188a/11
 şedīd o.- madıḡı 301a/8
 ziyāde o.- madıḡı 302a/1
 maḥlūḳ o.- madıḡına 218b/12
 o.- madıḡından 318b/9
 müteḫallil o.- madıḡından 270a/8
 ‘ārız o.- madıḡını 226b/6
 ‘ilāc-peḫīr o.- madıḡını 333a/14
 vāşıl o.- madıḡını 258b/15
 zāhir o.- madıḡıca 207b/1
 o.- madıḡıca 355a/9
 vāḳıf o.- madıḡları 329a/13
 mübtelā o.- madın 351b/3
 mündefi^c o.- madın 300a/14
 münḫarif o.- madın 189a/11
 o.- maḡa 230a/6, 243a/12
 cā^liz o.- maḡa 352a/3
 feḫleke o.- maḡa 355b/12
 ısıcaḳ o.- maḡa 337b/15
 meḳīn o.- maḡa 339b/11
 ziyāde o.- maḡa 307a/6
 ziyādece o.- maḡa 264b/9, 267b/1
 o.- maḡdan 348a/9
 o.- maḡı 351a/15
 ‘ale's-seviyye o.- maḡı 343a/10

ma' fūvv o.- mağı 345b/12
 ziyāde o.- mağı 344a/10
 o.- mağın 219b/11, 225b/2, 243b/7,
 257b/1, 331b/5, 361a/14
 'āciz o.- mağın 349a/14
 ba' id o.- mağın 264b/7
 chemm o.- mağın 346a/3
 ġālibe o.- mağın 295a/16
 hüveydā o.- mağın 219a/13
 lāzım o.- mağın 230b/4, 288b/7
 muḳarrer o.- mağın 329a/7
 munḳalib o.- mağın 324a/11
 müncezib o.- mağın 200a/2
 müsta'idd o.- mağın 240a/9, 256b/3
 müşkil o.- mağın 259a/9
 müte'ezzi o.- mağın 248b/11
 penir o.- mağın 294b/7
 zā'il o.- mağın 287b/10
 za' if o.- mağın 238a/4
 zāhir o.- mağın 190a/17, 356b/5
 o.- mağıle 191b/17, 192a/16,
 193b/11
 mesdūd o.- mağıle 193a/4
 mürtefi' o.- mağıle 194a/2
 o.- mağla 184a/8, 191b/15, 201a/9,
 201a/10, 206b/2, 208a/9, 210b/8,
 213a/1, 215b/6, 219a/1, 220b/4,
 222a/6, 222a/9, 222a/16, 224b/9,
 224b/13, 226a/7, 226b/12, 227b/14,
 230a/11, 230a/13, 231b/13, 231b/14,
 231b/16, 236a/8, 239a/17, 241a/13,
 241b/16, 242a/5, 246b/6, 246b/16,
 247a/9, 250a/8, 251b/7, 252a/14,
 255a/7, 255a/11, 255b/6, 255b/8,
 256b/3, 257a/6, 258a/8, 258b/7,
 259b/9, 273b/9, 279b/2, 285a/14,
 292a/15, 297b/10, 310b/14, 315a/16,
 318a/5, 324a/17, 327a/7, 347a/6,
 357b/7
 o.- mağla 201a/1
 'āciz o.- mağla 358a/6
 'ālī o.- mağla 345a/6
 'arız o.- mağla 197b/9, 205b/12,
 210b/5, 215a/2, 227a/7, 240a/5,

256a/11, 290b/10, 323a/10
 'arıza o.- mağla 359a/10
 'asir o.- mağla 339b/9
 'asirü't-tahlil o.- mağla 200b/10
 'ibāret o.- mağla 291a/9
 'ufūnet-pezir o.- mağla 344b/9
 āsān o.- mağla 265a/15
 ba' id o.- mağla 269a/5
 bağı o.- mağla 281b/17
 baḳiyye o.- mağla 201b/11, 357a/2
 bed o.- mağla 330a/10
 behemī o.-mağla 347a/6
 bī-başar o.- mağla 327b/10
 bī-fā'ide o.- mağla 260b/16
 cāmi' o.- mağla 260b/17
 cārī o.- mağla 237a/8
 cem' o.- mağla 250a/3
 çatal o.- mağla 221b/17
 çok o.- mağla 307b/6, 312b/15
 der-kār o.- mağla 231a/9, 294a/14
 devā-yı 'acib o.- mağla 300b/5
 emr-i ehemmm o.- mağla 338a/17
 emrāz-ı mūhlikeden o.- mağla
 333b/4
 emrāz-ı mütevārişeden o.- mağla
 268b/8
 emrāz-ı şa'beden o.- mağla 307b/2
 emşāl o.- mağla 340a/1
 enseb o.- mağla 263b/12
 esbāb-ı 'adīdesi o.- mağla 322a/2
 fā'iz o.- mağla 352a/2
 fāsīd o.- mağla 255a/14, 261a/16,
 319a/6
 fesād o.- mağla 254b/3
 ġālibe o.- mağla 274a/6
 ġayr-ı ma' hūd o.- mağla 337a/5
 ḥādiş o.- mağla 226b/14
 ḥālī o.- mağla 236a/16
 ḥarāretsiz o.- mağla 325a/3
 ḥāric o.- mağla 292b/6
 ḥariş o.- mağla 312b/12
 ḥaṭar o.- mağla 312b/5
 ḥaṭar-nāk o.- mağla 284a/7, 284b/14,
 290a/2

hāvi o.- mağla 258a/6
 hayāt-ı müfāz o.- mağla 277b/5
 hükminde o.- mağla 327b/5
 ıslāh-peẓir o.- mağla 358a/3
 imlā o.- mağla 357a/11
 ƙalīl o.- mağla 361a/9
 ƙarīb o.- mağla 248b/10, 332b/2
 ƙavi o.- mağla 187a/11, 307b/8
 keşir o.- mağla 226a/9, 239a/15, 270a/10
 keşire o.- mağla 290b/4
 lāzım o.- mağla 331b/3, 349a/8
 mā'il o.- mağla 278b/3, 298b/4, 298b/11
 mādde-yi 'ufūnet o.- mağla 277b/11
 maḳşūd-ı bi'l-beyān o.- mağla 216a/6, 226a/1
 māni' o.- mağla 227b/11
 mebnī o.- mağla 330b/13
 mecma'-ı enbūh-ı ecnās-ı enām o.- mağla 324a/9
 meḳşūfu'l-eṭrāf o.- mağla 324a/7
 meleke o.- mağla 351b/4
 menzilesinde o.- mağla 335b/13
 merbūṭ o.- mağla 330b/16
 mesdūde o.- mağla 288b/2
 meşgūl o.- mağla 274a/15
 mu'atṭal o.- mağla 248a/10
 muḥātara-yı mutaẓammın o.- mağla 336a/12
 muḥtāc o.- mağla 199a/6, 247a/10
 muḥtār o.- mağla 343a/10
 muḥtebes o.- mağla 255b/1
 muḥtemel o.- mağla 209a/13
 muḥterik o.- mağla 322b/8
 muḳābili o.- mağla 311b/12
 muḳarrer o.- mağla 319b/2, 319b/8, 331a/14, 331a/16
 munḳalib o.- mağla 200a/13
 munḳaṭi' o.- mağla 237a/1
 muṣabb o.- mağla 235b/9, 301b/4, 307a/6
 muntazam o.- mağla 306b/10
 mutaẓarrir o.- mağla 187a/8,

210b/11, 247b/14
 muttaşıl o.- mağla 278a/14
 muvāfiḳ o.- mağla 251a/1
 muzırr o.- mağla 349b/12
 muẓtarib o.- mağla 234a/7
 mü'eddi o.- mağla 184a/17, 322a/17, 350a/1
 mü'eşşir o.- mağla 228b/1
 mübtelā o.- mağla 280b/2
 mücerrebāt-ı ḥuẓẓāḳdan o.- mağla 338b/16
 müctemi' o.- mağla 277b/2
 müdāvāt-ı mu'tebereden o.- mağla 339a/13
 müdevver o.- mağla 228b/8
 mülākī o.- mağla 251a/14
 münāfi o.- mağla 212b/11
 münceẓib o.- mağla 200b/2
 mündefi' o.- mağla 296a/17
 münḥall o.- mağla 297b/16
 münsedd o.- mağla 286b/8
 müsta'idd o.- mağla 229b/6
 müstaḥkem o.- mağla 229b/8
 müstelzim o.- mağla 230b/6
 müstevlī o.- mağla 296b/13
 müş'ir o.- mağla 226b/6
 müşābih o.- mağla 344b/4
 müşkil o.- mağla 260b/11, 283b/9
 müşte'ile o.- mağla 356b/15
 müte'affin o.- mağla 187b/7, 323a/8
 müte'arif o.- mağla 260b/14
 mütefāvit o.- mağla 290a/13
 müteḥallil o.- mağla 236a/2
 nā-temām o.- mağla 222a/14
 nef'-i 'azīm o.- mağla 269b/2
 nuḳşān-peẓir o.- mağla 324b/10
 nümāyān o.- mağla 272a/12
 peydā o.- mağla 274a/10
 rāci' o.- mağla 359b/16
 raḳīḳ o.- mağla 196b/5
 ruṭūbet-i ḥarīfe o.- mağla 309b/8
 ruṭūbetli o.- mağla 298b/8
 sāde o.- mağla 347a/3
 saḥīf o.- mağla 240a/8

sārī o.- mağla 317b/9
 sebeb o.- mağla 291b/17, 295a/4
 sehlū'l-me'āhiz o.- mağla 244a/7
 tābi' u'l-beşer o.- mağla 352b/2
 tar o.- mağla 238a/9, 241a/5
 tecfif o.- mağla 195b/6
 vācib o.- mağla 350b/5
 vākıf o.- mağla 356b/13
 vāki' o.- mağla 327a/11, 349a/13, 361a/3
 vārid o.- mağla 328b/9
 yābis o.- mağla 325a/2
 yakın o.- mağla 332b/6
 yesir o.- mağla 312b/7
 yumşak o.- mağla 213a/4, 287a/10
 zā'il o.- mağla 200b/9
 za'if o.- mağla 202b/13, 219a/12, 272a/4, 274b/2, 280a/17
 za'ife o.- mağla 276b/4, 279a/16, 284b/4, 296a/5
 zāhir o.- mağla 209b/17
 ziyāde o.- mağla 227a/15, 295b/13
 zübül-pezir o.- mağla 357a/7
 müsta'idd o.- mağları 221b/15
 o.- mağ 186b/3, 190a/15, 190b/9, 218a/9, 219b/17, 220b/11, 228a/17, 235a/4, 251b/15, 253b/15, 272b/4, 279b/13, 291b/3, 303a/10, 304a/10, 321b/5, 343a/9, 360a/11
 'acib o.- mağ 343a/1
 'arız o.- mağ 206a/10, 247b/5, 252a/14, 293a/14
 'āzim o.- mağ 351b/15
 'ilāc-ı bür'üs-sā'a o.- mağ 335b/12
 āgāh o.- mağ 346b/6
 aqvā o.- mağ 269a/6, 269a/11
 cem' o.- mağ 284a/16
 çok o.- mağ 249b/11, 293b/4
 dāhil o.- mağ 186b/16
 enfa' o.- mağ 243a/11
 ferāğ-ı bāl o.- mağ 361b/5
 fevt o.- mağ 334a/6
 ğargara o.- mağ 232b/10
 güzel o.- mağ 355b/2

halāş o.- mağ 266a/13
 hasen o.- mağ 355b/2
 helāk o.- mağ 334a/6
 hem-ders o.- mağ 350b/15
 huşul-pezir o.- mağ 282b/13
 ısıcağ o.- mağ 336b/9
 kavıu't-te'sir o.- mağ 280a/9
 laṭif o.- mağ 324a/8
 mağşūr o.- mağ 360b/17
 mesned-i 'ismet o.- mağ 354b/11
 meşgūl o.- mağ 274b/9
 mihr-bān o.- mağ 361b/2
 mu'ammer o.- mağ 356a/6
 muşābak o.- mağ 277b/10
 mü'eddi o.- mağ 345b/9
 mü'eşsir o.- mağ 333b/6
 müstecāb o.- mağ 328b/6
 mütekeyyif o.- mağ 231b/1
 nāfi' o.- mağ 198a/11, 262b/1
 rahmet o.- mağ 327b/16
 şadır o.- mağ 348b/10
 sākin o.- mağ 340b/9
 sālīm o.- mağ 296b/9
 uyuz o.- mağ 306b/13
 vākıf o.- mağ 346b/4
 vāki' o.- mağ 319a/4
 huşul-pezir o.- mağda 252a/11
 gebe o.- mağdan 195a/10
 hāşıl o.- mağdan 240b/4
 muḥtebes o.- mağdan 222a/1
 muḥtebese o.- mağdan 267a/11
 muḥterem o.- mağdan 351b/12
 müctemi' o.- mağdan 282b/8
 münsedd o.- mağdan 359b/12
 nāfiz o.- mağdan 222a/1
 penir o.- mağdan 275b/6
 o.- mağdır 213a/14, 246a/4, 246a/14
 maḥsūs o.- mağdır 184b/14
 meşgūl o.- mağdır 334a/8
 şedid o.- mağdır 288a/2
 zāhir o.- mağdır 237b/1
 'arız o.- mağla 280b/2
 hādiş o.- mağla 280b/4
 keşire o.- mağla 282b/14

nâdir o.- maḳla 293a/15
 şedîd o.- maḳla 293a/8
 o.- mamaḡa 246a/5
 o.- mamaḡla 222a/5, 252a/17
 ḳarâr o.- mamaḡla 349a/10
 mu‘ tâd o.- mamaḡla 349a/15
 mümkün o.- mamaḡla 275a/6, 305b/5
 münâsebeti o.- mamaḡla 263a/11
 naḳî o.- mamaḡla 262a/5
 ḥâlî o.- mamaḡ 353a/13
 ihtilâm o.- mamış 313b/13
 ‘ilâc-peḡîr o.- masa 339b/9
 mu‘ âlece o.- masa 286b/12
 mülâḳî o.- masalar 221b/2
 ‘ârîz o.- ması 192a/14, 195a/3, 268b/5
 ‘ibâret o.- ması 320a/3
 ‘ilâc-peḡîr o.- ması 312b/9
 ma‘ dūd o.- ması 218a/11
 müfsid o.- ması 344b/6
 müreccaḥ o.- ması 360b/17
 pek o.- ması 217b/8
 şafrâvî o.- ması 264a/5
 vâḳî‘ o.- ması 209a/12
 yumşak o.- ması 264a/6
 zâhir o.- ması 219b/14
 muḥtebes o.- masıdır 286b/6
 müteḥallil o.- masıdır 203b/7
 o.- masına 217b/11
 ḥâşıl o.- masına 218b/2
 ḳaşîr o.- masına 360b/9
 ma‘ dūd o.- masına 209b/15
 ṭar o.- masına 303b/2
 o.- masını 251a/17, 256b/13, 355b/4
 bâliḡ o.- masını 220b/14
 mevşûf o.- masını 350a/10
 mü‘eddî o.- masun 300a/15
 münkesir o.- masun 264b/8
 o.- maya 223a/16, 234b/10, 242a/14, 264b/10, 299a/1, 300a/4, 350b/11
 fâriḡ o.- maya 299b/1
 ḥalîm o.- maya 350b/9
 mâni‘ o.- maya 349b/8
 mü‘eddî o.- maya 294a/6

şâhib-i irâde o.- maya 361b/2
 sebeb o.- maya 264b/10
 zâ‘il o.- maya 338a/9
 ziyâde o.- maya 336a/15
 ṭârî o.- mayacak 285b/2
 o.- mayan 194b/2, 235b/4, 287a/2, 302b/5, 305b/10, 305b/14, 347b/17, 352b/10
 maḥşûşa o.- mayan 290b/2, 307a/17
 mu‘ teber o.- mayan 346b/12
 ziyâde o.- mayan 254a/9
 o.- mayana 291b/8
 müsta‘ idd o.- mayanlar 230b/7
 mezkûr o.- mayanların 204b/2
 müte‘ellim o.- mayasız 346b/13
 o.- mayup 182a/8, 184b/13, 192b/9, 215a/2, 217a/17, 228b/11, 230a/5, 234b/5, 234b/6, 237a/15, 240b/9, 249a/3, 256a/7, 261b/7, 274a/14, 287b/14, 291b/6, 294b/5, 299a/8, 300b/5, 307a/13, 331a/8
 baḡîl o.- mayup 361b/8
 beyân o.- mayup 344a/7
 cem‘ o.- mayup 298b/13
 fi‘l-i ṭabî‘î o.- mayup 298a/3
 ḥâcet o.- mayup 262b/6
 ḥarîş o.- mayup 361b/11
 ḳâdir o.- mayup 349a/16
 maḥkûmı o.- mayup 361b/5
 maḥşûş o.- mayup 197a/7, 209b/16, 327b/14
 mâni‘ o.- mayup 359b/2
 mesâḡ o.- mayup 303a/3
 muḥtâc o.- mayup 260b/15
 muvaffaḳ o.- mayup 301a/15
 müzî o.- mayup 192b/15
 müfîd o.- mayup 209a/9
 mümkün o.- mayup 190a/2, 288a/14
 mündefi‘ o.- mayup 284a/1, 297b/14
 münfekk o.- mayup 320a/10
 müsâvî o.- mayup 358b/10
 müttehem o.- mayup 346b/9
 nehiy-i ṭahrîmî o.- mayup 330a/4
 sâḳıṭ o.- mayup 335a/8

sālīm o.- mayup 297a/12
 tedbīr o.- mayup 209a/2
 o.- maz 185a/14, 191b/11, 192a/3,
 207a/7, 217b/17, 220a/11, 232b/15,
 247a/10, 248a/16, 275a/14, 291b/13,
 298b/11, 306b/10, 318a/7, 353a/8,
 357b/16
 ‘ārīz o.- maz 197a/4, 222a/8,
 277b/10, 290a/13
 āsān o.- maz 247b/1
 būhr-mend o.- maz 353b/14
 cā’iz o.- maz 274b/11
 fā’ide-mend o.- maz 273a/8
 ḥādiṣ o.- maz 320b/15, 323b/6
 ḥālī o.- maz 222a/1, 259a/16, 295b/5,
 359a/8
 ıtlāk-ı şaḥīḥ o.- maz 331a/12
 qarīb o.- maz 241a/9
 kavī o.- maz 261b/10
 maḥsūs o.- maz 356b/7
 me’yūs o.- maz 334a/2
 medḥali o.- maz 325a/10
 mu‘ammer o.- maz 360a/12
 mufāriḳ o.- maz 194b/10
 muḥtāc o.- maz 218b/17
 mü’eddi o.- maz 260b/7
 mü’eşşir o.- maz 314a/7
 mühlik o.- maz 247b/7
 mümkün o.- maz 184a/15, 184b/16,
 200b/16, 221b/3, 221b/8, 232b/2,
 235b/4, 301b/2
 mündefi‘ o.- maz 196b/17, 235b/16,
 280b/6, 286b/5
 müte‘affin o.- maz 325a/5
 müteğayyir o.- maz 184a/8
 müteḥammil o.- maz 213a/5,
 247b/12
 müyesser o.- maz 229b/5, 352a/15,
 354b/4
 nāfız o.- maz 222a/6
 nehiy o.- maz 330a/5
 nümāyān o.- maz 357a/3
 sāḳıṭ o.- maz 278b/1
 sezā o.- maz 272b/3

sūd-mend o.- maz 228b/5
 vācib o.- maz 274b/10, 275a/3
 vāḳi‘ o.- maz 277a/4
 zāhir o.- maz 184a/12, 314a/3
 vāḳi‘ o.- mazdan 362a/17
 mutāzarrır o.- mazlar 229b/11
 o.- mazsa 183b/10, 211a/6, 312b/3
 kavī o.- mazsa 304b/2
 mesāğ o.- mazsa 314a/15
 müfid o.- mazsa 265a/14, 283b/7
 mümkün o.- mazsa 234b/15, 289b/1
 mümtedd o.- mazsa 273b/15
 mündefi‘ o.- mazsa 304b/16
 müteḥallil o.- mazsa 185a/9
 ziyāde o.- mazsa 301a/14
 o.- muş 208b/3, 211a/6, 222b/8,
 239a/4, 249b/14, 253a/10, 257a/16,
 313b/14
 ‘ārīz o.- muş 207b/11, 235b/17,
 250a/14, 262a/12, 268a/15, 274b/13
 ālūde o.- muş 266b/4
 bāliğ o.- muş 343b/2
 cāy-gir o.- muş 361a/1
 cem‘ o.- muş 236b/15
 fāsīd o.- muş 237a/13
 ğubār o.- muş 269a/16, 303b/10
 ḥāşıl o.- muş 241b/9, 322a/12
 kebāb o.- muş 279a/8
 kurş o.- muş 272b/16
 ma‘dūd o.- muş 276a/8
 mu‘ammer o.- muş 360b/11
 mu‘tād o.- muş 253b/17
 munḳaṭı‘ o.- muş 223a/16
 muntaẓam o.- muş 221a/14
 murād o.- muş 355a/2
 müctemi‘ o.- muş 306a/3
 mün‘aḳīd o.- muş 258b/3, 312b/3
 müşkil o.- muş 236a/12
 müte‘affin o.- muş 322a/10
 mütekeyyif o.- muş 325a/6
 mütevellid o.- muş 216b/14, 240b/9
 perverde o.- muş 230b/9, 243a/4,
 254b/13, 255b/15, 341a/11
 şābit o.- muş 326b/13

sāhte o.- muş 310a/6, 311a/8
seyelān o.- muş 237a/16
şedīd o.- muş 343b/1
vāki^ʿ o.- muş 299a/13
vārid o.- muş 318b/9, 326b/10
fāş o.- muşdur 347a/15
muḥteliṭ o.- muşdur 309b/5
mücevviz o.- muşdur 330a/12
mülākī o.- muşdur 257b/11
şābit o.- muşdur 342a/6
vārid o.- muşdur 326a/14, 328a/16, 329b/1
vaz^ʿ o.- muşdur 205a/1
kām-rān o.- muşlar 354b/1
mübtelā o.- muşlar 323a/10
zāhib o.- muşlar 218a/5, 218b/2, 335b/9
teşrīf-bār-ı ʿālem-i vücūd o.- muşlardır 355a/7
zāhib o.- muşlardır 239a/10, 332b/15
o.- sa 191b/1, 192b/2, 194b/9, 206b/17, 218b/4, 220b/1, 220b/3, 231b/11, 250a/13, 305a/9, 312b/12
ʿārız o.- sa 187a/4, 193b/16, 206b/11, 234a/13, 241a/9, 254b/16, 303b/14
lāzım o.- sa 221a/10, 250b/9
maḥmūm o.- sa 331b/2
maḥsūb-ı defter-i muḥāsebāt o.- sa 328b/16
meʾmūl o.- sa 237b/5
meşğūl o.- sa 352b/5
meşkūk o.- sa 236b/9
muḥtebes o.- sa 193b/17
munḫalib o.- sa 299b/6
munşabb o.- sa 203b/12
muvaffaq o.- sa 191a/16, 353a/11
mümtedd o.- sa 264a/14
münşakḫ o.- sa 281b/14
müsta^ʿidd o.- sa 347a/1
müstevlī o.- sa 319a/2, 359b/10
müteʿezzi o.- sa 189a/3
müte^ʿaddid o.- sa 340a/5
müteğāyir o.- sa 325b/16

rediyye o.- sa 305a/1
sālīm o.- sa 237b/4
semiz o.- sa 263a/16
ṭālib o.- sa 352b/10
ṭārī o.- sa 275b/10
vāki^ʿ o.- sa 193a/8, 284b/12, 288a/7, 297b/15, 316a/6, 318a/3, 322b/2
vāşıl o.- sa 193a/12, 226b/3
yumşak o.- sa 239b/17
mecbūl o.- salar 352b/3
müsta^ʿidd o.- salar 346a/7
vāşıl o.- salar 186b/15, 273a/9
o.- sun 186b/10, 195a/1, 210a/9, 216b/7, 222b/2, 232b/14, 232b/16, 243a/11, 261a/8, 263b/8, 264a/9, 264a/10, 268b/9, 268b/13, 270b/7, 279a/2, 292a/8, 295a/9, 299a/8, 307b/14, 312a/12, 318a/16, 325a/11, 332a/7, 356a/2
ʿāmm o.- sun 327b/14
çok o.- sun 362a/7
ḫālī o.- sun 248a/1
müntefi^ʿ o.- sunlar 239a/15
o.- unca 238b/4
müherrā o.- unca 289a/16
müntehī o.- unca 209a/4, 315b/3
temām o.- unca 182b/1, 253a/11
ḫalāş o.- uncaya 281a/2
müherrā o.- uncaya 244a/11
mündefi^ʿ o.- uncaya 256b/13
müntehī o.- uncaya 254a/14, 345b/17
vāşıl o.- uncaya 356b/11
ʿārız o.- unduğı 206b/13
iḫrāc o.- unduğda 236b/8
iḫrāc o.- unmağla 264b/10
iskān o.- unmağdır 197b/7
iḫrāc o.- unması 237b/9
iḫrāc o.- unsa 236b/1
iḫrāc o.- unur 233b/3, 234b/13, 300b/3
iḫrāc o.- un-ur 185b/10
müʿeddi o.- unur 207a/14
o.- up 185a/17, 191a/5, 192a/15, 202b/5, 207a/4, 207a/16, 212b/6,

213a/1, 219b/16, 220a/11, 223b/4,
225b/14, 228b/7, 230a/11, 231a/13,
233b/16, 237b/4, 239a/14, 241b/11,
242a/13, 243a/13, 243b/4, 244a/14,
246b/15, 247a/5, 250b/16, 252a/5,
252a/6, 253b/2, 260a/8, 261a/13,
273a/14, 276a/8, 277b/13, 286b/9,
291b/7, 292a/5, 292b/6, 293a/1,
295a/3, 295b/14, 297a/5, 298a/11,
298b/17, 299a/4, 299a/6, 307b/17,
308b/12, 309a/13, 310b/4, 310b/15,
314a/3, 314a/10, 314b/1, 316a/5,
317a/15, 319a/16, 319b/7, 320a/2,
322b/14, 326a/12, 332a/1, 336a/7,
338a/1, 350b/16, 357a/1, 362b/5
‘āciz o.- up 203b/13
‘aql-ı kāmīl o.- up 362a/13
‘ārız o.- up 186a/12, 187a/14,
187b/15, 194a/16, 194b/8, 206b/17,
227a/14, 238a/3, 241b/3, 252a/16,
263a/14, 264b/4, 267a/13, 276b/2,
331b/11, 331b/12, 331b/13
‘ārıza o.- up 189b/15
‘ufūnet-i hevādan o.- up 325a/9
ādem-i muḡaşṣī o.- up 237b/1
āfet-peḡīr o.- up 216b/5
aḡaşṣ o.- up 318a/5
āṣinā o.- up 333a/4
aṣḡar o.- up 207a/9
balḡamī o.- up 264a/6
baṣdırma o.- up 269b/16
ber-‘akis o.- up 221b/14
berī o.- up 351b/13
beyānında o.- up 345b/15
buḡrān o.- up 206b/4
cārī o.- up 192a/1
cem‘ o.- up 184a/2, 311b/7, 321a/10,
338a/15
çok o.- up 202b/12, 210b/8, 308b/14,
312b/15
dā’im o.- up 292a/9
dā’ime o.- up 292a/6
demevī o.- up 264a/4
ecsād-ı ‘aḡīme o.- up 360b/8

erāzil-perest o.- up 349a/4
eṣedd o.- up 212b/14
fāsīd o.- up 188a/3, 189a/3, 222a/8,
274a/12, 325b/16
fevt o.- up 323b/2
ḡılāf-ı muḡīṭ o.- up 247a/2
ḡabīṣe o.- up 332b/2
ḡādī‘-i eṭībā o.- up 331b/6
ḡādiṣ o.- up 202b/7, 225b/17,
290b/16, 313a/6, 317b/15, 322a/17,
322b/6
ḡalāṣ o.- up 325a/15, 340b/11
ḡarīṣ o.- up 274a/4, 268b/5
ḡāṣıl o.- up 257b/15, 258a/9, 261b/4,
294a/8, 296a/17, 296b/13, 327b/4,
359a/6
ḡayr-ı ḡalef o.- up 351b/4
hevā-yı vebāī o.- up 324a/4
hey’et-i felekī o.- up 321b/16
ḡīle-kār o.- up 202b/4
iḡtizāsi o.- up 314a/14
itmām-peḡīr o.- up 216a/9
izdiyād o.- up 284a/2
ḡā’il o.- up 347a/5
ḡalīl o.- up 361a/10
ḡalīlül-l-ḡıymet o.- up 209b/3
ḡaṣīr o.- up 361a/4
ḡatı o.- up 263b/14, 264a/5
keṣīr o.- up 185a/15, 199b/14,
297a/16
laṭīf o.- up 320a/5
lāzım o.- up 194b/10, 228b/9,
236a/15, 251b/14
ma‘a-ziyādetü’n-nümüvv-i vāfī o.- up
356b/5
ma‘dūd o.- up 217a/14, 226b/15
ma‘lūm o.- up 255a/9
ma‘nāsına o.- up 281a/13
ma‘zūl o.- up 352b/5
maḡmūm o.- up 340b/6
maḡlūḡ o.- up 246b/13
maḡmūl o.- up 357b/1
maḡṣūṣ o.- up 205b/13, 323b/14,
323b/15

maḥv o.- up 312a/3
 māni^ʿ o.- up 288a/8
 maṣrū^ʿ o.- up 194a/7
 maṣtūr o.- up 307a/17
 medḥal o.- up 320a/14
 mekṣūf o.- up 340a/6
 meṣkūk o.- up 231a/6
 mevṣūf o.- up 319a/11
 mu^ʿarref o.- up 297a/7
 muḥtebes o.- up 210b/11, 309b/5
 muḥtebese o.- up 301b/3
 muḥtefī o.- up 218b/16
 muḥtelif o.- up 277a/12, 325b/5
 muḥarrer o.- up 297b/8, 356b/8
 munḳaṭi^ʿ o.- up 246a/15
 muṣabb o.- up 215b/7, 238a/5, 301a/4
 munṭafī o.- up 358a/8
 mutāzarrir o.- up 298a/9
 muttaṣıl o.- up 224b/11, 235b/3
 muvaffaq o.- up 315b/13
 muvāfiq o.- up 250b/5, 251b/2
 muṣṭarib o.- up 232a/6, 237a/2
 mü'eddi^ʿ o.- up 238b/14, 240b/14, 282a/15, 322a/1
 müberrā o.- up 221a/4, 221a/14
 mübtelā o.- up 239a/5, 336a/2, 354a/11
 müctemi^ʿ o.- up 205a/16, 238a/7, 270a/8
 müctemi^ʿ o.- up 292b/14
 müläḳī o.- up 221b/1
 mümkinu'l-ḥudūs o.- up 362a/15
 mümtedd o.- up 320b/13
 mümtelī o.- up 237a/9
 müncemid o.- up 256b/2, 256b/4, 336a/14
 mündefi^ʿ o.- up 193a/9, 260a/10, 310a/12, 342a/2
 münḳabız o.- up 255a/6
 münḳasım o.- up 220a/1, 225b/1, 356a/14
 münḳasıme o.- up 357a/10
 münsedd o.- up 286b/11

mürtefi^ʿ o.- up 321b/8
 müsemma o.- up 359a/1
 müsta^ʿidd o.- up 282b/15
 müstaḥlīl o.- up 312a/11, 322a/6
 müstevlī o.- up 295b/4
 müşkil o.- up 247b/1
 müştedd o.- up 241a/6
 müşterek o.- up 210a/9
 müte'ellim o.- up 217a/1
 müte'ezzi^ʿ o.- up 248b/11
 müte^ʿallik o.- up 306b/3
 müte^ʿayyin o.- up 231a/5
 mütecāviz o.- up 307b/1
 mütecemmid o.- up 270a/7
 mütefāvit o.- up 297b/11
 müteferriḳ o.- up 311b/17
 müteḡayyir o.- up 222b/4, 325b/9
 müteḡallil o.- up 248b/4
 müteḡammil o.- up 247a/14
 mütenebbih o.- up 252a/4
 mütevellid o.- up 216b/14, 326a/6
 müzmin o.- up 307b/2
 nādir o.- up 263b/7
 nāfi^ʿ o.- up 277b/8
 nāfi^ʿ o.- up 205a/4, 205b/2
 nāḳış o.- up 357b/13
 nev^ʿinden o.- up 326b/14
 pāk o.- up 330b/14
 penīr o.- up 294b/2
 perhīz-kār o.- up 350b/8
 peydā o.- up 287b/17, 298b/5
 sā^ʿī o.- up 305a/3, 333b/12
 sābit o.- up 191b/6
 sāḳıṭ o.- up 216b/3, 219a/10, 264b/1
 sākin o.- up 212b/16, 237b/16
 sāri^ʿ o.- up 323b/17
 seri^ʿu'l-inhizām o.- up 287a/2
 şedīd o.- up 196b/15, 207a/15
 şeklinde o.- up 278a/13
 şühret-şi^ʿār o.- up 341b/13
 ṭā^ʿün-ı şedīd o.- up 341b/15
 ṭabḥ o.- up 216a/1
 ṭāli^ʿ o.- up 258b/8
 ṭāri^ʿ o.- up 288b/2

teskīn o.- up 302b/3
 tūlā-yı mütezāyid o.- up 223a/7
 vāfī o.- up 356b/13
 vāḳi' o.- up 200b/14, 206a/13,
 222a/17, 226a/10, 257b/9, 279a/4,
 315b/10, 322a/11, 323a/9, 327a/13,
 328a/17, 334a/10, 343a/5, 343b/1,
 344a/11
 vārid o.- up 319b/10, 329a/4,
 344b/14
 vāşıl o.- up 189a/5, 224a/15,
 241a/17, 258a/15
 veca' o.- up 264a/16
 yesīre o.- up 297a/2
 zā'il o.- up 289b/2
 za'īf o.- up 203b/10, 261b/12,
 263a/17
 za'īfe o.- up 290a/11
 zāhib o.- up 217b/7, 217b/12
 zāhir o.- up 264a/17, 300a/1, 356b/7,
 357a/7
 ziyāde o.- up 254a/6, 267a/7, 268b/1,
 286b/5, 295a/17, 309b/15, 357b/12
 o.- ur 182a/14, 182b/6, 183b/15,
 184a/14, 184b/2, 184b/12, 184b/16,
 185a/1, 186a/11, 188a/5, 188a/10,
 188b/13, 189b/1, 191a/7, 191b/8,
 192a/3, 192a/5, 196b/13, 197b/16,
 198b/10, 200a/16, 200b/2, 200b/5,
 200b/8, 201a/2, 202b/4, 202b/6,
 202b/9, 202b/10, 202b/16, 202b/17,
 203a/2, 203a/5, 203a/7, 203b/5,
 203b/9, 203b/15, 204a/4, 206a/4,
 206b/4, 207a/4, 207a/11, 207a/12,
 208a/1, 209a/1, 209a/2, 210b/15,
 211a/7, 212b/3, 212b/6, 214a/6,
 215a/11, 215b/17, 216b/7, 220a/5,
 220a/16, 220b/1, 220b/2, 220b/3,
 220b/12, 221a/4, 222a/17, 222b/8,
 223b/3, 226b/17, 227b/11, 227b/15,
 228a/16, 230a/9, 230a/12, 231a/15,
 232b/14, 235a/17, 236a/12, 236b/4,
 237a/14, 238a/2, 238a/14, 239a/1,
 239b/17, 240a/11, 240a/15, 240b/8,

240b/9, 240b/12, 240b/17, 241a/3,
 241a/5, 241a/6, 241a/7, 241a/16,
 241a/17, 241b/11, 241b/12, 242b/2,
 244b/16, 246a/5, 246a/11, 248b/2,
 248b/3, 248b/13, 248b/15, 249b/2,
 252a/16, 252b/17, 254a/10, 255a/6,
 255b/4, 256a/1, 256a/6, 256a/8,
 256b/2, 257a/2, 257a/10, 260a/16,
 260b/3, 261b/6, 261b/9, 262a/16,
 263a/2, 264b/6, 267b/10, 267b/16,
 268a/15, 268b/7, 269b/1, 270a/7,
 270a/11, 270a/13, 270a/14,
 270b/3, 271a/17, 273b/6, 276a/8,
 276a/10, 276a/11, 277b/16, 278a/7,
 278a/13, 278a/17, 280b/2, 281a/15,
 281b/17, 282a/2, 282a/11, 282b/12,
 284a/11, 284a/15, 284b/15, 285a/2,
 285a/8, 285b/12, 288a/3, 288a/4,
 288b/1, 291a/10, 291b/13, 292a/1,
 292b/1, 292b/13, 293a/6, 293a/10,
 293a/16, 293b/2, 296a/3, 298b/6,
 298b/12, 299b/17, 302a/6, 304b/11,
 306b/7, 306b/8, 307a/8, 307b/4,
 307b/10, 308b/2, 309a/15, 309b/1,
 310a/15, 310a/16, 310b/4, 311a/1,
 311b/2, 311b/8, 312a/16, 313a/3,
 313a/7, 314a/4, 314a/5, 315a/8,
 315a/16, 315a/17, 316a/2, 316a/17,
 317a/4, 317b/17, 319b/4, 321a/9,
 321b/16, 322a/16, 326a/9, 327b/6,
 331a/3, 331a/11, 331b/17, 334b/17,
 337b/9, 339a/13, 340a/17, 344b/16,
 347a/9, 347b/7, 352a/10, 354b/5,
 355a/17, 357b/9, 359a/7
 'āciz o.- ur 350b/9, 358b/4
 'alāmet-i ceyyide o.- ur 335a/8
 'ārız o.- ur 184a/2, 184b/2, 187a/13,
 190a/7, 191b/15, 193b/9, 194b/7,
 197a/5, 199b/13, 200b/2, 200b/7,
 200b/9, 203b/6, 203b/17, 204a/5,
 205b/10, 206a/14, 206b/1, 210b/14,
 212b/2, 215b/5, 217a/13, 222a/2,
 226b/4, 226b/5, 227a/2, 229b/4,
 229b/14, 231a/16, 231b/2, 241a/1,

242a/3, 246a/13, 247a/13, 248b/9,
248b/16, 248b/17, 252a/1, 254a/17,
255a/15, 261a/15, 263b/8, 270a/6,
274a/1, 274b/2, 275b/15, 276a/10,
277b/16, 280b/3, 280b/5, 282b/5,
282b/9, 282b/17, 287a/9, 288b/3,
307b/6, 311b/3, 324b/4, 325b/17,
331b/14, 359b/3, 359b/10
‘asīr o.- ur 349b/14, 349b/17
‘āṭıl o.- ur 352b/6
‘ayān o.- ur 332a/11
‘ibāret o.- ur 356b/11
‘ilāc-ı bür’üs-sā‘a o.- ur 254a/10,
271b/5
‘ilāc-ı aqvā o.- ur 267a/9
‘ilāc-ı kavī o.- ur 233a/4, 263a/12
‘illet o.- ur 282b/2
aqvā o.- ur 220b/8
arık o.- ur 263a/16
āsān o.- ur 233a/14, 235a/17
ayrı o.- ur 306b/8
bā‘ iş o.- ur 215b/7, 256b/5, 322b/10,
348b/7
bādī o.- ur 240b/15
baḥş o.- ur 250a/8
bāliġ o.- ur 207b/2
bür’üs-sā‘a o.- ur 283b/11
cā’iz o.- ur 219b/12
cāmi‘ o.- ur 208a/2
cem‘ o.- ur 260a/8, 273b/13
çok o.- ur 193a/10, 269b/14, 298b/5,
311a/6
dāfi‘ o.- ur 341b/9
dāfi‘-i ‘ufūnet o.- ur 341b/17
dāfi‘-i ḥarāret o.- ur 326a/4
dāḥıl o.- ur 231b/10, 239b/14
def‘ o.- ur 213a/9
delīl o.- ur 241b/13
delk o.- ur 245b/1
emīn o.- ur 196b/1, 295a/16, 345b/7
enfa‘ o.- ur 214a/16, 227b/7, 250b/4,
256b/11, 257b/6, 335a/3
ercaḥ o.- ur 210a/17
evfaḥ o.- ur 274b/8

evlā o.- ur 210a/1
fāsīd o.- ur 359a/9, 359a/10, 359a/13
fevt o.- ur 209a/5, 359b/8
ġā‘ib o.- ur 311b/11
ġālib o.- ur 245b/1, 357b/15
güç o.- ur 332a/10
ḥādiş o.- ur 194a/5, 196b/12, 200b/3,
200b/4, 200b/6, 203b/14, 207a/11,
210b/13, 223a/1, 230a/10, 237a/1,
240a/3, 240b/16, 241b/9, 248b/12,
255a/17, 263a/15, 263b/6, 267a/10,
267a/14, 275b/17, 284b/6, 287b/11,
307b/9, 312a/12, 312b/16, 317b/16,
321a/6, 321b/10, 325a/11, 347b/12
ḥāfīze o.- ur 358a/5
ḥafīf o.- ur 268a/1, 306b/9
ḥalāş o.- ur 193a/17, 194b/3, 287a/6
ḥalāş-peḏīr o.- ur 362b/1
ḥamīr o.- ur 267b/5, 304a/7
ḥarīş o.- ur 254b/1
ḥāşıl o.- ur 211b/9, 215a/13, 216b/9,
217b/6, 224a/15, 224b/9, 225b/6,
232a/11, 232a/15, 236a/7, 237a/5,
239b/16, 240a/8, 241b/4, 248b/14,
258a/16, 261b/3, 267a/12, 268a/8,
270a/11, 284b/5, 291b/11, 292b/7,
307b/16, 309a/13, 309b/2, 336a/9,
344b/17, 358b/8
helāk o.- ur 232b/6, 288a/11, 332a/8
ḥuşūl-peḏīr o.- ur 183b/14, 212a/8,
218b/1, 233a/16, 244a/6, 247b/13,
356a/1
intikāl o.- ur 241a/8
kā‘il o.- ur 273a/10
kā‘im o.- ur 246b/7, 276a/4
kābil o.- ur 247a/10, 324b/8
kābilinden o.- ur 293b/6, 330b/12
kādir o.- ur 187a/2
kāfī o.- ur 208a/13
kaşīr o.- ur 196b/14
katı o.- ur 264a/3, 311a/4
kavī o.- ur 361b/3
keşīr o.- ur 215a/15, 268a/13
laṭīf o.- ur 286a/5

lāzım o.- ur 347a/1
 mā'il o.- ur 262a/3
 ma'cūn o.- ur 339a/7
 ma' dūd o.- ur 216a/16, 296b/16,
 299a/12
 ma' lūm o.- ur 222a/15, 225a/16,
 227a/15, 240b/3, 241b/15, 270a/14,
 294a/10
 maḥfī o.- ur 329a/1
 maḥmūm o.- ur 291b/15
 maḥrūm o.- ur 338a/4
 maḥşūş o.- ur 216b/4
 maḥşūs o.- ur 267a/2
 maḥūf o.- ur 212b/11
 māni' o.- ur 217a/6, 223b/5,
 230b/12, 303b/4, 362b/11
 maşrū' o.- ur 193a/13
 me'mūl o.- ur 223b/16, 283a/4,
 344a/15, 351b/6
 me'ūf o.- ur 288a/9
 mebdē' o.- ur 263b/16
 mebnī o.- ur 320a/13
 mecmū'ı o.- ur 350b/14
 medfū' o.- ur 332b/3
 menhī o.- ur 352a/13
 menzilesinden o.- ur 330b/10
 merhem o.- ur 313b/1
 mesdūd o.- ur 240b/5
 meşgūl o.- ur 350b/12
 meşkūr o.- ur 334a/1
 mevķūf o.- ur 206a/1
 midfa' o.- ur 332b/4
 mu'ayyen o.- ur 240b/13, 284b/17,
 297a/2
 mu'azşamı o.- ur 224b/14
 mūcib o.- ur 231b/6, 282b/10,
 347b/14
 muḥarrib-i dār u diyār o.- ur 317b/9
 muḥīṭi o.- ur 281b/6
 muḥtāc o.- ur 185a/10, 185b/17,
 208b/8, 227b/12, 228b/12, 268b/12,
 271a/17, 308b/4
 muḥtelif o.- ur 227a/4
 muḥtell o.- ur 229a/17, 229b/10,

261b/11
 muḥarrer o.- ur 297a/1, 319b/5
 muḥteżā o.- ur 350b/17
 muḥşabb o.- ur 222b/7, 240a/14,
 284b/3
 muṭafī o.- ur 358a/11, 360a/3
 muṭzamm o.- ur 296a/4
 muşliḥ-i hevā o.- ur 340a/7
 mutaşavver o.- ur 237a/17
 muttaşıl o.- ur 239b/9, 259a/1
 mü'eddī o.- ur 184a/16, 190a/4,
 229b/16, 231a/11, 237b/10, 240a/5,
 240a/15, 242b/4, 242b/6, 247a/15,
 247b/8, 249b/12, 253b/16, 264a/15,
 274a/13, 286b/12, 288a/15, 294b/2,
 296b/5, 296b/14, 297b/17, 301a/5,
 303a/16, 317b/16, 321a/13, 321b/10,
 322b/3, 332a/3, 332a/12, 334a/4,
 339b/7, 349a/6
 mü'edḍi o.- ur 303b/6
 mü'eşşir o.- ur 227b/9, 314b/8
 mü'eyyid o.- ur 293b/9, 318a/12,
 329b/13, 361a/16
 mübeddel o.- ur 298b/4, 324b/13
 müberrā o.- ur 317b/1, 325a/2
 mübeyyin o.- ur 362a/8
 mübtelā o.- ur 229b/2, 272a/2
 müctemi' o.- ur 184b/15, 240a/13
 müctemi' o.- ur 284b/2
 müfid o.- ur 223a/6, 262a/17,
 276b/7, 325a/13
 mühlik o.- ur 247b/3
 mümkin o.- ur 183a/14, 232a/3,
 235b/11, 238b/9, 245b/17, 266a/1,
 275a/2, 288b/5, 306b/9, 312a/4,
 313a/8, 314a/7, 345a/2, 346b/5,
 353b/16, 362a/17
 mümkinu'l-ḥuşūl o.- ur 215b/11
 mümtedd o.- ur 291b/16
 mümteni' o.- ur 297b/1
 mün'aķid o.- ur 310b/14
 münāsib o.- ur 209b/15
 mündefi' o.- ur 185a/14, 205a/6,
 260a/17, 266b/14, 311a/10, 315a/3

münhall o.- ur 297b/15
 münhażım o.- ur 359a/16
 münkabız o.- ur 276b/2, 276b/4
 müntic o.- ur 350a/10
 müşbet o.- ur 320a/9
 müsta‘idd o.- ur 230a/12, 340b/13
 müstelzim o.- ur 188a/8, 355b/11
 müş‘ir o.- ur 330b/9
 müşābih o.- ur 278a/11, 286b/3
 müşedded o.- ur 298b/14
 müşkil o.- ur 201a/9, 249a/1
 müşte‘il o.- ur 291a/3
 müştedd o.- ur 192b/8
 müte‘ellim o.- ur 222a/4
 müte‘assir o.- ur 226a/13
 mütefāvit o.- ur 268b/3
 müteferriḡ o.- ur 251b/3, 258b/5
 müteğayyir o.- ur 248a/16, 262a/7
 mütevātir o.- ur 331b/10, 331b/13
 mütevellid o.- ur 278a/10
 müyesser o.- ur 345a/3, 345a/10, 352b/2
 müzīl o.- ur 191a/14
 nādir o.- ur 278b/3, 297a/16
 nāfi‘ o.- ur 206b/5, 206b/12, 232b/7, 300b/11
 nāzil o.- ur 251a/9
 nuḡşān o.- ur 358a/2
 nuḡşān-peḡīr o.- ur 348b/10
 nūrun ‘alā nūr o.- ur 355b/5
 nūmāyān o.- ur 184a/7, 206b/11, 230a/16, 231a/9, 236b/11, 257b/2, 265b/4, 266a/9, 267a/5, 302b/3, 343b/17
 peydā o.- ur 204a/8
 rāci‘ o.- ur 204b/14, 205b/1
 sābit o.- ur 246b/7, 288a/13
 şādır o.- ur 295b/14, 298a/4, 348b/13
 şaḡīḡ o.- ur 210a/10
 sāḡıṡ o.- ur 335a/6
 sākin o.- ur 246b/9, 267a/8
 şāliḡ o.- ur 268a/3
 şanāyi‘ o.- ur 352b/4
 sebeb o.- ur 189a/6, 229b/9, 248b/13,

303b/1, 303b/3
 sehlū'l-‘ilāc o.- ur 307b/3
 selāmet o.- ur 345a/8
 selīm o.- ur 306b/10
 serī‘ o.- ur 220b/17
 sezā-vār o.- ur 253b/3
 şūret-peḡīr o.- ur 224b/7
 şedīd o.- ur 241a/14, 267b/17
 şifā-peḡīr o.- ur 250a/11
 ṡārī o.- ur 274b/5, 278a/9
 temām o.- ur 246b/7, 357b/6
 teşbīḡ o.- ur 310a/10
 uzun o.- ur 213a/2
 vācib o.- ur 250b/2, 350b/6
 vāḡi‘ o.- ur 195a/2, 196b/8, 206a/17, 222a/11, 228a/17, 230b/14, 231a/2, 234b/4, 236b/16, 252b/8, 263b/15, 264a/6, 272a/9, 277a/15, 279b/17, 280b/2, 282a/11, 282a/13, 282b/4, 283a/2, 284a/14, 284a/17, 287b/8, 288a/17, 298a/1, 298b/8, 313a/4, 316a/2, 319b/11, 324a/12, 325a/7, 327b/12, 340b/15, 358a/9, 361a/5, 361a/9
 vāşıl o.- ur 182a/17, 186a/12, 187a/9, 205a/3, 205a/17, 235b/6, 236a/8, 257b/16, 291a/1
 vūcūd-peḡīr o.- ur 230a/15, 359a/6, 360a/8
 yāḡın o.- ur 197a/11
 yaşşı o.- ur 264a/11
 zā‘il o.- ur 191a/17, 191b/5, 194b/6, 335a/1
 za‘īf o.- ur 261b/10, 261b/13
 zāhir o.- ur 194a/12, 237a/11, 240a/6, 300a/13, 307b/11, 344b/11, 347b/11
 zevāl-peḡīr o.- ur 356a/7
 ziyāde o.- ur 220b/5, 248a/15, 331b/11, 350a/1
 zūhūr-peḡīr o.- ur 298a/14
 o.- urduḡ 330a/8
 o.- urlar 215b/2
 ‘ilāc-peḡīr o.- urlar 236a/2

bā' iş o.- urlar 254b/6
 ḥalās o.- urlar 194a/8, 195a/6
 kām-yāb o.- urlar 354b/3
 qarīb o.- urlar 193b/12
 maḳtūl o.- urlar 327a/10
 maṣrū' o.- urlar 194a/2
 mekīn o.- urlar 323a/14
 memnū' o.- urlar 347a/11
 mu'ammer o.- urlar 358b/11
 munḥalk o.- urlar 348a/5
 mutaḏarrır o.- urlar 327a/14
 mü'eddī o.- urlar 278a/1
 mübtelā o.- urlar 194a/10, 252a/17,
 274a/9, 293b/4, 294b/7, 298a/9
 mūhlik o.- urlar 247b/9
 mülākī o.- urlar 327b/10
 müsta'idd o.- urlar 186b/16, 350a/14
 müstaḡrıḳ o.- urlar 272a/10
 nāfız o.- urlar 258b/12
 vāḳıf o.- urlar 332a/13
 vāşıl o.- urlar 205a/8
 o.- ursa 184a/4, 184a/6, 186a/4,
 188a/17, 197b/4, 203b/16, 214b/8,
 221b/6, 227a/13, 227b/2, 227b/6,
 227b/15, 228a/2, 228b/2, 228b/12,
 234b/11, 241a/15, 241b/12,
 241b/14, 243a/11, 245a/8, 245b/16,
 247b/3, 247b/4, 247b/5, 250a/1,
 253b/16, 261a/8, 261a/10, 261a/11,
 261a/12, 261a/14, 261b/1, 261b/3,
 263b/8, 265a/7, 265b/12, 268b/9,
 268b/13, 270b/7, 270b/13, 271a/6,
 276b/13, 279a/2, 292a/8, 299a/8,
 305b/2, 306a/5, 306a/6, 307b/13,
 307b/14, 308b/1, 308b/2, 309b/13,
 312a/10, 312a/11, 316b/9, 318a/16,
 325a/11, 332a/6, 334b/2, 356a/1
 'āmil o.- ursa 347b/13
 'arız o.- ursa 194b/17, 202a/9,
 206a/8, 207a/17, 227a/5, 247b/6,
 274b/17, 284b/17, 288a/11, 302b/11
 aḳvā o.- ursa 214a/9
 baḡıl o.- ursa 361b/8
 ḡalīb o.- ursa 307a/11, 307a/14

ḥādiş o.- ursa 198a/2, 201b/10,
 334a/17
 ḥafīf o.- ursa 249a/3
 ḥarāret-i şedīde o.- ursa 304b/3
 qarār-dāde o.- ursa 222a/3
 ḳatı o.- ursa 239b/16, 247b/4
 ḳavī o.- ursa 214a/1, 261b/10, 279b/3
 keşīr o.- ursa 185b/13
 ma' dūd o.- ursa 222b/2
 muḥtāc o.- ursa 250a/5, 336a/15
 muḥteliṭ o.- ursa 262a/6
 mü'eddī o.- ursa 333b/17
 müctemi' o.- ursa 184a/11
 mümkin o.- ursa 214a/7, 256b/10,
 257a/10, 265a/11
 mümkinu'l-ḥuşul o.- ursa 285b/11,
 303b/16
 mümtedd o.- ursa 273b/14
 mündefi' o.- ursa 185a/15
 müstaḥkem o.- ursa 247a/17
 müte'affin o.- ursa 212b/4
 müteḥammil o.- ursa 196a/2, 313b/8
 nāzil o.- ursa 210a/8, 210b/13,
 282a/5, 282a/8
 nümāyān o.- ursa 305a/2
 sākin o.- ursa 302b/1
 ta' yīn o.- ursa 185b/6
 tābi' o.- ursa 249a/4
 ṭalīb o.- ursa 352b/15
 vāḳi' o.- ursa 282a/9, 321a/12,
 334b/1
 verem-i ḥārre o.- ursa 264b/14
 yara o.- ursa 305a/16
 zāhir o.- ursa 237b/2
 ziyāde o.- ursa 302a/14, 308a/9
 mübāşeret o.- ursa 333b/9
 -3355-

ol

[Tr.] O; işaret zamiri. bkz. o
 o.+ dur 242a/12, 245a/17, 301a/16,
 331b/7, 339a/13, 340a/15, 340b/4,
 347b/16, 350b/13, 351a/7, 352a/11,
 352b/13, 353b/17, 360a/1, 360b/7,
 362a/15

o. 182b/12, 182b/17, 183a/2,
 183a/15, 183b/17, 184a/4, 184a/9,
 184b/2, 184b/4, 184b/11, 184b/17,
 185b/2, 185b/3, 186a/3, 186a/6,
 186a/15, 186a/17, 186b/5, 186b/13,
 186b/17, 187a/1, 187a/4, 187a/5,
 187b/8, 187b/10, 188a/5, 188a/8,
 188a/10, 188b/12, 189a/3, 189a/4,
 190a/1, 190a/8, 190a/9, 190a/11,
 190a/13, 190a/16, 190b/3, 190b/4,
 190b/6, 190b/9, 191a/6, 191a/7,
 191a/11, 191a/12, 191a/16, 191b/1,
 191b/2, 191b/5, 191b/7, 193a/9,
 193a/13, 193a/15, 193a/16, 193b/5,
 193b/6, 193b/13, 194a/13, 194b/2,
 194b/6, 194b/9, 194b/14, 196a/12,
 196b/8, 196b/12, 196b/13, 197a/8,
 197a/15, 198a/1, 198b/1, 198b/6,
 198b/9, 198b/11, 198b/17, 199a/10,
 199b/6, 200a/2, 200a/5, 200a/12,
 200a/13, 200b/2, 200b/3, 200b/4,
 200b/17, 201a/4, 201a/11, 201a/13,
 201a/16, 201b/9, 202a/16, 202b/11,
 202b/17, 203a/5, 203a/15, 203b/8,
 203b/12, 203b/13, 203b/17, 204a/7,
 204b/5, 204b/13, 205a/2, 205a/6,
 205a/7, 205a/8, 205a/15, 205b/7,
 205b/10, 205b/15, 205b/17, 206a/2,
 206a/7, 206b/15, 207a/15, 207b/3,
 207b/8, 207b/13, 209a/14, 209b/8,
 209b/16, 210b/1, 212a/13, 213b/14,
 214a/8, 215a/3, 215a/9, 215a/12,
 215a/14, 215a/15, 215a/17, 215b/3,
 215b/6, 215b/8, 216b/1, 217a/12,
 217b/14, 217b/17, 218a/3, 218b/14,
 218b/17, 219a/3, 219b/4, 221a/1,
 221a/8, 221b/1, 221b/6, 222a/3,
 222a/7, 222a/9, 222a/10, 222b/6,
 222b/17, 223a/3, 223a/9, 223b/10,
 224a/9, 224a/11, 224a/12, 224a/15,
 224a/16, 224b/13, 225a/10, 225a/15,
 226a/6, 226b/5, 226b/6, 226b/10,
 227a/3, 227a/15, 227b/2, 227b/10,
 227b/14, 227b/16, 228a/13, 228a/17,

229b/9, 229b/11, 229b/13, 230a/5,
 230b/1, 230b/2, 231a/1, 231a/10,
 231a/17, 231b/2, 231b/3, 231b/7,
 231b/11, 231b/15, 232a/3, 232a/5,
 232a/11, 232b/6, 232b/12, 233a/7,
 233a/9, 233a/13, 233b/5, 233b/12,
 234a/7, 234a/9, 234a/10, 234a/15,
 234b/8, 234b/10, 234b/16, 234b/17,
 235a/7, 235a/9, 235a/14, 235a/16,
 235b/6, 236a/3, 236a/11, 236b/4,
 236b/9, 236b/16, 236b/17, 237a/3,
 237a/5, 237a/6, 237a/9, 237a/14,
 237a/17, 237b/8, 238a/11, 238b/5,
 238b/10, 238b/17, 239a/2, 239a/9,
 239a/16, 239b/5, 239b/8, 239b/14,
 239b/16, 240a/11, 240a/13, 240b/5,
 240b/7, 241a/11, 241a/17, 241b/1,
 241b/7, 241b/8, 241b/10, 242a/4,
 242a/12, 242a/16, 242b/8, 242b/13,
 242b/16, 243a/14, 243b/10,
 243b/16, 244a/4, 244a/10, 244a/11,
 244a/12, 244a/14, 244a/16, 244b/13,
 245a/1, 245a/8, 245a/16, 245b/3,
 245b/5, 245b/10, 246a/2, 246a/5,
 246a/8, 246a/15, 246a/16, 247a/3,
 247a/5, 247a/9, 247b/3, 247b/4,
 247b/10, 247b/12, 248a/13, 249a/9,
 249b/4, 249b/11, 250a/4, 250a/11,
 251a/13, 251a/14, 251a/16, 251b/4,
 251b/14, 252a/9, 252b/1, 252b/5,
 252b/6, 252b/7, 252b/8, 253a/4,
 253a/10, 253a/11, 253a/16, 253b/3,
 254b/3, 254b/6, 254b/9, 254b/16,
 255a/5, 255a/7, 255a/14, 255b/7,
 256a/4, 256a/8, 256a/13, 256a/17,
 256b/8, 256b/11, 256b/13, 257a/6,
 257b/16, 258a/5, 258a/10, 258b/1,
 258b/13, 258b/14, 259a/5, 259b/1,
 259b/9, 260a/4, 260a/10, 260a/11,
 261a/7, 261a/12, 261a/16, 261a/17,
 261b/10, 261b/17, 262a/15, 263a/12,
 263b/1, 264a/2, 264a/9, 264a/12,
 264a/17, 265a/6, 265a/7, 265b/15,
 265b/17, 266a/7, 266b/10, 267a/2,

267a/10, 267a/12, 267b/3, 267b/7,
 268a/16, 268b/11, 269a/6, 269a/8,
 269a/10, 269b/6, 269b/7, 269b/17,
 270a/15, 270a/17, 270b/4, 270b/8,
 270b/11, 271a/15, 271a/17, 271b/2,
 271b/16, 272a/10, 272a/12, 272b/1,
 272b/2, 272b/6, 272b/14, 273a/16,
 273b/4, 273b/12, 273b/14, 274a/9,
 274a/11, 274a/17, 274b/3, 274b/5,
 274b/7, 274b/10, 275a/1, 275a/7,
 275a/12, 275b/6, 275b/12, 276a/2,
 276a/3, 276a/7, 277b/6, 277b/7,
 278b/11, 278b/14, 278b/16, 279a/3,
 279a/4, 279a/9, 279a/13, 279b/8,
 280a/7, 280a/12, 280b/2, 280b/4,
 280b/5, 280b/6, 281a/1, 281a/6,
 281b/5, 281b/10, 281b/12, 281b/15,
 282a/2, 282a/3, 282a/8, 282a/11,
 282a/13, 282a/14, 282b/3, 282b/10,
 282b/12, 283a/2, 283a/16, 283b/11,
 284a/5, 284a/9, 284a/17, 284b/10,
 284b/14, 285a/3, 285a/5, 285a/10,
 285b/4, 286a/2, 286a/4, 286a/7,
 286a/8, 286b/2, 286b/8, 286b/10,
 286b/12, 286b/14, 287a/1, 287a/10,
 287b/17, 288a/1, 288a/4, 288a/11,
 288a/17, 288b/8, 289a/16, 289b/16,
 290a/9, 290b/6, 290b/11, 290b/17,
 291a/5, 291a/9, 291a/16, 291b/1,
 291b/9, 291b/13, 291b/15, 292a/9,
 292a/12, 292a/17, 292b/6, 293a/3,
 293b/5, 294b/12, 294b/13, 294b/15,
 295a/6, 295a/12, 295a/13, 295a/14,
 295a/15, 295a/17, 295b/1, 295b/2,
 295b/5, 295b/8, 295b/13, 296a/5,
 296a/9, 296a/10, 296a/11, 296a/17,
 296b/10, 296b/14, 297a/11, 297b/1,
 297b/4, 297b/5, 297b/7, 297b/8,
 299b/10, 300a/10, 301a/2, 301a/3,
 301a/10, 301a/13, 301b/4, 301b/7,
 301b/14, 302a/3, 302a/13, 302b/2,
 302b/4, 303a/6, 303a/16, 304b/8,
 305a/1, 305a/5, 305a/7, 305a/9,
 305a/15, 305b/9, 306a/3, 306a/5,

306a/13, 306b/2, 306b/3, 307a/6,
 307a/10, 307b/9, 307b/15, 307b/17,
 308b/1, 308b/5, 308b/8, 308b/9,
 308b/15, 308b/16, 309a/4, 309b/6,
 309b/9, 309b/17, 310a/5, 310a/6,
 310a/7, 310a/12, 310b/2, 311a/5,
 311b/5, 311b/13, 312a/4, 312a/7,
 312a/10, 312b/10, 312b/11,
 312b/14, 313a/3, 313a/14, 314a/4,
 314a/5, 315b/16, 316a/1, 316a/4,
 316a/11, 316a/13, 316a/14, 316a/17,
 316b/7, 316b/15, 317a/16, 317b/1,
 317b/3, 317b/5, 317b/12, 317b/16,
 317b/17, 318b/9, 318b/11, 318b/13,
 318b/15, 318b/16, 319a/1, 319a/6,
 319a/15, 319a/17, 319b/2, 319b/7,
 320a/6, 320a/9, 320b/10, 320b/13,
 320b/14, 321a/8, 321a/10, 321a/16,
 321b/1, 321b/2, 321b/4, 321b/8,
 322a/1, 322a/8, 322a/9, 322a/17,
 322b/1, 322b/2, 322b/4, 322b/9,
 322b/15, 323a/1, 323a/4, 323a/9,
 323a/15, 323a/16, 323b/7, 323b/8,
 323b/10, 324a/11, 324a/13, 324b/14,
 324b/15, 325a/6, 325a/9, 325a/17,
 325b/1, 326a/4, 326a/8, 326a/10,
 326a/12, 326a/13, 326a/14, 326a/15,
 327a/6, 327a/10, 327b/9, 327b/11,
 327b/14, 327b/16, 328a/5, 328b/11,
 328b/15, 328b/17, 329a/2, 329a/8,
 329a/11, 329a/14, 329a/15, 329b/2,
 329b/7, 329b/9, 329b/14, 330a/12,
 330a/13, 330a/15, 330b/2, 330b/3,
 330b/4, 330b/13, 330b/17, 331a/1,
 331a/13, 331a/16, 331b/2, 331b/17,
 332a/8, 332a/14, 332a/16, 332b/6,
 332b/8, 333a/2, 333a/7, 333a/10,
 333a/14, 333b/11, 333b/14,
 333b/15, 334a/7, 334a/9, 334a/17,
 334b/16, 335a/2, 335a/6, 335a/7,
 335a/9, 335b/13, 335b/15, 335b/17,
 336a/2, 336a/4, 336a/5, 336a/6,
 336a/8, 337b/11, 337b/14, 337b/16,
 338a/2, 338a/4, 338a/6, 338a/7,

338a/11, 338b/8, 338b/12, 339b/4,
339b/11, 340a/6, 340b/9, 340b/15,
342a/1, 342a/3, 342a/16, 342b/14,
342b/16, 342b/17, 343a/3, 343a/10,
343a/16, 343b/2, 344b/2, 344b/10,
344b/13, 344b/17, 345a/1, 345a/11,
345b/12, 346a/7, 346b/10, 347a/6,
347b/5, 347b/13, 348a/4, 348a/9,
348a/10, 348b/3, 348b/6, 348b/11,
348b/13, 349a/4, 349b/7, 350a/11,
350a/15, 351a/1, 351a/2, 351b/2,
351b/16, 352a/10, 352b/16, 353a/10,
353b/3, 353b/7, 353b/10, 353b/14,
353b/17, 354a/2, 354a/3, 354a/9,
354a/11, 355a/8, 355b/1, 356a/2,
356a/3, 356a/5, 356a/6, 356a/7,
356b/14, 357a/3, 357b/1, 357b/15,
358a/3, 358a/4, 358a/10, 358a/12,
358a/16, 358b/4, 358b/9, 359a/1,
359a/7, 359a/10, 359a/13, 359a/14,
359b/6, 359b/10, 360a/5, 360b/10,
360b/13, 361a/2, 361a/8, 361a/11,
361a/12, 361a/13, 361a/17, 362a/4,
362a/11, 362a/16, 362b/9
-837-

olun- [Tr.] Olunmak; olmak fiiline konu olmak.

‘amel o.- a 283a/12, 313b/16
cezb o.- a 237b/12
dāğ o.- a 289b/1
delk o.- a 245b/3
ğargara o.- a 232b/12
hıfz o.- a 286a/13
ıslāh o.- a 188b/11, 227a/13
iẖtiqān o.- a 237b/11
iẖtirāz o.- a 199a/9
imdād o.- a 249b/3
isti‘māl o.- a 188b/8, 342b/12
mezc o.- a 313b/14
mu‘terif o.- a 331a/6
murād o.- a 253b/4
mübāşeret o.- a 325b/3
müdāvet o.- a 228b/4

mürāca‘at o.- a 290a/7
müşāhede o.- a 325b/11
sa‘y o.- a 211a/17, 302b/11
sağy o.- a 257b/3, 265b/10, 301b/8
ṭabḥ o.- a 185a/5
taḫṭīr o.- a 183a/12
tebdīl o.- a 183b/3
tefaḫḫud o.- a 234b/12
tekrār o.- a 337b/4
telbīk o.- a 227b/6
teslīm o.- a 350b/7
teslīt o.- a 327b/2
ṭlā o.- a 214a/5, 246a/11, 285a/10
zamm o.- a 233a/3, 283b/17,
308a/10, 329a/1
zīmād o.- a 228a/11, 228a/16,
255b/14, 256b/15, 337b/6, 338a/13,
338b/7
ḥalḳ o.- acaḳ 219b/9
ḥāşıl o.- acaḳ 354a/2
i‘tinā o.- acaḳ 330b/3
zıkr o.- acaḳ 293b/15
raḍḍ o.- acaḳları 244b/8
cezā o.- alar 328a/1
o.- an 205b/1, 228a/2
‘add o.- an 332a/17
‘amel o.- an 280a/3
aḥz o.- an 269a/14
bel‘ o.- an 230b/1
ekl o.- an 220a/6
ıtlāḳ o.- an 239a/6, 251a/10, 251a/16,
258b/8, 291a/5, 292b/3, 310b/5,
317b/4
i‘tibār o.- an 225b/12, 322a/3
idḥāl o.- an 270a/16
inzāl o.- an 327a/12
isti‘māl o.- an 242a/13, 267a/15,
271a/7, 279b/13, 290a/5
istinşāk o.- an 205b/8, 231a/17
ḳaṭ‘ o.- an 230a/3
müşāhede o.- an 233a/15, 319a/9
naḳ‘ o.- an 263a/12
naḳl o.- an 190b/13, 191b/8
sağy o.- an 253b/8, 264b/8, 266a/14,

267b/11, 284a/1, 338b/15
 ta'bir o.- an 187a/6, 217b/2, 220a/10,
 228a/7, 243a/6, 250b/17, 252b/15,
 257b/10, 257b/11, 273b/1, 282a/14,
 334b/12, 341b/10, 341b/12, 356a/11
 tabl̃ o.- an 280b/17, 291a/16
 taḥrīr o.- an 205b/13, 339b/1
 te'līf o.- an 331a/16
 tecrībe o.- an 301b/7
 tedbīr o.- an 337b/15
 teslīṭ o.- an 327a/11
 tesmiye o.- an 184a/10, 200a/1,
 258a/3, 269b/2, 281b/8, 291a/9,
 291b/11, 342b/13
 tīlā o.- an 187b/5, 253b/8
 zimād o.- an 271b/1
 zikr o.- an 183b/13, 198b/3, 199b/2,
 201b/11, 206b/12, 214a/14,
 223b/13, 228a/1, 234a/13, 240b/14,
 253b/7, 255b/13, 265a/6, 266a/9,
 270b/15, 271a/14, 274b/7, 278a/4,
 287b/15, 302a/10, 302b/6, 304b/8,
 305b/15, 306a/15, 307a/2, 310a/16,
 312a/7, 314b/15, 317a/3, 326b/13,
 342a/15
 ta'yīn o.- ana 201b/16
 taḥrīr o.- anlar 266b/16
 isti'māl o.- anların 267a/16
 bālīg o.- ca 356b/17
 revāḳ o.- ca 286a/3
 ḳarīb-i mūntehī o.- caya 356b/3
 mūntehī o.- caya 357a/9
 müşāhede o.- caya 339a/11
 beyān o.- dı 268a/7, 307b/4, 312b/8,
 346a/4, 354b/8
 ḥavāle o.- dı 256a/14
 ibtidā' o.- dı 226b/17
 ihtimām o.- dı 331a/17
 iḥtiyār o.- dı 244a/8
 iktifā o.- dı 204a/17, 222a/16,
 247a/9, 260b/17, 269a/8, 284b/15,
 308a/3, 310b/10, 315b/16
 ilḥāḳ o.- dı 236a/14
 itmām o.- dı 315b/17

müşemmā o.- dı 356b/14
 müşāhede o.- dı 342a/4
 naql o.- dı 206b/1, 323a/6
 şürū' o.- dı 226b/14
 ta'arruḫ o.- dı 255a/13
 tafşīl o.- dı 344b/17
 taḥrīr o.- dı 192b/1, 206b/3, 210b/7,
 212a/17, 226a/3, 236a/16, 239a/16,
 247a/11, 248a/2, 252a/15, 263b/13,
 288b/8, 293a/4, 315b/6
 taḳdīm o.- dı 320a/16
 taḳdīr o.- dı 327b/12
 taşaddī o.- dı 197a/9, 239a/13,
 310b/11
 taştīr o.- dı 337a/5, 338b/16
 tekrīr o.- dı 199b/11
 tercüme o.- dı 333b/7
 zikr o.- dı 185b/9, 189b/9, 191b/9,
 192b/5, 200a/16, 208b/9, 209a/14,
 209b/4, 215a/15, 298a/2, 298b/2,
 313a/13, 346a/6, 354b/7, 357a/12
 beyān o.- dı 216b/12, 234b/12,
 263b/17, 267b/11, 269a/9, 285a/1
 ıtlāḳ o.- dı 224a/7
 i'lām o.- dı 291b/4
 ibtidā' o.- dı 246b/10
 ifāde o.- dı 283b/8
 iktifā o.- dı 290a/6
 irsāl o.- dı 326b/14
 isnād o.- dı 320a/14
 istidlāl o.- dı 262a/9
 ḳaṭ' o.- dı 229b/4
 murād o.- dı 253b/14
 müsā'ade o.- dı 271b/4
 nisbet o.- dı 296a/16, 360b/3
 ta'bir o.- dı 210a/8
 ta'tīr o.- dı 223b/15
 ta'yīn o.- dı 265a/8
 taşarruf o.- dı 226a/1
 zikr o.- dı 182b/8, 184b/3, 189a/1,
 192b/16, 194b/6, 199b/16, 201b/2,
 209b/7, 210b/9, 223b/1, 230a/3,
 231b/1, 236b/10, 253b/5, 280b/16,
 282b/15, 284a/13, 284b/13, 285b/8,

285b/13, 294b/8, 296b/7, 301a/2,
302b/10, 310a/2, 311b/5, 359a/4,
359b/13
taqdīm o.- dıgına 362a/5
tesmiye o.- dıgına 312b/10
vaz^c o.- dıgında 224b/2
şart o.- dıgının 300a/11
zıkr o.- diki 290b/12
ahz o.- duğı 330b/8
beyān o.- duğı 326a/9
i^c lām o.- duğı 338a/17
muhtāc o.- duğı 201b/7
tafşıl o.- duğı 254a/17
teslīm o.- duğı 344b/6
zıkr o.- duğı 216b/3, 318a/10,
322b/9, 325b/16, 337a/13, 339b/8,
340a/4, 355b/16
ihtikān o.- duğından 337a/12
su'āl o.- duğça 350a/7
^cadd o.- duğda 281b/10
^camel o.- duğda 229a/15
ekl o.- duğda 230a/17
hiss o.- duğda 362b/8
idhāl o.- duğda 270b/3
isti^c māl o.- duğda 344b/10
mübāşeret o.- duğda 268b/13
ta^c dād o.- duğda 196b/3
tecdīd o.- duğda 289a/1
tedbīr o.- duğda 283a/4
teşrih o.- duğda 259a/16
cem^c o.- duğdan 233b/8, 244a/2,
253a/8
faşd o.- duğdan 265a/9
ışlāh o.- duğdan 308a/4
istifrāğ o.- duğdan 245a/11
ma^c cūn o.- duğdan 276a/16
merhem o.- duğdan 214b/10
mezc o.- duğdan 229a/12, 275b/3,
338b/5, 339b/6, 342a/12, 344a/4
mündefi^c o.- duğdan 281a/5
mütakayyid o.- duğdan 262a/12
saḥḥ o.- duğdan 338b/11
ṭabḥ o.- duğdan 280a/15, 281a/9,
288b/17, 305b/9, 337b/8

taḳayyüd o.- duğdan 310a/3
taşfiye o.- duğdan 337a/8
taṭhīr o.- duğdan 266a/4
tenkıye o.- duğdan 314a/16
tezvīc o.- duğdan 355b/5
zevb o.- duğdan 313b/7
zamm o.- duğdanşoñra 203b/4
ḥalk o.- duğlarında 260a/3
muhtāc o.- duğlarında 294b/9
ḥalk o.- duğlarının 327b/13
taqdīm o.- duğlarının 290b/4
taḥmīr o.- duğtanşoñra 209b/1
iltizām o.- madı 205b/12
hiss o.- madığı 230b/16
ikāmet o.- madığı 327a/8
mu^c ālece o.- madığı 194b/16
tedbīr o.- madığı 194b/4
^cadd o.- mağa 217b/4
ğargara o.- mağa 228b/4
hiss o.- mağa 241b/1
i^c āde o.- mağa 306a/16
isti^c māl o.- mağa 208a/15
ṭabḥ o.- mağa 263a/13
^cilāc o.- mağı 335b/11
ihtikānlar o.- mağı 334a/13
saḳy o.- mağı 202a/5
zamm o.- mağı 211a/14, 303a/5
ihtilāf o.- mağın 217a/15
daḳḳ o.- mağla 337b/9
ḥalk o.- mağla 260a/5
i^c tibār o.- mağla 251a/4
kazā o.- mağla 360a/5
taḥşıl o.- mağla 290b/13
terk o.- mağla 229b/12
terkīb o.- mağla 343a/4
o.- maḳ 239b/2
^cadd o.- maḳ 209b/17
^camel o.- maḳ 235a/12, 242a/7,
276b/8
^cilāc o.- maḳ 208a/13
ahz o.- maḳ 232a/3, 232b/2, 266a/1
beyān o.- maḳ 259b/10
delk o.- maḳ 197b/4, 223a/5,
228a/15, 267a/9

faşd o.- maḳ 300b/9, 334a/15
 fermān o.- maḳ 330a/4
 ġargāra o.- maḳ 228a/5
 ġasl o.- maḳ 189b/2
 ḥiss o.- maḳ 184b/14
 idḥāl o.- maḳ 264b/14
 ihmāl o.- maḳ 238b/13
 iḥrāk o.- maḳ 341b/13
 iḥtiḳānlar o.- maḳ 280a/7
 ihtimām o.- maḳ 274b/17
 iḥtirāz o.- maḳ 300a/6
 ilḥāk o.- maḳ 210a/5
 isti' māl o.- maḳ 262b/9, 271a/2,
 278b/14, 343a/15, 344a/12
 mu' ālece o.- maḳ 182a/5
 muḥāfāza o.- maḳ 189b/7, 339b/9
 mübāşeret o.- maḳ 274b/14
 müfredāt o.- maḳ 265a/13
 mükāleme o.- maḳ 329a/16
 nazar o.- maḳ 228b/6
 sa' y o.- maḳ 188b/10, 257a/2,
 355a/16
 saḳy o.- maḳ 253b/8, 265a/4, 265b/6
 şalā o.- maḳ 253b/4
 şerḥ o.- maḳ 355a/10
 ta' līm o.- maḳ 354b/16
 ṭabḥ o.- maḳ 229a/9, 334b/11
 taḥrīk o.- maḳ 250b/7
 taḳayyūd o.- maḳ 276b/16
 taḳṭīr o.- maḳ 183a/16, 183b/9
 tedbīr o.- maḳ 254b/11
 tefahḥuş o.- maḳ 231a/3
 telyīn o.- maḳ 228b/14
 temrīḥ o.- maḳ 276b/12
 temzīc o.- maḳ 187b/3
 tenāvül o.- maḳ 343b/3
 tenḳıye o.- maḳ 303a/2
 tercīḥ o.- maḳ 327b/3
 tılā o.- maḳ 215b/13, 223a/4,
 229a/14, 253b/9, 276b/15, 285a/8,
 285a/9, 304a/13, 305b/17, 306a/2,
 314b/8
 vaż' o.- maḳ 273b/5
 zamm o.- maḳ 246a/10

zimād o.- maḳ 185a/8, 202a/14,
 245b/5, 246b/4, 283b/4
 ḳaṭ' o.- maḳda 228b/16
 redd o.- maḳda 337a/15
 saḳy o.- maḳda 271b/16
 müsā' ade o.- maḳdan 347a/17
 teşbīḥ o.- maḳdan 291b/3
 cehd o.- maḳdır 194a/15
 ḥacāmet o.- maḳdır 203a/8
 ıslāḥ o.- maḳdır 197b/2
 ictināb o.- maḳdır 195a/9, 341b/5
 iḥtiḳān o.- maḳdır 277a/6
 isti' māl o.- maḳdır 195a/5, 242a/9
 iştiğāl o.- maḳdır 249b/3
 mu' ālece o.- maḳdır 213b/5
 mürāca' at o.- maḳdır 265a/16
 sa' y o.- maḳdır 262a/10
 taḳayyūd o.- maḳdır 252b/13
 tedbīr o.- maḳdır 255b/4
 tefahḥuş o.- maḳdır 185a/13, 185a/15
 teskīn o.- maḳdır 245a/10
 zamm o.- maḳdır 264b/12
 o.- maḳsızın 243b/10
 mübāşeret o.- mamaḳdır 207b/1
 ta' arruż o.- mamış 226a/11
 istifrāğ o.- masa 302b/15
 aḥz o.- ması 233a/17
 beyān o.- ması 225b/13
 ḥimye o.- ması 275b/14
 mu' ālece o.- ması 238b/15
 tesmiye o.- ması 210a/16
 teşḥīş o.- ması 260b/11
 zıkr o.- ması 221b/9
 ḥalk o.- masıdır 218b/14
 kemik o.- masına 217b/10
 ḳaṭ' o.- masını 230a/7
 ḥiss o.- masınıñ 205b/14
 ġaflet o.- maya 263a/5
 ihmāl o.- maya 338b/8
 nazar o.- maya 199a/9
 tekāsül o.- maya 354b/9
 ḥiss o.- mayan 332a/2
 o.- mayup 194b/5, 250a/5
 ihmāl o.- mayup 277a/17

ta'arruż o.- mayup 226a/2, 256a/13, 260b/16
 taqayyüd o.- mayup 305a/1
 te'sîr o.- mayup 308a/14
 tefriķ o.- mayup 317b/10
 tevbîh o.- mayup 347b/1
 'amel o.- maz 355a/9
 'ilâc o.- maz 249a/3
 ıtlâķ o.- maz 290a/12
 i'timâd o.- maz 332a/4
 iķdâm o.- maz 279a/15
 kaşr o.- maz 242b/2
 men' o.- maz 335a/17
 mübâşeret o.- maz 185a/16
 sa'y o.- maz 206b/15
 ta'arruż o.- maz 330b/6
 tenķiş o.- maz 295b/3
 'itâb o.- mazsa 348b/6
 mu'âlece o.- mazsa 241a/13, 334a/2
 aḥz o.- muş 269b/7, 285b/12
 beyân o.- muş 196b/4
 ḥalk o.- muş 205a/7, 247a/6, 260a/15, 273a/12
 ḥıfz o.- muş 276a/15
 işâret o.- muş 346a/9
 mezc o.- muş 313b/4, 340b/2
 naķl o.- muş 216a/15, 319b/16
 perverde o.- muş 334b/10
 saḥķ o.- muş 198b/12, 254a/12, 262b/6, 276b/7, 310b/7, 340b/3
 ta'bir o.- muş 191b/8
 ta'yîn o.- muş 311a/15
 ṭabḥ o.- muş 203a/13, 223a/5, 228a/10, 229a/4, 236b/3, 253b/6, 257a/8, 275b/7, 280b/8, 285b/6, 310b/7
 tafşîl o.- muş 284a/11
 taḥrîr o.- muş 339b/15
 taḥşîl o.- muş 285b/8
 taķdîr o.- muş 219b/6, 251b/13
 tecribe o.- muş 342a/17
 tedbîr o.- muş 245b/8
 terbiye o.- muş 246a/9, 334b/10, 335a/17

terķib o.- muş 257b/7, 273a/13
 tesmiye o.- muş 312b/12, 312b/14
 vaż' o.- muş 225b/3, 250b/15
 zamm o.- muş 232b/6, 252b/15, 303b/8
 zîkr o.- muş 188b/16, 215b/15, 239a/2, 259b/11, 290b/5, 295a/5, 296a/2
 i'lâm o.- muşdı 285a/6
 zîkr o.- muşdı 226b/16, 246b/11, 257b/13, 276a/1, 340b/11, 359b/8
 i'tibâr o.- muşdır 251a/3, 282a/3
 müşâhede o.- muşdır 226a/16
 naķl o.- muşdır 197b/12
 ta'arruż o.- muşdır 226a/6
 taḥrîr o.- muşdır 295a/8
 tecribe o.- muşdır 283a/16
 tecvîz o.- muşdır 243a/7
 tesmiye o.- muşdır 191b/16
 vaż' o.- muşdır 260a/3, 260a/14, 273b/8
 beyân o.- muşdur 206a/15, 268a/6, 292b/16
 ḥalk o.- muşdur 199a/4, 358a/13
 ḥaml o.- muşdur 341b/14
 ḥavâle o.- muşdur 262a/1
 ḥikâye o.- muşdur 247b/10
 ıtlâķ o.- muşdur 360a/7
 i'tibâr o.- muşdur 357a/12
 iḥtilâf o.- muşdur 217b/6
 istidlâl o.- muşdur 191a/10
 müşâhede o.- muşdur 244b/1
 naķl o.- muşdur 330a/2
 nisbet o.- muşdur 320b/3
 taķdîr o.- muşdur 220b/6
 taşriḥ o.- muşdur 281b/13, 326b/15
 te'lîf o.- muşdur 290b/11
 tecvîz o.- muşdur 262b/8, 330b/13, 360b/3, 361b/16
 terķib o.- muşdur 342a/7
 tesmiye o.- muşdur 217b/1
 tetmîm o.- muşdur 224b/1
 saḥķ o.- muşını 280b/17
 tesmiye o.- muşlardır 314a/12

vāz' o.- muşlardır 260a/1
 müşāhede o.- muştur 201a/8
 o.- sa 223b/16
 faşd o.- sa 300a/13
 hıl't o.- sa 257b/5
 i'āde o.- sa 266b/13
 isti' māl o.- sa 186a/7, 265b/3
 mezc o.- sa 314a/1
 mu'ālece o.- sa 302b/17
 sa'y o.- sa 295b/9
 şak' o.- sa 314a/4
 ta' dād o.- sa 328b/14
 ta' līk o.- sa 196b/1
 tabh o.- sa 233a/4, 335a/2, 335a/4
 tedbīr o.- sa 227b/7
 tefekkūr o.- sa 260b/1
 teḥabbūs o.- sa 326a/8
 terk o.- sa 194b/5
 teşrīh o.- sa 192b/6
 tılā o.- sa 316a/14, 316a/17, 338b/1
 vāz' o.- sa 335a/5
 zamm o.- sa 227b/5, 236b/4, 336b/11
 zebh o.- sa 266a/10
 zīmād o.- sa 279b/6
 terkīb o.- salar 265b/4
 a' māl o.- up 305b/16
 aḥz o.- up 203b/4, 211a/9, 215a/6,
 233b/7, 234a/2, 244a/9, 244b/7,
 266a/2, 267b/5, 278b/9, 280a/14,
 281a/9, 283b/15, 288b/16, 304a/2,
 313b/13, 315a/11, 315a/13, 316b/17,
 317a/6, 335a/4, 337a/9, 337b/8,
 342a/13
 bedā' o.- up 242b/8
 beyān o.- up 210a/5, 290b/4
 cem' o.- up 187b/2
 daḥḥ o.- up 211a/10, 289a/10, 339a/6
 delk o.- up 250b/7
 faşd o.- up 203a/9, 222b/10,
 227b/17, 230b/5, 245a/9, 264b/16
 ḥabs o.- up 207a/1
 ḥacāmet o.- up 198a/9, 230a/1,
 294a/13, 308a/4
 ḥalk o.- up 212a/6

ḥall o.- up 183b/2, 283b/16
 ḥaml o.- up 296b/16
 hıl't o.- up 215a/9
 ḥisāb o.- up 328b/15
 ḥiss o.- up 207a/17
 ıslāh o.- up 189a/10, 195a/7, 201b/5,
 222b/11
 ıtlāk o.- up 278a/2
 ibtidā' o.- up 226a/5, 242a/6
 icrā o.- up 256a/16
 idrāk o.- up 206a/4
 ihtikānlar o.- up 289b/6
 ihtilāf o.- up 335b/8
 ihtimām o.- up 250b/3, 255a/13,
 256a/14
 ihtiyār o.- up 343a/11
 iḥdām o.- up 293a/2
 iktifā o.- up 199b/9
 ishāl o.- up 230b/7
 isti' māl o.- up 233b/9, 334b/8
 istidlāl o.- up 256a/9
 istifrāḡ o.- up 223a/10, 235b/10,
 264b/17
 istişkāl o.- up 328b/5
 it'ām o.- up 234a/16
 katl o.- up 327a/7
 kazā o.- up 360a/3
 men' o.- up 211b/1, 256b/7, 257a/7,
 294a/4
 mezc o.- up 213b/1, 213b/12, 215a/8,
 262b/16, 265b/8, 337a/11
 mu'ālece o.- up 250a/9, 305b/6
 müdāvet o.- up 208a/15
 naḥ' o.- up 244b/9
 nisbet o.- up 307a/14
 sa'y o.- up 265a/15
 saḥḥ o.- up 183a/11, 185a/6, 185a/8,
 189a/17, 196a/15, 198a/13,
 209a/17, 209b/6, 213a/16, 214a/5,
 214b/1, 214b/9, 222b/15, 223b/10,
 227a/11, 229a/11, 232b/9, 243b/14,
 244b/16, 246b/3, 253a/8, 253b/13,
 255b/13, 256b/17, 262b/4, 263a/9,
 267b/8, 271a/13, 271b/8, 271b/11,

275b/2, 275b/12, 276a/15, 276a/17,
278b/16, 279b/4, 280a/11, 283a/12,
283b/4, 284b/7, 285a/8, 304a/12,
304b/12, 306a/6, 309a/9, 313b/11,
313b/17, 314b/4, 336b/7, 337a/2,
339b/5, 342a/12, 343b/8, 344a/3
sağy o.- up 197b/6, 266a/10
şarf o.- up 250b/1
sefūf o.- up 280a/6
şıyānet o.- up 272a/15, 283a/7,
301b/5
su'āl o.- up 333b/8
şürū' o.- up 320a/15
ta' ahhūd o.- up 242b/1
ta' bīr o.- up 358b/12
ta' dād o.- up 192a/17
ṭabḥ o.- up 189b/2, 202a/7, 214b/6,
229a/7, 232b/12, 232b/15, 233b/12,
243b/2, 246a/8, 250a/6, 254a/12,
271b/1, 278b/16, 280a/1, 302a/2,
337b/2
tağlīz o.- up 250a/13
taḥṣīl o.- up 230a/4
taḫayyūd o.- up 198a/6, 201b/13,
283a/14, 337a/13
taḫṭīr o.- up 198b/1, 203a/16
tanẓīr o.- up 295a/8
taṣaddī o.- up 209a/13, 248a/1
tebdīl o.- up 283a/13
tecdīd o.- up 209b/8
tecessūs o.- up 188a/11
tecribe o.- up 324a/17
tedbīr o.- up 288b/10, 293b/14,
303a/12
tefaḥḥuṣ o.- up 206a/11, 250a/16,
270b/7, 293b/12
telyīn o.- up 227a/13, 227a/16,
286b/15
tenḫīye o.- up 197a/17, 201b/17,
223a/2, 230b/8, 289a/5
terbiye o.- up 266a/16
tercüme o.- up 239a/13, 331a/17
terk o.- up 226b/13
terkīb o.- up 224a/17, 229a/14,

250b/14
tertib o.- up 348b/14
teskīn o.- up 250a/15
tesmiye o.- up 251a/6
tezyīn o.- up 335a/13
ṭilā o.- up 253b/6, 305b/14
ẓamm o.- up 183b/9, 262b/5, 263a/3,
286a/12, 304a/7, 317a/2
zeḥḥ o.- up 266a/3
ẓikr o.- up 315b/5
o.- ur 271b/2
ʿadd o.- ur 344b/15
ʿamel o.- ur 183a/14, 227a/10,
228a/2, 230a/8, 232b/16, 233b/1,
233b/17, 257a/1, 276b/6, 280a/11
aḥz o.- ur 233a/8, 270b/2, 343a/6,
343a/7
beyān o.- ur 233b/14, 319b/9
daḥī o.- ur 228b/15, 310a/4
dāḥil o.- ur 345b/1
ḍarr o.- ur 206b/14
def' o.- ur 250a/12
diḳḳat o.- ur 337a/14
faṣd o.- ur 198a/4, 233b/17, 300a/17,
334b/3
ğargara o.- ur 229a/8, 232b/16,
235b/13
ğasl o.- ur 189b/6, 305b/15, 308a/5,
308b/9
ḥacāmet o.- ur 222b/10, 228a/1,
228b/16, 264b/16, 314a/15, 334b/4
ḥıfz o.- ur 243b/4, 267b/7, 342b/11
ḥiss o.- ur 184a/14, 184b/5, 241b/5,
252a/2, 286b/10
ıslāḥ o.- ur 204a/11
ıtlāḳ o.- ur 203b/16, 220a/2, 220a/14,
246b/15, 247b/14, 251a/7, 273b/1,
277a/11, 281a/13, 281b/7, 291b/5,
292a/5, 292b/13, 292b/15, 317b/11,
356b/3, 356b/17, 357a/6, 358b/13
i'āde o.- ur 339a/11
i'tibār o.- ur 292a/2, 357b/2
idrāk o.- ur 205a/5
ihmāl o.- ur 238b/13

iḥrāc o.- ur 312b/2
 iḥtiḳān o.- ur 337a/11
 ihtimām o.- ur 254a/2, 256a/17
 iḥtiyār o.- ur 250b/3, 271a/1, 287a/2
 imtiyāz o.- ur 245b/11
 ishāl o.- ur 230b/5
 isti' māl o.- ur 244a/3, 246a/8,
 265b/2, 267a/16, 269b/16, 272b/9,
 286b/16, 306a/14, 336b/9, 343b/10,
 344a/5
 istidlāl o.- ur 231b/3, 237b/3, 331b/5
 istiḣmām o.- ur 245a/16
 ittiḣāz o.- ur 283b/10
 kaṭ' o.- ur 228b/10
 kıyās o.- ur 251a/2
 kimād o.- ur 275a/9
 men' o.- ur 279a/7, 294b/6
 merhem o.- ur 316b/11
 mezc o.- ur 262b/7, 271b/12,
 283b/17, 305b/9, 309a/10, 313b/2,
 313b/10, 315a/12, 315a/13, 317a/1,
 337a/3, 338a/16
 mu'ālece o.- ur 183b/10, 185b/8,
 206a/5, 232b/8, 256a/9, 275a/6,
 278b/9
 muraṭṭıb o.- ur 202a/11
 mübāşeret o.- ur 209b/9, 242a/10,
 262a/13, 265a/14
 müdāvāt o.- ur 186a/5
 müdāvetmet o.- ur 222b/13, 233b/10,
 279a/3
 mürāca'at o.- ur 283b/8
 müşāhede o.- ur 244b/17, 316a/14
 naql o.- ur 216b/2, 321a/4
 nisbet o.- ur 291a/11, 307a/11
 niyāz o.- ur 324a/13
 rivāyet o.- ur 343b/14
 sa'y o.- ur 207b/4, 208b/7, 250a/14,
 265a/7, 275a/5, 293b/12, 312b/5
 saḳy o.- ur 254b/17, 263a/10,
 264b/17, 265a/12, 265b/5, 265b/13,
 265b/15, 266a/3, 267b/11, 275b/13,
 276a/17, 289a/6, 289a/8
 şıyānet o.- ur 303a/13, 307a/1

şemm o.- ur 334b/9
 ta' bīr o.- ur 182b/14, 247a/4, 357a/8
 ta' līḳ o.- ur 357b/9
 ṭabḣ o.- ur 235b/15, 289a/3, 289a/13,
 312a/10
 taḣṣīl o.- ur 207b/13, 212a/4, 334b/5
 taḣmīr o.- ur 336b/8
 taḣṣīl o.- ur 250a/5
 taḳayyūd o.- ur 206b/16, 231a/6,
 249b/7, 304b/15, 334b/7
 taḳrīr o.- ur 216a/7
 taḳṭīr o.- ur 303b/9, 304a/9
 talṭīf o.- ur 268b/15
 taḥḥīr o.- ur 198b/7
 tebḣīr o.- ur 233b/16, 342a/16
 tecdid o.- ur 284b/8
 tecerru' o.- ur 302a/12
 tecfīf o.- ur 202a/1, 203a/9
 tecvīz o.- ur 195b/6, 300a/10,
 300b/2, 302b/12
 tedārik o.- ur 206a/12, 250a/17,
 265a/10
 tedbīr o.- ur 206a/15, 234a/2,
 255a/10, 270b/9, 271a/7, 271a/15,
 279a/14, 288b/12, 305b/7
 teftīḣ o.- ur 250a/15
 telyīn o.- ur 198a/7, 283a/8, 308a/6
 terciḣ o.- ur 267b/3, 303a/2
 tevehhüm o.- ur 306b/13
 ṭılā o.- ur 202a/11, 209b/1, 214b/2,
 214b/10, 222b/16, 230a/5, 245a/17,
 287a/1, 304b/13, 317a/2
 ḳamm o.- ur 213b/15, 214b/11,
 215a/7, 233b/13, 269a/2, 290a/1,
 302a/3, 313b/8
 zevb o.- ur 315a/11
 ḳimād o.- ur 187b/2, 215a/8,
 234a/17, 253b/13, 266a/15, 266a/16,
 267b/12, 271a/13, 271b/9, 275b/3,
 279b/5, 289a/11, 289b/10, 311b/1,
 314b/4, 337b/14
 ḳıkr o.- ur 183a/4, 183b/14, 197a/3,
 215b/8, 216b/16, 241a/11, 253a/2,
 265b/11, 285a/17, 285b/8, 293a/11,

293b/10, 313a/16, 361a/17 mücâzât o.- urlar 327a/15 perverde o.- urlar 341a/12 te'dîb o.- urlar 348b/15 teferruḡ o.- urlar 248a/11 aḡz o.- ursa 275a/9 ibā' o.- ursa 302b/5 idrāk o.- ursa 202a/15 ḡaṭ' o.- ursa 229b/10 muḡtâc o.- ursa 188b/8 taḡşîl o.- ursa 285b/11 telaffuz o.- ursa 186b/10 -1161-	
omuz [Tr.] Omuz. o.+ ı 234b/8 o.+ larda 332b/9 o.+ ların 290a/10 -3-	
on [Tr.] On (10) sayısı. o.+ ar 220b/11, 271a/11, 337a/9, 337b/1, 337b/13, 342a/11 o. 202a/7, 212a/6, 217a/13, 243b/4, 244b/3, 248b/17, 253a/15, 254a/3, 254a/12, 254a/14, 266a/8, 266a/12, 266b/2, 271b/15, 272b/14, 273a/5, 337a/10, 343a/7, 343a/8, 343b/6, 348a/14 -27-	on iki [Tr.] On iki (12) sayısı. o. 220a/10, 220a/12, 251a/10, 273b/5, 303a/8 -5-
on altı [Tr.] On altı (16) sayısı. o.+ sınıñ 220a/15 o. 247a/16, 253a/13, 262b/16 -4-	on üçüncü [Tr.] On üçüncü (13.) sıradaki. o. 252b/2 -1-
on beş [Tr.] On beş (15) sayısı. o.+ er 244b/4, 254a/3, 336b/17 o. 243b/5, 342a/11 -5-	onuncu [Tr.] Onuncu (10) sıradaki. o. 217a/11 -1-
on birinci [Tr.] On birinci (11.). o. 301a/10 -1-	oñul- [Tr.] Onulmak; iyileşmek. o.- an 305b/11 o.- maḡda 186a/1, 305b/3 o.- ması 312b/6 o.- mazsa 308b/4 -5-
	oñult- [Tr.] Onultmak; iyileştirilmek, tedavi edilmek. o.- alar 338a/2 o.- ıcı 185b/17 o.- maḡa 304b/15 o.- urlar 335b/16 -4-
	oñurḡa [Tr.] Omurga, bel kemiḡi. o. 287a/15, 287b/16 -2-
	ordu [Tr.] Ordu, askeriye. o.- yı hümâyûna 329b/11 -1-
	orta [Tr.] Orta. o.+ larında 299a/6 o.+ sı 260a/12, 269b/6 o.+ sına 234b/8 o.+ sında 247a/1 -5-

‘Osmāniyye [Ar.] Osmanlılar'la ve
Osmanlı Devleti ile ilgili.
selāṭīn-i cihād-āyīn-i ‘O.+ den
322b/12
-1-

ot [Tr.] Ot.
o.+ dan 279b/10
o.+ dır 278b/10
o.+ ın 278b/8
o.+ ından 271b/13
o.+ la 190b/3
o.+ lar 256b/9
o.+ ların 295a/15
o. 190b/4, 203b/7, 269a/12, 276b/8
-11-

otur- [Tr.] Oturmak.
o.- a 234a/5
o.- alar 325a/14
o.- dıkları 250b/5
o.- mağa 357b/16
o.- mağ 234a/10, 350a/4
o.- mağdan 276a/11
-7-

oturt- [Tr.] Oturtmak.
o.- alar 229a/1, 280b/15
o.- up 232a/1
-3-

otuz [Tr.] Otuz (30) sayısı.
o.+ a 357b/7
o. 243a/16, 243b/12, 244b/5, 253a/6,
253a/7, 267b/4, 267b/7, 273a/1,
305b/12, 337a/1, 339b/5, 356b/2,
357a/9, 357a/12
-15-

otuz altı [Tr.] Otuz altı (36) sayısı.
o. 220b/13
-1-

otuz beş [Tr.] Otuz beş (35) sayısı.
o. 356b/10, 357b/8
-2-

otuz iki [Tr.] Otuz iki (32) sayısı.
o.+ nın 220b/13
o. 219b/16, 220b/11
-3-

ov- [Tr.] Ovmak.
o.- alar 249a/13
o.- mağa 211a/3
o.- mağdan 267a/9
o.- şalar 267a/8
-4-

oy- [Tr.] Oymak, yontmak.
o.- alar 249b/1
o.- arlar 335b/15
o.- up 335b/8
-3-

oyna- [Tr.] Hareket etmek, kımıldamak.
o.- maz 313a/2
-1-

Ö

öd [Tr.] Safra.
ö.+ deñ 258b/17
ö.+ e 258a/9, 259b/12
ö.+ i 279b/5
ö.+ leridir 306a/12
ö.+ lerinden 276b/3
ö.+ ü 183b/8
ö. 261b/4
-9-

ögle [Tr.] Öyle; ona benzer, o şekilde.
ö. 323b/5
-1-

öğren- [Tr.] Öğrenmek.
 ö.- diğ 352a/8
 ö.- mek 353a/15
 -2-

öğür- [Tr.] Öğürmek.
 ö.- mege 254a/15
 -1-

öğüt- [Tr.] Öğütmek.
 ö.- ürlr 221b/6
 -1-

ökse [<Yun. iksia] Ökse otu. bkz. **dıbk**
 ö. 283b/17
 -1-

öksür- [Tr.] Öksürmek.
 ö.- mekden 284b/5
 -1-

öksürük [Tr.] Öksürük.
 ö.+ de 255a/2
 ö.+ den 288a/10
 ö.+ e 229b/2
 ö.+ i 209b/11, 210a/2, 210a/3
 ö.+ iñ 211a/15
 ö.+ leri 210a/5
 ö. 210b/14, 210b/15, 211a/5,
 231b/14, 241b/4, 241b/7
 -14-

öl- [Tr.] Ölmek.
 ö.- müş 248b/1
 ö.- ür 320b/16, 338a/10, 338a/11
 ö.- ürlr 321a/2, 327b/11
 ö.- ürse 328b/1
 -8-

ölç- [Tr.] Ölçmek. -1-
 ö.- ülse 273b/5

öldür- [Tr.] Öldürmek.
 ö.- se 279a/11
 ö.- üp 279a/3
 ö.- ür 232b/17
 -3-

ölü [Tr.] Ölü.
 ö. 327b/4
 -1-

ölüm [Tr.] Ölüm, mevt, fevt, vefat.
 ö.+ e 303b/1
 ö. 327b/5
 -2-

‘Ömer bine’l-Ḥattâb
 [ka.] Ömer bin Hattâb; Hz. Ömer,
 İslam devletinin ikinci halifesi.
 ‘Ö. 329b/2
 -1-

‘ömr [Ar.] Ömür; yaşama veya var olma
 süresi, hayat.
 ‘ö.- i muḳaddere 357a/5
 ‘ö.+ de 216b/3
 müddet-i ‘ö.+ den 194b/17
 sīnīn-i ‘ö.+ den 216b/7
 āḥīr-i ‘ö.+ e 264b/4
 ‘ö.+ iñ 362a/7
 ‘ö.+ ini 353b/1
 ‘ö.+ leri 357a/14, 360b/9, 360b/12
 esnān-ı ‘ö.+ lerinden 297a/12
 ‘ö.+ ünde 297b/17
 ‘ö. 353b/1, 356a/10
 müddet-i ‘ö. 356a/13
 mūntehā-yı ‘ö. 360b/16
 sīnīn-i ‘ö. 356a/12
 ṭūl-i ‘ö. 290a/17
 -18-

‘ömr-i **kaşır** ve’l-**şınā**‘at-ı **ṭavīle** e’l-**vakt-i**
dīk

[Ar.] Hipokrat tarafından söylenmiş
"Ömür kısa, sanatlar uzun, vakit
dar." anlamında söz.

‘ö. 353b/3

-1-

öñ [Tr.] Ön taraf.

ö.+ den 199a/1

ö. 220a/2, 220a/10, 221a/5, 224b/2,
225a/13, 251b/6

-7-

ördek [Tr.] Ördek.

ö. 306a/12, 313b/5, 313b/7

-3-

ört- [Tr.] Örtmek.

ö.- ecek 266a/4

ö.- eler 211a/2, 336b/10

ö.- er 202b/8

ö.- erler 211b/13

ö.- üp 269b/8, 294b/13

-7-

örümcek [Tr.] Örümcek (Aranea).

ö. 208b/1

-1-

öyle [Tr.] Ona benzer, onun gibi, o
şekilde, o kadar.

ö. 231b/11, 356b/2

-2-

P

pā-māl [Far.] Ayak altında kalmış,
çiğnenmiş.

p. iderler 190a/13

-1-

pād-šāh [Far.] Padişah, hükümdar.

p.- ı enbiyā 330a/15

p. 322b/16

-2-

pāk [Far.] Pak, temiz, saf.

p. ideler 185b/13, 305a/10

p. ola 311b/5

p. olup 330b/14

p. 253b/2, 295b/11, 350b/7

-7-

pāk-i‘tikād [Far.+Ar.] İtikâdı, inancı
temiz, saf olan.

p. olan 332b/10

-1-

pākize-aḥter [Far.] Bahtı, talihi temiz.

duḥter-i p.+ i 355a/11

-1-

palamut [<Yun. valanidi] Palamut,
meşe palamudu, pelit.

p. 265a/1

-1-

palaz [Tr.] Keklik, turaç, güvercin, kaz ve
ördek gibi kuşların yavrularının
civcivlikten sonraki durumu.

p.+ ı 243a/5

-1-

papadya [<Yun. papadia] Papatya
(Matricaria chamomilla).

bkz. **bābūnec**, bkz. **babadya**

p. 215b/11, 216a/1, 245b/4,

245b/14, 266b/4, 271a/10, 271b/7,

281a/7, 305a/5, 311a/7, 312a/9,

337a/17, 337b/5, 337b/10, 337b/13,

338a/16

-16-

pārçe [Far.] Parça, ufak şey.
 p.+ leri 259a/4, 305b/10
 p.+ lerini 284b/8
 p.+ si 234a/6, 234b/3, 337b/6,
 340a/13
 p. 233a/9, 235a/7, 253a/4, 312b/3,
 336a/6, 349a/17
 -13-

pāre [Far.] Parça; cüz, kesinti.
 p.+ leri 337b/2, 338b/6
 p.+ si 234a/11, 235a/11, 244a/9,
 304a/5, 311b/16, 336a/7
 p.+ sini 266b/10
 p.+ yi 336a/5
 -10-

pārele- [Far.+Tr.] Parçalamak, bölmek.
 p.- yüp 268b/16
 -1-

pārelen- [Far.+Tr.] Parçalanmak.
 p.- üp 259a/3
 -1-

parmak [Tr.] Parmak.
 p.+ a 193a/17
 p.+ ı 273b/4
 p.+ ına 224b/7, 349a/7
 p.+ ından 193a/11
 p.+ larıñ 224b/8
 p.+ larında 315a/17
 p.+ larından 193a/1
 p. 184a/4, 184a/6, 184b/14, 211a/4,
 215b/12, 227b/12, 266a/1, 273b/5,
 311b/11
 -17-

paşa [Tr.] Uslu, ağırbaşlı.
 p.+ m 347b/4
 -1-

pāyimāl [Far.] Ayak altında kalmış,
 çiğnenmiş. bkz. **pā-māl**
 p. itdikden 349a/5
 -1-

pazı [Far.] Pazı (Beta vulgaris).
 p. 316b/13
 -1-

peder [Far.] Baba.
 p. 348b/7, 351a/12, 355b/5
 -3-

pek (I) [Tr.] Sağlam, dayanıklı; sert, katı.
 p.+ dir 313a/2
 p. olan 220a/8
 p. olması 217b/8
 p. 216b/17, 269b/4, 336b/10
 -6-

pek (II) [Tr.] Çok, fazla.
 p. 282b/3, 351a/1
 -2-

pekiş- [Tr.] Pekişmek.
 p.- mesi 223b/16
 p.- üp 223b/14
 -2-

pekişdir- [Tr.] Pekiştirmek.
 p.- ici 223b/13
 -1-

pekmez [Tr.] Meyvelerin kaynatılıp
 koyulaştırılmış biçimi.
 p. 235a/14, 302a/5, 302a/9
 -3-

pelin [<Yun. pelyn] Pelin otu, sarı yavşan
 otu (Artemisia absinthum/pontica).
 p.+ dir 278b/11
 p.+ e 278b/10
 p. 266b/9
 -3-

penbe [Far.] Pamuk.
p. 209a/15, 213b/1, 280a/8, 280b/10
-4-

pencere [Far.] Pencere, cam.
p.+ leri 340a/6
p.+ lerini 340b/8
-2-

penîr [Far.] Peynir.
p. olmağın 294b/7
p. olmağdan 275b/6
p. olup 294b/2
p. 256b/2, 256b/13, 257a/15, 257b/2
-7-

perdâhte [Far.] Cilalı, parlatılmış.
p. kılınan 232a/4, 234b/14
-2-

perde [Far.] İki yeri birbirinden ayıran bölme; zar.
p.+ ler 281a/17
p.+ lerdan 281b/12
p.+ lerin 187a/6
p.+ niñ 207a/6
p.+ si 213a/4
-5-

perhîz [Far.] Bazı yiyecek ve içeceklerden sakınmak, uzak durmak.
p. itdüreler 288b/10
-1-

perhîz-kâr [Far.] Perhiz eden.
p. olup 350b/7
-1-

persiyâvşân [Far.] Baldırıkara (Adiantum capillus veneris).
p. 243b/1, 243b/12
-2-

perverde [Far.] Terbiye görmüş, yetiştirilmiş, beslenmiş; beslenen.
p. idüp 202a/3
p. olmuş 230b/9, 243a/4, 254b/13, 255b/15, 341a/10
p. olunmuş 334b/10
p. olunurlar 341a/11
-8-

pes [Far.] Şu hâlde, öyleyse.
p. 188b/9, 191a/13, 191b/16, 192a/7, 199b/1, 206b/4, 208a/12, 210a/7, 212a/15, 219a/6, 222b/5, 236a/16, 239b/2, 248b/1, 254a/16, 255a/6, 259b/11, 263b/11, 279b/16, 288a/5, 291a/5, 291b/11, 294b/8, 297a/10, 301a/5, 303a/11, 303b/6, 307a/7, 307b/9, 316a/6, 316b/6, 318a/15, 320a/13, 326b/13, 329b/13, 331a/10, 331a/15, 331b/6, 336b/2, 339b/11, 349a/6, 349b/2, 350b/2, 352b/6, 353b/6, 353b/15, 354a/13, 358a/2, 358a/5, 358a/9, 358b/6, 362b/4
-52-

pesend [Far.] Beğenme, seçme, takdir.
p. idüp 355a/11
-1-

pesendîde [Far.] Beğenilmiş, seçilmiş.
p. 327b/7
-1-

peş [Far.] Art, arka.
p.+ i 357b/3
-1-

peydâ [Far.] Meydana gelme, ortaya çıkma; hazır, mevcut, aşîkâr.
p. idüp 277a/5
p. itmişdir 287a/4
p. olmağla 274a/10
p. olup 287b/17, 298b/5
p. olur 204a/8

- 6-
- piñar** [Tr.] Kaynak, menba; çeşme.
p.+ larına 205a/8
-1-
- piraşa** [<Yun. praso] Pırasa.
p. 199a/15
-1-
- piliç** [Tr.] Piliç, tavuk.
p.+ i 334b/12
p. 243a/2, 254b/14, 255b/15,
285b/9, 301a/11, 341a/9
mā'-yı p. 195b/6
-9-
- pīr** [Far.] İhtiyâr, yaşlı.
p.+ e 290a/13
p.+ ler 248a/3
p.+ lere 323b/13, 323b/17
p.+ leriñ 290a/8
p. 215a/6
sa'y-ı p. 352b/9
şey'-i p. 352b/12
-8-
- piş- (I)** [Tr.] Pişmek.
p.- di 287a/11
p.- dikde 334b/15, 334b/16
p.- dikden 266a/6
p.- miş 236b/6, 243a/3, 243a/8,
243a/9
p.- üp 286a/3, 334b/17
-10-
- piş- (II)** [Tr.] Olgunlaşmak.
p.- sün 305a/4
-1-
- pişür-** [Tr.] Pişirmek.
p.- mede 340b/1
-1-

- poğaça** [<İt. fogaccia] Poğaça.
p. 349a/17
-1-
- poyraz** [<Yun. borias] Poyraz rüzgarı.
p. 253b/2
-1-
- puluç** [Tr.] Cinsel gücü olmayan,
iktidarsız erkek.
p. 281a/14
-1-
- pür** [Tr.] Çam, ardıç, ladin ağaçlarının
iğne gibi ince yaprakları.
p. 341b/12
-1-
- pür-himmet** [Far.+Ar.] Çok gayret ve
çaba gösterme.
‘alîl-i p.+ e 336a/9
-1-
- pür-nür** [Far.+Ar.] Çok nurlu, çok aydınlık.
huzûr-ı p.-ı Resûl-i muhtereme
330a/7
-1-
- pür-ruṭûbet** [Far.+Ar.] Çok rutubetli.
p.+ dir 213a/10
-1-

R

- râ** [Ar.] Osmanlı alfabesinin 12. harfi.
r.+ nın 206a/16
-1-
- Rabb** [öa.] Bütün mahlukatı yetiştiren,
besleyen, terbiye eden; Allah.
R.- i müste‘ân 220b/14
-1-

Rabbānī [öa.] İlâhî, Allah'a ait, Rabb ile ilgili.

‘amīm-i R.+ den 266b/15

‘ināyet-i ezeli-i R. 219a/6

şefkat-i R. 260a/3

tertib-i R. 259a/17

-4-

Rabbu'l-‘ālemīn [öa.] Bütün âlemlerin sahibi ve efendisi olan Allah.

R.+ in 355b/13

-1-

Rabbu'l-‘ibād [öa.] Kâinattaki herşeyin terbiyesine muhtaç olduğu Allah.

R. 209a/9, 290a/16, 292b/11,

326a/15, 332b/10

fazl-ı R. 345a/16

-6-

rābi‘ [Ar.] Dördüncü (4.) sıradaki. fenn-i r.+ de 334a/14

-1-

rābi‘an [Ar.] Dördüncü (4.) olarak.

r. 216b/10, 221a/9, 274a/8, 361b/7

-4-

rāci‘ [Ar.] Rücu etmek; münasebeti olan, ilgili, ait, dair.

r. olan 205a/3

r. olmağla 359b/16

r. olur 204b/14, 205b/1

-4-

ra‘d [Ar.] Gök gürlemesi, gök gürültüsü. r.+ in 195a/15

-1-

raḍḍ [Ar.] Dövüp ufatmak, ezmek; kırılmış, kırık, ezik; kasta derin ve çok yırtılma.

r. olunacakları 244b/8

r. 209a/10

-2-

rādi‘ [Ar.] Câzib karakterli ilaçların aksine soğutucu (müberrid) karakteriyle uzvun gözeneklerini daraltan, çıkmak itiyadı olan maddeleri bu özelliğiyle dondurarak hapseden ilaç.

r. 204a/12, 223a/11

-2-

raḍi-allāh [Ar.] *Allah rızası için* anlamında kullanılan dua sözü.

r. 355a/2

-1-

raḍi-allāhu ‘anh

[Ar.] Din büyüklerinden bahsederken *Allah ondan razı olsun* anlamında kullanılan dua sözü.

r. 326b/16, 329b/6

-2-

raḍi-allāhu te‘ālā

[Ar.] *Allahü teâlâ razı olsun* anlamında kullanılan dua sözü.

r. 329b/2

-1-

raḍi-allāhu te‘ālā ‘anhumā

[Ar.] Din büyüklerinden bahsederken *Allahü teâlâ ondan razı olsun* anlamında kullanılan dua.

r. 328a/13

-1-

rağbet [Ar.] İstek, arzu, alaka, meyil.

r. 354a/2

-1-

rağve [Ar.] Köpük. r.+ si 244a/14 -1-	rast [Far.] Rastlama, tesadüf. r. gelmedim 286b/1 -1-
rahim [Ar.] Memelilerde yavrunun içinde oluştığı ve doğuncaya kadar büyüyüp geliştiği ana karnındaki döl yatağı; uterus. r.- i mäderde 218b/10, 219a/7 r.- i maderiñ 210b/9 r.+ de 261a/14 r.+ inde 216a/9, 216a/14, 295b/15, 295b/17, 296a/4, 297b/6 r. 239b/10 -11-	raṭb [Ar.] Rutubetli. r.- ı balğamī 227b/15 r.- ı demevī 227b/14 r. 197b/1, 201b/15, 213a/1, 279a/6, 324a/17, 347b/2 cereb-i r. 306b/13 hevā-yı r. 321b/10 zūfā-yı r. 337b/12 -11-
rahmet [Ar.] Allah'ın yarattıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi. r.+ dir 328a/3 r. olmak 327b/16 r. 327b/17 -3-	raṭbe [Ar.] bkz. raṭb r. 197a/13 -1-
raḳīḳ [Ar.] İnce. r.+ i 264b/10 r. olmağla 196b/5 r. 187a/6, 199a/9, 203a/1, 205a/7, 207a/9, 207a/14, 210a/15, 213a/10, 221a/7, 231b/3, 231b/4, 231b/5, 235b/3, 235b/4, 235b/7, 257a/16, 264a/12, 309b/6, 331b/16 balğam-ı r. 298b/17 ğışā-yı r. 183b/17 -23-	rāṭib [Ar.] Nemli, yaş, ıslak, rutubetli. r. 215b/6 -1-
rāmik [Ar.] Mazi, nar kabuğu, zamk-ı Arabî ve pekmezle yapılan macun. r. 209a/16, 209b/2 -2-	rāy [Ar.] Fikirler, oylar. r.- ı ṭabībe 187b/14 -1-
rāsib [Ar.] Dibe çöken, tortulaşan. r. 258a/7 -1-	rāyiḥa [Ar.] Koku, güzel koku. r.+ ları 188b/6 r.+ sını 233a/6, 250a/3 r. 205a/5, 205a/12, 205b/3, 205b/14 -7-
	rāziyāne [Far.] Rezene (Foeniculum vulgare). r. 199b/5, 202a/5, 238b/7, 243a/15, 244b/7, 245b/6, 245b/9, 246a/7, 262b/2, 265b/1, 288b/13, 289a/10, 301b/11, 302a/2 -15-
	rāziyānec [Far.] bkz. rāziyāne r. 202b/1, 301b/14 -2-

rebī'	[Ar.] Bahar mevsimi. faşl-ı r.+ in 324a/17 r. 325b/4, 325b/15 eyyām-ı r. 324b/17 fuşūl-ı r. 298a/16 -5-	r. itmekle 300a/15 r. olunmakta 337a/15 -5-
rebv	[Ar.] Astım. maraz-ı r.+ de 240a/7 r.+ e 239a/1, 240b/1, 240b/8, 241a/14, 242b/6, 245a/3 ma'ācīn-i r.+ e 242a/14 r.+ i 239a/8, 239a/10 r.+ in 240a/6 r. 226b/5, 238b/15, 239a/1, 240a/17, 240b/13, 241a/6, 241a/8, 241b/9, 288a/10 maraz-ı r. 240b/15 -22-	redī [Ar.] Kötü, fena, alçak, zararlı; azgın, vahim (hastalık veya yara). buḥār-ı r.+ den 193b/6 r.+ dir 299b/1 buḥār-ı r.+ leri 279a/12 r. 231a/12, 307b/2 buḥār-ı r. 192a/11 fazla-yı r. 274b/10, 275a/1 hılt-ı r. 250a/3, 323b/8 ishāl-i r. 280b/1 -11-
recā	[Ar.] Dilek, istek. r. eyleyüp 328a/11 -1-	redī'ul-cevher [Ar.+Far.] Kötü yaratılışlı; mayalı, öz. r. olan 192a/12 -1-
recle	[Ar.] Semiz otu. r. 316b/4 -1-	redīyye [Ar.] bkz. redī keyfiyyet-i r.- i lāzıme 192a/11 ḥummā-yı r.- i şedīde 317b/15 mizāc-ı r.- i tābi' olduğundan 270a/5 mādde-i r.- i tamsīyye 194a/7 mevādd-ı r.+ den 262a/14 'alāmet-i r.+ dendir 206a/8 'alāmet-i r.+ dir 335a/7 keyfiyyet-i r.+ siyle 231b/1 mādde-yi r.+ yi 307b/9, 307b/14 r. olsa 304b/17 r. 282a/1 'alāmet-i r. 332a/1, 332a/4 aḥlāt-ı r. 255a/8 āşār-ı r. 203b/14 buḥārāt-ı r. 192b/11 ebḥire-i r. 188a/4 ebḥire-yi r. 359b/13 keyfiyyet-i r. 188a/3, 255a/14 mādde-i r. 332b/2 mevādd-ı r. 297b/7 ruṭūbet-i r. 192b/6 -24-
redā'et	[Ar.] Kötülük, fenalık; hastalık ve yarada azgınlık. r.+ e 322a/6 r.+ i 192b/15 r.+ ine 263b/2 r. 314a/3 -4-	
redd	[Ar.] Reddetme, geri çevirme. r.+ i 319a/7 r. idüp 259a/1, 333a/12	

rediiyyetü'l-keyfiyye

[Ar.] Sağlığın bozulması.

buḥārāt-ı r. 248b/14

-1-

ref'[Ar.] Yukarı kaldırma, yükseltme;
yüceltme.

r. itmekle 237b/10

-1-

refîk

[Ar.] Ortak, şerik, yol arkadaşı.

r.+ ini 242b/5

-1-

rehā[Far.] Kurtulma, kurtuluş; halas
olmak.

r. 260a/10

-1-

rehāfet

[Ar.] Yumuşaklık, narinlik.

sinn-i r.+ i 315a/5

-1-

rehāvet[Ar.] Gevşeklik, kendini koyuverme,
ağırılık, tembellik.

r.+ i 230a/11

-1-

re'isu'l-eṭibbā

[Ar.] Osmanlılar'da

sağlık teşkilatının başında bulunan
doktor; hekimbaşı.

r. 362a/10

-1-

re'isu'l-ḥadīşin

[Ar.] Hadislerin başkanı.

r. 326b/2

-1-

Re'isü'l-küll[ka.]İbn Sînâ. bkz. Şeyḥ,
bkz. Şeyḥ-i Re'is, bkz. İbn Sînâ.

R.+ üñ 233b/5, 252a/9, 294b/15

R. 279a/16

-4-

rem

[Far.] Ürkme, korkma, titreme.

r.+ denşoñra 203b/17

-1-

reng-āmiz

[Far.] Türlü renklerde, renk

renk; karışık renkli.

r. 201a/15

-1-

renk

[Far.] Renk.

r.+ de 299b/8

r.+ den 299a/8

r.+ i 306b/8, 332b/7

r.+ inde 206b/17, 299a/4

r.+ leri 222b/4

-8-

re's

[Ar.] Baş, kafa.

‘iḫām-ı r.+ de 184b/3

r.+ e 183a/3

ḳabā'il-i r.+ iñ 182b/10

semt-i r.+ lerinde 321a/11

semt-i r.+ lerine 321a/12

‘aẓīm-i r. 197b/9

-6-

resā'il

[Ar.] Risâleler.

r.- i mu' tebere 353a/16

r.+ den 331a/16

r. 353a/3

-3-

reşâş

[Ar.] Kurşun; kalay.

isfidâc-ı r.+ ı 281a/11

-1-

resm

[Ar.] Resim; tasvir.

r.+ e 187a/4, 320b/10, 322a/8,

335b/15

r.+ i 290b/12

r.+ leri 292b/15

-6-

Resûl [öa.] Peygamber; Hz. Muhammed. huzûr-ı pür-nûr-ı R.- i muhtereme 330a/7 -1-	rezâ'il [Ar.] Utanılacak alçakça işler, ayıp hareketler. r. 347a/5 -1-
Resûl-ullâh [öa.] Allah'ın elçisi; Hz. Muhammed. R. 326b/5, 328a/7, 330a/7 -3-	Rezzâk [öa.] Mahlukatına maddi ve manevi her türlü rızık bol bol ihsan eden; Allah. R.- ı ins ü cânn 356a/2 -1-
reşh [Ar.] Sızma, sızıntı, terleme; damla. r.+ le 259a/4 r. 258b/16, 259a/2 -3-	riḍvānallâh [Ar.] <i>Allah razı olsun.</i> anlamına gelen dua. r. 328a/5, 328b/12 -2-
revâk [Ar.] Saf olan; arı. r.+ dan 238b/5 r. olunca 286a/3 r. 238a/16, 238b/3, 243b/3, 243b/9, 244a/13, 244a/14 -8-	rıfk [Ar.] Yumuşaklık, yavaşlık, nezâketle davranma. r.+ la 195b/2, 196a/2, 198b/6, 209b/8, 227a/12, 232a/6, 249a/14, 293b/15, 347a/10 r. 184b/9, 208b/17, 313b/15 -12-
revâyiḥ [Ar.] Güzel kokular, rayihalar. r.- i 'ıtra 249b/3 r.- i kerîhden 340a/14 r.- i müntine 249b/5, 322a/8 r.- i ṭayyibe 249b/6 r.- i ṭayyibeyi 340b/16 r. 251b/17 -7-	rıgve [Ar.] Köpük. r.+ si 258a/6 -1-
revâzi' [Ar.] Toplardamar. r.+ ına 240a/10 -1-	rıhv [Ar.] Gevşek, yumuşak. r. 247b/9 -1-
revsü'l-ḥimâr [Ar.] Eşek dışkısı; tezek. r. 208a/11 -1-	rıhve [Ar.] bkz. rıhv r.+ den 315b/4 luḥûm-ı r.+ den 313a/5 -2-
reyâḥîn [Ar.] Güzel kokulu otlar. r.- i bâride 335a/12 -1-	rıkkıyet [Ar.] İncelik; yufka nesne. r.- i cilâsı 274a/11 -1-

riṭl	[Ar.] Yaklaşık 377,6 gr, 130 dirhem (Ağırlığı kullanıldığı yere göre değişmiştir). r.+ a 207b/2, 209a/3, 209a/4 r.+ ina 244a/12, 244b/11 r. 207b/2, 209b/4, 209b/5, 209b/6, 243b/1, 243b/3, 244a/8, 244a/10, 244a/13, 244b/11, 253a/13, 254a/10, 254a/11, 285b/9, 285b/11, 285b/13, 286a/8, 286a/9, 301b/12 -27-	riṭ at	[Ar.] Yücelik, yükseklik; özellikle mevki yüksekliği. r.- i neseb 355b/3 -1-
riḃās	[Ar.] Işgın; usâresinden şerbet yapılan, mayhoş ot (Rheum ribes). r. 300b/16, 301a/5, 302b/6 -3-	riḃ	[Ar.] Yel; koku, vücutta duyulan sızı, ağrı. r.- i bārid 193a/11 r.- i ḡalīz 283a/1 r.- i ḡalīze 182b/5, 197b/8, 284a/14 r.- i ḡalīzeden 201b/14 r.- i nāfiḥa 270a/8 r.+ de 267b/17 r.+ den 192a/10, 267b/15, 275b/16 r. 182b/17, 192b/3, 241a/3, 282b/7 -15-
ribāṭ	[Ar.] Bağlar; organlar arasındaki bağ, eklem bağı, ligament. r.- ı ḳavī 193a/14 r.+ iñ 288a/3 r.+ lar 223a/16 r.+ ları 187a/5, 287b/12 r. 225a/4 -6-	riḃet	[Ar.] Vücutta yel yada gaz kaynaklı sızı duyma durumu. r. 191b/11 -1-
ribāṭī	[Ar.] Bağ şeklinde olan. r. 224b/1, 260a/13 -2-	riḃī	[Ar.] Yelli, kokulu, gazlı; ağırlı. r.+ de 289b/3, 311b/13 r. 289a/14, 311b/8, 311b/9, 311b/12, 315b/8 -7-
riḃāl	[Ar.] Büyük mevkide bulunanlar, ileri gelen devlet adamları. r.+ den 354b/10 rütbe-yi r.+ e 351b/9 r.+ iñ 194a/2 -3-	riḃiyyet	[Ar.] Ağrılı olma. r.+ den 307a/5, 307a/8 r.+ i 286b/14 r.+ in 287a/5 r. 286b/6 -5-
ric' at	[Ar.] Geri dönmek. r. 329b/12 -1-	riḃū's-şıbyān	[Ar.] Çocuklarda beyinde su toplanması, hidrosefali. r. 183a/3, 197a/1, 197a/3, 197b/8 -3-
riḃā'	[Ar.] Emzirme, çocuğun emmesi. müddet-i r.+ da 296a/2 -1-	riḃkat	[Ar.] İncelik, rakik olma. r.+ inden 250a/12 r.+ ine 213a/6 -2-

risāle [Ar.] Genellikle ilmi konularda yazılmış küçük kitap; kitapçık.
 r.- i şerīfe 362b/9
 r.- i şerīfede 318a/9, 362a/4
 r.+ de 339b/1
 r.+ mde 306b/5
 r.+ mi 306b/4
 r. 322b/17, 362a/11
 -8-

Risāle [ea.] Taşköprüzade Ahmed Efendi'nin eseri.
 R.+ sinde 335b/17
 -1-

risālet-penāh [Ar.+Far.] Peygamberliğine sığınılan; Hz. Muhammed.
 r. 329a/4
 -1-

Risāletü's-şifā fī edvā 'il-vebā
 [ea.] Taşköprüzade Ahmed Efendi'nin eseri.
 R. 327a/15
 -1-

rivāyāt [Ar.] Rivayetler.
 r.- ı ' adīde 326b/2
 -1-

rivāyet [Ar.] Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma; nakledilen haber veya söz; söylenti.
 r.- i şaḥīḥe 328a/3
 r.- i uḥrāda 326b/8, 326b/10, 328a/9, 328a/14, 329b/16
 r.+ de 328a/16, 330a/11
 r.+ inde 330a/7
 r.+ iniñ 191b/6
 r.+ ler 339b/1
 r.+ leri 355a/5
 r. ider 327a/6
 r. iderler 341a/5

r. itdikleri 326b/5, 328a/5

r. itmişler 343a/17

r. olunur 343b/13

-18-

riyāḥ [Ar.] Vücuttaki ağırlar, yeller.
 r.- ı bāride 246a/2
 r.- ı cenūbī 240a/14, 325b/14
 r.- ı ḡalīz 182b/9
 r.- ı ḡalīze 200b/9, 202a/15, 245b/5, 255a/8, 255b/1, 282a/7, 287b/10
 r.- ı ḡalīzeden 202a/15, 287b/13
 r.- ı mūziye 192b/11
 r.- ı semūm 359b/14
 r.- ı şimālī 270a/12
 r.+ dır 322a/7
 r.+ ı 245b/8, 283a/8
 r. 183a/6, 202a/16, 267a/11, 284b/1
 -23-

riyāḥ-ı efrise [Ar.] Omurlarda eksiklik; kamburluk. bkz. **riyāḥü'l-efrise**
 r. 290a/12
 -1-

riyāḥī [Ar.] Gazlı; ağırlı.
 r. 255a/11
 -1-

riyāḥü'l-efrise [Ar.] Omurlarda eksiklik; kamburluk.
 r. 287a/13, 287a/14
 -2-

riyāzet [Ar.] Perhiz; dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma.
 r.- ı ḳaviyyeden 341a/2
 r.+ dandır 195b/17, 350a/4
 r. itdürüp 195a/9, 195b/2, 313a/10
 r. 199a/10, 354b/5
 -9-

riye [Ar.] Akciğer.
 kaçabe-i r.- i şerîfdir 224a/16
 r.+ de 209b/11, 239b/3, 240a/1,
 240a/3, 240b/3, 241a/2, 241a/17,
 242b/3, 245a/7, 245b/15
 kaçabe-i r.+ de 230a/12
 nefes-i r.+ de 240a/7, 240a/16
 kaçabe-i r.+ den 224a/5, 224b/4
 r.+ leri 238a/4
 r.+ lerinde 238a/7, 245a/2
 r.+ niñ 225b/7, 226b/13, 237b/2,
 240a/8, 240a/12, 240b/15
 fezâ-yı r.+ niñ 241b/11
 kaçabe-i r.+ niñ 224b/11, 225a/3,
 225a/5, 229b/1, 251a/8
 r.+ sinde 229b/8
 r.+ ye 209b/16, 240a/5, 240b/11,
 241a/17
 kaçabe-i r.+ ye 231b/9
 r.+ yi 237a/3
 r. 209b/12, 224a/3, 225a/16,
 229b/11, 236b/5, 237a/14, 240b/8,
 245a/10, 268a/10
 cevher-i r. 237b/4
 kaçabe-i r. 224a/6, 224a/14, 224b/2,
 225a/9, 231b/10, 239b/3
 nefes-i r. 239b/3
 -55-

ru'âf [Ar.] Burun kanaması.
 r.- ı şa' b 208b/8
 r.- ı şedîde 209a/1
 r.+ a 207a/15
 r.+ daki 207b/10
 r.+ dan 208a/12
 r.+ dandır 206b/12
 r.+ ı 207b/12
 r.+ iñ 207a/10
 kaç' -ı r. ider 208b/13
 r. 206a/16, 206b/4, 207a/3, 207a/7,
 208b/4
 -14-

ru'b[Ar.] Korku, dehşet, havf.
 r. 359b/9
 -1-

rubâ'iyât [Ar.] bkz. **rubâ'iiyye**
 r.+ a 221b/4
 r. 221b/4, 221b/6, 221b/12, 221b/14
 -5-

rubâ'iiyye [Ar.] Kesici dişler, dentes
 incisivi.
 r.+ niñ 220a/7
 r. 220a/1, 220a/3
 -3-

rubb [Ar.] Bitkilerden elde edilen özsuğu;
 meyve veya sebzenin pişirildikten
 sonra çıkan koyu kıvamlı şırası.
 r.+ ı 214a/6, 227b/1, 227b/7, 301a/5,
 304a/13, 337a/10, 344a/2
 r.+ lar 300b/17
 r.+ ları 334b/7, 340b/1
 r.+ larını 301a/6
 r. 304a/16
 -14-

rubbu'l-'ineb [Ar.] Üzüm şırası.
 r. 285a/16
 -1-

rubu' [Ar.] Dörtte bir, çeyrek.
 r.- ı dâ'ime 292a/14
 r.- ı dâ'ire 292b/4
 r.- ı meskûn 321a/2
 r.+ ı 321a/3
 r. 209b/5, 213b/12
 -6-

rûh [Ar.] Ruh, Anâsır-ı erba'adan kalpte
 latif bir biçimde oluşup vücudun
 ihtiyaç duyduğu kuvvetleri
 organlara taşıyan ana unsur.
 r.- ı hayevânî 237a/2, 237a/7, 249a/8,
 258b/4

r.- ı ḥayevānīnī 248a/6	ruk̄ye [Ar.] Dua, efsun; şifā ayetleri ve dualarını yazmak, okuyup hasta üzerine üflemek; muska.
r.- ı nef̄sānīye 189b/11	r.+ niñ 190b/14
r.+ a 249b/2, 249b/3	r. 315a/3
r.+ ı 248b/2, 248b/3	-2-
r.+ uñ 248b/4, 250a/7, 250a/12	Rūm [öa.] Anadolu.
r. 248b/5	R. 349a/12
dem-i r. 291a/1	‘allāme-i R. 362a/3
-15-	arż-ı R. 331a/10
rūḥ-efzā [Ar.+Far.] Ruh arttıran, ruha canlılık veren, cana can katan.	-3-
muşāḥabet-i r.+ ya 346a/12	Rūmī [öa.] Anadolu'ya ait, Anadolu ile ilgili.
neyl-i r. 225b/5	R.+ sine 196a/13
-2-	ceviz-i R. 343b/14
rūḥ-ı zāc [Ar.] Lokman ruhu; eter.	-2-
r. 339a/17	rūşen [Ar.] Aydın, aydınlık; parlak, meydanda.
-1-	r. 229a/1, 231b/17
rūḥānī [Ar.] Ruhla ilgili, ruha ait; uhrevi, manevi.	-2-
r. 191b/2, 318a/17, 320a/1	ruṭūbāt [Ar.] Rutubetler.
-3-	r.- ı balğamiyye-i mütevārışedir 277b/1
rūḥāniyyet [Ar.] Ruhani olma durumu	r.- ı balğamiyyeden 242a/4
r.+ den 191b/7	r.- ı beden 238a/7
r.+ e 191b/10	r.- ı bürüdet 240a/15
r.+ iñ 191a/6	r.- ı fażliyye 182b/10, 287b/9
r.+ ini 191a/16	r.- ı fażliyyeniñ 308b/16
r. 191a/2, 191a/5, 191a/11	r.- ı ġarīziyye 356b/17, 358b/5
-7-	r.- ı keşire 255a/8
rūḥiyye [Ar.] Ruhla ilgili, ruha ait.	r.- ı lezice 241a/15
r. 307b/16, 308a/1, 308a/2	r.- ı mā'yye 282b/17
-3-	r.- ı mezlaḳ 282b/1
ruḥşat [Ar.] İzin, müsaade.	r.- ı muḥāṭiyye 279b/14
r.- ı hümāyūn 317a/16	r.+ da 288b/8
r. virmek 330b/11	r.+ dan 202a/16, 287b/12
r. virmişlerdir 336a/14	r.+ ı 200b/8, 236b/5, 238a/11, 243b/16
r. 195b/12, 256a/1	r.+ iñ 203b/7
-5-	r.+ ını 199a/16, 292b/10

r. 198b/17, 221b/13, 245a/3, 307b/6
-28-

ruṭūbet [Ar.] Nemlik, yaşlık, rutubet.

r.- i balğamiyye 284a/14
r.- i dehaniyye 236a/8
r.- i farṭ 184b/2
r.- i faẓliyye 192a/12, 235b/9, 308b/13
r.- i faẓliyyeyi 295b/16
r.- i ġalīze-i muḥriqadır 310a/15
r.- i ġalīzine 284b/1
r.- i ġarīziyye 324b/9, 356b/4, 357a/6, 357b/12, 358a/4, 360a/2
r.- i ġarīziyyeleri 356b/12
r.- i ġarīziyyeniñ 359a/5
r.- i ġarīziyyeyi 357b/17, 358b/6
r.- i ħarīfe olmağla 309b/8
r.- i ħılṭiyye 237b/3
r.- i ħılṭiyyesiniñ 237a/15
r.- i keṣīre 238a/4
r.- i mā'iyye 282a/1, 282a/7
r.- i mezkūre 236a/1
r.- i muḥāṭī 276a/6
r.- i rediyye 192b/6
r.- i şülüşe 198b/15
r.+ de 295a/10
ifnā-yı r.+ de 358b/1
r.+ den 192a/15, 200b/5, 261b/12, 262a/14
r.+ dir 212a/13
r.+ e 298b/4
r.+ i 185b/8, 203b/8, 235b/10, 254a/8, 295a/12, 295a/13, 295a/17, 295b/3, 295b/8, 295b/12, 325a/1, 325a/2, 358a/10, 358a/14
r.+ iñ 212a/13
r.+ inden 280a/17
r.+ ine 358a/10
r.+ ini 194b/1, 268a/17, 295b/2, 304b/14, 306a/4, 310a/7
r.+ leri 184b/7, 194b/6, 199b/14, 202a/1, 226a/9, 226b/7, 272a/3, 274a/6, 282b/14, 323b/10, 357b/14

r. 182b/17, 184a/8, 185a/13, 185b/2, 185b/10, 192a/13, 194a/17, 198b/14, 199a/1, 201a/1, 201b/11, 202b/12, 210b/7, 236a/8, 236a/10, 237a/3, 252b/9, 298a/11, 306a/2, 309b/3, 357b/11, 358a/3, 358a/6, 358b/10
keşret-i r. 198a/16
-97-

ruṭūbetli [Ar.+Tr.] Nemli, rutubeti fazlaca olan.

r. olmağla 298b/8

-1-

ruṭūbetsiz [Ar.+Tr.] Nemi, rutubeti az.

r. bulunmağla 325a/3

-1-

ruṭūbī [Ar.] Rutubetle ilgili, rutubete ait olan.

r. 255a/11, 289a/5, 289a/14

ḥılṭ-ı r. 222b/8

-4-

ru'ūs [Ar.] Başlar, kafalar.

r.+ da 220b/7

-1-

ru'ūsul-ibre [Ar.] İğne başı, ucu.

r. 310a/5

-1-

rūz-i cezā [Far.+Ar.] Kıyâmetten sonra insanların hesâba çekileceği gün; mahşer.

r.+ da 327a/14, 328a/1

-2-

rūzgār [Far.] Rüzgar.

gerdiş-i r.- ı bī-beḳādan 351b/11

r.- ı vaḥīm 298a/16

‘arż-ı r.+ ı 351b/12

r.+ iñ 297b/1

r. 322a/14

taḳallüb-i r. 354a/8

-6-

rücū' [Ar.] Dönme, geri dönme, avdet etme.

r.+ ında 241b/1

r. itdikleri 329b/12

r. 351b/13

-3-

rükū' [Ar.] Kanın dinmesi, son bulmak.

r. 242a/7

1-

rümmānī [Ar.] Nar çiçeği rengi.

yāḳūt-ı r. 342b/8

-1-

rütbe [Ar.] Derece, sıra, basamak; ölçü, miktar.

r.- i 'ulyāsına 323a/5

r.- i 'ulyāsını 333a/5

r.- yi ricāle 351b/9

-3-

rü'yat [Ar.] Görme, bakış, görüş; araştırma; idare etme.

r.+ inden 221a/6

-1-

S

sa'ādāt [Ar.] Mutluluklar, bahtiyarlıklar.

s.- ı ḥaḳīḳīye 352a/2

-1-

sa'ādet [Ar.] Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

s.+ ine 347b/15

s. 351b/6

mūcib-i s. 329a/7

-3-

sā'at [Ar.] Saat.

s.+ de 187b/6, 281a/2, 302a/17, 303a/8, 324b/8, 337b/11, 338a/10

s.+ den 233b/9, 266b/1, 275a/11, 305b/14, 339b/7

s.+ densoñra 203a/12

s.+ e 338a/4

s.+ i 338a/10

s. 189a/13, 232a/5, 244b/9, 253a/16, 266b/5, 269a/14, 292b/2, 316a/14, 336b/3, 338a/9

-25-

sā'at-be-sā'at [Ar.+Far.] Saatten saate, her saat.

s. 303b/7, 316a/9

-2-

şa'b [Ar.] Güç olan, zorlu, güçlü, çetin.

ru'āf-ı ş. 208b/8

-1-

şabāḥ [Ar.] Sabah.

ş. 189a/14, 202a/5, 211a/12, 233b/8, 238a/13, 266a/12, 266b/12, 279a/7, 280a/2, 280a/6, 285a/11, 342a/13, 343a/15, 343b/14, 344a/4, 349b/8

-16-

şa'be [Ar.] bkz. **şa'b**

'illet-i ş.- i müstelzim 317b/17

emrāz-ı ş.+ den olmağla 307b/2

'ilel-i ş.+ den 239a/14

'illet-i ş.+ den 310a/12

emrāz-ı ş.+ den 226a/7, 241a/8

emrāz-ı ş.+ niñ 247b/15

evrām-ı ş. 229b/14

marāz-ı ş. 241a/7

-9-

sābıḳ [Ar.] Geçmiş, önceki, evvelki; geçmiş zaman.

s.- ı 'ilm-i ilāhīde 360a/1

‘ilm-i ilāhī-i s. olduğına 360a/7 üslûb-ı s. 339a/6 -3-	
sābıka (I) [Ar.] bkz. sābık kā‘ide-i s. 212a/16, 252a/14 -2-	
sābıka (II) [Ar.] Hastalık sebebi; hastalığa geçmişte sebep olan etkenler. s. 291b/5, 291b/9 -2-	
şabır [Ar.] Sarı sabır (<i>Alae littoralis</i>). ş. 183a/10, 209a/16, 229a/11, 279b/16, 283b/14, 305a/16, 306a/5, 312a/1, 343a/3, 343a/6, 343a/7, 343a/8, 343b/6 -13-	
şabî [Ar.] Küçük çocuk. ş.+ de 261a/1, 347b/13 ş.+ niñ 182a/7, 183b/15, 187a/4, 187a/14, 187b/10, 189a/15, 203a/7, 203a/9, 308a/8, 308b/6, 350a/13, 351a/10 ş.+ nin 187b/14, 198a/9, 309b/6 ş.+ ye 186b/3, 187b/12, 195a/11, 198a/14, 303a/13, 308a/3, 308a/10, 310a/4, 348b/3, 351a/3 ş.+ yi 280b/15 ş. oldığı 303a/11 ş. 188b/14, 195b/3, 196a/2, 197a/15, 197b/4, 198b/9, 213b/6, 227b/17, 279a/6, 313b/13, 317a/11, 350b/12, 351a/1, 351a/5, 351b/2, 357b/2 sinn-i ş. 345b/16 -46-	
sābi‘ [Ar.] Yedinci. bāb-ı s.+ de 191b/9 bāb-ı s. 317b/4 -2-	sābi‘ en [Ar.] Yedinci olarak. s. 217a/5 -1-
	şābit [Ar.] İspatlanmış olan; yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan. ş. olan 265b/11 ş. olduğundan 335b/2 ş. olmuş 326b/13 ş. olmuşdur 342a/6 ş. olup 191b/6 ş. olur 246b/7, 288a/13 ş. 329a/15 -8-
	şābite [Ar.] bkz. şābit kevākib-i ş. 344b/16 -1-
	şabr [Ar.] Sabır; katlanılması zor olan şeylere sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme. ş.+ a 351a/5 ş.+ iñ 351a/4 ş. idemezler 248a/3 ş. 353b/15 -4-
	şaç [Tr.] Saç. ş.+ da 217a/15 ş.+ larıñ 309b/1 ş.+ larını 349a/1 ş. 217a/17, 357b/5 -5-
	şaç- [Tr.] Saçmak, serpmek. ş.- alar 249a/7, 305a/11, 335a/14, 340a/7 -4-
	şadā [Ar.] Ses, yankı, âvaz. ş.- yı neyde 224b/7 ş.+ sindan 195a/14, 195a/15

	ş.+ yı 225b/9, 248a/13 ş. 224b/13, 225a/7, 267a/12 -8-		
sāde	[Far.] Sade, süssüz. s. olmağla 347a/3 s. 257a/7, 311a/16 -3-	sa‘diyye	[Ar.] Kutluluk, bahtiyarlık; uğurlu sayılan. seb‘a-i seyyāre-i s. 357a/16 -1-
sāde-dil	[Far.] Temiz kalpli, hile bilmeyen, safderun kimse. s.+ ler 347a/6 s. olduklarından 347a/10 -2-	şadr	[Ar.] Göğüs, sine; kalp, yürek. hicāb-ı ş.+ a 251a/14 emrāz-ı ş.+ da 242b/14 ş.+ ı 245b/1 ş.+ ın 246b/13 ‘aḍalāt-ı ş.+ ın 246a/12 ş.+ ına 246b/2 ş.+ ında 229b/8 ş.+ ları 241b/15 ş. 209b/12, 209b/16, 224a/3, 225a/8, 226b/13, 240a/13, 245a/2, 245a/7 cirm-i ş. 239b/4 emrāz-ı ş. 209b/11 fıkarāt-ı ş. 251a/10 -19-
sādece	[Far.+Tr.] Yalnız, yalnızca, sade. s. 279a/7 -1-	şāf	[Ar.] Temiz, halis, saf, katışıksız. ş. 245b/1, 262a/5 -2-
şadef	[Ar.] İnci sedefi. ş. 232b/4, 289a/3, 310b/7 -3-	sa‘fe	[Ar.] Saç derisi mantarı, saçkıran, tinea capitis. s.- yi ḥamrā 310a/17 s. 308b/10 -2-
şādık	[Ar.] Dostluğunda samimi ve vefalı olan, sadakatli. ş.- ı celīlū'l-eşer 327a/6 ş. 350a/8 zaḥīr-i ş. 276a/9 -3-	şāfer	[Ar.] Arabî ayların muharremle rebülevvel arasında kalanı. mevsim-i sene-i ş. 348a/4 -1-
şādıkā	[Ar.] bkz. şādık ‘alāmāt-ı ş.+ sı 331b/7 -1-	şāfī	[Ar.] bkz. şāf ş. 205b/1, 325b/6 -2-
şadır	[Ar.] Ortaya çıkan, meydana gelen. ş. olan 347b/8, 348b/2 ş. olduğunu 348b/3 ş. olmak 348b/10 ş. olur 295b/14, 298a/4, 348b/13 -7-	şāfrā	[Ar.] Öd, Ahlat-ı erbaa'dan safra, karaciğerde oluşur, bir kısmı kanla uzuvlara dağılır, bir kısmı da kandan
sādisen	[Ar.] Altıncı (6.) olarak. s. 217a/3, 221a/13 -2-		

ayrılarak öd kesesine gider.

ş.+ dan 192a/9, 196b/4, 196b/9,
197a/7, 292a/17

ş.+ nın 187a/12, 259a/1, 276b/3,
292a/10

ş.+ ya 187a/11, 212b/16

ş.+ yı 259b/14, 261a/10, 340a/16

ş. 184b/1, 196b/15, 203a/6, 258a/7,
258a/9, 258a/11, 292a/3, 307a/12,
307a/15

mâdde-i ş. 196b/5

-25-

şafṛāguyūr [Ar.] Yund kuşu,
kuyruksallayan (*Motacilla flava*).

ş. 269b/13

-1-

şafṛāvī [Ar.] Safraya ait, safra ile ilgili.

ş.+ de 195b/11

hılṭ-ı ş.+ den 276a/12

ş. olması 264a/4

ş. 197a/12, 207a/14, 227a/13,
249b/8, 276b/14, 292a/9, 315b/9,

331b/14

şar^c-ı ş. 197a/5

-12-

şafṛāviyyet [Ar.] Safraya ait, safra ile
ilgili olma.

ş.+ e 298b/10

ş.+ inden 298b/13

-2-

şāfsiyā [Ar.] Delikörek (*Thapsia garganica*).

ş.+ yı 196a/6

-1-

şafvet [Ar.] Saffet; saflık, temizlik.

ş.+ de 325b/5

ş.+ i 324b/13

ş.+ ine 263b/2

ş. 325b/9, 325b/10

-5-

şağ (I) [Tr.] Sağ taraf.

ş.+ da 259a/15, 259a/17

ş.+ dan 273b/7, 334a/17

ş.+ ında 257b/8

ş.+ ından 334b/3

ş. 200b/13, 225b/1, 246b/17,
251a/11, 251b/7, 257b/12, 260a/1,
287a/17, 287b/4, 312b/13, 334a/17,
346b/17

-19-

şağ (II) [Tr.] Yaşamakta olan, diri.

ş. 209a/4, 338a/7

-2-

şağ- [Tr.] Sağmak.

ş.- mak 197a/14

-1-

şağırılık [Tr.] Sağır olma durumu.

ş.+ a 303b/1

-1-

şağīr [Ar.] Küçük, ufak.

ş.+ i 182b/1

ş. 219a/4, 219a/12, 331b/12

şar^c-ı ş. 192a/4

-5-

şağīre [Ar.] Küçük çocuk.

‘urūḡ-ı keşīre-i ş.- i mi^c de 258b/10

-1-

şağīrū'r-re's [Ar.] Kafa küçüklüğü.

ş. 182a/16

-1-

şaḥā'if [Ar.] Sahifeler, sayfalar.

ş.- i ‘ilm-i nücūmda 320b/5

-1-

saḥc [Ar.] Deride soyulma, kazınma yoluyla oluşan tahriş, exhortation; bağırsakların iç yüzünde yırtılma.
s. eyleyüp 263a/4
s. virmeye 303a/13
s. 232a/14, 273b/16, 287a/8, 303b/5
-6-

şāhib [Ar.] Sahip, malik.
ş.- i cür'et 336a/4
ş.- i irāde olmaya 361b/2
ş.- i Mücenne 334b/17, 336b/2, 342a/2
ş.- i Mücenneniñ 325a/7, 337a/5
ş.- i Taşrifiñ 183a/17
ş.- i Tuḥfe 355a/11
ş.- i Tuḥfeniñ 355a/7
ş.- i Zübde 190a/7
ş.+ i olan 261b/15, 350b/14
ş.+ i 182b/7, 193a/17, 202a/5, 203a/3, 203b/2, 217b/9, 233a/4, 239a/3, 239b/12, 240b/5, 276b/12, 278a/5, 278b/4, 291b/14, 350b/16
ş.+ ine 193b/9, 223b/7, 231a/15
ş.+ ini 315a/17
ş.+ iniñ 186b/5, 273b/4, 278b/1, 314a/14
ş. 326b/5
-37-

Şāhib-i Şerī'at [Öa.] Şeriat sahibi; Peygamber efendimiz; kanun koruyucu.
Ş.+ dan 354b/17
Ş. 318b/7, 329b/10, 350b/2
-4-

şāhibu't-Tuḥfe
[Öa.] *Tuḥfetu'l-Fukahâ* sahibi; Alâeddîn es-Semerkândî.
ş. 355a/15
-1-

şahîf [Ar.] Zayıf, yetersiz, gevşek, boş.
s. olmağla 240a/8
'użv-ı s. 236a/9
laḥm-ı s. 212a/5
-3-

şahîḥ [Ar.] Sağlam; sağlıklı, sıhhatli.
mizāc-ı ş.+ i 344b/1, 344b/4, 344b/6
ş.+ inde 329b/12
ş. olduğı 356a/13
ıtlâk-ı ş. olmaz 331a/12
ş. olur 210a/10
ş. 202b/17, 231b/4, 319b/1
-10-

şahîḥ-peẓîr [Ar.+Far.] Sağlam; sağlıklı, sıhhatli olan.
ta'bir-i ş. 360a/1
-1-

şahîḥe [Ar.] bkz. **şahîḥ**
netice-i efkâr-ı ş.+ lerinden 297a/5
eḥādîs-i ş.+ niñ 329b/1
aḥlâṭ-ı ş.+ si 344b/8
ş. 355a/4
âşâr-ı ş. 326a/14
rivāyet-i ş. 328a/3
-6-

şahîḥu'l-aḥlâṭ [Ar.] Sağlam, sağlıklı unsurlar, karışımlar.
ş. 344b/9
-1-

şahîḥu'l-mizāc [Ar.] Sağlam, sağlıklı mizaç, yaratılış.
ş. 336a/4
-1-

saḥk [Ar.] Dövme, ezme, toz hâle getirme.
s. eyleyüp 306b/1
s. iderler 220a/16
s. idüp 188a/15, 204a/14, 214a/2, 214a/12, 227b/4, 238a/12, 253b/9,

254b/10, 254b/12, 255b/6, 265b/17, 275a/15, 283a/17, 303a/8, 305b/1, 306a/14, 338a/15, 339a/14 s. itdikden 305b/13 s. olundukdan 338b/11 s. olunmuş 198b/12, 254a/12, 262b/6, 276b/7, 310b/7, 340b/3 s. olunmuşını 280b/17 s. olunup 183a/11, 185a/6, 185a/8, 189a/17, 196a/15, 198a/13, 209a/17, 209b/6, 213a/16, 214a/5, 214b/1, 214b/9, 222b/15, 223b/10, 227a/11, 229a/11, 232b/9, 243b/14, 244b/16, 246b/3, 253a/8, 253b/13, 255b/13, 256b/17, 262b/4, 263a/9, 267b/8, 271a/12, 271b/8, 271b/11, 275b/2, 275b/12, 276a/15, 276a/17, 278b/16, 279b/4, 280a/11, 283a/12, 283b/4, 284b/7, 285a/8, 304a/12, 304b/12, 306a/6, 309a/9, 313b/11, 313b/17, 314b/4, 336b/7, 337a/2, 339b/5, 342a/12, 343b/8, 344a/3 s. 213b/12, 262b/16, 265b/8, 266b/3, 280a/5 -88-	şâim [Ar.] İnce bağırsağın orta kısmı, duodenum ile ileum arası, jejunum. ş. 273a/17, 273b/3 -2-
sâhte [Far.] Gerçek olmayan, sahte. s. olmuş 310a/6, 311a/8 -2-	sâ'ir [Ar.] Başka, diğer, öteki, öbür. s.+ den 323b/12 s.+ e 220b/3, 255a/13, 323b/14 s.+ inde 261a/1 s.+ inden 285a/2, 344a/9 s.+ ine 291a/11 s. 182b/2, 186a/9, 191a/2, 198b/14, 199a/1, 200a/14, 204a/11, 204b/4, 204b/17, 206a/6, 206a/13, 206a/14, 207a/14, 208b/7, 208b/10, 211b/4, 216a/7, 216b/4, 216b/11, 217a/2, 217a/3, 217a/4, 217a/10, 217a/13, 218a/2, 218a/11, 220b/15, 222a/4, 226a/1, 226b/13, 229a/13, 230a/4, 230b/13, 236b/7, 239b/15, 240a/6, 241b/14, 243b/15, 244b/10, 245a/10, 245b/2, 245b/15, 248a/8, 248a/9, 250b/2, 250b/11, 251b/4, 251b/10, 252a/17, 252b/4, 252b/7, 254a/2, 255a/4, 257a/13, 262a/1, 267b/12, 270a/6, 270a/13, 270a/15, 271b/3, 271b/17, 277a/10, 277b/6, 283b/16, 289b/1, 290b/9, 293b/1, 293b/13, 294a/3, 295a/9, 296a/12, 296a/14, 297b/11, 298a/5, 299a/1, 300a/16, 311b/3, 311b/13, 312a/17, 313b/3, 313b/7, 315a/12, 317a/8, 317b/14, 320a/15, 320b/5, 320b/12, 321b/11, 322a/5, 325b/17, 328b/12, 329a/9, 331b/3, 331b/4, 332b/9, 335a/5, 335a/13, 335a/15, 335b/11, 335b/13, 337a/14, 340a/7, 340a/16, 341a/14, 341b/1, 344a/9, 349b/9, 351b/3, 353a/3, 353a/8, 354b/12, 355b/14, 358b/1, 358b/15, 362b/4 -123-
sâ'î [Ar.] Çalışan, gayret eden. s. olan 361a/7 s. olup 305a/3, 333b/12 -3-	şâkal [Tr.] Sakal. ş.+ ı 357b/5 -1-
şâ'id [Ar.] Yukarıya, yükseğe doğru çıkan, yükselen. ş. 258a/14 -1-	
şâ'ika [Ar.] Yıldırım. ş. 345b/7 -1-	

şakb [Ar.] Kemikte makapla delik açma, delme.
ş.+ ından 251a/14
-1-

şakın- [Tr.] Uzak durmak, sakınmak.
ş.- alar 195a/13, 195b/1, 195b/10, 216a/3, 305a/15, 341b/7, 349b/10
ş.- mağı 348a/10
ş.- mağ 199a/15, 280b/3
ş.- mağdır 187b/10
ş.- up 195b/16, 349b/15
-13-

şakın [Tr.] Asla; uyarı sözü.
ş. 347a/7
-1-

sākıt [Ar.] Düşen, düşmüş, düşük.
s. ider 278a/9
s. olanlara 335a/9
s. olıcak 218b/11
s. olmayup 335a/7
s. olmaz 278b/1
s. olup 216b/3, 219a/10, 264b/1
s. olur 335a/6
s. 221a/4
-10-

şakız [Tr.] Sakız.
ş.+ ı 309a/8
ş. 223a/7, 285a/9
-3-

şakıl [Ar.] Ağır; sıkıntı veren, bunaltan, bunaltıcı.
ş. 272a/4
-1-

sākin [Ar.] Hareketsiz; bir yerde yaşama, meskûn olma.
s. olan 340b/14
s. olanlar 340b/11

s. olanları 345b/9
s. olduğu 334b/6, 341b/8
s. olduğum 341b/15
s. olduğdanşoñra 196b/16
s. oldukları 340b/8, 342a/14
s. olmak 340b/9
s. olup 212b/16, 237b/16
s. olur 246b/9, 267a/8
s. olursa 302b/1
s. 324a/14
-16-

şakīrūs [Ar.] Sert şişlik.
s. 311a/2
-1-

şakt [Ar.] Düşük cenin.
s.+ dan 270a/12
s. 289b/12
-2-

şaky [Ar.] İçirmek, suvarmak.
s.+ ini 279b/1
s. iderler 270b/11
s. itmek 308a/13
s. oluna 257b/3, 265b/10, 301b/8
s. olunan 253b/8, 264b/7, 266a/14, 267b/11, 284a/1, 338b/15
s. olunmağı 202a/5
s. olunmağ 253b/8, 265a/4, 265b/6
s. olunmağda 271b/16
s. olunup 197b/6, 266a/10
s. olunur 254b/17, 263a/10, 264b/17, 265a/12, 265b/5, 265b/13, 265b/15, 266a/2, 267b/11, 275b/13, 276a/17, 289a/6, 289a/8
s. 249b/9, 271b/1
-34-

şal- [Tr.] Salmak; koyvermek, bırakmak, serbest bırakmak.
ş.- alar 334b/15, 334b/16
2-

şalā [Ar.] Davet; davet etme, çağırma.
ş. olunmak 253b/4
-1-

şalābet [Ar.] Katılık, sertlik, sağlamlık.
ş.- i tihāl 267a/15
ş.+ de 267b/11, 313b/3
ş.+ e 263b/10, 263b/16
ş.+ i 217b/12, 235b/5, 266b/13,
267a/2, 309b/15
ş.+ ini 265a/5, 313a/14
ş.+ siz 267a/1
ş. 201a/8, 216b/16, 261b/8, 264a/9,
289b/2
-18-

şalābetli [Ar.+Tr.] Katı ve sert olma.
ş. 313a/3
-1-

şalāh [Ar.] İyi duruma gelme, düzelme,
iyileşme, iyi olma.
ş.- ı hālden 296b/15
ş.+ ina 320a/12
ş. 348a/17
āşār-ı ş. 297a/1
-4-

şalata [<İt. salata] Salata.
ş. 343b/12
-1-

şalavāt-ullāh ‘alā nebiyyinā ve ‘ālihī
[Ar.] *Allah'ın rahmet ve inayeti*
peygamberlerin üzerine olsun.
anlamına gelen dua.
ş. 360a/17
-1-

şalıvir- [Tr.] Salıvermek.
ş.- e 232a/6
ş.- ilmek 271b/13
ş.- üp 233a/7
-3-

sālīfe [Ar.] Geçmiş, geçen.
ümem-i s.+ niñ 360a/15, 360b/7
-2-

şālīh [Ar.] Elverişli, uygun, yarar; iyi
amel sahibi olan kimse.
ş. olur 268a/3
ş. 350b/7
ekl-i ş. 334b/17
-3-

Şālīh [ka.] bkz. **Şālīh nebī**
kavm-i Ş. 330b/3
-1-

Şālīh nebī [ka.] Sâlih peygamber;
Kur'an'da Semûd kavmine
gönderildiği bildirilen peygamber.
mehâlik-i kavm-i Ş. 330a/17
-1-

sālīhīn [Ar.] Dinin emir ve yasaklarına
uygun hareket edenler, Allah'ın
sevgili kulları.
‘ibād-ı s. 327b/16
-1-

sālim [Ar.] Sağlam, sağlıklı, sıhhatli.
s. bulunduğu 320a/11
s. ola 295b/3, 296a/8
s. oldukları 256a/12
s. olmak 296b/9
s. olmayup 297a/11
s. olsa 237b/4
s. 218a/7, 223b/4
-9-

şālīş [Ar.] Üçüncü (3.) sıradaki.
ş. 259a/10
bāb-ı ş. 290b/3
faşl-ı ş. 294b/17
-3-

şālişe [Ar.] bkz. şāliš eşnāf-ı ş.+ sinden 278b/12 menfa'at-i ş. 205b/6 üşbū'-i ş. 301a/12 -3-	hikmet-i Ş. 219a/11 -4-
şālişen [Ar.] Üçüncü (3.) olarak. ş. 216b/2, 221a/7, 248b/3, 274a/6, 358a/17, 361b/4 -6-	şamğ [Ar.] Zamk, sakız, reçine. ş.- 1 ' Arabî 209b/5 ş.+ 1 183b/1 -2-
şalli-allāhu 'aleyhi ve sellem [Ar.] <i>Allah, O'na (peygambere) salat ve selam etsin.</i> anlamına gelen dua. ş. 317a/15, 326b/6, 326b/16, 328a/6, 348a/11, 354b/15 -6-	sāmī [Ar.] Yüksek, yüce, âlî. nām-ı s.+ leri 322b/16 -1-
şalli-allāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem [Ar.] <i>Allah'ın salat ve selamı O'nun üzerine olsun.</i> anlamına gelen dua. ş. 320a/4 -1-	şāmin [Ar.] Sekizinci (8.) sıradaki. bāb-ı ş. 345b/14 -1-
şaltanat [Ar.] Hükümdarlık; hâkimiyet, güç. s.+ ında 362a/10 s.+ larında 322b/13 -2-	şāminen [Ar.] Sekizinci (8.) olarak. ş. 217a/8 -1-
şaltanatu'l-'Abbās [Ar.] Abbasi hükümdarlığı. s.+ da 362a/8 -1-	Sammūtrī [öa.] Sumatra adası; Endonezya'da bir ada. cezîre-i S.+ den 339b/2 -1-
şalyar [<Yun. saliares] Salya. s. 228a/3 -1-	şan'at [Ar.] Sanat, meslek. ş.+ a 352a/11, 352b/8, 352b/9, 352b/10, 353b/13 -5-
Şamedānī [Ar.] Samed ile, gücü, yüceliği sonsuz olan Allah ile ilgili. ber-muktezā-yı hikmet-i bāliğe-yi Ş. 220b/4 hikmet-i bāliğe-i Ş. 352b/7 hikmet-i bāliğe-yi Ş. 273a/16	şanāyi' [Ar.] Sanatlar, zanaatlar; meslekler. ş.+ den 352b/14, 353b/6 ş.+ e 352a/15 eşref-i ş.+ e 352b/5 ş. olur 352b/4 eḥaşş-ı ş. 352b/5 -6-
	şandal [Ar.] Sandal ağacı (Santalum album). ş.- 1 aḥmer 336b/17, 339a/1 ş.- 1 aşfer 343b/5 ş. 215a/5, 227a/11, 245a/15, 253b/9, 304a/12, 304b/11, 305a/13, 334b/8, 338b/4, 338b/10, 340a/7, 340a/12,

342b/5 -17-		ş. 189b/9, 190a/7, 190b/1, 190b/17, 192a/1, 192a/4, 192b/8, 192b/13, 193a/7, 193a/15, 193b/2, 193b/3, 193b/9, 193b/11, 193b/12, 193b/15, 197a/11, 197a/15, 200a/2, 200a/15, 200b/6, 241a/13, 319b/14 maraz-ı ş. 191b/14, 194b/17 -45-
şanevberī [Ar.] Çam fıstığı kozalağı biçiminde olan; çam fıstığı renginde. ş. 224b/5 -1-		
şānī [Ar.] İkinci (2.) sıradaki. ḥalīfe-i ş.- i a ^c del 329b/2 ş.- yi şerḥ-i Tuḥfe 355a/12 fenn-i ş.+ den 321a/7 ta ^c līm-i ş.+ den 321a/7 ş.+ yi 192b/4 faşl-ı ş. 332b/12, 351b/7 ferīḳ-i ş. 218b/8 -8-	şar- [Tr.] Sarma, kuşatma, çevreleme. ş.- alar 208b/16 ş.- up 287a/11 -2-	
Şāni^c [öa.] Yaratan, halk eden Allah. Ş.- i ^c ālemin 277b/3 Ş. 330b/17 -2-	saraka [Tr.] Alay etmek, alay, eğlence. s. 348b/12 -1-	
şāniyen [Ar.] İkinci (2.) olarak. ş. 216a/17, 221a/2, 248b/2, 274a/4, 353a/1, 358a/15, 361b/2 -7-	şarar- [Tr.] Sararmak, solmak. ş.- ır 186a/13, 187a/10 ş.- sa 206b/17 -3-	
şāniyye [Ar.] bkz. şānī menfa ^c at-i ş. 205b/4 -1-	şarf [Ar.] Emek harcama, kullanma. ş. idegelmişlerdir 354a/11 ş. iderler 356a/5 ş. itmekle 269a/4 ş. olunup 250b/1 ş. 353b/1 ^c ilm-i ş. 353a/2 -6-	
şar^c [Ar.] Sara, epilepsi. ş.- ı şafrāwī 197a/4 ş.- ı şağīr 192a/4 ş.- ı şedīd 193b/13 ş.+ a 192a/3, 192a/7, 196b/3, 199b/15, 199b/16, 278a/8 ^c illet-i ş.+ da 319b/16 ş.+ dan 193b/9, 196b/1, 197b/13 ş.+ dır 196b/12 ş.+ ı 195b/10, 196b/16 ş.+ ın 191b/16, 192a/6, 196b/13 ş.+ mıdır 193b/10	şarı [Tr.] Sarı. ş.+ lı 253a/9 ş.+ sı 187b/3, 275b/7 ş.+ sını 203a/11 ş. 196b/15, 198b/8, 212b/6, 212b/15, 214b/4, 222b/5, 227a/10, 253b/9, 283b/12, 286a/11, 289b/10, 299a/3, 303a/7, 315a/8, 331b/13, 337a/10, 342b/8 -21-	

şarıca [Tr.] Sarı renkte olan, sarıya benzer. ş. 269b/14 -1-	şarmala- [Tr.] Sıkıca sarmak, sarıp sarmalamak. ş.- dıkları 287a/11 -1-
şarıl- [Tr.] Sarılmak; kaplanmak. ş.- ur 251b/2 -1-	şaru [Tr.] bkz. şarı ş.+ s1 338a/15 ş. 275b/1 -2-
şarımşak [Tr.] Sarımsak (<i>Allium sativum</i>). ş. 205a/11 -1-	sa' ter [Ar.] Yabani İran kekiği (<i>Zataria multiflora</i>). s. 189a/16, 266b/9, 340a/9, 342a/9 -4-
şarımşak [Tr.] bkz. şarımşak ş. 232b/10, 233b/10, 262b/2, 341a/17 -4-	saṭḥ [Ar.] Yüzey, dış yüz. s.- ı bātınına 251a/3 s.- ı zāhiri 251a/2 s.+ larında 212b/2 -3-
sārī [Ar.] Sirayet edici, yayılıcı; bulaşıcı. s. olmağla 317b/9 s. olup 323b/17 -2-	saṭḥī [Ar.] Bir şeyin dış yüzüne ait, dış yüzüyle ilgili. s. 276a/6 -1-
şariḥ [Ar.] Açık, belirgin, apaçık, şüphe ve tereddüde yer bırakmayan. naql-i ş. 330a/15 -1-	şavāb [Ar.] Doğruluk, doğru olan şey. ṭariḥ-i ş.+ dan 360b/5 ş. olan 242b/15 -2-
sāriḥ [Ar.] Çalan, hırsızlık yapan kimse, hırsız. s. olduğu 348a/3 -1-	şavāb-pezir [Ar.+Far.] Doğru olan, bulunan. tedbīr-i ş. oldur 336a/17 -1-
sāriye [Ar.] bkz. sārī ‘illet-i s. 328b/15 emrāz-ı s. 298a/15 -2-	şavt [Ar.] Ses, seda, söz. ş.+ a 224b/14, 224b/15, 225a/2 ş.+ ı 229a/17 ş.+ m̃ 211b/8, 224b/8, 225b/9, 225b/10, 225b/12, 236a/6 ş. 205b/5, 211b/8, 224b/6, 225a/7 -14-
sark- [Tr.] Sarkmak, gevşemek. ş.- ar 227b/10 ş.- mışdır 224b/12 -2-	

sa'y	[Ar.] Gayret etmek, çalışma, çalışıp çabalama. s.- ı belîğ idüp 258b/14 s.- ı pîr 352b/9 s.+ ında 194b/10 s.+ ından 190a/10 s.+ ları 351b/5 s. eyledim 346b/14 s. eyleye 333b/16, 353a/12, 354a/3 s. ideler 194b/2, 201a/3, 201a/12, 204a/1, 234a/9, 234b/15, 241b/17, 249a/14, 289b/14, 294a/4, 301b/5, 309b/10, 310a/4, 348b/9 s. ider 210b/3 s. idüp 183a/5, 201b/10, 249a/10, 293b/15, 309b/9, 312a/6, 346b/7, 350a/9, 352a/8, 353a/2, 354b/4, 355b/9 s. itdikleri 345a/16 s. itmek 199a/7, 325a/13, 340a/2, 347b/9, 347b/11, 351b/14 s. itmekde 345a/1 s. itmekdir 284a/9, 290a/15 s. itmekle 199a/5 s. itmeyüp 294a/7 s. oluna 211a/17, 302b/11 s. olunmak 188b/10, 257a/2, 355a/16 s. olunmağıdır 262a/10 s. olunmaz 206b/15 s. olunsa 295b/9 s. olunup 265a/15 s. olunur 207b/4, 208b/7, 250a/14, 265a/7, 275a/5, 293b/12, 312b/5 s. 269a/9, 333b/17, 352a/3, 362b/6 -68-	şayha [Ar.] Yüksek sesle bağırma, çığlık. ş.+ dan 195a/14 ş. itmesine 190a/8 -2- sāzēc [Ar.] Sade, Hint defnesi. s.- i bārid 206a/3 sū' -i mizāc-ı s.+ dir 261a/8 s. 290b/8 sū' -i mizāc-ı s. 252a/12, 255a/7 -5- şe'alīl [Ar.] Siğiller. ş. 312a/12, 314a/9, 315a/6 -3- seb'a [Ar.] Yedi (7) sayısı. s.- i seyyāre-i sa' diyye 357a/16 s.- i seyyāreniñ 320b/1 ṭabaḳāt-ı s.+ ya 198b/16 -3- sebāt [Ar.] Bir noktada karar kılma. ş. 190a/2, 353b/15 -2- sebeb [Ar.] Sebep, gerekçe, neden. s.- i āḫer-i ḫāriciden 194a/11 s.- i fā' ilesi 225b/11 s.- i fā' ilisi 268a/13, 268a/14 s.- i ḳarīb olduğu 320a/2 s.- i mādḍisi 268a/14, 277b/1 s.- i memāt 209a/2 s.- i mevtā 182a/14 s.- i ūlāsı 297b/6 s.+ den 199a/13, 217a/12, 256b/4, 276b/4, 282b/15, 299a/1, 360a/4 s.+ i olan 310a/2 s.+ i 182a/9, 187b/16, 188b/16, 191b/16, 192b/2, 192b/8, 194b/13, 200b/9, 201b/14, 201b/15, 202b/12, 203b/6, 203b/10, 204a/5, 205a/5, 205a/15, 205b/5, 207a/4, 207b/6, 209a/6, 211a/6, 215b/3, 215b/6,
şay-	[Tr.] Saymak. ş.- ılmağ 306b/9 -1-	
şayf	[Ar.] Yaz mevsimi. faşl-ı s. 298a/16 -1-	

227b/14, 237a/1, 237b/9, 238a/3, 239b/14, 248b/1, 249b/14, 254a/17, 255b/4, 261b/9, 266b/16, 270b/7, 271a/6, 272a/2, 274b/12, 276a/3, 276a/11, 280a/16, 286b/5, 287a/9, 298a/14, 300a/12, 307b/6, 308b/16, 309b/4, 309b/8, 310a/15, 321b/9, 321b/13, 323b/9, 345a/5, 345a/7, 346b/11, 347a/16, 358b/15 s.+ ini 293b/12 s.+ ler 200a/14 s.+ lerden 287b/15, 288a/16 s.+ leri 206a/2, 291b/5, 291b/12, 292a/1, 314a/12 s.+ leriñ 288a/17 s. olan 192a/7, 196b/3, 199b/16, 240b/8, 240b/13, 242b/7, 279a/6, 291b/9, 322a/5 s. olmağla 291b/17, 295a/4 s. olmaya 264b/10 s. olur 189a/6, 229b/9, 248b/13, 303b/1, 303b/3 s. 182a/3, 182b/5, 188a/11, 190b/2, 192b/7, 210b/12, 213a/3, 213a/11, 225b/10, 231b/6, 235b/9, 241a/14, 256a/6, 270b/8, 282a/16, 286b/11, 296b/15, 319b/8, 321b/5, 324a/10, 326b/1 -126-	sebîl [Ar.] Yol, tarik. s.+ lerini 273b/10 -1-
	sebistân [Ar.] Sipistan (Cordia myxa, Cordia sebestana). s. 244a/17, 244b/2 la'ûk-ı s. 244b/2 -3-
	sedâd [Ar.] Doğruluk, dürüstlük; doğru, gerçek. s.- ı müselleme 354b/2 -1-
	sedd [Ar.] Kapama, tıkama; engel olma. s. eyleyüp 210a/14 s. ideler 266a/5, 338b/12 s. iden 192b/4 s. ider 240a/11 s. itmekle 229b/15, 248b/9 s. 252a/16 -8-
	sedef [Ar.] İnci sedefi. bkz. şadef s. 195b/12, 196a/5, 256b/9, 265b/7, 289a/12 -5-
sebebü'l-arzî [Ar.] (Vebânın) yeryüzüne ait sebepleri. s. 321b/17 -1-	Sedîdî Kâzerûnî [ka.] Sedîdüddîn Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî, 14. yüzyılda yaşamış tıp âlimi. bkz. Kâzerûnî S. 361a/6 -1-
sebebü'r-rûhânî [Ar.] (Vebânın) ruha ait sebepleri. s. 326a/9 -1-	sefâhat [Ar.] Zevk ve eğlenceye düşkün olma; değer ölçülerini hiçe sayarak pervasızca yapılan eğlence. s. 347b/5, 349a/2 -2-
sebebü's-semâvî [Ar.] (Vebânın) göğe ait sebepleri. s. 320a/16 -1-	

sefeh [Ar.] Zevk ve eğlence.
s. 347a/13
-1-

sefer (I) [Ar.] Savaş.
s.- i hümāyūn 330a/16
-1-

sefer (II) [Ar.] Yolculuk, seyahat.
s.- i āhīret 351b/14
-1-

sefercelī [Ar.] Ana maddesi ayva olan
bir terkinin adı.
s.- i Cālīnūs 254a/10
s.- i müşhil 286b/15
s. 245a/13
devā-yı s. 254a/9
-4-

seferceliyye [Ar.] bkz. **sefercelī**
s. 253b/17
-1-

sefīh [Ar.] Malını düşüncesizce harcayıp
israf edecek decede zevk düşkünü.
s.+ leriñ 347b/7
s. 347a/16
-2-

sefīhāne [Ar.+Far.] Sefih bir kimseye
yakıştır tarzda.
s. 350a/9
-1-

sefūf [Ar.] Ağız yoluyla kullanılan kuru
toz hâlindeki ilaç.
s.- ı hākīmī 286b/16
s. ideler 262b/4
s. idüp 187b/12
s. olunup 280a/6
s. 189a/15, 189a/17, 262b/6,
338b/16, 338b/17
-9-

segir- [Tr.] Seçirmek.
s.- ir 286b/4
-1-

seḥā [Ar.] Beyin zarı.
s. 351a/7
-1-

seḥāb [Ar.] Bulut.
s. 203b/15
-1-

seḥāvet [Ar.] Cömertlik, el açıklığı.
s. 361b/10
-1-

seher [Ar.] Uyumama hastalığı,
uykusuzluk; insomnia.
s.+ de 188b/16
-1-

seherü's-şıbyān [Ar.] Çocuklarda uykusuzluk
hastalığı.
s. 187b/15
-1-

sehlü'l-aḥz [Ar.] Alımı kolay olan.
s. olan 243a/14
-1-

sehlü'l-‘ilāc [Ar.] Tedavisi, ilacı kolay.
s.+ dır 241a/10
s. olur 307b/3
-2-

sehlü'l-me'āḥiz [Ar.] Çıkış yerinden
kolaylıkla çıkanlar.
s.+ leri 288b/8
s. olmağla 244a/7
s. 209b/2
-3-

sehlū't-tahlīl [Ar.] Tahlili kolay olan.

s. 196b/5

-1-

sehmī [Ar.] Derz-i sehmī; sağ ve sol paryetal kemikler arasındaki sutura, sagittal dikiş (Sutura sagittalis).

s. 182b/14

-1-

sehn [Ar.] Ölçüsüz.

ebhūre-i duḥāniyye-i ş. 322a/17

-1-

sekbīnec [Ar.] Kasnı; bir zamk türü (Ferula persica).

s. 183b/1

-1-

sekenāt [Ar.] Durma, duruş, hareket etmeme, kımıldanmama.

s.+ da 284a/3

-1-

sekiz [Tr.] Sekiz (8) sayısı.

s. 220a/14, 239b/5, 262b/3, 319a/14, 357a/11

-5-

sekizinci [Tr.] Sekizinci (8.) sıradaki.

s. 321a/8, 358a/3

-2-

sekrān [Ar.] Sarhoş.

s.+ lara 359b/3

-1-

sekte [Ar.] Felç; apopleks; kesintiye uğrama; bozulma.

s.+ ye 248a/11

s. 190a/3, 358b/14, 359b/3

-4-

selāmet [Ar.] Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik; güvenlik.

s.+ dir 264a/13

s.+ e 297b/17, 335a/8

s.+ i 307b/14, 325a/13

s. buldı 344a/12

s. bulduklarını 297a/14

s. bulmuşlar 343b/4

s. bulur 323b/3

s. olur 345a/8

s. 209a/10, 264b/4, 362b/1

-13-

selāṭīn [Ar.] Sultanlar, padişahlar.

s.- i cihād-āyīn-i 'Osmāniyyeden 322b/11

s. 342b/12, 349b/2

-3-

selīḥa [Ar.] Tarçın (Cinnamomum casia); kabuk.

s. 253a/6, 256b/16, 262b/14,

265b/12, 285b/17

-5-

selīm [Ar.] Sağlıklı, sağlam, dayanıklı.

s. olur 306b/10

s. 307b/1

ṭab^c-ı s. 221a/6

ṭab^c-ı s.+ e 327b/7

-4-

semā [Ar.] Gök, sema.

cevv-i s.+ da 325b/12

-1-

semāḥat [Ar.] Kolaylık göstermek, izin vermek.

s.- i eşyā'da 361b/9

-1-

semāvi [Ar.] Göğe ait, ilahi.

esbāb-ı s.+ den 325a/10

esbāb-ı s.+ dir 320a/17

eşkāl-i s.+ ye 321b/5 mādde-i s.+ yi 332a/16 s. 317b/6, 318a/16, 318b/5, 320a/1, 325b/1 esbāb-ı s. 320a/16, 332a/13 te'şīrāt-ı s. 322a/1 -12- semāviyye [Ar.] bkz. semāvī kuvā-yı fa'āl-i s. 321b/6 te'şīrāt-ı s. 345a/10 -2- semek-i rāzrāzī[Ar.] Alabalık. s. 243a/6 -1- semen [Far.] Yasemin. s.+ i 263a/16 -1- semīnce [Ar.+Tr.] Yağlıca, şişmanca. s. 238a/8 -1- semiz [Tr.] Besili, etli, yağlı. s. olsa 263a/16 s. 359b/3 -2- semiz otı [Tr.] Semizotu (Portulaca oleracea). s. 187b/1, 187b/12, 213a/17, 213b/10, 214b/15, 301a/9 -6- semizlen- [Tr.] Semiz duruma gelmek. s.- digi 216b/10 -1- semizlik [Tr.] Semiz olma durumu. s.+ i 263b/1 -1-	semm [Ar.] Zehir, ağı. s.+ iñ 359b/15 s. 248b/15 -2- semmī [Ar.] Zehirle ilgili, zehirli. hevā-yı s.+ yi 317b/12 mādde-i s.+ yi 336a/14 buḥār-ı s. 193a/7, 194a/2 -4- semmiyyet [Ar.] Zehirli olma, zehirlilik. s.+ e 321b/15 s.+ i 192b/10, 322a/8, 336a/14 s.+ inden 232a/14 şiddet-i s.+ inden 338a/4 s. 193a/4, 194a/1, 231a/15, 299a/11, 318a/1, 319b/7, 322a/7, 338a/11 mādde-i s. 338a/12 -15- semt [Ar.] Taraf; bölüm, bölge. s.- i re'slerinde 321a/11 s.- i re'slerine 321a/11 s.+ ine 352a/5 -3- Şemūd [öa.] Semūd kavmi; Kur'an'da adı geçen bir kavim adı. Ş.+ iñ 330b/3 -1- Şemūdī[öa.] Semūd kavminden olan. ḥacer-i Ş. 330a/17 -1- semūm [Ar.] Çok zehirli şey. s.+ ı 344b/5 riyāḥ-ı s. 359b/14 -2- semuz (I) [Tr.] bkz. semiz s. 216b/10, 285b/9 -3-

semuz (II) [Tr.] bkz. **semuz otı**
s. 215a/8
-1-

semuz otı [Tr.] bkz. **semiz otu**
s. 265a/2, 265a/3, 265b/2, 265b/7
-4-

sen [Tr.] Teklik ikinci şahıs eki.
s.+ den 329b/15
s.+ iñ 333b/8
s. 231b/4, 333b/9
-4-

senā [Ar.] Övme, övüş, medh.
ş. eyleyüp 198a/15
ş. itdiği 342b/15
ş. itmişlerdir 275b/10
ş. 348a/16
-4-

senāyā [Ar.] Öndeki dört diş; ön dişler, kesici dişler.
ş. 220a/1, 220a/2, 221b/1, 221b/4, 221b/6, 221b/12, 221b/14
-6-

sencerniyā [Ar.] Sencerînâ; içinde bal, afyon, karabiber vb. bulunan bir terkip adı.
s. 245b/15, 269b/17
-2-

sene [Ar.] Yıl.
mevsim-i s.- i şafer 348a/4
s.+ den 360a/11
fuşûl-ı s.+ den 242b/11, 298a/15, 324a/16
fuşûl-ı s.+ niñ 324b/12
fuşûl-i s.+ niñ 229b/6
s.+ ye 356b/16, 357a/9
s.+ yi 357a/12
s. 216a/13, 324a/12, 357b/7,

360a/11, 361a/14
fuşûl-i s. 325b/3
-16-

senûn [Ar.] Dişe sürülen ilaç.
s. 223a/13, 223b/13
-2-

ser-âgâz [Far.] Başlama, başlangıç.
s. itdikde 215b/4
-1-

ser-tîz [Far.] Sivri, keskin.
s. 223b/8, 228b/9, 335b/6, 336a/13
âlet-i s. 229a/4, 268b/12, 312b/2, 314a/6
-8-

serây [Far.] Saray.
s.- ı vücûduñ 250b/13
-1-

serb [Ar.] İç yağı; karın organlarını mideye bağlayan periton kıvrımı.
ş.+ den 284b/1
ş.+ iñ 281b/5
ş. 281b/4, 281b/12, 281b/15, 282a/6, 283a/1, 284a/13, 284b/12, 286b/6
-10-

serçe [Tr.] Serçe (Passer domesticus).
s.+ den 269b/13
s. 195b/7, 243a/4, 255b/15, 269a/13, 285b/10
-6-

serd [Far.] Soğuk, sert, şiddetli.
s.+ inden 351b/13
s. 297b/2
-2-

serdâb [Far.] Serin yer altı odası.
s.+ larda 197b/7
-1-

Sere' [öa.] Tebük Vadisi'nde bir karye.
S. 329b/4
-1-

sereṭān [Ar.] Kanser; yengeç.
s. 261b/8, 315b/7
-2-

serī' [Ar.] Hızlı, çabuk; tez.
s. olur 220b/17
s. 288a/5
-2-

serī'an [Ar.] Süratle, çarçabuk; hızlıca.
s. 226b/10, 229b/2, 247b/7, 320b/11,
327b/5
-5-

serī'u'l-hazm [Ar.] Hızlı sindirilen.
s. 341a/8
-1-

serī'u'l-inhiẓām [Ar.] bkz. **serī'u'l-hazm**
s. olup 287a/2
-1-

serī'u'l-istiḥāle [Ar.] Değişimi hızlı olan.
s. olan 349b/9
s. 341a/16
-2-

serī'u't-te'sīr [Ar.] Hızlı etki eden.
s.+ dir 229a/14, 232b/10, 271b/9
-3-

sersām [Far.] Menenjit.
s.+ a 182a/1
s.+ in 186a/5
s. 185b/4, 186a/4, 186a/6, 302b/16
-6-

serv [Far.] Servi ağacı (Cuppressus semper virens).
s.+ in 341b/11
s. 185a/7, 283b/11
-3-

servi [Far.] bkz. **serv**
s. 222b/14, 265b/9, 288b/15, 289a/2,
289b/17
-5-

setr [Ar.] Gizleme, örtme, kapama.
s. idüp 205b/7
s. itmemekle 212a/7
-2-

se'ūt [Ar.] Buruna enfiye şeklinde çekilen deva.
s. ideler 208a/14
s. 183b/7, 233b/17
-3-

se'ūṭāt [Ar.] Seūtlar, buruna enfiye şeklinde çekilen devalar.
s.- ı bāride 197a/13
s.- ı müfrede 208a/17
s.+ la 233b/16
s. 197b/1, 208a/13, 233b/2
-6-

sev- [Tr.] Sevmek.
s.- digi 233a/6
-1-

sevād [Ar.] Büyük insan topluluğu, bilhassa İslam cemaati.
s.- ı a' ẓam 324a/11
-1-

sevdā [Ar.] Ahlat-ı erbaa'dan olan karaciğer sıvısı.
s.+ dan 292b/4
s.+ nın 212b/9, 267b/13, 292a/3
s.+ yı 258a/7, 259b/5, 261a/11

s. 192a/8, 252a/3, 258a/9, 258a/11,
314a/13
miḳdār-ı yesîr-i s. 309b/8
mirre-i s. 331b/16
-14-

sevdâvî[Ar.] Sevda ile ilgili, karaciğer
sıvısıyla alakalı.
s.+ den 203a/6, 245a/4
s.+ ye 312b/16
s. olduğu 265a/7
s. 227b/5, 245a/6, 292a/14, 315b/7,
331b/14
-9-

severân[Ar.] Sıçramak, şiddetli hareket.
teskîn-i s.+ a 301a/15
s.+ ından 296a/11
s.+ ını 301b/1
s. eylese 296a/10
s. iden 237b/12
-5-

sevik [Ar.] Kavrulmuş un, kavut.
s.+ i 257a/9, 283b/3
s.+ ini 254b/12
s. 275b/8
-4-

sevikle- [Tr.] Dostluk kurmak.
s.- mek 350a/5
-1-

sevḳ [Ar.] Gönderme, yollama, yöneltme,
yönlendirme.
s. ideler 348a/17
s. idüp 272b/3
-2-

seyelân[Ar.] Akma, akıntı.
s.+ dan 221a/9
s.+ ı 209b/17
s. idenler 194a/17
s. ider 184b/11

s. iderse 228b/8
s. itdigi 237a/10
s. itmege 209a/7
s. itmekle 194a/8
s. olmuş 237a/16
-9-

seyelânu'l-mâdde mine'd-dimâğ
[Ar.] Beyne madde akması.
s. 209b/13, 210a/7
-2-

seyr u şohbet [Ar.] Sohbeta, muhabbete
gitmek.
s.+ e 348b/16
s.+ lere 349a/2
s. idüp 348b/1
-3-

seyrek [Tr.] Aralıklı, aralarında mesafe
bulunan.
s. 299a/2, 306b/7
-2-

seyyâre[Ar.] Gezegen.
seb^c a-i s.- i sa^c diyye 357a/16
seb^c a-i s.+ niñ 320b/1
s. 344b/16
-3-

Seyyid İsmâ'îl
[ka.] bkz. **Seyyid İsmâ'îl Cürcânî**
S.+ iñdir 304b/11
S. 303a/6, 304a/3, 304b/1
-4-

Seyyid İsmâ'îl Cürcânî
[ka.] Zeyneddîn Ebû'l-Fazâil İsmâîl
b. Hüseyin el-Harezmsâhî el-
Cürcânî; Harezmi dönemi ünlü
hekim ve cerrahı.
S. 186b/11, 302a/13
-2-

Seyyidü'l-kā'ināt

[öa.] Kâinatın efendisi, Hz.
Muhammed.
S. 361b/16
-1-

Seyyidü'l-mürselin

[öa.] Resullerin reisi, Hz.
Muhammed.
S. 354b/15
sünen-i S. 348a/8
-2-

Seyyidü's-şakaleyn

[öa.] Cin ve insanların efendisi, Hz.
Muhammed.
S. 317a/14, 320a/4
-2-

sezā [Far.] Yaraşır, uygun, layık.
s. olan 258a/16, 351a/7
s. olmaz 272b/3
s. 184a/9, 329a/16
-5-

sezā-vār [Far.] Layık olan.
s. olan 333a/1, 354a/14, 355b/6
s. olur 253b/3
s. 355b/12, 362a/15
-6-

sezāb [Far.] Su teresi (Nasturium officinale).
s.+ ını 188b/4
-1-

sezāb [Ar.] Sedef otu (Ruta graveolens).
s. 222b/16, 223a/3, 245b/2, 245b/13,
265b/2, 266b/8, 267b/2, 289a/7,
289a/10, 290a/1, 343b/15
-11-

şībā

[Ar.] Çocukluk.
ş.+ da 297a/16
hâlet-i ş.+ da 347a/16
sinn-i ş.+ da 201b/10, 209a/12,
218b/11, 264b/16, 274a/4, 277a/1,
293a/12, 297b/11, 319b/1
zemân-ı ş.+ da 349a/8
ş.+ dan 357b/4
sinn-i ş.+ ya 186b/14, 206a/1,
206a/10
sinn-i ş.+ yı 226b/3
ş. 358a/2
sinn-i ş. 219a/9, 219a/13, 219a/16,
226a/3, 227a/6, 263b/9, 357a/10
zemân-ı ş. 348a/4
-26-

şıbyān

[Ar.] Çocuklar.
ş.+ a 184b/6, 187b/15, 191b/14,
191b/15, 193b/5, 197a/4, 197a/7,
197b/13, 198a/4, 202b/11, 203b/17,
204a/16, 206a/17, 210a/4, 210b/4,
211a/16, 213b/3, 222b/10, 226a/5,
228a/14, 239a/1, 243b/6, 248a/3,
248a/4, 252a/13, 252a/16, 255a/10,
260b/15, 263b/11, 271a/5, 272a/10,
273a/8, 274a/1, 275b/9, 283b/4,
283b/10, 287b/8, 288b/6, 288b/11,
290b/6, 310b/3, 312b/9, 323b/13,
323b/15, 351a/7
ebdân-ı ş.+ a 296a/15
ş.+ da 192a/13, 192a/17, 196b/9,
199b/10, 225b/17, 226a/16, 241a/10,
241b/15, 247b/16, 255b/16,
256a/11, 263b/7, 268a/11, 278b/3,
278b/8, 279a/5, 279a/14, 282b/1,
282b/2, 286b/13, 287a/1, 287b/7,
288a/7, 295b/13, 307b/4, 308b/13,
309a/10, 310b/10, 311a/5, 312b/6,
314a/10, 314b/16, 315a/4, 315b/5,
315b/10, 323b/17
emrâz-ı ş.+ da 210a/6
ş.+ dan 282b/11, 353b/6
ş.+ ı 284b/10, 350b/13, 351b/9

sinn-i ş.+ ı 205b/11, 206b/1, 242a/3 ş.+ ın 186a/11, 186a/16, 193b/1, 194b/2, 198a/2, 199a/6, 199b/2, 199b/15, 202b/6, 203b/9, 213b/9, 214a/3, 214b/6, 216a/17, 218a/17, 222a/14, 223a/2, 226b/10, 236a/14, 239a/15, 245a/8, 268b/4, 271b/9, 272a/3, 280a/16, 282b/13, 283b/6, 287b/11, 293a/7, 294a/12, 295b/15, 296a/5, 296b/1, 296b/3, 305b/15, 307b/5, 308a/10, 308b/17, 315b/17, 316a/3, 345b/14, 348a/15, 349b/4, 351b/7, 356b/6 ş.+ ın 202b/12 ş. 187a/1, 195a/12, 206a/13, 246a/16, 253b/17, 254a/5, 268a/6, 272a/1, 295a/6, 298a/10, 334a/7, 346a/11, 348a/2 emrâz-ı ş. 293a/4 müdâvât-ı ş. 195a/4 tedbîr-i ş. 275b/4 -153-	şifâkı [Ar.] Kas zarlarına benzer. laḥm-i ş.+ dir 224b/11 -1-
	şifat [Ar.] Özellik, hâl, içerik, nitelik. ş.- ı ḥabb-ı ilāhî 343a/3 ş.- ı ma' cūn-ı zūfâ 243b/11 ş.- ı merhem 337b/7 ş.- ı sikencebîn-i ' unşulî 244a/8 ş.+ ı 183a/17, 185a/3, 187a/17, 189a/16, 198a/12, 202a/5, 203b/3, 209a/15, 211a/8, 213b/9, 214a/4, 214a/9, 214a/17, 214b/3, 214b/8, 215a/5, 216a/1, 243b/17, 244a/6, 244b/14, 246a/6, 253b/11, 262b/1, 262b/11, 265b/7, 271a/9, 271b/6, 271b/10, 272b/11, 275a/9, 275a/17, 275b/11, 276a/14, 280a/10, 280a/12, 280b/11, 281a/6, 283a/10, 283b/11, 285b/1, 285b/8, 286a/8, 289a/2, 289a/7, 289a/11, 289a/15, 289b/8, 294b/11, 301b/6, 301b/8, 303a/7, 304a/1, 305b/11, 308a/16, 309a/5, 309a/7, 310b/6, 313a/16, 314b/2, 315a/10, 316b/9, 316b/12, 316b/16, 317a/4, 334b/12, 336b/5, 336b/14, 338a/13, 339b/2 -73-
şıbyânî [Ar.] Çocuklara mahsus. marâz-ı ş. 191b/15 -1-	şifat [Ar.] Sıfatlar. ş.- ı behemîden olduğımı 351b/17 ş.+ ı 256b/15, 266b/8, 267b/4 -4-
şıçan [Tr.] Sıçan, kemirgen hayvan. ş. 228b/11, 276b/5 -2-	şıfatu'l-ẓimād [Ar.] Yakı olan ilacın içeriği. ş. 279b/3 -1-
şıçra- [Tr.] Atlamak, ileri zıplamak. ş.- maḡ 207a/4, 207a/9, 278b/4, 282b/2 -4-	şığır [Tr.] İnek gibi büyükbaş hayvanlar. ş.+ dan 279a/1 ş. 198a/12, 257a/7, 276a/16, 279b/5, 289b/9, 306a/12 -7-
şidḡ [Ar.] Güvenilirlik, doğruluk, gerçeklik. feḥvâ-yı ş. 358b/17 -1-	
şifāk [Ar.] Adaleleri örten ince zarlar. ş. 281b/7, 281b/9, 284a/13, 284b/1 -4-	

şihhat [Ar.] Sağlık, esenlik; gerçeklik, doğruluk.

ş.- ı hevâ 330b/9

ş.- ı i' tiḳāda 330b/13

ş.- ı tām̄m 284a/4

hıfz-ı ş.+ a 361a/7

hısn-ı ḥaṣn-i ş.+ de 323a/14

ş.+ den 197a/2

hıfz-ı ş.+ e 290a/15, 325b/3, 362b/10

ş.+ i 191b/6, 301a/13

hıfz-ı ş.+ iñ 354b/6

hıfz-ı ş.+ ine 354b/4

ş.+ ini 199a/5, 341b/13

hıfz-ı ş.+ leri 351b/8

ş. 209a/10, 284a/1, 301a/13, 331a/13

hıfz-ı ş. 320a/13, 323b/11, 343a/1, 343b/10, 345a/1, 361a/6, 361b/8

levāzım-ı ş. 345a/8

-28-

şihhat-pezīr [Ar.] Sağlık bulan.

ş. oldılar 319a/17

-1-

şihhatü'l-‘ayn [Ar.] Göz sağlığı.

hıfz-ı ş. 199a/4

-1-

şık- [Tr.] Sıkamak, ezip suyunu çıkarmak.

ş.- alar 286a/3

ş.- up 202a/2, 204a/3, 266a/7, 286a/6, 294a/16, 294b/11

-7-

şıkıl- (I) [Tr.] Ezilmek.

ş.- dıḳdan 295a/17

ş.- masıdın 295a/16

-2-

şıkıl- (II) [Tr.] Sıkıntı çekmek, zorlanmak.

ş.- maya 336b/10

ş.- up 299b/2

-2-

şıkın-[Tr.] bkz. **şıkıl- (II)**

ş.- maḳ 276a/5

-1-

şıkındı [Tr.] Sıkıntı, suyu veya yağı çıkarılmış taneden kalan posa.

ş.+ sı 208a/16, 303b/8

-2-

şıklet [Ar.] Ağırılık, yük; sıkıntı.

ş.+ den 184a/13

ş. 267a/7, 299b/17

-3-

şinā' at [Ar.] Zanaat, ustalık, maharet.

ş.+ a 352a/13, 353b/7, 353b/10

ş.+ dan 353b/11

ta' allüm-i ş.+ dan 354a/6

ş.+ ı 353b/10

ş.+ iñ 354b/5

ş.+ i 354a/2

-8-

şinā' āt [Ar.] Zanaat, ustalık, maharet.

ş.- ı mühimme 352b/3

ş.+ dan 353b/15

-2-

şınıf [Ar.] Bölüm, kategori.

ş.+ da 245b/10

ş.+ dan 292a/9

ş.+ dır 197b/13

ş.+ ı 288a/6

ş.+ ıdır 278b/12

ş.+ iñ 288a/4

ş.+ ına 249a/3

ş.+ ından 247a/16, 314b/17

ş. 276a/8, 282a/13

-11-

şır	[Tr.] Topraktan yapılmış eşyalara sürülen koruyucu vernik. ş.+ lı 285b/2, 285b/3 -2-	şıyānet	[Ar.] Koruma, muhâfaza, himaye. ş.+ den 276a/12 ş.+ e 325a/13, 340a/2, 340b/10, 345b/9 ş. eyleyüp 284b/11 ş. ideler 337b/16, 348a/2, 349b/13 ş. ider 225b/9, 303b/17 ş. iderler 323b/12 ş. olunup 272a/15, 283a/7, 301b/5 ş. olunur 303a/13, 307a/1 ş. 199a/8, 226a/7, 284b/11, 302a/12, 304b/8, 306b/16, 329b/9, 332a/16, 338a/17, 339b/12, 341b/3, 345a/1, 362a/17 taḥarrüz-i ş. 354b/10 -31-
şıraca	[Tr.] Deride ve genellikle boyunda görülen lenf düğümlerinin şişkinliği ile beliren verem türü. ş.+ da 313b/15 ş.+ nın 312b/8, 314a/5 ş.+ ya 314a/1 ş. 312b/5 -5-	şıyır-	[Tr.] Kabuk, zar vb. soyamak. ş.- maya 304b/7 -1-
şırf	[Ar.] Yalnız, ancak, sadece, tamamıyla. ş. 294b/5, 298b/17, 307a/12, 341a/12 -5-	şıyrındı	[Tr.] Bağırsak içinin yırtılarak dışarı cerahat vermesi. bkz. saḥc ş.+ sına 303b/5 ş. 232a/15 -2-
sırr	[Ar.] Gizlilik. s.- ı tı ^ç nları 327b/13 -1-	sicim	[Tr.] İp, iplik. s. 236b/12 -1-
sırren	[Ar.] Gizlilikle. s. 327a/11, 327a/12, 327b/1 -4-	şığar	[Ar.] Küçük olma, küçüklük. ş.+ ından 230b/16 ş. 268b/2, 347b/14 dīdān-ı ş. 277a/14 -4-
sıtma	[Tr.] Isıtma, humma, ateşli hastalık. s.+ lar 292b/3, 294a/8 s.+ lara 293a/10 s.+ ları 293a/15, 293b/11, 294a/1, 302b/3 s.+ ların 290b/5 s.+ larının 293a/10 s.+ nın 192a/6, 291b/11 s.+ ya 292b/10 s. 206a/7, 231a/16, 290b/7, 291a/5, 291b/11, 292a/16, 293b/5, 299a/16, 299b/1 -21-	şığār	[Ar.] Küçükler. urūḡ-ı ş. 258a/5 -1-
		sigil	[Tr.] Siğil. s.- i ma ^ç rūf 314a/9 s.+ den 315a/6, 315a/14

	s.+ iñ 315b/2 s.+ ler 206a/12, 314a/9, 315a/5 s. 312a/12, 315b/1 -9-		
şıkāl	[Ar.] Ağır olma, ağırlık. ş. 206b/10, 255a/17, 259b/15, 267b/17 -4-	silsile	[Ar.] Soy. ittişāl-i s.- i benī ādem 355b/14 -1-
şikāt	[Ar.] İnanılır, güvenilir, emin kimseler. ş.+ dan 320b/12 muhtār-ı ş.+ dır 235b/14 -2-	şīm	[Far.] Gümüş. s. 351a/15 muḥabbet-i s. 351a/17 -2-
sikencebīn	[Far.] Sirke ve balla yapılan, harareti kesen ekşi şerbet. s.- i ‘unşulī 195a/10, 269b/1 şıfat-ı s.- i ‘unşulī 244a/8 s.+ e 227b/3 s.+ iñ 244a/5 s. 244a/4, 244a/7, 265b/5, 265b/9, 265b/13, 267b/10, 271b/10, 294a/17, 294b/3 -14-	şin	[Ar.] Osmanlı 15. harfi. s.- i mūhmele 186b/7, 309a/14 -2-
sil-	[Tr.] Temizlemek, kurulamak. s.- üp 305a/10 -1-	siñek	[Tr.] Sinek. s. 277b/6 -1-
sil‘a	[Ar.] Kist, ur, tümör. s.+ dan 313a/2 s.+ nıñ 312a/16 s.+ ya 312b/17 s. 310b/14, 310b/16, 312a/15, 312a/17, 312b/17, 313a/1 -10-	şinīn	[Ar.] Yaşlar, yıllar, seneler. s.- i ‘ömr 356a/12 s.- i ‘ömrden 216b/7 -2-
silāḥ	[Ar.] Silah. s. 221a/10 -1-	siñir	[Tr.] Sinir, duyları beyne ileten tel. -12- s.+ den 217b/5 s.+ iñ 189b/14 s.+ ler 223a/16 s.+ lerde 296a/14 s.+ lere 198a/17, 217b/15 s.+ leri 189b/11, 189b/17, 280a/17 s. 218a/12, 258b/5, 312b/4
		sinn	[Ar.] Yaş, çağ, dönem. s.- i bulūga 235b/17 s.- i fetā 357a/11 s.- i gulāmiyyet 357a/10 s.- i ḥadāset 356a/15 s.- i ḥadāsetde 297a/15 s.- i inḥiṭāt 356b/16, 357a/4 s.- i inḥiṭāta 358b/2 s.- i inḥiṭātde 359a/5 s.- i kiberde 201b/12 s.- i kūhūlet 297a/16, 356a/14 s.- i kūhūletdir 356b/15

s.- i kühūliyyet 357b/12
s.- i nemā 236a/2, 356a/14, 356b/5,
357a/8, 357b/6, 358a/4, 358b/2
s.- i nemāda 283a/3, 357b/11
s.- i nemādan 282b/12
s.- i nemādır 356a/15
s.- i nemāsı 182b/1
s.- i nümüvviñ 356b/10
s.- i nümüvvüñ 220b/8
s.- i rehāfeti 315a/5
s.- i şabī 345b/16
s.- i şibā 219a/9, 219a/13, 219a/16,
226a/3, 227a/6, 263b/9, 357a/10
s.- i şibāda 201b/10, 209a/12,
218b/11, 264b/16, 274a/4, 277a/1,
293a/12, 297b/11, 319a/17
s.- i şibāya 186b/14, 206a/1, 206a/10
s.- i şibāyı 226b/3
s.- i şibyānı 205b/11, 206b/1, 242a/3
s.- i şebāb 356b/9, 356b/15, 357b/8,
357b/10
s.- i şeyhūhat 356a/15
s.- i şeyhūhatda 357b/12
s.- i şeyhūhatdır 357a/4
s.- i şüyūhetde 217a/8, 297a/16
s.- i tera' ru' 345b/16, 357a/10
s.- i tera' ru' a 226b/3
s.- i tera' ru' da olanlara 263b/9
s.- i tera' ru' da 248a/3, 297a/15
s.- i tera' ru' danşoñra 194a/12
s.- i tufūlet 293a/12
s.- i tufūletde 226b/5
s.- i tufūliyyet 351b/8, 357a/10
intihā-yı s.- i tufūliyyet 357b/4
s.- i tufūliyyetde 201a/2, 205b/17,
235b/16, 283a/2
s.- i tufūliyyete 200a/14
s.- i tufūliyyeti 201b/9
s.- i vilādetinden 356a/16
s.- i vuḳūf 356a/14, 356b/14
s.- i vuḳūfa 219b/1
s.- i vuḳūfda 358a/5
s.- i vuḳūfdır 356b/9
s.- i vuḳūfiñ 356b/16

s.- i zübūl 357a/7
s.+ de 277a/12
s.+ leri 195a/5
s. 264b/15, 300b/3, 334a/15
-93-

sinnū'l-nemā [Ar.] Büyüme çağı.

s. 218b/7
-1-

sirāyet [Ar.] Geçme, bulaşma, yayılma.

s.+ i 291a/15
s.+ inden 344a/6
s. eyleyüp 291a/2
s. idemeyüp 222a/9
s. ider 222a/7, 231a/10, 261a/13,
261a/17, 268b/8, 292a/2, 298a/7,
324b/15
s. iderse 291a/12
s. idüp 205a/10, 205a/12, 218a/6,
318b/17, 323a/17
s. itdigi 185b/1
s. itmedin 339b/15
s. itmekle 189a/5, 277a/16, 291b/14,
292b/9
s. itmez 323b/14
s. itmiş 240b/10
s. 320b/11, 330a/2, 333a/10,
341b/15
-30-

sīret [Ar.] Ahlak, davranış, iç, derun.

s.+ i 355b/2
-1-

sirke [Far.] Sirke.

s.+ de 228a/10, 233a/3, 266a/17,
266b/9, 278a/10, 283b/16
s.+ den 266a/7, 339b/5
s.+ niñ 244a/12, 264b/13
s.+ ye 232b/3, 233a/2, 295b/6
s.+ yi 340a/12
s. 185a/8, 187b/2, 196a/6, 222b/14,
222b/15, 227a/8, 227b/7, 228a/15,

232a/16, 232b/6, 232b/12, 232b/15, 233b/8, 233b/13, 234a/2, 244a/11, 254a/11, 257b/5, 265a/4, 265b/10, 266a/5, 266a/16, 267b/5, 275a/15, 275a/16, 293b/17, 301a/7, 304a/7, 304a/11, 304a/12, 304a/13, 304b/13, 309a/6, 309a/9, 310a/7, 310a/11, 313b/2, 314b/4, 314b/5, 314b/6, 315a/13, 316a/15, 334b/10, 335a/14, 335a/15, 337b/5, 338b/4, 340b/2, 341a/10, 341a/17 -64-					
sîsâliyûs	[Ar.]	Baldıran	ağacı	siz	[Tr.] Siz, çokluk ikinci şahıs. s.+ den 355a/5 s.+ e 321b/4, 346b/2, 346b/10 s.+ iñ 346b/7 -5-
(Levisticum officinale). s. 270b/12 -1-				şoğan	[Tr.] Soğan (Allium cepa). ş.+ ı 234a/9, 244a/11 ş. 205a/11, 223a/5, 233b/10, 234a/4, 341a/17 -7-
sitte	[Ar.]	Altı (6) sayısı.		şoğu-	[Tr.] Soğumak. bkz. şovu- ş.- maz 248b/1 ş.- yup 248a/17, 299b/5 -3-
ţâli ^c -i taḥvîl-i s. 320b/4 -1-				şoğuk	[Tr.] Soğuk. bkz. şovuk ş.+ dan 211a/1 -1-
sivilce	[Tr.]	İrinli küçük çıban. bkz. beşre		şoğulcan	[Tr.] Solucan. ş.+ a 278b/8 ş.+ ı 279b/6 ş.+ iñ 277a/14 ş.+ lar 233b/14 ş. 193b/1, 193b/4, 277a/10, 278a/2, 278b/13 -9-
s.+ ler 187a/14, 203a/5, 298b/12, 307a/3, 307b/6, 311b/3 s.+ lerdir 212b/2, 308b/10, 314a/10, 315a/7 s.+ ye 230a/9 s. 317b/17 -12-				şoğut-	[Tr.] Soğutmak. bkz. şovut- ş.- up 316a/8 -1-
sivril-	[Tr.]	Sivri hâle gelmek, sivrileşmek.		şoḥbet	[Ar.] Karşılıklı konuşma, hasbihal. ş.+ ine 349b/15 -1-
s.- ür 234b/14 -1-				şok- (I)	[Tr.] Hayvanın ısırma ya da iğnesini batırmak yoluyla zehirlemesi. ş.- duğı 359b/14 ş.- duğda 193a/8 -2-
siyâh	[Far.]	Siyah, kara.			
s.+ a 262a/4, 299a/3, 299b/6 s. 188a/17, 212b/6, 212b/7, 212b/11, 213b/4, 214b/2, 222b/5, 228b/13, 231a/13, 270b/13, 271a/10, 281a/7, 299a/3, 299a/14, 299b/7, 307b/5, 307b/11, 308a/12, 308a/14, 331b/13, 331b/16, 332b/7, 340a/9 -26-					

şok- (II) [Tr.] Sokmak, girdirmek.

ş.- alar 208b/2

ş.- duğında 248b/15

ş.- maķ 249a/13

ş.- masından 254b/2

-4-

şol [Tr.] Sol taraf. bkz. **yesār**

ş.+ a 273b/8, 312b/14

ş.+ da 259a/14, 259a/17

ş.+ dan 287a/17, 287b/4, 334b/1

ş.+ umı 346b/17

ş. 200b/14, 246b/14, 246b/15,
251a/15, 251b/8, 259b/3, 260a/2,
334a/17, 334b/1

-17-

şolı- [Tr.] Solumak, nefes alıp vermek.

ş.- mağa 238b/17

-1-

şoñra [Tr.] Sonra.

ş.+ dan 264b/3

ş. 188b/15, 194a/10, 194b/8,
201b/10, 210b/3, 210b/10, 211a/1,
211a/11, 214a/1, 214b/10, 214b/13,
216a/10, 216a/11, 216b/1, 216b/8,
217b/3, 218a/15, 219a/9, 219b/7,
219b/11, 220a/13, 220b/6, 220b/8,
221b/8, 222a/14, 223b/9, 225b/15,
227a/7, 227a/12, 229a/12, 232a/12,
233b/8, 233b/9, 234a/12, 234b/2,
235a/6, 235a/9, 236a/2, 236b/9,
236b/16, 237b/2, 238a/13, 239a/12,
239b/11, 240a/7, 242b/13, 242b/16,
244a/2, 244b/8, 244b/10, 245a/11,
246b/9, 250b/9, 251a/14, 252a/1,
252a/6, 253a/12, 253a/17, 253b/3,
254a/13, 254b/9, 255a/15, 255b/4,
257a/1, 258a/6, 259b/6, 260a/9,
260b/2, 262a/12, 263a/1, 265a/9,
265b/16, 266a/4, 266a/6, 266b/1,
266b/6, 266b/7, 269b/7, 269b/9,

272b/14, 274a/5, 275a/1, 275a/11,
275a/16, 275b/3, 276a/13, 276a/16,
277a/4, 279b/5, 280a/15, 280b/14,
280b/16, 281a/5, 281a/9, 281b/11,
282b/13, 283a/17, 285b/1, 286a/6,
286b/9, 288b/6, 288b/17, 289a/3,
289a/16, 289b/7, 293b/12, 295a/17,
295b/15, 296b/2, 297b/15, 298b/15,
299a/17, 299b/1, 300a/3, 300a/13,
300b/11, 300b/14, 301a/9, 301a/11,
301b/1, 302b/11, 303b/12, 304b/13,
305b/9, 305b/13, 305b/14, 306a/7,
307a/16, 308a/4, 308a/13, 309a/11,
310a/3, 312a/2, 313b/7, 314a/17,
314b/5, 314b/9, 314b/13, 315b/1,
316b/8, 316b/10, 318a/2, 318a/3,
319a/15, 319a/17, 320b/16, 321a/14,
322b/11, 325a/17, 326b/8, 327a/14,
327b/2, 328a/15, 329a/8, 330b/17,
332a/6, 333b/1, 336a/10, 336a/11,
336b/3, 336b/12, 337a/8, 337a/12,
337b/2, 337b/6, 337b/8, 338b/5,
338b/11, 338b/14, 339a/8, 339b/6,
341a/1, 342a/12, 342b/11, 344a/4,
346b/3, 346b/13, 349a/5, 349b/16,
353b/11, 354b/3, 355a/5, 355a/14,
355b/4, 355b/5, 355b/11, 356a/7,
356b/7, 356b/8, 361b/13

-191-

şovu- [Tr.] Soğumak. bkz. **şoğu-**

ş.- duķca 266b/11

ş.- duķdan 338b/14

-2-

şovuk [Tr.] Soğuk. bkz. **şoğuk**

ş.+ dan 195a/17, 210b/10, 276a/11,
276a/12, 293a/16, 301b/4, 302b/8,
337b/16

ş.+ ı 216b/17

ş. 182a/8, 195b/15, 197b/7, 208b/8,
216a/3, 229b/5, 229b/7, 230a/6,
230b/10, 249a/6, 252a/1, 272b/16,
273a/5, 275b/4, 276a/11, 293b/13,

302a/11, 302a/12, 302a/15, 302b/3, 302b/5, 304a/16, 335a/16 -34-	
şovukluk [Tr.] Soğuk olma durumu. ş.+ ı 249a/7 ş. 212b/8 -2-	söyle- [Tr.] Anlatmak, demek, söylemek. s.- dükten 333b/1 s.- me 347a/8 s.- mege 221a/3 s.- mek 329b/16 s.- mekten 350a/7 s.- r 331b/12 s.- rse 347b/2 s.- ye 350a/6, 350a/7 s.- yene 347a/9 -10-
şovulcan [Tr.] Solucan. bkz. şoğulcan ş. 233b/4 -1-	
şovur- [Tr.] İçine çekmek, emmek. ş.- mağa 212a/2 -1-	söz [Tr.] Söz, laf, lakırdı. s.+ i 278b/6, 347a/8, 347a/9 s.+ ime 341b/17 s.+ lerine 323a/3 s.+ üni 258b/12 s. 202b/17, 221a/3, 254b/7, 350a/7 -10-
şovut- [Tr.] Soğutmak. bkz. şoğut- ş.- acak 197b/5 ş.- ıcı 207b/16 ş.- salar 316b/1 -3-	
şoyul- [Tr.] Kabuğu çıkarılmak. ş.- mak 287a/9 ş.- muş 263a/7, 305b/4 -3-	şu [Tr.] Su. bkz. mā' ş.+ da 257a/8, 275b/7, 280b/14 ş.+ dan 230b/10, 236b/12, 243b/10, 302a/12, 335a/16 ş.+ lar 197b/4, 198a/8, 198b/8, 208b/6, 253b/7, 340a/7, 344a/3 ş.+ larda 230b/15, 231a/12, 233a/5 ş.+ lardan 253b/4, 321b/8, 322a/4 ş.+ ları 199b/5, 238b/7, 243a/1, 310b/6, 336b/8 ş.+ larını 265a/3 ş.+ nın 302b/5 ş.+ nuñ 263a/10 ş.+ ya 233b/12, 234a/11, 236a/14, 236a/17, 236b/8, 236b/12, 305b/9, 317a/12, 345b/7, 359b/10 ş.+ yı 183a/11, 187b/11, 189b/2, 196a/3, 199b/5, 202a/3, 202a/12, 202b/1, 204a/3, 204a/14, 204a/15, 204a/16, 209b/1, 214b/17, 222b/12, 222b/16, 223a/3, 223a/12, 227a/8, 228a/4, 229a/5, 238b/7, 243a/1, 243a/3, 245a/15, 249a/6, 250b/4,
sögüd [Tr.] Söğüt ağacı (Salix). bkz. söğüt s. 249a/6, 265a/1 -2-	
söğüt [Tr.] Söğüt ağacı (Salix). s. 208a/6, 215a/7, 215a/10, 245a/12, 310b/6, 335a/13 -6-	
sön- [Tr.] Sönmek. s.- se 360a/4 -1-	
söndür- [Tr.] Söndürmek. s.- mek 359a/12 -1-	

252b/13, 252b/14, 253b/6, 253b/10, 253b/13, 254a/7, 254b/12, 254b/13, 265a/1, 265a/2, 269b/10, 275b/3, 277a/2, 278b/9, 278b/14, 278b/16, 279a/8, 280a/11, 283a/12, 285a/9, 285a/11, 286a/4, 288b/16, 289a/10, 294a/15, 294a/17, 299b/8, 300b/14, 301a/7, 301a/11, 302a/3, 303a/9, 303b/8, 303b/14, 304a/3, 304a/11, 304a/15, 305b/13, 309b/3, 316a/15, 317a/9, 322b/3, 334b/9, 334b/13, 334b/14, 335a/15, 336b/13, 338b/2, 338b/12, 339a/7, 339a/15, 339a/16, 339b/5, 340a/7, 341a/10, 342b/10, 343a/11, 343b/8, 344a/1
 ş.+ yîñ 183b/13, 302b/3, 317a/10
 ş.+ yîna 187b/9, 245b/9, 303b/7, 305a/11, 308b/3
 ş.+ yînda 222b/12, 283b/16, 303a/8, 303b/10, 303b/11
 ş.+ yîndan 244a/10, 265a/3, 291a/17
 ş.+ yîni 202a/2, 249a/7, 308b/5, 316a/8, 316b/8, 317a/10
 ş.+ yîniñ 294b/3
 ş.+ yu 236b/11
 ş. 186b/4, 189b/5, 195b/15, 199a/13, 202a/7, 203a/13, 205a/13, 210b/17, 216a/2, 226a/14, 228b/1, 230b/17, 231b/10, 231b/11, 233a/5, 234a/5, 234a/6, 234b/4, 235a/8, 235a/16, 235b/1, 235b/3, 236b/2, 236b/3, 237b/13, 238b/2, 242a/1, 243b/2, 244b/9, 249a/6, 249b/10, 250b/14, 252a/1, 253b/6, 263a/9, 263a/10, 263a/12, 266a/7, 266b/6, 271a/4, 272a/12, 272a/15, 272a/16, 272b/2, 272b/16, 273a/5, 275b/4, 278b/15, 280a/15, 285b/6, 286b/4, 286b/8, 286b/11, 301b/12, 302a/15, 304a/17, 305a/7, 305b/3, 305b/7, 305b/9, 306a/16, 313b/17, 316a/3, 316a/13, 316b/7, 317a/9, 317a/13, 337a/8, 340b/3, 349b/10
 -232-

sū'

[Ar.] Kötü, fena, yanlış, kötülük.
 s.- i hażm 312b/16
 s.- i hażmdan 195a/17
 s.- i mizāc 206a/3, 225b/16, 247a/12, 252b/3, 260b/12, 290b/7
 eşnāf-ı s.- i mizāc 263a/14
 s.- i mizāc-ı bārid 255a/10
 s.- i mizāc-ı mādī 227b/14
 s.- i mizāc-ı müstaḥkemden 249a/2
 s.- i mizāc-ı sāzec 252a/12, 255a/7
 s.- i mizāc-ı sāzecedir 261a/7
 s.- i mizācdan 261b/7, 262a/11
 s.- i mizācı 248b/13
 s.- i mizācın 247a/16
 s.- i nefes 288a/7
 s.- i tedbīr 194b/4
 s.- i tedbīrdan 194a/11
 s.- i tedbīrlерinden 200a/4
 s.- i teneffüs 238b/16
 s.- i teneffüsün 288a/15
 -25-

su'āl

[Ar.] Öksürme, öksürük.
 s.+ i 209b/12
 s. 209b/10, 210a/17, 241b/4, 241b/12, 288a/12
 -6-

su'āl

[Ar.] Soru.
 s.- i kavī 344b/14
 s.+ e 328a/8, 346b/5
 s.+ i 344b/15
 s. olunduḡça 350a/7
 s. olunup 333b/8
 s. 319b/9, 329a/3
 -8-

şucağız[Tr.] Az miktarda su.

ş. 302a/11
 -1-

su‘d [Ar.] Kara topalak bitkisi (Cyperus rotundus).
s. 272b/7, 275b/11
-2-

sūd-mend [Far.] Faydalı.
s. olmaz 228b/5
s. 183b/10
-2-

şudā‘ [Ar.] Baş ağrısı.
ş.+ da 206b/6
ş. 207a/10
-2-

şudūr [Ar.] Meydana gelme, hasıl olma, ortaya çıkma.
ş.+ ı 345b/12
ş. iden 359b/15
ş. iderse 348b/1
ş. itdigi 329b/10
-4-

şufl [Ar.] Dışkı.
ş.+ iñ 282a/14
-1-

şufret [Ar.] Sarılık, sarı renkte olma.
ş. 187a/13, 206b/16, 262a/3, 325b/11
-5-

şukūṭ [Ar.] Düşme, azalma, yukarıdan aşağıya inme; sarkma, kayma.
s.- ı kuvvet 207a/17
s.- ı lehāt 227b/9
s.- ı lehātda 234a/13
s.+ ı 233b/16
s.+ ma 299b/3
s.+ ını 219a/14
s. 335a/6
-7-

şukūṭu's-sürre [Ar.] Göbek düşmesi, kayması.
s. 286a/13
-1-

şulan- [Tr.] Sulanmak.
ş.- maḡ 278b/5, 316a/10
-2-

şulb [Ar.] Katı, sert; sırt, bel kemikleri, (Columna vertebralis).
ş.+ üñ 259b/17
ş. 247b/9, 265a/6
ğışā-i ş. 183b/16
ğışā-yı ş. 184a/11, 207a/5
-6-

şulbe (I) [Ar.] bkz. **şulb**
ş.+ de 288a/1
evrām-ı ş. 315b/4
-2-

şulbe (II) [Ar.] Göz tabakası.
ş. 198b/16, 200a/1
-2-

şulehā [Ar.] Salih, iyi kimseler; amel sahibi kimseler.
ş.+ yı 348a/16
ş. 190b/10, 335b/17
-3-

şulı [Tr.] bkz. **şulu**
ş. 195a/8, 306b/13
-2-

şulu [Tr.] Sulu.
ş.+ ğı 213a/7
ş.+ sı 296a/3
-2-

Sultān Bāyezīd bin Muḥammed Ḥān

[ka.] II. Bāyezīd; sekizinci Osmanlı padişahı (1481-1512).

S. 322b/12

-1-

summāk [Ar.] Sumak (*Rhus coriaria*).

s.+ ı 222b/12, 303b/6, 303b/12

s. 213b/11, 214a/10, 215a/4, 229a/4, 229a/7, 254b/13, 275b/3, 283b/13, 286a/10, 341a/10

-13-

summākīyye [Ar.] Sumak türü.

s. 253b/17

-1-

sūre [Ar.] Kur'an-ı Kerīm'in 114 bölümünden her biri.

s.- i Ḥaşrîñ 346a/15

s.- i kerīme-i Esrārda 191a/8

-2-

şüret [Ar.] Şekil, biçim; tarz, yol; nüsha; yüz, çehre; tasvir.

ş.- i āḡer 295b/6

ş.- i aşliyyesine 209b/8

ş.- i melā'ikede 362a/1

ş.- i nev' iyyesini 295b/5

ş.+ de 185a/10, 185b/1, 185b/7, 186b/9, 188a/12, 194a/13, 194b/12, 194b/16, 196b/8, 196b/10, 197a/16, 198a/4, 198a/5, 198a/16, 198b/11, 200a/8, 200b/1, 200b/3, 201b/7, 201b/13, 201b/16, 203a/8, 203b/2, 205b/8, 206a/2, 207b/4, 208b/9, 211a/13, 215a/3, 215b/16, 216a/16, 216b/6, 221a/5, 222b/7, 223a/3, 223a/6, 223b/17, 226a/9, 226a/14, 226b/10, 227a/7, 227a/15, 227b/16, 228a/1, 228a/17, 228b/11, 229a/16, 229b/4, 229b/14, 230b/17, 231a/7, 231a/17, 231b/12, 232a/11, 233a/12, 233b/5, 233b/11, 234b/9, 236a/3,

236a/4, 236b/14, 237a/11, 237a/17, 241b/7, 242a/9, 242b/1, 245a/16, 245b/12, 247b/3, 247b/6, 248b/4, 249a/16, 249b/4, 250a/15, 250b/1, 253b/14, 254a/7, 256a/2, 256a/8, 257b/1, 259a/15, 260b/6, 261a/15, 263b/15, 265a/1, 265a/8, 265a/16, 267b/14, 268b/10, 270a/16, 271a/16, 271a/17, 271b/4, 273b/14, 275a/4, 275b/4, 277a/1, 277b/3, 277b/15, 279a/13, 284a/2, 285a/3, 286b/13, 288b/9, 288b/13, 290a/5, 290a/14, 292a/8, 292a/13, 292a/15, 292b/5, 292b/17, 294a/9, 294a/13, 294b/1, 294b/14, 295b/1, 295b/8, 295b/13, 296b/3, 297a/1, 300a/3, 300a/10, 300a/17, 301a/4, 301a/9, 301a/17, 301b/4, 302b/12, 303a/5, 303a/12, 304b/16, 306a/3, 307a/13, 308b/3, 311a/5, 311a/11, 311b/13, 313a/6, 313a/8, 314a/14, 315b/11, 316b/3, 317a/11, 325b/15, 327a/7, 327a/8, 332a/8, 332a/10, 334a/16, 335a/16, 340b/6, 340b/8, 343a/7, 343a/8, 344b/6, 345a/1, 345a/11, 345a/16, 348b/6, 348b/8, 350b/17, 351a/10, 352b/12, 353b/9, 354a/14, 356a/6, 359b/17, 362b/1
ş.+ den 184a/7
ş.+ dir 311b/16
ş.+ i 314a/5, 355b/2
ş.+ inde 201a/7
ş.+ ler 325b/13
ş.+ lerde 206b/14
ş.+ leri 353a/7
ş.+ te 184b/9
ş.+ ten 184b/4
ş. 277b/5, 355b/2, 357a/3
-186-

şüret-pezîr [Ar.+Far.] Şekil alan, meydana gelen.

ş. olur 224b/7

-1-

şūreten [Ar.] Suret bakımından.

ş. 290a/8

-1-

şūrincān [Far.] Güz acı çiğdemi; ucu eğri kestane (Colchicumluteum).

s. 289a/5

-1-

şusa- [Tr.] Susamak.

ş.- r 286b/4, 331b/9

ş.- yup 299b/4

-3-

şūsen [Ar.] Susam (İris florentina).

s.+ i 283b/4

s. 232b/17, 238b/8, 242a/2, 243a/17, 246a/10, 252b/17, 253a/9, 253a/10, 255b/11, 271b/11, 286a/10, 305a/14, 306a/11, 311a/7, 311a/17, 342a/10
-17-

şusuzluk [Tr.] Susuzluk.

ş.+ dan 341b/3, 359a/17

ş.+ ı 187a/2

ş. 186b/4, 227a/14, 229b/4, 336b/13
-7-

şu'ūbet [Ar.] Zorluk, güçlük, zahmet.

ş.+ e 242b/6

ş. 353b/12

-2-

şu'ūd [Ar.] Yükselmek; yükseğe yukarıya çıkmak.

ş.+ ı 248a/8

ş.+ undan 188a/4, 189a/8, 192b/11, 193b/3, 207a/12

ş. iden 193a/16, 193b/6, 237a/16, 251a/12, 278a/7, 321b/12, 322a/4, 322b/9

ş. ider 192b/17, 204b/16

ş. iderler 278a/6

ş. iderse 202a/17

ş. idüp 193a/7, 279a/12, 296a/1, 302b/16

ş. itdigi 193a/1

ş. itmekle 192b/12, 248b/14, 325a/12
-26-

şū'ūl-^çalak [Ar.] Bozulmuş kan pıhtısı.

s. 234b/1

-1-

şū'ūl-^huluk [Ar.] Kötü ahlak.

s. 278b/6

-1-

şū'ūl-^kunye [Ar.] Karın boşluğunda su toplanması (Dropsy).

s. 260b/14

-1-

şū'ūn-nefes [Ar.] Nefes bozukluğu.

s. 238b/16

-1-

şuvaş- [Tr.] Sıvaşmak, bulaşmak.

ş.- maş 240a/10

-1-

şūd [Tr.] Süt.

s.+ den 238b/6, 279a/1, 294a/3, 295b/16

s.+ deñ 263a/11

s.+ e 275b/6, 296a/2

s.+ i 188a/15, 188b/11, 238b/6, 243b/6, 246a/1, 254b/17, 256b/3, 256b/7, 256b/8, 257a/7, 257a/16, 257b/2, 270b/14, 275b/13, 276a/17, 276b/1, 278b/17, 279a/1, 294b/2, 303a/13, 306b/1, 308a/10, 308a/11

s.+ iñ 252b/9, 255b/8, 256b/12

s.+ ini 256b/14, 257a/1

s.+ leri 256a/17

s.+ üñ 213a/5, 213a/6, 274a/3, 276b/16

s.+ ünden 314b/11

s.+ üni 197b/5	
s. 188a/3, 188a/13, 189a/2, 189a/12, 195a/8, 197a/14, 197b/6, 198b/11, 203a/11, 203a/16, 219a/1, 236b/6, 238b/5, 254b/3, 254b/4, 254b/7, 254b/8, 255a/14, 256b/2, 256b/6, 257a/3, 263a/10, 270b/14, 274a/11, 274a/12, 275b/6, 278b/10, 279a/4, 279a/8, 283a/5, 294b/5, 295b/17, 297b/6, 298a/12, 302a/5, 303a/12, 308b/5, 309a/1	
berāber-i s. 278b/16	
-83-	
südde [Ar.] Tıkanıklık; emboli.	
s.- i ğayr-ı tām 189b/14	
s.- i ħiddetī 206a/3	
s.- i tāmme 190a/3	
s.+ niñ 189b/16	
s.+ si 267b/15, 268a/1	
s.+ yi 245b/9	
s. 195a/3, 196b/6, 248b/2, 250a/15, 261b/4, 263b/12	
-13-	
süded [Ar.] Tıkanıklıklar; emboliler.	
s. 200b/6	
-1-	
südedü't-tıhāl [Ar.] Dalak tıkanıklıkları.	
s. 267b/14	
-1-	
südlük [Tr.] Sütü için yetiştirilen; süt veren.	
s.+ ün 314b/11	
-1-	
süfl [Ar.] Tortu, posa.	
s.- i arzisi 295b/10	
-1-	
süflen [Ar.] Altta olarak.	
s. 221b/1	
-1-	
süflī [Ar.] Aşağılık, âdī, bayağı; alçakta bulunan.	
‘ālem-i s.+ de 320b/2	
s. 219b/16, 220a/7, 220a/13, 220b/7, 221b/10	
-6-	
süfte [Far.] Delik.	
ş.+ ler 311b/4	
-1-	
süglin [Tr.] Sülün (Phasianus colchicus).	
s. 243a/5	
-1-	
sühület [Ar.] Kolaylık, yumuşaklık, naziklik.	
s.- i mahrece 205b/5	
s. 185a/1, 199b/14, 201a/5, 270a/8, 280b/6	
-6-	
sühūnet [Ar.] Sıcaklık.	
s.- i hevā 340b/13	
şiddet-i s.+ inden 237a/10	
s. 204a/7, 210a/16, 252b/12	
ifrāt-ı s. 321a/12	
-6-	
sükk [Ar.] Râmik elendikten sonra suyla macun yapıp içine saf misk katılır, pastil hâline getirildikten sonra birkaç gün bekletilir sonra pastiller bir çengelde tesbih şeklinde dizilir ve bekledikçe hoş kokusu artar. Bu yeni terkibe <i>sükk</i> denir.	
bkz. râmik	
s. 209a/16, 222b/16, 223a/4, 228a/13, 228b/3, 252b/15, 253a/14, 253b/12	
-8-	

sükkân [Ar.] Bir yerin sakinleri.

s.+ mñ 321a/3

-1-

sükker [Ar.] Şeker.

s.- i nebât 342b/9

s.+ i 188b/4

s. 187b/12, 255b/7, 257a/7, 275b/7,
275b/8, 280a/5, 285b/4

berâber-i s. 189a/17

-10-

sükkerî [Ar.] Şekerle ilgili, şekerden
yapılan, şekerli.

s. 196a/4

-1-

sükûn [Ar.] Durma, dinme, kesilme,
yatışma, hareketsiz kalma.

s.+ a 236a/4

hî-i s.+ da 211b/12

s.+ ıyla 224a/3

s. bula 302b/1

s. buluncaya 316a/5

s. 239a/3, 350a/4

-7-

sülâk [Ar.] Göz kapaklarının kızıl kızıl
olup kalınlaşması ve kirpiklerin
döküldüğü yerlerde yara oluşması.

s. 204a/4

-1-

sülük [Far.] Sülük (Hirudo medicinalis).

s.+ de 231a/9

s.+ e 231b/13

s.+ i 232a/4

s.+ üñ 232a/17, 233a/10, 233a/15

s. 230b/14, 230b/15, 231a/2, 231a/8,
231a/17, 231b/6, 231b/8, 231b/10,
232a/2, 232a/10, 232a/15, 232b/5,
232b/14, 233a/6, 234a/12, 234b/1,
234b/11, 309b/16, 309b/17

-25-

sülüş [Ar.] Üçte bir.

ruṭûbet-i s.+ e 198b/15

s.+ i 238b/2, 243b/2, 286a/9,
301b/12

-5-

sülüşân [Ar.] Üçte iki.

s.+ ı 238b/2, 276a/15, 286a/9

-3-

sümûm [Ar.] Zehirler, ağılar.

s. 250a/9

-1-

sümüklü böcek [Tr.] Sümüklü böcek
(Limax).

s.+ i 183b/5, 311a/16

-2-

sünbül [Far.] Sümbül.

s. 253a/6, 262b/14

-2-

sünbül-i Hindî [Far.+Ar.] Hint sümbülü
(Nardostachys jatamansi).

s. 235b/14, 255b/12, 283a/10

-3-

sünen [Ar.] Peygamberimiz'in sünnetleri.

s.- i aḥkâm-ı şer' 354b/15

s.- i Seyyidü'l-mürselîn 348a/8

-2-

sünger [<Yun. sphoungari] Sünger. -6-

s.+ e 235a/7, 235a/10

s. 234a/11, 235a/9, 269a/15, 337b/3

sünnet [Ar.] Hz. Muhammed'in
Müslümanlarca uyulması gereken
sözleriyle örnek iş ve davranışları.

s. 348a/6

‘aḳā’id-i ehl-i s. 351b/16

-2-

sünûhas [Ar.] Kanda iltihaplanma, bozulma.

s. 292b/8, 293b/8, 294a/8

-3-

sür- (I) [Tr.] Sürmek, yaymak, sıvamak.

s.- dürmek 316a/11

s.- e 235a/7, 303b/10

s.- eler 182a/7, 188b/2, 188b/3, 196a/10, 214a/8, 223a/11, 223b/10, 227a/10, 246a/2, 294b/12, 308b/2, 308b/8

s.- ile 283a/14

s.- ilür 202a/9

s.- mege 293b/17

s.- mek 276b/13, 316a/12

s.- ülmek 213b/2, 215b/15, 250b/8

s.- ülmesine 276b/13

s.- ülür 222b/14

s.- üp 223a/13

-26-

sür- (II) [Tr.] İshal; yürek sürmesi.

yüreki s.- dükte 256b/6

s.- mege 273b/12

yürek s.- mek 299b/10

yürek s.- mesine 273b/9

s.- üp 215b/2

-5-

sür'at [Ar.] Çabukluk, hızlılık, hız.

s.+ inden 267a/3

s. idüp 330b/2

s. itdikleri 330b/2

s. 235a/9, 239a/4, 269a/3, 293a/9, 332a/2

-9-

sürç [Ar.] Başta, içi kireç gibi olan kabuklanma.

s. 309a/14, 309b/7

-2-

sürçî [Ar.] Sürç ile ilgili.

s.+ de 310a/2

-1-

sürme [Far.] Kirpik diplerine sürülen siyah boya, sürme, is.

s.+ ler 199b/4

s.+ niñ 205a/9

s. 203b/5

-3-

sürre [Ar.] Göbek.

s. 286b/2

-1-

sürür [Ar.] Sevinç.

s. 201a/13

-1-

sütüde-şifat [Far.+Ar.] Övülmeye değer nitelikleri, huyları olan, sağlam karakterli.

zевāt-ı s. 315b/12

-1-

süz- [Tr.] Süzmek, süzgeçten geçirmek.

s.- dükten 303b/12

s.- eler 303b/11

s.- üp 286a/7, 303a/9

-4-

Ş

Şa'bân Şifâ'î bin Ahmed

[ka.] Tedbîru'l-Mevlûd müellifi;

Şa'bân Şifâ'î b.Ahmed.

Ş. 363a/1

-1-

şâf [Ar.] Sürülmüş; sürmek için ilaçlanmış pamuk.

ş.+ ı 303b/16

ş.+ lar 276b/5, 283a/7, 304a/2 ş. 238b/9, 238b/10, 309a/3 -7-	şaḥṣu'l-maḥmūm [Ar.] Hummaya yakalanmış, ateşli kimse. ş. 331b/2 -1-
şāfi [Ar.] Şifâ veren, iyileştirici. ‘ilâc-ı ş. olduğu 317b/1 cevâb-ı ş. 344b/15 -2-	şa‘îr [Ar.] Arpa. mâ’-ı ş.+ e 245b/17 -1-
Şâfi‘ [ka.] Ebû Abdillâh Muhammed b.İdrîs b. Abbâs eş- Şâfiî; Şâfiî mezhebinin imamı. Ş. 341a/5 -1-	şakḳ [Ar.] Yarma, yarıma; yarı, parça. ş.+ la 185b/10, 185b/14 ş. idüp 185b/14 ş. olunsa 314a/4 ş. 185a/16, 185b/3 -6-
şâh [Far.] Şah damarı. ş. 267a/4, 294a/11 -2-	Şâm [öa.] Şam, günümüzde Suriye'nin başkenti. Ş.- ı şerîf 329b/5 ṭaraf-ı Ş.+ a 329b/3, 330a/16 Ş.+ da 329b/7 arż-ı Ş. 331a/9 -5-
şâh-tere [Far.] Şahtere otu (Fumaria officinalis). ş. 309a/4 -1-	şâmil [Ar.] İçine alan, kaplayan, kapsayan. ş. ola 206b/3 -1-
şâh-zâde [Far.]Şehzade. bkz. şeh-zâde ş. 349a/15, 349a/17 -2-	şâmme [Ar.] Koku alma duyusu. ş. 205a/1 -1-
şaḥm [Ar.] İç yağı; katı yağ. ş.- ı ḥanḫal 279b/4, 280a/10 -2-	şân [Ar.] Ün, şöhret; azamet, büyüklük. ş.- ı ‘aliyyelerine 333a/1 ş.+ ı 274a/16 ‘ulüvv-ı ş. 355b/3 -3-
şaḥm-ı ḥanḫal [Ar.] Ebûcehil karpuzunun (Citrullus colocyntis) içi. ş. 232b/11 -1-	şarâb [Ar.] Şarap; ısıtılıp pişirildiğinde yoğunlaşıp koyu bir kıvam bağlayan sıvı; şurup. ş.- ı meysevsen 253a/1 ş.- ı tuffâḥ 249a/11 ş.- ı uşûl 286b/16, 288b/10
şaḥş [Ar.] Şahıs, kimse, kişi. ş.+ ı 333b/14, 334a/4 ş.+ ın 323a/4 ş. 333b/14 -4-	

ş.+ dan 254b/16 ş.+ ı 197a/16, 198a/8, 214a/14, 244a/16, 245a/12, 252b/17, 254b/14, 254b/15, 277a/1, 289a/6, 308a/7, 314b/1, 316b/5, 337a/1, 342b/10, 344a/2 ş.+ ından 308a/7 ş.+ ının 265a/11, 288b/12 ş.+ lar 267b/14 ş.+ ları 300b/16, 339a/6 ş. 185b/15, 224a/7, 250b/16 -33-	
şarābu'z-zūfā [Ar.] Zufa, çördek otu şarabı. ş. 243a/14 -1-	şāyi' [Ar.] Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş. ş. 347a/15 -1-
şāriḥ [Ar.] Şerheden, açıklayan, bir eseri açıklamak üzere eser yazan kimse. ş.- i Külliyyāt 314b/12 ş.+ i 229b/3 ş. 190b/1, 361a/16 -4-	şebāb [Ar.] Gençlik. 'ālem-i ş.+ da 290a/15 sinn-i ş. 356b/9, 356b/15, 357b/8, 357b/10 -5-
şart [Ar.] Şart, koşul. ş.+ ı 196a/16 ş.+ ları 293a/1 ş. olundığını 300a/11 -3-	şebb [Ar.] Şap (Alumen). ş.+ i 228a/6 ş. 227b/5 -2-
şaşı [Tr.] Şaşı. ş. 199b/12, 200a/7, 200b/15, 202b/3 -4-	şebb-i Yemānī [Ar.] Beyaz zaç, sülfat. ş. 213b/11, 214a/11, 223a/13, 223b/1, 223b/9, 228a/5, 229a/13, 280b/12, 283b/13, 305b/12, 313b/6 -11-
şaşılık [Tr.] Şaşı olma durumu. ş. 200b/2 -1-	şebeke [Ar.] Ağ; beyin ağı, şebeke. ş.- i meşimiyye 207a/5 -1-
şaṭru'l-ğıbb [Ar.] Hummâ-ı gıbb; gün aşırı beliren ateş. ş.+ dan 292b/12 ş. 292b/3 -2-	şebekiyye [Ar.] Gözün retina tabakası. emrâz-ı ş.+ den 202b/17 ş. 198b/16, 200a/1, 202b/14 -4-
	şebîḥ [Ar.] Benzer, mümasil. ş.- i a' zâ 217a/17 ş. olan 272a/8 -2-
	şedd [Ar.] Sıkı sıkı bağlama, sıkma. şiddet-i ş.+ en 237b/15 ş. idüp 223b/13 ş. itmekle 230b/11 -3-

şedîd [Ar.] Şiddetli.

veca^c-y1 ş.+ den 248b/7
iẖtirāk-ı ş.+ e 212b/7
ru^c âf-ı ş.+ e 209a/1
ş. olduğu 203b/2
ş. olmadığı 301a/8
ş. olmakdır 288a/2
ş. olmakla 293a/8
ş. olmuş 343b/1
ş. olup 196b/15, 207a/15
ṯā^c ün-ı ş. olup 341b/15
ş. olur 241a/14, 267b/17
ş. 241a/8, 248b/10, 297b/12, 307b/2,
323a/9
berd-i ş. 249b/14
ferah-ı ş. 359b/5
ẖarâret-i ş. 207b/10
ẖavf-i ş. 359b/9
hevâ-yı ş. 293b/16
iltihâb-ı ş. 227a/14
şar^c-ı ş. 193b/13
vebâ-yı ş. 321a/5
-26-

şedîde [Ar.] bkz. **şedîd**

hummayât-ı ş.+ de 335b/2
hummâ-yı ş.+ ye 321a/13
ş. oldukça 302a/11
ẖarâret-i ş. olursa 304b/3
ş. 302a/14
ẖarâret-i ş. 214b/11, 325b/7, 331b/8
hummâ-yı muẖrîka-yı ş. 359a/10
hummâ-yı rediyye-i ş. 317b/15
hummâ-yı ş. 296b/6, 296b/13
-12-

şedîdî [Ar.] Şiddetli.

tesẖîn-i ş. 242a/13
-1-

şedîdü'd-def [Ar.] Şiddeti def etme,
kovma.

ş.+ dir 301b/13
-1-

şedîdü'l-kabz [Ar.] Şiddetli kabızlık.

ş. 207b/13
-1-

şedîdü't-tağaddî

[Ar.] Şiddetli beslenme.
ş. 207b/14
-1-

şedîdü't-tağlîz

[Ar.] Şiddetle yoğunlaştırıcı olan.
ş. 207b/14
-1-

şedîdü't-tedbîr

[Ar.] Tedbirdeki etkisi şiddetli olan.
ş. 207b/14
-1-

şefeteyn [Ar.] İki dudak, alt ve üst
dudak.

ş. 225b/13
-1-

şefkat [Ar.] Koruma, acıma ve esirgeme
duygusu ile karışık olan sevgi.

ş.- i Rabbânî 260a/3
ş. 356a/5
-2-

şeftâlû [Far.] Şeftali.

ş. 280a/11
-1-

şeh-zâde [Far.] Şehzade.

ş.+ lerine 349a/12
-1-

şehâdet [Ar.] Şahitlik, tanıklık.

ş.+ lerini 328a/11
ş. 327b/17, 328a/3, 329a/6
-4-

şehd [Ar.] Bal, gömeç balı. ş. 309a/16 -1-	şekk [Ar.] Şüphe, zan. ş. 340a/3 -1-
şehdî [Ar.] Kistik tümör; genellikle başta çıkan karhalar. ş.+ den 309b/2 ş.+ niñ 310a/1 ş. 309a/16 -3-	şekl [Ar.] Şekil, dış görünüş, biçim. ş.- i maḥrūṭide 246b/13 ş.- i müşelleşde 204b/9 ş.- i ṭabī' isine 201a/6 ş.+ i 231a/16, 250b/13, 257b/7, 259b/2 ş.+ inde olup 278a/13 ş.+ inde 193b/9, 201a/1, 205a/16, 224a/17, 259b/12, 259b/17, 260a/12, 287a/7, 299a/9, 315a/4, 336a/4, 336a/7, 348b/6 ş.+ ine 201a/8 ş. 224b/5, 232b/14, 309a/17, 336a/16 -26-
şehvāt [Ar.] Şehvetler, nefsin aşırı istekleri. ş.- ı nefsāniyyeye 361b/10 -1-	şemā'il [Ar.] Huylar, tabiatlar. ş. 239a/1 -1-
şehīd [Ar.] Şehit, Allah yolunda can veren. ş. olanlar 329a/1 -1-	şemāme [Ar.] Güzel koku. ş.+ ler 196a/7, 340a/13 ş. 340b/17 -3-
şehr [Far.] Şehir; yerleşim merkez, kent. ş.+ iñ 341b/16 -1-	şemātet [Ar.] Gürültü, şamata. ş.- i a' dādan 346b/9 -1-
şehriyār [Far.] Hükümdar, padişah. -1- ş.- ı enbiyā 318a/13	şemm [Ar.] Koklama. ş. olunur 334b/9 ālet-i ş. 204b/16 -2-
şehvet [Ar.] Cinsel istek; şiddetli istek. ş.+ i 264b/1 -1-	şems [Ar.] Güneş. eşi' a-yı ş.+ iñ 321b/13 ş. 291b/6 -2-
şekāvet [Ar.] Kötü yaratılışlılık; kutsuzluk. ş.+ e 350a/1 ş. 349a/3, 349a/4 -3-	
şeker [Far.] Şeker. bkz. sükker ş.+ i 271b/15 ş. 236b/4, 238a/15, 238b/3, 243a/1, 243b/3, 243b/9, 244a/13, 244b/11, 249a/15, 262b/7, 288b/14, 294a/16, 301a/7, 301b/16, 303a/9, 304b/2, 304b/3, 337a/10 -20-	

şemsiyye [Ar.] Şemsî, güneşle alakalı.
ş.+ ye 357a/17
-1-

şenâ'at [Ar.] Kötülük, fenalık, alçaklık.
ş. 351a/6
-1-

şer' [Ar.] Şeriat, İslam şeriatı; kanun.
ş.- i muṭāhhara 330b/11
muḳteżā-yı ş.- i muṭāhhara 354b/17
aḥkām-ı ş.- i muḫhir 354b/14
ḥükm-i ş.- i mübîn 327a/8
eṭibbā-yı ş.- i mübîninde 190b/13
aḥkām-ı ş.- i mübînden 355a/4
sünen-i aḥkām-ı ş. 354b/15
-7-

şerā [Ar.] Kurdeşen.
ş. 315b/9
-1-

şer'an [Ar.] Şeriat olarak; şeriat bakımından uygun olarak.
ş. 329a/15, 346a/3, 356b/11
-3-

şerāsîf [Ar.] Kaburga kemiğinin ön kısmındaki kıkırdaklar, geyrek (Cartilago costalis).
ş. 257b/8
-1-

şerāyîn [Ar.] Atardamarlar.
ş.+ den 207a/6, 240b/9
ş.+ iñ 207b/11
ş. 212a/5, 239b/4, 240a/9, 291a/2
-7-

şerbet [Ar.] Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.
ş.- i memāt 326a/13
ş.- i mezbûre 336b/12
ş.+ dir 244b/16

ş.+ i 214b/16, 267b/10, 302a/5, 336b/4
ş.+ ini 303a/6
ş.+ ler 198a/3, 289b/6, 300b/16, 302b/6, 303a/3, 340a/17
ş.+ lik 243b/10
ş. ideler 244a/13
ş. 238a/17, 238b/4, 243b/4, 243b/9, 271a/17, 336b/4, 359a/15
-23-

şeref [Ar.] Manevi yücelik, onur, haysiyet.
ş. 329b/6
-1-

şeref-ḳudûm [Ar.] Şerefli adımla bir yere ayak basma.
ş.+ leri 329b/4
-1-

şeref-nümûd [Ar.+Far.] Şeref gösteren; şerefli görünen.
ş. 329a/4
-1-

şerḥ [Ar.] Bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama; açık açık anlatma, izah.
şānî-yi ş.- i Tuḥfe 355a/13
ş.+ inde 183a/9, 201a/3, 202b/8, 227a/2, 231b/9, 312a/14, 361a/7, 361a/13
ş.+ inden 190b/2
ş. olunmak 355a/10
-11-

Şerḥ-i Çağminî

[ea.] Cürcânî'ye ait, Ömer el-Çağmînî el-Hârizmî'nin *el-Mûlahhas fi'hey'e* adlı eserinin şerhi.
Ş. 353a/16
-1-

şerîf [Ar.] Şerefli, kutsal, mübarek.
 ḥadīş-i ş.+ de 330b/8
 te'ḥlīf-i ş.+ de 226b/12
 'amel-i ş.+ dir 245b/4
 'użv-ı ş.+ dir 198b/15, 211b/6,
 212a/4, 246b/6, 257b/14
 kaşabe-i riye-i ş.+ dir 224a/16
 eşer-i ş.+ in 361a/13
 te'ḥlīf-i ş.+ inde 190b/15
 tefsīr-i ş.+ inde 362a/2
 'ilm-i ş. 355a/3
 'użv-ı ş. 247a/9
 devā-yı ş. 342b/17, 343a/16
 Şām-ı ş. 329b/5
 te'ḥlīf-i ş. 247b/17
 -18-

şerife [Ar.] bkz. **şerîf**
 eḥādīş-i ş.+ de 326b/13
 risāle-i ş.+ de 318a/9, 362a/4
 a'zā-yı ş.+ den 259b/2
 eḥādīş-i ş.+ den 327a/17
 'ulūm-ı ş.+ niñ 353a/10
 a'zā-yı ş.+ niñ 332b/6
 eḥādīş-i ş.+ niñ 328b/5
 ḥazīne-i ş.+ niñ 225a/15
 a'zā-yı ş. 301a/4
 aḡdiye-yı ş. 361b/3
 aḥkām-ı ş. 355a/4
 risāle-i ş. 362b/9
 tenbīh-i ş. 329b/1
 -14-

şer'yye [Ar.] Şeriatla ilgili, şeriata
 uygun.
 iḳāmet-i aḥkām-ı ş. 327a/9
 -1-

şerr [Ar.] Kötülük, fenalık.
 ş.+ den 347b/1
 ş.+ i 347b/4
 ş. 330b/15
 -3-

şey' [Ar.] Nesne, eşya.
 ş.- i pīr 352b/12
 ş.- i yesīr 278b/9
 ş.+ de 221b/1
 ş.+ den 283b/17, 294a/3
 ş.+ e 199a/8, 350a/8
 ş.+ i 188a/5, 191b/17, 200b/13,
 204b/17, 210a/15, 212a/1, 212a/2,
 235a/7
 ş.+ in 205a/1, 205b/16, 308b/5
 ş.+ ler 183a/8, 188b/9, 196a/5,
 198b/2, 199a/16, 201a/14, 201a/15,
 201b/3, 205a/12, 206a/6, 208b/14,
 217b/1, 220a/9, 223a/11, 227b/2,
 228a/5, 234b/3, 234b/6, 235a/1,
 235a/5, 235b/3, 235b/5, 235b/7,
 249b/5, 249b/13, 249b/15, 256b/6,
 269a/1, 282a/8, 287a/13, 294a/13,
 294b/6, 305a/12, 305b/5, 306b/15,
 308a/5, 309a/13, 310a/8, 316a/8,
 322a/5, 325b/13, 334b/5, 334b/9,
 340a/8, 340a/9, 341b/10
 ş.+ lerden 195a/13, 217a/1, 217a/2,
 217b/13
 ş.+ lere 199a/9, 331b/13
 ş.+ leri 207a/12, 221a/12, 253a/3,
 257a/16, 323b/1, 349b/10
 ş.+ lerle 195b/15
 ş. 184b/17, 191a/4, 193a/11, 195a/5,
 200a/12, 201a/7, 202b/13, 213a/4,
 221a/10, 221a/17, 221b/2, 223b/5,
 227b/13, 229b/10, 230a/17, 233b/9,
 234b/5, 234b/7, 234b/11, 234b/17,
 235a/14, 254b/17, 258b/15, 259a/5,
 269b/8, 270b/4, 276a/4, 281b/15,
 281b/17, 282a/11, 291a/16, 291b/3,
 294b/1, 295a/15, 302a/7, 303b/12,
 304a/10, 305b/4, 307a/5, 312a/13,
 312b/3, 320b/15, 334b/16, 337b/9,
 350a/7, 352b/11, 353b/17
 -126-

şeyâtîn [Ar.] Şeytanlar.

ş.+ den 319b/12

a^c lem-i ihvân-ı ş. olan 327b/15

ş. 190a/15

-3-

Şeyh [ka.] Şeyh-i re'îs; İbn Sînâ.

Ş.+ in 189a/2, 192b/1, 194b/8,

211a/8, 213b/3, 213b/15, 215b/17,

247a/11, 262b/10, 278b/11, 285a/13,

300a/11, 313b/4, 333a/4

Ş.+ in 197a/1

Ş. 195b/11, 196a/12, 210a/6,

257a/12, 276b/11, 300a/16, 303a/4,

303b/11, 319b/16, 321a/6, 332a/5

-26-

Şeyh-i re'îs [ka.] İbn Sînâ.

Ş.+ in 205a/13, 266b/8, 272b/11,
283a/5, 285a/6, 294b/10, 323a/4

Ş. 185a/11, 186a/14, 187b/8,
188b/7, 195a/2, 195a/6, 197a/10,

198a/10, 200a/16, 200b/16, 201b/16,
206b/11, 209a/1, 209b/12, 213a/12,

218a/4, 223b/8, 224a/8, 228a/11,
231b/4, 233a/14, 234a/3, 239a/10,

248a/2, 249a/1, 249b/1, 252a/4,
252b/1, 255b/4, 261a/4, 261b/15,

264b/2, 265a/1, 271a/8, 274a/13,
274b/8, 275b/3, 278b/8, 288a/2,

289a/14, 293a/4, 301b/13, 307a/9,
312b/8, 313a/14, 313b/14, 322b/1,

324b/3, 332b/5, 332b/16, 333a/12,
334a/13

-59-

Şeyh Dâvud [ka.] Dâvûd b.Ömer

el-Ekmeh ed-Darîr el-Antâkî;
hekim, âlim ve şair.

Ş. 301a/12, 302a/6

-2-

Şeyh Sa'dî [ka.] Sa'dî-i Şîrâzî; Fars
edebiyatının en büyük şairlerinden.

Ş. 350b/9

-1-

şeyhūhat [Ar.] Yaşlılık, ihtiyarlık.

sinn-i ş.+ da 357b/12

sinn-i ş.+ dır 357a/4

sinn-i ş. 356a/15

-3-

Şeyhu'l-enbiyâ [ka.] Hz.Nuh.

Ş. 360a/16

-1-

Şeyhū'l-küll [ka.] Şeyh-i re'îs; İbn Sînâ.

Ş. 342b/14

-1-

şeytarec [Ar.] Sirkele, zirkele
(Lepidium latifolium).

ş. 315a/10

-1-

şın [Ar.] Osmanlı alfabesinin 16. harfi.

ş.- ı mu^c ceme 186b/2

-1-

şib^c [Ar.] Doyma, tokluk.

ş. 189b/6

-1-

şibt [Ar.] Durak otu (Penucedanum
graveolens).

ş. 185a/4

-1-

şiddet [Ar.] Tabii hâminden daha fazla
olma, aşırılık, fazlalık.

ş.- i harâret 302b/4

ş.- i ıztırâbından 237a/4

ş.- i ihtiyâclarından 293b/6

ş.- i semmiyyetinden 338a/3

ş.- i sühûnetinden 237a/10

ş.- i şedden 237b/15	
ş.- i veca ^c dan 184a/16	
ş.+ den 296b/14	
ş.+ inden 196b/16, 336a/7	
ş.+ ine 297b/2	
ş. 203b/11, 282b/9, 282b/16, 283a/6, 284b/2, 284b/5, 300a/17, 321b/7, 331b/9	
-20-	
şifā [Ar.] Hastalıktan kurtulma, iyi olma; derman, ilaç, deva.	şifn̄ [Ar.] Yaban güvercini.
ş.- yı maḥz 334b/11	ş. 202a/13
ş. bulur 302b/4	-1-
ş. 266b/16	
-3-	
Şifā [ea.] Şifā; İbn Sînā'nın eseri.	şih [Ar.] Sarı yavşan otu, dirmene (Artemisia maritima).
Ş.+ dan 286b/1	ş.- i Ḥorasānī 278b/12
-1-	ş. 232b/10, 233b/6, 278b/8, 278b/10
şifā-ārā [Ar.+Far.] Şifā ile süsleyen.	-5-
gonce-yi ş.- yı nübüvvetden 345b/11	
-1-	
şifā-baḥş [Ar.+Far.] İyileştiren, şifā veren.	şikāyet [Ar.] Şikayet.
ṭabīb-i ş.- ı envā ^c 320a/6	ş. iden 330a/10
ṭabīb-i ş. 335b/3	-1-
-2-	
şifā-iktirān [Ar.] Şifāya ulaşma.	şimāl [Ar.] Kuzey.
zemān-ı ş. 317a/14	ş. 340a/5
-1-	-1-
şifā-pezir [Ar.+Far.] Tedavi edilebilir, iyileştirilebilir.	şimālī [Ar.] Şimalle ilgili, kuzeye mensup.
ş. olur 250a/11	riyāḥ-ı ş. 270a/12
-1-	-1-
Şifā'ıyye [ea.] Şab'an Şifā'nın panzehirler ile ilgili yazdığı eseri.	şime [Ar.] Huy, tabiat, haslet.
Ş. 306b/3	ş.- yi ebrār 354a/4
-1-	-1-
	şir ü şeker [Far.] Süt ve şeker.
	ş. 355a/13
	-1-
	şire [Far.] Şıra; bitkiden sıkılmış su.
	ş.- i ma ^c hūddan 286a/8
	ş.+ den 285b/8
	ş.+ siniñ 295b/6
	ş. 286a/3
	-4-
	şirḥuṣt [Ar.] Çiçekli dişbudak (Fraxinus ornus).
	ş. 227a/16, 233b/7, 303a/5
	-3-

şirīn [Far.] Tatlı; cana yakın.
ş. 221a/4
-1-

şirpenc [Far.] Karbonkül, kan çıbanı.
ş. 308b/16
-1-

şirūgan [Far.] Susam yağı, şırlagan.
ş. 276b/6, 276b/12, 285a/7, 289b/10,
316b/2
-5-

şiryān [Ar.] Atardamar.
ş.- ı kebīriñ 248b/16
ş.- ı veridiniñ 248b/16
ş.+ dan 207a/8
ş.+ iñ 251a/12
ş.+ lar 216b/6
ş.+ larıñ 267a/5
ş. 207a/8, 258b/4, 284a/15, 311a/12,
312b/4
-11-

şiryānāt [Ar.] Atardamarlar.
ş.- ı keşireniñ 246b/16
ş.+ iñ 237a/8
ş. 240a/17, 240b/2, 290b/17
-5-

şiş [Tr.] Şiş, şişmiş.
ş.+ den 182a/8
ş.+ e 311a/14
ş.+ i 264a/2, 311a/6
ş.+ iñ 310b/15
ş.+ iniñ 264a/10
ş.+ ler 287b/15, 307a/3, 315b/8,
331b/15
ş.+ lerdir 310b/13
ş.+ leriñ 263b/14
ş. 182a/4, 185a/6, 186a/11, 186a/16,
187a/4, 239b/16, 284b/16, 299b/3,
311a/3, 311b/1
-22-

şiş- [Tr.] Şişmek.
ş.- dikden 235a/9
ş.- er 202b/6, 294a/11, 316a/4
ş.- erse 227a/4
ş.- mek 186b/15
ş.- mesine 267a/2
ş.- üp 203a/3, 226b/17, 227a/5
-11-

şişe [Far.] Şişe.
ş.+ de 244a/15
ş.+ ler 208b/11, 208b/12, 267b/12
ş.+ ye 253a/9, 317a/6
ş. 287a/7, 289b/3, 289b/14, 310a/7,
336a/15
-12-

şiyāf [Ar.] Göz, kulak, makat gibi yerler
için deva sürülmüş mil veya fitil.
ş.- ı māmīşā 304a/1, 304b/12
ş.+ dan 276b/9
ş.+ ı 304a/12
ş. 203b/1
-5-

şiyāfiyāt [Ar.] Şiyaflar, fitiller.
ş.- ı vādi^c 203a/15
-1-

şol [Tr.] Şu, o.
ş. 192b/8, 192b/11, 192b/14,
197a/11, 291a/3, 299a/14, 306b/8,
321a/2, 325a/9, 343b/1
-10-

şöyle [Tr.] Şuna benzer, şunun gibi; şu
şekilde, şu yolda.
ş. 347a/8, 348b/4
-2-

şu [Tr.] Şu.
ş. 348b/4
-1-

şu‘b [Ar.] bkz. **şu‘be**
 ş.- 1 keşîresidir 258b/1
 ş.- 1 keşîresine 258a/13
 -2-

şu‘be [Ar.] Şube, kol, dal.
 ş.+ ler 239b/9
 ş.+ lerden 218a/1
 ş.+ lerdir 218a/3
 ş.+ leri 258a/3
 ş.+ lerinden 251b/1, 258b/9
 ş.+ si 225b/2, 251b/2
 ş.+ yi 225b/2
 ş. 240a/10
 -10-

şuğl [Ar.] İş, meşgale, gaile.
 ş. idüp 353a/9
 -1-

şühret-şi‘ār [Ar.] Şöhretli, ünlü.
 ş.+ dır 362b/10
 ş. olan 251a/6, 258b/10, 350a/14,
 362a/9
 ş. olanları 307b/1
 ş. olup 341b/13
 -7-

şukūk [Ar.] Yarıklar, çatlaklar.
 ş. 261b/8
 -1-

şünîz [Ar.] Çörek otu (*Nigella sativa*).
 ş. 233b/6
 -1-

şurrāh [Ar.] Şârihler, şerhedenler.
 ş.- 1 fuşûş 226b/1
 ş.+ dan 213b/2
 -2-

şübbān [Ar.] Gençler, delikanlılar.
 ş.+ a 191b/14, 193b/5

ş.+ da 263b/7, 312b/10
 ş. 206a/13, 268a/12
 -6-

şübhe [Ar.] Şüphe.
 dağdağa-ı ş.- i muhaşşılın 187a/3
 ş.+ den 340a/3
 ş.+ sinden 317b/1
 ş. 260b/10
 def‘-i ş. 190b/10, 236b/10
 -6-

şükr-ullāh [Ar.] *Allah'a şükürler olsun.*
 anlamında dua.
 Ş. 321b/11
 -1-

şükr-ullāh sa‘ yehum
 [Ar.] *Çalışmaları, emekleri için Allah'a şükürler olsun.* anlamında, İslamiyet ve ilim için çalışma yapan kişilere ithafen edilen dua.
 Ş. 277a/8
 -1-

şükûfe [Far.] Çiçek.
 ş.+ ler 340a/10
 -1-

şürb [Ar.] İçme.
 ş.+ de 271b/17
 ş.+ e 268b/5, 293b/3, 312b/11,
 349b/6
 ş.+ i 218b/6
 ş. 250b/12, 284a/3, 306b/16, 349a/7,
 351b/17
 -11-

şürben [Ar.] İçilerek.
 ş. 280a/4
 -1-

şürû' [Ar.] Başlama, başlamak.
 ş. olundu 226b/14
 ş. olunup 320a/15
 -2-

şürûṭ [Ar.] Şartlar.
 ş.- ı ḥamse 361a/17
 -1-

şüyūhet [Ar.] Yaşlılık, yaşlı olan kimseler.
 sinn-i ş.+ de 217a/8, 297a/16
 -2-

T

tā ki [Far.] Yeter ki, öyle ki.
 t. 187b/6, 201a/15, 211a/4, 227b/12, 232a/6, 234a/7, 236b/2, 237b/7, 237b/12, 237b/14, 246b/12, 249a/7, 251a/12, 251b/16, 252b/14, 256a/17, 258a/2, 259b/11, 269a/2, 270b/16, 272b/5, 274b/14, 279a/3, 290b/12, 295b/14, 300b/15, 302a/8, 303a/13, 305a/7, 310a/7, 311a/12, 311b/6, 316a/9, 326a/16, 328a/1, 337b/11, 338a/9, 338a/12, 346b/10, 346b/12, 346b/14, 351a/5, 351a/10, 352b/16, 355b/7, 359b/14, 361b/2, 361b/5
 -48-

ta'ab [Ar.] Yorgunluk, sıkıntı, zahmet.
 t.+ dan 239a/4, 341a/2
 -2-

ta'addüd [Ar.] Birden fazla olma; çoğalmak.
 t. 313a/4
 -1-

ta'affün [Ar.] Bozulma, kokuşma.
 t.- i hevādan 320a/3, 323a/15
 t.+ den 276a/15, 295b/3, 295b/10, 325a/2
 t.+ e 321b/9, 324b/17
 t.+ i 340b/7
 t.+ ünden 323a/8
 t.+ üni 321b/7
 t. eylediği 292a/11, 292a/12, 292a/13
 t. iden 324b/14
 t. idüp 277b/2
 t. itdikleri 292a/4, 292a/8, 292a/14
 t. itmekle 322b/7
 t. itmiş 322a/13
 t. 193a/4, 221b/14, 232a/14, 295b/7, 298b/1, 316b/4, 318b/3, 322a/7
 -29-

ta'ahhüd [Ar.] Bir şeyi yapmak üzere üstüne alma, üstlenme.
 t. olunup 242b/1
 -1-

ta'aḳḳul [Ar.] Akıl erdirmeye, zihin yorarak anlama; hatırlama.
 min ğayr-ı t. 355b/17
 -1-

ta'alluḳ [Ar.] İlişik, ilgi, bağ.
 t.+ ı 191a/12, 191b/10, 319b/2
 t.+ ından 331a/15
 t.+ ını 190b/8, 318b/6, 319b/15
 t.+ ları 297a/1
 t. eylediği 191b/6, 231a/10
 t. eylemiş 360b/9
 t. iden 205b/4, 234a/3, 320b/11
 t. idenlerin 292b/16
 t. ider 323b/15
 t. iderse 330b/16
 t. itdigi 231a/16, 231b/12, 233b/5
 t. itmekle 313a/1
 t. itmiş 231b/8, 233b/2
 t. 191b/9
 -24-

ta'allukāt [Ar.] İlişikler, ilgili olan şeyler; yakınlar.

t.+ ı 191a/1

-1-

ta'allüm [Ar.] Ders alarak öğrenme, belleme.

t.- i şınā' atdan 354a/6

t.+ ine 349b/8

t.+ ünden 350b/12

t.+ üne 350a/11

t. 350b/3

-5-

ta'ām [Ar.] Yemek, aş; yemek yeme.

ṭ.+ a 279a/5, 285a/10, 288b/11, 309a/2

ṭ.+ dan 248b/8

hazm-ı ṭ.+ dan 341a/1

ṭabḥ-ı ṭ.+ dır 251b/12

ṭ.+ ı 199a/12, 220a/6, 220a/16, 224b/15, 252b/6, 254a/6

ṭ.+ ın 235a/6

ṭ.+ ları 349b/4

ṭ.+ larına 195b/12

ṭ. 189a/3, 189a/13, 221b/3, 227b/12, 235a/6, 250a/7, 287b/9, 313a/11

mecrā-yı ṭ. 224a/7, 250b/16

-26-

ta'arruż [Ar.] Harekete geçme; saldırı.

‘adem-i t.+ ları 226a/6

t. eyleyüp 186b/1, 318b/4

t. ideler 317a/8

t. itmişler 343a/16

t. olundu 255a/13

t. olunmamış 226a/11

t. olunmayup 226a/2, 256a/13, 260b/16

t. olunmaz 330b/6

t. olunmuştır 226a/6

-12-

ta'assür [Ar.] Güç olma, güçleşme.

t. 353b/12

-1-

ta'aşşī [Ar.] Akşam yemeği yemek.

‘uṭāş-ı t. 186a/15

-1-

ta'aṭṭus [Ar.] Aksırmak.

t.+ u 183a/13

t. 183a/12

-2-

ta'avvüz-i bi-llāh

[Ar.] Allah'a sığınma.

t. 358b/13

-1-

ta'ayyüş [Ar.] Yaşama, geçinme.

t. idenlerden 323b/2

t. ider 264b/4

t. itdüreler 354a/1

t. itmege 354a/3

-4-

ṭab' [Ar.] Huy, mizaç, karakter, yaratılış.

ṭ.- ı selīm 221a/6

ṭ.- ı selīme 327b/7

ṭ.+ a 212b/13, 277a/7, 343b/13, 350a/16

mukṭeżā-yı ṭ. 347a/6

-7-

ṭabaqa [Ar.] Tabaka, kat, katman.

ṭ.- yı ‘ayniyyede 203b/6

ṭ.- yı dāḥiliyyeniñ 252a/4

ṭ.- yı dāḥiliyyesi 251b/15

ṭ.- yı ḥāricesi 251b/13

ṭ.+ da 202b/7

ṭ.+ dan 198b/14, 251b/6, 273a/13

ṭ.+ lar 200a/1

ṭ.+ larına 251a/1, 273a/14

ṭ.+ larınıñ 251b/10

ṭ.+ nıñ 203b/8
 ṭ.+ sı 251b/10, 251b/11, 260a/15
 ṭ.+ sından 260a/15
 ṭ.+ ya 202b/14
 ṭ. 203b/15, 260a/13
 -20-

ṭabakāt [Ar.] Tabakalar, katlar; sınıflar.

ṭ.- ı seb' aya 198b/15
 ṭ.+ dan 198b/17
 ṭ.+ ına 251b/3
 ṭ.+ ında 255b/1
 ṭ.+ ından 199b/17
 ṭ. 199a/1, 200b/8
 -7-

ṭaban [Tr.] Taban.

ṭ.+ larına 294b/12, 304a/6
 ṭ.+ larının 249a/12
 -3-

ṭabānce [Far.] Tabanca.

ṭ. 209a/7
 -1-

ṭabāşir [Ar.] Bambu (Bambusa arundinacea) kökü tozu; yanmış bambu kökü.

ṭ.+ inden 316b/11
 ṭ. 187b/12, 213b/10, 215a/8, 302a/2, 308a/11, 336b/16, 338b/11, 342b/3
 -9-

tābe [Far.] Tava.

t.+ de 275a/10
 -1-

Ṭaberānī [ka.] Ebû'l-Kâsım Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî; Mu'cemleriyle tanınan hadis hâfızı.

Ṭ. 327a/2, 327a/3
 -2-

Ṭaberī [ka.] Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî; *Câmi'u'l-beyan* ve *Târihu'l-ümem ve'l-Mülûk* adlı eserleriyle tanınan müfessir, tarihçi, muhaddis ve fakih. dîn-i Ṭ. 190a/16
 -1-

ṭabḥ [Ar.] Pişirme.

ṭ.- ı ṭa'âmdır 251b/12
 eşnâ-yı ṭ.+ da 286a/10
 ṭ.+ ı 257a/9, 316b/6
 ṭariḥ-i ṭ.+ ı 285a/14
 ṭ.+ la 295b/1
 ṭ. ideler 238b/3, 244a/12, 244b/11, 285b/14, 286a/10
 ṭ. idüp 235a/14, 238b/4, 244b/12, 266b/10, 285b/3, 288b/14, 289a/16, 301b/12, 305a/7
 ṭ. itdikden 280b/14
 ṭ. itdükden 272b/13
 ṭ. oluna 185a/5
 ṭ. olunan 280b/17, 291a/16
 ṭ. olunduğdan 280a/15, 281a/9, 288b/17, 305b/9, 337b/8
 ṭ. olunmağa 263a/13
 ṭ. olunmak 229a/9, 334b/11
 ṭ. olunmuş 203a/13, 223a/5, 228a/10, 229a/4, 236b/3, 253b/6, 257a/8, 275b/7, 280b/8, 285b/6, 310b/6
 ṭ. olunsa 233a/4, 335a/2, 335a/4
 ṭ. olunup 189b/2, 202a/7, 214b/6, 229a/7, 232b/12, 232b/15, 233b/12, 243b/2, 246a/8, 250a/6, 254a/12, 271b/1, 278b/16, 280a/1, 302a/2, 337b/2
 ṭ. olunur 235b/15, 289a/3, 289a/13, 312a/10
 ṭ. olup 216a/1
 ṭ. 189b/6, 286a/2, 289a/8, 289a/10, 295b/8, 337a/8
 -74-

tābī' [Ar.] Bağlı olan, uyan; arkası sıra giden.
 t.+ dir 261a/7
 mizāc-ı rediyye-i t. olduğundan 270a/5
 t. olursa 249a/4
 -3-

ṭabī' a [Ar.] bkz. **ṭabī'**
 feylesūf-ı ṭ.+ nın 202b/2
 -1-

ṭabī' at [Ar.] Bir varlığın tabii özelliklerinin bütünü; Bir kimsenin davranışlarına yön veren yaratılışı, huy, mizaç.
 ṭ.- ı beşer 348a/3
 ṭ.- ı etfāl 349b/17
 ṭ.- ı fi' line 347b/10
 ṭ.+ a 291a/3, 296a/16, 302b/14, 351b/16
 ṭ.+ da 349b/16
 ṭ.+ dan 325a/8
 ṭ.+ ı 227b/6, 228b/14, 254b/15, 274a/14, 283a/7, 294b/3, 308a/5, 322a/6, 322b/7, 324a/17, 352a/10
 mukṭezā-yı ṭ.+ ı 285a/4
 ṭ.+ in 274a/16, 300a/13, 306b/11
 ṭ.+ ina 249a/8
 ṭ.+ ında 304b/3
 ṭ.+ ını 300b/17, 344b/14
 ṭ.+ ları 202b/4, 227a/12, 227a/16, 272a/5, 276b/2, 307b/8, 320b/17, 325a/5
 ṭ.+ larında 349b/13
 ṭ.+ larından 325a/5
 ṭ.+ larını 238b/8, 349b/7
 ṭ.+ larının 302b/9
 ṭ. 210b/1, 237b/9, 241b/1, 254b/3, 269a/3, 274b/11, 295b/14, 296a/5, 296a/11, 297b/4, 301a/2, 304b/1, 307b/14, 322a/2, 332a/15, 348a/9, 352b/7
 taḳviyet-i ṭ. 255b/10
 -60-

ṭabīb [Ar.] Hekim, doktor.
 ṭ.- i cāhile 332a/11
 ṭ.- i ehl-i Medīne 317a/15
 ṭ.- i envā' 348a/10
 ṭ.- i ḥāzık 361b/1
 ṭ.- i ḥāzıka 190b/11, 199b/7
 ṭ.- i ḥāzıkın 268a/3, 294b/8
 ṭ.- i lebīb 230a/8, 284a/7, 362a/10
 ṭ.- i lebibe 194a/13, 333b/7
 ṭ.- i lebibiñ 257b/3
 ṭ.- i lebible 183b/11
 ṭ.- i şifā-baḥş 335b/3
 ṭ.- i şifā-baḥş-ı envā' 320a/6
 ṭ.+ den 323b/16
 ṭ.+ e 263a/2, 333b/16, 334a/7
 rāy-ı ṭ.+ e 187b/14
 ṭ.+ i 331b/6
 ṭ. 322b/16, 333b/1, 359a/14
 mu'ālece-yi ṭ. 190b/13
 -27-

ṭabīb [Ar.] (Hastalık için) ateş yapan.
 ḥarāret-i ṭ.+ e 251b/12
 ṭ.+ i 245a/12, 245b/7, 302a/1
 ḥulbe-i ṭ.+ i 246b/2
 ṭ.+ lerini 301b/16
 ṭ. 229a/6, 246a/5, 251b/14, 251b/16
 -10-

ṭabībī [Ar.] (Hastalık için) ateş yapan ile ilgili.
 zūfā-yı ṭ. 228a/4
 -1-

ṭabī' i [Ar.] Alışılmış olan, akla, mantığa, normal düzene uygun olan.
 ṭ.+ de 359a/4
 fi' l-i ṭ.+ den 282b/13
 ḡayr-ı ṭ.+ den 359a/6
 kuvā-yı ṭ.+ den 295b/14
 müddet-i ṭ.+ den 362b/7
 muntehī-i eccl-i ṭ.+ leri 360a/10
 eccl-i ṭ.+ leriniñ 345a/16

ecel-i t. + niñ 361a/12, 361b/13,
362b/9
hey'et-i t. + sinde 182a/13
miḳdār-ı t. + sinden 223a/8, 228b/12,
229b/11, 307a/6
hey'et-i t. + sine 182a/17
şekl-i t. + sine 201a/6
def'-i t. + ye 296b/6
ğayr-ı t. olanıdır 310b/12
fi'l-i t. olmayup 298a/3
t. 223a/9, 359a/2
ecel-i t. 219a/14, 345a/12, 356a/12,
358a/9, 358b/12, 359b/17, 361a/3
hılāf-ı t. 238b/17
mevt-i t. 360a/1, 361a/9
muḳteżā-yı t. 288a/8
-33-

ṭabī' iyye [Ar.] bkz. **ṭabī' i**
ḳuvā-yı t. + den 258a/1, 296b/9
umūr-ı t. + den 238b/16
t. + leri 293a/8
hey'et-i t. + leri 289b/16
ḳuvā-yı t. + leri 296a/8
mizāc-ı t. + lerinden 307b/12
ḳuvā-yı t. + niñ 261a/2
ḥālet-i t. + si 304b/17
t. + ye 291a/4
ḡalebe-yi t. 357b/15
-11-

ta'bir [Ar.] İfade, anlatım.
t.- i şaḥīḥ-peḏīr 359b/17
t. + den 265a/5
t. + e 187a/2
t. + i 200b/16, 285a/16
t. + imiz 311b/12
t. + ine 186b/14, 361b/15
t. + leri 251a/7, 347b/5
t. eylediği 234a/3
t. ider 247a/2
t. iderler 223a/8, 356a/15, 357b/7
t. itdikleri 276a/13, 357a/13
t. olan 258a/12

t. olunan 187a/6, 217b/2, 220a/10,
228a/7, 243a/6, 250b/17, 252b/15,
257b/10, 257b/11, 273b/1, 282a/14,
334b/12, 341b/10, 341b/12, 356a/11
t. olundığı 210a/8
t. olunmuş 191b/8
t. olunup 358b/12
t. olunur 182b/14, 247a/4, 357a/8
t. 231b/10, 346a/9
-41-

tābi' u'l-beşer [Ar.] İnsana bağlı olan.
t. olmağla 352b/1
-1-

ṭabl [Ar.] Davul; kulak zarı.
t. 195a/13, 319a/3
-2-

ta'cilen [Ar.] Acilen, acele olarak.
t. 183b/7
-1-

ṭad [Tr.] Tat.
t. + ı 205a/11
-1-

ta'dād [Ar.] Sayma; birer birer sayma,
sayım.
t. itdiği 306a/9
t. olunduğda 196b/3
t. olunsa 328b/14
t. olunup 192a/17
-4-

ta'dīl [Ar.] Değiştirme, değişiklik; doğru
hâle getirme, düzeltme.
t. + e 183a/5
t. 249a/10
-2-

ta'fīn [Ar.] Bozmak, ifsat etmek.
t. + den 295a/16
t. itmekle 183b/4

t. virir 295a/14 -3-	tağayyür-pezir [Ar.+Far.] Başkalaşmış olan, değişmiş olan. t. 357b/1 -1-
tafşıl [Ar.] Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama. t.+ i 189b/13 t.+ idir 360a/8 t.+ leriniñ 252b/5 t. eyleyüp 182b/8, 226b/6 t. olundu 344b/17 t. olunduğı 254a/17 t. olunmuş 284a/11 t. olunur 207b/13, 212a/4, 334b/5 -11-	tağayyürāt [Ar.] Değişimler. t.- ı hevā 324b/3 t.- ı hevāda 321a/16 t.- ı hevāmñ 321a/7 t.+ ın 321b/4 t.+ ınñ 321a/17, 321b/15 -6-
taftih [Ar.] Açma, tıkanıklığı giderme. t. 262a/16 -1-	tağıdıclık [Tr.] Dağıtıcı olma. t.+ ı 238a/11 -1-
tağaddi [Ar.] Beslenme. t. 220b/16 -1-	tağıl- [Tr.] Dağılmak. t.- amayup 200b/10 t.- dıgını 287a/5 t.- ması 184a/6 t.- up 212b/3, 312a/3 t.- ur 184a/5, 311b/11 -7-
tağallüben [Ar.] Zorla hüküm süren, zorbalık eden. t. 237a/5 -1-	tağıt- [Tr.] Dağıtmak. t.- mada 311b/1 -1-
tağarcık [Tr.] Dağarcık, torba. t.+ ında 349a/17 -1-	tağlîz [Ar.] Kaba ve galiz yapma. t.+ i 301a/16 t. eylemeye 242a/14 t. ider 257a/17 t. olunup 250a/13 -4-
tağaşşı [Ar.] Bayılmak. t. 247b/15 -1-	tağziye [Ar.] Beslenme, gıdalandırma. t. 250b/13 -1-
tağayyür [Ar.] Değişme, başkalaşma; bozularak değişme. t.- ı hevā 331a/14 t.+ i 297b/2, 321b/1 t. idüp 295a/13 t. 298a/4, 322a/3 -6-	tağallüf [Ar.] Değişme, sapma. t. eylemedi 279b/7, 337b/5 -2-

taḥammül [Ar.] Zor şeylere dayanma
gücü, katlanma, dayanma.
t.+ i 204a/10
t.+ inden 341b/6
t.+ leri 340a/16
t.+ üne 185b/9, 269a/17, 309b/17,
348b/14
t. eyleye 213a/6
t. idemeyüp 254b/3
t. itmeme 351a/3
-10-

taḥarrük [Ar.] Hareket etme,
kımıldama.
t. eylese 272a/5
-1-

taḥarrüz [Ar.] Sakınma, çekinme,
korkma.
t.- i şıyānet 354b/10
-1-

taḥassüs [Ar.] Hislenme.
t. 227a/15
-1-

taḥayyül [Ar.] Zihinde şekillendirme,
hayalde canlandırma.
t. iderler 189a/8, 319a/7
t. idüp 272a/17
t. itmekle 272b/5
-4-

taḥcîr [Ar.] Bir yere taş koyma, yığma.
t. ider 268b/1
-1-

taḥfîf [Ar.] Hafifletme, kolaylaştırma.
t. ideler 213b/8
t. 194b/11
-2-

tāhir [Ar.] Temiz, pak, arı.
cild-i t.+ i 281b/11
-1-

tāhire [Ar.] bkz. **tāhir**
a' rāz-ı t. 332a/6
-1-

taḥkîk [Ar.] Araştırma, soruşturma.
t.+ ine 297a/5
t.+ leri 188a/12, 297a/11
t. eyleyüp 321b/12
t. 191a/3
-5-

taḥkîr [Ar.] Küçük görme, aşağılama;
hakâret etme.
t. ideler 349b/5
-1-

taḥlîf [Ar.] Birini kendi yerine bırakma.
t.- i tedbîrine 274a/14, 274b/12
-2-

taḥlîl [Ar.] Çözümleme, analiz.
t.+ den 344b/7
t.+ e 358a/16
t.+ i 223a/4, 238a/10
t. eyleye 238a/12
t. idemez 238a/6
t. iden 248b/3
t. ider 265a/5, 313a/15, 314a/1,
341b/8
t. iderler 341b/3
t. itmek 344b/8
t. itmekle 286b/14
t. 268a/17, 283a/8, 286b/17, 296a/6,
358a/15, 359a/11
-20-

taḥlîş [Ar.] Kurtarma, kurtarılma.
t.+ e 296b/12
-1-

taḥmīnen [Ar.] Yaklaşık olarak, aşağı yukarı, takriben.

t. 266a/6

-1-

taḥmīr [Ar.] Hamur durumuna getirme.

t. olunduktanşoñra 209b/1

t. olunur 336b/8

-2-

taḥrīk [Ar.] Kımıldatma, oynatma, harekete getirme.

t.+ de 224b/15, 225a/3

t. eyleye 235a/14, 249a/9, 302a/8

t. ideler 198b/6

t. ider 195b/10, 341a/4

t. idüp 200b/11

t. olunmak 250b/7

t. 249a/14, 296a/10

-12-

taḥrīmī [Ar.] Tahrimle, yasakla ilgili.

nehiy-i t.+ den 331a/5

nehiy-i t. olmayup 330a/4

-2-

taḥrīr [Ar.] Yazı yazma, eser kaleme alma.

t.+ den 332a/6

t.+ e 272a/1

t.+ i 260b/17, 286b/2, 339a/4, 346a/3

t.+ ine 255a/12

t. eylediği 285a/17

t. eylediği 190b/17

t. eyledikleri 319b/17

t. eylediği 269a/7

t. eylemişlerdir 186a/16

t. eyleyüp 226b/1

t. itdikden 239a/12, 252a/5

t. itdikleri 333b/6

t. itmekle 239a/12, 252b/3

t. itmişler 209b/11

t. olunan 205b/13, 339b/1

t. olunanlar 266b/16

t. olundu 192b/1, 206b/3, 210b/7,

212a/17, 226a/3, 236a/16, 239a/16, 247a/11, 248a/2, 252a/15, 263b/13, 288b/8, 293a/4, 315b/6

t. olunmuş 339b/15

t. olunmuştur 295a/8

t. 216a/7, 268a/6, 306b/4, 346a/10

-42-

taḥşīl [Ar.] Toplama, alma; kazanma; öğrenim.

t.- i 'ilm 350b/15

t.- i 'ulūm 352a/4

t.- i 'ulūmda 352a/6

dā'ire-yi t.+ den 352b/5

t.+ e 211a/17

t.+ i 269b/2, 353b/9

t.+ inde 288b/12, 350b/1, 354a/6

t.+ inden 351b/11

t.+ ine 250b/13, 348a/8, 351b/15, 352b/15, 353a/3, 353a/10

t.+ ini 353a/13

t. eylediği 297b/4

t. eyleyüp 358b/3

t. idebilir 352b/12

t. ideler 204b/3

t. iderler 349a/15

t. idüp 198b/6, 208a/14

t. itmek 353b/5

t. itmekle 293a/1, 352b/17

t. olunmağla 290b/13

t. olunmuş 285b/8

t. olunup 230a/4

t. olunur 250a/5

t. olunursa 285b/11

t. 251b/13, 329a/9, 352b/16, 353a/12

-37-

taḥşīn [Ar.] Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.

t.- i ḥaṭṭ 353a/1

t.- i lafz 236a/7

t. itdiklerinden 347b/2

-3-

taḥṣīṣ [Ar.] Mahsus kılma; ayırma.
 t. eyleyüp 210a/11, 240a/17
 t. idüp 336a/11
 t. itdikleri 210a/3
 t. itmişlerdir 252a/8
 -5-

taḥtānī [Ar.] Aşağıda olan, aşağıda bulunan, noktası altta olan (harf).
 t.+ leri 220b/2
 t. 220a/3, 220a/17, 220b/5
 -4-

taḥte [Far.] Tahta.
 t. 304a/4, 311a/9
 -2-

taḥvīf [Ar.] Korkutma, ürkütme.
 t. ideler 348b/5
 -1-

taḥvīl [Ar.] Değiştirme, bir durumdan başka bir duruma çevirme.
 ṭālī^c -i t.- i sitte 320b/4
 -1-

ṭā'ife [Ar.] Tayfa, bölük, kavim, kabile.
 ṭ.- i mūzīyi 326a/15
 ṭ.+ niñ 326a/11
 ṭ.+ si 190a/11, 215a/17
 ṭ.+ sinden 333b/13, 355a/6
 ṭ.+ siniñ 302a/4, 319b/8
 ṭ.+ yi 327a/10
 ṭ. 327b/9
 -11-

ṭak- [Tr.] Takmak, asmak.
 ṭ.- mağı 349a/7
 -1-

taḫaddüm [Ar.] İleri geçme, önce gelme, öne davranma.
 t.+ ünden 288a/17

t. iden 241b/13
 -2-

taḫallüb [Ar.] Başka bir şekil alma, değişme.
 t.- i ḥavādiş 354a/8
 t.- i rüzgār 354a/8
 -2-

ṭāḫat [Ar.] Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet.
 ṭ. 253b/14, 336a/13
 -2-

ṭāḫat-şiken [Ar.+Far.] Takat kıran.
 ṭ. 316a/4
 -1-

taḫaṭṭub [Ar.] Buruşma.
 t.+ una 205b/5
 -1-

taḫayyüd [Ar.] Dikkatli davranma, özen gösterme.
 t.- ı tām 207b/4
 t.+ den 188b/10
 t.+ i 194b/8
 t.+ leri 292b/17
 t. ideler 188a/14, 195b/16, 238a/2, 294a/7
 t. ider 326a/4
 t. idüp 336b/1, 341b/4
 t. itmek 349b/6
 t. itseler 233a/13
 t. olunduğdan 310a/3
 t. olunmak 276b/16
 t. olunmağdır 252b/13
 t. olunmayup 305a/1
 t. olunup 198a/6, 201b/13, 283a/14, 337a/12
 t. olunur 206b/16, 231a/6, 249b/7, 304b/15, 334b/7
 t. 188b/13, 199b/2, 201b/5, 302b/10
 -30-

taḳdīm [Ar.] Sunma, tanıtma. t.+ i 347b/16 t. olundu 320a/16 t. olunduğına 362a/5 t. olunduklarınıñ 290b/4 t. 216a/12, 353a/11 -6-	taḳṣīr [Ar.] Sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış. t.- i eṭibbā 359a/2 t.+ i 189a/2 t.+ leri 219a/17 t. olunur 216a/7 -4-
taḳdīr [Ar.] Beğenme, güzel bulma. t.+ i 192b/1, 327b/10, 339b/10 t. eyledi 219a/15 t. eylemiş 216a/5 t. itmekle 204b/8 t. olundu 327b/12 t. olunmuş 219b/6, 251b/13 t. olunmuşdur 220b/6 t. 318a/16, 361b/7 -12-	taḳṣīr [Ar.] Kusurlu davranma. t.+ lerine 294b/14 -1-
taḳdīrce [Ar.+Tr.] Durum ve şart bildirir; ... hâlde, ... durumda. t. 194b/4, 232b/6, 260b/8 -3-	taḳṭīʿ [Ar.] Parçalama, ayırma, kesme. t.+ i 224b/8, 267b/1 t. 242b/3, 264b/11 -4-
taḳm- [Tr.] Kendine takmak. ṭ.- sa 345b/6 -1-	taḳṭīr [Ar.] Damla damla akıtma, damlatma. t.+ dir 303b/13 t. ideler 249a/11, 303b/11 t. idüp 183a/8 t. itmek 242a/1 t. oluna 183a/12 t. olunmak 183a/16, 183b/9 t. olup 198b/1, 203a/16 t. olunur 303b/9, 304a/9 -12-
taḳī [Ar.] Bağıracağı saran zar, omentum. ṭ. 281b/9 -1-	taḳvā [Ar.] Allah'ın emir ve yasaklarına titizlikle uyma; günahdan sakınma. t.+ ya 348a/17 t.+ yı 352a/5 -2-
taḳlīd [Ar.] Benzemeye çalışma. t. 352a/8 -1-	taḳviyet [Ar.] Kuvvetlendirme, güçlendirme. t.- i ʿ aẓīme 342b/1 t.- i efʿ āl-i ḥaseneñize 346b/14 t.- i ṭabīʿ at 255b/10 t.+ ine 250b/1, 334b/6, 341b/4 t. bulmağla 274b/15 t. virecek 238a/1
taḳlīl [Ar.] Azaltma, indirme. t. 313a/10 -1-	
taḳrīb [Ar.] Yaklaştırma, tahmin. ṭ. 250a/4 -1-	

	t. virir 335a/5 t. virmege 334a/8 t. 249a/10, 250a/8, 274b/14 -13-		t.+ i 196a/14 t.+ ini 196a/12, 231b/6 t. iden 231a/8 t. iderler 236b/2 t. itmekle 358a/10 t. itmişler 240b/1 t. olunsa 196b/1 t. olunur 357b/9 t. 196a/16 -10-
ṭalak	[Tr.] Dalak. ṭ.+ a 258a/10, 263a/13 ṭ.+ da 263b/14 ṭ.+ ı 263a/15, 264a/8, 266a/11 ṭ.+ ın 263b/1, 267a/1, 267a/10, 267b/15 ṭ.+ ında 264a/16 ṭ.+ ları 259a/14, 265b/14 ṭ. 259a/3, 259a/17, 259b/1, 261a/11, 263b/1, 263b/2, 263b/17, 264a/10 -21-		ta' līm [Ar.] Öğretme, belletme, ders; çalışma, araştırma. t.- i ' ilm 350b/4 t.- i ādābda 348b/9 t.- i sānīden 321a/7 t.+ i 351a/7 cevāz-ı t.+ ine 350b/6 t.+ ini 351a/8 t.+ leriniñ 350b/3 t. eyleyüp 346a/13 t. ideler 346a/15, 350a/5, 350a/11, 355b/7 t. itmekde 354b/9 t. olunmaḡ 354b/15 t. 348a/7, 351b/1, 353b/16 -17-
ṭaleb	[Ar.] İsteme, dileme, arzu, istek. ṭ.+ i 330b/9 ṭ. eylediklerinde 346b/6 ṭ. 331a/3 -3-		taltīf [Ar.] Yumuşatma. t.+ i 243a/12 t. ideler 313a/10 t. olunur 268b/15 t. 202a/1, 242b/2, 242b/3 -6-
ṭalebe	[Ar.] Öğrenci. ṭ.- yi ' ulūmdan 336a/1 -1-		ṭa' m [Ar.] Tat, lezzet. ṭ.+ ı 205a/9, 212a/9 -2-
ṭālī'	[Ar.] Doğan, tulu eden; baht, talih. ṭ.- i beled 320b/4 ṭ.- i taḥvīl-i sitte 320b/4 ṭ. olup 258b/8 ṭ. 260b/4 -4-		ṭama' [Ar.] Aç gözlülük, tamah. ṭ. itmeyeler 236b/16 -1-
ṭālib	[Ar.] İsteyen, talep eden; öğrenci. ṭ.- i kemāl olanlara 353b/15 ṭ. olsa 352b/10 ṭ. olursa 352b/15 ṭ. 352a/11 -4-		
ta' līk	[Ar.] Bir şart ile bağlanma, bir hususu diğer bir hususa bağlı kılma; erteleme, geciktirme.		

ṭamar [Tr.] Damar. ṭ.+ dan 207b/5, 237b/6, 310b/5 ṭ.+ ı 284a/16 ṭ.+ ın 258a/3, 258b/1, 258b/9 ṭ.+ ından 237b/6, 289b/6, 300b/5, 300b/10, 310b/3, 334b/2 ṭ.+ lar 267a/4, 294a/11 ṭ.+ lardan 258b/14 ṭ.+ larıñ 184b/10, 202b/15, 203a/1 ṭ.+ larından 300b/9 ṭ. 207b/9, 312b/4 -22-	ṭa' n [Ar.] Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme. ṭ.- ı cānn 326a/12 ṭ.- ı ṭā' ūn 328a/11, 328b/7 ṭ.+ ı 328a/7 sırr-ı ṭ.+ ları 327b/13 ṭ. 258b/13, 319b/11 -7-
ṭamlat- [Tr.] Damla damla akıtmak. ṭ.- alar 188b/4, 204a/16, 303b/15, 339a/15 ṭ.- up 339a/17 -5-	tāne [Far.] Adet, tane. t. 265b/1 -1-
tāmm [Ar.] Tamam, bütün; eksiksiz. t. olan 221a/3 bür'-i t. 236a/3, 236a/12, 336a/9, 339a/11 ıztırāb-ı t. 227a/2 ihtimām-ı t. 186a/10 inhizām-ı t. 258a/6 men'-i ğayr-ı t. 189b/12 şıḥḥat-ı t. 284a/5 südde-i ğayr-ı t. 189b/14 taḳayyüd-ı t. 207b/4 -12-	Tansūk-nāme [ea.] Nasîrüddin Tûsî kitabı. T.+ sinde 306a/17 -1-
tāmme [Ar.] bkz. tāmm t. 190a/4 südde-i t. 190a/3 -2-	tanẓif [Ar.] Temizleme, ayıklama. t.+ i 198b/3 -1-
ṭamşı [Ar.] Âdet görme ile ilgili olan. dem-i ṭ. 296b/8 -1-	tanẓir [Ar.] Benzemeye çalışma, örnek alma. t. olunup 295a/8 -1-
ṭamşıyye [Ar.] bkz. ṭamşı mādde-i rediyye-i ṭ. 194a/8 -1-	ṭar [Tr.] Dar. ṭ. olmağla 238a/9, 241a/5 ṭ. olmasına 303b/2 ṭ. 239b/13, 260a/12 -5-
	ṭara- [Tr.] Taramak. ṭ.- rlar 349a/2 -1-
	ṭaraf [Ar.] Cihet, yön. ṭ.- ı 'allāmu'l-guyūbdan 327a/12 ṭ.- ı āḥerden 200a/9 ṭ.- ı bāhiru'l-beşer 350b/2 ṭ.- ı bāhirü's-şereflerinden 329b/5 ṭ.- ı evvel 252a/6

ı. hilāfa 200b/1, 201a/12, 201b/2
 ı. hilāfdan 201a/14
 ı. muvāfiqa 208b/12
 ı. Şāma 329b/3, 330a/16
 + a 198b/2, 200a/2, 200a/6, 200a/8, 200a/10, 200a/12, 200b/4, 200b/12, 200b/13, 201a/13, 201a/16, 201b/9, 221b/5, 240b/6, 246b/14, 251a/11, 251a/15, 283a/3, 287a/17, 287b/1, 287b/2, 287b/5, 313a/1, 340a/6, 347a/6
 + da 200b/4, 204b/10, 207b/8, 220a/13, 220b/1, 220b/2, 220b/11, 221b/3, 221b/4, 224b/2, 230a/16, 246b/17, 247a/4, 259b/3, 260a/1, 260a/2, 260a/14, 264a/13, 281a/16, 284a/13, 285b/4, 334b/1
 + dan 200a/9, 207b/9, 207b/10, 225a/11, 225a/12, 225a/13, 242b/15, 257b/12
 + ı 203a/4, 217a/4, 224a/12, 224a/13, 224b/1, 232a/10, 250b/15, 251b/6, 251b/7, 251b/8, 257b/10, 259a/6, 259a/7, 273b/3, 274b/1, 301a/14, 303a/2, 340a/5
 + iñ 289b/4
 + ina 276b/15, 334a/3, 355b/9
 + ında 223a/17, 224b/17, 233b/2, 233b/16, 234a/8, 246b/16, 247a/3, 260a/1, 261a/10, 261a/11, 261a/17, 282a/11, 295a/11, 295a/13, 299a/5, 324a/8
 + ından 200a/11, 260b/4
 + ını 218a/9, 230a/14, 274a/15, 274b/13
 + ları 260a/12
 + larına 210b/14
 + larında 215a/16, 220a/4, 220a/7, 261a/12, 282a/17
 + larından 200b/14
 . 251b/14, 307a/13
 -124-

tarafeyn [Ar.] Her iki taraf.

+ den 358a/5

+ i 347a/5

+ iñ 296b/17

-3-

tarāgūlidiṭūs [Ar.] Yunt kuşu, kuyruksallayan. bkz. **ebū faṣıl**, bkz. **şafrağuyūr**

. 269b/11

-1-

taral- [Tr.] Daralmak.

. diğı 288a/14

. maḡdan 195a/16

-2-

taralt- [Tr.] Daraltmak.

. ip 288a/6

-1-

tarāvet [Ar.] Tazelik, körpelik.

+ i 324b/14

. 325b/8

-2-

tard [Ar.] Sürme, uzaklaştırma; kovma.

. 356a/9

-1-

tarḥ [Far.] Atma, bırakma, koyma.

. idüp 244a/13, 244b/12

-2-

tarḥūn [Ar.] Tarhun otu; tuzla otu; hekimlikte kullanılan ıtırılı bir nebat (*Artemisia dracunculus*).

+ dur 339a/4

-1-

tarı [Tr.] Darı (*Panicum miliaceum*).

+ yı 305b/1

. 298b/12

-2-

ṭārī [Ar.] Ortaya çıkan, ârız olan; ansızın beliren.
 ṭ. olmayacak 285b/2
 ṭ. olsa 275b/10
 ṭ. olup 288b/2
 ṭ. olur 274b/5, 278a/9
 -5-

ta'rif [Ar.] Tanıtma, tanımlama; tanım.
 t.+ leri 317b/5
 t. eylemişler 347a/16
 -2-

ṭarīḵ [Ar.] Yol; usul; vasıta, vesile, sebep.
 ṭ.- i 'azāda 328b/7
 ṭ.- i fesāda 354a/11
 ṭ.- i isti' mālī 339a/13
 ṭ.- i mezbūrīn 358b/12
 ṭ.- i şavābdan 360b/5
 ṭ.- i ṭabḥı 285a/14
 ṭ.+ i 199a/10, 228b/17, 233b/1,
 234b/16, 238a/17, 239a/2, 257b/17,
 279a/5, 297b/15, 298a/1, 303a/1,
 305b/7, 317b/13, 329a/11, 329b/14,
 331a/10, 343b/13, 348b/3, 354b/7
 ṭ.+ inde 350b/1
 ṭ.+ ine 335b/9, 349a/4
 ṭ.+ ini 199b/8, 362b/2
 ṭ.+ iyle 258b/16, 259a/2, 273b/5
 ṭ. 203b/12, 223b/7, 231b/11,
 260a/17, 295b/3, 295b/8, 306a/4,
 330b/8, 345a/2, 362b/1
 -43-

ṭarlan- [Tr.] Darlanmak, bunalmak.
 ṭ.- ur 294a/11, 300a/1
 -2-

ṭarlık [Tr.] Darlık, dar olma durumu.
 ṭ.+ ı 241a/16
 ṭ. 239b/16
 -2-

tarṭīb [Ar.] Islatma, rutubetlendirme, nemlendirme; tazelik verme.
 t.+ e 309b/10
 t.+ i 252b/9
 t.+ ini 321b/7
 t. eyleye 309b/14
 t. ideler 187a/16
 t. itmekle 321b/9
 -6-

tarz [Ar.] Biçim, şekil, suret; üslup.
 ṭ.- ı ma' hūd 319a/8
 ṭ.- ı mezkūr 338b/6
 ṭ. 348b/4
 -3-

taṣaddī [Ar.] Bir işe girişme, teşebbüs etme.
 t. iden 333b/7
 t. idenler 332b/16
 t. idüp 333b/2
 t. olundı 197a/9, 239a/13, 310b/11
 t. olunup 209a/13, 248a/1
 -8-

taṣadduḵ [Ar.] Sadaka olarak verme.
 t. ider 351a/9
 -1-

tasalluṭ [Ar.] Sataşma; musallat olma.
 t.+ una 320a/12
 -1-

taṣarruf [Ar.] Sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.
 t.+ ı 191a/6, 191a/7, 191a/12,
 295a/11, 296b/17
 t. eylediği 239b/12
 t. olundığı 226a/1
 t. 252a/10, 340a/1
 -9-

taṣdī' [Ar.] Can sıkma, rahatsız etme.
 t. ider 352b/11
 -1-

taşdîk [Ar.] Gerçek olduğunu söyleme; doğrulama; onaylama.
 t.+ den 330b/17
 t. itdigim 306b/4
 t. itmek 321b/6
 -3-

taşdır [Ar.] Ortaya çıkmasına sebep olma, ortaya çıkarma.
 t. itdikleri 186b/13
 -1-

taşfiye [Ar.] Arıtma, arıtım, saflaştırma.
 t. olunduğdan 337a/8
 t. 286a/12
 -2-

taşhîh [Ar.] Düzeltme, iyileştirme.
 t.- i mizâc itmekle 351b/13
 -1-

tâsi'en [Ar.] Dokuzuncu (9.) olarak.
 t. 217a/9
 -1-

taşma [Tr.] Tasma.
 t. 236b/12
 -1-

Taşrîf [ea.] Ebu'l-Kâsım Halef b. Abbâs ez-Zehrâvî kitabı.
 şâhib-i T.+ iñ 183a/17
 T.+ inde 288b/4
 T. 182a/11
 -3-

taşrîh [Ar.] Açık açık anlatma, şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme.
 t.+ i 229b/3
 t.+ leri 198b/13, 239b/2
 t. eylemişlerdir 362a/5
 t. eyleyüp 357a/12

t. iderler 319b/15
 t. idüp 321a/17
 t. itmişdir 198b/9, 226b/11, 313b/16, 324b/2
 t. itmişlerdir 182a/12, 318a/10
 t. olunmuştur 281b/13, 326b/15
 t. 182b/8, 186a/17, 226b/2, 346a/2
 -19-

taşîr [Ar.] Satır hâline koyma, satır hâlinde yazma.
 t. eyleyüp 186a/15
 t. olundu 337a/5, 338b/16
 t. 346a/4
 -4-

taşvîr [Ar.] Bir şeyi ayrıntıları ile anlatma.
 t. iderler 296b/7
 -1-

taş [Tr.] Taş.
 t.+ iñ 269a/16
 t.+ ınıñ 208a/8
 t.+ lara 268a/8
 t.+ ları 268b/15
 t. 314b/7, 339b/3
 -6-

Taşköpri-zâde [ka.] Taşköprüzâde Ahmed Efendi; Osmanlı âlimi.
 T. 327a/15, 335b/16, 345b/10
 -3-

taşra [Tr.] Dışarı.
 t.+ da 202b/6, 340b/5
 t.+ dan 234a/16, 255b/10, 279b/1, 281b/10
 t.+ sına 184b/4, 287b/16, 296a/12
 t.+ sında 281b/5
 t.+ sından 235a/15, 281b/4
 t. atmağa 332a/16
 t. 183a/1, 184a/14, 185b/1, 203a/3, 230a/7, 231b/15, 236b/2, 237a/5, 248b/6, 249a/9, 251b/11, 254b/3,

260a/15, 280b/4, 281b/2, 284a/12, 287a/16, 287b/1, 287b/3, 289b/4, 289b/13, 289b/14, 295b/9, 295b/17, 300a/14, 301a/2, 301b/3, 309b/6, 314a/3, 320b/17, 336b/5, 336b/11, 340b/5, 340b/7, 340b/16 -48-	ṭ.+ a 332a/12 marāz-ı ṭ.+ da 319b/6, 333a/9 ṭ.+ dan 317b/7, 318a/15, 318b/15, 333b/3 ṭ.+ ı 329b/7 ṭ.+ suz 318a/6, 328b/9 ṭ.+ uñ 320a/1, 324a/4, 331b/4, 337a/12 nefs-i ṭ.+ uñ 335b/5 ṭ. 190b/17, 191b/8, 298b/2, 299a/12, 317b/4, 317b/10, 317b/16, 318a/5, 318a/6, 318a/7, 318a/9, 318a/11, 318b/6, 319b/14, 320a/14, 320a/17, 321a/5, 321b/17, 322b/11, 322b/14, 323b/13, 325a/7, 326b/13, 328a/7, 328b/13, 329a/17, 329b/17, 330b/12, 332b/13, 332b/14, 332b/17, 337b/10, 340b/14, 344a/14, 344b/16, 345b/4, 345b/6, 358b/14 marāz-ı ṭ. 331a/15 ṭa' n-ı ṭ. 328a/11, 328b/7 -60-
taṭbīk [Ar.] Uygulama. t. iderler 319b/3 -1-	
taṭhīr [Ar.] Temizleme, paklama. ‘adem-i t.+ den 324a/10 t. itdikden 265b/16 t. olunduktan 266a/3 t. olunur 198b/7 -4-	
ta‘ṭīr [Ar.] Güzel bir koku ile kokulandırma. t. olundığı 223b/15 -1-	
ṭatlı [Tr.] Tatlı. ṭ.+ lardan 309a/2 ṭ.+ mıdır 205a/11 ṭ. 195b/8, 214b/17, 271a/4, 302a/7, 303a/10, 341a/13 -9-	ṭavāḥīn [Ar.] Öğütücü dişler, azı dişler. ṭ. 220a/16 -1-
ṭatlu [Tr.] bkz. ṭatlı ṭ. 309b/13 -1-	tavassuṭ [Ar.] Araya girme, vasıta olma, arabuluculuk etme. t.+ ı 291a/2 -1-
taṭvīl [Ar.] Uzatma. t. eylediği 333a/8 t. itmişler 249a/5 t. 333a/2 -3-	ṭavīl [Ar.] Uzun. zerāvend-i ṭ. 223b/9, 306a/10 -2-
ṭā‘ūn [Ar.] Vebâ. ṭ.- ı ‘aẓīm 343a/17 ṭ.- ı şedīd olup 341b/15	ṭavīle [Ar.] bkz. ṭavīl a‘mār-ı ṭ. 360a/15, 360b/8 -2-
	tavṣīyye [Ar.] Tavsiye, yol gösterme. t. itmişlerdir 238b/15 -1-

tavşan [Tr.] Tavşan.
 t. 215b/13, 215b/14, 243a/6, 257a/3,
 257a/10, 257a/12, 257a/15, 269a/13,
 272b/17, 273a/2
 -10-

tavuk [Tr.] bkz. **tavuk**
 t. 227a/10

tavuk [Tr.] Tavuk.
 t. 243a/2, 249a/13, 269a/14,
 271b/13, 289b/8, 316b/15, 316b/16,
 337b/9, 338a/3
 -10-

tavul [Ar.] Davul.
 t. 249a/16
 -1-

taaya- [Tr.] Dayamak, yaslamak.
 t.- yup 287a/3
 -1-

taayanacak [Tr.] Dayanılabilir durum.
 t. 338b/13
 -1-

tayhūc [Ar.] Çil kuşları.
 t. 195b/7, 285b/10, 334b/10
 -3-

ta'yīb [Ar.] Ayıplama.
 isnād-ı t. 336a/8
 -1-

ta'yīn [Ar.] Belli etme, belirleme.
 t.+ i 213b/3, 285a/7
 t.+ lerindendir 313a/13
 t. eyledigi 213b/16
 t. eyleyüp 279a/17
 t. itdikleri 350a/16
 t. itmekle 187a/3, 343b/3

t. itmiştir 228a/13
 t. itmişler 197a/14, 203b/3, 344a/9
 t. olduğu 284b/4
 t. olunana 201b/16
 t. olundığı 265a/8
 t. olunmuş 311a/15
 t. olursa 185b/6
 t. 331a/2
 -18-

ṭayyib [Ar.] İyi, güzel, hoş.
 t. 253a/7
 -1-

ṭayyibe [Ar.] bkz. **ṭayyib**
 ʿaḳāḳīr-i t.- i münāsibe 250a/6
 revāyih-i t.+ yi 340b/16
 belde-i t. 318a/10
 efāviye-yi t. 250a/6
 erāyih-i t. 249a/11
 eyāric-i t. 250a/7
 fevākih-i t. 245a/14, 250b/6
 muḥākeme-i t. 344b/2
 revāyih-i t. 249b/6
 -9-

taẓarruʿ [Ar.] Yalvarma, yakarma.
 t. 324a/13
 -1-

taẓayyuk [Ar.] Sıkışma, daralma.
 t. 240a/3
 -1-

tāze [Far.] Taze.
 t.+ sine 196a/13
 t. 186a/2, 188b/6, 194b/7, 203a/11,
 208a/16, 241a/10, 244b/2, 253b/11,
 263a/8, 303b/8, 325a/1, 344b/12
 -13-

tāzelen- [Far.+Tr.] Tazelenmek.
 t.- mek 308b/8
 -1-

ta'zīm [Ar.] Hürmet etme, saygı gösterme.
t.+ lerini 351a/13
naẓar-ı t. 351a/14
-2-

taẓmīd [Ar.] Merhemli bezi yaraya sarma.
t.+ den 289a/1
-1-

taẓyī' [Ar.] Kaybına, yok olmasına sebep olma, boşuna harcama.
t.- i evkāt eylemeye 353b/1
t. eylemişlerdir 198b/4
-2-

te'ālā [Ar.] *Allah* lafzından sonra kullanılan, "*Şâni yüce olsun*" anlamında söz.
t. 199b/12, 202b/5, 215b/3, 224a/2, 225b/10, 226a/10, 233b/13, 239a/15, 246b/11, 251b/1, 251b/11, 270a/1, 283b/10, 315b/12, 318a/16, 318b/17, 322b/13, 323b/4, 326b/5, 328a/5, 328b/12, 330a/2, 331a/15, 331b/7, 331b/17, 339b/6, 339b/10, 342a/1, 345b/6, 346a/17, 355a/2, 357a/15, 358b/13, 359a/3, 362a/7
-35-

te'ālā şānuhu [Ar.] bkz. **te'ālā**
t. 216a/4, 219a/6, 257b/17, 277b/3, 358a/7
-5-

te'ārīc [Ar.] Büküm (kıvrım) yerleri.
t.+ i 270a/10
-1-

tebāh [Far.] Yıkılmış, mahvolmuş, harap olmuş; yıkılma.
t.+ ına 329a/5
-1-

teba'ıyyet [Ar.] Uyuma, tâbi olma.
t. 252b/3
-1-

tebdīl [Ar.] Değiştirme, başka şekle sokma.
t.- i hevā 331a/13, 339b/13
t.- i kırye 331a/14
hīn-i t.+ de 289a/11
t. eylemez 198a/1
t. ideler 316a/9
t. itmege 187b/6
t. oluna 183b/3
t. olunup 283a/13
t. 183b/7, 197b/2, 219b/5, 289a/1
-13-

teberrüz [Ar.] Görünme, meydana çıkma.
t. 277a/4
-1-

tebessüm [Ar.] Gülümseme.
t. 221a/15
-1-

tebevvül [Ar.] İşeme, idrarını yapma.
t. eylese 299b/7
t. 268a/7, 272a/11
-3-

tebeyyün [Ar.] Belli olma, meydana çıkma, ayan olma.
t. itmişlerdir 346a/2
-1-

tebhīr [Ar.] Buharlaştırma; tütsüleme.
t. ideler 342a/14
t. idemediği 296a/6
t. idüp 340a/8
t. olunur 233b/16, 342a/16
t. 297b/15, 342a/4
-7-

tebrīd [Ar.] Soğutma.

t. 187a/16, 335a/11

-2-

tecāvüz [Ar.] Sınırı aşma; hücum etme.

t.+ ünden 227a/7, 301a/9, 356a/7

t. eylediklerindenşoñra 204b/13

t. eyleyüp 226b/3

t. iden 300b/13

t. idenler 360b/13

t. idenlerde 206a/10

t. idenlere 205b/11, 206b/1, 242a/3

t. itdikle 358b/3

t. itdikle 201b/9

t. itmedigi 312a/16

t. itmeye 300a/16, 360a/14

t. itmez 360b/9

t. itmiş 300a/4, 305a/9, 360b/11

t. 356a/6, 361a/16

-22-

tecdīd [Ar.] Yenileme, yenilenme.

t. ideler 337b/11

t. olunduğda 289a/1

t. olunup 209b/8

t. olunur 284b/8

-4-

tecebbün [Ar.] Peynirleşmek, peynir gibi olmak.

t. ider 257a/3

-1-

tecebbür [Ar.] Kibirlenme.

t. 351a/11

-1-

tecerru' [Ar.] Yudum yudum içme.

t. eyleye 235a/9

t. itdirüp 235a/3

t. itdüreler 249b/9, 250a/1

t. olunur 302a/12

-5-

tecessüs [Ar.] Araştırma, tahkik, tetkik.

t. itsinler 344b/14

t. olup 188a/11

t. 231b/5

-3-

tecfīf [Ar.] Kurutmak.

t.+ e 358a/16

t. itmekdedir 358a/15

t. itmekle 236b/5

t. olmağla 195b/6

t. olunur 202a/1, 203a/9

t. 194b/1, 242a/14

min ğayr-ı t. 243a/12

-9-

tecmed [Ar.] Dondurmak.

t. 207b/14

-1-

tecribe [Ar.] Tecrübe.

t.+ leri 276a/9, 333a/9

t. eyledim 279b/7, 337b/4

t. eyleye 333a/7

t. itdiklerini 335b/17

t. itmeyüp 224a/1

t. olunan 301b/7

t. olunmuş 342a/17

t. olunmuşdır 283a/16

t. olup 324a/17

t. 261b/15, 265b/10

erbāb-ı t. 202a/12

-14-

tecvīf [Ar.] Delik, boşluk.

t.+ den 224a/16

t.+ dir 224a/12, 224a/14

t.+ e 204b/11

t.+ i 205a/14, 246b/15

t.+ lerde 205a/15

t.+ lerinde 322a/16

-8-

tec̣vīz [Ar.] Yapılmasına razı olma, uygun görme, izin verme.

t.+ den 191a/1

t.+ ini 330b/9

t. eylediler 188a/16, 334a/13, 334a/14

t. eylemişler 220b/14

t. iden 336a/10

t. iderler 190b/8, 303a/5

t. idüp 335b/10

t. itdikleri 339b/14

t. itmeyüp 334a/12, 344a/13

t. itmezler 336a/12

t. itmişler 195b/11

t. itmişlerdir 341a/15, 362a/2

t. olunmuştur 243a/7

t. olunmuştur 262b/8, 330b/12, 360b/3, 361b/16

t. olunur 195b/6, 300a/10, 300b/2, 302b/12

t. 230a/8

-27-

tedārīk [Ar.] .] Edinme, sağlama.

t.+ inden 349a/1

t. idüp 355a/17

t. itmekdir 340a/5

t. olunur 206a/12, 250a/17, 265a/10

-6-

tedbīr [Ar.] Çare, önlem.

t.- i āḥer 235a/7

t.- i laṭīf 245b/3, 294b/10

t.- i mezkūrdan 302b/5

t.- i mezkūrı 281a/5

t.- i şavāb-peḫīr oldur 336a/17

t.- i şıbyān 275b/4

t.+ de 293a/1, 312a/17

sū³-i t.+ den 194a/11

t.+ dir 285b/7

t.+ e 268b/13, 271b/5, 294b/13

t.+ i 183b/11, 204a/11, 207a/17,

227b/6, 230a/8, 233a/8, 239a/16,

257b/3, 275a/13, 276a/14, 283a/5,

294a/14, 294b/8, 303a/4, 303a/10, 317a/7, 339b/12

t.+ iñ 337b/4

t.+ inde 250b/9, 274a/17, 335b/5

t.+ inden 194a/13

t.+ indir 234a/3

t.+ ine 188b/10, 201b/5, 263b/11, 277a/16, 352a/7

taḥlīf-i t.+ ine 274a/15, 274b/12

t.+ lerdən 285a/5

t.+ leri 208a/7, 241a/11, 314b/1

t.+ lerinden 303b/5

sū³-i t.+ lerinden 200a/4

t.+ lerini 271b/17

t. eyledi 279b/1

t. eyleyüp 238b/11

t. ideler 185a/2, 268a/3, 275a/13

t. idüp 199b/4

t. itmek 238a/17

t. olmayup 209a/2

t. olunan 337b/14

t. olunduḡda 283a/4

t. olunmaduḡı 194b/4

t. olunmaḡ 254b/11

t. olunmaḡdır 255b/4

t. olunmuş 245b/8

t. olunsa 227b/7

t. olunup 288b/10, 293b/14, 303a/12

t. olunur 206a/15, 234a/2, 255a/10,

270b/9, 271a/7, 271a/15, 279a/14,

288b/11, 305b/7

t. 183b/13, 191a/5, 191a/6, 191a/12,

196a/3, 201b/3, 201b/7, 228a/13,

233b/5, 235a/4, 238a/1, 249b/17,

277a/7, 279a/9, 293b/15, 294b/10,

300b/1, 301a/16, 303a/6, 304b/11,

305b/10, 305b/15, 316a/13, 317a/8,

326a/4, 334b/5, 338b/15, 345b/17,

346a/8

min ḡayr-ı t. 315a/5

sū³-i t. 194b/4

-109-

tedbīrāt [Ar.] Tedbirler.

- t.- ı mezkûre 309b/15, 310a/1
- t.- ı mezkûreye 345a/11
- t.- ı muşlihe 325b/2
- t.+ a 199b/7, 252b/13
- t.+ dandır 294b/11, 335a/11
- t. 183b/13, 289b/1, 317a/3
- 11-

tedebbür [Ar.] Düşünme, tefekkür etme.

- t. eyleyüp 362b/2
- 1-

te'dīb [Ar.] Terbiye etme, edeplendirme.

- t.- i 'uşāt-ı ümmet 326a/16
- t.+ lerinden 347b/16
- t. idiñ 348a/14
- t. olunurlar 348b/15
- t. 345b/14, 346b/13, 350b/9, 350b/16
- 8-

tedkik [Ar.] İnceleme.

- t.+ i 191a/3
- 1-

tedric [Ar.] Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme.

- t.+ ile 339a/15
- t.+ le 185b/12, 196a/1, 242b/9, 347a/2
- t. 185b/14, 271b/3, 275a/12, 334b/17, 352a/6
- 10-

te'emmül [Ar.] Etraflıca düşünme.

- t. 231b/7
- 1-

te'enni [Ar.] Düşünceli hareket etme.

- t. 350b/16
- 1-

te'ezzi [Ar.] İncinme, eziyet çekme.

- t.+ leri 293a/7
- t.+ sinden 272a/6
- 2-

tefaḥḥuş [Ar.] Etraflıca araştırma.

- t. eyleyüp 206a/9
- t. idenleri 333b/12
- t. olunmak 231a/3
- t. olunmağdır 185a/13, 185a/15
- t. olup 206a/11, 250a/16, 270b/7, 293b/12
- t. 324a/17
- 10-

tefaḥḥud [Ar.] Sorup soruşturma.

- t. oluna 234b/12
- 1-

tefāvūt [Ar.] Farklılık.

- t.+ i 356b/6
- t.+ leri 278a/15
- 2-

tefekḥür [Ar.] Düşünme.

- t. eyleye 362a/16
- t. olunsa 260b/1
- 2-

teferruk [Ar.] Ayrılma, dağılma.

- t. olunurlar 248a/11
- 1-

teferruk-ı ittişāl [Ar.] Kopma, ayrılma, yarananma gibi sebeplerle dokularda ayrışma (Rüptür).

- t.+ den 215b/4, 247b/1, 252a/12
- t. 225b/17, 247a/13, 247b/11, 263a/14
- 7-

tefhīm [Ar.] Bildirme, anlatma.

- t.+ dir 291b/2
- t.+ e 351b/2

t. idüp 348a/7, 351a/13 -4-	tehāvün [Ar.] Ehemmiyet vermeme, önemsiz görme, önemsememe. t. itmek 201a/4 t. 348a/9 -2-
tefrīk [Ar.] Ayırma, ayrılma; farklı tutma. t.+ de 355b/10 t. eyleyüp 239a/11, 282a/6 t. iderler 251a/4 t. olunmayup 317b/10 t. 301a/17, 355b/9 -7-	tehevvu' [Ar.] Kusma, istifrağ etme. t. 254a/15 -1-
tefsīr [Ar.] Yorumlama, yorum; açıklamak. t.- i laṭīfnde 328b/5 t.- i şerīfnde 362a/2 t. itmişler 197b/10 t. 353a/10 -4-	tehevvür [Ar.] Çok kızma, öfkelenme, hiddetlenme, köpürme. t. 349b/12 -1-
teftih [Ar.] Açmak; tıkalı kanalları ve gözenekleri açmak. t.- i mesāmmāta 301b/6 t.+ de 270b/10, 287a/8 t.+ i 264b/9, 267b/1, 286b/17 t. ider 245b/9, 270b/11 t. olunur 250a/15 t. 264b/6, 302a/9 -11-	te'ḥīr [Ar.] Erteleme, sonraya bırakma; geciktirme. t.+ ine 362b/8 t. eyleyüp 219a/7 t. 216a/12, 297b/5 -4-
teftihāt [Ar.] Açma işleri. t.- ı kaviyye 270b/8 -1-	tehzīb [Ar.] Düzeltme, ıslah etme. t.- i ahlāk 346b/14 t.- i kelāma 353a/2 t.+ den 350b/9 t. 347b/9, 347b/11 -5-
teftihū's-şu'ün [Ar.] İşlerin, olayların açılması. t. 197b/11 -1-	tekābül [Ar.] Karşılık olma, karşılama, yerini tutma; yüz yüze gelme. t.+ e 328a/17 -1-
teḥabbūs [Ar.] Kendini bir yere kapama, hapsetme, karantina. t. olunsa 326a/8 -1-	teḥkālul [Ar.] Deprenme, hareketlenme. t. 217a/13 -1-
	teḥaṣṣu' [Ar.] Çukurlanmak, kâse gibi içe doğru çökmek; içe doğru olan kamburluk. bkz. ka's t. 287b/2 -1-

tekāsül [Ar.] Tembellik, üşenme, gevşeklik.

t.+ i 301b/17

t. olunmaya 354b/9

t. 348a/9

-3-

teḳaṭṭu^c [Ar.] Kesilme.

t.+ ina 242b/2

-1-

teḳāzā [Ar.] Zorlama.

t. itdikde 272a/11

-1-

teke [Tr.] Erkek keçi.

t. 269b/3

-1-

tekebbür [Ar.] Kibirleme, büyüklük.

t. 351a/11

-1-

tekellüm [Ar.] Söyleme, konuşma.

t.- i nuḳṣāndan 221a/4

t.+ e 211b/17, 221a/8, 346a/7

t.+ i 221a/5

t.+ üñ 211b/8

t. 212a/8

-7-

tekerrür [Ar.] Tekrarlanma.

t.- i ‘amel 338a/5

t. 275a/13

-2-

tekevvün [Ar.] Vücut bulma, vücuda gelme, var olma, oluş, oluşum.

mādde-i t.+ leri 217b/5

t. ider 277b/3

t. itdigi 216b/11, 216b/12

t. itmekle 277b/17

t. itmiş 231a/12

t. 277b/17

-7-

teklīf [Ar.] Teklif, görüş, öneri.

t. itmeyeler 353b/10

-1-

tekmīl [Ar.] Tamamlama, bitirme; bütün, eksiksiz.

t.+ e 353a/12

t.+ ine 347b/9, 347b/11, 347b/15

t. eyleye 352b/17

t. itdiginden 353a/12

t. itmekle 353a/5

-7-

tekrār [Ar.] Tekrar, yine.

t. ideler 338b/14

t. itmege 294b/15

t. oluna 337b/4

t. 185a/5, 203a/13, 204b/14, 216b/1, 216b/6, 218b/7, 219a/10, 219a/15,

219a/16, 219b/5, 219b/8, 223b/14, 223b/17, 232a/12, 234a/6, 244b/12,

251a/14, 267b/10, 280b/15, 288b/17, 300a/15, 301a/3, 302a/16,

302b/1, 306a/16, 308b/9, 328b/15, 334b/16, 346a/10, 348b/7, 351a/1

-34-

tekrīr [Ar.] Tekrarlama.

t.- i ‘amel 227b/8

t. olundı 199b/11

-2-

teḳṣīf [Ar.] Yoğunlaştırma.

t. itmek 249b/12

-1-

tekür [Tr.] Tekir balığı.

t. 243a/7

-1-

tel [Tr.] Tel.

t. 223a/17

-1-

telaffuz [Ar.] Söyleme, söyleyiş; söz söyleme.
t. olunursa 186b/10
t. 221a/8
-2-

telâkî [Ar.] Buluşma, kavuşma.
t. eyleseler 221b/7
-1-

telbîk [Ar.] Karıştırmak.
t. oluna 227b/6
-1-

telef [Ar.] Yok etme, öldürme.
t. olan 218b/7, 328b/13
‘urza-yı t. 354a/9
-3-

telehhüb [Ar.] İltihap.
t.+ ini 316a/10
-1-

te’lîf [Ar.] Eser yazma; yazılmış eser.
t.- i bî-naẓîrinde 186b/12
t.- i celîlinden 182a/11
t.- i laẓîfde 323a/2
t.- i şerîf 247b/17
t.- i şerîfde 226b/12
t.- i şerîfinde 190b/15
t.+ i 323a/4
t.+ inde 232b/14, 276a/13, 327a/16
t.+ lerine 332a/3
t. eylediği 202b/3
t. eyledikde 355a/10
t. eyledikleri 362a/4
t. eyleyüp 362a/11
t. itdikleri 318a/9
t. itmek 342b/15
t. olunan 331a/16
t. olunmuşdur 290b/11
-19-

telkîn [Ar.] Bir kimseye bir fikri aşılama, aşılıp zihnine sokma, öğretme.
t. eyleyeler 346a/13
t. itmege 347a/2
-2-

telük [Tr.] Delik.
t.+ lerine 188b/1
-1-

Telvîh [ea.] Muhammed bin Ebî’n-nasr Hucendî eseri.
T. 229b/3
-1-

telyîn [Ar.] Yumuşatma.
t.+ e 312a/6
t.+ i 262a/16
me’kel-i t.+ iñ 301a/1
t. ideler 238b/9, 309a/4
t. itmekle 235a/17, 237b/15
t. olunmak 228b/14
t. olunup 227a/13, 227a/16, 286b/15
t. olunur 198a/7, 283a/7, 308a/6
t. 230b/5, 302b/12, 316b/6
-17-

temâm [Ar.] Tamam, eksiksiz, bütün.
t.- ı ğaşy 236b/13
t.- ı isti‘ dâd 324b/10
t.- ı münteşir olduğdan 336a/11
t.- ı zarûret 355b/9
t.+ ı 211b/10
t.+ ına 356a/16, 357b/9
t. itmedin 321a/1
t. olduğda 182b/3
t. olunca 182b/1, 253a/11
t. olur 246b/7, 357b/6
t. 185b/16, 214b/6, 234a/5, 235a/9, 244a/11, 244a/14, 260a/8, 266b/3, 269b/8, 281a/9, 286a/3, 289a/17, 298b/15, 299b/1, 304b/14, 304b/15, 317a/7, 337b/1, 339a/15
-32-

temdīd [Ar.] Uzatma, sürdürme.

t.+ den 185a/17

t.+ i 184b/2

-2-

temekkūn [Ar.] Yerleşme, mekân tutma.

t. idüp 347a/11

-1-

temellūk [Ar.] Sahip olma.

t. 361b/4

-1-

temelmül [Ar.] İstiraptan yatakta vücudu oraya buraya hareket ettirmek; döşekte rahat olmamak.

t. itmek 278b/5

-1-

temessūk [Ar.] Tutunma, güvenerek sarılma, yapışıp sıkı tutma.

t. eylemiş 362a/13

-1-

temlīs [Ar.] Pürüzlerini giderme, düzleme.

t.+ i 255b/8

-1-

temr-i Hindī [Ar.] Demirhindi; hint hurması (Tamarindus Indica).

t. 197a/16, 227a/16, 254b/15, 303a/4

-4-

temregi[Ar.] Bir çeşit deri hastalığı.

t. 315b/14

-1-

temrīḥ [Ar.] Bedeni yağ ile ovuşturmak.

t. ideler 215b/12

t. olunmak 276b/12

-2-

temşīl [Ar.] Bir şeyin aynısını veya mislini yapmak, benzetme; misal verme.

t. idüp 333b/13

t. itmişlerdir 291a/17

t. 291b/2

-3-

temyīz [Ar.] Ayırma, ayrılma, seçme, seçilme; iyiyi kötüden ayırma.

t. 296b/12, 301a/17

-2-

temzīc [Ar.] Katmak, kaynaştırmak, mezcetmek; birleştirmek.

t. ideler 246b/3

t. olunmak 187b/3

-2-

ten [Far.] Ten, cilt, deri.

t.+ de 258b/1

-1-

tenaḥnuḥ [Ar.] Hafif şekilde öksürme.

t. 241b/2

-1-

tenāsül [Ar.] Üreme.

t.+ leri 355b/17

t.+ üne 355b/15

-2-

tena‘‘um [Ar.] Nimet içinde bulunma.

t.- ı dünyā 351b/17

-1-

tenāvül[Ar.] Yeme içme.

t.+ e 349a/16

t.+ i 275a/6

t. eyleyeler 343b/12

t. iderse 335a/8

t. itmek 341a/9

t. olunmak 343b/3

-6-

tenbīh [Ar.] Tembih, emir, buyruk.

t.- i ekīd 350b/3
t.- i hümāyūn 335b/5
t.- i şerīfe 329b/1
t.+ den 252a/9
t. buyurdukları 330a/12
t. buyurılmışdur 348a/15
t. ideler 201b/8
t. itmekle 249a/8
t. 252a/3, 259b/7, 326b/14
-11-

ṭencere [Ar.] Tencere.

ṭ.+ de 285b/2, 285b/14, 286a/9
ṭ.+ niñ 286a/2
ṭ.+ ye 266a/4, 334b/13
ṭ. 182b/15, 335a/4
-8-

teneffūṭ [Ar.] Kabarma.

t. iderse 316b/4
t. idüp 316b/7
t. itmedin 316a/7
t. itmeye 316a/10
nāfi' -i t. 316a/17
-5-

teneffūs [Ar.] Solunum, nefes alma.

t.+ de 299b/2
t.+ den 204b/5
t.+ e 204b/4, 239a/17, 244a/17
ḳuvvet-i t.+ e 237a/4
a' zā-yı t.+ i 288a/9
t.+ üñ 241a/16
sū' -i t.+ üñ 288a/15
t.+ üne 231b/14
t. eyleyüp 239a/5
t. idebile 240b/7
t. idemez 240b/6
t. 224a/15, 224b/9, 225a/2, 225a/7,
225b/3, 225b/7, 231a/17, 237a/1,
239b/5, 239b/12, 246a/16, 298a/6,
324b/15, 362a/4

‘aẓl-ı t. 187a/8

a' zā-yı t. 239b/3

ālet-i t. 204b/5

sū' -i t. 238b/16

-31-

tenfir [Ar.] İğrendirme, tiksindirme, nefret ettirme.

t. idüp 351a/15
-1-

tenḳiye [Ar.] Temizlemek; su vermek suretiyle kalın bağırsağın içini temizleme; bu iş için kullanılan alet.

t.- i dimāğa 185b/4
t.- yi ahlāt 334a/11
t.+ ler ideler 238b/12
t.+ ye 194b/1
t. ideler 183a/6, 202a/16
t. iderler 277b/12
t. idüp 198a/3, 313a/9
t. itmege 294a/4
t. itmekle 277b/8, 277b/9
t. olunduğdan 314a/16
t. olunmak 303a/2
t. olunup 197a/17, 201b/17, 223a/2,
230b/8, 289a/5
t. 227a/12, 235b/13, 258b/17,
302b/16, 310a/8
-24-

tenḳih [Ar.] Bir şeyin fazla ve gereksiz kısımlarını çıkarıp ayıklama, arıtma.

t.+ e 358a/1
-1-

Tenḳih-i Ḳānūn

[ea.] İbn Cüme' eseri.
T.+ da 183a/3, 186a/17, 197b/10
-3-

tenḳiş [Ar.] Azaltma, indirme, eksiltme.

t. olunmaz 295b/3
-1-

tennūr [Ar.] Fırın, ocak, tandır.
t.+ da 267b/6
t. 266a/6
-2-

tenşīf [Ar.] Su vb. nesneyi burundan içe çekmek, neşf etmek.
t. itmekle 268a/17
t. 358a/15
-2-

tep- [Tr.] Tepmek, hayvanın arka ayağı ile vurması, çifte atmak.
t.- dügi 271a/14
-1-

ter [Tr.] Ter.
t.+ den 287a/10
t.+ i 331b/15
t. 294b/13, 302b/2, 336b/5, 336b/12
-6-

terākīb [Ar.] Terkipler.
t.- i müte^ç addidesi 288b/12
t. 337a/4
-2-

terākūm [Ar.] Yığılma, birikme, toplanma.
t.+ i 194a/3
t. iden 296b/8
t. itmekle 264a/2
-3-

tera^çru^ç [Ar.] Çocuğun büyümeye başlaması.
sinn-i t.+ a 226b/3
sinn-i t.+ da olanlara 263b/9
sinn-i t.+ da 248a/3, 297a/15
sinn-i t.+ danşoñra 194a/12
sinn-i t. 345b/16, 357a/10
-7-

terātir [Ar.] Büyük işler.
t.+ i 252b/10
-1-

terbiye [Ar.] Terbiye, tedip, eğitim.
t.- i evlād 355b/12
t.+ leri 345b/14, 345b/17, 348a/6, 351b/8
t.+ si 356a/4
t.+ sidir 354b/7
t.+ sinde 347b/8, 354b/8
t.+ sine 347a/1
t. eylese 346a/17
t. eyleyüp 310a/11
t. idüp 238a/15
t. olunmuş 246a/9, 334b/10, 335a/17
t. olunup 266a/16
-17-

terbiyet[Ar.] bkz. **terbiye**
t. 346b/13, 354b/10
müddet-i t. 356a/6
-3-

terciḥ [Ar.] Tercih, yeğleme.
t.+ imizde 297a/9
t. eyledi 324b/1
t. eylemek 218a/10
t. eylemişler 182a/3
t. eyleyüp 217b/16, 324b/2, 335b/11
t. ider 303a/6, 333b/13
t. itmişlerdir 218a/9
t. olunmak 327b/3
t. olunur 267b/3, 303a/2
-13-

terciḥāt[Ar.] Tercihler.
t.+ ındandır 303a/7
-1-

tercūme [Ar.] Tercūme, çeviri.
t. olundu 333b/7
t. olunup 239a/13, 331a/17
-3-

tere [Far.] Tere bitkisi.
t. 199a/15, 245b/10, 267b/4,
314b/10
-4-

tereccī [Ar.] Rica etme; umma, ümit etme.
t. itmişler 200b/17
-1-

terehhül [Ar.] Yüz, göz, el ve
ayaklarda şişme.
t. 221b/14, 236a/11
-2-

tereyağı [Far.+Tr.] Tereyağı.
t. 271b/15, 304b/2, 316b/2
-3-

terfī [Ar.] Yukarı kaldırma, yükseltme;
rütbesini bir derece arttırma.
t. idüp 351b/9
-1-

terk [Ar.] Bırakma, terk etme, uzaklaşma.
t.- i cimā^c dan 194a/2
t.- i diyār 330a/6
t.- i edebi 347b/14
t.- i ma^c āṣī idüpdür 326a/16
t.+ i 353a/6
t.+ inden 193b/17, 274b/13
t. ideler 253a/12, 253a/16, 269b/6,
301a/16
t. iderler 326a/7
t. idüp 234a/8, 308a/13
t. itdiginden 274a/15
t. itdirüp 353b/9
t. itmek 329a/11, 330b/12
t. olunmağla 229b/12
t. olunsa 194b/5
t. olunup 226b/13
-21-

terkīb [Ar.] Birleşim; gerekli
malzemelerin, ilaç oluşturmak için
bir araya getirilmesi, ilaç.
t.- i ‘acībīn 342b/14
t.- i mezkūre 215a/8, 336b/11
t.- i zāhirü't-te'şīr 343a/3
t.+ de 342a/15
t.+ dir 209b/2, 263a/5, 313a/15
t.+ e 263a/2
t.+ i 198a/11, 198a/15, 214a/9,
214b/8, 215a/5, 250a/1, 253a/1,
275b/10
t.+ iñ 222b/16, 263a/3, 344b/13
t. eyleyüp 204b/7
t. itdigim 254a/9
t. olunmağla 343a/4
t. olunmuş 257b/7, 273a/13
t. olunmuşdur 342a/6
t. olunsalar 265b/4
t. olunup 224a/17, 229a/14, 250b/14
t. 187a/16, 189b/1, 189b/3, 214a/3,
214a/16, 232b/9, 235b/13, 243b/16,
244b/13, 245b/17, 252b/15,
256b/15, 262a/17, 262b/10, 265b/6,
272b/11, 280a/9, 283b/10, 286a/7,
301b/8, 337a/4, 342b/1
-53-

terle- [Tr.] Terlemek.
t.- me 303a/1
t.- mek 336b/10
-2-

terlet- [Tr.] Terletmek.
t.- eler 293b/16, 294b/10
t.- mege 293b/15, 294b/9, 301b/5
t.- mek 301b/6
-6-

termentīn [<Fr. terebenthin] Sakız
ağacının kokulu reçinesi.
t.+ i 315a/11
t. 215b/15, 243b/17, 262b/15,
276b/11, 313b/11, 315a/10
-7-

ters [Tr.] Gübre; hayvan pisliği.
t.+ i 272b/15
t.+ inden 276b/5
t.+ iniñ 208a/16
-3-

terşih [Ar.] Süzme, sızdırma.
t. eyleye 299a/14
-1-

tertīb [Ar.] Düzenleme, hazırlama.
t.- i Rabbānī 259a/17
t. eylediği 331a/2
t. idüp 340a/13
t. olunup 348b/14
t. 242b/1, 352a/6
-6-

teshīn [Ar.] Isıtma, kızdırma.
t.- i laṭīfī 262a/15
t.- i şedīdī 242a/13
t.+ i 238a/10, 255b/7
t. idici 283a/8
t. 264b/6, 264b/9
-7-

te'sīr [Ar.] Etki.
t.- i 'acībi 270b/10
t.- i 'acībini 313b/15, 314b/12
t.- i felekiyye 360b/1
t.+ i oldıgını 320a/8
t.+ i 224b/8, 266a/9, 279b/2, 306a/17
t.+ inde 279a/10
t.+ inden 237b/7, 293a/13
t.+ ini 294b/14, 313b/16
t.+ leri 283a/16, 311b/2
t.+ lerinden 344b/17
t.+ lerini 345a/2, 345a/6
t.+ leriniñ 320b/2
t. eyledikde 234a/5
t. iden 283b/10
t. ider 323b/5
t. idüp 338a/11

t. itmedigi 303a/4
t. itmeyüp 188b/7
t. itmezse 235a/12, 309b/15
t. olunmayup 308a/14
t. 276b/14, 279a/2, 295a/11, 331a/14
-34-

te'sīrāt [Ar.] Tesirler, etkiler.
t.- i 'acībesini 190b/16
t.- i kaviyyesi 297b/10
t.- i semāvi 322a/1
t.- i semāviyye 345a/10
t.+ i 296a/9
t.+ ına 321a/8, 360b/3
t.+ ını 321a/17
-8-

teskīn [Ar.] Yatıştırma, sükunete erdirmе.
t.- i şeverāna 301a/15
t. bulmazsa 302a/16
t. eyleye 300b/15
t. idici 204a/13
t. idüp 317a/13
t. olunmağdır 245a/10
t. olunup 250a/15
t. olup 302b/3
t. 302a/10, 312a/6
-10-

teslīm [Ar.] Verme; gerçekliğini kabul etme.
t. itmeyüp 319a/5
t. oluna 350b/7
t. olunduğı 344b/6
-3-

teslīt [Ar.] Havale etmek.
t.- i benī İsrā'ilde 326b/1
t. ider 327a/10
t. oluna 327b/2
t. olunan 327a/11
-4-

tesmiye [Ar.] Ad koyma, adlandırma.

- t. eylediler 186b/8
- t. eylemişler 197b/15
- t. idenleri 186b/17
- t. itmişler 196b/10, 244a/17
- t. olunan 184a/10, 200a/1, 258a/3, 269b/2, 281b/8, 291a/9, 291b/11, 342b/13
- t. olundığına 312b/10
- t. olunması 210a/16
- t. olunmuş 312b/12, 312b/14
- t. olunmuştur 191b/16
- t. olunmuştur 217b/1
- t. olunmuşlardır 314a/12
- t. olunup 251a/6
- 21-

teşbih [Ar.] Benzetme, benzetilme.

- t. iderler 224b/7, 224b/12, 225b/8, 334a/5
- t. olunmağdan 291b/3
- t. olur 310a/10
- 6-

teşbihen [Ar.] Benzetme olarak.

- t. 312b/14
- 1-

teşdid [Ar.] Şiddetlendirme, şiddetini arttırma.

- t.+ i 281b/8
- 1-

teşebbüs [Ar.] Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim.

- t. eyleyen 291a/15
- t. eyleyüp 291a/12, 291b/14
- t. iderse 291a/13, 291a/14
- t. idüp 291a/11, 339b/11
- t. 330b/11, 331a/2
- 9-

teşekkül [Ar.] Şekil alma, oluşum.

- t.+ i 201a/1
- 1-

teşengi [Ar.] Susama, susayış.

- t. 186b/13
- 1-

teşennüc [Ar.] Kasılma, gerilme, şiddetli kas kasılması, spazm.

- t.- i küllî 190a/1
- t.- i mādde 192a/4
- t.+ de 290a/5
- t.+ den 201b/14
- t.+ e 215a/15, 249b/12
- t.+ ünden 200b/3, 288a/3
- t. 184a/17, 192a/1, 196b/14, 197b/3, 198a/17, 201b/15, 215a/13, 215a/15, 241a/13, 290a/6
- havl-i t. 202a/9
- 20-

teşennücü'r-ribāṭāt [Ar.] Organlar arasındaki bağların kasılması.

- ‘ilāc-ı t. 290a/2
- 1-

teşerrüb [Ar.] İçme.

- t. eyleyüp 236a/10
- 1-

teşhîş [Ar.] Araştırarak bir hastalığın ne olduğunu belirleme, tanı.

- t.+ e 265a/7
- t. olunması 260b/11
- 2-

teşnî [Ar.] Ayıplama, kötü görme, ayıp ve çirkin bulma.

- t. itmişlerdir 258b/13
- 1-

teşrif-bār [Ar.+Far.] Şeref saçan; şerefleştiren.
 t.- ı ‘ âlem-i vücūd olmuşlardır
 355a/6
 -1-

teşriḥ [Ar.] Açıklama; derinlemesine inceleme.
 t.+ de 281b/13, 296a/15
 ‘ ilm-i t.+ de 247a/8
 t.+ i 293b/2
 t. olunduḡda 259a/16
 t. olunsa 192b/6
 erbāb-ı t. 211b/14, 224a/4, 239b/2, 251a/4, 259a/12
 -11-

teşriḥāt [Ar.] Teşrihler; açıklamalar.
 t.+ da 224b/3
 -1-

tetābu‘ [Ar.] Birbirini takip etme, aralıksız olarak birbiri ardından gelme.
 t.- ı nefesden 240b/10
 -1-

teṭāhhūr [Ar.] Temizlenme, temizlenmiş olma.
 t. ideler 185b/14
 -1-

tetebbu‘ [Ar.] Etraflıca inceleyip araştırma.
 t. 333b/12
 -1-

tetmīm [Ar.] Tamamlama, bitirme.
 t. olunmuşdur 224b/1
 -1-

tevaḡḡul [Ar.] Bir işle devamlı uğraşma, çok meşgul olma.
 t. itmek 353a/14
 -1-

tevālūd [Ar.] Doğma, doğurma.
 t. 355b/15
 -1-

tevārīḥ [Ar.] Tarihler, tarih kitapları.
 t.- i mu‘ teberede 322b/14
 -1-

tevātūr [Ar.] Söylenti.
 t. 239a/5, 319a/9
 -2-

tevbīḥ [Ar.] Azarlama, paylama.
 t. olunmayup 347b/1
 t. 347a/11
 -2-

tevcīḥ [Ar.] Belli bir yöne çevirme; anlam verme, yorumlama, tefsir etme.
 t.- i mezkûre 327a/16
 t.+ ine 327b/3
 t. eyleyüp 328b/12
 t. iderler 328b/2
 t. itmişlerdir 190b/6
 -5-

teveccūh [Ar.] Beğenme, iltifat.
 t.+ le 329a/3, 352a/6
 t. eyleye 237b/16
 t. iden 222a/6
 t. itmekle 187a/10
 -5-

tevehhüm [Ar.] Vehim, kuruntu.
 t. ider 190a/15
 t. olunur 306b/13
 -2-

tevellūd [Ar.] Doğma, dünyaya gelme, doğum.
 t.+ e 314a/1
 t.+ i 263a/17, 268a/7, 268a/11, 277a/11, 277a/14

t.+ ine 279a/6	
t.+ lerinin 277a/15, 277a/17	
t.+ ünden 182b/5	
t.+ üne 202a/16	
t. eyledi 182a/14	
t. eyledigi 278a/4	
t. eyleyüp 182a/13	
t. iden 277a/13, 326a/5	
t. idenlerde 202b/5	
t. ider 194a/9, 230b/15, 240a/16, 268a/9, 277a/13, 278a/3	
t. iderse 268a/13	
t. idüp 182a/16, 264b/3, 268a/12, 287b/10	
t. itdigi 268b/7, 268b/10, 278a/11	
t. itdürececek 197b/6	
t. itdüren 195a/8	
t. itdürüp 183a/6	
t. olan 277b/7	
-35-	
teverrüm [Ar.] Veremli olma, vereme yakalanma, verem olma.	
t. eylese 264a/2	
t. idüp 351a/8	
-2-	
tevfik [Ar.] Allah'ın yardımı.	
t.- i Bārī kılp 191a/13, 333b/17	
t. eyleye 270a/2	
t. eyleyüp 290a/16	
-4-	
tevhid [Ar.] Birlik sözünü zikretme; "lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme.	
kelâm-ı t.- i nizâm 360b/6	
-1-	
te'vîl [Ar.] Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.	
t.+ i 327b/3	
t. 296b/7, 327b/2	
-3-	
tezâyüd [Ar.] Artma, çoğalma.	
t.+ inde 332a/11	
-1-	
tezeyyüd [Ar.] Artma, çoğalma.	
t. 222a/15	
-1-	
tezeyyüdü'l-esnân [Ar.] Dişlerin gereğinden fazla büyümesi.	
t. 222a/16	
-1-	
tezeyyün [Ar.] Süslenme.	
t. itmiş 204b/9	
-1-	
Tezkire [ea.] Tezkire-i Dâvûd; Şeyh Dâvud eseri.	
t.+ de 302a/6	
-1-	
tezvîc [Ar.] Evlendirme.	
t.+ de 355b/1	
t. eyledi 355a/12	
t. olunduktan 355b/5	
-3-	
tezyîn [Ar.] Süsleme, süslenme.	
t.+ den 349a/6	
t. ideler 340a/10	
t. itmeyeler 348b/16	
t. olunup 335a/12	
-4-	
tıbb [Ar.] Tıp.	
ṭ.- ı eczâ'-yı mi' deniñ 255a/1	
ṭ.+ a 261b/13	
ḳânûn-ı ṭ.+ a 294b/3	
ḳavânîn-i ṭ.+ a 361b/1	
fenn-i ṭ.+ da 357a/14	
kütb-i ṭ.+ da 308a/1	
kütüb-ı ṭ.+ da 268a/6	

kütüb-i ʔ. + dan 226a/4
 vâcibât-ı ʔ. + dan 344b/11
 fenn-i celîle-i ʔ. + in 362b/11
 ʔ. 205b/13, 333a/4
 câmi^ʕ -i müteferriqât-ı fenn-i ʔ.
 297a/3
 kâ^ʕ ide-yi fenn-i ʔ. 257b/16
 muḳteżâ-yı fenn-i ʔ. 333b/16
 -15-

tıbben [Ar.] Tıp bakımından.
 ʔ. 190b/12, 237a/17, 277a/17,
 278a/2, 323b/8, 331b/17, 346a/3,
 349b/12, 356b/11
 -9-

tıfl [Ar.] Küçük çocuk; çocuk.
 ʔ. + a 188a/13, 198b/10, 200b/16,
 201a/13, 211a/7, 212b/14, 212b/17,
 254b/10, 254b/16, 256b/4, 263a/10,
 270b/14, 274b/3, 274b/5, 274b/16,
 276b/9, 285a/12, 294b/4, 300b/13
 ʔ. + dan 256b/7
 ʔ. + ı 188b/11, 189a/10, 201b/8,
 204a/12, 210b/16, 283a/6
 ʔ. + in 183a/7, 184b/9, 186a/9,
 188a/10, 188b/9, 189a/9, 200a/11,
 201a/6, 201a/11, 201b/1, 204a/1,
 204a/3, 204a/5, 204a/9, 215a/1,
 215a/4, 215a/9, 215a/10, 215b/16,
 254b/5, 255a/14, 256b/13, 274a/14,
 274b/5, 274b/9, 274b/10, 275a/11,
 276b/11, 294b/12, 295b/17
 ʔ. + larda 194b/1
 ʔ. 182a/14, 183a/12, 196a/17,
 200a/6, 200a/7, 201b/3, 216a/13,
 218b/17, 219a/11, 226b/3, 238b/5,
 254b/13, 274a/11, 348b/9
 -71-

tıfliyye [Ar.] Küçük çocuk olma durumu;
 çocukluk.
 hâlet-i ʔ. + de 194a/10
 -1-

tıhâl [Ar.] Dalak.
 ʔ. + de 240a/4
 ʕilel-i ʔ. + de 264b/13
 evrâm-ı ʔ. + de 265b/10
 ʔ. + den 252a/3, 263b/5, 264b/5
 emrâz-ı ʔ. + den 263b/11
 ʔ. + e 251b/8, 264b/17
 evrâm-ı ʔ. + i 265a/5
 ʔ. + in 264a/6, 264b/7, 268a/2
 ʔ. + inde 267a/13
 ʔ. + ine 208b/10
 ʔ. 192b/13, 251b/9, 259b/1, 263b/6,
 264b/2, 267a/11
 ʕilel-i ʔ. 263b/6
 şalâbet-i ʔ. 267a/15
 -23-

tılâ [Ar.] Sürülecek sıvı veya merhem;
 bez ile vücuda koyu kıvamda
 olmayan ilaç sürmek.
 ʔ. - yı laṭîfî 306b/3
 ʔ. + lar 203a/10, 204a/2, 204a/13,
 208b/6, 255b/10, 255b/17, 266b/14,
 306a/9, 335b/6, 337a/16
 ʔ. + lara 208b/7, 305b/16
 ʔ. + nın 338b/14
 ʔ. + sı 285a/4
 ʔ. + sına 249b/6, 314b/6
 ʔ. + sın 228a/13
 ʔ. + ya 309a/7
 ʔ. + yı 309a/5
 ʔ. eylemek 304b/11
 ʔ. eyleseler 303b/17
 ʔ. eyleyeler 214b/7, 214b/8
 ʔ. eyleyüp 182a/6, 341a/6
 ʔ. ide 317b/2
 ʔ. ideler 203a/11, 204a/4, 229a/13,
 237b/14, 242a/3, 249b/13, 255b/12,
 266b/7, 289a/4, 289a/14, 306a/15,
 306b/1, 308a/17, 309b/14, 310a/11,
 316a/8, 316b/15, 337b/6
 ʔ. idüp 185b/15, 252b/14, 281a/10,
 317a/7

	ṭ. itmek 311a/8 ṭ. itmekle 182a/5, 317a/13 ṭ. oluna 214a/5, 246a/11, 285a/10 ṭ. olunan 187b/5, 253b/8 ṭ. olunmak 215b/13, 223a/4, 229a/14, 253b/9, 276b/15, 285a/8, 285a/9, 304a/13, 305b/17, 306a/1, 314b/8 ṭ. olunsa 316a/14, 316a/17, 338b/1 ṭ. olunup 253b/6, 305b/14 ṭ. olunur 202a/11, 209b/1, 214b/2, 214b/10, 222b/16, 230a/5, 245a/17, 287a/1, 304b/13, 317a/2 ṭ. 203a/13, 253b/14, 256a/16, 310a/4, 335b/9, 337a/13, 337b/15, 338b/2 -91-	
tırāṣ	[Far.] Tıraş. t. eyleyüp 185a/1 t. itdikde 310a/16 -2-	
tırnaḵ	[Tr.] Tırnak. ṭ.+ da 217a/15 ṭ.+ ı 280b/13 ṭ. 217a/17 -3-	
ṭīn-i ḥurr	[Ar.] İçinde taş, çakıl vesair bulunmayan halis topraktan olan kil. ṭ. 253b/1 -1-	
ṭīn-i maḥtūm	[Ar.] Limni adasından çıkarılan ve tedavi için teke kanıyla yoğrulan kil. ṭ. 340b/4, 342b/4, 343b/7 -3-	
ṭīnī	[Ar.] Killi. t. 310a/13 -1-	
tirmis	[Ar.] Türmüş, acı bakla. bkz. türmüş t.+ i 279b/7 -1-	
tiryāk	[Ar.] Panzehir; zehirlenmeye bazı hastalıklara karşı kullanılan macun. t.- ı müfrede 344a/7 t.+ ın 344a/15 t.+ lar 344a/9 t. 344a/11, 344a/16, 344a/17 -6-	
tiryāk-ı fārūḵ	[Ar.] Zehirli ve kuduz hayvan ısırıkları, her türlü zehir, ateşli hastalıklar, sara, felç ve benzeri hastalıkta kullanılan ve bir çok formüllü olan bir tiyak. t.+ ın 344a/9 t. 196a/11, 269b/17, 336b/7, 344a/8, 344b/2 -6-	
tīz	[Far.] Çabuk, seri, tez. t. 298b/9, 302b/3 -2-	
tīz tīz	[Far.] Çabuk çabuk. t. 299b/2 -1-	
tīzce	[Far.+Tr.] Çabucak. t. 305a/3 -1-	
ṭoḡ-	[Tr.] Doğmak. ṭ.- an 200b/15 ṭ.- ar 199b/12, 218b/10 ṭ.- duḡı 196a/17 ṭ.- duḡdan 216a/10, 295b/15 ṭ.- duḡları 194a/10 ṭ.- maḵ 216a/14 -8-	

toğra- [Tr.] Doğramak.
 ̣.- yalar 238b/1, 244a/9
 ̣.- yup 266a/17, 334b/13
 -4-

toğrı [Tr.] bkz. **toğru**
 ̣. 208b/16, 240b/5, 240b/6, 273b/7,
 309b/4
 -5-

toğru [Tr.] Aynı doğrultuda devam eden,
 müstakim; gerçeğe uygun, gerçek.
 ̣.+ ca 357b/16
 -1-

tok [Tr.] Tok, doymuş.
 ̣. 189a/10, 189b/7, 282b/5
 -3-

tok [Tr.] bkz. **tok**
 t. 199a/12, 199a/14
 -2-

tokluk [Tr.] Tok olma durumu.
 ̣. 291b/12
 -1-

tokun- [Tr.] Dokunmak, değmek.
 ̣.- mağa 213a/5
 ̣.- mağla 223b/5
 ̣.- mağdan 184b/17
 ̣.- ur 253b/2
 -4-

tokundur- [Tr.] Dokundurmak.
 ̣.- mağ 305b/5
 -1-

tokuz [Tr.] Dokuz (9) sayısı.
 ̣. 216a/11, 257a/5
 -2-

tokuzuncı [Tr.] Dokuzuncu (9.)
 sıradaki.
 ̣. 346a/9
 -1-

tol- [Tr.] Dolmak.
 ̣.- an 236b/2
 ̣.- arsa 316b/7
 ̣.- duğdan 260a/8
 ̣.- mağla 316a/7
 ̣.- up 302a/17
 -5-

toldur- [Tr.] Doldurmak.
 ̣.- up 209a/15
 -1-

tolu [Tr.] Dolu.
 ̣. olanlar 323b/8
 ̣. 261b/5
 -2-

top [Tr.] Gülle veya şarapnel atan
 büyük, ateşli silah.
 ̣. 195a/14
 -1-

topalak [Tr.] Hünnapgillerden,
 yapraklarından yeşil boya çıkarılan
 bir bitki.
 ̣. 223a/6, 283a/11
 -2-

toprak [Tr.] Toprak.
 ̣. 228a/9, 266a/4, 285b/2, 285b/13,
 286a/9, 334b/13
 -7-

torba [Far.] Kесе; er bezi, husye, testis.
 ̣.+ ya 275a/10, 286a/1, 286a/6,
 338b/12
 ̣.+ yı 286a/3, 338b/12
 -6-

torba [Far.] bkz. **torba**
t.+ lara 282a/5
t.+ nın 282a/9
-3-

toruk [Tr.] Doruk, zirve, şahika.
t. 195b/12
-1-

toz [Tr.] Toz.
t.+ ı 249a/12
t. 224b/10
-2-

töhm [Ar.] Suç yükleme, suçlama.
t. 348b/2
-1-

tudak [Tr.] Dudak.
t.+ ların 211b/14
t. 211b/5
-2-

tuffāh [Ar.] Elma.
t.+ lar 196a/7
şarāb-ı t. 249a/11
-2-

tuffāhiye [Ar.] bkz. **tuffāh**
t. 245a/13
-1-

tufullet [Ar.] bkz. **tufuliyyet**
sinn-i t.+ de 226b/5
sinn-i t. 293a/12
-2-

tufuliyyet Çocukluk, küçüklük.
hāl-i t.+ de 200b/17
hālet-i t.+ de 274a/3, 296b/2
sinn-i t.+ de 201a/2, 205b/17,
235b/16, 283a/2
sinn-i t.+ e 200a/14
t.+ i 219b/3

sinn-i t.+ i 201b/9
t. 358a/1
intihā-yı sinn-i t. 357b/4
sinn-i t. 351b/8, 357a/10
-14-

tuğyān [Ar.] Taşkınlık, çoşkunluk; çoşma.
t. buldı 324a/1
-1-

Tuḥfe [ea.] Tuhfetu'l-Fukahā;
Alâeddîn es-Semerkândî eseri.
şāhib-i T.+ nın 355a/7
T.+ ye 355a/10
şāhib-i T. 355a/11
şānī-yi şerḥ-i T. 355a/13
-4-

tuḥlub [Ar.] Yosun, kurbağa yosunu.
t.+ ı 283b/2
t. 233a/5
-2-

tuḥm [Far.] Tohum.
t.+ ı 187b/12, 188a/14, 202a/6,
208a/6, 211a/14, 213b/10, 215a/9,
222b/12, 238a/12, 242a/2, 243a/15,
243a/17, 243b/13, 244b/5, 244b/6,
245b/7, 246a/7, 262b/2, 262b/3,
263a/8, 265b/2, 267b/2, 268b/17,
271a/11, 271a/12, 271b/6, 273a/3,
273a/4, 275a/8, 275b/11, 281a/8,
289a/7, 289b/8, 302a/2, 312a/8,
312a/9, 313a/16, 313b/9, 336b/15,
337b/1, 337b/7, 337b/8, 338b/17,
342a/10, 342b/5
t.+ ını 278b/13, 309b/10, 309b/11,
314b/5
t.+ ının 245b/10, 267b/4
t.+ ları 265b/1, 265b/8, 278b/14
t.+ larının 301b/15
t. 253a/3
-66-

tuḥme [Ar.] Aşırı tokluk, mide dolgunluğu.
 t.+ de 248b/8
 t.+ den 187b/10, 294a/3, 312b/16
 t.+ niñ 252b/10
 -5-

tuḥmiyye [Ar.] Humma çeşidi.
 t. 293a/15, 293b/1
 -2-

tūl [Ar.] Uzunluk, uzama, zaman
 çokluğu, uzun müddet.
 t.- i 'ömr 290a/17
 t.- i ḥayātınızda 346b/11
 t. 268b/1
 -3-

tūlā [Ar.] Çok (en, pek) uzun.
 t.- yı mütezāyid olup 223a/7
 -1-

tūlānī [Ar.] Uzunluğuna, uzunlamasına.
 t. 259b/2
 -1-

tūlen [Ar.] Uzunluk bakımından.
 t. 182a/15
 -1-

tulū' [Ar.] Doğma, doğuş; meydana
 çıkma.
 t. itdigi 343a/14
 t. itdikde 325b/10
 t. itmedikce 340b/5
 -3-

tuman [Tr.] Duman, sis, pus.
 t.+ lı 340b/15
 -1-

tur- (I) [Tr.] Durmak, hareketsiz kalmak;
 hareketi kesilmek. bkz. **dur- (I)**
 t.- a 253a/12, 303a/9
 t.- duḡdan 242b/16

t.- maḡla 220b/5
 t.- maḡ 350a/4
 t.- up 240b/5, 273b/7
 t.- ur 185b/16, 309b/4
 t.- urken 217b/8
 t.- ursa 309a/17
 -11-

tur- (II) [Tr.] Boğaza takılmak, yutamamak.
 bkz. **dur- (II)**
 t.- an 234b/5
 t.- ur 234b/3
 t.- ursa 234b/7
 -3-

turaḡ otı [Tr.] Durak otu, şıbs.
 t. 183a/15, 215b/11, 216a/1,
 233b/11, 238b/1, 245b/4, 245b/13,
 246b/4, 256b/9, 271a/9
 -10-

turp [Far.] Turp (Raphanus sativus).
 t.+ a 242b/15
 t.+ ı 242b/16
 t.+ uñ 270b/9
 t. 214a/6, 242b/12, 270b/13,
 271a/11, 271b/14
 -8-

turp [Far.] bkz. **turp**
 t. 233b/12, 269b/10
 -2-

turşī [Far.] Turşu.
 t.+ ler 341b/1
 t.+ leri 341b/1
 t.+ si 341b/1
 -3-

tut- [Tr.] Tutmak, kavramak.
 t.- a 234a/6
 t.- alar 340a/13
 ḡarār t.- amaz 222a/7
 t.- an 206a/7

ṭ- ana 292a/7 ṭ- ar 292a/16, 292b/1, 292b/2, 292b/5 ṭ- arlar 208a/8, 232a/5 ṭ- duğı 194b/12 ṭ- madığı 184b/10 ṭ- madıkça 240b/6 ṭ- madın 338a/10 ṭ- mağa 294a/6 ṭ- mağı 233a/10 ṭ- mağ 215b/9, 229b/17, 234a/11, 340b/9, 340b/17 ṭ- mağda 229a/14 ḳarār ṭ- mayup 231b/12, 231b/17 ṭ- maz 292b/1 ḳarār ṭ- muş 241b/10 ṭ- muşlar 239a/9 ṭ- salar 232a/9 ṭ- uci 208a/1, 208a/3 ṭ- up 196a/8, 338a/9 -33-	tuz [Tr.] Tuz. t.+ dan 199a/7 t. 227b/4, 232a/16, 232b/3, 233b/12, 269b/15 -6-
tūt [Far.] Dut (Morus). t.+ ı 304a/15 t. 227b/1, 280a/13, 341b/2 -4-	ṭuz [Tr.] bkz. tuz ṭ.+ ı 280a/10 ṭ. 211a/3, 257b/5, 314b/4, 314b/6 -5-
ṭutıcı [Tr.] Tutucu; durdurucu. ṭ. 229a/5, 230a/4, 234a/13 -3-	ṭuzlan- [Tr.] Tuzlanmak. ṭ.- mış 214b/14, 317a/9 -2-
tūtiyā [Ar.] Bakır sülfat; sürme taşının göze sürülen tozu, tutya. t.+ lar 199b/4 t. 310a/10 -2-	ṭuzlu [Tr.] bkz. ṭuzlu ṭ.+ lardan 309a/2 -1-
ṭutḳallık [Tr.] Durdurucu özellik. ṭ. 208a/9 -1-	ṭuzlu [Tr.] Tuzlu. ṭ. 305b/3, 305b/4, 305b/6, 315b/14, 317a/10 -5-
ṭuyūr [Ar.] Kuşlar. ṭ. 356a/8 -1-	ṭuzsuz [Tr.] Tuzsuz. ṭ. 311a/16 -1-
	tūfenk [Far.] Tüfek. t. 195a/14 -1-
	tūkūr- [Tr.] Tükürmek. t.- mek 232a/13 -1-
	Türkce [öa.] Türkçe, Türk dili. T. 356a/11 -1-
	Türkī [öa.] Türk'e mensup. T.+ de 208b/3, 224a/11, 224a/14, 224b/5, 279b/9, 281a/14

lisân-ı T.+ de 269b/3

-7-

Türkice [öa.] Türkçe, Türk dili.

bkz. **Türkce**.

T. 204b/14, 212a/17, 217a/7,
223a/8, 225a/8, 225a/16, 246a/17,
248a/5, 250b/16, 252b/17, 254a/14,
254b/17, 257b/6, 259b/1, 259b/12,
259b/16, 260a/11, 261a/2, 268a/8,
269b/13, 273a/11, 273b/9, 275b/15,
278a/2, 286a/13, 287a/14, 287b/4,
287b/6, 292a/9, 292b/10, 308b/12,
309a/16, 309b/7, 310b/11, 312a/12,
312b/5, 314a/9

-37-

türmüs [Ar.] Tirmis, acı bakla. bkz. **tirmis**

t.+ i 284b/8

t. 233b/6

-2-

tütsi [Tr.] Tütsü, buhur.

t. 305a/12

-1-

tütün [Tr.] Duman, duhan.

t.+ den 199a/7

t.+ leri 305a/15

t. 224b/10

-3-

tütüt- [Tr.] Dumanını çıkarmak.

t.- eler 340a/9

-1-

tüy [Tr.] Tüy, kıl.

t.+ leri 338a/8

-1-

tüylü [Tr.] Tüylü.

t. 231a/14

-1-

U

‘**Üc bin** ‘**Unuḡ**

[ka.] İsrailiyat kaynaklı efsanevi bir dev.

‘**Ü.**+ iñ 333b/14

-1-

‘**ucm** [Ar.] Dilinde tutukluk olanlar.

‘**u.** 339b/16

-1-

uç [Tr.] Uç.

u.+ ı 215b/12, 228a/17, 228b/2,
228b/7, 228b/8, 228b/11, 311b/4,
315a/1, 316b/7

u.+ ında 224b/11, 227a/5, 270b/2

u.+ ları 220a/5, 220a/8, 220a/15

u.+ u 204b/17

u.+ una 188b/5

-17-

‘**ūd** [Ar.] Öd ağacı.

‘**ū.**- ı Hindî 338b/10, 339a/2, 342a/7

‘**ū.** 285b/15, 340a/8, 342b/6

cüvâriş-i ‘**ū.** 286b/16

-7-

‘**uḡāl** [Ar.] Çaresi olmayan, çaresiz.

dā’-i ‘**u.**+ den 345b/12

dā’-i ‘**u.**+ dir 317b/9

dā’-i ‘**u.**+ e 336a/2

dā’-i ‘**u.**+ mıdır 331b/2

dā’-i ‘**u.** 318b/9, 323a/1, 325b/1,

345a/9

-8-

‘**ūdu’ş-şalīb** [Ar.] Ayı gülü, şakayık bitkisi (*Paeconia officinalis*).

bkz. **fāvāniyā**

‘**ū.**+ iñ 190b/4

-1-

ufak [Tr.] Ufak, küçük.

u.+ dır 278a/11

u. 230a/9, 268a/8

-3-

ufak ufak [Tr.] Azar azar.

u. 334b/12

-1-

ufakla- [Tr.] Ufak parçalara ayırmak.

u.- dıkdan 244b/8

-1-

ufan- [Tr.] Küçülmek, ufalmak.

u.- dıkdan 289a/3, 289a/16

-2-

‘ufūnet [Ar.] Çürümüş bir şeyden yayılan pis koku; çıbanda oluşan pis kokulu cerahat, irin; çürüme.

‘u.- i ahlāt 336b/10

‘u.- i galeyāndan 292b/7

dāfi‘-i ‘u.- i hevā olduğu 341b/13

‘u.- i hevā 324b/3

‘u.- i hevādan olup 325a/9

‘u.- i hevāya 339b/15

‘u.- i hevāyı 339b/17

def‘-i ‘u.+ de 343b/12

maḥall-i ‘u.+ de 319b/5

‘u.+ den 291b/11, 295a/12, 317b/12, 317b/16, 345a/1

‘u.+ e 291b/9, 322a/5, 340b/13

‘u.+ i 291b/8, 295a/8, 324b/7,

324b/15, 341b/9

‘u.+ iñ 277b/12, 320b/13, 332a/7

‘u.+ inden 292b/8, 293b/10, 326a/5

‘u.+ ine 291b/17, 324b/16

‘u.+ ini 277b/8, 295a/4, 322a/15, 342b/2

‘u.+ lerini 336b/5

mādde-yi ‘u. olmağla 277b/11

dāfi‘-i ‘u. olur 341b/16

‘u. 187b/8, 231a/9, 231a/10, 277b/9,

291b/10, 296b/13, 296b/16, 297a/1, 298a/1, 298a/17, 322a/8, 324b/5, 330a/3, 342a/1, 344a/6

def‘-i ‘u. 343a/1

mādde-yi ‘u. 277b/14

min ġayr-ı ‘u. 297b/14

müstevkīd-ı ‘u. 292a/10

-56-

‘ufūnet-pezīr [Ar.+Far.] Pis kokulu, iltihaplı, cerahatlı.

‘u. olmağla 344b/9

-1-

‘ufūniyye [Ar.] bkz. ‘ufūnet

ḥummayāt-ı ‘u.+ ye 321a/14

-1-

uğur [Tr.] Yol.

u.+ dan 185b/11

-1-

uḡrā [Ar.] Başka, diğer, âher.

u.+ da 324a/1

rivāyet-i u.+ da 326b/8, 326b/10,

328a/9, 328a/14, 329b/16

‘illet-i u.+ dan 275a/4

‘aded-i u.+ sı 343a/4

-8-

‘uḡad [Ar.] Düğümler, boğumlar; bezeler, yumrular.

‘u. 311b/6

-3-

‘uḡalā [Ar.] Akıllı kimseler, akıllılar.

‘u.+ dan 199a/5

‘u. 336a/12, 339b/9, 346b/11,

349a/6

-5-

‘uḡbā [Ar.] Öbür dünya, ahiret.

‘u.+ sına 351b/1

-1-

‘**uḳḏe** [Ar.] Beze, yumru; düğüm, boğum.
 ‘u.+ lerdır 311b/9
 ‘u.+ niñ 311b/6, 311b/13, 312a/14
 ‘u.+ yi 312a/6
 ‘u. 310b/10, 312a/4, 312a/10,
 312a/11, 312a/15
 -10-

Uḳlīdis [ka.] Öklid; ilk çağın en ünlü matematik ve astronomi âlimi.
 U. 353a/17
 -1-

‘**uḳūbet** [Ar.] Ceza, eziyet, işkence.
 ‘u. 327b/16
 -1-

‘**uḳūl** [Ar.] Akıllar.
 ‘u.+ dūr 260b/1
 -1-

ūlā [Ar.] Birinci, ilk.
 derece-i ū.+ da 257a/14
 sebeb-i ū.+ sı 297b/6
 -2-

ulaş- [Tr.] Ulaşmak, vasıl olmak.
 u.- dığı 182b/11
 u.- dırdıkları 182b/16
 u.- mağla 212b/3
 u.- maḳ 308b/2
 u.- miş 299a/2
 u.- up 214b/7, 298b/6
 u.- ur 224a/13, 308b/11
 u.- ursa 291a/11
 -10-

ulaşdır- [Tr.] Ulaşmasını sağlamak.
 u.- maḳdır 211b/7
 -1-

‘**ulemā** [Ar.] Âlimler, bilginler.
 ‘u.- yı dīn-i mübīn 346a/2
 ‘u.- yı muḥaḳḳıḳīn 329a/12
 ‘u.- yı müteşer‘inden 339b/14
 ‘u. 354b/13
 -4-

‘**ulūm** [Ar.] İlimler.
 ‘u.- ı edyāna 353a/9
 ‘u.- ı i‘lā-yı ilāhiye 352a/7
 ‘u.- ı nāfi‘a 353a/8
 ‘u.- ı şerīfeniñ 353a/10
 cins-i ‘u.+ a 352a/10
 taḥşīl-i ‘u.+ da 352a/6
 talebe-yi ‘u.+ dan 336a/1
 ‘u.+ ı 353b/4
 ‘u. 350a/17, 352b/4, 352b/14,
 353b/6, 354a/7
 taḥşīl-i ‘u. 352a/4
 -14-

‘**ulūvv** [Ar.] Ululuk, büyüklük, yücelik.
 ‘u.- ı şān 355b/3
 ‘u.+ e 322b/7
 -2-

‘**ulvī** [Ar.] Yüce, yüksek.
 kevākib-i ‘u.+ niñ 320b/2, 320b/3
 ‘u. 219b/16, 220a/7, 220a/13,
 220b/7, 221b/10
 -7-

‘**ulyā** [Ar.] Çok yüksek, çok yüce.
 rütbe-i ‘u.+ sına 323a/5
 rütbe-i ‘u.+ sın 333a/5
 -2-

‘**umdetü'l-muḥaḳḳıḳīn**
 [Ar.] İlke ve dayanakları tahkik eden kimseler.
 ‘u. 297a/4
 -1-

‘**umūm** [Ar.] Genellik, umumiyet.

‘u.- 1 ‘acībe 193a/15

‘u. 254a/5, 317b/10, 327a/13

-4-

umūr [Ar.] İşler.

u.- 1 ‘acībe 193a/15

u.- 1 ma‘āş 354a/15, 362a/13

u.- 1 mekrūhe 362b/2

u.- 1 mekrūheden 362b/5

u.- 1 mezkūr 239b/11

u.- 1 mezkūre 217b/2, 299a/10, 325b/7

u.- 1 mezkūrede 222a/11, 225b/14

u.- 1 mezkūreden 189b/8

u.- 1 mezkūreye 274b/17

u.- 1 muşliheyi 345a/15

u.- 1 müfsideden 345a/14

u.- 1 müşkile-yi ma‘āş 351b/3

u.- 1 ṭabī‘iyyeden 238b/16

u.+ a 199b/2

u.+ dan oldığı 362b/4

u.+ dan 349b/13

u.+ dandır 221b/9, 277a/17

u.+ ı 346a/10

u.+ ın 323a/6, 351b/1

u.+ uñ 251a/17

-26-

un [Tr.] Un.

u.+ dan 243a/8

u.+ ı 196a/6, 230b/8, 271a/10, 305a/6, 305b/1, 313b/5, 313b/12, 316b/17

u.+ ını 235a/15

-11-

‘**unf** [Ar.] Şiddet, sertlik, kabalık.

‘u. 232a/7, 282b/9

-2-

‘**unnāb** [Ar.] Hünnap (Ziziphus vulgaris).

‘u. 244b/3, 300b/16

-2-

‘**unnābiyye** [Ar.] Hünnap türleri.

‘u. 316b/5

-1-

‘**unşulī** [Ar.] Ada soğanı.

şıfat-ı sikencebīn-i ‘u. 244a/8

sikencebīn-i ‘u. 195a/10, 269b/1

-3-

unut- [Tr.] Unutmak.

u.- muşlar 323a/11

-1-

ur- [Tr.] Vurmak; ilaç, merhem sürmek, yakı yapıştırmak.

u.- alar 185b/17, 204a/2, 204a/13, 209a/15, 228a/8, 235a/15, 283a/10, 288b/15, 289b/7, 293b/15, 294a/5, 309a/5, 309b/16, 311b/16, 312a/7, 313b/9, 316b/9, 337a/16, 338a/7, 338a/8

u.- ılır 255b/11

u.- ılıp 185b/7, 208b/6, 208b/11, 286b/14, 310a/1, 338a/3

u.- ılır 208b/12, 314a/17

kötek u.- ılır 347a/9

u.- mağla 223b/14, 289b/14

u.- mağ 284a/6

ķına u.- mağ 304a/6

u.- mağdan 282b/7

u.- muş 209a/7

u.- ulmağ 223b/11, 234b/9, 267b/13, 271b/9, 283a/9, 288a/16, 289b/4, 309b/17, 335b/6

u.- ulmağdan 207a/11, 284b/6

u.- ulmaz 337a/14

u.- ulup 336a/15

u.- ulur 223a/3, 289b/16

u.- up 241b/17

u.- urlar 193a/17, 287a/7

-54-

‘**urūḳ** [Ar.] Damarlar; kökler.
 ‘u.- ı ḥaṣīne 239b/3, 240a/16, 240b/1
 ‘u.- ı ḥaṣīnede 240a/11, 241b/10
 ‘u.- ı kebīre 260b/4
 ‘u.- ı kebīriñ 258a/12
 ‘u.- ı keṣīre 257b/7
 ‘u.- ı keṣīre-i ṣaḡīre-i mi‘ de 258b/10
 ‘u.- ı keṣīreye 258a/17
 ‘u.- ı ṣiḡār 258a/5
 ‘u.+ a 237a/8
 dāḥil-i ‘u.+ da 292a/8, 292a/13
 ḥāric-i ‘u.+ da 292a/4, 292a/14
 ‘u.+ dan 207a/8
 ‘u.+ uñ 248b/8
 ‘u. 207a/6, 258a/15
 dāḥil-i ‘u. 292a/4, 292b/5
 -22-

‘**urūḳu'l-veremü'l-ḥārr fī dimāḡü's-ṣıbyān**
 [Ar.] Çocuğun beyin kökünde ağrılı,
 ateşli verem; şiş.
 ‘u. 186a/10
 -1-

Urus [öa.] Rus.
 U. 347b/4
 -1-

‘**urūz** [Ar.] Hastalık belirtileri, alametler.
 ‘u.+ a 282b/2
 ‘u.+ ı 191b/15, 206b/2, 226a/6,
 239a/2, 241b/15, 247a/16, 247b/16,
 263b/4, 293b/2, 297a/16, 312b/12,
 315b/5
 ‘u.+ ma 186b/16, 226b/8, 240b/13
 ‘u.+ ında 245b/16
 ‘u.+ ından 226a/12, 228b/9, 256a/12,
 261b/9, 264a/9, 270a/6
 ‘u.+ mı 260b/3, 263b/10
 ‘u.+ mıñ 199b/13
 ‘u.+ ları 293b/8
 -27-

‘**urza** [Ar.] Bir şeyin önüne dikilen hedef.
 ‘u.- yı telef 354a/9
 -1-

Usāme bin Zeyd

[ka.] Ebû Muhammed Üsāme b.
 Zeyd b. Hārise el-Kelbî; saḥâbî.
 U.+ den 326b/10
 U. 326b/4
 -2-

‘**uṣārāt** [Ar.] Usareler. bkz. ‘**uṣāre**
 ‘u.+ mñ 266a/2, 295a/7
 -2-

‘**uṣāre** [Ar.] Bitki ve meyvenin sıkma
 yoluyla elde edilen ve güneş ya da
 ateşte bekletilen öz suyu.
 ‘u.+ ler 213b/17
 ‘u.+ leri 187b/1, 208a/12, 213b/1,
 214b/4, 214b/17, 227a/17, 285b/13,
 316b/15
 ‘u.+ leridir 208a/5
 ‘u.+ lerinde 295a/15
 ‘u.+ lerini 182a/6, 301b/15
 ‘u.+ leriniñ 270b/10
 ‘u.+ leriyle 215a/7
 ‘u.+ niñ 295a/17, 295b/5
 ‘u.+ si 208a/4, 208a/7, 234a/1,
 244a/1, 245a/12, 254a/11, 257b/4,
 262b/2, 294b/12, 316a/15, 316b/13,
 338b/3
 ‘u.+ sine 294a/16
 ‘u.+ sini 223a/12, 271b/14, 285b/2
 ‘u. 295b/2
 -36-

‘**uṣāt** [Ar.] Asiler, isyan edenler, baş
 kaldıranlar.
 te’dīb-i ‘u.- ı ümmet 326a/16
 ‘u.- ı ümmete 326b/14
 -2-

‘usr [Ar.] Güçlük, zorluk. ‘u.- ı nefes 239a/6 ‘u.- ı nefesi 239a/10 ‘u.+ ı 270a/3 -3-	‘uṭāš [Ar.] Suya kanamama hastalığı. ‘u.- ı ta‘aṣṣī 186a/15 ‘u. 186b/3, 186b/7, 186b/13 -4-
‘usret [Ar.] Sıkıntı, zahmet, zorluk, güçlük. ‘u.+ i 239a/7 ‘u. çekilmeye 250b/10 ‘u. çekmeyeler 315b/13 ‘u. virir 341a/13 ‘u. 186a/1, 221a/11, 270b/6, 281a/3, 288b/13, 301b/7, 350b/1 -11-	uyan- [Tr.] Uyanmak. u.- dıkda 272a/17 u.- maḳ 272a/7 u.- mayan 272a/9 -3- uyanık [Tr.] Uyanmış, uyanık. u. 272a/16 -1-
‘usretü'l-bür’ [Ar.] bkz. ‘usru'l-bür’ ‘u.+ dür 213a/8 -1-	uyanıklık [Tr.] Uyanık olma durumu. u.+ ı 272a/11, 278b/5 u. 272a/13 -3-
‘usru'l-bür’ [Ar.] İyileşmede yaşanan güçlük, zorluk. ‘u.+ dür 241a/10 -1-	uyḥu [Tr.] bkz. uyku u.+ sindan 340b/17, 350a/2 -2-
uṣṭuḥūdūs [Ar.] Karabaş otu (Lavandula stoechas). u. 198a/8 -1-	uyku [Tr.] Uykü. u.+ dan 272a/14 u.+ ları 272a/4 u.+ sı 238a/2 u.+ su 188b/14 u.+ suna 188b/9 u.+ ya 272a/10 u. 184a/17, 186a/13, 188a/13, 189a/11, 238a/6, 272a/5, 278b/4, 299b/16, 308a/6 -15-
ustura [Far.] Ustura. u.+ sına 310b/1 u. 309b/16 -2-	uykusuzluk [Tr.] Uykusuzluk. u.+ tan 195a/16 u. 187b/15, 188a/2, 199a/17, 331b/12 -5-
uṣūl [Ar.] Yol, yöntem, tarz. u.+ ine 260b/5 u. 220b/7, 288b/12, 289a/6 ṣarāb-ı u. 286b/16, 288b/10 -6-	
Uṣūl [ea.] Eflatun'nun kitabı. U. 321a/4 -1-	

uyuluk [Tr.] Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı. u.+ larını 208b/13 u. 208b/15 -2-	uza- [Tr.] Uzamak. u.- miş 223a/15 u.- r 223a/10, 278a/14 u.- sa 223a/8 -4-
uyu- [Tr.] Uyumak. u.- mağa 341a/1 u.- mağ 189a/11, 199a/14 u.- mağdan 350a/2 u.- mayup 186a/13 u.- yamaz 184a/17 -6-	uzat- [Tr.] Uzatmak. u.- mağdır 194b/12 -1-
uyuş- (I) [Tr.] Birbirine uymak, imtizaç etmek. u.- mağdır 217b/14 u.- ur 217a/2 -2-	ūzimā [Ar.] Ödem; vücutta bir organın ateşsiz ve ağrısız olarak şişmesi. ū. 311a/2 -1-
uyuş- (II) [Tr.] Kelime, DLT'de <i>udhuş</i> olarak geçer; uyumakta yarış etmek, katılaşmak, pıhtılaşmak, koyu kıvam almak, mayalanmak. u.- duğdan 269b/7 u.- muş 257a/15, 271a/6 -3-	‘uzmā [Ar.] Büyük, çok büyük, çok yüce. ‘illet-i ‘u.+ da 319b/2 vebā-yı ‘u.+ ya 322b/10 dā’-i ‘u. 318b/16 -3-
uyuşdur- [Tr.] Uyuşturmak. u.- ur 217a/2 -1-	uzun [Tr.] Uzun. u.+ una 222b/1, 227a/4 u. olanların 264a/11 u. olduğunu 278a/15 u. olur 213a/2 u. 217a/9 -6-
uyut- [Tr.] Uyutmak. u.- mağ 188a/13, 200a/4, 215a/10, 305b/2 u.- mağdan 189b/7, 199a/11 u.- mamağ 189a/10 u.- mayalar 189a/13 -8-	uzunluk [Tr.] Uzunluk, boy. u.+ ı 273b/4, 278a/3 u.+ ında 270b/2 -3-
uyuz [Tr.] Uyuz hastalığı. u. olmak 306b/13 u. 315b/14 -2-	‘użv [Ar.] Organ. ‘u.- ı ‘aḡalīdir 224b/17 ‘u.- ı ‘aṣabī 247a/6 ‘u.- ı āḡer 192b/9 ‘u.- ı baṭna 231a/16 ‘u.- ı ḡassās 251a/16 ‘u.- ı laṭīfde 204b/5 ‘u.- ı laṭīfdir 211b/12 ‘u.- ı ma‘ rūfdur 251b/6

‘u.- ı mezkûr 226b/17
 ‘u.- ı mezkûruñ 235b/8
 ‘u.- ı saħîf 236a/9
 ‘u.- ı şerîf 247a/9
 ‘u.- ı şerîfdir 198b/15, 211b/6,
 212a/4, 246b/6, 257b/14
 ‘u.- ı vâhid 251a/2
 ‘u.- ı vâhide 290b/2, 307a/16
 ‘u.- ı za‘îfe 215b/6
 ‘u.+ a 205b/10, 235b/11, 307a/5
 ‘u.+ da 240a/2, 240a/8
 ‘u.+ dan 192b/17, 193a/9, 225a/16,
 252a/6
 ‘u.+ dır 225a/5, 239b/5, 250b/15,
 273a/12
 ‘u.+ dur 204b/17, 224b/5, 257b/8,
 259b/3, 260a/13
 ‘u.+ ı 284a/6
 ‘u.+ ñ 204b/15, 258a/16
 ‘u.+ larda 226a/1
 ‘u.+ lardır 192b/14, 225b/12,
 259b/17
 ‘u.+ ları 215b/5
 ‘u.+ ların 224a/10
 ‘u. 210a/11, 231a/15, 247b/13,
 251a/4, 307a/6, 316a/6
 bürûdet-i ‘u. 230b/11
 -55-

‘użviyyet [Ar.] Canlı bir varlığı
 meydana getiren organların bütünü,
 organizma.
 müstevkîd-ı ‘u. 290b/16
 -1-

Ü

üç [Tr.] Üç (3) sayısı.
 ü.+ dür 291b/5, 343a/4
 ü.+ er 198a/14, 220b/2, 243b/1,
 262b/2, 265b/8, 266a/12, 266b/1,

280a/14, 342a/12, 342b/6, 343b/6,
 344a/4
 ü.+ i 198a/17, 273a/16, 273a/17,
 279b/4, 289a/15, 292b/14
 ü.+ ü 205a/13
 ü.+ üni 208a/2
 ü.+ ünüñ 288b/13
 ü. 183b/3, 185b/14, 185b/16,
 198b/14, 202a/6, 203a/16, 204b/6,
 209b/6, 211b/15, 213a/8, 213a/11,
 225a/4, 225b/3, 243b/1, 243b/10,
 243b/13, 243b/14, 244b/7, 246b/15,
 262b/14, 263a/8, 266a/1, 267b/10,
 271a/3, 273b/2, 278a/14, 283a/13,
 284b/8, 291a/6, 291a/9, 291a/10,
 301b/9, 301b/11, 302a/17, 306b/2,
 309b/6, 313a/14, 320b/13, 320b/15,
 320b/16, 337b/6, 338a/4, 338a/10,
 338b/10, 339a/8, 339b/6, 342b/12,
 343b/7, 343b/15, 355a/14, 358a/12,
 359a/8
 -78-

üçinci [Tr.] Üçüncü (3.) sıradaki.
 ü.+ si 212a/2, 268a/9, 356b/15
 ü. 185a/11, 186a/15, 213a/13,
 219b/8, 219b/12, 225b/9, 226a/17,
 278a/12, 300a/12, 307a/9, 321a/1,
 321a/15, 346a/6, 357b/5
 -17-

üdre [Ar.] Hidrosel, su fıtığı, testisi
 çevreleyen zarlarda sıvı birikmesiyle
 oluşan şişlik, kayle-i miyye.
 ü. 282a/5, 282a/8
 -2-

üfür- [Tr.] Üfürmek, üflemek.
 ü.- dükleri 208b/4
 ü.- e 249a/12
 ü.- eler 227b/4, 232b/9, 234a/15
 ü.- mege 208b/3
 ü.- üp 249b/17
 -7-

ülfet [Ar.] Alışma, kaynaşma, ünsiyet, dostluk, muhabbet.
 ü.+ i 297b/4
 ü. 318b/14
 -2-

ümem [Ar.] Ümmetler.
 ü.- i aḥirü'z-zemānīn 360b/8
 ü.- i sālifenīn 360a/15, 360b/7
 beḳā-yı ü. 352a/15
 -4-

ümerā [Ar.] Emirler, beyler, sancak beyleri.
 ü.+ ya 349b/2
 -1-

ümid [Far.] Beklenti, umut, ümit.
 ḳaṭ' -i ü. idüp 334a/3
 -1-

ümmeḥāt [Ar.] Anneler.
 ü.- i mü'minīnden 355a/2
 ü.+ a 354a/13
 ü.+ dan 352a/8
 ü.+ ını 356a/3
 -4-

ümmet [Ar.] Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk, kavim, cemaat, tâife.
 ü.- i bā-sa'âdetlerine 329a/5
 ü.- i ḥuceste 355a/5
 ü.- i ḥuceste-sîret 324a/14
 ü.- i zenādık 326b/1
 'âmme-i ü.+ dir 328b/13
 ü.+ e 328a/2
 'âmme-i ü.+ e 348a/11
 'uşât-ı ü.+ e 326b/14
 ü.+ imiñ 361a/10
 ü.+ iñ 328b/7
 ü.+ iniñ 329a/3, 329a/4
 ü.+ leriniñ 328a/10

efrād-ı ü. 330b/5
 ğamm-ḥār-ı ü. 328a/6
 ḥāmī-i efrād-ı ü. 329a/2
 mürebbī-i ü. 348a/10
 te'dīb-i 'uşât-ı ü. 326a/16
 -18-

ümmü'd-dimāğ [Ar.] Beyin zarı.

ü. 184a/10
 -1-

ümmü's-şıbyān [Ar.] Çocuklarda beyinde su toplaması, hidrosefali, epilepsi.

bkz. **riḥū's-şıbyān**

ü.+ dırlar 197a/11
 ü. 196b/2, 196b/10, 196b/11,
 197a/6, 197b/14
 -6-

ümmü's-şeyātīn [Ar.] bkz. **ümmü's-şıbyān**, bkz. **riḥū's-şıbyān**

ü. 197a/2
 -1-

üsbū' [Ar.] Hafta.

ü.- i şālişe 301a/12
 ü.+ da 357b/4, 357b/5, 357b/6
 ü. 357b/8, 357b/9
 iz' âf-ı ü. 357b/8
 -7-

üsbū' iyye [Ar.] Haftalık.

ḳā'ide-yi ü.+ ye 357a/13
 -1-

üseylim [Ar.] Küçük parmak sırtından başlayan toplardamar (Vena salvatella).

u.+ den 264b/15, 265a/9
 -2-

üslüb [Ar.] Biçim, tutulan yol, tarz, usul.

ü.- i sâbık 339a/6
 -1-

üst	[Tr.] Üst, yukarı. ü.+ lerinde 204b/10, 311b/10 ü.+ ünde 204b/15, 303a/8 ü.+ üne 241a/12, 282b/6 ü. 215a/1, 220b/2, 221b/4, 224a/12, 224b/11, 225a/11, 233b/2, 257b/11, 260b/4, 281a/16, 282a/11 -17-	üstüvânî	[Far.] Silindir biçiminde. verem-i ü. 227a/5 -1-
üstâd	[Far.] Herhangi bir ilimde bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri olan. ü.+ ından 256a/3 ü.+ ını 352b/11 ü.+ lar 198b/3 ü.+ larından 263a/6 ü. 336a/3 -5-	üstüvâr	[Far.] Sağlam, dayanıklı, kuvvetli. ü. kılınmıştır 355a/5 -1-
Üstâd	[ka.] Hayâtîzâde Mustafa Feyzî; Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı; Şaban Şifâî'nin hocası. Ü. 279b/8 -1-	üşne	[Ar.] Yosun. ü. 288b/16 -1-
Üstâdü'l-eṭibbâ	[ka.] Tabiplerin üstadı, Hipokrat. Ü. 332a/3 -1-	üşüt-	[Tr.] Üşümesine sebep olmak. ü.- üp 302a/15 -1-
Üstâdü'l-küll	[ka.] Herkesin üstadı. Tedbîrü'l-Mevlûd'da Hipokrat için kullanılmıştır. Ü. 226b/10 -1-	üzer	[Tr.] Üst, üst taraf. ü.+ i 298b/13 ü.+ inde 215a/10, 225b/11, 231a/14, 287a/8, 305b/2, 346a/1 ü.+ inden 281b/7, 286b/13, 304a/5, 309a/13, 311b/4 ü.+ ine 185b/16, 187b/5, 198b/12, 199a/11, 199a/12, 199a/14, 201a/1, 201a/15, 203a/16, 204a/2, 204a/12, 209a/15, 209b/1, 224b/4, 227a/9, 227b/4, 228a/7, 229a/12, 233b/9, 240b/7, 243a/9, 251b/8, 252b/13, 253a/4, 253a/12, 253a/14, 253a/17, 254a/4, 256b/15, 257b/10, 257b/12, 263b/16, 266b/11, 268a/9, 269b/8, 276b/7, 280b/10, 280b/17, 281a/10, 283a/10, 285a/4, 287a/1, 287a/3, 287a/4, 288b/14, 289b/7, 289b/15, 289b/16, 293a/5, 294a/4, 304a/4, 305b/1, 306b/14, 309a/4, 310a/6, 311b/11, 312a/2, 316a/7, 316b/8, 319a/15, 323a/12, 334b/4, 334b/13, 335b/5, 335b/7, 336a/15, 337b/3, 337b/11, 338a/2, 338a/8, 338b/7, 338b/14, 339a/15, 346a/1, 361b/10 ü.+ ini 253b/1, 309b/16 ü.+ leri 306a/2, 308b/12, 310a/14 ü.+ lerinde 247a/6
üstübeç	[Tr.] Boyacılıkta kullanılan, kurşun, karbonat ve kurşun hidroksitten ibaret zehirli madde. bkz. isfîdâc ü. 214b/9, 287a/12, 316b/17 -3-		

ü.+ lerinden 306a/3
 ü.+ lerine 304b/10, 305a/11,
 305a/16, 310a/11, 314a/17, 327a/9,
 327a/11
 ü.+ lerini 266a/4
 -104-

üzere [Tr.] Şartıyla; yakında.
 ü.+ dir 243a/11, 262b/1, 266a/13,
 280a/10, 343a/2, 345b/9, 358a/17,
 362b/11
 ü. 182b/1, 182b/8, 183a/14, 184b/3,
 186b/2, 186b/3, 189a/1, 189a/2,
 189b/7, 192a/10, 192b/2, 192b/17,
 193a/6, 194b/7, 194b/8, 194b/14,
 195a/2, 197a/6, 198a/11, 198b/13,
 199b/16, 200a/3, 200a/16, 201b/2,
 202b/4, 210b/5, 210b/8, 210b/9,
 212a/16, 216a/2, 216b/4, 216b/13,
 216b/17, 217a/11, 217a/16, 219a/15,
 219a/17, 219b/5, 219b/10, 219b/17,
 220b/11, 223b/1, 226b/12, 229b/3,
 230a/3, 230b/3, 231b/2, 232a/5,
 234b/8, 234b/12, 236b/2, 236b/10,
 239a/4, 239a/13, 239b/2, 239b/17,
 241a/2, 245b/12, 247a/11, 251a/7,
 251a/9, 252a/9, 252a/15, 252b/8,
 252b/9, 253a/1, 253a/12, 253b/5,
 254a/5, 254a/17, 256a/17, 257a/17,
 257b/16, 258b/6, 260b/1, 261a/5,
 263b/17, 264b/4, 264b/11, 265a/12,
 265b/15, 269a/9, 269a/11, 271a/8,
 271b/12, 272b/4, 274b/8, 276a/14,
 277b/10, 280b/16, 281a/12,
 282b/15, 283a/6, 283b/9, 284a/13,
 284b/13, 285a/1, 285a/4, 285a/7,
 285b/8, 286b/2, 286b/7, 288a/8,
 293b/14, 294a/6, 294b/9, 296b/7,
 297a/3, 297a/11, 298a/11, 300a/7,
 300b/10, 301a/2, 302b/10, 303a/4,
 306b/6, 306b/14, 312b/2, 313a/17,
 317b/10, 318a/5, 318a/10, 318b/15,
 319a/4, 319a/8, 320b/3, 321b/6,
 322b/9, 325b/4, 325b/16, 326a/6,

326a/9, 326b/5, 326b/16, 327a/2,
 327a/3, 327a/13, 328a/1, 328a/5,
 328b/8, 330a/14, 330a/15, 331a/13,
 331a/17, 332a/5, 332a/14, 332b/16,
 332b/17, 333a/4, 333a/17, 333b/6,
 333b/8, 333b/16, 336b/3, 337a/11,
 337a/12, 337a/13, 338a/17, 338b/6,
 339a/4, 339a/6, 339b/8, 339b/13,
 340a/4, 342b/16, 345a/13, 345b/10,
 348b/3, 348b/4, 351a/6, 351a/15,
 352a/10, 352b/2, 352b/3, 353a/10,
 354a/8, 354b/13, 355a/10, 355b/16,
 357a/1, 357a/14, 357b/10, 358b/11,
 358b/17, 359a/4, 359b/13, 360a/13,
 361a/1, 361a/3, 361b/7, 362b/3,
 362b/5
 -200-

üzerlik [Tr.] Üzerlik bitkisi (Peganum).

ü. 314b/4
 -1-

üzñ [Ar.] Kulak.
 vesağ-ı ü. 198b/2
 -1-

üzül- [Tr.] Üzülmek.
 ü.- mek 232a/10
 -1-

üzüm [Tr.] Üzüm.
 ü.+ e 269b/4
 ü. 228b/8, 244a/10, 244b/4, 246a/6,
 246a/7, 262b/12, 285a/11, 285b/2,
 295b/6, 301b/10, 338a/13
 -12-

V

vâcib [Ar.] Yapılması gerekli olan, terk
 edilmesi câiz olmayan husus.
 v.+ dir 188b/11, 189a/10, 199a/5,

228b/7, 253b/15, 257a/2, 264b/14, 274b/14, 321b/6, 343b/11, 347b/8, 348b/15, 354b/16 v. olan 185a/12, 194a/14, 195a/6, 200a/7, 238a/10, 241b/16, 242a/12, 249b/2, 250a/2, 252b/12, 262a/10, 264b/11, 321b/4, 334a/8, 335a/10, 346a/12, 347b/16, 352b/13, 353b/17, 361b/9 v. olmağla 350b/5 v. olmaz 274b/9, 275a/2 v. olur 250b/2, 350b/6 v. 207b/12 -39-	Vādī-i Tebūk [öa.] Tebūk Vadisi. V.+ de 329b/4 -1-
	vāfī [Ar.] Yeter, kâfi, elverir. ‘ilâc-ı v.+ dir 245a/4, 255b/9 v. olup 356b/13 ma‘a-ziyâdetü'n-nümüvv-i v. olup 356b/5 -4-
	vāfir [Ar.] Çok, bol. v. 210b/17, 302a/4, 306a/9, 317a/6, 319a/15, 342b/1 -6-
vācibāt [Ar.] Vâcip olan, yapılması gerekli şeyler. v.- ı dīn-i mübīn 354b/14 v.- ı tıbbdan 344b/11 v.+ a 348a/7 -3-	vāfirce [Ar.] Çokça, bolca. v. 189b/5, 234a/4, 234a/9, 238a/17, 281a/9, 305b/8, 335a/17 -7-
vācibū'l-ımtisāl [Ar.] Uyulması, gözetilmesi gerekli olan. v.+ ine 355b/10 -1-	vāhid [Ar.] Tek, bir. yevm-i v.+ de 325b/8 ‘użv-ı v.+ e 290b/2, 307a/16 mevâzi‘-ı v.+ e 321a/9 ‘użv-ı v. 251a/2 -5-
vādi‘ [Ar.] Sakinleştirici. v. 337a/14 şiyāfiyât-ı v. 203a/15 -2-	vahīm [Ar.] Çok tehlikeli, tehlikeli sonuç d oğuracak nitelikte olan. rūzgār-ı v. 298a/17 -1-
vādī (I) [Ar.] Mecrâ, alan. v.+ ye 239a/10 -1-	vāhime [Ar.] Kuruntu. kuvve-i v.+ si 334a/3 -1-
vādī (II) [Ar.] İki dağ arasında uzanan arazi, nehir yatağı, alan. v.+ den 349b/7 v.+ lerini 351a/8 v.+ sine 347b/5 -3-	vahşizek [Far.] Horasanî adıyla bilinen yavşan türünden bir bitki. v. 278b/12, 279a/17 -2-

vahz [Ar.] Şiddetli sancı.

- v.+ ından 318b/7
- v.+ ları 319b/9, 326a/11
- v. eyleye 328b/4
- v. idüp 328b/4
- v. 319b/11
- 6-

vākī'a [Ar.] Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay.
vesātet-i v. 290b/17
-1-

vākīf [Ar.] Bilen, haberdar ve âgâh olan.
v. olan 186a/3, 297a/6, 333b/15
v. olmadıkları 329a/13
v. olmağla 356b/13
v. olmağ 346b/4
v. olurlar 332a/13
v. 322b/2, 350b/8
-9-

vākīf bi't-teşrīh [Ar.] Detaylı araştırma ile bilen.
v. 222a/13
-1-

vākī' [Ar.] Olan, vuku bulan, meydana gelen.
v.+ de 293b/8
v.+ dir 324a/3, 342b/15
v. ola 299b/10, 301b/4
v. olan 191a/1, 197a/9, 221b/15, 252a/8, 259b/4, 263b/14, 315b/17, 329a/8, 329a/11, 330b/4, 331a/7, 340b/12, 346a/10, 358b/13, 358b/15, 359b/15, 361b/13
v. oldu 209a/6, 323a/8
v. olduğu 223a/15, 236a/3, 247b/5, 359a/1, 362a/17
v. olduğunu 318b/8
v. olduğu 188a/12, 216a/14, 216a/15, 236a/14, 259a/15
v. olduğda 209a/14, 330b/5

v. olmadı 324a/1

- v. olmağla 327a/11, 349a/13, 361a/3
- v. olmağ 319a/4
- v. olması 209a/12
- v. olmaz 277a/4
- v. olmazdan 362a/17
- v. olmuş 299a/13
- v. olsa 193a/8, 284b/12, 288a/7, 297b/15, 316a/6, 318a/3, 322b/2
- v. olup 200b/14, 206a/13, 222a/17, 226a/10, 257b/9, 279a/4, 315b/10, 322a/11, 323a/9, 327a/13, 328a/17, 334a/10, 343a/5, 343b/1, 344a/11
- v. olur 195a/2, 196b/8, 206a/17, 222a/11, 228a/17, 230b/14, 231a/2, 234b/4, 236b/16, 252b/8, 263b/15, 264a/6, 272a/9, 277a/15, 279b/17, 280b/2, 282a/11, 282a/13, 282b/4, 283a/2, 284a/14, 284a/16, 287b/7, 288a/16, 298a/1, 298b/8, 313a/4, 316a/2, 319b/11, 324a/12, 325a/7, 327b/12, 340b/15, 358a/9, 361a/4, 361a/9
- v. olursa 282a/9, 321a/12, 334b/1
- v. 210b/2, 286b/3, 319b/2
- 110-

vakit [Ar.] Zaman, devir.

- v.- i kıylüle 341a/1
- v.+ de 280b/3, 360a/2, 360a/4
- v.+ i 343a/13
- v.+ idir 356b/12
- v.+ inde 249a/6
- v.+ inden 193b/16, 287b/8
- v. 325a/11, 360a/5
- 11-

vakitli vakitsiz [Ar.] Uygun zaman gözetmeden, gelişigüzel, rastgele zamanlarda, zamanlı zamansız.
v. 193a/6, 194a/5, 254b/1
-3-

vaḳten ba' dehu vaḳt

[Ar.] Bir zaman sonra.

v. 208a/15

-1-

vāli [Ar.] Vali, mülkî âmir.

v.+ si 329b/5

-1-

vālid [Ar.] Baba.

v.- i mācidim 319a/12

-1-

vālideyn [Ar.] Anne baba.

v.+ i 351a/9

v.+ iñ 346a/1

v.+ leri 346a/1

-3-

v'allāhu'l-muvaffaḳ ve'l-mu'īn

[Ar.] Allah başarı veren ve yardım edendir.

v. 206b/4, 209b/9, 226a/3, 250b/10, 261a/1, 267a/1, 268a/4, 284a/9, 306b/6, 308b/9, 315b/3, 317b/3, 323b/12, 331b/1

-14-

v'allāhu'l-müste'ān

[Ar.] Allah kendisinden yardım istenen, yardım dilenilendir.

v. 356a/9

-1-

var [Tr.] Var, mevcut.

v.+ dır 191a/11, 191a/12, 211b/15, 212a/14, 221a/9, 224b/16, 228b/17, 231a/15, 234b/17, 245a/1, 245b/10, 256a/1, 264b/13, 268a/14, 270b/10, 274b/7, 281b/17, 287b/3, 287b/5, 300b/8, 311a/11, 311b/14, 345a/2

v. 205a/11, 269b/6, 272a/16, 294a/5, 333a/6, 351b/10

-29-

var- [Tr.] Varmak, ulaşmak, vasıl olmak.

v.- dıgıdır 357b/5

v.- dıḳda 336a/3, 348a/13

v.- dıḳlarında 348a/14

v.- ınca 262b/17, 303b/17, 310b/17

v.- ıncaya 219b/1

v.- madan 284a/9

v.- madıḳından 333a/11

v.- maḳ 330a/1

v.- maz 338a/4

v.- up 318b/13

-13-

varak [Ar.] Yaprak, ağaç ve ot yaprağı.

v.+ ı 334b/8, 338b/9, 338b/10

-3-

vārī [Far.] Gibi, benzer.

v. 185b/13

-1-

vārid [Ar.] Gelen, ulaşan, vasıl olan.

v. olan 203b/11, 329a/17

v. olmaḳla 328b/9

v. olmuş 318b/9, 326b/10

v. olmuşdur 326a/14, 328a/16, 329b/1

v. olup 319b/9, 329a/3, 344b/14

-11-

varṭa [Ar.] Uçurum, çukur, tehlikeli durum.

v.+ ya 316a/1

-1-

vasaṭ [Ar.] Orta.

v.+ a 204b/13

v.+ da 246a/15

v.+ ına 246b/12

v.+ ında 220b/8, 246b/14

-5-

vāşıl [Ar.] Ulaşan, erişen, kavuşan.
v. olan 202b/13, 224b/6
v. olduğu 298a/7
v. olduğda 194b/5, 231b/1, 251a/11, 252a/3, 317b/13, 336b/4, 350b/5
v. olmadığını 258b/15
v. olsa 193a/12, 226b/3
v. olsalar 186b/15, 273a/9
v. oluncaya 356b/10
v. olup 189a/5, 224a/15, 241a/17, 258a/15
v. olur 182a/17, 186a/12, 187a/9, 205a/3, 205a/17, 235b/6, 236a/8, 257b/16, 291a/1
v. olurlar 205a/8
v. 189b/15, 351b/9
-32-

vāşıla [Ar.] Hastalığa yol açan ikinci derece hastalığa en yakın sebepler. Bu sebepler hastalığa yol açan ana sebebi intikal ettirir. Diğer sebepler: bâdiye, sâbıkâ.
v. 291b/5, 291b/7
-2-

vāşıta [Ar.] Araç.
v. 291b/8
-1-

vāşî [Ar.] Geniş; ilmi, ihsan ve ikrâmı sonsuz genişlikte olan Allah.
v. 323b/10
-1-

vaşıl [Ar.] Ulaşma, erişme, kavuşma.
v.+ ında 260a/16
v. ider 258b/5
-2-

vaż [Ar.] Vaziyet, duruş; ortaya koyma.
v.+ ı 217a/3
v.+ larında 273a/15
v. eylemiş 246b/12, 258a/2

v. ideler 253b/2, 317a/6, 338a/12
v. idüp 223a/17
v. olmuştur 205a/1
v. olundığında 224b/2
v. olunmak 273b/5
v. olunmuş 225b/3, 250b/15
v. olunmuştur 260a/3, 260a/14, 273b/8
v. olunmuşlardır 260a/1
v. olursa 335a/4
v. 223b/13, 223b/15
-20-

ve [Ar.] Ve bağlacı.
v. 182a/6, 182a/7, 182a/15, 182b/8, 182b/13, 182b/14, 182b/15, 182b/17, 183a/6, 183a/7, 183a/10, 183a/11, 183a/15, 183b/2, 183b/3, 183b/5, 183b/15, 184a/4, 184a/8, 184a/9, 184a/13, 184a/15, 184a/16, 184b/1, 184b/5, 184b/9, 184b/14, 184b/16, 185a/2, 185a/3, 185a/4, 185a/5, 185a/6, 185a/9, 185a/12, 185a/13, 185b/4, 185b/7, 185b/9, 185b/17, 186a/7, 186a/8, 186a/9, 186a/12, 186a/13, 186a/14, 186b/1, 186b/2, 186b/4, 186b/7, 186b/9, 186b/14, 186b/15, 187a/2, 187a/5, 187a/6, 187a/7, 187a/9, 187a/10, 187a/12, 187a/16, 187a/17, 187b/1, 187b/2, 187b/5, 187b/7, 187b/16, 187b/17, 188a/5, 188a/14, 188b/1, 188b/2, 188b/3, 188b/4, 188b/5, 188b/6, 188b/13, 189a/9, 189a/14, 189a/15, 189a/16, 189a/17, 189b/1, 189b/3, 189b/4, 189b/5, 189b/6, 189b/7, 189b/12, 189b/14, 189b/15, 189b/17, 190a/2, 190a/6, 190a/8, 190a/10, 190a/13, 190a/16, 190b/11, 190b/12, 190b/17, 191a/3, 191a/6, 191a/7, 191a/12, 191b/9, 191b/11, 191b/14, 192a/2, 192a/4, 192a/5, 192a/6, 192a/8, 192b/3, 192b/7, 192b/8, 192b/10, 192b/11, 192b/13,

192b/15, 192b/17, 193a/2, 193a/4,
 193a/5, 193a/12, 193b/1, 193b/4,
 193b/5, 193b/7, 193b/8, 193b/9,
 194a/1, 194a/4, 194a/9, 194a/10,
 194a/14, 194a/16, 194b/1, 194b/11,
 195a/1, 195a/7, 195a/8, 195a/10,
 195a/12, 195a/13, 195a/14, 195a/16,
 195a/17, 195b/3, 195b/5, 195b/6,
 195b/7, 195b/8, 195b/11, 195b/12,
 195b/13, 195b/14, 195b/15,
 195b/17, 196a/3, 196a/4, 196a/5,
 196a/6, 196a/9, 196a/13, 196a/14,
 196b/5, 196b/14, 196b/15, 197a/2,
 197a/4, 197a/7, 197a/13, 197a/16,
 197b/1, 197b/2, 197b/3, 197b/7,
 197b/17, 198a/6, 198a/7, 198a/9,
 198a/10, 198a/12, 198a/13, 198a/17,
 198b/2, 198b/6, 198b/8, 198b/11,
 198b/12, 198b/14, 198b/15,
 198b/16, 198b/17, 199a/1, 199a/2,
 199a/3, 199a/6, 199a/7, 199a/8,
 199a/9, 199a/11, 199a/15, 199a/16,
 199a/17, 199b/2, 199b/3, 199b/4,
 199b/5, 199b/6, 199b/7, 199b/10,
 199b/12, 200a/1, 200a/4, 200a/5,
 200a/8, 200a/12, 200b/6, 200b/8,
 200b/12, 200b/14, 201a/5, 201a/7,
 201a/10, 201a/12, 201a/15, 201b/6,
 201b/17, 202a/1, 202a/8, 202a/9,
 202a/10, 202a/11, 202a/12, 202a/17,
 202b/4, 202b/11, 202b/13, 202b/14,
 203a/2, 203a/4, 203a/5, 203a/6,
 203a/10, 203a/12, 203a/13, 203a/15,
 203b/1, 203b/13, 203b/15, 203b/16,
 204a/2, 204a/3, 204a/6, 204a/10,
 204a/11, 204a/13, 204a/15, 204b/2,
 204b/4, 204b/6, 204b/9, 204b/10,
 204b/17, 205a/4, 205a/6, 205a/7,
 205a/11, 205a/14, 205b/1, 205b/5,
 205b/11, 206a/6, 206a/12, 206a/13,
 206a/16, 206b/2, 206b/5, 206b/6,
 206b/7, 206b/10, 206b/13, 207a/5,
 207a/6, 207a/8, 207a/9, 207a/10,
 207a/11, 207a/13, 207a/14, 207b/5,

207b/6, 207b/12, 207b/14, 207b/17,
 208a/1, 208a/4, 208a/5, 208a/6,
 208a/7, 208a/8, 208a/10, 208a/11,
 208a/12, 208a/17, 208b/5, 208b/6,
 208b/7, 208b/9, 208b/10, 208b/12,
 208b/13, 208b/14, 208b/15,
 208b/17, 209a/3, 209a/4, 209a/10,
 209a/11, 209a/12, 209a/16, 209a/17,
 209b/3, 209b/4, 209b/5, 209b/6,
 209b/7, 209b/10, 209b/11, 209b/12,
 209b/13, 209b/16, 210a/2, 210a/5,
 210a/7, 210a/9, 210a/11, 210a/12,
 210a/15, 210a/16, 210a/17, 210b/1,
 210b/2, 210b/6, 210b/14, 211a/1,
 211a/3, 211a/8, 211a/9, 211a/11,
 211a/12, 211a/16, 211a/17, 211b/1,
 211b/3, 211b/4, 211b/5, 211b/7,
 211b/8, 211b/9, 211b/10, 211b/11,
 211b/12, 211b/13, 211b/16, 212a/1,
 212a/5, 212a/6, 212a/9, 212a/10,
 212a/11, 212b/2, 212b/6, 212b/10,
 212b/12, 212b/13, 212b/14,
 212b/15, 212b/16, 213a/1, 213a/2,
 213a/4, 213a/6, 213a/7, 213a/8,
 213a/10, 213a/15, 213a/17, 213b/9,
 213b/10, 213b/11, 213b/12, 213b/16,
 214a/2, 214a/5, 214a/6, 214a/8,
 214a/10, 214a/11, 214a/12, 214a/16,
 214a/17, 214b/1, 214b/3, 214b/4,
 214b/9, 214b/13, 214b/15, 214b/16,
 214b/17, 215a/1, 215a/2, 215a/3,
 215a/4, 215a/5, 215a/6, 215a/7,
 215a/8, 215a/12, 215a/15, 215a/17,
 215b/1, 215b/2, 215b/3, 215b/5,
 215b/7, 215b/9, 215b/10, 215b/11,
 215b/13, 215b/15, 215b/16, 216a/1,
 216a/2, 216a/7, 216a/9, 216a/12,
 216b/6, 216b/7, 216b/9, 216b/10,
 216b/12, 216b/14, 216b/17, 217a/1,
 217a/2, 217a/15, 217a/17, 217b/3,
 217b/5, 217b/8, 217b/12, 217b/13,
 218a/2, 218a/5, 218a/9, 218a/13,
 218b/1, 218b/4, 218b/6, 218b/8,
 218b/11, 219a/2, 219a/4, 219a/5,

219a/9, 219a/12, 219a/14, 219b/4,
 219b/10, 219b/13, 219b/16, 220a/1,
 220a/2, 220a/3, 220a/5, 220a/7,
 220a/8, 220a/9, 220a/11, 220a/13,
 220a/15, 220b/5, 220b/7, 220b/8,
 220b/15, 220b/17, 221a/2, 221a/7,
 221a/8, 221a/12, 221a/13, 221a/14,
 221a/15, 221a/16, 221a/17, 221b/1,
 221b/2, 221b/4, 221b/6, 221b/9,
 221b/10, 221b/11, 221b/12,
 221b/13, 221b/14, 221b/15,
 221b/17, 222a/4, 222a/5, 222a/11,
 222a/15, 222b/5, 222b/7, 222b/8,
 222b/11, 222b/12, 222b/15, 223a/1,
 223a/4, 223a/7, 223a/10, 223a/11,
 223a/13, 223a/16, 223b/1, 223b/9,
 223b/10, 223b/11, 223b/13,
 223b/16, 224a/3, 224a/7, 224a/8,
 224a/9, 224a/10, 224a/12, 224a/13,
 224a/14, 224a/15, 224b/2, 224b/6,
 224b/8, 224b/9, 224b/10, 224b/15,
 225a/3, 225a/4, 225a/7, 225a/9,
 225a/10, 225a/12, 225a/13, 225a/17,
 225b/4, 225b/5, 225b/6, 225b/7,
 225b/11, 225b/13, 225b/16,
 225b/17, 226a/3, 226a/5, 226a/9,
 226a/13, 226a/14, 226a/16, 226b/2,
 226b/4, 226b/5, 226b/6, 226b/7,
 226b/9, 226b/10, 226b/13, 227a/1,
 227a/8, 227a/11, 227a/14, 227a/15,
 227a/16, 227a/17, 227b/1, 227b/5,
 227b/13, 227b/14, 227b/15,
 227b/16, 228a/2, 228a/3, 228a/4,
 228a/5, 228a/6, 228a/7, 228a/8,
 228a/9, 228a/13, 228a/14, 228a/16,
 228b/2, 228b/3, 228b/6, 228b/7,
 228b/13, 229a/1, 229a/2, 229a/5,
 229a/7, 229a/10, 229a/11, 229a/13,
 229b/2, 229b/5, 229b/8, 229b/11,
 230a/1, 230a/2, 230a/3, 230a/4,
 230a/9, 230a/11, 230a/15, 230b/2,
 230b/6, 230b/7, 230b/8, 230b/9,
 230b/11, 230b/14, 231a/1, 231a/3,
 231a/5, 231a/8, 231a/11, 231a/14,

231a/15, 231a/16, 231b/2, 231b/3,
 231b/7, 231b/13, 231b/16, 232a/2,
 232a/3, 232a/5, 232a/13, 232a/14,
 232a/16, 232b/1, 232b/7, 232b/8,
 232b/9, 232b/10, 232b/11, 232b/14,
 232b/17, 233a/3, 233a/11,
 233a/12, 233a/16, 233b/2, 233b/3,
 233b/4, 233b/8, 233b/10, 233b/12,
 233b/13, 234a/2, 234a/6, 234a/14,
 234a/16, 234b/3, 234b/5, 234b/6,
 234b/7, 234b/8, 234b/10, 234b/13,
 234b/16, 235a/2, 235a/11, 235a/15,
 235a/16, 235b/1, 235b/3, 235b/4,
 235b/8, 235b/11, 235b/12, 235b/13,
 235b/15, 236a/1, 236a/6, 236a/7,
 236a/10, 236a/11, 236b/5, 236b/9,
 236b/12, 236b/13, 236b/14, 237a/2,
 237a/5, 237a/9, 237a/13, 237a/15,
 237b/2, 237b/4, 237b/11, 237b/13,
 237b/14, 237b/15, 238a/1, 238a/5,
 238a/10, 238a/11, 238a/13, 238b/7,
 238b/8, 238b/9, 238b/10, 238b/11,
 238b/16, 239a/4, 239a/5, 239a/6,
 239a/7, 239a/8, 239a/10, 239a/11,
 239a/15, 239a/16, 239a/17, 239b/1,
 239b/3, 239b/4, 239b/5, 239b/6,
 239b/8, 239b/9, 239b/10, 239b/13,
 239b/15, 239b/17, 240a/3, 240a/4,
 240a/6, 240a/8, 240a/9, 240a/10,
 240a/12, 240a/13, 240a/17, 240b/2,
 240b/6, 240b/7, 240b/9, 240b/11,
 240b/13, 240b/14, 240b/15,
 240b/16, 241a/1, 241a/2, 241a/3,
 241a/5, 241a/6, 241a/7, 241a/9,
 241a/11, 241a/12, 241a/13, 241a/14,
 241a/15, 241b/2, 241b/3, 241b/4,
 241b/5, 241b/8, 241b/9, 242a/2,
 242a/3, 242a/6, 242a/7, 242a/12,
 242a/13, 242a/14, 242a/15, 242a/17,
 242b/1, 242b/2, 242b/3, 242b/4,
 242b/6, 242b/7, 242b/9, 242b/16,
 242b/17, 243a/1, 243a/2, 243a/4,
 243a/5, 243a/6, 243a/7, 243a/8,
 243a/9, 243a/10, 243a/12, 243a/17,

243b/3, 243b/9, 243b/11, 243b/12,
 243b/13, 243b/14, 243b/15,
 243b/17, 244a/2, 244a/4, 244a/16,
 244b/4, 244b/5, 244b/6, 244b/8,
 244b/14, 244b/15, 244b/16, 245a/1,
 245a/2, 245a/3, 245a/4, 245a/7,
 245a/10, 245a/13, 245a/14, 245a/15,
 245b/1, 245b/2, 245b/4, 245b/6,
 245b/7, 245b/9, 245b/13, 245b/14,
 245b/15, 246a/1, 246a/3, 246a/4,
 246a/6, 246a/7, 246a/8, 246a/9,
 246a/10, 246a/11, 246a/12, 246a/13,
 246a/14, 246a/16, 246b/4, 246b/5,
 246b/6, 246b/8, 246b/9, 246b/14,
 246b/16, 247a/1, 247a/2, 247a/4,
 247a/9, 247a/12, 247a/13, 247a/14,
 247a/15, 247b/1, 247b/9, 247b/11,
 247b/15, 248a/3, 248a/6, 248a/9,
 248a/10, 248a/11, 248a/14, 248a/15,
 248a/16, 248b/7, 248b/10, 248b/13,
 248b/15, 249a/2, 249a/8, 249a/10,
 249a/11, 249a/12, 249a/13, 249a/14,
 249a/15, 249b/1, 249b/8, 249b/11,
 249b/12, 249b/16, 249b/17, 250a/8,
 250a/12, 250a/13, 250b/2, 250b/3,
 250b/5, 250b/6, 250b/8, 250b/11,
 250b/12, 250b/16, 250b/17, 251b/2,
 251b/3, 251b/7, 251b/8, 251b/9,
 251b/10, 251b/11, 252a/1, 252a/6,
 252a/7, 252a/9, 252a/10, 252a/12,
 252a/13, 252a/17, 252b/4, 252b/5,
 252b/9, 252b/10, 252b/12, 253a/3,
 253a/4, 253a/5, 253a/6, 253a/7,
 253a/9, 253a/10, 253a/13, 253a/15,
 253a/17, 253b/1, 253b/7, 253b/8,
 253b/11, 253b/13, 253b/14,
 253b/17, 254a/2, 254a/5, 254a/7,
 254a/8, 254a/15, 254a/16, 254b/1,
 254b/2, 254b/6, 254b/8, 254b/9,
 254b/11, 254b/14, 254b/15, 255a/1,
 255a/3, 255a/6, 255a/8, 255a/11,
 255a/12, 255a/16, 255a/17, 255b/8,
 255b/11, 255b/12, 255b/13,
 255b/14, 255b/15, 255b/17, 256a/3,

256a/4, 256a/10, 256a/11, 256a/15,
 256a/16, 256b/4, 256b/6, 256b/9,
 256b/15, 256b/16, 256b/17, 257a/1,
 257a/4, 257a/14, 257a/15, 257a/16,
 257b/5, 257b/7, 257b/8, 257b/10,
 257b/16, 258a/2, 258a/3, 258a/4,
 258a/7, 258a/8, 258a/9, 258a/10,
 258a/11, 258a/13, 258a/14, 258b/1,
 258b/3, 258b/5, 258b/7, 258b/8,
 258b/10, 258b/11, 258b/12,
 258b/13, 258b/16, 258b/17, 259a/3,
 259a/4, 259a/7, 259a/8, 259a/10,
 259a/11, 259a/12, 259a/14, 259a/17,
 259b/2, 259b/8, 259b/9, 260a/3,
 260a/5, 260a/7, 260a/9, 260a/12,
 260a/17, 260b/3, 260b/6, 260b/9,
 260b/12, 260b/13, 260b/14, 261a/1,
 261a/3, 261a/5, 261a/8, 261a/11,
 261b/8, 261b/11, 261b/12, 261b/17,
 262a/3, 262a/4, 262a/5, 262a/7,
 262a/8, 262a/13, 262a/14,
 262a/15, 262a/16, 262b/4, 262b/10,
 262b/16, 263a/3, 263a/10, 263a/12,
 263a/14, 263a/15, 263b/2, 263b/4,
 263b/5, 263b/6, 263b/7, 263b/8,
 263b/9, 263b/12, 263b/13, 264a/1,
 264a/4, 264a/10, 264a/11, 264a/13,
 264a/14, 264a/15, 264a/17, 264b/3,
 264b/6, 264b/7, 264b/9, 264b/11,
 264b/12, 264b/14, 264b/15,
 264b/16, 265a/1, 265a/2, 265a/3,
 265a/5, 265a/10, 265a/11, 265a/17,
 265b/1, 265b/2, 265b/3, 265b/5,
 265b/6, 265b/7, 265b/8, 265b/9,
 265b/11, 265b/13, 265b/15, 266a/3,
 266a/15, 266a/16, 266b/2, 266b/3,
 266b/7, 266b/9, 266b/11, 266b/14,
 267a/3, 267a/7, 267a/8, 267a/10,
 267b/1, 267b/2, 267b/3, 267b/5,
 267b/8, 267b/9, 267b/11, 267b/12,
 267b/13, 267b/15, 267b/16, 268a/2,
 268a/4, 268a/6, 268a/7, 268a/14,
 268a/15, 268a/17, 268b/2, 268b/3,
 268b/4, 268b/5, 268b/7, 268b/14,

268b/16, 268b/17, 269a/5, 269a/9,
 269a/10, 269a/11, 269a/12, 269a/13,
 269a/14, 269a/15, 269a/16, 269a/17,
 269b/2, 269b/3, 269b/5, 269b/10,
 269b/11, 269b/12, 269b/15,
 269b/17, 270a/3, 270a/4, 270a/5,
 270a/9, 270a/10, 270a/12, 270a/13,
 270b/2, 270b/4, 270b/6, 270b/8,
 270b/10, 270b/12, 270b/13,
 270b/16, 270b/17, 271a/4, 271a/6,
 271a/10, 271a/11, 271a/17, 271b/1,
 271b/2, 271b/3, 271b/6, 271b/7,
 271b/8, 271b/10, 271b/11, 271b/15,
 271b/16, 271b/17, 272a/4, 272a/8,
 272a/15, 272a/16, 272b/2, 272b/3,
 272b/6, 272b/7, 272b/8, 272b/12,
 272b/15, 272b/17, 273a/3, 273a/4,
 273a/7, 273a/12, 273a/15, 273a/16,
 273a/17, 273b/1, 273b/3, 273b/8,
 273b/10, 273b/11, 273b/13,
 273b/14, 273b/16, 274a/3, 274b/13,
 274b/15, 275a/5, 275a/6, 275a/7,
 275a/8, 275a/10, 275a/13, 275a/15,
 275b/1, 275b/2, 275b/4, 275b/8,
 275b/11, 275b/12, 275b/13, 276a/5,
 276a/7, 276a/8, 276a/9, 276a/15,
 276a/16, 276b/3, 276b/6, 276b/17,
 277a/4, 277a/7, 277a/8, 277a/10,
 277a/15, 277a/16, 277a/17, 277b/5,
 277b/6, 277b/12, 277b/16, 278a/3,
 278a/4, 278a/5, 278a/7, 278a/8,
 278a/13, 278b/3, 278b/4, 278b/5,
 278b/6, 278b/7, 278b/12, 278b/13,
 278b/15, 279a/1, 279a/2, 279a/4,
 279a/6, 279a/7, 279a/9, 279a/10,
 279a/11, 279a/12, 279a/13, 279a/15,
 279b/4, 279b/6, 279b/8, 279b/11,
 279b/12, 279b/16, 280a/2, 280a/4,
 280a/5, 280a/11, 280a/13, 280b/7,
 280b/8, 280b/9, 280b/10, 280b/11,
 280b/12, 280b/13, 280b/17, 281a/1,
 281a/5, 281a/7, 281a/8, 281a/11,
 281a/12, 281b/1, 281b/2, 281b/3,
 281b/7, 281b/8, 281b/11, 281b/12,

281b/13, 281b/15, 282a/1, 282a/2,
 282a/5, 282a/6, 282a/7, 282a/8,
 282a/10, 282a/11, 282b/2, 282b/3,
 282b/5, 282b/6, 282b/7, 282b/8,
 282b/14, 282b/16, 282b/17, 283a/1,
 283a/6, 283a/8, 283a/9, 283a/11,
 283a/12, 283a/13, 283a/14, 283a/15,
 283b/1, 283b/2, 283b/3, 283b/12,
 283b/13, 283b/14, 284a/3, 284a/5,
 284a/6, 284a/7, 284a/17, 284b/6,
 284b/7, 284b/8, 284b/9, 284b/12,
 284b/13, 284b/14, 285a/2, 285a/4,
 285a/11, 285a/12, 285b/1, 285b/2,
 285b/6, 285b/9, 285b/10, 285b/12,
 285b/14, 285b/15, 285b/16,
 285b/17, 286a/2, 286a/3, 286a/4,
 286a/5, 286a/6, 286a/10, 286a/11,
 286a/12, 286a/15, 286a/17, 286b/2,
 286b/4, 286b/10, 286b/14, 286b/16,
 286b/17, 287a/1, 287a/5, 287a/6,
 287a/12, 287a/13, 287a/14,
 287a/17, 287b/2, 287b/4, 287b/9,
 287b/10, 287b/11, 287b/12,
 287b/13, 287b/14, 287b/16,
 287b/17, 288a/1, 288a/2, 288a/5,
 288a/8, 288a/12, 288a/16, 288a/17,
 288b/5, 288b/9, 288b/10, 288b/11,
 288b/13, 288b/14, 288b/15,
 288b/16, 289a/1, 289a/2, 289a/3,
 289a/4, 289a/7, 289a/8, 289a/9,
 289a/12, 289a/13, 289a/14, 289a/15,
 289b/1, 289b/6, 289b/8, 289b/9,
 289b/10, 289b/12, 289b/14,
 289b/17, 290a/1, 290a/2, 290a/9,
 290a/12, 290a/13, 290a/16, 290b/3,
 290b/5, 290b/6, 290b/8, 290b/9,
 290b/10, 290b/12, 290b/13,
 290b/14, 291a/4, 291a/5, 291a/7,
 291a/8, 291a/10, 291a/12, 291a/14,
 291a/16, 291a/17, 291b/1, 291b/2,
 291b/4, 291b/6, 291b/7, 291b/12,
 291b/13, 291b/14, 291b/16, 292a/1,
 292a/3, 292a/4, 292a/5, 292a/6,
 292a/13, 292a/14, 292a/16, 292b/1,

292b/6, 292b/7, 292b/11, 292b/15,
 293a/3, 293a/7, 293a/8, 293a/9,
 293a/12, 293a/13, 293a/15, 293a/16,
 293a/17, 293b/3, 293b/8, 293b/9,
 293b/10, 293b/14, 293b/15, 294a/1,
 294a/3, 294a/4, 294a/8, 294a/9,
 294a/10, 294a/11, 294a/12, 294a/14,
 294a/15, 294a/16, 294a/17, 294b/9,
 294b/12, 294b/13, 294b/17, 295a/1,
 295a/2, 295a/4, 295a/5, 295a/6,
 295a/8, 295a/9, 295a/10, 295a/11,
 295a/12, 295a/13, 295a/16, 295b/7,
 295b/9, 295b/11, 295b/15, 296a/3,
 296a/5, 296a/6, 296a/7, 296a/10,
 296a/12, 296a/13, 296a/14, 296a/17,
 296b/2, 296b/4, 296b/5, 296b/7,
 296b/8, 296b/11, 296b/12, 296b/14,
 296b/16, 296b/17, 297a/7, 297a/8,
 297a/13, 297a/14, 297a/16, 297b/2,
 297b/3, 297b/4, 297b/6, 297b/8,
 297b/9, 297b/10, 297b/11, 297b/12,
 297b/13, 297b/14, 297b/16, 298a/1,
 298a/4, 298a/6, 298a/10, 298a/11,
 298a/12, 298a/14, 298a/15, 298a/16,
 298a/17, 298b/1, 298b/4, 298b/6,
 298b/8, 298b/10, 298b/13, 298b/14,
 299a/1, 299a/2, 299a/3, 299a/4,
 299a/5, 299a/6, 299a/7, 299a/9,
 299a/11, 299a/12, 299a/13, 299a/15,
 299a/16, 299b/2, 299b/4, 299b/5,
 299b/6, 299b/14, 299b/15, 299b/16,
 299b/17, 300a/1, 300a/4, 300a/8,
 300a/11, 300a/12, 300a/15, 300a/16,
 300a/17, 300b/3, 300b/7, 300b/12,
 300b/14, 300b/15, 300b/16,
 300b/17, 301a/3, 301a/5, 301a/7,
 301a/9, 301a/10, 301a/11, 301a/14,
 301a/15, 301a/16, 301a/17, 301b/3,
 301b/6, 301b/11, 301b/15, 301b/17,
 302a/4, 302a/5, 302a/8, 302a/9,
 302a/10, 302a/14, 302b/1, 302b/3,
 302b/6, 302b/7, 302b/8, 302b/9,
 302b/16, 303a/2, 303a/5, 303a/9,
 303a/13, 303a/16, 303a/17, 303b/1,

303b/2, 303b/3, 303b/4, 303b/5,
 303b/11, 303b/12, 303b/16, 304a/5,
 304a/6, 304a/7, 304a/9, 304a/12,
 304a/13, 304a/14, 304a/15, 304b/2,
 304b/3, 304b/4, 304b/14, 304b/15,
 304b/17, 305a/4, 305a/5, 305a/6,
 305a/10, 305a/11, 305a/13, 305a/14,
 305a/15, 305a/16, 305a/17, 305b/4,
 305b/5, 305b/7, 305b/8, 305b/10,
 305b/11, 305b/12, 306a/1, 306a/5,
 306a/6, 306a/8, 306a/10, 306a/11,
 306a/12, 306a/13, 306a/14, 306a/15,
 306b/7, 306b/11, 306b/12, 306b/16,
 307a/1, 307a/3, 307a/4, 307a/5,
 307a/7, 307a/8, 307a/12, 307a/15,
 307a/16, 307b/1, 307b/2, 307b/3,
 307b/5, 307b/10, 307b/11, 307b/16,
 307b/17, 308a/5, 308a/6, 308a/9,
 308a/10, 308a/11, 308a/12, 308a/14,
 308a/16, 308a/17, 308b/6, 308b/7,
 308b/8, 308b/10, 308b/11, 308b/12,
 308b/15, 309a/2, 309a/3, 309a/4,
 309a/5, 309a/6, 309a/9, 309a/14,
 309a/15, 309b/1, 309b/9, 309b/10,
 309b/11, 309b/12, 309b/13,
 309b/14, 309b/15, 310a/3, 310a/4,
 310a/6, 310a/9, 310a/10, 310a/11,
 310a/13, 310a/14, 310a/16, 310b/2,
 310b/3, 310b/6, 310b/7, 310b/8,
 310b/9, 310b/10, 310b/14, 310b/17,
 311a/4, 311a/5, 311a/10, 311b/1,
 311b/2, 311b/3, 311b/8, 311b/9,
 311b/10, 311b/12, 311b/14,
 311b/15, 311b/16, 312a/1, 312a/2,
 312a/5, 312a/6, 312a/8, 312a/9,
 312a/10, 312a/12, 312b/4, 312b/6,
 312b/7, 312b/8, 312b/9, 312b/11,
 312b/13, 312b/16, 312b/17, 313a/2,
 313a/5, 313a/7, 313a/8, 313a/9,
 313a/10, 313a/12, 313a/16, 313a/17,
 313b/1, 313b/2, 313b/3, 313b/5,
 313b/8, 313b/9, 313b/10, 313b/11,
 313b/12, 313b/13, 313b/15,
 313b/17, 314a/2, 314a/4, 314a/9,

314a/11, 314a/12, 314a/13, 314a/14,
 314a/15, 314a/16, 314b/1, 314b/2,
 314b/3, 314b/4, 314b/5, 314b/6,
 314b/8, 314b/10, 314b/11, 314b/12,
 314b/13, 314b/15, 315a/3, 315a/7,
 315a/8, 315a/10, 315a/12, 315a/15,
 315a/16, 315a/17, 315b/2, 315b/3,
 315b/4, 315b/6, 315b/7, 315b/8,
 315b/9, 315b/10, 315b/14, 315b/15,
 315b/16, 316a/4, 316a/8, 316a/9,
 316a/10, 316a/12, 316a/15, 316a/16,
 316a/17, 316b/1, 316b/2, 316b/3,
 316b/4, 316b/5, 316b/6, 316b/9,
 316b/11, 316b/13, 316b/17, 317a/1,
 317a/5, 317a/7, 317a/9, 317a/13,
 317a/17, 317b/4, 317b/6, 317b/7,
 317b/10, 317b/12, 317b/17, 318a/2,
 318a/6, 318a/10, 318a/15, 318a/16,
 318a/17, 318b/1, 318b/2, 318b/3,
 318b/5, 318b/10, 318b/14, 318b/16,
 319a/1, 319a/3, 319a/4, 319a/7,
 319a/11, 319b/2, 319b/4, 319b/5,
 319b/9, 319b/10, 319b/11, 319b/12,
 319b/14, 320a/1, 320a/3, 320a/10,
 320a/11, 320a/12, 320a/13, 320a/15,
 320a/17, 320b/4, 320b/5, 320b/8,
 320b/12, 320b/15, 321a/1, 321a/5,
 321a/6, 321a/11, 321b/4, 321b/5,
 321b/6, 321b/7, 321b/8, 321b/10,
 322a/1, 322a/2, 322a/3, 322a/4,
 322a/5, 322a/6, 322a/7, 322a/8,
 322a/9, 322a/10, 322a/11, 322a/13,
 322b/3, 322b/6, 322b/8, 322b/9,
 322b/10, 322b/11, 323a/1, 323a/3,
 323a/5, 323a/8, 323a/9, 323a/11,
 323a/12, 323a/13, 323b/1, 323b/6,
 323b/7, 323b/9, 323b/10, 323b/12,
 323b/13, 323b/14, 323b/15, 324a/4,
 324a/6, 324a/8, 324a/10, 324a/12,
 324a/13, 324a/14, 324a/15, 324a/17,
 324b/3, 324b/4, 324b/7, 324b/9,
 324b/13, 325a/2, 325a/3, 325a/9,
 325a/13, 325a/16, 325a/17, 325b/1,
 325b/2, 325b/5, 325b/6, 325b/7,

325b/10, 325b/11, 325b/12,
 325b/13, 325b/14, 326a/1, 326a/2,
 326a/5, 326a/7, 326b/1, 326b/3,
 326b/10, 326b/15, 327a/1, 327a/2,
 327a/3, 327b/8, 327b/11, 327b/12,
 327b/14, 327b/16, 327b/17, 328a/1,
 328a/3, 328b/3, 328b/9, 328b/12,
 329a/1, 329a/2, 329a/5, 329a/9,
 329b/2, 329b/7, 329b/9, 330a/3,
 330a/8, 330a/10, 330a/14, 330a/16,
 330b/3, 330b/5, 330b/6, 330b/7,
 330b/12, 330b/15, 330b/17, 331a/1,
 331a/2, 331a/3, 331a/4, 331a/8,
 331a/9, 331a/10, 331a/11, 331a/12,
 331a/14, 331a/16, 331b/4, 331b/9,
 331b/10, 331b/11, 331b/12,
 331b/13, 331b/14, 331b/15,
 331b/16, 332a/3, 332a/4, 332a/5,
 332a/6, 332a/9, 332a/10, 332a/12,
 332a/14, 332b/1, 332b/3, 332b/4,
 332b/5, 332b/6, 332b/7, 332b/9,
 332b/11, 332b/13, 332b/17, 333a/2,
 333a/5, 333a/13, 333b/3, 333b/12,
 333b/13, 334a/7, 334a/9, 334a/13,
 334a/15, 334a/17, 334b/1, 334b/2,
 334b/3, 334b/5, 334b/6, 334b/7,
 334b/8, 334b/9, 334b/10, 334b/14,
 334b/15, 335a/4, 335a/5, 335a/6,
 335a/10, 335a/11, 335a/12, 335a/13,
 335a/14, 335a/15, 335b/3, 335b/5,
 335b/6, 335b/9, 335b/14, 336a/5,
 336a/6, 336b/1, 336b/2, 336b/4,
 336b/7, 336b/8, 336b/10, 336b/14,
 337a/1, 337a/8, 337a/9, 337a/10,
 337a/12, 337a/13, 337a/16, 337a/17,
 337b/5, 337b/7, 337b/9, 337b/10,
 337b/13, 337b/15, 338a/2, 338a/3,
 338a/5, 338a/8, 338a/10, 338a/13,
 338b/2, 338b/5, 338b/7, 338b/9,
 338b/11, 338b/12, 338b/14, 339a/1,
 339a/5, 339a/6, 339a/8, 339a/11,
 339a/17, 339b/5, 339b/12, 339b/13,
 339b/15, 339b/16, 339b/17, 340a/1,
 340a/3, 340a/6, 340a/7, 340a/8,

340a/9, 340a/10, 340a/11,
 340a/12, 340a/13, 340a/15, 340a/16,
 340b/1, 340b/2, 340b/4, 340b/6,
 340b/7, 340b/10, 340b/12, 340b/15,
 340b/17, 341a/2, 341a/4, 341a/5,
 341a/7, 341a/8, 341a/9, 341a/10,
 341a/11, 341a/13, 341a/14, 341a/15,
 341a/16, 341a/17, 341b/1, 341b/2,
 341b/3, 341b/4, 341b/5, 341b/6,
 341b/7, 341b/8, 341b/9, 341b/10,
 341b/11, 341b/12, 341b/15,
 341b/16, 342a/5, 342a/6, 342a/9,
 342a/10, 342a/13, 342a/15, 342a/17,
 342b/3, 342b/5, 342b/6, 342b/8,
 342b/9, 342b/12, 342b/13, 343a/1,
 343a/2, 343a/3, 343a/4, 343a/6,
 343a/7, 343a/8, 343a/15, 343b/13,
 343b/15, 343b/16, 343b/17, 344a/2,
 344a/7, 344a/8, 344a/9, 344a/11,
 344a/14, 344a/17, 344b/1, 344b/3,
 344b/4, 344b/5, 344b/8, 344b/16,
 345a/1, 345a/2, 345a/6, 345a/7,
 345a/8, 345a/13, 345a/15, 345b/4,
 345b/5, 345b/6, 345b/7, 345b/12,
 345b/14, 345b/16, 345b/17, 346a/1,
 346a/2, 346a/3, 346a/4, 346a/9,
 346a/10, 346a/15, 346b/2, 346b/3,
 346b/5, 346b/7, 346b/8, 346b/13,
 346b/14, 346b/15, 346b/16,
 346b/17, 347a/1, 347a/2, 347a/3,
 347a/5, 347a/7, 347a/8, 347a/10,
 347a/11, 347a/13, 347a/14, 347a/15,
 347b/1, 347b/2, 347b/4, 347b/6,
 347b/9, 347b/11, 347b/14, 347b/15,
 347b/16, 347b/17, 348a/1, 348a/2,
 348a/4, 348a/5, 348a/6, 348a/7,
 348a/8, 348a/9, 348a/10, 348a/11,
 348a/14, 348a/15, 348a/16, 348a/17,
 348b/2, 348b/4, 348b/7, 348b/9,
 348b/12, 348b/13, 348b/15,
 348b/16, 349a/1, 349a/2, 349a/3,
 349a/4, 349a/7, 349a/9, 349a/11,
 349a/16, 349b/2, 349b/4, 349b/5,
 349b/6, 349b/7, 349b/9, 349b/10,

349b/11, 349b/12, 349b/14, 350a/2,
 350a/3, 350a/4, 350a/5, 350a/6,
 350a/7, 350a/8, 350a/11, 350a/13,
 350a/17, 350b/1, 350b/3, 350b/4,
 350b/7, 350b/8, 350b/9, 350b/11,
 350b/12, 350b/13, 350b/15,
 350b/16, 351a/3, 351a/6, 351a/8,
 351a/10, 351a/11, 351a/12, 351a/13,
 351a/14, 351a/15, 351a/17, 351b/1,
 351b/2, 351b/3, 351b/4, 351b/5,
 351b/8, 351b/9, 351b/10, 351b/11,
 351b/12, 351b/13, 351b/14,
 351b/17, 352a/2, 352a/4, 352a/5,
 352a/6, 352a/7, 352a/8, 352a/9,
 352a/11, 352a/13, 352a/14, 352a/16,
 352a/17, 352b/1, 352b/3, 352b/4,
 352b/6, 352b/7, 352b/8, 352b/11,
 352b/13, 352b/14, 352b/16,
 352b/17, 353a/1, 353a/2, 353a/3,
 353a/4, 353a/5, 353a/6, 353a/7,
 353a/8, 353a/9, 353a/10, 353a/12,
 353a/16, 353a/17, 353b/1, 353b/2,
 353b/6, 353b/8, 353b/9, 353b/12,
 353b/14, 353b/15, 353b/16, 354a/1,
 354a/2, 354a/3, 354a/4, 354a/5,
 354a/7, 354a/8, 354a/9, 354a/10,
 354a/13, 354a/15, 354a/16, 354b/7,
 354b/8, 354b/10, 354b/11, 354b/15,
 354b/16, 355a/2, 355a/4, 355a/6,
 355a/8, 355a/13, 355a/14, 355a/15,
 355b/2, 355b/3, 355b/5, 355b/7,
 355b/8, 355b/9, 355b/13, 355b/15,
 356a/1, 356a/3, 356a/4, 356a/8,
 356a/9, 356a/10, 356a/11,
 356a/12, 356a/14, 356a/15, 356b/1,
 356b/2, 356b/6, 356b/8, 356b/11,
 356b/13, 356b/14, 356b/15, 357a/8,
 357a/10, 357a/11, 357a/14, 357a/15,
 357a/16, 357a/17, 357b/1, 357b/2,
 357b/3, 357b/4, 357b/5, 357b/8,
 357b/10, 357b/11, 357b/16, 358a/1,
 358a/2, 358a/6, 358a/9, 358a/10,
 358a/11, 358a/12, 358a/15, 358a/16,
 358a/17, 358b/2, 358b/10, 358b/14,

358b/15, 359a/2, 359a/3, 359a/7,
359a/9, 359a/11, 359a/16, 359a/17,
359b/3, 359b/9, 359b/12, 359b/13,
359b/14, 359b/15, 359b/17,
360a/12, 360a/13, 360a/15, 360b/4,
360b/6, 360b/8, 360b/9, 360b/12,
360b/14, 360b/15, 361b/1, 361b/3,
361b/4, 361b/6, 361b/9, 361b/10,
361b/11, 361b/12, 361b/15, 362a/1,
362a/5, 362a/7, 362a/8, 362a/13,
362a/14, 362a/15, 362a/16, 362a/17,
362b/3, 362b/5, 362b/6, 362b/8,
362b/10, 362b/11
-3764-

vebā [Ar.] Fârelerden insanlara geçen ve
salgın hâlini alan bulaşıcı, ateşli,
öldürücü hastalık, tâun.
v.- yı ‘âmm 277b/8, 323a/13
v.- yı ‘aẓīm 323a/9, 344a/11
v.- yı ‘uẓmāya 322b/10
v.- yı kıtāle 322a/12
v.- yı şedīd 321a/5
‘illet-i v.+ da 359b/13
eyyām-ı v.+ da 319a/8, 319b/3,
340b/10, 341a/5, 341a/7, 343b/9,
343b/10, 344b/11, 344b/12
mevsim-i v.+ da 319a/13
zemān-ı v.+ da 344b/8
v.+ dan 318a/1, 318a/5, 319b/14,
324a/11
v.+ dır 318a/7
v.+ niñ 332b/13
v.+ sı 320a/5
v.+ sından 330a/10
v.+ sız 318a/6
v.+ ya 322a/1, 322b/3
hevā-yı v.+ ya 324a/10
v. 277b/14, 299a/13, 317b/4,
317b/6, 317b/10, 317b/11, 318a/5,
318a/7, 318a/12, 318a/15, 319a/5,
320a/1, 320a/14, 320a/16, 320b/10,
323b/13, 323b/16, 324a/4, 325a/7,
327a/15, 327a/17, 329b/7, 330b/12,

333b/3, 344b/16, 345b/6, 358b/14
‘illet-i v. 324b/4
āfet-i v. 320a/3
dāfi‘-i v. 345b/4
-61-

vebāī [Ar.] Vebâ ile ilgili.
hevā-yı v. olup 324a/3
v. 324a/7, 332a/11
hevā-yı v. 298a/8
-4-

vebāiyye [Ar.] bkz. **vebāī**
ḥummā-yı v.+ de 332a/4
hevā-yı v.+ den 345b/9
ḥummā-yı v.+ niñ 332a/9
ḥummā-yı v.+ yi 324b/7
ḥummā-yı v. 321a/15, 321b/10,
324a/16, 325a/4, 325a/9, 331b/4,
332a/2, 332b/17, 344a/14
-13-

veca‘ [Ar.] Ağrı, acı, sızı.
v.- ı mefāşıla 303b/5
v.- yı fem-i mi‘ deye 248b/12
v.- yı fevā’id 248b/12
v.- yı şedīdden 248b/7
v.+ a 215b/7
v.+ dan 250a/14, 274b/3
şiddet-i v.+ dan 184a/16
v.+ dır 286b/3
v.+ ı 217b/13, 227a/15, 267a/8,
281a/5, 312a/5
v.+ iñ 187a/12
v.+ ından 222a/3, 230b/1
v.+ ını 230b/11, 312a/6, 317a/13
v.+ larını 215b/9
v. olup 264a/16
v. 184a/8, 184a/15, 184b/14,
186a/12, 203b/2, 212b/14, 215b/1,
215b/3, 215b/5, 215b/6, 217a/1,
218a/2, 221b/10, 221b/15, 222a/2,
222a/5, 222a/8, 222a/10, 222a/11,
222b/7, 222b/8, 222b/10, 223a/1,

246a/4, 267a/7, 274b/4, 274b/6, 274b/12, 275b/15, 286b/4, 311b/14, 311b/15, 311b/16, 331b/10 dāfi'-i v. 316a/17 -57-	v. idenler 328b/15 v. idenlerden 328b/17 v. ider 264b/1, 328b/9 v. itmek 328b/8 -10-
vech [Ar.] Tarz, biçim, yol; sebep, vesile. v.+ i 290b/4 v.+ ini 321b/2 v.+ le 197a/5, 213a/8, 218a/14, 231a/6, 231b/11, 240b/5, 256a/14, 259a/9, 260a/16, 265a/14, 284b/11, 291b/3, 294a/7, 294a/14, 296b/7, 298b/14, 300b/9, 306b/10, 319b/11, 322a/9, 328b/2, 328b/12, 329a/16, 330b/6, 333b/9, 334a/1, 340a/12, 344a/15, 345a/2, 347a/11, 349a/5, 350a/9, 354b/8, 358a/13, 360b/5, 361b/5, 361b/6, 362a/17 v.+ ledir 253a/1, 257b/17 v. 248a/11 -43-	vefret [Ar.] Bolluk, çokluk. v. 219b/10 -1-
Vedūd [öa.] "Kullarını çok seven, onları lütfâ, ihana garkeden; sevmeye layık ve müstahak yalnız kendisi olan" anlamlarında esmâ-i hüsnâdandır. hümâyûn-ı V.+ a 350b/3 V. 356a/3 -2-	veled [Ar.] Çocuk, oğul. v.- i necîb 351b/4 v.- i zinâ 327b/4 v.+ i 356a/2 v.+ iñ 345b/17 v.+ ine 346a/16 v.+ leri 346a/1 v. 218b/10, 327b/4, 353b/14, 356a/6 -10-
vefâ [Ar.] Elvermek, kafi gelmek. v. idemeyecegi 219a/13 v. idemez 219a/6 v. ider 219a/15 v. itmez 241a/5, 248b/5 -5-	vera' [Ar.] Allah'tan korkup haramdan, gûnahtan, kötülüklerden sakınma, dinî buyrukları titizlikle yerine getirme, takva. v. 215b/9 -1-
vefât [Ar.] Ölüm, ölme. hîn-i v.+ da 246b/8 v.+ iñ 212b/10 v.+ ları 226b/10, 318b/15 v. cyledi 209a/9	verâ' [Ar.] Arka, art, öte. v.+ a 255b/4 1-
	verd [Ar.] Gül. mâ'-i v. 340b/2, 343b/17 -2-
	verdîneç [Ar.] Çocuklarda görülen kemozis (gözün dış zarı altında sıvı toplanması nedeniyle kabartı biçiminde su toplanması) hastalığı (Chemosis). v. 202b/6, 202b/11, 203a/1 -3-

verem [Ar.] Tüberküloz, şiş; tümör.

v.- i 'amūdī 227a/4

v.- i 'aẓīm 202b/7, 256a/8

v.- i 'inebī 227a/6

v.- i bāridīn 264a/3

v.- i demevī 227a/7, 261b/8

v.- i ḥabīš 332b/8

v.- i ḥārr 247b/7, 263b/14

v.- i ḥārre olursa 264b/14

v.- i ḥārrede 265a/8

v.- i ḥārreden 289b/4

v.- i lehātda 228a/1

v.- i mā'ī 184a/2

v.- i üştüvānī 227a/5

v.- i zehr-nāk 335b/13, 337b/16

v.+ de 307a/10

v.+ den 182a/1, 267b/15, 281a/3

v.+ dir 311a/4, 312b/17

v.+ e 215a/16, 334b/4

v.+ i 226b/4, 237b/10, 281a/4,

314a/1

v.+ iñ 185a/12, 227a/3, 264a/4,

267a/6, 338a/7

v.+ ler 315b/8

v.+ lerinde 206b/7

v. 184b/17, 186a/5, 187a/10, 192a/5,

192a/6, 215a/12, 223a/14, 226a/12,

226b/8, 226b/16, 227a/3, 230a/12,

230a/15, 239b/15, 240a/2, 247b/2,

247b/3, 247b/8, 247b/11, 250a/16,

264a/9, 265a/6, 267b/16, 268a/2,

270a/5, 280b/3, 280b/4, 303b/4,

307a/4, 317b/17, 320b/15,

320b/17, 337b/12

kebed-i v. 261a/5

-72-

veremī [Ar.] Verem ile ilgili.

'ilāc-ı v. 289b/4

-1-

veremiyye [Ar.] Humma çeşidi.

v. 293a/15

-1-

veremü'l-lehāt [Ar.] Küçük dilin şişmesi.

v. 226b/17

-1-

veremü's-sürre [Ar.] Göbekte oluşan şişlik.

v. 284b/15

-1-

veremü't-tihāl [Ar.] Dalakta oluşan şişlik;
dalağın şişmesi.

v. 263b/13

-1-

verīdī [Ar.] Toplardamar ile ilgili.

şiryān-ı v.+ niñ 248b/16

-1-

vesaḥ [Ar.] Kir, pas.

v.- ı üzñ 198b/2

-1-

vesāṭet [Ar.] Araya girme, vasıta olma,
aracılık etme.

v.- i vāqı'a 290b/17

v.+ i 193a/9, 205a/9, 225b/4, 225b/6

v.+ iyle 258a/3, 258a/15

-7-

veter [Ar.] Kasları hareket ettiren kalın
sinir, tendon.

v.+ ler 215a/12

v.+ lerin 215a/13

v. 312b/4

-3-

vezn [Ar.] Ağırlık, ölçü, tartma, tartı.

v.+ inde 204b/12, 287a/14

v. 343a/11

-3-

vi'ā [Ar.] Damar, kap, mahfaza.

v.+ sıdır 211b/8

-1-

vilâdet [Ar.] Dünyaya gelme, doğma, doğum.

v.+ den 216a/11

h̄in-i v.+ den 284b/3

v.+ e 284b/16

v.+ imizden 346b/4

h̄in-i v.+ inde 346a/5

v.+ inden 350a/13

sinn-i v.+ inden 356a/16

v.+ iñiz 346b/3, 346b/10

v.+ iñizden 346b/2, 346b/6, 346b/13

ibtidâ³-i v.+ lerinde 357b/14

v.+ lerinden 188b/15, 277a/3, 357a/8
-17-

vilâyet [Ar.] Diyar, ülke, memleket.

v.+ lerinde 230b/14, 286a/14

v.+ leriniñ 330a/10

-3-

vir- [Tr.] Vermek.

v.- digi 231b/15

cevâb v.- digi 333b/10

v.- diginden 188a/6, 256b/5

v.- diginden 232a/8

h̄ikke v.- diginden 278a/12

mağş v.- diginden 278a/4

v.- dikde 349b/7

cevâb-ı bā-şavâb v.- dikde 346b/16

v.- dikden 235a/6

cevâb v.- diler 260b/8

ad v.- dim 346b/10

v.- e 236b/5, 243a/2

ıztırâb v.- ecegi 317a/12

v.- ecek 201a/13, 201b/6, 217a/1,
252b/12

ıztırâb v.- ecek 234b/10

taḳviyet v.- ecek 238a/1

v.- eler 196a/3, 196a/11, 201b/6,
202b/1, 211b/1, 215a/4, 235a/5,
235a/8, 242a/2, 242b/8, 242b/17,
243a/4, 243a/10, 245a/11, 245a/13,
249b/1, 249b/11, 250a/1, 254b/14,

254b/15, 255b/16, 257a/6, 263a/11,
266a/7, 275b/8, 275b/10, 294a/14,
294a/17, 300b/15, 300b/17, 301a/8,
302a/16, 302b/6, 304b/5, 304b/8,
305a/7, 305a/12, 309a/3, 314b/2,
316b/6, 339a/9, 339a/17

istiḥkām v.- eler 351b/16

v.- en 187a/9, 187b/17, 191b/17

v.- eni 212b/14

v.- ici 207b/17, 235b/11

haber v.- ilmekle 272b/4

v.- ir 183b/5, 205b/17, 241a/4,

264a/2, 299b/17, 300b/6, 316a/12

‘usret v.- ir 341a/13

dehşet v.- ir 302b/14

elem v.- ir 267a/7, 316a/5

ta‘fīn v.- ir 295a/14

taḳviyet v.- ir 335a/5

v.- irdü 323b/1

v.- irler 221a/13, 279b/10

v.- irse 336b/13

elem v.- medigi 284a/2

nef v.- medigi 275b/4

v.- mege 249a/10

taḳviyet v.- mege 334a/8

v.- mek 242b/12, 253b/16, 301b/1,

301b/6, 302a/15, 350b/4

ḥalâvet v.- mek 275b/9

ruḥşat v.- mek 330b/11

ẓa‘f v.- mek 341a/4

v.- mekden 254b/8

v.- mekle 221a/6, 236b/7

ḥalel v.- mekle 263a/17

ḳarâr v.- mekle 329b/11

mezâḥime v.- mekle 267a/12

elem v.- mese 264b/1

v.- meye 223b/7, 349a/11

saḥc v.- meye 303a/13

v.- meyecek 208b/13

elem v.- meyecek 302a/15

ıztırâb v.- meyecek 305b/16

v.- meyeler 249b/10, 349b/8,

349b/10, 350b/13

v.- meyenî 212b/17

aralık v.- meyenî 292a/6
 v.- meyüp 275b/6, 349a/9
 fâ'ide v.- meyüp 234b/11
 v.- mez 184a/4, 184a/9, 185b/3
 fâ'ide v.- mez 185b/3
 hâlel v.- mez 200b/15, 217b/3
 v.- mezse 235a/5
 fâ'ide v.- mezse 235a/4
 v.- miş 195b/12, 349b/2
 cevâb v.- mişdir 182a/3
 v.- mişlerdir 258b/17
 cevâb-ı bâ-şavâb v.- mişlerdir
 221b/16
 ruḥṣat v.- mişlerdir 336a/14
 v.- se 223a/1
 v.- seler 287b/9
 v.- üp 187b/11, 187b/17, 188a/13,
 196a/4, 213a/7, 231b/14, 237b/15,
 239a/5, 249a/7, 254b/5, 287a/5,
 316b/5
 belâdet v.- üp 349b/8
 ıztırâb v.- üp 271b/3
 qarâr v.- üp 334a/15
 kuvvet v.- üp 342b/2
 nuẓc v.- üp 335b/6
 za' f v.- üp 341b/7
 v.- ür 186b/4, 190b/1, 227b/5,
 238a/8, 255a/4
 aralık v.- ür 292b/3
 eziyyet v.- ür 279a/13
 -162-

viril- [Tr.] Verilmek.
 v.- digi 257b/1, 276b/10, 294b/1,
 305a/4
 v.- dikde 341b/6
 v.- dikden 289b/7
 v.- en 243b/6, 256a/15, 269a/5,
 308a/9
 v.- mege 279a/15, 302a/7, 303a/3,
 350a/14
 v.- megi 334a/12
 v.- mek 195a/8, 233b/15, 243b/7,
 257a/9, 269b/1, 274b/11, 276b/11,

278b/10, 303a/3, 308a/11, 335b/1,
 350b/6
 v.- mekde 294b/4
 v.- mekden 250a/9, 254b/9
 v.- mekdir 238a/11
 v.- mekle 314a/16, 359a/15
 v.- mez 254a/1, 294b/1, 299b/11
 qarâr v.- mişdir 303a/4
 v.- se 269b/10, 339a/12
 v.- üp 198a/6, 198a/7, 202a/8,
 245a/13, 270b/14, 275b/14
 v.- ür 189b/1, 204a/10, 211a/13,
 222b/12, 228b/5, 233b/5, 238a/16,
 242a/12, 243b/6, 243b/7, 244a/4,
 254a/2, 256a/15, 257a/4, 257a/8,
 257b/5, 268b/17, 270a/1, 270b/14,
 270b/16, 271a/3, 271a/5, 273a/2,
 273a/5, 273a/7, 276a/14, 276b/1,
 276b/17, 277a/2, 278b/17, 279a/2,
 279a/8, 279a/10, 286b/17, 294b/9,
 301a/10, 301a/11, 302a/1, 302a/3,
 303a/13, 304b/2, 304b/3, 305a/5,
 339a/7, 339a/10
 v.- ürse 301b/2
 -93-

vukû' [Ar.] Olma, meydana gelme, husule
 gelme.
 v.- ı kalîl 288a/5
 v.+ ı 260b/1, 288a/4, 296b/6, 307a/3,
 318a/12, 319b/1, 359a/16, 360a/1,
 362a/6
 v.+ ına 325b/1
 v.+ ında 237a/6
 v.+ ından 322b/10, 326a/1, 362b/7
 v.+ ını 224a/1
 v. 259a/9
 -17-

vukûf [Ar.] Anlama, bilme, âgâh olma.
 v.- ı küllîsi 333a/6
 sinn-i v.+ a 219b/1
 v.+ da 358b/2
 sinn-i v.+ da 358a/5

sinn-i v.+ dır 356b/9
 sinn-i v.+ ın 356b/16
 v. 204b/3, 290b/13, 293a/1, 300a/3,
 344b/13
 sinn-i v. 356a/14, 356b/14
 -13-

vuşûl [Ar.] Ulaşma, erişme, varma.
 v.+ a 352a/8
 v.+ ın 257b/16
 v.+ inden 231a/11
 v.+ ünden 205a/16
 v. 359b/7, 361a/4
 -6-

vücûb [Ar.] Yapılması gerekli, lüzumlu ve
 zaruri olma, vacip olma.
 v.+ ı 208b/9
 v. 340a/3
 -2-

vücūd [Ar.] Gövde, beden; var olma,
 bulunma.
 v.- ı mes'ûdîñ 191a/15
 v.- ı nâzenînlerini 340a/2
 v.+ a geldigini 216a/13
 v.+ a gelmenizde 346b/7
 v.+ a gelüp 360a/5
 v.+ a gelür 297b/14
 v.+ a getüre 353b/17
 menaşsa-yı v.+ a 333b/1
 v.+ ı 206a/7
 v.+ ında 360a/2
 serây-ı v.+ uñ 250b/13
 teşrîf-bâr-ı 'âlem-i v. olmuşlardır
 355a/7
 -12-

vücūd-pezîr [Ar.] Varlık bulan, meydana
 gelen.
 v. olan 346b/5
 v. olduğu 297a/3
 v. olduğu 326b/2
 v. olduğunu 330b/17

v. olur 230a/15, 359a/6, 360a/8
 -7-

vücûh [Ar.] Sebepler, gerekçeler.
 v.- ı 'adîde 244a/6, 312b/11
 v.- ı mezkûre 323a/12
 v.- ı mezkûreden 231a/6
 -4-

vüs'at [Ar.] Genişlik, bolluk.
 v. 219b/3, 251a/12
 -2-

vüzera [Ar.] Vezirler, bakanlar.
 v.+ dan 209a/5
 -1-

Y

yâ (I) [Far.] Ya bağlacı.
 y. 184b/13, 189a/2, 192a/7, 192a/9,
 192a/12, 202b/15, 207b/13,
 207b/14, 207b/15, 207b/17, 211a/3,
 236a/4, 237b/6, 240a/2, 240a/10,
 240b/10, 243b/3, 247b/4, 249a/6,
 249b/9, 254b/13, 255a/8, 255b/1,
 261a/7, 261a/9, 261b/8, 266a/6,
 270a/5, 275a/4, 281b/15, 282b/7,
 282b/17, 284a/14, 284a/15, 284b/1,
 295a/14, 295a/15, 295b/5, 307a/10,
 314a/14, 316a/16, 318a/2, 326b/1,
 327b/15, 349a/5, 353b/4, 353b/9,
 359a/8, 359b/12, 361b/5
 -51-

yâ (II) [Ar.] Seslenme sözü; ey, hey
 manasında nida olarak kullanılır.
 y. 328a/7, 329b/15, 330a/7
 -3-

yabān [Far.] Yaban, dış, dışarı.

y.+ a 253a/3, 269b/5, 269b/6

y. 265b/13, 283b/3, 306a/12

-6-

yabān şöğanı [Far.+Tr.] Yaban soğanı; dağ
sünbülü, bülbus.

y. 244a/5, 244a/8, 246a/9

-3-

yābis [Ar.] Kuru, rutubetsiz.

y.+ den 202a/9

y.+ dir 257a/14

y. olmağla 325a/2

y. 314a/13, 347b/2

zūfā-yı y. 243a/15

-6-

yāfūh [Ar.] Bingıldak, yeni doğan
çocukların baş kemiklerinin
arasındaki yumuşaklık (Bregma).

y.+ larına 228a/15

y.+ uñ 187a/4

y. 186b/6, 228a/7

zevāl-i y. 186b/8, 186b/17

-6-

yağ [Tr.] Yağ.

y.+ a 310a/9, 310a/10

y.+ dan 306a/3

y.+ ı 182a/6, 182a/7, 183a/15,

183a/16, 183b/2, 185b/15, 187b/2,

187b/3, 188b/2, 198b/1, 203a/11,

214b/2, 214b/4, 214b/9, 215b/10,

215b/11, 215b/13, 216b/9, 230b/8,

232b/15, 235a/2, 235a/16, 241b/17,

242a/3, 243b/5, 245b/2, 245b/13,

246b/4, 253a/15, 255b/11, 256b/17,

266b/4, 266b/7, 269a/11, 269a/12,

271a/13, 271b/8, 271b/11, 272b/10,

272b/14, 276a/16, 276b/6, 276b/12,

277a/6, 280a/15, 281a/10, 283b/6,

290a/1, 293b/17, 301a/8, 302a/9,

304a/8, 304b/3, 306a/1, 306a/11,

306a/12, 309a/6, 309a/9, 309b/12,

310a/11, 311a/7, 311a/16, 311a/17,

313b/5, 313b/7, 314b/1, 314b/8,

315a/11, 316b/11, 316b/14, 317a/1,

317a/5, 337b/10, 337b/13, 338a/1,

338a/16

y.+ ında 313b/7

y.+ ından 281b/4, 341a/6

y.+ ını 188b/2, 254a/3, 280a/8,

310b/7

y.+ lar 196a/10, 197b/3, 202a/9,

245b/3, 246a/2, 250b/8, 266b/7,

304a/9, 305b/17, 306a/15, 314b/8

y.+ lardan 289a/3, 289a/13, 306a/11,

316b/1

y.+ ları 202a/8, 202a/11, 215b/11,

238b/8, 246a/11, 255b/11, 280b/10,

281a/8, 283a/13, 289a/4, 289a/13,

289b/10, 306a/1, 306a/12

y.+ ların 255b/13

y.+ larından 309b/13, 337a/9

y.+ larını 237b/13, 308a/17, 337b/5

y.+ sız 283a/14

y. 280b/16, 310a/8, 316a/3, 317a/2

-134-

yağ- [Tr.] Yağmak, yağış düşmesi.

y.- madığı 325b/15

y.- up 325b/4, 325b/15

-3-

yağla- [Tr.] Yağ sürmek, yağlamak.

y.- dıkdan 280b/16

y.- yalar 280b/11, 281a/12

y.- yup 238b/8, 280b/10

-5-

yağlı [Tr.] Yağlı.

y. 195b/8

-1-

yağmur [Tr.] Yağmur. -4-

y.+ lar 325b/15

y. 303b/8, 325b/4, 325b/14

yahtemil [Ar.] İhtimal, olabilirlik.

y. 194b/13, 344b/8

-2-

yāhūd [Far.] Yahut bağlacı.

y. 182b/6, 182b/10, 183b/8,
183b/17, 184a/1, 184a/11, 184b/7,
185b/14, 186a/11, 187a/11, 187a/12,
189a/12, 189b/2, 189b/14, 189b/16,
191a/14, 192a/8, 192a/11, 192b/3,
192b/9, 192b/10, 192b/13, 192b/16,
193a/3, 193a/6, 193a/15, 193b/16,
194a/11, 194b/13, 195a/8, 196a/4,
198b/4, 199b/7, 200a/3, 200a/11,
200b/13, 201b/1, 201b/4, 201b/14,
201b/15, 202b/15, 203a/1, 203a/6,
203a/11, 203a/17, 204a/9, 204a/14,
205b/15, 205b/16, 206a/3, 206b/17,
207a/11, 207a/16, 207b/11, 207b/14,
207b/15, 207b/16, 207b/17, 208a/2,
209a/17, 212b/8, 212b/9, 217b/9,
222a/1, 223a/14, 226a/8, 226a/12,
226a/13, 227b/8, 227b/12, 227b/15,
228b/8, 228b/10, 229a/1, 229a/17,
229b/15, 230b/17, 231a/4, 231a/14,
231b/5, 232a/1, 232b/3, 232b/4,
232b/15, 233a/3, 233a/8, 234a/6,
234a/11, 234b/5, 234b/11, 234b/13,
235a/1, 235a/2, 236a/17, 236b/17,
237b/4, 238b/7, 238b/8, 240a/1,
240a/2, 240b/9, 240b/12, 241a/4,
242a/10, 242b/1, 242b/10, 242b/11,
243a/1, 243a/2, 244a/13, 244b/11,
245a/12, 246b/3, 247b/4, 247b/12,
247b/13, 248a/14, 248b/16, 249a/3,
249a/6, 249a/12, 249a/17, 249b/10,
249b/14, 250a/12, 251a/11, 252a/10,
252b/13, 252b/15, 253a/9, 253b/6,
253b/10, 255a/4, 255a/8, 255b/1,
255b/12, 257a/7, 259a/3, 260b/5,
261a/3, 261a/8, 261a/9, 261b/2,
261b/3, 261b/7, 261b/8, 262a/3,
262b/4, 264b/15, 265a/9, 265b/9,

265b/11, 265b/13, 266a/3, 267b/6,
268a/15, 268a/16, 270a/6, 270a/7,
270a/8, 270a/17, 270b/8, 270b/13,
271a/6, 271b/13, 274b/2, 274b/12,
275a/4, 275a/16, 275b/2, 275b/7,
275b/8, 276b/8, 277a/2, 278b/16,
279a/8, 280a/7, 281a/16, 281a/17,
281b/1, 281b/16, 282a/4, 282a/16,
282a/17, 283a/1, 283b/15, 283b/16,
284a/14, 287a/16, 288a/10, 289a/10,
292b/14, 294a/2, 294a/15, 295a/14,
295b/1, 295b/7, 295b/8, 296a/9,
298b/17, 299a/9, 299a/14, 299a/16,
299a/17, 299b/3, 299b/7, 299b/8,
300a/5, 300b/11, 301b/10, 301b/15,
302a/1, 302b/2, 303a/10, 303b/14,
305a/6, 305b/1, 306a/10, 307b/8,
308a/7, 309a/3, 311a/7, 312a/4,
312b/13, 312b/14, 314a/13, 314b/9,
316a/3, 316a/16, 318a/2, 318a/3,
320b/1, 321a/10, 321a/11, 321b/13,
322a/9, 322a/12, 322a/13, 322a/14,
326b/1, 328a/11, 329a/9, 329a/10,
331a/7, 332b/8, 334b/2, 334b/12,
335b/7, 337b/2, 339a/16, 340a/4,
341a/1, 342b/11, 343a/13, 345b/6,
347b/17, 348b/3, 353a/9, 353b/8,
356b/10, 359a/9, 359a/13, 359a/15,
359b/11, 361b/1

-277-

yak- [Tr.] Yakmak.

y.- alar 341b/10

y.- ıp 283b/1

y.- madan 269a/13

y.- mağı 341b/17

y.- mak 276b/3

y.- masında 317a/9

y.- up 207b/17, 214a/2, 214b/12,
214b/14, 284b/9, 311a/16, 314b/17,
317b/2

-14-

yakı [Tr.] Yakı, tedavi için vücuda yapıştırılan eczalı parça.

y.+ lar 223a/3, 235a/15, 286b/14, 294a/5

-4-

yakın [Tr.] Yakın.
y. olmağla 332b/6

y. olur 197a/11

y. 224b/16, 233b/1, 292a/11

-5-

yākūt [Ar.] Yakut.

y.- ı hātem 345b/6

y.- ı rümmānī 342b/8

y. 342b/8

-3-

yalat- [Tr.] Yalatmak.

y.- alar 189a/14

y.- dıkları 285b/5

-2-

yalñız [Tr.] Sadece, tek başına; fakat, ama.

y. 192a/8, 192a/9, 199b/5, 202b/10, 203a/5, 203a/16, 208a/12, 213a/15, 214a/6, 215b/13, 219a/1, 222a/8, 224a/5, 224a/7, 228a/15, 232b/5, 237a/15, 238a/12, 238a/16, 242b/2, 245a/5, 248a/2, 252a/10, 254a/16, 255a/4, 255b/5, 261b/7, 276b/6, 278b/17, 280a/8, 283b/2, 296b/12, 298a/16, 299b/9, 303a/10, 304a/11, 304a/16, 307a/8, 314a/12, 314b/6, 314b/17, 327b/13, 330b/9, 357a/8

-44-

yan- [Tr.] Yanmak.

y.- an 316b/3

y.- mış 228a/6, 232b/4, 269a/12, 280b/12, 303b/10, 310b/7

y.- up 331b/8

-8-

yan [Tr.] Taraf, yön, cihet.

y.+ ına 273b/5

y.+ ında 311a/5, 313a/4, 350a/6

y.+ larında 349b/4

-5-

yanbegi [Tr.] Yan kısımlarda görülen kamburluk. bkz. **iltivā**

y. 287b/6

-1-

ya' nī [Ar.] Yani, anlatılmak istenen.

y. 182b/1, 184b/5, 185b/11, 189a/6, 189b/11, 193b/12, 194b/4, 194b/12, 196a/7, 196b/8, 197b/5, 197b/11, 199a/16, 200b/3, 202b/6, 207b/5, 207b/15, 208a/3, 208b/16, 209b/14, 211b/8, 217a/13, 217b/1, 217b/14, 218b/2, 222a/11, 226b/5, 237a/14, 239b/4, 240a/10, 241a/9, 241a/16, 245a/6, 249b/5, 251a/5, 253b/15, 255b/10, 256b/10, 258a/7, 260b/4, 261a/3, 261b/3, 268b/15, 269b/9, 270a/12, 274a/10, 276a/11, 281a/15, 288a/4, 288a/5, 290a/10, 291a/4, 292a/3, 292a/10, 292b/13, 295a/1, 296b/10, 299a/3, 300b/2, 306b/13, 307a/3, 310a/13, 312a/12, 314a/2, 315a/3, 315b/7, 315b/14, 318a/10, 318b/8, 326a/12, 326b/7, 327b/5, 331b/2, 334a/9, 334b/4, 338a/6, 339a/12, 341a/2, 341b/6, 345a/7, 345b/16, 347b/10, 347b/13, 348a/13, 351b/17, 353b/11, 354b/1, 358b/13, 359a/4, 360a/16

-90-

yap- [Tr.] Yapmak, etmek, eylemek.

helāk y.- anıñ 318a/1

y.- up 208b/1

-2-

yapıl- [Tr.] Yapılmak, edilmek.

y.- an 283b/17, 316b/16

y.- ır 270b/1	316b/8, 338a/7
y.- mak 198b/4	-15-
y.- miş 223a/17, 244a/10	
-6-	
yapış- [Tr.] Yapışmak.	yara [Tr.] Yara.
y.- dığı 232a/6, 232a/11, 233a/6, 234a/7	y.+ lar 206a/12
y.- dıkları 231a/15	y. ider 232a/8
y.- ıldığı 232a/7	y. iderler 208a/11
y.- mağla 336a/8	y. olursa 305a/16
y.- mak 230b/14	y. 186a/3, 212b/3, 298b/11
y.- ması 231a/2	-7-
y.- miş 231a/4	
y.- ur 231b/9, 331b/9	yaramaz [Tr.] Uygunsuz, zararlı, kötü.
-12-	y.+ dır 187b/13, 212b/7, 282a/13, 299a/10, 299a/15, 299b/6, 299b/7, 299b/9, 307b/12, 314a/5
	y.+ ı 332b/5
	y. 191b/1, 292b/10, 312b/6, 315b/7, 317b/4, 322a/4, 322a/7, 337b/12
	-20-
yaprak [Tr.] Yaprak.	yaraşa [Tr.] Yarasa.
y.+ ı 208a/7, 209a/17, 215a/7, 215a/10, 228a/5, 228a/10, 229a/9, 253b/6, 265a/1, 270b/10, 275b/1, 280a/11, 280b/11, 281a/7, 283b/12, 283b/16, 285b/6, 287a/12, 288b/16, 289a/8, 289b/17, 305a/5, 305a/6, 305a/13, 305a/14, 305b/12, 308a/16, 308b/6, 308b/7, 309a/8, 310b/6, 313b/11, 314b/3, 316b/13, 335a/13, 337b/7, 339a/4, 341b/10, 341b/11, 341b/12, 342a/9, 343b/12, 343b/15	y. 265b/16, 266a/3
y.+ ını 202a/2	-2-
y.+ ının 233a/1, 249a/7, 269a/15	
y.+ lar 335a/14, 340a/10	yarıcı [Tr.] Ortadan ikiye ayıran, bölen.
y.+ ları 253a/4, 324b/13, 342a/10	y. 313b/9
y.+ larını 253a/3	-1-
y.+ larının 265a/2	
-58-	yarıl- [Tr.] Yarılmak, ayrılmak.
yar- [Tr.] Yarmak, ikiye ayırmak.	y.- an 281b/2, 282b/12, 283a/9, 283a/14
y.- ar 322b/8	y.- mak 281a/17
y.- mağa 314a/7	y.- makda 311a/11
y.- mak 185b/9, 215b/4, 281a/12, 284b/13	y.- makdan 282a/4
y.- up 185b/8, 185b/11, 268b/12, 284a/5, 311b/4, 312a/17, 314a/6,	y.- ması 281a/14
	y.- masına 282a/16
	y.- up 198b/8, 203a/4, 238b/15, 274a/10, 284a/13, 284a/16, 312b/2
	-17-
	yarım [Tr.] Yarım, buçuk, nisf.
	y.+ şar 244a/2, 259b/17, 272b/16, 275b/12, 338b/5
	y. 188a/17, 244b/11, 244b/15,

253b/7, 254b/10, 262b/14, 302a/17, 304a/2, 336b/7, 339a/10, 343a/15, 343b/3 -18-	yaşlık [Tr.] Yaş olma durumu, ıslaklık. y. 305a/7 -1-
yarpuz [Tr.] Yarpuz (Mentha Pulegium). y. 233b/10, 256b/8, 266b/9, 276b/7 -4-	yaşluk [Tr.] bkz. yaşlık . y. 236a/6, 236a/7 -2-
yas [Tr.] Yas, matem. def ^c -i y. itmiştir 195a/1 -1-	yat- [Tr.] Yatmak. y.- dığı 302b/7, 335a/11 y.- dıkda 240b/7 y.- duğı 200a/11 y.- madan 241a/12 -5-
yaşşı [Tr.] Basık ve yayvan. y. olur 264a/11 -1-	yatacak [Tr.] Yatma yeri, yatak. y. 272a/15 -1-
yaşşılan- [Tr.] Yassılaştırmak. y.- a 311b/17 -1-	yatak [Tr.] Yatak. y.+ ını 201a/11 -1-
yaşsırak [Tr.] Oldukça yassı, yassıca. y. 251b/7 -1-	yatur- [Tr.] Yatırmak. y.- alar 198b/2, 305b/1 y.- mayup 200a/8 y.- up 200a/5 -4-
yaş (I) [Tr.] Yaş, doğumdan beri geçen zaman. y.+ da 194b/17, 216b/7 y.+ ına 348a/13, 348a/14, 357b/3, 357b/5 y.+ ında 269b/4 y.+ lar 356b/2 y.+ larda 358a/3 y.+ larına 216a/17, 356b/7 y.+ larında 296b/2 y.+ larından 194b/8, 357a/5 y. 182a/5, 184a/15, 195b/13, 214b/3, 350a/12, 356a/11 -20-	yavru [Tr.] bkz. yavru y.+ larının 265b/14 y.+ sı 269a/14 -2-
yaş (II) [Tr.] Islak, nemli. y. 201a/5, 203b/7, 285a/8, 309a/15 -4-	yavru [Tr.] Yavru. y.+ larını 356a/9 y.+ sı 312b/15 -2-
	yay- [Tr.] Yaymak, sermek. y.- up 269b/7 -1-

yaya [Tr.] Yürüyen.
y.+ n 350a/3
-1-

yayıl- [Tr.] Yayılmak.
y.- ınca 207b/11
y.- mış 314a/3
y.- ur 298b/5
-3-

yayka- [Tr.] Yıkamak.
y.- mağ 208b/6
y.- yalar 216a/2
y.- yup 203a/13
-3-

yaykanti [Tr.] Yayılan, serilen şey.
y.+ lar 203a/10
-1-

yaz- [Tr.] Yazmak.
y.- arlar 332b/17, 355a/15
y.- dığı 271a/8, 271b/12, 294b/11,
294b/16, 300a/11
y.- dığımız 290a/7
y.- dıkdan 314b/13
y.- dıkları 206b/2, 233a/14, 262a/2,
316a/12, 321a/15
y.- dıklarından 306a/13
y.- dılar 209b/13, 333a/9
y.- madılar 290a/4
y.- mağdan 354b/12, 354b/13
y.- mamışdır 286a/17
y.- mış 314b/12
y.- mışdır 210a/7, 289b/11, 303a/11,
307a/10, 333a/9
y.- mışlar 188b/1, 209a/12, 259a/4,
300b/13, 301b/17, 302a/6, 314b/10,
314b/15, 315b/2
y.- mışlardır 284b/14, 288b/4,
299b/15, 306a/9, 310b/5, 317a/10,
332b/16, 333a/1, 342b/1
y.- up 209b/11, 209b/12, 210a/2
-48-

yaz [Tr.] Yaz mevsimi.
y. 203a/17, 269b/4, 305a/13, 305b/2,
307b/7, 324b/4, 324b/9, 325a/3,
325b/7, 325b/11, 340a/7
-11-

yazıl- [Tr.] Yazıya geçirilmek, yazılmak.
y.- an 199b/7, 233b/15, 268a/2,
270b/17, 283b/8, 284b/9, 285a/15,
313a/12, 315b/2
y.- dığı 286b/7, 294b/16, 306b/5,
306b/14, 337a/14
y.- mış 245b/12, 274a/3, 342a/5
y.- mışdır 196a/15, 222b/17, 234b/9,
235a/11, 266b/15, 276b/10, 280a/4,
285a/16, 289b/3, 293a/12, 302a/4,
304a/4, 304b/1, 312b/11, 334a/9,
345b/5, 345b/8
y.- mışlar 209b/2
-35-

yebrūh [Ar.] Abdüsselam otunun
(Mandragora officinalis) kökü;
adam otu denen bitki, kan kurutan.
y. 242a/15
-1-

Ye'cūc [öa.] Kıyamete yakın zamanda
ortaya çıkıp pek çok kötülük
yapacaklarına ve çok kısa boylu
olduklarına inanılan iki kavimden
biri (diğeri Me'cūc).
Y. 333b/13
-1-

yedi [Tr.] Yedi (7) sayısı.
y.+ de 357b/1
y.+ dir 299a/7
y.+ şer 271a/12, 357b/2
y. 198b/14, 199a/1, 216a/17,
243a/15, 243b/1, 244b/5, 266a/3,
266a/17, 267b/9, 296b/2, 299a/7,
301b/9, 301b/10, 305a/9, 313a/14,

316b/10, 320b/13, 346a/13, 348a/13, 357b/3 -25-	yengec (II) [Tr.] Kanser. y. 315b/7 -1-
yedinci [Tr.] Yedinci (7.) sıradaki. y. 298b/2 -1-	yerekān [Ar.] Sarılık (Icterus). y.- ı esved 263b/3 -1-
Yehūd [öa.] Hz. Yâkub'un oğlu Yahûda'nın soyundan gelenlere verilen isim. Y. 323a/3 -1-	ye's [Ar.] Üzüntü, keder; ümitsizlik. y.- i küllî 353b/12 y. 334a/3, 353b/11 -3-
yektâ [Far.] Tek, eşsiz, benzersiz. y. 220a/11 -1-	yesār [Ar.] Sol taraf, sol. y.+ dan 225a/14, 225a/17 -2-
yelek [Tr.] Kuş kanadındaki tüy. y.+ i 227a/10, 249a/13 -2-	yesîr [Ar.] Kolay; az miktarda. mikdâr-ı y.- i sevdâ 309b/8 y. olmağla 312b/7 şey'-i y. 278b/9 -3-
yemîn (I) [Ar.] Sağ; sağ taraf. y. 225a/13, 225a/17 -2-	yesîre [Ar.] bkz. yesîr y. olup 297a/2 ihtilâf-ı y. 343a/5 -2-
yemîn (II) [Ar.] Yrmin, söz, ant. y. itmekden 350a/8 -1-	yeşil [Tr.] Yeşil. y.+ e 262a/4 y.+ inden 285b/1 y. 222b/5, 231a/14, 299a/6, 299a/14, 299b/6, 299b/8 -8-
yen' [Ar.] Yetişkinlerde görülen kemozis (gözün dış zarı altında sıvı toplanması nedeniyle kabartı biçiminde su toplaması) hastalığı (Chemosis). y. 202b/12 -1-	yeşillen- [Tr.] Yeşillenme, yeşerme. y.- mek 318a/3 -1-
yenbū [Ar.] Kaynak, pınar, menba. y.+ ı 246b/6 -1-	yetiştir- [Tr.] Yetiştirmek. y.- mege 354a/2 -1-
yengec (I) [Tr.] Yengeç. y.+ iniñ 271a/4 -1-	

yetmiş [Tr.] Yetmiş (70) sayısı.
y. 361a/11, 361a/13, 361a/15
-3-

yevâkit [Ar.] Yakutlar.
y. 361b/3
-1-

yevm [Ar.] Gün.
y.- i vâhidde 325b/8
-1-

yevmen fe yevmen
[Ar.] Günden güne, gittikçe.
y. 219b/1
-1-

yevmiyye [Ar.] Yevmî, günlük.
y.+ den 293b/1
y.+ niñ 293b/5
ḥummâ-yı y.+ niñ 293a/11
y. 291b/11, 293a/6, 293a/10
ḥummâ-yı y. 291a/7, 291a/13,
291b/16
-9-

yıka- [Tr.] Yıkamak.
y.- mağa 308b/4
y.- yalar 185a/3, 308b/5
y.- yup 214a/14
-4-

yıkan- [Tr.] Yıkanmak.
y.- mış 276b/11
y.- mışı 301b/11
-2-

yıkıl- [Tr.] Yıkılmak, devrilmek.
y.- mağa 189b/9
y.- masını 190a/7
y.- up 319a/15
y.- ur 190a/3
-4-

yıl [Tr.] Yıl, sene.
y.+ da 194b/13
y.+ ları 357b/1
y. 350a/13, 357b/2, 360b/4
-5-

yıldız [Tr.] Yıldız.
y.+ lar 325b/12
-1-

yılğun [Tr.] Çeşitli türleri bulunan, çalı
veya ufak ağaç hâlindeki bitki; ılgın.
y. 267b/9
-1-

yırtıl- [Tr.] Yırtılmak.
y.- masını 282a/17
-1-

yi- [Tr.] Yeme işi.
y.- dikden 274a/4
y.- mege 233b/9, 335a/9
y.- megi 341a/17
y.- mek 219a/5, 226a/14, 273a/11,
277b/15, 349a/11
y.- mekden 272a/14, 313a/11
y.- nmek 217a/9, 223b/3, 343b/13
y.- nmez 233b/9
y.- nmiş 324b/11
y.- nür 269b/15
y.- r 349b/10
y.- se 186a/2
y.- yüp 199a/12, 234a/10
-21-

yidür- [Tr.] Yedirmek.
y.- dikden 242b/13
y.- dükdensöñra 189a/13
y.- eler 187b/13, 188a/16, 195b/6,
211a/7, 256b/10, 276b/17, 302a/9,
334b/17
y.- mek 238a/14, 238a/15, 276b/9,
335a/10
y.- mekden 294b/6

y.- miş 188a/8 y.- üp 214b/16 -17-	y.+ ler 195b/13 -10-
yigirmi [Tr.] Yirmi (20) sayısı. y.+ den 199a/3, 293a/11, 356b/7 y.+ şer 253a/5, 316b/13, 337a/17 y. 209a/3, 243a/16, 244b/3, 257b/4, 273a/1, 285b/5, 337a/10, 342b/10, 356b/6 -15-	yine [Tr.] Yine, tekrar. y. 182b/4, 185b/14, 190a/5, 198b/1, 201b/13, 204a/4, 216b/1, 216b/3, 216b/8, 220b/11, 233b/17, 236a/17, 241a/17, 242a/4, 247a/2, 253a/10, 253b/7, 254a/8, 259a/12, 266b/6, 266b/12, 271a/15, 271a/17, 272a/10, 275a/12, 285b/3, 291b/15, 292a/13, 299b/1, 304b/5, 304b/11, 311b/12, 312b/7, 317b/16, 318a/3, 320b/7, 326b/10, 326b/15, 327a/3, 328b/14, 329b/5, 333a/6, 336b/8, 338b/14, 343b/13, 361a/1, 362b/10 -47-
yigirmi beş [Tr.] Yirmi beş (5) sayısı. y. 194b/8, 209a/4, 262b/12, 285b/9, 338a/14, 338b/3 -6-	yir [Tr.] Yer, mahal. y.+ de 189b/2, 232a/1, 232a/3, 232a/11, 232b/5, 233b/1, 235a/1 y.+ den 321b/12, 322a/4, 325a/12 y.+ e 196a/17, 197b/17, 223b/12, 236b/2, 240b/16, 253a/8, 253b/2, 276a/11, 305b/13, 336a/8, 338a/15 y.+ i 232a/6, 232a/8, 233a/7, 234a/8, 322b/8 y.+ iñ 322a/16 y.+ inde 217b/8, 335b/15 y.+ inden 200b/11, 223b/12, 232a/10, 338a/9 y.+ ine 216b/8, 218b/4, 223a/17, 223b/12, 223b/17, 263a/10, 281a/3, 296b/3, 311b/12, 338a/11 y.+ ini 275a/12, 314a/6 y.+ ler 305b/4, 305b/6, 316b/4, 319b/11 y.+ lerde 233a/12, 310b/13, 311a/9, 311b/10, 319b/5, 322a/10, 323a/14, 323b/1, 325a/14, 330a/14, 346a/10 y.+ lardan 321b/8 y.+ lere 305b/10 y.+ leri 291b/1 y.+ lerinde 240a/12, 280b/6, 325a/16
yigirmi bir [Tr.] Yirmi bir (21) sayısı. y. 266b/13, 357b/5 -2-	
yigirmi dört [Tr.] Yirmi dört (24) sayısı. y. 244b/9, 253a/16, 266b/1, 266b/4, 281a/2, 324b/8, 339b/7 -7-	
yigirmi sekiz [Tr.] Yirmi sekiz (28) sayısı. y. 220b/10, 357b/6 -2-	
yigit [Tr.] Yiğit, yürekli, delikanlı, genç. y.+ larde 241a/10 y.+ lere 194b/7, 344b/12 -3-	
yimek [Tr.] Yemek, aş. y. 274a/6 -1-	
yimiş [Tr.] Yemiş, meyve. y.+ i 223b/9, 245b/2, 245b/13, 265b/9, 267b/9, 271a/9, 272b/7, 339a/2 y.+ inden 354a/3	

y.+ lerinden 200b/8, 287b/17 y.+ lerini 304b/15 y. 191b/7 -70-	yokla- [Tr.] Yoklamak, kontrol etmek. y.- mak 217b/9 y.- mayalar 355b/4 -2-
yir yir [Tr.] Yer yer, zaman zaman, bazen. y. 343a/1 -1-	yoksa [Tr.] Aksi takdirde, acaba. y. 193b/10, 194b/17, 353a/17 -3-
yirli yirine [Tr.] Olması gereken yere, kendine ait yere. y. 289b/15 -1-	yol (I) [Tr.] Yol, ulaşım güzergahı. y.+ ı 238a/9 y.+ ıdır 224a/13 y.+ una 209b/16 y. 286b/9 -4-
yiv [Tr.] Bir cismin yüzeyinde açılmış düzenli oyuk, girinti. y.+ ler 182b/11, 182b/12, 182b/16, 182b/17 y.+ leri 185b/1, 197b/11 y.+ lerini 197b/9 -7-	yol (II) [Tr.] Tutum, davranış biçimi; usul, tarz, yöntem. y.+ larını 349a/3 y.+ unda 328a/11 -2-
yoğ [Tr.] bkz. yok y.+ ken 261a/5 -1-	yol- [Tr.] Yolmak, kıl ve tüy koparmak. y.- alar 310a/6 y.- mağa 338a/8 -2-
yoğsa [Tr.] bkz. yoksa . y. 185a/13, 205a/10, 213b/4, 217b/5, 217b/6, 218a/3, 258b/2, 262a/11, 288b/5, 291a/14, 291b/3, 318b/5, 319a/8, 319b/12, 327b/1, 331a/11, 331b/3, 332a/11, 353b/11, 361a/11 -20-	yoşun [Tr.] Yosun. y.+ ı 233a/5 -1-
yok [Tr.] Yok, na-mevcut. y.+ dur 186b/9, 216b/15, 217a/14, 218a/4, 252a/11, 258b/6, 261b/17, 272a/1, 288b/6, 294b/5, 331a/6, 339b/4, 361a/12 y. 278a/16 -14-	yu- [Tr.] Yıkamak. y.- lalar 202b/2 -1-
	yufka (I) [Tr.] İnce, çabuk kırılır, dayanıksız. y. 267b/5, 269b/8 -2-
	yufka (II) [Tr.] Yufka ekmeği. y. 349a/14 -1-

yukarı [Tr.] Yukarı, üst.
 y.+ da 282a/10
 y.+ dan 208b/15
 y.+ sında 340b/11
 y. 200b/12, 201b/3
 -5-

yukaru [Tr.] bkz. **yukarı**.
 y.+ da 281b/2
 y.+ dan 238a/5
 y.+ sında 325a/15
 y. 251a/12, 259a/6, 271a/16, 295b/9
 -7-

yum- [Tr.] Yummak, gözü kapamak.
 y.- maḳ 184a/14
 y.- sunlar 199b/2
 -2-

yumru [Tr.] Vücuttaki şiş, ur, kabarcık.
 y.+ lar 312b/1
 -1-

yumruk [Tr.] Yumruk.
 y. 234b/9
 -1-

yumrulan- [Tr.] Yumru biçimine
 gelmek, toplanmak, top olmak.
 y.- maḡa 311b/7
 y.- ur 282a/2, 284a/17, 287b/4,
 311b/12
 -5-

yumşa- [Tr.] Yumuşamak.
 y.- dıḡı 311a/11
 -1-

yumşak [Tr.] Yumuşak.
 y.+ dır 213a/10
 y. olmaḡla 213a/4, 287a/10
 y. olması 264a/6
 y. olsa 239b/17
 y. 201a/5, 204b/10, 246a/14, 247b/4,

304b/2, 305a/10
 -11-

yumşaklık
 [Tr.] Yumuşak olma durumu.
 y.+ ı 205a/14
 -1-

yumul- [Tr.] Kapanır gibi olmak, kısılmak;
 kapanmak.
 y.- ması 199a/3
 -1-

yumurda [Tr.] bkz. **yumurta**
 y.+ nıñ 187b/4
 y. 187b/3, 203a/11
 -3-

yumurta [Tr.] Yumurta.
 y.+ larıñ 281a/15
 y. 202a/12, 230a/4, 257a/9, 269a/14,
 275b/7, 283a/17, 284b/7, 316a/11,
 317a/1, 317a/4, 317b/2, 338a/15
 -13-

Yünānī [öa.] Yunan dili, Yunanca, Grekçe.
 lisān-ı Y.+ de 269b/11, 281b/5
 -2-

yund kuşu [Tr.] Kuyruk sallayan kuşu,
 peygamber kuşu. bkz. **şafrāḡuyūr**
 y. 269b/13
 -1-

yut- [Tr.] Yutmak.
 y.- maḳ 235b/3
 y.- maḡda 212a/10, 224b/15, 225a/3,
 230a/17
 -5-

yutdur- [Tr.] Yutturmak.
 y.- a 235a/8
 y.- alar 235a/3
 -2-

yuva [Tr.] Yuva, barınak.
y.+ larını 326a/6
-1-

yübüset [Ar.] Eski tıbbi göre tabiatla
bulunan dört esastan biri; kuruluk.
y.+ den 200b/5, 261b/13, 310b/14
y.+ e 278b/3
y.+ inden 240b/15
y. 262a/13, 298b/10, 309b/15
ifrâ-ı y. 245b/16, 256a/10
-10-

yük [Tr.] Taşınan şey.
y. 282b/6
-1-

yüklen-[Tr.] Yük altına girmek.
y.- ürleri 287a/5
-1-

yüñ [Tr.] Yün.
y. 337b/6
-1-

yürek [Tr.] Mide, karın, iç.
y.+ e 224a/15, 226a/13, 231b/1,
237a/1, 335a/5, 336b/4
y.+ i sürdükde 256b/6
y.+ inde 331b/10, 342b/3
y.+ inden 264a/16, 336b/16
y.+ ini 273a/2
y.+ leri 215b/2
y. burması 275b/16
y. sürmek 299b/10
y. sürmesine 273b/9
y. 225a/10, 251b/5, 290b/16
-19-

yürekli [Tr.] Yiğit, korkusuz, cesur.
y. 336a/16
-1-

yürüt- [Tr.] Yürütmek.
y.- eler 196a/2
y.- mez 315a/17
-2-

yürü- [Tr.] Yürümek.
y.- mege 350a/3
-1-

yüz (I) [Tr.] Yüz, çehre, sima.
y.+ de 299a/4, 306a/1, 306a/8,
307b/11, 307b/17, 308b/10, 310a/17,
311b/2, 315a/7
y.+ e 187a/9, 300b/12
y.+ i 187a/10, 294a/10, 299b/16,
355b/2
y.+ iñ 210a/16
y.+ inde 299b/17
y.+ ine 201b/1, 209a/7, 249a/6
y.+ ini 335a/14
y.+ lerinde 204b/8
y.+ lerinden 194a/16
-23-

yüz (II)[Tr.] Taraf, yan, yüzey.
y.+ ini 304b/7
y.+ ünde 310b/4
-2-

yüz (III) [Tr.] Yüz (100) sayısı.
y.+ den 360b/13
y. 305b/12
-2-

yüz elli[Tr.] Yüz elli (150) sayısı.
y.+ şer 344a/1
y. 337a/8
-2-

yüz otuz [Tr.] Yüz otuz (130) sayısı.
y. 207b/2, 302a/15, 361a/13,
361a/15
-4-

yüz yigirmi [Tr.] Yüz yirmi (120) sayısı.
 y.+ den 360b/9
 y.+ yi 360b/11, 361a/16
 y. 356a/12, 360a/10, 360a/11,
 360b/17, 361a/4
 -8-

yüze çık- [Tr.] Şımarmak.
 y.- maḳ 348b/6
 -1-

Z

zabt [Ar.] İdâresi altına alma, mâl etme.
 z. iderler 338a/9
 z. itmekden 282b/5
 -2-

zâc [Ar.] Kara boya, demir sülfat.
 z.+ lardan 229a/13
 z. 208b/3, 232b/8
 -3-

zâcât [Ar.] Zâclar; demir sülfatlar.
 z. 208a/9, 230a/4
 -2-

zâde [Far.] Evlat, oḡul.
 z.+ ler 347a/13
 -1-

ẓa'f [Ar.] Zayıflık, kuvvetsizlik.
 z.- ı ekbâdları 263a/6
 z.- ı haẓmdan 358b/4
 z.- ı haẓmına 192b/8
 z.- ı kebed 207a/13, 260b/16
 z.- ı kebede 262a/8, 262a/17, 262b/9
 z.- ı kebediñ 261b/9, 262a/9
 z.- ı kebedine 261a/7
 z.- ı mi' de 252b/6, 252b/11, 254a/2
 z.+ a 294a/6
 z.+ dan 270a/4

z.+ ı 207b/1, 254a/6, 261a/2
 z.+ ından 246a/12, 248a/6
 z. virmek 341a/4
 z. virüp 341b/7
 z. 219a/3, 248b/7, 261a/6
 -26-

ẓafer [Ar.] Maksada ulaşma, başarma.
 z. bulamamışlar 297a/6
 z. 308a/2, 350a/15
 -3-

ẓa' ferân [Ar.] Safran (Crocus sativus).
 z. 183a/10, 185a/6, 188b/2, 203b/3,
 209a/16, 213a/16, 213b/11, 214b/1,
 215a/6, 246a/9, 253a/13, 255b/15,
 262b/12, 271b/12, 285b/15,
 286a/11, 304a/2, 304a/7, 313b/1,
 338b/5, 342a/11, 343a/3, 343a/5,
 343a/6, 343a/8, 343b/6
 -26-

ẓa' fu'l-kebed [Ar.] Karaciğer güçsüzlüğü.
 z. 261a/2
 -1-

ẓa' fu'l-mi' de [Ar.] Mide güçsüzlüğü.
 z. 252a/15
 -1-

ẓāhib [Ar.] Bir fikir veya zanna uyan.
 z. oldılar 334a/16
 z. olduḡı 192a/10
 z. oldukları 345a/13
 z. olmuşlar 218a/5, 218b/2, 335b/9
 z. olmuşlardır 239a/10, 332b/15
 z. olup 217b/7, 217b/12
 -10-

ẓāhir [Ar.] Görünen, meydanda, açık, belli.
 z.- i bedene 359b/7
 z.- i bedeniniñ 320b/14
 z.- i cilde 307b/7, 307b/9, 307b/15
 z.+ de 248a/10

‘âlem-i z.+ de 319a/3
 z.+ dir 205a/14, 213a/11, 334a/1,
 355b/15
 satḥ-ı z.+ i 251a/2
 z.+ inde 203b/15
 z. ola 260b/12
 z. olan 237a/14, 259b/7
 z. olanlara 182b/13
 z. olduğu 220b/12, 297a/1
 z. olduğu 336a/2
 z. olmadıkça 207b/1
 z. olmağın 190a/17, 356b/5
 z. olmağla 209b/17
 z. olmakdır 237b/1
 z. olması 219b/14
 z. olmaz 184a/12, 314a/3
 z. olup 264a/17, 300a/1, 356b/7,
 357a/7
 z. olur 194a/12, 237a/11, 240a/6,
 300a/13, 307b/11, 344b/11, 347b/11
 z. olursa 237b/2
 z. 182b/13, 184b/4, 210a/17, 225a/6,
 250b/17, 259a/8, 320a/14, 357b/13
 -48-

zahîr [Ar.] İç sürgünü, dizanteri.
 z.- i şâdık 276a/9
 z.+ e 280b/2
 z. 273b/16, 276a/1, 276a/10
 -5-

Zahîre [ea.] *Zahîre-i Hârezmşâhî*,
 Zeyneddîn Ebû'l-Fazâil İsmâil b.
 Hüseyin el-Harezmsâhî el-
 Cürcânî'nin 12. yüzyılda yazdığı,
 tıpla ilgili Farsça ansiklopedik eseri.
 Z. 186b/12
 -1-

zâhire [Ar.] Meydanda. bkz. **zâhir**
 esbâb-ı z.+ den 322a/4
 a' zâ-yı z.+ si 248a/16
 fâ'ide-i z. 211b/15
 -3-

zâhiren [Ar.] Görünüşte, görünüşe
 göre, meydanda olarak.
 z. 211b/5, 264b/5, 298b/6, 327a/7,
 356a/8, 357a/2
 -6-

zâhirî [Ar.] Görünen, görünürdeki.
 esbâb-ı z.+ den 231b/6
 emr-i z. 261a/5
 -2-

zâhirü'n-nef' [Ar.] Faydası açıkta olan.
 z.+ dir 267b/3
 -1-

zâhirü's-şıbyân [Ar.] Çocuk dizanterisi.
 z. 275b/17
 -1-

zâhirü't-te'sîr [Ar.] Etkisi apaçık, görünür
 olan.
 terkîb-i z. 343a/3
 -1-

zahmet [Ar.] Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık.
 z.- i 'azîmeye 239a/5
 z.+ inden 254b/6
 z. çekerler 215b/2
 z. çekmesünler 293a/2
 z. çekmez 264b/5
 z. 232a/8, 276a/5, 296b/4, 341a/2
 -9-

zahr [Ar.] Arka, sırt.
 fıkṛât-ı z.+ e 251b/7
 -1-

zâ'id [Ar.] Artan, artıran.
 z.+ leri 257b/12
 -1-

ẓa'if [Ar.] Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
 'uzv-ı ž.+ e 215b/6
 ebdān-ı ž.+ e 274b/4
 kay'-ı ž.+ i 254b/11
 ž. olan 237b/9, 262a/2
 ž. olanlara 264a/7
 ž. olduğu 219a/2, 226b/7, 241b/15,
 274a/7
 ž. oldukları 282a/17
 ž. olmağın 238a/4
 ž. olmağla 202b/13, 219a/12, 272a/4,
 274b/2, 280a/17
 ž. olup 203b/10, 261b/12, 263a/17
 ž. olur 261b/10, 261b/13
 ž. 215b/5, 219a/4, 270a/9
 -26-

ẓa'ife [Ar.] bkz. **ẓa'if**
 ebdān-ı ž.+ den 359a/14
 mevāzi'-ı ž.+ ye 332a/17
 ž. olmağla 276b/4, 279a/16, 284b/4,
 296a/5
 ž. olup 290a/11
 ž. 226a/9, 282b/14, 287b/12,
 308b/14
 cüşse-yi ž. 360b/8
 harāret-i ž. 321b/9
 -13-

ẓa'iflik [Ar.+Tr.] Zayıflık, güçsüzlük.
 ž.+ i 252a/16
 -1-

ẓa'ifu'l-beden [Ar.] Zayıf, güçsüz vücut.
 ž. olanlar 323b/9
 -1-

ẓa'ifu'l-ebdān [Ar.] Zayıf, güçsüz bedenler.
 ž. 293a/3
 -1-

ẓā'ika [Ar.] Tatma, tadım.
 z. 205a/10
 -1-

zā'il [Ar.] Sona eren, geçmiş.
 z. olduğda 203b/8
 z. olduğdanşoñra 200a/2
 z. oldukları 315a/5
 z. olmağın 287b/10
 z. olmağla 200b/9
 z. olmaya 338a/9
 z. olup 289b/2
 z. olur 191a/17, 191b/5, 194b/6,
 335a/1
 z. 194a/14
 -12-

Ẓālike taqdīru'l-'azīzī'l-'alīm

[Ar.] Kur'ân-ı Kerîm'de Yâsîn suresi
 38. ayette geçen *(bu) mutlak güç
 sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın
 takdiridir* anlamında söz.
 Z. 219b/6, 352b/8, 358b/11
 -3-

ẓālikü'l-âşār [Ar.] Şu eserler.
 z.+ da 333b/12
 -1-

ẓālikü'l-'uzv [Ar.] Şu organ.
 z.+ da 269a/2
 -1-

ẓamğ [Ar.] Bazı ağaçların kabuklarından
 sızdıktan sonra renksiz veya
 sarımtırak renkte katı bir madde
 hâlini alan camsı yapıştırıcı madde.
 ž.- ı ' Arabî 211a/8, 304b/4
 ž.+ dan 339b/4
 ž.+ dır 339b/3
 ž.+ ı 269a/1, 315a/10
 ž.+ ınıñ 301b/10
 -7-

ẓamīr [Ar.] İç, derun; kalp, gönül.
 ž.+ inde 360b/16
 -1-

ẓamm [Ar.] Artırma, katma, ekleme.

ẓ.- ı kesb 354a/3

ẓ.+ ı 185a/6, 206a/16, 262a/17, 267b/10

ẓ.+ la 209b/7

ẓ. ideler 242b/9, 279b/16, 303a/9

ẓ. ider 254a/8

ẓ. idüp 227b/3, 232b/5, 243b/8, 244b/10, 266b/3, 272b/15, 294a/16, 303b/7, 303b/11

ẓ. itdikden 304b/13

ẓ. itmekle 303b/13

ẓ. oluna 233a/3, 283b/17, 308a/10, 329a/1

ẓ. olundukdanşoñra 203b/4

ẓ. olunmağı 211a/14, 303a/5

ẓ. olunmağ 246a/10

ẓ. olunmağdır 264b/12

ẓ. olunmuş 232b/6, 252b/15, 303b/8

ẓ. olunsa 227b/5, 236b/4, 336b/11

ẓ. olunup 183b/9, 262b/5, 263a/3, 286a/12, 304a/7, 317a/2

ẓ. olunur 213b/15, 214b/11, 215a/7, 233b/13, 269a/1, 290a/1, 302a/3, 313b/8

ẓ. 232b/7, 304a/2, 316b/15

-53-

zanbağ [Ar.] Zambak (Iris ensata)

z. 202a/8

-1-

zānī [Ar.] Zinâ eden.

z. 327b/8

-1-

zāniye [Ar.] Zinâ eden kadın.

z.+ den 327b/8

-1-

ẓann [Ar.] Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı.

ẓ. iderin 196a/12, 334b/17

ẓ. idüp 186b/7

-3-

ẓarar [Ar.] Kayıp, kötü sonuç, ziyan.

ẓ.- ı ‘azîme 229b/16, 294b/2, 303a/15

ẓ.- ı ‘azîmi 182a/9

ẓ.- ı evlâ 291a/4

ẓ.+ a 253b/16

ẓ.+ ı 200b/14, 298a/5, 298a/7, 350a/1

ẓ. eyler 291a/5

ẓ. eyleye 192b/16

ẓ. ider 199a/13, 199a/17, 199b/1

ẓ. itmez 279b/3

ẓ. 183b/4, 279a/16, 330b/15

-19-

ẓarf [Ar.] Kap, kılıf, mahfaza.

ẓ.+ da 286a/7, 286a/13, 342b/11

ẓ.+ ıdır 211b/10

ẓ.+ ın 253a/16

-5-

ẓarûret [Ar.] Mecburiyet, zorunluluk.

mağall-i ẓ.+ de 330a/3

ẓ.+ den 195b/5

temâm-ı ẓ. 355b/9

-3-

ẓarûrî [Ar.] Mecburi, zorunlu.

ẓ. olan 358a/17

emr-i ẓ. 358a/12

mevt-i ẓ. 358a/9, 358b/8

-4-

ẓarûriyye [Ar.] bkz. ẓarûrî

esbâb-ı ẓ.+ den 298a/5

-1-

zāt [Ar.] Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse. z.- ı muhşan olduğu 327a/6 z.+ ında 218a/4 -2-	zebḥ [Ar.] Boğazlama, kurban kesme. z. idüp 265b/16 z. olunsa 266a/10 z. olunup 266a/3 min ğayr-ı z. 338a/6 -4-
zātü'l-cenb [Ar.] Akciğer veya göğüs zarı iltihabı, satlıcan. z.+ de 206b/9 z. 206b/7 -2-	zebīb [Ar.] Kuru üzüm, kuru incir. z. 243a/16 -1-
zātü'r-riye [Ar.] Zatürre, ateş ve öksürükle kendini gösteren tehlikeli bir akciğer iltihabı. z. 206b/7, 241a/7 -2-	zecr [Ar.] Zorla, zorlayarak. z. 347a/10 -2-
zātü's-şadr [Ar.] Göğüs iltihabı. z. 206b/7 -1-	zehr [Far.] Zehir, ağı, sem. z.+ i 193a/9 z. 300a/8, 359b/14 -3-
zāyi' [Ar.] Yitik, zarar, ziyan. z. 352b/11 -1-	zehr-nāk [Far.] Zehirli. z. 250a/9 verem-i z. 335b/13, 337b/16 -3-
zebān-zed [Far.] Kullanılması yaygın olan söz, dil pelesengi. z. olduğu 234b/7 -1-	Zehrāvī [ka.] Ebu'l-Kâsım Halef b. Abbâs ez-Zehrāvî. Cerrahî alanında getirdiği yeniliklerle tanınan Endülüslü tıp âlimi. Z. 188b/2, 196a/16, 285a/16, 287b/6, 288b/4, 289b/10 -6-
zebed [Ar.] Köpük, kabarcık. z.- i mücerred 237b/3 z. 237a/5, 237a/14, 237b/5 -4-	zehrli [Far.+Tr.] Zehirli. bkz. zehr-nāk z. 324a/5 -1-
zebediyyet [Ar.] Köpüklü olma. z. 237a/11 -1-	zekā [Ar.] Zeka, anlama yeteneği. z. 339b/17 -1-
zebedü'l-bahr [Ar.] Brokoli mercanı (Alcyonium). z. 313a/16 -1-	

zekāvet[Ar.] Çabuk anlama ve kavrama yeteneği, zeka.

z. 349b/17

-1-

zekiyye [Ar.] Zeki, zeka sahibi.

ḥayevānāt-ı z. 326a/6

-1-

zelak-ı em' ā [Ar.] Gıdanın sindirilmeden vücuttan çıkması, çölyak hastalığı (Coeliac disease).

z. 264a/14

-1-

zelakū'l-em' ā[Ar.] bkz. **zelak-ı em' ā**

z. 273b/15

-1-

zelīl [Ar.] Aşağılanan, hor görülen, hakir.

ʿākıbet-i z. 347b/6

-1-

zelzele [Ar.] Deprem, sarsıntı.

z.+ ye 322a/17

z. 322b/2, 322b/4, 322b/10, 322b/14

-5-

zemān [Ar.] Vakit, zaman, çağ.

z.- ı devlet 362a/8

z.- ı ḥayevātında 343a/17

z.- ı ḥudūş 297b/10

z.- ı qadīmde 190b/2, 323a/7, 330b/3

z.- ı qalīlde 190a/5

z.- ı qāşırde 352b/9

z.- ı müstetāb 329b/3

z.- ı şıbā 348a/4

z.- ı şıbāda 349a/8

z.- ı şifā-iqtirān 317a/14

z.- ı vebāda 344b/8

z.+ da 284b/16

z.+ ı 320b/13

z.+ ıñ 297b/2

z.+ ında 299a/13, 340b/14

z.+ larında 344a/14

z. 196b/17, 200a/13, 206b/15,

219a/4, 250a/4, 297b/1, 304b/8,

343a/14, 353b/2, 358b/11

-29-

zemāne[Ar.] Devir, içinde yaşanılan zaman.

z.+ de 347b/7

z.+ miz 285a/5

z.+ mizde 320b/9, 323b/16, 341b/14,

344a/10, 350b/15

-7-

zemīme [Ar.] Zemmedilecek nitelikte olan kötü davranış, kötü hâl.

ef' āl-i z. 347a/14

-1-

zemīn [Far.] Taban, yer.

qa' r-ı z.+ de 340b/9

-1-

zemm [Ar.] Kötülüğünü söyleme, yerme, çekistirme.

z. 348a/16

-1-

zenādık [Ar.] Zındıklar, Allah'a ve ahirete inanmayanlar.

ümme-i z. 326b/1

-1-

zencārī [Ar.] Bakır pası niteliği.

z. 184b/1

-1-

zencebīl

[Ar.] Zencefil (Zingiber officinal).

z. 236b/3, 254a/12, 285b/17

-3-

zengār [Ar.] Bakır pası; maden talaşı.

z. 336a/7

-1-

zer (I) [Far.] Sarı.
z.+ e 262a/3
-1-

zer (II) [Far.] Altın.
z. 351a/15, 351a/17
-2-

zerāvend [Far.] Loğusa otu, kara asma, kabakulak otu.
z.- i müdahrec 243b/13, 243b/17
z.- i tavīl 223b/9, 306a/10
z. 275a/7, 313a/17
-6-

zerde-çüb
[Far.] Zerdeçal (Curcuma longa).
z. 214a/10, 280a/5, 306a/5, 309a/5, 309a/7
-5-

zereb [Ar.] Mide fesadı, hazımsızlık.
z. 273b/14
-1-

zerī' [Ar.] Hızlı, süratli.
mevt-i z. 327b/5
-1-

zernīḥ [Far.] Arsenik, zırnık, sıçan otu.
z. 314b/10
-1-

zerrāt [Ar.] Zerrelere; çok küçük parçalar.
z.- ı kâ'ināt-ı 'âlem 330b/14
-1-

zerre [Ar.] Çok küçük parçacık.
z. 335b/15
-1-

zerūr [Ar.] Yara ve göz için tertip edilen, toz hâlde uzva ekilen ilaç.
z.- ı ağber 203b/1
z.+ ı 213b/9
z.+ lar 306a/4
z. 230a/4
-4-

zerūrāt [Ar.] Zerurlar. bkz. **zerūr**
z. 203a/14
-1-

zevāl [Ar.] Yok olma; bozulma.
z.- i yāfūḥ 186b/8, 186b/17
z.+ e 303b/6
z.+ i 191a/16
-4-

zevāl-peẓīr [Ar.+Far.] Sona eren, geçici olan.
z. olur 356a/7
-1-

zevāt [Ar.] Zatlar, saygı değer kimseler.
z.- ı sūtūde-şifat 315b/12
-1-

zevb [Ar.] Erimek.
z. olunduğdan 313b/7
z. olunur 315a/11
-2-

zevc [Ar.] Bir kadının nikahlı eşi, kocası.
z.+ i 355b/7
z. 355a/17
-2-

zevce [Ar.] Bir erkeğin nikahlı eşi, karısı.
z.- yi mihr-bān 354b/1
-1-

zevebān [Ar.] Erime.
z.+ ı 237a/15
z.+ ina 237b/3

z.+ ından 236b/17, 237b/4

z. 237a/5, 237a/10

-6-

zeyt [Ar.] Zeytin.

z. 185b/15, 198b/1, 215b/13, 223a/4,
232b/15, 235a/2, 235a/16, 241b/17,
276b/12, 280a/15, 313b/7, 316b/14, 317a/5

-13-

zeyt-i 'atîk [Ar.] Eski zeytin yağı.

z. 313a/17, 313b/2, 313b/6

-3-

zeytûn [Ar.] Zeytin. zeytin tanesi.

z. 202a/2, 317a/9

-2-

zîmād [Ar.] Yakı, merhemle yaraya sarılan
sargı, bez.

z.- ı âher 183b/5, 266a/17

z.- ı ceyyid 313b/9

z.- ı kâbız 289b/17

z.+ a 271a/17, 337a/13

z.+ dan 337b/15

z.+ dır 266b/8

z.+ ı 228a/8, 283a/10, 312a/7, 315b/2

z.+ lar 183a/8, 185a/9, 185b/6,

204a/2, 204a/13, 223b/13, 255b/11,

266b/14, 283a/9, 286b/14, 288b/15,

289b/7, 289b/16, 311a/15, 312b/5,

313a/12, 313b/9, 314a/17, 335b/6

z.+ lardan 255b/17

z.+ larından 183a/16

z.+ sız 283a/14

z. ide 314b/5

z. ideler 183b/2, 183b/7, 185a/7,

203a/12, 203a/13, 203b/1, 204a/15,

215a/5, 235a/16, 254b/12, 266b/4,

275a/16, 275a/17, 283b/2, 284b/7,

289a/1, 311a/7, 311a/17, 312a/2

z. idüp 254a/5, 337b/11

z. itmege 202a/12

z. itmek 245b/14, 253b/10, 283b/6,

284b/9

z. oluna 228a/11, 228a/16, 255b/14,
256b/15, 337b/6, 338a/13, 338b/7

z. olunan 271b/1

z. olunmak 185a/8, 202a/14, 245b/5,
246b/4, 283b/4

z. olunsa 279b/6

z. olunur 187b/2, 215a/8, 234a/17,
253b/13, 266a/15, 266a/16, 267b/12,
271a/13, 271b/9, 275b/3, 279b/5,
289a/11, 289b/10, 311b/1, 314b/4,
337b/14

z. 183a/17, 183b/7, 187b/5,
209a/15, 253b/11, 253b/14,
254b/11, 256a/16, 266a/14, 267a/8,
271a/8, 275a/6, 275a/13, 275a/14,
275a/17, 275b/4, 279b/1, 283b/11,
289a/8, 289a/14, 289b/7, 313a/13,
314b/2, 315a/2, 316b/12, 335b/9,
338b/8, 338b/9, 338b/14

-120-

zîmādāt [Ar.] Zımadlar. bkz. **zîmād**

z.- ı mücerrebe 313a/12

z.+ a 283b/8, 336b/2

z. 185a/2, 185b/4, 275a/14, 289b/1,
310b/9, 335b/9

-9-

zî-kıymet [Ar.] Kıymet sahibi, değerli.

z. olana 209b/3

edviye-yi nefsiyye-yi z. 361b/4

-2-

zî-rūḥ [Ar.] Canlı, ruh sahibi.

z. 338a/3

-1-

zî-yesār [Ar.] Varlıklı, zenginlik
sahibi olan.

z. olduğu 361b/7

-1-

zībā [Far.] Süslü, güzel.
çehre-i z.+ ların 204b/8
-1-

zībaḵ [Far.] Cıva, sîm-âb.
z. 238b/8, 283b/5
-2-

zift [Ar.] Zift.
z. 228b/1, 313b/6, 313b/7, 313b/13
-4-

zih̄n [Ar.] Zihin, idrak.
z.+ e 349b/8
-1-

zīkr [Ar.] Sözüünü etme, ismini söyleme,
anma, bahsini etmek.
z.- i cemîl 351b/5
z.- i müstaḵîm 241a/1
z.+ den 239a/17
z.+ i 204a/17
z.+ inden 213b/17
z.+ ine 271b/12
z. eylemiş 297a/8
z. eyleyüp 252b/2, 293a/5
z. itdiği 361a/16
z. itdiler 186b/5
z. itmedi 226b/11
z. itmeyüp 220b/10
z. itmiş 297a/10
z. olan 315a/2
z. olunacak 293b/15
z. olunan 183b/13, 198b/3, 199b/2,
201b/11, 206b/12, 214a/14,
223b/13, 228a/1, 234a/13, 240b/14,
253b/7, 255b/13, 265a/6, 266a/9,
270b/15, 271a/13, 274b/7, 278a/4,
287b/15, 302a/10, 302b/6, 304b/8,
305b/14, 306a/15, 307a/2, 310a/15,
312a/6, 314b/15, 317a/3, 326b/13,
342a/15
z. olundu 185b/9, 189b/9, 191b/9,
192b/5, 200a/16, 208b/9, 209a/14,

209b/4, 215a/15, 298a/2, 298b/2,
313a/13, 346a/6, 354b/7, 357a/12
z. olunduğı 182b/8, 184b/3, 189a/1,
192b/16, 194b/6, 199b/16, 201b/2,
209b/7, 210b/9, 223b/1, 230a/3,
231b/1, 236b/10, 253b/5, 280b/16,
282b/15, 284a/12, 284b/13, 285b/8,
285b/13, 294b/8, 296b/7, 301a/2,
302b/9, 310a/2, 311b/5, 359a/4,
359b/13
z. olundığı 290b/12
z. olunduğı 216b/3, 318a/10, 322b/9,
325b/16, 337a/13, 339b/8, 340a/4,
355b/16
z. olunması 221b/9
z. olunmuş 188b/16, 215b/15,
239a/2, 259b/11, 290b/5, 295a/5,
296a/2
z. olunmuşdı 226b/16, 246b/11,
257b/13, 276a/1, 340b/11, 359b/8
z. olunup 315b/5
z. olunur 183a/4, 183b/14, 197a/3,
215b/8, 216b/16, 241a/11, 253a/2,
265b/11, 285a/17, 285b/8, 293a/11,
293b/10, 313a/15, 361a/17
z. 215b/14, 294a/5
-130-

zinā [Ar.] Evlilik dışı ilişki.
z.+ dan 327b/4
z.+ nın 327a/7, 327b/5
z. 327a/10
veled-i z. 327b/4
-6-

zindān [Far.] Zindan, hapisane.
ehl-i z.+ dan 325a/15
z. 340b/10
-2-

zindegānī [Far.] Dirilik, canlılık;
yaşayış, geçim.
z. eyleye 355b/7
-1-

zīnet [Ar.] Ziyinet; süs.
bāb-ı z.+ de 306a/8
-1-

zinhār [Far.] Sakın, aman, asla.
z. 195b/2, 203b/1, 249b/9
-3-

zīrā [Far.] Çünkü, şundan dolayı.
z. 183a/12, 183b/3, 184b/8, 186a/5,
187b/13, 189a/10, 189a/14, 189b/8,
190b/12, 191b/7, 191b/11, 192a/2,
192a/6, 193a/2, 193b/6, 195a/5,
195a/11, 196b/5, 200b/17, 201a/4,
202b/17, 203b/11, 210a/6, 210b/9,
212b/7, 213a/6, 213a/9, 213b/17,
216b/5, 216b/12, 218b/17, 219b/9,
219b/15, 222a/5, 222b/1, 225b/10,
226a/11, 226b/2, 227a/3, 227b/8,
228b/5, 228b/16, 229a/16, 229b/13,
230a/6, 230a/10, 230b/10, 230b/15,
231a/9, 231b/12, 233a/14, 235b/5,
236b/6, 236b/17, 237a/6, 237a/12,
237b/8, 238a/4, 238a/9, 239a/14,
239b/7, 240a/8, 240b/3, 240b/10,
242b/2, 242b/5, 244b/17, 250a/7,
250b/12, 251a/17, 252a/11, 252b/8,
253b/8, 255b/7, 256a/1, 256b/11,
258b/13, 259a/6, 262a/4, 263a/16,
263b/16, 265a/14, 269a/3, 270b/1,
274a/16, 274b/4, 276b/2, 276b/16,
277b/3, 277b/10, 278a/7, 279a/15,
279b/1, 282a/3, 282a/10, 282a/13,
282b/9, 282b/11, 283b/8, 284b/2,
285a/3, 288a/11, 288b/1, 290a/9,
291a/8, 292a/2, 292a/7, 293b/6,
294b/1, 294b/3, 294b/6, 294b/15,
295b/17, 297a/17, 298a/1, 298a/4,
300b/7, 300b/11, 301a/1, 301a/2,
301a/16, 302b/14, 303a/15, 303a/17,
306b/11, 307b/12, 308a/1, 310a/9,
311b/13, 312b/1, 315b/17, 318a/13,
318b/6, 318b/16, 320a/9, 321b/10,

323b/1, 323b/4, 324b/8, 327b/5,
327b/16, 328a/4, 328b/10, 328b/11,
328b/13, 329a/6, 329a/16, 330b/3,
330b/9, 331a/5, 331b/4, 332a/13,
333a/10, 333a/14, 335a/7, 336a/16,
336b/4, 337a/15, 340b/13, 341a/3,
341b/7, 344b/3, 344b/7, 347a/3,
347b/1, 347b/9, 348a/3, 348b/5,
349a/10, 349b/16, 352a/12, 352a/14,
353b/1, 353b/13, 354b/14,
355b/10, 357a/17, 357b/11, 358b/2,
360a/6, 360a/13, 361a/2
-182-

zirr-i verd [Ar.] Gül tomurcuğu, gonca.
z. 253b/11
-1-

ziyāde [Ar.] Fazla, çok; daha çok.
z.+ ce olmağa 264b/9, 267b/1
z.+ ce 269a/17
z. eylediginden 230b/11
z. ideler 293b/14
z. olduğu 272a/3, 278a/3
z. olduğu 184b/7, 251b/4, 328b/17
z. olmadığı 302a/1
z. olmağa 307a/6
z. olmağı 344a/10
z. olmağla 227a/15, 295b/12
z. olmaya 336a/14
z. olmayan 254a/9
z. olmazsa 301a/14
z. olup 254a/6, 267a/7, 268b/1,
286b/5, 295a/17, 309b/15, 357b/11
z. olur 220b/5, 248a/15, 331b/11,
350a/1
z. olursa 302a/14, 308a/9
z. 182a/1, 182a/10, 186b/4, 188b/12,
188b/13, 195a/17, 195b/9, 199a/3,
199a/6, 199a/17, 206b/9, 207a/1,
207a/2, 207b/16, 211a/2, 212b/8,
212b/17, 216b/8, 216b/16, 219b/13,
220b/6, 222a/9, 223a/8, 226b/8,
227b/5, 228b/12, 229b/12, 232a/11,

235a/5, 236b/7, 238a/7, 238a/9, 239b/16, 241b/6, 242b/6, 249a/5, 261a/15, 263b/1, 267b/13, 271b/3, 271b/4, 276b/15, 277a/4, 277b/16, 278a/1, 281b/17, 283a/14, 283b/7, 284a/2, 287a/10, 290b/9, 293a/11, 293b/1, 293b/7, 294a/6, 296b/14, 299a/4, 299a/5, 299b/4, 299b/11, 300a/1, 300a/10, 301a/8, 301b/5, 302a/12, 302b/4, 302b/8, 302b/10, 303a/9, 303a/15, 303b/3, 303b/14, 304b/7, 305b/3, 309a/11, 311a/2, 311a/4, 313a/1, 313a/3, 316b/1, 318a/1, 323b/15, 324a/16, 324b/1, 324b/5, 324b/8, 325a/8, 332b/7, 333b/15, 335a/16, 336b/9, 338b/1, 340b/10, 341b/6, 349a/1, 349a/11, 349b/12, 351a/12, 356a/8, 356b/13, 358a/5, 359a/15, 359b/12, 360a/11, 361b/15, 362a/5 -139-	
ziyâdelik [Ar.+Tr.] Fazlalık, çokluk. z. 278b/2 -1-	
ziyân [Far.] Zarar, ziyan. z. 206b/15 -1-	
ziyâret [Ar.] Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme. z.+ e 336a/3 -1-	
zûfâ [Ar.] Çördek otu, çördük, zufa otu. z.- yı raṭb 337b/12 z.- yı ṭabīḥī 228a/4 z.- yı yâbis 243a/15 z. 243b/8, 243b/10, 243b/12, 244a/16, 246a/7, 265b/3, 265b/8, 312a/8 şıfat-ı ma'cûn-ı z. 243b/11 -12-	Zuḥal [öa.] Satürn. Z. 320b/9, 321a/4 -2-
	zuhûr [Ar.] Meydana çıkma, görünme. z.+ a geldiği 206b/14 z.+ a geldiğini 218b/16 z.+ a gelür 187a/15, 189b/8, 206b/8, 216a/10, 296b/14, 347b/3, 348b/13 z.+ a getürdigi 356a/2 z.+ ı 199b/10, 215a/14, 218a/17, 295a/6, 303a/15, 312b/6, 322b/11, 332b/10 z.+ ıdır 299b/13 z.+ ına 339a/12 ibtidâ'-i z.+ ına 336a/10 z.+ ından 203a/16, 288a/1 z.+ ını 345b/13 z.+ ları 297b/10 z.+ larından 300a/13, 302b/10 z.+ undan 206b/5 z. eylediği 270a/15, 318b/10, 322b/14 z. eylediginde 317b/7 z. eylese 207a/1, 318b/16 z. eyleyüp 237b/5, 299b/8 z. ide 299a/17 z. idgelmişdir 320b/6 z. iden 206a/14, 230b/2, 319b/6 z. idendir 307b/17 z. idenlerin 299a/10 z. ider 192b/11, 202b/9, 221b/12, 230a/10, 230a/13, 230b/15, 238a/8, 241b/9, 261b/6, 282a/10, 284b/16, 297b/12, 297b/16, 298b/7, 306b/9, 307b/8, 308b/13, 310a/17, 310b/13, 311a/5, 325b/13, 332b/5, 357b/6, 360a/6 z. iderler 311b/10 z. iderse 302b/2, 334b/2 z. idinceye 328b/14 z. idüp 298b/3, 298b/7, 298b/12, 307b/10, 308b/11, 320a/11, 322a/12,

- 331b/10, 358b/5
 z. itdiği 328b/16
 z. itdikde 283a/16, 332a/13
 z. itdikden 318a/2
 z. itmediği 300b/1
 z. itmekle 245a/9, 310b/11, 312b/13, 353b/12
 z. itmesi 297a/12
 z. itmeyeler 300a/4
 z. itmeyüp 299a/16
 z. itse 202b/11
 z. 297b/3, 311a/13, 335b/14
 -96-
- zühür-pezîr** [Ar.+Far.] Görünür hâlde olan.
 z. olur 298a/14
 -1-
- zu' m** [Ar.] Zan, batıl ve boş inanç.
 z. itmişler 274a/9
 -1-
- zunûn** [Ar.] Zanlar. -1-
 z. 190a/13
- zurna** [Far.] Zurna.
 z. 195a/13, 319a/3
 -2-
- zūsenṭāriyā** [Ar.] Dizanteri; kanlı ve sümüklü bir ishale beliren ağrılı kalın bağırsak iltihabı, kanlı basur.
 z. 273b/16
 -1-
- Zübde** [ea.] Zübde fi't-Tıbb; Zeyneddîn Ebû'l-Fazâil İsmâil b. Hüseyin el-Harezmsâhî el-Cürçânî'nin tıbbâ dair eseri.
 şâhib-i Z. 190a/7
 -1-
- zübûl** [Ar.] Solmak, bozulmak, buruşmak, küçülmek, pejmürde olma.
 sinn-i z. 357a/7
 -1-
- zübûl-pezîr** [Ar.+Far.] Solan, bozulan.
 z. olduğu 357b/13
 z. olmağla 357a/7
 -2-
- zücâciyye** [Ar.] Gözün vitreus tabakası.
 z. 198b/15
 -1-
- zühd** [Ar.] Dünyaya rağbet etmeyip kendini ibadet verme, nefsinin her türlü zevkten alıkoyup ibadet yolunu seçme, takva.
 cādde-yi z. 352a/5
 -1-
- zūkkām** [Ar.] Nezle.
 z. 209b/10, 209b/12, 209b/13, 210a/1, 210a/5, 210a/7, 210a/9, 210a/12, 210a/16, 210b/13, 210b/15, 211a/6
 -13-
- zū'l-ḥāṣṣa** [Ar.] Özellikle.
 bkz. **bi'l-ḥāṣṣa**.
 z.+ dır 207b/15
 z. 208a/11
 -2-
- zülâl** [Ar.] İçilmesi güzel, latif, saf su.
 z.+ i 221a/7
 -1-
- zümürd** [Ar.] Zümrüt.
 z. 196a/14, 196a/15, 196b/1, 342b/8
 -4-

zûrefâ [Ar.] Zarif kimseler.
 z. 353a/5
 -1-

zürünbâd [Far.] Yabani zencefil
 (Curcuma zedoaria).
 z. 285b/16
 -1-

SONUÇ

Tedbîrû'l-Mevlûd'da bir çocuğun doğumundan yetişkin olmasına kadar başına gelebilecek tüm hastalıklar ve küçük kazalar işlenmiştir. Buna ek olarak çocuğun neden ve nasıl eğitim alması gerektiği, bu eğitimin neden önemli olduğu anlatılmıştır.

Dönemin çok kullanılmayan bir özelliği olarak Şa'bân Şifâ'î eserin sonunda kendinden bahsetmiştir. Tedbîrû'l-Mevlûd'u yazmayı hangi gün, hangi ay ve hangi yılda bitirdiğini de yazmıştır.

Tedbîrû'l-Mevlûd'un, "Çalışmada İzlenen Yöntem" başlığında belirtilip incelenmesiyle ortaya çıkan sonuçlar yazım, ses ve şekil bilgisi, söz varlığı başlıklarıyla şöyle belirtilmiştir:

Yazım

1. Tedbîrû'l-Mevlûd, 18. yüzyılda tamamlanmış ve eserin geçiş dönemi eseri olmasından dolayı aynı kelimelerin ve eklerin yazımında dahi farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

boru (195a/13) / borı (249a/17)
bādām (337a/9) / bādem (230b/8)

geri (300a/15) / gerüye (329b/12)
aşağı (200b/13) / aşağı (234b/13)

2. Metinde özellikle "z-ż", "p-b", "k-ğ" seslerinin birbirinin yerine kullanımı vardır.

azı (220a/14) / aızı (221b/10)
koşusu (205b/16) / koşulu (335a/13)

papadya (245b/4) / babadya (338a/1)

4. "ç" sesinin "çim (چ)" yerine "cim (ج)" harfi ile, "p" sesinin "pe (پ)" yerine "be (ب)" harfi ile kullanımı görülür.

çadır (337b/13) جادر
çekirdeği (342b/4) جکردکی
penir (256b/2) بنیر

çatal (220a/11) چتال
peder (351a/12) پدر
perverde (341a/10) پرورده

5. "-den sonra", "ile", "içün" sözcüklerinin zaman zaman kendinden önceki kelimeyle birleştiği görülür.

getürdüktenşoñra (209b/6)
olmağile (193a/4)
anıñçün (274a/13)

bulaşdırdıkdanşoñra (208b/2)
bulunmağile (194b/6)
olduğičün (327b/1)

Ses ve Şekil Bilgisi

1. Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumu, bazı eklerin sürekli düz ve yuvarlak kullanımı sebebiyle düzensizdir.

içerü (287a/16)
yavrısı (269a/14)

gerüye (329b/12)

tatlu (309b/13)

2. Tedbîrû'l-Mevlûd'da kalınlık-incelik uyumu tamdır. Genel dil uyumunu bozan "-ken" eki Tedbîrû'l-Mevlûd'da da bu özelliğiyle yer alır.

kurıdıcı (287a/12)
gögsüne (245a/16)

eyleyüp (304b/1)
ortasına (234b/8)

ilerü (221a/17)
anlarıñ (301a/9)

3. Metinde ünsüz benzeşmesinde belli bir standart yoktur. İki şekilde de kullanımlar vardır.

şürette (184b/9) / şüretde (292b/5)
itmedikce (340b/5) / itmedikçe (349a/7)
uykusuzluktan (195a/16) / şovukdan (195a/16)
‘illetten (329b/9) / ‘illetden (239a/8)

4. Soru ekleri kimi zaman eklendiği kelimelerden ayrı kimi zaman kelimelere bitişik yazılmıştır.

şar‘ **mıdır** yoksa mücerred ğaşy ‘illeti **midir** (193b/10)
ruṭubet çok **mıdır** yoksa az **mıdır** (185a/13)
hâricden dâhile mündefi‘ olur**mı** olmaz**mı** (185a/13)

5. Gereklilik kipi yalnızca "gerek" ya da "-sA gerek" şeklinde kullanılmıştır.

muḥāfāza **gerekdir** (304b/6)
sa‘y itmek **gerek** (347b/8)

iktifā itmek **gerekdir** (353b/5)
sönse **gerekdir** (360a/4)

6. İyelik kökenli I. teklik şahıs eki, sadece geniş zamanda olmak üzere, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait "+In" şeklinde kullanılmıştır.

ben zann **iderin** ki

iştibâh **iderin**

7. Tedbîrû'l-Mevlûd'da ünlü ve ünsüz değişimi görülen kelimeler hem asıl hâli ile hem de değişmiş hâli ile varlığını sürdürür.

mişilli (275a/8)/mişillü (301a/6)
durduḡda (183b/4)/turur (234b/3)

karşı (221b/1)/karşu (229a/1)
şovuk (273a/5)/şoḡuḡdan (211a/1)

8. Tedbîrû'l-Mevlûd'da genellikle III. teklik ve III. çokluk şahıs ekleri kullanılır. Bunun sebebi, eserde üçüncü şahıslar ve halka hitap ediyor olmasıdır.

Söz Varlığı

1. Tedbîrû'l-Mevlûd'un 5797 madde başından oluşan dizininde 3942 *Arapça*, 360 *Farsça*, 22 *Yunanca*, 3 *Latince*, 2 *Fransızca*, 2 *İtalyanca*, 1 *Hintçe*, 16 *Arapça+Türkçe*, 54 *Arapça+Farsça*, 43 *Farsça+Arapça*, 15 *Farsça+Türkçe*, 2 *Türkçe + Farsça* ve 1092 *Türkçe* sözcük vardır. Ayrıca metinde 90 özel ad, 108 kişi adı, 45 eser adı vardır. Bilim dilinin Arapça olması sebebiyle Arapça kelimelerin Türkçe kelimelerden fazla olduğu görülmüştür. Şa'bân Şifâ'î, metnin anlaşılır olmasına ayrıca özen göstermiştir. Tıp literatürüne ait kelimeleri detaylıca açıklaması bu özeni yansıtır.
2. Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eserde, konuşma diline ait özelliklerle sıkça karşılaşılır. Bunun nedeni eserin sanatsal kaygıdan uzak, halkı bilgilendirmek için yazılmış olmasıdır.
3. Metinde kullanılan yabancı kelimelerin çoğunun Türkçe karşılığı açıklama ya da derkenar notu şeklinde verilmiştir.
4. Eserde, tıp terimleri açısından zengin bir içerik, fazlaca bitki, hayvan, maden, organ ve ilaç ismi tespit edilmiştir.
5. Diğer tıp eserlerinden farklı olarak Tedbîrû'l-Mevlûd'da, çocuk eğitiminin önemi ve şekli de ele alınmıştır.

KAYNAKÇA

- ABDUSSAMET, A. (1997), *Şa'bân Şifâ'i'nin Tedbîrû'l-Mevlûd isimli eserine göre çocuğun doğum öncesi dönemi gelişimi ve çevre şartları*. (Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- ACIDUMAN, A. (2010). Şair ve Tabip Şifâ'î Şa'bân Efendi; Ali Canip Yöntem. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 53: 244-250.
- _____ (2015). Ayaşlı Şair ve Hekim Şa'bân Şifâ'î'nin Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd'da Makrosefali ve Hidrosefali Üzerine. *Türk Nöroşirürji Dergisi*. 25 (1): 9-15.
- _____ (2019). Ayaşlı Şa'bân Şifâ'î ve Ünlü Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd-I: Kitabın Yazılma Nedeni ve Önsöz. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 62: 31-48.
- ALTINBİLEK, H. R. (2018). *Lügat-i Remzî I-II*. Haz. Ali Birinci. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- AYVERDİ, İ. (2010). *Misalli Büyük Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- BANGUOĞLU, T. (2007). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- BAYAT, A. H. (2003). *Tıp Tarihi*. İzmir: Sade Matbaası.
- _____ (2010). *Tıp Tarihi*. İstanbul: Merkez Efendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları.
- BAYRAKTAR, M. F. (1996). XVIII. yüzyıl Osmalı Âlimlerinden Şabân Şifâ'î'nin Çocuk Eğitimi ile İlgili Görüşleri. *Din Araştırmaları Dergisi*. 6: 133-144.
- BAYTOP, T. (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- DENY, J. (1921). *Türk Dil Bilgisi*. Çev. Ahmet Benzer. İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- DEVELLİOĞLU, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİNÇER BAHADIR, Ş. (2017). Osmanlı Tıp Yazmalarında Zor ve Kolay Doğum Üzerine Bir Araştırma. *Lokman Hekim Dergisi*. 7 (3): 187-199.
- _____ (2019). *Neticetü'l-Fikriye-Gevrekzâde Hasan Efendi, Çocuk Sağlığı ve Gelişimi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- EDİSKUN, H. (1999). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- EKER, S. (2015). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- EKİNCİ, R. (2018). *Vekâyi'ul-Fuzalâ/Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli III. Cilt Şeyhî Ahmed Efendi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- ELİAÇIK, M. (2012). Şa'bân Efendi'nin Şifâ'iyye Risâlesinde İnci Üzerine Açıklamalar. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*. 5: 189-203.
- ERCİLASUN, A. B. (2000). Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. 585: 219-225.
- ERGİN, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.
- GÜLSEVİN, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.
- HENGİRMEN, M. (2005). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- İHSANOĞLU, E., ŞEŞEN, R., BULUT, V., BEKAR, M. S. ve GÜNDÜZ, G. (2008). *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi (Cilt 1)*. İstanbul: İslâm Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA).
- KÂHYA, E., ERDEMİR, A. D. (2000). *Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp ve Sağlık Kurumları*. Ankara: TDV yayınları.
- Kamus-ı Osmani*. <https://osmani.cagdasozluk.com/>, (2019-2021).
- KANAR, M. (1998). *Büyük Sözlük; Farsça-Türkçe*. İstanbul: Birim Yayıncılık.
- _____ (2005). *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Derin Yayınları.
- KARAAĞAÇ, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAHAN, L. (2018). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARTALLIOĞLU, Y. (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. yy.'lar)*. Ankara: TDK Yayınları.
- KAŞGARLI, M. (1985). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I-III*. Çev. Besim Atalay. Ankara: TDK Yayınları.
- KÜÇÜKER, P. (2010). Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3 (11): 401-416.
- KORKMAZ, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.

- Luggat Osmanlıca-Türkçe Sözlük*. <https://www.luggat.com/>, (2019-2021).
- Lügat-ı Naci*. <https://naci.cagdasozluk.com/>, (2019-2021).
- Müntehab-ı Lügat-ı Osmaniye*. <https://muntehab.cagdasozluk.com/>, (2019-2021)
- NAZIMA, A. ve REŞAD, F. (2009). *Mükemmel Osmanlı Lügati*. İstanbul: TDK Yayınları.
- OKUMUŞ, N. (2010). *Türk Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Cilt 38)*. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Ötüken Türkçe Sözlük*. <http://www.otukensozluk.com/>, (2019-2021).
- ÖZTÜRK, L. (2006). *İslam Tıp Tarihi Üzerine İncelemeler*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- PARLATIR, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- SÂMÎ, Ş. (2010) *Kâmûs-ı Türkî I-II*. Haz. Şaban Kurt. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- SELIN, H. (1997). *Encyclopaedia of the History of Science, Technology and Medicine in Non-Western Cultures; İbn Jumay' (İbn Cümei')*. Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers.
- TİMURTAŞ, F. K. (2005). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- TOKADÎ, M. E. (2018). *Tahbîzü'l-Mathûn El-Kânûn Fi't-tıbb Tercümesi. Akribâdîn-Sözlük, 6. Cilt*. Hazırlayanlar; Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu.
- TUNCEL, K. (1991). *Şa'bân Şifâ'î'nin Tedbîrû'l-Mevlûd Adlı Eserinde Eğitim Anlayışı*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- UNAT, E. K., İHSANOĞLU, E. ve VURAL, S. (2004). *Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÜNVER, S. (1983). *Tıp Tarihi Yıllığı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
- VURAL, H. ve BÖLER, T. (2012). *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- YELTEN, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

